Proband

Nora* Fredrike Jensine Nielsdatter Kragnæs. Oppvartningsjomfru/husmor. Født 30.06.1888 på Kragnæs, Tromsøysund (TR). Døpt 01.10.1888 i Tromsøysund (TR).[1] Flyttet 1909 til Bergen (HO). Flyttet 15.10.1916 fra Bergen (HO) til Kristiania (OS). Død 23.10.1936 i Oslo (OS).[2] Begravet 28.10.1936 i Oslo (OS).[3]

Nora ble født på gården Kragnæs i Tromsøsund Prestegjeld som datter til Nils Andreas Nilsen og Andrea Kildal Carlsdatter.

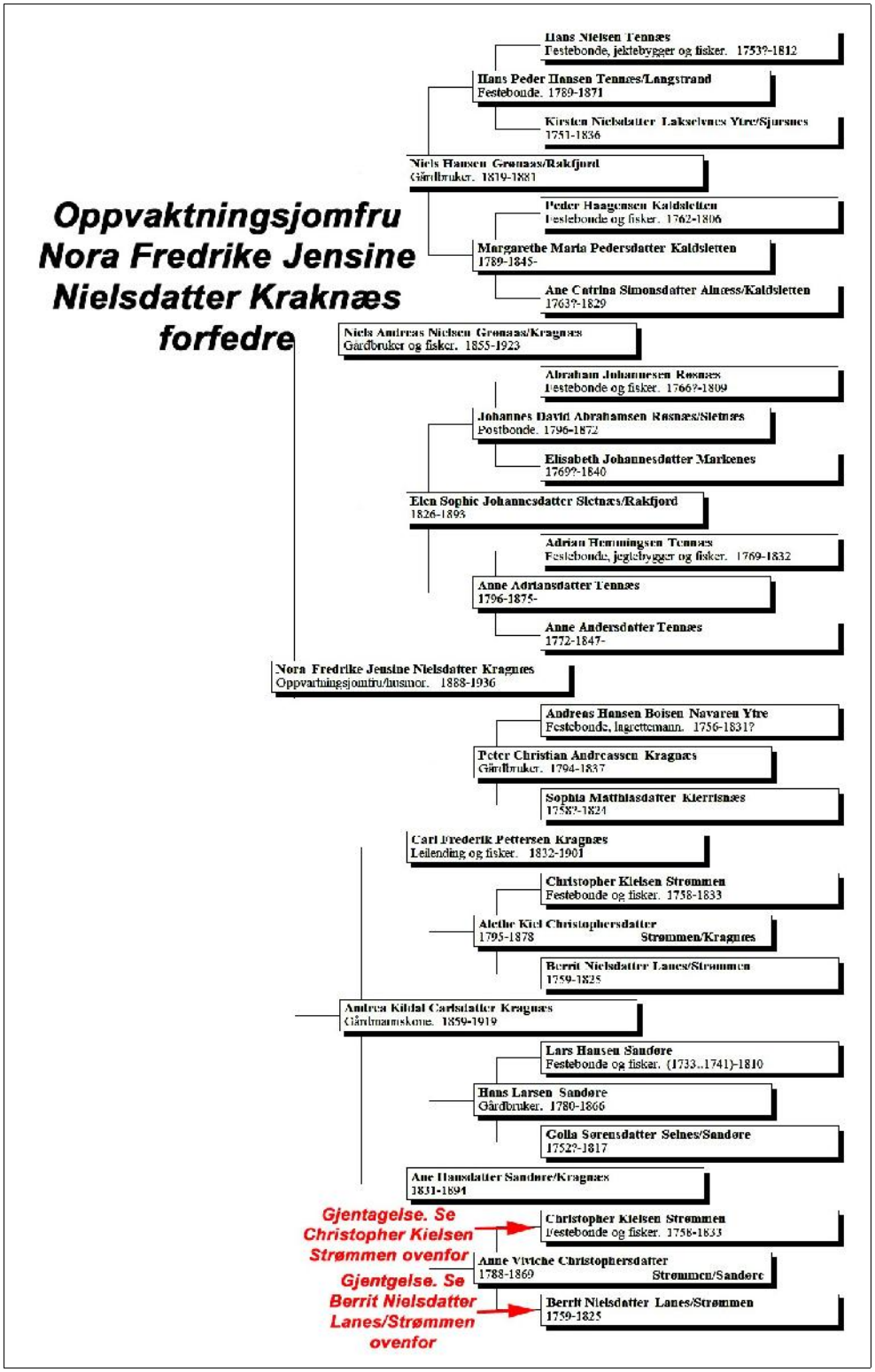

[1] Kirkebok Tromsøysund nr. 4: «Levende Fødte», folio 97, nr. 43.

[2] Protokoll i Oslo Byarkiv: Anmeldte døde i Oslo i 1936, løpenr. 48.

[3] Dødsannonse i Aftenposten 26. oktober 1936.

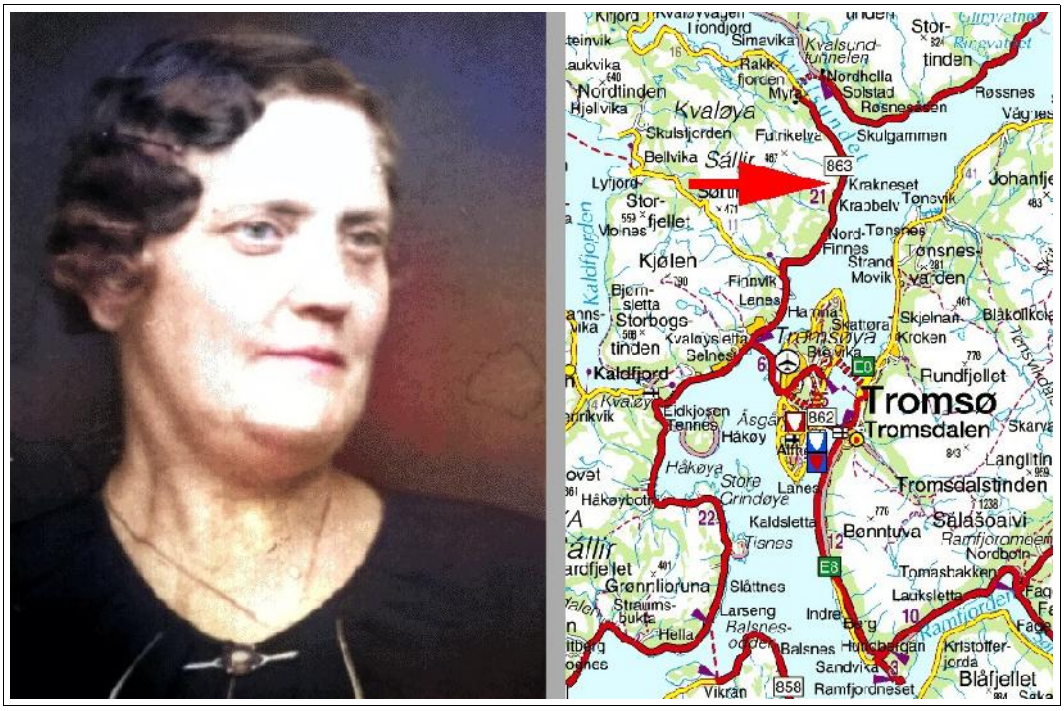
Kvaløya
Kvalsundtunnelen
Nordtinden
Skulsfjorden
Bellvika
Sållir
Lyngen
Kjølen
Kaldfjord
Tromsø
Tromsdalen
Tromsdalstinden
Håkøya
Store Grindøya
Grønnlioruna
Bønntuva
Sælašoaivi
Tomashakken
Blåfjellet
Ramfjordneset
Vikran
Balsnes
Sandvika
Hella
Larseng
Lanes
Kaldsletta
Slåttnes
Laksletta
Fagernes
Kristoffer-jorda
Hillesøya
Skattøra
Skjelnan
Bråkollkoia
Fundfjellet
Langlitin
Ramfjordmoen
Nordbotn
Rossnes
Skulgammen
Johanfjellet
Nordtinden
Hjelvika
Rakkfjorden
Solstad
Krakneset
Krabbelv
Tønsvik
Nord-Tønsnes
Tønsnes-vågen
Strand
Movik
Finnvik
Lenes
Bjørnsletta
Storbogstinden
Kvalvikselva
Selnes
Bjørnvika
Eidkjosen
Tennes
Håkøybotn
Ramfjordelva
Indre Berg
Hillesøya
Furuheia

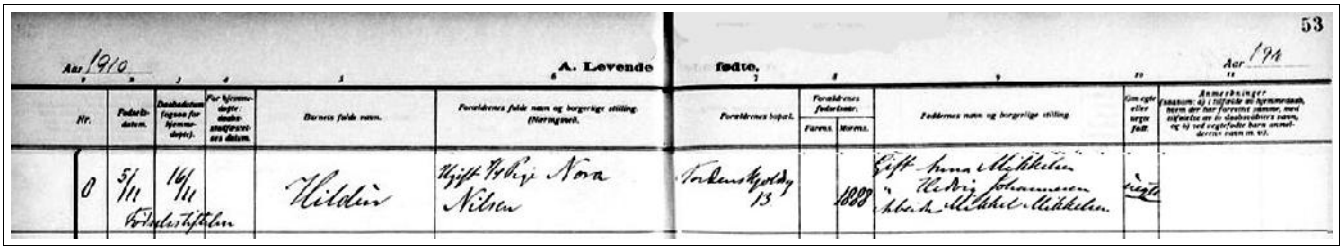

Innførsel i kirkeboken for Korskirken i Bergen. Her nevnes ikke «barnefaren» Julius Aas.

Da hennes datter ble født i 1910 var Nora – i henhold til kirkebøkene for Fødselsklinikken og Korskirken – «Ugift s/s pige» (s/s = steamskip) og bosatt i Tordenskjoldsgt. 13, Bergen.

Alvin Andreassen skriver, basert på samtaler med slekten i Tromsø, bl.a.:
«Nora reiste "som ung sørover for å ta seg arbeid". "Hun var pia på hurtigruta".
Hun ble gift med en skipsfører i utenriksfart. De kom aldri nordover».

Folketelling 1910 for Bergen kjøpstad

Nora Nilsen

Husstandsmedlemmer

P.nr.	H.nr.	Navn	Fødselsdato	Fødested	Familiestilling	Sivilstand	Yrke	Bostatus
001	01	Mikal Mikkelsen	1866.08.17	Bergen	hf	g	Løsarbeider	b
002	01	Matilde Mikkelsen	1867.08.10	Stjørdalen	hm	g	Hustru	b
003	01	Anna Mikkelsen	1889.08.21	Stjørdalen	d	ug	Datter	b
004	01	Henry Mikkelsen	1903.07.25	Bergen	s	ug	Søn	b
005	**01**	**Nora Nilsen**	**1888.07.30**	**Tromøsund %Kragenes%**	**el**	**ug**	**Dampskibspike**	**b**
006	01	Hildur Aas	1910.11.05	Bergen	d	ug	Datter	b

Leilighet

L.nr.	Beliggenhet	Etasje	Husleie	Tilstedeværende personer	Hjemmehørende personer
02	forhus	1	kr.260,00 pr aar	6-2-4	6-2-4

Bosted (bygård/hus/tomt)

B.nr.	Navn	Bydel	Gårdens nr.	Hustype	Antall personlister	Tilstedeværende personer	Hjemmehørende personer
0017	Tordenskjoldsgate 13			vaaningshus	4	15	19

Fra folketetellingen pr. 1.12.1910 - Tordenskjoldsgate 13 i Bergen.

Ved folketellingen i 1910 for Bergen kjøpstad var Nora innlosjert sammen med sin datter hos familien Mikkelsen. Her fremgår det at datteren hadde blitt registrert med etternavnet Aas!

Husstandsmedlemmer:
Mikal Mikkelsen - Født 17.08.1866 i Bergen - Gift husfar - Løsrbeider.
Matilde Mikkelsen - Født 10.08.1867 i Stjørdalen - Gift husmor.
Anna Mikkelsen - Født 21.08.1889 i Stjørdalen - Ugift datter.
Henry Mikkelsen - Født 25.07.1903 i Bergen - Ugift sønn.
Nora Nilsen - Født 30.07.1888 i Tromsøsund, Kragenes - Enslig losjerende - Ugift Dampskibspike.
Hildur Aas - Født 05.11.1910 i Bergen - Hennes datter.
Leilighet:
Forhus - 1 etasje - Husleie kr. 260 pr. aar.
Bosted (hus/gård/tomt):
Tordenskjoldsgate 13 - Vaaningshus -
4 personlister - 15 tilstedeværende og 19 hjemmehørende personer.

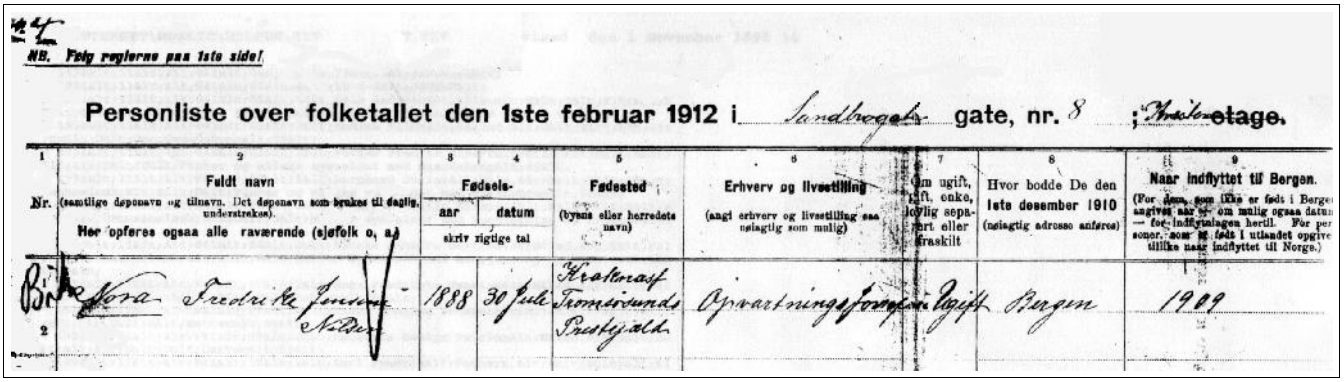

NB. Følg reglerne paa 1ste side!

Personliste over folketallet den 1ste februar 1912 i Sandbrogat gate, nr. 8 ; Kvisten etage.

1 Nr.	2 Fuldt navn (samtlige døpenavn og tilnavn. Det døpenavn som brukes til daglig, understrekes). Her opføres ogsaa alle raværende (sjøfolk o. a.)	3 Fødsels- aar (skriv rigtige tal)	4 datum	5 Fødested (byens eller herredets navn)	6 Erhverv og livsstilling (angi erhverv og livsstilling saa nøiagtig som mulig)	7 Om ugift, gift, enke, lovlig separert eller fraskilt	8 Hvor bodde De den 1ste desember 1910 (nøiagtig adresse anføres)	9 Naar indflyttet til Bergen. (For dem, som ikke er født i Bergen angives aar — om mulig ogsaa datum — for indflytningen hertil. For personer, som er født i utlandet opgives tillike naar indflyttet til Norge.)
2	Nora Fredrike Jensen Nilsen	1888	30 Juli	Kraknæst Tromsøsunds Prestegald	Opvartningsjomfru	Ugift	Bergen	1909

Personliste over folketallet i Bergen 1. desember 1912.

Ved folketellingen i Bergen 01.02.1912 var Nora bosatt på kvisten i Sandbrogaten 8. Hun oppgav å være kommet til Bergen i 1909, og av yrke var hun «Opvartningsjomfru». Datteren Hildur bodde på dette tidspunkt ikke sammen med sin mor.

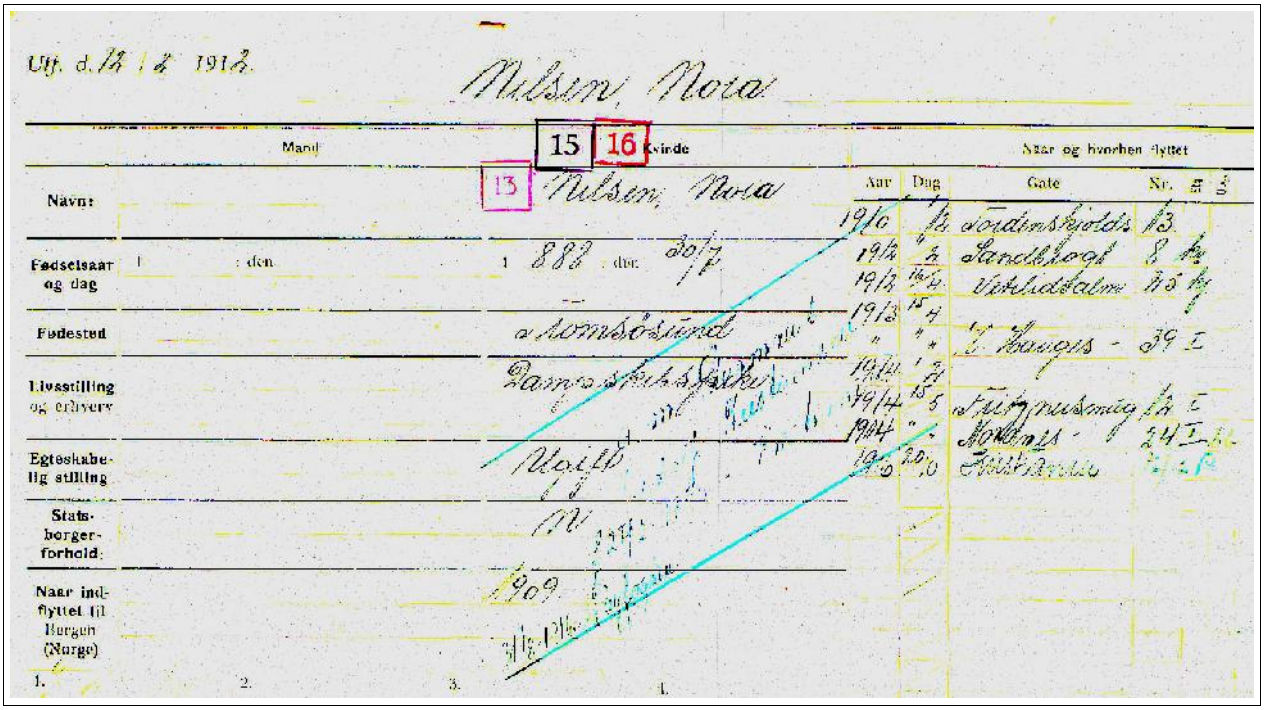

Utf. d. 12/2 1912.

Nilsen, Nora

	Mand	15	16 Kvinde	Naar og hvorhen flyttet: Aar	Dag	Gate	Nr.
Navn:		13	Nilsen, Nora	1910	1/2	Tordenskjolds	13
Fødselsaar og dag	1 den	1	888 den 30/7	1912	1/2	Sandbrogt	8 kv
				1912	16/4	Vetilidsalm	25 kj
Fødested			Tromsøsund	1913	15/4		
				"	"	H. Hauges	39 I
Livsstilling og erhverv			Dampskibspike	1914	1/2		
				1914	15/5	Fritznersmug	12 I
				1914	"	Nordnes	24 I
Egteskabelig stilling			Ugift	1916	20/10	Kristiania	
Statsborgerforhold:			N				
Naar indflyttet til Bergen (Norge)			1909				

Folkeregisterkort for Nora Nilsen utferdiget i Bergen 2. februar 1912.

Det utstedes et folkeregisterkort for Nora 12.02.1912. Her fremkommer følgende:
Navn: Nilsen, Nora
Fødselsaar og dag: 1888 den 20/7
Fødested: Tromsøsund
Livsstilling: Dampskibspike
Egteskabelig stilling: Ugift
Statsborgerforhold: N
Naar indflyttet til Bergen: 1909

Med blå skrift skrått opp mot venstre:
G. m. Styrmand Adolf Kristiansen f. 27/2 1890 - ... 31/8-1916 .. Byfogden

Naar og hvorhen flyttet
Aar Dag - Gate Nr. Etg. Opg. Anmerkning
1910 1/2 - Tordenskjolds [gate] 13
1912 1/2 - Sandbrogt 8 kv.
1912 16/4 - Vetilidsalm[eningen] 25 Kj
1913 15/4
"" - H[ans] Hauges [gate] 39 I
1914 1/2
1914 15/5 - Fritznersmug[et] 12 I
1914 "" - Nordnes[veien] 24 I
1916 20/10 - Kristiania

På kortet står det skrevet med gråblyant (vises ikke på kopien) at Hildur f. 05.11.1910 fremdeles bor i Bergen 12.12.1916. Nora flytter til Christiania 20.10.1916.

Forlang Hansa Bokøll

Fredrikspris
ved Nygaardsparken, Allégt.s endepunkt

I Hansen, Constance, kontorist
Hansen, Elisa, kontorist
II Sparati, Oktavia, skuespillerinde

Frimannssmuget
gaar fra St. Hansstrædet mot nr. 6 og 8 til Nøstegaten.

1 I Larsen, Anna, enke
Larsen, Lars, murerhaandlanger
II Nilsen, Nils, stuert
III Jakobsen, Bastian, malersvend

Fritznersmuget
gaar i vestlig retning fra Nordnesgt. mot nr. 24 og 26 til Nordnesveien.

1 I Andersen, Oluffine, pensionist
II Henriksen, Ragnhild, fhv. husbestyrerinde
Henriksen, J., fhv. husbestyrinde
II Bowitz, Georg, løsarbeider
Bowitz, Georga, butikfrk.
Bowitz, Marie, butikfrk.
Bowitz, Borgliot, maskearbeiderske
12 I Hansen, Johannes, løsarbeider
Pedersen, Olai, stenarbeider
II Hatletvet, Lars, arbeider
Ellingsen, Mons, korkeskjærer
Larsen, Sivert, løsarbeider
13 I Soltvet, Hans, stuert
Nilsen, Nora, dampskibspike
II Nilsen, Marie, enke
Nilsen, Petra, asyllærerinde
Østevold, Ole, ølkjører
III Olsen, Karen, enke
14 Hauge, Lars, losseformand
Hauge, Anna, butikfrøken
Hauge, Albertine, fabrikarb.
Hauge, Thomas, kok
Nilsen, Mathilde, enke
III Ransen, Knut, løsarbeider
Johannesen, Ole, fhv. arbeider
Johannesen, Gustav, telegrafbetj.
IV Stien, Joh. Olsen, tømmermand

Utdrag fra «Griegs Adressebok for Bergen» 1915-16, side 193.

Ifølge «Griegs Adressebok for Bergen» for 1915-16 var Nora da «Dampskibspike» og bodde i Fritznersmuget 13, 1. etasje. «Fritznersmuget gaar i vestlig retning fra Nordnesgt. mot nr. 24 og 26 til Nordnesveien», ifølge adresseboken. Adresseboken er antagelig oppdatert pr. 1914.

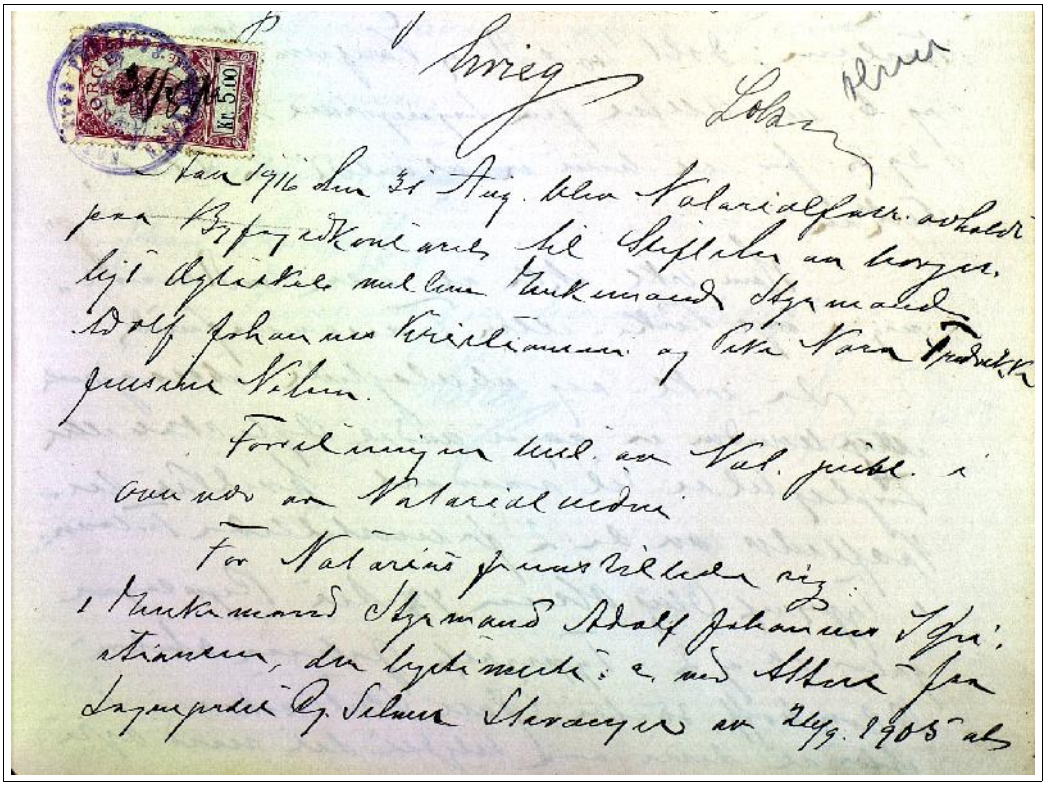

Nora og Adolf giftet seg 31.08.1916 hos byfogden i Bergen.

«Aar 1916 den 31 Aug blev Notarialforr. avholdt paa Byfogedkontoret til Stiftelse av borgerligt Ægteskab mellem Enkemand Styrmand Adolf Johannes Kristiansen og Pike Nora Fredrikke Jensine Nilsen.

Forretningen ... av Not. publ. i overvær av Notarial neden.

For Notarius fremstillede sig:

1, Enkemand Styrmand Adolf Johannes Kristiansen, der legitimerte : .. med Attest fra Sognepræst G. Selmer Stavanger av 26/9 1905 at»

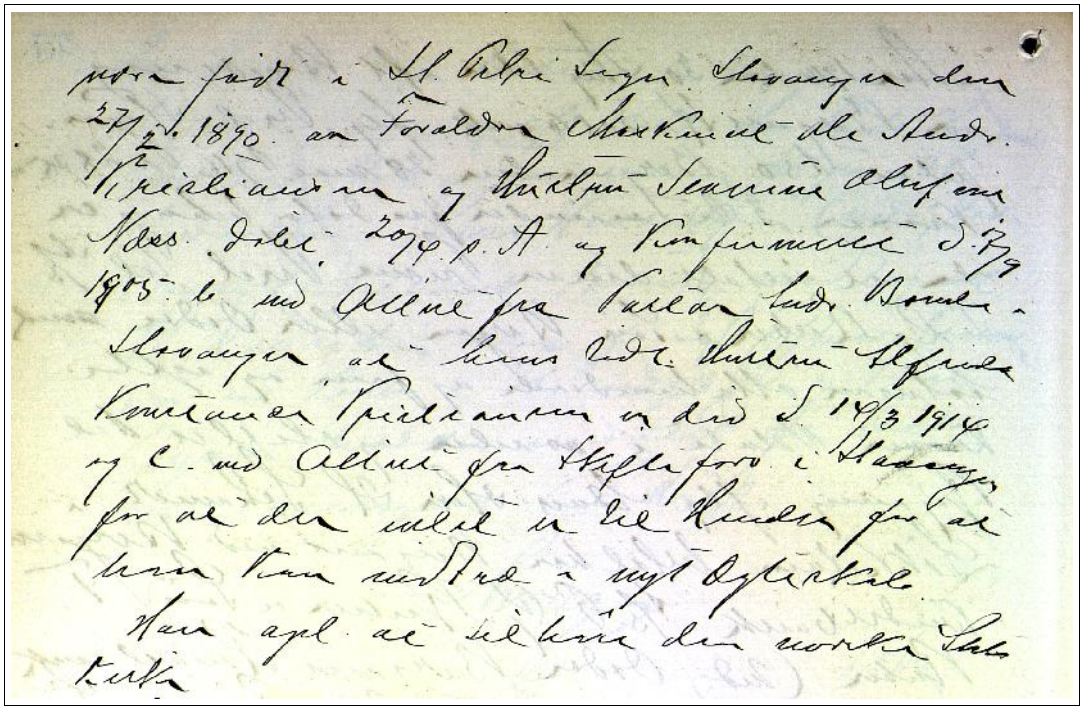

«være født i St. Petri Sogn Stavanger den 27/2 1890 av Forældre Maskinist Ole Andr. Kristiansen og Hustru Severine Olufine Næss. Døbt 20/4 s. A. og Konfirmeret d. 7/9 1905. b. med Attest fra Karlar(?) ... Boende i Stavanger at hans døde Hustru Alfreda Konstance Kristiansen er død d. 14/3 1914 og C. med Attest fra Skifteforv. i Stavanger for at den intet er til Hinder for at han kan indtræ i nyt Ægteskab.

Han opl. at tilhøre den norske Statskirke.»

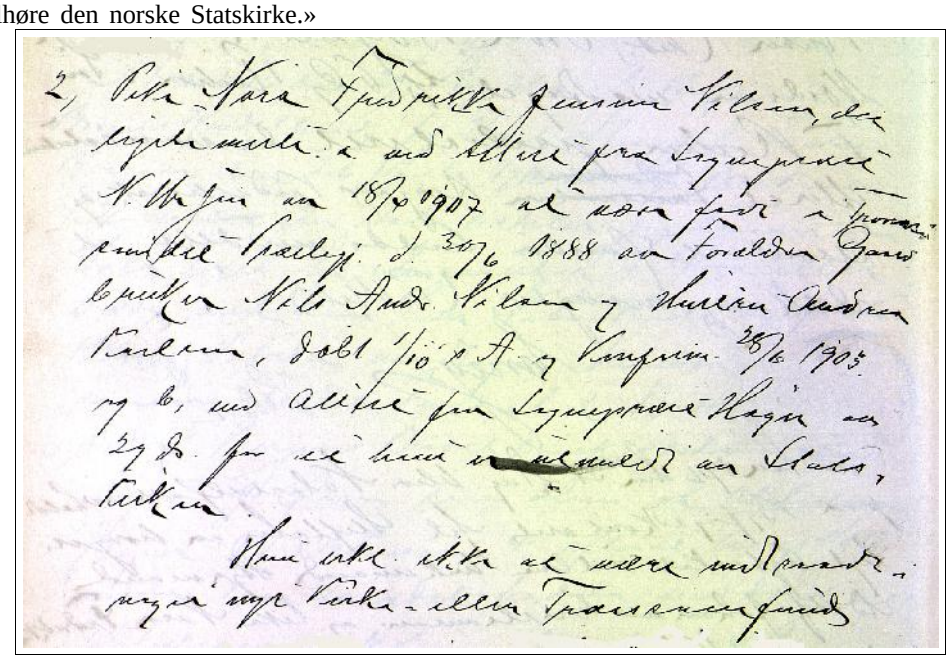

«2. Pike Nora Fredrikke Jensine Nilsen, der legitimerte : .. ved Attest fra Sognepræst N W... av 18/4 1907 at være født i Tromsøsundet Præstegj. d. 30/6 1888 av Forældre Gaardsbruker Nils Andr. Nilsen og Hustru Andrea Karlsen, døbt 1/10 s. A. og Konfirm 28/6 1903 .. b, med Attest fra Sognepræst Hagen av 29 ds. for at hun er utmeldt av Statskirken.

Hun erkl. ikke at være indtraadt i nogen ny Kirke eller Trossamfund.»

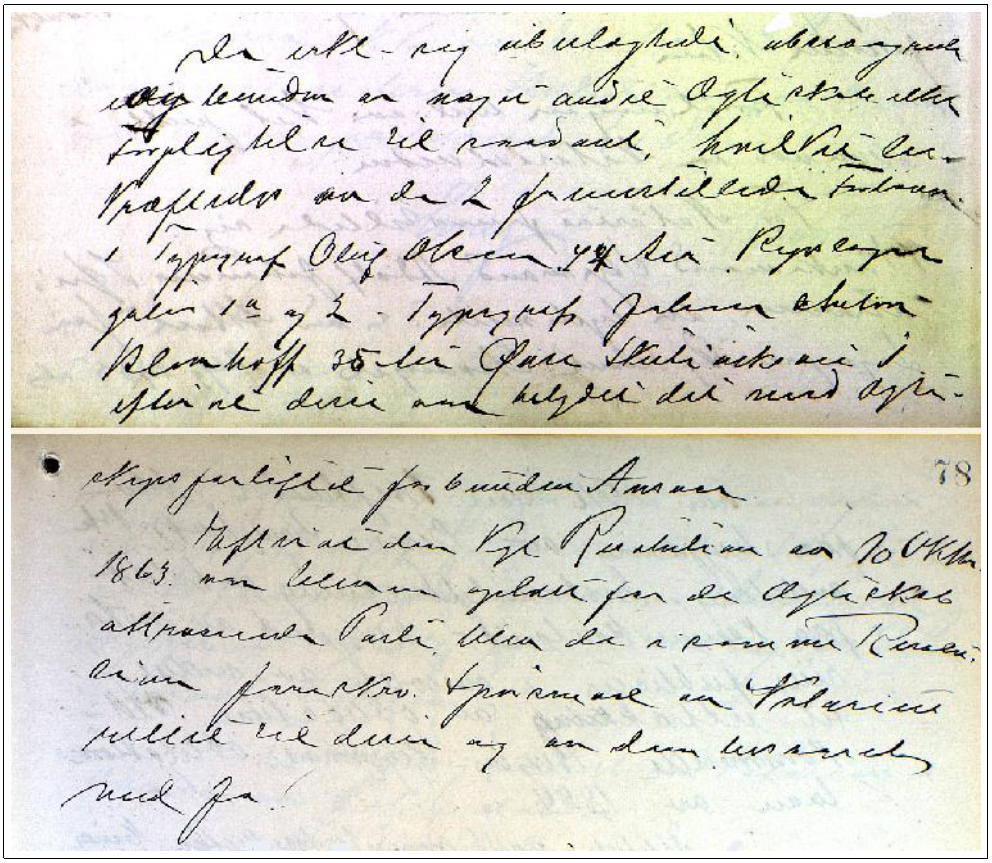

«De erkl. sig ubeslægtede, ubesvaagrede og kennedom av nogen andre Ægteskab eller Forpligtelse til saadant, hvilket bekræftedes av de 2 fremstillede Forlovere:
1 Tyograf Oluf Olsen. 44 Aar. Repslagergaten 1a og
2 Typograf Johan Anton Blomhoff 35 Aar. Øvre Sk...acks[?] vei 1
efter at deris ... . det med Ægteskaps forbunden Ansvar.

Efter at den Kgl. Resolution av 10 Oktober 1863 var bleven oplæst for de Ægteskab attraaende Parter blev de i samme Resolution foreskrev. Spørsmaal av Notarius rettet til dem og av dem besvared med Ja!»

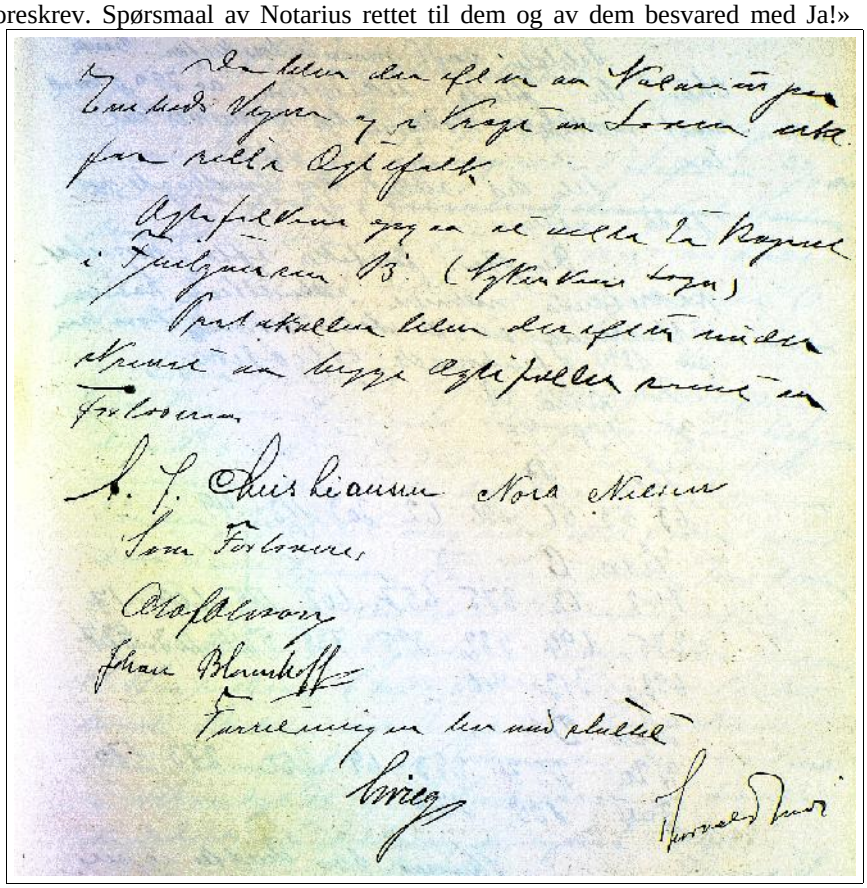

«Da blev de efter av Notarius paa Embeds Vegne og i Kraft av Loven erkl. for rette Ægtefolk.
Ægtefolkene opgav at vilde ta Bopel i Fritznersvei 13 (Nykirkens Sogn).
Protokollen blev derefter underskrevet av begge Ægtefolkene samt av Forloverne.

A. J. Kristiansen Nora Nilsen
Som Forlovere, Olof Olsson - Johan Blomhoff
Forretningen hermed sluttet» - Notarius navn

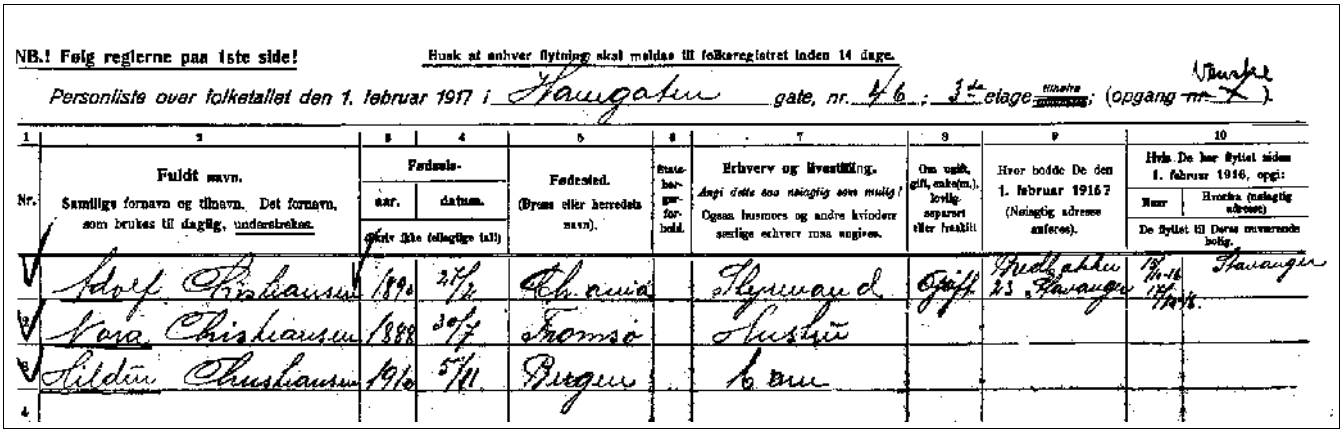

NB.! Følg reglerne paa 1ste side! Husk at enhver flytning skal meldes til folkeregistret inden 14 dage.

Personliste over folketallet den 1. februar 1917 i Havegaten gate, nr. 46; 3de etage tilhøire; (opgang Venstre).

1 Nr.	2 Fuldt navn. Samtlige fornavn og tilnavn. Det fornavn, som brukes til dagligt, understrekes.	3 Fødsels-aar. (Skriv ikke fellegtige tall)	4 Fødsels-datum.	5 Fødested. (Byens eller herredets navn).	6 Statsborgerforhold.	7 Erhverv og livsstilling. Angi dette saa nøiagtig som mulig! Ogsaa husmors og andre kvinders særlige erhverv maa angives.	8 Om ugift, gift, enke(m.), lovlig separert eller fraskilt	9 Hvor bodde De den 1. februar 1916? (Nøiagtig adresse anføres).	10 Hvis De har flyttet siden 1. februar 1916, opgi: Naar	Hvorfra (nøiagtig adresse) De flyttet til Deres nuværende bolig.
1	Adolf Kristiansen	1890	27/2	Kr.ania		Styrmand	Gift	Bredbakken 23 Stavanger	17/10-16 17/10-16	Stavanger
2	Nora Kristiansen	1888	30/7	Tromsø		Husfru				
3	Hildur Kristiansen	1910	5/11	Bergen		Barn				
4										

Kristiania kommunale folkeregister: «Folketælling i Kristiania den 1. februar 1917».

«Folketælling i Kristiania den 1. februar 1917» viser at familien nå bor i Havegaten 46 på Kampen.

Adolf bodde tidligere i Bredbakken 23 i Stavanger. Han kom til Kristiania 17.10.1916 etter å ha forlatt Stavanger to dager tidligere, antagelig med båt.

Fra folkeregisterkortet til Nora i Bergen vet vi at hun reiste fra Bergen til Kristiania 20.10.1916.

Noras datter, Hildur, var nå 6 år gammel og ble registrert med etternavnet Christiansen. Noen formell adopsjon er ikke funnet. Hun bodde 12.12.1916 fortsatt i Bergen, og må vel ha flyttet til Kristiania omkring årsskiftet 1916-17.

Det oppgis at Adolf er Styrmand. I Havegaten bodde de i «3de etage tilhøire (opgang Venstre)». Leiligheten besto av 2 beboelsesrum og kjøkken, husleien var 40 kroner pr. måned. Leiligheten hadde elektrisk lys, levert fra «Kr.a elektricitetsverk».

13.04.1917 flyttet familien til Thorshauggt. 1, for så allerede 12.07.1917 å flytte til Wilses gate 10, «1 etage tilhøire». Her ble familien boende. Leiligheten besto av 3 beboelsesrom og ett kjøkken. Husleien var 41 kroner pr. måned i 1918, 49 kroner i 1925 og 67 kroner i 1935. Ved folketellingen i 1935 oppgis at Adolf er «Kaptein Stavangerske D/S selskap». Adresseboken for Oslo i 1935 angir at Adolf er «Skibsfører».

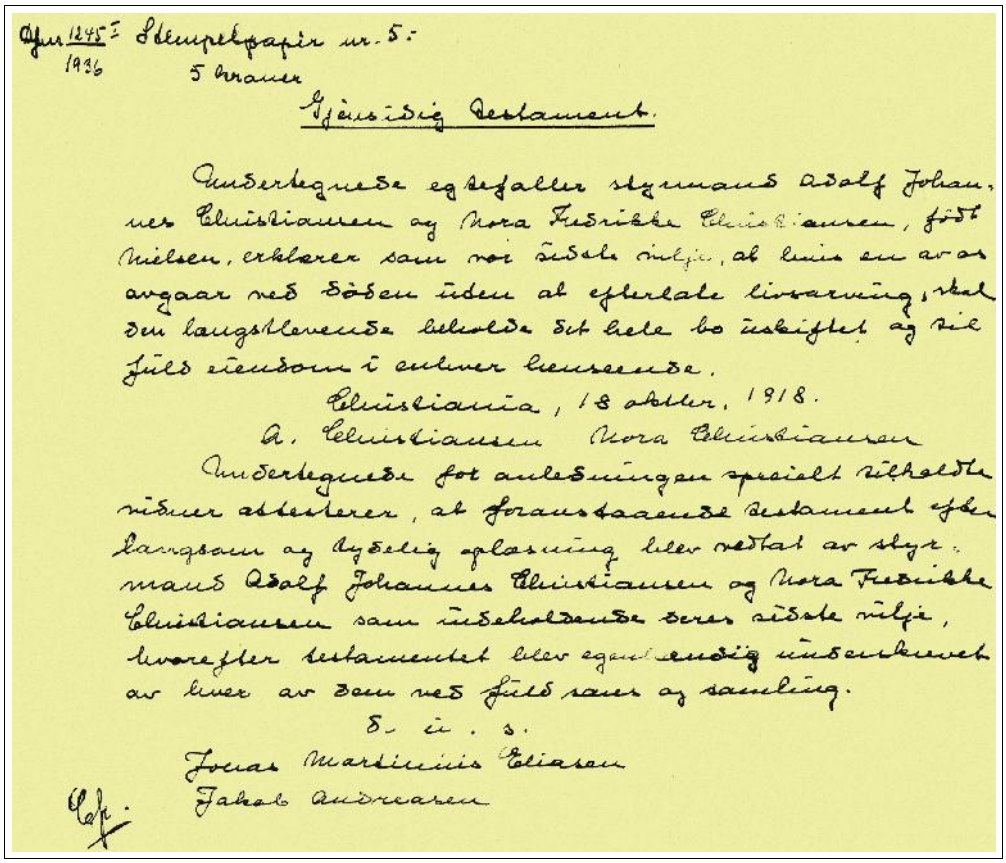

Afn 1245 Stempelpapir nr. 5:
1936 5 kroner

Gjensidig testament.

Undertegnede egtefaller styrmand Adolf Johannes Christiansen og Nora Fredrikke Christiansen, født Nilsen, erklærer som vor sidste vilje, at hvis en av os avgaar ved døden uten at efterlate livsarving, skal den langstlevende beholde det hele bo uskiftet og til fuld eiendom i enhver henseende.

Christiania, 18 oktbr. 1918.

A. Christiansen Nora Christiansen

Undertegnede for anledningen spreielt tilkaldte vidner attesterer, at foranstaaende testament efter langsom og tydelig oplæsning blev vedtat av styrmand Adolf Johannes Christiansen og Nora Fredrikke Christiansen som indeholdende deres sidste vilje, hvorefter testamentet blev egenhændig undenskrevet av hver av dem ved fuld saus og samling.

d. u. s.

Jonas Martinius Eliasen
Jakob Andreasen

Gjensidig testamente opprettet mellom Nora og Adolf 18. oktober 1918. Innført i testamentprotokoll I-8-524 (endret fra protokoll nr. 8 til nr. 9 senere) for 1934-37 etter at Nora døde i 1936.

18.10.1918 opprettet Nora og Adolf et gjensidig testamente:
«Gjensidig testamente.

Undertegnede egtefæller styrmand Adolf Johannes Christiansen og Nora Fredrikke Christiansen, født Nielsen, erklærer som vor sidste vilje, at hvis en av os avgaar ved døden uden at efterlate livsarving, skal den længstlevende beholde det hele bo uskiftet og til fuld eiendom i enhver henseende.

Christiania, 18 oktber. 1918.

A. Christiansen - Nora Christiansen

Undertegnede for anledningen spesielt tilholdte vidner attesterer, at foranstaaende testament efter langsom og tydelig oplæsning blev vedtat av styrmand Adolf Johannes Christiansen og Nora Fredrikke Christiansen som indeholdende deres sidste vilje, hvorefter testamentet blev egenhændig underskrevet av hver av dem ved fuld sans og samling.

D. u. s.

Jonas Martinius Eliasen - Jakob Andreasen».

Noras foreldre hadde i 1903 kjøpt Verftsgaten 1 i Tromsø og flyttet dit. Hennes mor døde i 1919 og hennes far i 1923. Søsknene solgte så eiendommen til sine svogre, Hans Wilhelmsen og Lars Lingås. Skjøtet og andre dokumenter ble tinglyst ved et ekstrating som ble avholdt 17.12.1923. Nora ga sin søster Karella, fullmakt til å undertegne nødvendige papirer i forbindelse med salget.

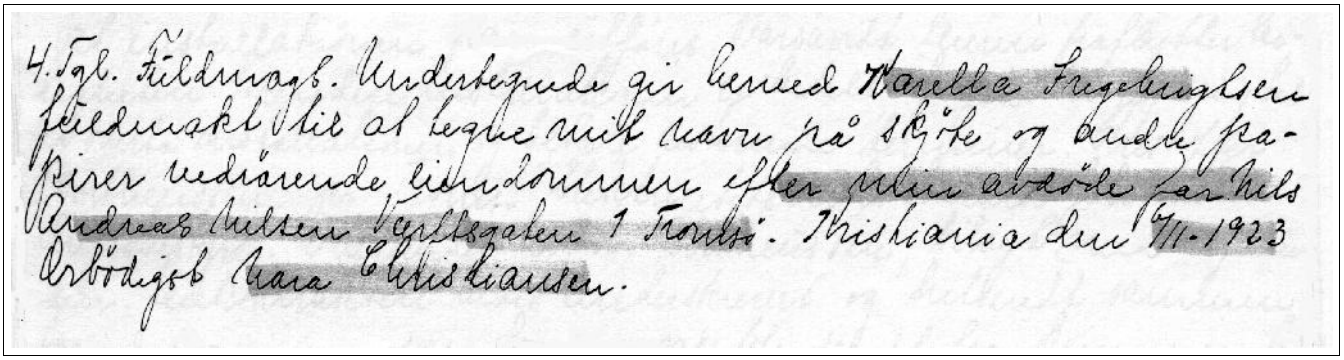
4. Tgl. Fuldmagt. Undertegnede gir herved Karella Ingebrigtsen fuldmakt til at tegne mit navn på skjøte og andre papirer vedrørende eiendommen efter min avdøde far Nils Andreas Nilsen Værftsgaten 1 Tromsø. Kristiania den 6/11-1923 Ærbødigst Nora Christiansen.

«4. Tgl. Fuldmagt.

Undertegnede gir hermed Karella Ingebrigtsen fuldmakt til at tegne mit navn på skjøte og andre papirer vedrørende eiendommen efter min avdøde far Nils Andreas Nilsen Værftsgaten 1 Tromsø.

Kristiania den 6/11-1923. Ærbødigst Nora Christiansen.»

En kommunal folketelling i Kristiania 01.12.1923 viser at Nora bodde med sin familie i leilighet nr. 2 i Wilses gate 10, Trefoldighet menighet. Hennes mann var styrmann i D.S.B.

Søkeresultat fra kommunal folketelling i Kristiania 1.12.1923

Navn	Født	Fødested	Kj	Famst	Sivst	Erverv	Arb.giv	Bosted	Leil.	Menighet	Fil
Adolf Johs. Christiansen	27.02.1890	Kristiania	m		g	Styr,md	D.S.D.	Wilses gate 10	02	Trefoldighet	Bunke493k
Nora Christiansen	30.07.1888	Tromsø	k		g			Wilses gate 10	02	Trefoldighet	Bunke493k
Hildur Christiansen	05.11.1910	Bergen	k					Wilses gate 10	02	Trefoldighet	Bunke493k

Utdrag fra en kommunal folketelling i Kristiania 01.12.1923.

Brodert av Nora, 92 cm bredt og 115 cm høyt.

Hjemme hos mor og far - Hildur og Alf - hadde vi i alle år et stort bilde på veggen som mormor [Nora Nilsdatter] hadde brodert. Motivet var det norske riksvåpen sammen med det norske flagg. Under den annen verdenskrig var det forbudt å eie slike symboler, så for å unngå å måtte levere broderiet inn til de tysk-kontrollerte myndighetene, ble broderiet pakket inn og lagt underst i vår kjellerbods koksbinge.

Bildet som er tatt 1931 i Vestre Bærum viser fra venstre: Nora, Solveig, «Bitten», Hildur, Andrea, Alf, Paul og Adolf.

Nora døde 23.10.1936 av «Cirrhosis hepatis Marasm», som betyr at hun døde av en skrumpleversykdom.

- «Cirrhosis»: Sykelig prosess i et organ som fører til at bindveven øker på den aktuelle organvevs bekostning, noe som medfører skrumpning.
- «Hepatos», «Hepatosis»: Vanlig uttrykk for leversykdom eller leverskade.
- «Marasm»: Kraftig generell kraftløshet, avmagring som følge av sykdom, undernæring eller høy alder.

Hun bodde i Vilsesgate 10, som ligger på venstre side av gaten ovenfor trappen ved Møllergata skole, da hun døde.

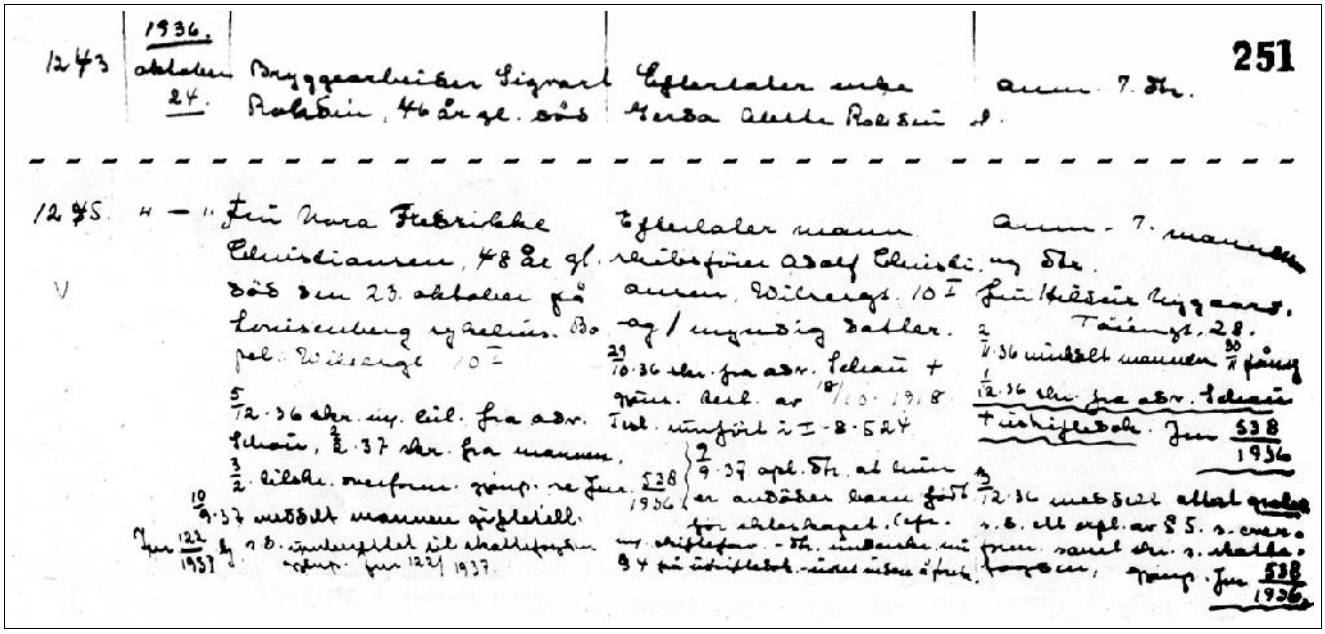

Oslo skifterett: Dødsfallsprotokoll Christiania 1936 nr. 1245 I datert 24.10.1936 (side 251).

Min inderlig kjære hustru og
min elegode mor og svigermor

Nora Christiansen

døde stille fra oss idag.
Oslo, 23. oktober 1936.

A. Christiansen,
kaptein.

Hildur og Alf Nygaard.

Bisettes i Det gamle krematorium onsdag 28. ds. kl. 13½.

Dødsannonse i Aftenposten 26. oktober 1936.

Hun ble bisatt i «Det gamle krematorium» 28.10.1936.

Dagen etter at Nora døde ble innførsel foretatt i Oslo Skifteretts dødsfallsprotokoll:
«1936 oktober 24. Nr. 1245.
Fru Nora Fredrikke Christiansen, 48 år gl. død den 23. oktober på Lovisenberg sykehus.
Bopel Wilsesgt. 10 I.
Efterlater mann skibsfører Adolf Christiansen, Wilsesgt. 10 I og 1 myndig Datter.
29/10-36 skr. fra adv. Schou + gjens. test. av 18/10 1918. Test. innført i I-8-524.
Anm. v/. mannen og dtr. Fru Hildur Nygaard, Tøiengt. 28.
2/11-36 innkalt(?) mannen 30/11 ????
1/12-36 skr. fra adv. Schou + uskifteDok. Jnr 538/1936.
3/12-36 meddelt attest g??
s. d. [samme dag] ett expl. av § 5 s. ??? ??? samt skr. s. skattefogden, gjenp. Jnr 538/1936.
5/12-36 skr. ny leil. fra adv. Schou, 2/2-37 skr. fra mannen.
3/2 [1937] tilskr. overform. gjenp. se Jnr 538/1936.
9/9-37 opl. dtr. at hun er avdødes barn født før ekteskapet. (?fr. ny skifteforr. -
Dtr med???, ??? § 4 på uskifteDok. - intet videre å foreta.
10/9-37 meddelt mannen giftetill.
Jnr 122/1937 s. d. innberettet til skattefogden gjenp. Jnr 122/1937.»

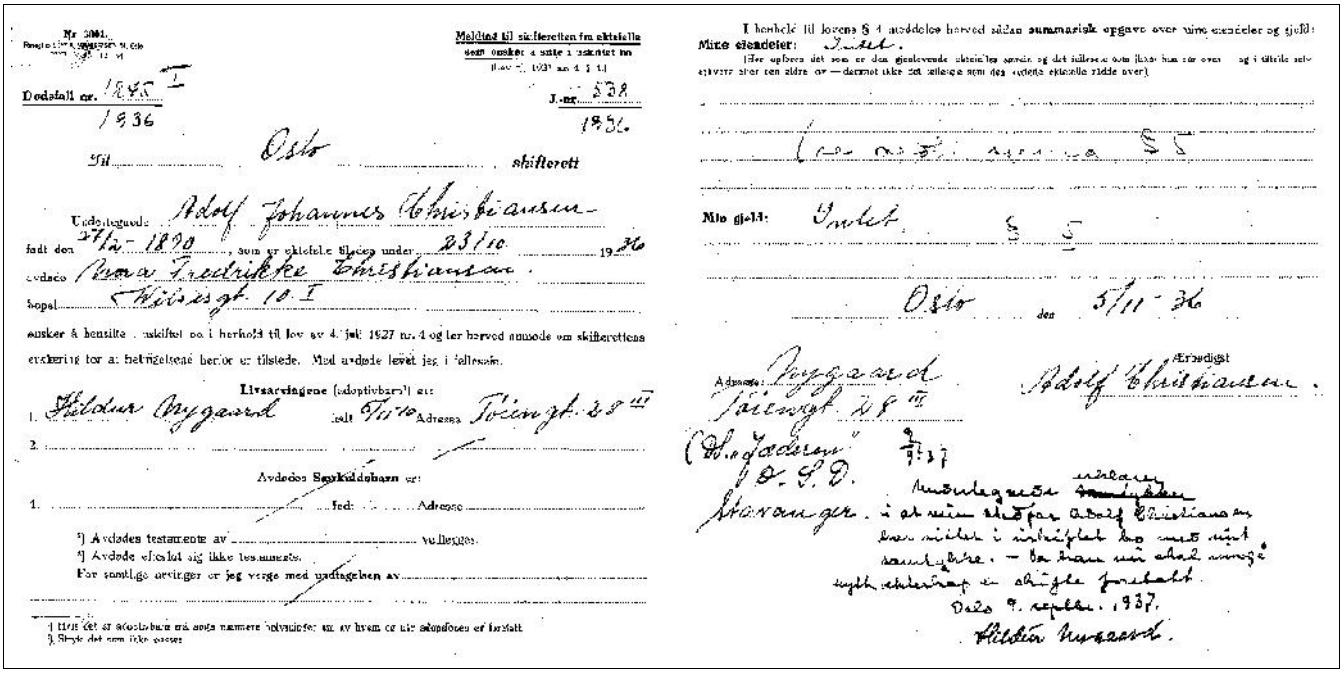

Oslo skifterett. Journalsaker - Rekke B. Avd. I. Eske 74 (1936), jnr 538/1936.

I dødsfallsprotokollen vises det til et «UskifteDok.» med Jnr 538/1936. Dette er en

«Melding til skifteretten fra ektefelle med ønske å sitte i uskiftet bo»,

datert 05.11.1936. Følgeskrivet fra «Høiesteretsadvokat Aage Schou» datert Oslo 30.11.1936 lyder:

«Oslo skifteret, 1ste avdeling

Ad dødsfald 1245/36 I.

Hoslagt tillater jeg mig at fremsende erklæring fra og staties for gjenlevende mand, skibskaptein Adolf Christiansen. Det bemerkes, at hr. Christiansen har ydet en slægtning et laan stort kr. 5000 for at hjælpe denne. Hr Christiansen finder ikke at kunne ansætte denne fordring til nogen værdi.

Der er tilskrevet "Fram" om gjenkjøpsværdien av de opførte policer.

Hr. og fru Christiansen hadde tidligere skjænket indbo til datteren.

Ærbødigst

Aage Schou»

Brevet er registrert i skifteretten 01.12.1936.

I søknaden om å få sitte i uskiftet bo, datert 05.11.1936 anføres:

«Undertegnede Adolf Johannes Christiansen

født den 27/2 - 1890, som er ektefelle til den under 23/10 1936

avdøde Nora Fredrikke Christiansen

bopel Wilsesgt. 10 I

ønsker å hensitte i uskiftet bo i henhold til lov av 4. juli 1927 nr. 4, og tør herved anmode om skifterettens erklæring for at betingelsene herfor er tilstede. Med avdøde levet jeg i felleseie».

Hildur Nygaard føres under «Livsarvingene (adoptivbarn 1)». I en fotnote i formularet anføres:

«Hvis det er adobtivbarn må angis nærmere oplysninger om av hvem og når adopsjonen er foretatt»,

men slik informasjon mangler!

Adolf oppgir «Nygaard Tøiengt 28 III» og i parantes «DS "Jæderen" D.S.B. Stavanger» som adresse. Han har altså fraflyttet leiligheten i Wilses gate.

I en påskrift datert 09.09.1937 erklærer Hildur:

«Undertegnede erklærer at min stedfar Adolf Christiansen har sittet i uskiftet bo med mit samtykke. - Da han nu skal inngå nytt ekteskap er skifte foretatt.»[4]

(Far I:1, Mor I:2)

Utenfor ekteskap med **Julius Aas.** Styrmann / Dampskipsfører. Født 25.03.1877 på Straumen, Sakshaug, Inderøy (NT). Døpt 03.06.1877 i Sakshaug, Inderøy (NT).[5] Levde 1900 i Trondheim (ST). Levde mellom 1910 og 1916 i Trondheim (ST). Død 25.11.1916 på Ullevål sykehus, Kristiania (OS). Begravet 01.12.1916 i Trondheim (ST).[6]

4 Folketellingen for 1934 Tromsøysund i 1900. Kirkebok Tromsøysund nr. 6: «C. Konfirmerede», folio 221, nr. 35. Kirkebok Kvinneklinikken i Bergen nr. 4: «A. Levende fødte», folio 24, nr. 165. Brev av 28.10.1995 fra Yngve Nedrebø ved Statsarkivet i Bergen. Folketellingen i 1910 for Bergen Kjøpstad. Kopi av «Personliste over folketallet den 1ste februar 1912». Kopi av «Folkeregisterkort» for Nora som omfatter perioden 1910-18 i Bergen. «Griegs Adressebok for Bergen» for 1915-16. Folketellingene for Kristiania / Oslo i 1917, 1918, 1925 og 1935. Notater fra Evald Rotnes, Kvaløysletta. Alvin Andreassen (Oktober 2003): Kraknes/Verftsgata. Oslo skifteretts testamentprotokoll I-8-524 (endret fra protokoll nr. 8 til nr. 9 senere) for 1934-37. Oslo skifterett: Dødsfallsprotokoll Christiania 1936 nr. 1245 I datert 24.10.1936 (side 251). Oslo skifterett: Journalsaker - Rekke B. Avd. I. Eske 74 (1936), jnr 538/1936.

5 Klokkerbok Inderøy nr. 3: «Fødte og Døbte», folio 51, nr. 40.

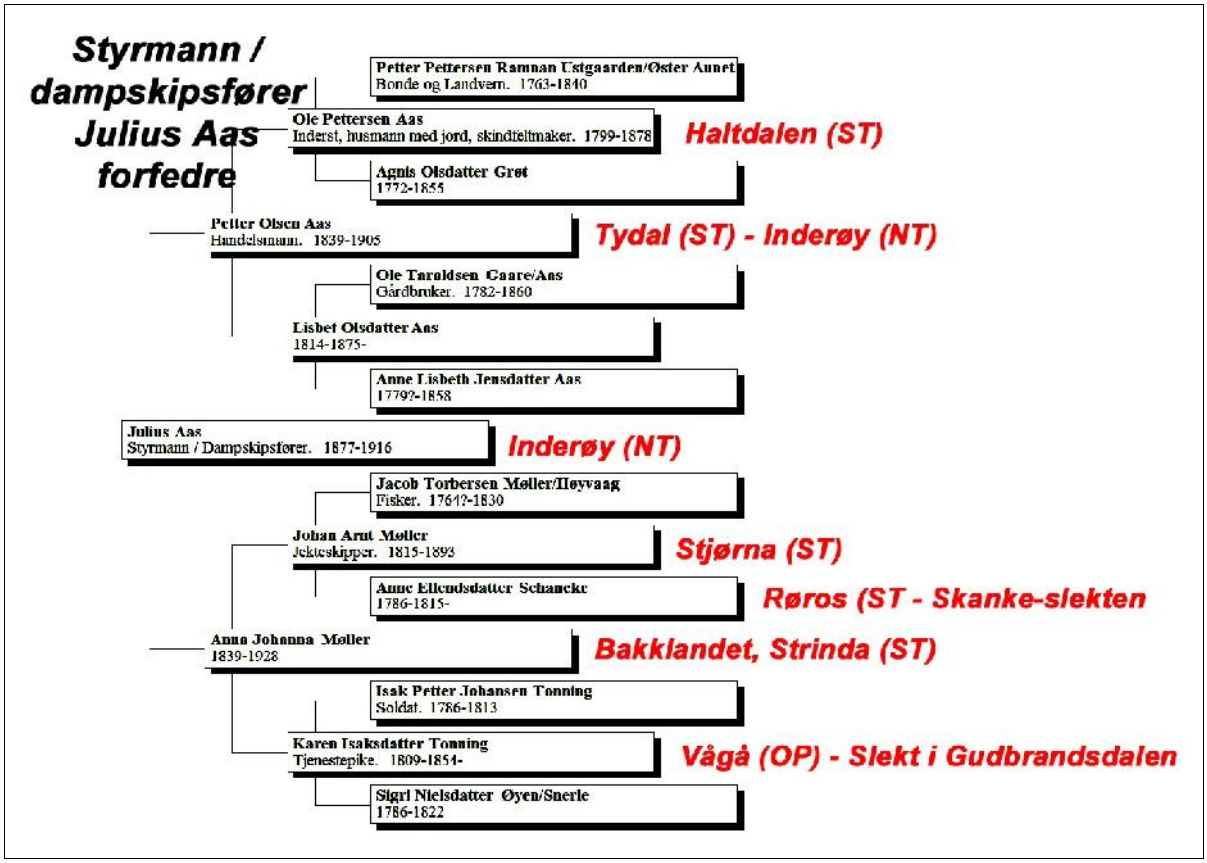

I kirkebok for Inderøy finner man at Julius er sønn til handelsmann Peter Aas og hustru Anna Johanna, født Møller.

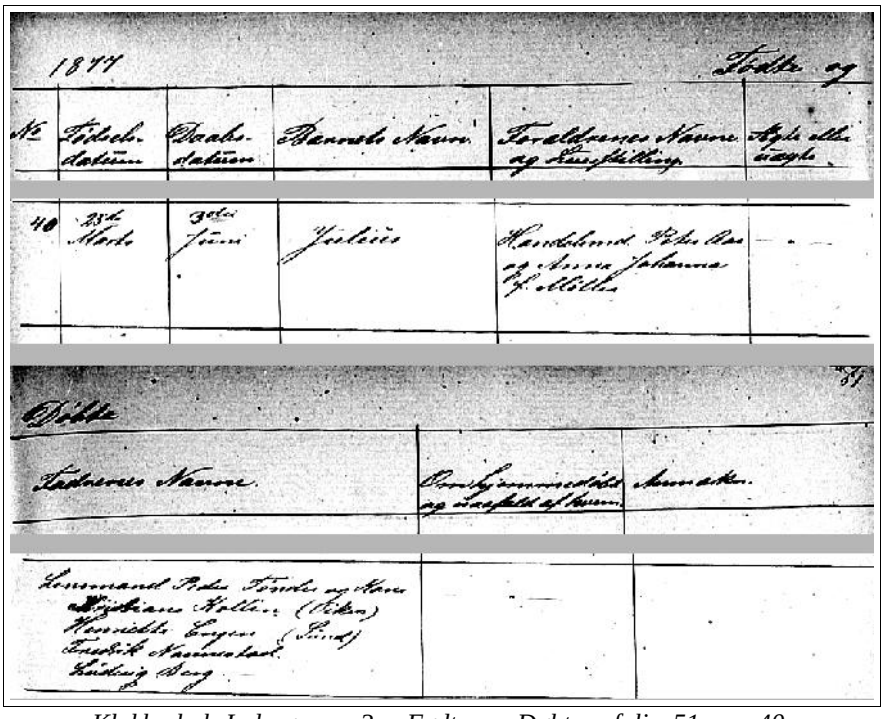

Klokkerbok Inderøy nr. 3: «Fødte og Døbte», folio 51, nr. 40.

Faddere ved hans dåp var Lensmand Peder Tønder og Kone Kristiane Kollin (Viken), Hansiette Engen (Sund), Fredrik Nannestad og Ludvig Berg.

6 Kirkebok Bakklandet (Bakke) - 1916: «E. Døde», side 196, nr. 84

Straumen ligger på vestsiden av sundet mellom Børgin og Trodheimsfjorden.

Ved folketellingen i 1891 bodde Julius hjemme hos sine foreldre på Strømmen i Inderøy.

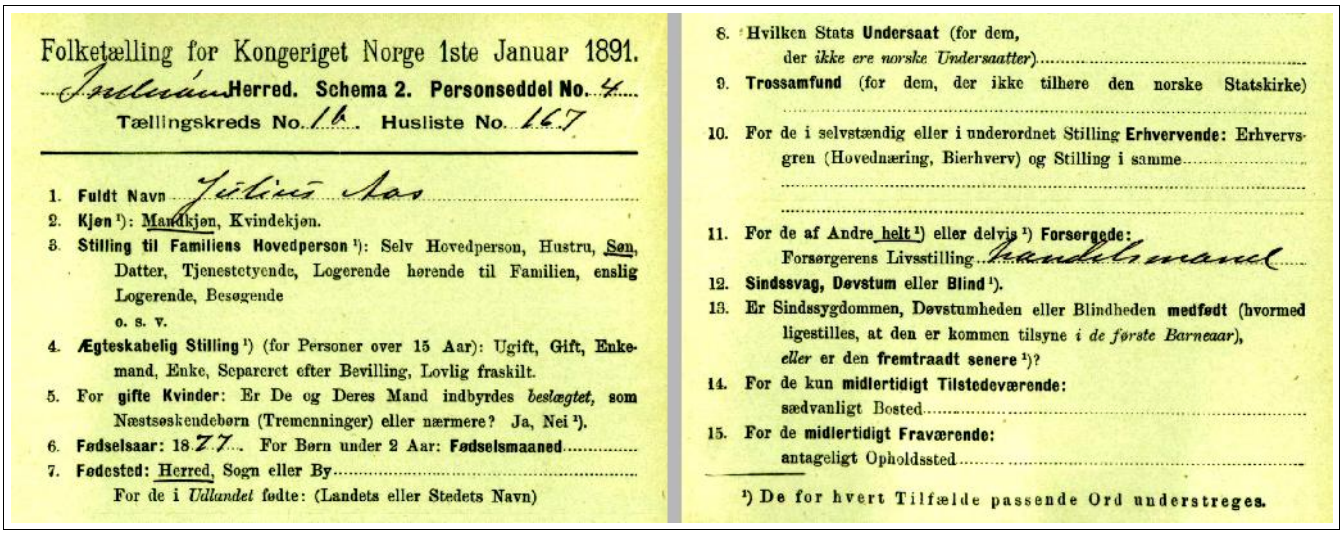

Folketælling for Kongeriget Norge 1ste Januar 1891.

Inderøn Herred. Schema 2. Personseddel No. 4

Tællingskreds No. 16. Husliste No. 167

1. Fuldt Navn Julius Aas
2. Kjøn [1]): Mandkjøn, Kvindekjøn.
3. Stilling til Familiens Hovedperson [1]): Selv Hovedperson, Hustru, Søn, Datter, Tjenestetyende, Logerende hørende til Familien, enslig Logerende, Besøgende o. s. v.
4. Ægteskabelig Stilling [1]) (for Personer over 15 Aar): Ugift, Gift, Enkemand, Enke, Separeret efter Bevilling, Lovlig fraskilt.
5. For gifte Kvinder: Er De og Deres Mand indbyrdes *beslægtet*, som Næstsøskendebørn (Tremenninger) eller nærmere? Ja, Nei [1]).
6. Fødselsaar: 18 77. For Børn under 2 Aar: Fødselsmaaned
7. Fødested: Herred, Sogn eller By
   For de i *Udlandet* fødte: (Landets eller Stedets Navn)
8. Hvilken Stats Undersaat (for dem, der *ikke ere norske Undersaatter*)
9. Trossamfund (for dem, der ikke tilhøre den norske Statskirke)
10. For de i selvstændig eller i underordnet Stilling Erhvervende: Erhvervsgren (Hovednæring, Bierhverv) og Stilling i samme
11. For de af Andre helt [1]) eller delvis [1]) Forsørgede: Forsørgerens Livsstilling Handelsmand
12. Sindssvag, Døvstum eller Blind [1]).
13. Er Sindssygdommen, Døvstumheden eller Blindheden medfødt (hvormed ligestilles, at den er kommen tilsyne *i de første Barneaar*), *eller* er den fremtraadt senere [1])?
14. For de kun midlertidigt Tilstedeværende: sædvanligt Bosted
15. For de midlertidigt Fraværende: antageligt Opholdssted

[1]) De for hvert Tilfælde passende Ord understreges.

Folketellingen 1891. Inderøy herred, Sakshaug skolekrets, tellingskrets 1b Strømmen, husliste 167, skjema 2, Personseddel 1122.

Julius ble konfirmert 11.09.1892, han bodde hos sine foreldre på Strømmen. Faren oppgis å være landhandler. «Konfirmandens Kristendomskundskab m.v.» var «Meget godt».Det er notert at han ble vaksinert mot kopper 26.08.1877.

I 1900 bodde Julius i Bakkegata 10, Trondheim. Han var da styrmann. På samme adresse bodde hans bror, Ingvald, som var maskinarbeider. De var begge ugifte og losjerte da hos slektninger, malersvend Rudolf Nielsen (født 1861) og hans kone Inga Therese Nielsen (født 1866), begge født i Trondheim. Det oppgis at Julius og Ingvald bare har oppholdt seg midlertidig i Trondheim, og at de vanligvis bodde på Strømmen (i Inderøy), men nå hadde fast opphold i Trondheim.

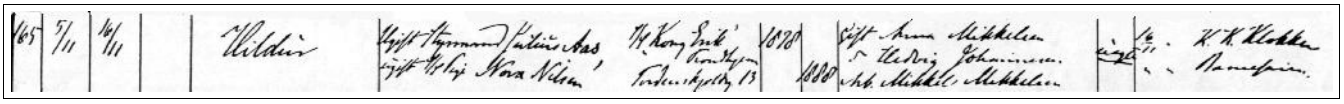

Utskrift av et dåpsregister for Bergen fra 1910 som viser at Hildur var datter til Julius.

I 1910 fikk han datteren Hildur. Ifølge kirkeboken for Kvinneklinikken i Bergen ble hun født 05.11.1910 og døpt 16.11.1910. Hennes foreldre oppgis å være

«Ugift styrmand Julius Aas, S/S Kong Erik Trondhjem» og

«ugift S/S Pige Nora Nielsen, Tordenskjoldsg 13 K.K. [Korskirken]».

Julius var altså i 1910 styrmann på «S/S Kong Erik» og ugift. Ifølge kirkeboken for Bergen var han fra «Trondheim» og født i 1878. Det var som far til Hildur - «barnefaren» - han ga opplysningene til kirkebokføreren.

Vi finner ikke Julius i folketellingen fra 1910. Ifølge Riksarkivet ble sjøfolk om bord i norske og utenlandske fartøyer i norske havner eller i norsk farvann ført opp i egne skipslister. Disse lister mangler i den publiserte tellingen.

Han var ifølge Yngve Nedrebø ved Statsarkivet i Bergen, ikke registrert i sjømannsrullene for Bergen, og var heller ikke bosatt i Bergen ved folketellingen i 1912.

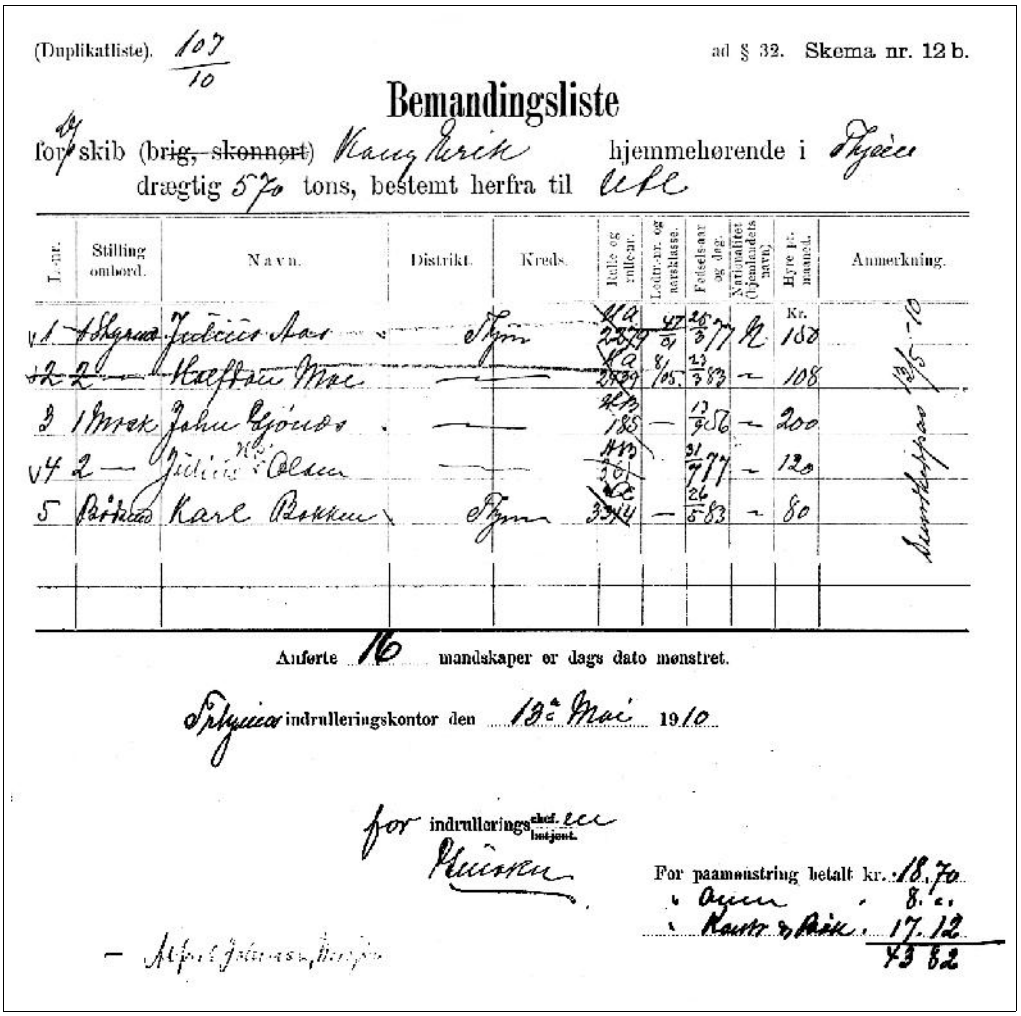

(Duplikatliste). 107/10 ad § 32. Skema nr. 12 b.

Bemandingsliste

for D/skib (~~brig, skonnert~~) Kong Erik hjemmehørende i Trondhjem
drægtig 570 tons, bestemt herfra til Ure

L.-nr.	Stilling ombord.	Navn.	Distrikt.	Kreds.	Rulle og rulle-nr.	Lodtr.-nr. og nærklasse.	Fødselsaar og dag.	Nationalitet (Hjemlandets navn)	Hyre pr. maaned.	Anmerkning.
1	~~Skibsf~~	Julius Aas	Trm		114 2579	47/21	25/3 77	N	Kr. 150	12/5-10
~~2~~ 2	~~2den~~	~~Kaptein Mac~~	—	—	114 2579	8/105	23/3 83	—	108	
3	1 Mask	John Gjøvdø	—	—	114 2579	185	13/9 86	—	200	
4	2 —	Julius Olsen	—	—	114 2579	20	31/7 77	—	120	
5	Bådsm	Karl Bremer	Trm		114 2579	334	26/5 83	—	80	

Anførte 16 mandskaper er dags dato mønstret.

Trhjm indrulleringskontor den 18de Mai 1910

for indrulleringschef. ~~bestyrer~~ ~~betjent~~.

For paamønstring betalt kr. 18.70
" Øyen " 8.-
" Kaare Aas " 17.12
43 82

En bemanningsliste datert 18. mai 1910 viser at Julius ble født 25. mars 1877, at han nå bodde i Trondheim og var 1. styrmann på dampskipet Kong Erik.

I den arkiv-avdeling ved Statsarkivet i Trondheim hvor det militære materialet befinner seg, finnes mønstrings- og bemanningslister for Trondheim 1909-10. På listen for D/skipet «Kong Erik» av Trondheim oppføres Julius som 1. styrmann, født 25.03.1877. Dette viser at det fødselsår som er oppgitt i kirkeboken for Bergen er feil, og at det er rett person som er funnet! Det finnes ikke vanlige matrosruller for Trondheim for den tiden, kun nevnte lister og diverse meldingslister.

«S/S Kong Erik», 1904 - 1955, tilhørte Det Nordenfjeldske Dampskipsselskab AS, Trondheim. Båten ble sjøsatt i 1903 ved A/S Trondhjems mek. Verksted og var på 940 bruttotonn, 570 tonn netto og med 1050 tonn dødvekt. «S/S Kong Erik» var en godsbåt som ble bygget for ruten Trondheim - Hamburg. Den ble solgt til opphugging i 1953.

Det var lenge vanskelig å finne ut noe mer om Julius Aas. Han nevnes ikke i det hele tatt i Trondheim Folkeregisters flytteprotokoller 1906-16. (Protokollene for 1900-05 var i 1996 utlånt og derfor ikke tilgjengelige.) Videre er han ikke funnet i flytningslistene i kirkeboka for Bakklandet 1901-11, og han er heller ikke gift 1910-11. Vigselslistene for Bakklandet 1910-13 ble også gjennomsøkt uten resultat. Undersøkelser i nabosognet Lademoen 1911-18 var også negative. Samme negative resultat ga boka Norges Skipsførere fra 1930-tallet.

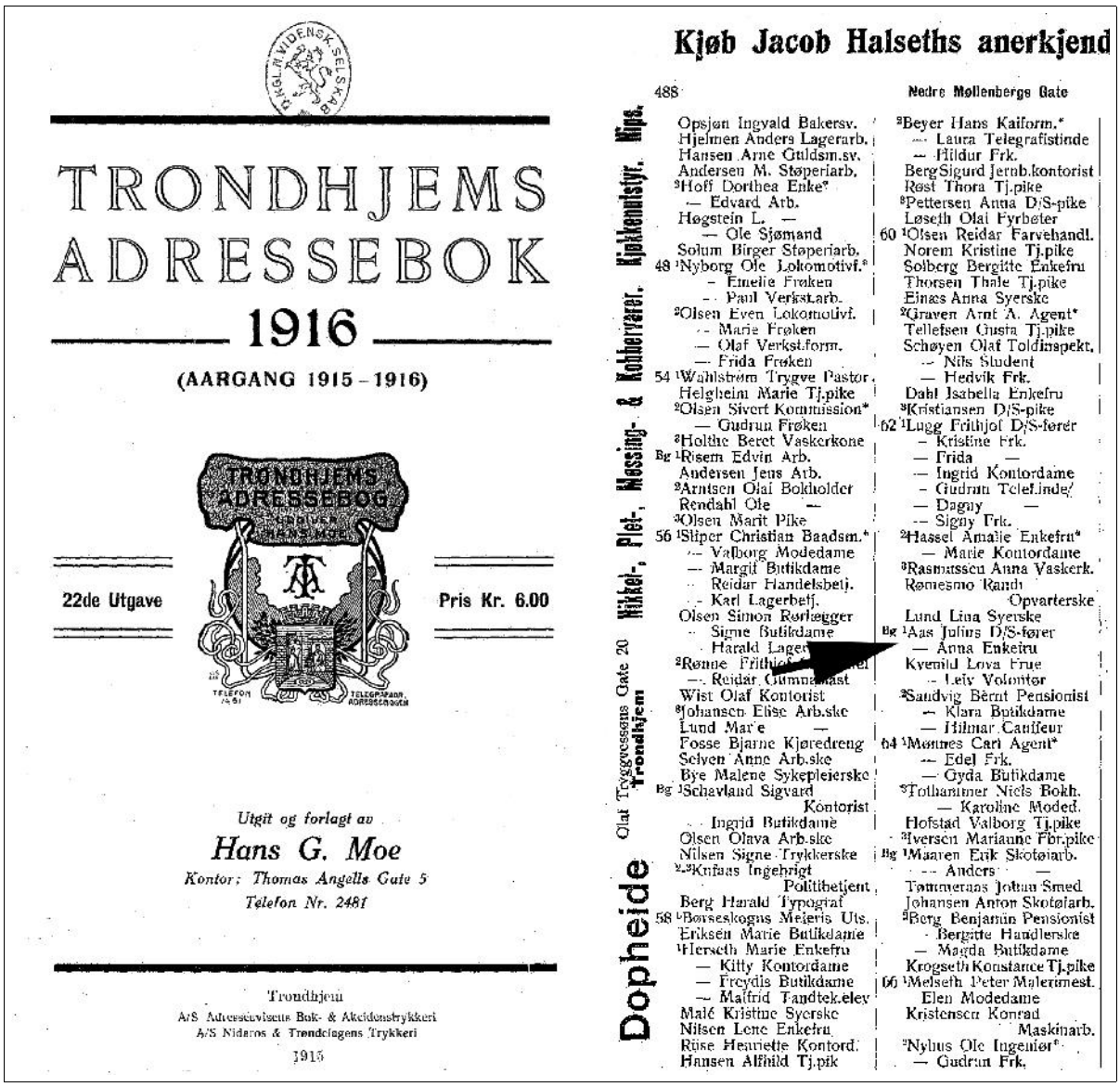

TRONDHJEMS ADRESSEBOK

1916

(AARGANG 1915–1916)

22de Utgave

Pris Kr. 6.00

Utgit og forlagt av

Hans G. Moe

Kontor: Thomas Angells Gate 5

Telefon Nr. 2481

Trondhjem

A/S Adressevisens Bok- & Akcidenstrykkeri

A/S Nidaros & Trøndelagens Trykkeri

1915

Kjøb Jacob Halseths anerkjend

Dopheide Olaf Tryggvessøns Gate 20 Trondhjem Nikkel-, Plet-, Messing- & Kobbervarer. Kjøkkenutstyr. Nips.

488 Nedre Møllenbergs Gate

Opsjøn Ingvald Bakersv.
Hjelmen Anders Lagerarb.
Hansen Arne Guldsm.sv.
Andersen M. Støperiarb.
3Hoff Dorthea Enke*
— Edvard Arb.
Høgstein L. —
— Ole Sjømand
Solum Birger Støperiarb.
48 1Nyborg Ole Lokomotivf.*
— Emelie Frøken
— Paul Verkst.arb.
2Olsen Even Lokomotivf.
— Marie Frøken
— Olaf Verkst.form.
— Frida Frøken
54 1Wahlstrøm Trygve Pastor
Helgheim Marie Tj.pike
2Olsen Sivert Kommission*
— Gudrun Frøken
3Holthe Beret Vaskerkone
Bg 1Risem Edvin Arb.
Andersen Jens Arb.
2Arntsen Olai Bokholder
Rendahl Ole —
3Olsen Marit Pike
56 1Sliper Christian Baadsm.*
— Valborg Modedame
— Margit Butikdame
— Reidar Handelsbetj.
— Karl Lagerbetj.
Olsen Simon Rørlægger
— Signe Butikdame
— Harald Lager[illegible]
2Rønne Frithjof [illegible]
— Reidar Gumna[illegible]ast
Wist Olaf Kontorist
3Johansen Elise Arb.ske
Lund Marie —
Fosse Bjarne Kjøredreng
Selven Anne Arb.ske
Bye Malene Sykepleierske
Bg 1Schavland Sigvard Kontorist
— Ingrid Butikdame
Olsen Olava Arb.ske
Nilsen Signe Trykkerske
2-3Knfaas Ingebrigt Politibetjent
Berg Harald Typograf
58 1Børseskogns Meieris Uts.
Eriksen Marie Butikdame
1Herseth Marie Enkefru
— Kitty Kontordame
— Freydis Butikdame
— Malfrid Tandtek.elev
Malé Kristine Syerske
Nilsen Lene Enkefru
Rüse Henriette Kontord.
Hansen Alfhild Tj.pik

2Beyer Hans Kaiform.*
— Laura Telegrafistinde
— Hildur Frk.
Berg Sigurd Jernb.kontorist
Røst Thora Tj.pike
3Pettersen Anna D/S-pike
Løseth Olai Fyrbøter
60 1Olsen Reidar Farvehandl.
Norem Kristine Tj.pike
Solberg Bergitte Enkefru
Thorsen Thale Tj.pike
Einæs Anna Syerske
2Graven Arnt A. Agent*
Tellefsen Gusta Tj.pike
Schøyen Olaf Toldinspekt.
— Nils Student
— Hedvik Frk.
Dahl Isabella Enkefru
3Kristiansen D/S-pike
62 1Lugg Frithjof D/S-fører
— Kristine Frk.
— Frida —
— Ingrid Kontordame
— Gudrun Telef.inde/
— Dagny —
— Signy Frk.
2Hassel Amalie Enkefru*
— Marie Kontordame
3Rasmussen Anna Vaskerk.
Rømesmo Randi Opvarterske
Lund Lina Syerske
Bg 1Aas Julius D/S-fører
— Anna Enkefru
Kvenild Lova Frue
— Leiv Volontør
2Sandvig Bernt Pensionist
— Klara Butikdame
— Hilmar Canffeur
64 1Mønnes Carl Agent*
— Edel Frk.
— Gyda Butikdame
3Tothammer Niels Bokh.
— Karoline Moded.
Hofstad Valborg Tj.pike
3Iversen Marianne Fbr.pike
Bg 1Maaren Erik Skotøiarb.
— Anders —
Tømmeraas Johan Smed
Johansen Anton Skotøiarb.
2Berg Benjamin Pensionist
— Bergitte Handlerske
— Magda Butikdame
Krogseth Konstance Tj.pike
66 1Melseth Peter Malerimest.
Elen Modedame
Kristensen Konrad Maskinarb.
2Nyhus Ole Ingeniør*
— Gudrun Frk.

«Trondhjems Adressebok» for 1916 viser at Julius bor sammen med søsteren Lovise (Lova) Kvenild og moren Anna Aas i Nedre Møllebergs Gate 62, i bakgårdens 1. etasje.

Julius nevnes ikke i adressebøkene for Trondheim før i 1913, noe som vel skyldes at han har vært til sjøss. Han er nå fortsatt styrmann og bosatt i Nedre Møllenbergs gate 62, sammen med søsteren Lovise (Lova) Kvenild og moren, enken Anna Aas. Hun hadde da bodd på denne adressen siden 1909-10, de bodde i bakgården i 1. etasje. I 1914 nevnes ikke Julius, men i 1916 er han han oppført på samme adresse, han oppgis nå å være «D/S-fører».

Pussig nok finner vi i 1916 også en «Maskinist Julius Aas» i Nedre Møllenbergs gate, men i gatenummer 35. Han må ikke forveksles med «vår» Julius. Denne Julius Aas må være identisk med «Maskinmester Julius Aas» som i 1917 bor i Baahus gate 6 sammen med «Frue» Signe Aas, da han ikke lenger er registrert i Nedre Møllenbergs gate 35.

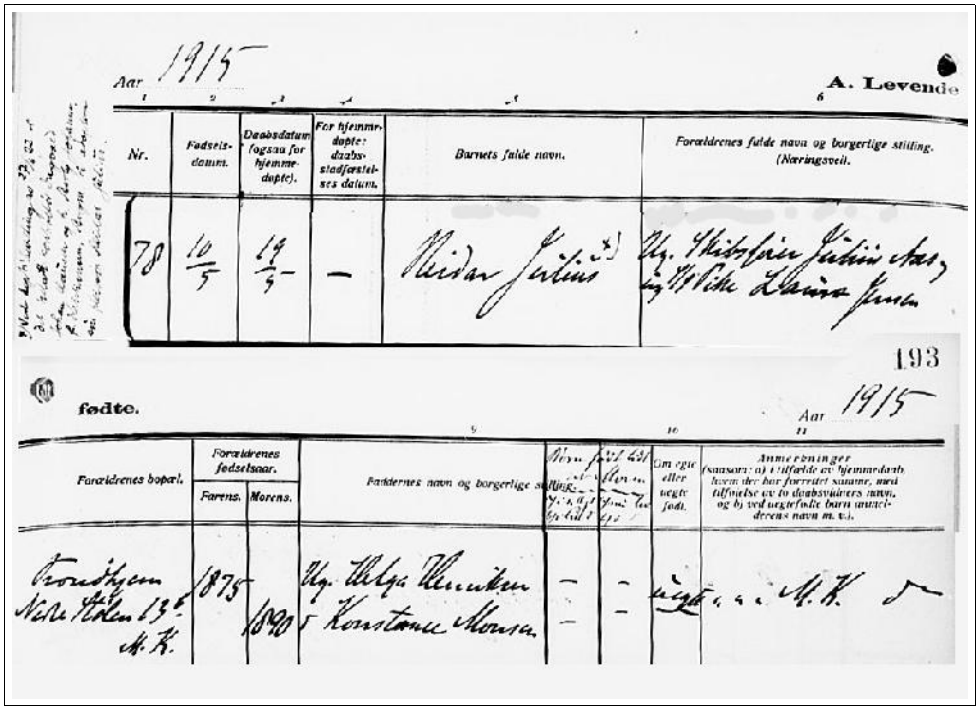

Aar 1915 A. Levende

Nr.	Fødsels-dagen.	Dåbsdatum (ogsaa for hjemmedøpte).	For hjemmedøpte: dåbsstedfærstelses datum.	Barnets fulde navn.	Forældrenes fulde navn og borgerlige stilling. (Næringsveil.
78	10/5	19/5	—	Reidar Julius	Gift Skibsfører Julius Aas, gift Pike Laura Jens

193

Fødte. Aar 1915

Forældrenes bopæl.	Forældrenes fødselsaar. Farens.	Morens.	Faddernes navn og borgerlige stilling.	Kom.	Født d.	Døbt d.	Om ægte eller uægte født.	Anmærkninger (saasom: a) i tilfælde av hjemmedåb hvem der har forrettet saadanne, samt tilfælde av to dåbsnavnes navn, og b) ved uægtefødte barn anmelderens navn m. v.).
Trondhjem Nedre Stølen 13c M.K.	1875	1890	Gift Skibsfører Julius Aas Konstanse Maria	—	—		ægte	M.K.

Utskrift av et dåpsregister for Bergen fra 1915 som viser at Reidar Julius var sønn til Julius og Hildurs halvbror.

I 1915 fikk Julius sønnen Reidar Julius. Han ble født på Fødselsklinikken i Bergen 10.05.1915 og døpt 19.05.1915. Hans foreldre oppgis å være

«Ugift Skipsfører Julius Aas, Trondheim» og

«Ugift S/S pike Laura Jensen, Nedre Stølen 13B M.K. [Mariakirken]».

Sønnen ble tydeligvis satt bort kort tid etter fødselen og i 1922 adoptert av sine pleieforeldre, kontrollør Ingvald Johan Clausen og hans hustru Berly Johanne Clausen, født Kristiansen.

Nordenfjeldskes "Kong Magnus" grundstødt.

Specialtelegram til »Aftenposten«.

Rørvik, 14de august.

Nordenfjeldskes "Kong Magnus", som gaar i godshurtigrute nordover, er grundstødt søndenfor Stoksund. Skibet var lastet og gik paa med fuld fart. Grundstødningen iagtoges fra hurtigruteskibet "Finmarken", som var lige i nærheden.

To lodser under tiltale.

Trondhjem, 31te oktober.

Den ene af de to lodser, som tjenstgjorde ved »Kong Magnus« grundstødning for en tid siden, er nu af politimesteren i Uttrøndelagen sat under tiltale for at have vist grov uagtsomhed ved at forlade broen uden at tilkalde styrmanden, skjønt han vidste, at den mastros, som stod tilrors, ikke tidligere havde styret efter kompas, samt for at have beruset sig, mens tjenesten forestod, saa han var udygtig til at udføre denne og derfor skyld i grundstødningen.

Utdrag fra Aftenposten 15. august og 1. november 1916.

Aftenposten, 15.08.1916, side 3:

«Nordenfjeldskes "kong Magnus" grundstødt. - Specialtelegram til "Aftenposten".

Rørvik, 14de august.

Nordenfjeldskes "Kong Magnus", som gaar i godshurtigrute nordover, er grundstødt søndenfor Stoksund. Skibet var lastet og gik paa med fuld fart. Grundstødningen iagtoges fra hurtigruteskibet "Finmarken", som var lige i nærheden.».

Julius var antagelig fortsatt skibets kaptein.

Aftenposten 01.11.1916, side 4:

«To lodser under tiltale.

Trondhjem, 31te oktober.

Den ene af de to lodser, som tjenstgjorde ved "Kong Magnus" grundstødning for en tid siden, er nu af politimesteren i Uttrøndelagen sat under tiltale for at have vist grov uagtsomhed ved at forlade broen uden at tilkalde styrmanden, skjønt han vidste, at den mastros som stod tilrors, ikke tidligere havde styret efter kompas, samt for at have beruset sig, mens tjenesten forestod, saa han var udygtig til at udføre denne og derfor skyld i grundstødningen.»

Anmeldte dødsfald.

28de november. Dampskibsfører Julius Aas, 39 aar. Pige Karoline Rasmussen, 70 aar. Fabrikarbeiderske Ingrid Johanne Larsen, 19 aar.

Dødsfald.

Dampskibsfører Julius **Aas**, Trondhjem, er afgaaet ved døden her i Kristiania, 40 aar gammel. Han var i en længere aarrække ansat i Nordenfjeldske dampskibsselskab, altid dygtig og pligtopfyldende.

✝

Vor kjære søn og bror

Dampskibsfører

Julius Aas

døde i Kristiania 25de november, 40 aar gammel.

Trondhjem, 27. november 1916.

Paa frav. brødres vegne

Anna Aas, f. Møller. **Lova Kvenild,** f. Aas.

Begravelsen foregaar i Trondhjem fredag den 1. december.

Anmeldte dødsfall innført i Aftenposten 28. november 1916. Omtale og dødsannonse i Aftenposten neste dag, 29. november.

Takk være hjelp fra Liv Skogset Værdal i Inderøy Museums- og Historielag har det blitt klarlagt at Julius døde på Ullevål sykehus i Kristiania 25.11.1916.

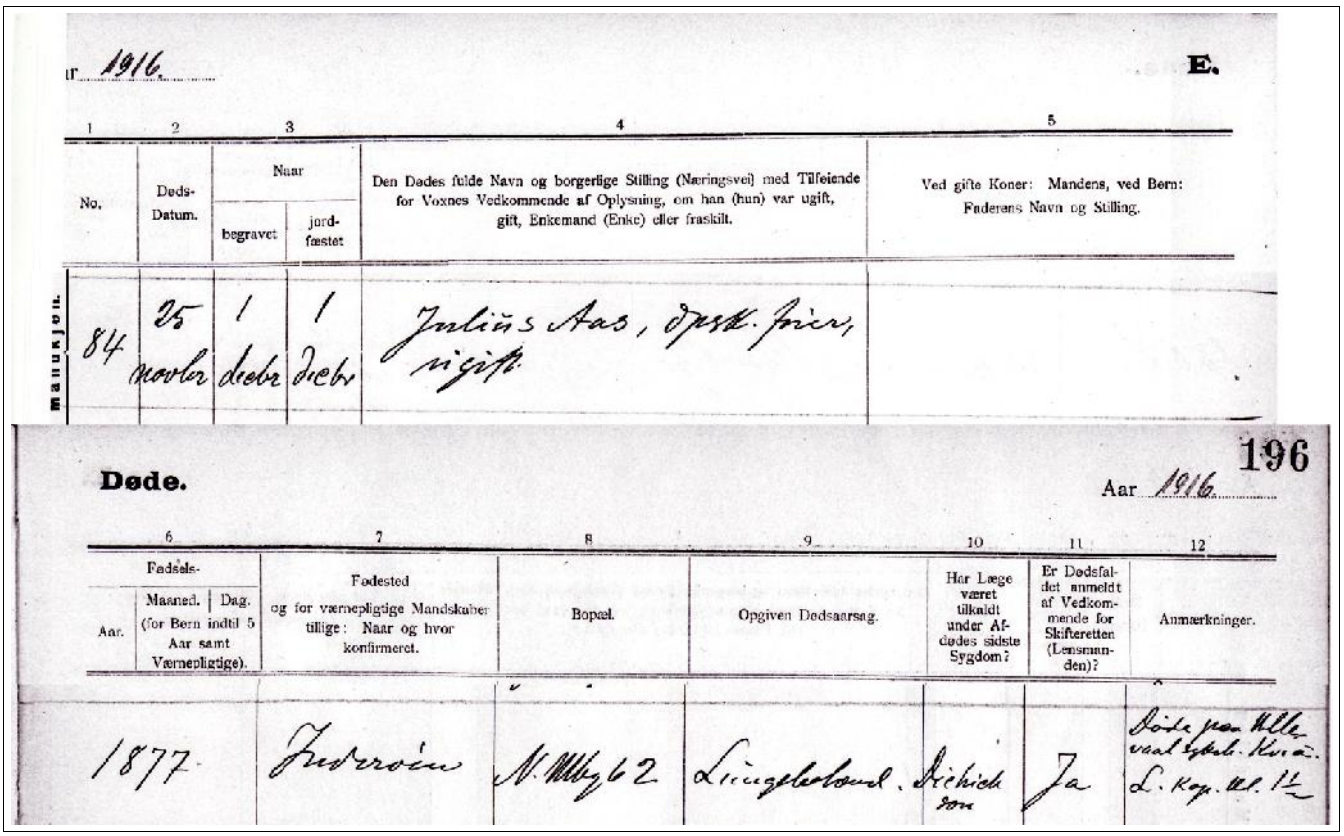

E.

No.	Døds-Datum.	Naar begravet	Naar jordfæstet	Den Dødes fulde Navn og borgerlige Stilling (Næringsvei) med Tilføiende for Voxnes Vedkommende af Oplysning, om han (hun) var ugift, gift, Enkemand (Enke) eller fraskilt.	Ved gifte Koner: Mandens, ved Børn: Faderens Navn og Stilling.
84	25 novbr	1 dcbr	1 dcbr	Julius Aas, Dpskf. fmr, gift.	

Døde. 196

Aar 1916

Aar.	Fødsels-Maaned. (for Børn indtil 5 Aar samt Værnepligtige).	Fødsels-Dag. (for Børn indtil 5 Aar samt Værnepligtige).	Fødested og for værnepligtige Mandskabet tillige: Naar og hvor konfirmeret.	Bopæl.	Opgiven Dødsaarsag.	Har Læge været tilkaldt under Afdødes sidste Sygdom?	Er Dødsfaldet anmeldt af Vedkommende for Skifteretten (Lensmanden)?	Anmærkninger.
1877			Fredrikstad	N. Allég 62	Lungebetennelse.	Nei	Ja	Døde paa Aker sykehus. Kr.a. L. Kop. Bl. 14

Kirkebok Bakklandet (Bakke) - 1916: «E. Døde», side 196, nr. 84

Han ble begravet i Trondheim 01.12.1916. Det fremgår av kirkeboken at dødsårsaken var lungebetennelse.

Bakteriell lungebetennelse behandles i Norge vanligvis med penicillin. Lungebetennelse kan bli svært alvorlig hvis den ikke blir behandlet i tide. Før antibiotika, spesielt penicillin, var tilgjengelig var pneumoni en vanlig dødsårsak også hos yngre.

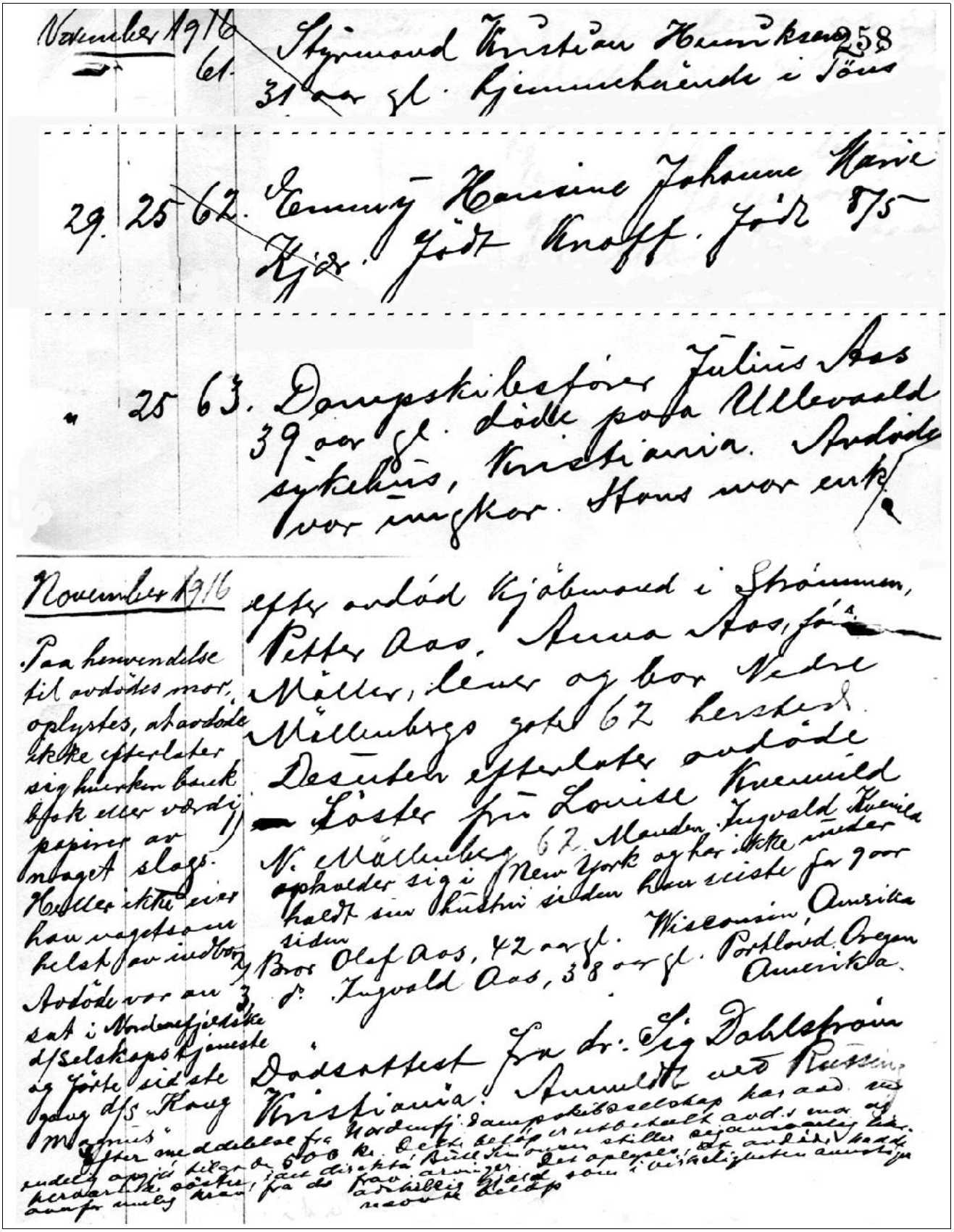

Trondheim byfogd: Dødsfallsprotokoll 3L9, 1915-17, side 258.

Det siste skip han førte var «D/S Kong Magnus».

Hans dødsfall er innført i Trondheim byfogds Dødsfallsprotokoll for 1915-1917:

«November 1916 nr. 63 - Død 25/11 - [Innført i dødsfallsprotokollen] 29. november:

«Dampskibsfører Julius Aas 39 aar gl. døde paa Ullevaald sykehus, Kristiania. Avdøde var ungkar. Hans mor enke efter avdød Kjøbmand i Strømmen, Petter Aas, Anna Aas, født Møller, lever og bor Nedre Møllenbergs gate 62 hersted. Desuten efterlater avdøde

1. Søster fru Lovise Kvennild N. Møllenberg 62. Manden Ingvald Kvenild opholder sig i New York og har ikke underholdt sin hustru siden han reiste for 9 aar siden.

2. Bror Olaf Aas, 42 aar gl. Wisconsin, Amerika.

3. Do. Ingvald Aas, 38 aar gl. Portland, Oregon, Amerika.
Dødsattest fra Dr. Sig Dahlstrøm Kristiania.
Anmeldt ved Retten.

Paa henvendelse til avdødes mor, oplystes, at avdøde ikke efterlater sig hverken bankbok eller værdipapirer av noget slags. Heller ikke eier han nogetsom helst av indbo. Avdøde var ansat i Nordenfjeldske D/Selskaps tjeneste og førte sidste gang D/S "Kong Magnus".

Efter meddelelse fra Nordenfj. Dampskibsselskap har avd. ved endelig opgjør tilgode 500 Kr. Dette beløp er utbetalt avd.s mor og herværende søster, idet direktør Bull Simonsen stiller sig ansvarlig like ovenfor mulig krav fra de frav. arvinger. Det oplyses, at avdøde hadde adskillig gjæld som i virkeligheten overstiger nævnte beløp.»

«D/S Kong Magnus» ble bygd av Reiherstieg Schiffswerft & Maschinenfabrik, Hamburg og var på 1101 brutto tons og 671 netto tons.

Båten ble levert 12.09.1884 som «Anna Woermann» til Carl Woermann, Hamburg, Tyskland I 1885 ble den overført til Afrikanische Dampschiffahrts-Gesellschaft (Woermann-Linie), Hamburg, Tyskland. I 1895 ble den overført til Woermann-Linie GmbH, Hamburg, Tyskland.

I 1898 ble båten innkjøpt av NFDS, Trondhjem og omdøpt til «Kong Magnus». Båten fikk nytt maskineri i 1911.

12.12.1917 ble «Kong Magnus» senket av de tyske jagerne «V 100», «G 101», «G 103» og «G 104» i posisjon 59.35 N. 03.40 Ø. på reise fra North Shields til Trondhjem med 920 tonn kull, 196 kolli post og 9 passasjerer. Fartøyet gikk i konvoi fra Lerwick til Bergen. Besetningen ble berget og ført til Hidra av den britiske jageren «HMS Rosalind».[7]

Barn:

Hildur Aas/Christiansen. Ekspeditrise. Født 05.11.1910 på Fødselsstiftelsen, Bergen (HO). Døpt 16.11.1910 på Fødselsstiftelsen, Bergen (HO).[8] Levde 12.12.1916 i Bergen (HO). Levde 01.02.1917 i Kristiania (OS). Død 06.12.1978 i Lier (BU). Begravet 13.12.1978 i Lier (BU).[9]

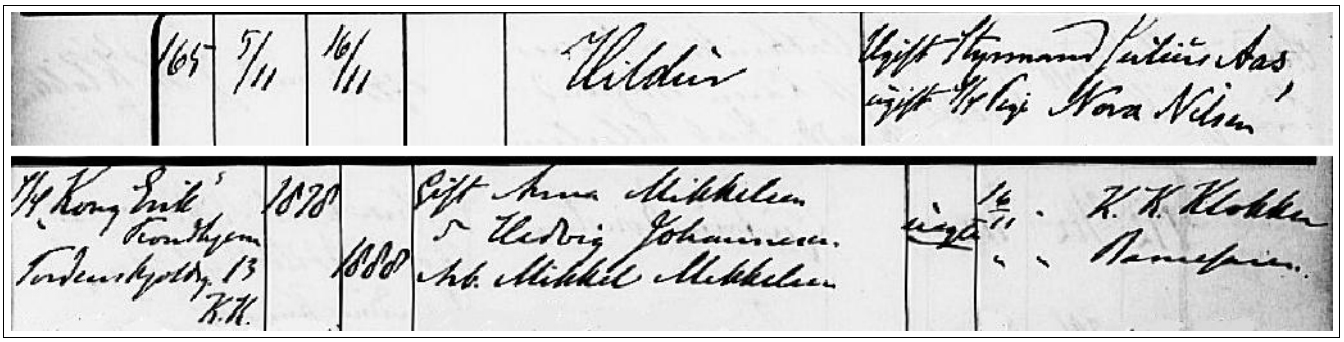

Utskrift av et dåpsregister for kvinneklinikken i Bergen fra 1910 som viser at Hildur var datter til Julius.

Hildur ble født i 1910 på Fødselsstiftelsen i Bergen og døpt samme sted. Foreldrene oppgis å være «Ugift Styrmand Julius Aas, S/S Kong Erik, Trondhjem», født i 1878, og «Ugift S/S Pige Nora Nilsen, Tordenskjoldg. 13, K.K. [Korskirken]», født i 1888. Faddere var «Gift» Anna Mikkelsen, «Gift» Hedvig Johannesen og «Arb.» Mikkel Mikkelsen. Det fremgår av folketellingen samme år at hennes mor losjerte hos familien Mikkelsen.

7 Kirkebok Sakshaug i Inderøy nr. 730A10, 1879-1914: «C. Konfirmerede 1892», folio 216, nr. 1. Folketellingen for 1601 Trondhjem i 1900. Bemandingsliste for Kong Erik, «Trhjems indrulleringskontor» den 18de Mai 1910. Utdrag «Trondhjems adressebok» 1916 (Aargang 1915 - 1918). Utdrag fra Aftenposten om grunnstøtning, 15. august og 31. oktober 1916. Anmeldte dødsfall innført i Aftenposten 28. november 1918 samt omtale og dødsannonse neste dag. Trondheim byfogt: Dødsfallsprotokoll 3L9, 1915-17, side 258.

8 Kirkebok Kvinneklinikken i Bergen nr. 4: «A. Levende fødte», folio 24, nr. 165.

9 Avisannonse, Minnesblad ved begravelsen.

Folketelling 1910 for Bergen kjøpstad

Hildur Aas

Husstandsmedlemmer

P.nr.	H.nr.	Navn	Fødselsdato	Fødested	Familiestilling	Sivilstand	Yrke	Bostatus
001	01	Mikal Mikkelsen	1866.08.17	Bergen	hf	g	Løsarbeider	b
002	01	Matilde Mikkelsen	1867.08.10	Stjørdalen	hm	g	Hustru	b
003	01	Anna Mikkelsen	1889.08.21	Stjørdalen	d	ug	Datter	b
004	01	Henry Mikkelsen	1903.07.25	Bergen	s	ug	Søn	b
005	01	Nora Nilsen	1888.07.30	Tromøsund %Kragenes%	el	ug	Dampskibspike	b
006	**01**	**Hildur Aas**	**1910.11.05**	**Bergen**	**d**	**ug**	**Datter**	**b**

Fra folketetellingen pr. 1.12.1910 - Tordenskjoldsgate 13, Bergen..

Folketellingen fra 1910 viser at Hildur ble registrert med etternavnet Aas!

Hildur bodde tydeligvis ikke sammen med sin mor under den tid de bodde i Bergen. Ved folketellingen for Bergen i 01.02.1912 bodde hun i Komediebakken 5, fortsatt med etternavnet Aas.

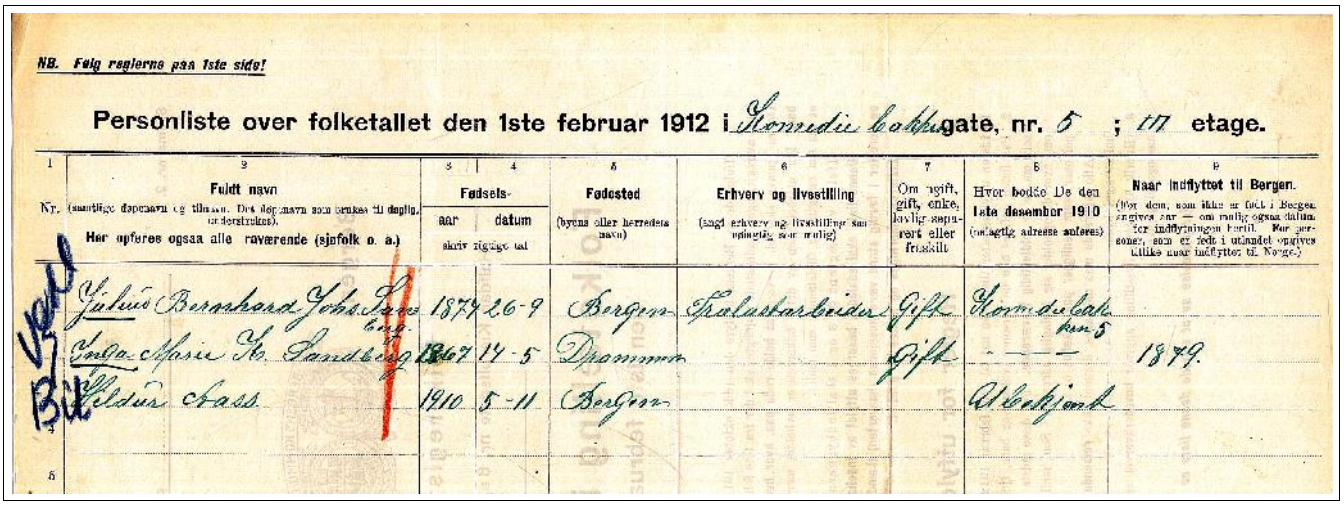

NB. Følg reglerne paa 1ste side!

Personliste over folketallet den 1ste februar 1912 i Komedie bakken gate, nr. 5 ; III etage.

1 Nr.	2 Fuldt navn (samtlige døpenavn og tilnavn. Det døpenavn som brukes til daglig, understrekes). Her opføres ogsaa alle raværende (sjøfolk o. a.)	3 Fødsels- aar (skriv rigtige tal)	4 datum	5 Fødested (byens eller herredets navn)	6 Erhverv og livsstilling (angi erhverv og livsstilling som opfattig som mulig)	7 Om ugift, gift, enke, lovlig separert eller fraskilt	8 Hvor bodde De den 1ste desember 1910 (nøiagtig adresse anføres)	9 Naar indflyttet til Bergen. (For dem, som ikke er født i Bergen angives aar — om mulig ogsaa datum for indflytningen hertil. For personer, som er født i utlandet opgives tillike naar indflyttet til Norge.)
1	Julius Bernhard Johs. Sandberg	1874	26-9	Bergen	Trælastarbeider	Gift	Komediebakken 5	
2	Inga Marie K. Sandberg	1867	14-5	Drammen		Gift	—	1879.
3	Hildur Aass	1910	5-11	Bergen			Ubekjent	
4								
5								

Personliste over folketallet i Bergen 1. desember 1912.

«Personliste over folketallet den 1ste februar 1912 i Komediebakken, nr. 5; III etage.
Julius Bernhard Johs. Sandberg - Født 26.09.1874 i Bergen - Trælastarbeider - Gift.
Inga Marie K. Sandberg - Født 14.05.1867 i Drammen - Gift - Indflyttet til Bergen i 1879.
Hildur Aass - Født 05.11.1910 i Bergen».

Det oppgis at ekteparet bodde på samme adresse 01.12.1910, mens adressen til Hildur pr. 01.12.1910 oppgis å være «Ubekjent».

Det er vel trolig at Julius Bernhard og Inga Marie var hennes pleieforeldre!

Komediebakken ligger mellom Nøstet og Engen, ca 250 meter nordvest for «Den Nationale Scene». Strøket ble pulverisert under alliert bombing 29.10.1944. Området lå brakk til femtiårene, da bl.a. Sentralbadet ble bygget der. Komediebakken har sitt navn fra gamle Bergen teater, som også forsvant ved samme ulykke. Der er ingen kirker i umiddelbar nærhet, den nærmeste er Johanneskirken.

Ved folketellingen i 1910 brukte Julius og Inga etternavnet Johannesen. Han var da «Fyrbøder v/ Gardinfabrik». Det oppgis at Komediebakken 5 var et våningshus i to etasjer. I første etasje bodde 4 voksne og to barn og i annen etasje 3 voksne og ett barn. Dertil bodde en voksen med ett barn på kvisten. Husleien var henholdsvis 260, 284 og 130 kroner pr. år.

Samtidig bodde hennes mor alene på kvisten i Sandbrogaten 8, og var «Opvartningsjomfru» av yrke. Ifølge «Griegs Adressebok for Bergen» for 1915-16 bodde moren en tid i Fritznersmuget 13 og var da «Dampskibspike», dvs. antagelig ofte til sjøss.

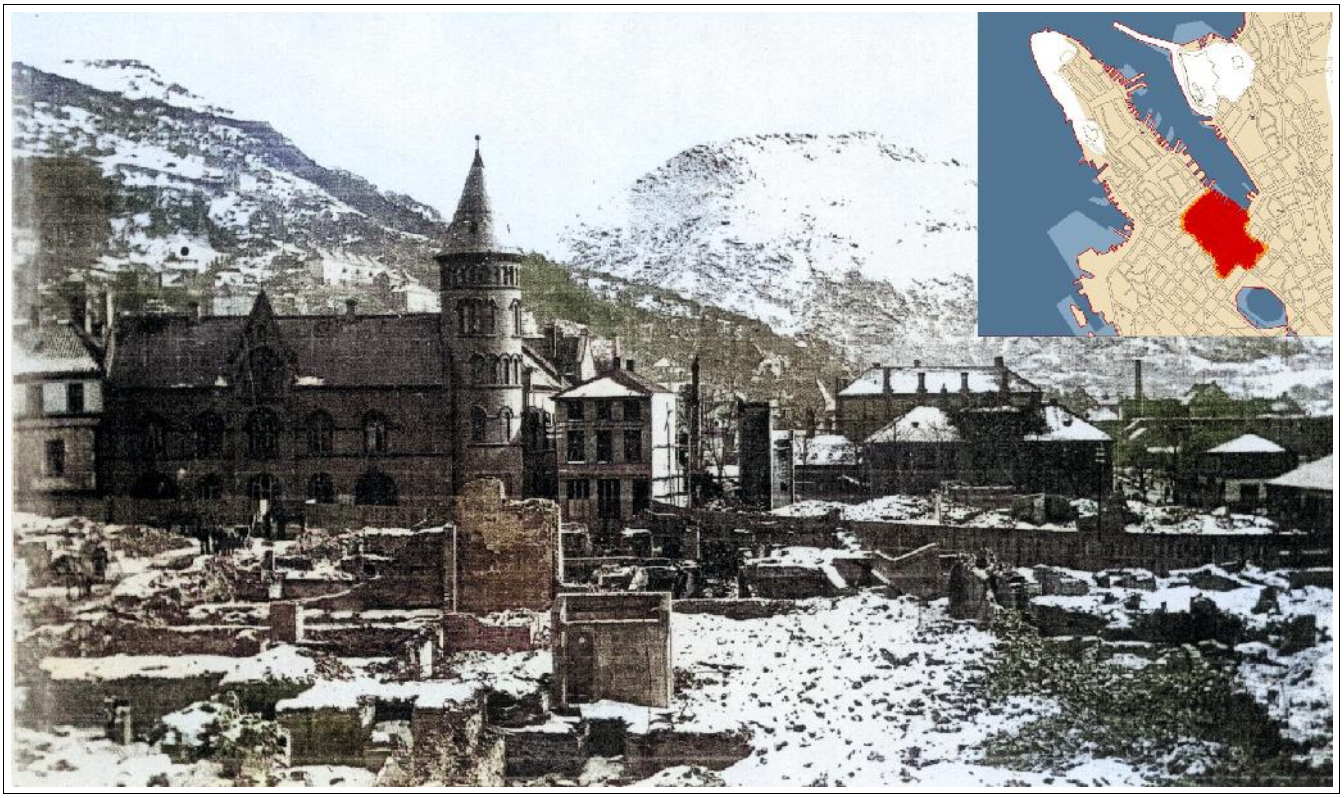

Brannen stanset ved brannstasjonen. Bildet viser Strandgaten noen dager senere. Ulriken har fått sin hvite vinterdrakt på. Det lille kartet viser utbredelsen av brannen.

Hildur har fortalt sine barn at hun bodde i Bergen under storbrannen som brøt ut 15.01.1916, og om sønnen Tore husker rett, ble området hun da bodde i brannherjet.

Brannen brøt ut i Berstads sjøgård ved Murallmenningen. Den spredte seg raskt sørover, og la hele området fra Vågen til Engen, og fra Murallmenning til Rådhuset i aske. Brannen brøt ut kl. 17.15 og varte hele natten. 380 bygninger, med 612 leiligheter, 388 butikker, 242 verksteder, 42 fabrikker, 219 kontorer, 288 lagerrom gikk tapt. Brannen rammet 3 aviser, 4 hoteller, 6 forsikringsselskaper og 2 skoler, og ca. 1000 arbeidsplasser gikk tapt. Rundt 2700 mennesker ble husløse. Det ble utlyst en arkitektkonkurranse om regulering av brannstrøket, og bybildet ble sterkt forandret. Smørsallmenningen forsvant, det samme gjorde en rekke andre gater og smug. Strandgaten ble rettet ut og utvidet, og nye gater ble anlagt, som Christian Michelsens gate.

Hennes mor giftet seg med Adolf Johannes Christiansen hos byfogden i Bergen 31.08.1916 og flyttet til Kristiania 20.10.1916, mens Hildur fortsatt bodde i Bergen 12.12.1916. Dette er notert med gråblyant på Noras folkereregisterkort, men er ikke synlig på den tilsendte kopien.

Jeg vet lite om hvordan Hildur hadde det mens hun bodde i Bergen. For å få et bilde av hvordan hennes oppvekst der kan ha sett ut kommer her et utdrag fra

«Jeg spurte aldri om detaljene»

av Lina Bjelland i Slekt og Data nr. 2/2011, som hun har vært så venlig å la meg kopiere. Den handler om hennes mormor som også ble født i Bergen, drøyt 1½ måned etter Hildur.

«Vi tar for gitt at vi kan historien til våre nærmeste. Mormoren min levde i 100 år, og jeg oppdager at jeg ikke vet noe særlig om hvordan hun har hatt det i alle disse årene. Hun fortalte meg om livet sitt. Jeg spurte aldri om detaljene. Da vet man ikke så mye likevel.

Den 27. desember 1910 ble mormoren min født. Forventet levealder for en nyfødt jente på den tiden var 58 år. Ingen kunne vel i sin villeste fantasi ha tenkt tanken at lille Agnes skulle leve til hun ble 100 år. De kunne nok heller ikke tenke seg hvilke nyvinninger hun skulle leve for å se.

Bergen 1910

Hvordan så verden ut da den vesle rødhårende jenten så dagens lys i 1910? I Bergen var det ennå ikke vanlig å ha elektrisk belysning i husene, heller ikke biler var et normalt skue. Menn under 25 år og kvinner hadde ikke allmenn stemmerett, ingen hadde funnet opp glidelåsen, vaskemaskinen eller kjøleskapet. Det skullle gå 6 år til Einsteins relativitetsteori ble lansert, det skulle ta elleve år før turberkulosevaksinen kom, og 40 år til antibiotika ble tatt ordentlig i bruk. Titanic hadde ikke forlist og Panamakanalen var ikke bygget. Verdens første kryssord hadde ingen tenkt ut. Ingen hadde hørt om Mao Zedong eller Adolf Hitler, og de to verdenskrigene hadde ikke funnet sted.

Den lille familien bodde på Nordnes, i utkantet av bykjernen i Bergen. Far var kaptein, mor sto ved roret hjemme. Litt høyt på strå var de, så de kunne ha tjenestepike til å hjelpe seg med det tyngste arbeidet. Kanskje lille Agnes fikk høre en konsert i Parken eller kanskje hun og broren var så heldige å få synke ned i de røde plysjstolene på Michelsens konditori, der de solgte deilige kaker? Det var nok mange

små barnlige gleder for Agnes, men i verden blåste det opp til storm, og etter "skuddene i Sarajevo" var 1. verdenskrig et faktum. Agnes var 4 år, for hennes del skulle en gnist på avveie få mye større innvirkning på livet enn Verdenskrigen.

Livet opp i flammer.

16. januar 1916. Ute blåste det sterk storm med orkan i kastene. Et lite uhell med et stearinlys på et lager og infernoet var i gang. Agnes var 6 år. Hun må ha sett kaoset og desperasjonen: Bergen brenner! Brannmenn, det militære, frivillige - alle kjempet mot flammene. Hageslanger og blomstersprøyter, bøtter og mugger ble tatt i bruk. Hvordan må det ha sett ut for en 6 år gammel jente da den trygge tilværelsen hennes gikk opp i flammer? Hvor redd må hun ikke ha vært? På én natt var Bergen sentrum lagt i aske. Igjen sto det 17 bygninger eller bygningsrester. 2700 mennesker ble husløse over natten.

Fikk Agnes ta på seg hatt og kåpe og gå ut for å se? Mest sannsynlig ikke, men kanskje etter brannen. I Bergens Avisen forteller Laura Magnus hvordan hun minnes stemningen i byen etter brannen:

"Aldri glemmer jeg det synet med de gapende ruinene, hvor det ennå brente i asken og gassrør som flammet. Vi gikk som til begravelse - bare gikk og gikk, og mange gråt."

Hvor mye av dette var lille Agnes med på? Hørte hun gråten, så hun de hjemløse? Jeg vet at hun var der, jeg vet at hun husket det godt. Hun fortalte meg om det, men jeg spurte henne dessverre aldri om detaljene.»

Mor og mormor antagelig fotografert før familien flyttet fra Bergen til Christiania.

Ved folketellingen 01.02.1917 hadde hun flyttet til Kristiania og bodde med sin mor og stefar på Kampen i Havegaten 46 - på hjørnet av Hagegata og Kjølberggata. Hun var da 6 år gammel og ble registrert med etternavnet Christiansen.

Om en formell adopsjon har funnet sted er ikke avklart. Fra 1917 til 1935 var det kun anledning til «svak» adopsjon. Barnet hadde fortsatt arverett etter biologiske foreldre. Fra 1935 kom «sterk» adopsjon der alle bånd til biologiske foreldre ble brutt også arveretten.

Familien ble ikke boende lenge på Kampen. Folketellingen fra 1918 viser at familien flyttet til Thorshauggate 1 den 13.04.1917 for så 12. juli samme år å flytte til Wilsesgate 10. Her ble familien boende senere.

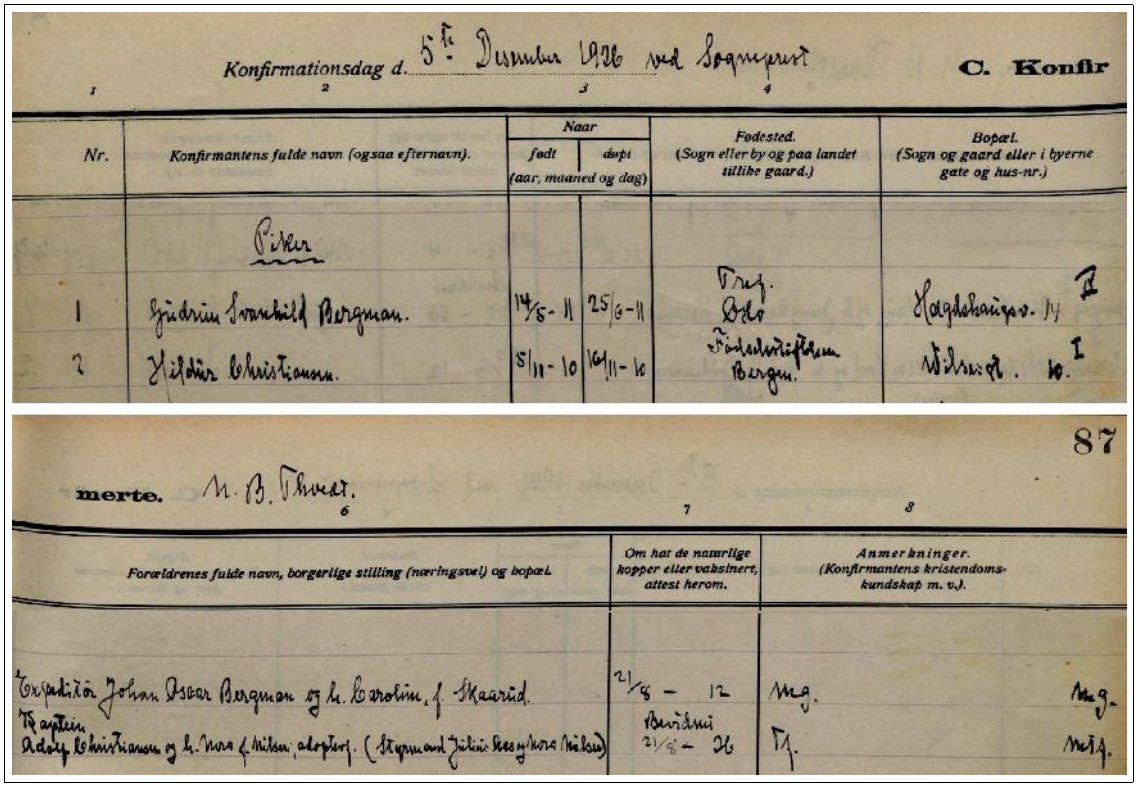

Konfirmationsdag d. 5te Desember 1926 ved Sognepræst — C. Konfr

Nr.	Konfirmantens fulde navn (ogsaa efternavn).	Naar født (aar, maaned og dag)	Naar døpt	Fødested. (Sogn eller by og paa landet tillike gaard.)	Bopæl. (Sogn og gaard eller i byerne gate og hus-nr.)
	Piker				
1	Gudrun Irmelid Bergman.	14/5-11	25/6-11	Trefoldighets Sogn Oslo	Holgdahlsgate 14 II
2	Hildur Christiansen.	5/11-10	16/11-10	Frelsersfængslets Sogn Bergen.	Wilhelmsgt. 10. I

87

merte. N. B. Thuesen.

Forældrenes fulde navn, borgerlige stilling (næringsvei) og bopæl.	Om har de naturlige kopper eller vaksinert, attest herom.	Anmerkninger. (Konfirmantens kristendomskundskap m. v.)
Expeditør Johan Oscar Bergman og h. Karoline f. Skaarud.	21/8 - 12 Revidert 21/8 - 26	meg. meg.
Kaptein Adolf Christiansen og h. Nora f. Nilsen, adoptiv. (Stefmoder Hilda Karoline Nilsen)		Tf. meg.

Hildur ble konfirmert i Trefoldighetskirken 05.12.1926. I kirkeboken fremgår det at hun er adoptert av Adolf Christiansen.

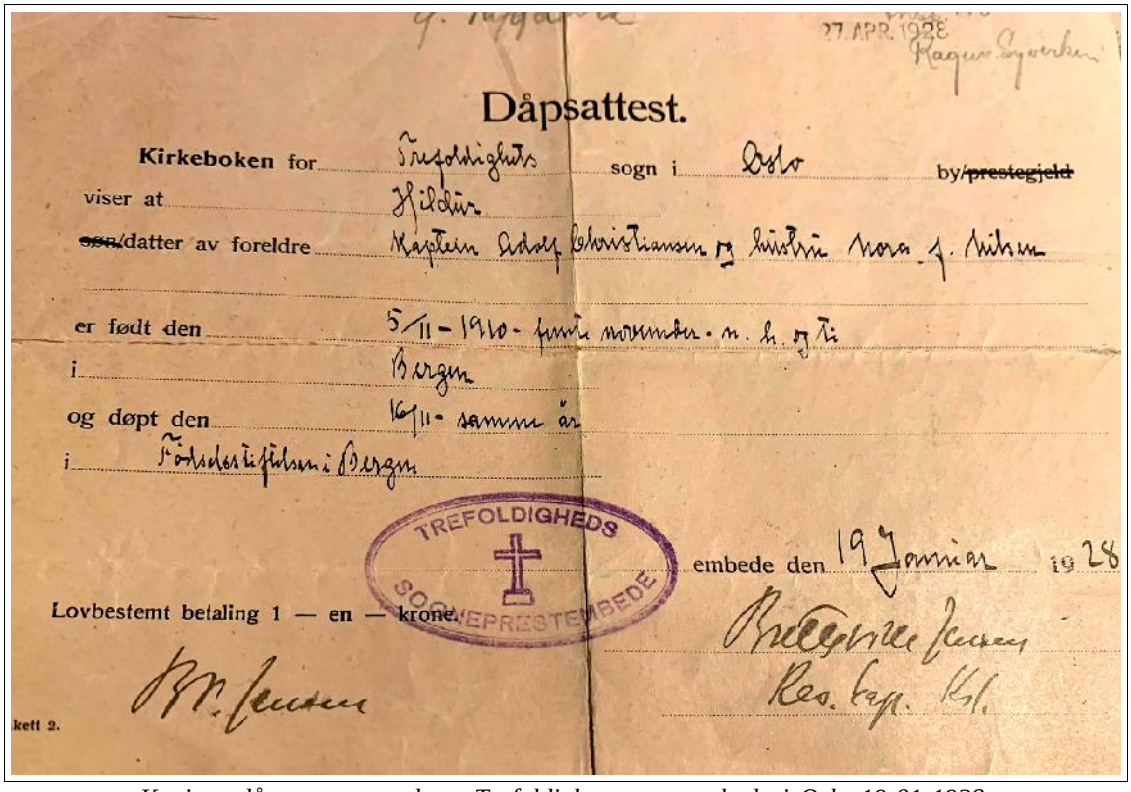

27 APR. 1928

Dåpsattest.

Kirkeboken for Trefoldighets sogn i Oslo by/~~prestegjeld~~

viser at Hildur

~~sønn~~/datter av foreldre Kaptein Adolf Christiansen og hustru Nora f. Nilsen

er født den 5/11-1910 - fem november - nitten hundre og ti

i Bergen

og døpt den 16/11 - samme år

i Frelsersfængslets i Bergen

TREFOLDIGHEDS SOGNEPRESTEMBEDE

Lovbestemt betaling 1 — en — krone.

embede den 19 Januar 1928

Res. kapl. Kl.

kett 2.

Kopi av dåpsattest utstedt av Trefoldighets sogneembede i Oslo 19-01-1928.

I 1928 fikk Hildur utdstedt en kopi av sin dåpsattest. Hennes far nevnes ikke.

Hildur og Alf. Fotografert sommeren 1934 og antagelig ved deres sølvbryllup i 1961.

I 1935 oppgis det at Hildur er ekspeditrise ved Steen & Strøm. Som tilleggstekst anføres «utstyr for manufaktur».

I adresseboken for 1935 oppgis frøken Hildur Christiansen å bo sammen med Adolf Christiansen i Wilsesgate 10 I, ved Møllergata skole. Hun er da ansatt ved «Steen & Strøm».

Hildur og Alf giftet seg 09.05.1936 i Trefoldighetkirken. Hun var da exp[editrise] hos Steen & Strøm og bosatt i Wilsesgt 10. Det oppgis at hun ble konfirmert i Trefoldighetskirken i 1925. Foreldre: Kaptein Adolf Christiansen og h. Nora f. Nilsen. Det oppgis feilaktig at hun ble født i Oslo.

Hildur arbeidet på «Steen & Strøm» til hun giftet seg. Da måtte hun imidlertid slutte å arbeide. Det var ikke tillatt den gang for kvinner å arbeide der om de var gifte. Hun arbeidet så hjemme som syerske til hun igjen fikk arbeide hos Steen & Strøm i midten av 1950-årene.

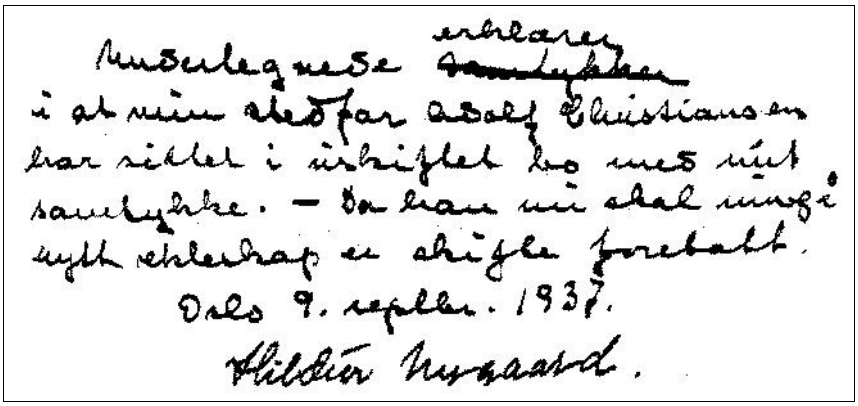

Undertegnede erklærer
i at min stedfar Adolf Christiansen
har sittet i uskiftet bo med mit
samtykke. - Da han nu skal inngå
nytt ekteskap er skifte foretatt.
Oslo 9. septbr. 1937.
Hildur Nygaard.

Oslo skifterett, Journalsaker - Rekke B. Avd. I. Eske 74 (1936), jnr 538/1936.

Etter at Hildurs mor døde i 1936 søkte hennes stefar skifteretten om å få sitte i uskiftet bo. I søknaden som er datert 05.11.1936, oppgir han som adresse «Nygaard Tøiengt 28 III» og i parantes «DS "Jæderen" D.S.B. Stavanger». Han har altså fraflyttet leiligheten i Wilses gate. Det fremgår av følgebrevet fra «Høiesteretsadvokat Aage Schou» datert Oslo 30.11.1936 at «Hr. og fru Christiansen» tidligere hadde skjenket innbo til datteren. I en påskrift datert 09.09.1937 erklærer Hildur:

«Undertegnede erklærer at min stedfar Adolf Christiansen har sittet i uskiftet bo med mit samtykke. - Da han nu skal inngå nytt ekteskap er skifte foretatt.»

Hildurs tremenning, Alvin Andreassen, skriver - basert på samtaler med slekten i Tromsø - bl.a.:

Nikoline, søster til Hildurs mor Nora, hadde datteren Agnes. Hun igjen hadde to døtre, Rut og Else. Rut har fortalt at hun var på besøk hos Hildur i Oslo. Else, var godt orientert om slekta. Hun har fortalt til Alvin Andreassen at moren Agnes var aktiv i NNN, dvs. Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelsforening. Hun ble sendt til Oslo som delegat ved møter og forhandlinger, og bodde/var da alltid hos Hildur. Også

Olav Helge, sønn til Olav Lingås og sønnesønn til Hildurs tante, Kristofa, viste om Hildur og sønnene hennes, men kjente ikke til Nora. Han bekreftet at Agnes og Hildur hadde nær kontakt.

Hildurs sønn, Per, var i det militære i Indre Troms. På permisjon kom han da til Tromsø og bodde på Sydspissen som da var det militæres permisjonssted. Han var da flere ganger på besøk hos Agnes og familien i Helmer Hansens vei.

Hildur som ansvarlig for plastavdelingen på Steen & Strøm.

Hildur var aktiv i «Oslo Damekor» hvor hun sang sammen med sin svigermor og sine svigerinner, Andrea og Solveig. Hun spilte også piano.

Mine foreldre flyttet til Lier i 1973.

Gravsten - Tranby kirkegård - Gravnr. 02.0A00E.005. I bakgrunnen Tranby kirle (foto: Gunhild Nygaard Hafsahl).

Hildur døde 06.12.1978, ble bisatt i Tranby kirke 13.12.1978 og gravsatt på Tranby kirkegård 19.07.1978.[10]

Gift 31.08.1916 i Bergen (HO) med[11] **Adolf Johannes Christiansen.** Styrmann/Kaptein. Født 27.02.1890 i Kristiania (OS). Døpt 27.02.1890 i Grønland, Kristiania (OS).[12] Flyttet 15.10.1916 fra Stavanger (RO) til Kristiania (OS). Flyttet 1938 fra Oslo til Stavanger (RO). Død 21.02.1945.

---

10 Brev av 28.10.1995 fra Yngve Nedrebø ved Statsarkivet i Bergen. Folketellingen i 1910 for Bergen Kjøpstad. Personliste fra folketellingen i 1912 for Bergen. Folketellingene for Kristiania / Oslo i 1917, 1918, 1925 og 1935. Adressebøker for Kristiania / Oslo. Oslo skifterett: Journalsaker - Rekke B. Avd. I. Eske 74 (1936), jnr 538/1936. Alvin Andreassen (Oktober 2003): Kraknes/Verftsgata. Lina Bjelland: «Jeg spurte aldri om detaljene» (Artikkel i «Slekt og Data» nr. 2/2011).

11 Kopi av protokollutskrift for Bergen byfogd fra Statsarkivet i Bergen.

12 Kirkebok Grønland nr. 9, «A. Levende Fødte», folio 161, nr. 92.

Adolf Johannes ble født i Christiania 27.02.1890, familien bodde da i Bækkegate 4. Han ble døpt i Grønland kirke 20. april. Faddere var Bødker Anton Jensen, mekaniker C. Christiansen, kone Synene Jensen og pige Bolette Johansen.

Hans foreldre var Ole Andreas Christiansen og Severine Olufine Randine Næs. gift i Vår Frelsers kirke i Christiania 20.10.1889 (Kirkebok nr. 32, 1885-1902: «D: I Ægteskab Indtraadte», folio 56, nr. 74).

Ole Andreas var født i Stavern 03.10.1843, og bodde da han giftet seg på Fredriksværn og var maskinist på Danpskipet «Kong Sverre» av Horten. Hans foreldre var Christian Jørgen Gulbrandsen og Johanne Kathrine, født Olsdatter. Ved folketellingen i 1865 oppgis Ole Andreas også å ha etternavnet Gulbrandsen. Senere må han ha endret sitt etternavn etter sin fars fornavn.

Severine var født i Bergen 30.03.1857 og bodde da hun giftet seg i Tomtegata 18, Bergen. Hennes foreldre var soldat Jens Sjursen og Elisabeth Olsdatter.

Hans far var først gift med Nicoline Gurine Lovise, født Olsen. Hun ble født i Borre (antagelig Horten) 22.05.1842. Hennes foreldre var Even Olsen og Hustru Severine Re... (Kirkebok Borre nr. I4, 1815-45: «Fødte Qvindekjøn 1842», side 155, nr. 36).

Hennes foreldre bodde adressen Mellem Keisemarkgade 1 i Horten ved folketellingen i 1865. Nicoline Gurine bodde ikke hjemme ved dette tilfelle:

Even Olsen - Gift husfar - Skibsbygnings Formand - 48 år - Født i Fredrichsværn.
Severine Birgitte Brønnelsdatter - Hans kone - 49 år - Født i Porsgrunn.
Emilie Nicoline Evensdatter - Ugift datter - 15 år - Født i Horten.
Oline Kristine Evensdatter - Ugift datter - 12 år - Født i Horten.
Johan Henrik Gustav Colbiørnsen - Logerende Skibsbygger - 39 år - Født i Tønsberg.

Ole Andreas og Nicoline Gurine fikk sønnen Bernhard 29.04.1879 (Kirkebok Horten nr. 3, 1878-87: «A. Levende Fødte 1879», side 11 nr. 51). Det er uklart når Nicoline Gurine døde, men deres sønn, Bernhard, døde i Oslo 12.13.1945.

Ole Andreas flyttet til Stavanger med sin andre hustru og sønnen Adolf Johannes hvor de fikk sønnen Sverre Alexander 01.03.1892. Ole Andreas døde her 21.10.1898. Sverre levde da hans halvbror, Bernhard, døde i 1945.

Ved folketellingen i 1900 finner vi Adolf Johannes med sin mor og bror bosatt på Hetland Præstegaard. Moren lever av egne midler. Her bor også skomakersvenden Oluf Olsen, angiverlig født i 1868. Han er trolig identisk med den Oluf Andreas Olsen, født 1870, også skomakersvend, som hun giftet seg med 22.03.1902 i Vår Frues kirke i Hetland.

Oluf og Severine fikk datteren Anny Olufine 02.07.1902.

Adolf ble konfirmert i St. Petri kirke i Stavanger 17.09.1905. Han bodde da på «Waisenhuset». Der bodde også hans bror, Sverre, da han ble konfirmert året etter.

«Waisenhus» er den eldre betegnelsen på et barnehjem for foreldreløse. Ordet «Waisen» kommer fra tysk og betyr foreldreløs. Waisenhuset in Stavanger, kalt «Bethania Waisenhus», ble grunnlagt av Lars Oftedal i 1877 på Bergeland i Stavanger. Det var spredt på 8 hus med opptil 12 barn i hvert hus, som ble drevet av en «tante».

Folketelling 1910 for Stavanger kjøpstad

Adolf Kristiansen

Husstandsmedlemmer

P.nr.	H.nr.	Navn	Fødselsdato	Fødested	Familiestilling	Sivilstand	Yrke	Bostatus
001	01	Oluf Andreas Olsen	1870.02.28	Stavanger	hf	g	Skomagersvend	b
002	01	Severine Olsen	1859.03.30	Bergen	hm	g	husmor	b
003	01	Anny Olsen	1902.07.02	Stavanger	d	ug		b
004	01	Sverre Kristiansen	1892.03.31	Stavanger	s	ug	Mekaniklerling	f
005	**01**	**Adolf Kristiansen**	**1900.02.27**	**Kristiania**	**s**	**ug**	**1. Styrmand**	**f**

Leilighet

L.nr.	Beliggenhet	Etasje	Husleie	Tilstedeværende personer	Hjemmehørende personer
01	forhus	1	kr. 150,00 pr. aar	3	5

Bosted (hus/gård/tomt)

B.nr.	Navn	Bydel	Gårdens nr.	Hustype	Antall personlister	Tilstedeværende personer	Hjemmehørende personer
0036	Haukelicgate 70			vaaningshus	3	7	9

Folketellingen for Stavanger kjøpstad i 1910 viser at Adolf allerede har blitt 1. styrmann, kun 20 år gammel! Han bodde sammen med sin mor, stefar, bror og halvsøster i Haukelidgate 70.

09.11.1912 giftet Adolf seg med Alfrida Konstance Abrahamsen i Stavanger. Han oppgis å være «Styrmand», hun «Forretningsdame», De bodde i Hornklovesgate 12. Forlovere var Jacob Bergesen, Kongstonsgt. 32 og Kristian Nilsen, Vinkelgt. 18.

Som Adolf ble hun konfirmert i 1905, og bodde også hun da på Waisenhuset! Så de to kjente hverandre sikkert fra tidligere!

Alfrida ble født 09.09.1890 i Stavanger, hennes foreldre var «Dokarb.» Abraham Alfred Abrahamsen og hustru Kristine Hansdatter, begge født i 1863.

Hun døde allerede 14.03.1914 i Stavanger av «Tæring», dvs. tuberkulose.

Adolf og Nora giftet seg hos Byfogen i Bergen 31.08.1916. Forlovere var Olof Olsson og Johan Blomhoff.

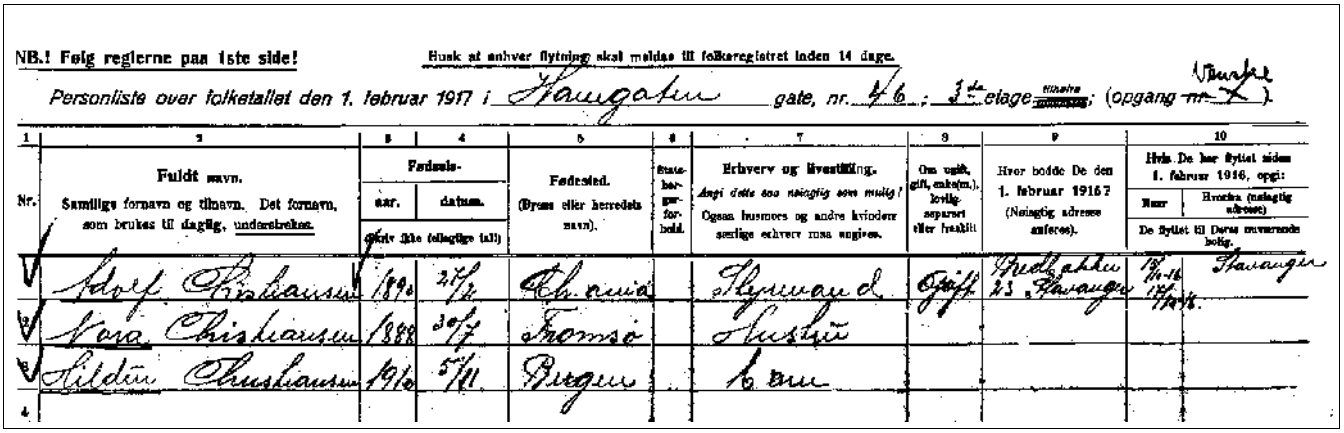

NB.! Følg reglerne paa 1ste side! Husk at enhver flytning skal meldes til folkeregistret inden 14 dage.

Personliste over folketallet den 1. februar 1917 i Havegaten gate, nr. 46; 3de etage tilhøire; (opgang m. V.).

Nr.	Fuldt navn. Samtliges fornavn og tilnavn. Det fornavn, som brukes til dagligt, understrekes.	Fødsels-aar.	Fødsels-datum. (Skriv ikke tilstøtige tall)	Fødested. (Byens eller herredets navn).	Stats-borger-forhold.	Erhverv og livsstilling. Angi dette saa nøiagtig som mulig! Ogsaa husmors og andre kvinders særlige erhverv maa angives.	Om ugift, gift, enke(m.), lovlig separert eller fraskilt	Hvor bodde De den 1. februar 1916? (Nøiagtig adresse anføres).	Hvis De har flyttet siden 1. februar 1916, opgi: Hvor (nøiagtig adresse)	Hvorfra (nøiagtig adresse)	De flyttet til Dette nuværende bolig.
1	Adolf Kristiansen	1890	27/2	Kristiania		Styrmand	Gift	Bredbakken 23, Stavanger	12/10-16	Stavanger	13/10-16.
2	Nora Christiansen	1888	30/7	Tromsø		Husstyr					
3	Hildur Christiansen	1916	5/11	Bergen		Barn					
4											

Kristiania kommunale folkeregister: «Folketælling i Kristiania den 1. februar 1917».

«Folketælling i Kristiania den 1. februar 1917» viser at familien nå bor i Havegaten 46 på Kampen.

Adolf bodde tidligere i Bredbakken 23 i Stavanger. Bredbakken går østover fra Kongensgate ved Breiavannet. Han kom til Kristiania 17.10.1916 etter å ha forlatt Stavanger to dager tidligere, antagelig med båt.

Fra folkeregisterkortet til Nora i Bergen vet vi at hun reiste fra Bergen til Kristiania 20.10.1916.

Noras datter, Hildur, var nå 6 år gammel og ble registrert med etternavnet Christiansen. Noen formell adopsjon er ikke funnet. Hun bodde 12.12.1916 fortsatt i Bergen, og må vel ha flyttet til Kristiania omkring årsskiftet 1916-17.

Det oppgis at Adolf er Styrmand. I Havegaten bodde de i «3de etage tilhøire (opgang Venstre)». Leiligheten besto av 2 beboelsesrum og kjøkken, husleien var 40 kroner pr. måned. Leiligheten hadde elektrisk lys, levert fra «Kr.a elektricitetsverk».

13.04.1917 flyttet familien til Thorshauggt. 1, for så allerede 12.07.1917 å flytte til Wilses gate 10, «1 etage tilhøire». Her ble familien boende. Leiligheten besto av 3 beboelsesrom og ett kjøkken. Husleien var 41 kroner pr. måned i 1918, 49 kroner i 1925 og 67 kroner i 1935. Ved folketellingen i 1935 oppgis at Adolf er «Kaptein Stavangerske D/S selskap». Adresseboken for Oslo i 1935 angir at Adolf er «Skibsfører». Ved folketellingen i 1936 har han flyttet fra Wilses gate.

18.10.1918 opprettet Nora og Adolf et gjensidig testamente.

Adolf var kaptein i «Det Stavangerske Dampskibsselskab» fra 1926. Han førte følgende båter: «Ulsnes», «Tungenes», «Jæderen», «Christiania» og «Austri».

Han var i 1933 kaptein på «D/S Jæderen» som tilhørte Det Stavangerske Dampskibsselskab i perioden 1922 - 1955. Båten ble bygd i 1918 med navnet «Saloniki» for rederiet Røgenæs N, Haugesund. «Jæderen» havarerte i Kampingebukten 17.01.1947 på reise fra Gdynia til Stavanger med kull, men ble brakt flott etter 2 dager med store skader i forskipet. Den eides av Kaspar Nilsen, Sand, i perioden 1955 - 1959 og ble så solgt til Nederland for opphugging i juni 1959.

Nora døde i 1936. I en søknad til skifteretten om å få sitte i uskiftet bo datert 05.11.1936 oppgir han som adresse «Nygaard Tøiengt 28 III» og i parantes «DS "Jæderen" D.S.B. Stavanger». Han har altså fraflyttet leiligheten i Wilses gate. I en påskrift datert 09.09.1937 erklærer Hildur:
«Undertegnede erklærer at min stedfar Adolf Christiansen har sittet i uskiftet bo med mit samtykke. - Da han nu skal inngå nytt ekteskap er skifte foretatt.»

I 1938 giftet Adolf seg igjen med Constance Røed, født 1901 i Imsland og flyttet til Stavanger.

Høsten 1944 ble rederiet rammet av en rekke ulykker. Den første rammet «Christiania», som etter Bergens-katastrofen hadde avløst «Kong Sverre» i hurtigruten på Nord-Norge. Skipet gikk i denne ruten da det 19. oktober støtte på magnetiske miner i Åramsundet og ble så sterkt skadet at det måtte legges opp. Skipet lå i Hjørundfjorden ved Ålesund resten av okkupasjonstiden. Adolf førte «Christiania» før han overtok «Austri». Det er derfor mulig at han var kaptein på «Christiania» da dette hendte.

13. november 1944 ble «Saude» i nattruten pårent av en tysk ubåt i Vatlestraumen og sank. Alle ombort ble reddet.

24. januar 1945 ble «Tungenes» beskutt av tyske batterier på Lista ved et mistak. Skipet fikk så stor skade at mannskapet måtte forlate det, og gikk senere til bunns. Alle ombord kom velberget til land.

Aftenposten

Torsdag morgen, 22. februar 1945 86. årg.

Terboven om aktuelle
e spørsmål.

ger, men sabotasjen mot transportvesenet kan føre til katastrofe
g i folkets holdning overfor sabotører og terrorister.
n av det norske folk for sitt program. En rik framtid
r norsk foretagsomhet.

asjon om norske forhold.

littenes misbruk av politiets uniformer.

Kaptein Adolf Christiansen, som fikk et skudd gjennom hodet da han forsøkte å sette ut en livbåt.

Vi bringer her et bilde av «Austris» søsterskip «Vestris», som er krigsforlist tidligere. Båtene var bygd i Helsingør i 1918 og målte ca. 500 bruttoregistertonn.

„Austri" i hurtigruten Stavanger-Bergen, senket av britiske fly

10 fly foretok tre angrep mot skipet med maskingeværer og bomber på høyde med Stord. - Kaptelnen skutt på brua. - Minst 20 mennesker fryktes omkommet.

Fra Aftenpostens korrespondent.

Bergen, 21. februar.

Fra Aftenposten 22. og 27. februar 1945.

En tid senere, 21. februar, ble så «Austri» med Adolf som kaptein angrepet av britiske fly sør for Lervik på Stord

mens skibet gikk i nattruten. Det ble satt i brann og sank. 9 norske passasjerer, Adolf og ytterligere 8 i besetningen, 17 russiske kvinner og et ukjent antall tyske soldater mistet livet.

Adolf ble skutt i hodet da han forsøkte å sette ut en livbåt.

Blandt de som misten livet i tjenesten oppgir jubileumsskriftet ved 100-års jubileet i 1955:
«IN MEMORIAM
Omkomne manskaper i krigen 1940-1945.
...
D/s «AUSTRI» 21. februar 1945.
Kaptein Adolf Christiansen - f. 27. februar 1890.
1. styrmann Jørgen Moe - f. 24. mars 1900.
Los Leif Stapnes - f. 9. januar 1916.
Maskinsjef Sigurd Hana - f. 4. april 1885.
2. maskinist Olaf Bjelland - f. 3. februar 1900.
Donkeymann Olaf Lunde - f. 17. oktober 1905.
Båtsmann Sigurd Sørensen - f. 22. januar 1907.
Matros Tormod Våge - f. 3. august 1910.
Matros Ingolf Nilsen - f. 27. mars 1925.

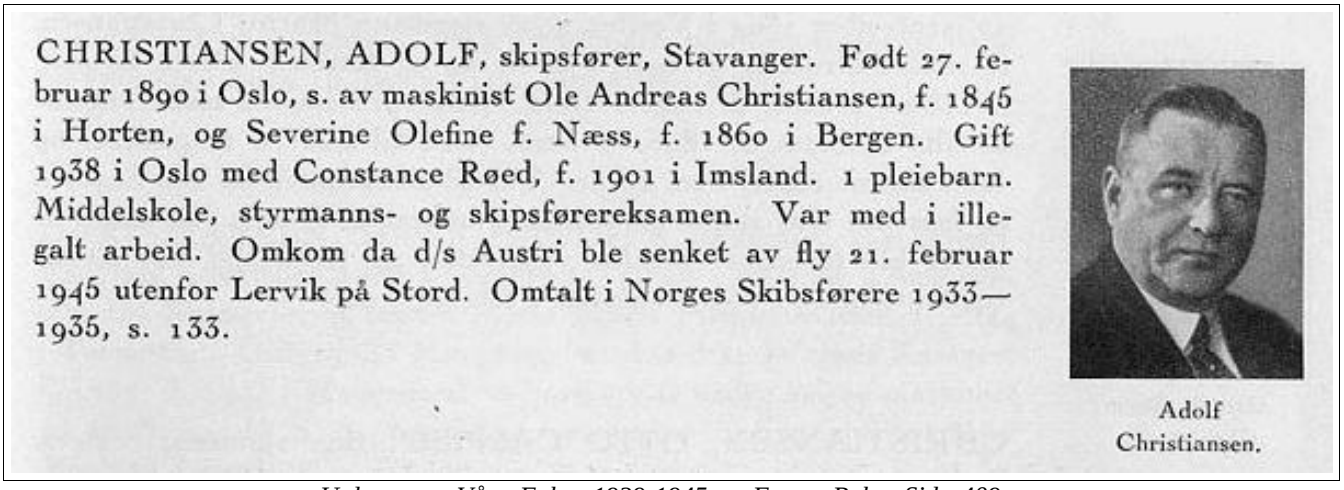

CHRISTIANSEN, ADOLF, skipsfører, Stavanger. Født 27. februar 1890 i Oslo, s. av maskinist Ole Andreas Christiansen, f. 1845 i Horten, og Severine Olefine f. Næss, f. 1860 i Bergen. Gift 1938 i Oslo med Constance Røed, f. 1901 i Imsland. 1 pleiebarn. Middelskole, styrmanns- og skipsførereksamen. Var med i illegalt arbeid. Omkom da d/s Austri ble senket av fly 21. februar 1945 utenfor Lervik på Stord. Omtalt i Norges Skibsførere 1933—1935, s. 133.

Adolf Christiansen.

Utdrag av «Våre Falne 1939-1945» - Første Bok - Side 409.

I «Våre Falne 1939-1945» står det:
«CHRISTIANSEN, ADOLF, skipsfører, Stavanger. Født 27. februar 1890 i Oslo, s. av maskinist Ole Andreas Christiansen, f. 1845 i Horten, og Severine Olefine f. Næss, f. 1860 i Bergen. Gift 1938 i Oslo med Constance Røed, f. 1901 i Imsland. 1 pleiebarn. Middelskole, styrmanns- og skipsførereksamen. Var med i illegalt arbeid. Omkom da d/s Austri ble senket av fly 21. februar 1945 utenfor Lervik på Stord. Omtalt i Norges Skibsførere 1933-1935, side 133».[13]

Generasjon I

I:1 f

Niels Andreas Nielsen Grønaas/Kragnæs. Gårdbruker og fisker. Født 29.10.1855 på Grønaasen Nedre, Balsfjord (TR). Døpt 15.06.1856 i Balsfjord (TR).[14] Flyttet 1868 fra Grønaasen Nedre, Balsfjord (TR) til Rakfjord, Tromsøysund (TR). Flyttet 1903 fra Kragnæs, Tromsøysund (TR) til Tromsø (TR).[15] Død 13.06.1923 i Tromsø (TR).[16] Begravet 26.06.1923 i Tromsø (TR).

13 Folketellingen for år 1900 for 0301 Kristiania. Kirkebok St. Petri, Stavanger nr. A21, 1894-1917; «C. Konfirmerede», side 117, nr. 22. Folketellingen i 1910 for Stavanger Kjøpstad. Oslo skifterett. Journalsaker - Rekke B. Avd. I. Eske 74 (1936), jnr 538/1936. Bergens Sjøfartsmuseum. Våre falne, bind I, side 409. Det Stavangerske Dampskibsselskab 1855 - 12. Februar 1955.

14 Kirkebok Balsfjord nr. 3: «A. Døbte» 1855, folio 3, nr. 11. Klokkerbok Balsfjord nr. 5: «A. Døbte», folio 5, nr. 6.

15 Kirkebok Tromsøysund nr. 6: «G. Udflyttede (ogsaa Børn), folio 377 1904 nr. 1

16 Klokkerbok Tromsø nr. 9, 1915-25: «E Døde» 1923, folio 492, nr. 21

Nils fotografert sammen med sønnene Petter (til venstre) og Bernhard (til høyre).

Nils ble hjemmedøpt av skolelærer Christen Erlandsen som kom fra Østerdalen.

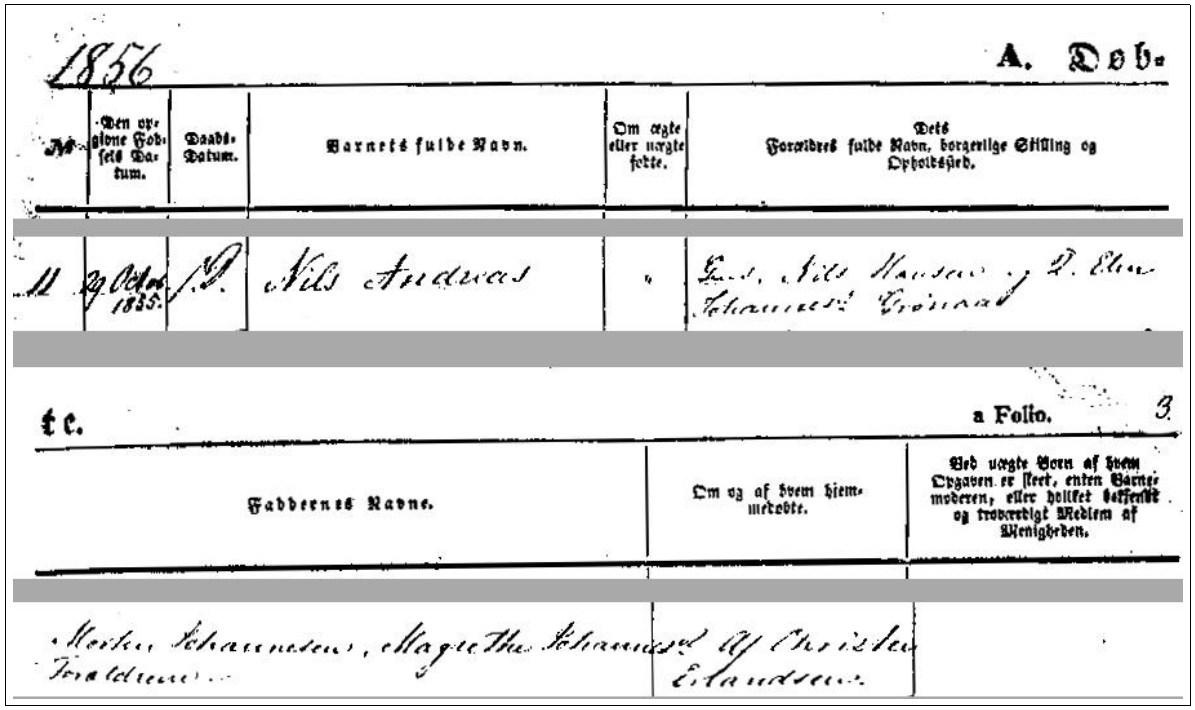

1856 A. Døb-

№	Den opgivne Fødsels Datum.	Daabs-Datum.	Barnets fulde Navn.	Om ægte eller uægte fødte.	Dets Forældres fulde Navn, borgerlige Stilling og Opholdssted.
11	29 Octbr 1855.	[illegible]	Nils Andreas	"	[illegible] Nils Hansen og D. Elen Johannes Grønaas

tc. a Folio. 3

Faddernes Navne.	Om og af hvem hjemmedøbte.	Ved uægte Børn af hvem Opgaven er sleet, enten Barnemoderen, eller hvilket betsendt og troværdigt Medlem af Menigheden.
Morten Johannesen, Margrethe Johannesd. Forældrene	Af Christen Erlandsen	

Kirkebok Balsfjord nr. 3, 1856-70: «A. Døbte» 1855, folio 3, nr. 11.

Ved kirkedåpen var Morten Johannesen, Margrethe Johannesdatter og «Forældrene» faddere.
- Morten [Ephraim] var bror til Elen Sophie.
- Margrethe Johannesdatter er en helt ukjent person. Muligens er det Margrethe [Maria] Hansdatter, søster til Nils, som var gift på ytre Tennes.

I 1865 var Nils Andreas 11 år gammel og bodde hjemme hos sine foreldre på Grønaasen. I folketellingen dette året ble Nils oppført som født i Tromsø prestegjeld. Dette er imidlertid kun en følge av at Balsfjord og Malangen ble utskilt som eget prestegjeld først ved en kgl. res. av 18.10.1856.

Nils bodde i Rakfjord, Tromsøysund, da han ble konfirmert 01.10.1871, nær 16 år gammel.

I 1875 var han fisker og hjalp sine foreldre på Søndre Kaarvik i Tromsøysund, dvs. Rakfjord.

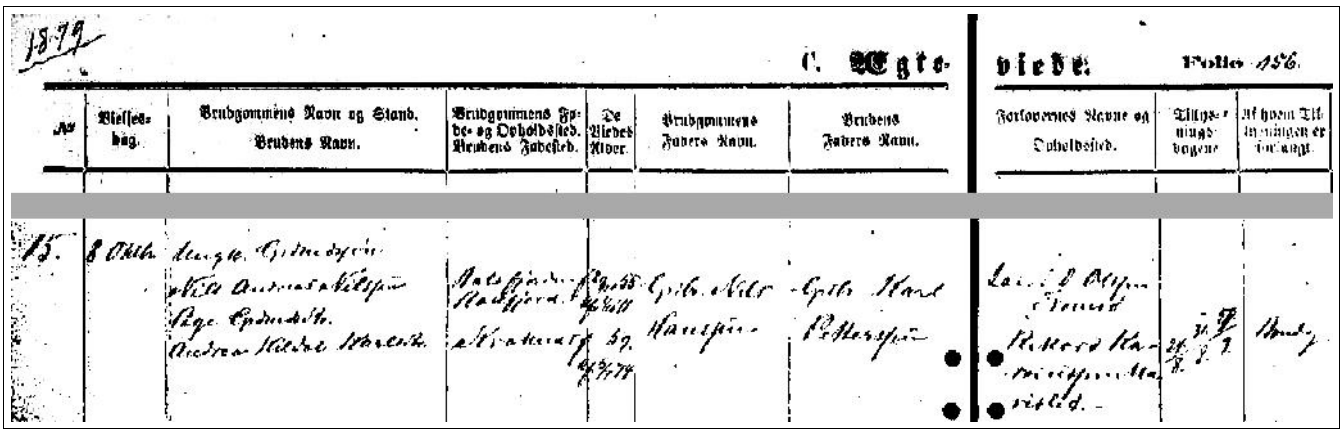

Kirkebok Tromsøysund nr. 3, 1875-80: «Ægteviede» 1879, folio 156, nr. 15.

Ved Nils Andreas og Andrea Kildals bryllup i 1879 var Lars? Olsen Tromsø og Rikard Kari... Mavistad forlovere.

Kragnæs sommeren 2003 (foto Alvin Andreassen). Da Kragnæs ble delt, fikk Petter odden og område sørover. Bukta i forgrunden og området utover langs Kvalsund gikk ut av slekta. I gamle dager lå nok huset på odden.

Ifølge gårdsmatrikkelen av 1886 hadde da gårdsnummer 75 - Kraknes - matrikkelnr. 131 med 2 bruk registrert på matrikkelgården. Hvert av brukene hadde en skyld på 1 mark 44 øre (0-3-22 i Daler-Ort-Skilling).

12.08.1881 ble Kraknes med bruksnr.1, løpenr. 237, uten hus skjøtt til Nils av hans svigerfar, Carl Frederik Pettersen, for Kr. 875 med kår for selgeren og hans hustru.

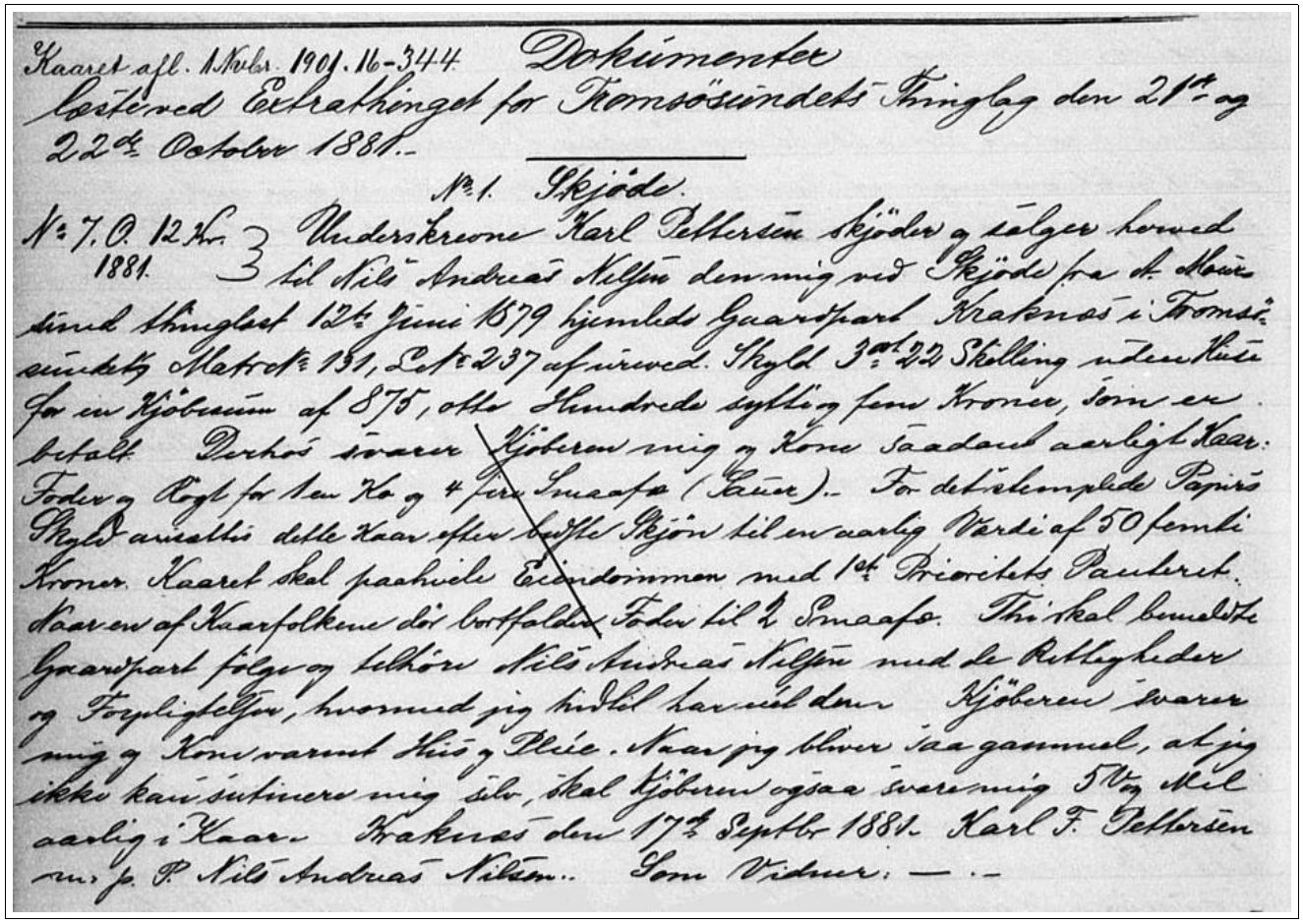

Kaaret afl. 1 Nvbr. 1901. 16-344 Dokumenter
læstered Extrathinget for Tromsösundets Thinglag den 21de og
22de October 1881.

No 1. Skjöde.

No 7. O. 12 Kr. 3 1881. Underskrevne Karl Pettersen skjöder og sælger herved
til Nils Andreas Nilsen den mig ved Skjöde fra A. Mour-
sund thinglæst 12te Juni 1879 hjemlede Gaardspart Kraknæs i Troms-
sundets Matrot 131, Lot 237 afureved. Skyld 3 ort 22 Skilling uden Huse
for en Kjöbesum af 875, otte Hundrede sytti og fem Kroner, som er
betalt. Derhos svarer Kjöberen mig og Kone saadant aarligt Kaar:
Foder og Røgt for 1 en Ko og 4 fire Smaafæ (Sauer). For det stemplede Papirs
Skyld ansættes dette Kaar efter bedste Skjön til en aarlig Værdi af 50 femti
Kroner. Kaaret skal paahvile Eiendommen med 1ste Prioritets Panteret.
Naar en af Kaarfolkene dör bortfalder Foder til 2 Smaafæ. Thi skal bemeldte
Gaardspart følge og tilhöre Nils Andreas Nilsen med de Rettigheder
og Forpligtelser, hvormed jeg hidtil har eiet den. Kjöberen svarer
mig og Kone varmt Hus og Pleie. Naar jeg bliver saa gammel, at jeg
ikke kan sutinere mig selv, skal Kjöberen ogsaa svare mig 5 Vog Mel
aarlig i Kaar. Kraknæs den 17de Septbr 1881. Karl F. Pettersen
m. p. P. Nils Andreas Nilsen. Som Vidner: — .—

Pantebok Tromsø nr. 7, 1879-84, folio 352b.

«Dokumenter læste ved Extrathinget for Tromsøsundets Thinglag den 21de og 22de October 1881:
No 1. Skjøde.
No 7 O. 12 Kr. [Stempel tariff] 1881.

Underskrevne Karl Pettersen skjøder og sælger herved til Nils Andreas Nilsen den mig ved Skjøde fra A. Moursund thinglest 12te Juni 1879 hjemlede Gaardpart Kraknæs i Tromsøsundets Matr No 131, Lit 237 af ureved. Skyld 3 ort 22 Skilling uden Huse for en Kjøbesum af 875, otte Hundrede sytti og fem Kroner, som er betalt. Dat.æs(?) svarer Kjøberen mig og Kone saadant aarligt Kaar: Foder og Røgt for 1 en Ko og 4 fire Smaafæ (Sauer). For det stemplede Papirs Skyld avsættes dette Kaar efter bedste Skjøn til en aarlig Værdi av 50 femti Kroner. Kaaret skal paahvile Eiendommen med 1ste Prioritets Panteret. Naar en af Kaarfolkene dør bortfalder Foder til 2 Smaafæ. Thi skal bemeldte Gaardpart følge og tilhøre Nils Andreas Nilsen med de Rettigheder og Forpligtelser, hvormed jeg hidtil har eiet den. Kjøberen svarer mig og Kone varmt Hus og Pleie. Naar jeg bliver saa gammel, at jeg ikke kan sutinere(?) mig selv, skal Kjøberen ogsaa svare mig 5 Vog Mel aarlig i Kaar.
Kraknæs den 17de Septbr 1881.
Karl F. Pettersen. m[ed] p[aaholden] P[end] Nils Andreas Nilsen
Som Vidner:
Kaaret afl[yst]. 1 Nvbr. 1901. 16-344».

24.06.1889 ble også bruksknr. 2, løpenr. 238, med et fjøs og halvdelen i en stue skjøtt til Nils, denne gang fra hans svigerfars bror, Christopher Kiil Pettersen, også for kr. 875 med kår for selgeren og hans hustru.

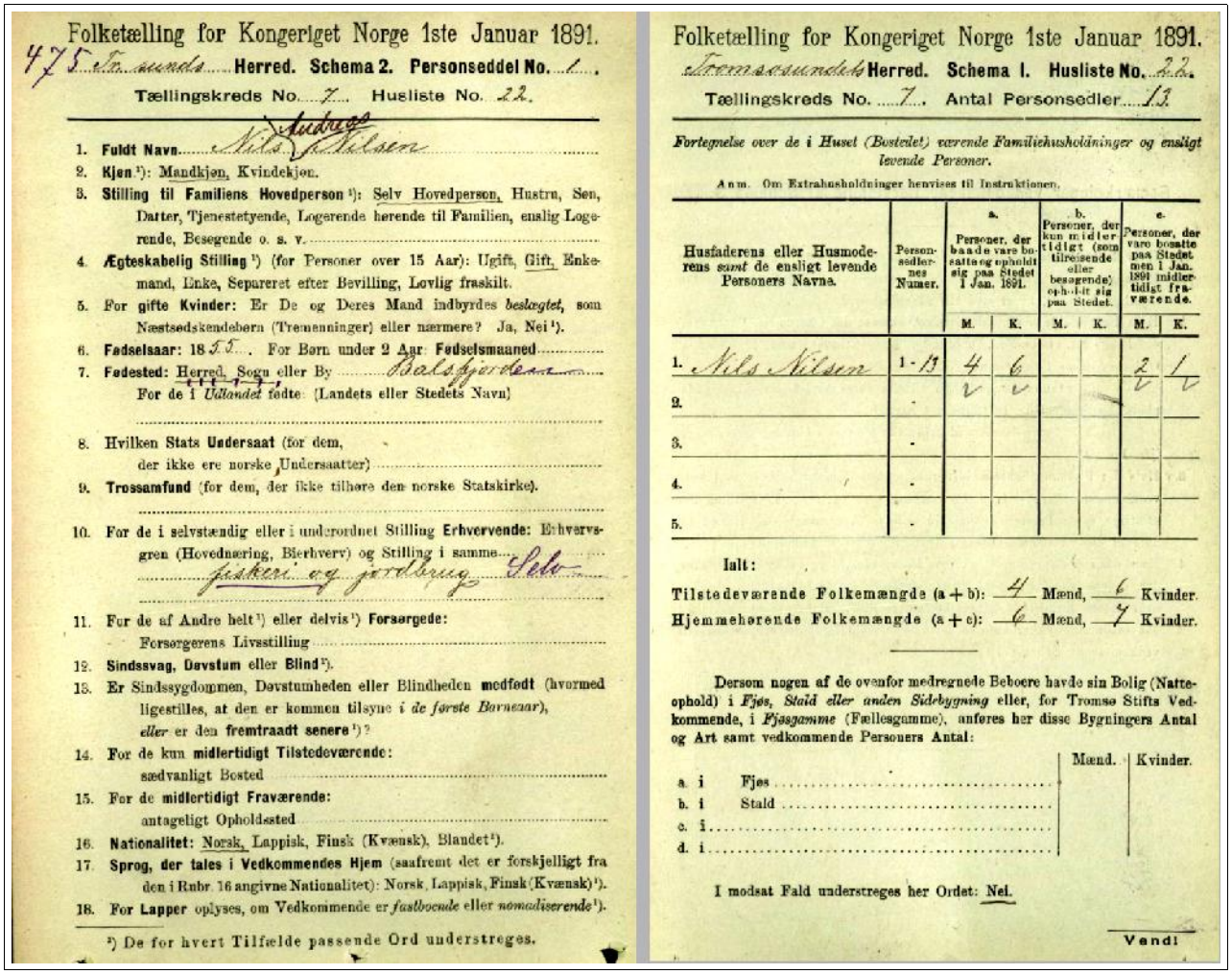

Folketælling for Kongeriget Norge 1ste Januar 1891.

475 Tromsøsunds Herred. Schema 2. Personseddel No. 1.

Tællingskreds No. 7. Husliste No. 22.

1. Fuldt Navn: Andreas Nils Nilsen
2. Kjøn [1]): Mandkjøn, Kvindekjøn.
3. Stilling til Familiens Hovedperson [1]): Selv Hovedperson, Hustru, Søn, Datter, Tjenestetyende, Logerende hørende til Familien, enslig Logerende, Besøgende o. s. v.
4. Ægteskabelig Stilling [1]) (for Personer over 15 Aar): Ugift, Gift, Enkemand, Enke, Separeret efter Bevilling, Lovlig fraskilt.
5. For gifte Kvinder: Er De og Deres Mand indbyrdes beslægtet, som Næstsødskendebørn (Tremenninger) eller nærmere? Ja, Nei [1]).
6. Fødselsaar: 1855. For Børn under 2 Aar: Fødselsmaaned
7. Fødested: Herred, Sogn eller By Balsfjorden
   For de i Udlandet fødte: (Landets eller Stedets Navn)
8. Hvilken Stats Undersaat (for dem, der ikke ere norske Undersaatter)
9. Trossamfund (for dem, der ikke tilhøre den norske Statskirke).
10. For de i selvstændig eller i underordnet Stilling Erhvervende: Erhvervsgren (Hovednæring, Bierhverv) og Stilling i samme: Fiskeri og jordbrug Selv
11. For de af Andre helt [1]) eller delvis [1]) Forsørgede: Forsørgerens Livsstilling
12. Sindssvag, Døvstum eller Blind [2]).
13. Er Sindssygdommen, Døvstumheden eller Blindheden medfødt (hvormed ligestilles, at den er kommen tilsyne i de første Barneaar), eller er den fremtraadt senere [1])?
14. For de kun midlertidigt Tilstedeværende: sædvanligt Bosted
15. For de midlertidigt Fraværende: antageligt Opholdssted
16. Nationalitet: Norsk, Lappisk, Finsk (Kvænsk), Blandet [1]).
17. Sprog, der tales i Vedkommendes Hjem (saafremt det er forskjelligt fra den i Rubr. 16 angivne Nationalitet): Norsk, Lappisk, Finsk (Kvænsk) [1]).
18. For Lapper oplyses, om Vedkommende er fastbosat eller nomadiserende [1]).

[2]) De for hvert Tilfælde passende Ord understreges.

Folketælling for Kongeriget Norge 1ste Januar 1891.

Tromsøsunds Herred. Schema I. Husliste No. 22.

Tællingskreds No. 7. Antal Personsedler 13.

Fortegnelse over de i Huset (Bostedet) værende Familiehusholdninger og ensligt levende Personer.

Anm. Om Extrahusholdninger henvises til Instruktionen.

Husfaderens eller Husmoderens samt de ensligt levende Personers Navne.	Personsedlernes Numer.	a. Personer, der baade vare bosatte og opholdt sig paa Stedet 1 Jan. 1891. M.	a. K.	b. Personer, der kun midlertidigt (som tilreisende eller besøgende) opholdt sig paa Stedet. M.	b. K.	c. Personer, der vare bosatte paa Stedet men 1 Jan. 1891 midlertidigt fraværende. M.	c. K.
1. Nils Nilsen	1-13	4	6			2	1
2.	-	"	"			"	
3.	-						
4.	-						
5.	-						

Ialt:

Tilstedeværende Folkemængde (a + b): 4 Mænd, 6 Kvinder.

Hjemmehørende Folkemængde (a + c): 6 Mænd, 7 Kvinder.

Dersom nogen af de ovenfor medregnede Beboere havde sin Bolig (Natteophold) i *Fjøs, Stald eller anden Sidebygning* eller, for Tromsø Stifts Vedkommende, i *Fjøsgamme* (Fællesgamme), anføres her disse Bygningers Antal og Art samt vedkommende Personers Antal:

	Mænd.	Kvinder.
a. i Fjøs		
b. i Stald		
c. i		
d. i		

I modsat Fald understreges her Ordet: Nei.

Vend!

Folketellingen 1891. Herred 475 Tromsøysund, tellingskrets 7 Lærer Oluf Persen, husliste 22, personseddel 1 Nils Andreas Nilsen.

Folketellingen fra 1890, egentlig fra 01.01.1891, viser for Kraknæs:
«7/21. L.nr. 237 + 238.
Søren Heggelund Hansen f: 1841 - Fisk. rydningsmand. Husmand.
Anna Nilsdtr. f: 1862 - Hst. f: Sørfjord i Lyngen.
Teodora S.dtr: f: 1885 - d.
Hansine S.dtr: f: 1888 - d.
Sofie S.dtr: f: 1890 - d.
7/22 L.nr. 237 + 238 (g.nr. b.nr. 75 / 1 + 2).
Nils Andreas Nilsen f: 1885 Balsfj. - Fiskeri og jordbrug. Selv[eier].¥

Andrea Karlsdtr. f: 1859 - Hst.
Peter N: f: 1880 - s.
Bernhard N: f: 1881 - s.
Nikoline N.dtr: f: 1882 - d.
Karella N.dtr: f: 1885 - d.
Nora N.dtr: f: 1882 - d.
Nanna N.dtr: f: 1890 - d.
Karl Pettersen f: 1832 - Fisk. Føderaad. Husmod. Fader.
Anne Hansdtr. f: 1831 - Hst. Føderaard. Husmod Moder f: B.fj.
Kristoffer Pettersen f: 1823 - Fisk. Føderaad. Svigerfad. Broder [til Karl].
Galla Hansdtr. f: 1816 - Hst. Føderaad. Svigermod. Søster [til Anne] f: B.fj.
Hans Hansen f: 1863 - Tj.y. [ble senere gift med Nils yngste søster Josefine].»

13.06.1891 ble det tinglyst en erklæring hvor løpenr. 237 og 238 ble slått sammen til et bruk.

07.01.1893 dateres et skadesløsbrev fra Søren Hansen til Karl J Hall for kr. 500 i stuebygninger og et hus til, muligens fjøset, på eiendommen.

02.12.1893 utsteder Nils en pantobligasjon til Tromsø Sparebank for kr. 1000 med panterett i eiendommen. Det ser ut til at kårene til Carl og Christopher med hustruer ble unntatt:
«Thinglæsningsextrathinget 8 Januar 1891.
3. Obligation - Afl. 1 Nvbr. 1901. 16-344.

Jeg underskrevne Nils Andreas Nilsen erkjender herved at have modtaget tillaans af Tromsø Sparebank 1000 Kr., hvilke (1000 Kr.) et Tusinde Kroner forrentes med 5 pct. p. A. og tilbagebetales om forlanges 6 - seks Maaneder fra Udbetalingsdagen eller afdrages med 2½ pct. halvaarlig. Til Sikkerhed for dette Laan med Renter og skadesløse omkostninger pantsætter jeg herved med 2 Pr. næst efter Kaar til Karl Pettersen og Kristoffer Pettersen med Hustruer og Oprykningsret min i Tromsøsundets Thinglag beliggende Eiendom Kraknæs GrdsNo. 75 BrugsNo. 1 og 2 af Skyld tils. 2 Mk 88 Øre med paastaaende Bygninger og til= og underliggende Herligheder og Rettigheder samt den Sum, hvorefter Bygningerne nu er eller herefter bliver brandforsikrede og som for Tiden udgjør 4860 Kr. Dersom Laanet med Renter ikke til rette Tid tilbagebetales, er Kreditor berettiget til uden foregaaende Forligsprøve, Lovmaal, Dom og Løsningsret, hvilket Alt herved fraskrives, at stille Pantet til Auktion paa min Gevinst eller Forlis, naar jeg herom varsles paa lovbestemt Maade 6 Uger før Auktionen.

p. J Tromsø den 2 Dcbr 1893. Nils Nilsen Kraknæs.

Til Vitterlighed. L Sctjetlein. Iver Thoresen.»

I 1900 var Nils selveier. Han bodde med sin kone, Andrea Kildal, på gården Kragnæs, Tromsøysund. De hadde 7 barn som bodde hjemme ved folketellingen i 1900. Han var Gaardbruger og fisker. Gården hadde kreaturhold og fjærkre, samt utsæd av korn og/eller poteter. Andrea Kildals far, Karl Fredrik, bodde som «Karmand» på gården.

29.08.1903 skjøtte Nils gården Kragnæs til sønnen Petter Fredrik Albert og Kristian Berg Pettersen med de husene som sto på eiendommene. Verdien av eiendommen med hus ble satt til kr. 2.500 for hver av kjøperne. Petter hadde fradrag i kjøpesummen for kårytelser til Nils:

«Thinglæsningsextrathinget 1 August 1903.

3. Skjøde. - Stempel-Tarif No. 14 - 40 Kroner.

Underskrevne Nils Nilsen skjøder og sælger herved til Peter Fredrik Nilsen og Kristian Berg Pettersen min Eiendom Kraknæs Gdn. 75, BNo. 1 og 2 af Skyld 1 M. 44 Øre og 1 Mt. 44 Øre med samtlige paastaaende Huse med mur= og nagelfaste Indretninger, alt i den Stand, hvori det nu er, for Kjøbesum Kr. 5000, hvoraf hver af Kjøberne svarer en Halvdel. - Kjøbesummen afgjøres saaledes:

Peter F. Nilsen overtager af Restlaan af Tromsø Sparebank stort Kr. 1110.- at betale Kr. 610.- har betalt kr. 400.- kontant og skal betale Restbeløbet Kr. 1490.- med 1/20 Del aarlig i 20 Aar til hvert Aars 31 August, første Gang 31. August 1904.

Kristian Berg Pettersen overtager af Laanet af Tromsø Sparebank Kr. 500 og har betalt Resten Kr. 2000.- kontant.

For det Beløb som Petter F. Nilsen er skyldig mig Kr. 1490.- forbeholdes Panteret i hans Halvdel af Eiendommen med Prioritet næst effter Laaanet af Tromsø Sparebank. I stedet for Renter og Beløbet skal Petter F. Nilsen aarlig, indtil det hele Beløb er betalt, føde og stelle 1 Ko for mig og bruge Afdrotten af den til mig til Tromsø.

I Kjøbet medfølger for samme Sum den paa Kraknæs værende Hesjeved og Hjeldbruget med Undtagelse af en Hjeld ved Søen, samt en 3-aarig Hoppe med Kjøreredskaber og Sæletøi - det ældste Sæletøi undtaget. - Løsøre ansættes til en Værdi af Kr. 290.- Thi skal forannævnte Eiendom følge og tilhøre Kjøberne med de Rettigheder og de Forpligtelser, hvormed den hidtil har tilhørt mig.

Tromsø 29 Aug. 1903. Nils Nilsen.

Som Kjøber: Petter F. Nilsen.

Som Vidner: A Moursund.»

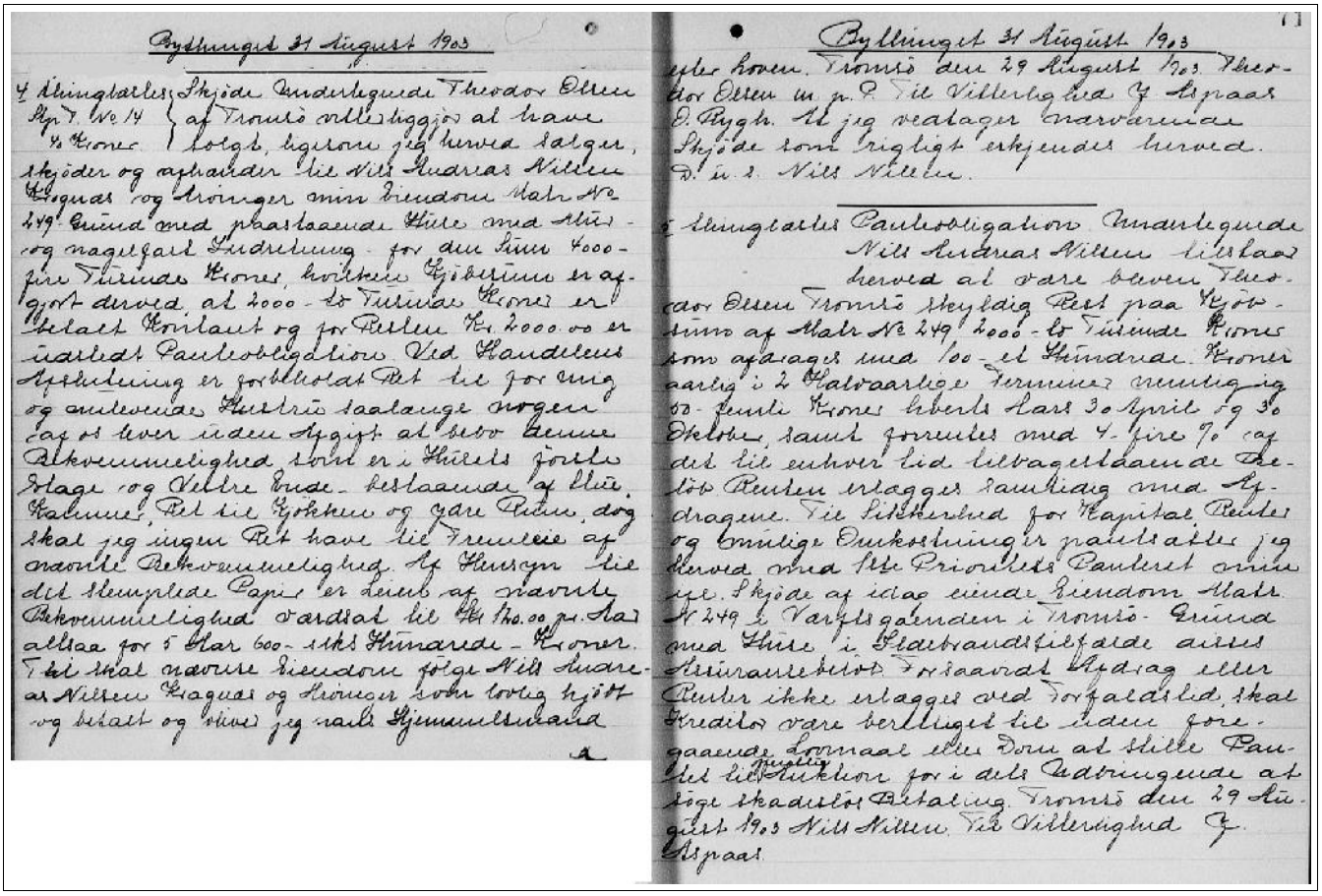

Pantebok Tromsø by nr. 9,1903-06, folio 70b-71a.

Samtidig kjøpte Nils Verftsgaten 1 i Tromsø, matrikkel nr. 249, av Theodor Olsen (skjøte tinglyst 31.08.1903). Theodor med hustru hadde borett i husets 1. etasje til deres død. Nils betalte kr. 4.000 for hus og eiendom, herav skulle kr. 2.000 stå ubetalt for Theodor's borett.

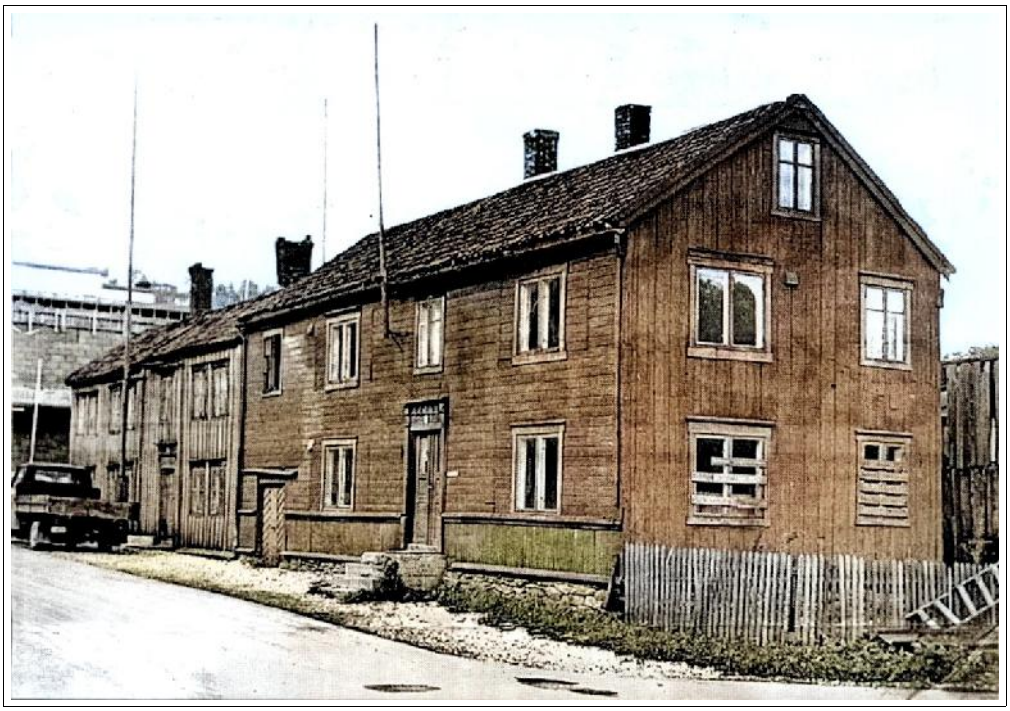

Verftsgaten 1 i Tromsø som Nils Andreas kjøpte, fotografert omkring 1960. Den ble senere kaldt Lingås-gården. Gården ble antagelig bygd av Eric Christophersen Dalles straks etter 1800. I huset ovenfor bodde Hans «Bibel»-Johansen.

Samme år flyttet så Nils med sin hustru og barna Nanna Gregina Johanna og Geolga Kristofa Petrina til Tromsø (Attest datert 21.04.1904). Her bosatte familien seg i det nye huset.

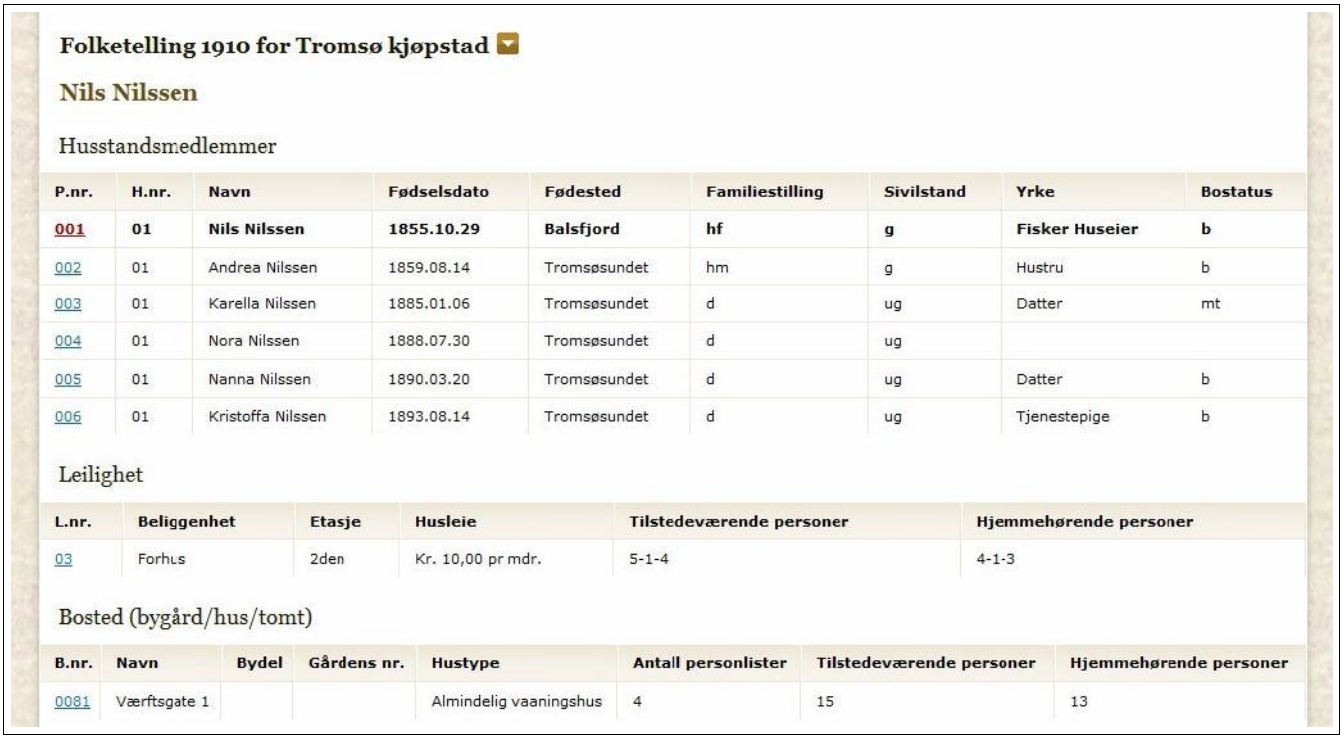

Folketelling 1910 for Tromsø kjøpstad

Nils Nilssen

Husstandsmedlemmer

P.nr.	H.nr.	Navn	Fødselsdato	Fødested	Familiestilling	Sivilstand	Yrke	Bostatus
001	01	Nils Nilssen	1855.10.29	Balsfjord	hf	g	Fisker Huseier	b
002	01	Andrea Nilssen	1859.08.14	Tromsøsundet	hm	g	Hustru	b
003	01	Karella Nilssen	1885.01.06	Tromsøsundet	d	ug	Datter	mt
004	01	Nora Nilssen	1888.07.30	Tromsøsundet	d	ug		
005	01	Nanna Nilssen	1890.03.20	Tromsøsundet	d	ug	Datter	b
006	01	Kristoffa Nilssen	1893.08.14	Tromsøsundet	d	ug	Tjenestepige	b

Leilighet

L.nr.	Beliggenhet	Etasje	Husleie	Tilstedeværende personer	Hjemmehørende personer
03	Forhus	2den	Kr. 10,00 pr mdr.	5-1-4	4-1-3

Bosted (bygård/hus/tomt)

B.nr.	Navn	Bydel	Gårdens nr.	Hustype	Antall personlister	Tilstedeværende personer	Hjemmehørende personer
0081	Værftsgate 1			Almindelig vaaningshus	4	15	13

Fra folketetellingen pr. 1.12.1910 - Værftsgate 1 i Tromsø.

Utskriften fra folketellingen i 1910 for Værftsgate 1 i Tromsø kjøpstad viser at en voksen og ett barn ikke er tilstedeværende:

Husstandsmedlemmer:

Nils Nilssen - Født 29.10.1855 i Balsfjord - Gift husfar - Fisker Huseier.
Andrea Nilssen - Født 14.08.1859 i Tromsøsundet - Gift husmor.
Karella Nilssen - Født 06.01.1885 i Tromsøsundet - Ugift datter.
Nora Nilssen - Født 30.07.1888 i Tromsøsundet - Ugift datter.
Nora er nå bosatt i Bergen og inngår der i en tellingsliste for Tordenskjoldsgate 13.
Nanna Nilssen - Født 20.03.1890 i Tromsøsundet - Ugift datter.
Kristoffa Nilssen - Født 14.08.1893 i Tromsøsundet - Ugift datter - Tjenestepige.

Leilighet:

Forhus - 2den etasje - Husleie Kr. 10 pr mdr. -
5-1-4 tilstedeværende og 4-1-3 hjemmehørende personer.

Bosted (bygård/hus/tomt):

Værftsgate 1 - Almindelig vaaningshus -
4 personlister - 15 tilstedeværende og 13 hjemmehørende personer.

Det bor altså ytterligere 3 familier i huset.

Den tidligere eier av eiendommen, Theodor Olsen, født 26.06.1831 i Tromsøsund, og hans hustru Kjerstine, født 05.03.1835 i Tolgen, bor i forhusets 1ste etasje og betaler 10 kr pr. mnd. i husleie.

Sønnen Bernhard med hustru, deres sønn og en inneboende bor i Forhuset - Hovedbygningen - 1ste etasje. Husleien er 9 kr. pr. mnd.

Datteren Nikoline bor med mann, datter og en inneboende i «Forhuset - Anden 2» etasje og betaler 10 kr. i husleie pr. mnd.

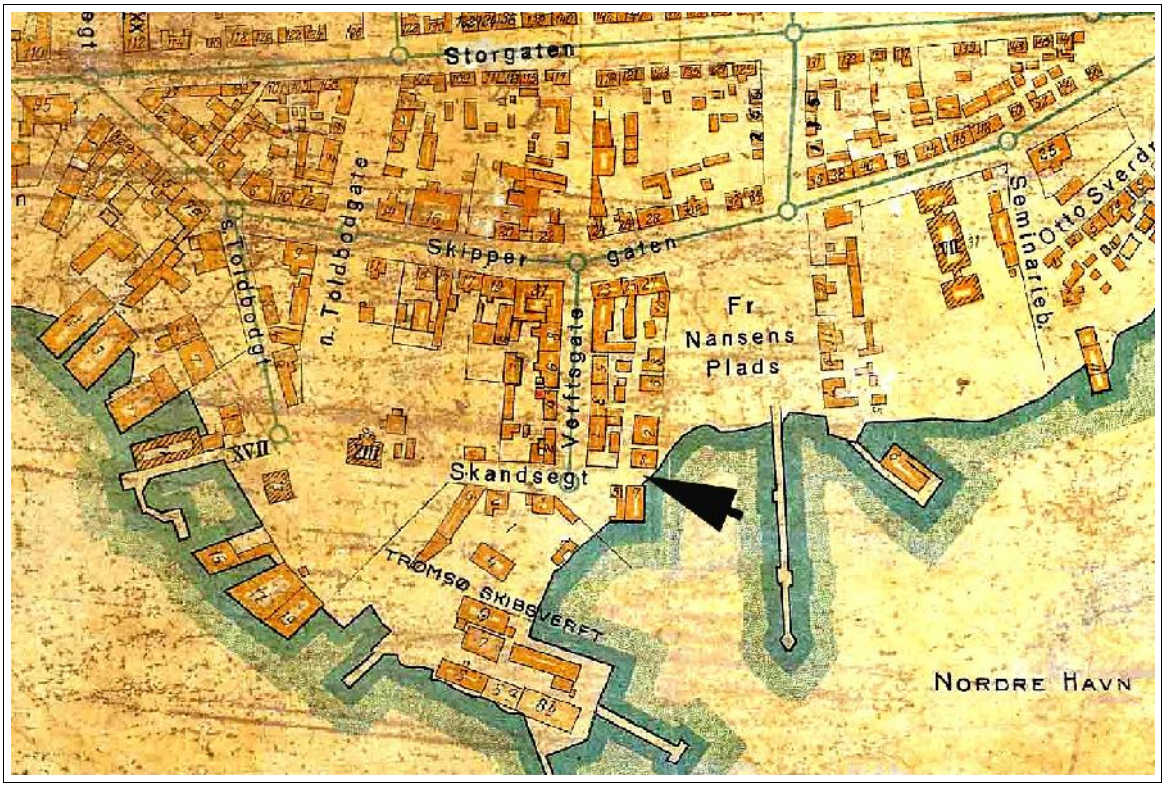

Tromsøkart fra 1918 - Utsnitt

Et kart fra 1918 viser sjøbua med et hjørne i strandkanten og et hus til ovenfor på baksiden av Verftsgata 1. Det er mulig at de holdt dyr som var plassert i dette huset.

Tromsøbrua fra 1959 som krysser Tromsøysundet har strandfeste rett nedenfor Værftsgata i det området hvor sjøbua lå tidlig i århundret.

Tromsø Skipsverft holder til ved Skansen, og er byens eldste industribedrift. De har holdt til på samme sted siden 1848. Noen av skipene som er bygd på Skipsverftet er ombygde fraktefartøy som for eksempel «Gjøa» som Amundsen kjøpte. Se pil mot Verftsgata 1. Bildet er tatt i august 1936. Foto: Fjellanger Widerøe.

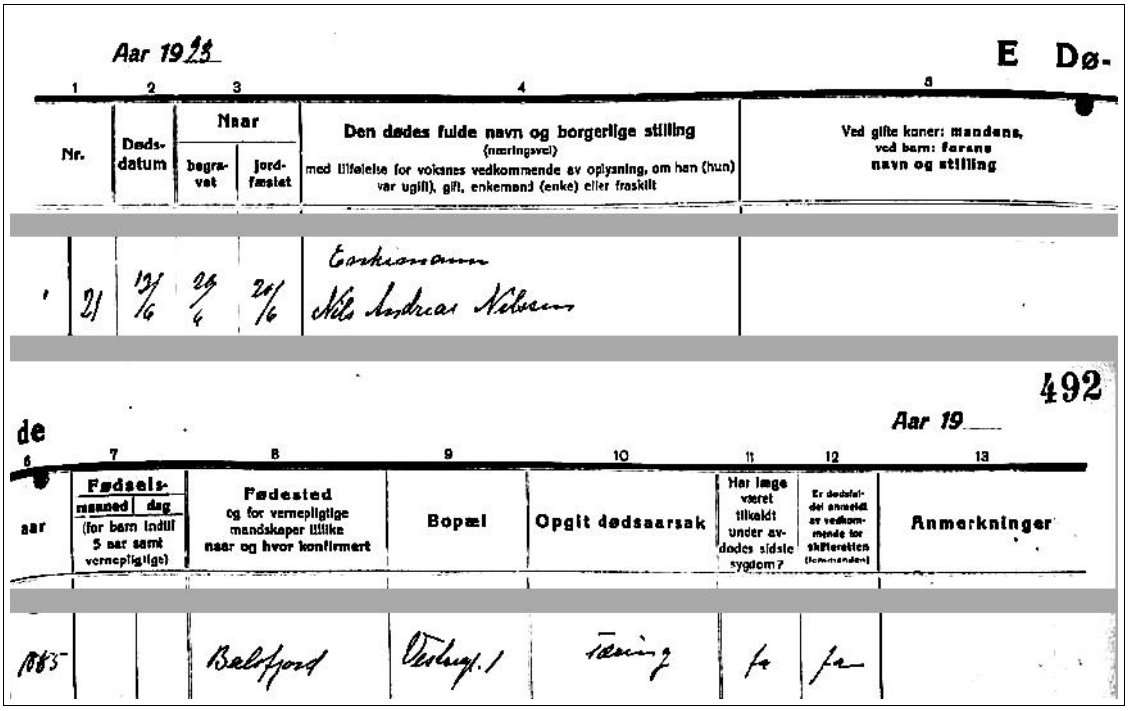
Aar 1923 E Dø-

Nr.	Dødsdatum	Naar begravet	Naar jordfæstet	Den dødes fulde navn og borgerlige stilling (næringsvei) med tilføielse for voksnes vedkommende av oplysning, om han (hun) var ugift, gift, enkemand (enke) eller fraskilt	Ved gifte koner: mandens, ved barn: farens navn og stilling
21	13/6	20/6	20/6	Enkemann Nils Andreas Nilsen	

492

de Aar 19

aar	Fødsels- maaned dag (for barn indtil 5 aar samt værnepligtige)	Fødested og for værnepligtige mandskaper tillike naar og hvor konfirmert	Bopæl	Opgit dødsaarsak	Har lange været tilkaldt under avdødes sidste sygdom?	Er dødsfaldet anmeldt av vedkommende for skifteretten (kommunen)	Anmerkninger
1885		Balsfjord	Verftsgt. 1	Tæring	Ja	Ja	

Klokkerbok Tromsø nr. 9, 1915-25: «E Døde» 1923, folio 492, nr. 21

«Enkemanden Nils Andreas Nilsen» døde av «Tæring» (lungetuberkulose) 13.06.1923.

Tromsø Kirkegård sommeren 2003 (foto Alvin Andreassen). Oppe til venstre stenene til Andrea Kildal og hennes datter Nanna. Stenen til Nils Andreas (innfeldt) ligger nede. Stenen i midten er for 2 Lingås-barn, Nancy Sigrida (født 1918) og Solveig Kristine (født 1920), som begge døde vinteren 1922.

Han ble begravet på Tromsø kirkegård 26.06.1923, grav A685, sør og nederst på kirkegården.

Arvingene solgte så Verftsgaten 1 til sine svogre, Hans Wilhelmsen og Lars Lingås. Skjøtet og andre dokumenter ble tinglyst ved

«Ekstratinget 17. december 1923».

«2. Stempelm. kr. 80. Skjøte.

Undertegnede eneste og myndige arvinger efter tømmermann Nils Andreas Nilsen, nemlig:

Petter Nilsen, Bernhard Nilsen, Nikoline Wilhelmsen f. Nilsen,

Kårella Ingebrigtsen f. Nilsen, Kristofa Lingås f. Nilsen og Nora Christiansen f. Nilsen

erklærer hermed at ha solgt likesom vi hermed selger skjøter og overdrar til Hans Wilhelmsen og Lars Lingås vår eiendom Verftsgaten no. 1 i Tromsø for en omforenet kjøpesum stor 8000 - otte tusen - kroner, hvorav 6000 - seks tusen - kroner betales kontant mens resten 2000 - to tusen - kroner skal ha panteret i eiendommen med 2den prioritet efter obligasjon til Hypothekbanken stor 6000 kr. Ti skal eiendommen herefter følge og tilhøre ovennevnte kjøpere

med samme rettigheter og forpligtelser således som vor far har eiet den og blir vi kjøpernes hjemmelsmenn efter loven.

Tromsø den

Karella Ingebrigtsen. Nora Christiansen ved Carella Ingebrigtsen. Kristofa Lingas.

Petter Nilsen. Nikoline Wilhelmsen. Bernhard Nilsen.»

«3. Tgl. Bevidnelse.

Undertegnede bevidner hermed at avdøde Nils Andreas Nilsen og hustru Andrea's eneste og myndige Arvinger er følgende personer:

Petter Nilsen, Bernhard Nilsen, Nikoline Wilhelmsen,

Karella Ingebrigtsen, Nora Christiansen (nu i Kristiana), Kristoffa Lingås.

Samt at der ikke findes nogen anden gjenlevende, som har noget somhelst arvberettighets krav på førnævnte avdødes eiendele.

Tromsø den 20/11-1923. H. Johannesen Snedker. Daniell Brox.

Ovenstående bevidnelse er overensstemmende med anmeldelser til skifteretten.

Tromsø bys skifterett 17/12-1923. Tillander edsv.»

Om Verftsgata 1 forteller Alvin Andreassen (hans farfar, Andreas, var bror til Nils Andreas):

«Versgata» var et begrep i slekta som «Hansjordnesbukta» eller bare «Bukta». Det var på et av disse stedene skyldfolket som bodde utenfor Tromsø, tok inn når man var på bybesøk. Og der bodde man når man gikk til konfirmasjon, eller sto i portrommet og solgte melk som man hadde med til byen.

Alvin husker selv fra tiden hos farfaren på Minde, at når man var en tur i byen, kom man alltid innom et av disse stedene. I «Bukta» sto gamle grandonkel Jens i portrommet eller satt i stuevinduet og observerte folket, snakket til alle, tygde snus og spyttet. Alvin husker fra stua hvordan Jens siktet mot spyttbakken som sto flere meter fra ham. Hans eldste datterdatter Erna bodde som lita jente sammen med foreldrene sine i 2. etasje hos bestefaren. Hver søndags formiddag tok de sammen med bestefaren en tur, først til grandonkel Nils i Verftsgata, og så en tur nordover til grandonkel Andreas på Minde. Alvins far husket at han som unggutt (før de flyttet til byen) traff Balsfjord-slekt i en av disse gårdene. I konfirmasjonen til broren Alvin møtte han «Pætter» på Finkjelbakken i Balsfjorden og en av hans døtre. Denne Petter var fetter til Alvins farfar.

Nils på Kragnæs og senere i Verftsgata var kanskje litt taus av seg og så kanskje litt «bister» ut, dette vel i motsetning til den eldre broren Hans Peder på Myren. «Jentene» i Skulgammen snakket derfor om snille-onkel (Hans Peder) og biske-onkel (Nils). Slikt opplevde kanskje et barn det, men karakteristikken passer ikke med de opplysningene Alvin har om Nils. Dels er det slektsopplysninger, men han snakket også for mange år siden med to gamle menn fra Verftsgata-området som husket Nils og Andrea godt. Nils var vel litt stillfarende av seg, men snill, i godt lune og med humoristisk sans. Andrea var stillfarende, som kvinner skulle være den gangen, og snill.

Gudbjørg Lingås kom inn i Verftsgate-miljøet straks etter krigen i 1945. Hun var fra Island og ble gift med Sverre «Dutte» Lingås, en av sønnene til Kristofa. Hun beskrev miljøet der som godt og kunne ikke nok få rost den gode og fine mottagelsen hun fikk der. Hun fortalte at gården hadde 2 etasjer. I hver etasje var det to små leiligheter, hver med stue og et lite soverom (kammers). Det var felles kjøkken og dette kunne man nå gjennom kammerset. Muligens kunne man også komme inn på kjøkkenet fra gangen. Hovedinngangen var midt på huset fra gata og med gang gjennom huset til en dør på baksiden mot bakgården. Det var en trappeoppgang til 2. etasje og loftet. I bakgården var det en stor «hage» med uthus og utedo. De yngre fortalte at en tur på utedoen i mørket ikke fristet, for rotter var det rikelig av! Det var et gjennomgående portrom med dør mot nabogården Verftsgata 3. Over portrommet var det et rom.

Nikoline hadde adoptivdatteren Lilly, født i 1922. Hun var ca. 2 år gammel da hun kom til Nikoline. Lilly fortalte Alvin at døra i portrommet var stengt så langt tilbake hun kunne huske. Man gikk rundt huset når man skulle til baksiden. Det var felleskjøkken i hver etasje, og fra kammerset var det dør inn til kjøkkenet, som lå mot baksiden av huset. Men man kunne også komme inn på kjøkkenet fra gangen, og i 1. etasje var det dør fra kjøkkenet ut mot baksiden av huset. Under huset var det bare en mindre jordkjeller, og der oppbevarte man potetene. Skjåen eller uthuset var stort med flere atskilte rom og med lem over, hvor man kunne oppbevare ting og tørke tøy.

Man skulle jo tro at det med den store familien var mer enn nok folk i Verftsgata, men det var flere som bodde der. Lilly var ca. 12 år gammel da Joakim Wilhelmsen og Ragnhild flyttet inn. De bodde på loftet i et «knøtte-lite» rom. Det var et lite, lavt og langt loftsrom med skråtak. En liten båtovn ga varme og ble brukt til å koke på. Rommet hadde et vindu i gavlen ned mot sjøen og dessuten et takvindu.

Elsa Schive, datterdatter til Nikoline, er født i 1930, og så vidt hun kunne huske, brukte man ikke gjennomgangen til bakgården. Skulle man inn i bakgården og ikke ville gå gjennom huset, gikk man rundt huset. I hennes tid brukte Joakim, som drev fiske, portrommet til sitt fiskeutstyr.

«Theodor-Olsa loftet» var ei litt større 2½ eller 3 etasjes sjøbu som lå inntil bakgården til Verftsgata 1-3. Den kom senere til å ligge helt inn til begynnelsen av brua som ble bygd i vår tid. Sjøen hadde nok en gang i tiden gått helt inn til sjøbua, men nå var det fylt ut. Når det kom mye folk til byen, som ved kirkehelg og lignende, kunne det bo eller ligge mye folk på dette sjøloftet. Man hadde sengeklær med seg. Jentene i Skulgambukta var født i de første årene etter 1900 og kusiner til jentene i Verftsgata. De lo godt og fortalte at det var mye moro når man lå på «Theodor-Olsa loftet». Nils kjøpte jo Verftsgata 1 av Theodor Olsen. Loftet var nok oppkalt etter ham, men det har ikke vært mulig å få rede på hvem som eide loftet senere. Elsa Schive forteller at «Bibel-Hans» i nr. 3 snekret likkister på loftet, ellers mente hun at garver Næsvold kunne være eier.

I bo-oppgjøret etter Nils og Andrea var det jo svigersønnene, gift med døtrene Nikoline og Kristofa, som kjøpte

gården. Nikoline ble tidlig enke. Hun måtte ut i arbeidslivet, det ble fabrikkarbeid i fiskeindustrien, husvask på skolene, lefsebaking etc. Hun bodde i 2. etasje og leide ut den ene halvparten. Elsa sa at Nikoline var sterk, og kanskje den mest «stridbare» av jentene, men både Elsa og Gudbjørg fortalte at det var et meget godt forhold mellom søstrene. Da Nikolines datter Agnes giftet seg, flyttet hun inn i den ene halvdelen i 2. etasje. Nikoline hadde sin leilighet mot portrommet, mens Agnes hadde sin mot nedsiden og den frie gavelen.

Kristofa bodde i 1. etasje og under Nikoline, den andre halvdelen leide hun ut til søsteren Karella, som da ble boende under Agnes. I 1947 flyttet Agnes ut, og Karella flyttet da opp. Kristofas sønn, Sverre, hadde da kommet hjem etter krigen og var gift med islandske Gudbjørg. De flyttet inn i 1. etasje etter Karella.

Under krigen, vel i 1941-42, rekvirerte den tyske krigsmakt hele huset, som også flere andre gårder i nedre del av Verftsgata. Alle måtte ut. De fleste bodde da i Skolegata 33, men ikke Agnes med familie som antagelig bodde i Bjørnegata. I 1940 var forøvrig Agnes med sin familie evakuert til Kragnæs og senere til Gammelgården på Skulgammen.

Jentene i Verftsgata var kjent for å være nokså radikale, og de var meget faglig aktive i arbeiderorganisasjonene. Ja, det ble sagt at de var kommunister, men det avviste Gudbjørg meget bestemt. Skyldfolket fra Skulgambukta var mye i Verftsgata, og Alvins tremening, Johan Evald fra Skulgammen, var ofte der, bl.a. hjalp han Karella med snekkerarbeid. Det var «underholdning», sa han, å få i gang en politisk diskusjon, for da kunne «jentene» bli ganske hissige.

Gudbjørg sa at i Verftsgata arbeidet alle. De var meget aktive politisk og i Arbeidernes Kvinneforening. Diskusjonene kunne være meget intense, og mannfolka ertet dem opp. Det var alltid mye folk i Verftsgata, og ved konfirmasjon lå det alltid minst to konfirmanter på flatsenger og lignende i hver stue.

Både Nikoline og Karella hadde «hoftefeil».[17]

(Barn Proband, Far II:1, Mor II:2)

Gift 08.10.1879 i Tromsøysund (TR) med[18] neste ane.

Barn:

Peder Fredrik Albert Nielsen Kragnæs. Fisker og gårdsbruker. Født 21.05.1880 på Kragnæs, Tromsøysund (TR). Døpt 01.08.1880 i Tromsøysund (TR).[19] Levde 1906 på Kragnæs, Tromsøysund (TR). Død ...09.1948 på Kragnæs, Tromsøysund (TR).

Da Petter ble døpt var følgende faddere:
Hans Peder Nilsen Rakfjord med kone, Karl Pettersen med kone.

Han ble konfirmert 06.10.1895. Presten ga ham karakteren «N. godt».

Petter giftet seg 16.09.1901 med Jensine Elvine Henriette Pedersen, født 1881 på Strand i Skulsfiord,

17 Folketellingen for 1933 Balsfjord i 1865. Kirkebok Tromsøysund nr. 2: «B. Confirmerede», folio 119, nr. 25. Folketellingene for 1934 Tromsøysund i 1875, 1890 og 1900. Gårdsmatrikkelen 1886. Pantebok Tromsø nr. 7, 1879-84, folio 352b; Tromsø by nr. 9,1903-06, folio 70b-71a. Folketellingen i 1910 for Tromsø kjøpstad. Notater fra Evald Rotnes, Kvaløysletta. Alvin Andreassen (Oktober 2003): Kraknes/Verftsgata. Brev fra Alvin Andreassen datert 15.3.2006.

18 Kirkebok Tromsøysund nr. 3, 1875-80: «Ægteviede» 1879, folio 156, nr. 15.

19 Kirkebok Tromsøysund nr. 3: «A. Døbte», folio 91, nr. 76.

som datter til Peder Hegelund Hansen og Berntine Andrea Jensdatter. Forlovere var Nils Nilsen og Johan Olsen.

29.08.1903 skjøtte hans far gården Kragnæs til Petter og Kristian Berg Pettersen med de husene som sto på eiendommene. Verdien av eiendommen med hus ble satt til kr. 5.000 for hver av kjøperne. Petter hadde fradrag i kjøpesummen for kårytelser til sin far. Kristian kom fra Stor-Steffaneset.

15.09.1906 ble Kragnæs delt mellom Petter og Kristian ved at Remma ble fra fraskilt Kragnæs som gårdsnummer 75/3. Skylddelingen ble tinglyst 01.10.1906. Dermed delte de også hus og fjøs som ble satt opp på Remma.

Petters datter, Elsa, har gitt Alvin Adnreassen mye informasjon om slekta på Kragnæs og i Verftsgata.
Hun fortalte om Kragnæs at huset var litt langt med kjøkken i midten og ei stue i begge ender. Huset var lavt og med torvtak. Det lå litt lenger bak (overnfor) nåværende våningshus. Huset brant ned i 1914 eller i 1917. Det var i Elsas barndom mange hus av forskjellige slag på plassen.
Elsa var en god del i Verftsgata, bl.a. bodde hun der da hun visstnok gikk i sylære.
Hun fortalte at faren Petter fikk hovedbruket. Hun kunne ikke huske at det hadde vært snakk om noen deling av gården med broren Bernhard. Men hun trodde at noe må ha «hendt» den gangen. Og så vidt Elsa kunne huske, satt Bernhard senere aldri sine ben på Kragnæs.
Naboen i nord, Kristian Pettersen fra Kvaløyvågen, og kona Bernthine Lovise Sørensdatter fra Nord-Kårvika var vanskelige, sa Elsa. Hun karakteriserte faren Petter og hans bror Bernhard som kjernekarer, mens hun sa rett ut at mora Jensine nok kunne være noe vanskelig.

Petter var en stillferdig kar som ikke gjorde så mye ut av seg. Han var ellers en «arbeidskraum» som alltid holdt på med noe. Mye av tiden gikk med til ved og torvarbeid, og dette var hans arbeid en stor del av vinteren. En så alltid Petter og hesten på vedkjøring. Det gikk med omkring 80 hestelass ved i løpet av vinteren.

Han drev også med hjemmefiske og var i Lofoten med Alfred fra Finnkroken. Alfred var gift med Lise som var søster til hans hustru, Jensine. Båtene het Grøtsund og Solo. Ingebrigt Antonsen pleide også være med. Han var og på Lofoten med Jentoft i Finnkroken, en bror til Aksel. En tid var han også med «Badderen» på Bjørnøya.

Han hadde likevel et hastig temperament, og ble stevnet for lensmannen for vold i Lofoten.Han gikk visstnok fri her.

Senere ble det nok mer jordbruk og som mest hadde de 1 hest, 6-7 melkekyr, ca. 20 sauer, noen geiter og 1 gris. De torvet bak i dalen. Jensine var et arbeidsjern, og ungene måtte tidlig delta i arbeidet. Men da foreldrene kom noe opp i 50-årene, begynte nok helsa deres å svikte en del, og man reduserte gradvis husdyrholdet. Elsa var det siste av barna som bodde hjemme, og selv om de hadde trappet ned på husdyrholdet, måtte de ha mye leiet hjelp, og det kostet penger.

Petter døde på Kragnæs i 1948.[20]

Bernhard Julius Nielsen Kragnæs. Fisker, gårdsbruker. Født 21.05.1881 på Kragnæs, Tromsøysund (TR). Døpt 20.06.1881 i Tromsøysund (TR).[21] Levde 1904 i Tromsø (TR). Død 05.11.1957 i Tromsø (TR). Begravet 05.11.1957 i Tromsø (TR).

Da Bernhard Julius ble døpt var følgende faddere:
Peter Mikaelsen, ungkar Ingebrigt Hansen Rakfjord og pige Josefine Johannesdatter Hungeren.

[20] Kirkebok Tromsøysund nr. 5: «C. Konfirmerede», folio 210, nr. 38. Folketellingen for 1934 Tromsøysund i 1900. Kirkebok Tromsøysund nr. 6: «D. I Ægteskab Indtraadte», folio 270, nr. 24. Notater fra Evald Rotnes, Kvaløysletta. Alvin Andreassen (Oktober 2003): Kraknes/Verftsgata.

[21] Kirkebok Tromsøysund nr. 4: «A. Levende Fødte», folio 14, nr. 43.

Han bodde på Kragnæs da han ble konfirmert 04.10.1896. Presten ga ham karakteren «Maadeligt».

Bernhard var fadder da Paul Kristian Bernhard, sønnen til hans bror Petter, ble døpt i 1904. Det oppgis da at han bodde i Tromsø.

Han giftet seg 02.02.1908 med Elise Emilie Eriksen fra Ophus i Balsfjord. Han var da fisker og bodde på Kragnæs.

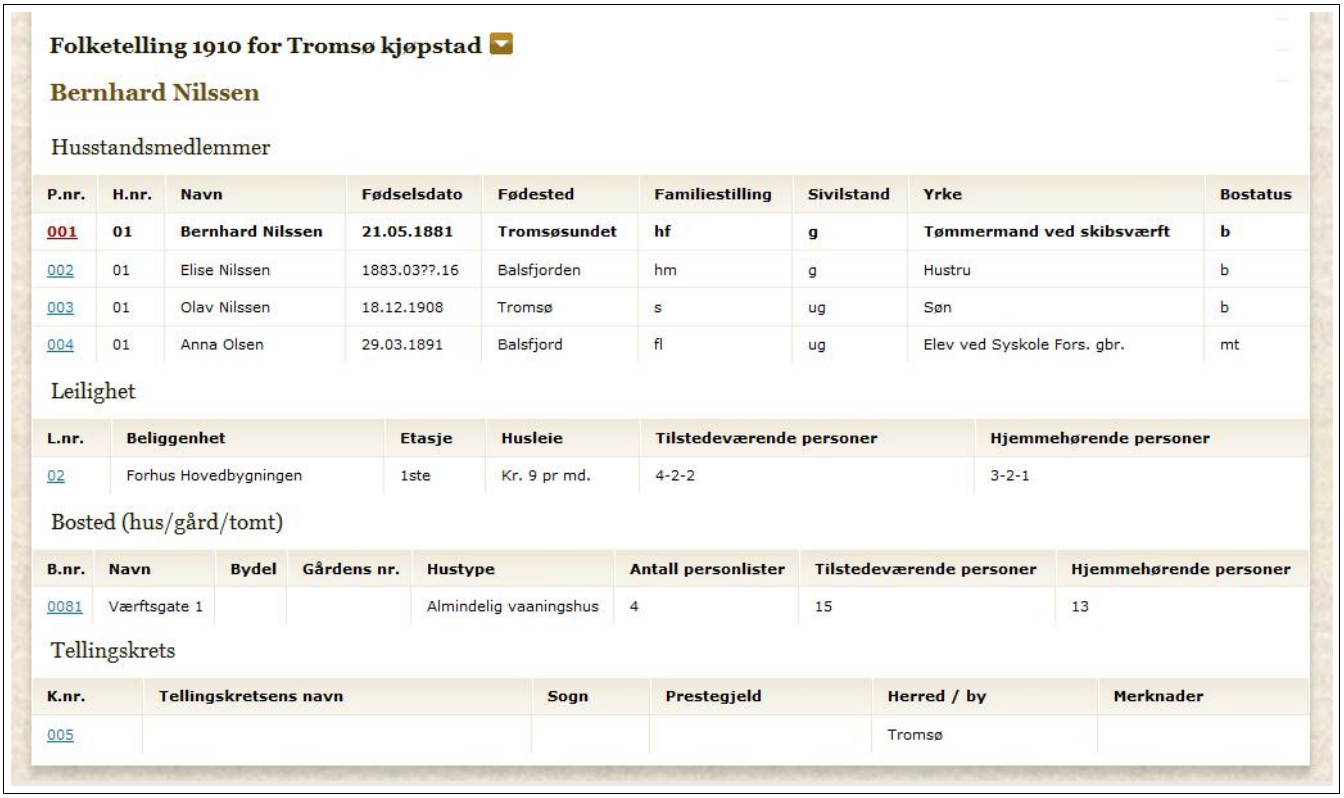

Folketelling 1910 for Tromsø kjøpstad

Bernhard Nilssen

Husstandsmedlemmer

P.nr.	H.nr.	Navn	Fødselsdato	Fødested	Familiestilling	Sivilstand	Yrke	Bostatus
001	01	Bernhard Nilssen	21.05.1881	Tromsøsundet	hf	g	Tømmermand ved skibsværft	b
002	01	Elise Nilssen	1883.03??.16	Balsfjorden	hm	g	Hustru	b
003	01	Olav Nilssen	18.12.1908	Tromsø	s	ug	Søn	b
004	01	Anna Olsen	29.03.1891	Balsfjord	fl	ug	Elev ved Syskole Fors. gbr.	mt

Leilighet

L.nr.	Beliggenhet	Etasje	Husleie	Tilstedeværende personer	Hjemmehørende personer
02	Forhus Hovedbygningen	1ste	Kr. 9 pr md.	4-2-2	3-2-1

Bosted (hus/gård/tomt)

B.nr.	Navn	Bydel	Gårdens nr.	Hustype	Antall personlister	Tilstedeværende personer	Hjemmehørende personer
0081	Værftsgate 1			Almindelig vaaningshus	4	15	13

Tellingskrets

K.nr.	Tellingskretsens navn	Sogn	Prestegjeld	Herred / by	Merknader
005				Tromsø	

Fra folketellingen i 1910 for Tromsø kjøpstad.

Familien bodde i 1910 i Værftsgate 1, Tromsø.
Husstandsmedlemmer:
Bernhard Nilssen - Født 21.05.1881 i Tromsøsundet - Gift husfar - Tømmermand ved skibsværft.
Elise Nilssen - Født 16.03.1883 [Skal være 1887] i Balsfjorden - Gift husmor.
Olav Nilssen - Født 18.12.1908 i Tromsø - Ugift sønn.
Anna Olsen - Født 29.03.1891 i Balsfjord - Losjerende - Ugift - Elev ved Syskole Fors. gbr.
Leilighet:
Forhus Hovedbygningen - 1ste etasje - Husleie Kr. 9 pr mdr. -
4-2-2 tilstedeværende og 3-2-1 hjemmehørende personer.

Familien flyttet senere til Grønnegata 116 (sør for Frelsesarmehuset) i Tromsø.

Han var en gang på besøk i Oslo.

Bernhard var egentlig tømmermann og hadde egen slip hvor han kunne ta opp mindre båter. Dette var bl.a. i Møllerfjæra, som lå ved den gamle Tollboden/Polarmuseet. Men han hadde visstnok også slip et par andre steder («Sandbingen»/«Konbingen»). Julius Mosbergvig fra Sagelvvannet (nær 90 år i 2003) husket at Bernhard hadde en stor arbeidsflåte som han arbeidet fra når båtene var større.

Senere arbeidet han på Nord-Olje, og da anantagelig som snekker.

Som enkemann kom Bernhard på besøk til Oslo. Datteren Nelly og hennes mann, Gilbert, tok ham da med seg til flere steder som han fikk se.

Elise døde i 1951, Bernhard i 1957. De er begravet på Tromsø Gravlund, gravnummer LN 1925.[22]

Nikoline Emelie Kristine Nielsdatter Kragnæs. Husgjerning/kreaturstell. Født 01.10.1882 på Kragnæs, Tromsøysund (TR). Døpt 05.11.1882 i Tromsøysund (TR).[23] Levde 1904 i Tromsø (TR). Død 1957 i Tromsø (TR). Begravet 1957 i Tromsø (TR).

[22] Kirkebok Tromsøysund nr. 5: «C. Konfirmerede», folio 216, nr. 6. Folketellingen for 1934 Tromsøysund i 1900. Folketellingen i 1910 for Tromsø kjøpstad. Notater fra Evald Rotnes, Kvaløysletta. Alvin Andreassen (Oktober 2003): Kraknes/Verftsgata.

[23] Kirkebok Tromsøysund nr. 4: «A. Levende fødte», folio 30, nr. 63.

Da Nikoline ble døpt var følgende faddere:
Gårdbruker Peder Edvard Hansen og enke Nikoline Jensdatter Skulfjord, Johan Nilsen Rakfjord og Ingebrigt Hansen Kragnæs.

Hun bodde på Kragnæs da hun ble konfirmert 27.06.1897. Presten ga henne karakteren «N. temmelig godt».

Nikoline var fadder da Paul Kristian Bernhard, sønnen til hennes bror Petter, ble døpt i 1904. Det oppgis da at hun bodde i Tromsø.

Hun giftet seg 26.09.1909 med fisker Hans Karolius Wilhelmsen fra Kvalnes på Bakkejord. Nikoline var hjemmeværende og bosatt på Kragnæs da de giftet seg.

Nikoline og Hans hadde datteren:
1906: Agnes, gift med Karstein Knutsen fra Ulsfjord.

Folketelling 1910 for Tromsø kjøpstad

Hans Wilhelmsen

Husstandsmedlemmer

P.nr.	H.nr.	Navn	Fødselsdato	Fødested	Familiestilling	Sivilstand	Yrke	Bostatus
001	01	Hans Wilhelmsen	11.08.1885	Tromsøsundet	hf	g	Værfts Tømmermand	b
002	01	Nikoline Wilhelmsen	01.10.1882	Tromsøsundet	hm	g	Hustru	b
003	01	Agnes Wilhelmsen	11.07.1906	Tromsø	d	ug	Datter	b
004	01	Josefine Jenssen	02.07.1886	Tromsøsundet	fl	ug	Syerske	b

Leilighet

L.nr.	Beliggenhet	Etasje	Husleie	Tilstedeværende personer	Hjemmehørende personer
04	Forhus	Anden 2	Kr. 10.00 ti kroner pr mdr.	4-1-3	4-1-3

Bosted (hus/gård/tomt)

B.nr.	Navn	Bydel	Gårdens nr.	Hustype	Antall personlister	Tilstedeværende personer	Hjemmehørende personer
0081	Værftsgate 1			Almindelig vaaningshus	4	15	13

Utdrag fra folketellingen i 1910 for Tromsø kjøpstad.

Familien bodde i 1910 i Værftsgate 1, Tromsø.
Husstandsmedlemmer:
Hans Wilhelmsen - Født 11.08.1885 i Tromsøsundet - Gift husfar - Værfts Tømmermand.
Nikoline Wilhelmsen - Født 01.10.1882 i Tromsøsundet - Gift husmor.
Agnes Wilhelmsen - Født 11.07.1906 i Tromsø - Ugift datter.
Josefine Jensen - Født 02.07.1886 i Tromsøsundet - Inneboende - Ugift - Syerske.
Leilighet:
Forhus - Anden 2 - Husleie Kr. 10 pr mdr. -
4-1-3 tilstedeværende og 4-1-3 hjemmehørende personer.

De hadde også adoptivdatteren Åse Lilly, til daglig bare Lilly. Hun er født i 1922 og var ca. 2 år gammel da hun kom til Nikoline. Hun forteller at hun var adoptert, og det stemmer at det var den radikale Gitta Jønsson som var inne i bildet som formidler. Hun hadde en bror som var 1 år eldre, og han forble hos moren i Hammerfest.

Lilly mente at Verftsgata var et godt sted å vokse opp i. Hun fortalte at «han far» seilte som

tømmermann i utenriksfart. Men han fikk tuberkulose, og i hele 14 år var han omtrent hele tiden på Tuberkulosehjemmet i Tromsø. Det var nok lite sannsynlig at han skulle bli frisk. Han døde på Kysthospitalet (lungesyskehus) som bare ligger et stenkast fra Tuberkulosehjemmet.

Lilly kjente vel til Nora og Hildur i Oslo.

Hun er nå enke (2003), men bor fortsatt i huset som de en gang bygde, der bor også en sønn.

I 1955 ble Verftsgata 1 solgt til Tromsø Skibsverft. Og som de sa:
«Søstrene var da blitt eldre og gården var tungvint og ingen av de yngre ville overta den».

Nikoline flyttet nå til datteren Agnes, og dit flyttet også Karella og hennes mann, Ole.

Hun var noe plaget av dårlige ben og hofter.

Nikoline fikk hjerneslag og døde i 1957. Hun er begravet sammen med Karsten på Tromsø gravlund, gravnummer F rekke 2, grav nr. 4. Graven er nedenfor kapellet, i nest nederste rekke ovenfor 2 store graner.[24]

Karella Annette Martine Nielsdatter Kragnæs. Husgjerning og kreaturstell. Født 06.01.1885 på Kragnæs, Tromsøysund (TR). Døpt 14.06.1885 i Tromsøysund (TR).[25] Levde 1906 på Kragnæs, Tromsøysund (TR). Død 1961 i Tromsø (TR). Begravet 1961 i Tromsø (TR).

Da Karella ble døpt var følgende faddere:
Kaarmand Karl Pettersen Kragnæs med kone og Gardbruker Bord Nilsen Bredstrand med kone.

Hun bodde på Kragnæs da hun ble konfirmert 24.06.1900. Presten ga henne karakteren «Temmelig godt».

I 1906 bodde Karella på Kragnæs da hun var fadder ved dåpen til Johan Ferdinand, sønnen til hennes bror Petter, sammen med fisker Ole Olsen fra Tromsø. Det er mulig at disse giftet seg senere.

Karella var gift med Ole Ingebrigtsen, født i 1887. De hadde ingen barn.

Det var vel spesielt Karella blandt søstrene som var fagpolitisk aktiv.

Hun var mye plaget av dårlige ben og hofter. Einar husker henne som liten, svært tynn og dårlig til bens.

Karella bodde i 2. etasje i Verftsgaten 1, der hun og Nikoline delte kjøkken, men de hadde ellers hver sin ende av huset.

Hun fikk hjerneslag i 1961 og kom ikke til bevissthet mer og døde. Ifølge Evald Rotnes døde hun 25.09.1960.

Karella og Ole er begravet på Tromsø gravlund, gravnummer B2349 (sør og ned for kapellet).[26]

Nora* Fredrike Jensine Nielsdatter Kragnæs. Født 30.06.1888 på Kragnæs, Tromsøysund (TR). Døpt 01.10.1888 i Tromsøysund (TR).[27] Død 23.10.1936 i Oslo (OS).[28] Begravet 28.10.1936 i Oslo (OS).[29]

---

24 Kirkebok Tromsøysund nr. 6: «C. Konfirmerede», folio 167, nr. 48. Folketellingen for 1934 Tromsøysund i 1900. Notater fra Evald Rotnes, Kvaløysletta. Alvin Andreassen (Oktober 2003): Kraknes/Verftsgata.

25 Kirkebok Tromsøysund nr. 4: «A. Levende Fødte», folio 54, nr. 15.

26 Kirkebok Tromsøysund nr. 6: «C. Konfirmerede», folio 194, nr. 36. Folketellingen for 1934 Tromsøysund i 1900. Notater fra Evald Rotnes, Kvaløysletta. Alvin Andreassen (Oktober 2003): Kraknes/Verftsgata.

27 Kirkebok Tromsøysund nr. 4: «Levende Fødte», folio 97, nr. 43.

(Se Proband).

Nanna Gregina Johanna Nielsdatter Kragnæs. Født 20.03.1890 på Kragnæs, Tromsøysund (TR). Døpt 03.08.1890 i Tromsøysund (TR).[30] Død 29.10.1921 i Tromsø (TR).[31] Begravet 1921 i Tromsø (TR).

Da Nanna ble døpt var følgende faddere:
O. Aslaksen Tr. med kone, Andreas Henriksen Futrigelv, pige Lorentine Larsen Stangnes, Johan Karl Racfjord og Anna Henriksen Futrigelv.

Hun var ikke gift.

Nanna har gravplass på samme sted som hennes foreldre, sør og nede på kirkegården, gravnummer A685[32]

Geolga Kristofa Petrina Nielsdatter Kragnæs. Født 14.08.1893 på Kragnæs, Tromsøysund (TR). Døpt 02.10.1893 i Tromsøysund (TR). Død 1951 i Tromsø (TR). Begravet 1951 i Tromsø (TR).

Da Kristofa ble døpt var følgende faddere:
Edvard Henriksen med Hustru, Bertel Kristiansen med Hustru.

Kristofa ble til vanlig bare kalt «Billa».

Hun var gift med Lars Lingås. Det er mulig at de giftet seg i Ålesund hvor de bodde en kort tid og hvor den eldste sønnen ble født.

Kristofa og Lars hadde barna:
1915: Olaf A., drept av en tysker i 1941.
1918: Nancy Sigfrida, døde i 1922, antagelig av hjernehinnebetennelse.
1920: Solveig Kristine, døde i 1922, antagelig av hjernehinnebetennelse.
1923: Sverre (Dutte) Nikolai, seilte ute under krigen, døde i 1988.

Da Kristofa døde av kreft i 1951, bodde familien fortsatt i Verftsgata. Hun ble bare 58 år gammel.

Kristofa og Lars Petter er begravet på Tromsø gravlund, gravnummer FT31414. Familiegraven ligger nord-øst like ved Clodiusbakken ovenfor granhekken. Nancy og Solveig er begravet ved siden av graven til Nils Andreas og Andrea.[33]

I:2 m

Andrea Kildal Carlsdatter Kragnæs. Gårdmannskone. Født 14.08.1859 på Kragnæs, Tromsøysund (TR). Døpt 16.10.1859 i Tromsøysund (TR).[34] Flyttet 1903 fra Kragnæs, Tromsøysund (TR) til Tromsø (TR). Død 17.07.1919 i Tromsø (TR).[35] Begravet 23.07.1919 i Tromsø (TR).

---

28 Protokoll i Oslo Byarkiv: Anmeldte døde i Oslo i 1936, løpenr. 48.

29 Dødsannonse i Aftenposten 26. oktober 1936.

30 Kirkebok Tromsøysund nr. 5: «A. Levende Fødte», folio 25, nr. 39.

31 Gravsten på Tromsø kirkegård.

32 Folketellingen for 1934 Tromsøysund i 1900. Notater fra Evald Rotnes, Kvaløysletta.

33 Kirkebok Tromsøysund nr. 5: «A. Levende Fødte», folio 72, nr. 52. Folketellingen for 1934 Tromsøysund i 1900. Notater fra Evald Rotnes, Kvaløysletta. Alvin Andreassen (Oktober 2003): Kraknes/Verftsgata.

34 Kirkebok Tromsøysund nr. 1 1856-67: «A. Døbte» 1859, folio 29. nr.36 og klokkerbok Tromsøysund nr. 1: «A. Døbte», folio 16, nr. 86.

35 Klokkerbok Tromsø nr. 9, 1915-25: «E Døde» 1919, folio 453, nr. 43.

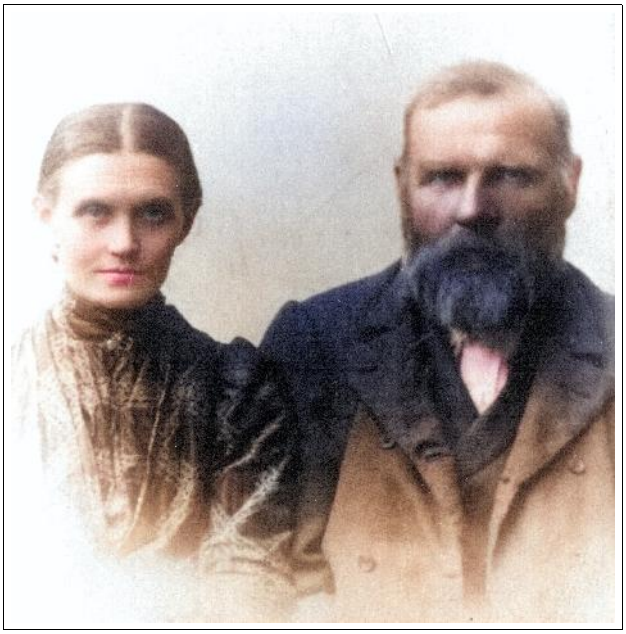

Andrea og Nils.

Andreas farmor og mormor var søsken.

I kirke- og klokkerbøkene (dåp, konfirmasjon, bryllup og begravelse) oppgis hennes mellomnavn å være «Kildal», mens det på gravstøtten står «Kilda».

Det er imidlertid ingen feilskrift i kirkebøkene. Hun er oppkalt etter Andreas Kildal – bror til hennes far – som døde året før, kun 34 år gammel!

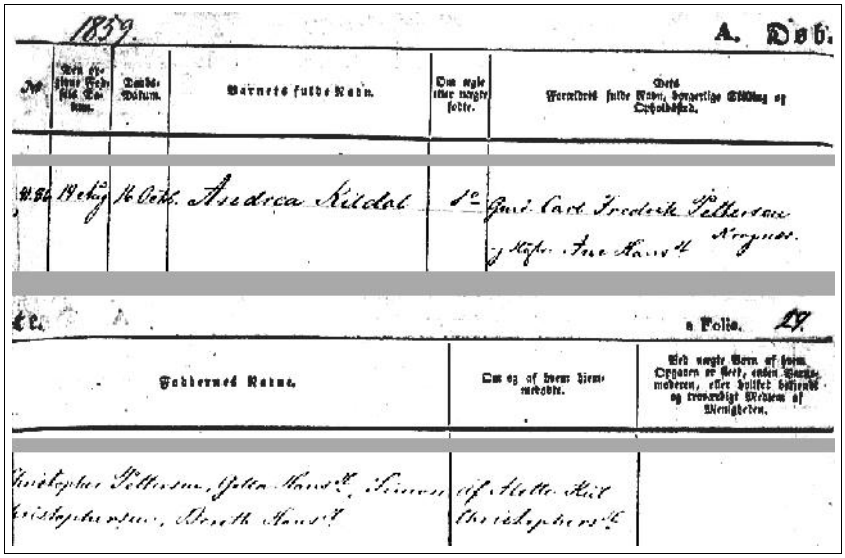

1859. A. Døb.

№	Den opgivne Fødsels Datum.	Dands-Datum.	Barnets fulde Navn.	Om ægte eller uægte fødte.	Dets Forældres fulde Navn, borgerlige Stilling og Opholdssted.
11.86	14 Aug	16 Octb.	Andrea Kildal	1°	Gmd. Carl Frederik Pettersen og Hfr. Ane Hans. Kragnæs.

a Folio. 29.

Faddernes Navne.	Om og af hvem hjemmedøbte.	Ved uægte Barn af hvem Opgaven er sleet, enten Barnsmoderen, eller hvilket bekjendt og troværdigt Medlem af Menigheden.
Christopher Pettersen, Golla Hans. Simon Christophersen, Bereth Hans.	af Alethe Kiil Christophers.	

Kirkebok Tromsøysund nr. 1 1856-67: «A. Døbte» 1859, folio 29. nr.36.

Faddere ved hennes dåp var Christopher Pettersen, Golla Hansdatter, Simon Christophersen og Bereth Hansdatter. Hun hadde tidligere blitt hjemmedøpt av sin farmor, Alethe Kiil Christophersdatter.

Andrea Kildal ble konfirmert 05.07.1874.

I 1875 bor Andrea Kildal hjemme og «Hjælper Foreldrene».

Ved folketellingen i 1900 bodde hun med sin mann Nils Andreas på Kragnæs. De flyttet sammen med sine to yngste døtre til Tromsø i 1903.

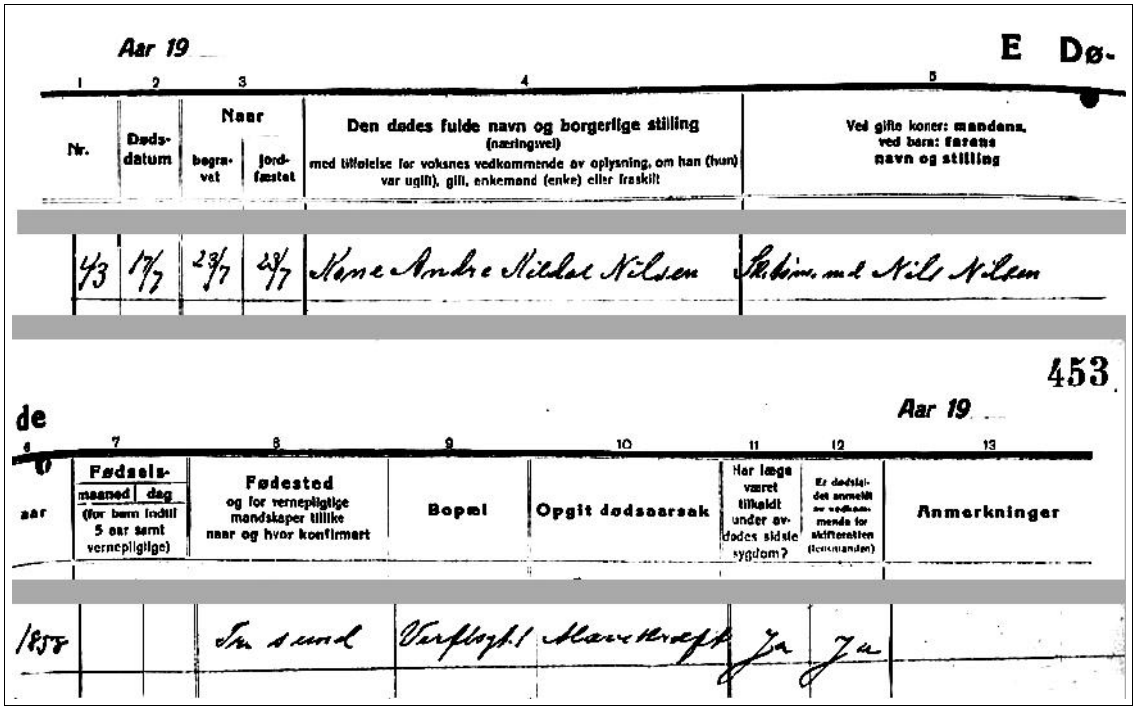

Aar 19 E Dø-

1 Nr.	2 Dødsdatum	3 Naar begravet	3 Naar jordfæstet	4 Den dødes fulde navn og borgerlige stilling (næringsvei) med tilføielse for voksnes vedkommende av oplysning, om han (hun) var ugift), gift, enkemand (enke) eller fraskilt	5 Ved gifte koner: mandens, ved barn: farens navn og stilling
43	17/7	23/7	23/7	Kone Andre Kildal Nilsen	Skibsm. med Nils Nilsen

453

de Aar 19

6 aar	7 Fødsels- maaned	7 Fødsels- dag (for barn indtil 5 aar samt vernepligtige)	8 Fødested og for vernepligtige mandskaper tillike naar og hvor konfirmert	9 Bopæl	10 Opgit dødsaarsak	11 Har læge været tilkaldt under avdødes sidste sygdom?	12 Er dødsfaldet anmeldt av vedkommende for skifteretten (tenstmanden)	13 Anmerkninger
1858			Tr sund	Verftsgt. 1	Mavekræft	Ja	Ja	

Klokkerbok Tromsø nr. 9, 1915-25: «E Døde» 1919, folio 453, nr. 43.

Andrea døde av «Mavekræft 17.07.1919.

Tromsø Kirkegård sommeren 2003 (foto Alvin Andreassen). Gravstenene til Andrea (mellomnavnet her skrevet «Kilda») og hennes datter Nanna.

Hun ble begravet 23.07.1919 på Tromsø kirkegård.

Verftsgata ble hardt rammet i løpet av få år. I tillegg til Andrea og Nils, døde deres datter, Nanna, i 1921 og Nancy og Solveig, to av barna til deres datter Geolga, i 1922. Alle disse har samme gravsted. [36]

(Barn Proband, Far II:3, Mor II:4)

Gift 08.10.1879 i Tromsøysund (TR) med[37] forrige ane.

Generasjon II

II:1 ff

Niels Hansen Grønaas/Rakfjord. Gårdbruker. Født 1819 på Langstrand, Sletten (Sletnæs), Balsfjord (TR). Døpt 11.07.1819 i Balsfjord (TR).[38] Levde 1835 på Markenæs, Balsfjord (TR). Levde fra 1840 til 1868 på Grønaasen

[36] Kirkebok Tromsøysund nr. 2: «B. Confirmerede», folio 136, nr. 3. Folketellingene for 1934 Tromsøysund i 1865, 1875 og 1900. Notater fra Evald Rotnes, Kvaløysletta.

[37] Kirkebok Tromsøysund nr. 3, 1875-80: «Ægteviede» 1879, folio 156, nr. 15.

[38] Kirkebok Tromsø 1806-21: Døpte, folio 251, nr. 40.

Nedre, Balsfjord (TR). Flyttet 1868 fra Grønaasen Nedre, Balsfjord (TR) til Rakfjord, Tromsøysund (TR). Død 25.12.1881 i Rakfjord, Tromsøysund (TR). Begravet 29.12.1881 i Tromsøysund (TR).[39]

Da Nils ble døpt, 5 uker gammel, var følgende faddere:
Nils Johnsen Schieelven, Bertheus Pedersen Hestenæs, Nicolay Hansen, Martha Hansdatter Tromsø, Ingeborg Jacobsdatter Selnæs og Martha Jensdatter Sletten.

Han ble konfirmert i 1835, han var 16 år gammel og bodde på Markenæs. Presten ga ham «meget godt» i kristendomskunskap.

Da Nils og Elen Sophie giftet seg i 1846 oppgis Ungkar Nils Hansen å være 25 år gammel, født på Sletten og bosatt på Grønaas. Hans far er Hans Peder Hansen, og forlovere Johan Sus.. Storstennæs og Hans Olsen Sandøren.

Familien flyttet fra Grønnåsen i Balsfjord til Rakfjord i Tromsøysund i 1868. De rodde fra Balsfjord til Rakfjord og hadde med seg dyrene.

Grønnåsen-gårdene ligger langs veien fra Balsfjorden syd for Skjæret over til Nordfjordbotn ved Nordfjorden i

39 Kirkebok Tromsøysund nr. 4: «E. Døde», folio 236, nr. 36.

Malangen. Øvre Grønnåsen ligger nærmest Balsfjorden med grenser mot Vesterbotn og Olsborg. Både Øvre og Nedre Grønnåsen ble regnet å tilhøre Malangen, men ble senere overført til Balsfjord.

Nedre Grønnåsen ligger med grense til gården Nordfjordbotn i Malangen. Ole Olsen hadde nedsatt seg for å rydde på plassen alt i 1821. Hvor han kom fra er uklart, men han var fra Tromsø prestegjeld. Kona, Gjertrud Pedersdatter, var imidlertid fra Lenvik prestegjeld. Kommisjonen bemerket at stedet lå frostnemnt til og at det verken frembrakte korn eller poteter. Havnegangen var god, men utstrekningen av gården var liten og den manglet utengslåtter. Rydningsmannen oppga at han fødte 1 hest, 3 kyr, 1 ungfe og 12 småfe. Kommisjonen la plassen for 6 mark.

I 1840 overtok Nils bygselen av en del av Nedre Grønåsen etter Ole Olsen.

Ved en folketelling i 1845 finner vi tre familier på «Nedre Grønaas 23»:
«Gbr. Ole Olsen - 56 Aar, Kone Gertrud Poelsdr - 45 Aar, Søn Elert O. Olsen Krøbling - 9½, Søn Johan Carl Olsen - 18 og Datter Andrina - 4½.
Inderst Even Ingebrigtsen - 29 og Kone Rebekka Andersdr - 30 Aar, Søn Jacob Olaii - 4, Søn Morten Isedahl - 1, Datter Ovedia - 7.
Gbr. Nils Hansen - 28 Aar, Broder Christian - 17, Fostsøn Peter Hansen [brorsønn] - 8, Faderen Hans P. Hansen - 58 Aar og Kone Margrethe H D - 56, Datter Ane - 24 og Datter Agnnetha - 14.
Kreatur: 4 Kjør - 10 Faar - 2 Gedder - 1 Hest».

Dels drev Nils gårdsbruket, dels drev han fiske - det siste var nok hovednæringen. Det var lang vei til sjøen, båtene hadde han liggende ved Skjæret i Balsfjorden hvor forøvrig hans søster Kirsten bodde.

Ved folketellingen i 1865 var Nils «Gaardbruger og leilænding» på Grønaasen - matr. nr. 177 [Nedre] - i Balsfjord. Det var 1 hus på gården, han hadde 2 hester, 10 kuer, 2 gjeder og 20 får. Utseden var 5 tønner poteter. Nils blir oppført som født i Tromsø prestegjeld. Dette er imidlertid en følge av at Balsfjord og Malangen ble utskilt som eget prestegjeld først ved en kgl. res. av 18.10.1856. Hans far, Hans Peder, var kårmann hos Nils, hans mor, Margarethe Maria, var død. Den tidligere brukeren, Ole Olsen, bodde også fortsatt på gården som «Kaarmand» sammen med sin hustru.

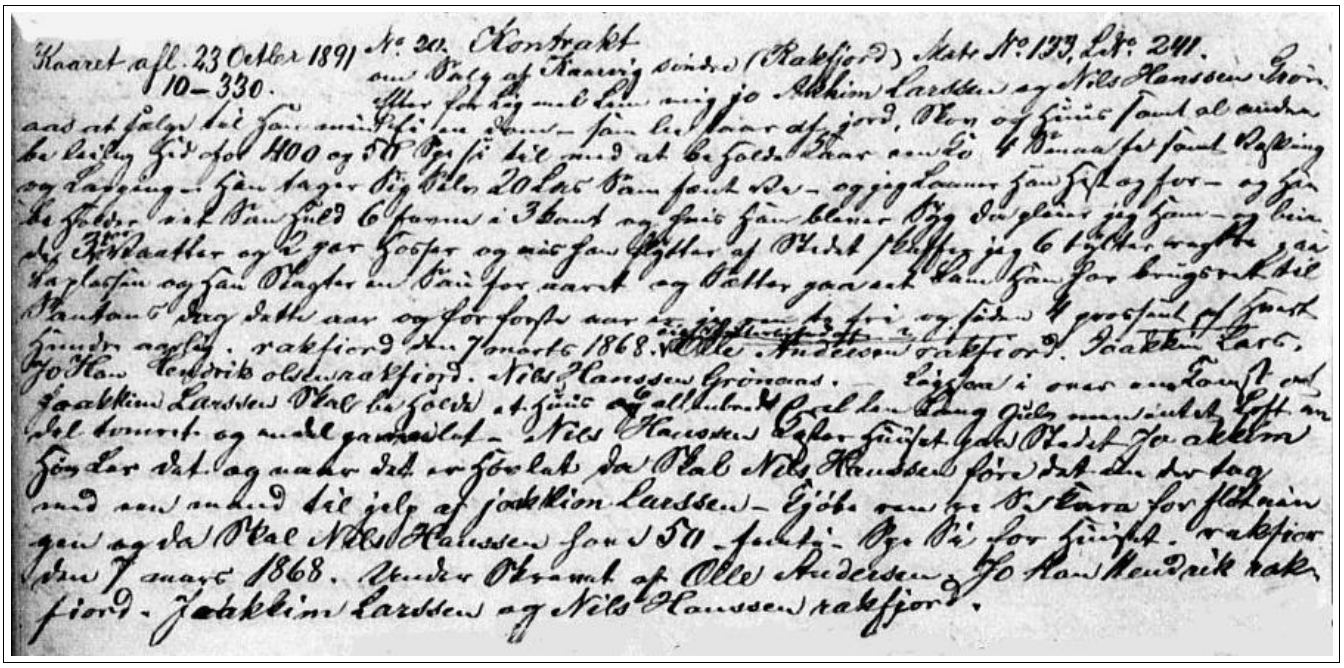

Panteok Tromsø nr. 5, 1866-74, folio 238b.

Ved kjøpekontrakt av 07.03.1868 overtok så Nils det største bruket på matrikkelgården Søndre Kaarvik (løpenr. 241), også kalt Rakfjord, ved Kvalsundet nord på Kvaløya. Selger var Joakim Larsen og kjøpesummen 450 Speciedaler. Kontrakten ble tinglyst 14.10.1868. Den inneholdt livsvarig kår til Joakim som først døde i 1891. Skjøte fikk de først i 1886, kjøpesummen var da kr. 1600 (1 Speciedaler = 4 kroner). Nils var da alt død.

Rakfjord fra vest fotografert på vår reise med Hurtigruten i mai 2014.

Sommeren 1868 flyttet så familien fra Grønaasen, Balsfjord, til Rakfjord, Tromsøysund. De rodde fra Balsfjord til Rakfjord og hadde med seg dyrene. Nord på Tromsøya stanset de og slapp dyrene på land for at de skulle få spise og drikke.

Sønnnen Andreas ble født 16.11.1867 på Grønaasen, Balsfjord, og døpt ett år senere i Rakfjord, Tromsøysund. Hans tvillingbror, Kristoffer Nikolai, døde på Grønaasen, Balsfjord, den 16.03.1868. At Andreas var ett år da han ble døpt, skyldes vel brorens død og flytningen til Tromsøysund.

Nils drev et betydelig fiske, han hadde båter og bl. a. rorbuer ute på Lyngøyene.

Fisket ute på øyene besto av seifiske med søkkenot om sommeren, sildefiske på høsten og skreifiske fram til jul og tidlig på vinteren før Lofotfisket.

Mye av fangstene, særlig sommerstid, ble kjøpt av russiske oppkjøpere, Pomorer, som lå der ute med sine skip. Denne fisken ble saltet ombord på russeskutene. Fiskefangsten ble oftest byttet fisk mot mel, tøyvarer og annet som folk hadde bruk for.

Ut på ettersommer og høst, når makktida var over, ble det også hengt og saltet fisk for norske kjøpmenn, både i Tromsø og lenger sør.

«Makktida» er tiden når fluene legger egg, også i fisk som blir hengt på hjell for tørking. Mye fisk ble ødelagt av fluemakk (mark). Da var det kjærkomment at de russiske Pomorskutene kjøpte fisken. Det var særlig seien som ble tatt på sommeren.

Pomorhandelen (1740-1917) var av stor betydning for befolkningens tilgang på bl.a. mel vinterstid. Melet ble byttet mot fisk, særlig sei.

Pomorhandel eller russehandel er benevnelsen på handelsforbindelsen mellom pomorene i Nordvest-Russland og folket langs kysten av Nord-Norge, så langt sør som til Bodø. Denne handelen foregikk fra 1740 og fram til den russiske revolusjon i 1917. Ordet «Pomor» (russisk: «Pomorje») består av «po» (ved) og «more» (hav), dvs. «området ved havet». Samme ord er bas i navnet Pommern).

Gården Sør-Kårvik, matrikkel nr. 45 er i 1822 beneficered kirkegods til Tromsø kirke. Sørgrensen går mot proprietærgodset Kragnæs ved en sten kalt Strømkoen i Kvalsund. Nordgrensen går mot proprietærgodset Gaasvær ved en holme kalt Skjoldholmen og opp til Skjoldfjellet.

Ved utskiftningsforretningen 27.05.1822 var det 7 leilendinger på gården i tillegg til eventuelle husmenn og strandsittere. Forretningen ble tinglyst på det alminnelige sakes- og skatteting for Tromsø Tinglag 27.08.1823.

Det offisielle navnet på matrikkelgården var Kaarvik søndre, men i en merknad i «Gårdsmatrikkelen 1886» noteres at «Søndre Kaarvik kaldes Rakkfjorden». Matrikkelgården hadde gårdsnummer 77 (gammelt matrikkelnr. 133). Gården hadde i 1886 2 bruk:

Bruk nr. 1, løpenr. 241, med en skyld på 1 mark 78 øre (1-1-20 Daler-Ort-Skilling),

Bruk nr. 2, løpenr. 242, med en skyld på 92 øre (0-1-14 Daler-Ort-Skilling).

«Kaaring Søndre eller Rakfjord», matrikkel 241, ble i 1865 drevet av enkemannen Joakim Larsen som var selveier og fisker, 45 år gammel. På gården hadde han 1 hest, 6 kuer og 3 får. Joakim hadde tre barn, Jens M. (16 år), Nilla M. (11 år) og Oline M. (7 år). Han hadde en tjenestepike, enken Inger R. Olsdatter, 54 år gammel, fra Skjærvø prestegjeld. I 1875 finner vi Joakim som føderådsmann hos Nils sammen med to av sine barn.

Gården har vært befolket i lange tider, og tildels kunne det bo mye folk der. Den var «Benificered Tromsøe Sognepræstembede», det vil si at den tilhørte kirken. I 1833 ble gården solgt til en Andreas Larsen for 35 Speciedaler. I 1848 solgte Andreas den til en Hans Peder Taraldsen for 44 Spd., og i 1852 ble den solgt på

tvangsauksjon for 155 Spd. til Joakim Larsen. Som nevnt ovenfor kjøpte så Nils gården i 1868 for 450 Spd. Om det var inflasjonen som førte til den betydelige prisstigningen under disse årene, eller om det hadde tilkommet verdifulle hus, vites ikke.

O. Rygh skriver om Rakfjord i «Norske Gaardnavne»:

Gård nr. 77 «Kaarvik søndre Kaldes rakkfjóren». Søndre Kaarvik skrives Kaareuig i 1567, Karuig 1610, Koruigen i 1614 og Søer Kaarvig i 1723.

«Káravík, af Mandsnavnet Kári. Nordre Kaarvik er GN. 106 paa Ringvasøen. Hvis Daglignavnet Rakfjorden er et gammelt Navn, maa det være oldn. Rakkafjorðr [åpen o i fjorðr], hvis 1ste Led man ogsaa maa have i Rakkenes i Karlsø, i Skjervø og i Kvænangen. Et rakki indgaar i mange Navne paa Østlandet, navnlig i det paa 8 Steder forekommende Rakkastaðir, Rakkestad. Dette Navn "kunde forklares af et Mandstilnavn rakki, den raske, kjække, der virkelig forekommer i MA.

Ogsaa rakki m., Hund, kunde godt tænkes at have været brugt som Tilnavn. Et saa vidt udbredt Stedsnavn kan dog ikke med Rimelighed forudsættes at have sit Udspring alene af et Tilnavn, og man kommer derfor til at formode, at Rakki engang har været brugt som Mandsnavn". Ved disse 4 Navne i Tromsø Amt, navnlig ved det 3 Gange forekommende Rakkenes, er det dog rimeligere at forklare dem ligefrem af Dyrenavnet rakki m., Hund. Det maa bemerkes, at Rakke i enkelte Bygdemaal ogsaa bruges om Ræv; jfr. oldn. melrakki, Hvidræv, og det islandske Stedsnavn Melrakkanes. Man kunde ogsaa sammenligne Gaardnavnet Hundnes i Volden, Veø, Hevne og Hemnes.»

I 1875 er Nils selveier på «Kaarvik søndre» (gård nr. 241) , dvs. Rakfjord. Han er «Gaardbruger og Fisker» og har 1 hest, 4 kyr, 2 kalver og 15 sauer på gården. Utseden er 1 tønne poteter. Sønnene Hans Peder, Nils Andreas og Johan Adrian er fiskere og til hjelp for foreldrene.

I gamlestuen på gården bor føderådsmand Joakim Larsen (født 1818), hans datter Oline Martine Joakimsdatter (født 1858) som hjelper faderen og sønnen Jens Martin Joakimsen (født 1850) som var fisker og tildels hjalp faderen. Videre bodde Johanna Henriksdatter (født 1815) som var «tyende» og befattet seg med «Sying og Strikning» på gården.

Under «Rakkenes» var det 2 husmannsplasser. På den ene bodde Johannes Tøllefsen og kona Johanna Martine Hansdatter med familie. På den andre bodde Jonas Tøllefsen og kona Maren Marie Pedersdatter med familie.

Nils, som hadde en dårlig hofte. døde i 1881, 62 år gammel. På arbeide i skogen veltet han med et lass tømmer og fikk dette over seg. Han brakk da flere ribben og fikk punktert en lunge. Nils døde 51 dager senere, men var frem til da hele tiden ved bevisthet.

Han ble jordfestet på Gaasvær kirkegård 04.08.1882.[40]

(Barn I:1, Far III:1, Mor III:2)

Gift 28.10.1846 i Balsfjord (TR) med[41] neste ane.

Barn:

Edvard Albrecht Nielsen Grønaas. Født 13.06.1847 på Grønaasen Nedre, Balsfjord (TR). Døpt 29.08.1847 i Balsfjord (TR).[42] Død 26.01.1848 på Grønaasen Nedre, Balsfjord (TR). Begravet 29.01.1848 i Balsfjord (TR).[43]

Edvard Albrecht ble hjemmedøpt av faren ifølge klokkerboka, av [Lorentz] Pedersen ifølge ministerialboka.

Da han ble kirkedøpt bodde familien på Grønaasen.
Faddere var M. Jorgendsen, Ane Andersdatter og foreldrene.
- Det er nok her Mathis Jørgensen og hans kone Anne Marie Andersdatter i Vesterbotn ved Josefvannet som er faddere.

Edvard «Albrigt» døde på Grønaas 26.01.1848, kun 7 måneder gammel.[44]

Ane Margrethe Nielsdatter Grønaas. Født 31.12.1848 på Grønaasen Nedre, Balsfjord (TR). Døpt 11.06.1849 i Balsfjord (TR).[45] Død 20.08.1853 på Grønaasen Nedre, Balsfjord (TR). Begravet 23.08.1853 i Balsfjord (TR).[46]

---

40 Kirkebok Tromsø 1829-37: «Confirmandere, Drenge», folio 81, nr. 14. Panteok Tromsø nr. 5, 1866-74, folio 238b. Folketellingen for 1933 Balsfjord i 1845 og 1865. Folketellingen for 1934 Tromsøysund i 1875. Gårdsmatrikkelen 1886. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 113. Notater fra Evald Rotnes, Kvaløysletta, og Alvin Andreassen, Billingstad. Brev fra Alvin Andreassen datert 15.3.2006.

41 Kirkebok Tromsø 1837-47: «Ægdeviede», folio 218, nr. 43.

42 Kirkebok Tromsø 1837-47: «Døbte», folio 97, nr. 80.

43 Kirkebok Tromsø 1848-55: «D. Begravede og Dødfødte», folio 291, nr. 67.

44 Brev fra Alvin Andreassen datert 15.3.2006.

45 Kirkebok Tromsø 1848-55: «A. Døbte», folio 16, nr. 64.

46 Kirkebok Tromsø 1848-55: «D. Begravede og Dødfødte», folio 370, nr. 25.

Da Ane Margrethe ble døpt oppgis Hans Mathiassen, M[athias] Oseasen, A[ne] S [ophie] Hansdatter og A[ne] S[usanne] Mathiasdatter som faddere.
- «Hans» må være feil. Det fantes ganske enkelt ingen «Hans Mathiasen» i det aktuelle område. Og i ministerialboken står det Hemming Mathiasen. Hemming var sønn til Mathias Jørgensen som var en av Edvard Albechts faddere. Hemming ble gift i 1854 med Agnethe Helmine, søster til Ane Margrethes far, Nils.
- Ane Sophie var søster til Nils. Hun giftet seg i 1849 med Mathias Ossiasen.
- Ane Susanne Mathiasdatter var søster til Hemming. Hun giftet seg i 1852 med Hans Mathias Henriksen på Markenes. Han var sønn til Cæcelia Bergitha, som var eldste søster til Nils.

Ane Margrethe døde på Grønaas i 1853 av «Halsesyge», dvs. difteri, 4 dager etter sin tvillingsøster, kun 4 år og 7½ måneder gammel.[47]

Petrine Andrea Nielsdatter Grønaas. Født 09.01.1851 på Grønaasen Nedre, Balsfjord (TR). Døpt 16.06.1851 i Balsfjord (TR).[48] Død 16.08.1853 på Grønaasen Nedre, Balsfjord (TR). Begravet 23.08.1853 i Balsfjord (TR).[49]

Petrine Andrea ble hjemmedøpt av sin farfar, Hans Peder Hansen.

Ved kirkedåpen var følgende faddere:
Nils Johannesen, Mathias Oseasen, Ane Hansdatter og Agnethe Hansdatter.
- Nils var ganske sikkert bror til Elen Sophie.
- Ane [Sophie] og Agnethe [Helmine] var søstre til Nils.

Hun døde på Grønaas i 1853 av «Halsesyge», dvs. difteri, kun 2 år og 7 måneder gammel.[50]

Hans Peder Nielsen Grønaas/Rakfjord. Født 30.08.1853 på Grønaasen Nedre, Balsfjord (TR). Døpt 02.10.1853 i Balsfjord (TR).[51] Død 1928 på Myran, Rakfjord, Tromsøysund (TR). Begravet 1928 i Tromsøysund (TR).

Hans Peder ble hjemmedøpt av sin farfar, Hans Peder Hansen.

Ved kirkedåpen var følgende faddere:
Mathis Hoseasen [eg. Mathiesen], Fleming [skal være Hemming] Mathisen, Agnete og Ane Hansdatter.
- Mathias var bror til Hemming Mathiesen på Markenæs. Mathias og Mathis ble brukt om hverandre.
- Agnethe Helmine og Ane Sophia var søstre til Nils.

I 1865 var Hans Peder 13 år gammel og bodde hjemme hos sine foreldre på Grønaasen.

Hans Peder ble konfirmert i Tromsøysund 01.10.1871 samtidig med sin bror Nils Andreas. Begge bodde da i Rakfjord, Tromsøysund.

Hans Peder giftet seg 15.09.1878 med Johanna Jensine Karoliusdatter fra Marisletta.

Da de 4 eldste barna ble født bodde de på Marisletta, men i 1887 hadde de kommet til Myran.

---

47 Brev fra Alvin Andreassen datert 15.3.2006.

48 Kirkebok Tromsø 1848-55: «A. Døbte», folio 46, nr. 73.

49 Kirkebok Tromsø 1848-55: «D. Begravede og Dødfødte», folio 370, nr. 24.

50 Brev fra Alvin Andreassen datert 15.3.2006.

51 Kirkebok Tromsø 1848-55: «A. Døbte», folio 88, nr. 236.

Jensine og Hans Peder barna (minst):
1879: Nils Edevart, overtok Myran, gift ca. 1929 med Lise fra Kibergnes, døde barnløs.
1881: Inga Kristine.
1883: Hansine Jendine.
1885: Karl Johan, død i 1892.
1887: Magnus Hagbart.
1888: Johan Adolf.
1890: Magna Marie.
1894: Carlotte Eminda Jensine, død samme år.
1895: Anna Karelotte.
1897: Aminda Henriette, gift med Petter Cedolfsen, Trondjord, døde barnløs.

Myran fortsatte å være en del av hovedbruket til hans mor, men ble fradelt Rakfjord i 1893 etter at hun døde. Myran utgjorde 1/3 av hovedbruket med gårdsnr. 77, bruksnr. 3.

Folketellingen fra 1900 viser at Hans Peder er selveier på Myran (gårdsnr. 77, bruksnr. 3). Han er «Fisker og Gaardbruger». Hans hustru er Johana Jensine Karolinusen, født i 1857. De har barna Nils Edevardt (født i 1879), Inga Kristine (født i 1881), Hansine Jendine (født i 1883), Mangnus Hagbart (født i 1887), Johan Adolf (født i 1888), Mangna Marie (født i 1890), Anna Karelotte (født i 1895) og Aminda Henriætte (født i 1897). Sønnen Nils Edevardt driver med fiskeri og som «jordbrugsarbeider», døtrene Inga Kristine og Hansine Jendine med «Husgjærning og Kreaturstel». Datteren Inga Kristine har midlertidig bosted i «Tromsø By».

Hans Peder døde på Myran i 1928, 74 år gammel.[52]

Niels Andreas Nielsen Grønaas/Kragnæs. Født 29.10.1855 på Grønaasen Nedre, Balsfjord (TR). Døpt 15.06.1856 i Balsfjord (TR).[53] Død 13.06.1923 i Tromsø (TR).[54] Begravet 26.06.1923 i Tromsø (TR). (Se I:1).

Johan Adrian Nielsen Grønaas/Rakfjord. Født 16.03.1858 på Grønaasen Nedre, Balsfjord (TR). Døpt 14.06.1858 i Balsfjord (TR).[55] Levde 1900 i Rakfjord, Tromsøysund (TR). Død 20.01.1909 i Rakfjord, Tromsøysund (TR). Begravet 01.02.1909 på Gaasvær, Tromsøysund (TR).[56]

Johan Adrian ble ikke hjemmedøpt.

Da han ble døpt i kirken var følgende faddere:
Lars Adriansen Skjæret, Kone Kirsten Hansdatter og «Forældrene».
- Kirsten var søster til Nils og gift med Lars Adriansen.

I 1865 var Johan Adrian 8 år gammel og bodde hjemme hos sine foreldre på Grønaasen.

Johan giftet seg i 1882 med Hanna Jensdatter fra Strand i Skulsfjord. Hun var søster til Berntine.

Han ble boende på hjemmeplassen.

52 Folketellingen for 1933 Balsfjord i 1865. Folketellingen for 1934 Tromsøysund i 1875. Kirkebok Tromsøysund nr. 2: «B. Confirmerede», folio 119, nr. 11. Folketellingen for 1934 Tromsøysund i 1900. Notater fra Evald Rotnes, Kvaløysletta. Brev fra Alvin Andreassen datert 15.3.2006.

53 Kirkebok Balsfjord nr. 3: «A. Døbte» 1855, folio 3, nr. 11. Klokkerbok Balsfjord nr. 5: «A. Døbte», folio 5, nr. 6.

54 Klokkerbok Tromsø nr. 9, 1915-25: «E Døde» 1923, folio 492, nr. 21

55 Klokkerbok Balsfjord nr. 5: «A. Døbte», folio 19, nr. 16.

56 Kirkebok Tromsøysund nr. 7, 1907-14: «E. Døde», folio 333. nr. 4.

Hanna og Johan hadde barna:
1884: Nils Edvard.
1887: Nikoline Josefine Gerharda.
1890: Helga Jensine Andrea.
1892: Alvin Edor Jentoft, overtok bruket etter faren,
solgte sin del av Rakfjord i 1921 og flyttet til Tromsø.
1894: Johan Hagerup, bodde i Tromsø.
1896: Jens Ludvik.
1898: Anna Kristofa Bernhardine.
1900: Ingvald Haakon.
14.08.1902: Aminda Kristine, gift og bodde i Holland. Hun døde barnløs i 1986.

Etter at hans mor, Elen, døde ble Myran i 1893 utskilt som 1/3 av gården. Han drev resten av bruket i Rakfjord sammen med sin bror, Andreas, som felleseie.

Ved folketellingen i 1900 var Johan Adrian selveier på Rakfjord, gårdsnr. 77, bruksnr. 1. Han var «Fisker og Gaardbruger». Hans hustru var Hanna Jensen, født i 1859, og «Gaardmandskone». De hadde barna Nils Edevardt (født i 1884), Nicoline Josefine (født i 1887), Hælga Jensine Andrea (født i 1890), Alvin Edor Jentoft (født i 1892), Johan Hagrup (født i 1894), Jens Ludvik (født i 1896), Ana Kristofa Berenhardsen (født i 1898) og Ingval Haakon. Timine Johane Jensine Tronsen, født i 1846, bodde hos dem til offentlig fattigunderstøttelse.

Hanna døde i Rakfjord i 1904.

Johan Adrian døde 20.06.1909, og det står i kirkeboken:
«Faldt paa isen (-?-) og slog sig, døde 5 timer efter faldet. Bevidst den hele tid.»
Han oppholdt seg i en liten bod straks inntil våningshuset, og det er sannsynlig at han holdt på med slakting siden det er gjengitt muntlig. Han skulle skynde seg inn, kanskje hadde han skåret seg, men falt så på isen. Det er ganske sikkert at han må ha brukket ett eller flere ribben og fått skader i en lunge. Han ble liggende på kjøkkengulvet. De to eldste barna, Nils og Nikoline, var ikke hjemme. Datteren Helga var da 19 år gammel. Hun varslet onkelen Andreas på nabogården og fortsatte så til Futrikselva (Sør-Hella) for å ringe til legen samt varsle onkelen Hans Peder. Legen kom ikke da han mente at det var lite han kunne gjøre. Det ville jo også ta noen timer å komme seg fra Tromsø og ut til Rakfjorden.

Han er begravet på Gaasvær, gravnummer H12. Jordfestning fant sted 08.08.1909.

Skiftet etter Johan Adrian og Hanna ble avholdt i 1911. Døtrene Nicoline og Andrea frasa seg seg da farsarven slik at deres bror, Alvin, skulle kunne drive bruket videre. Rakfjord ble derfor delt mellom sønnen Alvin og Andreas, bror til Johan Adrian, i 2 like deler.[57]

Martin Leonhardt Nielsen Grønaas. Født 08.06.1860 på Grønaasen Nedre, Balsfjord (TR). Døpt 26.08.1860 i Balsfjord (TR).[58] Død 12.12.1863 på Grønaasen Nedre, Balsfjord (TR). Begravet 21.12.1863 i Balsfjord (TR).[59]

«Martin» Leonhardt og Ane Johanna Dorthea var tvillinger.

I kirkebøken anføres: «Ikke h[jemme]døpt».

Da de ble døpt var følgende faddere:
Ane Hansdatter Vesterbotn, Amalie Larsdatter Skjæret, Peder Johannesen Grønaasen og Ole Olsen ibid.
- Ane var antagelig kona til Andreas Jørgensen
- Amalie var datter til Lars Adriansen og Kirsten Hansdatter.
- Peder [Petter], var sønn til Nils' søster Petrine Andrea og Johannes Johannesen på Finkjelbakken. Amalie og Petter ble gift, de var søskenbarn.
- Ole Olsen var kårmann hos Nils.

«Morten» døde i desember 1863, 3 år og 3½ måneder gammel, to dager før sin tvillingsøster. [60]

Ane Johanna Dorthea Nielsdatter Grønaas. Født 08.06.1860 på Grønaasen Nedre, Balsfjord (TR). Døpt 26.08.1860 i Balsfjord (TR).[61] Død 14.12.1863 på Grønaasen Nedre, Balsfjord (TR). Begravet 21.12.1863 i Balsfjord (TR).[62]

---

57 Folketellingen for 1933 Balsfjord i 1865. Folketellingen for 1934 Tromsøysund i 1875 og 1900. Notater fra Evald Rotnes, Kvaløysletta. Brev fra Alvin Andreassen datert 15.3.2006.

58 Kirkebok Balsfjord nr. 3: «A. Døbte», folio 32 nr. 40, og klokkerbok Balsfjord nr. 5: «A. Døbte», folio 34, nr. 41.

59 Klokkerbok Balsfjord nr. 6: «D. Begravede og Dødfødte», folio 191, nr. 60.

60 Brev fra Alvin Andreassen datert 15.3.2006.

61 Kirkebok Balsfjord nr. 3: «A. Døbte», folio 32 nr. 41, og klokkerbok Balsfjord nr. 5: «A. Døbte», folio 34, nr. 42.

62 Klokkerbok Balsfjord nr. 6: «D. Begravede og Dødfødte», folio 191, nr. 61.

Martin Leonhardt og Ane Johanna Dorthea var tvillinger.

I kirkebøken anføres: «Ikke h[jemme]døpt».

Da hun ble døpt var «Forældrene og de foregaaende», dvs. Ane Hansdatter Vesterbotn, Amalie Larsdatter Skjæret, Peder Johannesen Grønaasen og Ole Olsen ibid. faddere.

Hun døde i desember 1863, 3 år og 3½ måneder gammel, to dager etter sin tvillingbror. [63]

Nikoline Sofie Nielsdatter Grønaas. Født 01.01.1863 på Grønaasen Nedre, Balsfjord (TR). Døpt 16.08.1863 i Balsfjord (TR).[64] Levde fra 1895 til 1900 i Tromsø (TR). Død omkring 1938 i Tromsø (TR).

I kirkebøken anføres under kolonnen «Om og af hvem hiemmedøbt»: «Nei».

Da Nikoline Sofie ble døpt var følgende faddere:
Morten Johannesen Sørkjos, Peter Johannesen Grønaas, Ingeborg og Ane Larsdatter Skjæret.
- Morten var bror til Elen Sophie.
- Peter var sønn til Nils' søster Petrine Andrea og Johannes Johannesen på Finkjelbakken.
- Ingeborg var muligens datter til Lars Ingebrigtsen på Grønaasen.
  Lars Larsen på Skjæret hadde en datter Ingeborg, men hun var muligens død før 1863.
- Ane [Margrethe] var datter til Nils' søster Kirsten og Lars Adriansen på Skjæret.

I 1865 var Nikoline Sofie 3 år gammel og bodde hjemme hos sine foreldre på Grønaasen.

Nikoline giftet seg i 1886 med Jens Albert Jakobsen fra Svarvaren.

Da det første barnet ble født bodde de i Rakfjord, men fra 1889 var de på Svarvaren. Nikoline og Jens flyttet senere til Tromsø hvor de bodde i Hansjordnesbukta. Her bodde de i 1895.

Nikoline og Jens hadde barna:
1888: Et dødfødt barn.
1889: Edvin Nikolai, død 2 måneder gammel.
1890: Josefine Nikoline, død 27 år gammel.
1892: Johan Anton Edvin, gift 27.12.1917 med Anna Marie Johansdatter,
omkom i en storm under håkjerringfiske ved Bjørnøya våren 1918.
1894: Emma Nilsine.
1898: Magna Pauline.
1899: Jakob Emmar, døde 28.01.1905 på lasarettet av «difteri» og kalles da «Jakob Ednar».
1903: Jenny Sofie, fikk sønnen «Lille-Jens».

Vi finner familien på Hansjordnæs i Tromsø i 1900. Jens Albert Jakobsen, født 1860 i Tromsøsundet, er fisker og sjauer. Nikoline Sofie er husmor. De har barna Josefine Nikoline (født i 1890), Johan Anthon Edv. (født i 1892), Emma Nilsine (født i 1894), Magna Pauline (født i 1898) og Jackob Emmar (født 27.08.1899).

63 Brev fra Alvin Andreassen datert 15.3.2006.

64 Klokkerbok Balsfjord nr. 6: «A. Døbte», folio 5, nr. 46.

Nikoline døde trolig omkring 1938 i Tromsø.[65]

Martin Edvard Nielsen Grønaas/Rakfjord. Født 06.07.1865 på Grønaasen Nedre, Balsfjord (TR). Døpt 17.09.1865 i Balsfjord (TR).[66] Død 19.04.1870 i Rakfjord, Tromsøysund (TR). Begravet 24.04.1870 i Tromsøysund (TR).[67]

Martin Edvard og Ane Pauline var tvillinger. De ble ikke hjemmedøpt.

Da Martin Edvard ble døpt var følgende faddere:
Adrian Larsen Skjærret, Hans Karlsen Tennæs, Ane og Kirsten Larsdatter,
Christen Carlsen Tennæs, Carl Hansen Tennæs, Anna Johannesdatter Grønaas og
Johannes Johannesen Finkjeldbakken.
- Adrian var sønn til Nils' søster Kirsten, altså barnas fetter.
- Ane var datter til Nils' søster Kirsten og søster til Adrian ovenfor.
- Kirsten var søster til Nils.
- Carl var sønn til Nils' bror Hans Peder.
- Anne [Marcelie] var datter til Nils' søster Petrine Andrea.
- Johannes var gift med Petrine Andrea og far til Anne Marcelie.

I 1865 var Martin Edvard 1 år gammel og bodde hjemme hos sine foreldre på Grønaasen.

Martin Edvard døde i 1870 av «halsesyge», kun 4½ år gammel.[68]

Ane Pauline Nielsdatter Gønaas/Rakfjord. Født 06.07.1865 på Grønaasen Nedre, Balsfjord (TR). Døpt 17.09.1865 i Balsfjord (TR).[69] Levde fra 1890 til 1895 på Snarby, Tromsøysund (TR). Levde 1897 i Rakfjord, Tromsøysund (TR). Død 21.06.1898 i Rakfjord, Tromsøysund (TR). Begravet 28.06.1898 i Tromsøysund (TR).[70]

Ane Pauline og Martin Edvard var tvillinger. De ble ikke hjemmedøpt.

Da Ane Pauline ble døpt var følgende faddere:
Adrian Larsen Skjærret, Hans Karlsen Tennæs, Ane og Kirsten Larsdatter,
Christen Carlsen Tennæs, Carl Hansen Tennæs, Anna Johannesdatter Grønaas og
Johannes Johannesen Finkjeldbakken.
- Adrian var sønn til Nils' søster Kirsten, altså barnas fetter.
- Ane var datter til Nils' søster Kirsten og søster til Adrian ovenfor.
- Kirsten var søster til Nils.
- Karl var sønn til Nils' bror Hans Peder.
- Anne [Marcelie] var datter til Nils' søster Petrine Andrea.
- Johannes var gift med Petrine Andrea og far til Anne Marcelie.

I 1865 var Ane Pauline 1 år gammel og bodde hjemme hos sine foreldre på Grønaasen.

---

65 Folketellingen for 1933 Balsfjord i 1865. Folketellingen for 1934 Tromsøysund i 1875. Folketellingen for 1902 Tromsø i 1900. Notater fra Evald Rotnes, Kvaløysletta. Brev fra Alvin Andreassen datert 15.3.2006.

66 Klokkerbok Balsfjord nr. 6: «A. Døbte», folio 16, nr. 60.

67 Kirkebok Tromsøysund nr. 2: «D. Begravede og Dødfødte», folio 188, nr. 11.

68 Folketellingen for 1933 Balsfjord i 1865. Brev fra Alvin Andreassen datert 15.3.2006.

69 Klokkerbok Balsfjord nr. 6: «A. Døbte», folio 16, nr. 61.

70 Kirkebok Tromsøysund nr. 6, 1897-1906: «E. Døde», folio 312, nr. 13.

Hun giftet seg 28.09.1889 med fiskeren Peder Martin Jørgen Hansen på Snarby. Her bodde familien da det første barnet ble født.

Ane og Peder hadde barna:
1890: Nikoline Emilie Jendine, død samme år, knapt 2 måneder gammel.
1891: Hans Laurits Nikolai, død samme år, knapt 1 måned gammel.
1892: Lavina Johanne Amalie.
1893: Nanna Elise Marie, døde i ungdomsårene (1918-20).
1895: Hans Laurits Kornelius.
1897: Petter Alvin Hilmar, født i Rakfjorden, døde i ungdomsårene (1918-20).

Skattematrikkelen av 1886 viser at Snarby med gårdsnummer 4 (gammelt matrikkelnr. 4) hadde 4 bruk. Hans J. Hansen hadde bruksnr. 3, løpenr. 21a, med en skyld på 1 mark 23 øre (0-1-23 Daler-Ort-Skilling).

Snarby var barndomshjemmet til Peder Martin Jørgen. Hans far sa opp sin bygsel og flyttet som enkemann til en datter i Tromsø. Moursund ga ikke lenger bygsel, så Peder satt som forpakter på bruket. Han kunne ikke bestemme seg om han skulle kjøpe. Familien flyttet litt omkring. Mellom annet ble yngste sønnen Petter født i Rakfjorden.

Her døde Ane Pauline i 1898 av «Rygradstæring», bare 31 år gammel. Hun ble jordfestet på Gaasvær kirkegård 17.08.1898.

Folketellingen for 1900 viser for dette bruket at Peder er enkemann og «Fisker og gaardbr. Forpagter». Enken Jakobine Johanesen er enke og husmor, født i 1850 med «Husgjerning» som oppgitt yrke. Hans barn er Lavine (født i 1893), Nana (født i 1894), Hans (født i 1896) og Peter (født i 1897).

Peder kom tilbake til Snarby og bodde der en tid. Datteren Lavina og sønnen Hans giftet seg og flyttet til Tromsø.. Peder ble så boende hos datteren Lavina i Tromsø.[71]

Kristoffer Nikolai Nielsen Grønaas. Født 22.11.1867 på Grønaasen Nedre, Balsfjord (TR).[72] Død 16.03.1868 på Grønaasen Nedre, Balsfjord (TR). Begravet 03.04.1868 på Tennæs, Balsfjord (TR).[73]

«Kristoffer Nikolai (tvilling)» døde i 1868 knapt 4 måneder gammel.

I kirkeboken finner vi et kors i dåpskolonnen.
I kolonnen for «Faddernes Navne» er anført: «Død før Hjemmedaab i Bekreftelse».
«Hjdbt [hjemmedøpt] af Const. Skolelærer Jens Olsen».
Ingen opplysninger er funnet i denne kirkeboken vedrørene ett tvillingsøsken.

Da hans tvillingbror, Andreas, blir døpt i Tromsøysund ett år senere oppgis han i kirkeboken der å være født 16.11.1867, mens Kristoffer i klokkerboken for Balsfjord oppgis å være født 6 dager senere, dvs. 22.11.1867. Jeg har antatt at den senere dato bør være den korrekte, da den er innført ett år tidligere.

Kristsoffer Nikolai er begravet på Tennes kirkegård.[74]

Andreas Nielsen Grønaas. Født 22.11.1867 på Grønaasen Nedre, Balsfjord (TR). Døpt 01.11.1868 i Tromsøysund (TR).[75] Død 24.06.1942 i Tromsø (TR). Begravet 1942 i Tromsø (TR).

Andreas var tvilling. Hans tvillingbror, Kristoffer Nikolai, døde på Grønaasen i mars 1868, nær 4 måneder gammel.
Ved kirkedåpen i Tromsøysund kirke på Allehelgensøndag i 1868 var «Hans Jensen Rakfjord og Hustru» og «Forældrene» faddere.
- Hans Jensen og hans kone, Maren Sørensdatter, var nærmeste naboer i Rakfjorden.

Det står ikke et ord i kirkeboka om at Andreas var født i Balsfjorden. Derimot at han ble hjemmedøpt av
«Barnefaderen i Overværelse af
Hans Peder Hansen Rakfjord og Gjertrud Pedersdtr. Grønaasen»!

Vel var gamle Hans Peder i Raksjorden i 1868, men da barnet ble hjemmedøpt, var også han på Grønaasen. Gjertrud var kårkonen på Grønaasen, gift med Ole Olsen. Det merkelige er at Kristoffer ble hjemmedøpt av skolelærer Jens Olsen, mens Andreas ble hjemmedøpt av sin far.

Andreas oppgis nå å være født 16.11.1867, mens hans tvillingbror «før Hjemmedaab i Bekreftelse» - i klokkerboken for Balsfjord - oppgis å være født 6 dager senere, dvs. 22.11.1867.

---

71 Folketellingen for 1933 Balsfjord i 1865. Folketellingen for 1934 Tromsøysund i 1875. Skattematrikkelen 1886. Folketellingen for 1934 Tromsøysund i 1900. Notater fra Evald Rotnes, Kvaløysletta. Brev fra Alvin Andreassen datert 15.3.2006.

72 Kirkebok Balsfjord nr. 3: «A. Døbte», folio 77, nr. 1.

73 Kirkebok Balsfjord nr. 3: «D. Begravede og dødfødte», folio 231, nr. 13.

74 Notater fra Evald Rotnes, Kvaløysletta. Brev fra Alvin Andreassen datert 15.3.2006.

75 Kirkebok Tromsøysund nr. 2: «A. Døbte», folio 16, nr. 102

Andreas ble jo døpt ett år etter at han ble født. Mye hadde hendt på den tiden. Tvillingbroren Kristoffer var død, Nils hadde kjøpt Rakfjord, og familien hadde brutt opp fra Grønaasen og sitt miljø i Balsfjorden. Man kunne ikke huske på alt! Kristoffer døde knapt fire måneder gammel. Man husket nok på det tidspunket best når han var født. Så den trolige fødselsdatoen for tvillingene var 22.11.1867.

Alvin Andreassen er sønn til Henry Jenberg og sønnesønn til Andreas. Han forteller at Andreas vandret gjennom hele livet med fødselsdatoen 16.11.1867, som det også står på hans gravstøtte.

Andreas ble konfirmert i Rakfjord 01.10.1882. Presten ga karakteren «Nesten meg. godt».

Etter at hans mor, Elen, døde ble Myran i 1893 utskilt som 1/3 av gården. Han drev resten av bruket i Rakfjord sammen med sin bror, Johan Adrian, som felleseie.

Andreas giftet seg 20.09.1894 med Johanne Themine Johannsdatter fra Spilderbukt og Bakkejord. Hun var født 29.10.1865.

Johanne og Andreas hadde barna:
21.04.1895: Emma Elise, døde som nyfødt, 8 timer gammel.
07.05.1896: Emil Nikolai, flyttet sammen med foreldrene til Tromsø.
18.08.1897: Alvin Jentoft Sigurd.
01.07.1899: Karl Oskar Johan, død samme år, 4 måneder gammel.
16.02.1903: Henry Jenberg, til Oslo hvor han døde omkring 1984.
30.06.1906: Johan Haakon, omkom våren 1934 i Sørishavet da hvalbåten «Shoma» forliste ved Syd-Georgia.

I 1895 flyttet Andreas med sin familie til Rakkenes som ligger mellom Rakfjord og Myran.

I folketellingen fra 1900 bor familien på «Rakfjorden (Rakkenæs)» under gårdsnr. 77, bruksnr. 1. Andreas er selveier og «Fisker og Gaardbruger». Hans hustru er Johana Themine Johansen, født i 1865. De har barna Emil Nicolai (født i 1896) og Alvin Jentoft Sigurd (født i 1897).

Folketelling 1910 for Tromsøysund herred

Andreas Nilsen

Husstandsmedlemmer

P.nr.	H.nr.	Navn	Fødselsdato	Fødested	Familiestilling	Sivilstand	Yrke	Bostatus
001	01	**Andreas Nilsen**	**16.11.1867**	**Balsfjord**	**hf**	**g**	**Fisker og gaardbruker**	**b**
002	01	Johanna Temine Johansen	29.10.1865	Malangen	hm	g	Hus og kreaturstel	b
003	01	Emil Nikolai Andreasen	07.05.1896	Tromsøysund	s	ug	Fisker	b
004	01	Alvin Jentoft Andreasen	18.08.1897	Tromsøysund	s	ug		b
005	01	Henry Emberg Andreasen	16.02.1903	Tromsøysund	s	ug		b
006	01	Johan Haakon Andreasen	30.06.1906	Tromsøysund	s	ug		b

Bosted (hus/gård/tomt)

B.nr.	Bostedets navn	Matr.nr/Gnr	Løpenr/Bnr	Antall husholdninger	Tilstedeværende personer	Hjemmehørende personer
0077	Rakfjord	77	2		6-5-1	6-5-1

Tellingskrets

K.nr.	Tellingskretsens navn	Sogn	Prestegjeld	Herred / by	Merknader
005	Sørhella - Bjørnslet		Tromsøysund	Tromsøysund	

Utdrag av folketellingen i 1910 for Tromsøysund herred.

Familien bor fortsatt i Rakfjord ved folketellingen i 1910, nå under bruksnr. 2. Andreas føres fortsatt som «Fisker og gaardbruker», Johanna med «Hus og kreaturstel». Sønnen Emil Nikolai er fisker. Forøvrig bor barna Emil Nikolai, Alvin Jentoft, Henry Emberg [feilskrift for Jenberg] og Johan Haakon hjemme.

Ved skiftet etter hans bror, Johan Adrian, i 1911 ble gården, dvs. Rakfjord med Rakkenæs, delt i to like deler mellom Johan Andrians nest eldste sønn Alvin som overtok farens part og Andreas.

Andreas flyttet nå husene sine fra Rakkenes til gamlegården og kalte sin del av denne for «Lungård», eller Lundegård som er navnet i dag. I 1918-19 solgte Andreas av Rakkenes. I 1921 solgte han resten av bruket og flyttet til Tromsø.[76]

Josefine Emilie Nielsdatter Rakfjord. Født 07.05.1873 i Rakfjord, Tromsøysund (TR). Døpt 03.08.1873 i Tromsøysund (TR).[77] Død 06.10.1943 på Skulgamsbukta, Skulgammen, Tromsøysund (TR).

Josefine Emilie var yngst i søskenflokken og den eneste som ble født i Rakfjorden. Nils var da 54 og Elen Sophie 47 år gamle!

Hun kalte seg senere alltid Josefine, eller bare «Fina».

Da «Emilie Josefine» ble døpt var følgende faddere:
Hans Peder Nilsen Rakfjord, Johan Johannesen Rakfjord, Ole Jensen Tronjord (16 år i 1875), Berntine Jensdatter Skulfjord (Tromsøysund, 13 år i 1865), Johanne Andreasdatter Kragnæs (14 år i 1875) og Petra Isaksdatter Tronjord.
- Hans Peder var bror til Josefine Emelie.
- Johan var sønn til husmannen Johannes Tøllevsen på Rakkenes.
- Ole var bror til Hans Peder Jensen på nabogården til Nils.
- Berntine var svigerinne til Johan Adrian. Hennes datter Jensine ble gift med Petter på Kragnæs.
- Johanna var datter til avdøde Andreas Pettersen på Kragnæs.
  Andreas var igjen sønn til Petter Andreasen og sønnesønn til Andreas Hansen på Navaren.
  Andreas Hansen var sønn til Hans Hansen og Antonetta Boisen på Nord-Strømmen!
- Petra [Oline] ble født 1854 i Nesseby prestegjeld i Sør-Varanger. Foreldrene var Isak Jørgen Olsen og Karen Anna Hansdatter Mikkelborg. De var fra henholdsvis Rødøy og Lurøy på Helgeland. Som enke giftet hennes mor, Karen Anna, seg i 1865 med enkemann Jens Christian Bertheusen på Tronjorda i Kvalsund. Petra kom nok ikke til Tronjorda før etter 1871, da hun det året ble konfirmert i Nesseby.

Josefine Emilia bodde i Rakfjord da hun ble konfirmert 26.06.1887. Presten ga henne karakteren meget godt+. Han har tilføyd følgende:
«Paa Daapsregisteret staar Navnene i omvendt Orden,
men Pigen selv paastaar, at ovenanførte Orden er den rette. B.M.»

---

76 Folketellingen for 1934 Tromsøysund i 1875. Kirkebok Tromsøysund nr. 4: «C. Konfirmerede», folio 124, nr. 60. Folketellingen for 1934 Tromsøysund i 1900. Folketellingen i 1910 for Tromsøysund. Notater fra Evald Rotnes, Kvaløysletta. Brev fra Alvin Andreassen datert 15.3.2006.

77 Kirkebok Tromsøysund nr. 2: «A Døbte», folio 62, nr. 72.

Til venstre: Josefine Emilie. Til høyre: Josefine Emilie sammen med sin mann Hans Kristian Hansen.

Hennes eldste datter, Anna Eminda, ble født i Rakfjord 14.06.1892. Josefine Emelie giftet seg 01.10.1892 med barnefaren, Hans Kristian Hansen fra Kobbevåg. Datteren ble døpt to dager senere, foreldrene oppgis i dåpsboken å være

«Ungk. Fisker Hans Kristian Hansen» og «Pige Josefine Emilie Nilsdtr.»

med bopel Rakfjord. Faddere var Jens Peder Andreasen Tromsø, Helmine Ingebrigtsen Skulgam [født ca. 1838, tilfeldig bosatt på Futrikelv i 1900], Andreas Nilsen Rakfjord, Johanna Karolusen Bakkejord og Edvard [Martin] Henriksen Futrigselven [født 1864].

Under «Anmærkninger» anføres

«b. Opg. af Faderen. Forældrenes 1te Leiermaal, nu ægteviede.»

(Kirkebok Tromsøysund nr. 5, 1888-96: «A. Levende Fødte», folio 59, nr. 63).

Ved folketellingen i 1890 var Hans Kristian dreng og halvlotteskar hos hennes bror, Nils Andreas Nilsen, på Kragnæs.

I 1895 flyttet familien til Skulgambukta hvor de senere ble boende. Dette var samtidig med at Andreas flyttet til Rakkenes.

Josefine og Hans Kristian hadde følgende barn, hvorav de to eldste er født i Rakfjorden:

1892: Anna Eminda, ugift, bodde hjemme i Skulgambukt med en sønn.
1894: Elvine Nilsine, døde av halsonde på Skulgammen i 1898.
1896: Heltberg Haakon Julius, gift med Justine, bodde i Skulsfjord, 3 barn, døde i 1978.
1897: Odin Kristian, ugift, utlært smed. Døde hjemme av ryggtuberkulose i 1920.
1899: Alvin Edberg, bosatt i Tromsø. Han var fisker med egen båt.
Gift, men uten barn. Døde i 1972.
1901: Hans Emil, bodde hjemme. Han var fisker og hadde en tid egen båt. Døde ugift i 1979.
1903 Johan Fredrik, tvilling, bodde hjemme. Var bl. a. fisker. Døde ugift i 1958.
1903: Nils Edvard, tvilling, bodde hjemme. Han var snekker, smed og båtbygger.
Døde ugift i 1986.
1905: Hanna Ingrid, bodde hjemme. Døde ugift i 1986.
1907: Jenny Aminda Josefine, tvilling, bodde hjemme. Døde ugift i 1986
1907: Helga Juliane, tvilling, gift Lindrupsen, bodde i Laukvika, 3 barn.
Som enke tilbake til Skulgambukta med eget hus. Hun døde ca. 1989.
1910: Alfred Berhard, bodde i Tromsø. Gift, men ingen barn. Han døde i 1974.
1913: Andreas Jendor, bodde hjemme. Han var fisker etc. Døde ugift i 1992.

Folketellingen fra 1900 viser at Hans Hansen er selveier på «Bugten», gårdsnr. 109, bruksnr. 3. Han er «Jordbruger og fisker» og er født i 1867. Hans hustru, Josefine Nilsen, er født i 1873. Hun er gårdmandskone og arbeider med «Husstel». De har datteren Anna (født i 1892) og sønnene Heltberg (født i 1896), Odin (født i 1897) og Alvin. De har også forstersønnen Jens Vilhelmsen, født i 1885.

Ifølge skattematrikkelen av 1886 har bruksnr. 3, løpenr. 270, under matrikkelgården Skulgammen med gårdsnr. 109 (gammelt matrikkelnr. 149) en samlet skyld på 1 mark 42 øre (1-0-6 Daler-Ort-Skilling).

Hans Kristian døde i 1937, vel 74 år gammel.

Josefine var den siste som var igjen av søskenflokken da hun døde i 1943.

I Bukta var det en utstrakt felleshusholdning, og alle måtte være med å dra lasset. Så lenge gamlemor «Fina» levde, var hun sjefen. Senere overtok nok hennes eldste datter Anna den funksjonen, og hun styrte inne. Hanna styrte i fjøset og Jenny inne og i fjøset. Anna stelte broren Odin som lå syk i noen år. Øverst

ved bordet satt den eldste sønnen, det var han som førte ordet. Når han døde rykket neste opp. Alvin Andreassen forteller at han opplevde en del av disse skiftene. Til slutt satt yngstesønnen Andreas der. Tidligere hadde man knapt hørt ham si et ord. Til slutt var det bare Johan Evald, sønnen til Anna, igjen. Nå satt han ved enden av bordet og førte ordet. Han spiste sin middag alene, mens det en gang kunne ha vært opp til 15-20 personer til bords. Nå er de alle borte.

Det ble ikke skiftet etter de gamle, så barna satt i uskiftet bo. Og etter noen år ble hjemmelen overført direkte til Johan Evald. Han døde i 2004 og hadde ingen etter seg, men to halvsøsken på farsiden. De var også borte, men hadde etterlatt seg barn, så gården gikk over til dem. Og således ut av vår slekt.[78]

II:2 fm

Elen Sophie Johannesdatter Sletnæs/Rakfjord. Født 23.04.1826 på Sletnæs, Nordkjosen, Balsfjord (TR). Døpt 16.07.1826 i Balsfjord (TR).[79] Flyttet 1846 fra Sletnæs, Nordkjosen, Balsfjord (TR) til Grønaasen Nedre, Balsfjord (TR). Flyttet 1868 fra Grønaasen Nedre, Balsfjord (TR) til Rakfjord, Tromsøysund (TR). Død 02.04.1893 i Rakfjord, Tromsøysund (TR). Begravet 14.04.1893 i Tromsøysund (TR).[80]

Da Elen Sophie ble døpt var følgende faddere:
Nils Jørgensen og hustru Maria Johannesdatter Seljeelvnæs, Elisabeth Johannesdatter Røsnæs og moderen til barnet.

Elen Sophie ble konfirmert 03.07.1842. Presten ga henne karakteren «Godt».

Da hun giftet seg med Nils i 1846 var hun 20 år og bodde på Sletnæs [i Nordkjosen] hvor hun var født. Det oppgis at hennes far er Johannes Abrahamsen.

Ved folketellingen i 1865 bodde Elen Sophie på Grønaasen og var 40 år gammel.

I 1875 viser folketellingen at hun bor med sin familie på «Kaarvik søndre», dvs. Rakkfjord.

Elen tar opp et lån på kr. 1230 i 1883:
Thinglæsningsthinget den 2 Juli 1883.
3. Pantobligation.
Undertegnede Nils Hansens Enke Rakfjord ærkjenner herved at være bliven skyldig Hrr. P. Hansen & Co i Tromsø Kr 1230 hvilke et tusind to hundrede og tredive Kroner jeg forpligter mig til at betale efter 3 - tre - Maaneders Opsigelse fra en af Siderne og imidlertid at forrente med 5 plet. [pct.] aarlig af den til enhver Tid tilbagestaaende Restkapital. Til Sikkerhed for Gjælden med Renter og skadeløse Omkostninger pantsætter jeg herved med første Prioritet min eiende Gaard MatrNo. 133 LøbeNo. 241 Kaarvig søndre i Tromsøsundets Thinglag og M No 132 Lit: 239 Sørhelle eller Myran i samme Thinglag. 1 Stuebygning, 1 Fjøs og Lade under et Tag med forøvrig samtlige nu staaende og herefter opførendes Husebygninger, samt den Sum hvorfor Bygningerne nu ere eller herefter blive brandforsikrede, og som for Tiden udgjør kr. ----. Betales ikke de omforende Renter til rette Tid eller Kapitalen efter Opsigelse, skal Kreditor være berettiget til uden foregaaende Forligsprøve, Lovmaal, Dom, Exekution og Løsningsret, hvilket Alt jeg herved fraskriver mig, at stille Pantet til Auktion paa min Gevinst eller Forlis, for i dets ..bringelse at søge skadesløs Betaling, idet jeg for det muligens Manglende heri fremdeles bliver personlig ansvarlig. Skulde fornevnte min Kreditor i tiledning af denne Gjældsfordring finde sig foranlediget til at sagsøge mig vedtager jeg at Tromsø Forligelseskommission skal være rette Forum og at møde efter otte Dages Varsel, forkyndt for mig eller senere Eier saa ...
Tromsø den 2 Juni 1883.
Nils Hansens Enke Elen Sofie Johannesen. m[ed] p[aaholden] P[end].
Til vitterlighed: Tomas Andreassen Krognæs Lenvik. E. J. Brostrøm.»

Ifølge gårdsmatrikkelen fra 1886 driver hun nå som enke gården (bruksnr. 1, løpenr. 241) av «Søndre Kaarvik kaldes Rakkfjorden». Gården har en skyld på 1 mark 78 øre (1-1-20 Daler-Ort-Skilling).

Folketellingen fra 1890, egentlig fra 01.01.1891, viser for Kaarvik Søndre [= Rakfjorden]:
«7/24. L.nr. 241 Kaarvik Søndre (= Myran, senere g.nr. b.nr. 77/3).
[Myran enda ikke utskilt, står derfor under L.nr. 241, Elens gård,
sammen med de to husmannsplassene på Rakkenes.]
Hans Nilsen f: 1853 B.fj. - Fisk. jordbr.
Johanne Karolusdtr. f: 1857 - Hst.
Nils H: f: 1879 - s.
Inga f: 1881 - d.
Hansine f: 1883 - d.
Karl f: 1885 - s.

78 Kirkebok Tromsøysund nr. 4: «C. Konfirmerede», folio 155, nr. 25. Folketellingen for 1934 Tromsøysund i 1875. Gårdsmatrikkelen 1886. Folketellingen for 1934 Tromsøysund i 1900. Notater fra Evald Rotnes, Kvaløysletta. Brev fra Alvin Andreassen datert 15.3.2006.

79 Kirkebok Tromsø 1821-28: «Fødte kvindekjøn», folio 277, nr. 55.

80 Kirkebok Tromsøysund nr. 5: «E. Døde», folio 305, nr. 8.

Magnus f: 1887 - s.
Johan f: 1888 - s.
Magna f: 1890 - d.
7/27. L.nr. 241 (g.nr. b.nr. 77/1).
Elen Johannesen [Johannesdtr.] f: 1825 Balsfj. - Hovedperson. Enke Selve[ier]. Gaardsbr. Fiske.
Andreas Nilsen f: 1868 Tr.sund [Feil: Balsfj. 1867] - Fiskeri og jordbr.arb. Hjv. Søn.
Josefine Nilsdtr. f: 1873 Tr.sund - Hj.v. dtr. Kreaturstel og Husgj. samt annet arb.
Johan Nilsen f: 1858 Balsfj. - Søn. Fiskeri og jordbr.arb.
Hanna Jensen [Jensdtr.] f: 1859 Tr.sund. - Sønnekone. Husgjærning og kreaturstel.
Nikoline Johansdtr. f: 1887 - Sønnedtr.
Nils Johansen f: 1884 - Sønnesøn.
Helga Johansdtr. f: 1890 - Sønnedtr.
Oline Olsdtr. f: 1873 Tromsø - Tj.ydende.
7/28. L.nr. 241:
Joakim Larsen f: 1821 - Føderåd, kårmand. Fisker.
Jens Joakimsen f: 1850 - Søn. Fisker.
Marit Larsdtr. f: 1858 - Sønnekone f. Balsfj.
Alette Jensdtr. f: 1871 - Samedtr.»

Elen Sophie døde 1893 i Rakfjord av tæring (efter Influensa) nær 67 år gammel. Det oppgis at hun ble født i Nordtjos 03.05.1826. Hun ble jordfestet 17.07.1893 på Gaasvær kirkegaard.

Elen, som også ble kalt «Rakfjord-Elen» satt i uskiftet bo til hun døde. Noe offentlig skifte er ikke funnet etter Nils og Elen, så det ser ut som om arvingene har gjort opp seg imellom.

Samme år blir Myran til sønnen Hans Peder utskilt fra hovedbruket, som fortsatt drives felles av Johan Adrian og Andreas. Johan Adrian dør i 1909, og i 1910 blir så bruket delt likt mellom Johan Adrians arvinger (sønnen Alvin) og broren Andreas.[81]

(Barn I:1, Far III:3, Mor III:4)

Gift 28.10.1846 i Balsfjord (TR) med[82] forrige ane.

II:3 mf

Carl Frederik Pettersen Kragnæs. Leilending og fisker. Født 29.04.1832 på Kragnæs, Tromsøysund (TR). Døpt 10.06.1832 i Tromsøysund (TR).[83] Død 20.02.1901 på Kragnæs, Tromsøysund (TR). Begravet 01.03.1901 i Storsteinnæs, Tromsøysund (TR).[84]

Da Carl ble døpt var følgende faddere:
Nils Christophersen Strøm, Inger Christophersdatter Finnæs, Hans Mortensen og Caroline Petersdatter Strømmen, Johan Rubbertsen og Abbelona Christophersdatter.

Han ble konfirmert i 1848, presten ga karakteren «Lite godt».

---

81 Kirkebok Tromsø 1837-47: «Confirmerede», folio 138, nr. 18. Folketellingen for 1933 Balsfjord i 1865. Folketellingen for 1934 Tromsøysund i 1875 og 1890. Gårdsmatrikkelen 1886. Brev fra Alvin Andreassen datert 15.3.2006.

82 Kirkebok Tromsø 1837-47: «Ægdeviede», folio 218, nr. 43.

83 Kirkebok Tromsø 1829-37: «Døbte Drengebørn», folio 348, nr. 39.

84 Kirkebok Tromsøysund nr. 6: «E. Døde», folio 328, nr. 9.

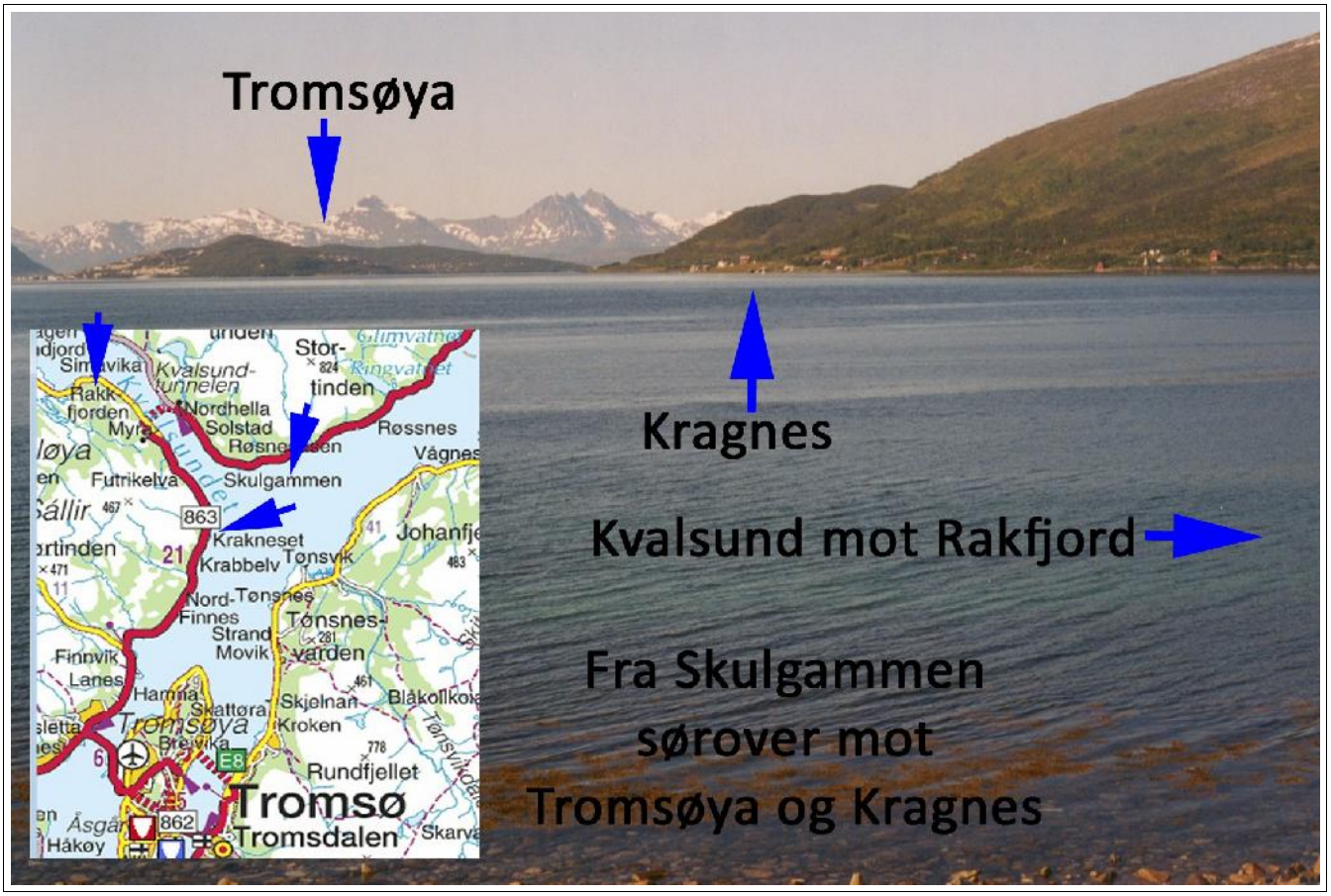

Sørover fra Skulgammen på Ringvassøya, sommeren 2003 (foto Alvin Andreassen).

Carl Fredrik vokste opp på Kragnæs sammen med sine foreldre og søsken hvor også hans far bygslet en del av gården.

Etter at hans far, Peter Christian Andreassen, døde i Lofoten i 1837, giftet hans mor, Alethe Kiel Christophersdatter, seg 2. gang med Christen Andreas Christensen. Han var sønn til Christen Christensen Hegelund og hadde overtatt bygselen av 6 mark i Kragnæs i 1828. Han overtok også bygselen etter Peter Chrstian i 1840.

Carl Fredrik og Ane giftet seg i 1857. De var søskenbarn, men kirkeboken har ingen anførsel om dette når de giftet seg. Forlovere var Nicolai Johannesen og Ole Sivert Zakariassen. Cal Fredrik var da 26 år gammel.

Etter at morens 2. mann også døde, oppga hun den samlede bygsel til to av sine sønner, Carl Frederik og Christopher.

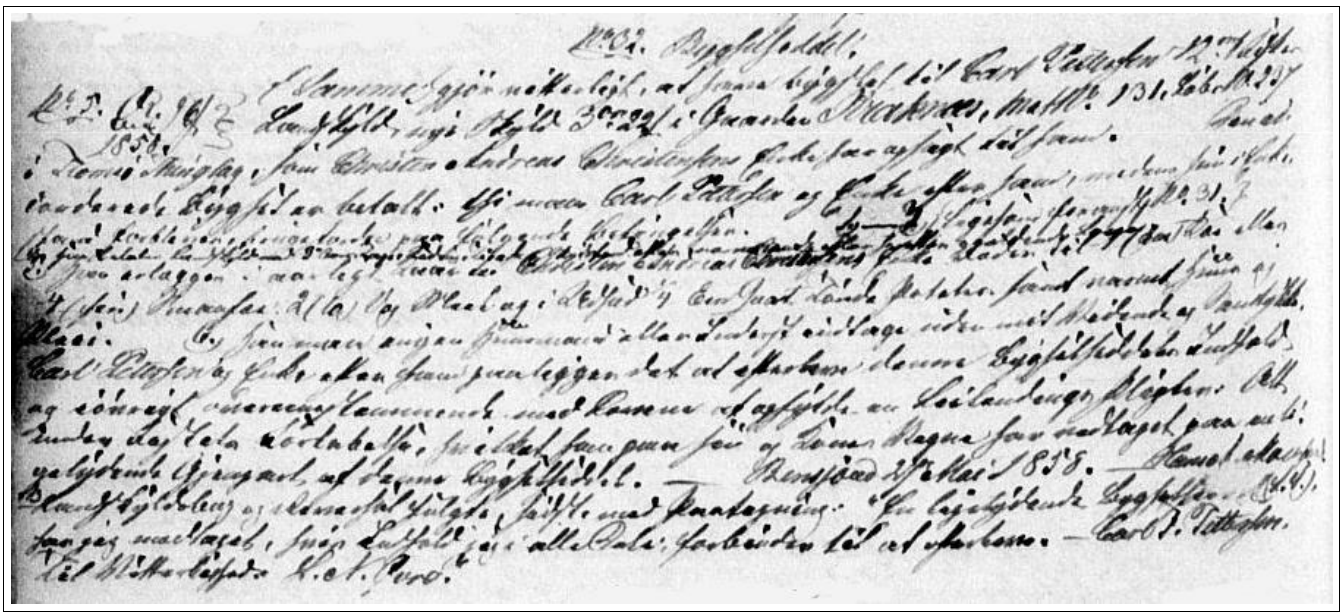

Pantebok Tromsø nr. 4, 1855-66, folio 133b.

«No. 32. Bygselseddel:
{Samme} [Hans Andreas Moursund Eier af den Søndre Deel af Tromsßen proprietair Jordegods] Giør vitterligt, at have bygslet til Carl Petersen 12 merker Fiskes Landskyld, nye Skyld 3 ort 22 sk. i Gaarden Kraknæs, MatNo. 131,

LøbeNo. 237 i Tromsø Thinglag, som Christen Andreas Christensens Enke har opsagt til hand. Den accorderende Bygsel er betalt: Thi maa Carl Pettersen og Enke efter hand medens hun i sin Enkestand forbliver, bruge Jorden paa følgende Betingelser.
1. - 3. {Ligesom for ovenst No. 31} [viser til et tidligere tinglyst skifte]
4. ....
...
Bensjord 27 Mai 1858.
Hans A. Moursund (L. S. [Litra et Supra])
NB. Landskyldsl..g og ... fulgte, Fædste med Paategning.
En ligelydende Bygselseddel har ieg modtaget,
hvis indhold ieg i alle Dele forbinder til at efterkomme.
Carl F. Pettersen.»
Hans bror, Christopher, fikk samtidig bykselseddel (No. 33) på den annen halvdel av Kragnæs (løpenummer 238).

I 1865 var Carl leilending og fisker på gården Kragnæs (matr.nr. 237 og 238) i Kvalsund krets, Tromsøysund prestegjeld. Det var 1 hus på gården, han hadde 1 hest 7 kuer og 3 får. Utseden var 1½ tønne poteter.

I tillegg til hans bror og dennes kone, hadde han hos seg «brorens datter», Alette P. Berthensd??, født ca. 1858, Johanne H. Andreasdatter, født ca. 1852, «til Opfostring», og tjenestepiken Inger S. Eliasdatter, født ca. 1842.

I 1875 bodde familien fortsatt på Kragnæs (matr. nr. 237). Brorens bruk var Kragnæs (matr. nr. 238), så gården må ha blitt delt. Deres mor, Alette, bor hos hans eldre bror, ChKristopher, på nabogården. Carl Fredrik hadde 1 hest, 4 kuer, 1 kalv og 10 får. Utseden var 1 tønne poteter.

I 1879 skjøter så A. Moursund gårdsparten i Kragnæs til Carl Frederik for kr. 875 uten bygninger:

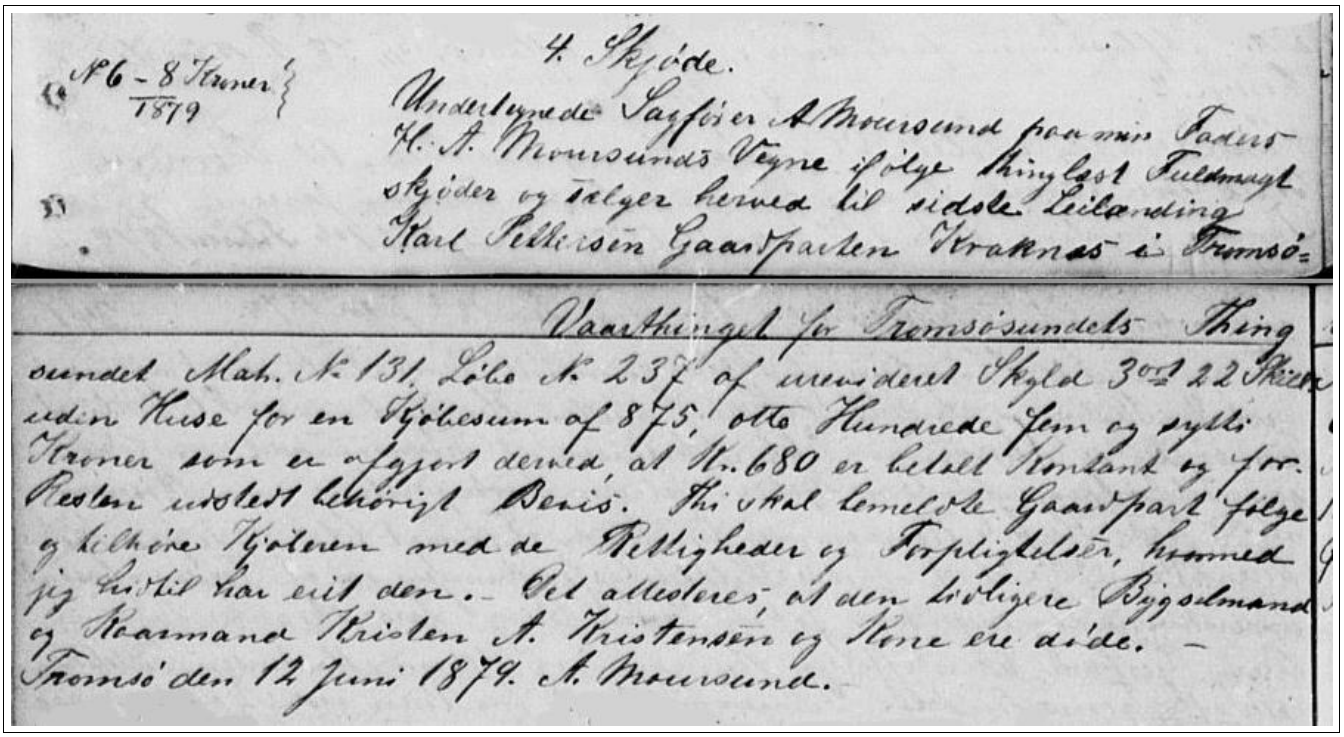

Pantebok Tromsø nr. 6, 1874-79, folio 342a-342b.

«Vaarthinget for Tromsøsundets Thinglag den 12te Juni 1879.
4. Skjøde.
Undertegnede Sagfører A. Moursund paa min Fader H. A. Moursunds Vegne ifølge thinglæst Fuldmagt skjøder og sælger herved til sidste Leilænding Karl Pettersen Gaardparten Kraknæs i Tromsøsundet Matr. No. 131, Løbe No. 237 af revideret Skyld 3 ort 22 Skill. uden Huse for en Kjøbesum af 875, otte Hundrede fem og sytti Kroner som er afgjort dermed at kr. 680 er betalt Kontant og for Resten udstedt behørigt Bevis. Thi skal bemeldte Gaardpart følge og tilhøre Kjøberen med de Rettigheder og Forpligtelser, hermed jeg hidtil har eiet den. Det attesteres, at den tidligere Bygselmand og Kaarmand Kristen A. Kristensen og Kone ere døde.
Tromsø den 12 Juni 1879. A. Moursund.»

17.09.1881 skjøter Carl Frederik sin del av Kraknæs (bruksnr. 1, løpenr. 237) til svigersønnen Nils Andreas Nilsen for kr. 875 med kår for selgeren og hans hustru.

Ved folketellingen i 1900 bodde Carl Frederik som «Karmand» hos sin datter og svigersønn på Kragnæs.

Carl Frederik døde av «Hjirneslag» i 1901, nær 69 år gammel.[85]

85 Kirkebok Tromsø 1848-55: «B. Confirmerede», folio 134, nr. 39. Folketellingene for 1934 Tromsøysund i 1865, 1875 og 1900. Pantebok Tromsø nr. 4, 1855-66, folio 133b; Tromsø nr. 6, 1874-79, folio 342a-342b.

(Barn I:2, Far III:5, Mor III:6)

Gift 08.10.1857 i Tromsøysund (TR) med[86] neste ane.

Barn:

Andrea Kildal Carlsdatter Kragnæs. Født 14.08.1859 på Kragnæs, Tromsøysund (TR). Døpt 16.10.1859 i Tromsøysund (TR).[87] Død 17.07.1919 i Tromsø (TR).[88] Begravet 23.07.1919 i Tromsø (TR). (Se I:2).

II:4 mm

Ane Hansdatter Sandøre/Kragnæs. Født 08.11.1831 på Sandøre (Sannes), Balsfjord (TR). Døpt 23.04.1832 i Balsfjord (TR).[89] Død 16.07.1894 på Kragnæs, Tromsøysund (TR). Begravet 21.07.1894 i Tromsøysund (TR).[90]

Da Ane ble døpt var følgende faddere:
Nils Christophersen, Golla Larsdatter, Hans Morten Christophersen, Caraline Petersdatter, Ole Christiansen og Christianna Fransdatter, alle fra Strømmen.

Hun giftet seg med Carl Frederik i 1857, 25 år gammel. De var søskenbarn, da deres mødre, Ane Viviche og Alethe Kiel, var søstre.

Ane og Carl Frederik hadde følgende barn (minst):
1859: Andrea Kildal («Kilda» på gravstøtten), konfirmert 1874 på Kragnæs.
oppkalt etter hennes onkel, Andreas Kildal, død året før kun 34 år gammel.

Ved folketellingen i 1865 var Ane 34 år gammel.

Den gamle kirkegården i Tromsdalen med gravstenen til Ane sommeren 2003 (foto Alvin Andreassen).

Ane døde av «kræft» i 1894, 62 år gammel. Hun ble begravet 21. juli og jordfestet samme dag på Storstennæs kirkegaard. Gravstenen står fortsatt på kirkegården.[91]

(Barn I:2, Far III:7, Mor III:8)

Gift 08.10.1857 i Tromsøysund (TR) med[92] forrige ane.

86 Kirkebok Tromsøysund nr. 1: «C. Ægteviede», folio 167, nr. 6.

87 Kirkebok Tromsøysund nr. 1 1856-67: «A. Døbte» 1859, folio 29. nr.36 og klokkerbok Tromsøysund nr. 1: «A. Døbte», folio 16, nr. 86.

88 Klokkerbok Tromsø nr. 9, 1915-25: «E Døde» 1919, folio 453, nr. 43.

89 Kirkebok Tromsø 1829-37: «Døbte Pigebørn», folio 339.

90 Kirkebok Tromsøysund nr. 5: «E. Døde», folio 313, nr. 32.

91 Folketellingen for 1934 Tromsøysund i 1865 og 1875.

92 Kirkebok Tromsøysund nr. 1: «C. Ægteviede», folio 167, nr. 6.

Generasjon III

III:1 ff f

Hans Peder Hansen Tennæs/Langstrand. Festebonde. Født 1789 på Tennæs Indre, Balsfjord (TR). Døpt 18.10.1789 i Balsfjord (TR).[93] Levde 1809 på Tennæs Indre, Balsfjord (TR). Levde 1810 på Kaldsletten, Tromsøysund (TR). Levde fra 1812 til 1814 på Erichsjord, Balsfjord (TR). Levde fra 1814 til 1834 på Langstrand, Sletten (Sletnæs), Balsfjord (TR). Levde fra 1845 til 1868 på Grønaasen Nedre, Balsfjord (TR). Flyttet 1868 fra Grønaasen Nedre, Balsfjord (TR) til Rakfjord, Tromsøysund (TR). Død 02.08.1871 på Rakfjord, Tromsøysund (TR). Begravet 10.08.1871 i Tromsøysund (TR).[94]

v«Hans Peder af Tennæss» ble døpt «19de Søndag P Trinit» (19. søndag etter Trefoldighet) i 1789.

Faddere var Anders Andersen Tennæss, Anders Mathisen Storstennæss (30 år i 1801), Jørgen Andersen Weiholmen (36 år i 1801), Ane Andersdatter Tennæs og Berit Jensdatter Tennæs.

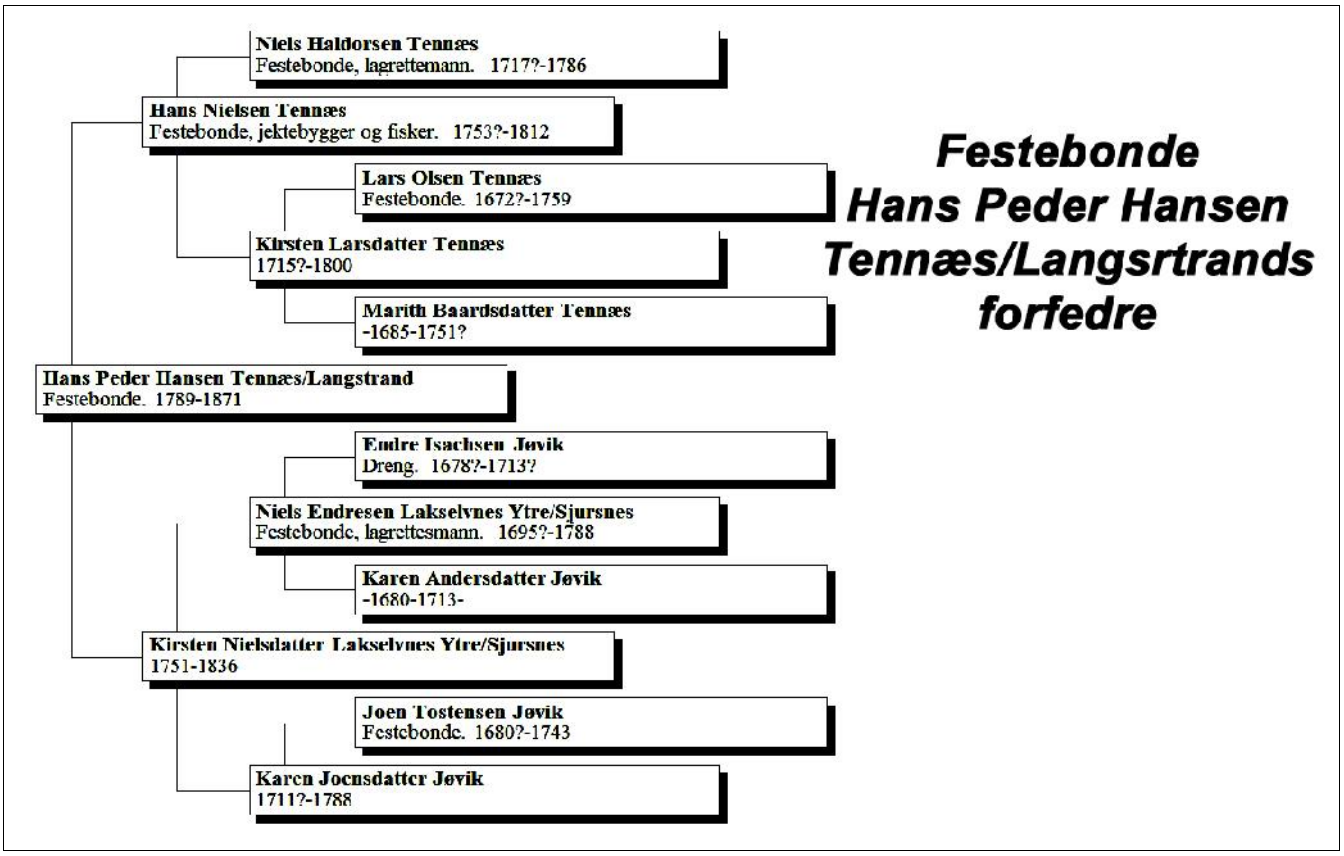

Ved folketellingen i 1801 var Hans Peder 12 år og bosatt hos sine foreldre på gården Tennæs.

Hans Peder på Tennæs ble konfirmert i 1807, 18 år gammel.

Da Hans Peder Hansen Tennæs giftet seg med Margarethe Maria Pedersdatter Kaldsletten i 1809 var Adrean Hemmingsen (Tennæs, 30 år i 1801) og Andreas Larsen Tennæs forlovere.

Ved skiftet etter hans far i 1813 bodde Hans Peder på Erichsjord. Da sønnen Hans Peder døpes i 1812 og sønnen Peder døpes i 1814 oppgis familien å bo på på Berg, men de bor rimeligvis også da på Erichsjord som ligger noe lenger syd.

Sletten, opprinnelig kalt Sletnes, ligger lengst ute i Balsfjorden mot Balsnes og var den siste nordmannsgården som ble lagt for skyld i 1741. Den ble først ryddet av nordmannen Jens Christophersen som bosatte seg der ca. 1715 ifølge tillatelse av forvalter Karsten Berenhoff. Da skyldsetningsforretning ble avholdt 26.08.1741, var hans enke, Berit Eriksdatter, bruker av gården. Grenseskillet ble satt fra Lerelven til en stor sten som ligger på nesset straks utenfor gården. Jorden ble erklært å være lettbrukt, ganske god til gress og med tiden også til noe kornavl. Den kunne da føde 3 kyr og hadde tilstrekkelig bjørkeskog. Skylden ble satt til 18 mark.

I 1787 finner vi 3 brukere på Sletten, bl.a. Ole Christophersen fra Kobbevaagnesset. Hvert bruk hadde en skyld på 6 mark. Ole satt som bruker på den ene tredjedel til og med 1798, det er dette bruk som senere kalles Langstrand. På bruket finnes 2 gamle gammetomter, hvor det har blitt funnet jernskrap, hornskjeer m. m. Sagnet sier at det først skal ha bodd to finner på Langstrand. Fra 1798 ble bruket delt mellom Anders Christophersen og Christian Olsen, hver med en skyld på 3 mark. Christian var sønn til Ole Christophersen, Anders var hans svigersønn,

93 Kirkebok Tromsø 1779-96: «Ægte og uægte Børns Daab», folio 47.

94 Kirkebok Tromsøysund nr. 2: «D. Begravede og Dødfødte», folio 193, nr. 26.

gift med Kristina Olsdatter. Christian utgikk som bruker i 1803 og Anders overtok også dette bruket. I 1789 hadde Anders vært i tjeneste på Sletnes hos Hans Olsen Hagen, og i rullen fra dette året står det at han var «frisk og før, men ladt». I 1896 var Anders i tjeneste hos Lars Pedersen på Balsnes. i skattelistene etter 1800 er han oppført som fattig, og i 1815 ser vi at flere av barna deres er fosterbarn på nabogårdene.

I 1814 hadde han ikke betalt avgiftene til Moursund på noen år, så i mars 1814 oppga Anders Christophersen, som da satt med 6 mark av Sletten, bygselen av sitt bruk til fordel for Hans Peder «uden minste forbeholdelse»:

«Sletten [Langstranden] - [Balsfjord].
Bygselseddel fra propr. Maursund til Hans Peder Hansen på 6 mark i denne gård,
tidligere brukt av Anders Christophersen (lnr. 193), datert 10.05.1828, tinglyst 23.06.1828».

Det var Hans Peder som satt på plasssen da Matrikkelkommisjonen i 1819 vurderte stedet. Og det var matrikkelkommisjonen som foreslo at plassen burde hete «Langstrand», sikkert et gammelt navn.

Kommisjonen sa om plassen at den «tilhører Proprietær Moursund. Jordvejen paa denne Deel af Gaarden er noget maver baade til Korn og Høe Avling. Jordbunden bestaaer for det meste af løs Sand og til dels Muld, fuktig og tør omhinanden, dyplent og letvindig; Den har fornøden Brændeskov og en god Havnegang; Fiskerie til Huusbehov om Sommeren, ingen andre Herligheder. Jorden kan modtage en ubetydelig Forbedring. Her kan udsaaes: 1½ Tønde Korn og ½ Tønde Potetes, og derefter avles: af Korn 3½ Fold og af Potetes 12 Fold; fødes: 1 Hest, 2 Kjør, 2 Ungfæe og 12 Smaafæe».

Hans Peder satt så som bruker til 1834. Han oppga da bygselen til fordel for Jens Johannesen mot følgende kår: «Skal føde 1 Koe i 3 Aar og rett til at høste det halve dette Aar».

Senere finner vi at Hans Peder og hans familie bor på flere steder i Balsfjorden. Sønnen Nils bodde på Markenæs da han ble konfirmert i 1835 og datteren Kirsten bodde på Tennæs da hun ble konfirmert i 1837. Ved folketellingen i 1845 bor Hans Peder og Margrethe Maria hos sønnen Nils på Nedre Grønaasen.

Ved folketellingen i 1865 var Hans Peder enkemann og oppgis å være 79 år gammel. Han bodde igjen hos sin sønn Nils på Grønaasen og er oppført som født i Tromsø prestegjeld. Det er imidlertid kun en følge av at Balsfjord og Malangen ble utskilt som eget prestegjeld først ved en kgl. res. av 18.10.1856.

Enkemand og inderst Hans Peder Hansen døde i 1871:
«Enkemd. Ind. Hans Peder Hansen - 89 Aar - Opholdstæd: Rakfjord - Kirkegaard: Gaasv[ær]».[95]

(Barn II:1, Far IV:1, Mor IV:2)

Gift 15.01.1809 i Balsfjord (TR) med[96] neste ane.

Barn:

Niels Hansen Grønaas/Rakfjord. Født 1819 på Langstrand, Sletten (Sletnæs), Balsfjord (TR). Døpt 11.07.1819 i Balsfjord (TR).[97] Levde 1835 på Markenæs, Balsfjord (TR). Levde fra 1840 til 1868 på Grønaasen Nedre, Balsfjord (TR). Død 25.12.1881 i Rakfjord, Tromsøysund (TR). Begravet 29.12.1881 i Tromsøysund (TR).[98] (Se II:1).

III:2 ff m

Margarethe Maria Pedersdatter Kaldsletten. Født 1789 på Kaldsletten, Tromsøysund (TR). Døpt 12.07.1789 i Tromsøysund (TR).[99] Flyttet 1809 fra Kaldsletten, Tromsøysund (TR) til Tennæs Indre, Balsfjord (TR). Levde 1810 på Kaldsletten, Tromsøysund (TR). Levde fra 1812 til 1814 på Erichsjord, Balsfjord (TR). Levde fra 1814 til 1834 på Langstrand, Sletten (Sletnæs), Balsfjord (TR). Levde 1845 på Grønaasen Nedre, Balsfjord (TR).

Margarethe ble døpt «5te søndag P Trinit» (5. søndag etter Trefoldighet) i 1789.

Faddere var Jacob Olsen Langnæss (på Sør Langnæss i Tromsøysund, 67 år gammel i 1801), Knut Haagensen Kaldsletten (75 år i 1801), Berteus Hansen Strømmen, Charlotta G.M. Schioldenis Tromsøe, Karen Mortendatter Ramfjord (43 år i 1801) og Helena Tharaldsdatter Tisnæss (23 år i 1801).

---

95 Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 201a. Kirkebok Tromsø 1806-21: Konfirmerte, folio 5. Pantebok Senja og Tromsø nr. 9, 1809-38, «Tromsø», folio 188b. Folketellingen for 1933 Balsfjord i 1845 og 1865. N. S. Magelssen og Peter A. Larssen: Balsfjords bygdebok, 1925, side 33-34, 96. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 99-100. Notater fra Alvin Andreassen, Billingstad. Brev fra Alvin Andreassen datert 15.3.2006.

96 Kirkebok Tromsø 1806-21: Gifte, folio 634.

97 Kirkebok Tromsø 1806-21: Døpte, folio 251, nr. 40.

98 Kirkebok Tromsøysund nr. 4: «E. Døde», folio 236, nr. 36.

99 Kirkebok Tromsø 1779-96: «Ægte og uægte Børns Daab», folio 46.

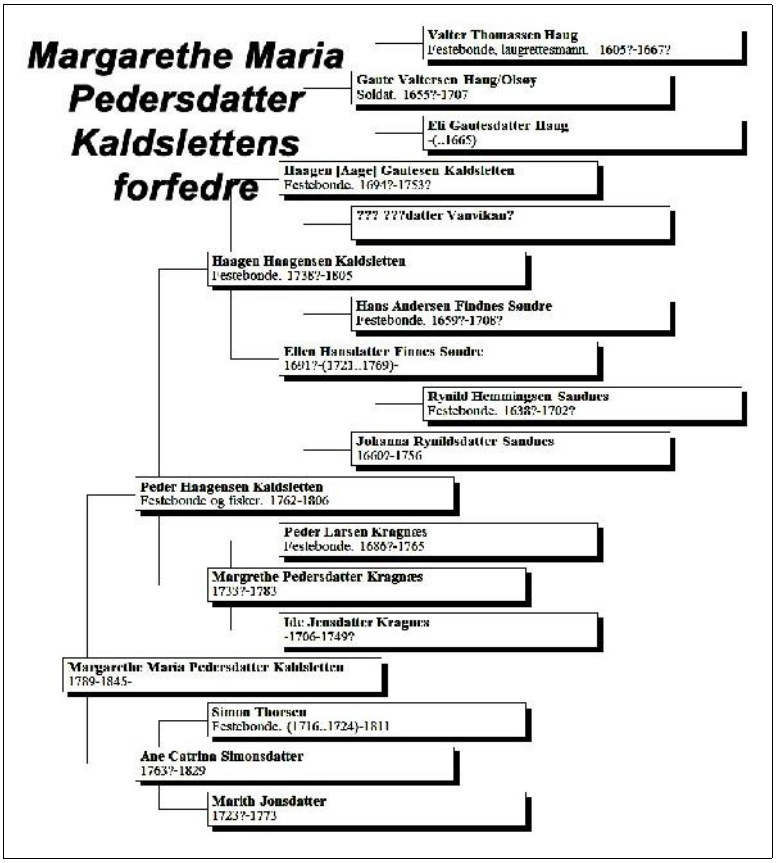

Ved folketellingen i 1801 var Margarethe 12 år gammel.

Margarethe Marie Pedersdatter Kaldsletten ble konfirmert i 1806, 17 år gammel.

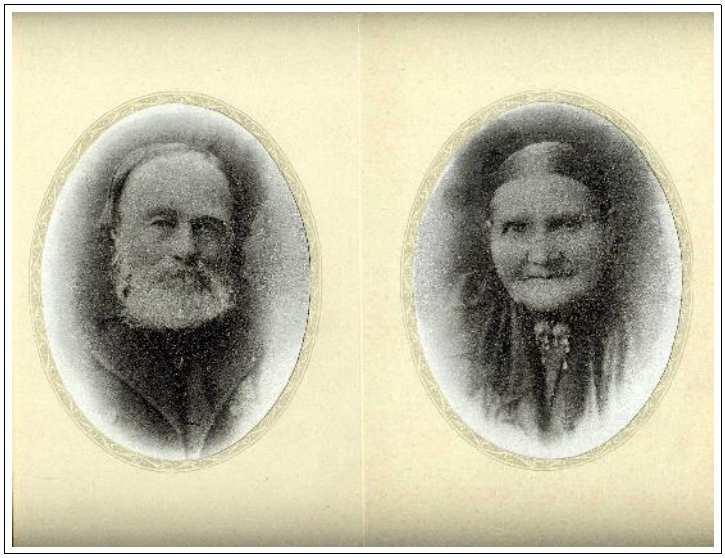

Datteren Ane Sohia med sin mann Mathias Ossiasen.

Margarethe og Hans Peder hadde følgende barn (minst):

1809: Anne Catharine, død 9 uker gammel.
1810: Cæcelia Bergitha, gift i 1830 med Henrich Mathisen på Markenæs.
1812: Hans Peder, gift på Svartnes i 1837 med Elisabeth Sophia Pedersdatter,
på Grønaasen i 1841 [lånte da 58 Spd. av A. Ebeltoft], døde i Balsfjord som fattiglem i 1895.
1814: Peder, døde på Sletten i 1817, 3½ år gammel.
1816: Nille Kirstina, døde som spebarn.
1817: Peterina Andrina, gift med Johannes Johannesen, til Josephvandet og Finkjelbakken.
1819: Nils, konfirmert på Markenæs i 1835, 16 år gammel,
til Grønaasen/Rakfjord, gift med Elen Sophie Johannesdatter, døde i 1881.
1821: Kirsten, konfirmert på Tennæs i 1837, 16 år gammel, gift med Lars AdriansenTennæs,
til Skjæret, emigrerte som enke sammen med 5 voksne barn til USA.
Kirsten levde til hun ble 96 år gammel.
1823: Ane Sophia, til Loddebukta, Grønaasen og Tromsø, gift i 1852 med Mathias Ossiasen.
1825: Margrethe Maria, til Ytre Tennes og USA.

1827: Christian, til Myre ved Sagelvvandet, gift med Lavine M. Andersdatter.
1831: Agnethe Helmine, til Josephvandet og Vesterbotn, gift med Hemming Mathiasen.

Henrich Mathisen - som giftet seg med Margarethes datter Cecelia Bergitha i 1830 - overtok Markenæs etter sine foreldre. Cecilia og Henrich må ha sittet relativt godt i det. Hun ble enke tidlig. Da Margarethes sønn, Nils, forlot Sletta/Langstrand, og før Nils etablerte seg på Grønaasen, ser det vel ut til at en god del av familien hadde tilhold hos Cecilia på Markenæs. Nils ble konfirmert fra Markenæs i 1835, 16 år gammel.

Anne Catharine ble født på Tennæs og døpt 06.08.1809, 3 uker gammel. Faddere var Søren Pedersen Kaldsletten, Søren Larsen Sandøre, Hans Jørgensen Weiholmen, Johanna Jørgensdatter ibm, Anne Simonsdatter Kaldsletten og Gaalle Larsdatter Sandøre (Kirkebok 1806-21, folio 186, nr. 227).

Cæcelia Bergitha ble født på Kaldsletten og døpt 07.10.1810, 3 uker gammel. Faddere var Morten Christophersen Breedvigen, Anders Wold Tromsøe, Ingebor Sørensdatter Stornæs og Kirsten Jacobsdatter Finsnæs (Kirkebok 1806-21, folio 193, nr. 17).

Hans Peder ble født på Berg og døpt 05.07.1812, 6 uker gammel. Faddere var Hans Pedersen Brevigen, Jens Andersen Langnæs, Jon Rasmussen Beensjorden, Anne Simonsdatter Berg, Anne Andersdatter og Ellen Nilsdatter Tromsøe (Kirkebok 1806-21, folio 203, nr. 10).

Peder ble født på Berg og døpt 18.09.1814, 4 uker gammel. Faddere var Nils Eliassen Sydtiosen, Christen Hansen Tennæs, Lars Larsen, Martine Christiansdatter Siærnæs, Susanna Larsdatter Kobbevog og Solvia Hansdatter Sydtiosen (Kirkebok 1806-21, folio 220, nr. 35).

02.06.1816: «Introducerede Ole Madsens S.aavigøre Kv: Hd: Pdn N: Anne og Døde samt Hans Peder Hansens Sletten Kv: H[iemme]d[øbt]: Pbn N: Nille Kirstina og Døde» (Kirkebok Tromsø 1806-21, folio 231).

Peterina Andrina ble født på Sletten og døpt 01.11.1817. Faddere var Jens Olesen, Anders Pedersen, Bertheus Pedersen, Ingeborg Andersdatter Baldnæs, Elisabeth Jensdatter og Martha Jensdatter Sletten (Kirkebok 1806-21, folio 241).

Nils ble født på Sletten og døpt 11.07.1819, 5 uker gammel. Faddere var Nils Johansen Selieelven, Berthius Pedersen Hestenæs, Nicolay Hansen [og] Martha Hansdatter Tromsøe, Ingebore Jacobsdatter Selnæs og Martha Jensdatter Sletten (Kirkebok Tromsø 1806-21, folio 251).

Kirsten ble født på Sletten 09.07.1821 og døpt 12. august. Faddere var Mathis Andersen Marknæs(?), Christen Hansen Tennæs, Solvie Hansdatter Storstennæs, Susanne Larsdatter Holmen og Anne Cathr. Simensdatter Ramfiorden (Kirkebok 1806-21, folio 23, nr. 45).

Ane Sophia ble født på Sletten 03.04.1823 og hjemmedøpt 10. april. Dåpen ble bekreftet i kirken 3. august. Faddere var Kjerstin Jacobsdatter Stornæs, Lisabeth Tostensdatter ibd, Peder Arnesen ibd, Ane Berg Tromsø, Johannes Arnesen ibd og Hans Simonsen Havnnæs (Kirkebok Tromsø 1821-28, folio 94, nr. 46).

Magreth Maria ble født på Sletten 07.01.1825 og hjemmedøpt av Nils Bing Tromsøe. Hjemmedåpen ble bekreftet i kirken 5. juni. Faddere var Skoleholder Nils Bing Tromsøe, Gbd. Johan Sørensen Sletten, Ungk: Hans Jensen ibd, Kone Ane Bing Tromsøe, H: Marian Eliasdatter ibd og Pige Ane Nilsdatter Balsnæs (Kirkebok Tromsø 1821-28, folio 165, nr. 31).

Christian ble født på Sletten 04.02.1827 og døpt 3. juni. Faddere var H. Kirsten Jacobsdatter Selnæs, P. Anne Hansdatter Tennæs, Jacob Borgersen Selnæs, Niels Johannesen Sletten og Gm. Hans Larsen ... (Kirkebok Tromsø 1821-28, folio 314, nr. 19).

Agnete Helmine ble født på Sletten 03.01.1831, hjemmedåp bekreftet i kirken 3. juli. Faddere var Hans Jonsen og K. Anbjør Hansdatter Sletten, Erich Larsen Tennæs, Cecilie Hansdatter ibid og Karen Katrine Hansdatter Stornæs (Kirkebok Tromsø 1829-37, folio 325, nr. 52).

Margarethe bodde på Sletten ved skiftet etter hennes mor 05.10.1829.

Ved folketellingen i 1845 finner vi henne sammen med sin mann hos sønnen Nils på Grønaasen Nedre. I 1865 er hun død.

Det er mulig at Margrethe døde i 1858 og at oppholdssted feilaktig er oppgitt å være Middagsnæs:
«Kaarkone Margrethe Pedersdt.» - «Alder: 70 Aar» - «Opholdssted: Middagsnæs».
(Kirkebok Balsfjord nr. 3: «D. Begravede og Dødfødte», folio 211, nr. 17).[100]

(Barn II:1, Far IV:3, Mor IV:4)

Gift 15.01.1809 i Balsfjord (TR) med[101] forrige ane.

III:3 fm f

Johannes David Abrahamsen Røsnæs/Sletnæs. Postbonde. Født 1796 på Røsnes (Russenes), Nordkjosen, Balsfjord (TR). Døpt 15.05.1796 i Balsfjord (TR).[102] Flyttet 1818 fra Røsnes (Russenes), Nordkjosen, Balsfjord (TR) til Sletnæs, Nordkjosen, Balsfjord (TR). Død 26.03.1872 på Sletnæs, Nordkjosen, Balsfjord (TR). Begravet 12.04.1872 i Balsfjord (TR).[103]

---

100 Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 183a. Kirkebok Tromsø 1806-21: «Konfirmerede», folio 3. Folketellingen for Balsfjord i 1845. Brev fra Alvin Andreassen datert 15.3.2006.

101 Kirkebok Tromsø 1806-21: Gifte, folio 634.

102 Kirkebok Tromsø 1779-96: Døpte, folio 152.

«Johan David af Røsnæs» ble døpt 1. Pintsedag 1796, ekte sønn til Abraham Johannesen. Det oppgis ikke hvem som var faddere.

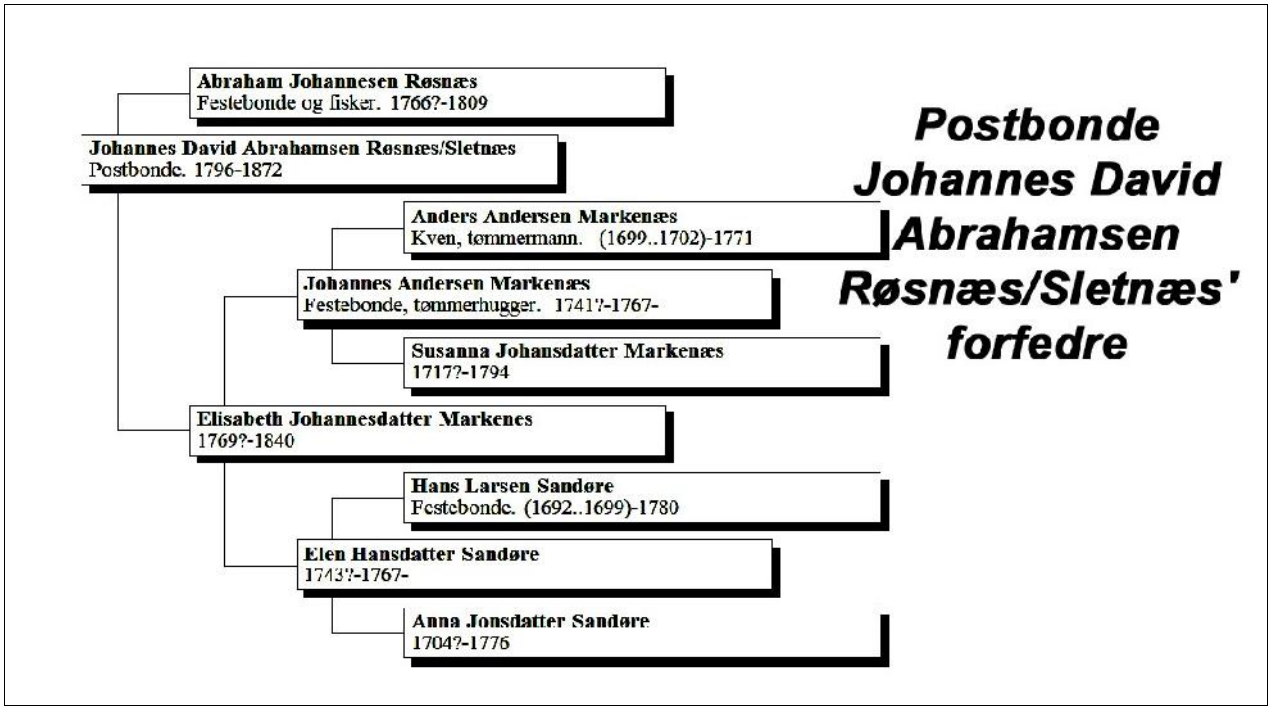

Andreas David ble konfirmert i 1814, 19 år gammel. Han oppgis å bo på Rysnæs.

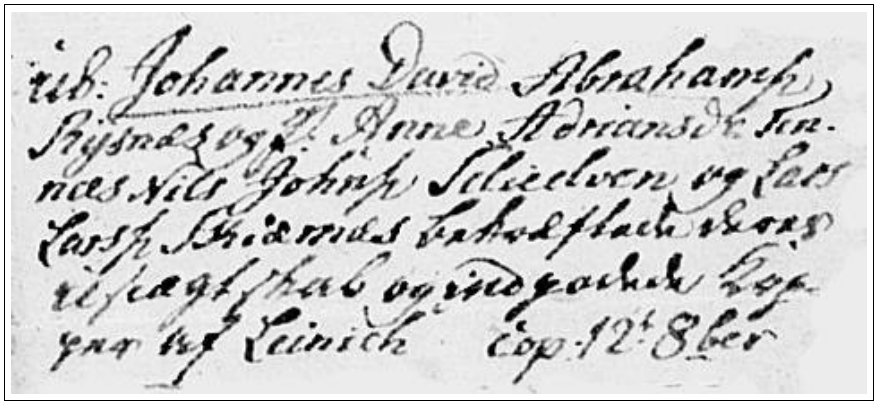

Kirkebok Tromsø nr. 6, 1806-21: Ekteviede, folio 228, nr. 671.

Da Johannes David Abrahamsen Rysnæs og Anne Adriansdatter Tennæs giftet seg i 1817 var Nils Johnsen Schieelven og Lars Larsen Skødnæs forlovere.

De bodde hjemme på Røsnes da det første barnet - eller muligens de to første barna - ble døpt.

Christian Obediassen, muligens sønn til Obedias Jacobsen på Seljeelvnes, var oppsitter i Nordkjosbotn som ble skyldsatt i 1775. Han kom i 1767 og overtok Sletnæs som antageligvis ble ryddet i 1750-årene av Nils Trondsen. Nils var antagelig gift med Christians søster, Barbro Obediasdatter. Han skattet av 8 merker på den nåværende gården Sletnæs (løpenummer 136). Christian døde i 1791 og hans enke ble sittende med bruket til 1809 hvoretter det lå øde til og med 1811. Fra 1812 til 1814 står Peter Christian Pedersen oppført som bruker.

Johannes bygslet så Sletnæs fra 1818.

Han var, som sin far, skrivekyndig og ble kalt «Post-Johannes», da han førte posten mellom Balsfjorden og Tromsø i forlengelse av den såkalte «Fjellposten».

---

103 Klokkerbok Balsfjord nr. 6:«D. Begravede og Dødfødte», folio 206, nr. 12.

En liten «bomme» som «Post-Johannes» snekret til sin datter, «vår Elen» (Rakfjord-Elen). Foto: Alvin Andreassen.

Fra Elen gikk bomma til hennes yngste datter Josefine i Skulgambukt, så til hennes datter Hanna. Derved forble bomma i Skulgambukt. Alvins tremenning Inger Torkildsen, sønnedatter til Johan Adrian i Rakfjord, fikk den så av Hanna. Nå eier Ingers sønn Torkild bomma.

Fra Wikipedia:

En «bomme» er en beholder som i tidligere tider ble brukt til transport og oppbevaring av niste og annen utrustning. Bommer har ovalt, rundt eller halvsirkelformet tverrsnitt. De har gjerne hengslet lokk og har ofte lås eller beslag for hengelås. De fleste bommer er av tre med lagget eller sveipede sider, men betegnelsene er også brukt om tilsvarende beholdere av metall.

Kløvbomme er brukt til transport av smør, ost og andre varer på kløv. Kløvbommer har gjerne kroker eller ringer i siden for feste til kløvsadelen.

Brødbomme er brukt til oppbevaring av brødbakst.

Opprinnelse: Ordet er opprinnelig norrønt for «tromme» (jf. også Runebomme).

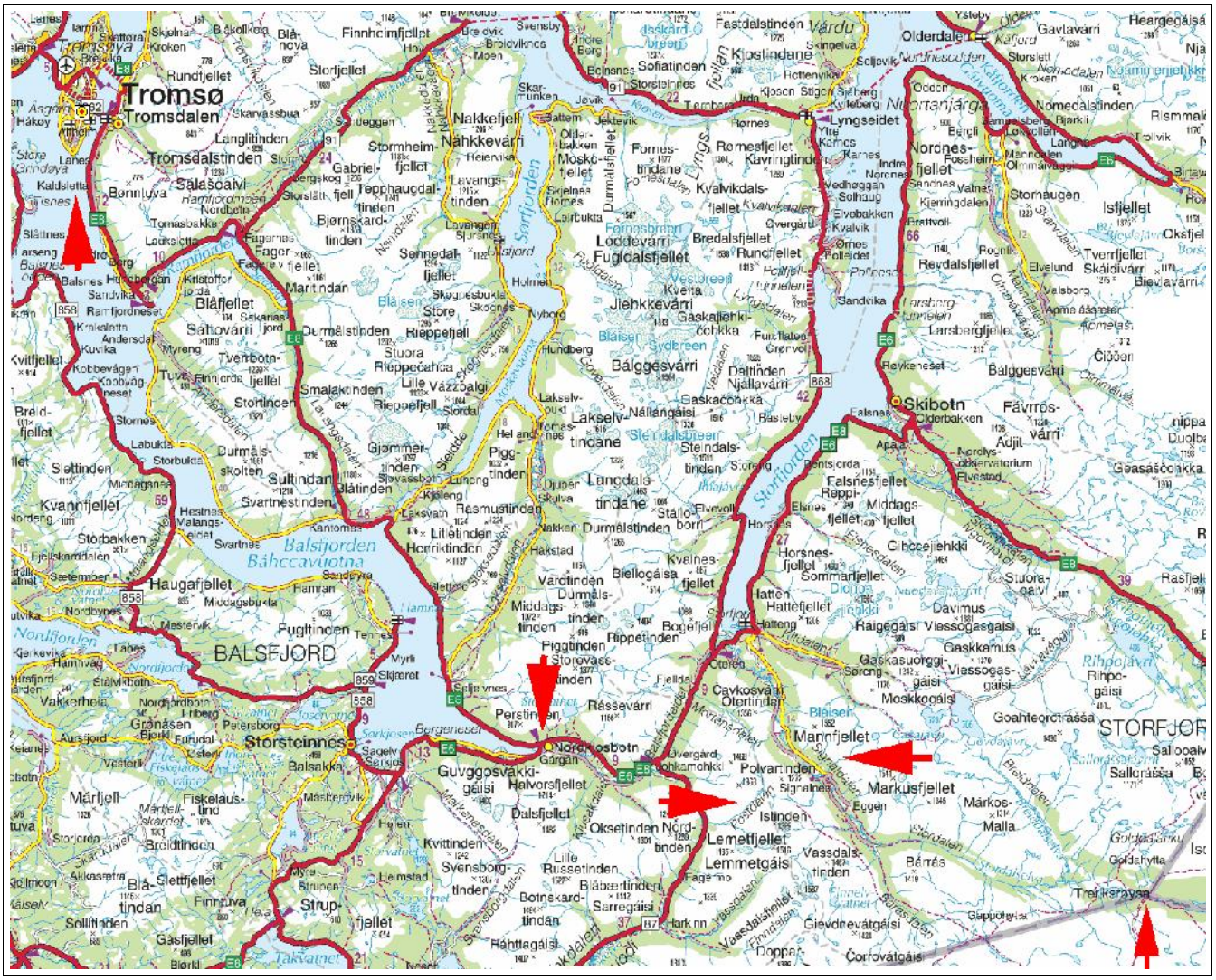
Tromsø
Tromsdalen
Tromsdalstinden
Nakkefjell
Nåhkkevárri
Fugelsfjellet
Skibotn
Balsfjorden
Báhccavuotna
BALSFJORD
Haugafjellet
Storsteinnes
Nordkjosbotn
Markusfjellet
Lemetfjellet
Lemmetgáisi
Blåfjellet
Kvannfjellet
Maråfjell
Gasfjellet
Strupfjellet
Lakselvtindene
Langdalstindene
Durmålstinden
Middagstinden
Rieppefjell
Sørfjorden
Storfjorden
Lyngseidet
Nordnesfjellet
Nordmannvikdalen
Nordmannvikfjellet
Nordmannvikbotn
Nordmannvikvatnet
Nordmannvikelva
Nordmannvikskaret
Nordmannvikskaret
Nordmannvikskaret

Det skulle gå noen år før forslaget førte fram. Ved kgl. resolusjon av 20.06.1798 ble det bestemt at en vinterpostgang skulle opprettes førstkommende vinter mellom København og Alten gjennom Sverige. Posten skulle gå hver 14. dag, i alt 12 ganger den første vinteren. Svenskene gikk med på å samordne posten med den svenske til og fra Lippajärvi i Finland. Mellom Lippajärvi og Alten skulle posten føres med reinskyss via Kautokeino. Den første posten gikk fra København 4. november og fra Alten 15. november 1798. Posten fra Sør-Norge ble vinterstid sendt med Torneå-posten via København til Alten for å spare tid, fremfor å benytte seg av den langsomme båtposten! Allerede andre året overtok Fredrikshald utvekslingen av post fra Sør-Norge slik at posten slapp å sendes den betydelige omveien via København. Samme år (1799) ble postgangen innskrenket til hver 4. uke, i alt 6 ganger hver vinter. Slik fortsatte det til februar 1808, da den siste posten gikk sørover fra Alten. Sommeren 1807 ble forholdet mellom Sverige og Danmark-Norge meget spent, ettersom Danmark-Norge støttet Frankrike og Napoleon i konflikten med England, mens Sverige støttet England. 29.02.1808 brøt det ut krig mellom Danmark-Norge og Sverige, og Torneå-posten ble stanset.

Allerede ved freden i Jönköping 10.12.1809, ble det enighet om å sette igang igjen alle postforbindelsene mellom Danmark-Norge og Sverige. Et kompliserende forhold for Torneå-posten var at byen Torneå lå i Finland, som nå var avstått til Russland. Deretter kom unionen med Sverige i 1814. De politiske forutsetninger for og interessen av å sette i gang en dansk-norsk postgang var ikke lenger til stede.

l 1815 fremsatte Finnmarks-representanten på Stortinget, Kjøpmann Klerck, et forslag om at ruten måtte søkes gjenopprettet ved lov. En stortingskomité utredet saken og la frem innstillingen våren 1816. Et samlet Storting sluttet seg 17.05.1816 enstemmig til å "indgaa til Kongen med en adresse i Sagens Anledning". Ved kgl. resolusjon av 28.04.1818 ble det så bestemt at en postekspresse skulle settes igang fra Sør-Norge til og fra Finnmarken gjennom Sverige over Haparanda. Finnmarken amt omfattet dengang fylkene Finnmark, Troms og de nordlige deler av Nordland.

Det var handelsinteresser nordpå, i første rekke representert ved borgerskapet i Tromsø og Hammerfest som argumenterte for Haparandaposten. Etter at det danske monopolet på handelen med Finnmark var blitt opphevet i 1787, ble landsdelen, med sine store havressurser, et frihandelsområde som trakk til seg handelsmenn fra hele Europa, i første rekke fra Nord-Tyskland (Hamburg, Bremen, Oldenburg) og Danmark (Schlesvig-Holstein). Ved århundreskiftet (1800) var Tromsø med sine 150 innbyggere nærmest for en landsby å regne. I 1825 hadde Tromsø 738 innbyggere, og ti år senere var tallet det dobbelte. I 1810 bodde det 70-80 registrerte personer i Hammerfest, i 1829 var tallet 341, etter at byen hadde steget i økonomisk velstand som følge av ishavsfangst og russehandel. Fra kjøpstedene Tromsø, Hammerfest og Vardø ble det etablert en betydelig utenlandshandel over Hamburg, hvor utenlandske kapitalinteresser også var involvert.

29.06.1822 kunngjorde Det norske Finans-, Handels- og Told-departement at ruten for den Finnmarkske vinterpost skulle settes i gang vinteren 1822-23. Postekspressen hadde ennå ikke kommet igang vinteren 1822 da en ny kunngjøring av 13.08.1822 slo fast at også kjøbstaden Tromsø skulle få sin egen postrute, fra Karesuando til Tromsø. Denne ruten skulle settes i samband med ruten til Alten i Karesuando og ellers ha de samme betingelsene og hyppighet som denne. Første tur gikk fra Fredrikshald 19.10.1822. I alt ble det avsendt 6 poster (hver 4. uke) den første vinteren.

Allerede andre året ble ruten lagt om; i stedet for å gå via Fredrikshald og Strömstad gikk posten fra Christiania nordøstover til Kongsvinger og over Karlstad og Stockholm til Haparanda. Ruten i nord var ingen kopi av den tidligere Torneåposten (1798-1808). Denne hadde gått over Torneå-elven til Torneå og videre nordover via Lippajärvi i Finnland til Kautokeino og Alten. Den Finnmarkske vinterpost gikk til postkontoret i Haparanda og videre nordover på vestsiden av Torneå-elven til Øvre Torneå og Pajala. Fra Pajala gikk ruten vestover via skyss-stasjonene i Junosuando, Vittangi og Soppero før den igjen svingte nordover til Karesuando ved den norsk-svenske grensen. Postene til Tromsø og Alten gikk sammen fra Haparanda til Karesuando, men i hver sin veske. Ruten fra Karesuando til Tromsø gikk via Markenes i Balsfjord. Ruten til Alten gikk via Kautokeino. Posten brukte ca. 12 dager fra Kongsvinger til Haparanda, fra Haparanda til Karesuando 6 dager, og fra Mauno til Alten eller til Tromsø, 6-7 dager, i alt 3-4 uker. I Karesuando var det den kjente presten Læstadius som så etter posten de første årene.

Ved kgl. resolusjon av 16.02.1828 ble det bestemt
"at den Post, som ifølge Kgl Resolutioner av 28 April 1818 og 9de August 1822 afgaaer een Gang hver 4de Uge i fra 5te November til 24de Marts, ialt 6 Gange om Aaret, fra Haparanda over Karasuanda til Alten og Tromsøe, og tilbage, i dets Sted skal for Fremtiden, for den norske Postcasses Regning, gaae imellem bemeldte Steder een Gang hver 4de Uge hele Aaret igjennem".

Først sommeren 1832, etter at svenskene hadde påtatt seg ansvaret for reorganisering av den "norske ruten", ble ruten 4-ukentlig. Mauno ble ny "grenseposteksjon" i stedet for Karesuando, og kontrakter ble utferdiget med nytilsatte postoppsynsmenn ved skyssstasjonene på ruten mellom Mauno og Haparanda.

1835 fikk de "eligerede" igjennom at når posten ankom, skulle en av postfolkene gå gjennom byen og ringe med en klokke (kubjelle). Utgiftene til dette "ville blive at utrede som kommuneudgift af Tromsøe By".

I 1846 ble ruten fra Mauno til Tromsø lagt om. I stedet for "Ishavsleia" fra Mauno og vestover ned Signaldalen og Postdalen til Balsfjorden, ble ruta lagt over Helliskogen og Skibotndalen. Det var lettere å krysse Lyngenfjorden fra Skibotn til Pollen og videre over Ulsfjorden fra Svensby til Breivikeidet enn det var å komme over Balsfjorden midtvinters når været sto på. Fra Breivikeidet gikk posten landeveien til Tromsø.»[104]

[104] Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 197a. Kirkebok Tromsø 1806-21: Konfirmerte, folio 20. Folketellingen for 1933 Balsfjord i 1865. N. S. Magelssen og Peter A. Larssen: Balsfjords bygdebok, 1925, side 69, 108. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 104. Trond Schumacher: «Haparandaposten» (artikkel i festtidsskriftet «Fra Svinesund til Haparanda», Norsk Posthistorisk Selskap 1977 - 2002). Notater fra Alvin Andreassen,

(Barn II:2, Far IV:5, Mor IV:6)

Gift 12.10.1817 i Balsfjord (TR) med[105] neste ane.

Barn:

Elen Sophie Johannesdatter Sletnæs/Rakfjord. Født 23.04.1826 på Sletnæs, Nordkjosen, Balsfjord (TR). Døpt 16.07.1826 i Balsfjord (TR).[106] Død 02.04.1893 i Rakfjord, Tromsøysund (TR). Begravet 14.04.1893 i Tromsøysund (TR).[107] (Se II:2).

III:4 fm m

Anne Adriansdatter Tennæs. Født 02.07.1796 på Tennæs Gammelgaard, Balsfjord (TR). Døpt 24.07.1796 i Balsfjord (TR).[108] Flyttet 1817 fra Tennæs Gammelgaard, Balsfjord (TR) til Røsnes (Russenes), Nordkjosen, Balsfjord (TR). Flyttet 1818 fra Røsnes (Russenes), Nordkjosen, Balsfjord (TR) til Sletnæs, Nordkjosen, Balsfjord (TR). Levde 1875 på Sletnæs, Nordkjosen, Balsfjord (TR).

Anne ble døpt 9. søndag etter «Trinitádes» (Trefoldighet) i 1796.

Faddere var Lars Hansen Sandøren (64 år i 1801), Ole Wellomsen Eydet (Willumsen Malangseydet, 46 år i 1801), Engebor Hemmengsdatter Eydet (hans kone, 35 år i 1801), Else(?) Hemmengsdatter Tommasjorden (Else Margrete, 24 år i 1801) og Ane Jonsdatter Norkiosen.

Billingstad. Brev fra Alvin Andreassen datert 15.3.2006.

105 Kirkebok Tromsø 1806-21: Gifte, folio 671.

106 Kirkebok Tromsø 1821-28: «Fødte kvindekjøn», folio 277, nr. 55.

107 Kirkebok Tromsøysund nr. 5: «E. Døde», folio 305, nr. 8.

108 Kirkebok Tromsø 1796-1808: «Døbte», folio 12.

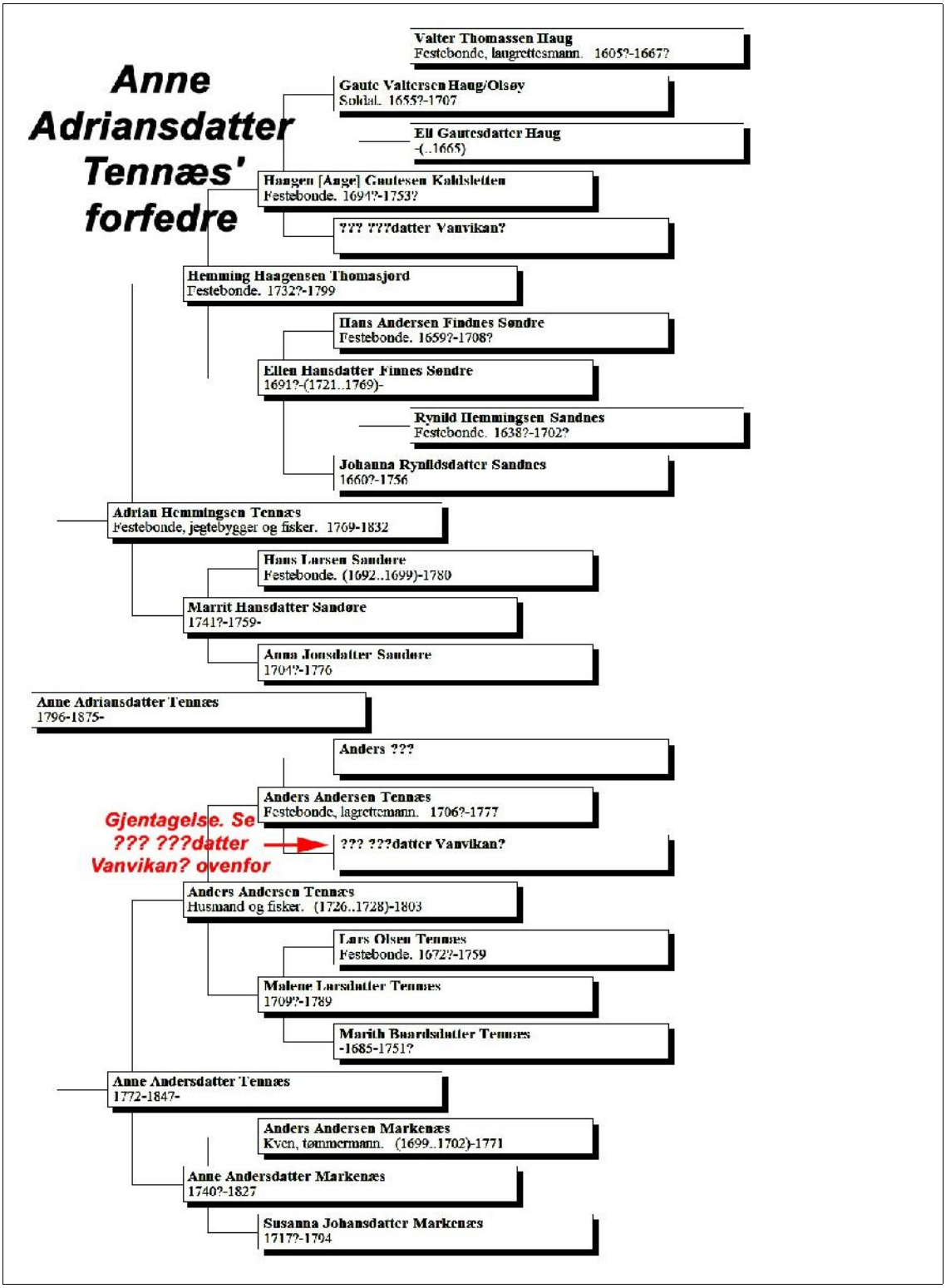

Ved folketellingen i 1801 var Anne 3 år gammel og bodde hos sine foreldre på Tennæs.

Anne Adreansdatter Tennæs ble konfirmert i 1814, 18 år gammel.

Anne og Johannes David hadde følgende barn (minst):
1818: Eyler Andreas, døde på Russenæs i 1838, 20 år gammel.
1819: Nils Peder. Han reiste til USA og falt i borgerkrigen.
1821: Johan Adrian.
1823: Hans Martin, døde i 1840, 17 år gammel.
1824: Abraham, til Selnes, gift med Elen Larsdatter.
1826: Elen Sophie, gift med Nils Hansen Grønaas/Rakfjord, døde i 1893.
1827: Morten Ephraim, «Død inden det kom i Kirke».
1829: Isaach, død som liten.
1829: Morten Ephraim.
1831: Niels Hemming.
1832: Albrigt.

1834: David.
1836: Anne Elisabeth.

Eyler Andreas ble født på Rysnæs og døpt 31.05.1818. Faddere var Adrian Hemmingsen Tannæs, Johannes Pedersen Tromsøe, Johannes Abrahamsen, Anne Abrahamsdatter Bømsted, Anne Andersdatter Tennæs og Sirena Andersdatter Tromsøe (kirkebok 1806-21, folio 244).

Nils Peder ble født på Rysnæs og døpt 13.08.1819. Faddere var Adrian Hemmingsen Tennæs, Christian Abrahamsen, Bømsted, Hanna og Ellen Andreasdatter og Elisabeth Pedersdatter Loddebugten (kirkebok 1806-21, folio 251).

Johan Adrian ble født på Sletnæs 27.01.1821, hjemmedøpt 1. februar, dåpen bekreftet i kirken 20. mai. Faddere var Johannes Henriksen af Tromsø, Elias Abrahamsen Røsnæs, Hans Chr: Larsen Bensjord, Marit Adriansdatter Tennæs, Abigal Christiansdatter Bomstad og Margrethe ...datter af Tromsø (Kirkebok 1806-21, folio 10, nr. 17).

Hans Martin ble født på Sletnæs 02.01.1823, hjemmedøpt 7. januar 1824, dåpen bekreftet i kirken 20. april. Faddere var Hemming Adriansen Svartnæs, Hanna Adriansdatter ibid, Kiil Larsen Selnæs, Hedevig Haagensdatter Martnes, Else Clavesdatter(?) Bomstad og Nils Johnsen Selliellnæs (Kirkebok 1821-28, folio 85, nr. 14).

Abraham ble født på Sletnæs 16.10.1824. Faddere var Ungkar Andreas Olsen Sagelv, Esaias Abrahamsen Røsnæs, Pige Elen Abrahamsdatter Røsnæs, Ungkar Chris Abrahamsen Bomstad, Pige Elen Davidsdatter Marknæs og Golla Zachariasdatter Bakkebye (Kirkebok 1821-28, folio 156, nr. 2).

Elen Sophie ble født på Sletnæs 23.04.1826. Faddere var Nils Hansen og Kone Maria Johannesdatter Seljeelvnæs, Enke Elisabeth Johannesdatter Røsnes og «Moderen til Barnet» (Kirkebok 1821-28, folio 277, nr. 55).

Morten Ephraim ble født på Sletten 17.06.1827 og hjemmedøpt. Faddere angis ikke da barnet «Døde inden det kom i Kirken».

«Morten Ephraim Dreng paa Sletnæs» døde 25 juni, 8 dager gammel, og ble begravet 5. juli (kirkebok 1821-28, folio 320, nr. 38 og folio 220, nr. 2).

Isaach ble født på Sletnæs 03.05.1829, hjemmedåp bekreftet i kirken 21. juni. Faddere var Abraham Abrahamsen Sletnæs, Esajas Abrahamsen ib, P: Katrine Mathisdatter ib:, barnets moder, Walberg Nielsdatter Grits:(?) og barnets fader (Kirkebok 1829-37, folio 280, nr. 40).

Morten Ephraim ble født på Sletnæs 03.05.1829, hjemmedåp bekreftet i kirken 21. juni. Faddere var de samme som for hans tvillingbror, Isaach (Kirkebok 1829-37, folio 280, nr. 41).

Niels Hemming ble født på Sletnæs 02.05.1831, hjemmedåp bekreftet i kirken 3. juli. Faddere var Anders Mathiesen Muusnæs, K. Eva Adamsdatter ibd, Johannes Andersen Qvilberg, K. Lavine Henrichsdatter idb og Esaias Abrahamsen Røsnes (Kirkebok 1829-37, folio 326, nr. 53).

Albrigt ble født på Sletnæs 19.10.1832, hjemmedåp bekreftet i kirken 7. juli 1833. Faddere var Peter Andreas Hansen og Kone Ane Kiil Kragnæs, Jon Larsen og Kone Anne Andersdatter Lyefjord, Elias Abrahamsen Røsnes og P. Hanna Davidsdatter Sandbugten (kirkebok 1829-37, folio 382, nr. 46).

David ble født på Sletnæs 20.06.1834, hjemmedåp bekreftet i kirken 20. juli. Faddere var barnets moder, P. Elisabeth Johannesdatter Røsnes, Anne Marie Andersdatter Tromsøe, Johannes Abrahamsen Sletnæs, Esaias Abrahamsen Røsnes og Michael Andersen Tromsøe (kirkebok 1829-37, folio 418, nr. 81).

Anne Elisabeth ble født på Sletten 18.05.1836, hjemmedåp bekreftet i kirken 17. juli. Faddere var Kirsten Ediasen Stornæs(?), Katrine Mathisdatter Røsnæs, Hanna Nilsdatter Selnæs, Abraham Abrahamsen idb, Edias Abrahamsen Røsnæs og Abraham Hendrichsen F..skogen (kirkebok 1829-37, folio 467, nr. 66).

I 1865 bodde Anne på Sletnes og var 70 år gammel.

10 år senere er Anne enke og «kaarkone». Hun bor fortsatt på Sletnæs, lever av «Kaaret» og oppgis å være Luthersk. Det oppgis at hun ble født i 1797. Hos Ane bor Ane M. Kasbersdatter, født i 1863. Hun lever «af Kaaret».

Gården drives og eies fortsatt av Morten Kristensen. Han lever av jordbruk og fiske. Morten oppgis å være født i 1835, hans kone Katrine Larsdatter i 1836. De har barna Johanna (1862), Lorentine (1865), Hansina (1867), Josofina (1869), Elen (1872) og Johan (1875). Alle er disentere. Morten har 4 kuer, 2 kalver, 2 får og 2 gjeder. Utseden er 2 tønner poteter.[109]

(Barn II:2, Far IV:7, Mor IV:8)

Gift 12.10.1817 i Balsfjord (TR) med[110] forrige ane.

III:5 mf f

Peter Christian Andreassen Kragnæs. Gårdbruker. Født 1794 på Navaren Ytre, Lenvik (TR). Døpt 25.05.1794 i Lenvik (TR).[111] Levde fra 1801 til 1814 på Navaren Ytre, Lenvik (TR). Død 25.02.1837 i Lofoten. Begravet 06.03.1837 i Lofoten.[112]

---

109 Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 201b. Kirkebok Tromsø 1806-21: «Konfirmerede», folio 19. Folketellingene for 1933 Balsfjord i 1865 og 1875. Brev fra Alvin Andreassen datert 15.3.2006.

110 Kirkebok Tromsø 1806-21: Gifte, folio 671.

111 Kirkebok Lenvik nr. 2: «Daab», folio 59.

112 Kirkebok Tromsø nr. 9, 1837-47: «Begravede og Dødfødte», folio 228, nr. 21.

Peter Christian ble døpt 5. søndag etter påske i 1794.
«Vid Hvilken Kirke:
v. Lenvig.
Forældrenes Navne:
Andreas Hansen Naverens og Hustrues Sophia Mathisdatters Barn.
Børnenes Navne:
Peter Christian [Peter tilført senere].
Fadderenes Navne:
Matthis Matthissen Kierrisnæs, Eddias Eddias. Skogen og Jacob Olsen,
Karen Tørrisdr. og Anne Hansdr.»

I 1801 bor han med sine foreldre, «Bonde og gaardbeboer» Andreas Hansen og hans kone Sophia Matthiasdatter, begge 45 år gamle, på gården Navaren i Lenvigs prestegjeld. De hadde barna Lars (17 år), Karen (14 år), Hans (13 år), Andreas (10 år), Christian (7 år) og Antonette (5 år).

Han ble konfirmert i 1811:
«Den 7de Søndag efter Trinitatis blev følgende confirmerede:
3. Petter Andreassen Naveren, Søn af Andreas Hanssen,
har lært Lærbogen gandske godt men uden Skinsomst(?)».

Gaarde og Pladser	Matr. No.	Mandskabet fra Fødselen til 56 Aar	Alder	Fødestæd	Søe Vant	Gift	Børn	tienst dygtig	hvilke Vaaben	Anmærkninger
Naveren	12	Lægdsmand Ole Guldbrandsen	49	Grønjord	ja	ja	2	nej	Riffel	
		Søn Jørgen Olsen	14	do.						
		Foster Søn Markus Johnsen	9	do.						
		Dreng Abraham Pedersen	23	Baltestad	ja			ja		
		d. Jens Amundsen	31	Kaarvigen	ja			ja		
		Gaardmand Hans Andreassen	26	Naveren	ja	nej		ja	Spyd	
		Andreas Andreassen	23	do.	ja	nej		ja	Riffel	
		Petter Andreassen	20	do.	ja			ja	Riffel	
		Ole Amundsen	25	Kaarvigen	ja			ja		Tiener hos Iver Erichsen, Naveren
		Simon Samuelsen	15	Stønnesbotten						do. hos do.
		Ole Erichsen	40	Molsnes	ja	nej		nej		Tiener Anders Thommes. Enke

MILITÆR RULLE FOR GISUND TINGLAG ÅR 1814.

Utdrag fra «Uefterretlig Rulle over Mandskabet fra Fødselen til 56 Aar inclusive i Lenvigs Sogn, Senjens Fogderi og Finmarkens Amt henhørende under 2den Divisions 3die Section - Forfattet den 12. November 1814 efter Ordre af Carl Møller Sections Anfører», transkribert av Lenvik Museum 1988.

I en militær rulle for Gisund tinglag datert 14.11.1814 er Peter Christian (20 år) og hans to eldre brødre Hans (Gaardmann, 26 år gammel) og Andreas (23 år) rulleført under matrikkel no 12: Navaren.

Alle tre er «Søe vant», ugifte og «tienst dygtig». Den eldste har «Spyd» og de to yngste «Riffel» som våpen (Transkribert Lenvik museum 1988).

Peter Christian giftet seg med Alethe Kiel i 1822. Han bodde da på Kragnæs og ble oppgitt å være 28 år gammel. Forlovere var Nils og Kiel Christophersen, begge fra Strømmen.

Pigen Berthe Nilsdatter Guldhav [i Målselv] er fadder da sønnen Andreas Kildal ble døpt i 1825. Berthe var 1 år i 1801 og datter til Niels Halsteensen (38 år), «Beboer en af ham selv oppryddet jord» på Guldhave og Anne Oudensdatter (36 år).

Hans søster, «Kone Antonette Andreasdatter Bakkebye» [i Malangen], er fadder da Peter Christian døper sønnen Bertheus Lorentz i 1827.

Fra Lofoten: Henningsvær havn like før 1900 (foto: Wilse).

Peter Christian var gaardbruker og oppgitt å være 40 år gammel da han døde i 1837.

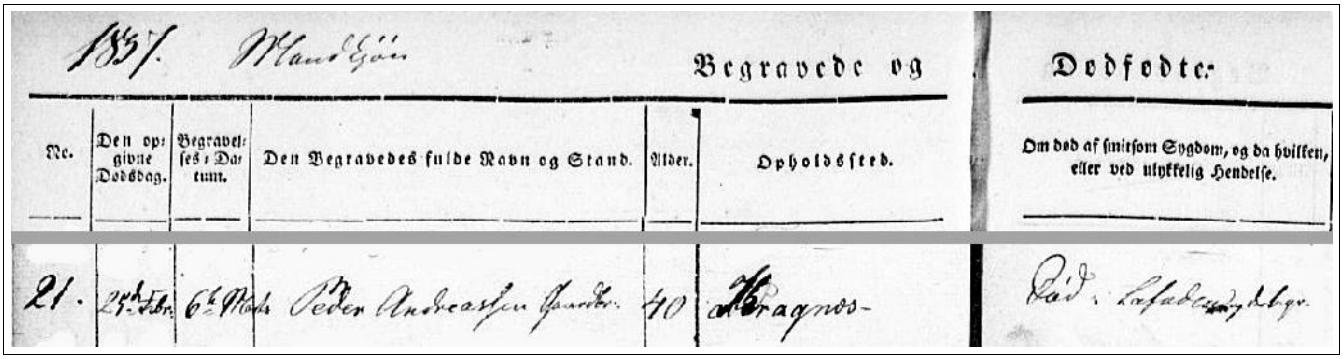

1837. Mandtall

							Begravede og	Dødfødte:
No.	Den opgivne Dødsdag.	Begravelses-Datum.	Den Begravedes fulde Navn og Stand.	Alder.	Opholdssted.		Om død af smitsom Sygdom, og da hvilken, eller ved ulykkelig Hendelse.	
21.	25 Feb.	6 Mch.	Peder Andreassen Gaardb.	40	Kragnes-		Død i Lofoden og der begr.	

Kirkebok Tromsø nr. 9, 1837-47: «Begravede og Dødfødte», folio 228, nr. 21.

Ifølge kirkeboken er han

«Død i Lofoden og der begr.»

Kirkeboken oppgir at han døde 25. februar 1837 og at han ble begravet 6. mars. Den etterfølgende boregistrering oppgir imidlertid at han døde 29. januar.

Fra tidsskriftet «Slekt og Data».

«I 1589 var Vågan sammen med Skrova og Gimsøy et residerende kapellani under Lødingen prestegjeld. Kirken på Skrova ble revet i 1713. Ifølge Erlandsen ble Vågan et eget soknekall i 1735, og ved reskript 14.01.1791 ble Vågan prestegjeld overf¢rt fra Salten til Lofoten og Vesterålen prosti. Ved kgl. res. 22.04.1852 ble det bevilget midler fra Nordlandske kirke- og skolefond til bygging av et bedehus i Henningsvær. Ved kgl. res. 18.06.1895 ble det tillatt å oppføre en ny kirke med minst 1.000 sitteplasser for Vågan hovedsokn på prestegårdens grunn. Soknepresten skulle ifølge kgl. res. 29.03.1906 møte to ganger årlig på hjelpekirkegården som var tillatt anlagt på Kvalvika under gården Helle i Austnesfjorden for å forrette jordfesting. Svolvær ladested fikk egen føring av kirkebok og fødselsregister ved kgl. res. 01.02.1922».

Det er vel trolig at Peder Christian er gravlagt i Vågan prestegjeld som omfattet nesten hele Austvågøy med Svolvær, Gimsøya og en rekke mindre øyer, blant andre Henningsvær og Skrova.

Dessverre er det lakuner i kirkebøkene, blant annet er kirkeboken 1748-1843 gått tapt i en brann. Det er derfor neppe mulig å finne ut noe mer om hvor og hva han døde av.

24.04.1838 ble det foretatt boregistrering etter Peter Christian på Kragnæs:

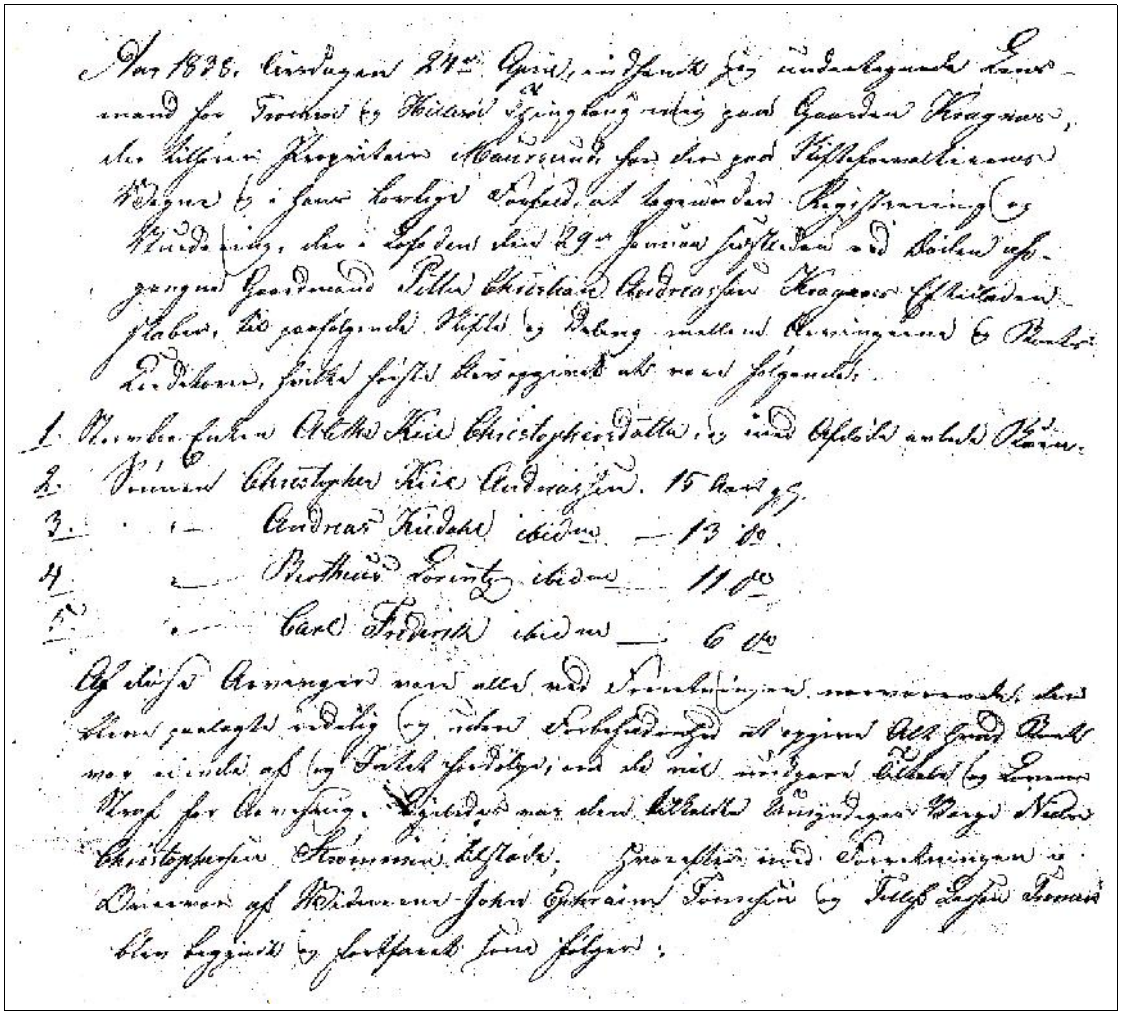

Boregistrering fra Statsarkivet i Tromsø - Kopiert av Alvin Andreassen.

«Aar 1838, Tirsdagen 24de April, indfandt sig undertegnede Lensmand for Tromsøe og Hillesøe Thinglaug mig paa Gaarden Kragnæs der tilhører Propritair Maursund for der paa Skifteforvalterens Wegne og i hans lovlige Forfald, at tage..den Registrering og Wurdering, der i Lofoden den 29de Januar sidstleden ved Døden afgangne Gaardmand Petter Christian Andreassen Kragnæs Efterladenskaber, til paafølgende Skifte og Deling mellem Arvingerne og Boets Kreditorer, hvilke først blev opgivet at være følgende:

1. Sterboe-Enken Alethe Kiil Christophersdatter, og med Afdøde avlede Børn:
2. Sønnen Christopher Kiil Andreassen - 15 Aar gl.
3. Sønnen Andreas Kildahl ibidem - 13 do.
4. Sønnen Bertheus Lorentz ibidem - 11 do.
5. Sønnen Carl Frederik ibidem - 6 do.

Af disse Arvinger vare alle ved Forretningen nærværende der blev paalagt indelig og uden Forbeholdenhed at opgive Alt hvad Boet var eiende af og Intet fordølge, om de vil undgaae Tiltale og Lovens Straf for Aavsvig(?). Ligeledis var den tilkaldte Umyndiges Werge Niels Christophersen Strømmen tilstæde;

Hvorefter med Forretningen i Overvær af Widnerne - John Ephraim Tømesen og Tollef Larsen Tromsøe blev begyndt og fortfaret som følger:»

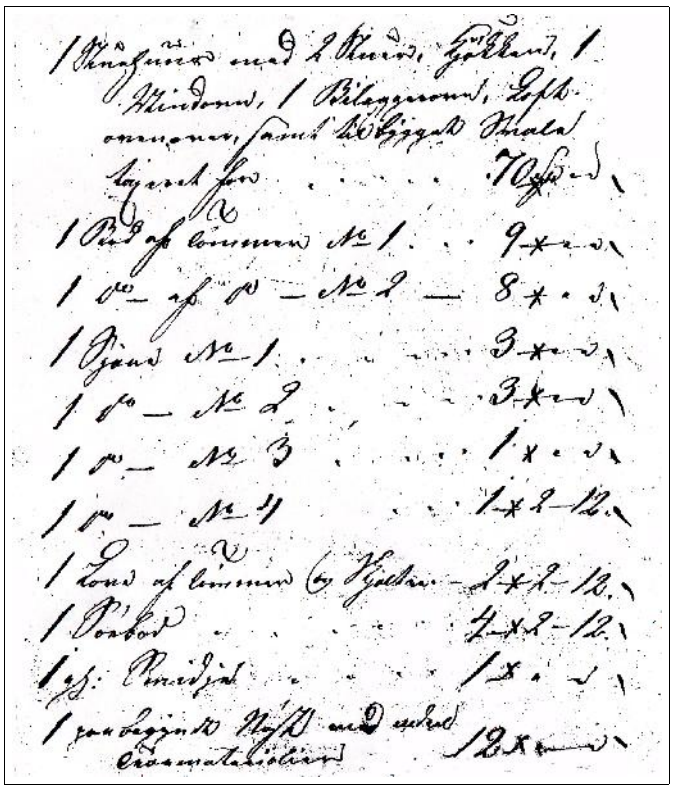

Boregistrering fra Statsarkivet i Tromsø - Kopiert av Alvin Andreassen.

«1 Stuehuus med 2 Stuer, Kjøkken, 1 Windovn, 1 Bilaggnovn(?),
Loft oven..., samt tilbygget Svale
taxeret for - - - 70 Spd.
1 Bod af Tømmer No 1 - - - 9 Spd
1 Do af Do No 2 - - - 8 Spd
1 Sjø.. No 1 - - - 3 Spd
1 Do No 2 - - - 3 Spd
1 Do No 3 - - - 1 Spd
1 Do No 4 - - - 1 Spd 2-12
1 Love af Tømmer og ... - - - 2 Spd 2-12
1 Søebod - - - 4 Spd 2-12
1 gl: Smidje - - - 1 Spd
1 paabegyndt Nøft med endel T.. materialier - - - 12 Spd
...»

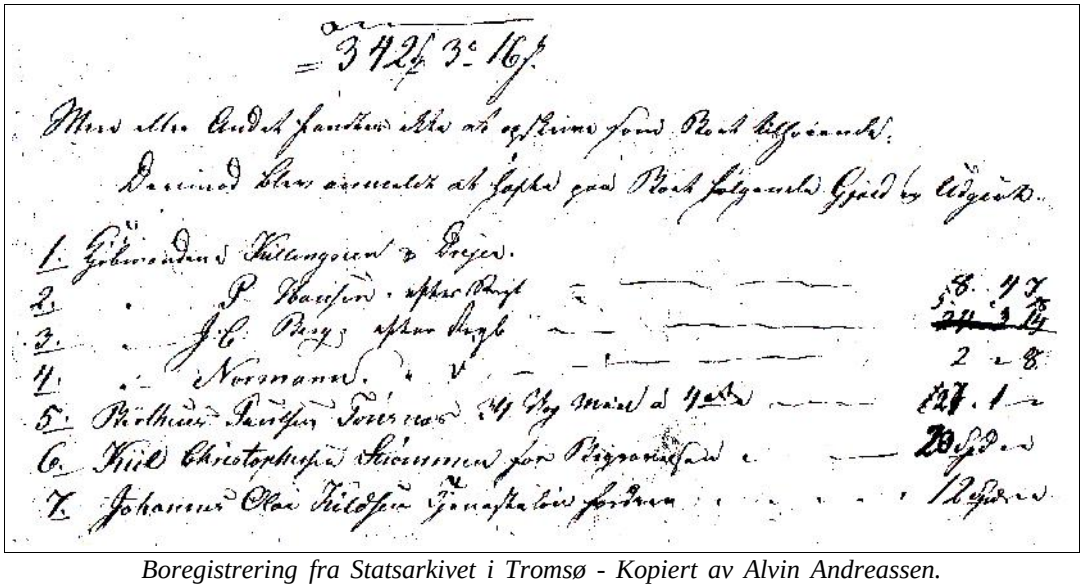

Boregistrering fra Statsarkivet i Tromsø - Kopiert av Alvin Andreassen.

«342 Spd 3 ort 16 skilling
Mere eller Andet fandtes ikke at opskrive som Boet tilhørende.
Derimod blev anmeldt at Hæfte paa Boet følgende Gjeld og Udgivt.
...
6. Kiil Christophersen Strømmen for Begravelsen - - - 20 Spd

...»

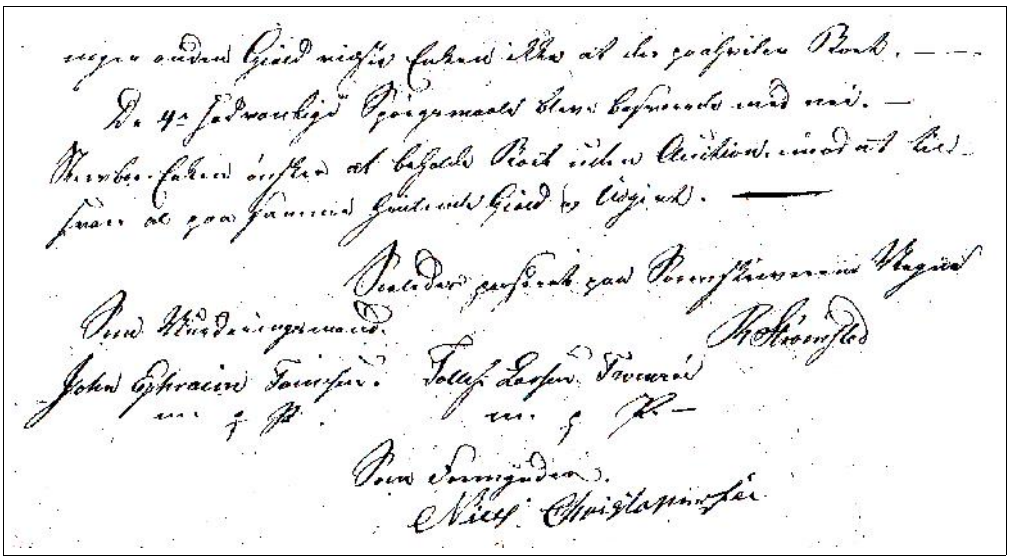

Boregistrering fra Statsarkivet i Tromsø - Kopiert av Alvin Andreassen.

«nogen anden Gield vidste Enken ikke at der paahviler Boet.
De 4de sedvanlige Spørgsmaal blev Besvarede med nei.
Stervboe-Enken ønsker at beholde Boet uden Auction imod at tilsvare al paa samme Hvilende Gield og Udgivt.
Saaledes parfiert paa Sorenskriverens Wegne - Th. Strømsted
Som Vurderingsmænd
John Ephrain Tømesen m[ed] p[aaholden] P[end] - Tollef Larsen Tromsøe m. p. P.
Som Formynder - Niels Christophersen».

Skifte etter Peter ble avholdt 28.08.1838:

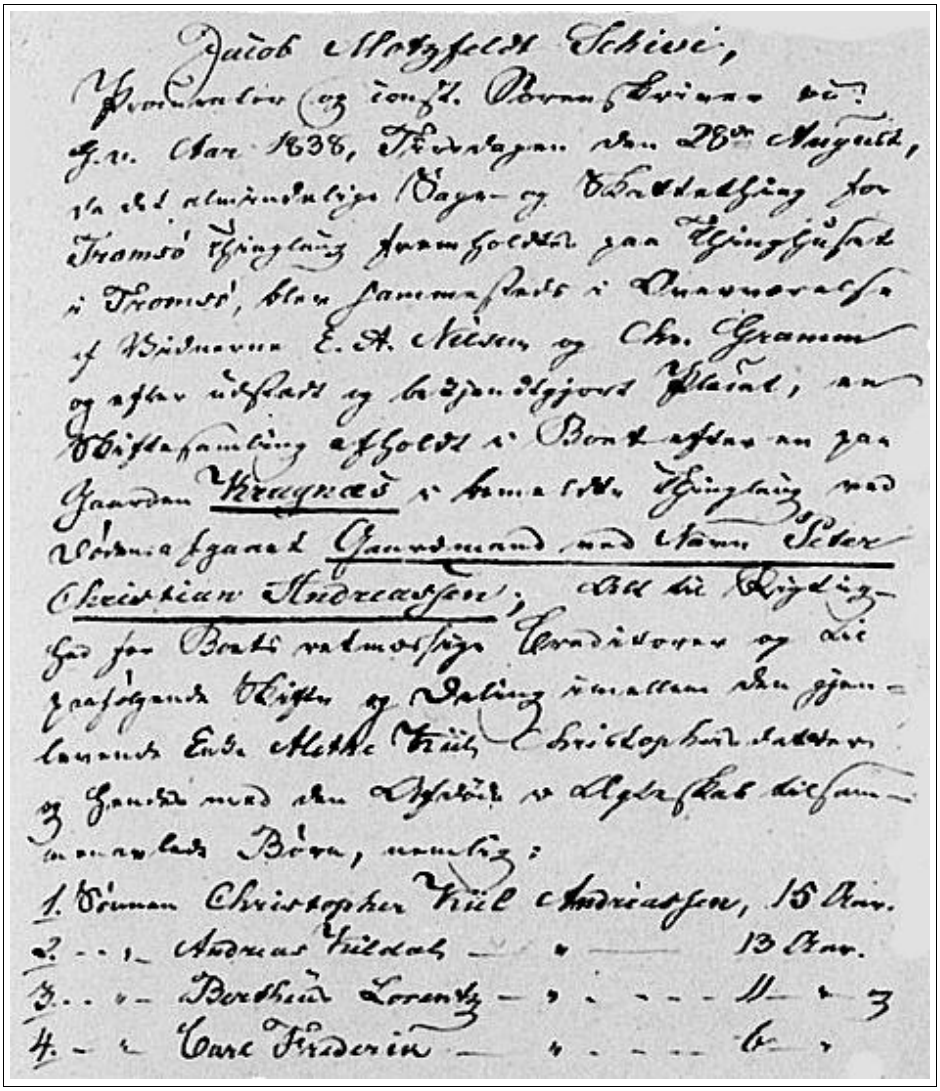

Skifteutlodningsprotokoll Senja og Tromsø nr. 167, 1837-44, folio 64a.

«Jacob Motzfeldt Scive,
Procurator og Const. Sorenskriver ...h.v. Aar 1838, Tirsdagen den 28de August, da det almindelige Sage- og Skattething for Tromsø Thinglaug fremholdt paa Thinghuset i Tromsø, blev sammesteds i Overværelse af Widnerne E. A. Nilsen og Chr. Gramm og efter udstedt og bekjendtgjort Placat, en Skiftesamling afholdt i Boet efter en paa Gaarden Kragnæs i bemelte Thinglaug ved døden afgaaet Gaardmand med Navn Peder Christian Andreassen;

Delt til Rigtighet for Boets retmæssige Creditorer og til paafølgende Skifte og Deling imellem den gjenlevende Enke Alethe Kiil Christophersdatter og hendes med den Afdøde i Ægdeskab tilsammen avlede Børn, nemlig:

1. Sønnen Christoper Kiil Andrassen, 15 Aar.
2. Sønnen Andreas Kildal Andriassen, 13 Aar,
3. Sønnen Bertheus Lorentz Andreassen, 11 Aar og
4. Sønnen Carl Fredrik Andriassen, 6 Aar

„„„».[113]

(Barn II:3, Far IV:9, Mor IV:10)

Gift 22.09.1822 i Tromsøysund (TR) med[114] neste ane.

Barn:

Christopher Kiil Pettersen Kragnæs. Fisker. Født 20.05.1823 på Kragnæs, Tromsøysund (TR). Døpt 22.06.1823 i Tromsøysund (TR).[115] Død 05.06.1894 på Kragnæs, Tromsøysund (TR). Begravet 11.06.1894 i Tromsøysund (TR).[116]

Da Christopher ble døpt var følgende faddere:
Christopher Kjelson Strømmen, Kjel Christophersen, Morten Christophersen, Gudetta Mortensdatter og Christianne Pedersdatter Nordbye.

I 1865 bodde han på Kragnæs, men den yngre broren, Carl Frederik, var «husfader». Han hadde da 1 hest, 6 kuer og 13 får. Utseden var ½ tønne poteter.

Hans kone, Golla Hansdatter, var søster til Ane, gift med Christophers bror, Carl Frederik. Hun ble født på Sandøre i 1816. De ble gift 12.10.1845.

Christen Andreas Christensen, sønn til Christen Christensen Hegelund, overtok bygselen av 6 mark i Kragnæs i 1828. Christopher vokste opp på Kragnæs sammen med sine foreldre og søsken hvor også hans far bygslet en del av gården. Etter at hans far, Peter Christian Andreassen, døde i Lofoten i 1837, giftet hans mor, Alethe Kiel Christophersdatter, seg 2. gang med Christen Andreas Christensen. Han overtok også bygselen etter Peter Chrstian i 1840. Etter at også hennes 2. mann døde, oppga hun den samlede bygsel til to av sine sønner, Carl Frederik og Christopher.

---

113 Folketellingen i 1801, 1931 Lenvik, folio 146a Kirkebok Lenvik nr. 1: «Confirmerede», folio 169. Kirkebok Tromsø 1829-37: «Copulerede», folio 683, nr. 24. Boregistrering i skiftepakke. Skifteutlodningsprotokoll Senja og Tromsø nr. 167, 1837-44, folio 64a.

114 Kirkebok Tromsø 1821-28: Gifte, folio 376, nr. 14.

115 Kirkebok Tromsø 1821-28: «Fødte Mandkjøn», folio 93, nr. 28.

116 Kirkebok Tromsøysund nr. 5: «E. Døde», folio 312, nr. 19.

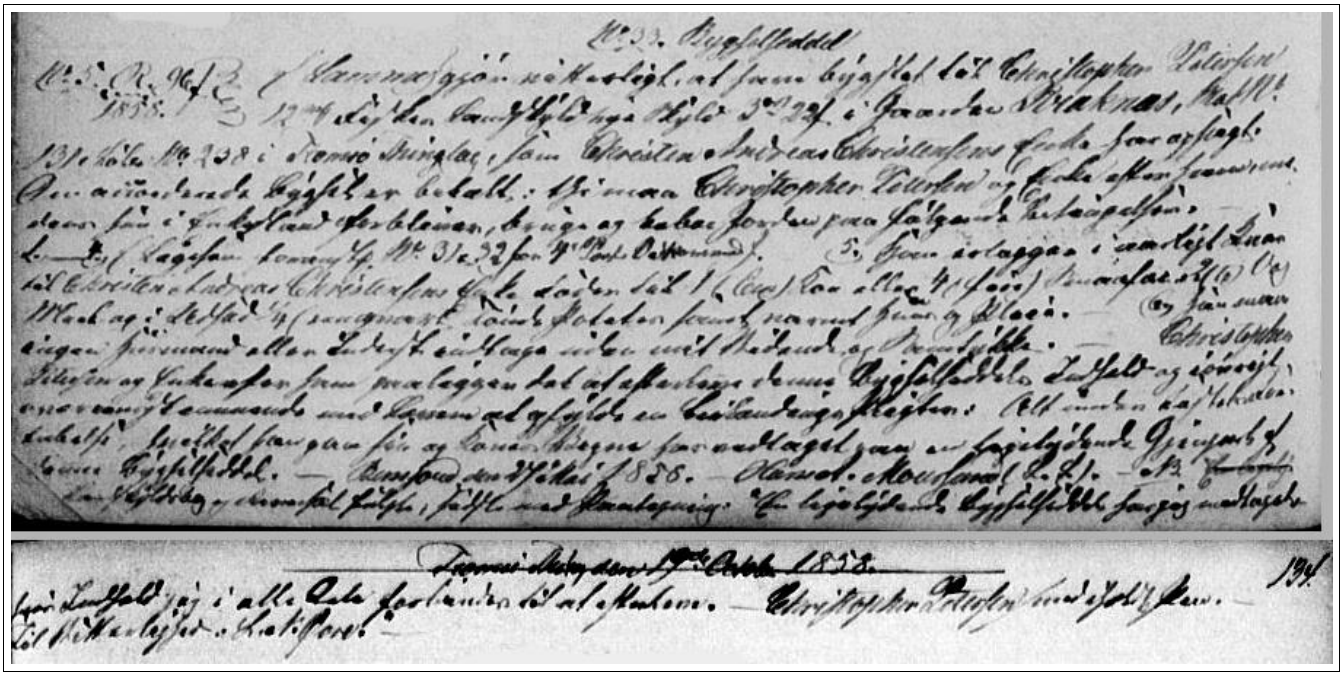

Pantebok Tromsø nr. 4, 1855-66, folio 133b-134a.

«No. 33. Bygselseddel:

{Samme} [Hans Andreas Moursund Eier af den Søndre Deel af Tromsßen proprietair Jordegods] Giør vitterligt, at have bygslet til Christopher Petersen 12 merker Fiskes Landskyld, nye Skyld 3 ort 22 sk. i Gaarden Kraknæs, MatNo. 131, LøbeNo. 238 i Tromsø Thinglag, som Christen Andreas Christensens Enke har opsagt. Den accorderende Bygsel er betalt: Thi maa Christopher Petersen og Enke efter hand medens hun i sin Enkestand forbliver, bruge Jorden og ... paa følgende Betingelser.

1. - 4. {Ligesom for ovenst No. 31 og 32} [viser til tidligere tinglyste skifter]

5. ....

...

Bensjord 27 Mai 1858.

Hans A. Moursund (L. S. [Litra et Supra])

NB. Landskyldsl..g og ... fulgte, Fædste med Paategning.

En ligelydende Bygselseddel har ieg modtaget,

hvis indhold ieg i alle Dele forbinder til at efterkomme.

Christopher Pettersen.»

Hans bror, Carl Frederik, fikk samtidig bykselseddel (No. 32) på den annen halvdel av Kragnæs (løpenummer 237).

I 1879 skjøter så A. Moursund gårdsparten i Kragnæs til Christopher for kr. 875 uten bygninger:

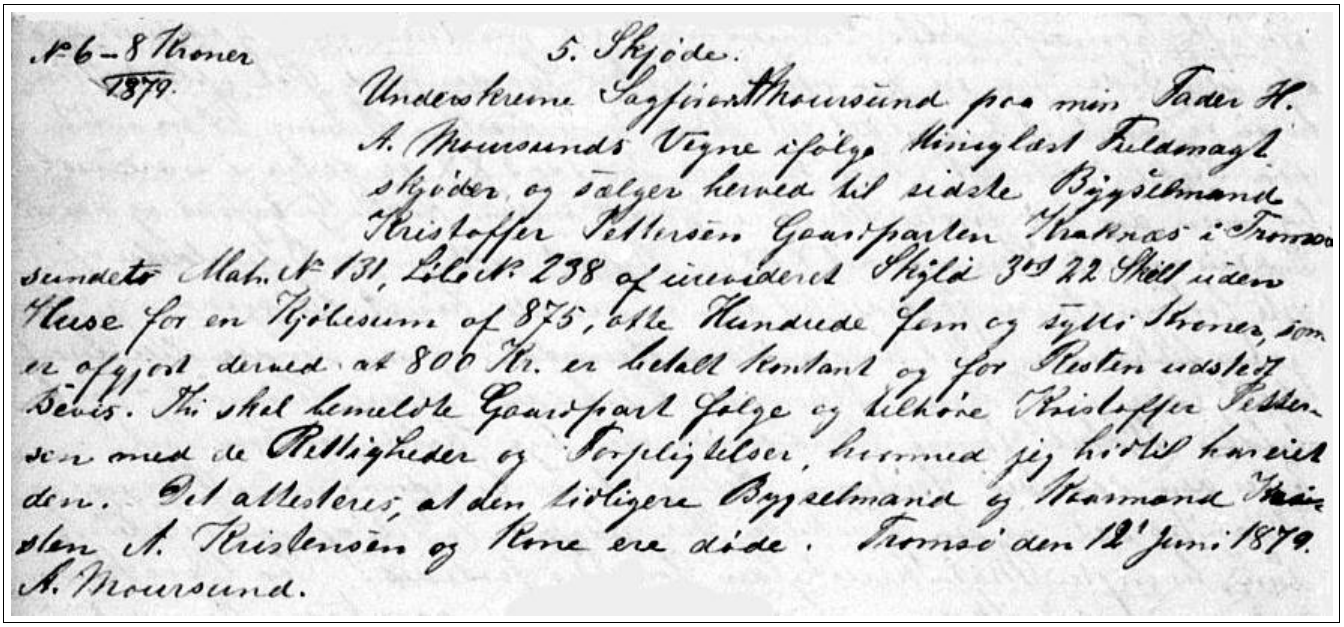

Pantebok Tromsø nr. 6, 1874-79, folio 341b.

«Vaarthinget for Tromsøsundets Thinglag den 12te Juni 1879.

5. Skjøde.

Undertegnede Sagfører A. Moursund paa min Fader H. A. Moursunds Vegne ifølge thinglæst Fuldmagt skjøder og sælger herved til sidste Bygselmand Kristoffer Pettersen Gaardparten Kraknæs i Tromsøsundet Matr. No. 131, Løbe No. 238 af revideret Skyld 3 ort 22 Skill. uden Huse for en Kjøbesum af 875, otte Hundrede fem og sytti Kroner som er afgjort dermed at 800 kr. er betalt Kontant og for Resten udstedt Bevis. Thi skal bemeldte Gaardpart følge og tilhøre Kristoffer Pettersen med de Rettigheder og Forpligtelser, hermed jeg hidtil har eiet den. Det attesteres, at den tidligere Bygselmand og Kaarmand Kristen A. Kristensen og Kone ere døde.

Tromsø den 12 Juni 1879. A. Moursund.»

08.06.1889 solgte Christopher sin del av Kragnæs til Nils Andreas Nilsen, gift med Andrea Kildal, datteren til Christophers bror, Carl Frederik:

«Sage- og Skattethinget for Tromsøsundet 24 Juni 1889.

7. Skjøde.

Tarif No 6 O. R(?) Otte Kroner.

Undertegnede Kristoffer Pettersen erkjender herved at have solgt ligesom jeg nu skjøder og overdrager til Nils Andreas Nilsen Kraknæs den mig ved Skjøde, dat. og thingl. 12 Juni 1879, tilhjemlede Gårdpart Kraknæs, M. No. 131, Lit: 138 i Tromsøsundets Thinglag, af urev. Skyld 3 Ort 22 Skill. tilligemed min eiende Halvpart af den på Gårdparten stående Stue samt mit hele Fjøs for den mellem os omforenede Kjøbesum 875 - otte hundrede syvti fem - Kroner mod at Kjøberen tilsvarer mig og Hustru Golla Hansdatter sådant årligt Kår:

a) Foder og Røgt for 1 - en - Ko og 5 - fem - småfæ,

b) ½ - en halv - Poteter til Udsæd samt fornødent Land til Poteternes Sætning, og endelig

c) varmt Hus og ordentlig Pleie.

Ved min, Kristoffer Pettersens, eller min Hustrues Død bortfalder af ovennævnte Kår Foder og Røgt til 4 Småfæ og ¼ Tønde Poteter, medens det Øvrige bliver at erlægge til den Gjenlevende af os. Ovenstående Kaar anslåes til en Værdi af 100 - hundrede - Kroner årlig. Af Kjøbesummen er kontant betalt 400 Kroner, medens Restbeløbet 475 Kroner skal henstå rentefrit, indtil Kjøberen ser sig istand til at erlægge samme. Thi skal bemelte Gårdpart Kraknæs, af Nummer og Skyld som anført, herefter tilhøre Nils Nilsen Kraknæs som hans retmæssige Eiendom og bliver jeg, Kristoffer Pettersen, herfor hans Hjemmelsmand efter Loven. - Ovenstående vedtages herved med vore Underskrifter i Overvær af hostegnede Vitterlighedsvidner.

Tromsø den 8de Juni 1889.

Som Kjøber: Nils Andreas Nilsen.

Til Vitterlighed: O. Hje.slhen. Olaus Petersen.

Som Sælger: Kristoffer Pettersen m[ed] p[aaholden] P[end].

Til Vitterlighed: R(?) Erlandsen. Olaus Petersen.

Kaaret afl[yst]. 1 Nvbr. 1901. 16-344».

I 1875 bor han på den ene av Kragnæs-gårdene med sin kone og mor. Han har 1 hest, 4 kuer og 11 får. Utseden er 1 tønne poteter.

Golla døde som kaarkone av lungebetennelse 27.05.1894.

«E. Kaarmand Kristoffer Kihl Pettersen» døde i 1894, 71 år gammel, dagen etter at hans kone ble begravet. Begge ble jordfestet på Storstennæs kirkegaard, Golla 04.06.1894 og Christopher 11.06.1894.[117]

Carl Frederik Pettersen Kragnæs. Født 29.04.1832 på Kragnæs, Tromsøysund (TR). Døpt 10.06.1832 i Tromsøysund (TR).[118] Død 20.02.1901 på Kragnæs, Tromsøysund (TR). Begravet 01.03.1901 i Storsteinnæs, Tromsøysund (TR).[119] (Se II:3).

III:6 mf m

Alethe Kiel Christophersdatter Strømmen/Kragnæs. Født 20.06.1795 i Strømmen, Tromsøysund (TR). Døpt 19.07.1795 i Tromsøysund (TR).[120] Flyttet fra Strømmen, Tromsøysund (TR) til Kragnæs, Tromsøysund (TR). Død 03.02.1878 på Kragnæs, Tromsøysund (TR). Begravet 08.02.1878 i Tromsøysund (TR).[121]

Alethe (Allethy) ble døpt 7 søndag efter «Trenitades» (Trefoldighet) i 1795.
Faddere var Niels Monsen, Mons Nielsen, Marren og Aurløv Jolsdatter, alle fra Norfiorden, samt Hana Larsdatter Skuldgammen (Johanna Larsdatter Schulgam, 48 år i 1801).

Ved folketellingen i 1801 var Alethe (Alit) 7 år. Hun ble konfirmert i juli 1811 og var da 16 år gammel.

Da Alethe giftet seg med Peter Christian bodde han på Kragnæs og hun på Strømmen. De flyttet antagelig

117 Kirkebok Tromsø 1837-47: «Ægteviede», folio 212, nr. 20. Folketellingen for 1934 Tromsøysund i 1865 og 1875.

118 Kirkebok Tromsø 1829-37: «Døbte Drengebørn», folio 348, nr. 39.

119 Kirkebok Tromsøysund nr. 6: «E. Døde», folio 328, nr. 9.

120 Kirkebok Tromsø 1787-95: «Døbte», folio 50.

121 Kirkebok Tromsøysund nr. 3: «D. Begravede og Dødfødte», folio 184, nr. 10.

sammen på Kragnæs, da Alethe bodde der da de fikk sønnen Andreas Kildal.

Alethe og Peter Christian hadde følgende barn (minst):
1823: Christopher Kiil.
1825: Andreas Kildal.
1827: Bertheus Lorentz. Han døde i Vaagnæs av «Alderdomssvaghed» i 1904.
1832: Carl Frederik.

Andreas Kildal ble født på Kragnæs 15.01.1825. Faddere var Gdbr. Nils Christophersen og Golla Larsdatter Strømmen, Gdbr. Hans M. Christophersen Strømmen, Pigen Berthe Nilsdatter Guldkh... i Maaselven [1 år i 1801, datter til Niels Halsteensen (38 år i 1801) og Anne Oudensdatter (36 år i 1801) på Guldhav, Målselv i Lenvik annekssokn], Gdbr. Anders Hansen Finnæs og Ingeri Christophersdatter ibid (Kirkebok 1821-28, folio 164, nr. 15).
«Ind. [inderst] Andreas Kildal Pettersen Kragnæs» døde 19.04.1858, 34 år gammel (Kirkebok Tromsøysund nr. 1, folio 215, nr. 13).
Bertheus Lorentz ble født på Kragnæs 04.06.1827. Faddere var Christopher Kielsen Strømmen, Gm. Kiel Christophersen Strømmen, Pike Ane Johanna Bastiensdatter Strømmen, Gm. Jens Persen Bakkebye [Jens Pedersen var 6 år i 1801, sønn til festebonde Peder Paulsen på Bakkebye], Kone Antonette Andreasdatter Bakkebye [5 år i 1801, datter til Andreas Hansen og Sophia Matthiasdatter (begge 45 år i 1801) på Naveren i Målselv, Lenvik annekssokn under Ibestad (Astafjord)] og Pike Caroline Petersdatter Sand (Kirkebok 1821-28, folio 322, nr. 42).

Etter at Peder Christian døde i 1837, giftet Alethe seg igjen 16.10.1839 med Christen Andreas Christensen. Hennes alder oppgis feilaktig å være 24 år!
«Ungk. Christen Andreas Christensen Kragnæs - Alder 24 Aar - Faders Navn: Christen Heggelund Christensen.
Enke Aleth Kiil Krphersd. ibid - Alder: 24(!) - Faders Navn: Christopher Kielsen.
Forlovere: Johannes Nilsen Strømmen og Christen Heggelund Christensen Kragnæs».

Christen Andreas hadde overtatt bygselen av 6 mark i Kragnæs i 1828:

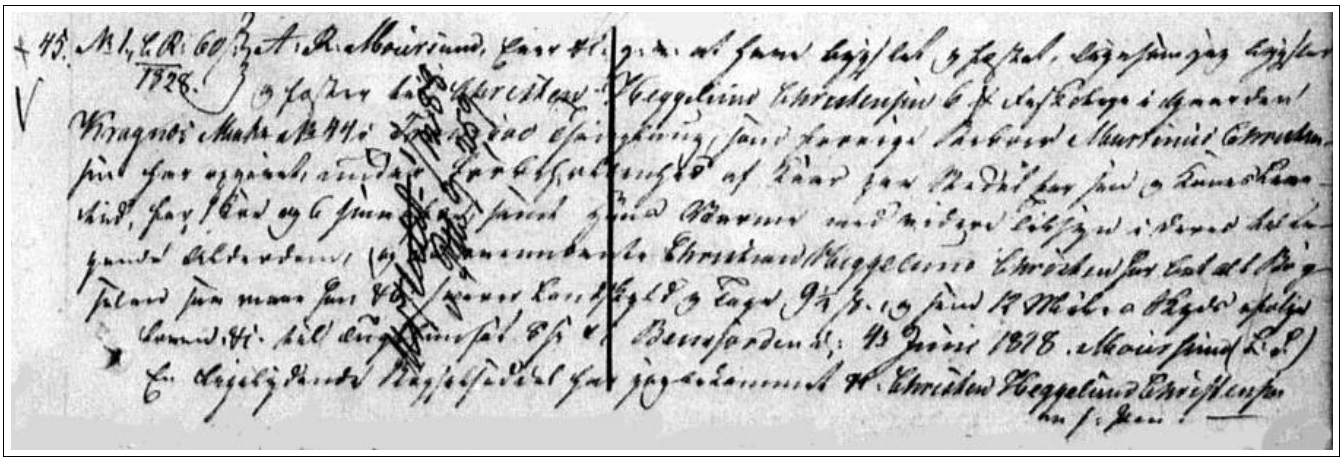

Pantebok Senja og Tromsø, Tromsø tinglag nr. 2, 1809-38, folio 189a.

«Kraknes [Tromsøysundet]:
Bygselseddel fra propr. Maursund til Christen Heggelund Christensen på 6 mark i denne Gård, tidligere brukt av Martinus Christensen, lnr. 240, datert 04.06.1828, tinglyst 23.06.1828».

Etter at Alethe som enke giftet seg med Christen Andreas, overtok han også bygselen etter hennes første mann, Peter Christian Andreassen. Jeg har ikke lykkes å tyde størrelsen på den landsskyld han overtok i henhold til følgende bygselseddel:

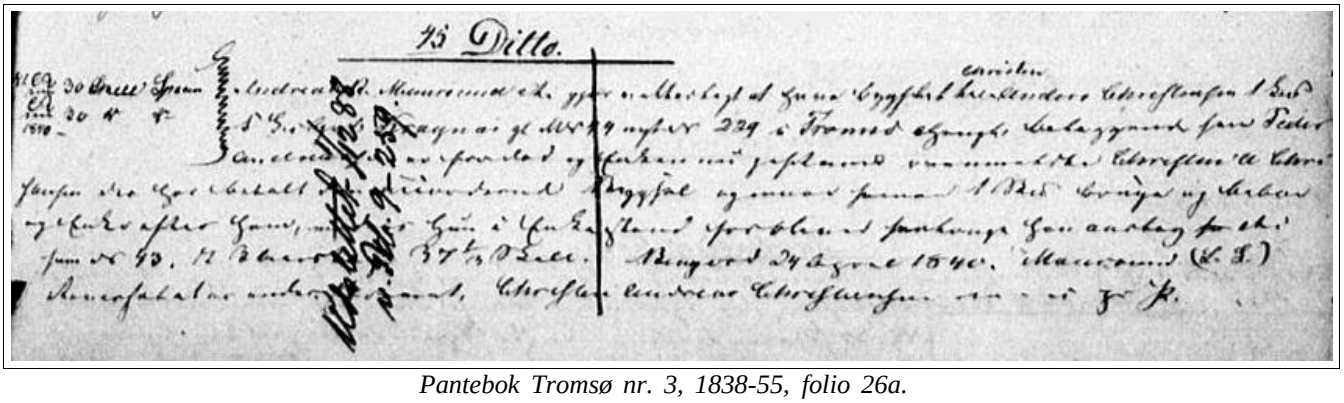

Pantebok Tromsø nr. 3, 1838-55, folio 26a.

«45 Ditto. [Bygselseddel].
Andreas R[øst] Maursund etc: [Proprietair og Ejer af den Søndre Deel av Tromsø Proprietair Jordepart] gjør vitterligt at have bygslet til Christen Anders Christensen 1 ... L. S. [landskyld] i Grd Kragnæs gl Mat 77 nyt Mat 229 i Tromsø Thingl. Beliggende som Peder Andresen ... er fradød(?) og Enken nu gift med ... Christen A. Christensen der

har Betalt ... ... Bygsel og naar hermed 1 ... Bruge og Beboe og Enke efter Hand, medens Hun i Enkestand forbliver ...

Bensjord 24 April 1840. Maursund (L. S. [Litra et Supra])
... at er indforstaaet. Christen Andreas Christensen m[ed] p[aaholden] P[end].»

Ved folketellingen i 1865 bodde Alethe hos sine sønner på Kragnæs, hun var da 75 år gammel. Ved EDB-registreringen av folketellingen kalles hun feilaktig «Mette».

I 1875 er hun «Føderaadskone» og bor hos sin eldste sønn, Kristoffer, på den ene av Kragnæs-gårdene. Hun har 1 ku og 4 får.

Alethe døde av «Alderdomssvaghed» i 1878, 83 år gammel. Det oppgis i kirkeboken at hun ble født i 1794.[122]

(Barn II:3, Far IV:11, Mor IV:12)

Gift 22.09.1822 i Tromsøysund (TR) med[123] forrige ane.

III:7 mm f

Hans Larsen Sandøre. Festebonde. Født 1780 på Sandøre (Sannes), Balsfjord (TR). Døpt 25.06.1780 i Balsfjord (TR).[124] Død 26.07.1866 på Sandøre (Sannes), Balsfjord (TR). Begravet 31.07.1866 i Balsfjord (TR).[125]

Hans ble døpt 5. søndag etter Trefoldighet i 1780.
Faddere var Thomas Pedersen, Søren Sørensen, Hans Hansen Sandøre, Giertorie Jrgens og Ingeborg Sørensdatter Stornæs.

122 Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 221a. Kirkebok Tromsø 1806-21: «Confirmander», folio 12. Pantebok Senja og Tromsø, Tromsø tinglag nr. 2, 1809-38, «Tromsø», folio 189a; Tromsø nr. 3, 1839-55, folio 26a. Kirkebok Tromsø 1837-1847: «Ægteviede», folio 184, nr. 32. Folketellingen for 1934 Tromsøysund i 1865 og 1875.

123 Kirkebok Tromsø 1821-28: Gifte, folio 376, nr. 14.

124 Kirkebok Tromsø 1779-96: Døpte, folio 15.

125 Klokkerbok Balsfjord nr. 6: «D. Begravede og Dødfødte», folio 197, nr. 13.

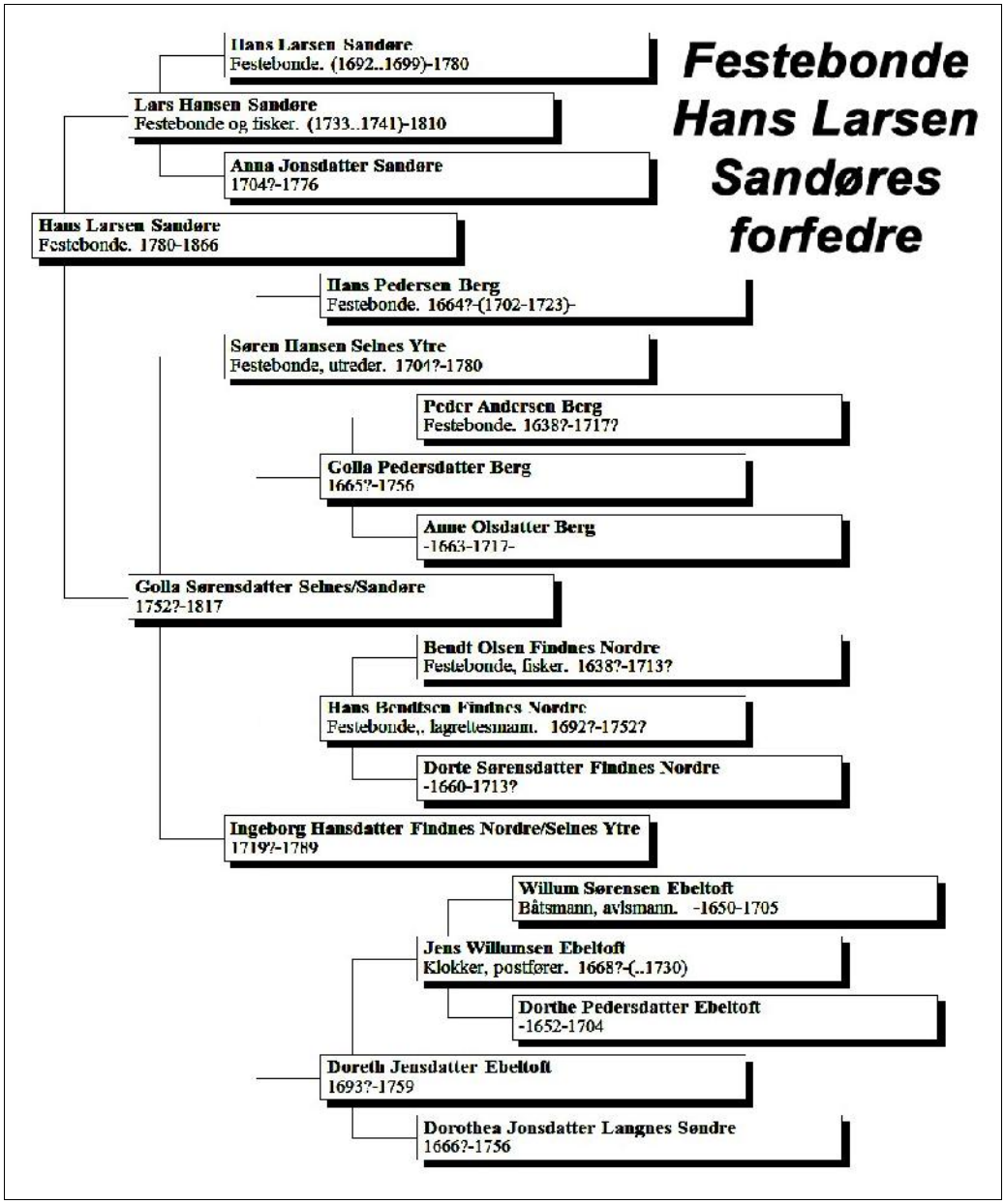

Ved folketellingen i 1801 var Hans ugift og 20 år gammel. Han bodde hjemme hos sine foreldre på Sandøren.

Hans bodde fortsatt på Sandøre da han giftet seg med Anne Viviche i 1812. Forlovere var Christopher Kielsen, Strømmen, og Villum Jensen, Langnes.

29.05.1812 oppga hans mor, Golla Sørensdatter, halve bruket eller 4 merker til fordel for Hans.

Da datteren Ane ble født bodde familien på Sandøre.

I 1865 hadde sønnen Lars overtatt Sandøre (Matr. nr. 175 A). Hans var «Gaardbruger og leilænding» og 45 år gammel. Hans kone, Cecelie Andersdatter var 46 år gammel. Hos seg hadde de barna Elen L. (16 år), Johan (14 år), Ane M. (12 år), Golla N. (10 år), Petter (7 år) og Anna K. (4 år). Han hadde 1 hest, 5 kuer, 18 får og 9 gjeder. Utseden var 4½ tønne poteter. Det sto ett hus på gården.

Hans og Anne bodde som «Kaarfolk» på gården. Hans var da 85 år gammel.

«Kaarmand Hans Larsen» døde i 1866 på Sandøre, 86 år gammel.[126]

(Barn II:4, Far IV:13, Mor IV:14)

Gift 20.09.1812 i Balsfjord (TR) med[127] neste ane.

Barn:

Ane Hansdatter Sandøre/Kragnæs. Født 08.11.1831 på Sandøre (Sannes), Balsfjord (TR). Døpt 23.04.1832 i Balsfjord (TR).[128] Død 16.07.1894 på Kragnæs, Tromsøysund (TR). Begravet 21.07.1894 i Tromsøysund

126 Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 202b. Folketellingen for 1933 Balsfjord i 1865. N. S. Magelssen og Peter A. Larssen: Balsfjords bygdebok, 1925, side 107.

127 Kirkebok Tromsø 1806-21: Gifte, folio 659.

(TR).[129] (Se II:4).

III:8 mm m

Anne Viviche Christophersdatter Strømmen/Sandøre. Født 27.09.1788 i Strømmen, Tromsøysund (TR). Døpt 12.10.1788 i Tromsøysund (TR).[130] Død 11.06.1869 på Sandøre (Sannes), Balsfjord (TR). Begravet 16.06.1869 i Balsfjord (TR).[131]

Anne Wiveke kom fra Strømsgaard i Tromsøsundet

Hun ble døpt 21. søndag efter «Trenitates» (Trefoldighet) i 1788.
Faddere var Christopher Hansen Strømmen, Peder Hansen Berg, Helge Hansen Mielle, Ane Lisbeth Grønbek Tromsøe, Ane Kristina Mielle og Karren Marria Khristensdatter Tisnæss.

Ved folketellingen i 1801 oppgis Ane Viviche å være 10 år gammel.

Da Ane Viviche og Hans giftet seg bodde Ane i Strømmen.

Ane Viviche og Hans hadde følgende barn (minst):
1814: Bereth.
1816: Golla, gift med Christopher Kiil Pettersen Kragnæs
1817: Lavina Andrea, gift med Andreas Kildal Petersen, Kraknæs.
1821: Lars.
1823: Hans.
1826: Christopher.
1827: Ingeborg.
1829: Johan.
1830: Henning, død ½ år gammel.
1831: Ane, gift med Carl Frederik Pettersen Kragnæs.
1837: Johannes, død 4 dager gammel.

Bereth ble født på Sandøre og døpt 29.05.1814, 4 uker gammel. Faddere var Mogens Nilsen [og] Nils Mogensen Strømsnæs, Bereth Nilsdatter [og] Abelona Christophersdatter Strømmen og Gaalla Larsdatter Sandøre (Kirkebok 1806-21, folio 217, nr. 71).

Gaalla ble født på Sandøre, hjemmedåp bekreftet i kirken 23.06.1816 da hun var 3 uker gammel. Faddere var Melchior K: Bemhofh Tromsøe, Anders Jensen Finnæs, Nils Christophersen [og] Alethe Christophersdatter Ryestrømmen, Anne Larsdatter Tonsvigen og Gaalla Larsdatter Sandøre (Kirkebok 1806-21, folio 231).

Lavina Andrea ble født på Sandøre, hjemmedåp bekreftet i kirken 11.02.1818 da hun var 8 uker gammel. Faddere var Ole Hansen ibidem, Johannes Pedersen, Ann Jacobsdatter, Christin Tarholdsdatter og Margaretha Hansdatter Tromsø (Kirkebok 1806-21, folio 243).

Lars ble født på Sandøre 19.07.1821, hjemmedøpt «Aug: 2den», og dåpen bekreftet i kirken 16.09.1821. Faddere var Kiel Christophersen Strømmen, Niels Christophersen og Johan Christophersen ibid, Juditha Mortensdatter ibid og Abelone Christophersdatter ibid (Kirkebok 1821-28, folio 28, nr. 56).

Hans ble født på Sandøren 02.12.1823, hjemmedåp bekreftet i kirken 7. mars 1824. Faddere var Christopher Kielsen Strømmen (Annes far), Anders Persen Findnæs, Ole Hansen Sandøren, Ane Berg Tromsø(?) og Aasele Olsdatter Sandøren (Kirkebok 1821-28, folio 119, nr. 14).

Christopher ble født på Sandøren 29.09.1826, hjemmedøpt av Hans Larsen, dåpen bekreftet i kirken 10. november. Faddere var Gm. Nils Christophersen Strømmen, Johan Christophersen Strømmen, Petter Andreassen Kragnæs, Golla Larsdatter Strømmen og Elenora Ingebriktsdatter Strømmen (Kirkebok 1821-28, folio 248, nr. 79).

Ingeborg ble født på Sandøren 08.06.1827 og døpt 29. juli. Faddere var Gm. Johan Christophersen Ursfjord, Hans Mortensen Ursfjord, Peter Andersen Kragnæs, Kone Aleth Christophersdatter Kragnæs, Pike Malene Adriansdatter Tennæs og Pike Nille Olsdatter (Kirkebok 1821-28, folio 323, nr. 55).

Johan ble født på Sandøren 28.03.1829, hjemmedåp bekreftet i kirken 21.06.1829. Faddere var Niels Christophersen Strømmen og K. Golla Larsdatter, Jørgen Andersen Holmenæs, Anders Nilsen Kragsletten og H: Johanna Jensdatter (Kirkebok 1829- 37, folio 280, nr. 38).

«Heming Hansen Db: af Sandøren» døde 20.07.1830 - ½ år gammel - og ble «Begraven 3die August» (Kirkebok 1829-37, folio 836 nr. 25).

«Drgb: Hdb [Drengebørn Hiemmedøpt] Johannes Hansen Sandøre» døde 02.01.1837 - «4 dage» gammel - og ble «Begraven 13de» (Kirkebok 1829-37, folio 884, nr. 7).

I 1865 bodde Anne Viviche, 76 år gammel, med sin mann som «Kaarfolk» hos sønnen Lars på Sandøren. Hun var «Blind fra sit 74 aar».

«Kaarenke Ane Vivike Kristoffersdatter» døde på Sandøren i 1869, 81 år gammel.[132]

---

[128] Kirkebok Tromsø 1829-37: «Døbte Pigebørn», folio 339.

[129] Kirkebok Tromsøysund nr. 5: «E. Døde», folio 313, nr. 32.

[130] Kirkebøkene Trømsø 1779-96: «Ægte og uægte Barns Daab», folio 42 og 1787-95: Døpte, folio 22.

[131] Klokkerbok Balsfjord nr. 6: «D. Begravede og Dødfødte», folio 202, nr. 19.

(Barn II:4, Far IV:15, Mor IV:16)

Gift 20.09.1812 i Balsfjord (TR) med[133] forrige ane.

Generasjon IV

IV:1 ff ff

Hans Nielsen Tennæs. Festebonde, jektebygger og fisker. Født omkring 1753. Død 1812 på Tennæs Indre, Balsfjord (TR). Begravet 07.06.1812 i Balsfjord (TR).[134]

Hans ble konfirmert 20. søndag etter Trefoldighet i 1769, 17 år gammel. Det angis ikke hvilken gård han kommer fra.

Hans og Kirsten giftet seg på Karlsøy i 1775:
«13: Søndag efter Trefoldighed.
Trolovet Ungkarl Hans Nielsen af Tromsøe Sogn med Pige Kirsten Nielsdt. af Ulfsfjord.
Sponsores: Anders Andersen Tennes og Hans Sørensen Bakebye».
«22: Søndag efter Trefoldighed.
Ægteviet Ungkarl Hans Niels: af Tromsøe Sogn med Pige Kirsten Nielsd: af Ulfsfjorden».

Hans far, Niels Holdersen, var fadder da deres eldste sønn Niels ble døpt i 1776.

I boka om «Endreslekta» oppgis feilaktig at den Kirsten - født i 1751 - som var datter til Niels Endresen og Karen Joensdatter ble gift med Hans Nielsen Røsnes (1748-98). Om dette skulle være korrekt ville hun ikke være identisk med den «Kirsten Nielsdatter af Ulfsfjord» som giftet seg med Hans Nielsen [Tennæs] fra Tromsø sogn i 1775.

Da barna til Hans døpes angis ikke morens navn, mens han hver gang oppgis å bo på Tennæs. Imidlertid finner vi såvel barna som hans hustru, Kirsten Nielsdatter, i såvel folketellingen fra 1801 [Tennæs kalles her Sennæss] som i skiftet etter Hans i 1813.

Det oppgis ikke hvilke gårder Hans og Kirsten kom fra da de giftet seg i 1775. Forloveren Anders Andersen Tennæs var imidlertid enten svoger til Hans Nielsens mor, Kirsten Larsdatter, eller - mer sannsynlig - hennes søstersønn og Hans Nielsens fetter med samme navn. Denne Anders Andersen Tennæs var omkring 47 år i 1775.

Det er videre klart at familiene kjente hverandre. Morbroren til Hans, Jacob Larsen Skittenelv, var gift med Kirsten Endresdatter, søster til Kirstens far.

Noen annen Kirsten Nielsdatter i Ullsfjorden, født omkring 1751, har jeg ikke funnet!

Hans bodde på Indre Tennes og hans bruk skattet av 6 merker. Han beholdt sitt bruk udelt til 1801, da han overlot halve bruket (3 merker) til sønnen Nils.

På sommertinget i Helgøe tinglag 02.06.1788 gikk Hans til sak mot sin nabo Ole Andersen for hugst i hans skog på Tennes:

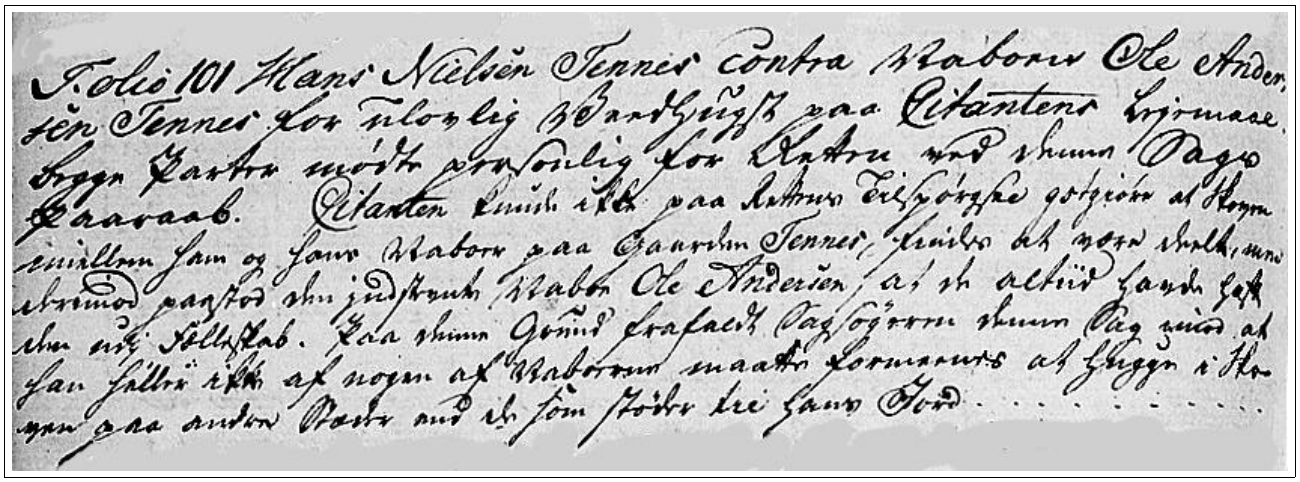

Tingbok Senja og Tromsø nr. 55, 1786-89, folio 174b.

«Folio 101 Hans Nielsen Tennes contra Naboen Ole Andersen Tennes for ulovlig Baadhugst paa Citantens Lejemaal. Begge Parter mødte personlig for Retten ved denne Sags paaraab.

Citanten kunde ikke på Rettens Tilspørgelse gotgiøre at Skogen imellem Ham og hans Naboe paa Gaarden

132 Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 221a. Kirkebok Tromsø 1821-28: Døpte, folio 119, nr. 14. Folketellingen for 1933 Balsfjord i 1865. N. S. Magelssen og Peter A. Larssen: Balsfjords bygdebok, 1925, side 107.

133 Kirkebok Tromsø 1806-21: Gifte, folio 659.

134 Kirkebok Tromsø 1806-21: Begravede, folio 836.

Tennes, findes at være deelt, men derimod paastod en jndstevnte Naboe Ole Andersen at de altiid havde haft den udj Fælleskab. Paa denne Grund frafaldt Sagsøgeren denne Sag imod at han heller ikke af nogen af Naboerne maatte formaas at hugge i skogen paa andre Stæder end de som støder til Hans Jord . ...».

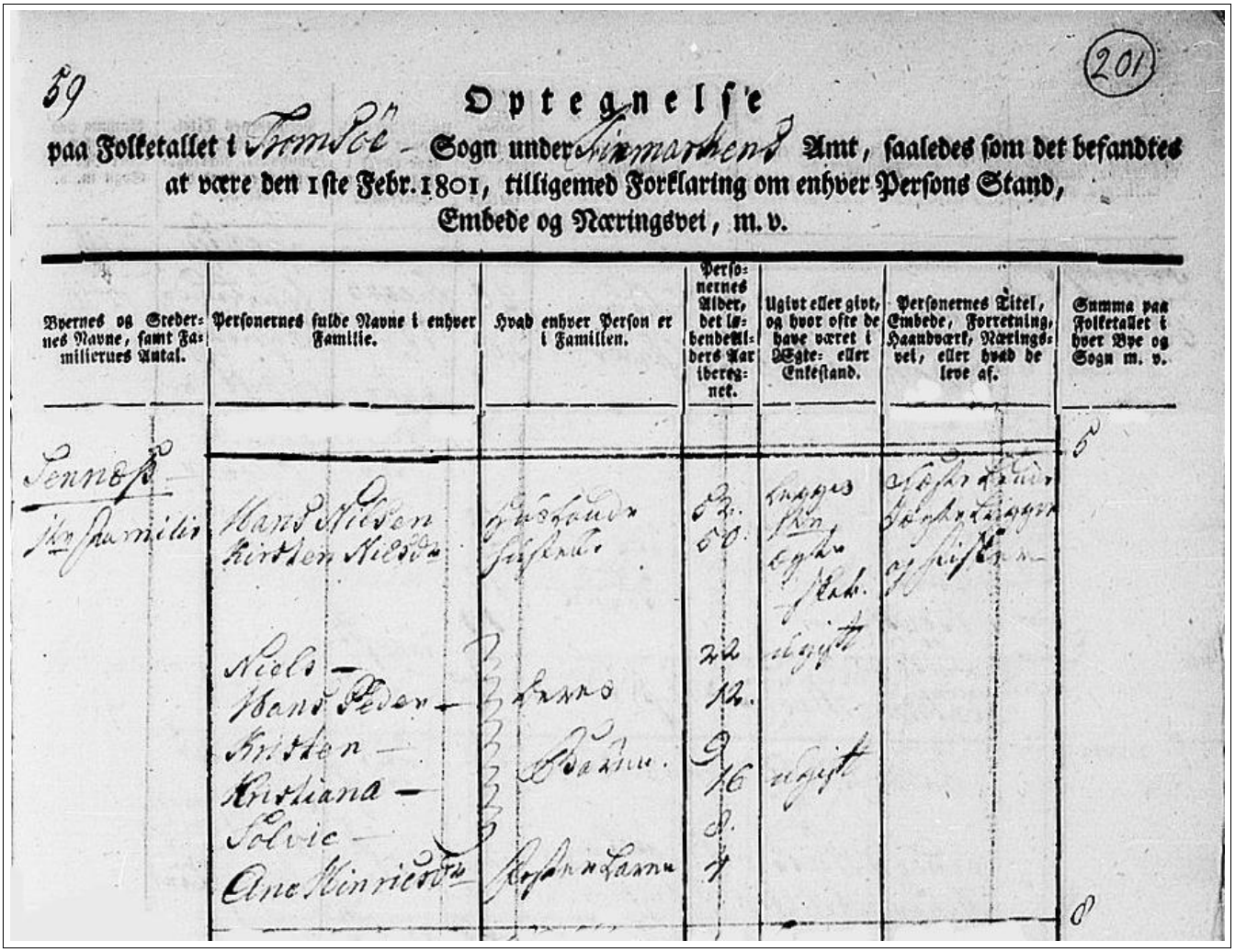

59 (201)

Optegnelse

paa Folketallet i Tromsøe Sogn under Finmarkens Amt, saaledes som det befandtes at være den 1ste Febr. 1801, tilligemed Forklaring om enhver Persons Stand, Embede og Næringsvei, m. v.

Byernes og Stedernes Navne, samt Familiernes Antal.	Personernes fulde Navne i enhver Familie.	Hvad enhver Person er i Familien.	Personernes Alder, det løbende Alders Aar iberegnet.	Ugivt eller givt, og hvor ofte de have været i Ægte- eller Enkestand.	Personernes Titel, Embede, Forretning, Haandværk, Næringsvei, eller hvad de leve af.	Summa paa Folketallet i hver Bye og Sogn m. v.
Sennæss						5
1te Familie	Hans Nilsen	husbonde	52	[illegible]	[illegible]	
	Kirsten Nilsdr	[illegible]	50	[illegible]	[illegible]	
	Niels		22	ugift		
	Hans Peder	[illegible]	12			
	Kristen	Barn	9			
	Kristiana		16	ugift		
	Sølvie		8			
	Ane Hinricsdr	[illegible]	4			
						8

Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 201a.

Ved folketellingen i 1801 oppgis for gården Sennæss:
Hans Nilsen - husbonde - 52 år - Fæstebonde, jægdebygger og fisker.
På gården bodde da også hans hustru Kirsten Nilsdatter - 50 år - begge i 1. ægteskab - og barna:
Niels (22 år og ugift), Kristiana (16 år og ugift), Hans Peder (12 år), Kristen (9 år) og Sølvie (8 år).
Dertil Ane Hinricsdatter, ett fosterbarn 4 år gammelt.

Gårdmand Hans Nilsen Tennæs døde i 1812, 59 år gammel.

Skiftet etter Hans ble avholdt 01.12.1813:

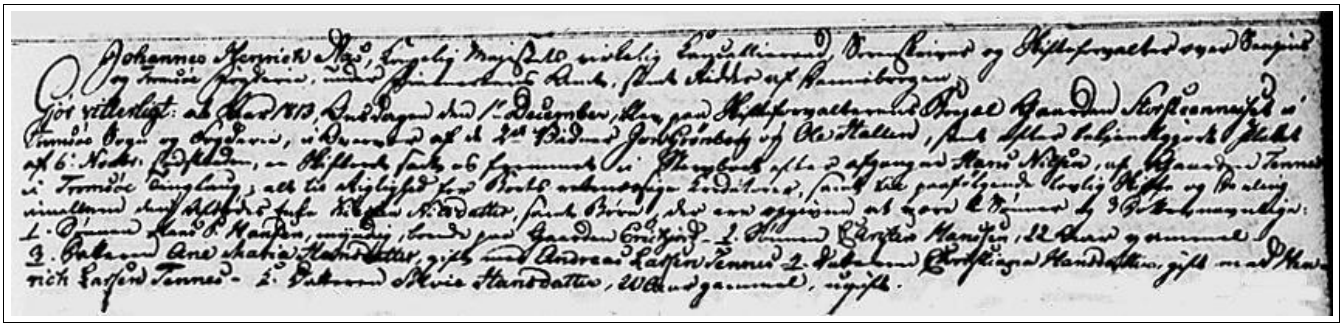

Skifteutlodningsprotokoll Senja og Tromsø, Tromsø distrikt, nr.140, 1751-70, folio 466a.

«Johannes Henrich Aas, Kongelig Majstedts virkelig Kanulliraad Sorenskriver og Skifteforvalter over Senjens og Tromsøe Fogderie under Finmarkens Amt, samt Ridder av Dannebrogen

Giør Vitterligt at Aar 1813 Onsdagen den 1. December, blev paa Skifteforvalterens Boepel Gaarden Storsteennesset i Tromsøe Sogn og Fogderi, i Overvær af de 2de Vidner Jon Grønberg og Ole Hallen, samt efter bekiendtgiorte Placat af 6 Novbr: fødsteleden en Skifteret sadt og fremmet i Stervboet efter afgangne Hans Nilsen af Gaarden Tennes i Tromsøe Tinglaug; alt til Rigtighed for Boets retmæssige Kreditorer, samt til paafølgende lovlig Skifte og Deeling imellem den afdødes Enke Kiersten Nilsdatter, samt Børn der er opgiven at være 2 Sønner og 3

Døtrer, Nemligen:

1. Sønnen Hans P Hansen, myndig, boende paa Gaarden Erichsjord.
2. Sønnen Christen Hansen, 22 Aar gammel.
3. Datteren Ane Maria Hansdatter, gift med Andreas Larsen Tennes.
4. Datteren Christiana, gift med Henrich Larsen Tennes.
5. Datteren Sølvie Hansdatter, 20 Aar gammel, Ugift.

....».

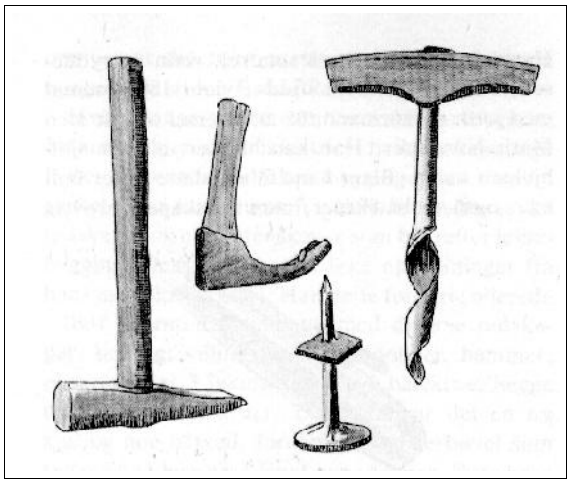

Klinkhammer, teksel, navar og saum med ro.

Hans var jektebygger ved siden av å være festebonde og fisker. Det som blant annet preget hans etterlatte bo, var den lange rekken av håndverksredskaper. I tilknytning til smiehuset med et gammelt og nytt smiested, smiebelg og skrusted, fantes en rekke hammere, smietenger og økser, foruten boreredskaper, høvler av ulike slag og andre hjelpemidler som Hans har brukt i forbindelse med jektebygging. Det er godt mulig at Hans og hans bror bygde jekten til Elias sammen med Peder Christensen, fagmannen som var hentet opp fra Salten og som bosatte seg i Lodbukt til sin død. Det er åpenbart at disse representerte et visst båtbyggermiljø i Balsfjorden. Det er ikke usannsynlig at dette miljøet har hatt sin tilknytning til Tennes hvor styrmannen Daniel Normand også holdt til omkring år 1800, også han med en del redskaper, sag, høvler og øks i sitt etterlatte bo fra 1807. Adrian Hemmingen på Gammelgaard var også jektebygger.[135]

(Barn III:1, Far V:1, Mor V:2)

Gift 12.11.1775 i Karlsøy (TR) med[136] neste ane.

Barn:

Hans Peder Hansen Tennæs/Langstrand. Født 1789 på Tennæs Indre, Balsfjord (TR). Døpt 18.10.1789 i Balsfjord (TR).[137] Levde 1809 på Tennæs Indre, Balsfjord (TR). Levde 1810 på Kaldsletten, Tromsøysund (TR). Levde fra 1812 til 1814 på Erichsjord, Balsfjord (TR). Levde fra 1814 til 1834 på Langstrand, Sletten (Sletnæs), Balsfjord (TR). Levde fra 1845 til 1868 på Grønaasen Nedre, Balsfjord (TR). Død 02.08.1871 på Rakfjord, Tromsøysund (TR). Begravet 10.08.1871 i Tromsøysund (TR).[138] (Se III:1).

IV:2 ff fm

Kirsten Nielsdatter Lakselvnes Ytre/Sjursnes. Født 1751 i Ullsfjord, Karlsøy (TR). Døpt 11.07.1751 i Karlsøy (TR).[139] Levde 1767 på Sjursnes, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Levde 1776 på Tennæs Indre, Balsfjord (TR). Død 21.06.1836 på Tennæs Indre, Balsfjord (TR). Begravet 03.07.1836 i Balsfjord (TR).[140]

Kirsten ble født i 1751. Da hun gifter seg oppgis hun å bo i Ulfsfjorden.
«Dom 4 a Trinit: «Introd Niels Endresens hustr: Karen Jonsdatter.»
«Døbt Deres Barn Kirsten».
Faddere var Else Pedersdatter Schorøen, Rachel Skibfiorden, Helvig Povelsdatter, Peder Einarsen og Ole Pedersen

135 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Confirmationer», folio 67. Tingbok Senja og Tromsø nr. 55, 1786-89, folio 174b. Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 201a. Skifteutlodningsprotokoll Senja og Tromsø, Tromsø distrikt, nr.140, 1751-70, folio 466a. N. S. Magelssen og Peter A. Larssen: Balsfjords bygdebok, 1925, side 96. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 230-231. Hans E. Johansen, Jøvik: Endreslekta, side 2.

136 Kirkebok Karlsøy 1775-1823: Gifte, folio 9 og 13.

137 Kirkebok Tromsø 1779-96: «Ægte og uægte Børns Daab», folio 47.

138 Kirkebok Tromsøysund nr. 2: «D. Begravede og Dødfødte», folio 193, nr. 26.

139 Kirkebok Tromsø 1709-1771, «Ao: 1751», folio 116.

140 Kirkebok Tromsø 1829-37: «Døde Qvindekjøn 1836», folio 879.

Skognæs.

En Kirsten ble konfirmert 17. søndag etter Trefoldighet i 1767, 17 år gammel. Det angis ikke hvilken gård hun kommer fra.

Kirsten og Hans hadde følgende barn (minst), alle født på Tennæs:
1776: Niels, døde i 1803, alder oppgitt til 27½ (eller muligens 28½) år .
1778: Kristhiana, død som liten.
1781: Lars, død «i feber» i 1802, 21½ år gammel.
1783: Ane Maria, gift med Andreas Larsen Tennes.
1785: Christiana, gift med Henrich Larsen, Tennes.
1785: Nils Anders, tvilling, død 5 dager gammel.
1787: Morten, død 16 uker gammel «af blodstyrtning».
1788; Karen (antagelig), død som spebarn.
1789: Hans Peder, konfirmert i Tennes 1807 18 år gammel, på Erichsjord i 1813
gift med Margarethe Maria Pedersdatter, død i 1871.
1791: Christen, født på Tennæs, ugift ved skifte etter hans far i 1813.
1793: Sølvie, ugift i 1813.

1776: «Dom: p: t: 13. Hans Nils: Tennes S: N: Nils». Faddere var Nils Holdersen, Elias Nilsen, Karnelis Jacobsen, Maren Larsdatter Grebstad og Kirsten Jacobsdatter .ognes (Kirkebok 1753-78, folio 26). Niels døde i 1803, alderen oppgis å være 27½ (eller muligens 28½) år (Kirkebok 1796-1808, 3. mikrofilmkort, 4. kolonne, 3. rad).

1778: «Dom: Invocávit (1. søndag i fasten). Hans Nils: Tennes D. N: Kristiana». Faddere var Arne Larsen, Johannes Kielsen, Jomf. Maren Wasmoth, Elen Andersdatter Hugøen og Maren Thomædatter Selnæs (Kirkebok 1753-78, folio 28).

1781: «Fer: 1ma Pentecost: (1. pinsedag). Hans Nils: Tennes S. N: Lars». Faddere var Lars Hansen, Hans Hansen, Johannes Andersen, Elisabeth Ediæsdatter og Maren Thomædatter (Kirkebok 1779-96, folio 17).

1783: «Dom 3 p. Epiph: (3. søndag etter Trettendedagen). Døbt Hans Nielsen Tennæss, ægte Datter N. Ane Maria». Faddere var Thomas Pedersen Selnæss, Hans Hansen Sandøren, Susanna Andersdatter Tennæss, Malena Fransdatter ibid: og Maren Thomædatter Selnæss (Kirkebok 1779-96, folio 21).

1785: «3. Søndag efter Trinitat: D. Hans Nielsens ægte P.b. af Tennæss, N. Christiana». Faddere var Lars Hansen Sandøren, Hans Hansen ibid. Karen Nilsdatter ibid. Lene Andersdatter Sletnæss og Malina Olsdatter ibid: (Kirkebok 1779-96, folio 29).

Samtidig føres under «Begravede og Dødfødte» hennes tvillingbror Nils Anders,
faren oppgis feilaktig å hete «Frans Nilsen»:

1785: «Dom 3die p. Trinit - Frans Nilsens Hiemmedøbt, Nils Anders: Tennæs tilsomnet(?) 5 dgr gml: af Slag» (Kirkebok 1779-96, folio 160).

1787: «10 Syndag Efter Trenitates. Item Hans Nielsen Tennæs, døbt Gb: til Daab N: Morten Fød den 21 Julius 1787». Faddere var Christopher Kielsen Strømmen, Christopher Hansen sammested, Johannes Andersen Tennæs, Berret Nielsdatter Strømmen og Anne Andersdatter Tennæs (Kirkebok 1787-95, folio 18).

1788: «10de søndag [p: Trinit] - Karen Hansdtr Tennæs, Hiemmedøbt, 3 ug: gl: Død af Slag» (Kirkebok 1787-95, folio 163).

1789: «19 Syndag Efter Trenitates. Item Hans Nielsen Tennæs et ægte Db: til Daab N: Hans Peder Fød den 13. Septemb 1789». Faddere var Anders Andersen Tennæs, Anders Matiesen Storstennæss, Jørgen Andersen Weyholmen, Ane Andersdatter Tennæs og Berret Jensdatter ibid (Kirkebøkene 1779-96 folio 47 og 1787-95 folio 26).

1791: «3 Syndag Efter Paaske. Item Hans Nielsen Tennæs et ægt Db: til Daab N: Christen Fød den 16de April 1791». Faddere var Jens Wellomsen, Hemmeng Hansen Eydet (Malangseydet, 69 år i 1801), Anders Jensen Skuldgammen (Schulgam, 39 år i 1801), Biata Hansdatter Sandøren, og Hendrecha Olsdatter Stranden (Kirkebok 1787-95, folio 32).

1793: «8 Syndag Efter Trenitates. Item Hans Nielsen Tennæs et ægt Pb: til Daab N: Sølvie Fød den 27 Juni 1793». Faddere var Matis Andersen Martennæs, Adrian Hemmingsen Tommasjorden, Marta Hansdatter Tromsen, Helena Isagsdatter ibid og Ane Andersdatter Tennæs (Kirkebok 1787-95, folio 41).

Ved folketellingen i 1801 var Kirsten 50 år.

Etter at Hans døde, ble Kirsten sittende med bruket til 1814, da det ble overtatt av sønnen Kristen.

Kirsten døde i 1836, angivelig 95 år gammel:
«21de - 3de Juli: Enke Kirsten Nilsd. Tennes - 95 Aar».[141]

(Barn III:1, Far V:3, Mor V:4)

Gift 12.11.1775 i Karlsøy (TR) med[142] forrige ane.

---

141 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Confirmationer», folio 67. Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 201a. N. S. Magelssen og Peter A. Larssen: Balsfjords bygdebok, 1925, side 96. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra. Hans E. Johansen, Jøvik: Endreslekta, side 2.

142 Kirkebok Karlsøy 1775-1823: Gifte, folio 9 og 13.

IV:3 ff mf

Peder Haagensen Kaldsletten. Festebonde og fisker. Født 20.02.1762 på Kaldsletten, Tromsøysund (TR). Døpt 28.02.1762 i Tromsøysund (TR).[143] Død 1806 på Kaldsletten, Tromsøysund (TR). Begravet 19.04.1806 i Tromsøysund (TR).[144]

Peder ble døpt «Domin Invocávit» (Quadragésima, 1. søndag i fasten) i 1762.
Faddere var Hans Kiel, Peder Larsen Kragnæs, Sørren Monsen, Mod.??, Aleth Chatrina Kil Bensjorden.

«Per» Haagensen Kaldsletten ble konfirmert i 1780, 18 år gammel.

Da Peder og Ane forlovet seg i 1785 var Anders Nielsen Berg og Anders Hansen Holmslette forlovere. De bodde på Kaldsletten da de giftet seg.

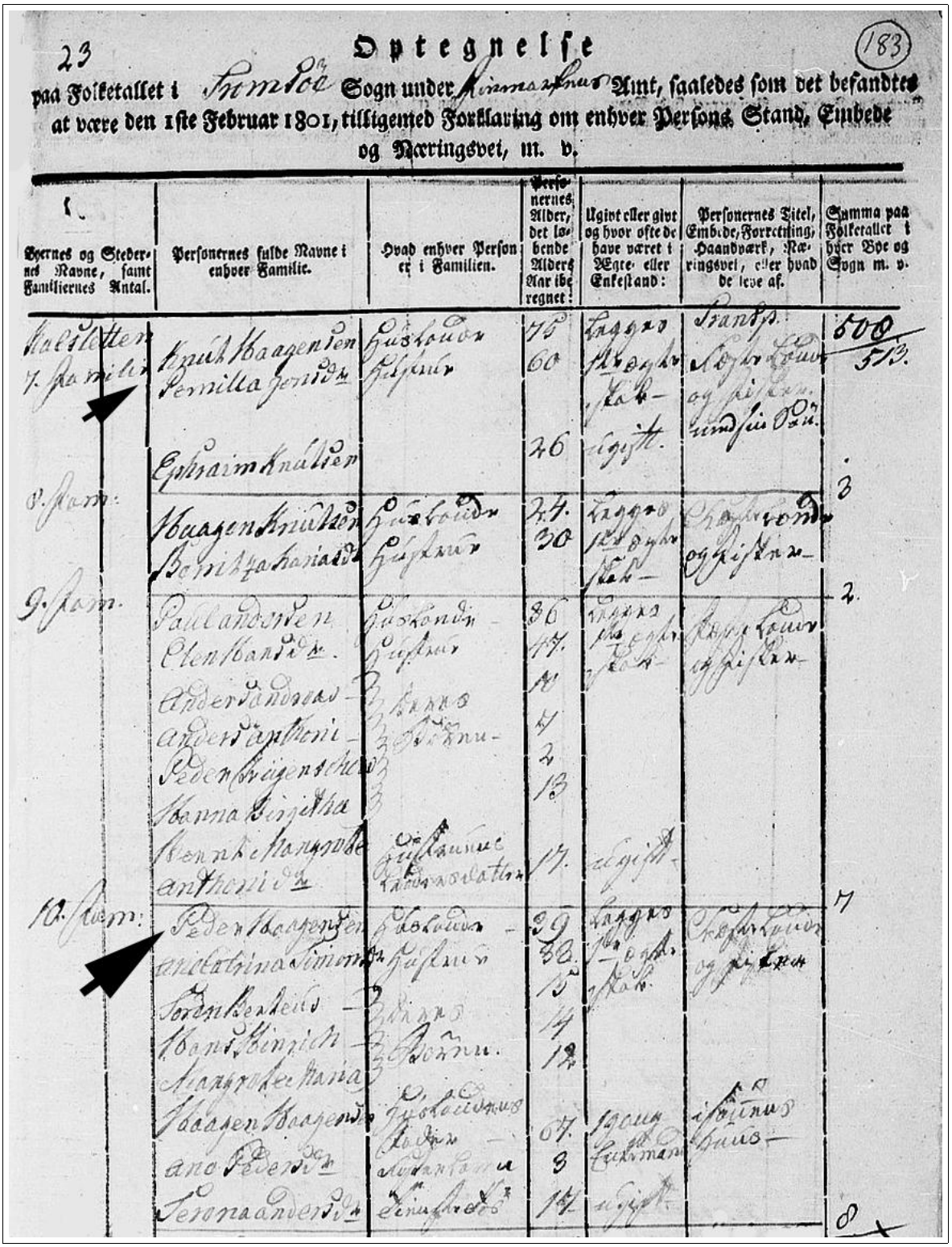

Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 183a.

143 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Ægte og uægte Barns Daab», folio 48.

144 Kirkebok Tromsø 1796-1808: «Begravede», 3. mikrofilmkort, 4. rad, 4. kolonne (folionr. mangler).

Ved folketellingen i 1801 var Peder 39 år gammel. På gården Kaldsletten bodde Hans og hans hustru, deres barn Søren Berteus (15 år), Hans Hinrich (14 år) og Margrete Maria (12 år), fosterbarnet Ane Pedersdatter (3 år) og en «tieneste tøs» Serena Andersdatter (17 år og ugift). Dertil bodde hans far på gården.

Gaardmand Peder Haagensen Kaldsletten døde i 1806, kun 46 år gammel.

Skiftet etter Peder ble avholdt 19.08.1806:

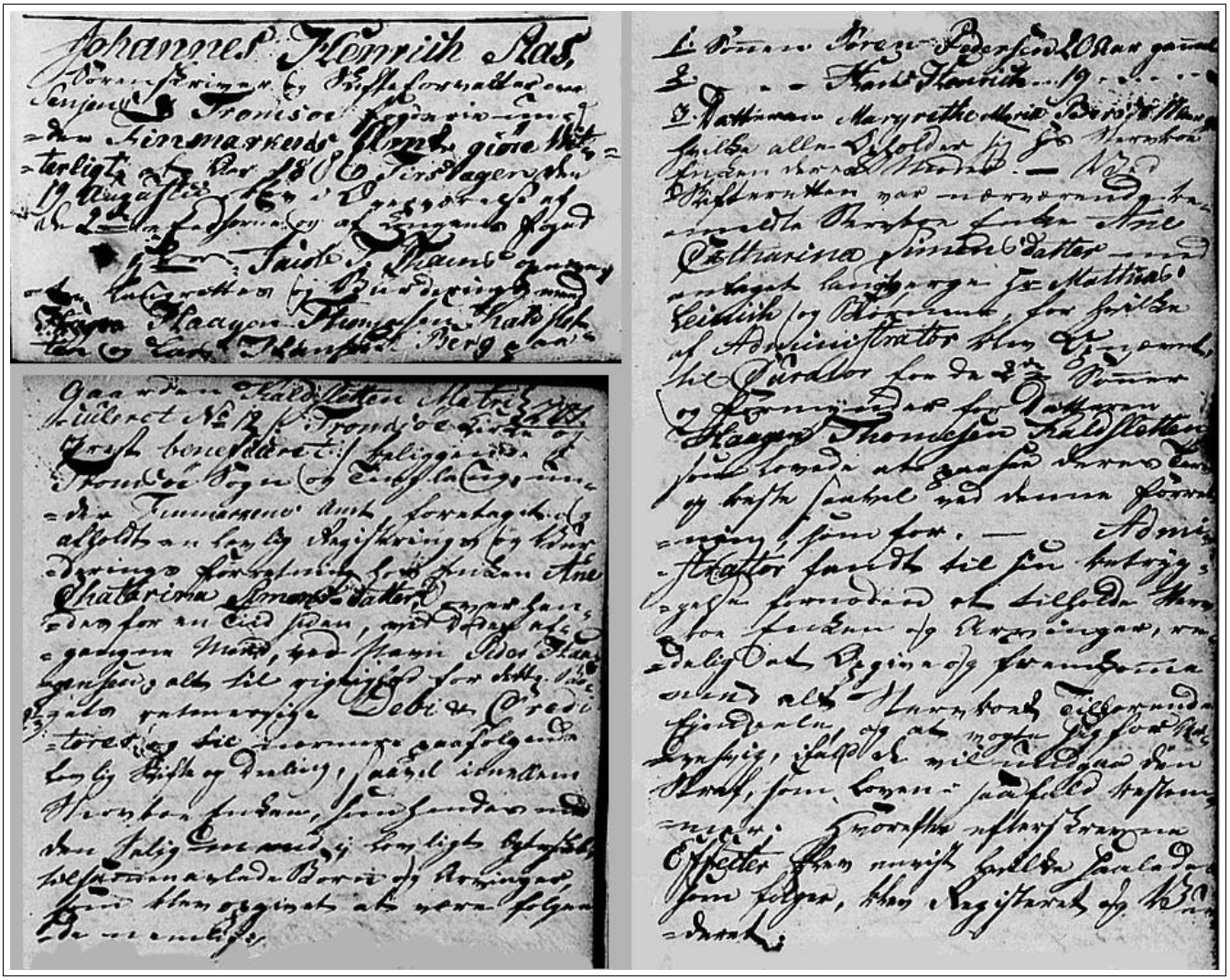

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 14 (skifteutlodningsprotokoll nr. 151), 1805-09 folio 201a.

«Johannes Henrich Aas Sorenskriver og Skifteforvalter over Senjen & Tromsøe fogderie under Finmarkens Amt,

Giøre Vitterligt at Aar 1806 Tirsdagen den 19 Augustii blev i Overværelse af de 2de edsvorne og af Kongens Foged Hr. Jacob T. Thams opnevnte laugvittes og Vurderingsmend Haagen Thomessen Kaldsletten og Lars ... Berg paa Gaarden Kaldsletten Matrikulert No 12 i Tromsøe kirke og Preste bonefiæret beliggende i Tromsø Sogn og Tinglaug under Finmarkens Amt, foretaget og afholdt en lovlig Registrerings og Vurderings forretning hos Enken Ane Chatarina Simonsdatter over hendes for en Tid siden, med døden afgangen Mand ved Navn Peder Haagensen; alt til rigtighet for dette boets retmæsssige Debi & Creditorer og til arvinger paafølgende lovlig Skifte og Deeling, saavel imellem Stervboe Enken som hendes med den Salig Mand i lovligt Ægteskab tilsammen avlede Børn og Arvinger som blev opgivet at være følgende, Nemlig:

1. Sønnen Søren Pedersen 20 Aar gammel.
2. Sønnen Hans Henrich 19 Aar gammel.
3. Datteren Margrethe Maria Pedersdr: 17 Aar gl:

hvilke alle Opholder Sig hos Stervboe Enken deres Moder. –

Ved skifteretten var nærværende anmeldte stervboe Enke Ane Catharine Simensdatter med antaget lauvverge Hr. Mathias Leiniite og Børnene for hvilke af Administrator blev Opnævnt, til kurator for de 2de Sønner og formynder for Datteren Haagen Thomesen Kaldsletten som lovede at paase deres Tarv og beste saavel ved denne forvaltning, som for. –

Administrator fandt til sin betryggelse fornøden at tilholde stervboe Enken og Arvinger endelig at Opgive og fremkomme med alt stervboets Tilhørende Ejendeele, og at wogte Sig for ..., i falld de vil undgaa den Straf som Loven i saafald bestemmer. Hvorefter efterskrevne Effecter blev anviste hvilke ... saalades som følger, blev Registreret oh Wurderet:»[145]

145 Kirkebok Tromsø 1779-96: «Confirmende», folio 81. Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 183a. Skifteprotokoll Senja

(Barn III:2, Far V:5, Mor V:6)

Gift 17.10.1785 i Tromsøysund (TR) med[146] neste ane.

Barn:

Margarethe Maria Pedersdatter Kaldsletten. Født 1789 på Kaldsletten, Tromsøysund (TR). Døpt 12.07.1789 i Tromsøysund (TR).[147] Levde 1810 på Kaldsletten, Tromsøysund (TR). Levde fra 1812 til 1814 på Erichsjord, Balsfjord (TR). Levde fra 1814 til 1834 på Langstrand, Sletten (Sletnæs), Balsfjord (TR). Levde 1845 på Grønaasen Nedre, Balsfjord (TR). (Se III:2).

IV:4 ff mm

Ane Catrina Simonsdatter Alnæss/Kaldsletten. Født omkring 1763 på Alnæss, Alstadhaug, Skogn (NT). Døpt 08.01.1764 i Skogn (NT).[148] Levde 1769 i Rafnefjord, Tromsøysund (TR). Levde fra 1787 til 1801 på Kaldsletten, Tromsøysund (TR). Død 20.06.1829 på Stibanjord, Tromsøysund (TR). Begravet 05.07.1829 i Tromsøysund (TR).[149]

Ane Catrina var datter til Simon Thorsen og Marith Jonsdatter.

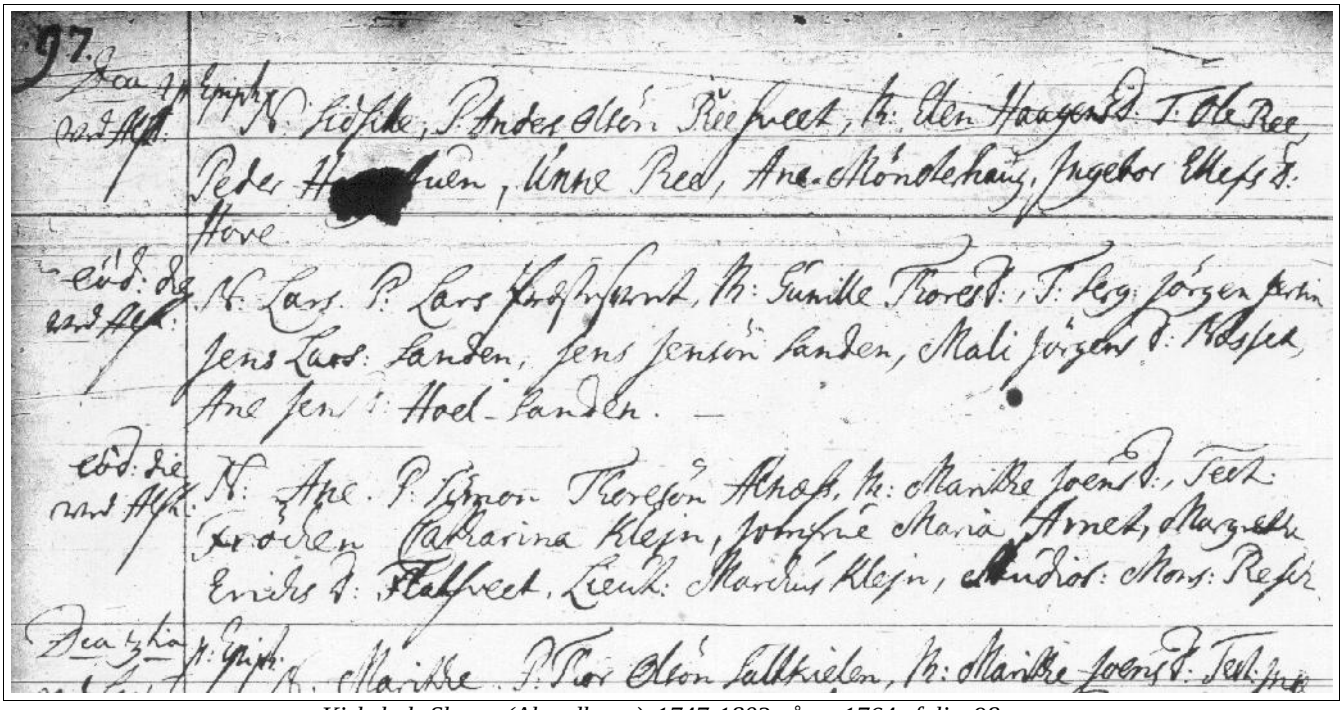

Kirkebok Skogn (Alstadhaug) 1747-1803, året 1764, folio 98.

Hun ble døpt i Alstadhaug kirke 1. søndag etter 13. dag i 1764:
«Eód[em] die [samme dag, dvs. Dom 1 p. Epiph] ved Alst[ahaug].
N: Ane. P: Simon Thoresen Alnæss. M: Marithe Joensd:,
Test: Frøchen Catharina Klejn, Jomfrue Maria Arnet, Margrethe Erichs D: Aalfeet(?), Lieut: Marchus Klejn, Andor: Mons: Refer».

Vi finner familien i et «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder saaledes som de befandtes at være udi Tall d: 15. aug: 1769»:
«Gaardernes Nafne:
Berg med Ravfiorden [Ravnfiorden]
....
Dertil føres under «Ravnfiorden»:
....
Brukarar og koner:
Simon Tors. - 48, Marith Jonsd. - 50
Born:
Jon Simons. - 14, Kristian - 10, Anne Chatrina - 6».

Hun ble - uten stedsangivelse - konfirmert i 1781, 18 år gammel.

og Tromsø nr. 14 (skifteutlodningsprotokoll nr. 151), 1805-09 folio 201a.

146 Kirkebok Tromsø 1779-96: «Forlovede og Copulerede», folio 110-111.

147 Kirkebok Tromsø 1779-96: «Ægte og uægte Børns Daab», folio 46.

148 Kirkebok Skogn (Alstadhaug) 1747-1803, folio 97.

149 Kirkebok Tromsø 1829-37: «Døde Qvindekjøn 1829», folio 853, nr. 22.

Anders Nielsen Berg [42 år i 1769] var forlover da hun giftet seg med Peder i 1785.

Ane Catrina og Peder hadde følgende barn (minst):
1786: Søren Berteus, død i 1810, 24 år gammel.
1787: Hans Henrich, født på Kaldsletten, på Tennæs ved skiftet etter moren i 1829.
1789: Margrethe Maria, gift med Hans Peder Hansen Tennæs/Langstrand.

1786: «7de Søndag efter Trinit: Peder Haagensens ægte Dr.b. N: Søren Berteus af Kalsletten». Faddere var Xten Monsen Andsnæss [61 år i 1801], Niels Johansen Berg, Jens Andersen ibid, Kirsten Pedersdatter Kaldsletten og Karen Olsdatter Stranden (Kirkebok 1779- 96, folio 33).

Hans Henrich ble født 01.08.1787 og døpt 10. søndag etter Trefoldighet. Faddere var Johannes Pettersen Kaldsletten (46 år i 1801), Haagen Haagensen ..mm..stad, Anders Haagensen Troms (Thomasjord, 31 år i 1801), Petrecha Thommesdatter Kaldsletten (45 år i 1801) og Ellen Olsdatter Berg (Kirkebok 1787-95, folio 18).

Ved folketellingen i 1801 var Ane Catrina 38 år gammel.

Anne Catrina giftet seg annen gang i 1816:
«22de September:
Henrich Pedersen og Enken Anne Catharina Simonsdt. Ravnfiord.
Sp: Jens Hansen Andersdal og Anders Nilsen Selnes».
De giftet seg 13.10.1816 (Kirkebok Tromsø 1806-1821, folio 669).

Anna Catrina døde i 1829, 67 år gammel:
«Kone Anna Katrine Simonsdatter Stibanjord».

Skifte etter Anna Katrine ble avholdt 05.10.1829 på Steenbak Jord:

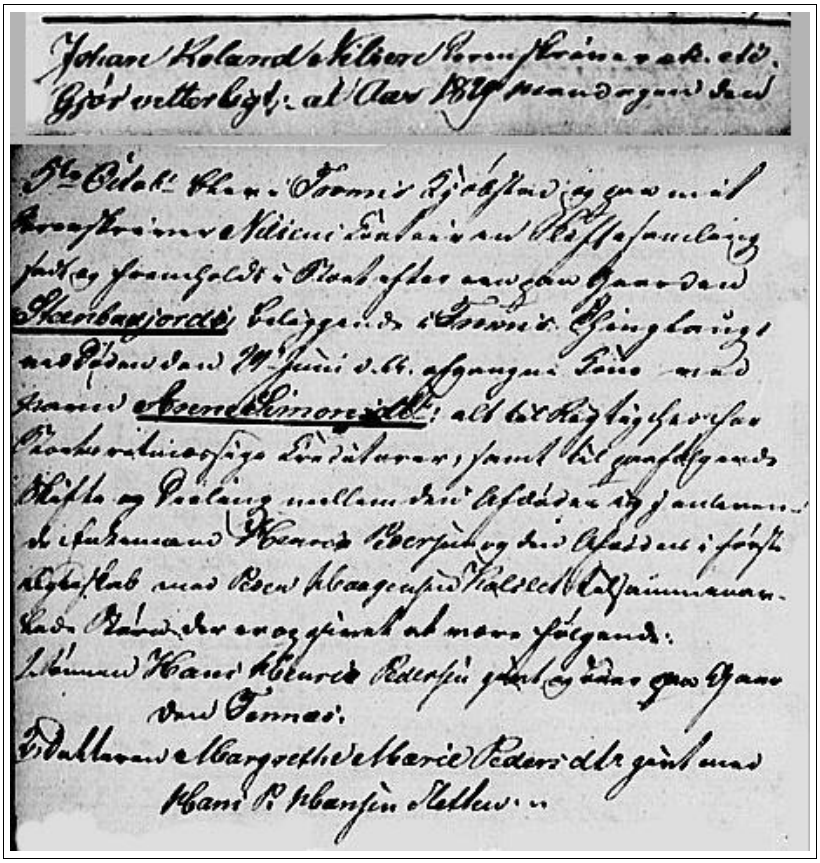

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 25 (skifteutlodningsprotokoll nr. 166), 1829-37 folio 40a-40b.

«Johan Roland Nilsen Sorenskriver vit
Giør Vitterligt at Aar 1829 Mandagen dend 5te Octob: blev i Tromsø Kiøbstad og paa mit Sorenskriver Nilsens kontoir en Skiftesamlig sadt og fremholdt i Boet efter een paa Gaarden Stænbakjord beliggende i Tromsøe Thinglaug ved døden dend 29 Juni s. A. afgangne Kone ved Navn Anne Simonsdtr: alt til Rigtighet for Boets retmessige Kreditorer, samt til paafølgende Skifte og Deeling mellom den afdødes igienlevende Enkemand Henric Pedersen og den Afdødes i første Ægteskab med Peder Haagensen Kalslet tilsammen avlede Børn, der er opgivet at være følgende:
1. Sønnen Hans Henric Pedersen givt og boer paa Gaarden Tennes.
Datteren Margrethe Marie Pedersdtr. givt med Hans P. Hansen Sletten.
....».[150]

150 Kirkebok Tromsø 1779-96: «Confirmende», folio 81. Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 183a. Skifteprotokoll Senja

(Barn III:2, Far V:7, Mor V:8)

Gift 17.10.1785 i Tromsøysund (TR) med[151] forrige ane.

IV:5 fm ff

Abraham Johannesen Røsnæs. Festebonde og fisker. Født omkring 1766. Levde 1792 på Røsnes (Russenes), Nordkjosen, Balsfjord (TR). Død 1809 på Røsnes (Russenes), Nordkjosen, Balsfjord (TR). Begravet 04.06.1809 i Tromsøysund (TR).[152]

Abraham er ikke funnet døpt i kirkebøkene for Tromsø. I sognelistene fra 1804 står det at han er født i Lyngen, men han er ikke funnet i kirkebøkene derfra.

Det finnes også notater som oppgir at han er født i Sverige, noe som vel er det mest sannsynlige. Da han kom til Balsfjorden - antagelig omkring 1790 - søkte han til Markenæsfamilien, som opprinnelig kom fra «Øvre Torneås lappmark», dvs fra grenseområdene mellom Nord-Sverige og Nord-Finnland.

Ved folketellingen 100 år senere står det fortsatt anført at familien behersker finsk.

En Abraham Johannesen ble konfirmert i 1785, 19 år gammel.

«Abraham Johanesen Ramfiorden» ble 19.05.1793 trolovet med «Pigen Elisabeth Johanesdatter Sandbogten». «Cautionister» var Ellias Nielsen Sagelven og Hans Nielsen Tennæs (52 år i 1801).

Den ene «Cautionist» da Abraham og Elisabeth ble trolovet var «Ellias Nielsen Sagelven». «Sougelv» ble skyldsatt 17.08.1775, samme dag som Storstennes ble skyldsatt. Disse gårdene ble dengang ofte forvekslet eller betraktet som en gård. Den første rydningsmannen på Storstennes var Mattis Mattisen, gift med Maria Andersdatter. Maria ble gift annen gang med Elias Nilsen Storstennes. Elias, som skal ha flyttet inn fra Ulsfjorden, var jekteskipper og eide 3 jekter.

Abraham oppgis å bo på Norkiosen da sønnen Johannes blir døpt i 1794. Når Johannes David døpes i 1796 og senere gifter seg og får barn, oppgis familien å bo på Rysnæs eller Røsnes.

Det har vært hevdet at Russenes kommer av folkeslaget «Russer» eller etter brukeren Jakob Russ. Da gården ligger ved utløpet av en elv som kommer fra Russetind, er det vel mer rimelig å anta at elvenavnet «Russa» ligger til grunn for begge navnene.

På Nordkivs bor også ett annet hushold hvor husbonden har samme navn. Også dette hushold oppgis noen ganger å bo på Røsnes. Familien består av Abraham Johannesen (husbonde, «Rydningsmand og fisker», 37 år gammel), hans hustru Abigael Kristiansdatter (35 år) og barna Johanna (10 år), Kristian (9 år), Abraham (7 år), David Andreas (4 år) og Hans Peder (1 år).

«Aberham Johanesen Norkiosen» ble trolovet med Pigen Abigel Christiansdatter samm[e] sted 06.09.1790. Cautionister var Anders Andersen Martennæs og Johanes Andersen Sandbogten. (Kirkebok 1787-95, folio 6).

«Huusmand Abraham Johannisen Bomsted» druknet i 1809, 45 år gammel, sammen med sin sønn Hans Peder, som da var 8½ år gammel.

Det kan være noe vanskelig å avgjøre hvilke barn født etter folketellingen i 1801 som tilhører hver av de to familiene.

«Cautionisterne» ved deres respektive trolovelser antyder også at familiene står hverandre nær. Vi får dette bekreftet da Abrahams datter, Ane Johanne, gifter seg med sønnen Johannes på Bomstad ved følgende innførsel i kirkeboken den 19.01.1817:

og Tromsø nr. 25 (skifteutlodningsprotokoll nr. 166), 1829-37 folio 40a-40b.

151 Kirkebok Tromsø 1779-96: «Forlovede og Copulerede», folio 110-111.

152 Kirkebok Tromsø 1806-21: Begravede, folio 826.

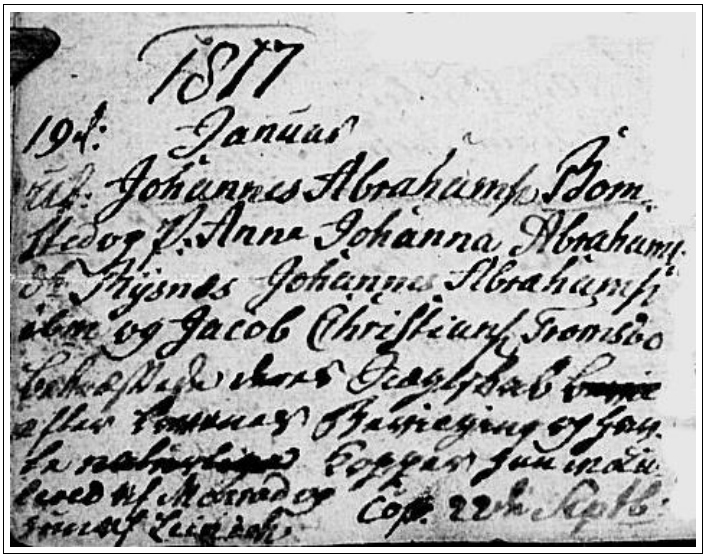

Kirkebok Tromsø nr. 6, 1806-21: Ekteviede, folio 228, nr. 670.

«1877 - 19d: Januar
UK: Johannes Abrahamsen Bomsted og P: Anne Johanna Abrahamsdt: Rysnæs.
Johannes Abrahamsen ibm [Rysnæs] og Jacob Christiansen Tromsøe bekræftede deres Slægtskab efter Lovens Bevilging og havde naturlige Copper ...» (Kirkebok 1806-21, folio 670).

Abraham på Bomsted ble født 1761 i Muonio, Finland, foreldrene var Johannes Josephsson (ca. 1728-1785) og Susanna Larsdotter (ca. 1739-1811). Hans far var kven og fra Pello i Tornedalen, foreldrene het Joseph Josephsson og Anna Michelsdotter. Johannes giftet seg i 1755 med Brita Ersdotter, men hun døde før 1761.

Johannes giftet seg så i 1762 med Susanna Larsdotter. Hun kom fra Muonioniska by, nå Muonio, hennes foreldre var Lars Jönsson og Regina Hindersdotter. Mer vet vi ikke mer om henne.

Familien bodde den første tiden i Muonio, men ga seg så ut på vandring til Norge. De kom først til Lyngen hvor de bodde på Horsnes. I 1771 hadde familien kommet til Nordkjosen og i 1775 satt Johannes som rydningsmann på Bomsted. Han kunne da vise til en rydningsseddel «efter forrige Proprietærs tillatelse». Johannes hadde da sittet som rydningsmann der en tid, samtidig som gården var noe ryddet av tidligere brukere. Deres frihetsår som ryddere ble derfor avsluttet i 1776, slik at han fra dette år skulle begynne å betale skatt.

Johannes døde i 1785, og Susanna ble da sittende som bygselenke på gården. Hun overlot bygselen til sønnen Henrich i 1805 og døde selv i 1811.

Abraham på Røsnæs og Abraham på Bomsted var fettere, noe som også antydes ved innførselen i kirkeboken gjengitt ovenfor. Sannsynligvis var det Susanna Larsdotter som var hans tante, men det har hittil ikke vært mulig å få kartlagt Abrahams slekt.

Inne i Nordkjosen må det i hele tidsrommet frem til 1750 ha vært en god del samer. Her kommer det opp så mange navn som peker bakenfor 1750 at det er helt klart at området har vært brukt som boplass for folk som kanskje ikke har tatt fatt på gårdsrydding. Dessverre begynner kirkeboka først i 1753, slik at folkene her er vanskelig å få fatt i. Navnelikhet skaper også en god del problemer.

Gården Nordkjosbotn ble skyldlagt i 1775. Plassen hadde da fem oppsittere: Ole Olsen, Nils Jonsen, Anders Andersen, Peder Olsen og Christian Obediassen. Både det faktum at matrikkelkommisjonen påpeker at «nogle av de forige beboere er død og nogle frafløt» og at sesjonsmanntallet for 1789 opererer med personer som ble født her inne omkring 1740 og tidligere, viser at bosetningen er meget eldre. Det er spor tilbake til en gammel sjøsamisk bosetning i området, men dessuten er det et tydelig innslag av tidligere «østlapper» og qvæner som slo seg ned nettopp i dette området. Enkelte nordmenn flyttet også hit inn.

Det er tre personer som samtidig heter Anders Andersen i Nordkjosen ved denne tid. Imidlertid er dette sønnen til Anders Andersen «Qvæn» på Markenes som etter at han giftet seg i 1773, påbegynte rydning av en plass i Nordkjosen, senere kalt Russenes. I 1790 bygslet Anders en del jord av Markenes og samtidig ble en part i Nordkjosen ledig. På Russenes hadde også en Jakob Russ holdt til. Han var registrert fra 1762 til 1769, men forsvant så fra skattelistene, noe som kan ha hatt flere årsaker. I ekstraskatten for 1766 er bemerket i rubrikken «de fattige som aldeles iche fornemmer at betale»:

«NB! alle disse boer paa en meget slett nye Rødning».

Jakob Russ kan ha vært bror til Christian Obediassen. Anders står som bruker av Russenes som skattet av 16 merker til 1789.

Bruket lå så øde til 1792, da det ble delt mellom Rasmus Olsen og Abraham, som hver fikk 8 mark. I 1793 finner vi Abraham første gang i jordskattelistene. Rasmus utgikk allerede i 1801, og hans bruk lå øde til Abraham i 1806 bygslet også denne del og således samlet Anders Andersens opprinnelige bruk.

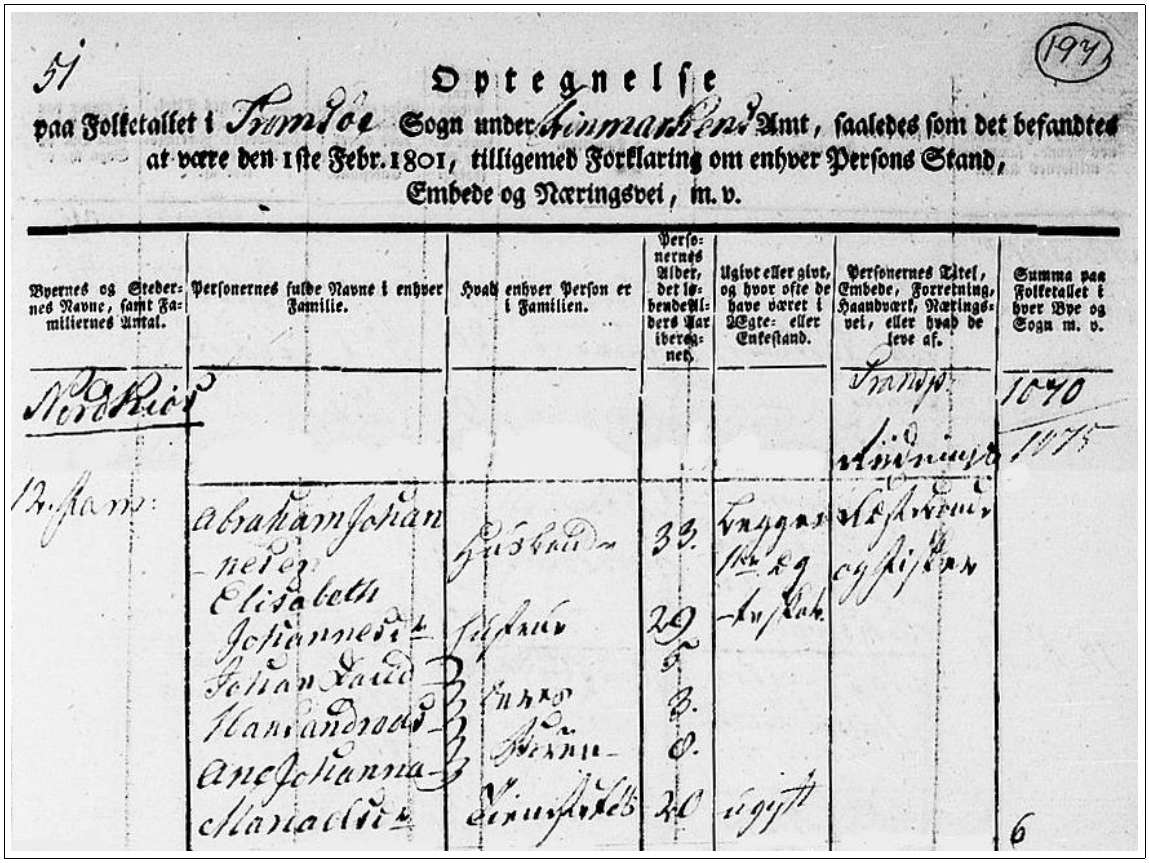

Optegnelse
paa Folketallet i Tromsøe Sogn under Finmarkens Amt, saaledes som det befandtes at være den 1ste Febr. 1801, tilligemed Forklaring om enhver Persons Stand, Embede og Næringsvei, m. v.

Byernes og Stedernes Navne, samt Familiernes Antal.	Personernes fulde Navne i enhver Familie.	Hvad enhver Person er i Familien.	Personernes Alder, det lovbende Alders Aar iberegnet.	Ugivt eller givt, og hvor ofte de have været i Ægte- eller Enkestand.	Personernes Titel, Embede, Forretning, Haandværk, Næringsvei, eller hvad de leve af.	Summa paa Folketallet i hver Bye og Sogn m. v.
Nordkivs						1070
12 Fam:	Abraham Johannesen	Fæstebonde	33.	Gift 1ste Gang	Fisker	
	Elisabeth Johannesdt		29			
	Johannes Abrahamsen		8			
	Johan David Abrahamsen		5			
	Hans Andreas Abrahamsen		3.			
	Ane Johanna Abrahamsdt		8.			
	Maria Olsdatter	Tieneste tøs	20	Ugift		6

Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 197a.

Ved folketellingen i 1801 oppgis Abraham med sin familie å bo på Nordkivs. Abraham er 33 år, «fæstebonde og fisker». Familien består av Abraham, hans hustru Elisabeth Johannesdatter (29 år), og barna: Ane Johanna (8 år), Johan David (5 år) og Hans Andreas (3 år). I husholdet inngår også en «tieneste tøs», Maria Olsdatter, 20 år og ugift.

På «Nordkivs» finner vi i 1801 også Johannes Nilsen Asak, «Rydnigsmand og fisker» - 56 år gammel, hans hustru Elen Johannesdatter - 49 år gammel, og barna Moses - 24 år gammel og ugift, Abraham - 4 år - og Cathrina - 20 år og ugift.

Abraham døde i 1809:
«4de: Juni. Gdmd. Abraham Johannisen Røsnes - 43».

Skiftet etter Abraham ble avholdt 15.08.1810:

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 22 (skifteutlodningsprotokoll nr. 163), Tromsø distrikt, 1809-16 folio 100a-100b.

«Johannes Henrich Aas Kongelig Mayestets Sorenskriver og Skifteforvalter over Senjen og Tromsøe Fogderie, under Finmarkens Amt, samt ridder af Dannebrogen
Giør witterligt, at Aar 1810, Onsdagen den 15de August blev paa Skifteforvalterens Boepel Gaarden Storsteennæsset i Tromsøe Sogn og Fogderie i Overværende af de 2de Skifte og vitterlighedes vidner nemlig: Jon Grønberg og Johan Busch Wigeboe, samt ifølge foregaaende under 12 Juli sidsleden utstædes og paa Tromsøe Sogns Kirkebakke

bekiendtgiørelse Placat med Indkaldelse til alle vedkommende en Skifteret sadt og fremholden i Stervboet efter en paa Gaarden Røchenæs afgaaet Mand, nemlig Abraham Johannesen; alt til Rigtighet for dette dødsboens retmæssige Kreditorer, samt til paafølgende lovlig skifte og deeling imellom den afdødes efterladte igienlevende Enke, med Navn Elisabeth Johannisdatter og Afdøde med denne i lovlig Ægteskab tilsammen aflede Børn og Arvinger som er Opgivet at være 3 sønner og 2 Døtrer af Navn og Alder som følger:

1. Sønnen Johannes Abrahamsen 14 Aar gammel,
2. Sønnen Hans Andreas Abrahamsen 10 Aar gammel,
3. Sønnen Esaias Abrahamsen 8 Aar gammel,
4. Anne Johanne Abrahamsdatter 16 Aar gammel,
5. Datteren Elen Abrahamsdatter 4 Aar gammel,

alle hiemmeværende paa Arvetomen hos deres moder.
....[153]

(Barn III:3)

Gift 21.05.1793 med[154] neste ane.

Barn:

Johannes David Abrahamsen Røsnæs/Sletnæs. Født 1796 på Røsnes (Russenes), Nordkjosen, Balsfjord (TR). Døpt 15.05.1796 i Balsfjord (TR).[155] Død 26.03.1872 på Sletnæs, Nordkjosen, Balsfjord (TR). Begravet 12.04.1872 i Balsfjord (TR).[156] (Se III:3).

IV:6 fm fm

Elisabeth Johannesdatter Markenes. Født omkring 1769 på Markenæs, Balsfjord (TR). Døpt 02.02.1770 i Balsfjord (TR).[157] Levde 1793 på Røsnes (Russenes), Nordkjosen, Balsfjord (TR). Død 02.07.1840 på Røsnes (Russenes), Nordkjosen, Balsfjord (TR). Begravet 08.07.1840 i Balsfjord (TR).[158]

Johannes Andersens datter Lisbeth ble døpt «Mari Purific» (Marie Introduksjonsdag) i 1770. Gården angis ikke her, men Markenæs oppgis for hennes øvrige søsken.
Faddere var Anders Andersen, Hans Hansen Sandøre, Boletha Schiorter, Golla Erichsdatter og Sølvie Hansdatter.

Elisabeth er antagelig født i 1769, men er ikke nevnt i «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder» fra 15.08.1769. Hun er derfor sannsynligvis født etter denne dato. Det er nesten merkelig at de dro den lange veien til Tromsø midtvinters med det lille barnet for å få det døpt. Det var ikke vanlig. Man gjorde vanligvis slike reiser i sommerhalvåret, og alle barn var jo som regel hjemmedøpt. Det var faktiskt et påbud om at det skulle gjøres.

Da Elisabeth troloves med Abraham oppgis at hun var fra Sandbogten. Denne gård er imidlertid ikke nevnt i folketellingen for 1801.

Ved denne folketellinngen er familen regustrrert under «NordKiev». Hun oppgis nå å være 29 år gammel.

Når de fikk datteren Ane Johanna bodde de på Markenæs. Deres barn har også navn som stemmer overens med barna til hennes foreldre, Johannes og Elen.

Elisabeth ble konfirmert i 1786, 17 år gammel.

Elisabeth og Abraham hadde følgende barn (minst):

1793: Ane Johanna, født på Markenæs, konfirmert på Rysnæs i 1813, 20 år gammel,
gift med Johannes Abrahamsen Bomstad, en sønn til Abraham Johannesen Bomstad!
1794: Johannes, født på Norkiosen, muligens død før 1801 [usikkert om det er «vår» familie].
1796: Johannes (Johan) David, født på Røsnes, gift med Anne Adriansdatter Tennæs,
bygslet Sletnæs fra 1818.
1797: Abraham (antagelig), faren oppgis å hete Abraham Nielsen Norkiosen.
1798: Hans Andreas, født på Norkiosen, konfirmert på Rysnæs i 1817, 19 år gammel,
gift, skal ha druknet i 1822, 24 år gammel.
1801: Esaias, konfirmert på Rysnæs 1818, overtok halve Røsnæs, gift med Golla fra Bakkeby,
døde som enkemann i 1837, skifte avholdt 25.08.1837.
1804: Elisabeth, døde som spebarn.
1805: Ellen Elisabeth, døde på Røsnes i 1826, 21 år gammel.

153 Kirkebok Tromsø 1779-96: «Confirmende», folio 84, nr. 18. Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 197a. Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 22, 1809-1816, folio 100. N. S. Magelssen og Peter A. Larssen: Balsfjords bygdebok, 1925, side 39, 67, 69, 78-82. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 101-105. Notater fra Evald Rotnes, Kvaløysletta. Alvin Andreassen: «Bosetningen i Nordkjosen med omegn - del 14», Yggdrasil nr. 1, 2003.

154 Kirkebok Tromsø 1787-95: «Trolovede», folio 8. Kirkebok Tromsø 1779-96: «Ægteviede», folio 120.

155 Kirkebok Tromsø 1779-96: Døpte, folio 152.

156 Klokkerbok Balsfjord nr. 6:«D. Begravede og Dødfødte», folio 206, nr. 12.

157 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Ægte og uægte Børns Daab», folio 57.

158 Kirkebok Tromsø 1837-47: «Begravede og Dødfødte Qvindekjøn», folio 279, nr. 9.

1807: Elisabeth, født på Røsnes, døde 4 dager gammel [usikkert om det er «vår» familie].
1809: Abraham, overtok Røsnæs, antagelig etter at broren Esaias døde i 1837.

Ane Johanna ble født på Markenæs 02.06.1793 og døpt 5. søndag etter Trinitades (Trefoldighet). Faddere var Taasten Hansen Tromsen, Matis Andersen Markenæs (41 år i 1801), Berrit Tomasdatter Markenæs (hans kone, 40 år i 1801), Marta Hansdatter Tromsen (Marrit Thomasjord, 60 år i 1801) og Helena ...agedatter Tromsen (Kirkebøkene 1779-96 folio 66 og 1787-95 folio 41).

Johannes ble født 10.01.1794 og døpt 2. søndag i fasten. Faddere var Søren Wellumsen Langnæs, Simion Tromsen Ramfjord (Simon Thorsen Ramfjorden, 85 år i 1801), Johannes Adamsen Tromsen (Ramfjorden, 30 år i 1801), Olava Hansdatter Andersdal (50 år i 1801) og Engebor Hemmandsdatter (Kirkebøkene 1779-96 folio 69 og 1787-95 folio 43).
-->> Det er usikkert hvilken familie Johanes tilhører!

Abraham ble født på Norkiosen 08.02.1797 og «Kirkelyst» 1ste påskedag.
Hans far oppgis å hete Abraham Nielsen Norkiosen. Faddere var Matis Larsen ibid, Matis Larsen Tennes, Lars Matissen ibid, Ane Andersdatter ibid og Ane Johannesdatter Sandbogten (Kirkebok 1796-1808, 1. mikrofilmkort, 3. rad, 1. kolonne, etter folio 14).

Hans Andreas ble født på Norkiosen 20.07.1798 og døpt 10. søndag etter Trenitades. Faddere var Peder Christensen Loddebogten (50 år i 1801), Lars Hansen brng, Enech Enechsen Sagelven, Ane Johannesdatter Sandbugten og Maria Zachariasdatter brng (Kirkebok 1796-1808, folio 21).

1801: «Døbt Abraham Johan. ... N: Esaias ... [Den øvrige tekst er uleselig!] (Kirkebok 1796-1808, 3. mikrofilmkort, 3. rad, 6. kolonne, etter folio 63).

1804: «4de S: efter Paaske - Abraham Johannesens Hiemmedøbte Datter ...fiord N: Lisbeth .. Uger» (Kirkebok 1796-1808, 3. mikrofilmkort, 4 rad, 3. kolonne).

1805: «3de S: eft P: [Påske] Døbt Abr: Johannes: B. Røstenæs N: Ellen Lisbeth 8 ug.». Faddere var N: Jonsen Seln: [Selnes], D. Johsen Mn: [Markenes], L: Mathisen ..., A: Johdtr. ib:, J: Larsdtr. Tennæs og A. Jensdtr. Sletten. «Modren Introduceret (Kirkebok 1796-1808, folio 54).

1809: «24de Dbr. Db: N: Abraham 7 Ug: Par: Afdøde Abraham Johanniss. og Elisabeth Johannisdtr. Røsnes. Mod: intr:». Faddere var Henrich Johannissen Furschovnæs, Nils Jonsen Selienæs, Margarethe Mathisdatter, Maria Mathisdatter Røsnæs og Maria Johannisdatter Selienes (Kirkebok 1806-21, folio 189, nr. 257).

Ved folketellingen i 1801 oppgis Elisabeth å være 29 år gammel.

Etter at Abraham døde ble Elisabeth sittende med bruket samlet til hun den 21.10.1826 overlot halvparten til sønnen Esaias

«med kaar i sin tid, naar hun opgav den annen halvpart».
Selv ble hun sittende med den andre halvparten til 1836.

Det oppgis feilaktig i «Balsfjords bygdebok» at Esaias døde som ungkar i 1834. Han døde imidlertid først i 1837, ifølge kirkeboken døde han 12. mars, 37 år gammel (Kirkebok 1829-37, folio 884, nr. 21),

Ifølge skiftet avholdt 25.08.1837 døde han 24. mars. Det var et stort skifte som ble avholdt etter Esaias, som var ugift:

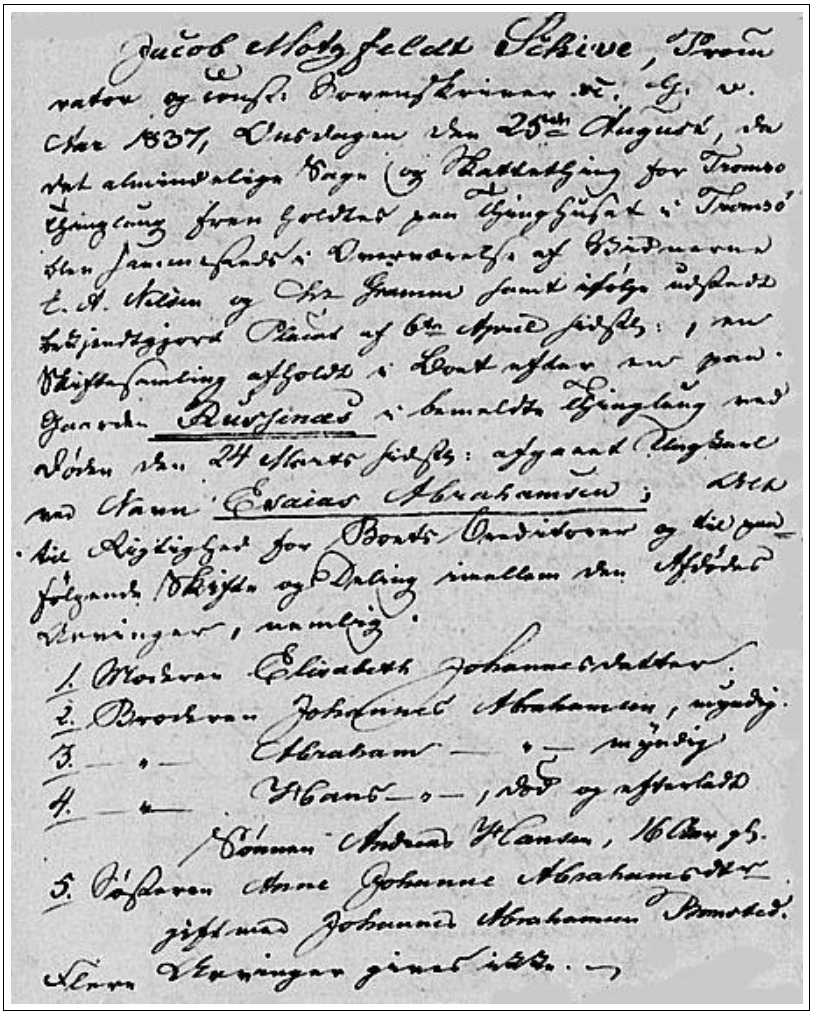

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 25 (skifteutlodningsprotokoll nr. 166), 1829-37 folio 466a.

«Jacob Motzfeldt Schive, Procurator og Const: Sorenskriver udi u: G.v. Aar 1837, Onsdagen den 25de August, da det almindelige Sogn og Skatteting for Tromsø Thinglaug fremholdtes paa Thinghuset i Tromsø blev sammesteds i Overværelse af Vidnerne E. A. Nilsen og Chr. Gramm samt ifølge udstedt bekjendtgjort Plakat af 6te April sidste, en Skiftesamling avholdt i Boet efter en paa Gaarden Rustenæs i bemeldte Thinglaug ved Døden den 24 Marts sidste afgaaet Ungkarl ved Navn Esaias Abrahamsen; Att til Rigtighed for Boets Creditorer og til paafølgende Skifte og Deling imellem den Afdødes Arvinger, nemlig

1. Moderen Elisabeth Johannesdatter
2. Broderen Johannes Abrahamsen, myndig
3. Broderen Abraham Abrahamsen, myndig
4. Broderen Hans Abrahamsen, død og efterladt Sønnen Andreas Hansen 16 Aar gl.
5. Søsteren Anne Johanne Abrahamsdtr, gift med Johannes Abrahamsen Bomsted.

Flere Arvinger gives ikke.

....

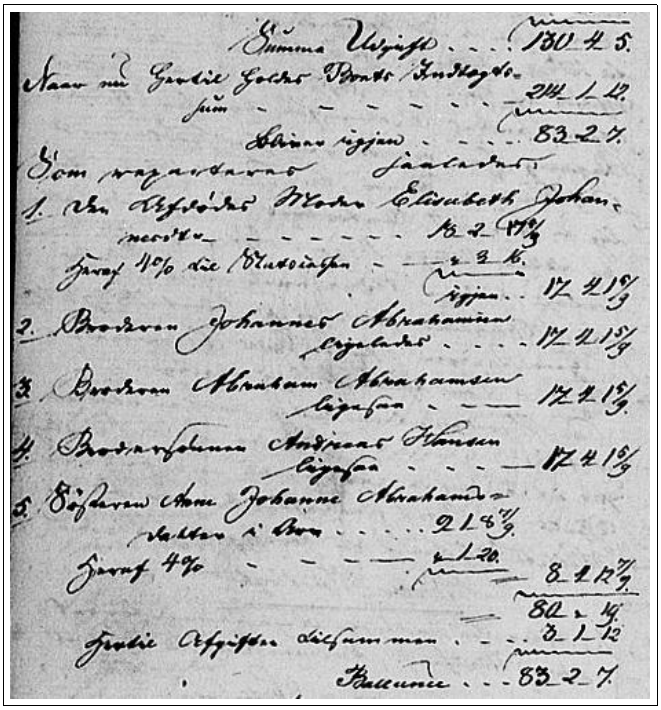

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 25 (skifteutlodningsprotokoll nr. 166), 1829-37 folio 466b.

Summa Udgift - 130-4-5
Naar nu Hertil Holdes Boets Indtægtssum - 214-10-12
Bliver igjen - 83-2-7
....»

Mor og brødre fikk hver Rd. 17-4-1 5/9 og søsteren Rd. 8-4-12 7/9,
hertil avgifter på tilsammen på Rd. 3-1-12.

Etter at Esaias døde, bygslet Abraham begge bruk og samlet således Røsnes til ett.

Elisabeth døde 02.07.1840 og ble begravet på Tennæs kirkegård 8. juli. Hun var da neppe mer enn ca. 70 år gammel, selv om det i kirkeboken oppføres at hun var 80 år da hun døde:

«KaarK: Elisabeth Johannesd: Alder 80 - Røssnæs».[159]

(Barn III:3, Far V:11, Mor V:12)

Gift 21.05.1793 med[160] forrige ane.

IV:7 fm mf

Adrian Hemmingsen Tennæs. Festebonde, jegtebygger og fisker. Født 1769 på Thomasjord, Balsfjord (TR). Døpt 12.02.1769 i Balsfjord (TR).[161] Død 19.02.1832 på Tennæs Gammelgaard, Balsfjord (TR). Begravet 18.03.1832 i Balsfjord (TR).[162]

Adrian ble døpt «Invocávit (1. søndag i fasten) i 1769: «Hemming Hogensens søn, N: Adrian».
Faddere var Hans Larsen, Lars Hansen, Nils Haldorsen, Anne Hansdatter og Berith Nielsdatter.

3 uker senere døpes Lars, en sønn til Ole Andersen Tennes. Faddere er Hans Larsen, Hans Hogersen, Heming Hogersen og Berith Nilsdatter.

Hans mor var Marrit Hansdatter på Thomasjord, enke etter Hemming (Haagensen) ved folketellingen i 1801. Adrian bodde selv på Thomasjord når han ble trolovet.

Adrian ble konfirmert i 1787, 16 år gammel.

13.11.1794 ble Ongkar Adrian Hemmengsen Tommesjorden trolovet med Pigen Ane Andersdatter Tennæs. «Cautionisterne» var Hans Nielsen Tennæs og Frans Hansen Sandøren.

I 1796 avga hans svigerfar, Anders Andersen Tennæs, halve Gammelgaard (3 merker) til Adrian. I 1802 overtok

159 Kirkebok Tromsø 1779-96: «Confirmende», folio 84, nr. 46. Kirkebok Tromsø 1787-95: Døpte, folio 43. Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 197a. Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 25 (skifteutlodningsprotokoll nr. 166), 1829-37 folio 466a- 467a. N. S. Magelssen og Peter A. Larssen: Balsfjords bygdebok, 1925, side 69.

160 Kirkebok Tromsø 1787-95: «Trolovede», folio 8. Kirkebok Tromsø 1779-96: «Ægteviede», folio 120.

161 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Ægte og uægte Børns Daab», folio 56.

162 Kirkebok Tromsø 1829-37: «Døde mandkjøn», folio 860, nr. 15.

han 1½ mark av Graaberget etter Annes farbror, Nils. Han arbeidet seg godt opp og var blant de mest velholdne i Balsfjorden. Det var hus, buskap, store hus og fiskeutstyr.

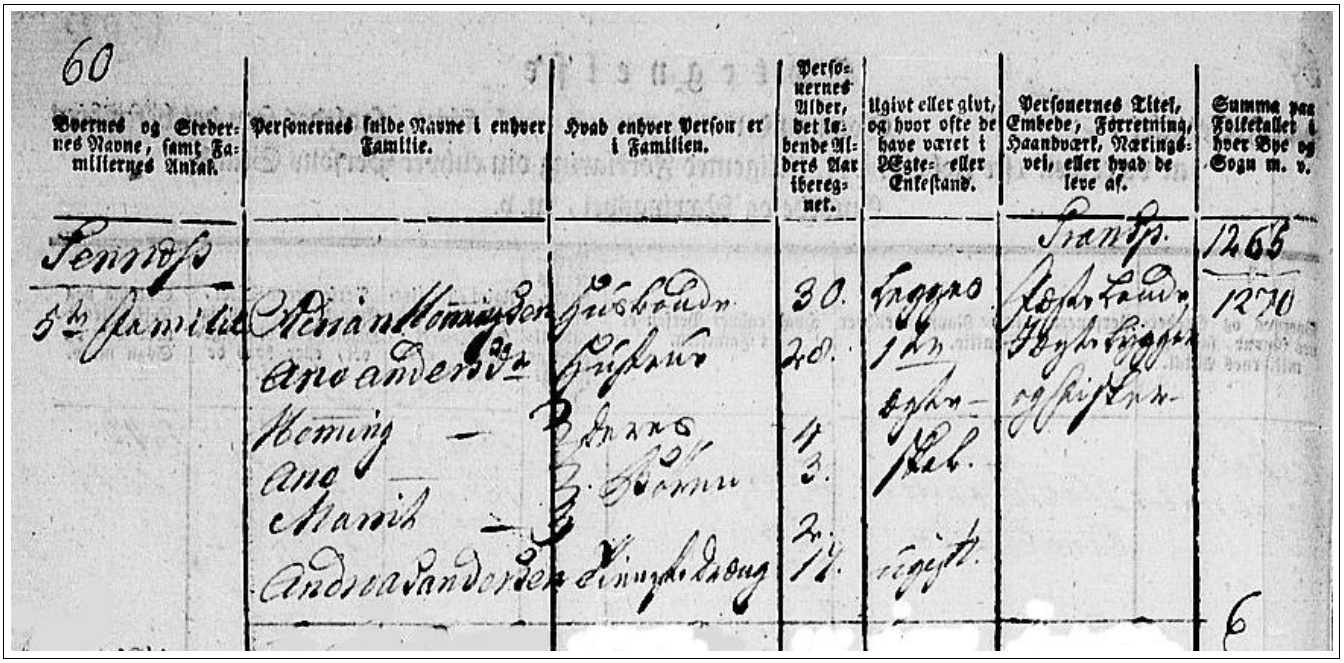

Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 201b.

Ved folketellingen i 1801 oppgis Adrian å være 30 år gammel. Han var fæstebonde, jægtebygger og fisker og bodde på Tennæs med hustru Ane Andersdatter. Følgende barn bodde da hjemme: Hemming (4 år), Ane (3 år) og Marrit (2 år). I husholdet bodde også en «tieneste dræng», Andreas Andersen, 17 år og ugift.

Adrian var gårdmand på «Tenæs» da han døde i 1832, 63 år gammel.

Skiftet etter Adrian ble avholdt 02.07.1832:

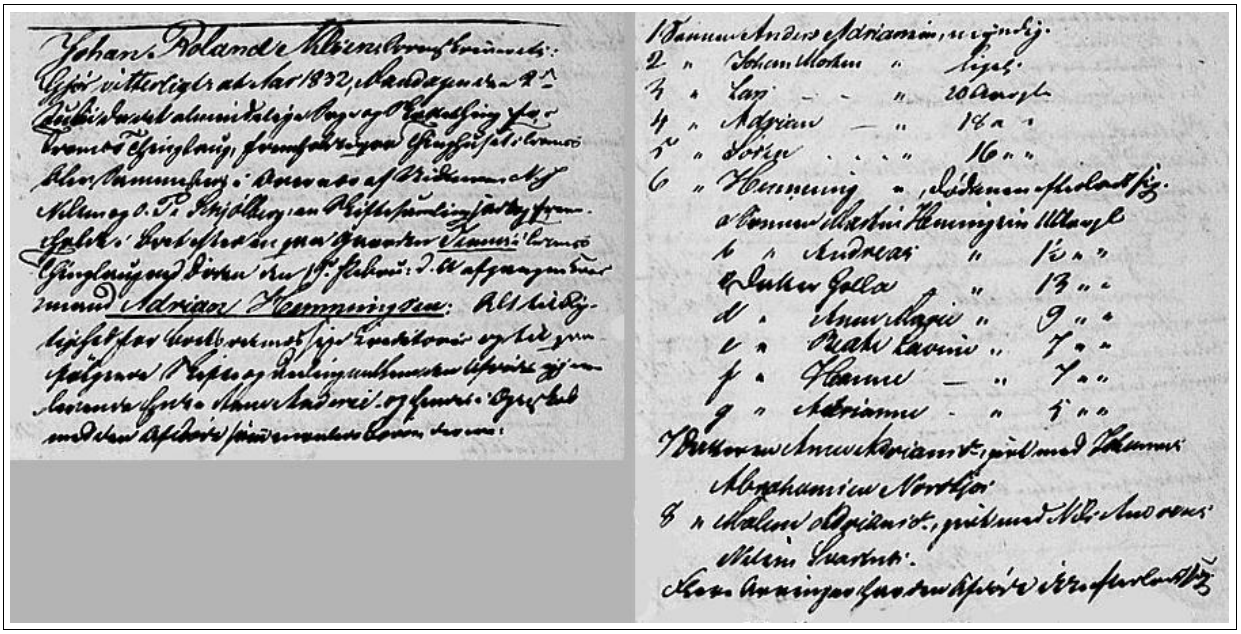

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 25 (skifteutlodningsprotokoll nr. 166), 1829-37 folio 194b.

«Johan Roland Nilsen Sorenskriver vit
Giør vitterligt at Aar 1832, Mandagen 2de Juli, da det almindelige Sage og Skatteting for Tromsø Thinglaug, fremholden paa Thinghuset i Tromsø blev sammesteds i nærvær af Vidner N. J. Nilsen og O. P. Schølberg, en Skiftesamling sadt og fremholdt i boet efter en paa Gaarden Tennes i Tromsø Thinglaug ved døden den 19 febru: d. A. afgangene H...mand Adrian Hemmingsen. Alt til Rigtighed for boets retmæsige Kreditorer og til paafølgende Skifte og Deeling mellem den afdødes igienlevende Enke Anne Andersd: og hendes i Ægteskab med den afdøde Sammenavlede Børn, der var:

1. Sønnen Anders Adriansen, myndig.
2. Sønnen Johan Morten Adriansen, ligel:
3. Sønnen Lars Adriansen, 20 Aar gl.
4. Sønnen Adrian Adriansen, 18 Aar gl.

5. Sønnen Søren Adriansen, 16 Aar gl.
6. Hemming Adriansen, død men efterladt Sig
....
7. Datteren Anne Adriansd: givt med Johannes Abrahamsen Nordkios.
8. Datteren Malen Adriansd: givt med Nils Andreas Nilsen Svartnes.

Flere Arvinger har den afdøde ikke efterladt sig.
....».

Da han døde var Adrian en meget velstående mann, en velstand som i første rekke skyldtes hans dyktighet på fiske. Han hadde en stor og veldrevet gård, mange kyr, store hus, flere båter og godt fiskeutstyr. Skiftet etter Adrian på Ytre Tennes (Gammmelgaard) representerte en bruttoverdi på hele 554 spesiedaler, 2 ort og 14 skilling. Dette var blant det meste i Balsfjorden. Han hadde 1 fembøring, 1 åttring, 1 kobromsbåt og 1 seksring. Av fiskeutstyr hadde han 4 seigarn, 6 sildegarn, men også 1 dragenot, 6 «bøgler» line, 1 håkjerringslenke og 2 dypsagn.

Adrian var også jektebygger. Blant skifteetterlatenskapene som angikk båt- og jektebyggingen kan nevnes 4 små båtskruer, 2 store båtskruer, 1 villingsnaver, 1 okshøvel, 4 flathøvler, 1 langhøvel og 1 holhammer. Dessuten var det 1 tylft sagbord og en «åttringsbåtved» i Sørkjosen for 10 spesiedaler som skulle være til båt for Peder Olsen «den store». Han etterlot seg også et smiehus med belg, sted og utstyr, foruten en rekke andre redskaper. Dette gir oss bilde av en mer allsidig håndverker enn bare en jektebygger.

Fra Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra:
Om fordelingen av nøter mellom de tre folkegruppene - Hva ble de ulike nøtene brukt til

Dragnota eller kastenota var en landnot som også ble omtalt som stenge- eller låsnot. Den var som en rett vegg, og ble vel mest brukt til å stenge sild med. Vi kan vel regne med at de fleste eldre nøtene som har vært nevnt i skiftene, har vært slike nøter og til dette formål. Imidlertid er nøter for fangst av sild og torsk i form og bruksmåte nokså like, men med ulik maskevidde. Det er således ikke uten videre gitt at de nøtene som er nevnt som dragnøter var laget til å stenge sild med.

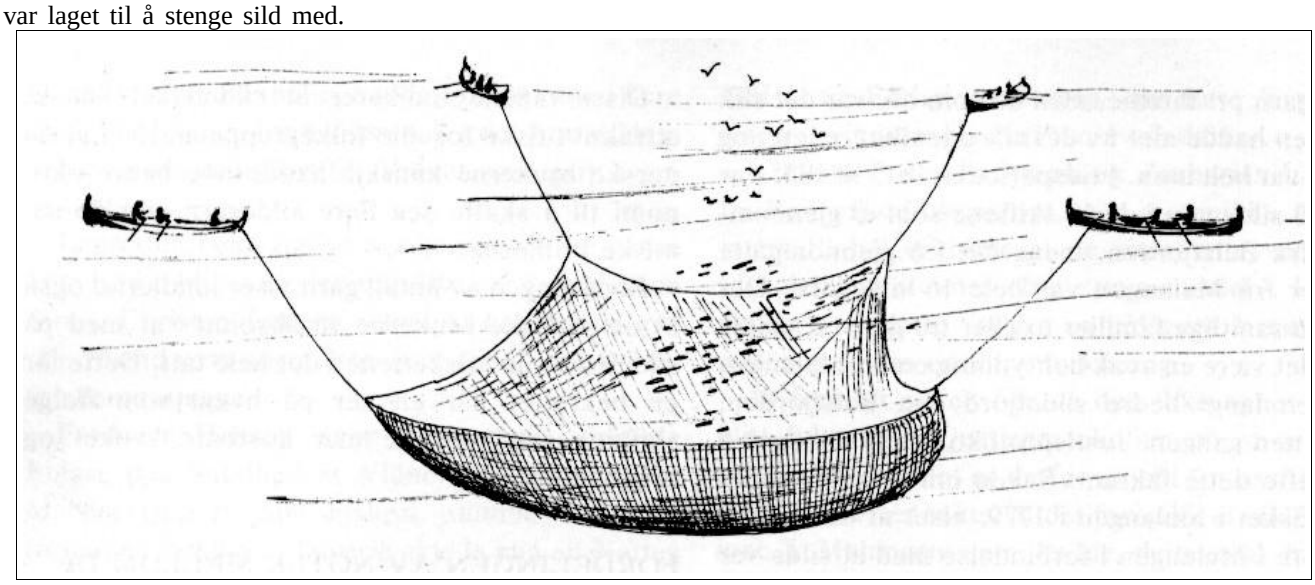

Søkkenota ble regnet som typisk for fiske om sommeren og da som regel etter sei, muligens også etter torsk. Redskapet ble brukt på forholdsvis grunt vann. Søkkenota er et firkantet notredskap forsynt med telner i kantene som hver er omlag 25 favner lange. Man måtte være fire båter på hvert notlag. Nota ble ført med strøm eller ved roing inn under seistimen som når fisken ble skremt, ble halt opp raskest mulig. Fisken samles da som i en pose og kleppes.

Søkkenota ble mer vanlig i bruk fra omkring i 1840 i Nordland. Seinota eller søkkenota som Christen Christophersen på Sand hadde en part i, og som befant seg på Hekkingen, vitner om en svært tidlig bruk av slik redskap. Skiftet hans var fra 1786, likeledes var søkkenota til Johannes Josephsen på Bomstad fra samme år. Foruten disse to omtales bare to synkenøter til, Maria Andersdatters fra 1820 og Adrians fra 1832. Fisket med not var forbudt i Nord-Norge fra 1808 til 1845, forekomsten av slike nøter i skiftene tyder imidlertid på at forbudet ikke har vært håndhevet.

Flere sønner fulgte i hans fotspor som dyktige fiskere.[163]

(Barn III:4, Far V:13, Mor V:14)

Gift 16.11.1794 i Balsfjord (TR) med[164] neste ane.

---

163 Kirkebok Tromsø 1779-96: «Confirmende», folio 84, nr. 5. Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 201b. Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 25, 1829-1837, folio 194b-196a. N. S. Magelsen: Balsfjords bygdebok, Tromsø 1925, side 92, 94. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 209, 218-219, 231.

164 Kirkebok Tromsø 1787-95: «Trolovede», folio 10. Kirkebok Tromsø 1779-96: «Ægteviede», folio 123.

Barn:

Anne Adriansdatter Tennæs. Født 02.07.1796 på Tennæs Gammelgaard, Balsfjord (TR). Døpt 24.07.1796 i Balsfjord (TR).[165] Levde 1875 på Sletnæs, Nordkjosen, Balsfjord (TR). (Se III:4).

IV:8 fm mm

Anne Andersdatter Tennæs. Født 1772 på Tennæs Gammelgaard, Balsfjord (TR). Døpt 25.10.1772 i Balsfjord (TR).[166] Levde 1847 på Tennæs Gammelgaard, Balsfjord (TR).

«Anders Andersen Tennes Datter N. Anne» ble døpt 19. søndag etter Trefoldighet i 1772.
Faddere var Lars Hansen, Hans Nilsen Tomsvig, Johanna Olsdatter, Anne Hansdatter og Susanne Nilsdatter.

Anne ble konfirmert i 1789, 17 år gammel.

Ane og Adrian hadde følgende barn (minst):
1795: Hemming, konfirmert i 1813, Tennæs, angitt 17 år, gift med Hanna Andreasdatter, skifte avholdt på Svartnæs i 1831.
1796: Anne, gift med Johannes David Abrahamsen, Sletnes
1798: Marrit. «Marith» ble konfirmert i 1816, 18 år gammel. Hun døde i 1821, 24 år gammel.
1801: Anders, død i 1803, 2 år gammel.
1802: Malen, gift med Nils Andreas Nilsen Svartnes.
1804: Anders, myndig i 1832, overtok 6 merker i Seljelv i 1830.
1807: Johan Morten, myndig i 1832.
1809: Hans, død før 1832.
1812: Lars, gift med Kirsten, datter til Hans Peder Hansen Tennæs/Langstrand.
1814: Adrian, overtok 2¼ mark av Gammelgaard i 1840, gift med Karen Hansdatter Stornes, døde i 1881.
1816: Søren, overtok 2¼ mark av Gammelgaard i 1847, gift med Marie Andreasdatter Indre Tennæs, døde i 1896.
1819: Mathias, døde i 1820, 1½ år gammel.

Hemming ble født 03.04.1795 og døpt «Almindelig Bede Dag» (5. søndag etter påske) i 1795. Faddere var Monsieur Lorch Tromsen, Ole Olsen Berg, Anders Andersen Tennæs, Barbro Richersdatter Tromsen og Helena Isagzdatter Tromsen (Kirkebok 1787-95, folio 49).

Ane ble født på Tennæs 02.07.1796 og døpt 9. søndag etter Trefoldighet. Faddere var Lars Hansen Sandøren, Ole Wellomsen Eydet, Engebor Hemmingsdatter Eydet, Else Hemmingsdatter Tennesjorden og Ane Jonsdatter Nor Kiosen (Kirkebok 1796-1808, folio 12).

Marrit ble født 18.03.1798 og døpt 3. søndag etter paasken. Faddere var Haagen Hemmengsen Tommesjorden, Lars Hansen Sandøren, Gøla Sørrensdatter Sandøren, Ellen Hemmengsdatter Tommesjorden og Petternela Pettersdatter Selnæs (Kirkebok 1796- 1808, folio 19).

Anders ble født på Tennes i 1801 og hjemmedøpt. Faddere var Anders Larsen og Henrich Larsen ibm, Hans Erichsen Saugelven, Susanne Larsdatter Tennes og Ane Hansdatter ibm. (Kirkebok 1796-1808, folio 58).

Det var vel han som døde i 1803, 2 år gammel.

Malene ble født på Tennæs i 1802 og kirkelyst (Kl:) 1. juledag, 3 uker gammel. Faddere var H: Larsen Sandøre, A: Andersen Tennæs, A: Larsen Sandøre, ... Hansdatter Tennæs og J: Nilsdatter ibm. «Moderen introduceret» (Kirkebok 1796-1808, folio 46).

Anders ble født på Tennæs i 1804 og døpt 22. søndag etter Trefoldighet, 4 uker gammel. Faddere var O. Hansen og S: Larsen Sandøre, H: Peds..., ... Larsdatter Sandøre og E: Olsdatter Tennæs. «Moderen Introduceret» (Kirkebok 1796-1808, folio 53).

Johan Morten ble født på Tennæs og døpt 12.07.1807, 3 uker gammel. Faddere var Nils Jonsen, Hans Johannissen Sandøre, Henrich Andersen Siærnæs, Anne Hansdatter og Christianne Hansdatter Tennæs (Kirkebok 1806-21, folio 172, nr. 86).

Hans ble født på Tennæs og døpt 10.09.1809, 3 uker gammel. Faddere var Anders Mortensen, Christopher Kieldsen, Kield Christophersen Strømmen, Gaalle Larsdatter Sandøre og Olena Olesdatter Mallangseidet (Kirkebok 1806-21, folio 186, nr. 233).

Lars ble døpt 09.08.1812, 15 uker gammel. Faddere var Christen Hansen ibm, Hans Erichsen Savelven, Hans Larsen Sandøre, Susanna Hansdatter Tennes og Anne Andersdatter Tømmernæs (Kirkebok 1806-21, folio 204, nr. 21).

Adrian ble døpt 26.06.1814, 9 uker gammel. Faddere var Anders Andersen ibm, Hans Johannesen Veiholmen, Hans Sørensen Stornes, Gaalla Larsdatter Sandøre og Alethe Christophersdatter Strømmen (Kirkebok 1806-21, folio 218, nr. 7).

Søren ble døpt 11.08.1816, 7 uker gammel. Faddere var Anders Mortensen, Johannes Nilsen Ryestrømmen [Strømmen], Erich Hansen Tromsøe, Abelona Christophersdatter Ryestrømmen og Martha Hansdatter Sandøre (Kirkebok 1806-21, folio 233).

Mathis ble født på Tennæs i 1819 og døpt 2. mai, 3 uker gammel. Faddere var Søren Larsen Sandøre, Hemming

165 Kirkebok Tromsø 1796-1808: «Døbte», folio 12.

166 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Ægte og uægte Barns Daab», folio 21.

Adriansen Tennæs, Johannes Henrichsen Tromsøe, Sirena Andersdatter Tromsøe og Hanna Andreasdatter Tennæs. «Moderen introd.» (Kirkebok 1806- 21, folio 250).

Ved folketellingen i 1801 var Ane 28 år gammel.

Ane ble også kalt «Adrian-Ane», det var vel for å skille alle som het Ane fra hverandre. Hun satt som enke med det samlede bruk - 4½ mark - til og med 1840, da hun ga halvparten til sin sønn Adrian, kaldt «Stor-Adrian». Resten beholdt hun til 1847, da hun oppga dette til fordel for sønnen Søren mot kår.[167]

(Barn III:4, Far V:15, Mor V:16)

Gift 16.11.1794 i Balsfjord (TR) med[168] forrige ane.

IV:9 mf ff

Andreas Hansen Boisen Navaren Ytre. Festebonde, lagrettemann. Født 1756 i Aursfjord, Malangen (TR). Døpt 28.03.1756 i Tromsø (TR).[169] Levde 1785 på Navaren Ytre, Lenvik (TR). Død omkring 1831 på Navaren Ytre, Lenvik (TR).

Ved hjelp av manntallet fra 1801 finner vi Peter Christians foreldre på gården Navaren i Lenviks prestegjeld. Opprinnelig var Lenvik et annekssogn i Ibestad (Astafjord) prestegjeld. 05.01.1759 ble Lenvik slått sammen med Hillesøy til et nytt prestegjeld der Lenvik ble hovedsogn. 22.02.1853 ble så Målselv utskilt som selvstendig prestegjeld, med Målselv som hovedsokn. Ytre og indre Navaren ble 26.03.1870 overført fra Lenvik til Malangen sogn.

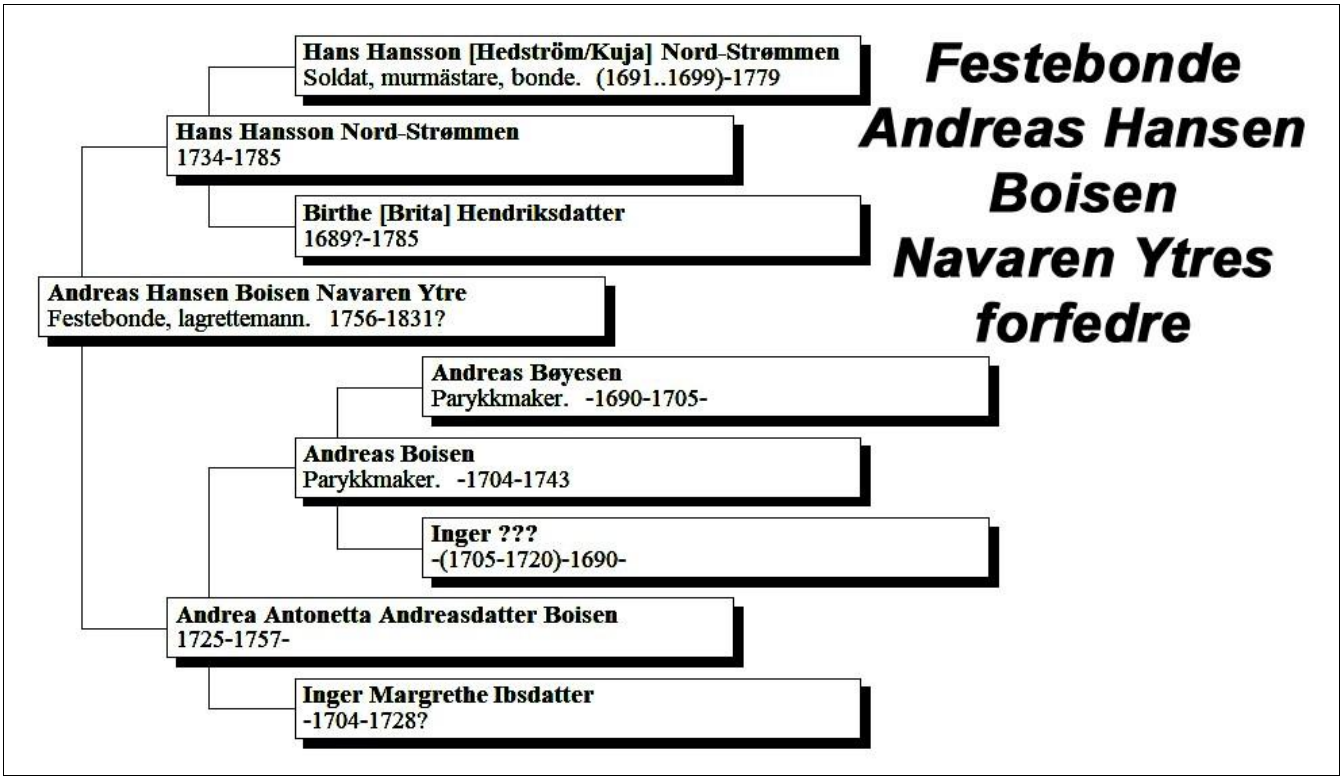

Hans far, Andreas, ble døpt i Tromsø kirke i 1756:
«Midtfaste Søndag blev et uægte Barn døbt: Navnet Andreas Boiss:
Barnefaderen Hans Hans: i Strømmen udj Lendvigs Sogn. Moderens Nafn Anthonetta.
Fadderne: Anders Olss: Aauersfiord, Peder Olss: ibid, Ole Jons: i Sultenvig, Kirsten Jørgensdtr. Auersfiorden, Martha Larsdtr. Strømmen».

Anders og Peder var brødre. Ifølge et «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder» fra 1769 bodde de på Oursfjord. Anders var da 69 år og gift med Kirsten Jørgensdatter [Bull], 68 år. Peder var 67 år gammel og gift med Gidschen Jørgensdatter [Bull], 66 år gammel.

---

167 Kirkebok Tromsø 1779-96: «Confirmende», folio 85, nr. 24 Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 201b. N. S. Magelssen og Peter A. Larssen: Balsfjords bygdebok, 1925, side 56, 94. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra.

168 Kirkebok Tromsø 1787-95: «Trolovede», folio 10. Kirkebok Tromsø 1779-96: «Ægteviede», folio 123.

169 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Ægte og uægte Børns Daab, deris Faddere og Navne», folio 36.

Navaren ligger på den ytre delen av Målsneshalvøya mellom Sørfjorden og Aursfjorden. Andreas ble født i Aursfjord og vokste opp med sine foreldre på Nord-Strømmen syd for Rossfjordstraumen. Sophias foreldre bodde på Kjerrisnæs i Sørfjorden. Andreas mor var født i Trondheim og tjenestegjorde i Aursfjord når hun traff Hans, far til Andreas. Så det var ikke stor avstand mellom gårdene. Alle, bortsett fra Antonette (mor til Andreas), var av kvensk ætt og hadde sine røtter i Tornedalen på grensen mellom Sverige og Finland.

Gård nr. 33 og 34, Indre og Ytre Navaren, ligger på den ytre delen av Målsneshalvøya mellom Sørfjorden og Aursfjorden, størstedelen i bukta inn mot Sørfjorden. Gårdsnavnet Navaren kommer antakelig av formen på halvøya med det smale eidet og den tykkere og høyere delen utenfor. Men det kan også brukes om en smal bukt. Navnet Koris er lappisk («Gurres» = kløftet fjellterreng) og er gitt av de eldre lappiske beboere på Målsnes og Navaren. Etter en gammel tradisjon skal Navaren-navnet skrive seg fra en selje som sto helt nede ved fjæra på Navarneset, og var forvridd som en navar.

O. Rygh skriver om Naveren i «Norske Gaardsnavne»:
Gården Navaren er et ofte forekommende fjellnavn. Navaren i Nordreisen har navn etter et slikt fjell, og det er mulig at det samme er tilfelle her. Navaren brukes også som navn på lange og smale viker. Navnet kan også tilhøre den lange, smale og noe bøyde halvøy mellom det egentlige Malangen og Nordfjorden hvor gårdene ligger.

Skog og beite på Navaren har fra først av vært brukt av oppsitterne på Målsnes, men også Aursfjord-folket har hatt utslått her. Omkring 1734 ble den første rydningen foretatt av en finn, Erich Mogensen. Han ryddet nåværende Ytre Navaren med Koris, som i 1740 tilsammen ble skyldsatt for 18 mark.

I en begjæring av fogden Tønder, datert Wang 02.08.1740, heter det: «Det er for mig bleven berettet, at udi Mallanger-fiord ved Molsnes Lejemaal skal for nogle Aar siden have Nedsæt sig en find ved Nafn Erik Mogensen udi en Viig kaldet Naveren, hvor hand skal have opryddet sig et lidet Plads til beboelse,» og fogden mener videre at denne nyrydningen ikke kan anses å tilhøre Målsnes-jorden, men bør skyldsettes særskilt. I henhold til dette ble det 16.08.1740 foretatt skyldsetningsforretning av sorenskriver Jørgen Kiergaard sammen med 2 oppsittere fra Målsnes og 4 andre naboer. Rydningsmannen Erik Mogensen var til stede og ba selv om at plassen måtte bli skyldlagt så han kunne sitte trygt på den, etter det store arbeid han hadde lagt på rydningen nå på 7de året. Man fant av Målsnes-gårdene ikke kunne ha rett til plassen, da disse gårdene hadde nok av skog og beite. Ved besiktigelse av selve plassen fant takstmennene at rydningsmannen ikke alene med stort arbeid hadde oppryddet bemeldte Navaren, men endog en annen plass som kaltes Kurris. Begge disse ble da tilsammen skyldlagt for 18 mark fisk landskyld, og innført i H. M. Kongens jordebok, siden rydningen var foregått i almenning. Gården kunne etter rydningsmannens beretning fø 3 kyr, 1 kalv, 8-10 småfe i høyden, men ingen hest.

Navaren med Koris kom på denne måten til å bli krongods, som også Mestervik-gårdene. Men den lå også helt utenfor Moursund-godsets område, som helt og holdent lå i Tromsø fogderi, mens Navaren og Målsnes lå i Senjens fogderi (Baltestad og Gisund tinglag) og sognet til Lenvik kirke.

I 1750 var Erich Mogensen fortsatt eneste oppsitter, men i 1758 har han overlatt 6 mark av bruket (det senere nr. 114) til Lars Amundsen. To år senere kom Thomas Amundsen som inderst til gården, fra ham nedstammer flere

beboere av Indre og Ytre Navaren.

Ved folketellingen i 1769 er Erik Mogensen borte, og i hans sted finner vi en ny mann, Ole Nilsen, som ikke må forveksles med en mann med samme navn på Målsnes. Det oppføres i 1769 altså tre familier:

1) Lars Amundsen, gift med Guri Nilsdatter. De har sønnene Anders og Erich, og døtrene Caren og Bereth. En tredje sønn er muligens Ole, som senere har en del av gården.

2) Thomas Amundsen, inderst, gift med Carin Nilsdatter. Av sønner nevnes Nils, som senere får en del av gården, Gunnar, og Anders som blir husmann på Indre Navaren, dessuten datteren Elen.

3) Ole Nilsen, gift med Caren Nilsdatter. De har sønnene Nils og Sieur, og datteren Elen. Navnene tyder på at disse tre beboere har vært besvogret med hverandre.

Thomas Amundsen har senere bygslet en tredjedel av gården. Henimot 1780 er det flere forandringer. Lars Amundsen var da død, og hans part på 6 mark (det senere nr. 114) ble i 1780 tilbygslet Søren Pedersen. Av Thomas Amundsens 6 mark var 3 mark i 1776 gått over til Ole Nilsens sønn, Anders Olsen, og andre 3 mark ble i 1780 tilbygslet Thomas Amundsens sønn, Niels Thomassen, mot kår. Disse to brukene på hver 3 mark utgjør det senere nr. 115. Ole Nilsen var død 1776, og Ole Larsen hadde etter ham blitt bruker av de resterende 6 mark (det senere nr. 116).

Søren Pedersen hadde den ytre del (nr. 114) på 6 mark fra 1780 til 1785, da han flyttet fra stedet.

Ved høsttinget 1785 har Andreas flyttet til Navaren. På tinget ba han om tillatelse til å hugge 10 tylfter sagtømmer i den kongelige almenningen.

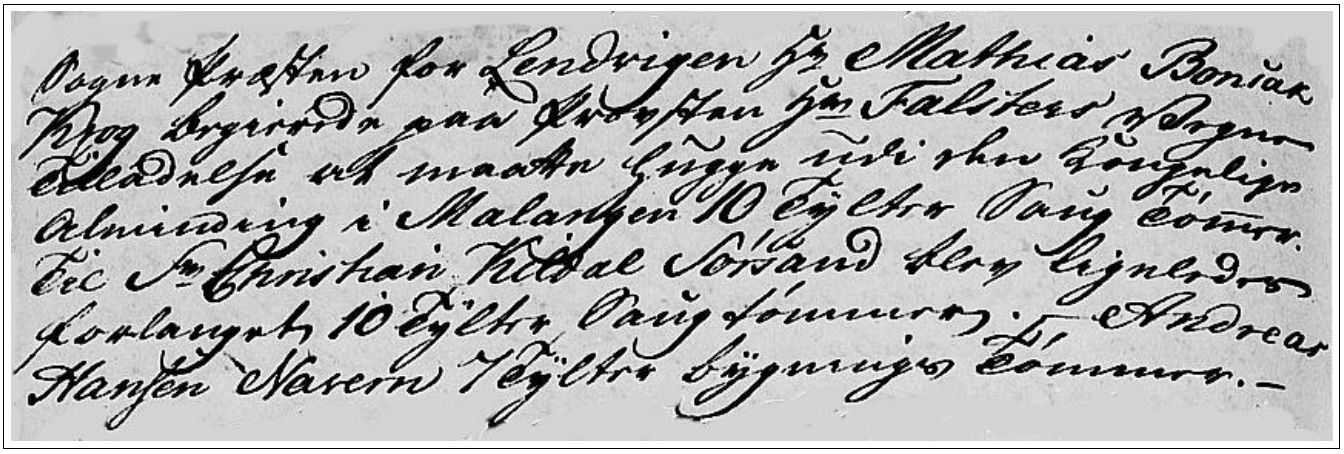

Tingbok Senja og Tromsø nr. 54, 1782-85, folio 181b (Justisprotokoll Gisund tingsted høsten 1785).

«Sogne Præsten for Lendvigen Hr. Mathias Bonsak Krog begierede paa Provsten Hr. Falsters Vegne tilladelse at maatte hugge udi den Kongelige Alminding i Malangen 10 Tylter Saug Tømmer. Til Sr. Christian Kildal, Sørsand, blev ligeledes forlanget 10 Tylter Saugtømmer. Andreas Hansen, Navern, 7 Tylter bygnings Tømmer .... ».

På samme ting ble Andreas oppnevnt som lagrettesmann til neste ting.

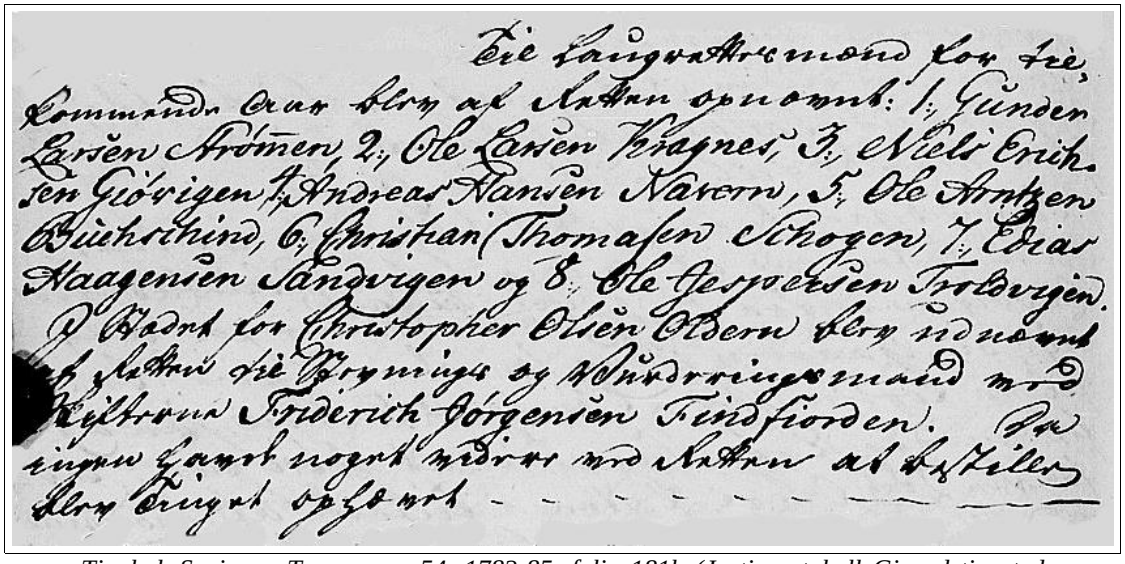

Tingbok Senja og Tromsø nr. 54, 1782-85, folio 181b (Justisprotokoll Gisund tingsted høsten 1785).

«Til Laugrettesmænd for tilkommende Aar blev af Retten opnævnt: 1. Gunder Larsen, Strømmen, 2. Ole Larsen, Kragnes, 3. Niels Erichsen, Giøvigen, 4. Andreas Hansen, Navern, 5. Ole Arntzen, Buchschind, 6. Christian Thomasen, Schogen, 7. Edias Haagensen, Sandvigen, og 8. Ole Jespersen, Troldvigen. I Stædet for Christopher Olsen, Oldern, blev udnævnt af Retten til Stevnings og Vurderingsmand ved Skifterne Friderich Jørgensen, Findfiorden.

Da ingen havde noget videre ved Retten at bestille blev Tinget ophævet.»

Han fungerte også som lagrettesmann på sommertingene i 1786 og 1791.

Bruket ble 28.12.1785 tilbygslet Andreas Hansen av fogden Jens Holmboe (tinglyst 22.06.1786).

Tingbok Senja og Tromsø nr. 55, 1786-89, folio 31b (Justisprotokoll Gisund tingsted sommeren 1786).

«Læst en Bøxel Sædel til Andreas Hansen paa 6 Mrk. Fiskes Leje udi Navern med Kuritz. Betalt til Tugt Huuset 8 sk.»

På høsttinget i 1794 spurte fogden på vegne av det kongelige hovkammeret i København om med hvilken rett beboerne i Mallangsfjorden hadde forrett til å hogge i skogen. Anders var blandt de som svarte at de ikke hadde påstått noe slikt.

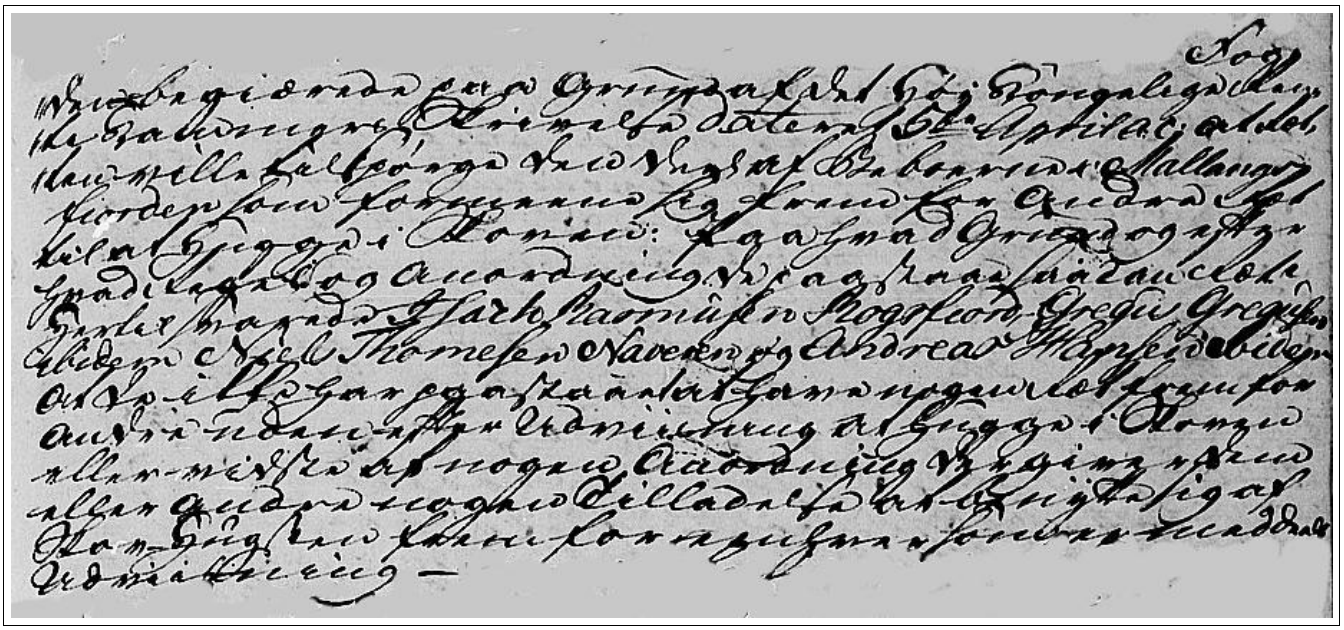

Tingbok Senja og Tromsø nr. 58, 1793-98, folio 64a (Justisprotokoll Gisund tingsted høsten 1794).

«Fogden begiærede paa Grund af det Høy Kongelige Rente Kammers Skrivelse dateret 5te April a.c., at Rætten ville tilspørge den deel af Beboerne i Mallangsfiorden som formeene sig fremfor Andre Ræt til at Hugge i Skoven; Paa hvad Grund og efter hvad Regel og Anordning de paastaae saadan Ræt?

Hertil svarede Isach Rasmusen, Rogsfiord, Gregus Gregusen, ibidem, Niels Thomesen, Naveren, og Andreas Hansen, ibidem, at de ikke har paastaaet at have nogen Ræt fremfor andre uden efter Udviisning at Hugge i Skoven, eller vidste af nogen Anordning der giver dem eller andre nogen Tilladelse at benytte sig af SkovHugsten fremfor eenhver som er meddeelt Udviisning.»

Det er ikke funnet når Sophia og Andreas giftet seg, vi vet fra 1801-tellingen at begge var gift i første ekteskap.

I kirkebøkene for Lenvik er det en lakune når det gjelder «Trolovede og Brudevielser» mellom 17. søndag etter trefoldighet i 1782 og 21.02.1784. Deres eldste sønn ble døpt 4. søndag etter trefoldighet i 1784, så de må ha giftet seg i 1783 eller 1. halvår av 1784.

Ved sommertinget i 1798 ble det tildelt «Skouv-Seddler til Tømmer udviisning i Hans Mayestæts Alminding i Mallangen»:

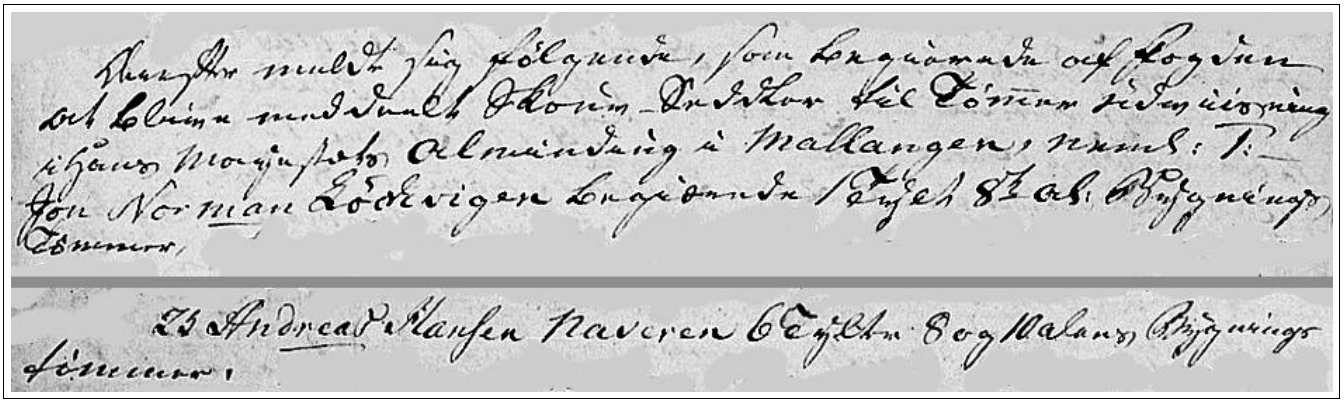

Tingbok Senja og Tromsø nr. 58, 1793-98, folio 422a-422b (Justisprotokoll Gisund tingsted sommeren 1798).

«Derefter meldte sig følgende, som begiærede af Fogden at blive meddeelt Skouv-Seddler til Tømmer udviisning i Hans Mayestæts Alminding i Mallangen, neml.: 1. Jon Norman, Løchvigen, begiærende 1 Tylt 8te al. Bygnings Tømmer, ...

25. Andreas Hansen, Naveren, 6 Tylter 8 og 10 alens Bygnings tømmer, ..».

I militærrullene for Lenvik i 1801 og 1804 oppgir Andreas at han er født i Aursfjord. Rullen fra 1801 oppgir at han var flintskallet:

Jorden de bruger	Opsidernes stevne No., Navn og Alder		No., Navn og alder fra 16 til 40 aar og derover		de Unges Fødestæd	Udseende og Bekvæmhed	Tilstand og Forhold	fra 10 til 16 aar ved Navn og Alder
--12 NAVEREN								
0-0-06	41 Erich Siursen	50			Sultenvig	saavidt Frisk	gift, 2 D. S. mødt	Peder Erichs., 14
			Sønn: 16 Ole Erichsen	25	Molsnes	halt		mødt
	42 hd. Ole Gulbrandsen	34			Grønjord	vel Voxen, men Klager sig over bryst Svahed, som bevidnes Jon Olsen, Ole Jacobsen.	gift, 1 S.	mødt, F.S. Abrah. Peders., 11
0-0-06	43 Anders Hansen	45			Oursfiord	er Flejnskallet	gift, 2 D. 1 S.	S. Hans Andreas., 13, mødt Andr. Andr., 10
			Sønn: 17 Lars Anders.	17	Naveren	er Frisk, men liden		mødt
0-0-06	44 Niels Tommesens Enke					Enke 5 D. 1 S.		
	45 kmd. Anders Tommesen				Naveren	er Frisk liden	gift, 1 S.,	mødt
			Dreng: 18 Hans Peders.	16	Trolvigen	en Aaben Fod		mødt

MILITÆR RULLE FOR GISUND TINGLAG ÅR 1801.

MILITÆR RULLE FOR GISUND TINGLAG ÅR 1801.

Utdrag fra «Enroullerings Roulle for Ghiisunds tinglaug Pro Anno 1801» transkribert av Lenvik Museum.

Militærrullen fra 1801 for Gisund tinglag viser at Andreas Hansen (fornavn feilskrevet Anders) er en av tre brukerne på Navaren. Han er 45 år, født i «Oursfjord» og beskrives som «flejnskallet».

Den eldste sønnen Lars er 17 år, født på Navaren og «Frisk men liden». Han har også sønnene Hans (13 år) og Andreas (10 år).. De to eldste sønnene møter til tjeneste.

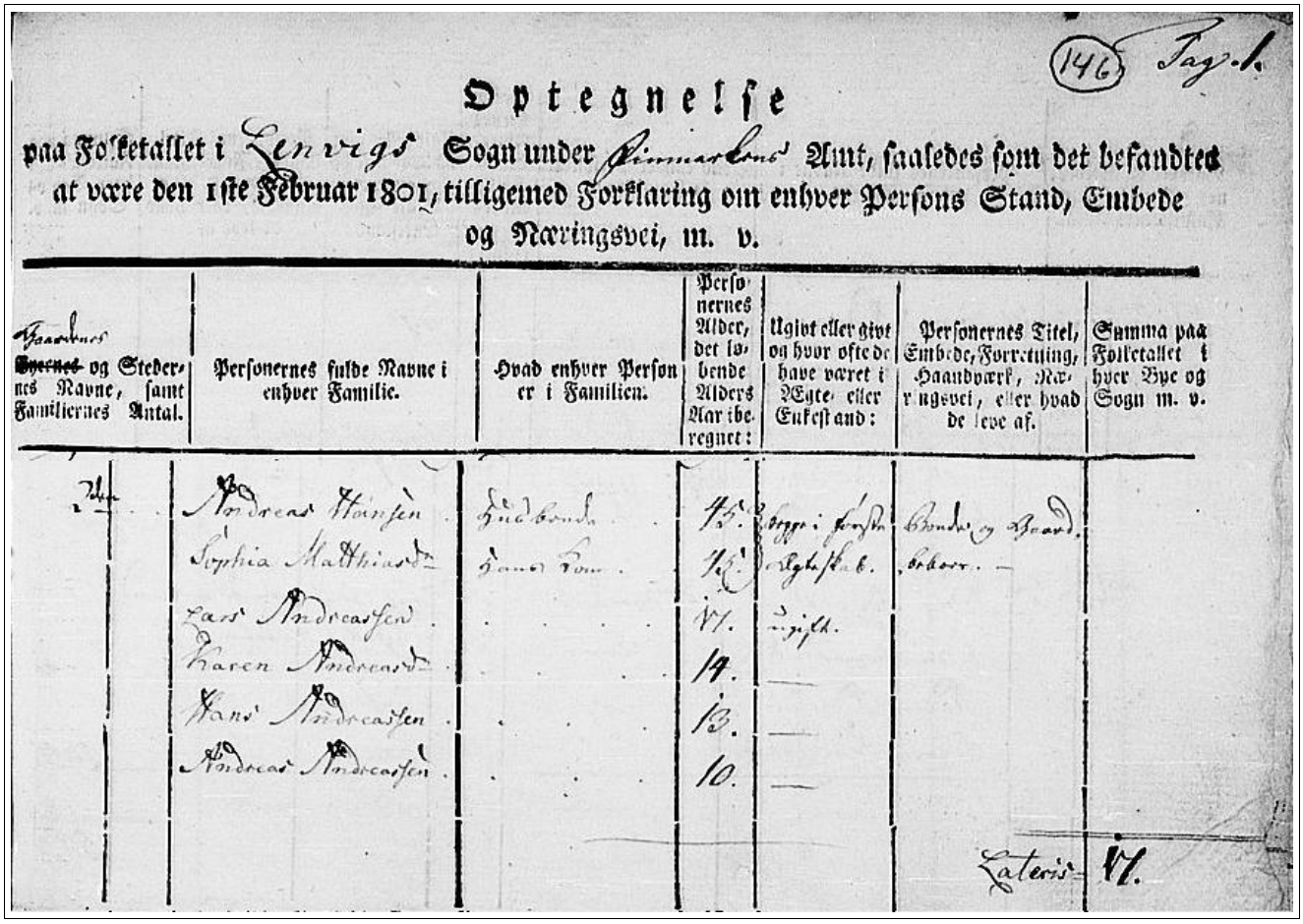

(146) Tag. 1.

Optegnelse

paa Folketallet i Lenvigs Sogn under Finmarkens Amt, saaledes som det befandtes at være den 1ste Februar 1801, tilligemed Forklaring om enhver Persons Stand, Embede og Næringsvei, m. v.

Gaardenes ~~Byernes~~ og Stedernes Navne, samt Familiernes Antal.	Personernes fulde Navne i enhver Familie.	Hvad enhver Person er i Familien.	Personernes Alder, det løbende Alders Aar iberegnet:	Ugivt eller givt og hvor ofte de have været i Ægte- eller Enkestand:	Personernes Titel, Embede, Forretning, Haandværk, Næringsvei, eller hvad de leve af.	Summa paa Folketallet i hver Bye og Sogn m. v.
Ide	Andreas Hansen	Husbonde	45.	begge i første	Bonde og Gaard-	
	Sophia Matthiasdr	Hans Kone	45.	Ægteskab.	beboer. —	
	Lars Andreassen		17.	ugift.		
	Karen Andreasdr		14.	—		
	Hans Andreassen		13.	—		
	Andreas Andreassen		10.	—		
					Lateris	17.

Folketellingen i 1801, 1931 Lenvik, folio 146a.

I 1801 bor «Bonde og gaardbeboer» Andreas Hansen og hans kone Sophia Matthiasdatter, begge 45 år gamle og i «første ægteskab», på gården Naveren i Lenvigs prestegjeld. De hadde barna Lars (17 år), Karen (14 år), Hans (13 år), Andreas (10 år), [Per] Christian (7 år) og Antonette (5 år).

Andreas beholdt bruket til 1813, da det ble bygslet av sønnen Hans.

Vi finner 4 familier på gården Navaren ved folketellingen for Lenvig og Hillesøe sogn 30.04.1815 (Transkribert av Lenvik Bygdemuseum 1990):

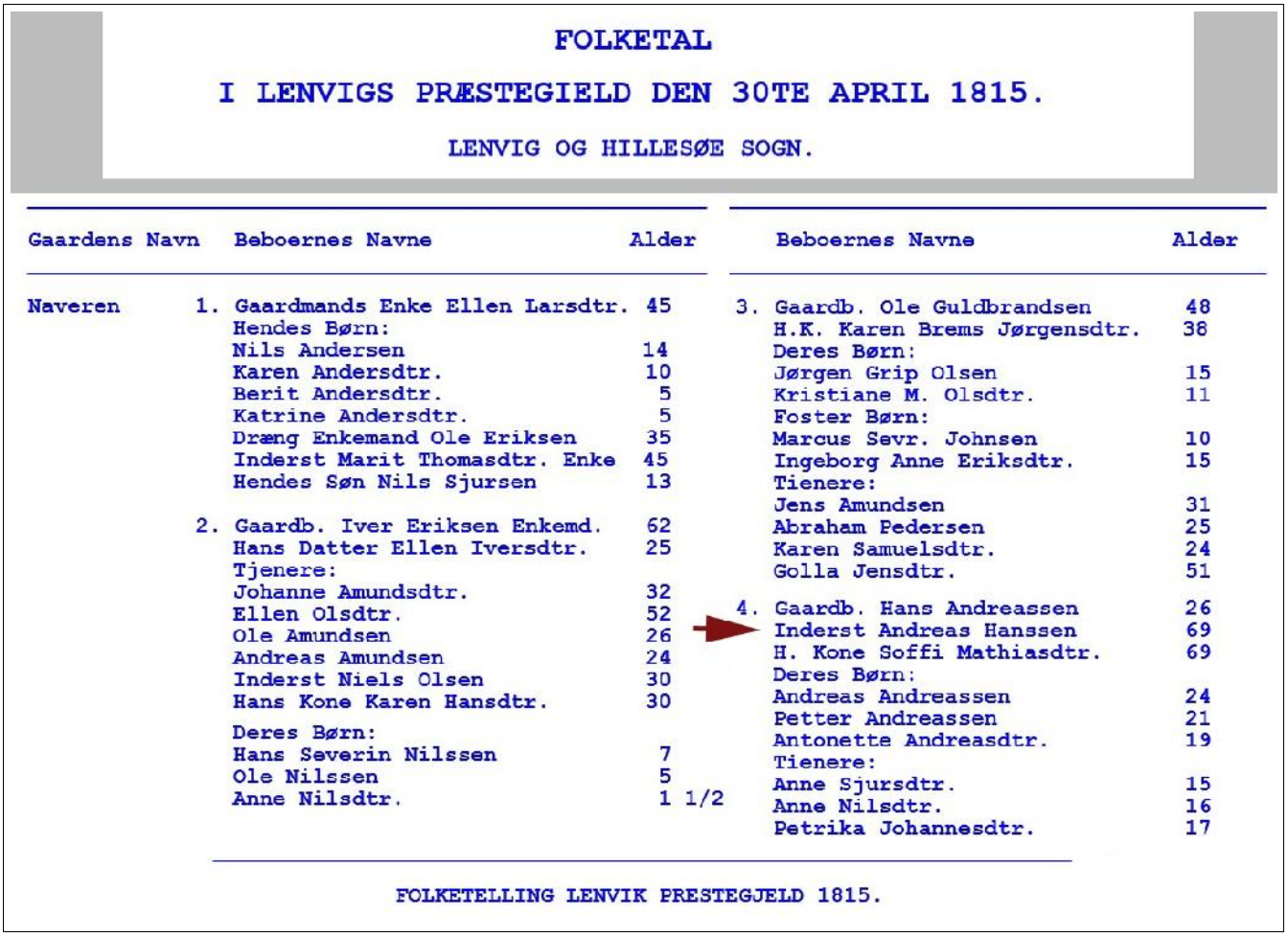

FOLKETAL

I LENVIGS PRÆSTEGIELD DEN 30TE APRIL 1815.

LENVIG OG HILLESØE SOGN.

Gaardens Navn	Beboernes Navne	Alder
Naveren	1. Gaardmands Enke Ellen Larsdtr.	45
	Hendes Børn:	
	Nils Andersen	14
	Karen Andersdtr.	10
	Berit Andersdtr.	5
	Katrine Andersdtr.	5
	Dræng Enkemand Ole Eriksen	35
	Inderst Marit Thomasdtr. Enke	45
	Hendes Søn Nils Sjursen	13
	2. Gaardb. Iver Eriksen Enkemd.	62
	Hans Datter Ellen Iversdtr.	25
	Tjenere:	
	Johanne Amundsdtr.	32
	Ellen Olsdtr.	52
	Ole Amundsen	26
	Andreas Amundsen	24
	Inderst Niels Olsen	30
	Hans Kone Karen Hansdtr.	30
	Deres Børn:	
	Hans Severin Nilssen	7
	Ole Nilssen	5
	Anne Nilsdtr.	1 1/2
	3. Gaardb. Ole Guldbrandsen	48
	H.K. Karen Brems Jørgensdtr.	38
	Deres Børn:	
	Jørgen Grip Olsen	15
	Kristiane M. Olsdtr.	11
	Foster Børn:	
	Marcus Sevr. Johnsen	10
	Ingeborg Anne Eriksdtr.	15
	Tienere:	
	Jens Amundsen	31
	Abraham Pedersen	25
	Karen Samuelsdtr.	24
	Golla Jensdtr.	51
	4. Gaardb. Hans Andreassen	26
	Inderst Andreas Hanssen	69
	H. Kone Soffi Mathiasdtr.	69
	Deres Børn:	
	Andreas Andreassen	24
	Petter Andreassen	21
	Antonette Andreasdtr.	19
	Tienere:	
	Anne Sjursdtr.	15
	Anne Nilsdtr.	16
	Petrika Johannesdtr.	17

FOLKETELLING LENVIK PRESTEGJELD 1815.

Folketelling for Lenvig og Hillesøe sogn 30. april 1815 (Transkribert av Lenvik Bygdemuseum 1990):

«Familie 4 - 9 Personer
Gaardb. Hans Andreassen - [Alder] 26
Inderst Andreas Hanssen - 69
H. Kone Soffi Mathiasdtr - 69
Deres Børn
Andreas Andreassen - 24
Petter Andreassen - 21
Antonette Andreasdtr. - 19
Tienere:
Anne Sjursdtr. - 15
Anne Nilsdtr. - 16
Petrika Johannesdtr. - 17».

Kone Antonette Andreasdatter Bakkebye [i Malangen] er fadder da Peter Christian døper sønnen Bertheus Lorentz i 1827. Pigen Berthe Nilsdatter Guldhav [i Målselv] er fadder da sønnen Andreas Kildal ble døpt i 1825. Berthe var 1 år i 1801 og datter til Niels Halsteensen (38 år), «Beboer en af ham selv oppryddet jord» på Guldhave og Anne Oudensdatter (36 år).

Den gamle Andreas levde ennå i 1830, antakelig som kårmann. Ifølge Birger Nytrøen, Bodø, døde Andreas i 1831.

Utskiftning til Hans Andersen(?) er foretatt i 1832. Grensen mot Målselv (langskjellet) ble fastsatt i 1829. Han var gift med Martha Pedersdatter, født ca. 1797. Av deres barn kjennes Peder, født ca. 1820, Ole Iver, født 1825, Hans Mathis, født ca. 1836, Lars Erik, født ca. 1841, og datteren Karen.[170]

(Barn III:5, Far V:17, Mor V:18)

Gift omkring 1783 i Lenvik (TR) med neste ane.

170 Skattemanntall over Lenvigs og Hillesøe Menigheder fra 1767, avsnitt 45. Tingbøker for Senja og Tromsø, Gisund tingsted, nr. 54, 1782-85, folio 181b; nr. 55, 1786-89, folio 31b; nr. 58, 1793-98, folio 64a og 422a-422b (transkribert av Lenvik Museum). Folketellingen i 1801, 1931 Lenvik, folio 146a. N. A. Ytreberg: Malangen Bygdebok (1943), side 476-477. Alvin Andreassen, Billingstad (Januar 1999, trykt i Yggdrasil): Antonetta Andreasdatter Boisen (Boysen, Boyesdatter ets.) på gården Nord-Strømmen i Lenvika.

Barn:

Peter Christian Andreassen Kragnæs. Født 1794 på Navaren Ytre, Lenvik (TR). Døpt 25.05.1794 i Lenvik (TR).[171] Levde fra 1801 til 1814 på Navaren Ytre, Lenvik (TR). Død 25.02.1837 i Lofoten. Begravet 06.03.1837 i Lofoten.[172] (Se III:5).

IV:10 mf fm

Sophia Matthiasdatter Kierrisnæs. Født omkring 1758. Levde 1801 på Navaren Ytre, Lenvik (TR). Død 29.08.1824 på Navaren Ytre, Lenvik (TR). Begravet 11.09.1824 i Lenvik (TR).[173]

Det må være ganske sikkert at Sophia var datter til Matthias Hansen Kierrisnæs og Dorothea Henriksdotter. Blandt fadrene når de døper sine barn finner vi Matthis Mathisen Kierrisnæs, gården nevnes når Peter Christian døpes i 1794. I 1801 bor Matthis Matthisen på denne gården sammen med sine foreldre.

171 Kirkebok Lenvik nr. 2: «Daab», folio 59.

172 Kirkebok Tromsø nr. 9, 1837-47: «Begravede og Dødfødte», folio 228, nr. 21.

173 Kirkebok Lenvik nr. 3: «Døde Qvindekjøn», folio 97.

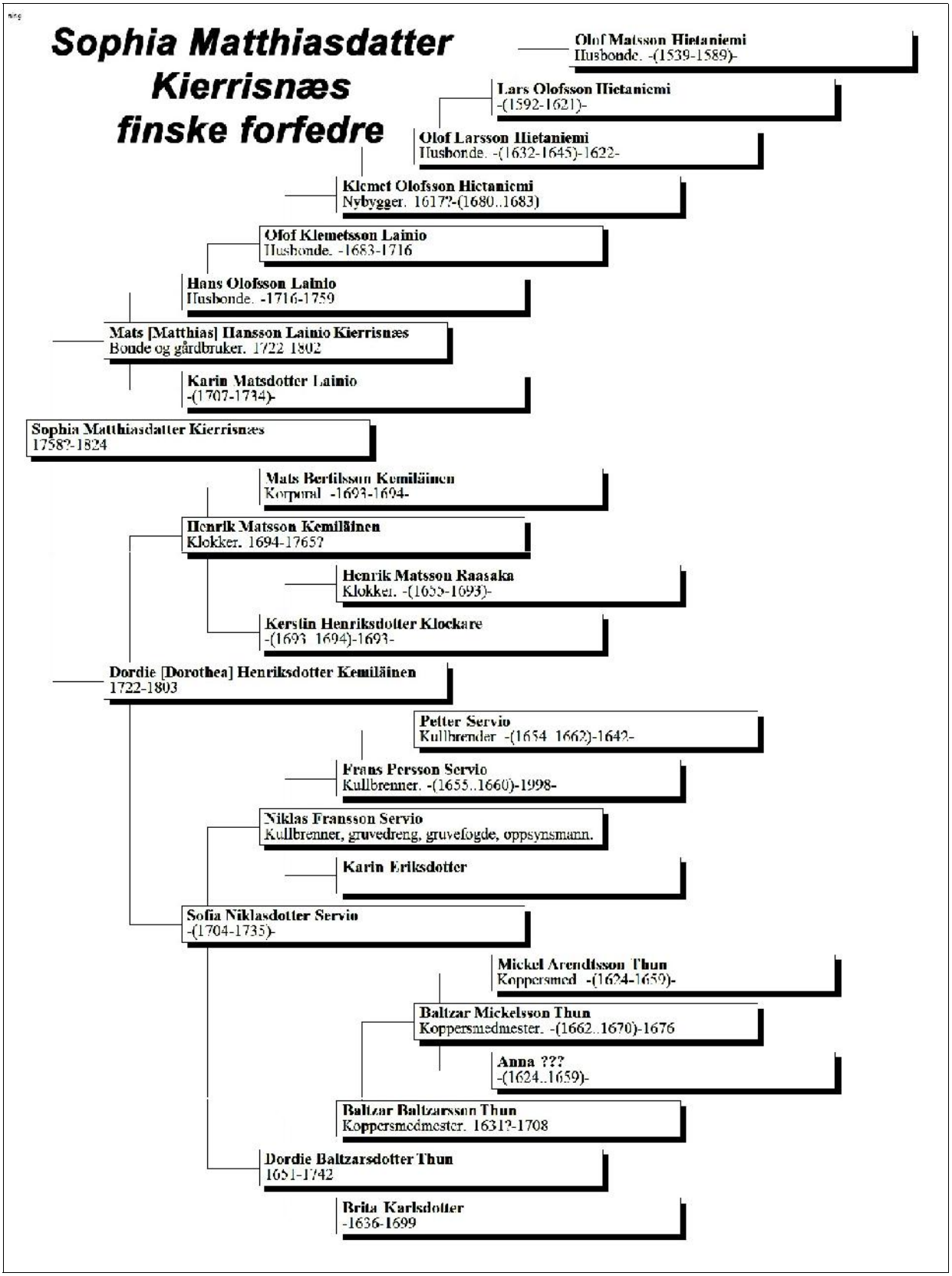

Sophia ble konfirmert i 1776, 19 år gammel.

Ved folketellingen i 1801 bodde Sophia på Naveren i Lenvik [Målselv].

Sophia og Andreas hadde følgende barn (minst):
1784: Lars Mathias.
1787: Karen.
1789: Hans.
1791: Andreas.
1794: Peter Christian.
1796: Antonetta, til Bakkebye i Mallangen.

1784: «Dominica den 4 p trinit. Døbt ved Lenvig Anders Hans. og Hustr. Barn ved Navn Lars Matthias.» Faddere

var Eric Erichsen Greger Gregersen, Rasmus Jørgensen, Karen Larsdatter og Margrethe Hansdatter (Kirkebok nr. 2, folio 44).

1787: «Dom Jubilate. Andreas Hans. og Hustr. Barn Karen». Faddere var Mathis Mathisen, Ole Mathisen, Kristiane Solgaard, Karen Mathisdatter og Birgithe Encesdatter (Kirkebok nr. 2, folio 47).

1789: «Die feste Corp Chr. Andreas Hansen og Hustr. Barn Hans». Faddere var Mattis Mathisen, Iver Eriksen, Ole Mathisen, Marie Nielsdatter og Rebekka Jørgensdatter (Kirkebok nr. 2, folio 49).

1792: «Nye Aars Dag Døbt Andreas Hansens og Sophi Mattisdr. B. af Naveren v: N: Andreas». Faddere var Niels Larsen, Niels .pnersen, Ole Olsen, Præste Konen, Malena Mattisdatter (Kirkebok nr. 2, folio 54).

1796: «3 Sønd. e. Trinit i Lenvik K. Jordmand Anders Hansen Naverens og Hustrues Sophia Matthias datters Barn Antonetta». Faddere var Niels Thomessen Eidet, Peder Sivertsen Molsnes, Karen Torrisdatter Lenvighavn, Sophia Larsdatter Strømmen og Maria Eriksdatter Rosvold (Kirkebok nr. 2, folio 62).

Sophia døde i 1824:
«14. Dødsdagen: 29. August, Begravelses-Dagen 11. Sept.
Sophie Matisdt. Naveren - Alder: 66 Aar.
Anmærkninger: ....».[174]

(Barn III:5, Far V:19, Mor V:20)

Gift omkring 1783 i Lenvik (TR) med forrige ane.

IV:11 mf mf

Christopher Kielsen Strømmen. Festebonde og fisker. Født 1758 i Strømmen, Tromsøysund (TR). Døpt 24.09.1758 i Tromsøysund (TR).[175] Død 19.03.1833 i Strømmen, Tromsøysund (TR). Begravet 31.03.1833 i Strømmen, Tromsøysund (TR).[176]

174 Folketellingen i 1801, 1931 Lenvik, folio 146a.

175 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Ægte og uægte Børns Daab», folio 41.

176 Kirkebok Tromsø 1829-37: «Døde mandkjøn», folio 862, nr. 15.

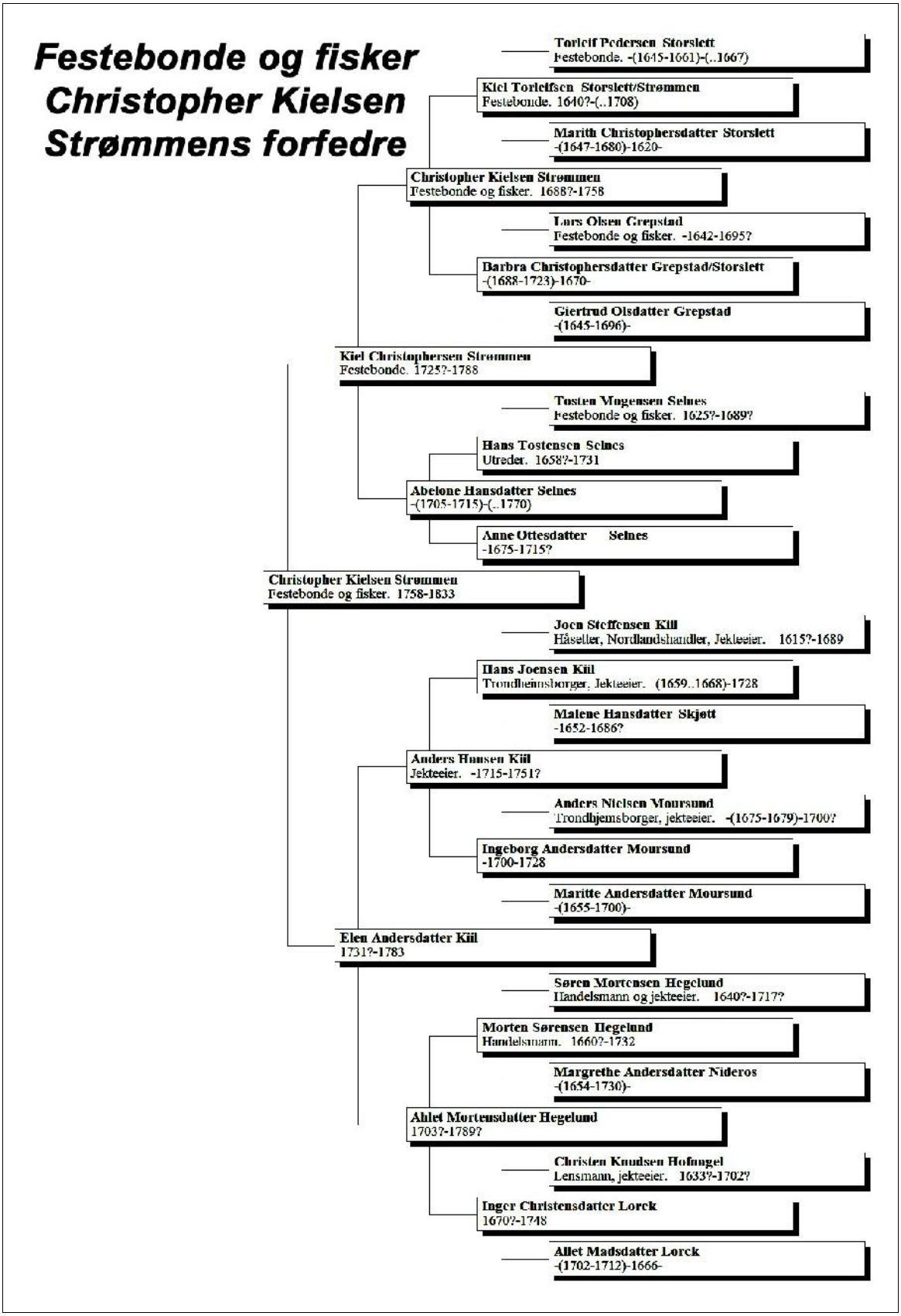

Christopher ble døpt i 1758:
«Stadfested Samme dag (XVIII Søndag efter Trinit) Kiel Christophersøns barns Daab af Strømmen hiemmedøbt av Klokkeren Willum Jensøn, N: Christopher.»
Faddere var Hans Kihl Finfjord, Jørgen Willumsøn L..., Kield Larsøn Strømmen, Martha Larsdatter ibid og Aleth Kiel Bentsjorden.

Han ble konfirmert i 1774, 16 år gammel.

Da Christopher og Berrit forlovet seg «3 P T» (06.07.1783) var Taalew Ediæsen og Tharald Ediæsen (52 år i 1801), begge fra Tisnæs, forlovere. De giftet seg «8 P Trin» (8. søndag etter Trefoldighet).

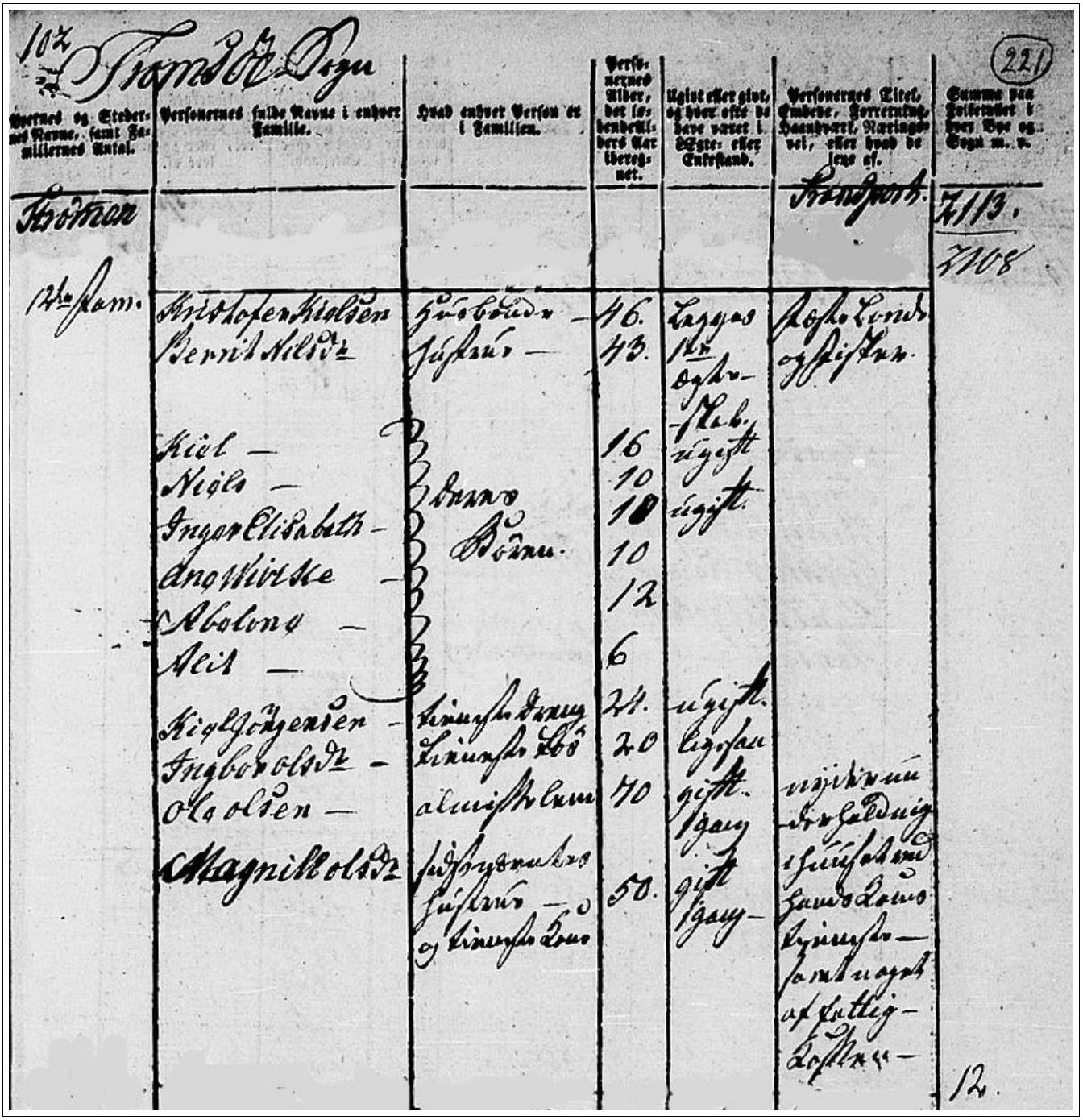

Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 221a.

I 1801 var Christopher fæstebonde og fisker på gården Strømmen, Tromsøysund, og oppgis å være 46 år gammel. På gården bodde deres barn: Inger Elisabeth (18 år og ugift), Kiel (16 år og ugift), Abelone (12 år), Niels (10 år), Ane Wivike (10 år) og Alit (egentlig Alethe, 6 år). I husholdet hadde de også:
Kiel Jørgensen, «tieneste dreng», 24 år og ugift.
Ingebor Olsdatter, «tieneste tøs», 20 år og ugift.
Ole Olsen, «Almisse lem», 70 år og ugift, «Nyder underholdnig i huuset med hans kones tieneste - samt noget av fattigkasse».
Magnill Olsdatter, «Sidstnævntes hustrue - og tieneste kone», 50 år.

Christopher var fadder da Ingebor Maria, datter til Villum Olesen Mallangseid og Anne Maria Andersdatter, ble døpt 22.03.1818 (kirkebok folio 243).

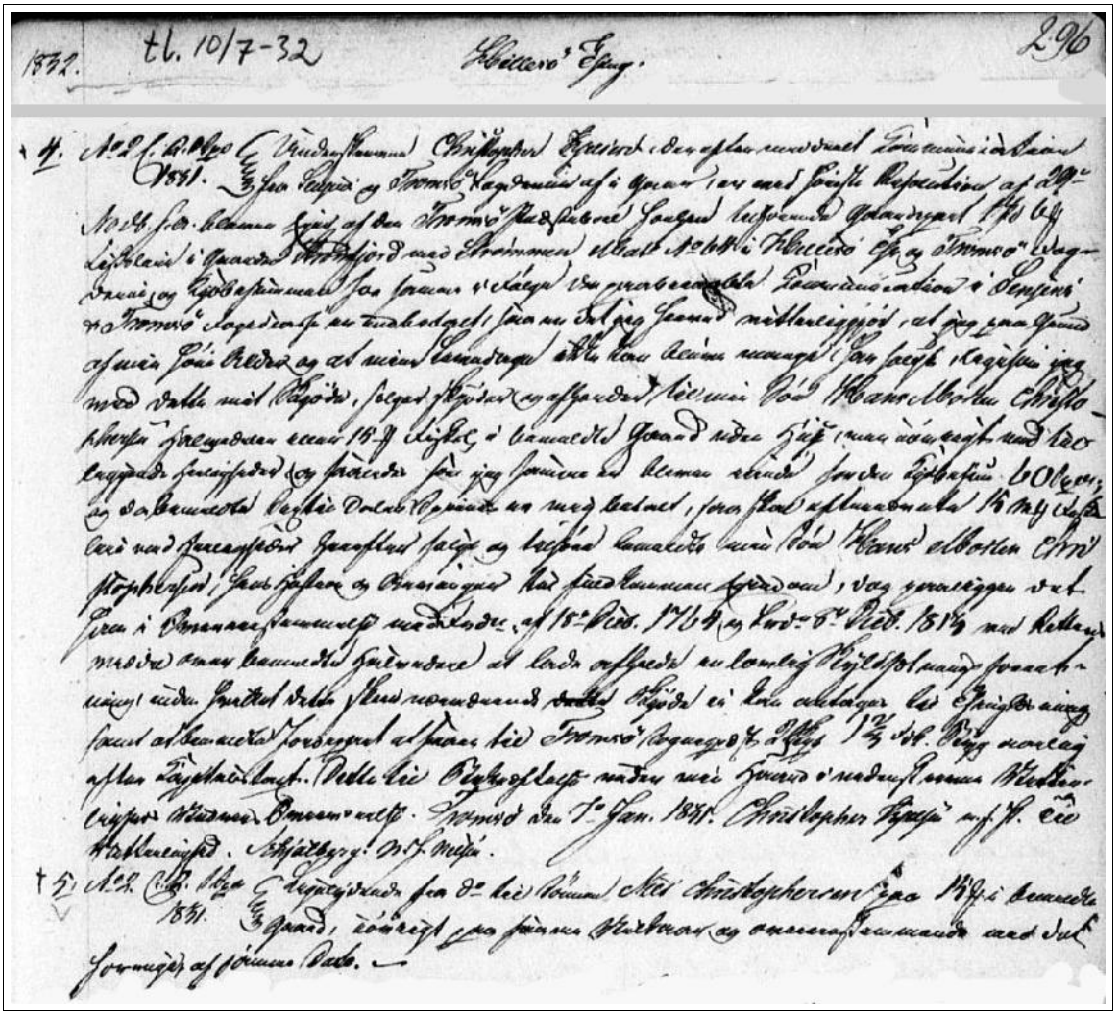

Pantebok Senja og Tromsø sorenskriveri nr. 2, Tromsø tinglag, 1809-38, folio 296a.

I 1831 overdro Christopher 15 mark i gården til sønnen Niels:
«Strømsgården, «Strømsfjord med Strømmen» - Hillesø [Tromsøysundet].
Skjøte fra Christopher Kjelsen til sønnen Niels Christophersen på 15 mark i denne Gård,
datert 07.01.1831, tinglyst 10.07.1832».
Det ble også foretatt en utskiftning 27.09.1831, tinglyst 10.07.1832.

Christopher døde i 1833, 77 år gammel.[177]

(Barn III:6, Far V:21, Mor V:22)

Gift 10.08.1783 i Tromsøysund (TR) med[178] neste ane.

Barn:

Anne Viviche Christophersdatter Strømmen/Sandøre. Født 27.09.1788 i Strømmen, Tromsøysund (TR). Døpt 12.10.1788 i Tromsøysund (TR).[179] Død 11.06.1869 på Sandøre (Sannes), Balsfjord (TR). Begravet 16.06.1869 i Balsfjord (TR).[180] (Se III:8).

Alethe Kiel Christophersdatter Strømmen/Kragnæs. Født 20.06.1795 i Strømmen, Tromsøysund (TR). Døpt 19.07.1795 i Tromsøysund (TR).[181] Død 03.02.1878 på Kragnæs, Tromsøysund (TR). Begravet 08.02.1878 i Tromsøysund (TR).[182] (Se III:6).

IV:12 mf mm

Berrit Nielsdatter Lanes/Strømmen. Født 1759 på Lanes, Hamnvaag, Malangen (TR). Døpt 21.01.1759 i Malangen (TR).[183] Levde 1769 på Hamnvaag, Malangen (TR). Død 12.11.1825 i Strømmen, Tromsøysund (TR). Begravet

177 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Confirmationer», folio 69. Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 221a. Pantebok Senja og Tromsø sorenskriveri nr. 2, Tromsø tinglag, 1809-38, folio 296a og 297b.

178 Kirkebok Tromsø 1779-96: «Trolovede og Copulerede», folio 108.

179 Kirkebøkene Trømsø 1779-96: «Ægte og uægte Barns Daab», folio 42 og 1787-95: Døpte, folio 22.

180 Klokkerbok Balsfjord nr. 6: «D. Begravede og Dødfødte», folio 202, nr. 19.

181 Kirkebok Tromsø 1787-95: «Døbte», folio 50.

182 Kirkebok Tromsøysund nr. 3: «D. Begravede og Dødfødte», folio 184, nr. 10.

30.11.1825 i Tromsøysund (TR).[184]

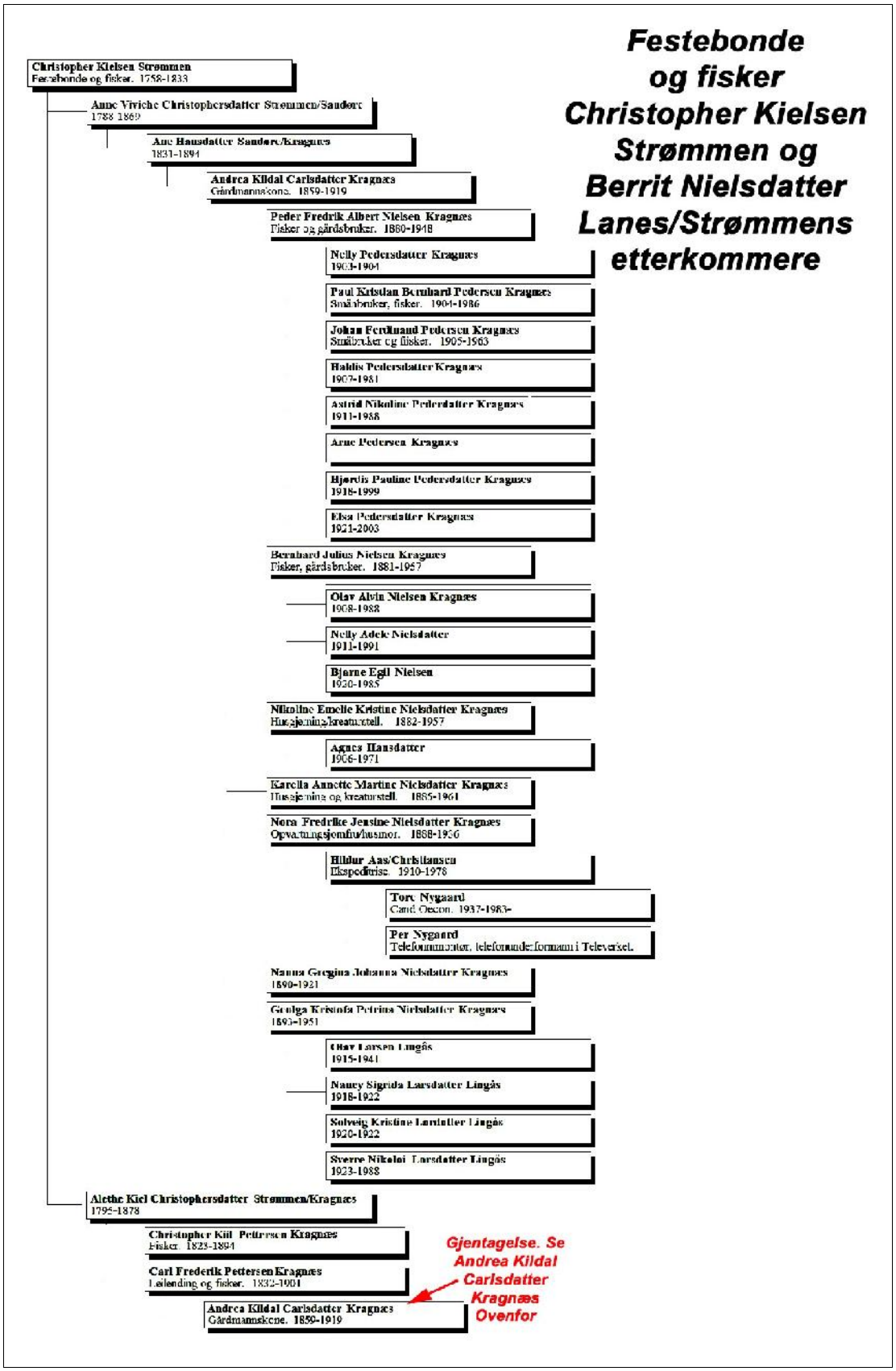

Berrit ble døpt 3. søndag etter Trettendedagen i 1759 som datter til Niels Mogensen Hamnæs (Lanes under Hamnvåg) i Nordfjorden, Malangen.
Faddere var Ole Engelbritsen Norfiorden, Christen Mogensen Ansnæs, Birgitta Larsdatter Norfiorden, Elisabeth Christensdatter ..., og Maria Stephansdatter Tromsøe.

Berrit ble konfirmert i 1775, 17 år gammel.

183 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Ægde og uægte Børns Daab», folio 42.

184 Kirkebok Tromsø 1821-28: «Døde Qvindekjøn», folio 213, nr. 43.

Ved folketellingen i 1801 var Berrit 43 år gammel.

Sammen med Christopher hadde hun da følgende barn:
1784: Inger Elisabeth, født på Strømmen.
1786: Kiel, gift med Juditha Catharina Mortensdatter, bodde på Strømmen i 1815.
Han døde som kaarenmand av alderdom 09.11.1879, oppgis født i 1782.
1788: Ane Wivike, død 1869, 81 år gammel.
1790: Abelone. Konfirmert 1807, Strømmen, 18 år gammel.
1792: Niels. Konfirmert 1809, Strømmen, 16 år gammel, overtok 15 mark i gården i 1831.
1795: Alethe. Konfirmert 1811, Strømmen, 16 år gammel.
1800: Johan Andreas Kihl.
1803: Hans Morten Kiil, konfirmert 1819, Strømmen, 17 år gammel.

Inger Elisabeth ble født på Strømmen og døpt 6. søndag etter Trefoldighet i 1784. Faddere var Kiel Christophersen Strømmen, Cornelius Larsen Strømmen, Anders Nilsen Nordfjord, Giertrud Monsdatter Strømmen, Elen Erichsdatter Andsnæss og Maren Thomædatter Selnæss (Kirkebok 1779-96, folio 26).

Kiel af Strømmen ble døpt 1. søndag i Fasten i 1786. Faddere var Cornelius Larsen Strømmen, Ole Frandsen Strømmen, Mons Nielsen Malangen, Marta Hansdatter Strømmen og Maren Poulsdatter Bachebye (Kirkebok 1779-96, folio 31).

Abelone, født 14.06.1790, ble døpt 5. søndag etter Trefoldighet. Faddere var Karnelis Larsen Strømmen (67 år i 1801), Ole Wellomsen Eydet (Malangseydet), Ole Kristensen Skuldgammen (Ole Kristensen Bugge Schulgam, 53 år i 1801), Hana (Johanna) Larsdatter Skuldgammen, Margret Eliasdatter Strømmen, og Engebor Olsdatter, Strømmen (Kirkebok 1787-95, folio 29).

Niels ble døpt 7. søndag etter Trinitades i 1792. (Kirkebok 1779-96, nr. 63). Kirkebok 1787-95, folio 38, som angir hans faddere, er uleselig.

Johan Andreas Kihl ble født på Strømmen i 1800 og døpt 24de [søndag etter trefoldighet?]. Faddere var Maren Thomdatter Balsfjord, Ane ...che Svendsdatter og Berethe Olsdatter Strømmen, Peder Hansen Strømmen, Frans Olsen ibm. og Anders Nilsen Balsfjord (Kirkebok 1796-1808, foliosiden etter folio 63 på mikrokort 3 av 3).

Hans Morten ble født på Strømmen i 1803 og døpt 16. søndag etter trefoldighet, 4 uker gammel. Faddere var L: Buechard, O: Christh. Schg: P: Christs. ibm og qv: J: Christophersdatter Strømmen (Kirkebok 1796-1808, folio 49).

Bereth Nilsdatter Rye, Strømmen, var fadder da Ingebor Maria, datter til Villum Olesen Mallangseid og Anne Maria Andersdatter, ble døpt 22.03.1818 (Kirkebok folio 243).

Da Berrit døde på Strømmen i 1825 var hun 66 år gammel.[185]

(Barn III:6, Far V:23, Mor V:24)

Gift 10.08.1783 i Tromsøysund (TR) med[186] forrige ane.

IV:13 mm ff

Lars Hansen Sandøre. Festebonde og fisker. Født mellom 1733 og 1741. Levde 1769 på Sandøre (Sannes), Balsfjord (TR). Død 1810 på Sandøre (Sannes), Balsfjord (TR). Begravet 29.07.1810 i Balsfjord (TR).[187]

Det er usikkert når Lars ble født, da kildene divergerer når det gjelder hans alder:
- Et «Siele Register» fra 1769 oppgir at Lars da er 36 år gammel, dvs. født ca. 1733.
- Folketellingen i 1801 oppgir at han da er 64 år gammel, dvs. født ca. 1737.
- Når han dør i 1810 oppgis hans alder til 69 år, dvs. født ca. 1741.

Lars gjorde i sin ungdom tjeneste i den kongelige dansk-norske marine, som han fikk avskjed fra i 1769.

Hans avskjedsbevis var i 1925 fortsatt godt bevart hos hans sønnesønns sønn. Johan Larsen Skjærvelnes ifølge «Balsfjords bygdebok»:

«Hans Kongelige Majestets til Dannemark og Norge etc. etc. etc.
Bestalte Justice-Raad og Amtmand over Nordlandene
Jeg Peter Holm
Giør hermed vitterligt, at eftersom Lars Hanssøn Sannes af Tromsens Fogderi og Do. Fierding i Do. Præstegield, som under No. 92 har staaet i Hans Kongelig Majestets Tieneste enroulleret, er allerede over de Aar at Han ikke længere til Tienesten kan ansees duelig, saa bliver Han herved fra Allerhøystbemelte Kongelig Majestets Tieneste for Eftertiden befriet; Dog skal Han fremdeles i Nordlands Amt forblive, og ikke derfra paa nogen Langvarighed forrejse, med mindre Han dertil min som Amtmands Tilladelse og Rejse-Pass har erholdet.

Dette til Bekræftelse under min Haand og hostrøkte Signete.

Sannes den 19 July 1769.

P. Holm (L. S.)

---

185 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Confirmationer», folio 70. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra. Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 221a.

186 Kirkebok Tromsø 1779-96: «Trolovede og Copulerede», folio 108.

187 Kirkebok Tromsø 1806-21: Begravede, folio 829.

Anvist den 2den Juny 1774.
Knagenhielm.»
Sandøra kalles Sannes i de eldste dokumentene.

Et «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder saaledes som de befandtes at være udi Tall d: 15. aug: 1769» viser at Lars da bodde hjemme hos sine foreldre på Sandøre:
«Gaardernes Nafne:
Sandøre
....
«Brukarar og koner:
Hans Lars. - 70 [år] og Hst. Anne Olsd. [feilskrift for Jonsd.] - 72
Born:
Lars Hans. - 36, Anne - 40, Solvie - 23
Tenarar:
Hendrich Ols. - 13».

Lars og Golla forlovet seg 26.12.1775. Deres fedre, Hans Larsen og Søren Hansen, var forlovere. I kirkeboken er kun forlovelsen funnet, ikke tidspunktet for når de giftet seg.

Utover i 1770-årene ble en rekke personer trukket fram for tinget og anklaget for ulovlig brennevinsbrenning og omsetning.

Lars hadde også en brennevinspanne som ble funnet da lensmannen reiste i distriktet og gjorde husundersøkelser. Han fortalte på sommertingen i 1777 at «den arresterte Pande, som er uden Hatt og Piber og sønderhugget i bunden» ble kjøpt fra en senjaværing for 3 til 4 år siden. Navnet husket han imidlertid ikke.

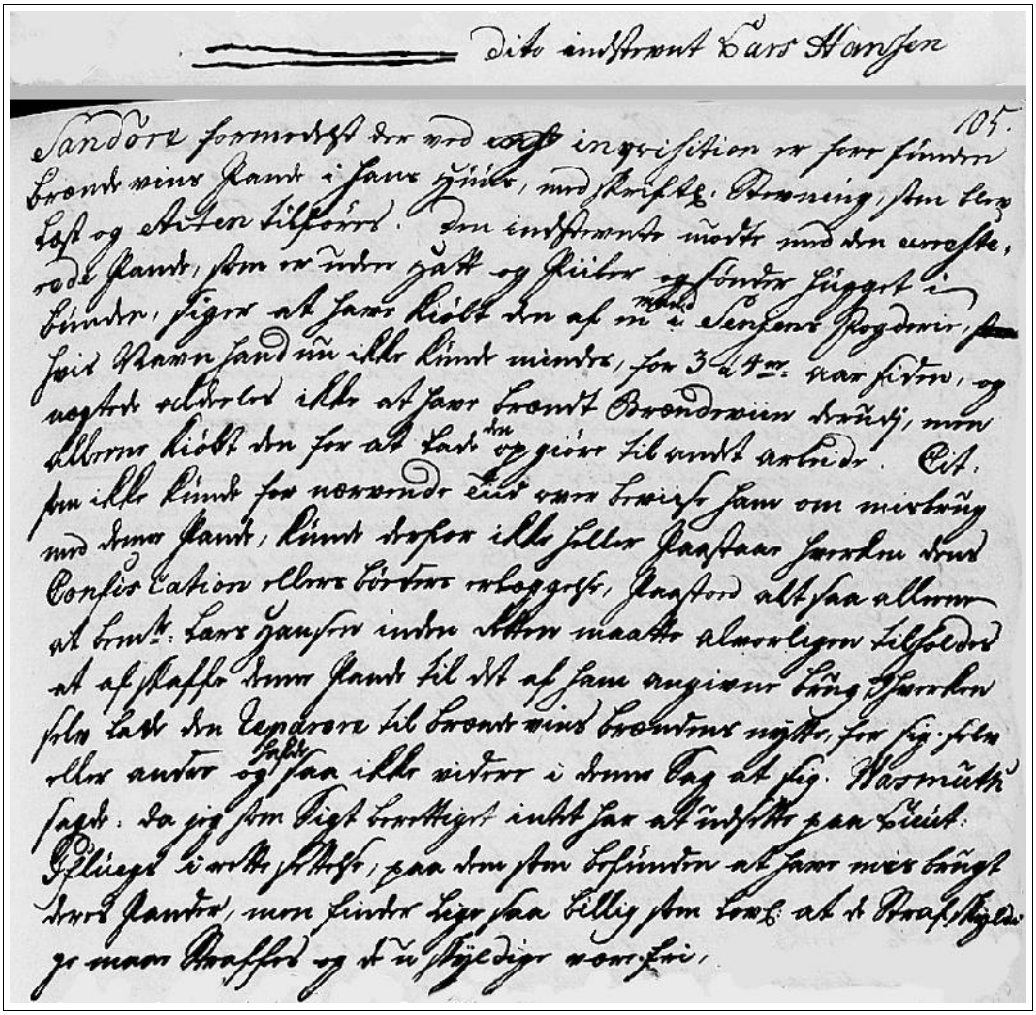

Tingbok Senja og Tromsø nr. 52, 1775-79, Helgø tingsted, folio 104b-105a.

«Dito indstevnet Lars Hansen Sandøre formedelst den ved inqvihition er forefunden brændevins Pande i hans Huus, med skriftl. Stevning, som blev læst og A.. tilføres...Den indstevnte mødte med den arresterte Pande, som er uden Hatt og Piiber og sønder hugget i Bunden, siger at han have kiøbt den af en mand i Senjens Fogderi, hvis Navn hand nu ikke kunde mindes, for 3 a 4re aar siden, og nægtet aldeles ikke at have brændt Brændeviin derudj, men allene kiøbt den for at Lade den og giøre til andet arbeide. Cit. som ikke kunde for nærværende Tiid overbeviise ham om misbrug med denne Pande, kunde derfor ikke heller paastaae hverken dens Confiscation ellers Bøeders erlægggelse, paastoed altsaa allene bemte: Lars Hansen inden Retten maatte alvorligen tilholdes at afskaffe denne Pande til det af ham angiven Brug hverken selv lade den Reparere til Brændvins Brændens nytte, for sig selv

eller andre og hafde saa ikke videre i denne Sag at Jig(?)... Wasmuth fogde, da jeg som Sigt(?) berettiget intet har at udsette paa Lieut Peluegs irettesettelse, paa densten(?) befunden at have misbrugt deres Pande, men finder Ligesaa Billig som lovl: at de Strafskyldige maae Straffes og de uskyldige være fri, ...»

Da hans far, Hans Larsen, døde i 1780 overtok Lars 8 merker av bruket mens hans bror, Hans fikk 4 merker. De er begge brukere i 1787.

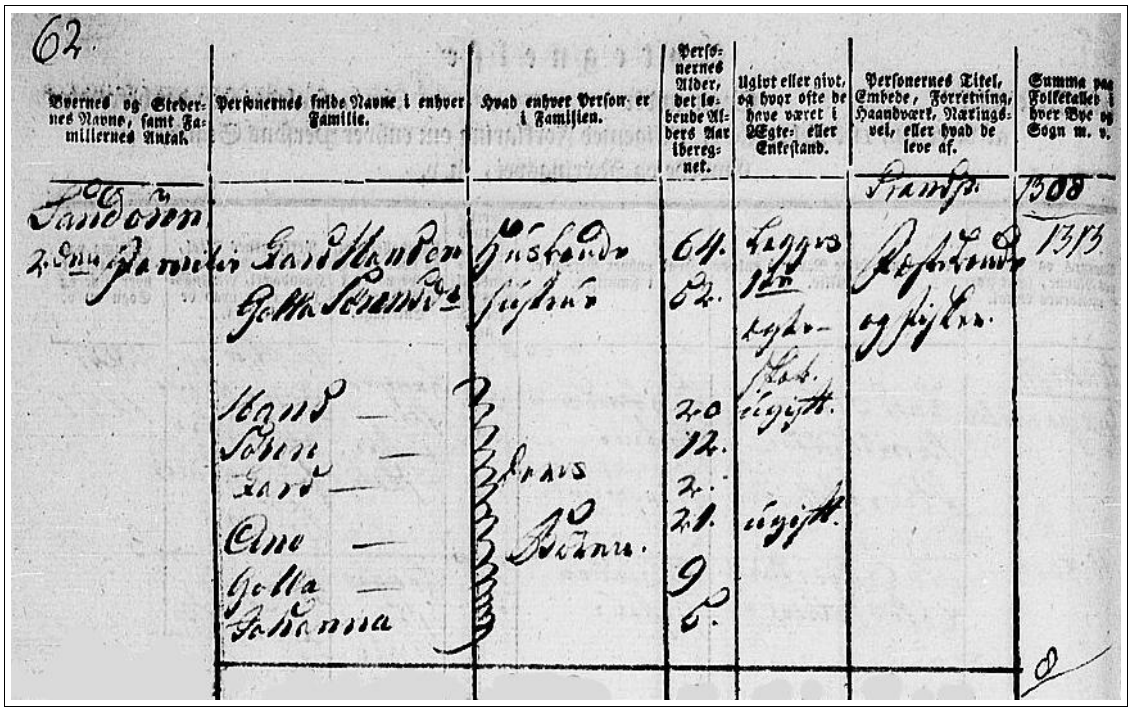

Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 202b.

Ved folketellingen i 1801 oppgis Lars å være 64 år gammel. Han var fæstebonde og fisker, og bodde på Sandøren med hustru Golla og barna: Ane (21 år og ugift), Hans (20 år og ugift), Søren (12 år), Golla (9 år), Johanna (5 år) og Lars (2 år).

Da Lars døde på Sandøre i 1810, var han gardmand, han oppgis å være 69 år gammel.

Skifte etter Lars ble avholdt 22.08.1811:

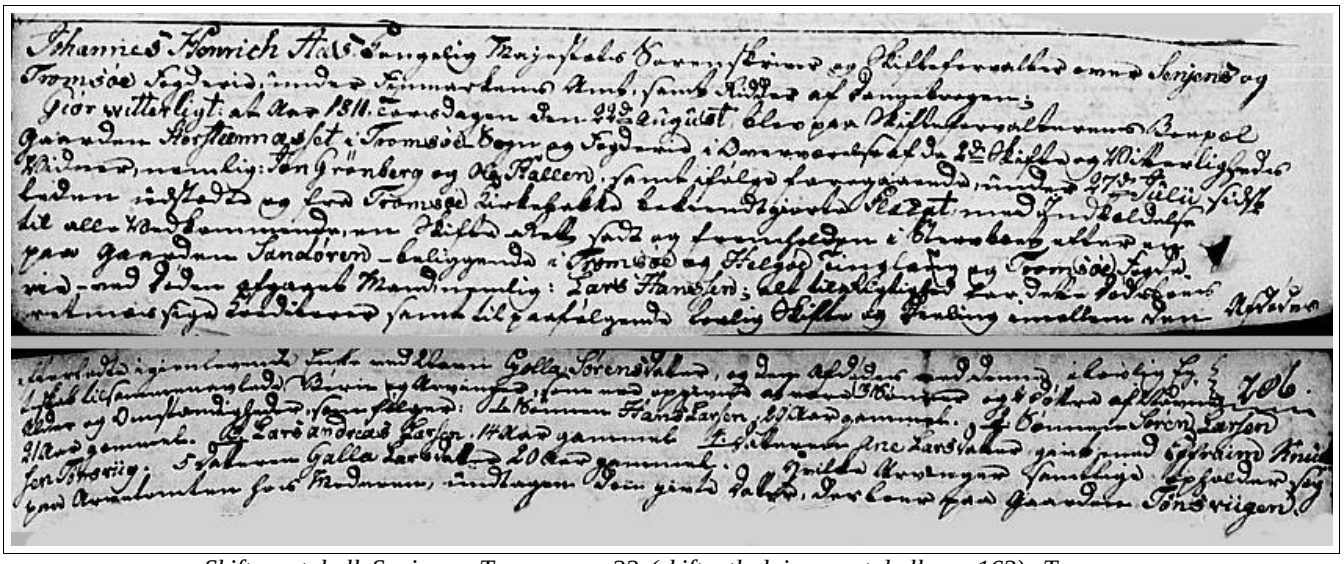

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 22 (skifteutlodningsprotokoll nr. 163), Tromsø distrikt, 1809-16 folio 205a-206b.

«Johannes Henrich Aas Kongelig Mayestæts Sorenskriver og Skifteforvalter over Senjens og Tromsøe Fogderi under Finmarkens Amt, samt Ridder av Dannebrogen Giør Witterligt at Aar 1811 Torsdagen den 22de August blev paa Skifteforvalterens Boepæl gaarden Storstænnæs i Tromsøe Sogn og Fogderie i Overværelse av de 2de Skifte og Witterlighedes Widner, nemlig: Jon Grønberg og Ole Hallen, samt ifølge foregaaende under 27de Julü sidst leden udstædet og for Tromsøe kirkebakke bekiendtgiorte Plakat med Jndkaldelse til alle vedkommende, en Skifte Ret Sadt og fremholden i Stervboet efter en paa gaarden Sandøren beliggende i Tromsøe og Helgøe Tinglaug og Tromsøe Fogderie - med Døden afgaaet Mand nemlig: Lars Hansen; alt til.Reglighed

....

samt til paafølgende Lovlig Skifte og Deeling imellem den afdøde Mands efterladte igienlevende Enke ved Navn

Golla Sørensdatter, og D... afdødes med denne i lovlig Egteskab tilsammen avlede Børn og Arvinger, som med opgi.. at ... 3 sønner og 2 døtre af Myndig Alder og O..standige, som følger

1. Sønnen Hans Larsen, 30 Aar gammel,
2. Sønnen Søren Larsen, 21 Aar gammel,
3. Lars Andreas Larsen 14 aar gammel,
4. Datteren Ane Larsdatter givt med Effraim Knudsen Tønsviig,
5. Datteren Galla Larsdatter 20 aar gammel,

... arvinger samtlige opholder Sig paa Arvetomten hos Moderen undtagen Den givte Datter, der boer paa Gaarden Tønsviigen.
....»[188]

(Barn III:7, Far V:25, Mor V:26)

Gift omkring 1776 i Balsfjord (TR) med[189] neste ane.

Barn:

Hans Larsen Sandøre. Født 1780 på Sandøre (Sannes), Balsfjord (TR). Døpt 25.06.1780 i Balsfjord (TR).[190] Død 26.07.1866 på Sandøre (Sannes), Balsfjord (TR). Begravet 31.07.1866 i Balsfjord (TR).[191] (Se III:7).

IV:14 mm fm

Golla Sørensdatter Selnes/Sandøre. Født omkring 1752 på Selnes Ytre (Stornes), Balsfjord (TR). Død 1817 på Sandøre (Sannes), Balsfjord (TR). Begravet 18.05.1817 i Balsfjord (TR).[192]

Far til Golla, Søren Hansen, var forlover da hun giftet seg med Lars. Flere av hennes søsken bodde på Selnes (Stornes).

Hun ble konfirmert i 1769, 17 år gammel.

Golla og Lars hadde følgende barn (minst):
1776: Ingebor. Hun døde på Sandøren i 1783, 7 år gammel.
1779: Anne, gift med Effraim Knudsen Tønsviigen.
1780: Hans, født på Sandøren.
1782: Søren. Han døde på Sandøren i 1783, 1½ år gammel.
1785: Ingeborg, døde 9 dager gammel.
1786: Johannes, født på Sandøren, død før 1812.
1788: Søren, født på Sandøren. Han døde i 1828, 40 år gammel.
1790: Galla, født på Sandøren, Gaalle ble konfirmert 1807, 17 år gammel.
1792: Lars, født på Sandøren, antagelig død før 1795.
1795: Lars Andreas, født på Sandøren, død på Sandøre i 1817, 22 år gammel.

Ingebor ble født på Sandøren i 1776 og døpt 25. søndag etter Trefoldighet i 1776. Faddere var Ole Sørensen, Hans Hansen Sandøren, Provf..iade Jrgens, Giertrud Monsdatter og Else Mathisdatter Tennes (Kirkebok 1753-78, folio 26).

Anne ble født på Sandøre i 1779 og døpt «Dom Laetáre» [4. søndag i fasten]. Faddere var Hans Hansen, Nils Hansen, Giertrud Jrgens, Berith Nilsdatter Nordfj: og Maren Paulsdatter Bachebye (Kirkebok 1779-96, folio 13).

Det oppgis - antagelig feilaktig - at hennes far var Hans Hansen som imidlertid også oppføres som fadder!

Hans ble født på Sandøren og døpt 5. søndag etter Trefoldighet i 1780. Faddere var Thomas Pedersen, Søren Sørensen, Hans Hansen Sandøre, Giertine Jrgens og Ingeborg Sørensdatter Stornæs (Kirkebok 1779-96, folio 15).

Søren ble født på Sandøren og døpt 2. søndag etter Trefoldighet i 1782. Faddere var Willum Jensen Langnæs, Hans Sørensen Stornæss, Hans Hansen Sandøren, Jomfræ Gertrud Jrgens og Maren Thomædatter Selnæss (Kirkebok 1779-96, folio 19).

Johannes ble født på Sandøren og døpt 1. pinsedag i 1786. Faddere var Hans Sørensen Selnæss, Hans Hansen Sandøren, Berteus Gansen(?) Strømmen, Elisabeth Ediæsdatter Selnæss og Karen Nielsdatter Sandøren (Kirkebok 1779-96, folio 32).

Søren ble født 08.01.1788 og døpt 3. søndag i fasten. Faddere var Hans Hansen Sandøren, Olle Borsen Tønsvigen (Olle Baarsen Tønsvigen, 96 år i 1801), Chrestian Hansen Korvigen, Karren Nielsdatter Sandøren (51 år i 1801) og Marte Hansdatter Strømmen (Kirkebøkene 1779-96 folio 39 og 1787-95 folio 20).

188 Tingbok Senja og Tromsø nr. 52, 1775-79, Helgø tingsted, folio 104b-105a. «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder» fra 15. august 1769, avskrevet i 1955 ved Statsarkivet i Tromsø. Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 202b. Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 22 (skifteutlodningsprotokoll nr. 163), Tromsø distrikt, 1809-16 folio 205a-206b. N. S. Magelssen og Peter A. Larssen: Balsfjords bygdebok, 1925, side 106-107. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 277-278.

189 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Trolovelser og Brudevielser med Forlovere», folio 109.

190 Kirkebok Tromsø 1779-96: Døpte, folio 15.

191 Klokkerbok Balsfjord nr. 6: «D. Begravede og Dødfødte», folio 197, nr. 13.

192 Kirkebok Tromsø 1806-21: Begravede, folio 844.

Galla ble født 10.07.1790 og døpt 9. søndag etter Trefoldighet. Faddere var Hans Hansen Sandøren, Hans Andersen Holmekotten, Jamfru Skieldrop(?), Karren Nielsdatter Sandøren og Berrit Olsdatter Sletnæs (Kirkebok 1787-95, folio 29).

Lars ble døpt 7. søndag etter Trinitades i 1792 (Kirkebok 1779-96, nr. 63). Kirkebok 1787-95, folio 38, som angir hans faddere, er uleselig.

Lars Andreas ble født 10.09.1795 og døpt 18. søndag etter Trefoldighet. Faddere var Taasten Hansen Selnæs (Thosten, 38 år i 1801), Hans Sørrensen Selnæs (59 år i 1801), Olle Sørrensen Sælnes (52 år i 1801) Madam Bredal Tromsen og Ane Maria Olsdatter Selnæs (40 år i 1801). I folketellingen for 1801 kalles gården Selnæs «Solnæss». (1787-95, folio 51).

Deres datter, Golla Larsdatter, var fadder til Ane, datteren til Hans Larsen.

Ved folketellingen i 1801 bodde Golla i Sandøren og oppgis å være 52 år gammel.

Etter at Lars døde i 1808 ble Golla sittende med bruket udelt til 1812. Hun oppsa da 29.05.1812 halvparten, dvs. 4 merker, til fordel for sønnen Hans. Den annen halvpart beholdt hun til og med 1816 da den ble overtatt av hennes annen sønn, Søren.

Enken Golla Sørensdatter Sandøre døde i 1817, 65 år gammel.

-->> En Beate Hansdatter Sandøren døde i 1793, 24 år gammel.[193]

(Barn III:7, Far V:27, Mor V:28)

Gift omkring 1776 i Balsfjord (TR) med[194] forrige ane.

IV:15 mm mf

Christopher Kielsen Strømmen. Født 1758 i Strømmen, Tromsøysund (TR). Døpt 24.09.1758 i Tromsøysund (TR).[195] Død 19.03.1833 i Strømmen, Tromsøysund (TR). Begravet 31.03.1833 i Strømmen, Tromsøysund (TR).[196] Gjentakelse, se side 117.

IV:16 mm mm

Berrit Nielsdatter Lanes/Strømmen. Født 1759 på Lanes, Hamnvaag, Malangen (TR). Døpt 21.01.1759 i Malangen (TR).[197] Levde 1769 på Hamnvaag, Malangen (TR). Død 12.11.1825 i Strømmen, Tromsøysund (TR). Begravet 30.11.1825 i Tromsøysund (TR).[198] Gjentakelse, se side 120.

Generasjon V

V:1 ff ff f

Niels Haldorsen Tennæs. Festebonde, lagrettemann. Født omkring 1717. Levde 1751 på Tennæs Indre, Balsfjord (TR). Død 1786 på Tennæs Indre, Balsfjord (TR). Begravet 04.06.1786 i Balsfjord (TR).[199]

Vi vet lite om Niels. Haldor-navnet er relativt sjeldent, men man fant det den gang blant annet ute i Hillesøy og på Strømmen. Faddere til deres barn er neppe fra farssiden, noe som kan tyde på at han hadde sin familie og slekt et godt stykke unna.

193 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Confirmationer», folio 67. Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 202b. N. S. Magelssen og Peter A. Larssen: Balsfjords bygdebok, 1925, side 107. Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre.

194 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Trolovelser og Brudevielser med Forlovere», folio 109.

195 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Ægte og uægte Børns Daab», folio 41.

196 Kirkebok Tromsø 1829-37: «Døde mandkjøn», folio 862, nr. 15.

197 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Ægde og uægte Børns Daab», folio 42.

198 Kirkebok Tromsø 1821-28: «Døde Qvindekjøn», folio 213, nr. 43.

199 Kirkebok Tromsø 1779-96: «Begravne 1786 i Tromsøe», folio 161.

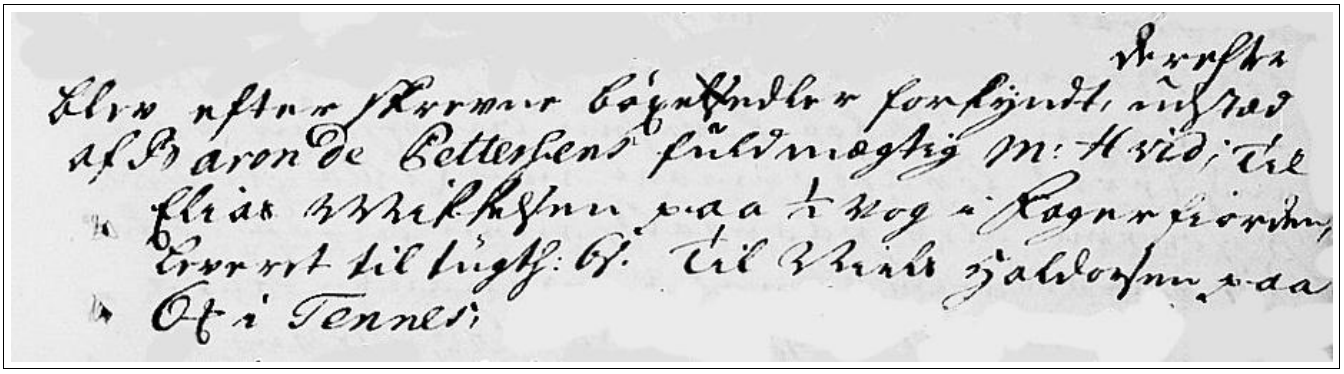

Tingbok Senja og Tromsø nr. 48, 1745-60, Helgø tingsted, folio 65a.

Ved sommertinget for Helgøy tingsted på Elvevold den 08.06.1751 fikk Niels utlyst bygselseddel på 6 marks landskyld i Tennes:

«Derefter blev efterskrevne bøxelsedler forkyndt, udstæd af Baron de Pettersens fuldmægtig M: Hvid; ...

Til Niels Haldorsen paa 6 mk i Tennes, til tugthuuset leveret 6 sk.»

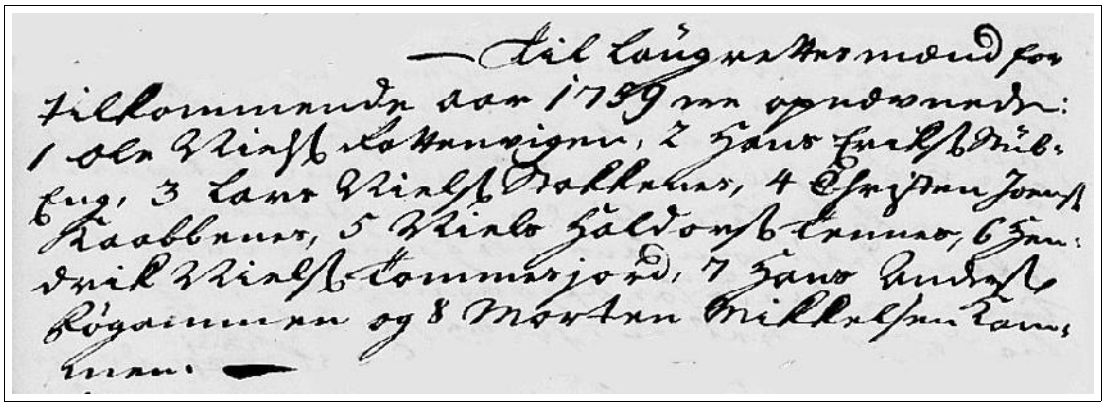

Tingbok Senja og Tromsø nr. 48, 1745-60, Helgø tingsted, folio 153b.

Han ble ved sommertinget for Helgøy tingsted på Elvevold den 06.06.1758 oppnevnt som lagrettsmann for året 1759:

«Til laugrettesmænd for tilkommende aar 1759 ere opnævnede:
1 ole Niels: Rottenvigen, 2 Hans Eriks: Stubeng, 3 Lars Niels: Stakkenes, 4 Christen Joens: Kaabbenes, 5 Niels Haldors: Tennes, 6 Hendrik Niels: Tommesjord, 7 Hans Anders: Røgammen og 8 Morten Mikkelsen Kammen.»

Niels var også lagrettsmann i 1760.

Ved ekstraskatten i 1767 finner vi under matrikkelgården No. 28 Selnes, rydningene Svartnes, Laxvatten, Seljeelven, Hannes, Nordkiosen, Marchenes, Nortennes, Holmenes, Tennes, Sandøre Middagsnes, Hestenes og Sletnes.

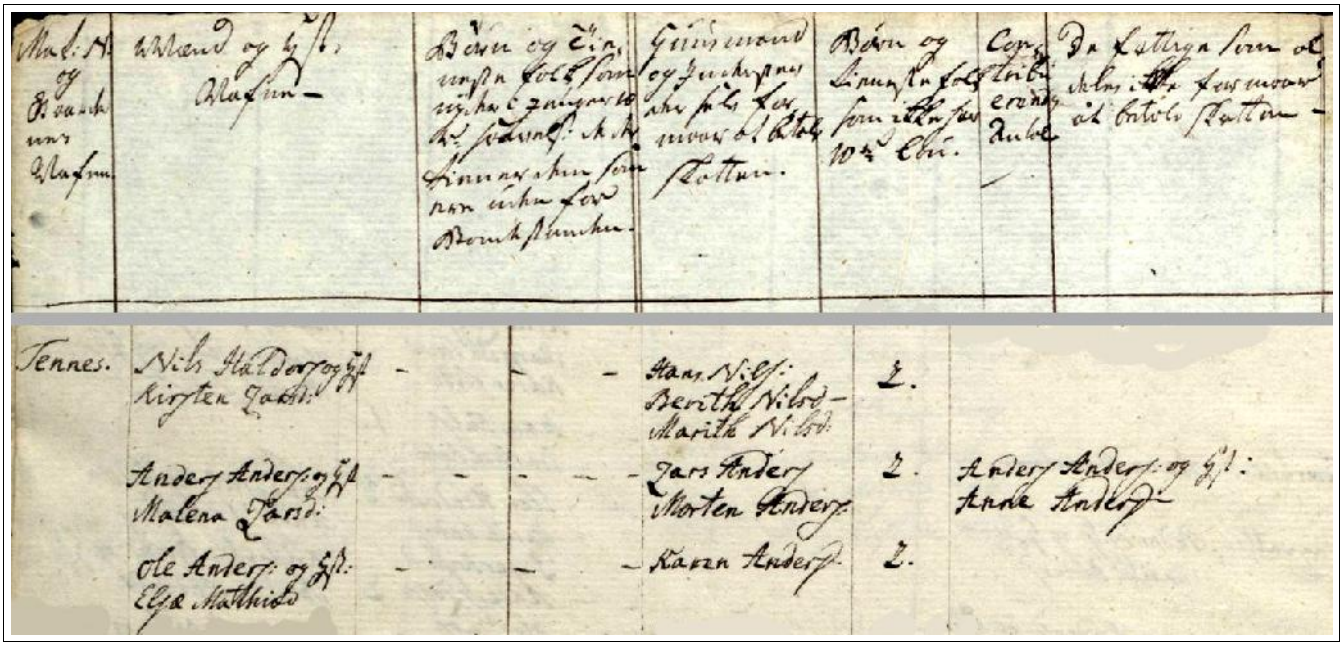

Ekstraskatt Senja og Troms fogderi 1765-68. Manntall 1767, M Tromsø og Helgøy menigheter, Tromsø, matrikkelgård no. 28 Selnes, side 333.

«Matr: N: og Gaardenis Nafne:
Tennes.
Mænd og Hst: Nafne:
Nils Haldors. og Hst Kirsten Larsd:
Børn og tienstefolk som ikke faar 10 dr. løn:
Hans Nils:
Berith Nilsd -
Marith Nilsd:
Contribuerendes Antal: 2.
Mænd og Hst: Nafne:
Anders Anders: og Hst Malena Larsd:
Børn og tienstefolk som ikke faar 10 dr. løn:
Lars Anders:
Morten Anders.
Contribuerendes Antal: 2.
De fattige som aldeles ikke formaar at betale skatten -
Anders Anders: og Hst: Anne Andersd:
Mænd og Hst: Nafne:
Ole Anders: og Hst Elsæ Mathiæd:
Børn og tienstefolk som ikke faar 10 dr. løn:
Karen Andersd.
Contribuerendes Antal: 2.».

Et «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder saaledes som de befandtes at være udi Tall d: 15. aug: 1769» viser:
«Gaardernes Nafne
Tennes:
Brukarar og koner:
Nils Haldors. - 55 [år] og H. Kirsten Larsd. - 54
Born:
Hans Nils. - 17, Elias Nils. - 9, Susanna Nilsd. - 16
....».

Niels døde i 1786:
1te Pintse-Dag: Nils Holdersen Tennes 69 aar Sot død» (død i sengen).[200]

(Barn IV:1)

Gift med neste ane.

Barn:

Hans Nielsen Tennæs. Født omkring 1753. Død 1812 på Tennæs Indre, Balsfjord (TR). Begravet 07.06.1812 i Balsfjord (TR).[201] (Se IV:1).

V:2 ff ff m

Kirsten Larsdatter Tennæs. Født omkring 1715. Død 1800 på Tennæs Indre, Balsfjord (TR). Begravet 01.06.1800 i Balsfjord (TR).[202]

Kirsten og Nils hadde følgende barn (minst):
Ca. 1749: Martha, konfirmert i 1765, 16 år gammel (Kirkebok 1753-78, folio 66), døde senest i 1769.
Ca. 1753: Hans, gift med Kirsten Nielsdatter fra Ullsfjord, døde på Tennæs i 1812.
1754: Susanna, gift med Anders Sørensen, døde på Tennes i 1810, angivelig 59 år gammel.
1758: Peder, døde senest i 1769.
1760: Elias, til Storstennes i Balsfjord, gift med Maria Andersdatter.

1754: «1. adv: Denne Dag blev Niels Haldors: Tennes og Kirsten Larsdtr. ægde barn døbt; Nafnet Susanna». Faddere var Ole Andersen Tennæs, Anders Andersen ibid, Anna Andersdatter ibid, Petronilla Olsdatter ibid og Anna Hansdatter Svartnes (Kirkebok 1753-78, folio 33).

1758: «Døbt 1 Paaschedag Niels Haldorsøns Barn N. Peder». Faddere var Anders Andersen Tennes, Anders

200 Tingbok Senja og Tromsø, Helgø tingsted, nr. 48, 1745-60, folio 65a og 153b (Justisprotokoll Helgøy tingsted 1751, folio 128 og 1758, folio 305 transkribert av Nord-Troms Museum). Ekstraskatt Senja og Troms fogderi 1765-68. Manntall 1767, M Tromsø og Helgøy menigheter, Tromsø, matrikkelgård no. 28 Selnes, side 333. «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder» fra 15. august 1769, avskrevet i 1955 ved Statsarkivet i Tromsø. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 99. Notater fra Alvin Andreassen, Billingstad.

201 Kirkebok Tromsø 1806-21: Begravede, folio 836.

202 Kirkebok Tromsø 1796-1808: «Begravne», 1. mikrofilmkort, 1. rad, 6. kolonne (folionr. mangler).

Andersen ibid, Hans Larsen Sandøre, Alith Mortensdatter Kiihl Bentzjord og Alith Andersdatter ibid (Kirkebok 1753-78, folio 40).

1760: «Døbt 6te S: effter Trinit: Niels Haldorß: Tennæs Sit Barn Nom: Elias». Faddere var Hans ...etsdsen A..en, Anders Andersen Tennæs, Anders Andersen ibid, Johanna Olsdatter Tromsøe og Magdalena Larsdatter Tennæs (Kirkebok 1753-78, folio 45).

Kirsten døde i 1800:
1. pinsedag: «Jordet Kirsten Larsdatter Tennes Enke Kone Sodt døde 85 aar gl.».

-->> Ingeborg Nilsdatter Tennes døde i 1816, 58 år gammel.[203]

(Barn IV:1, Far VI:3, Mor VI:4)

Gift med forrige ane.

V:3 ff fm f

Niels Endresen Lakselvnes Ytre/Sjursnes. Festebonde, lagrettesmann. Født omkring 1695. Levde 1713 på Jøvik, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Levde fra 1745 til 1748 på Lakselvnes Ytre, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Levde 1767 på Sjursnes, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Død 30.04.1788 i Ullsfjord, Karlsøy (TR). Begravet 12.05.1788 i Karlsøy (TR).[204]

Ifølge «Endreslekta» av Hans E. Johansen ble Niels født på Jøvik i 1703, mens kirkeboka oppgir hans alder til 93 år når han blir begravet i 1788. Det som taler for at han tidligst er født i 1701, er at han ikke er funnet i manntallet fra 1702.

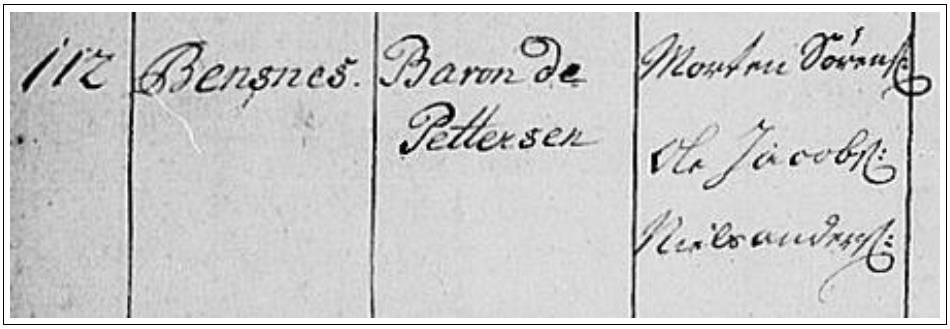

Matrikkelforarbeidet ia 1723 - Troms fogderi, Helgøy tingsted - Matrikkelprotokoll, folio 46b.

I «Endreslekta» oppgis også at Niels bodde på «Beinsnes» fra 1725, og at han senere flyttet til «Holmbukt (Ytre Lakselvnes)», det angis dessverre ingen kilder. Matrikkelarbeidet fra 1723 har 3 oppsittere på gården «112 Bensnes» i Ulsfjorden. Disse var Morten Sørensen - [1 bismerpund], Ole Jacobsen [2 bismerpund] og Niels Andersen [1 bismerpund], tilsammen 1 våg 1 bismerpund leie. Proprietær var Baron de Pettersen. Skriften er svak, så det er mulig at forfatteren av Endreslekta har tolket den 3. oppsitters etternavn som Endresen.

Niels og Karen giftet seg 3. juledag i 1731:
«Dom XXV à Trin:
Trolovelse. Niels Endresen og Karen Jonsd:
Caut: Jon Tostensen og Ole Andersen.»
«3. Juledag: Brudevielse. Niels Endresen Karen Jonsd.»

Ved sommertinget i 1742 ble det bekreftet at «ytter Laxelfnesset» i «Ulsfiorden» hadde blitt lagt ut for landskyld:
«Anno=1742 Den 2den Juny blev paa Elvevold holdet det Sædvanlilge Sommerting Med Helgøe tingsteds Almue. Ved Retten Presiderede udj Kongl: Mayts: foget Sr Andreas Tønders Absens, hans Beskiechede fuldmegtig Tienner Mons: Knud Aslou, Saa blef og i Retten tilligemed Sorenskriveren Asmus Rosenfeldt betiendt af Eftterfølgende laugRet, ...

---

203 Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra.

204 Kirkebok Karlsøy 1775-1823: «Begravet», folio 147.

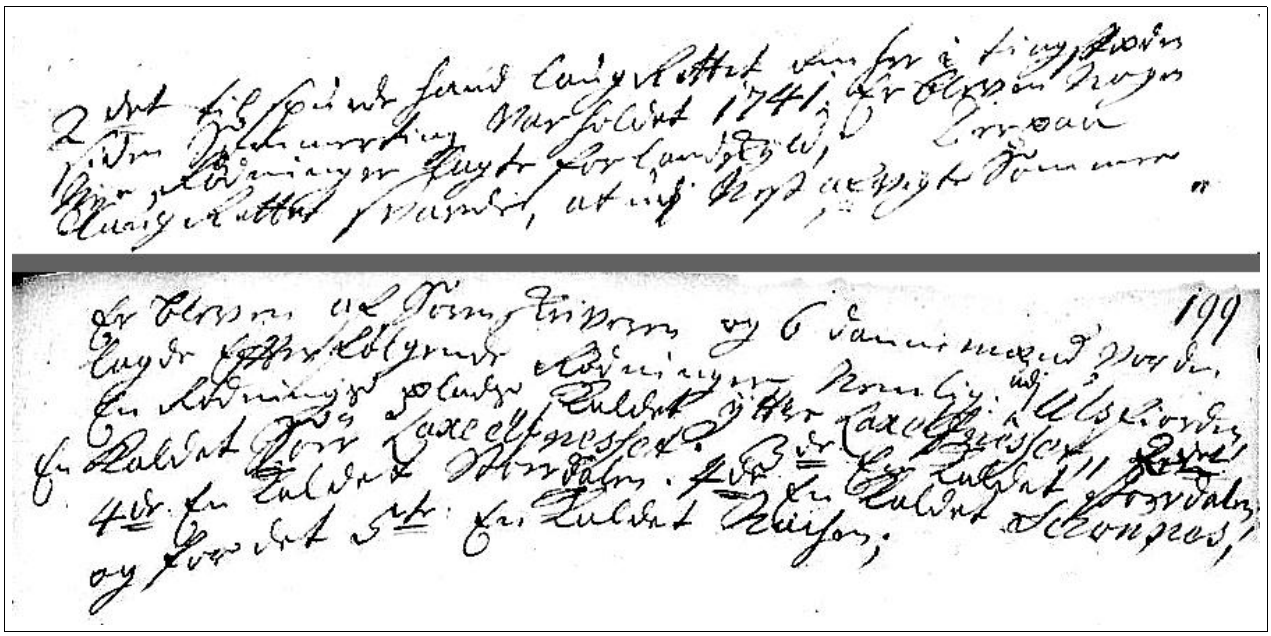

Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 198b-199a

«2det tilspurde hand laugRettet om her i tingstædet siden Sommerting var holdet 1741. Er bleven Nogen Nye Rødninger lagte for landskyld, Derpaa Laugrettet svarede, at udj Nest afvigte Sommer Er bleven af Sorenskriveren og 6 dannemænd vorden lagde Eftterfølgende Rødninger Nemlig udj Ulsfiorden, En Rødnings plads kaldet ytter Laxelfnesset, En kaldet Søer Laxeelfnesset. 3de Er kaldet stoerdalen, 4de En kaldet Schonnes, og for det 5te En kaldet Nachen;»

På høsttinget i 1745 ble Niels oppnevnt som lagrettsmann:

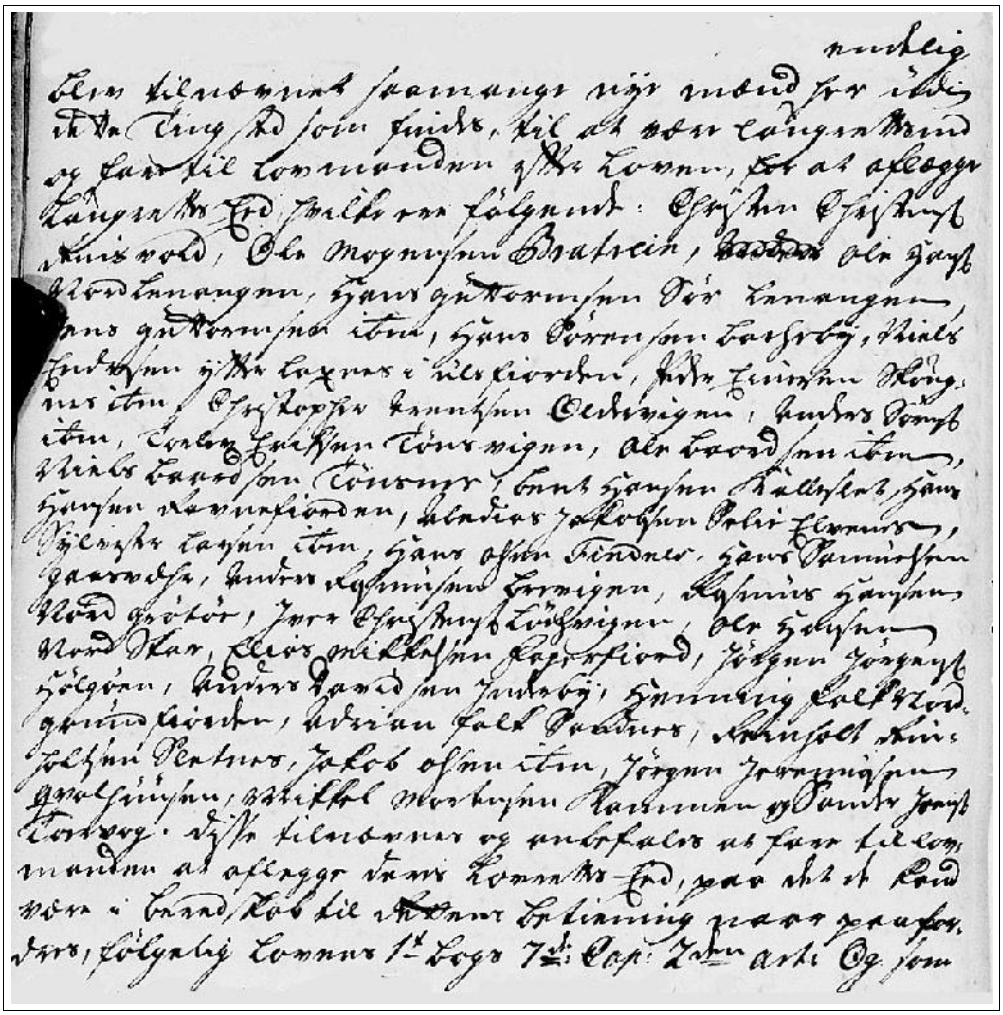

Tingbok Senja og Tromsø nr. 48, 1745-60, Helgø tingsted, folio 13b.

endelig blev tilnævnet saamange nye mænd her udi dette Tingsted som findes, til at være laugrettsmend og fare til Lovmanden efter Loven, for at aflegge Laugretts Eed, hvilke ere følgende: Christen Christens: Reinsvold, Ole Mogensen Bratrein, Ole Hans: Nord Lenangen, Hans Guttormsen Sør Lenangen, Jens Guttormsen item, Hans Sørensen

Bacheby, Niels Endresen ytter Laxenes i ulsfiorden, Peder Einersen Skougnes item. Christopher Arentsen Oldervigen, Anders Sørens: item, Torlev Eriksen Tønsvigen, Ole Baardsen item, Niels Baardsen Tønsnes, Bent Hansen Kalleslet, Hans Hansen Ravnefiorden, Abedias Jakobsen Selie Elvenes, Sylvester Larsen item, Hans olsen Findnes, Hans Samuelsen Gaasvæhr, Anders Rasmusen Brevigen, Rasmus Hansen Nord Grøtøe, Iver Christens: Løchvigen, Ole Hansen Nord Skar, Elias Mikkelsen Fagerfiord, Jørgen Jørgens: Helgøen, Anders Davidsen Inderby, Henning Falk Nordgrundfiorden, Adrian falk Sandnes, Reinholt Reinholtsen Sletnes, Jakob olsen item, Jørgen Jeremiasen Qvalhuusen, Mikkel Mortensen Kammen og Sander Joens: Toervog. Disse tilnævnes og anbefales at fare til lovmanden at aflegge deres Lovretts Eed, paa det de kand være i beredskab til Rettens betiening naar paafordris, følgelig lovens 1t bogs 7de: Cap: 2den art:»

Nils var lagrettsmann ved sommertingene i 1746, 1747, 1748, 1754 og 1755, i protokollene for de to siste tingene oppført som «Niels Endresen i Ulsfiorden».

«Mandtal i følge Kongl: Allernaadigste Paabud om extra Skatt fra 1. Octob: 1767 til 1. Octob: 1768 over Karlsøe Menighed» viser at familien nå bodde på Sjursnes:
«Matricul Nummer:
No. 119.
Gaardenes og Egernes Navne:
Siversnæs med Storholmen - Ejer Joh: Hysing.
Mand og Hustruernes Navne:
Niels Endresen og Hustr. Karen Jonsd:
Contribueren, des Antal: 2.
Tjenistfolk og børn som ikke have til 10 Rdr. aarlig løn:
Børn
Ole Nielsen.
Johannis Niels:
Lars Niels:
Karen Nielsdtr.
Kirsten Nielsdtr.

Niels døde i 1788:
«2 Pindse Dag: Begravet Nils Endresen Soerfiord gl: 93 Aar. Død d: 30 Aprl:».[205]

(Barn IV:2, Far VI:5, Mor VI:6)

Gift 27.12.1731 i Karlsøy (TR) med[206] neste ane.

Barn:

Kirsten Nielsdatter Lakselvnes Ytre/Sjursnes. Født 1751 i Ullsfjord, Karlsøy (TR). Døpt 11.07.1751 i Karlsøy (TR).[207] Levde 1767 på Sjursnes, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Levde 1776 på Tennæs Indre, Balsfjord (TR). Død 21.06.1836 på Tennæs Indre, Balsfjord (TR). Begravet 03.07.1836 i Balsfjord (TR).[208] (Se IV:2).

V:4 ff fm m

Karen Joensdatter Jøvik. Født omkring 1711. Levde fra 1745 til 1748 på Lakselvnes Ytre, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Levde 1767 på Sjursnes, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Død 1788 i Ullsfjord, Karlsøy (TR). Begravet 27.05.1788 i Karlsøy (TR).[209]

Karen var datter til Joen Tostensen som døde i 1743 på Jøvik i Ullsfjorden. Karens mann, Niels, kom også fra denne gården. Hennes far var forlover da de giftet seg 3. juledag i 1731.

Karen og Niels hadde følgende barn (minst):
1733: Endre, til Sør-Eide, gift med Karen Olsdatter, død i 1811.
1735: Margrete, gift med Hans Hansen Balsnes, død i 1809.
1737: Ole, bodde i Holmebukt, gift med Birgitta Nielsen, død i 1812.
1740: Johannes, til Larsdalen i Lavangen og Sommerbukta, gift med Marit Hansen, død i 1822.
1743: Lars, til Sjursnes, gift med Aasel Marie Falk, død i 1822.
1748: Karen Margrethe, gift med Hans Hansen Balsnes, død i 1809.

205 Matrikkelforarbeidet fra 1723 - Troms fogderi, Helgøy tingsted - Matrikkelprotokoll, folio 46b. Tingbok for Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 198b-199a; tingbok for Senja og Tromsø nr. 48, Helgø tingsted, 1745-60, folio 13b (Justisprotokoll Helgøy tingsted 1742 - folio 377; 1745 - folio 25, transkribert av Nord-Troms Museum). Skattemanntall for Tromsøe og Helgøe fra 1767, avsnitt 44. Hans E. Johansen, Jøvik: Endreslekta, side 1-2.

206 Kirkebok Karlsøy 1709-71: «Brudevielse», folio 14.

207 Kirkebok Tromsø 1709-1771, «Ao: 1751», folio 116.

208 Kirkebok Tromsø 1829-37: «Døde Qvindekjøn 1836», folio 879.

209 Kirkebok Karlsøy 1775-1823: «Jordsatt», folio 147.

1751: Kirsten, gift med Hans Nilsen Tennæs, død i 1836.
I Endreboka oppgis feilaktig at Kirsten var gift med Hans Nielsen Røsnes (1748- 1798).

1733: «Dom 21 efter Trin: - Kirkeg[angs]: Qv: Niels Endresens Hustrue Ulsf:». «Ægtedøbt Niels Endresens barn N. Endre». Faddere var Søren Mortensen, Ole S...dd.., Ole Olsen, Birgite S..datter og Ane Catharine P Eidet(Kirkebok 1709-71, folio 19).
1735: «S: Hans Dag - Kirkeg: Qv: Niels Endresens Hustrue». «Ægted: Niels Endresens barn Sc: Margrete» (Kirkebok 1709-71, folio 23).
1738: «Søndag mellem Nyaar og Hellig 3 Konger - Introd: Niels Endresens Hustrue». «Ægte Døbt Niels sit Barn Ole» (Kirkebok 1709-71, folio 34).
1740: «18 Søndag efter Trin: - Introd: Niels Endresens Hustrue».«Døbt Deres Barn Johannes» (Kirkebok 1709-71, folio 46).
1743: «Fest Michaelis - Introd: Niels: Endresens Hustrue Karen Jonsdatter». «Døbt Deris Barn Lars». Vidner: Trine Svensdatter, Anne Olsdatter Carlsøe, Fried. Hegelund Klokker, Svend Friderichsen Hegelund, Morten Søfrensen Hegelund» (Kirkebok 1709-71, folio 61).
1748: «3 p: Trinit - Introd: Niels Endresens Hustrue Karen Jonsd:». «Døbt deres barn Karen Margrethe». Faddere var Inger Mortensdatter Bakkeby, Rebekka Fridrichdatter Lanæs, Aleth Mortensdatter, Jacob Olsen Skibfiorden og Einar Pedersen Skognæs (Kirkebok 1709- 71, folio 90).

Karen døde kort tid etter Nils i 1788:
«d. 27 Maj Carlsøe Kirke: Kastet Jord paa forhen afdøde Nils Endresens Kone gl:».
Hennes alder er ikke innført i kirkeboken.[210]

(Barn IV:2, Far VI:7)

Gift 27.12.1731 i Karlsøy (TR) med[211] forrige ane.

V:5 ff mf f

Haagen Haagensen Kaldsletten. Festebonde. Født omkring 1738. Levde 1758 på Kaldsletten, Tromsøysund (TR). Død 1805 på Kaldsletten, Tromsøysund (TR). Begravet 24.03.1805 i Tromsøysund (TR).[212]

Vi kan ikke være sikre på når Haagen ble født. Ved skiftet etter hans far 30.07.1753 oppgis han å være 15 år, altså født omkring 1738, og dette bør vel være den mest sikre kilden. Ved manntallet i 1801 oppgis han å være 67 år og når han ble begravet i 1805 oppgis alderen til 71 år. At Haagen ble konfirmert i 1755, gjør vel også 1738 til et rimelig fødselsår.

«1758: Lørdagen 17 Juny bleve Haagen Haagensøn Kaldslet trolovet med Margrethe Pedersd. Kragenæs. Forlovningsmændene «E N S» [Sign] Eric Nielsøn Kaldslet, «I I S» [Sign] Jacob Jonsøn Søer Lanæs».
Haagen og Margrethe blir «Copulert» 13. søndag etter Trefolighet samme år.

Vi finner Haagen i skattelistene som egen bruker fra 1765.

I et «Skatte Mandtal over Tromsøe og Helgøe Menigheder» fra 01.09.1767 er Haagen og Margrethe oppført blandt de fattige:

210 Hans E. Johansen, Jøvik: Endreslekta, side 1-2.

211 Kirkebok Karlsøy 1709-71: «Brudevielse», folio 14.

212 Kirkebok Tromsø 1796-1808: «Begravede», 3. mikrofilmkort, 4. rad, 4. kolonne (folionr. manger).

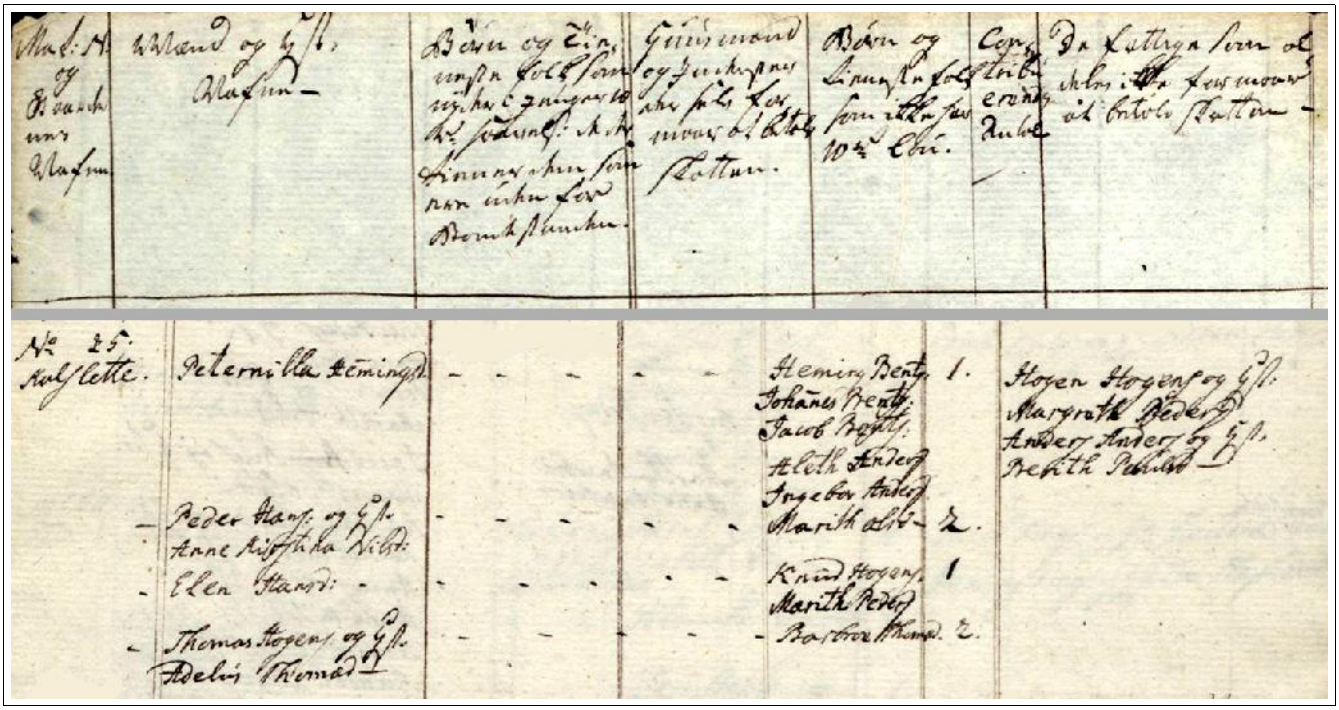

Ekstraskatt Senja og Troms fogderi 1765-68. Manntall 1767, M Tromsø og Helgøy menigheter, side 332.

«Matr: N: og Gaardenis Nafne:
No 25 Kalslette.
Mænd og Hst: Nafne -
Peternilla Hemingsd.
Børn og tienstefolk som ikke faar 10 dr. løn:
Heming Bents.
Johannes Bents.
Jacob Bents.
Aleth Anders.
Ingebor Anders.
Contribuernes Antal: 1.
De fattige som aldeles ikke formaar at betale skatten -
Hogen Hogensen og Hst: Margreth Peders:
Anders Anders. og Hst. Berith P..ilsd.
Mænd og Hst: Nafne -
Peder Hans: og Hst. Anne Kirstina Nilsd:
Børn og tienstefolk som ikke faar 10 dr. løn:
Marith Peders.
Contribuernes Antal: 2.
Mænd og Hst: Nafne -
Elen Hansd:
Børn og tienstefolk som ikke faar 10 dr. løn:
Knud Hogens:
Marith Pedersd:
Contribuernes Antal: 1.
Mænd og Hst: Nafne -
Thomas Hogens: og Hst: Adelin Thomæd:
Børn og tienstefolk som ikke faar 10 dr. løn:
Barbro Thomasd:
Contribuernes Antal: 2».

Et «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder saaledes som de befandtes at være udi Tall d: 15. aug: 1769» viser at familien bodde på Kaldsletten sammen med Haagens mor, Elen:
«Gaardernes Nafne:
Kalslette
....
Brukarar og koner:
Hogen Hogens. o.h. - 36 [år], Margreth Pedersd. - 35
Born:
Hogen Hogens. - 10, Peder - 8, Villum - 6, Anders - 4, Jens - ½

Tenarar:
Knud Hogens. - 39, Anne Andersd. - 20, Ingebor Andersd. - 15, Elen Hansd. Enke - 78».

Ved folketellingen i 1801 bodde Haagen hos sin sønn, Peder, på Kaldsletten. Han var da 67 år og enkemann.

Enkemand Haagen Haagensen Kaldsletten døde i 1805, 71 år gammel. Han ble begravet på Midfastesøndagen. Samtidig begraves to av hans voksne barn, Anders, 40 år gammel og Lisbeth, 36 år gammel.

Skifte etter Haagen ble avholdt 08.11.1805:

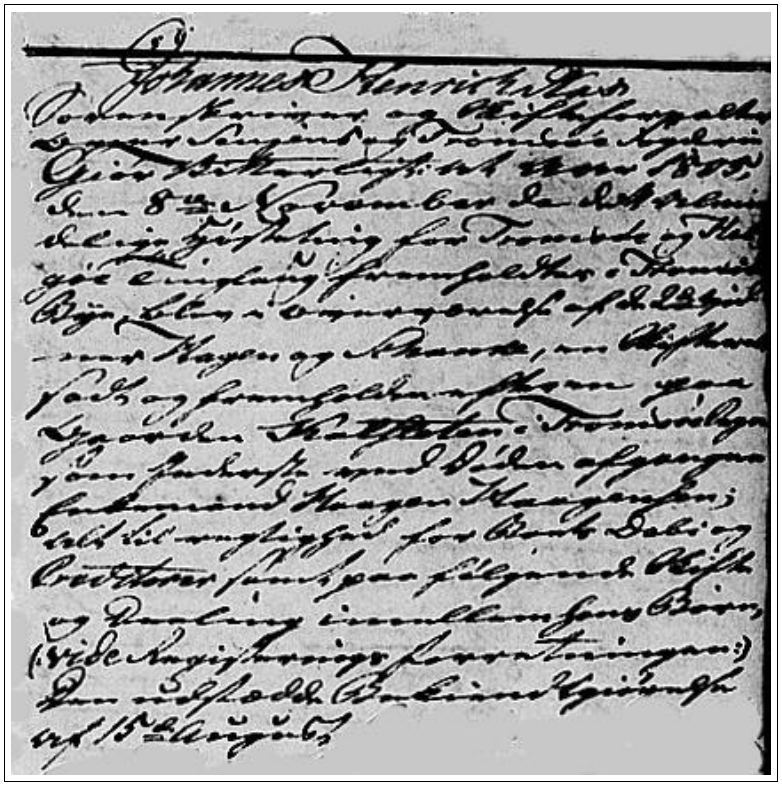

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 14 (skifteutlodningsprotokoll nr. 151), 1805-09 folio 56a.

«Johannes Henrich Aas Sorenskriver og Skifteforvalter over Senjen og Tromsøe fogderie Giør Vitterligt at Aar 1805, den 8de November da det almindelige Høstting for Tromsøe og Helgøe Tinglaug fremholdtes i Tromsøe Bye, blev i overværende af de 2de Vidner Hagen og Schanke, een Skifteret sadt og fremholden efter en paa Gaarden Kalsleten i Tromsøe Sogn som Jnderste med Døden afgangen Enkemand Haagen Haagensen; alt til vigtighed for Boets Debi og Creditorer, samt paa følgende Skifte og Deeling imellem hans Børn (:side Registreringsforretningen :). Den utstædde Bekientgiørelse af 15de August ...

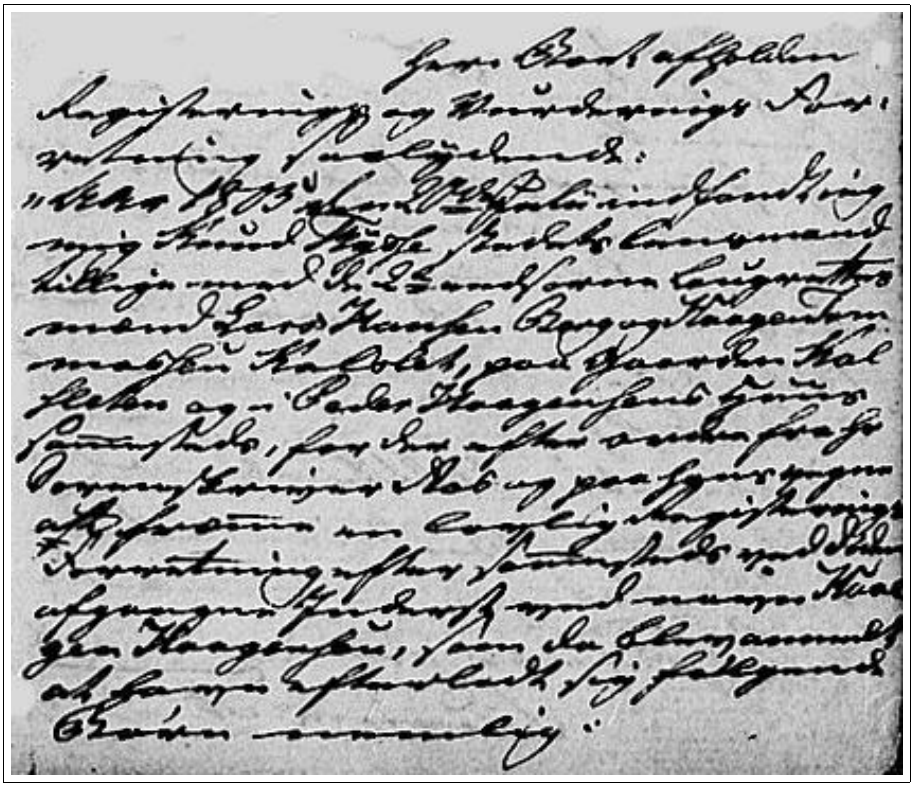

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 14 (skifteutlodningsprotokoll nr. 151), 1805-09 folio 56a.

har Boet afholdet Registrering og Wurderings Forretning saalydende:

"Aar 1803" den 20de Julü indfandt ieg mig Knud ... stedets lensmand tillige med de 2de eedsvorne Laugrettesmænd Lars Hansen Berg og Haagen Tommassen Kalslet, paa Gaarden Kalsleten og i Peder Haagensens Huus sammesteds, for der efter ordre fra Hr. Sorenskriver Aas og paa hans vegne at fremme lovlig Registreringsforretning efter sammestedes med døden afgangne Inderste med navne Haagen Haagensen, som da blev ... at have efterladt sig følgende Børn, nemlig:

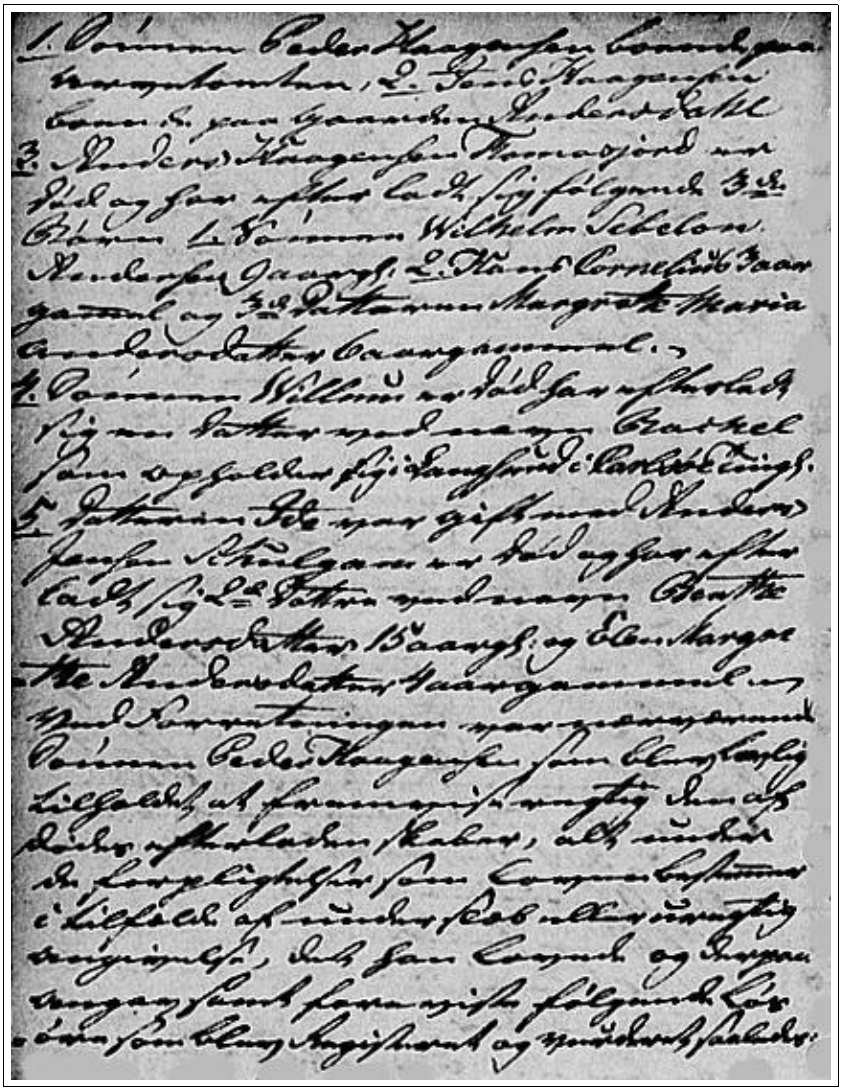

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 14 (skifteutlodningsprotokoll nr. 151), 1805-09 folio 56b.

1. Sønnen Peder Haagensen boende paa Arvetomten,
2. Jens Haagensen boende paa Gaarden Andersdahl,
3. Anders Haagensen Thomasjord, nu død, og har efterladt Sig følgende 3de Børn
   ...
4. Sønnen Willum er død har efterladt Sig een datter
   ...
5. Datteren Ide var gift med Anders Jensen Schulgam er Død og har efterladt sig 2de Døttrer
   ...

Sønnen Peder Haagensen som blev lovlig tilholdt at fremvise riktig den afdødes efterladenskaber, som loven bestemmer i tilfælde af underskab eller urigtig angivelse, det han Lovede og derpaa angav, samt foreviste følgende Løsøre som blev Registreret og vurderet Saaledes:
...»[213]

(Barn IV:3, Far VI:9, Mor VI:10)

Gift 1758 i Tromsøysund (TR) med[214] neste ane.

Barn:

Peder Haagensen Kaldsletten. Født 20.02.1762 på Kaldsletten, Tromsøysund (TR). Døpt 28.02.1762 i Tromsøysund (TR).[215] Død 1806 på Kaldsletten, Tromsøysund (TR). Begravet 19.04.1806 i Tromsøysund (TR).[216] (Se IV:3).

213 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Konfirmationer», folio 62. Ekstraskatt Senja og Troms fogderi 1765-68. Manntall 1767, M Tromsø og Helgøy menigheter, side 332. Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 183a. Ekstraskatt Senja og Troms fogderi 1765-68. Manntall 1767, M Tromsø og Helgøy menigheter, side 332. «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder» fra 15. august 1769, avskrevet i 1955 ved Statsarkivet i Tromsø. Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 14 (skifteutlodningsprotokoll nr. 151), 1805-1809, folio 56a-56b.

214 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Trolovelser og Brudevielser med Forlovere», folio 103.

215 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Ægte og uægte Barns Daab», folio 48.

V:6 ff mf m

Margrethe Pedersdatter Kragnæs. Født omkring 1733. Levde 1749 på Kragnæs, Tromsøysund (TR). Flyttet 1758 fra Kragnæs, Tromsøysund (TR) til Kaldsletten, Tromsøysund (TR). Død 1783 på Kaldsletten, Tromsøysund (TR). Begravet 30.11.1783 i Tromsøysund (TR).[217]

Margrethe var 17 år ved skiftet etter hennes mor i 1749.

Margrethe og Haagen hadde følgende barn (minst):
1758: Et dødfødt barn.
1759: Haagen, konfirmert 1779 20 år gammel,
døde på Kaldsletten 1783 i Halse Syge (difteri) 25 år gammel.
1762: Peder, (Per) konfirmert 1780, 18 år gammel, overtok gården,
gift med Ane Catrina Simonsdatter. Han døde i 1806, 46 år gammel.
1764: Villum, til Finnkroken, døde før 1805.
1767: Anders, gift med Maren Pedersdatter,
døde på Thomasiord i 1805 av «Rodesyghen» [dysenteri], 40 år gammel.
1769: Jens, bodde på Andersdal i 1801 og 1805.
1770: Lisbeth, ugift på Mosvigen i 1801,
døde på Scharsfiord i 1805 av «Rodesyghen», 36 år gammel.
1772: Zebulon, døde før 1805.
1774: Ide, født på Kaldsletten, gift med Anders Jensen, på Schulgam i 1801, døde før 1805.
1777: Elen Margreth, døde i 1782, 5 år og 7 måneder gammel.

1758: «Samme dag [XX Søndag efter Trinitat] blev Begraven Haagen Haagensøns Barn som kom dødfød til Kirken» (Kirkebok 1753-78, folio 173).

Hagen Hogensen Kalslets Barn Nom: Haagen (Hogen) ble døpt 2. juledag i 1759. Faddere var Hans Hansen Berg, Hans Haagensen Balsnæs, Anders Jonsen Balsnæs, Aleth Kihl Bensjorden og Margaretha Johannsdatter Schulgamen (Kirkebok 1753-78, folio 44).

Villum ble født på Kaldsletten og døpt 8. søndag etter Trefoldighet i 1764.Faddere var Peder Hansen Kaldsletten, Peder Bergvardsen Troms, Lars Pedersen Kragnæs, Md. Jrgens og Kirsten Hansdatter Aaser (Kirkebok 1753-78, folio 51).

Anders ble født på Kaldsletten og døpt «Dom. Invocávit» (1. søndag i fasten) i 1767. Faddere var Jens Willumsen, Hans Hansen Berg, Thomas Hogensen, Md. Jrgens og Adelus Thomædatter Kaldsletten (Kirkebok 1753-78, folio 54). Anders døde samtidig med sin søster Lisbeth av «Rodesyghen» i 1805, 40 år gammel.

Jens ble født på Kaldsletten og døpt 14. søndag etter Trefoldighet i 1769.Faddere var H. Beri..., Hans Kiil Langnæs, Hans Hogensen, Md. Jrgens og Barbroe Thomædatter (Kirkebok 1753-78, folio 56).

1770: «Fest: Mar: Pacific: Johannes Anders: D: N: Lisbeth». Faddere var Anders Andersen, Hans Hansen Sandøre, Boletha Schiortes, Golla Erichsdatter og Sølvie Hansdatter (Kirkebok 1753-78, folio 57).

Zebulon ble født på Kaldsletten og døpt «Esto Mihi» (Fastelavensøndag) i 1772. Faddere var Hr. Jrgens, Monsr. Jrgens, Jens Villumsen, Mad. Jrgens, Jomfr. Schiorter og Barbroe Thomædatter (Kirkebok 1753-78, folio 59).

Idde (Ide) ble født på Kaldsletten og døpt 15. søndag etter Trefoldighet i 1774. Faddere var Thomas Hogensen, Søren Monsen, Maren Zem, Berith Sølfestersdatter og Adelus Thomædatter (Kirkebok 1753-78, folio 23).

Elen Margreth ble født på Kaldsletten i 1777 og døpt 15. søndag etter Trefoldighet. Faddere var Thomas Hogensen, Hogen Thomesen, Provst: Jrgens, Karen Kristophersen og Adelus Thomædatter (Kirkebok 1753-78, folio 27).

Margrethe døde i 1783:
Die 1ma advent: Margrethe Pedersdtr. Kaldslette 50 aar Sotdød».

Skifte etter Margrethe ble avholdt 03.12.1785. Det var et falittbo som ble auksjonert bort:

---

216 Kirkebok Tromsø 1796-1808: «Begravede», 3. mikrofilmkort, 4. rad, 4. kolonne (folionr. mangler).

217 Kirkebok Tromsø 1779-96: «Begravne 1783 i Tromsøe», folio 158.

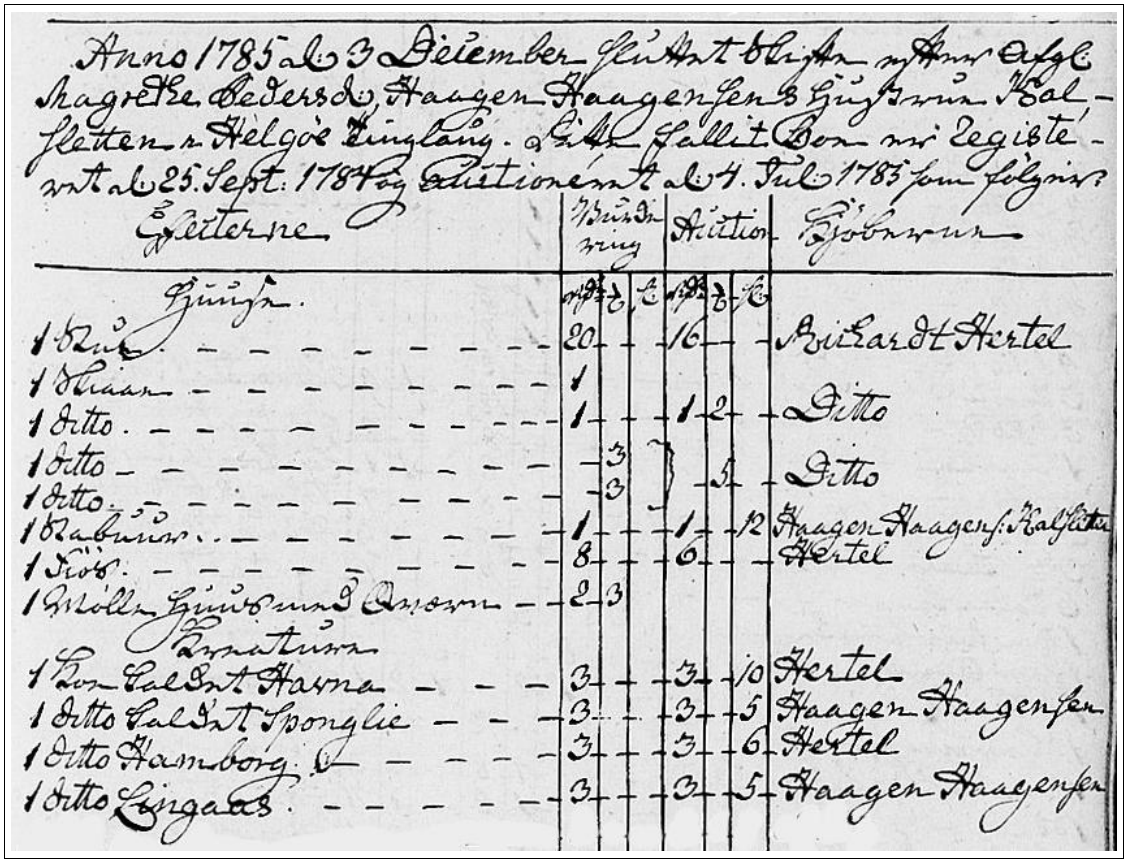

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 9 (skifteutlodningsprotokoll nr. 144), 1785-89 folio 48a.

«Anno 1785 d: 3 December Sluttet Skifte efter Afgl: Magrethe Pedersd: Haagen Haagensens hustrue Kalsletten i Helgøe Tinglaug. Dette Fallit Boe er Registreret d. 25. sept. 1784 og Auctioneret d: 4 Jul: 1785 som følger:
Huuse
....
1 Stabuur - Vurdering: 1 Rd: - Auction: 1 Rd: 12 sk. - Kjøberen: Haagen Haagens: Kalsletten.
....
Kreature
1 Koe Kaldet Havna - Vurdering: 3 Rd: - Auction: 3 Rd: 10 sk. - Kjøberen: Hertel.
1 ditto Kaldet Sponglie - Vurdering: 3 Rd: - Auction: 3 Rd: 5 sk. - Kjøberen: Haagen Haagensen.
....

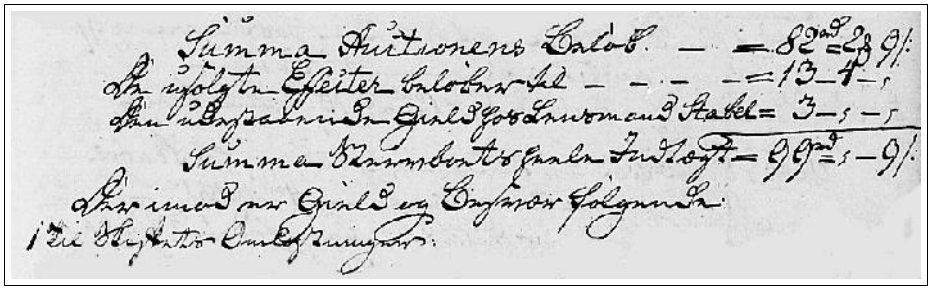

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 9 (skifteutlodningsprotokoll nr. 144), 1785-89 folio 48b.

Summa Auktionens Beløb: 82 Rd: 2 mark 9 sk.
De usolgte Effecter beløber til: 13 Rd: 4 mark.
Den udestaaende Gield hos Lensmand Stabel: 3 Rd:
Summa Stervboets Heele Indtægt: 99 Rd: 9 sk.
Der imod er Gield og Beswær følgende:
1. Til Skiftes Omkostninger.
...

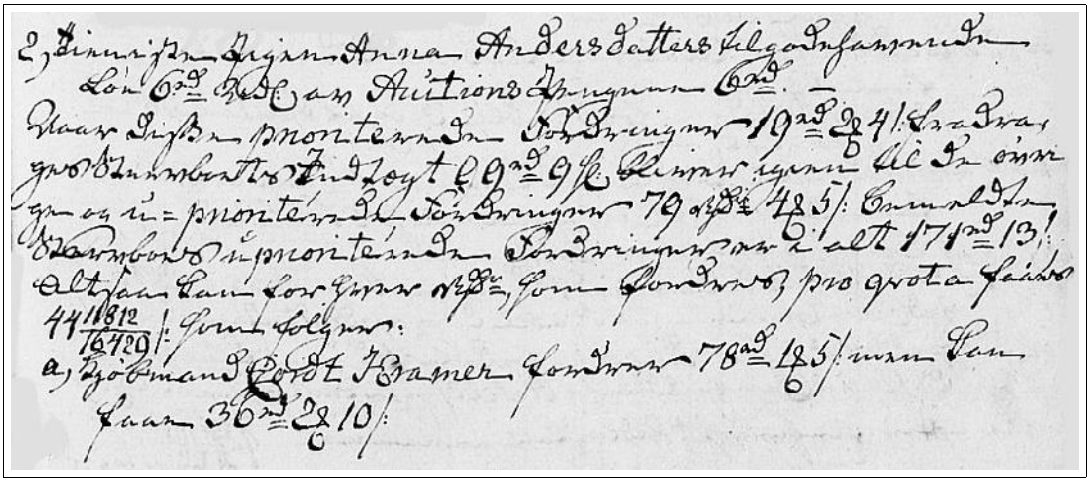

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 9 (skifteutlodningsprotokoll nr. 144), 1785-89 folio 49a.

2. Tieniste Pigen Anna ...
Naar disse prioriterte Fordringer 19 Rd: 2 mark 4 sk. fradras ... Sterwboets Indtægt 99 Rd: 9 sk.
Bliver igien til De øvrige og u-prioriterte Fordringer 79 Rd: 4 mark 5 sk.
Enmeldte, Sterwboens u-prioriterte Fordringer er i alt 171 Rd: 13 sk.
Altsaa kan for Huer Rd: som fordres pro qvota faa.. 44 11812/16429 sk. som følger:
...».[218]

(Barn IV:3, Far VI:11, Mor VI:12)

Gift 1758 i Tromsøysund (TR) med[219] forrige ane.

V:7 ff mm f

Simon Thorsen Alnæs/Rafnefjord. Festebonde. Født mellom 1716 og 1724. Levde 1753 i Vingelen, Tolga (HE). Levde 1760 på Kleiven, Levang, Skogn (NT). Levde 1764 på Alnæss, Alstadhaug, Skogn (NT). Levde 1769 i Rafnefjord, Tromsøysund (TR). Død 1811 i Rafnefjord, Tromsøysund (TR). Begravet ...05.1811 i Tromsøysund (TR).[220]

Det er usikkert hvor Simon og hans famile kom fra, selv om det er trolig at han kom fra traktene i eller nær Østerdalen:

- I militærrullene fra 1785 står det at Simon Torsen og hans sønn Christian er født på Røros.
- Samtidig fortelles det at Simon og Marith begynte sin ferd nordover øverst i Rendalen. De brukte flere år på reisen, som skal ha foregått med hest og vogn. Familien kan ha blitt betraktet som omstreifere eller «tatere» underveis, deres datter skal ha sagt til sine barn at de ikke hadde noe å skamme seg for, da
  «fremfor vår Herre er vi alle like».
- Navnet Simon er uvanlig ved denne tid i Tromsø, i hvert fall i Balsfjordområdet. Det var imidlertid et helt vanlig navn i Røros-traktene.
- Marith og Simon må ha giftet seg før de kom til Troms. Deres barn må også ha blitt født og døpt på reisen nordover, da ingen av barna er funnet døpt i kirkebøkene for Tromsø.
- Kirkeboken for Tolga viser for «Epiphania» [13. dag jul] 1753:
  «Cop. Simon Tores. og Marit Jonsd.
  Spons Ingebret Estens. Esten Estensen. Teft Epiph. [..skadet bokside..] Ving[elen] 1753».

Dette må være «våre» Marith og Simon som da var bosatt i Vingelen-bygda!

- Sønnen Christian ble døpt i Skogn (Levang) i januar 1760 og datteren Ane Catrine i Skogn (Alstadhaug) 08.01.1764, så reisen nordover må ha tatt mange år! Familien bodde på Kleiven i 1760 og på Alnæss i 1764.

---

218 Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 9 (skifteutlodningsprotokoll nr. 144), 1785-89 folio 48a- 49a. Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 183a.

219 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Trolovelser og Brudevielser med Forlovere», folio 103.

220 Kirkebok Tromsø 1806-21: «Jordspaakastelser», folio 832.

Familien må ha flyttet inn til Tromsøområdet tidligst i 1764.

I 1769 bor Simon og hans famile i Ravnfjorden.

Det var et helt samfunn som bodde på Berg med Ravnfjorden. Et «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder saaledes som de befandtes at være udi Tall d: 15. aug: 1769» viser:
«Gaardernes Nafne:
Berg med Ravfiorden [Ravnfiorden]
Brukarar og koner:
Anders Nils. - 42 [år], Margreth Bentsd. - 32
Born:
Olava Andersd. - 4, Martha - 2
Tenarar:
Nils Nils. - 13, Anne Nilsd. - 36, Marit Andersd. Enke - 87
....

Dertil føres under «Ravnfiorden»:
....
Brukarar og koner:
Simon Tors. - 48, Marith Jonsd. - 50
Born:
Jon Simons. - 14, Kristian - 10, Anne Chatrina - 6».

Simen giftet seg annen gang i 1780:
1779: «D: 23 Xbr. [desember]
Trol: Simon Tors: og Enken Elen Josephsd: Ramf: for hvilket Ægteskab
Cav[erer]: Zacharias Lars: [Berg med Ravfiorden, 36 år i 1769] og Jørgen Willums:».
1780: «D: 14 Novb:
Cop: Simen Tors: og Elen Tostensd:».
(Kirkebok Tromsø 1779-96: «Trolovelse og Brudevielse med Forlovere», folio 106).

Elen og Simon fikk i 1781 datteren Margrethe som i 1783 døde av «Halsesyge», kun 2 år og 4 måneder gammel.
1781: «Simon Thores: Ravnef: D: Margrethe». Faddere: «Thomas Thomes: Jens Petters: Bereth Pettersd: Karen Jonsd:».
1783: «13ma p: T: Marith Simonsdr. Ravnfjord 2 an: 4 mens: i Halsesygl:». (Kirkebok Tromsø 1779-96, folio 17 og 157).

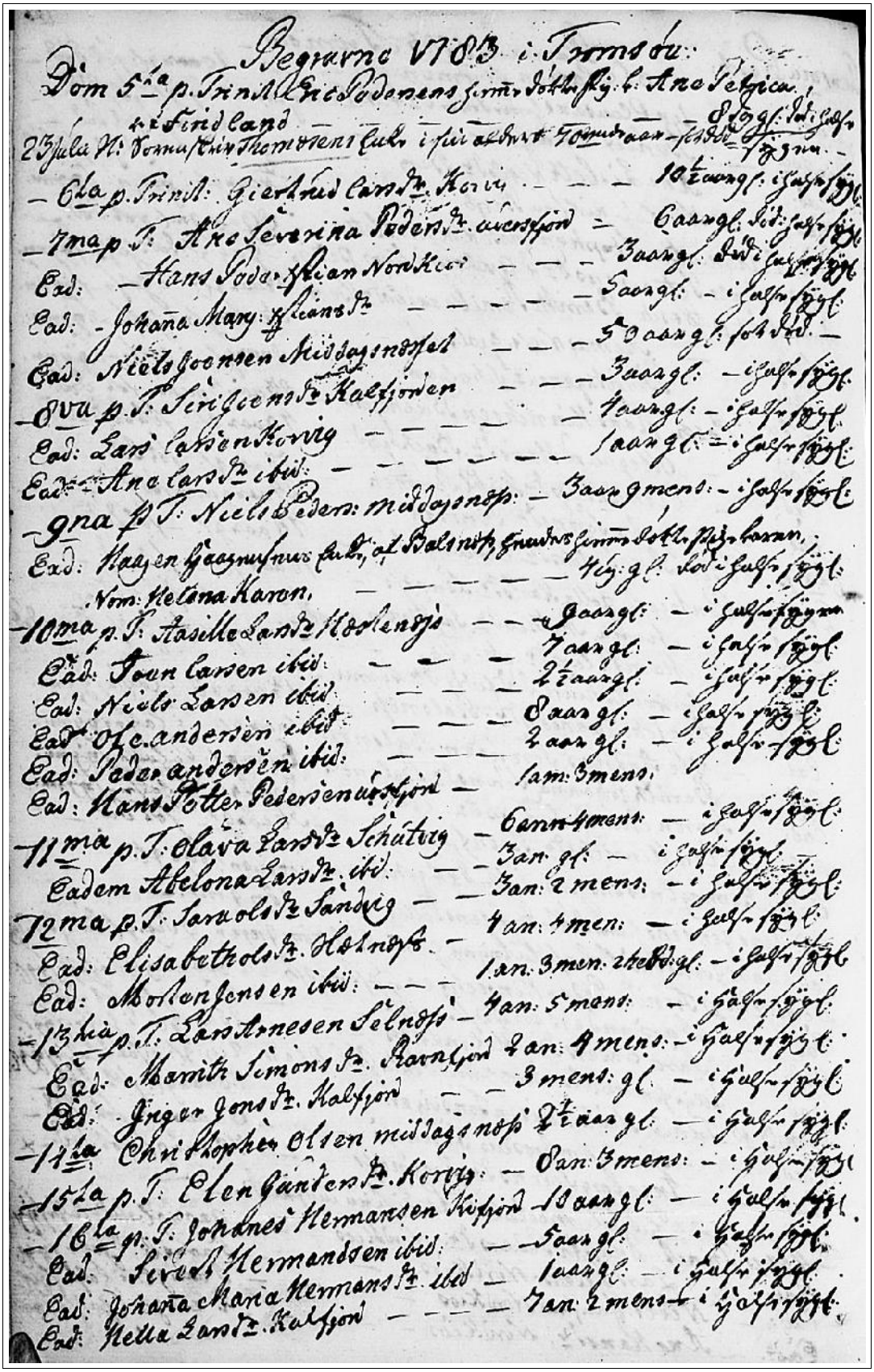
Begravne 1783 i Tromsøe.

Utdrag fra kirkebok for Tromsø 1779-96, «Begravne 1783 i Tromsøe», folio 157.

Kirkeboken for Tromsø viser at det i 1783 døde 120 personer av «Halse Syge», de aller fleste små barn!

«Halsesyge» innebar vanligvis at den avdøde hadde hatt difteri, en akutt bakterieinfeksjon som smitter via kontakt i form av hoste, kyssing, spytt, deling av spise- og drikkeredskap osv. Sykdommen gir feber og hovne kjørtler, og var ofte dødelig i eldre tid:

Difteri var imidlelrtid neppe dødsårsaken i dette tilfelle. Jeg finner det i stedet høyst sannsynlig at det store antall dødsfall i løpet av kort tid høsten 1783 skyldes det store vulkanutbruddet i Laki på island under sommeren.

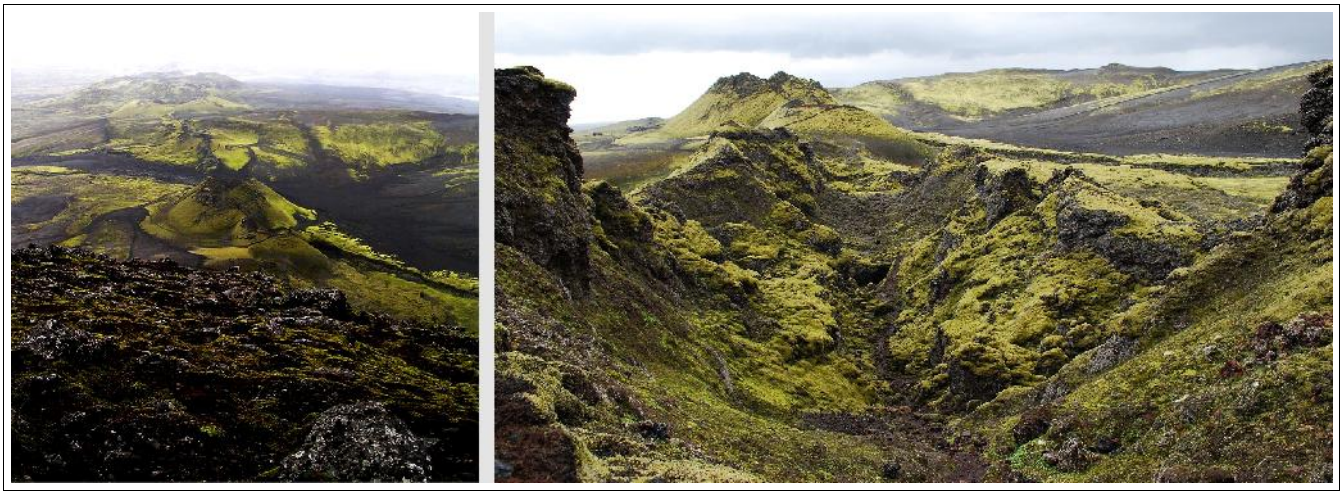

Bilder fra vulkanen Levi på Island.

Laki eller Lakagígar (Lakikraterne på norsk) er en vulkansk sprekk som ligger sør på Island, ikke så langt fra kløften Eldgjá og det lille tettstedet Kirkjubæjarklaustur i Skaftafell nasjonalpark.

Den er en del av et vulkansk system med senter i Grímsvötnvulkanen og som inkluderer Eldgjá og Katlavulkanen. Området ligger mellom isbreene Mýrdalsjökull og Vatnajökull.

Utbruddet i 1783-84.

08.06.1783 åpnet eksplosivt en sprekk med 130 kratere, først på grunn av at stigende strømmer av basaltisk magma kom i kontakt med grunnvann. Etterhvert ble utbruddene mindre eksplosive, og de endret type fra pliniske til strombolianske utbrudd, og senere til hawaiiske utbrudd med store mengder lava. Dette utbruddet var vurdert til 6 på skalaen for Volcanic Explosivity Index, men det 8 måneder lange utbruddet av svovolholdige gassene resulterte i en av de viktigste klimatiske og sosiale hendelser i det siste årtusenet.

Utbruddet, som også er kjent som Skaftáreldar («Skaftáelvbrannene») eller Síðueldur, produserte rundt 15 km³ med basaltisk lava og den totale mengden tefra var 0,91 km³. Det har blitt estimert at lavafontenene nådde en høyde på mellom 800 og 1.400 m. I Storbritannia ble sommeren 1783 kjent som sandsommeren på grunn av nedfallet av vulkansk aske. Gassene fra utbruddet nådde en høyde på rundt 15 km, og mengden av de luftbårne småpartiklene økte gradvis og forårsaket en nedkjøling av den nordlige halvkule.

Utbruddet varte til 07.02.1784, men mesteparten av lavaen strømmet ut i løpet av de første fem månedene av utbruddet. Grímsvötnvulkanen - som Lakisprekken strekker seg fra - hadde også utbrudd i samme periode (1783-1785). Gassene fra vulkanutbruddet, inkludert 8 millioner tonn fluor og 120 millioner tonn svoveldioksid, ga opphav til det som siden har blitt kjent som Lakidisen rundt omkring i Europa.

Konsekvenser på Island.

Konsekvensene for Island var katastrofale. Rundt 21% av befolkningen døde i hungersnøden fra 1783 til 1784 etter at sprekkutbruddene døde ut. Rundt 80% av sauene, 50% av storfeet og 50% av hestene døde på grunn av fluorforgiftning (fluorose) fra de 8 million tonn fluor som ble frigitt under utbruddet.

Sognepresten Jón Steingrímsson ble berømt på grunn av sin eldmessa («ildpreken» på norsk). Hele befolkningen i den lille byen Kirkjubæjarklaustur var i kirken. På samme tidspunkt var byen i fare for å bli ødelagt av lavastrømmer, men mens landsbyfolket var i kirken stoppet lavaen like ved byen. Jón Steingrímssons øyenvitneskildringer var de mest omfattende og detaljerte ikke bare av det aktuelle utbruddet, men av vulkanutbrudd noe sted i verden noensinne frem til den tid. Han beskriver den fallende asken som så lang og tykk som selhår, og bombardementet av smeltet lava som kuruker som plasker ned på bakken.

Konsekvenser i Europa

Det er tydelig at det Lakiutbruddet var svært stort i omfang.

Det har blitt beregnet at rundt 120 millioner tonn med svoveldioksid ble sendt ut i atmosfæren under utbruddet, noe som er rundt 3 ganger det totale utslippet av svoveldioksid i hele Europa i 2006. De store mengdene svoveldioksid i kombinasjon med uvanlige meteorologiske forhold førte til at en tykk, svovelholdig dis spredte seg til vest-Europa og førte til tusenvis av dødsfall gjennom 1783 og vinteren 1784.

Sommeren 1783 var den varmeste som noensinne var målt og det sjeldne høytrykket over Island skapte sørøstlige vinder. Giftskyen nådde tidlig Bergen som da var en del av Danmark-Norge. Den spredte seg deretter til Praha i Böhmen 17. juni, Berlin 18. juni, Paris 20. juni, Le Havre 22. juni og Storbritannia 23. juni. Sikten ble så dårlig at båter måtte bli i havn da de ikke kunne navigere til havs, og solen ble beskrevet som «blodfarget».

Inhalering av disse gassene forårsaket kvelning etter interne hevelser. Den lokale dødelighetsprosenten i Chartres i Frankrike hadde i august og september 1783 en økning på 5% med over 40 døde. I Storbritannia viser arkiver at dødeligheten økte blant arbeidere som oppholdt seg mye utendørs, og en dødelighet på kanskje 2-3 ganger høyere enn normalt i Bedfordshire, Lincolnshire og på østkysten. Anslag tyder på at rundt 23.000 briter døde som følge av forgiftning i august og september.

Giftskyen førte også til oppvarming noe som ledet til kraftige tordenvær med haglstormer som etter sigende tok livet av mye storfe fram til den forsvant på høsten. Dette meteorologiske avviket førte til en ekstrem vinter i 1784.

Gilbert White skrev at Selborne i Hampshire hadde 28 dager på rad med frost. Det er antatt at den ekstreme vinteren tok livet av rundt 8.000 mennesker i Storbritannia alene. Når våren kom opplevde Tyskland og andre sentrale deler av Europa alvorlig flom som førte til store skader.

De meteorologiske ettervirkningene fra Lakiutbruddet bidro til flere år med ekstreme værforhold i Europa. I Frankrike førte dette over tid blant annet til at store avlinger ble ødelagt med påfølgende fattigdom på bygda, etterfulgt av tørke, dårlige vintre og somre. I 1788 herjet en voldsom haglstorm som ødela store avlinger. Alt dette førte til en økning i fattigdom og hungersnød som bidro til å utløse den franske revolusjonen i 1789. Laki var bare en av faktorene i en tiårsperiode med klimatiske avvik, ettersom Grímsvötn-utbruddet varte fra 1783 til 1785 og en studie i nyere tid av El Niño også har antydet at det var en usedvanlig kraftig El-Niño-effekt i perioden 1789-93.

«Simion Tromsen Ramfjord» var fadder da Abraham Johannesen Røsnes døpte sønnen Johannes i 1794 (Kirkebok Tromsø 1779-96 folio 69 og 1787-95 folio 43). Abraham bodde i Ramfjorden da han giftet seg med Elisabeth Johannesdatter Sandbogten i 1793.

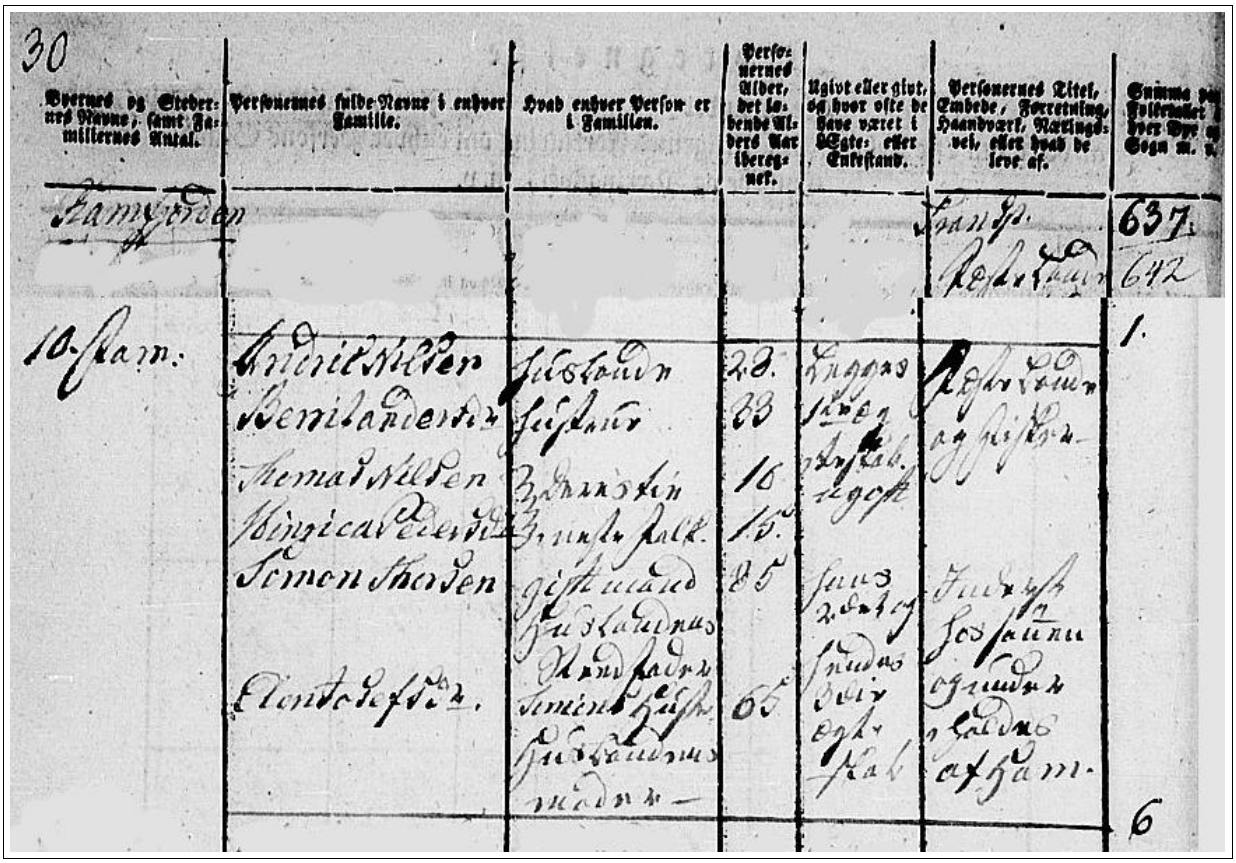

Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 186b.

Ved folketellingen i 1801 oppgis Simon med familie å bo i Ramfjorden hvor det også bor et stort antall andre familier:

«....
Fridric Nilsen - Husbonde - 28 år - Begges 1ste ægteskab - Fæstebonde og fisker.
Berrit Andersdtr - Hustrue - 33 år - Begges 1ste ægteskab.
....
Simon Thorsen -
Gift mand, husbondens steedfader - 85 år - Hans 2det ægteskab -
Inderste hos samme og underholdes af ham.
Elen Josefsdtr - Simons hustrue, husbondens moder - 65 år - Hendes 3die ægteskab».

Simon døde i 1811:

«Mai - Simon Torsen Ramfiord 87 A. Gift».[221]

(Barn IV:4)

Gift 06.01.1753 i Tolga (HE) med[222] neste ane.

Barn:

Ane Catrina Simonsdatter Alnæss/Kaldsletten. Født omkring 1763 på Alnæss, Alstadhaug, Skogn (NT). Døpt

221 «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder» fra 15. august 1769, avskrevet i 1955 ved Statsarkivet i Tromsø. Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 186b. Notater fra Alvin Andreassen, Billingstad.

222 Kirkebok Tolga nr. 1, folio 139.

08.01.1764 i Skogn (NT).[223] Levde 1769 i Rafnefjord, Tromsøysund (TR). Levde fra 1787 til 1801 på Kaldsletten, Tromsøysund (TR). Død 20.06.1829 på Stibanjord, Tromsøysund (TR). Begravet 05.07.1829 i Tromsøysund (TR).[224] (Se IV:4).

V:8 ff mm m

Marith Jonsdatter Alnes/Rafnefjord. Født omkring 1723. Levde 1753 i Vingelen, Tolga (HE). Levde 1760 på Kleiven, Levang, Skogn (NT). Levde 1764 på Alnæss, Alstadhaug, Skogn (NT). Levde 1769 i Rafnefjord, Tromsøysund (TR). Død 1773 i Rafnefjord, Tromsøysund (TR). Begravet 07.03.1773.[225]

Marith og Simon hadde følgende barn (minst):
Ca. 1755: Jon, død ved årsskiftet 1772-73, 17 år gammel
Ca. 1759: Christian, konfirmert i 1776, 17 år gammel,
gift med Ingeborg Mortensdatter Berg, til Christopherjorda i Ramfjorden.
oppgitt å være «Fæstebonde og fisker» og 40 år gammel i 1801.
Ca. 1763: Ane Catrina, født i Skogn (Alstadhaug), konfirmert i 1781, 18 år gammel,
gift med Peder Haagensen Kaldsletten, død i 1829.

1760: «Eód[em] die [samme dag, dvs. Test: Grat: (etter 13. dag jul)] ved Levang N. Christian. P: Semund Thoresen Kleiven. M: Marithe Joensd:». Faddere var Capitain Klejn, Sergiant Hønnemand, Erich Munte, Frue Klejn og Kirsti Olsd. Muule (Kirkebok Skogn 1747- 1803, folio 75).

Sønnen Jon døde ved årsskiftet 1772-73:
«Ao 1773. Dom: p: Epiph: 2 - Jon Simons: Ravnf: 17» (Kirkebok Tromsø 1753-78, folio 177).

Marith døde i 1773, kort tid etter sønnen Jon:
«Dom Reminiscere [2. søndag i fasten]: Marith Jonsd: 50».

Skiftet etter Marith viser at boet var et falittbo:

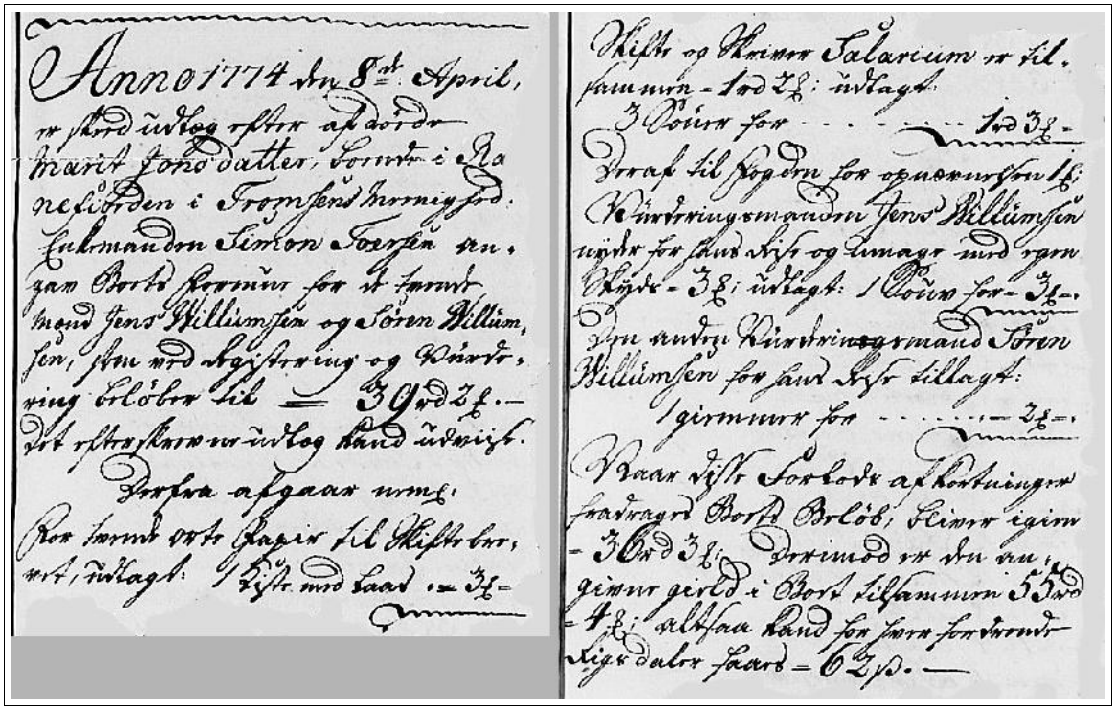

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 6 (skifteutlodningsprotokoll nr. 139), 1752-78 folio 297a.

«Anno 1774 den 8de April, er skeed Udtag efter afdøede Marit Jonsdatter, boende i Ravnefiorden i Tromsens Meenighed. Enkemanden Simon Toersen angav Boets Formue for de tvende Mænd Jens Willumsen og Søren Willumsen, som med Registering og Vurdering Beløber til - 39 rd 2 mark -
Det efterskrevne Udlæg kand udviise.
Derfra afgaar neml.
For tvende orte Papir til Skiftebrevet udlagt: 1 Kiste med Laas - 3 mark -.
Skifte og Skriver Salarium er tilsammen - 1 rd 2 mark;
udlagt: 3 Souer for 1 rd 3 mark -
Deraf til Fogden for opnævnelsen 1 mark;
Vurderingsmanden Jens Willumsen nyder for hans Reise og Umage med egen Skyds - 3 mark;

223 Kirkebok Skogn (Alstadhaug) 1747-1803, folio 97.

224 Kirkebok Tromsø 1829-37: «Døde Qvindekjøn 1829», folio 853, nr. 22.

225 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Begravelser med de afdødes Navne og Alder», folio 178.

udlagt: 1 Sour for - 3 mark -.
Den andre Vurderingsmand Søren Willumsen for hans Reise tillagt:
1 Giemmer for - 2 mark -.
Naar disse Forlods afkortninger fradrages Boets Beløb, bliver igien = 36 rd 3 mark; Derimod er den angivne Gield i Boet tilsammen 55 Rd 4 sh; altsaa kand for hver fordrende Rigsdaler faaes = 62 sk.
....

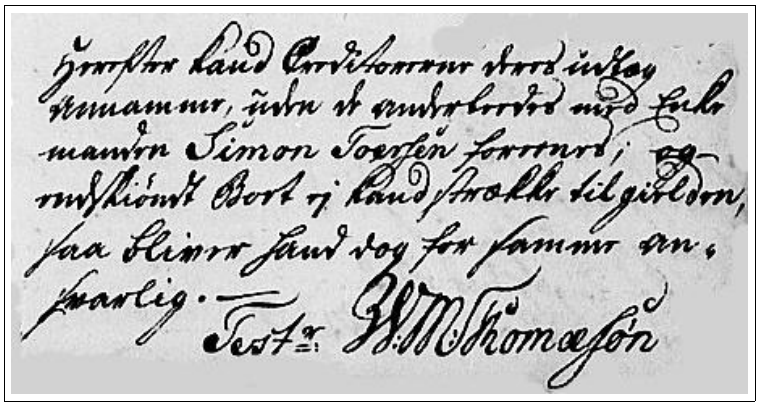

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 6 (skifteutlodningsprotokoll nr. 139), 1752-78 folio 297a.

Herefter kand Creditorene deres Udlæg annamme, uden de anderledes med Enkemanden Simon Toersen foreenes; og endskiøndt Boet ej kand strække til Gielden, saa bliver Hand dog for samme ansvarlig.
Testr. W. M. Thomæsøn.» [226]

(Barn IV:4)

Gift 06.01.1753 i Tolga (HE) med[227] forrige ane.

V:11 fm fm f

Johannes Andersen Markenæs. Festebonde, tømmerhugger. Født omkring 1741. Levde fra 1769 til 1777 i Markenæs, Balsfjord (TR). Levde fra 1776 til 1805 på Sandbukta, Markenæs, Balsfjord (TR).

Vi vet ikke om Johannes er født på Markenæs, eller muligens i Alta før familien kom sydover til Balsfjorden.

Johannes og Elen ble trolovet «Aar 1767 Dom. p. Trinit 4» (4. søndag etter Trefoldighet). Forlovere var Anders Andersen og Ole Andersen, begge på Tennes. De ble «Copulert» 12.11.1767.

De slo seg ned på Markenæs og er alt ved tellingen i 1769 oppført som egne brukere.

Et «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder saaledes som de befandtes at være udi Tall d: 15. aug: 1769» viser:
«Gaardernes Nafne:
Markenes
....
Brukarar og koner:
Johannes Anders. - 27 [år] og Hst. Elen Hansd. - 26
Born:
Johanna Johannesd. - 2
Tenarar:
Berith Nilsd. - 15
....».

Skiftet etter hans far, Anders Andersen, ble avholdt 06.04.1774:

---

226 «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder» fra 15. august 1769, avskrevet i 1955 ved Statsarkivet i Tromsø. Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 6 (skifteutlodningsprotokoll nr. 139), 1752-78 folio 297a.

227 Kirkebok Tolga nr. 1, folio 139.

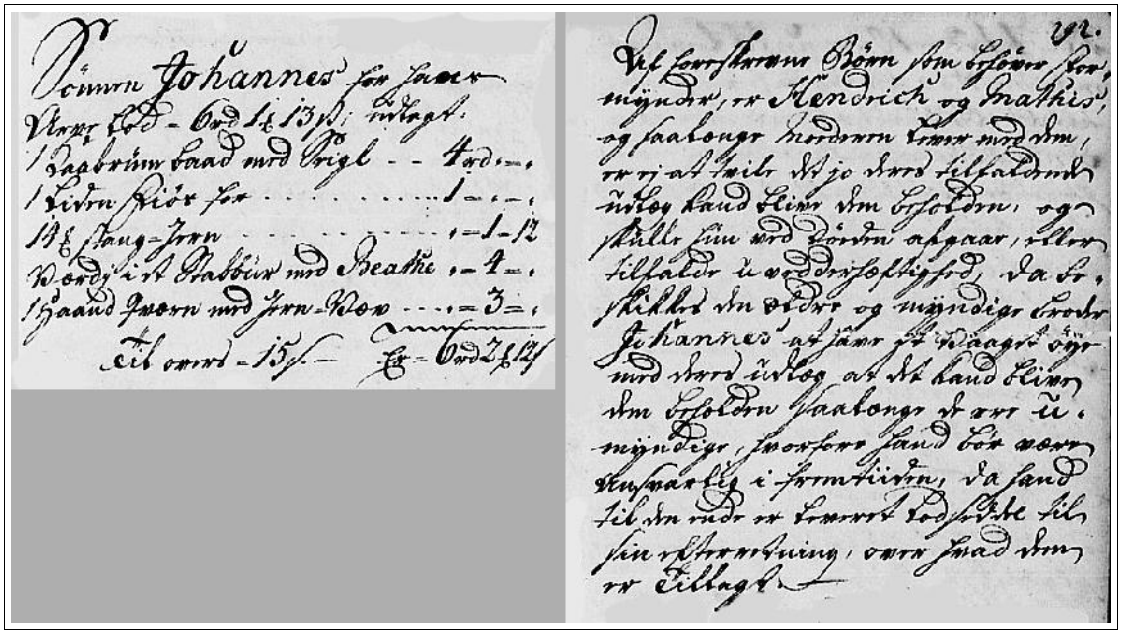

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 6 (skifteutlodningsprotokoll nr. 139), 1752-78 folio 292a.

«....

Sønnen Johannes for hans Arvelod 6 rd: 1 mark 13 sk., udlagt
1 Haabrum Baad med Seigl 4 rd:
1 liden Fiøs for 1 rd:
14 stang-Jern 1 mark 12 sk.
Værdi i et Stabbur med Beathe 4 mark
1 Haand Qværn med Jern-V.r 3 mark
Til overs 15 sk. Er 6 rd: 2 mark 12 sk.

....

Af foreskrevne Børn som behøver formynder, er Hendrich og Mathis, og saalenge Moderen lever med dem, er ej at tvile det jo deres tilfaldende udtag kand blive dem beholdne, og skulle hun ved Døden afgaae, eller tilfalde i vedderhæftighed da beskikkes den ældre og myndige broder Johannes at have et vaaget øye med ... udlæg at det kand blive dem beholden saalænge de ere umyndige, hvorfore hand bør være Ansvarlig i fremtiden, da hand til den ende er leveret Lodseddel til sin efterretning, over hvad dem er Tillagt.»

De første årene satt Johannes som husmann under sine foreldre, men i 1777 avga hans mor 12 mark til Johannes, som han tinglyste samme år. Sandbukt-delen som Johannes fikk, ligger noe lenger inn og et lite stykke fra de to andre Markenæsgårdene.

Johannes-bruket eller Sandbukta (løpenr. 140, senere gnr. 34, bnr. 5) fikk altså en skyld på 12 mark eller 1 skylddaler 4 ort 9 skilling.

Da skiftet ble avholdt etter Elens mor, Anna Jonsdatter, i 1777 oppgis familien å bo i Sandbogten.

Etter at deres far, Anders Andersen Markenæs, døde i 1771, fulgte Johannes, Anders og Mathias opp tradisjonen med tømmerhugging. Det går enda frasagn om disse «Markeneskvænene»'s styrke i skogen. Ifølge gammel tradisjon skal den ene broren, Mathias, som vanlig dagsverk, ha hugget fire store mastetrær i skogen, kvistet dem, rudd dem (hogd dem til) og dratt dem fram til gårds, mens Anders tilpasset dem og la dem opp i bygningen. På det viset bygde man ifølge denne tradisjonen et omfar om dagen. Etter sigende skal det ha vært kraftig tømmer. To omfar med slike stokker skulle tilsvare den vanlige høyden i et lavfjøs. Deler av prestegårdens stallbygning skal, ifølge sogneprest Magelsen, ha vært rester fra hus på Markenes. Disse tre brødrene ble alle oppført i folketellingen i 1801 som tømmerhuggere. Kanskje var allerede disse blant de av Markenesfolket som hogg tømmer helt opp mot Strupen. Karl Steinmo i Strupen kunne fortelle at «Martensgambakken», en sandmel med gamle tufter et par kilometer nedenfor Strupen, var tilholdssted for Markenesfolket når de lå i tømmerskogen. Her var det plass til både menn og hester i gammene.

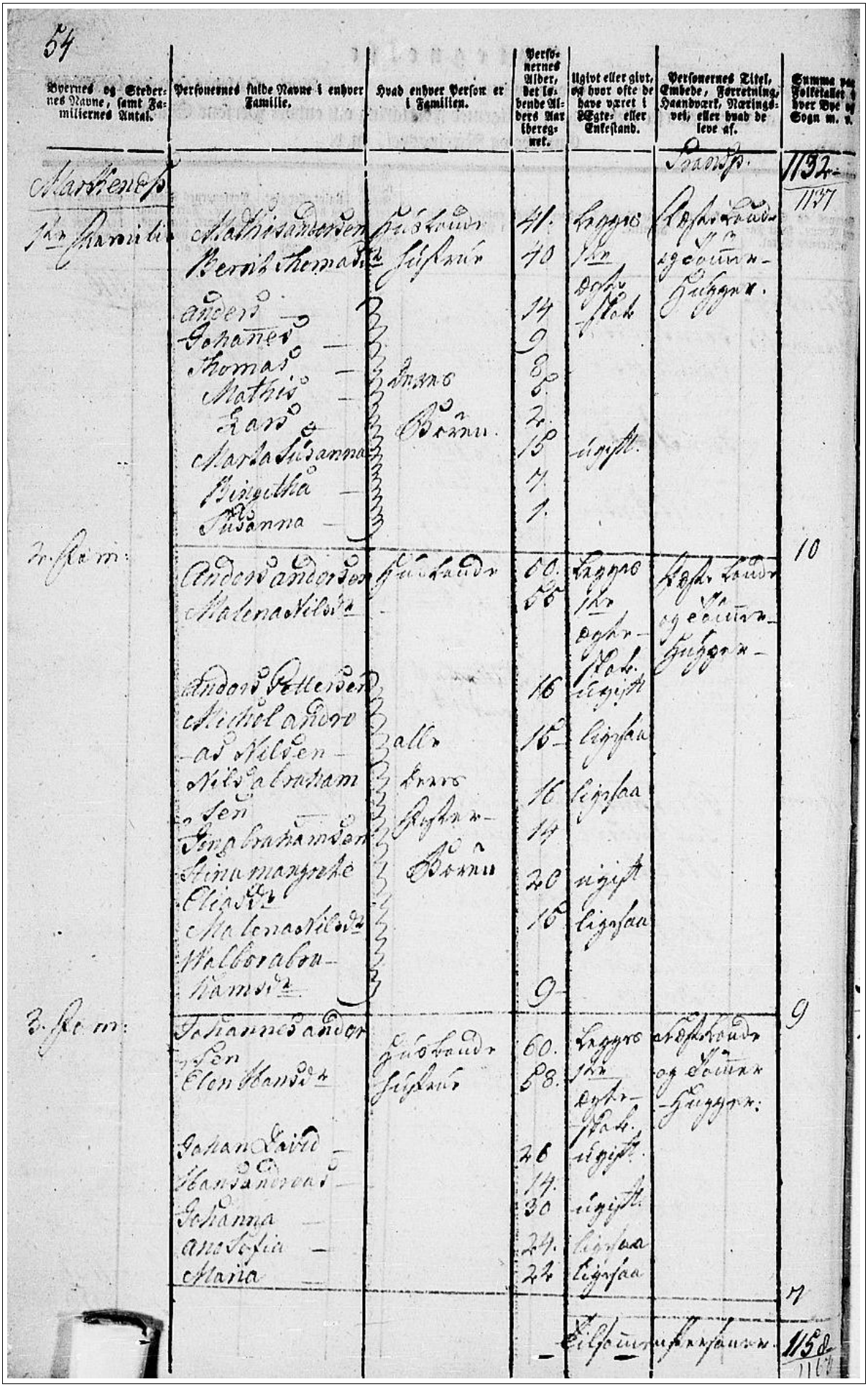

Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 198b.

Ved folketellingen i 1801 var Johannes Fæstebonde og tømmerhugger. Han bodde på Markenæs og var 60 år gammel. På den tid var det stor skog i indre Balsfjorden. Familien besto av Johannes, hans hustru, Elen Hansdatter

(58 år) og barna Johanna (30 år og ugift), Johan David (26 år og ugift), Ane Sofia (24 år og ugift), Maria (22 år og ugift) og Hans Andreas (14 år), Johanna er antagelig identisk med Johanna Margreth, født på Markenes i 1768.

I 1806 overlot Johannes bygselen av Sandbukta til sønnen David. Foreldrene hadde kårrettigheter på gården, men de synes å ha bodd hos sin datter Maria på Seljelv.[228]

(Barn IV:6, Far VI:21, Mor VI:22)

Gift 12.11.1767 i Balsfjord (TR) med[229] neste ane.

Barn:

Elisabeth Johannesdatter Markenes. Født omkring 1769 på Markenæs, Balsfjord (TR). Døpt 02.02.1770 i Balsfjord (TR).[230] Levde 1793 på Røsnes (Russenes), Nordkjosen, Balsfjord (TR). Død 02.07.1840 på Røsnes (Russenes), Nordkjosen, Balsfjord (TR). Begravet 08.07.1840 i Balsfjord (TR).[231] (Se IV:6).

V:12 fm fm m

Elen Hansdatter Sandøre. Født omkring 1743. Levde fra 1769 til 1776 på Markenæs, Balsfjord (TR). Levde fra 1776 til 1801 på Sandbukta, Markenæs, Balsfjord (TR).

Det fremgår av skiftet etter Elens bror, Hans, i 1801 at hun var datter til Hans Larsen Sandøre og Anne Jonsdatter (feilskrevet Olsdatter i 1769). Da skifte ble avholdt etter hennes mor i 1777, oppgis Elen og Johannes å bo i Sandbogten.

Elen og Johannes hadde følgende barn (minst):
1768: Johanna Margrethe, muligens død på Markenes i 1809, 43 år gammel.
1769: Elisabeth (Lisbeth), gift med Abraham Johannesen Røsnes, døde på Røsnes i 1840.
1771: Anders, døde våren 1772, ½ år gammel.
1774: Susanna, gift med I Morten Pedersen Røsnæs, II Søren Olsen Kobbevåg, døde i 1811, 36 år gammel.
1776: Johan David, overtok Sandbukta, gift med Catharina Johannesdatter.
1778: Anna Sophia, ugift, døde på Røsnæs i 1826.
1781: Maria, gift med Daniel Norum, II Niels Joensen Ytre Seljeelv.
1783: Giertrud.
1785: Hans Andreas, døde på Markenes i 1805, 19 år gammel.

Johanna «Margreth» ble født på Marchenes og døpt «Dom Júdica» (5. søndag i fasten) i 1768. Faddere var Lars Hansen, Erich Kristophersen, Md. Jrgens, Marith Johannesdatter Troms(?) og Anne Nielsdatter (Kirkebok 1753-78, folio 55).

Anders ble født på Marchenes og døpt «Dom. Nativ X 1.», dvs. 1. juledag i 1771. Faddere var Morten Andersen, Ole Nilsen, Lars Hansen, Johanna Olsdatter og Sølvie Hansdatter (Kirkebok 1753-78, folio 59).

Susanna ble født på Markenæs og døpt «Dom Cantáte (4. søndag etter Påske) i 1774. Faddere var Richard Bendigsen, Johannes Monsen, Johanna Olsdatter, Golla Erichsdatter og Karen Kristophersdatter. (Kirkebok 1753-78, folio 23).

Johan David ble døpt «Dom Cantáte» i 1776, bosted er ikke oppgitt. Faddere var Hans Simensen, Ole Kristophersen, Peder Monsen, Johanna Olsdatter og Susanna Nilsdatter (Kirkebok 1753-78, folio 25).

Anna Sophia ble født på Marchenes og døpt 11. søndag etter Trefoldighet i 1778. Faddere var Jens Villumsen, Hendrich Andersen, Jomfru Malena Jrgens, Karen Kristophersdatter og Kirsten Jorunsdatter(?) Selnæs (Kirkebok 1753-78, folio 29).

Maria ble født på Marchenes og døpt 4. søndag i Fasten i 1781. Faddere var Mathis Andersen Marchenes, Hans Hansen Sandøren, Ingeborg Pedersdatter Langnæs, Maren Sørensdatter Kragnæs og Maren Thomædatter Selnes (Kirkebok 1779-96, folio 16).

Giertrud ble født på Marchenæs og døpt 4. søndag etter Trefoldighet i 1783. Faddere var Hans Sørensen Størnæs(?), Peder Sørensen Sand, Giertrud Monsdatter Strømmen, Kirsten Nilsdatter Sand og Maren Thomædatter Selnæs (Kirkebok 1779-96, folio 22).

Hans ble født på Marchenæs i 1785 og døpt «Almindelig Bededag». Faddere var Eric Christophersen Sag Elven, Hans Ericsen ibid, Mathis Andersen Marchenæs, Giertrud Monsdatter Strømmen og Stina Johannesdatter Marchenæs (Kirkebok 1779-96, folio 28).

Da Hans dør i 1805 kalles han «Hans Andreas»: «Nomine Midfaste Søndag: Ub: Hans Andreas Johannis: Marchenæs 19» (Kirkebok 1796-1808, 3. mikrofilmkort, 4. rad, 4. kolonne).

---

228 «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder» fra 15. august 1769, avskrevet i 1955 ved Statsarkivet i Tromsø. Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 198b. N. S. Magelssen og Peter A. Larssen: Balsfjords bygdebok, 1925, side 29. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 190. Alvin Andreassen: «Bosetningen i Nordkjosen med omegn - del 14», Yggdrasil nr. 1, 2003.

229 Kirkebok 1753-78: «Trolovelser og Brudevielser med Forlovere», folio 107.

230 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Ægte og uægte Børns Daab», folio 57.

231 Kirkebok Tromsø 1837-47: «Begravede og Dødfødte Qvindekjøn», folio 279, nr. 9.

Ved folketellingen i 1801 var Elen 58 år gammel og bodde med sin mann på Markenæs.

Datteren Anne Sophie var ugift og bodde øyensynlig hos sin søster Elisabeth som satt som enke på Røsnes helt fra 1809.

Anne Sophie døde 02.04.1826 og skifte ble avholdt 19.07.1826:

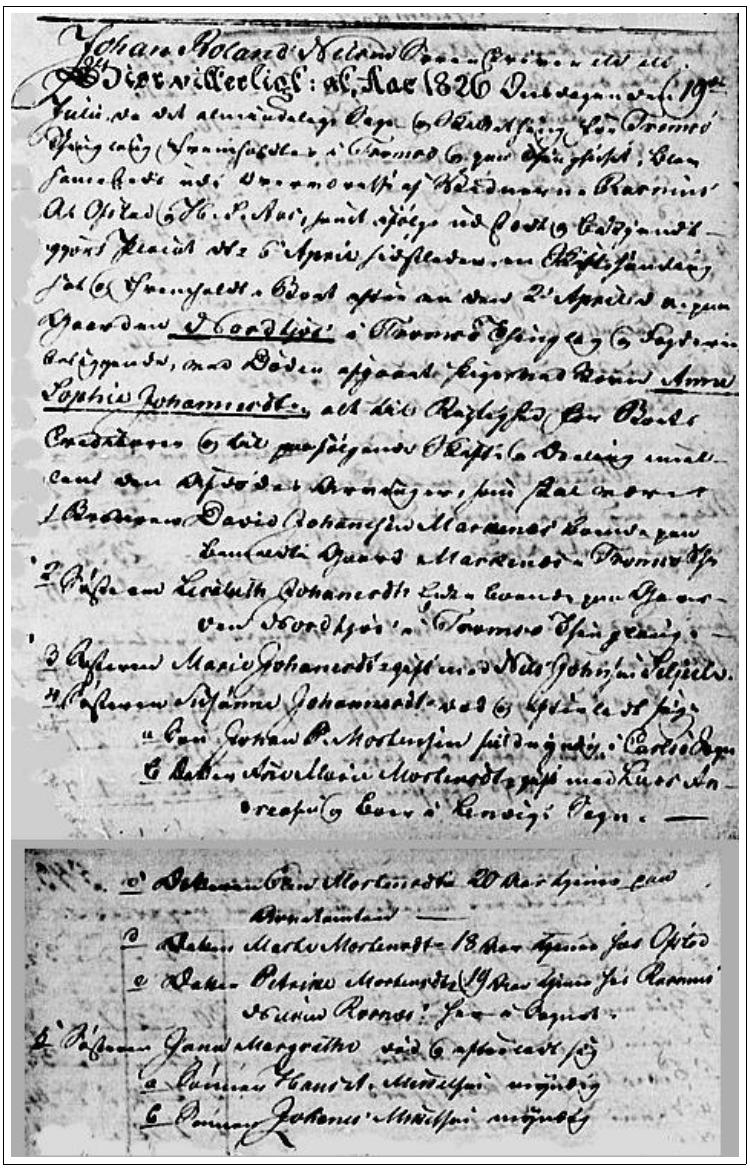

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 23 (skifteutlodningsprotokoll nr. 165), Tromsø distrikt, 1822-29 folio 543a-543b

«Onsdagen den 19de Julu da det almindelige Sage og Skatteting for Tromsø Thinglaug fremholdtes i Tromsø og paa Thingstedet, Blev sammesteds udi Oververelse af Vidnerne Rasmus A. Ofstad og H. S. Aas, samt ifølge utstedt Bekjendtgjort Placat den 6te April sidstladen en Skiftesamling bliven Sadt og Fremhaldt i Boet efter en den 2de Aprilis d. a. paa Gaarden Nordtjos i Tromsø Thinglag og Fogderie Beliggende, med Døden afgaadt Pige ved Navn Anne Sophie Johannesdtr. alt til Riktighed for Boets Creditorer og til paafølgende Skifte og Deeling mellem den Afdødes Arvinger, som skal væree

1 Broderen David Johanesen Markenæs boende paa bemeldte Gaard Markenæs i Tromsø Thinglaug
2 Søsteren Lisabeth Johanesdtr Enke og boende paa Gaarden Nordtjos i Tromsø Thinglaug
3 Søsteren Marie Johanesdtr gift med Nils Johnsen Seljeelv
4 Søsteren Susanne Johannesdtr Død og efterladt sig
  a Søn Johan P[eder] Mortensen fuldmyndig i Carlsø Sogn
  b Datter Ane Marie Mortensdtr gift med Lars Andreasen og bor i Lenvig Sogn
  c Datter Elen Mortensdtr 20 Aar tjener paa ....
  d Datter Marte Mortensdtr 18 Aar tjener hos O...
  e Datter Petrine Mortensdtr 19 Aar tjener hos Rasmus Nilsen Røsnæs her i Sognet
5 Søsteren Jann Margrethe Død og efterladt sig
  a Sønnen Hans A[nd]. Mikelsen Myndig
  b Sønnen Johanes Mikelsen Myndig

....»

Boets bruttoformue var dr. 27-0-13, den samlede gjeld dr. 25-2-2 og netto formue til fordeling mellom arvingene

dr. 1-3-11.

Susannas døtre Elen, Marte og Petrine må være fra hennes andre ekteskap med Søren Olsen som hun giftet seg med i 1804 etter at hennes første mann, Morten Pedersen, døde i 1801.

«P: Johanna Johannisdtr Marchnæs» er oppført som død 04.06.1809, 43 år gammel (Kirkebok 1806-21, folio 826). I skiftet etter Anne Sophie gjengitt ovenfor, nevnes søsteren Johanne som død, og at hun etterlot seg to sønner. Hun må ha vært gift med en Mikel, men det er ikke funnet når hun giftet seg. Det er derfor ikke sikkert at «Pigen» Johanna som døde på Markenes i 1809 er identisk med datteren til Johannes!

-->> En Cattrine Johannesdatter Markenæs døde i 1821, 40 år gammel.[232]

(Barn IV:6, Far VI:23, Mor VI:24)

Gift 12.11.1767 i Balsfjord (TR) med[233] forrige ane.

V:13 fm mf f

Hemming Haagensen Thomasjord. Festebonde. Født omkring 1732. Levde 1769 på Thomasjord, Balsfjord (TR). Død 1799 på Thomasjord, Balsfjord (TR). Begravet 26.05.1799 i Balsfjord (TR).[234]

Heming Hogensen Kalslet og Maritha Hansdatter fra Sandøre ble forlovet 15. søndag etter Trefoldighet i 1759. Forlover var Søren Hansen Balsfiord. De giftet seg 24. søndag etter Trefoldighet.

De bosatte seg på Thomasjord i Balsfjorden. Han hadde først vært inderst hos Sølfester Larsen på Seljelvnes i 1762, dernest hos Henrich Nilsen på Thomasjord i 1764, før han påbegynte sin egen rydning på Indre Thomasjord.

232 Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 198b. Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 23 (skifteutlodningsprotokoll nr. 165), Tromsø distrikt, 1822-29 folio 543a-543b

233 Kirkebok 1753-78: «Trolovelser og Brudevielser med Forlovere», folio 107.

234 Kirkebok Tromsø 1796-1808: «Begravede», folio 4.

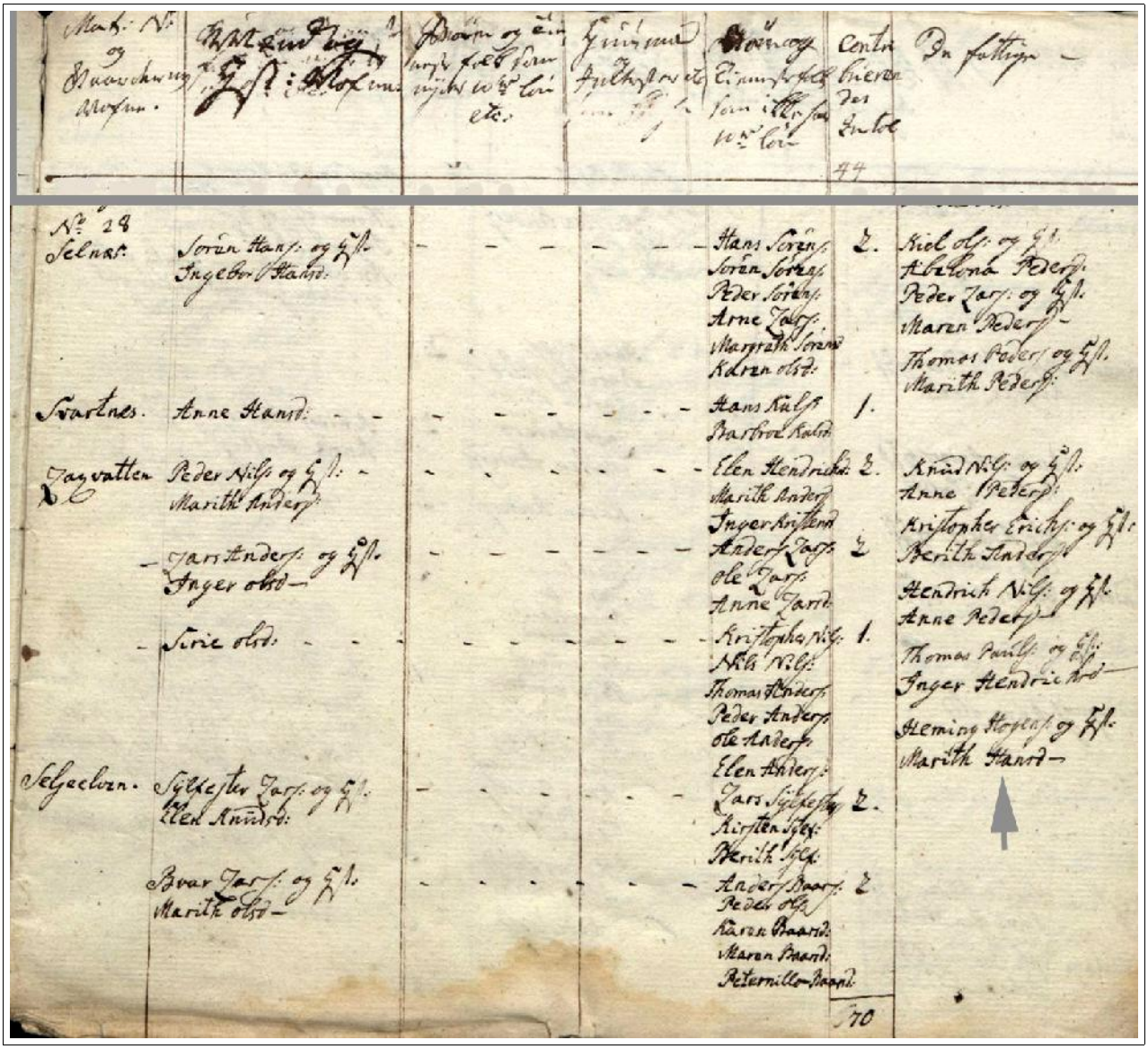

Ekstraskatt Senja og Troms fogderi 1765-68. Manntall 1767, M Tromsø og Helgøy menigheter, Tromsø, matrikkelgård no. 28 Selnes, side 332.

Ved ekstraskatten i 1767 finner vi under matrikkelgården No. 28 Selnes, rydningene Svartnes, Laxvatten, Seljeelven, Hannes, Nordkiosen, Marchenes, Nortennes, Holmenes, Tennes, Sandøre Middagsnes, Hestenes og Sletnes.

Hemming og Marith er ført som fattige mellom rydningene Laxelven og Seljeelven. Dette må være Thomasjord hvis navn er utelatt i skattelisten.

Det er ikke lett å finne ut når Hemmig ble født. Ved skiftet etter hans far 30.07.1753 nevnes Hemming sist blant de fire eldste barna som var myndige. I et «Siele Register» fra 1769 oppgis han å være 37 år og når han ble begravet i 1799 oppgis alderen til 80 år. De to siste kildene gir altså sterkt motstridende aldersopplysninger. Da han giftet seg i 1759 og fikk sine barn fra 1760 er det vel rimelig å legge hans alder oppgitt i 1769 til grunn og ikke den oppgitte alder da han døde.

Mellom familiene i Balsfjorden var det øyensynlig bred kontakt. Det fremgår ved valg av forlovere ved giftemål og faddere ved dåp.

Thomasjord med Stoksedalen innenfor har flere stedsnavn knyttet til bjørnefeller, foruten lokaliteter av planter og urter. Thomasjord er nevnt i dokumentene som finnerydning av «Alders Tid». Stedet er derfor av gammel sjøsamisk opprinnelse og anvendt som sommerboplass.

Fra «Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra» - Eiendomsforholdene fram til 1835.

Innledning

Da sorenskriver Asmus Rosenfeldt sammen med seks edsvorne lagrettsmenn fra distriktet og jorddrottens fullmektig, forvalter Sr. Michel Hvid, 16.06.1738 var forsamlet «udj Balsfjorden» for å skyldsette de to finnerydningene Laksvatn og Tomasjord, var et av hovedspørsmålene hvem som eide almenningen «der disse to rydningene var opptaget».

For å bringe klarhet i forholdet fikk Sr. Hvid i oppdrag å bringe til veie «Copie av det udgifne Kongl.. Allernaadigste Skiøde Til Afg. Jocum Irgens eller Baron de Pettersen» for at man skulle få klarhet om «Almindingen Til lige med Gaarderne Ere bortsolte».

Dersom det var tilfelle måtte man merke seg at det er forskjell på «Almindinger der Ere Almindinger som hører til Visse bøydelauver Hvorom Louvens 3dje Bogs 12te Capt. Taller, Hvilke Kand agtes at være til Baron de Pettersen eller afg. Jocum Irgens Solte, Og der Ere Almindinger som ere uden for alle Bøydelauve, Streckende sig op til Field Rygen, imod Grændserne af Sverig, Hvilcke iche kand siges at være Bort solte».

Fogden hadde fått i oppdrag å «gjøre Beviislig, Ved Et Inden Retten Holte forhør, af hvad beskaffenhed denne Alminding er udj, – –, om dend er udenfor alle Bøydlauve eller ey.»

Allmuen og især og de som bodde i Balsfjorden hadde allerede på tinget i Nord Grundfjord 10.06.1738 svart at rydningsplassene var «tet ved søen» og at folket der søkte til «Tromsø Kircke tilligemed de andre folch som boer i Balsfjorden».

Dette fikk amtmann Schieldrup til å påtegne tingdokumentet med følgende:

«Af dette Tingsvidende erfares, det dend Plats, hvor de omtvistede 2de finne –
Rydninger ere optagne, iche kand ansees for nogen Kongens Alminding,
effterdj de ligger tæt Ved Søen, hvor Søe Finnerne fra Alders Tid haver ryddet,
og endnu daglig rydder.»

Under henvisning til «Kongl. Allernaadigste Skiøde Til Jocum Irgens» kunne så «Høylovlige Kammer Collegii» i København gi sin «Decision» til at landskyldrettighetene skulle tilfalle Baron de Petersen. Denne avgjørelsen viser at de almenninger som lå innenfor bygdelaget, i praksis vil det si ved sjøkanten, var å forstå som almenninger som inngikk i salget til Jocum Irgens i 1664. Dette var en ny fortolkning av skjøtet til Jocum Irgens.

For så kort tid tilbake som i 1723 hadde Meistervik blitt lagt til «Hans Majestet» selv om det lå tett ved sjøen. Finnerydningene Middagsnesset i Balsfjord og Skutvik i Malangen ble imidlertid samme år lagt til Baron de Petersens gods. Alle nyrydninger som etter hvert skulle komme både i Balsfjord og i indre deler av Malangen ble etter dette proprietæreiendom. Striden om almenningene blusset imidlertid opp igjen da rydningene Aspenes og Skjåvikør i Malangen skulle skyldlegges i 1749.

En nærmere beskrivelse av hvorledes det kom seg at Baron Jacob de Petersen ble den store jordeieren i Nord-Norge er ført inn i biografien til [VIII:172] «Maritte Andersdatter», hustru til [VIII:171] «Anders Nielsen Moursund».

Da Thomasjord ble lagt for skyld i 1738. opplyste «oppsitteren» på plassen, Christopher Olsen find, at plassen var ryddet av hans svigerfar, Thomas Nilsen, som også hadde gitt plassen sitt navn.

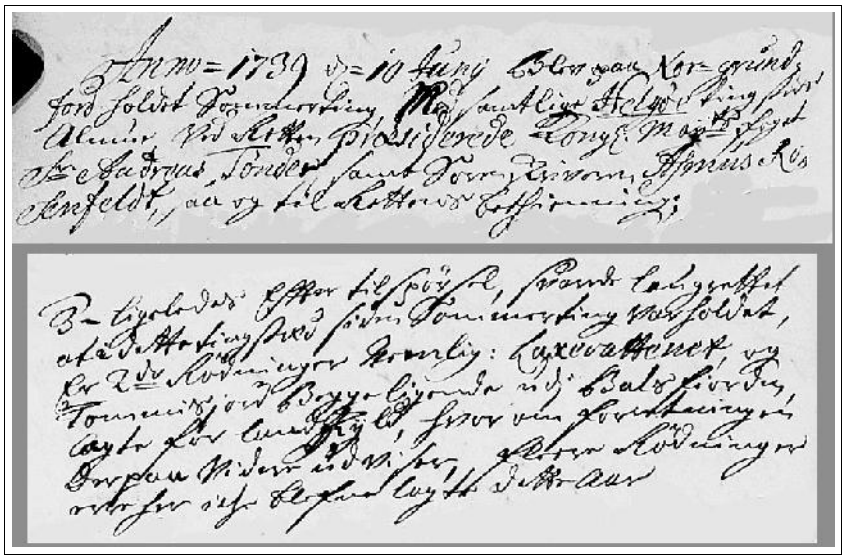

Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 149b-150a.

«Anno = 1739 d = 10 Junij Blev paa Nor = grundfiord holdet Sommerting, Med samtlige Helgøe tingsteds Almue ved Retten præsiderede Kongl: May'ts: foget Sr Andreas Tønder, samt Sorenskriveren Asmus Rosenfeldt, saa og til Rettens bethienning; ...

3) - ligeledes Efter tilspørsel, svarede laugrettet at i dette tingstæd siden Sommerting var holdet, Er 2de Rødninger Nemlig: Laxevattenet, og Tommisjord Begge ligende udj Balsfiorden, lagte for landskyld, hvor om forretningen derpaa videre udviser, fleere Rødninger erre her iche blefne lagte dette aar.»

Fra «Balsfjords bygdebok» og fra «Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830- åra»:

Thomas Nilsen var død da manntallet over Balsfjordens «finner» ble tatt opp i 1702, men hans enke er nevnt, dog uten eget navn, sammen med hans fostersønn Ole Nilsen. I merknadsrubrikken har manntallsføreren bemerket at «dog er Vilkorne Ringe Noch.» Han siktet da til at disse finnene i Balsfjorden «nærte sig af skytterie,» og dels drev med «BaadeBøyning». Det er verdt å merke seg at Thomasjord ikke er ført opp som bosted for Thomas Nielsens enke. Heller ingen av de andre «finder» var ført opp under noe bestemt bosted, kun «Balsfiorden».

En ny matrikkelkommisjon kom i arbeid i 1775. Den nye kommisjonen kom til Balsfjorden samme år, så og si på dagen 34 år etter kommisjonen som skyldsatte ni rydninger i 1741. Det ble avholdt en ny skyldsetningsforretning 16.08.1775 på «Tomesjord». Den forrige propritærfullmektig hadde ca. 1770 gitt Hemming tillatelse til å bebo og dyrke ett stykke av dette leiebo, som tidligere hadde vært uten synderlig nytte for de andre Thomasjordbeboerne. Nå

var plassen så meget forbedret både til åker- og slåtteland, at den ble ansett å kunne skyldsettes for 1 bismerpund fisk, som Hemming ble forpliktet til å skatte av fra samme år. Det ble ved skyldsetningsforretningen opplyst at plassen hadde tilstrekkelig bjørkeskog, gressgang til noen kreaturer og ganske god jord til kornsed, mens fiskeri dog måtte være beboernes hovednæringsvei. Bruket benevnes «Indre Thomasjord», Kristofer Olsens bruk, «Ytre Thomasjord».

Et «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder saaledes som de befandtes at være udi Tall d: 15. aug: 1769» viser:
«Gaardernes Nafne:
Thomasjord
....
Brukarar og koner:
Hemming Hogens. - 37 [år] og Marith Hansd. - 32
Born:
Hogen Hemmings. - 10, Hans - 3, Adrian - ½, Anne - 8, Ingebor - 6, Elen - 6».

Hemming døde i 1799:
«1. søndag efter 3foldighed Jordet Hemming Haagensen Tommesiorden gift fødemand døde 80 aar gl».

De enkelte sider for begravede i 1797 og fremover i kirkeboken for 1796-1808 må være omkastet. Det kan derfor være vanskelig å holde orden på hvilke sider som tilhører de enkelte årstall. Ved å utnytte de sider som inneholder årstall samt hvilken kirkesøndag som angis øverst og nederst på hver side er det imidlertid mulig å rekonstruere rekkefølgen, her angitt med romertall. De seks første dobbeltarkene i kirkeboken inneholder:
1 - Venstre side: Innledning.
Høyre side: Øverst 1. pinsedag, nederst 8. søndag P.T. Må være 1797 - ARK I.
2 - Venstre side: Øverst 9. søndag P.T., nederst 1798 - 7. februar - ARK II.
Høyre side: Øverst 1798 - 11. søndag P.T., nederst 1. juledag - ARK V.
3 - Venstre side: Nyttår 1799 - 20. januar, nederst 1. søndag etter påske - ARK VI.
Høyre side: Øverst 1798 - Fastelaven, nederst 2. søndag P.T. - ARK III.
4 - Venstre side: Øverst 3. søndag P.T., nederst 10. søndag P.T. Må være 1798 - ARK IV.
Høyre side: Øverst Christi Himmelferd, nederst 7. søndag P.T. Må være 1999 - ARK VII.
5 - Venstre side: Øverst 1799 - 8. søndag P.T., nederst 22. søndag P.T. - ARK VIII.
Høyre side: Øverst 25. søndag P.T., Nederst 1800 - Nyttår. Må være 1799-1800 - ARK IX.
6 - Venstre side: Øverst 5. søndag i fasten, nederst 1. pinsedag. Må være 1800 - ARK X.
Høyre side: Copulerede.
Forkortning: P.T. = Etter trefoldighet

Skiftet etter Hemming ble påbegynt 22.07.1799 og avsluttet 20.06.1801:

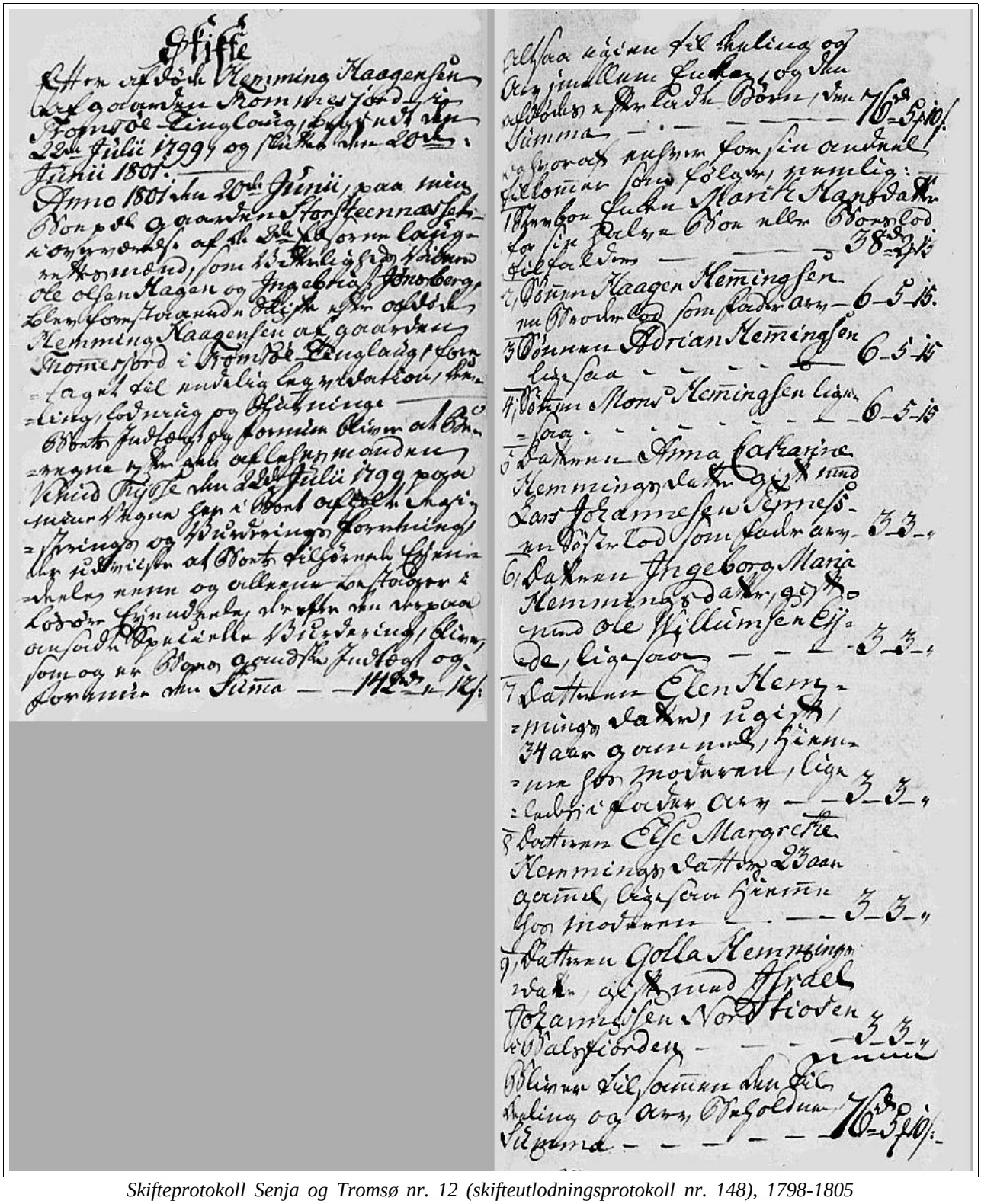

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 12 (skifteutlodningsprotokoll nr. 148), 1798-1805 folio 302a og 303a.

«Skifte

Efter afdøde Hemming Haagensen af gaarden Thommesjord i Tromsøe Tinglaug begyndt den 22de Julü 1799, og sluttet den 20de Junü 1801.

Anno 1801 den 20de Junü, paa min boepæl gaarden Storstennæsset i overværende af de 2de Edsorne laugrettesmænd, som Witterligheds vidner Ole Olsen Hagen og Ingebrigt Jønsberg, blev forestaaende Skifte efter afdøde Hemming Haagensen af gaarden Thomesjord i Tromsøe Tinglaug, foretaget til endelig Liqvidation, Deeling, Lodning og Slutning.

Boets Indtægt og formue bliver at

....

Indtægt og formue den Summa 142 rd: 1 sk.

....

Altsaa igienn til deeling og Arv imellem Enken, og den afdødes efterladte Børn den Summa 76 rd: 5 mark 10 sk.

og hvoraf som sin andeel tilkommer som følger, nemlig:
1. I sterboe Enken Marith Hansdatter for sin halve Boe eller Boenslod tilfalder Rd: 38-2-0.
2. Sønnen Haagen Hemmingsen en Broder lod som Fader arv Rd: 6-5-15.
3. Sønnen Adrian Hemmingsen ligesaa Rd: 6-5-15.
4. Sønnen Mons [må være feilskrift for Hans!] Hemmingsen ligesaa Rd: 6-5-15.
5. Datteren Anna Catharine Hemmingsdatter gift med Lars Johannesen Tenness en Søsterlod som Fader arv Rd: 3-3-0.
6. Datteren Ingeborg Maria Hemmingsdatter gift med Ole Willumsen Eijde ligesaa Rd: 3-3-0-.
7. Datteren Elen Hemmingsdatter, ugift 34 aar gammel, hiemme hos moderen, ligeledis Fader arv Rd: 3-3-0.
8. Datteren Else Margrethe Hemmingsdatter 23 aar gammel ligesaa Hiemme hos moderen Rd: 3-3-0.
9. Datteren Golla Hemmingsdatter gift med Jsrael Johannesen Nordtiosen i Balsfiorden Rd: 3-3-0.

Bliver til sammen den tildeeling og Arv Beholdne Summa Rd: 76-5-10.
....»[235]

(Barn IV:7, Far VI:25, Mor VI:26)

Gift 1759 i Tromsøysund (TR) med[236] neste ane.

Barn:

Adrian Hemmingsen Tennæs. Født 1769 på Thomasjord, Balsfjord (TR). Døpt 12.02.1769 i Balsfjord (TR).[237] Død 19.02.1832 på Tennæs Gammelgaard, Balsfjord (TR). Begravet 18.03.1832 i Balsfjord (TR).[238] (Se IV:7).

V:14 fm mf m

Marrit Hansdatter Sandøre. Født omkring 1741. Levde fra 1769 til 1805 på Thomasjord, Balsfjord (TR).

Datteren til hennes sønn Adrian het Marrit, antagelig oppkalt etter sin farmor.

Marrit og Hemming hadde følgende barn (minst):
1760: Haagen, overtok farsgården, død i 1814, 69½ år gammel.
1762: Anne Catharina, født på Thomasjorden, gift med I Morten Andersen Tennæs, II Lars Johannesen Tennæs.
1764: Elen, ugift og hjemme hos moren i 1799.
1764: Ingeborg, tvilling, gift med Ole Willumsen Eijde, død i Mallangseidet i 1814, 50 år gammel.
1766: Hans, født i Balsfjord, død i 1771, 5 år gammel.
1769: Adrian, gift med Anne Andersdatter Tennæs, død i 1832.
1771: Hans, gift med Kirsten Olsdatter, på Hugøen i 1801.
1771: Else Maria, tvilling.
1774: Golla, gift med Israel Johannesen Nordtiosen i Balsfjord.
1776: N. N. Må være identisk med Lars, død i 1778, 2 år gammel.

Haagen ble døpt i 1760, men teksten er meget utydelig (Kirkebok 1753-78, folio 45).

Anne Katrina ble født på Thomasjorden 01.03.1762 og døpt «Dom Palmar» (Palmesøndag). Faddere var Anders Andersen Tennes, Hans Haagensen Balsnes, Lea Hendrichdatter Troms, Anne Andersdatter Tennes og Maria Stephensdatter Tromsen (Kirkebok 1753-78, folio 48).

Elen ble døpt 7. søndag etter Trefoldighet i 1764. Faddere var Anders Jensen Balsnæs, Hans Jensen Troms, Anne Jacobsdatter(?) Bro.., Karen Hemmingsdatter H..den og Elen Hendrichdatter ibid (Kirkebok 1753-78, folio 51).

Elens tvillingsøster ble døpt samtidig: «Ditt[o]: N: Ingeborg. Teft Johan Lars: Tørsnes, Peder Hansen Svartnes, Barbro ... ibid, Berrith Sølfesterd. ..., M.ti.. Pedersd. Selnes» (Kirkebok 1753-78, folio 51).

Hans ble døpt 17. søndag etter Trefoldighet i 1766. Faddere var Hans Hogensen Balsnæs, Lars Sølfestersen Svartnæs, Sølfester Larsen Balsfjord, Berith Sølfesterdatter Balsfjord og Elen Hansdatter Sandøre. Han døde i 1771, 5 år gammel (Kirkebok 1753-78, folio 53 og 176).

Hans ble døpt 3. søndag etter Trefoldighet i 1771. Faddere var Lars Andersen, Anders Andersen, Hans Hansen, Kirsten Larsdatter og Anne Andersdatter Tennæs (Kirkebok 1753-78, folio 58).

Else Maria ble døpt sammen med sin tvillingbror, Hans. Faddere var Hans Karlsen, Nils Haldorsen, Anne

235 Tingbøker for Senja og Tromsø, Helgø tingsted, nr. 2, 1729-44, folio 149b-150a (Justisprotokoll Helgøy tingsted 1739 - folio 279-80, transkribert av Nord-Troms Museum). Ekstraskatt Senja og Troms fogderi 1765-68. Manntall 1767, M Tromsø og Helgøy menigheter, Tromsø, matrikkelgård no. 28 Selnes, side 332. «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder» fra 15. august 1769, avskrevet i 1955 ved Statsarkivet i Tromsø. Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 12 (skifteutlodningsprotokoll nr. 148), 1798-1805 folio 302a-304a. N. S. Magelsen: Balsfjords bygdebok, Tromsø 1925, side 50, 54. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 82, 87, 102, 133. Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre.

236 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Trolovelser og Brudevielser», folio 104.

237 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Ægte og uægte Børns Daab», folio 56.

238 Kirkebok Tromsø 1829-37: «Døde mandkjøn», folio 860, nr. 15.

Hansdatter, Susana Andersdatter og Beate Andersdatter (Kirkebok 1753-78, folio 58).

Golla ble døpt 1. søndag etter Påske i 1774. Faddere var Ole Andersen, Lars Fransen, Sølvie Hansdatter, Barbro Thomasdatter og Elen Hansdatter (Kirkebok 1753-78, folio 23).

Hemming fikk en sønn som ble døpt 17. søndag etter Trefoldighet i 1776. Sønnens navn er ikke angitt, men han må være identisk med Lars som døde i 1778, 2 år gammel. Faddere var Johannes Monsen, Lars Hansen, Morten Andersen, Anne Hansdatter og Golla Sørensdatter (Kirkebok 1753-78, folio 26 og 179).

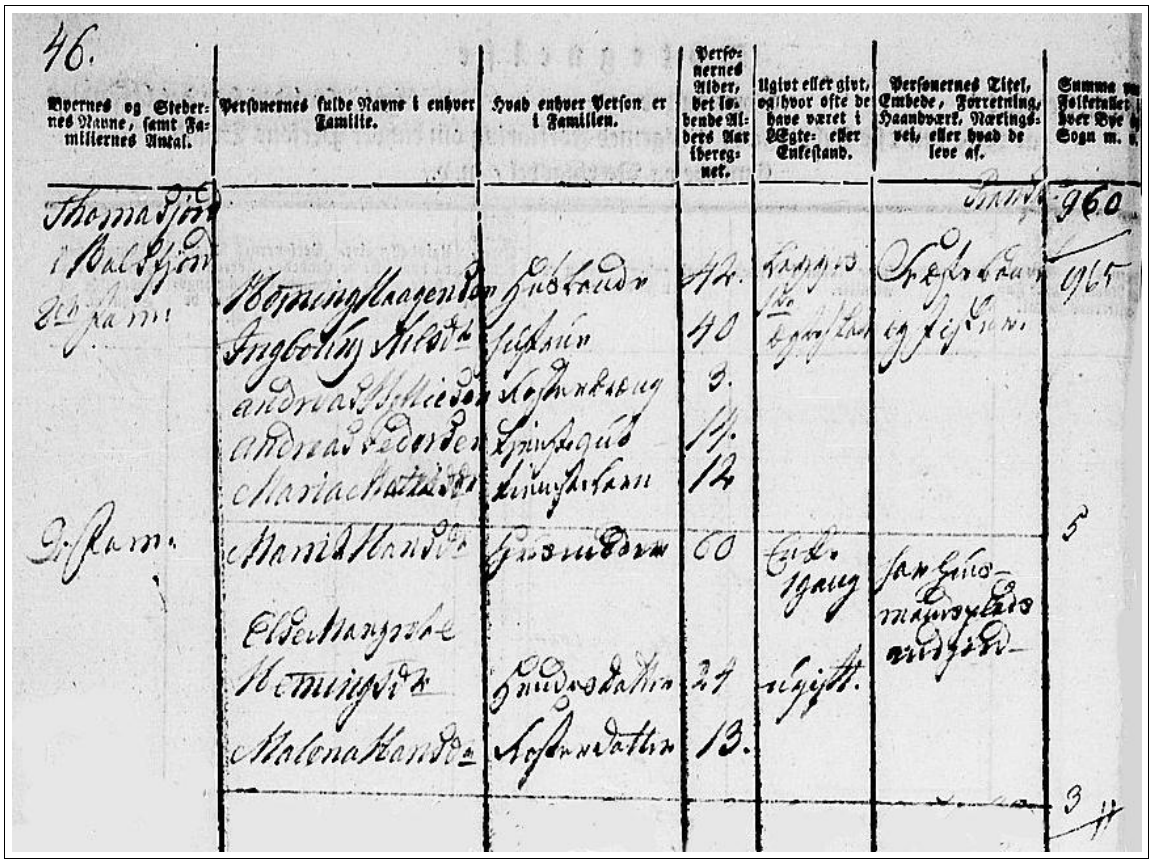

Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 194b.

Marrit var 60 år, husmoder og enke ved folketellingen i 1801. Hun bodde på Thomasjord i Balsfjorden med sin datter Else Margrete Hemmingsdatter (24 år og ugift) og et tienste barn, Malena Hansdatter, 13 år gammelt.

Etter at Hemming døde ble bruket delt. Marrit beholdt 8 merker, mens sønnen Haagen fikk 16 merker. Marrit satt med sin del av bruket til og med 1805.

Delen ble så overtatt av Ole Jakobsen fra 1806 til 1810. Hans enke, Elise Margrethe Hemmingsdatter, satt med bruket til 1814, da hun giftet seg påny med Morten Andersen. Han ble ved ekstrarett 14.12.1818 sammen med sin hustru forvist til Finnmarken som straff for å ha forsømt sine stesønners, Jakob og Hans Olssønners, oppdragelse samt gjort seg delaktig sammen med dem i tyveri av en sau fra naboen Jermund Halvorsen. Dommen ble at de skulle arbeide i Vestfinnmarkens fogderi for kost og lønn, han i 1 år, hans hustru i ½ år og stesønnen Jakob Olsen i 1 år. Den annen stesønn, Hans Olsen, skulle straffes med ris under fogdens oppsikt. Familien vendte senere ikke tilbake fra Finnmarken.[239]

(Barn IV:7, Far VI:27, Mor VI:28)

Gift 1759 i Tromsøysund (TR) med[240] forrige ane.

V:15 fm mm f

Anders Andersen Tennæs. Husmand og fisker. Født mellom 1726 og 1728. Levde 1762 på Tennæs Gammelgaard, Balsfjord (TR). Død 1803 på Tennæs Gammelgaard, Balsfjord (TR). Begravet 19.05.1803 i Balsfjord (TR).[241]

Det er usikkert når Anders ble født, da kildene divergerer når det gjelder hans alder:
- Et «Siele Register» fra 1769 oppgir at Anders da er 30 år gammel, dvs. født ca. 1739.
- Folketellingen i 1801 oppgir at han da er 75 år gammel, dvs. født ca. 1726.
- Når han dør i 1803 oppgis hans alder til 74½ år, dvs. født ca. 1728.

Det er nok ingen grunn til å feste lit til oppgiften i Sjeleregistret.

239 Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 194b. N. S. Magelssen og Peter A. Larssen: Balsfjords bygdebok, 1925, side 54. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra. Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre.

240 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Trolovelser og Brudevielser», folio 104.

241 Kirkebok Tromsø 1796-1808: «Begravede», 3. mikrofilmkort, 4. rad, 2. kolonne (folionr. mangler)

- Han fikk tydeligvis bygselbrev på 12 mark i Tennæs i 1754.
- Hans far ble kalt «den gamle Anders Andersen» når han i 1759 gikk til sak i forbindelse med «12 mark blade tobak og 12 mark skruv tobak»,som han hadde kjøpt til sine sønner Anders og Ole.

Hans far tinglyste sitt bygselbrev på 18 mark i Tennæs i 1747. Føgende bygselbrevet tinglyst ved sommertinget i 1754 må derfor gjelde hans sønn:

«Dend 10de Junj 1754 nestefter blev holden almindelig Sommer og leedings bergs Ting paa Gaarden Elvevold med Helgøe tinglavs almue hvorda Retten blev betient af mig Sorenskriver Thomæsøn tilligemed ...

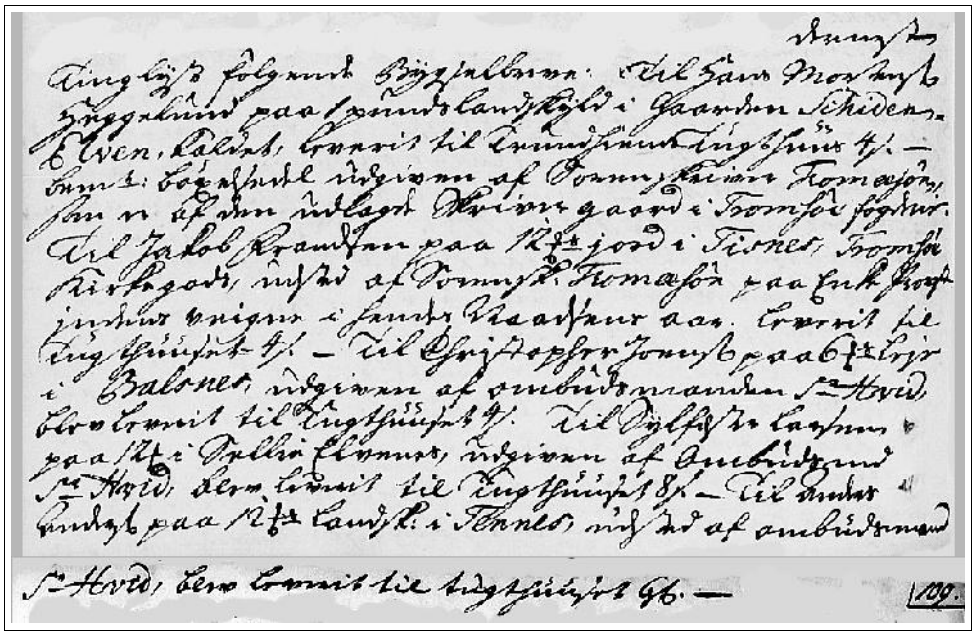

Tingbok Senja og Tromsø nr. 48, 1745-60, Helgø tingsted, folio 108b-109a.

«dernest Tinglyst følgende Bygselbreve: Til Hans Mortens: Heggelund paa 1 punds landskyld i Gaarden SchidenElven, kaldet, leverit til Trundhiems Tugthuus 4 sk. -

bemte: bøxelsedel udgiven af Sorenskriver Thomæsøn, som er af den udlagde Skrivergaard i Tromsøe fogderie.

Til Jakob Frandsen paa 12 markes jord i Tisnes, Tromsøe Kirkegods, udstæd af Sorensk. Thomæson paa Enke Prostindens veigne i hendes Naadsens aar. Leverit til Tugthuuset = 4 sk. -

Til Christopher Joens: paa 6 marks leje i Balsnes, udgiven af ombudsmanden Sr Hvid, blev leverit til Tugthuuset 4 sk. Til Sylfæster Larsen paa 12 mark i Sellie Elvenes, udgiven af Ombudsmand Sr Hvid, blev leverit til Tugthuuset 8 sk. - Til Anders Anders: paa 12 marks landsk: i Tennes, udsted af ombudsmand Sr Hvid, blev leverit til tugthuuset 6 sk. - »

Anders Andersen Tennes og Anne Andersdatter ble trolovet «F Pentecost 3» (F = Féria, 3. pinsedag, dvs. 01.06.1762). Forlovere var deres foreldre, Anders Andersen Tennes og Lars Larsen Sandøre. De ble «Copulert Dom. p Trinit 5», dsv. 5. søndag etter Trefoldighet.

Anders bodde på «Gammelgaard» under Tennæs og bruket skattet av 6 merker. Han avga i 1796 halve bruket til Adrian Hemmingsen som var gift med hans datter Anne. Senere ble den annen halvdel overtatt av sønnen Anders.

Ved ekstraskatten i 1767 er Anders og Ane ført som fattige hos sine foreldre på Tennes.

Et «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder saaledes som de befandtes at være udi Tall d: 15. aug: 1769» viser:
«Gaardernes Nafne:
Tennes
....
Brukarar og koner:
Anders Anders. - 30 [år] og Hst. Anne Andersd. - 27
Born:
Johannes Anders. - 4, Anders - 1, Susanna - 8
Tenarar:
Elen Mortensd. - 20, Anne Thomæd. - 11
Brukarar og koner:
Anders Anders. - 72 og H. Malena Larsd. - 69
Born:
Lars Anders. - 39, Morten - 36
Tenarar:
Margreth Olsd. - 22, Martha Jacobsd. - 23, Karen Pedersd. - 9, Malena Fransd. - 5».

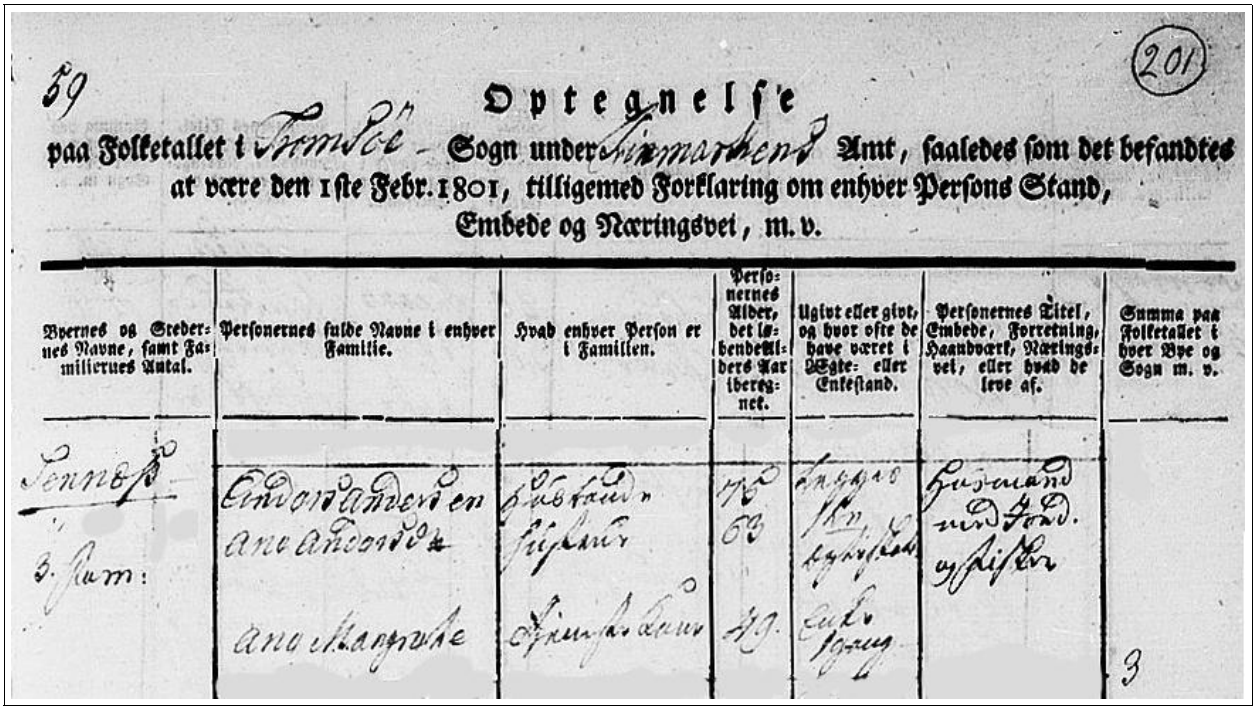

59 (201)

Optegnelse

paa Folketallet i Tromsøe Sogn under Finmarkens Amt, saaledes som det befandtes at være den 1ste Febr. 1801, tilligemed Forklaring om enhver Persons Stand, Embede og Næringsvei, m. v.

Byernes og Stedernes Navne, samt Familiernes Antal.	Personernes fulde Navne i enhver Familie.	Hvad enhver Person er i Familien.	Personernes Alder, det løbende Alders Aar iberegnet.	Ugivt eller givt, og hvor ofte de have været i Ægte- eller Enkestand.	Personernes Titel, Embede, Forretning, Haandværk, Næringsvei, eller hvad de leve af.	Summa paa Folketallet i hver Bye og Sogn m. v.
Tennæs	Anders Andersen	Husstand	75	Leggeg	Husmand med Jord. og fisker	
3. Fam:	Ane Andersdr	Husfrue	63	Ugivt		
	Ane Margrete	Tjenestekone	49	Enke		3

Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 200b.

Ved folketellingen i 1801 bodde Anders på Tennæs. Han var «Husmand med jord og fisker» og oppgis å være 75 år gammel. På gården bodde også hans kone, Ane Andersdatter som var 63 år gammel og en tjenestekone, Ane Margrete, som var enke og 49 år gammel.

Anders døde i 1803:
«Christi Himmelfarts Dag - Danmand Anders Andersen Tennæs 74½ Aar Gammel».[242]

(Barn IV:8, Far VI:29, Mor VI:30)

Gift 11.07.1762 i Balsfjord (TR) med[243] neste ane.

Barn:

Anne Andersdatter Tennæs. Født 1772 på Tennæs Gammelgaard, Balsfjord (TR). Døpt 25.10.1772 i Balsfjord (TR).[244] Levde 1847 på Tennæs Gammelgaard, Balsfjord (TR). (Se IV:8).

V:16 fm mm m

Anne Andersdatter Markenæs. Født omkring 1740. Levde 1744 på Markenæs, Balsfjord (TR). Levde 1762 på Tennæs Gammelgaard, Balsfjord (TR). Død 28.11.1827 på Tennæs Gammelgaard, Balsfjord (TR). Begravet 02.12.1827 i Balsfjord (TR).[245]

nDet er usikkert når Anne ble født, da kildene divergerer når det gjelder hennes alder:
- Et «Siele Register» fra 1769 oppgir at Anne da er 27 år gammel, dvs. født ca. 1742.
- Folketellingen i 1801 oppgir at hun da er 63 år gammel, dvs. født ca. 1738.
- Når hun dør i 1827 oppgis hennes alder til 98 år, dvs. født ca. 1729.

Den siste opplysning må være feil, da hennes mor er født ca. 1717 og da hennes foreldre giftet seg i 1739! Det er mer rimelig å tro at hun er født omkring 1740.

Anne og Anders hadde følgende barn (minst):
1762: Susanna.
1765: Johannes, «Drugnede paa Søen» i 1790, 23 år gammel.
1768: Malena, døde senest i 1769.
1769: Anders, døde i 1772, 3 år gammel.
1772: Anne, gift med Adrian Hemmingsen Tennæs Gammelgaard.
1774: Malena, døde på Tennes i 1791, 17 år gammel.

242 Tingbok Senja og Tromsø, Helgø tingsted, nr. 48, 1748-60, folio 108b-109a (Justisprotokoll Helgøy tingsted 1754, folio 215-16, transkribert av Nord-Troms Museum). «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder» fra 15. august 1769, avskrevet i 1955 ved Statsarkivet i Tromsø. Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 200b. N. S. Magelsen: Balsfjords bygdebok, Tromsø 1925, side 92. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra. Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre.

243 Kirkebok 1753-78: «Trolovelser og Brudevielser med Forlovere», folio 105.

244 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Ægte og uægte Barns Daab», folio 21.

245 Kirkebok Tromsø 1821-28: «Døde Qvindekjøn», folio 227, nr. 1.

1777: Anders, overtok den annen halvdel av Gammelgaard.

Susanne ble født på Markenæs 05.03.1762 og døpt 22. søndag etter Trinitatis. Faddere var Peder Bersvendsen Trom[sø], Nils Andersen ibid, ..., Anne Andersdatter Tennæs og Elen ... (Kirkebok 1753-78, folio 49).

Johannes ble født på Tennæs i 1765 og døpt 3. søndag etter trefoldighet. Faddere var Anders Andersen, Ole Andersen, Lars Andersen, Maren Schiorter og Marith Andersdatter (Kirkebok 1753-78, folio 52).

Malena ble født på Tennæs i 1768 og døpt «Dom Júdica» (5. søndag i fasten). Faddere var Søren Villumsen, Lars Andersen, Else Mathisdatter, Berith Nilsdatter og Berith Sølfesterdatter (Kirkebok 1753-78, folio 55).

Anders ble født på Tennæs i 1769 og døpt «Joh. Babtiste» (Joh. Døperens dag, dvs. 24. juni). Faddere var Lars, Morten og Johannes Andersen, Johanna Olsdatter og Susanna Johannesdatter (Kirkebok 1753-78, folio 56).

Malena ble født på Tennæs i 1774 og døpt 17. søndag etter Trefoldighet. Faddere var Hans Larsen Sandøre, Hans Hansen Sandøre, Maren Lem, Susanna Nilsdatter og Karen Nilsdatter (Kirkebok 1753-78, folio 23).

Anders ble født på Tennes i 1777 og døpt «Dom. P: Pascha 3», 3. søndag etter påske. Faddere var Lars Hansen, Erich Kristophersen, Elias Nilsen, Elisabeth Ediadatter og Anne Jacobsdatter (Kirkebok 1753-78, folio 26).

En Inger Andersdatter som døde på Tennes i 1772, 6 år gammel, var neppe deres datter. Hun føres ikke i «Sieleregisteret» fra 1769. Muligens var hun datter til Anders Nilsen Grøtnes, født i 1766.

Skiftet etter hennes far, Anders Andersen, ble avholdt 06.04.1774:

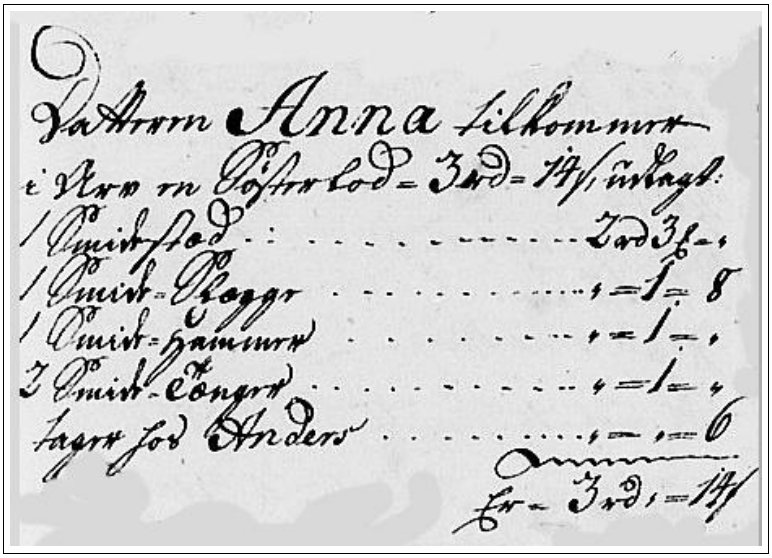

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 6 (skifteutlodningsprotokoll nr. 139), 1752-78 folio 292a.

«....

Datteren Anna tilkommer i Arv en Søsterlod = 3 rd: 14 sk. udlagt:

1 Smidestæd 2 rd: 3 mark
1 Smide=Slægge 1 mark 8 sk.
1 Smide=hammer 1 mark
2 Smide=Tænger 1 mark
tager hos Anders 6 sk.
Er 3 rd: 14 sk.».

Ved folketellingen i 1801 bodde Anne på Tennæs og oppgis å være 63 år gammel.

Anna Andersdatter Tennes døde i 1827:
«No. 1.
Dødsdagen - 28 Nvbr.
Begravelsesdagen - 2den Dcbr.
Den Dødes For- og Til-Navn - Anna Andersdr.
Stand, Handtering og Opholdssted - Enke, Tennes.
Alder - 98 Aar».[246]

(Barn IV:8, Far VI:31, Mor VI:32)

Gift 11.07.1762 i Balsfjord (TR) med[247] forrige ane.

V:17 mf ff f

Hans Hansson Nord-Strømmen. Født 05.07.1734 i Kukkola, Nedertorneå - Alatornio, Lappland, Finland. Døpt

246 Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 200b.

247 Kirkebok 1753-78: «Trolovelser og Brudevielser med Forlovere», folio 105.

07.07.1734 i Nedertorneå - Alatornio.[248] Levde 1745 på Nord-Strømmen, Lenvik (TR). Død 1785 på Nord-Strømmen, Lenvik (TR). Begravet 1785 i Lenvik (TR).[249]

Det er trolig at det er «vår» Hans som ble født i Kukkola i Alatornio (Nedre Tornio) 05.07.1734 og døpt 2 dager senere.

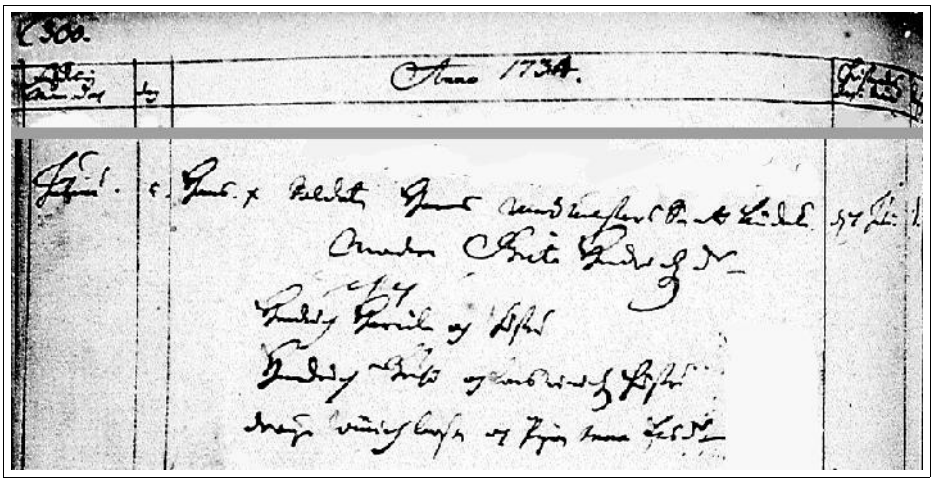

Kirkebok Alatornio 1707-39, 1734, fødte og døpte, folio 300.

Foreldre: Soldat Hans [Hansson] Murmästare og moder Brita Hendrichsdr.
Faddere:

Ifølge et sesjonsmanntall omkring 1770 ble Hans født i Sverige. Han oppgis da å være 39 år gammel (Kilde: Personalhistorisk kildesamling 1626 - 1838, bind I, utgitt av Lenvik bygdemuseum, 1993).

Vi vet at han flyttet sammen med sine foreldre til Lenvik tidlig i 1740-årene.

I folketellingen for Lenvik 01.03.1770 finnes på gården «Nord Strøm», Hans Hansen med hustru Antonette, med barna Anders, Hans og Berte.

Under rubrikken «Tjenere og andre i Huset værende» finner man «Gl. [gamle] Hans Hansen og Berte Hendricksdatter».

Hans Hansen og Birthe Hendriksdatter må være foreldrene til Hans.

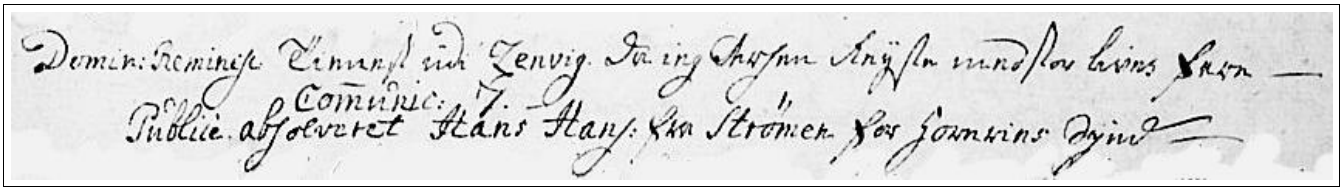

Kirkebok Lenvik nr. 1, 1753-83. 1756: Kronologisk liste, folio 21.

Hans måtte i 1756 avlegge skriftemål etter å ha fått sønnen Andreas med Antonetta utenfor ekteskap. 2. søndag i fasten (14. april) skrev presten i kirkeboka (Kirkebok Lenvik nr. 1, folio 21):

«Domin. Reminisc.: Teneste udi Lenvig da ieg derhen Reyste med stor lives fare. - Comminic. 7.
Publice absolveret Hans Hans: fra Strømen for Horeries Synd».

Hans ble trolovet til Antonetta i Lenvik 4. søndag i advent (19. desember) i 1756 og gift 04.01.1757:
1756: «Domin Adv: 4. Trolovet Hans Hans: Strømmen Antonetta Andersd: Bøysen
for hvilket ægteskab Caverer vi Toesten Toes: Johan Peters:».
1757: «4 Jan: Copuleret Hans Hans: Strømm Antonetta Andersd: Bøys:».

«Anno 1761 dend 20de octobr. blev almindelig Høsteting holden paa gaarden Wang med Giisunds Tinglavs Almue. Retten blev betient af Sorenskriver Thomæsøn tilligemed efterskrevne Eedsoerne laugrettesmænd, neml. Anders Nielsen, Furøen, Peder Ols., Gavel, Søren Anthonisen, Botten, Jakob Anders., Jernsletten, Hans Hansen, Strømmen, Peder Olsen, Skougen, Niels Olsen, Bukskind, og Edis Olsen, Furøen. Ved Retten var tilstæde Kongel. Mts. Foged Sr. Wang.»

På samme ting overtok Hans bygselen av Nord-Strømmen etter sin far. Vi vet derfor ikke om det var far eller sønn som på dette tinget var lagrettesman.

248 Kirkebok Alatornio (Nedertornio) nr. IK210, fødte og døpte, folio 300.

249 Kirkebok Lenvik nr. 2: «Begravelser», folio 201.

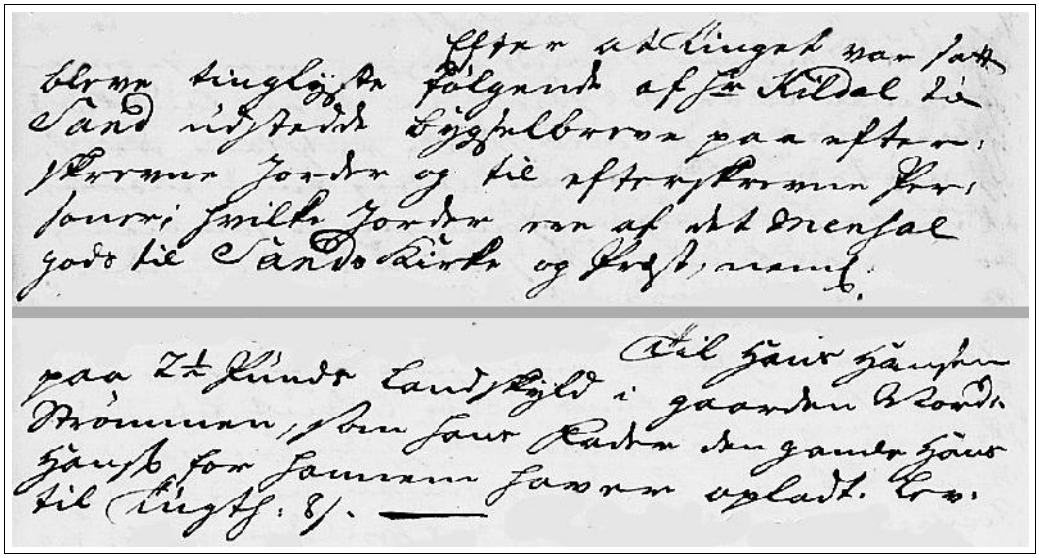

Tingbok Senja og Tromsø nr. 49, 1753-64, folio 162b (Justisprotokoll Gisund tingsted høsten 1761).

«Efter at Tinget var satt bleve tinglyste følgende af Hr. Kildal til Sand udstedte bygselbreve paa efterskrevne Jorder og til efterskrevne Personer. Hvilke Jorder ere af det Mensal gods til Sands Kirke og Præst, neml.:

Til Hans Hansen paa 2 1/2 Punds landskyld i gaarden Nord Strømmen, som hans Fader, den gamle Hans Hans., for hannem haver opladt. Lev. til Tugth. 8 sk.»

Strømmen i Rossfjorden var på denne tid nærmest helt kvensk/lappisk.

O. Rygh skriver om Nord-Strømmen og Rossfjord i «Norske Gaardsnavne»:

6. Strømmen ytre, skrives Stromen i 1567. Strømen i 1610, Strømmen i 1614, «Nord Strømen udi Mellangher» i 1661 og «Nord Strømmen» i 1723.

«*Straumr m., Strøm. Ligger ved en Indknibning af Rosfjorden i dens ydre Del, hvor der selvfølgelig er sterk Strøm. Daglignavnet Øijora kommer af «øyðijorð» f, Jord, Gaard, som er ubeboet. -- I den sidste Matr. skr. Straumen.»

5. Rosfjord, skrives Roszefiord i 1567, Rødtzfiord i 1610, Rysfiord i 1614, Roßfiord i 1661 og Rogsfiord 1723.

«Den ældste Skriftform kunde lede til at antage, at det er samme Navn som det gamle «Rossafjorðr» i Aure (Bind XIII side 439. 441), der ligesom Rosvik og Rosvaag paa andre Steder er sms. med Gen. Flt. af (h)ross n., Hest. Udt. med lukt o gjør imidlertid denne Forklaring uantagelig Magnus Olsen har (Arkiv XXII side 113 ff.) sammenstillet dette Navn med Rosfjorden i Lyngdal, som ogsaa udtales med lukt o, og formoder, at begge er opstaaet af ældre *Róðrsfjorðr [åpen o i «fjorðr»], hvori 1ste Led er «róðr» m., Roning. Dette har man usms. i Sønavnet Rore i Fjære og Landvig og i Gaardnavnet Ror i Rygge, som maaske opr. er Fjordnavn. Det er muligt, at *Róðrsfjorðr ogsaa er traadt istedetfor et ældre usms. Fjordnavn *Róðr. Betydningen maa vel være: en Fjord, paa hvilken man er nødt til almindelig at ro. I Skriftformen af 1723, som ogsaa senere har holdt sig i Skrift, har man et Exempel paa den almindelige Tilbøielighed til at indskyde et g (k) foran s med følgende Konsonant. Gaarden ligger ved den lange, smale Rosfjords Munding i Malangen.»

Ved ekstraskatten i 1763 bruker Hans og Antonette «Nord Strøm». Hans foreldre har flyttet til Sandnæs.

Ekstraskatt Senja og Troms fogderi 1762-65. Hovedmanntall 1763, E. Lenvik prestegjeld, side 83.

Ekstraskatt Senja og Troms fogderi 1762-65. Hovedmanntall 1763, Lenvik prestegjeld:

«Gaardenes Navne

Strømmen

Hvad enten det er propriet beenificeret eller selv eier gods

benific:

Mænd og Kones Navne

Hans Hansøn
Anthonette Andreæs.
Piger over 12 Aar og deres Navne
Elen Pedersdr:
Tilsammen
3».

Ved ekstraskatten i 1767 føres hans foreldre som fattige på Navaren under Molsnes. Hans jr. og Antonette er fortsatt brukere av «Nord Strøm».

Året etter nevnes imidlertid begge foreldrene på «Nord-Strøm» under rubrikken for de fattige.

Ekstraskatt Senja og Troms fogderi 1765-68. Manntall 1766-67, E. Lenvik og Hillesøy menigheter, side 169-70.

«Mandtall over Lenvigs og Hillesøe Menigheder
Angaaende Extra-Skatten fra 1te Octobr 1767 til 1te Octobr 1768.
Matrikkel Nummer: 16.
Gaardenes og Ejernes Nafne:
Nord-Strøm - Trones Præstebols.
Mand og Hustruers Nafne:
Hans Hansen.
Antonetta Olsd. [Boyesen året før].
De fattige som siide paa enhver opsiders Lejemaal og er Vanfør Sængeligende og forarmet, og ikke formaaer Skatten at betale.
Peder Torgersen - Anne Ols.
Christen Monsen - Pernella Tostensd.
Hans Hans. - Beret Hendrichd:
Lars Larsen - Beret Erichsd.
Peder Larsen - Beret Andersd.
Josefh Erichsen - Eli Ericsd.»

Vi finner Hans og hans familie på «Nord Strøm» i manntallet fra 01.03.1770.

MAND-TALL

OVER

DE MENNESKER AF BEGGE KIØN OG AF HVAD STAND SAMT ALDER ENHVER AF DENNEM BEFANDTES UDI FRA 1TE MARTI 1770, OG EFTER BEHØRIGE RUBRIQUER

I LENVIGS OG HILLESØE SOGN.

Gaardenes Nafne: NORD STRØM

Mænd og Huustruers Nafne:	Børn og Foster Børns Nafne:	Tienere og andre i Huset værende:
Hans Hansen Antonette Boyesen	Anne Lindstrup Anders Hansen Hans Hansen Berte Hansdr.	T: Lars Larsen Gl. Hans Hansen Berte Henriksdtr.
Lars Larsen Berit Eriksdr.	Katrina Larsdr. Anne Larsdr.	Gl. Berit Eriks-dr.

Manntall avholdt 1 mars 1770 over alle av begge kjønn i Lenvigs og Hillesøe sogn transkribert av Lenvik Museum.

Familien besto av Hans Hansen, hans hustru Antonette Boyesen, sønnene Anders og Hans, datteren Berte og fosterbarnet Anne Lindstrup.

Under «Tienere og andre i Huset Værende» foreldrene til Hans - «Gl. Hans Hansen og Berte Henriksdtr.»" - og tjeneren Lars Larsen.

På Nord Strøm bodde også Lars Larsen, hans hustru Berit Eriksdatte, to døtre og «gamle» Berit Eriksdatter.

Hans døde på Nord-Strømmen i Lenvik i 1785 og ble begravet sammen med sin mor:

Kirkebok Lenvik nr. 2, 1784-1820. 1785 «Begravelser», folio 201a.

«Begravelser - Feste Lithanent:(?) ved Lenvig. Birthe Henricsdt. 96 aar - Hans Hans: 54 Aar».
Jeg har ikke funnet kirkedagen «Feste Lithanent:». Innførselen i kirkeboken er plassert mellom «Tefte N. A.» (nyttår) og «Cantáte» (4. søndag etter påske).

Det ble foretatt boregistrering etter Hans 27.07.1785:

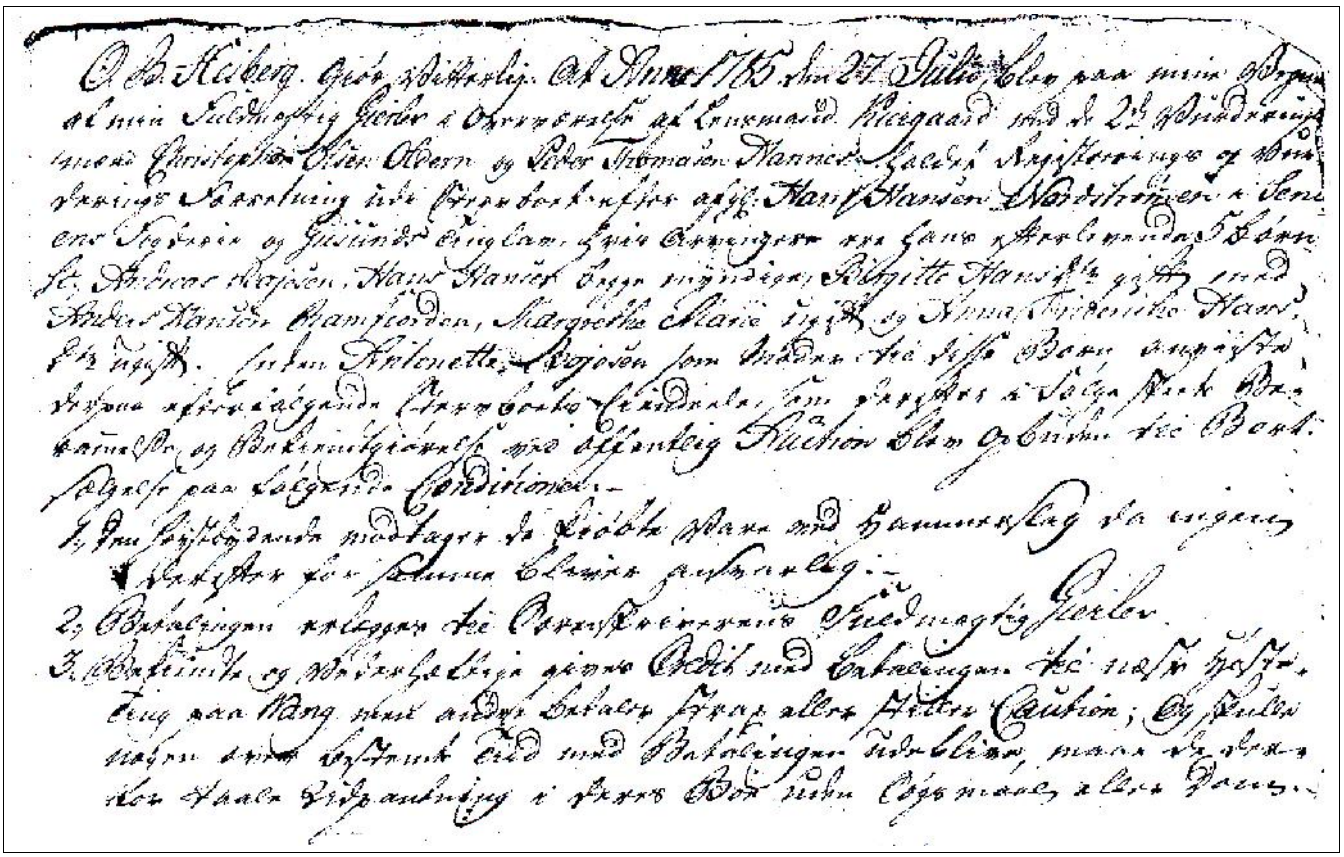

Boregistrering fra Statsarkivet i Tromsø - Kopiert av Alvin Andreassen.

«O. B. Heiberg Giør Witterlig at Anno 1785 den 27 Julü, blev paa mine Vegne med min Fuldmægtig Gierler i overværelse af Lensmand Kiergaard med de 2de Vurderingsmænd Christopher Olsen Oldern og Peder Thomasen Hannes, holdet Registerings og Vurderings Forretning udi Stervboet efter afgl: Hans Hansen Nordstrømmen i Seniens Fogderie og Giisunds Tinglaw,

Hvis Arvinger ere hans efterlevende 5 Børn

Sc: Andreas Boiesen, Hans Hansen begge myndige,

Birgitte Hansdtr gift med Anders Hansen Ramfiorden,

Margrethe Marie ugift og Anna Frideriche Hansdtr ugift.

Enken Anthonette Bojesen som Moder til disse Barn anwiste derpaa efterfølgende Conditioner.-

1; den høistbydende modtager de kiøbte Ware med Hammerslag da ingen derefter for samme bliwer ansvarlig.

2.Betalingen erlægges til Sorenskriwerens Fuldmægtig Gierler.

3.Bekiendte og vederhæftige gives Credit med Betalingen til næste Høstting paa Wang men andre betaler strax eller stiller Caution; og skulle nogen over bestemt Tiid med Betalingen udeblive, maa de derfor taale Udpantning i deres Boe uden søgsmaal eller Dom.-»

Det var et falittbo og det ble derfor avholdt auksjon over «Effecterne» samme dag.

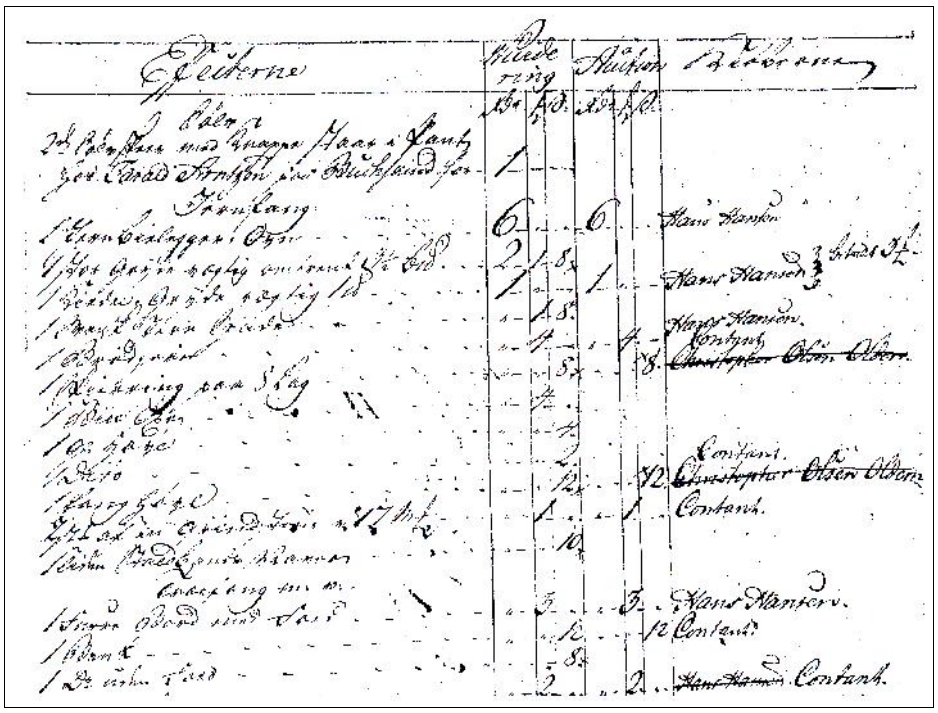

Boregistrering og en første auksjonsforretning som ble avholdt samtidig.

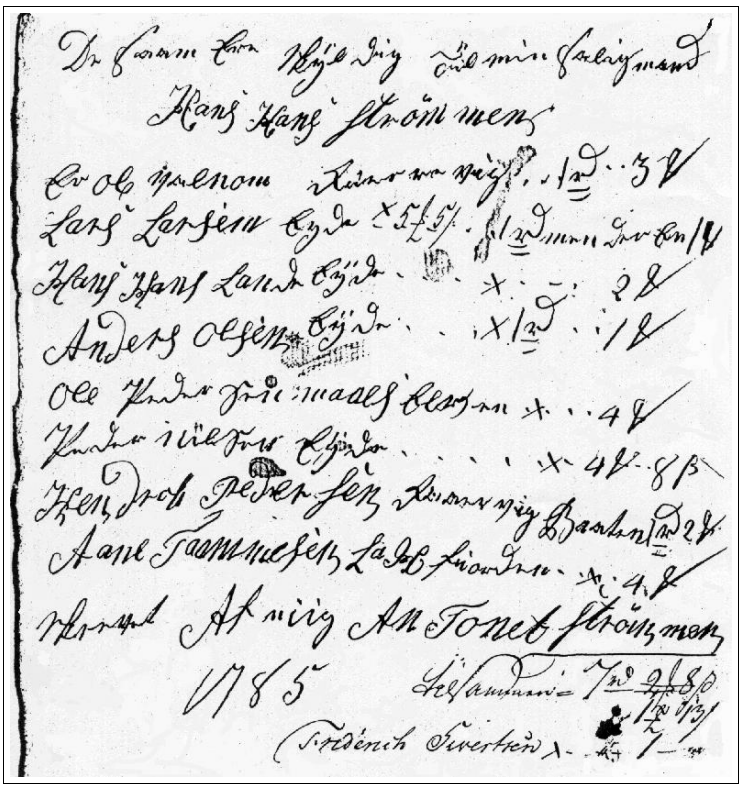

Oppgave over debitorer i skiftet etter hennes mann, Hans Hansen Nord-Strømmen, datert 1785. Egenhendig skrevet av Antonetta!

I skiftet etter Hans i 1785 finner vi så et egenhendig skrevet brev fra Antonetta med opplysninger om hvem som skylte penger til boet. Brevet slutter med «skrevet Af Mig Antonet Strømmen». Hun var altså litt skrivekyndig, og det selv etter å ha bodd blant en finsk og lappisk talende befolkning i over 25 år! Hun må en gang ha lært å skrive ganske godt!

Da alt ikke ble solgt ved den første auksjonen, ble ny auksjon avholdt 25.10.1785.

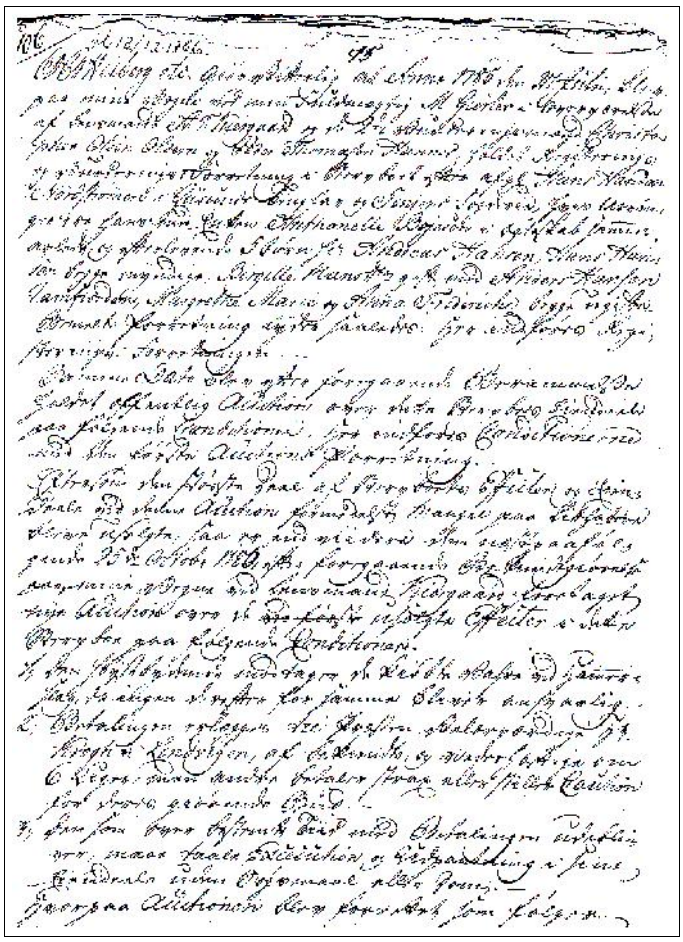

En andre auksjonsforretning ble avholdt 25.10.1785 - Kopiert av Alvin Andreassen.

«Auctions-Forretning

Holden i Stervboet eftter afg Sl: Hans Hansen Strømmen den 25 Octobr 1785, over de Effectger og Eiendeele bemelte Stervboe tilhørende, som ikke ved første Auction d 27 Julu e:a: bleve bortsolgte:»

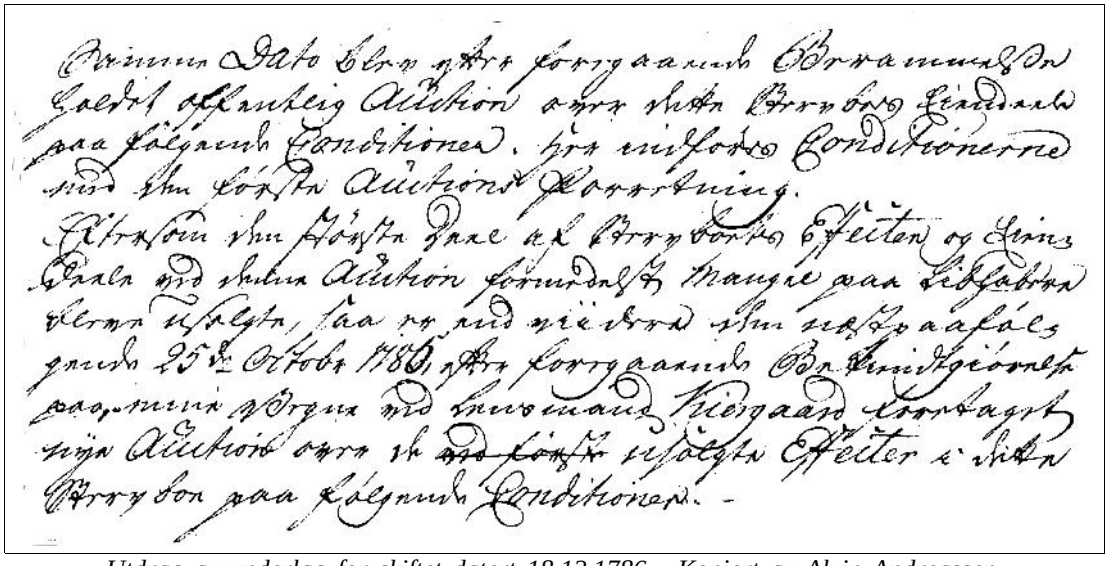

Utdrag av underlag for skiftet datert 18.12.1786 - Kopiert av Alvin Andreassen.

Utdrag av et underlag for skiftet datert 18.12.1786:

«Samme Dato blev efter foregaaende Berammelse holdt offentlig Auction over dette Stervboes Eiendeele paa følgende Contitioner. Her indføres Conditionerne med den første Auctions Forretning.

Eftersom den største Deel af Stervboets Effecter og Eiendeele ved denne Auction formodelst Mangel paa Libhabere bleve usolgte, saa er end viidere den næstpaafølgende 25de Octobr 1785, efter foregaaende Bekiendtgiørelse paa mine Vegne med Lensmand Kiergaard foretaget nye Auction over de usolgte Effecter i dette Stervboe paa følgende Conditioner. ...»

Skiftet etter Hans ble avsluttet 18.12.1786.

Da det var et «fallitboe» hadde boets «effekter» blitt solgt på 2 auksjoner året før. Blandt kjøperne var Hans og Andreas, sønnene til Hans.

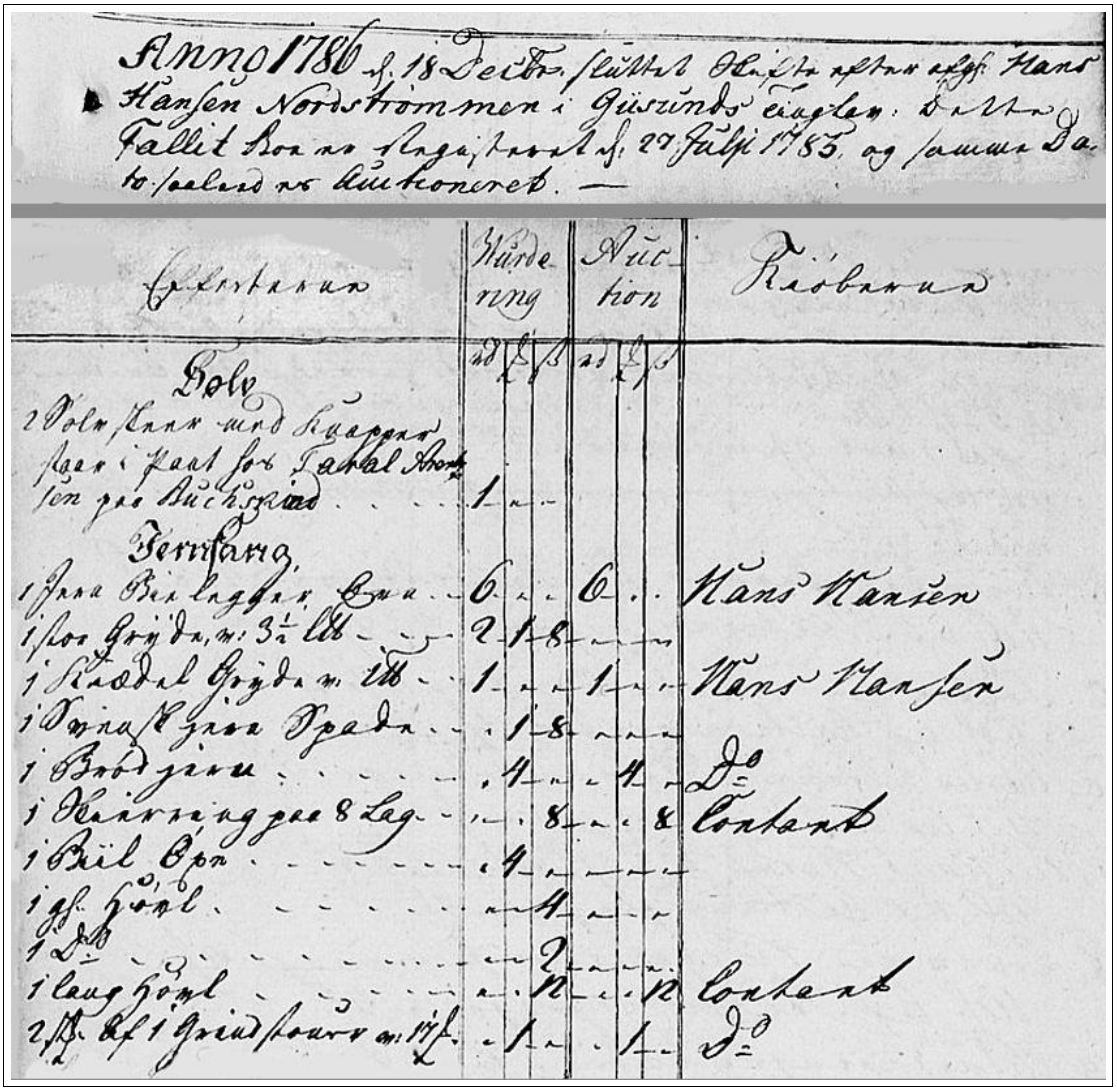

Anno 1786 d. 18 Decbr. sluttet Skifte efter afgh: Hans Hansen Nordstrømmen i Giisunds Tinglag. Dette Fallit Boe er Registeret d: 27 Julji 1785 og samme Dato saaledes Auctioneret. —

Effecterne	Wurdering rd	ß	ß	Auction rd	ß	ß	Kiøberne
Sølv							
2 Sølv Skeer med Knapper staar i Pant hos Tarral Arentsen paa Buchspind	1	–	–				
Jernfang							
1 Jern Bielegger Ern	6	–	–	6	–	–	Hans Hansen
1 stor Grijde, v: 3½ lb	2	1	8	–	–	–	
1 Kiædel Grijde v: 1 lb	1	–	–	1	–	–	Hans Hansen
1 Svensk jern Spade	–	1	8	–	–	–	
1 Brødjern	–	4	–	–	4	–	Do
1 Skierring paa 8 Lag	–	–	8	–	–	8	Contant
1 Bil Øpe	–	4	–	–	–	–	
1 gl. Høvl	–	–	4	–	–	–	
1 Do	–	–	2	–	–	–	
1 lang Høvl	–	–	12	–	–	12	Contant
2 Sk. af 1 Grindstouer v: 17 ℔	–	1	–	–	1	–	Do

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 9 (skifteutlodningsprotokoll nr. 144), 1785-89, folio 200a- 200b.

«Anno 1786 d. 18. Decbr Sluttet Skifte efter afgh: Hans Hansen Nordstrømmen i Giisunds Tinglag. Dette Fallit Boe er Registeret d: 27 July 1785 og samme Dato saaledes Auctioneret. -

....»

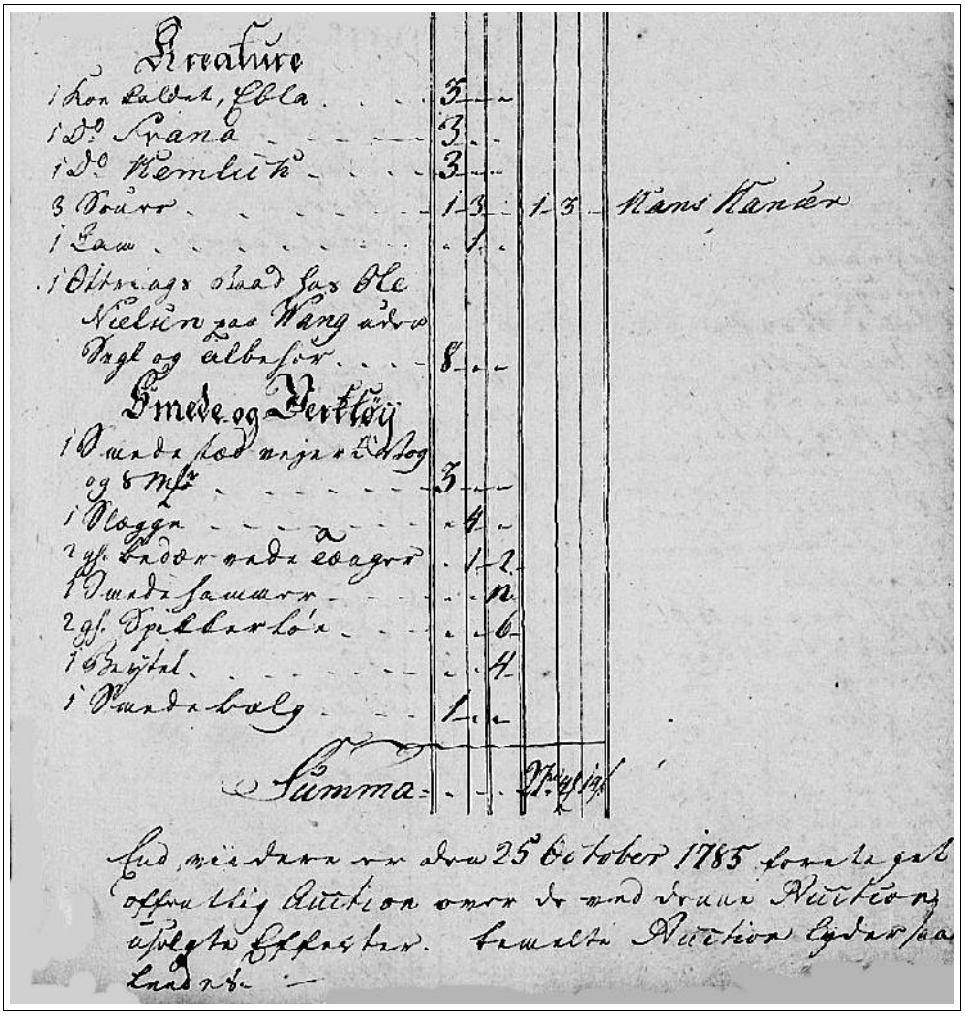

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 9 (skifteutlodningsprotokoll nr. 144), 1785-89, folio 201a.

«Kreature

...

Smede og Verktøy

...

End wiidere er den 25 October 1785 foretaget offentlig Auction over de wed denne Auction usolfte Effecter. Bemelte Auction lyder saaledes. -»

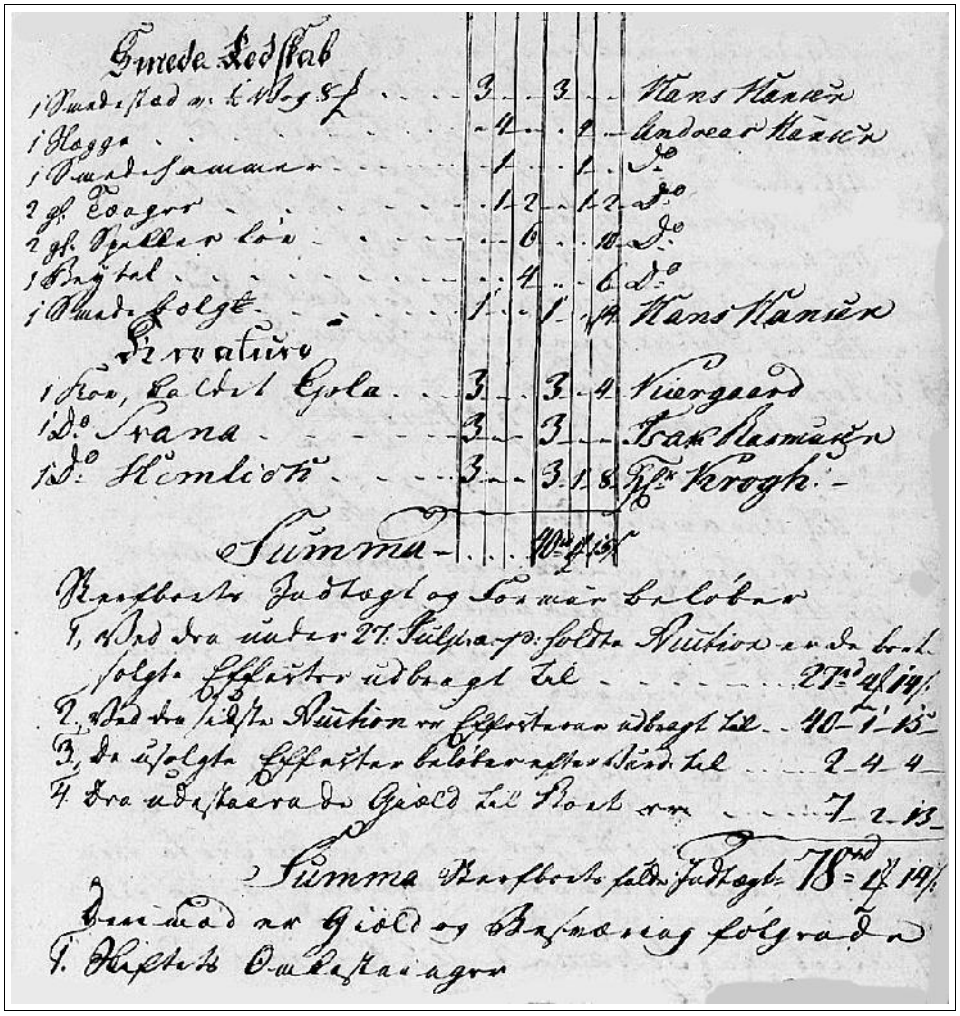

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 9 (skifteutlodningsprotokoll nr. 144), 1785-89, folio 202a-.

«Sterfboets Indtægt og Formue beløber

1. Ved den under 27: July a. p: holdte Auction er da bortsolgte Effecter udbragt til - 27 Rd 4 mark 14 sk.
2. Ved den sidste Auction er Effecterne udbragt til - 40 Rd 1 mark 15 sk.
3. De usolgte Effecter beløber efter ... til - 2 Rd 4 mark 4 sk.

4 Den udstaaende Gield til Boet er - 7 Rd 2 mark 13 sk.

Summa Sterfboets fulde Jndtægt = 78 Rd 1 mark 14 sk.

Derimod er Giæld og Beswæring følgende

1. Skiftets omkostninger

....»

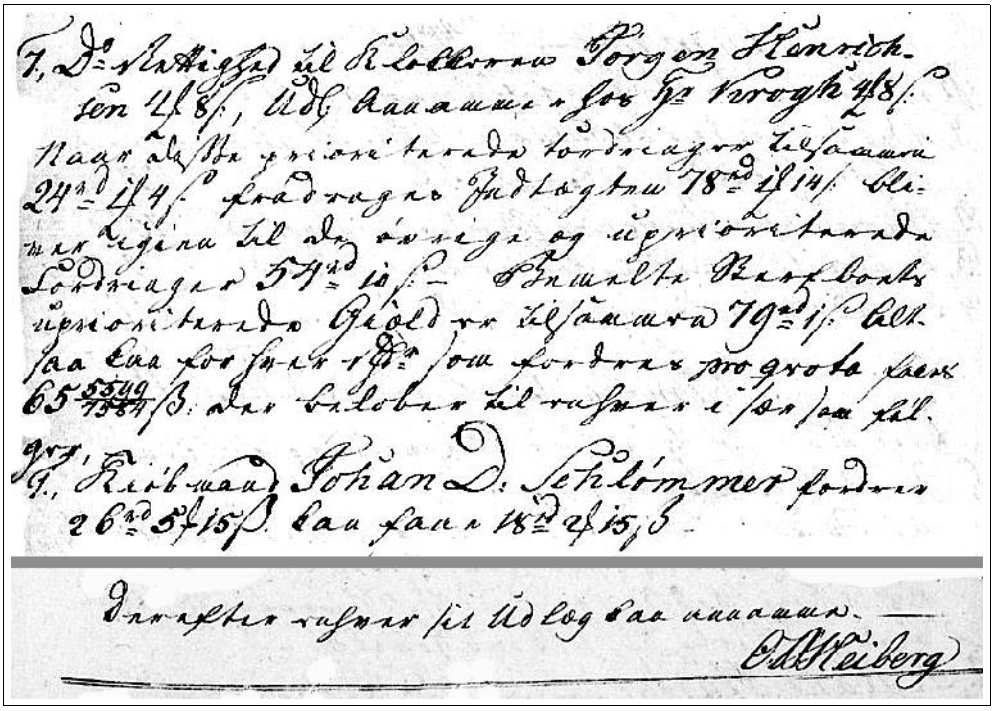

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 9 (skifteutlodningsprotokoll nr. 144), 1785-89, folio 202b- 203a.

«7. Do Rettighed til Klokkeren Jørgen Henrichsen 4 mark 8 sk, Udl. Annamme hos Hr Krogh 4 mark 8 sk.

Naar disse prioriterede Fordringer tilsammen 24 Rd 1 mark 4 sk. fradrages Indtægten 78 Rd 1 mark 14 sk: bliver igienn til de øvrige og uprioriterede Fordringer 54 Rd 10 sk:-

Bemelte Sterfboets uprioriterede Giæld er tilsammen 79 Rd 1 sk: Altsaa kan for hver 1 Rd som fordres pro qvota faaes 65 5599/7584 sk: der beløber til enhver i sær som følger, 1. Kiøbmand Johan D: Schlmmer fordres 26 Rd 5 mark 15 sk. kan faae 18 Rd 2 mark 15 sk.

....

Derefter enhwer til Udlæg kan annamme.-

O.A. Heiberg».[250]

(Barn IV:9, Far VI:33, Mor VI:34)

Gift 04.01.1757 i Lenvik (TR) med[251] neste ane.

Barn:

Andreas Hansen Boisen Navaren Ytre. Født 1756 i Aursfjord, Malangen (TR). Døpt 28.03.1756 i Tromsø (TR).[252] Levde 1785 på Navaren Ytre, Lenvik (TR). Død omkring 1831 på Navaren Ytre, Lenvik (TR). (Se IV:9).

V:18 mf ff m

Andrea Antonetta Andreasdatter Boisen. Født 1725 i Trondheim (ST). Døpt 20.02.1725 i Domkirken, Trondheim (ST).[253] Levde 1743 i Trondheim (ST). Levde 1756 på Aursfjord, Malangen (TR). Levde fra 1756 til 1801 på Nord-Strømmen, Lenvik (TR).

Antonetta ble døpt i Trondhjems Domkirke 20.02.1725.

250 Kirkebok Lenvik nr. 1: «Publ: Absol:», folio 21. Tingbok Senja og Tromsø nr. 49, Gisund tingsted, 1753-64, folio 162b (transkribert av Lenvik Museum). Skattemanntall over Lenvigs og Hillesøe Menigheder fra 1766-67 og 1767-68, avsnitt 45 og 46. Boregistrering fra Statsarkivet i Tromsø - Kopiert av Alvin Andreassen. Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 9 (skifteutlodningsprotokoll nr. 144),, 1785-1789, folio 200a-203a. Alvin Andreassen, Billingstad (Januar 1999, trykt i Yggdrasil): Antonetta Andreasdatter Boisen (Boysen, Boyesdatter ets.) på gården Nord-Strømmen i Lenvika.

251 Kirkebok Lenvik nr. 1: «Trolovet, Copuleret». folio 27.

252 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Ægte og uægte Børns Daab, deris Faddere og Navne», folio 36.

253 Domkirken i Trondeim, ministerialbok nr. A03, 1713-28, Fødte og døpte 1725, folio 424

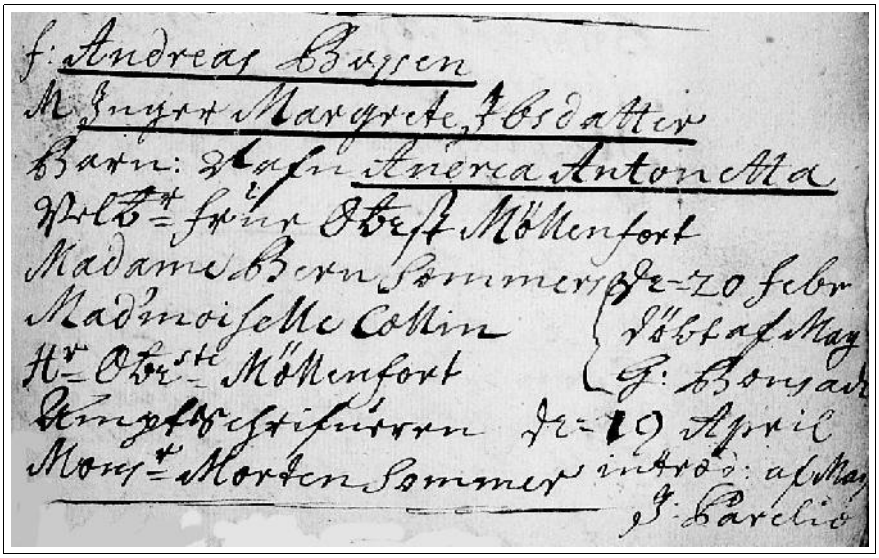

Ministrialbok Trondheim, Domkirken nr. A03. Fødte og døpte 1725, folio 424.

«F: Andreas Bojsen
M: Inger Margrete Jbsdatter
Barn: Nafn Andrea Antonetta
[Faddere:]
Welbr. Frue Obrst Møllenfort
Madame Bern Sommer
Madmoiselle Collin
Hr. Obrste Møllenfort
Amptschrifueren Monsr. Morten Sommer
d = 20 Febr Døbt af Mag G: Bonyad
d = 19 April [moren] introd: af Mag J: Karelio».

Hun ble konfirmert i Domkirken i Trondheim i 1743.

I 1743 døde også hennes far, og hennes stemor, Bolette, ble sittende igjen med en stor barneflokk av mindreårige. De økonomiske forholdene ble sikkert bistre og barna måtte nok ut i arbeid. Man må kunne tro at Antonetta har kommet nordover i tjeneste av et eller annet slag hos kondisjonerte familier som prester, andre embetsmenn eller handlende.

I 1756 bodde Antonetta på Aursfjord som den gang var en av de bedre gårdene i hele området. Hun var nå 31 år gammel, så det er trolig at hun hadde kommet nordover langt tidligere.

Hun fødte det året sønnen Andreas utenfor ekteskap. Barnefaderen, Hans Hansen, kom fra Nord-Strømmen, og fra Strømmen til Aursfjorden er det ikke så langt. Det er vel trolig at Hans var dreng inne i Aursfjorden!

Andreas ble døpt i Tromsø på midtfastesøndagen (28.03.1756). Fadderne Anders og Peder Olsen var brødre. De var gift med søstrene Kirsten og Gidschen Jørgensdatter Bull. Man mener at de tilhørte den trønderske slekten Bull. Så kanskje var det ikke så merkelig at Antonetta kom til Aursfjorden. Men vi vet ikke hvilken forbindelse det har vært mellom Aursfjorden med sine to gårder og Trondheim.

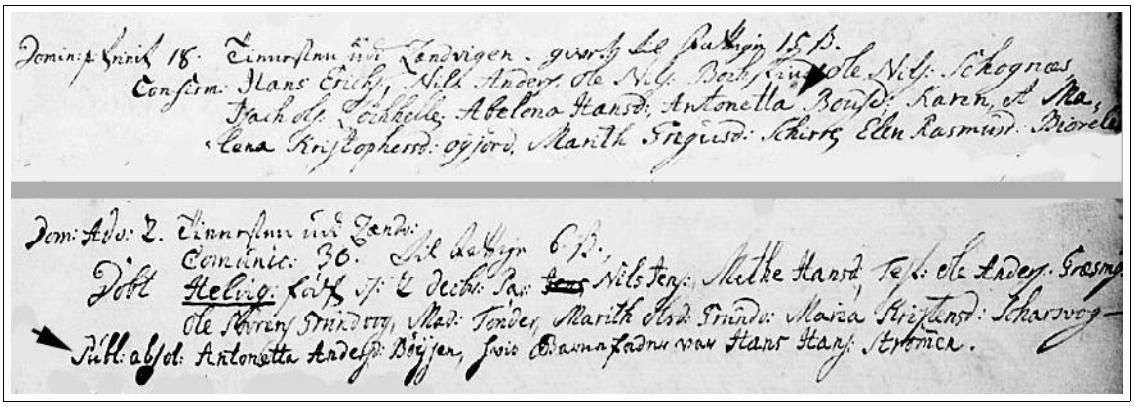

Kirkebok Lenvik nr. 1, 1753-83. 1756: Kronologisk liste, folio 25.

2. søndag i advent samme år måtte Antonetta avlegge skriftemål for å få offentlig syndsforlatelse:
«Dom: Adv: 2. Publ: Absol: Antonetta Andersd: Bøysen, hvis Barnefader var Hans Hans: Strømmen».

Til tross for at hun ble konfirmert i Trondheim i 1743, føres Antonetta tidligere samme høst blandt konfirmantene i Lenvik:

«Dom. p. Trinit 18. Confirm: ... Antonetta Bousd: ...».

Antonetta og Hans hadde følgende barn (minst):
1756: Andreas, gift med Sophia Matthiasdatter Kierrisnæs, til Naveren.
1757: Hans, død ung, antagelig 1 år gammel.
1760: Hans, overtok gården i 1784, gift med Karen Erichsdatter.
1762: Dødfødt barn begravet.
1763: Birgitte, gift med Anders Hansen Ramfiorden, på Gidske i Lenvig i 1801.
1765: Dødfødte trillinger begravet.
1766: Margrethe Maria, ugift i 1785, senere gift med Lars Larsen Nord-Strømmen, døde i 1848.
1768: Anna Frideriche, gift 1790 med Mathias Mathiasen Kierresnæs, døde på Kierresnæs i 1841.

1757: «Domin: Adv: 2 [4. desember]. Døbt Hans fød d: 24 Nobr. Par. Hans Hans: Strøm, Antonetta Anders:». Faddere var Ole Jonsen Sultenvig, Jon Olsen Sultenvig, Erich Hansen, Anne Ingbrigtsdatter ... og Maren Lockert i Gibostad (Kirkebok Lenvik nr. 1, folio 31).

1758: «Feria Nativ Xsti 2 [2. juledag]: Jordsat en liten Dreng 1 aar» (Kirkebok Lenvik nr. 1, folio 36).

1760: «Domin: Júdica [5. søndag i fasten, 23. mars]. Døbt Hans fød d: 24. Febr. Par: Hans Hans: Strømmen, Antonette Bøysen». Faddere var Jørgen Hendrichsen, Andrea Kiergaard, Hans Falch, Hedvig Kiærgaard og Anne Ingbrigsdatter (Kirkebok Lenvik nr. 1, folio 41).

1762: «Dom: 1. p. Epiph: [Begravelser] Hans Hans: qvæns nyefødte Barn af Strømmen.(Kirkebok Lenvik nr. 1, folio 337).

1763: «Festo Purificátion Mariæ [2. februar]. Døbt Hans Hansens ægte Barn af Strømmen Nom: Birgitha.» Faddere var Ole Joensen Ri.jord(?) [Rogsjord?], klokkeren, Madame Tønder, Bereth Olsdatter af Vang og Maren Baresdatter [Karen Barosdatter?] ibid. (Kirkebok Lenvik nr. 1, folio 167).

1765: «Domin. Lætare: Nedsat i Lændvigs Kirkegrd. trende nyfødde Børn, sc. Hans Hans. qvæns, dødfød (Kirkebok Lenvik nr. 1, folio 338).

1766: «Paa 3 Sønd: Effter Paaske [20. april]. Hans Hans. Barn Magrethe Maria». Faddere var Gulbran Taralsen, Peder Tostensen, Mad. Brochs, Magrethe Joensdatter og Marite Olsdatter (Kirkebok Lenvik nr. 1, folio 173).

1768: «Dom: 3 i Fasten [6. mars]. Døbt Hans Hansen i Strømmen sit Barn nom: Anna Petricha». Faddere var Sophie Hendrichsdatter, Lisbet BiorElven, Beret Rutte, Ole Gregursen [Nord Røssevog] og Peder Bersvensen (Kirkebok Lenvik nr. 1, folio 177).

Utdrag av tingboken for Gisund Tinglag i 1788:

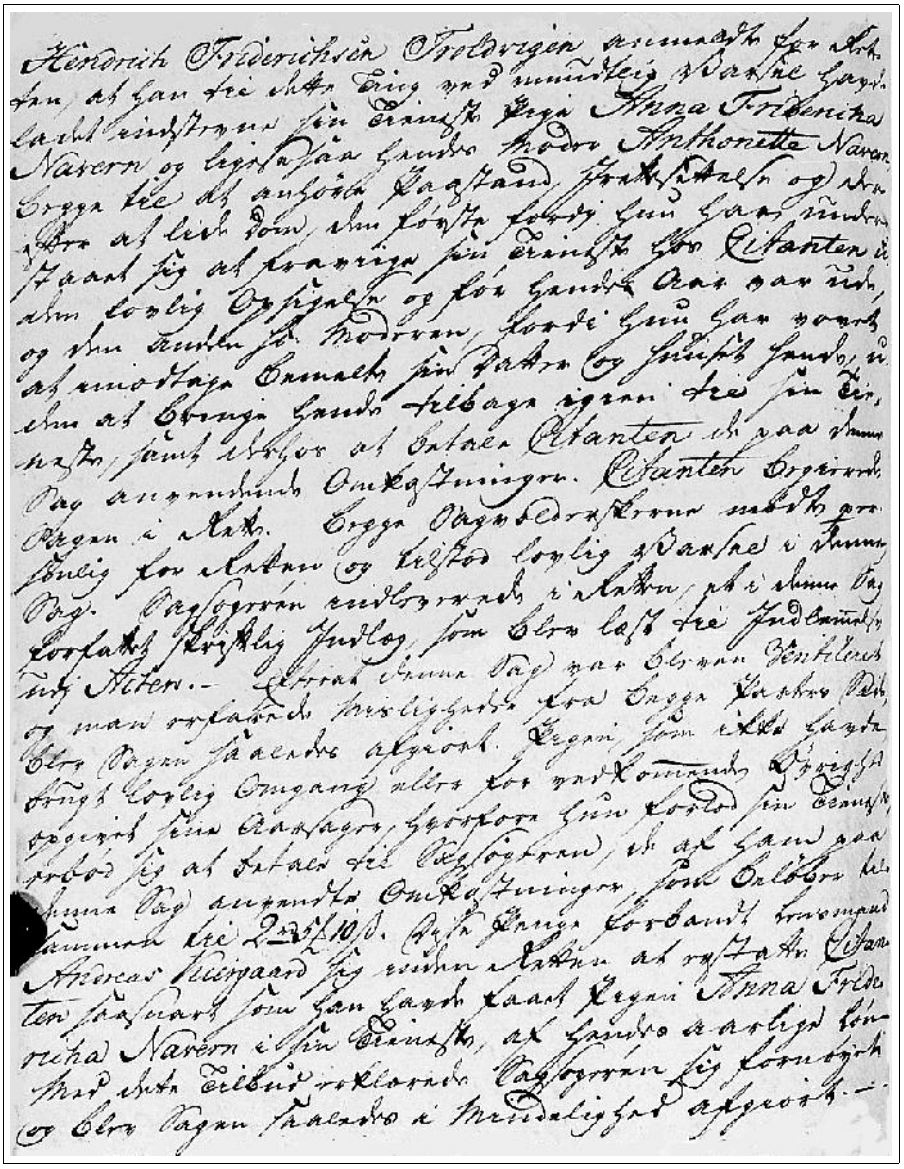

Tingbok Senja og Tromsø nr. 55, 1786-89, Sommerting 1788 for Giisund tingsted, folio 141b.

«Hendrich Friderichsen, Troldvigen, anmeldte for Retten, at han til dette Ting ved mundtlig Varsel havde ladet indstevne sin Tieneste Pige Anna Fridericha, Navern, og ligesaa hendes Moder Anthonette, Navern. Begge til at anhøre Paastand, Irettesettelse og derefter at lide Dom, den første fordi hun har understaaet sig at fraviige sin Tieneste hos Citanten uden lovlig Opsigelse og før hendes Aar var ude, og den andre hc. Moderen, fordi hun har været at imodtage bemelte sin Datter og huuset hende, uden at bringe hende tilbage igien til sin Tieneste, samt derhos at betale Citanten de paa denne Sag anvendende Omkostninger. Citanten begierede Sagen i Rette.

Begge Sagvolderskene mødte personlig for Retten og tilstod lovlig Varsel i denne Sag. Sagsøgeren indleverede i retten, et i denne Sag forfattet Skriftlig Indlæg, som blev læst til Indlemmelse udi Acten.

Efterat denne sag var bleven Ventileret og man erfarede Misligheder fra begge Parters Side, blev sagen saaledes afgiort. Pigen, som ikke havde brugt lovlig Omgang eller for vedkommende Øvrighed oppgivet sine Aarsager, hvorfore hun forlod sin Tieneste, erbød sig at betale til Sagsøgeren, de af ham paa denne Sag anvendte Omkostninger, som beløper tilsammen til 2 rd. 5 mrk. 10 sk. Disse Penge forbandt Lensmand Andreas Kiergaard sig inden retten at erstatte Citanten saasnart som han havde faaet Pigen Anna Fridericha, Navern, i sin Tieneste, af hendes aarlige Løn. med dette Tilbud erklærede Sagsøgeren sig fornøyet og blev Sagen saaledes i Mindelighed afgiort.»

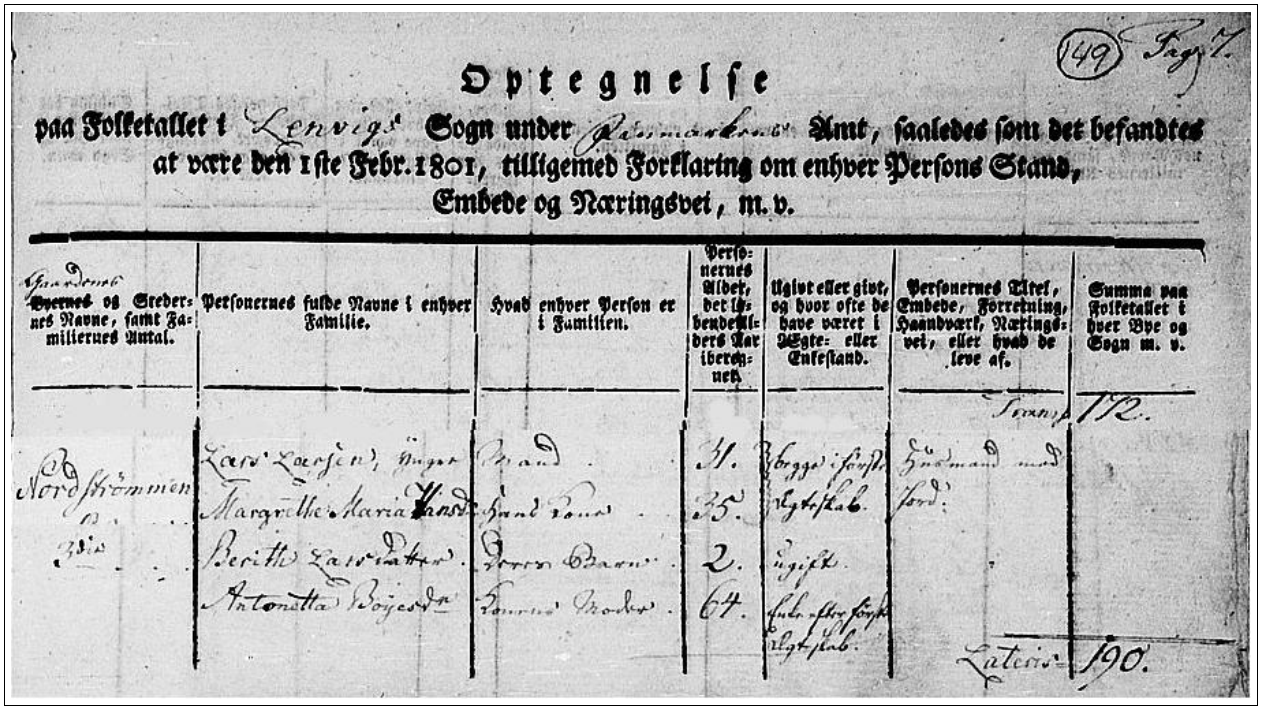

(149) Tag 7.

Optegnelse

paa Folketallet i Lenvigs Sogn under Finmarkens Amt, saaledes som det befandtes at være den 1ste Febr. 1801, tilligemed Forklaring om enhver Persons Stand, Embede og Næringsvei, m. v.

Gaardenes Byernes og Stedernes Navne, samt Familiernes Antal.	Personernes fulde Navne i enhver Familie.	Hvad enhver Person er i Familien.	Personernes Alder, det løbende Alders Aar iberegnet.	Ugivt eller givt, og hvor ofte de have været i Ægte- eller Enkestand.	Personernes Titel, Embede, Forretning, Haandværk, Næringsvei, eller hvad de leve af.	Summa paa Folketallet i hver Bye og Sogn m. v.
					Transp.	172.
Nordstrømmen	Lars Larsen, Yngre	Mand	31.	Begge i første Ægteskab	Husmand med Jord	
	Margrethe Maria Hansdr.	Hans Kone	35.			
	Berith Larsdatter	Deres Barn	2.	Ugift		
	Antonetta Bøyesdr.	Konens Moder	64.	Enke efter første Ægteskab		
					Lateris	190.

Folketellingen i 1801, 1931 Lenvik, folio 148b.

Manntallet fra 1801 viser for Strømmen Nord i Lenvig:
«Lars Larsen - Mand - Husbonde - 63 - Begge i første ægteskab - Bonde og gaardbruger - ældre.
Berith Erichsdtr. - Hans kone - 70.
Lars Larsen - Mand - 31 - Begge i første ægteskab - Husmand med jord - yngre.
Margrethe Maria Hansdtr. - Hans kone - 35.
Berith Larsdtr. - Deres barn - 2.
Antonetta Bøyesdtr. - Konens moder - 64 - Enke efter første ægteskab».

Antonetta ble sittende som kårenke på bruket. Folketellingen ovenfor viser at hun da oppholdt seg på nabogården hos datteren Margrethe Maria, Hun oppgis å være 64 år, men i virkeligheten var hun 75 år gammel. Det har ikke vært mulig å finne ut når hun døde. Muligens døde hun på besøk hos datteren Anne Fredricha eller hos noen av sine søstre?

Per Inge Nilsen har skrevet følgende om Antonettas datter Margrethe Maria, som bodde på Strømmen i 1801.

Hun ble kalt Vakker-Margret, og de første årene i hennes voksenliv må nok kunne sies å ha vært omskiftende.

I 1786 fikk hun utenfor ekteskap datteren Abel Margrethe Hansdatter med Hans Jensen, tjenende på gården Vang. Abel Margrethe døde i 1790 hos sin far i Aglapsvik.

Deretter flyttet hun ut til Berg på Senja, hvor hun var i tjeneste hos presten. I 1790 fikk hun nok et uekte barn, Zacharias Christophersen. Barnefaren var Christopher Zachariasen fra Ersfjord i Berg. Zacharias ble oppfostret hos Jacob Olsen på Holmen i Lenvik. Ved hans konfirmasjon i 1808 kan vi lese følgende: «Kunnskaper: Læser saavidt brav i Bog, og taalelig i sin Christendoms Kundskab, et sædelig og skikkeligt ungt Menneske. Født i Bergs Præstegield». Faren, Christopher Zachariasen finner vi som gift familiefar i Ersjord i 1801.

Om neste barn, Zignild, finnes det fremdeles i etterslekten en muntlig tradisjon om hennes herkomst. Hennes mor, Margrethe, var bare 18 år når hun ble gravid mens hun hadde huspost på Senja. Barnefaren var en sjøkaptein, Jon Vallør, som hadde forlist utenfor Senja. Etter å ha besvangret Margrethe skal han ha forsvunnet fra Senja, for å aldri komme tilbake. Som vi skal se, så finnes det små biter av fakta i dette, men det meste er fordreid og en blanding av hendelser før Zignild ble unnfanget og hennes fars navn.

På foråret 1793 kom Margrethe tilbake til Lenvik, og begynte i tjeneste hos Isach Rasmusen i Rossfjorden. På samme tid var Jon Bentsen i tjeneste på gården Vang på Senja. Jon og Margrethe fikk utenfor ekteskap datteren Zignild Maria Jonsdatter, døpt Maria Bebudelsedag (25. mars) 1793. Jon har sannsynligvis lovet henne ekteskap, og også gitt henne 10 riksdaler for å betale leiermålboten til fogd Holmboe. Dette er et av flere tilfeller hvor jeg [Per Inge Nilsen] har sett at fogd Holmboe i ettertid nekter for å ha tatt imot penger som han angivelig skal ha fått. Dette, og hans ord om at samene burde utryddes, står i skarp kontrast til hans ettermæle som menneskevenn.

Ved Zignild Marias dåp har Jon reist fra Lenvik, og omtales som «Forhen. Tienende paa Wang».

Å begå leiermål 3 ganger ble fortsatt på slutten av det syttende århundre sett på som en større forbrytelse. 09.10.1794 måtte Margrethe derfor møte for retten og bli tiltalt for dette. Hun vedkjenner seg sine tre barn utenfor ekteskap, og opplyser at Jon Bentsen er avreist til Trondheim. Da fogden ikke har levert presteattest som beviser hennes «synder», utsettes saken til neste ting.

26.05.1795 kommer saken på nytt opp på tinget. Margrethe møter ikke, men den tidligere etterlyste presteattesten fremlegges. Det besluttes at saken skal få sin dom på den konstituerte sorenskrivers oppholdssted innen 6 uker fra dagens dato.

Etter dette virker det som om saken har blitt feilbehandlet og at formelle feil har medført at det har dratt ut på

den endelige dommen.

14.11.1799 faller endelig dom i saken og Margrethe Hansdatter dømmes til:

1. Å betale 12 lodd sølv eller 6 riksdaler i bot.
2. At hun «hensettes i 8te Dage paa Vand og Brød».
3. At hun «bør tiene i 6 Aar for Kost og Klæder paa Fiskeleyet Omgangs Sand i Øst Finmarken».

De mange feil som blir gjort under saksgangen resulterer i at hennes forsvarer, Augustinus Paasche, blir dømt til å betale 10 riksdaler i mulkt til Lenvik Sogns Fattigkasse. Av samme grunn må den forrige fogden, Jens Holmboe, og den forrige sorenskriveren, Auditeur Hammer, betale sakens omkostninger med tilsammen 85 riksdaler 1 mark 10 skilling.

Det ser ikke ut til at punkt 3 i dommen ble iverksatt. Kanskje fordi Margrethe 26.09.1798 giftet seg med Lars Larsen fra Nordstrømmen. I 1801 kan vi se at de er bosatt på Nordstrømmen, og at hennes mor, Antonette Boisen, bor hos dem.

Deres barn er: Berith Larsdatter - født 1799.
Maria Larsdatter - født 1804 og
Hans Lostrøm? Larsen - født 1807.

Det virker som om den delen av Nordstrømmen som de bodde på senere har blitt avstykket, og fått gårdsnavnet Tårnelvmoen. Når datteren Berith gifter seg i 1823, oppgis det at hun kommer fra Tårnelvmo.

Margrethe ble enke når Lars Larsen døde 22.09.1843 på Tårnelvmoen.

24.03.1848 døde kårkone Margrethe Hansdatter, 82 år gammel på Tårnelvmoen. Hun ble begravet 7. mai samme år.

Alvin Andreassen, Billingstad har gjort et imponerende forskningsarbeide vedrørende Antonetta og hennes bakgrunn. Nedenfor gjengis hans artikkel som er trykt i Yggdrasil:

«Antonetta Andreasdatter Boisen (Boysen, Boyesdatter ets.)
på gården Nord-Strømmen i Lenvika.

Midtfaste Søndagen (28. mars) i 1756 ble Andreas Boisen døpt i Tromsø Kirke som uekte barn. Barnefaderen var Hans Hansen i Strømmen "udi Lenvigs Sogn", og barnets moder var Antonetta. De øvrige kirkelige handlinger i saken foregår så i Lenvika Kirke. Fadderne var fra Aursfjorden, Sultenvika og Strømmen.

2. søndag i Fasten (14. mars) i 1756 måtte Hans Hansen i Strømmen gjøre skriftemål (Publique Absolution) i Kirken pga. "hor". Og 17. s. e. T. (10. oktober) i 1756 ble Antonetta Andreasdatter Boisen konfirmert. Som vi senere skal se, er dette litt merkelig da Antonetta alt var konfirmert. Og videre 2. s. i Advent (5. desember) i 1756 måtte også Antonetta gjøre skriftemål i Kirken på grunn av samme sak som Hans. Barnets fader ble da oppgitt å være Hans Hansen i Strømmen.

Hans og Antonetta ble trolovet 4. s. i Advent (19. desember) i 1756 og gift 4. januar i 1757.

Man legger merke til at da Hans og Antonetta døpte sine barn, hadde de flere såkalte "finere faddere", noe som kvengutten Hans neppe ville ha kunnet stable på bena.

Min 3-tippoldemoder Antonetta har gitt meg mye arbeid gjennom årene, og et tak hadde jeg vel nærmest oppgitt håpet om å finne noe mer ut om henne.

Strømmen i Rossfjorden var på hennes tid nærmest helt kvensk/lappisk. Navnet Andreas kunne være lappisk. Men dette navnet Boisen (Boysen) kunne ikke plasseres. Det at hun brukte -sen navnet i stedet for -datter navnet, kunne vel tyde på at hun kom fra mer sentrale eller urbaniserte strøk. Kunne hun være datter av en prest eller handelsmann?.

I Lenvika finner vi helt tilfeldig i 1770 en Anne Margrethe Bøyesen nevnt som fadder, og i 1775 en Cathrina Boisen, Men disse kan ikke følges videre. Var det søstre av Antonetta som var på besøk?

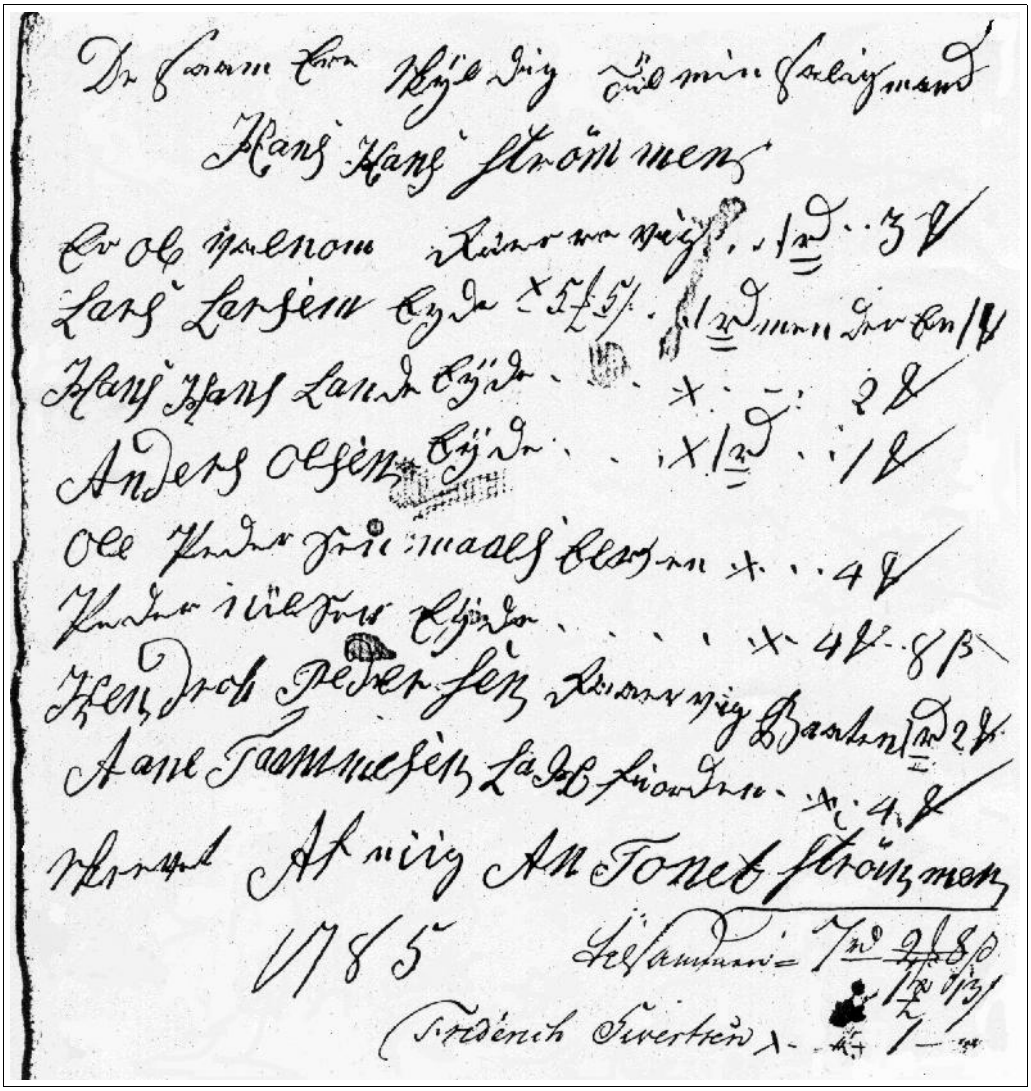

Oppgave over debitorer i skiftet etter hennes mann, Hans Hansen Nord-Strømmen, datert 1785. Egenhendig skrevet av Antonetta! (Bilag i skiftepakke til skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 9 (skifteutlodningsprotokoll nr. 144), 1785-89, folio 200a-293a).

Og i skiftet etter sin mann Hans Hansen i 1785 finner vi så et egenhendig skrevet brev fra Antonetta med opplysninger om hvem som skylte penger til boet. Brevet slutter med "skrevet Af Mig Antonet Strømmen". Hun var altså litt skrivekyndig, og det selv etter å ha bodd blant en finsk og lappisk talende befolkning i over 25 år! Hun må en gang ha lært å skrive ganske godt.

Antonetta het egentlig Andrea Antonetta og ble døpt (hjemmedåpens konfirmasjon) i Trondhjems Domkirke 19. april 1725 etter først å ha vært hjemmedøpt 20. februar 1725. Hennes foreldre var parykkmaker Andreas Boisen og Inger Margrethe lbsdatter. Disse trolovet seg, og vel giftet seg i Trondheim i 1719, (etter dette er det en del mindre lacuner i Kirkeboka). Forlovere var en Hans Neilson Medelfardt og Christopher Heerford. Og Andreas Boisen er notert som "Ny tillkommende Paruquemager" i Trondheim i 1721.

Men straks etter at de giftet seg i 1719, må de ha tatt seg en "snartur" til Christiania. For 25. juni 1720 døpte de sitt første barn datteren Inger Cathrine i Domkirken i nåværende Oslo, Inger Margrethe brukte da bare navnet Ibsdatter. Blant fadderne merker vi oss en Inger Bøyesen.

Alle deres senere barn ble døpt i Domkirken i Trondhjem

Det kan nevnes at det i Oslo i slutten av 1600-tallet var flere med etternavnet Ibsen.

I Oslo merker vi oss at en "Parøekmager" Bøyesen og hustruen Inger Bøyesen døper en sønn Nicolai i 1705. Denne "parøckmageren" het også Andreas. Så vidt jeg kan forstå, må disse siste være foreldrene til vår Andreas i Trondheim Og Inger Bøyesen som døpte sin sønn Nicolai i 1705, er fadder til sin sønnedatter i 1720. Litt merkelig er det jo at kona til både far og sønn het Inger

I Trondheim skal vi merke oss at en Broer Boysen og kona Elsebe Maria Rasmusdatter Hagen døper et barn i 1718, og deretter flere frem til 1732 da Elsebe døde. Og i 1718 døpte også en Rasmus Boysen og kona Johanna et barn. Var det slektskap mellom desse Boysen'er?

Inger Margrethe og Andreas hadde disse barna:

1. Inger Catharine - født 1720, døpt i Christiania
2. Anna Margrethe - født 1722
3. Morten - født 1724
4. Andrea Antonetta - født 1725
5. Anna Fridericha - født 1727? (Lacune i Kirkeboka)

6. Andreas født 1728

Det er flere lacuner (sider som mangler) i Kirkeboka. Men døde er ført frem til 4. oktober 1728, og i dette tidsrommet er Inger ikke ført som død. Sønnen 6. Andreas ble hjemmedøpt 29. januar 1728 og dåpen konfirmert i Kirken 2. mars. Da står rubrikken for morens navn tom.

Sønn av 2. ekteskap 7. Nicolai (sml. Nicolai døpt i 1705!) ble døpt 1. juli 1729. Så i overgangen 1728/29 døde Inger Margrethe og Andreas ble gift med Bolette (Boel, Bodel) Friderichsdatter Helkan (Heelkand, Helchand). Bolette og Andreas hadde disse barna:

7. Nikolai - født 1729
8. Kirsten - født 1731
9. Serina - født 1732
10. Peder Goosche - født 1734
11. Andreas Borch - født 1736
12. Niels Christian - født 1738
13. Friderich Friis - født 1740

Fadderne til barna er stort sett fra de kondisjonerte, og gir således lite slektopplyminger. Men vi merker oss Anna Helkan blant fadderne til nr. 9, Madam Broer Boysen til nr. l1, og Martha Helkan til nr. 12.

Da Andrea Antonette ble døpt i Kirken 19 april 1725, var hennes faddere: Oberst Møllenfort, Madam Bernt Sommer, Mademoiselle Collin og Monsieur Morten Sommer. (Man far ta med seg det man finner av "fint" i slekta!). Lite ante vel foreldrene eller fadderne at lille Antonetta skulle bli gardkjerring blant kvenene langt nord i Rossfjorden i Troms. Antonetta ble konfirmert i Domkirken i Trondheim i 1743, det er derfor merkelig at hun også er oppført blant konfirmantene i Lenvika i 1756.

Det er skifte i Trondheim etter Andreas Boysen i desember 1743, "som den 13. November sidst afvigte med Døden afg." Men det merkelige er at man finner han ikke innført som død i kirkebøkene.

I skiftet nevnes hans enke med navn. Og fra hans 1. ekteskap nevnes alle barna unntatt nr. 6. Andreas, med navn og alder. Og fra hans 2. ekteskap nevnes alle barna med navn og alder.

Den eldste Inger Catharine, var da i tjeneste i Molde, og den nest eldste Anna Margrethe var i tjeneste på Inderøy. De hadde neppe jobb som budeier. Barnepiker, guvernanter, lærerinner i bedre satte familier må man tro. Det er jo også disse to eldste søstrene som nevnes i Lenvika i 1770-årene. Sønnen Morten nevnes som bakersvenn. Bolette døde visstnok i 1784, og en sønn skulle da være parykkmaker i Flensburg i Tyskland.

Da Andreas døde i 1743, ble enka Bolette sittende igjen med en stor barneflokk av mindreårige. De økonomiske forholdene ble nok bistre. Barna måtte nok ut i arbeid. Man må kunne tro at Antonetta har kommet nordover i tjeneste av et eller annet slag hos kondisjonerte familier som prester, andre embetsmenn eller handlende. I 1756 var hun 31 år gammel så det er trolig at hun hadde kommet nordover atskillig tidligere.

Har hun så kommet i "uløkka" med kvendrengen Hans fra Rossflorden. Hun har så valgt å gifte seg med han. Og egentlig hadde hun vel ikke noe annet valg der hun stod på et fremmed sted, 31 år gammel og med et nyfødt barn. Hun hadde vel intet håp om å kunne gifte seg inn i sin "egen stand".

Den formelle måten det er gått frem på med skriftemål og konfirmasjon før forlovelse og ekteskap, tyder nok også på forbindelse med "bedre familier".

Er det noen som vet noe mer om søsknene til Antonetta?»[254]

(Barn IV:9, Far VI:35, Mor VI:36)

Gift 04.01.1757 i Lenvik (TR) med[255] forrige ane.

V:19 mf fm f

Mats [Matthias] Hansson Lainio Kierrisnæs. Bonde og gårdbruker. Født 02.10.1722 i Lainio, Jukkasjärvi (Norrbotten). Levde 1765 på Kierrisnæs, Målselv (TR). Død 1802 på Kierrisnæs, Målselv (TR). Begravet 19.01.1802 i Lenvik (TR).[256]

Vi finner vi Mats og hans familie på en «Mons Elven Rydning» under «Holendernes» i manntallet fra 01.03.1770.

254 Kirkebok Lenvik nr. 1: «Confirm:» og «Publ: Absol:», folio 25. Tingbok for Senja sorenskriveri nr. 55, 1786-89, Gisund tinglag, sommertinget i 1788, folio 141b-142a (transkribert av Lenvik Museum). Folketellingen i 1801, 1931 Lenvik, folio 148b. Alvin Andreassen, Billingstad (Januar 1999, trykt i Yggdrasil): Antonetta Andreasdatter Boisen (Boysen, Boyesdatter ets.) på gården Nord-Strømmen i Lenvika. Per Inge Nilsen: «Anna Olsen Rydningens forfedre» - Om Margrethe Maria, datter til Hans og Anonette (Oppgitt kilde: «Senjen og Tromsø Sorenskriveri Domkopibog No. 2, 1770-1811»).

255 Kirkebok Lenvik nr. 1: «Trolovet, Copuleret». folio 27.

256 Kirkebok Lenvik nr. 2: «Begravelser», folio 209.

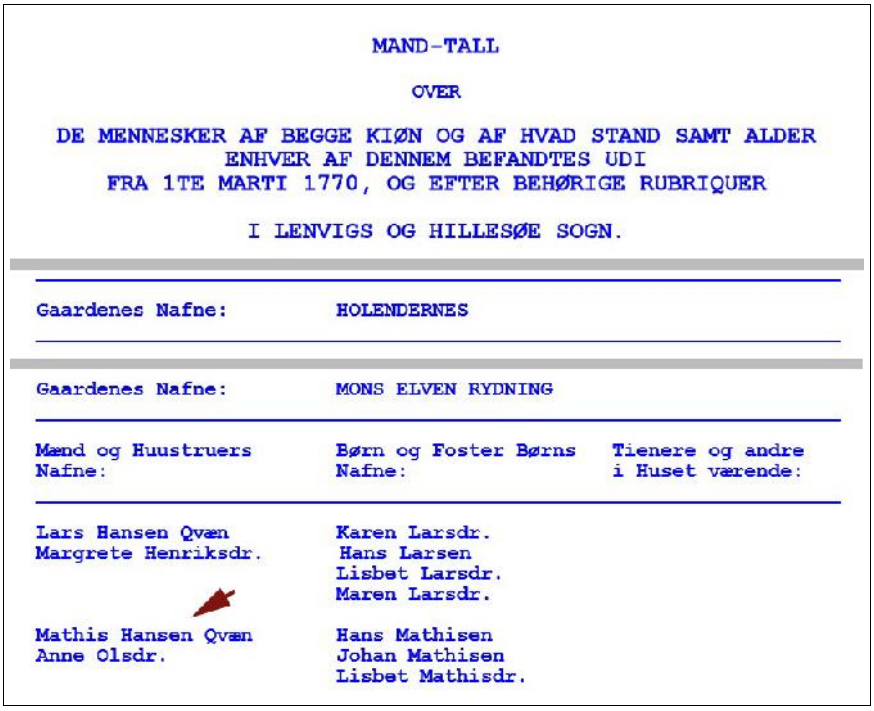

MAND-TALL

OVER

DE MENNESKER AF BEGGE KIØN OG AF HVAD STAND SAMT ALDER
ENHVER AF DENNEM BEFANDTES UDI
FRA 1TE MARTI 1770, OG EFTER BEHØRIGE RUBRIQUER

I LENVIGS OG HILLESØE SOGN.

Gaardenes Nafne: HOLENDERNES

Gaardenes Nafne: MONS ELVEN RYDNING

Mænd og Huustruers Nafne:	Børn og Foster Børns Nafne:	Tienere og andre i Huset værende:
Lars Hansen Qvæn	Karen Larsdr.	
Margrete Henriksdr.	Hans Larsen	
	Lisbet Larsdr.	
	Maren Larsdr.	
Mathis Hansen Qvæn	Hans Mathisen	
Anne Olsdr.	Johan Mathisen	
	Lisbet Mathisdr.	

Manntall avholdt 1 mars 1770 over alle av begge kjønn i Lenvigs og Hillesøe sogn transkribert av Lenvik Museum.

Familien besto av Mathis Hansen Qven, hans hustru (navnet feilskrevet Anne Olsdtr.), sønnene Hans og Johan og datteren Lisbet.

Jeg har ikke funnet familien i skattelistene mellom 1763 og 1768.

I manntallet fra 1770 finner vi nok en kven-familie på rydningen som besto av Lars Hansen Qven med hustru Margrete Henrksdatter, sønnen Hans og døtrene Karen, Lisbet og Maren.

I tillegg til disse to kven-familene bodde også en «fieldfind»-familie og to «find»-familier der,

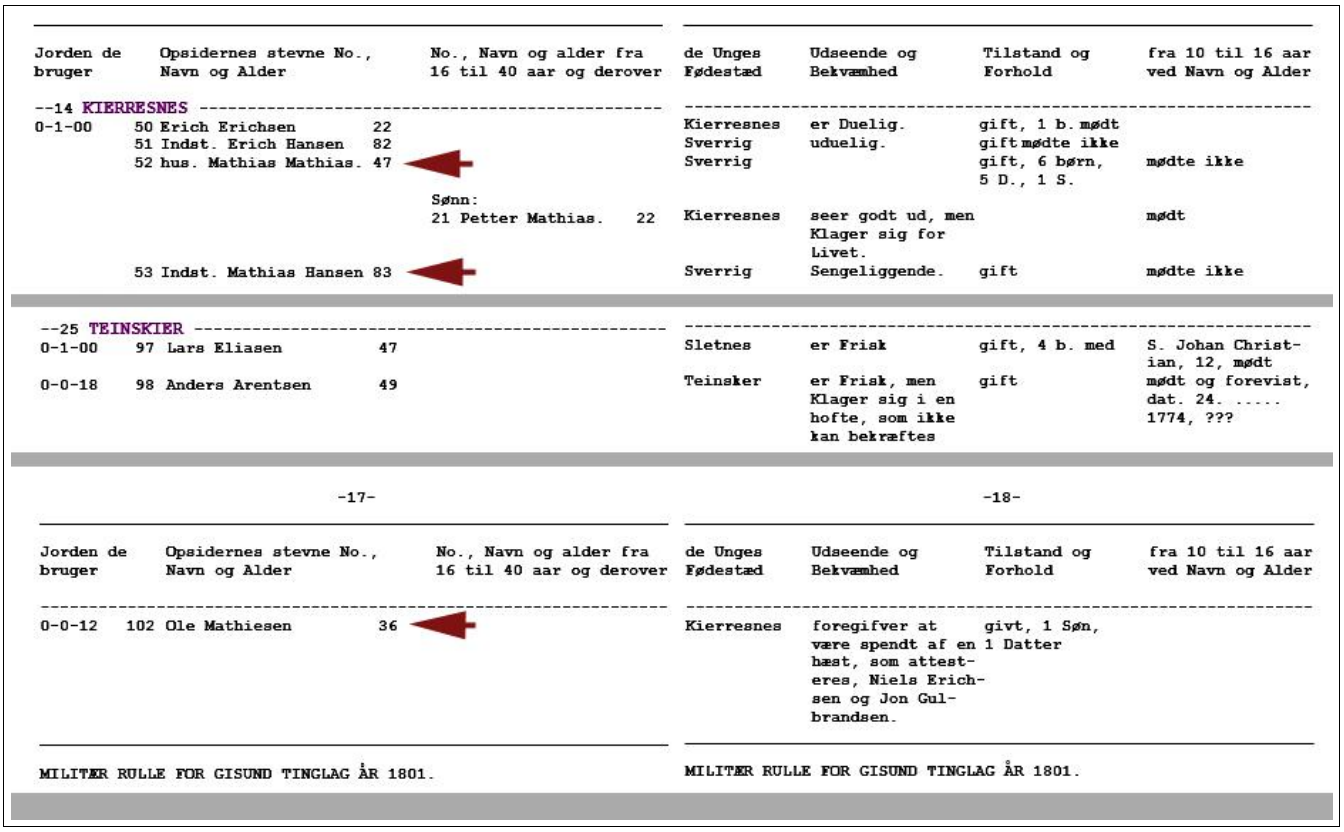

Jorden de bruger	Opsidernes stevne No., Navn og Alder	No., Navn og alder fra 16 til 40 aar og derover	de Unges Fødestæd	Udseende og Bekvæmhed	Tilstand og Forhold	fra 10 til 16 aar ved Navn og Alder
--14 KIERRESNES						
0-1-00	50 Erich Erichsen 22		Kierresnes	er Duelig.	gift, 1 b. mødt	
	51 Indst. Erich Hansen 82		Sverrig	uduelig.	giftmødte ikke	
	52 hus. Mathias Mathias. 47		Sverrig		gift, 6 børn, 5 D., 1 S.	mødte ikke
		Sønn: 21 Petter Mathias. 22	Kierresnes	seer godt ud, men Klager sig for Livet.		mødt
	53 Indst. Mathias Hansen 83		Sverrig	Sengeliggende.	gift	mødte ikke
--25 TEINSKIER						
0-1-00	97 Lars Eliasen 47		Sletnes	er Frisk	gift, 4 b. med	S. Johan Christian, 12, mødt
0-0-18	98 Anders Arentsen 49		Teinsker	er Frisk, men Klager sig i en hofte, som ikke kan bekræftes	gift	mødt og forevist, dat. 24. ..... 1774, ???

-17-

-18-

Jorden de bruger	Opsidernes stevne No., Navn og Alder	No., Navn og alder fra 16 til 40 aar og derover	de Unges Fødestæd	Udseende og Bekvæmhed	Tilstand og Forhold	fra 10 til 16 aar ved Navn og Alder
0-0-12	102 Ole Mathiesen 36		Kierresnes	foregifver at være spendt af en hæst, som attesteres, Niels Erichsen og Jon Gulbrandsen.	givt, 1 Søn, 1 Datter	

MILITÆR RULLE FOR GISUND TINGLAG ÅR 1801.

MILITÆR RULLE FOR GISUND TINGLAG ÅR 1801.

Utdrag fra «Enroullerings Roulle for Ghiisunds tinglaug Pro Anno 1801» transkribert av Lenvik Museum.

Militærrullen fra 1801 for Gisund tinglag viser at Mathias Hansen på Kierrisnæs (83 år og sengeliggende) ble født i Sverige. Det samme gjelder sønnen Mathias (47 år).

Derimot ble sønnen Ole (36 år) - som nå bodde på Teinskier - født på Kierrisnæs.

Familien flyttet derfor fra Sverige til Lenvik mellom 1757 og 1765.

At Ole var sønn til Mats og Dorothea framgår av følgende avsnitt fra en innførsel i tingbok nr. 59 for Senja og Tromsø fogderi, 1798-1802, sommertinget i Gisund tinglag, folio 35a:

«Andreas Hansen, Naveren, Mathias Mathiasen, Kierresness, Niels Jensen, ibid., Ole Mathiesen, Tenschier, og Ole Jensen, Abglabsvigen, mødte for Retten og begiærede Protocollen tilført: At de samtlige som beslægtede med Pigen Anne Hansdatter, var af Amtmand Sommerfeldt paalagt vexelviis at underholde og forsørge bemeldte Anne Hansdatter».

Tornedalen - Svensk og finsk del.

Pål Gjerde har en interessant slektsside som diskuterer hvor Matthias kom fra:

«Det hersker liten tvil om at Mathias var finsktalende, han blir flere ganger omtalt som "Qvæn", og fødested er oppgitt til Sverige. Dette utelukker ikke at han kom fra finsk side, siden Finland var svensk frem til 1809. De fleste finsktalende innflytterne til Nord-Norge kom fra området innerst i Bottenviken, og særlig fra Tornedalen og Kemielvdalen.

Genealogiska Samfundet i Finland har registrert storparten av Finlands kirkebøker og publisert de på internett (Hiski-prosjektet). Et søk der gir ingen treff som kan passe med "vår" Mathias Hansen.

Et annet område hvor befolkningen var finsktalende (dvs. Kvener) er den svenske delen av Tornedalen. Her finnes det ingen oversikter tilsvarende Hiski, men Erik Kuoksu har publisert en del hefter som omhandler slekter i Tornedalen, blant annet "Familjeregister for Pajala socken, Kengis bruk och Torne Lappmarks nybyggen". Dette dekker Pajala, Jukkasjärvi og Enontekis sogn.

I denne oversikten finner man Mats Hansson Lainio, f. 2/10 1722 i Lainio, Jukkasjärvi Sogn. Han ble gift 1/1 1749 med Dordie Hinders(Henrichs)dotter Kemi fra Klokkerslekten i Jukkasjärvi. Datteren Magdalena blir født 14/4 1749, men dessverre mangler kirkebøkene for Jukkasjärvi mellom 1751 og 1792 så man vet ikke om de fikk flere barn. Den neste kirkelige registreringen som finnes er Husforhörslängden som begynner 1765 og inneholder alle innbyggerne i Jukkasjärvi. Her finnes ingen tegn til familien Mats Hansson Lainio.

Dette kan bety at familien har flyttet fra sognet, og da kanskje til Lenvik i Troms. Det kan i hvert fall virke som om det er nogenlunde sammenfall på navn og alder for Mathias (Mats), Dorothea (Dordie) og Malena (Magdalena).

Kilder: Kirkearkiv for Jukkasjärvi (www.genline.se), Ljungs Familjregister for Jukkasjärvi, Familjeregister for Pajala socken, Kengis bruk och Torne Lappmarks nybyggen av Erik Kuoksu, Klockarsläkten i Jukkasjärvi 1694-1930 av Erik Kuoksu, Klemet Olofssons Lainios Släkt 1539-1930 av Erik Kuoksu.»

Som det fremgår av kartet er ikke avstanden så stor fra Lainio via Jukkasjärvi til Målselv.

Lainio er en landsby i Jukkasjärvi sogn i Kiruna kommune. Den ligger ved Lainioelven og ble grunnlagt av Klemet Olofsson (Hietaniemi) fra Koivukylä omkring 1650. De fleste av de slekter som idag bor i Lainio, er etterkommere til Klemet Olofsson.

Lainio, som i eldre tid også ble kalt Neitiniva, er den eldste kontinuerlig bebodde bosetningen i Torne lappmark.

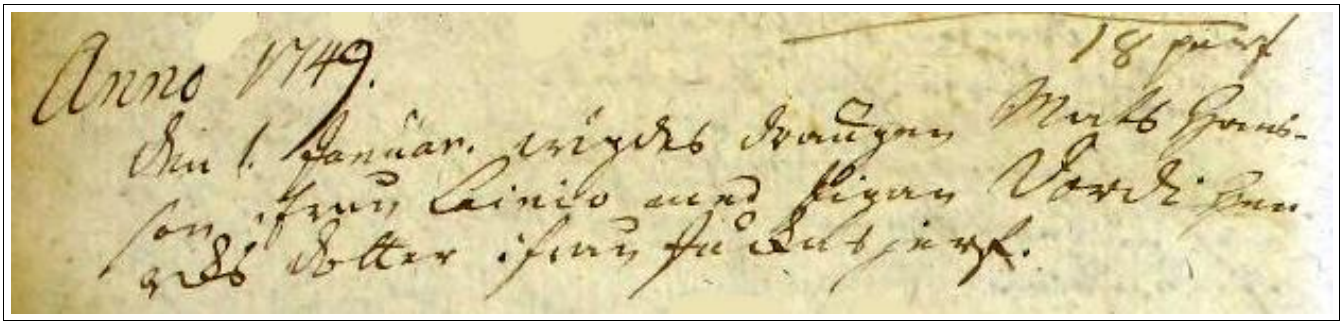

Kirkebok Jukkasjärvi nr. C2, 1719-51: Gifte 1749, bilde 206, folio 201.

Måns giftet seg med Dordie Henriksdotter Kemiläinen 01.01.1749:
«Den 1. Januar vigdes Drängen Mats Hansson ifrån Lainio med
Pigan Dordi Henriks Dotter ifrån Juckasjerfi.»

Det er mulig at Mats og Dorothea er identiske med Mats Hansson Lainio og hans hustru Dordie Henriksdotter Kemiläinen.

Jeg har imidlertid ikke funnet dåpen til den angitte «Mats Hansson Lainio, f. 2/10 1722 i Lainio». Om opplysningene i militærrullen og folketellingen fra 1801 - samt når han dør i 1802 - er korrekte, burde han være født omkring 1718, men den eldste kirkeboken for Jukkasjärvi begynner først 23.12.1719. Jeg har ikke funnet hans dåp i denne kirkeboken fram t.o.m. 1724. Jeg skal bestille den refererte «Familjeregister for Pajala socken, Kengis bruk och Torne Lappmarks nybyggen» via bibliotek for å kontrollere dette nærmere.

Som vist tidligere i biografien bodde Mats og Dorothea i 1770 sammen med kvenen Lars Hansen, hans hustru Margrete Henriksdatter og deres barn på en «Mons Elven Rydning» under Holendernes. I motsetning til Mats og Dordie bodde Lars og Margrete her også i 1763.

Dordie var fadder da Lars og Margrete døpte datteren Anne i 1769.

Ved manntallet i 1801 er Lars død. «Maria Henrichsdatter» er 71 år og gift 2. gang med Mons Erichsen, 54 år gammel. Hun bor hos sin datter Lisbet på Findfiordbotten som var 36 år i 1801 og gift med Anders Larsen. Dette skulle tilsi at Maria ble født omkring 1730, så det er mulig at dette er Dordies søster!

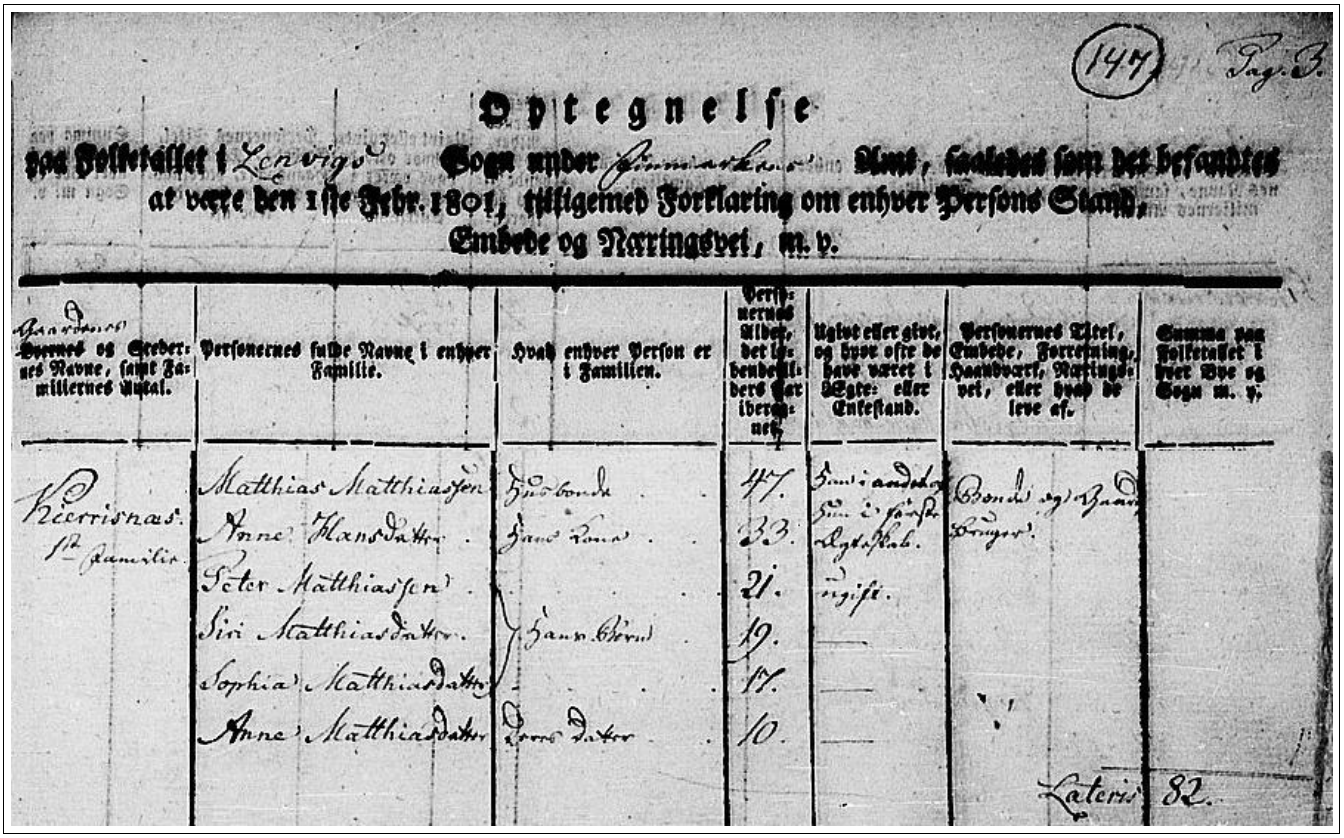

(147) Pag. 3.

Optegnelse

paa Folketallet i Lenvigs Sogn under Finmarkens Amt, saaledes som det befandtes at være den 1ste Febr. 1801, tilligemed Forklaring om enhver Persons Stand, Embede og Næringsvei, m. v.

Gaardenes Overnes og Stedernes Navne, samt Familiernes Antal.	Personernes fulde Navne i enhver Familie.	Hvad enhver Person er i Familien.	Personernes Alder, det lobende Alders Aar iberegnet.	Ugivt eller givt, og hvor ofte de have været i Ægte- eller Enkestand.	Personernes Titel, Embede, Forretning, Haandværk, Næringsvei, eller hvad de leve af.	Summa paa Folketallet i hver Bye og Sogn m. v.
Kierrisnæs. 1ste Familie	Matthias Matthiassen	Husbonde	47.	Han i andet og hun i første Ægteskab.	Bonde og Gaardbruger.	
	Anne Hansdatter	Hans Kone	33.			
	Peter Matthiassen	Hans Børn	21.	ugift.		
	Siri Matthiasdatter		19.	—		
	Sophia Matthiasdatter		17.	—		
	Anne Matthiasdatter	Deres Datter	10.	—		
					Lateris	82.

Folketellingen i 1801, 1931 Lenvik, folio 147a.

Folketellingen fra 1801 viser for Kierrisnæs:
Matthias Matthiassen, 47 år, Bonde og gaardbruger, gift med Anne Hansdatter, 33 år, «Han i andet og hun i første ægteskab».
...

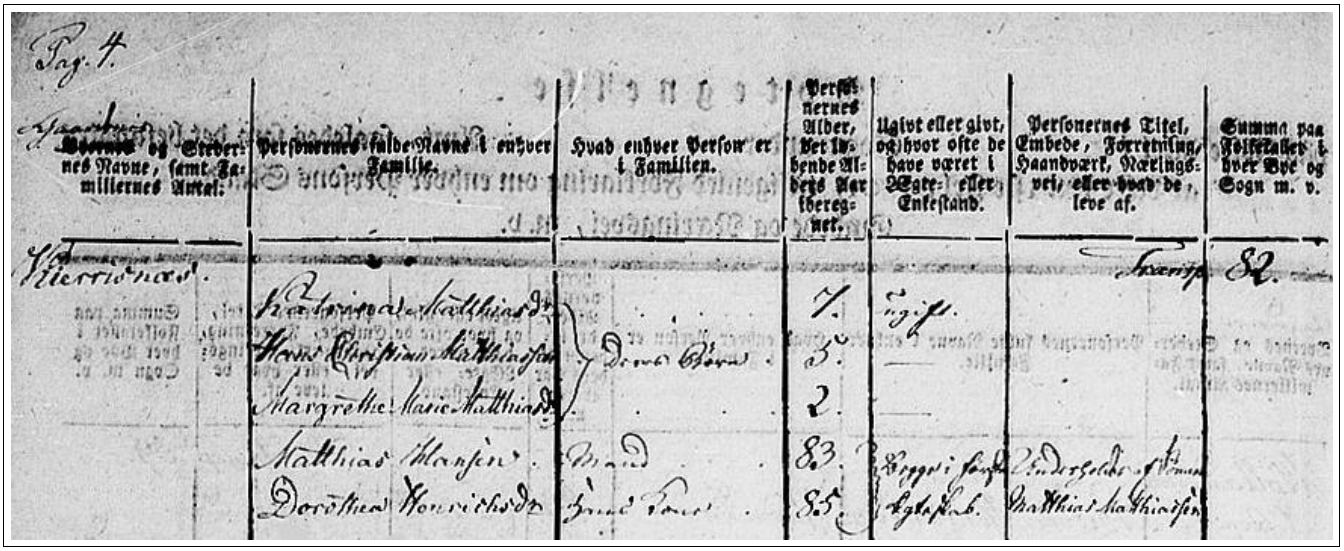

Pag. 4.

Gaardenes Overnes og Stedernes Navne, samt Familiernes Antal.	Personernes fulde Navne i enhver Familie.	Hvad enhver Person er i Familien.	Personernes Alder, det lobende Alders Aar iberegnet.	Ugivt eller givt, og hvor ofte de have været i Ægte- eller Enkestand.	Personernes Titel, Embede, Forretning, Haandværk, Næringsvei, eller hvad de leve af.	Summa paa Folketallet i hver Bye og Sogn m. v.
Kierrisnæs.					Transp.	82.
	Katrina Matthiasdr.	Deres Børn	7.	ugift.		
	Hans Christian Matthiassen		5.	—		
	Margrethe Marie Matthiasdr.		2.	—		
	Matthias Hansen	Mand	83.	Begge i første Ægteskab.	Underholdes af sønnen Matthias Matthiassen	
	Dorothea Henrichsdr.	Hans Kone	85.			

Folketellingen i 1801, 1931 Lenvik, folio 147b.

Matthias Hansen, 83 år, «Underholdes af sønnen Matthias Matthiasen», gift med Dorothea Henrichsdatter, 85 år, «Begge i første ægdeskab».

Matthias døde i 1802:
«19. Januar Kaarmand Matthias Hansen Kierrisnæs. Død af Alderdomb Sengsot - Alder: 84».[257]

257 Manntall fra 1763 og 1770 for Lenvik og Hillesøy, «Militær Rulle» 17.7.1769 og 1801 transkribert av Lenvik Museum (www.lenvik-museum.no). Folketellingen i 1801, 1931 Lenvik, folio 147a og 147b. Lenvik Bygdemuseum: Personalhistorisk kildesamling for Lenvik 1626-1838. Erik Johansson Kuoksu: Nybyggarsläkter i Jukkasjärvi och Enontekis fram till 1700-talets mitt (n.p.: Kuokso, Erik Johansson, 1999), side 17, Lainiosläkten I (Klemet Olofssons släkt). Erik Johansson Kuoksu: Familjeregister för Pajala Socken, Kengis bruk och Torne Lappmarks nybyggen fram till 1760 II (n.p.: Kiruna Amatörforskarförening, 2003), side 82, familj 2. Dag A. og Rauø, Kåre Lars, compiler, Personalhistorisk Kildesamling for Lenvik 1626-1838 Bind 1 (Finnsnes: Lenvik Bygdemuseum, 1993), Folketelling 1770, Mons Elven Rydning, side 7.

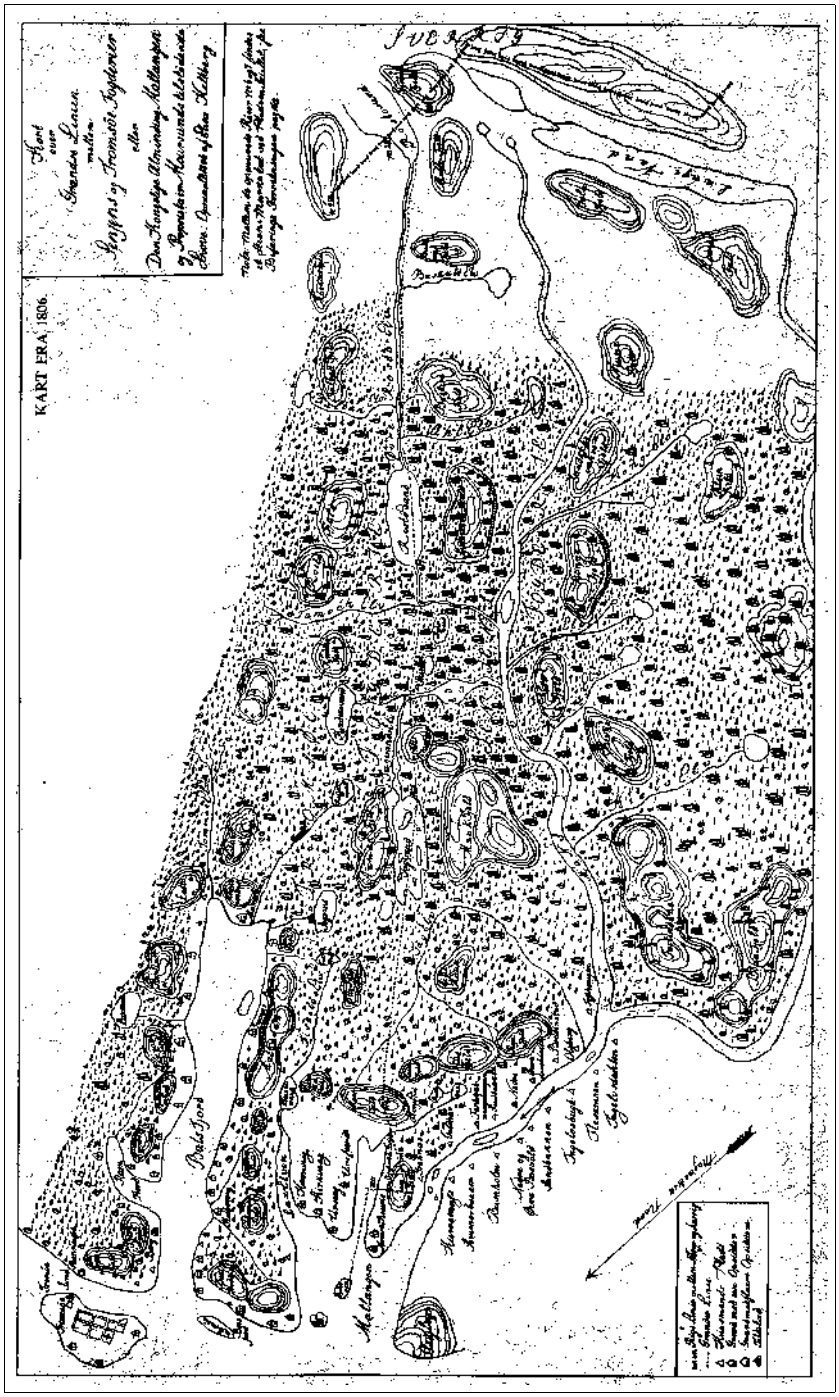

«Kort over Grændse Linien mellem Senjens og Tromsøe Fogderier eller Den Kongelige Alminding Mallangen og Proprietair Moursunds tilstødende Skove. Opmaalt 1806 af Eleas Keltberg».

O. Rygh skriver om Kierrisnæs i «Norske Gaardsnavne»:

75. 76. Kjærresnes øvre og nedre.

«1ste Led er Kjærre m., liden Skov eller Lund, især af smaa Træer. Jfr. GN. 67,9».

Alf Kiil skriver i Måselv Bygdebok:

«På 1700-tallet fant det sted en uvanlig sterk innflytting av svenske samer til de nordnorske bygdene, især i distriktene fra Salten og nordover. De fleste var vel reinsamer, som det hadde gått ut for, ved ulykker, uår eller på annen måte. Især synes en reinpest, som ved midten av århundret raste blant reinflokkene i Nord-Sverige, å ha bevirket at svært mange svenske reinsamer måtte oppgi reindriften og flytte ned til «Vestersjøen». I annen halvdel av 1700-tallet gikk folketallet i et samesokn som «Jukkas järvi» i Torne lappmark på 25 år ned fra omkring 1300 til omtrent 800.

Disse samene - eller markefinner som de gjerne ble kalt - slo seg ned i strøk hvor de kunne ha håp om å få være i fred for de fastboende, i fjerne utmarkstrøk, ikke så sjelden i områder som hadde forblitt ubebodde på grunn av at de ikke egnet seg til jordbruksdrift - her var det gjerne skrinn og dårlig eller vassyk jord, steinet lyngmark med stranten og vantreven lauvskog. Her slo de seg igjennom som best de kunne. Noen hadde kanskje noen få reiner i behold, helst i andre samers reinflokker. Ellers måtte de livberge seg med neverløyping, fangst og fiske og med et kummerlig jordbruk. De som var verst stillet, måtte gripe til tiggerstaven.

Omkring 1750 hørtes samstemmige klager fra mange bygder i Nordland over østlappene som «dynget seg ned» i

utmarkene. Også mange embetsmenn så med stor uvilje på denne invasjonen. Det som bekymret dem mest, var at skogen skulle bli ødelagt, fordi mange av innflytterne førte en halvnomadiserende tilværelse og flyttet gammene sine fra sted til sted. De var store skogtynere, hevdet embetsmennene, både ved neverløypingen, og fordi de ikke utnyttet skogen på en sparsommelig og skikkelig måte. Det kom mange klager over markefinnene til kollegiene i København i disse årene.

At enkelte strøk ovenfor Målsnes nå blir bebygd, faller i tid sammen med innvandringen av markefinner i andre bygder i Nordland og kan til dels ha de samme årsaker. Vi kjenner ikke nøyaktige årstall for når de som vi kan kalle rydningsmenn, satte seg ned her. Busamene pleide ikke å skaffe seg rydningssedler. Så de kan ha sittet på sine finnerydningsplasser nokså lenge før myndighetene fikk nyss om det.

Men i 1760-årene hadde iallfall strøket omkring Hollendernes med Grunnes og Kjerresnes fått fast bosetning. Noen av de samene som slo seg ned her og ble bumenn, bar kjente samiske ættenavn som Omma (Åma) og Landa. Senere flyttet også busamer fra plasser lengre ute i fjorden opp til nyrydningene i Målselv.

Snart kom også andre innvandrere til disse plassene. Det var enkelte kvenfamilier. De kvenske rydningsmenn synes å ha kommet hit i 1760-årene, for om enkelte av sønnene som var født i 1750-årene, blir det senere opplyst at de var født i Sverige.

Sommeren 1775 hadde øyensynlig rydningsmennene sittet sine friår, slik at sorenskriver og lagrettsmenn kunne legge plassene for landskyld, og nå ble plassene Sandnes, Kjerresnes og Hollendernes skyldsatt.

Om Hollendernes heter det i skyldsetningsforretningen at den hadde vært «besiddet af Finner som har fløttet til og fra, men nu beboes af Hans Hansen Landa». Gården fikk en skyld av 9 mark. Tidligere hadde en Henrich Omma bodd på Hollendernes.

Om Kjerresnes sies det at Erich Hansen hadde forbedret den med dyrkning, så den kunne skyldsettes for 1 pund. Erich, som senere ble skogfogd, var svensk. Han ble visstnok gift med en kvenpike, Elen Mikkelsdatter.

Om begge plassene står det at man der bare kunne fø noen få kreaturer, med høy som måtte bæres i hus, på Hollendernes på grunn av uføre, og med skog og brom på Kjerresnes. Til korndyrking var ikke plassene særlig egnet. Fiske kunne ikke beboerne drive, for de var innefrosne om vinteren.

På Kjerresnes begynte omtrent på samme tid «vår» kven, Matthias Hansen og kone Dorothea Henrichsdatter som rydningsfolk.

På Hollendernes, eller kanskje på Grunnes, var det også en kven, Hans Larsen med kone Maria Henrichsdatter, som tok opp rydningsarbeid. De og deres barn kom også hit fra Nord-Sverige og ble fast bosatt i Målselvdalen.

Ellers var det flere same- og kvenfamilier som holdt til på disse plassene omkring 1770, men ikke alle ble rotfaste på disse stedene.»[258]

(Barn IV:10, Far VI:37, Mor VI:38)

Gift 01.01.1749 i Jukkasjärvi, Jukkasjärvi (Norrbotten) med neste ane.

Barn:

Sophia Matthiasdatter Kierrisnæs. Født omkring 1758. Levde 1801 på Navaren Ytre, Lenvik (TR). Død 29.08.1824 på Navaren Ytre, Lenvik (TR). Begravet 11.09.1824 i Lenvik (TR).[259] (Se IV:10).

V:20 mf fm m

Dordie [Dorothea] Henriksdotter Kemiläinen. Født 1722 i Jukkasjärvi, Jukkasjärvi (Norrbotten). Levde 1765 på Kierrisnæs, Målselv (TR). Død 1803 på Kierrisnæs, Målselv (TR). Begravet 11.12.1803 i Lenvik (TR).[260]

Som det fremgår av biografien til hennes mann, Matthias Hansson Kierrisnæs eller Mats Hansson Lainio, er det trolig at «vår» Dorothea er identisk med Dordie Henriksdotter Kemiläinen, datter til Henrik Matsson Kemiläinen og Sofia Nilsdotter Servio.

258 Alf Kiil: Måselv Bygdebok, Bind I, side 20-21.

259 Kirkebok Lenvik nr. 3: «Døde Qvindekjøn», folio 97.

260 Kirkebok Lenvik nr. 2: «Begravelser», folio 210.

Kirkebok Jukkasjärvi nr. C2, 1719-51: Døpte 1749, bilde 147, folio 142.

Deres datter, Magdalena [Malena] ble døpt i Jukkasjärvi 25.04.1749:
«Dn 25. Apr: døptes Magdalena ifr. Lainio, född dn 14 ejusd. [ejusdem = samma måned],
Fadern Mats Hanßon. Modern Dorothea Hendrichsdatter.
Vittnen. Isaac Grape, Erich Löfman, Sophie Nilsdtr., Catharina Elingia».

Antagelig er også Hans, Matthias, Sophia, Karen og Johannes født i Jukkasjärvi, men dessverre mangler kirkebøkene for Jukkasjärvi mellom 1751 og 1792. Den neste kirkelige registreringen som finnes er Husforhörslängden som begynner 1765 og inneholder alle innbyggerne i Jukkasjärvi. Her finnes ingen tegn til familien Mats Hansson Lainio.

Manntallet for Lenvik fra 1769 (tellingsdato 17.05.1770), samt opplysninger om faddere når deres datter, Sophia, døper sine barn, gjør det mulig å fastslå at Dorothea og Matthias hadde følgende barn (minst):
14.04.1749: Magdalena [Malena], til Sommerbakken, gift med I. Peder, II. Niels Jensen,
oppgitt å være 56 år i 1801,
død på Øyjord i 1804, oppgitt å være 59 år gammel.
Ca. 1753: Hans, gift i 1775 med Maren Nielsdatter, døde på Kierrisnæs i 1785,
oppgis da å ha vært 42 år gammel, men det er mer trolig at han var ca. 10 år yngre!
Ca. 1754-57: Matthias, konfirmert i 1773, 16 år gammel. På Kierrisnæs 47 år gammel i 1801,
gift 2. gang med Anne Hansdatter. døde 04.03.1834, 93(!) år gammel.
Ca. 1756-58: Sophia, konfirmert i 1776, 17 år gammel. Til Navaren, gift med Andreas Hansen,
45 år i 1801, døde 29.08.1824, 66 år gammel.
Ca. 1761: Karen, konfirmert i 1877, 17 år gammel. Til Lenvigs Præstegaard,
gift med Ole Jensen, 40 år i 1801, død 1835 på Afglapsvig, 80(!) år gammel.
Ca. 1762: Johannes, død i 1784 og begravet 3. advent, 22 år gammel.
Ca. 1765: Ole, til Gevig, gift 1. gang i 1791 med Birgitta Pedersdatter,
2. gang i 1807 med Birgitta Johannesdatter, 36 år i 1801.
1768: Lisbet, døde i 1772, 4 år gammel.

Dordie var fadder da Lars Hansen på Grunnes døpte datteren Anne:
1769: «Dom. 5te p. Trinit. [25. juni]: Item Lars Hansen Qvæn sit Barn. Nom. Anne.
Test. Hans Hansen, Sieur Olsen, Maren Bentz., Daarit Hendrichsd., Anne Andersd.».
Kvenen Lars Hansen var gift med Margrete Henrichsdatter. Jeg finner det trolig at denne Margrete er identisk med Dordies søster Maria, født i Jukkasjärvi 29.01.1733!

Jeg har forsøkt å samle de ytterligere opplysninger som er tilgjengelig om deres barn:

Magdalena [Malena]:
Døpt 15.04.1749 i Jukkasjärvi i svenska Nordbotten.
Begravelser - 1804: «19. Junü Inderste Niels Jensen Øyjords Hustru, Malene Mathisdr. (I Lenvig) "Død af lang Svaghed 59 Aar» (Kirkebok Lenvik 1784-1820, folio 211).

Hans:
1770: På en «Mons Elven Rydning» med sin far ifølge manntall.
1775: «D. 24de junü trolovet Hans Mahisen og Maren Nielsdr. begge af Lenvigs Sogn. Sponsors: Peder Larsen og Jacob Olsen» (Kirkebok Lenvik 1753-83, folio 264).
Copulations Forretning 1775: «D. 30 Nv Gbr Hans Mathisen og Maren Nielsdr. ved Lenvigen» (Kirkebok Lenvik 1753-83, folio 300).
Begravelser - 1784: «Die 27 Maj Maren Nielsdr. 36 aar» (Kirkebok Lenvik 1784-1820, folio 201).
Begravelser - 1785: «Dom 12. p. trin. Hans Mathis. 42 aar» (Kirkebok Lenvik 1784-1820, folio 202).
Det er trolig at hans alder er oppgitt feilaktig til 42 år, mer trolig er at han var 32 år.
Skifte etter Hans Mattiasen på Kjærresnes ble avholdt 06.12.1787:
«Anno 1787 sluttet d. 6 Decbr. Sluttet Skifte efter afgl: Hans Matiesen Kierrisnæs i Giisunds Tinglag hvis Arvinger

ere hans 2de Døttre Anna 11 Aar og Dorthe 10 Aar. Dette Sterfboe er registeret og auktioneret d: 4. Aug 1786 som følger:
.....
Til Formynder for disse 2de umyndige Pigebørn bliver herved Beskikket Anders Thomasen Giedh..e som haver at imodtage deris Arv efter dette Skifteboe.
...» (Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 9, 1785-89, folio 340).

Karen:
«Confirmation 1777 af Lenvigs- og Hillesøe Ungdom:
10. Karen Mathisdr. 17 aar» (Kirkebok Lenvik 1753-83, folio 237).
Karen var fadder da hennes søster, Sophia, døpte sin datter Karen i 1787 (Kirkebok Lenvik 1784-1820, folio 47).
Karen giftet seg 25.07.1790:
«U:K: Ole Jenss: Aglapsviig - P: Karen Mattisd: - Forlovere: Hans Berentsen Hamnen og Hemman Lars: Lenwiig» (Kirkebok Lenvik 1784-1820. «Trolovelser og Brudevielser», folio 184).
Karen Mathisd. døde på Afglapsvig «Vaar 1835» 80(!) år gammel og ble gravlagt 26.07.1835.

Johannes:
1770: «Johan» på en «Mons Elven Rydning» med sin far ifølge manntall.
Konfirmasioner 1784 «Domino 20 post Trinit Drenge:
«8. Johannes Mathisen 21 Aar» (Kirkebok Lenvik 1784-1820, folio 150).
Begravelser - 1784: «Dom: 3. adventm ved Lenvig Johannes Mathisen 22 aar» (Kirkebok Lenvik 1784-1820, folio 201).

Mathias:
1773: «Dom: 17 p: Trinit i Lenvig Confirmerede
Kiærresnæs - Mathis Matisen - 16 aar» (Kirkebok Lenvik 1753-83, folio 233).
Mathis var fadder da hans søster, Sophia, døpte sin datter Karen i 1787 (Kirkebok Lenvik 1784-1820, folio 47).
Mathis var også fadder da hans søster, Sophia, døpte sønnen Hans i 1789 (Kirkebok Lenvik 1784-1820, folio 49).
Mathis giftet seg 22.08.1790:
«E:M: Mattis Mattiss: Kjerresnæs - Ane Fridrica Hansd: - Forlovere: Hans ??» (Kirkebok Lenvik 1784-1820, «Trolovelser og Brudevielser», folio 184).
Mathis døde på Kjæresnæss 04.03.1834, 93(!) år gammel, og ble gravlagt 08.06.1834.

Sophia:
«Confirmation 1776 af Lenvigs- og Hillesøe Ungdom:
14. Sophie Mathisdr. 17 aar» (Kirkebok Lenvik 1753-83, folio 237).
«Sopie døde i 1824:
«Dødsdagen 29 August Begravelses Dagen 04 Sept. Sopie Matisdt. Naveren, 66 Aar» (Kirkebok Lenvik 1821-31, folio 97).

Ole:
En Ole ble døpt i 1765, hans far oppgis å hete Mathias Larsøn, dette gjentas når hans hustru introduseres 4 uker senere. Dette er rimeligvis feilskrift for «vår» Mathias, noen Mathias Larsøn er ikke funnet senere:
«Domin: XXIII. Døbt Mathias Larsøns Ægte barn Nom: Ole. Teft: Gulbran Taralds. Lars Lars: Gron .orv Goro ... Mari Christensd.» (Kirkebok Lenvik 1753-83, folio 172).
«Domin XXVII introd: Mathias Lars: qv:» (Kirkebok Lenvik 1753-83, folio 212).
Ole var fadder da hans søster, Sophia, døpte sin datter Karen i 1787 (Kirkebok Lenvik 1784-1820, folio 47).
Ole var også fadder da hans søster, Sophia, døpte sønnen Hans i 1789 (Kirkebok Lenvik 1784-1820, folio 49).

Lisbet:
1768: «Dom: Misericord: Døbt ved Lenvig Matis Hansen Mor Elv sit Barn Nom: Lisbet: Test: Peder Tomas: Arne Ols: Mad.me Tønder, Elen Tønder, Lisbet Andersd:» (Kirkebok Lenvik 1753-83, folio 177).
1770: På en «Mons Elven Rydning» med sin far ifølge manntall.
Begravelser 1772: «Dom p: Pasca[t] nedsat ved Lenvig Lisbet Matisd: 4 aar» (Kirkebok Lenvik 1753-83, folio 342).

Folketellingen i 1801 angir at Dorothea da var 85 år gammel mens det oppgis at hun var 81 år gammel da hun døde i 1803:
«11. Decemb. Enke Dorothea Henriksdr. Kierrisnæs v. Lenvig - Alderdom - Alder: 81»

Et utdrag fra tingboka for sommertinget til Gisund tinglag i 1799 lister opp alle barn eller svigersønner til Mats og Dordie som da var i live. Den viser også den tragiske skjebnen til deres barnebarn Anne, datter til sønnen Hans som døde i 1785 og hans hustru Maren Nielsdatter som døde året før. Datteren Anna var 11 år ved skiftet i 1787. Tydeligvis har hun vært psykisk tilbakestående og ustabil, så ingen av hennes nære slektninger - onkler og tanter - ville eller våget å ta seg av henne:

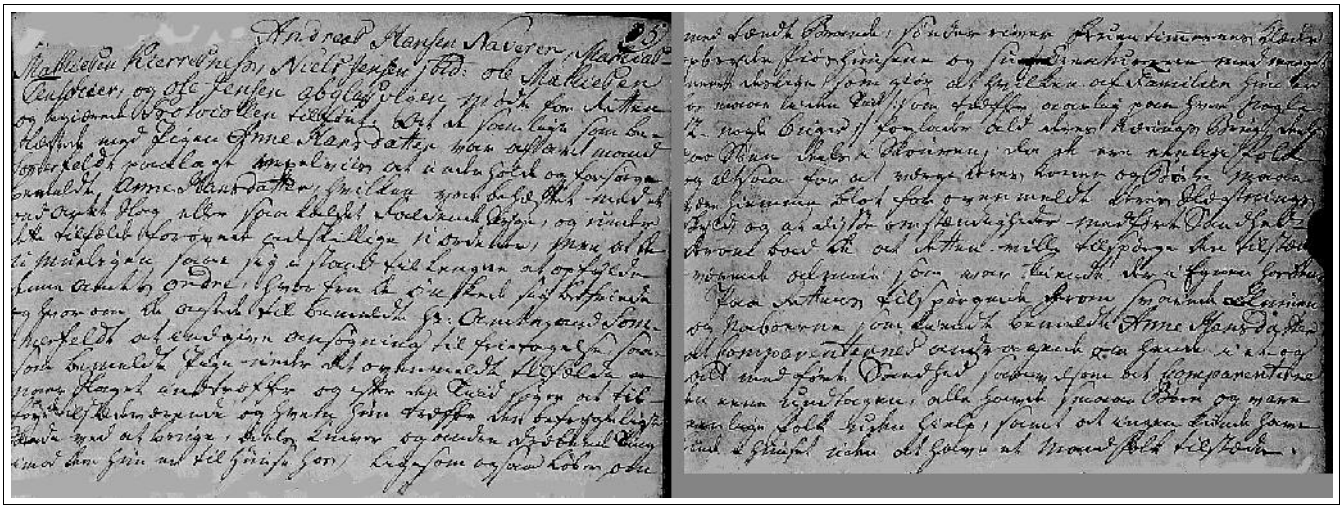

Tingbok Senja og Tromsø nr. 59, 1798-1802, sommertinget i Gisund tinglag, folio 35a.

«Andreas Hansen, Naveren, Mathias Mathiasen, Kierresness, Niels Jensen, ibid., Ole Mathiesen, Tenschier, og Ole Jensen, Abglabsvigen, mødte for Retten og begiærede Protocollen tilført: At de samtlige som beslægtede med Pigen Anne Hansdatter, var af Amtmand Sommerfeldt paalagt vexelviis at underholde og forsørge bemeldte Anne Hansdatter, hvilket var behæftet med et ondartet Slag eller saakaldet Faldende Syge, og under dette tilfælde forøvede adskillige uordener, men at de umueligen saae sig i stand til lengre at opfylde denne Amtets ordre, hvorfra De ønskede sig befriede og hvorom De agtede til bemeldte Hr. Amtmand Sommerfeldt at indgive ansøgning til frietagelse, saasom bemeldte Pige under det ovenmeldte tilfælde naar Slaget indtræffer og efter den Tiid søger at Skade ved at bruge, Deels Kniver og andre dræbende Ting imod Dem hun er til Huuse hos. Ligesaa ogsaa løver om med tændte Brande, Sønderriver Fruentimmerens Klæder, opbryder Fiøshuusene og suger Creaturene med meeget meere deslige, som giør at hvilken af Familien hun er hos, maae i den Tid /:som træffer aarlig paa hver nogle 12-nogle 6 uger:/ forlade ald deres nærings Brug, deels paa Søen, deels i Skouven, da de ere eenlige Folk og altsaa for værge Deres Koner og Børn maae være hiemme, blot for ovenmeldte Deres Slægtnings skyld, og at disse omstændigheder medførte Sandhed. Derom bad De at Retten ville tilspørge Den tilstædeværende Almue, som var kiendte der i Egnen hos Dem.

Paa Rettens tilspørgende herom, svarede Almuen og Naboerne som kiendte bemeldte Anne Hansdatter, at Comparenternes andragende om hende i et og alt medførte Sandhed, saavelsom at Comparenterne, den eene undtagen, alle havde smaae Børn og vare eenlige Folk uden hielp, samt at ingen kunde have hende i huuset uden at have et Mand Folk tilstæde.»

Saken ble videre behandlet på høsttinget samme år:

«Constitueret Foged Krejdal, anmelte at han til dette Ting har ladet indkalde den Vanvittige Pige Anna Hansdatters Beslægtede, og --?.. for efter Amtets ordre af 8. Aug. d.a., at tilbyde dem hende til Pleye og Forvaring, imod at erholde henders Arvelodder 25 rd. 3 mark 13 sk., til fuld raadighed. Efter omspørgende melte sig ingen af hendes Beslægtede ved Retten eller var nærværende ved Tinget, Almuen og Laugrettet, deklarerede, at ingen af dem kunde eller ville modtage hende, da hendes Forfatning er saaledes, at det ville være dem meget til Skade Daglig i deres Huus og Nærings Vey, om endel kunde faae meget meere for hendes Pleye of Forvaring end de anbudne Arvelodder.

Fogden begiærede Laugrettet og Almuen tilspurgt: 1. Hvem denne Anna Hansdatters nærmeste beslægtede er, og 2. om disse haver Midler. Hvortil blev forklaret, at Hun har 2de Par brødre, den eene ved Navn Mathias Mathiassen paa Gaarden Kierresnæss, og den andan Ole Mathiassen af Gaarden Giøevigen, samt 3. Par søstre, nemlig Malena Mathisdatter, gift med Niels Jensen, Kierresnæs, og Sophie Mathiasdatter, gift med Andreas Hansen, Naveren, samt Karen Mathiasdatter, gift med Ole Jensen, Aglapsvigen, alle heri Tinglauget, videre vidste de ikke om hendes beslægtede, og disse hendes beslægtede at de ere i den Stand, at de kan hielpe sig selv, men ikke ere bemidlede Folk, og kunde nok contribuere noget til hendes Pleye og Forvaring, undtagen Niels Jensen, Kierresnæs, som er mindst formuende. Fogden begiærede sig heraf en udskrift medeelt. Beskr.»

Saken kom nok en gang opp på høsttinget i år 1800:

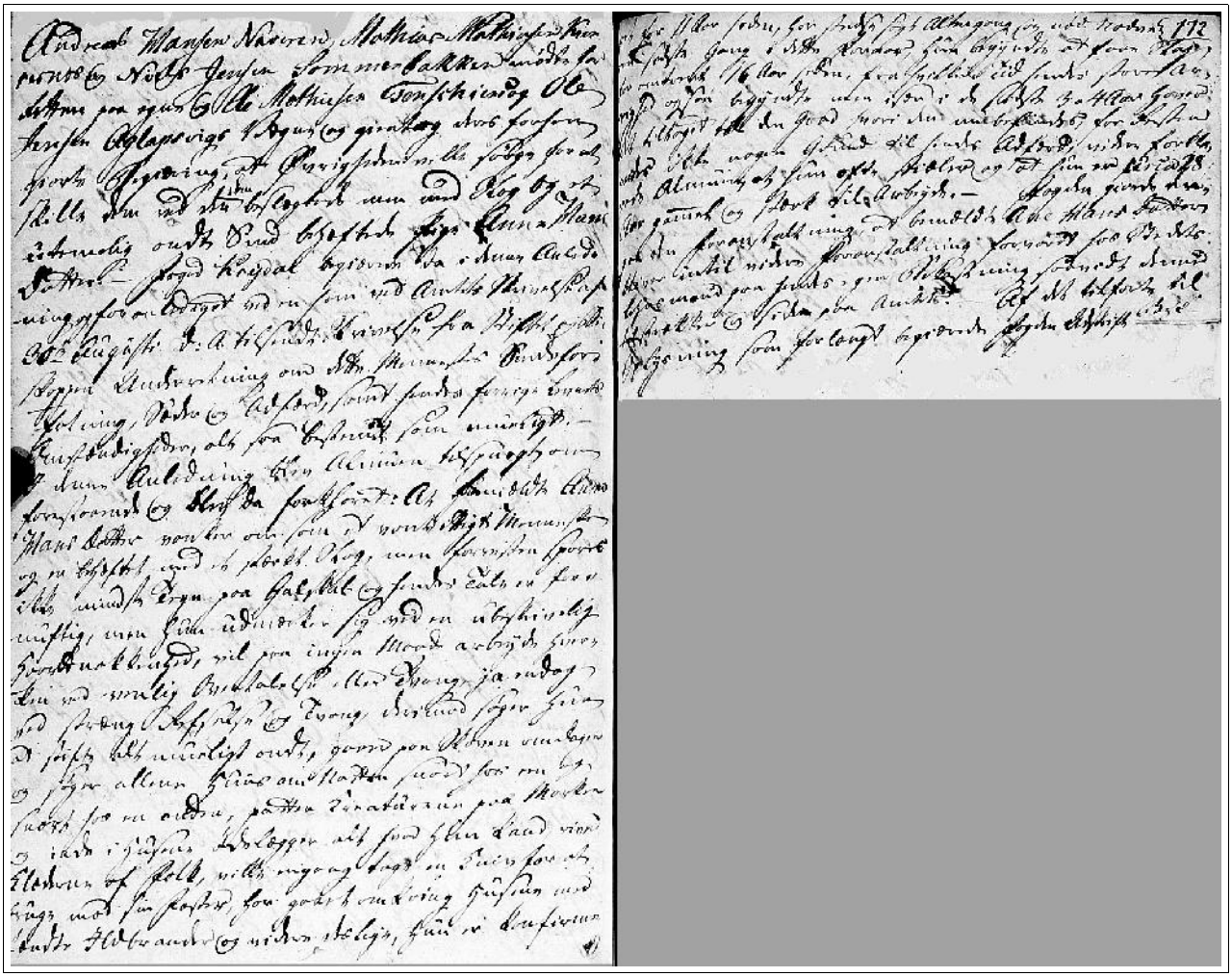

Tingbok Senja og Tromsø nr. 59, 1798-1802, sommertinget i Gisund tinglag, folio 171b-172a.

«Andreas Hansen, Naveren, Mathias Mathiasen, Kierresnæs, og Niels Jensen, Sommerbakken, mødte for Retten paa egne og Ole Mathiesen, Tenschiers, og Ole Jensen, Aglapsviks, Vægne og gientog deres forhen giorte Begiæring, at Øvrigheden ville sørge for at skille dem ved den dem beslægtede, men med Slag og et utemmelig ondt Sind behæftede Pige Anne Hans Datter.

Foged Krejdal begiærede da i denne Anledning og foranlediget ved en som ved Amtets Skrivelse af 30te Augusti d.A., tilsendt Skrivelse fra Stiftet og Biskopen Underretning om dette Menneskes Sinds forfatning, Sæder og Adfærd, samt hennes forrige levnets Omstændigheder, alt saa bestemt som mueligt.

I denne Anledning blev Almuen tilspurgt om forestaaende og blev da forklaret: At bemældte Anne Hans Datter vanker om som et vanvittigt Menneske og er behæftet med et stærkt Slag, men forresten spores ikke mindste Tegn paa Galskab og hendes Tale er fornuftig, men hun udmærker sig ved en ubeskrivelig Haardnakkenhed, vil paa ingen Maade arbeyde, hverken ved venlig Overtalelse eller Tvang, ja endog ved stræng Refselse og Tvang, derimod søger hun at stifte alt mueligt ondt, gaaer paa Skoven om Dagen og søger allene Huus om Natten, snart hos een og snart hos en anden, patter Kreaturene paa Marken og inde i husene ødelægger alt hvad hun kand, river Klæderne af Folk, ville engang tage en Kniv for at bruge mod sin Faster, har gaaet omkring Husene med tændte Ild-brander og videre deslige. Hun er konfirmeret for 11 Aar siden, har stedse søgt Altergang og nød Nadverd sidste Gang i dette Foraar, hun begynte at faae Slag for omtrent 16 Aar siden, for hvilken Tid hendes store Arrighed ogsaa begyndte, men især i de sidste 3 á 4 Aar haver det tiltaget til den Grad hvori den nu befindes, for resten vides ikke nogen Grund til hendes Adfærd. Videre forklarede Almuen, at hun ofte stiæler og at hun er circa 28 Aar gammel og stærk til Arbeyde. Fogden giorde derpaa den Foranstaltning, at bemældte Ane Hans Datter bliver intil videre Foranstaltning forvaret hos Stedets Lehnsmand paa hendes egen Bekostning, saavidt denne tilstrækker og siden paa Amtets. Af det tilførte til Oplysning som forlangt, begiærede Fogden Udskrift. Besk.»[261]

(Barn IV:10, Far VI:39, Mor VI:40)

Gift 01.01.1749 i Jukkasjärvi, Jukkasjärvi (Norrbotten) med forrige ane.

V:21 mf mf f

Kiel Christophersen Strømmen. Festebonde. Født omkring 1725 på Strømmen, Tromsøysund (TR). Død 1788 på Strømmen, Tromsøysund (TR). Begravet 11.10.1788 i Tromsøysund (TR).[262]

261 Tingbok Senja og Tromsø nr. 59, 1798-1802, sommertinget i Gisund tinglag, folio 35a, 79b- 80a og 171b-172a.

Kield Christophersøn Strømmen og Elen Andersdatter Kihl ble trolovet 19.10.1756. Forlovere var klokker Willum Jensøn og Kiels far, Christopher Kieldsøn. De giftet seg 26de oktober.

Et «Skatte Mandtal over Tromsøe og Helgøe Menigheder» fra 01.09.1767 viser:

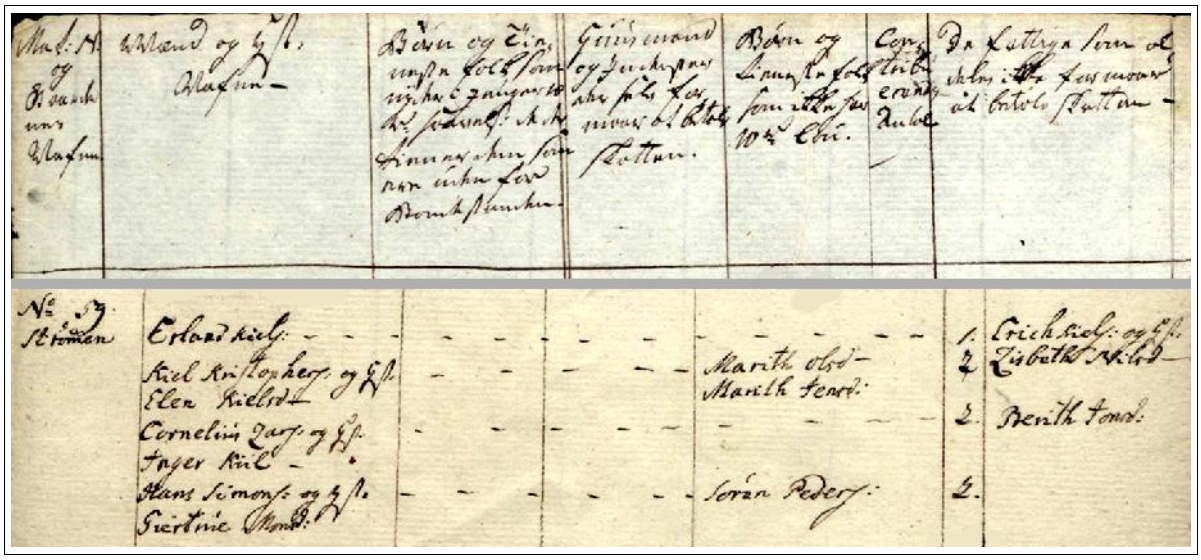

Ekstraskatt Senja og Troms fogderi 1765-68. Manntall 1767, M Tromsø og Helgøy menigheter, Helgøy, matrikkelgård no. 59 Strømmen, side 336.

«Matr: N: og Gaardenis Nafne:
No 59 Strømmen.
Mænd og Hst: Nafne:
Erland Kiels:
Contribuernes Antal: 1.
De fattige som aldeles ikke formaar at betale skatten -
Erich Kiels: og Hst: Zubath Nilsd:
Mænd og Hst: Nafne:
Kiel Kristophers: og Hst: Elen Kielsd: [Feilskrift for: Elen Andersdatter Kiil].
Børn og tienstefolk som ikke faar 10 dr. løn:
Marith Olsd:
Marith Jensd:
Contribuernes Antal: 2.
Mænd og Hst: Nafne:
Cornelius Lars. og Hst: Inger Kiil.
Contribuernes Antal: 2.
De fattige som aldeles ikke formaar at betale skatten -
Berith Jonsd:
Mænd og Hst: Nafne:
Hans Simons: og Hst: Giertine Monsd:
Børn og tienstefolk som ikke faar 10 dr. løn:
Søren Peders:
Contribuernes Antal: 2».

I et «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder saaledes som de befandtes at være udi Tall d: 15. aug: 1769» oppgis Kiel å være 48 år og Ellen 40 år gamle:
«Gaardernes Nafne:
Strømmen
Brukarar og koner:
Erland Kiels: - 40 [år] og H: Kirsten Olsd: - 29
Born:
Kristen Ols: foster B: - 9
Brukarar og koner:
Arne Anders: - 29 og Hst. Karen Larsd. - 37
Tenarar:
Karen Andersd: - 27, Marith Olsd. Enke - 62
Brukarar og koner:
Erich Kiels: - 39 og Lisbeth Nilsd: - 40
Born:
Kiel Erichs. - 4, Nils - 2½, Frans - ½, Hendricha - 9, Elen Maria - 8, Anne - 6

262 Kirkebok Tromsø: 1779-96: «Begravne», folio 163.

Brukarar og koner:
Kiel Ols. - 75
Brukarar og koner:
Kiel Kristophers: - 48, Hst. Elen Andersd. - 40
Born:
Kristopher Kiels: - 12, Aleth - 14, Abelona - 9, Ingebor - 5
Tenarar:
Nils Peders. - 13, Helge Hans. - 18, Elen Nilsd. - 51
Brukarar og koner:
Berith Jonsd: Enke - 86
Born:
Segnel Larsd. - 30
Tenarar:
Peder Jans. - 12, Anne Jonsd. - 14, Kiel Ols. - 68
Brukarar og koner:
Ole Frans. - 40 og Hst. Anne Larsd. - 28
Born:
Johannes Ols. - 2½, Berith Olsd. - ½
Brukarar og koner:
Kornelius Lars: - 41 og Hst. Inger Margreth Kiil - 43
Born:
Peter Lorens Korneliis. - 2½, Anders Kiil - 21
Tenarar:
Hans Fridrichs. - 31, Lavina Hansd. - 30
Brukarar og koner:
Hans Simons: - 42 og Giertrue Monsd. - 44
Born:
Simon Hans. - 15, Morten - 12, Kristopher - 10, Bertinus - 8, Lars - 6, Kiel - 4, Martha Malena - 1
Tenarar:
Søren Peders. - 26, Morten Peders. - 20, Marith Jensd. - 24».

Hans Simonsen var sønn til Simon Kielsen og Cornelius Larsen antagelig sønn til Lars Kielsen. Simon og Lars var begge sønner til Kiel Torlufsen som vi finner på Strømmen i 1702. Hans og Cornelius var derfor Kiels fettere. Vi finner flere av Cornelius Larsens søsken som faddere når Elen og Kiel døper sine barn.

Kiel Xstophersen Strømmen døde i 1788, 63 år gammel.

-->> Erich Kielsen Strømmen fikk sønnen Nils i 1767.

-->> Enkemand Roald Kielsen Strømmen døde i 1804, 58 år gammel.[263]

(Barn IV:11, Far VI:41, Mor VI:42)

Gift 26.10.1756 i Tromsøysund (TR) med[264] neste ane.

Barn:

Christopher Kielsen Strømmen. Født 1758 i Strømmen, Tromsøysund (TR). Døpt 24.09.1758 i Tromsøysund (TR).[265] Død 19.03.1833 i Strømmen, Tromsøysund (TR). Begravet 31.03.1833 i Strømmen, Tromsøysund (TR).[266] (Se IV:11).

V:22 mf mf m

Elen Andersdatter Kiil. Født omkring 1731 på Bakkeby, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Levde 1742 på Bentsjord, Tromsøysund (TR). Levde 1757 i Strømmen, Tromsøysund (TR). Død 1783 i Strømmen, Tromsøysund (TR). Begravet 1783 i Tromsøysund (TR).[267]

263 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Døbte», folio 39. Ekstraskatt Senja og Troms fogderi 1765-68. Manntall 1767, M Tromsø og Helgøy menigheter, Helgøy, matrikkelgård no. 59 Strømmen, side 336. «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder» fra 15. august 1769, avskrevet i 1955 ved Statsarkivet i Tromsø.

264 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Trolovelser og Brudevielser», folio 102.

265 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Ægte og uægte Børns Daab», folio 41.

266 Kirkebok Tromsø 1829-37: «Døde mandkjøn», folio 862, nr. 15.

267 Kirkebok Tromsø 1779-96: «Begravede», folio 156.

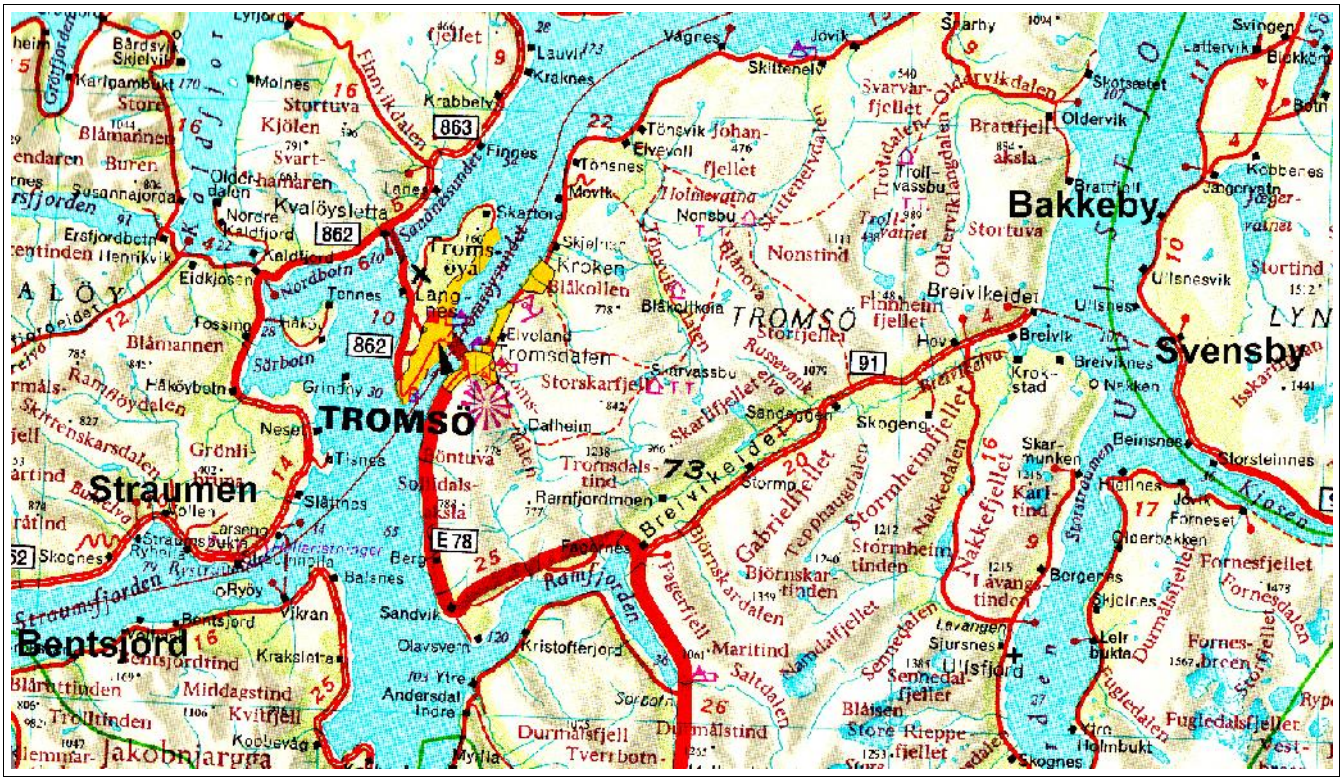
TROMSØ
Tromsøya
Tromsdalen
Bakkeby
Svensby
Straumen
Bentsjord
Sandvik
Ramfjorden
Straumsfjorden
Ullsfjorden
Ullsfjord
Ullsnesvik
Breivikeidet
Breivik
Oldervik
Ersfjordbotn
Kaldfjord
Eidkjosen
Fossing
Sørbotn
Håköybotn
Grønlia
Tisnes
Slåttnes
Balsnes
Ryøy
Vikran
Olavsvern
Kristofferjord
Andersdal Indre
Myrlia
Kraksletra
Middagstind
Kvitfjell
Trolltinden
Jakobnjargga
Bentsjordfjellet
Blåmannen
Blåkollen
Storsteinnes
Fornesfjellet
Fornesdalen
Durmålsfjellet
Durmålstind
Tverrbotn
Maritind
Saltdalen
Sørbotn
Store Rieppe-fjellet
Blåisen
Sjursnes
Lavangen
Nakkefjellet
Stormheimfjellet
Gabrielfjellet
Tromsdalstind
Ramfjordmoen
Nonstind
Troll-vassbu
Troll-vatnet
Finnheim-fjellet
Svarvar-fjellet
Brattfjell
Oldervikdalen
Ullsnesvik
Stortind
Skjelnes
Kroken
Nonsbu
Elvevoll
Tønsvik
Tønsnes
Lauvli
Kraknes
Vågnes
Jøvik
Skittenelv
Finnvikdalen
Krabbely
Finnes
Lanes
Skarhola
Norbotn
Tønnes
Grindøy
Nesel
Catheim
Storskarfjellet
Skarfjellelva
Russevarre
Sandgodden
Skogeng
Skogenes
Skognes
Holmbukt
Leirbukta
Borgenes
Skjelnes
Oldervikbakken
Beinsnes
Forneset
Hjellnes
Skarhytta
Svingen
Blokkhø
Botn
Kobbenes
Jægervatn
Isskarfjellet
Kjosen
Nakkedalen
Stormheim-tinden
Lavangs-tinden
Karl-tind
Skar-hunken
Bjørnskar-tinden
Bjørnskardalen
Tagerfjell
Rambergan
Sennedal-fjellet
Sennedalen
Nandalfjellet
Fugledalen
Fugledalsfjellet
Vest-
Ryp
Kløfjellet
Kløfjellelva
Skittenelvdalen
Troldalen
Oldervikdalen
Blåmannen
Buren
Svart-haren
Susannajorda
Kvaløysletta
Ramfjordbotn
Ramfjordelva
Ramfjordvatnet
Ramfjordmarka
Ramfjordeidet
Skittenskarsdalen
Straumsbukta
Straumsbukta
Ryøyhamn
Bentsjord
Skognes
Berg
Fagernes
Sandvik

Gift 26.10.1756 i Tromsøysund (TR) med[268] forrige ane.

V:23 mf mm f

Nils Mogensen Lanes. Rydningsmann. Født omkring 1721 på Andsnes, Malangen (TR). Levde 1752 på Aursfjord, Malangen (TR). Levde 1760 på Lanes, Hamnvaag, Malangen (TR). Død 1808 på Lanes, Hamnvaag, Malangen (TR). Begravet 08.05.1808 i Malangen (TR).[269]

Niels står oppført som husmann i Aursfjorden i 1752, kanskje også året før, men i 1753 er han «affløt».

Han føres så som inderst under Hamnvaag i perioden 1753-55.

Gård nr. 24 Lanes ligger på et nes, smalt og flatt nederst, men med god helling oppover mot skogen. Der har det rimeligvis allerede tidlig vært en naturlig eng, og på neset har det stått en lade. Første ledd i Lanes kommer av stedets lappiske navn «Laddo njarga» av laddo, en lade. I eldre tid finner man også navnet «Straumsnes» brukt om gården, og det har sin forklaring i den strie strømmen mellom Lanes og Mesterøya.

Tiendelistene gir oss av og til beskjed om hva den enkelte fisker har solgt til forskjellige oppkjøpere (trondhjemsborgere), men det kan jo godt være bare en del av årets fangst. Dessverre er fogderegnskapenes tiendelister ikke digitalisert for tiden etter omkring 1718. En fortegnelse uten underskrift fra 1765 forteller at borgeren (antagelig J. Colban i Laukvik) har kjøpt 30 våger torsk av Jens Jensen Spildra og 10 våger råtorsk av Niels Monsen Lanes ute i Hekkingen.

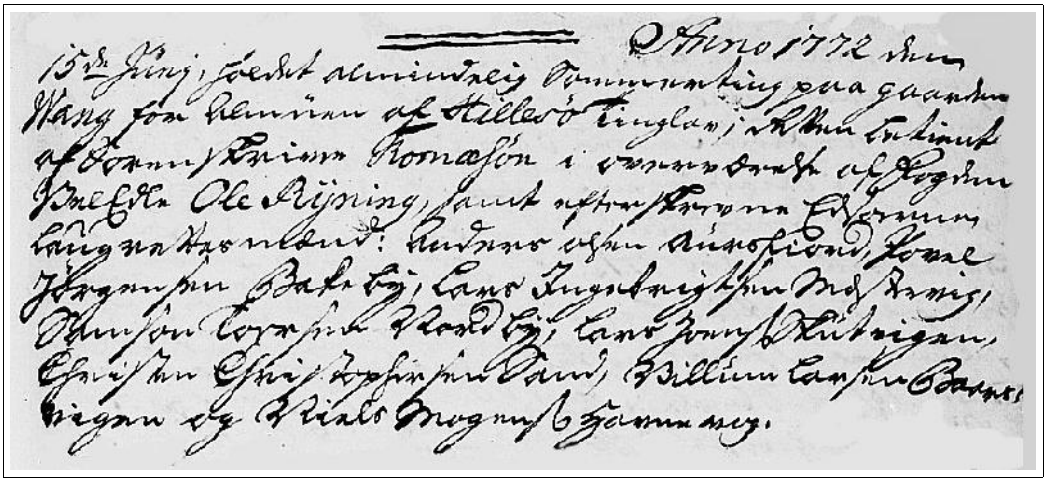

Tingbok Senja og Tromsø nr. 51, 1770-74, Hillesø tingsted, folio 98a.

Ved Hillesøy ting 15.06.1772 var 7 av de 8 lagrettsmennene fra Malangen. Det var Anders Olsen Aursfjord, Povel Jørgensen Bakkeby, Lars Ingebrigtsen Mestervik (Eliasnes), Samson Torsen Nordby (Storsteinnes), Lars Jonsen Skutvik, Christen Christophersen Sand og Nils Mogensen Hamnvaag (Lanes). En slik mannsterk representasjon i lagretten tyder på at disse malangsværingene var vel ansette folk. Men så var også lagrettsmenn pliktige til å møte på tinget. I 1782 ble Ingebrigt Christensen Sand (Mortenhals) ilagt 1 rd. 3 mark i mulkt for uteblivelse.

Rydningsplasssen Lanes ble skyldlagt 10.10.1775. Rydder var Nils Mogensen, sønn til Mogens Urbanusen Andsnes og Anne, datter til Anders Erichsen, Hamnvaag. Ifølge Malangen Bygdebok giftet de seg i 1743. Rydningsmannen «haver sidded der sine Rydnings frihedsaar», altså kan gården ha blitt påbegynt sist i 1750-årene. Oppsitterne på Hamnvåg, deriblant den tilstedeværende lagrettsmann Niels Jensen, hadde intet imot skyldsetning av Lanes som egen gård. Den fikk sin utstrekning mellom Oterberget utenfor og inn til «Fjeldelva i Stålbotn». Det var brennefang og litt furuskog. Beboerne kunne i gode år høste litt korn, og ellers fø noen kreaturer med tilhjelp av skav og brom. Men fisket var hindret av isen om vinteren. Gården ble taksert for 1 pund landskyld. Under henvisning til kongeskjøte av 25.05.1761 over almenningen i Tromsø fogderi og siden «samme plads iche støder nogen andens eiendom, men er beliggende ved søen mellom andre proprietair iorder», fant man ut at «ommeldte plads Lanes bliver Tromsøe proprietairs eiendom».

Gården Lanes ble oppført under nabogården Hamnvaag i de første årene etter rydningen. Dette gjaldt også ved skattemanntallet i 1767 og folketellingen i 1769. I eldre kilder kalles stedet også Strømsnes og i sesjonsmatrikkelen i 1769 står det Hamnevold.

Et «Skatte Mandtal over Tromsøe og Helgøe Menigheder» fra 01.09.1767 viser:

---

268 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Trolovelser og Brudevielser», folio 102.

269 Kirkebok Tromsø 1806-1821: «Begraved», folio 823.

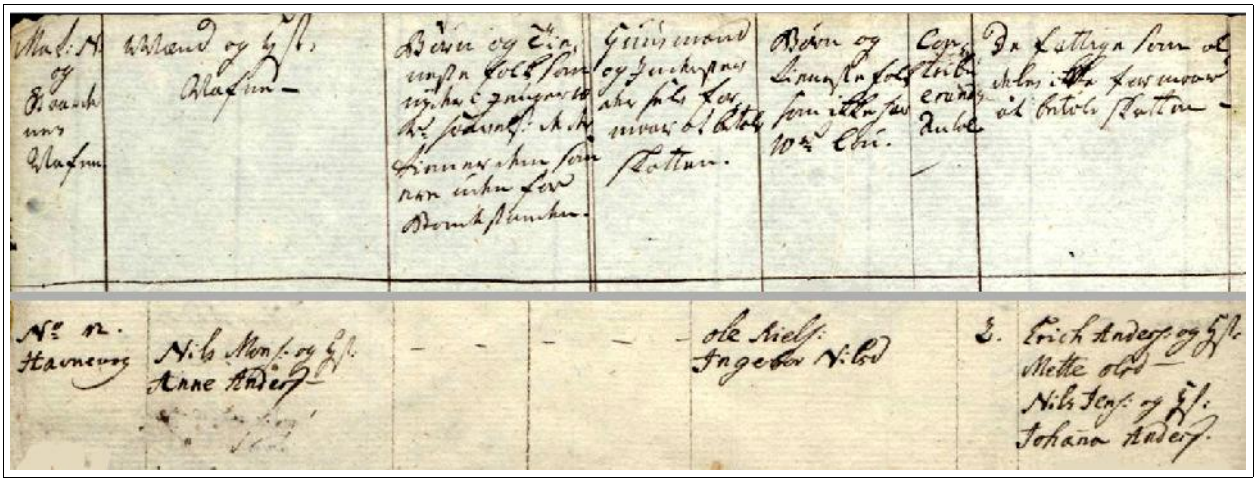

Ekstraskatt Senja og Troms fogderi 1765-68. Manntall 1767, M Tromsø og Helgøy menigheter, Helgøy, matrikkelgård no. 12 Havnevåg, side 335.

«Matr: N: og Gaardenis Nafne:
No 12 Havnevog.
Mænd og Hst: Nafne:
Nils Mons: og Hst: Anne Andersd:
Børn og tienstefolk som ikke faar 10 dr. løn:
Ole Niels:
Ingebor Nilsd:
Contribuernes Antal: 2.
De fattige som aldeles ikke formaar at betale skatten -
Erich Anders: og Hst: Mette Olsd:
Nils Jens: og Hst: Johanna Andersd:».

En «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder saaledes som de befandtes at være udi Tall d: 15. aug: 1769» viser:
«Gaardernes Nafne:
Havnevog
Brukarar og koner:
Nils Mons: - 51 [år] og Hst. Anne Andersd. - 58 [på Lanes under Hamnvaag]
Born:
Ole Kiels: - 24, Mons Nils: - 15, Anders - 13, Kirsten - 19, Berith - 11,
Alexander Nils: f:B: [fosterbarn] - 7
Tenarar:
Ingebor Nilsd: - 58
....».

Alexander var antagelig sønn til Nils Ingebrigtsen, født 05.02.1762 og døpt «Domin. Invocávit», dvs. 1. søndag i fasten (Kirkebok Tromsø nr. 1, folio 48).

Nils satt som eneste bruker til 1781. Dette året opplot han 8 mark til sønnen Mons, «da han er gammel og arm, og har ingen å hjelpe seg på sin alderdom». I 1786 bygslet sønnen Anders 8 mark og satt som bruker sammen med sin far og bror. Men han forsvinner allerede i 1790 og har vel da reist til Balsfjord. En oppgave fra 1795 viser at Nils og sønnen Mons da satt med hver sin halvdel av gården, dvs. 12 mark hver.

Han giftet seg annen gang i 1787 med Adelus Paulsdatter fra Bakkeby, datter til Paul Jørgensen og Synøf Pedersdatter. Niels var da ca. 67 år, mens Adelus var meget yngre, født ca. 1747, og altså bare 40 år. Adelus og Niels hadde ingen barn.

Manntallet fra 1801 viser at Nils og hans familie nå føres under Nordfjord. Det fremgår også at han var båtbygger:

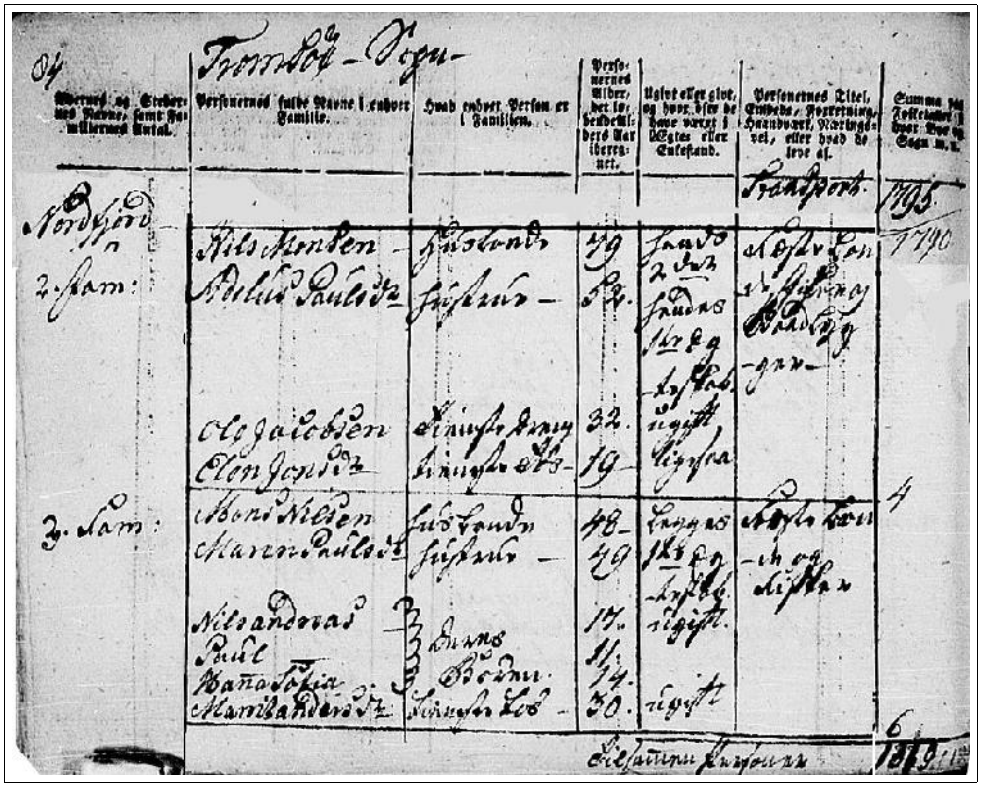

Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 213b.

«Nils Monsen - Husbonde - 79 år - Hans 2det Ægteskab - Fæstebonde, Fisker og Baadbygger.
Adelus Paulsdatter - Hustrue - 52 år - Hendes 1ste Ægdeskab.
Ole Jacobsen - Tieneste Dreng - 32 år - Ugift.
Elen Jonsdatter - Tienste Tøs - 19 år - Ugift.
Mons Nilsen - Husbonde - 48 år - Begges 1ste Ægteskab - Fæstebonde og Fisker.
Maren Paulsdatter - Hustrue - 49 år - Begges 1ste Ægteskab.
Nils Andreas - Deres Børen - 17 år - Ugift.
Paul - Deres Børen - 11 år.
Hanna Sofia - Deres Børen - 14 år.
Marrit Andersdatter - Tienste Tøs - 30 år - Ugift.»

Nils døde i 1808:
«8d. Maji: Dmd Nils Mogens: Strømsnæs 88».

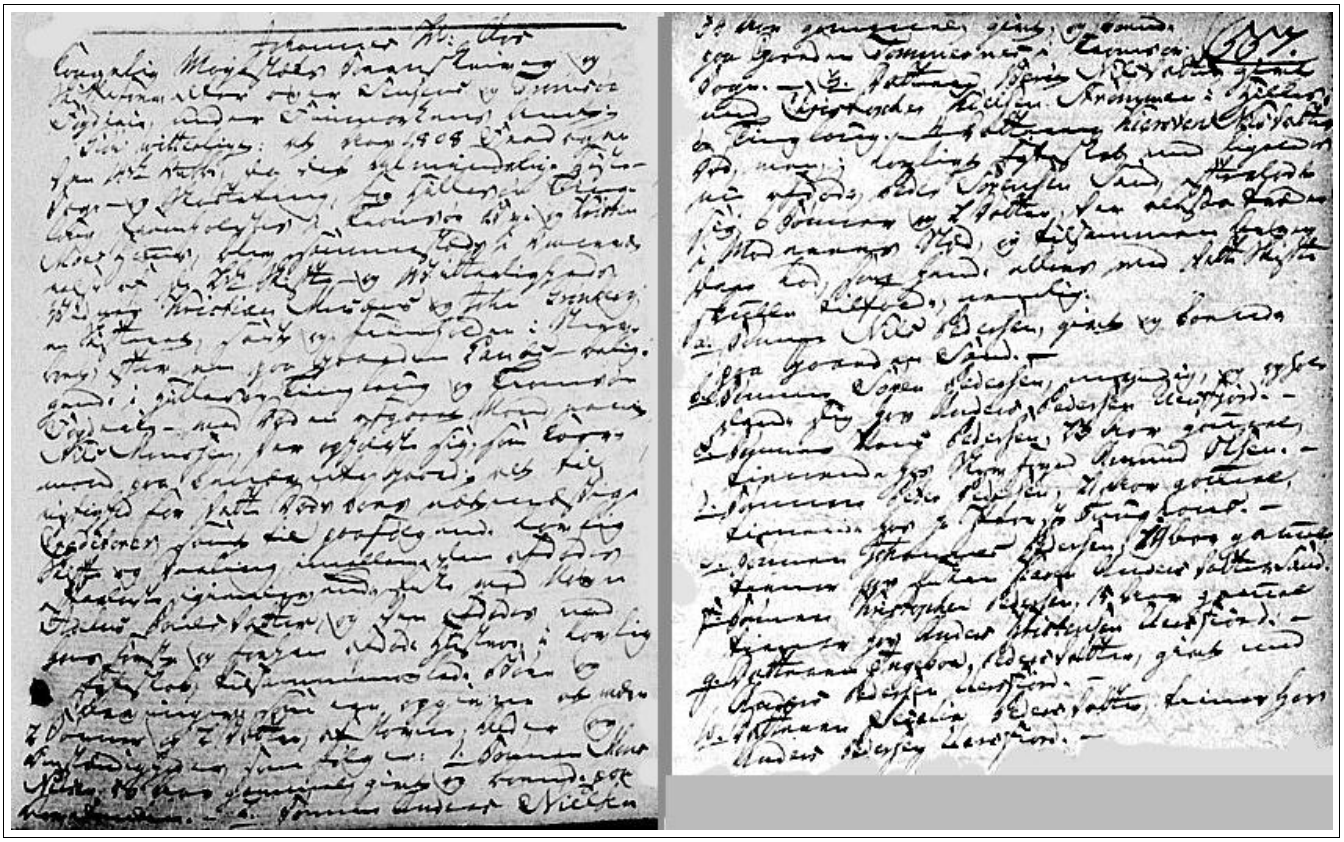

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 14 (skifteutlodningsprotokoll nr. 151), 1805-09 folio 557a.

Det ble avholdt skifte etter Nils i 1808. Arvingene oppgis å være
Enken Adelus Paulsdatter.
Sønnen Mons - 56 år gammel og bor på hjemmeplassen Lanes, gift.
Sønnen Anders - 54 år gammel, bor på Tømmernes i Balsfjorden, gift.
Datteren Berith - gift med Kristopher Kieldsen i Strømmen.
Datteren Kirsten - død, var gift med avdøde Peder Sørensen Sand. De har barna
Niels, født 1775, gift og bor på Sand.
Søren, født 1777, myndig og oppholder seg hos Anders Pedersen i Aursfjorden.
Hans, født 1784, «tienende Skovfoged Amund Olsen [Olsborg].
Peder Christian, født 1786, «tiende hos ??»
Johannes, født 1789, «tiende hos enke Karen Pedersdatter?, Sand».
Kristopher, født 1792, «tiende hos Anders Christensen?. Aursfjord».
Ingeborg Anna, født 1780, gift med Anders Pedersen, Aursfjord.
Cecilia Maria, født 1795, hos Anders Pedersen, Aursfjord.
For Kirstens mindreårige barn var Kristopher Kieldsen i Strømmen formynder.

Etter at Nils døde, satt sønnen Mogens med hele Lanes.[270]

(Barn IV:12, Far VI:45, Mor VI:46)

Gift omkring 1750 med neste ane.

Barn:

Berrit Nielsdatter Lanes/Strømmen. Født 1759 på Lanes, Hamnvaag, Malangen (TR). Døpt 21.01.1759 i Malangen (TR).[271] Levde 1769 på Hamnvaag, Malangen (TR). Død 12.11.1825 i Strømmen, Tromsøysund (TR). Begravet 30.11.1825 i Tromsøysund (TR).[272] (Se IV:12).

---

270 Tingbok Senja og Tromsø nr. 51, 1770-74, Hillesø tingsted, folio 98a. Ekstraskatt Senja og Troms fogderi 1765-68. Manntall 1767, M Tromsø og Helgøy menigheter, Helgøy, matrikkelgård no. 12 Havnevåg, side 335. «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder» fra 15. august 1769, avskrevet i 1955 ved Statsarkivet i Tromsø. Folketellingen i 1801, 1902 Tromsø, folio 213b. Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 14 (skifteutlodningsprotokoll nr. 151), 1805-09 folio 557a-559a.. N. A. Ytreberg: Malangen Bygdebok (1943), side 226, 445-446. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 119. Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre. Notater av Nils Johan Fosli, Oslo. Alvin Andreassen i Yggdrasil: Mogens Urbanussen og hustru Berith Nielsdatter på Ansnes i Malangen.

271 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Ægde og uægte Børns Daab», folio 42.

272 Kirkebok Tromsø 1821-28: «Døde Qvindekjøn», folio 213, nr. 43.

V:24 mf mm m

Anne Andersdatter. Født omkring 1710 på Hamnvaag, Malangen (TR). Levde fra 1745 til 1752 på Aursfjord, Malangen (TR). Levde 1769 på Lanes, Hamnvaag, Malangen (TR). Død 1786 på Lanes, Hamnvaag, Malangen (TR). Begravet 16.04.1786 i Malangen (TR).[273]

Anne kom fra Hamnvaag i Malangen.

N. A. Ytreberg antar i «Malangen Bygdebok» at Anne giftet seg med Niels fra Andsnes omkring 1743, men dette kan ikke stemme. De kan ikke ha giftet seg før omkring 1750.

Anne var nemlig første gang gift med Kield Olsen fra Aursfjord hvor de også bodde. Kield var bror til Birthe og Benjamin, to søsken som fikk en trist skjebne.

Birthe var gift med Jens Olsen på Kjervik. Ekteskapet sluttet i tragedie. Birthe og hennes bror, Benjamin, drepte Jens, senket ham i havet og satt huset i brand. Mordet ble senere oppdaget, og søskenparet flyktet til Aursfjord-området. Etter en stund ble de arrestert og dømt til døden. De flyktet fra fengslet og kom til Sverige hvor de igjen ble arrestert. De ble så henrettet på Rya ca. 1742.

Anne og Kield hadde sønnen Ole, født ca. 1745. Han ble boende hos sin mor til han giftet seg med Maren Erichsdatter Lem i 1775. Han døde «af tæring» i 1794, 60 år gammel.

Kield døde tidlig og det er skifte etter ham i 1749, sønnen Ole er da 4 år gammel. Som formynder er oppnevnt hans morfader, Anders Erichsen i Hamnvaag
«som ere en ærlig og ædruelig Mand».

Og først nå kunne Anne og Niels gifte seg.

Anne og Niels hadde følgende barn (minst):
Ca. 1750: Kirsten, gift 1775 med Peder Sørensen Sand.
Ca. 1754: Mogens, overtok Lanes, gift med Maren Paulsdatter.
1755: Anders, til Tømmernes i Balsfjord, gift med Maren Thomasdatter Selnes.
1759: Berith, gift med Christopher Kielsen Strømmen, døde i 1825, 66 år gammel.

1755: «Samme Dag (1. Adv. Søndag) Niels Mogenß: Hamvog og Anna Anders: Deres ægte barn Døbt, Navnet Anders». Faddere: Eric Andersen Hamvog, Niels Jensen Spilder, Peder Mogensen Ansnes, Anna Cicelia Bødtker og Barbara Andersdatter Tromsøh (Kirkebok 1753-78, folio 35).

Anne døde i 1786:
«1te Paasche Dag: Ane Andersdr. Norfjord - 76 aar - Sotdød».

I eldre tider ble personer fra Lanes og de andre gårdene i Nordfjorden ofte oppført som bosatt i Nordfjord.

Skiftet etter Anne ble avholdt 11.01.1787:

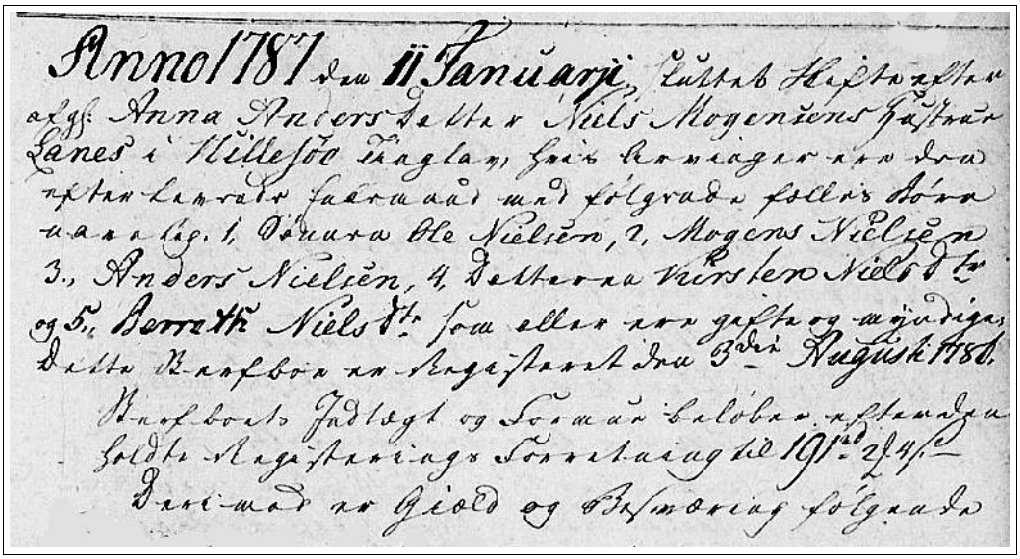

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 9 (skifteutlodningsprotokoll nr. 144), 1785-89 folio 228a.

«Anno 1787 den 11 Januarji sluttet Skifte efter afgh: Anna Andersdatter Niels Mogensens Hustrue Lanes i Hillesøe Tinglaw, hvis Arvinger ere den efterlevende faderen med følgende felles Børn navnlig
1. Sønnen Ole Nielsen.
2. Mogens Nielsen.
3. Anders Nielsen.
4. Datterne Kirsten Nielsdtr.

273 Kirkebok Tromsø 1779-96: «Begravne i Tromsøe 1786», folio 160.

5. Berreth Nielsdtr.
som aller ere gifte og myndige.
Dette Sterfboe er Registeret den 3die Augusti 1780.
Sterfboets Indtægt og Formue beløber efter den holdte Registerings Forretning til
191 rd. 2 mark 4 sk.
Derimod er Gield og Besvering følgende
....

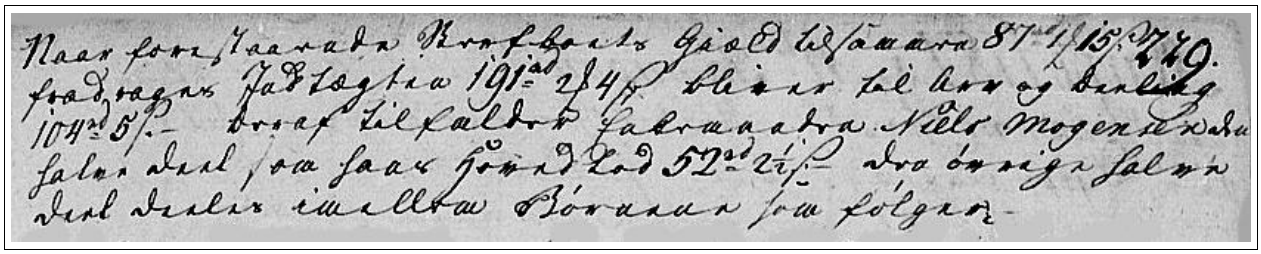

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 9 (skifteutlodningsprotokoll nr. 144), 1785-89 folio 229a.

Naar forestaaende Sterfboets Gield tilsammen
87 rd. 1 mark 15 sk.
fradrages Indtægten
191 rd. 2 mark 4 sk.
bliver til Arv og Deeling
104 rd. 5 sk.
Deraf tilfalder Enkemanden Niels Mogensen den halve deel, saa faar Hovedlod 52 rd. 2½ sk.
Den øvrige halve deel deeles mellom Børnene som følger
....

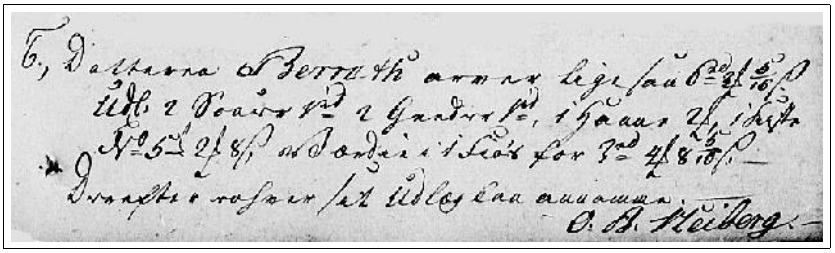

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 9 (skifteutlodningsprotokoll nr. 144), 1785-89 folio 229a.

6. Datteren Berreth arver ligesaa 6 rd. 3 mark 5/16 sk. udl:
2 Sour -1 rd.
2 Geeder - 1 rd.
Hanne - 2 mark.
1 Kiste No. 5 - 2 mark 8 sk.
Værdie i 1 Fiøs for - 3 rd. 4 mark 8 5/16 sk.
Derefter ..hver Sit Udlæg kan annamme.
O. B. Heiberg.»[274]

(Barn IV:12, Far VI:47, Mor VI:48)

Gift omkring 1750 med forrige ane.

V:25 mm ff f

Hans Larsen Sandøre. Festebonde. Født mellom 1692 og 1699. Levde 1769 på Sandøre (Sannes), Balsfjord (TR). Død 1780 på Sandøre (Sannes), Balsfjord (TR). Begravet 09.04.1780 i Balsfjord (TR).[275]

Det er usikkert når Hans ble født, da kildene divergerer når det gjelder hans alder:
- Et «Siele Register» fra 1769 oppgir at Hans da er 70 år gammel, dvs. født ca. 1699.
- Når han dør i 1780 oppgis hans alder til 88 år, dvs. født ca. 1692.

Han var neppe så gammel som oppgitt da han døde da deres barn er født fra begynnelse av 1730-årene og utover.

Magelssen hevder i «Balsfjords bygdebok» at Hans kom fra Salten. Anders Ole Hauglid skriver imidlertid i «Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra» at det er usikkert hvor Hans og kona kom fra, likeså om han

274 Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 9 (skifteutlodningsprotokoll nr. 144), 1785-89 folio 228a-229a. N. A. Ytreberg: Malangen Bygdebok (1943), side 446. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra. Notater av Nils Johan Fosli, Oslo. Alvin Andreassen i Yggdrasil: Mogens Urbanussen og hustru Berith Nielsdatter på Ansnes i Malangen.

275 Kirkebok Tromsø 1779-1796, folio 153.

kan ha vært i slekt med de andre nordmennene som kom samtidig.

Vi finner imidlertid følgende interessante innførsel i kirkeboken 19.02.1785:

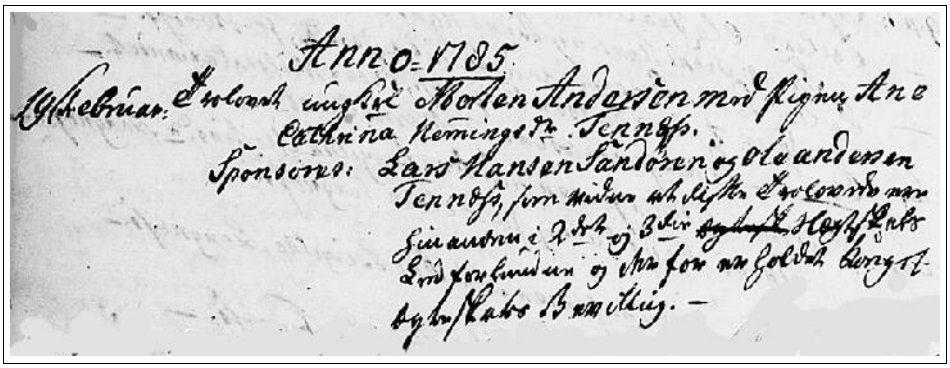

Kirkebok Tromsø nr. 3, 1779-96: 1785 «Trolovede og Copuledere», folio 110.

«Anno 1785 - 19 Februar:
Trolovet Ungkrl Morten Andersen med Pigen Ane Catharina Hemmingsdtr Tennæs.
Sponsores: Lars Hansen Sandøren og Ola Andersen Tennæs,
som vidne at disse Trolovede var Hinanden i 2det og 3die Slægtskabs Leed forbunden
og derfor erholdet Kongel. Ægteskabs Bevilling» (Kirkebok 1779-96, folio 110).

- Morten (født 1733-43) var sønn til Anders Andersen Tennæs (ca. 1706-1777) som kom fra Vanvikan i Leksvik og Malene Larsdatter (ca. 1709-1789). Hans farforeldre er ikke kjente, hans morforeldre var Lars Olsen Tennæs (ca. 1672-1759) og Marith Baardsdatter (død ca. 1751).
- Anne Cathrina (født 1762) var datter til Hemming Haagensen Thomasjord (ca. 1732-1799) og Marrit Hansdatter (født ca. 1741). Hennes farforeldre var Haagen Gautesen Kaldsletten (ca. 1690-ca. 1753) og Ellen Hansdatter (født ca. 1691). Hennes morforeldre var Hans Larsen Sandøre (ca. 1692/99-1780) og Anna Jonsdatter (ca. 1704-1776).
- 2 generasjoner tilbake finner vi altså at Mortens farfar het Anders. Mortens farmor er ukjent, men hun bodde antagelig i Vanvikan i Leksvik. Hans morforeldre var Lars Olsen og Marith Baardsdatter på Tennæs.
- Motsvarende vil «3die Slægtskabs Leed» tilbake på Ane Catharinas side peke ut oldefedre som het Gaute, Hans Andersen Findnes Søndre (ca. 1659-ca. 1708) som var far til Ellen Hansdatter på Kaldsletten, Lars og Jon. Blandt oldemødrene kjenner vi kun Johanna (ca. 1660-1756), datter til Rynild Hemmingsen Sandnes og gift med Hans Andersen.
- Det er ikke trolig at Hans Larsen på Sandøre var sønn til Lars Olsen på Tennæs i et tidligere ekteskap, alternativt født utenfor ekteskap! I 1702 finner vi Lars Olsen på Sør-Langnes, uten at barn oppgis.
- Samtidig kan ingen av oldefedrene til Ane Catharina (Gaute, Hans, Lars og Jon) være identiske med Mortens farfar, Anders.
- Det er derfor trolig at det må være Mortens ukjente farmor som er identisk med mor til Haagen Gautesen, Hans Larsen eller Anna Jonsdatter.

Det er imidlertid mulig at Hans er oppvokst på Ytre Selnes (Stornes), noe Alvin Andreassen antyder i en artikkel om «Balsnes og Sletta i eldre tider» i Yggdrasil nr. 2, 2003.

I manntallet fra 1702 finner vi her fostersønnen Hans Larsen, 6 år gammel:

Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, Tromsø sogn, folio 176.

«Endog findes Effter Skrefne Udj Helgøe Tingsted og Hører til Tromsøe Sogn og Menighed:
...
Opsid: eller Leyl: Stand og Vilkor:
fattige skyldfolch her Nord.
Gaardernis eller pladssernis Nafne:
Selnes.

Opsidernis eller Leyl: Nafne: - Deris Alder:
Christopher Gunderßen: - 62.
Sønnernis Nafne: - Deris Alder:
Jon Christopherß: - 22.
Jens Christopherß: - 16.
Gunder Christopherß: - 12.
Tieniste Karle og Drengis Nafne - Deris Alder:
fostersøn Hans Larß: - 6.»

Christopher var sønn til degnen Gunder Larsen (Laursen) på Sør-Langnes. Han var 21 år i 1666, og hadde kommet til Selnes i 1675 hvor han satt som bruker av en stor gård i mange år.

Skiftet etter denne Hans Larsens forstermor, Maren Jacobsdatter, som ble avholdt på Selnes i Balsfjord 30.06.1712, avdekker en familietragedie. Fosterforeldrene til denne Hans Larsen viser seg å være både hans far- og mor-foreldre, han var deres «Sønne og Datter Børn». Foreldrene, som altså var søsken, hadde begått blodskam noe som den gang, på 1690-tallet, ble straffet med døden! Sønnen het Lars, men søsterens navn får vi aldri vite, da de bevarte Justisprotokollene ikke går så langt tilbake i tiden:

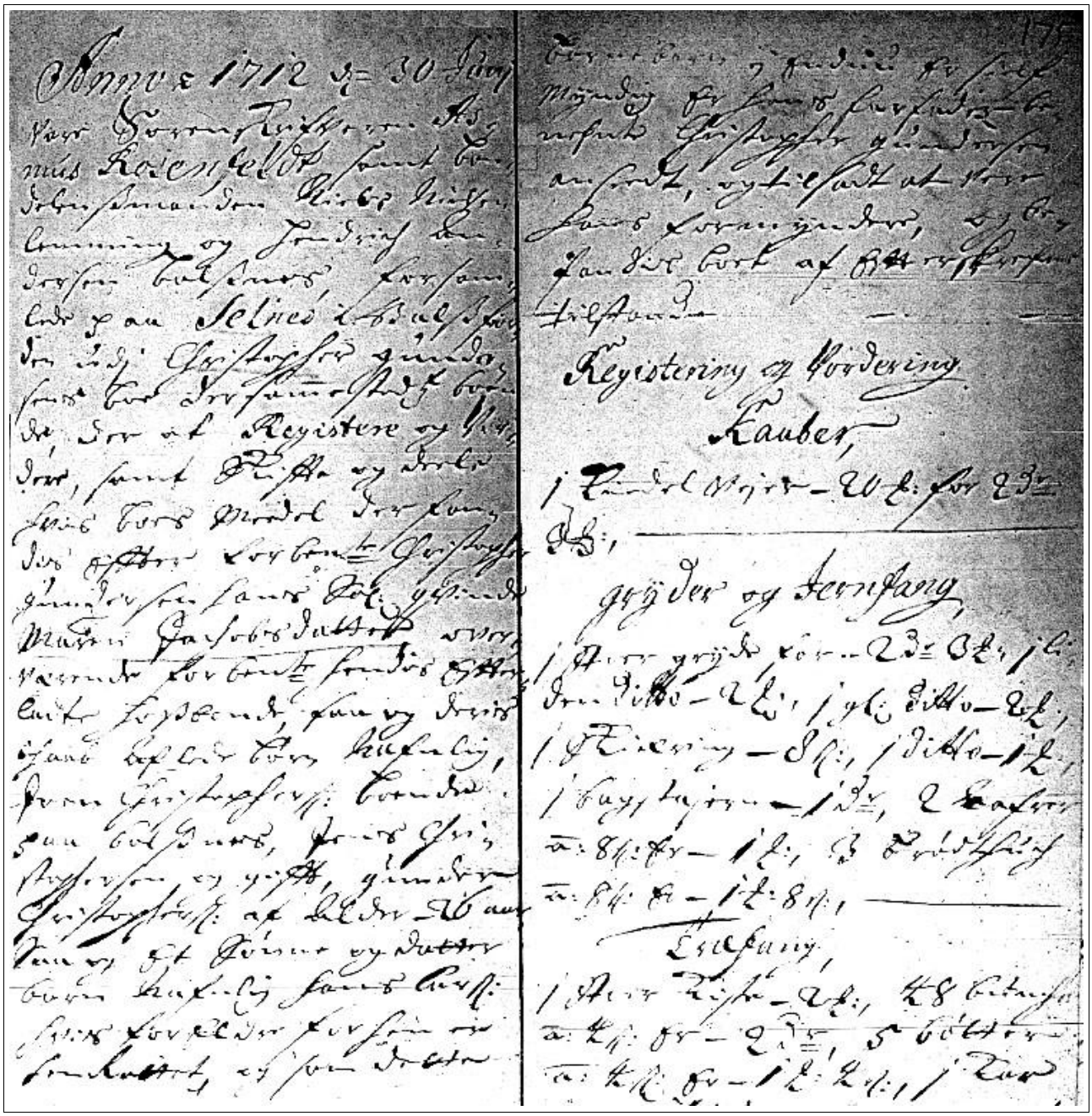

Skifteprotokoll Tromsø nr. 3, 1690-1700 og 1707-13, folio 175a.

«Anno d. 1712 d= 30 Junj vare Sorenskrifueren Asmus Rosenfeldt samt Bondelensmanden Niels Nielsen Lemming og Hendrich Andersen Balßnes, forsamlede paa Selnes i Balsfiorden udj Christopher Gundersens Boe der sammestedz boede, der at Registere og Vurdere, samt Skifte og Deele hans Boes Meedel der fandis effter forbe[nefn]te Christopher Gundersen hans Sal: Qvinde Maren Jachobsdatter.

Overværende for ben[efn]te hendis Effterladte Hosbonde,
Saa og deris ihoeb Aflede Børn Nafnlig,

Joen Christopherß: Boende paa Balsnæs,
Jens Christophersen og Gift,
Gunder Christopherß: af Alder - 26 Aar
Saa og
Et Sønne og Datter Børn Nafnlig Hans Larß: hvis forÆldre forhen ere henRettet, og som dette Børnebørn ej Endnu(?) er sielf Myndig Er hans Farfader benefnte Christopher Gundersen anseedt, og tilsadt at vere hans Formynder,
og befandis Boet af Efterskrefne tilstande
Registering og Vurdering
....

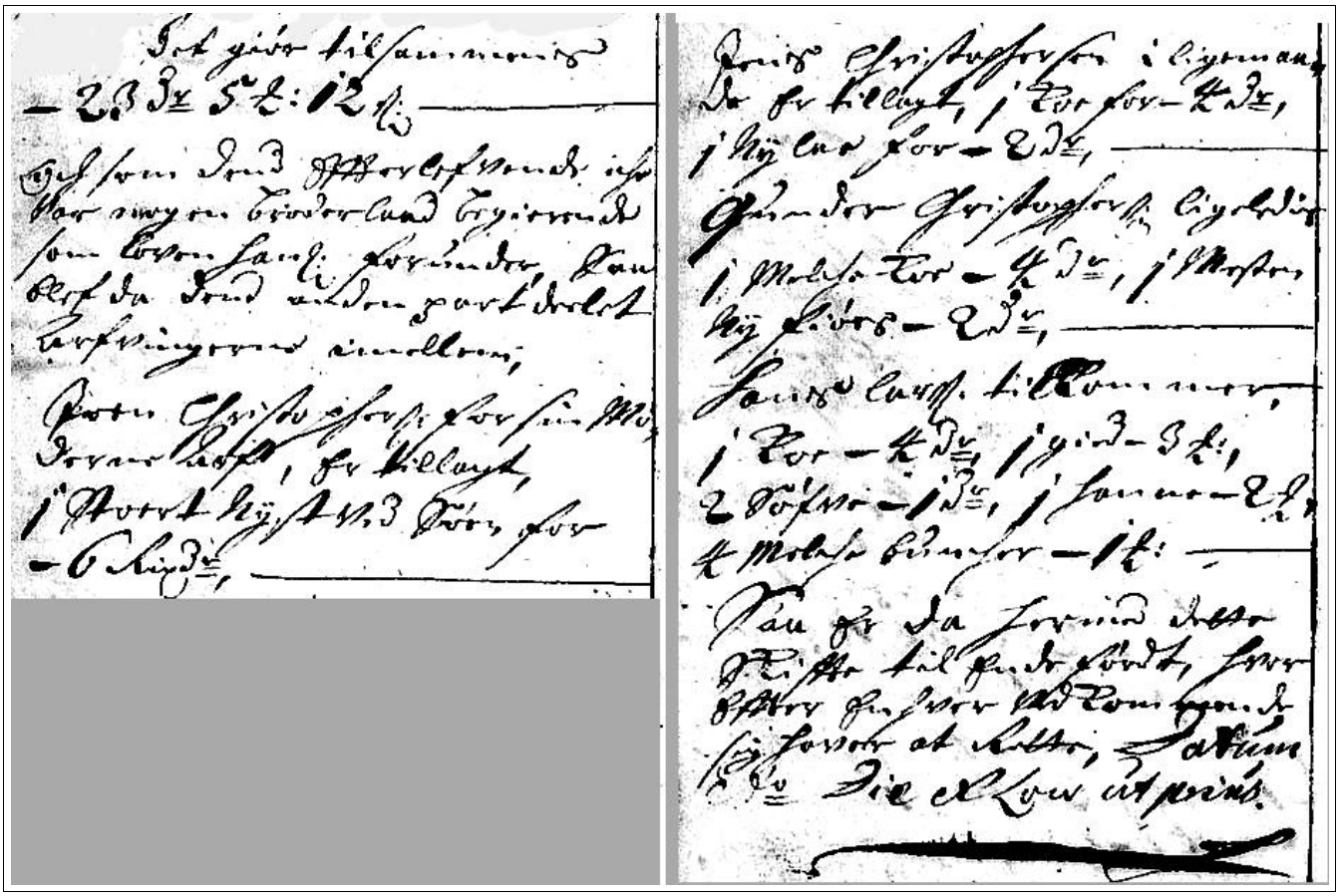

Skifteprotokoll Tromsø nr. 3, 1690-1700 og 1707-13, folio 176b.

Det givt tilsammens 23 dr - 5 mark - 12 skilling
Och som dend Effterlefvende iche var nogen Broderlaad Begierede som Loven Hand forunder, Saa blef da dend anden Part deelet Arfvingerne imellem.
Joen Christopherß: for sin Moderens Arff, Er tillagt
1 Stoert Nyst (Nøst?) ved Søen for - 6 Rixdr.
Hans Christohersen i ligemaade Er tillagt,
1 Koe for 4 Dr, 1 Ny lae for - 2 Dr,
Gunder Christophersen ligeleldes
1 Melche Koe - 4 Dr, 1 nesten Ny Fiøes - 2 Dr,
Hans Larß: tilkommer
1 Koe - 4 Dr, 1 Gied - 3 ort, 2 Søfwe - 1 Dr, 1 Hanne 2 ort - 4 Melche Bucher - 1 ort:
Saa er da hermed dette Skiftte til Ende førdt, herEfter Enhver adkom nyede Sig haver at Rette,
Datum Die Actum ut Primo.»

Faren avsto altså fra sin hustrulodd, fostersønnen Hans fikk samme andel av arven som sine far- og morbrødre. I skiftet nevnes hele 11 melkekyr på gården.

Sandøra, eller Sannes som det står i de eldste dokumentene, ble tatt i bruk som rydning tidlig i 1730-årene.
Her, rett utenfor Jegerberget, slo nordmannen Hans Larsen seg ned, visstnok i 1733, og begynte å rydde stedet. Dette fremgår av protokollen fra sommertinget i 1739:

«Anno = 1739 d = 10 Junij Blev paa Nor = grundfiord holdet Sommerting, Med samtlige Helgøe tingsteds Almue ved Retten præsiderede Kongl: May'ts: foget Sr Andreas Tønder, samt Sorenskriveren Asmus Rosenfeldt, saa og til Rettens bethienning; ...»

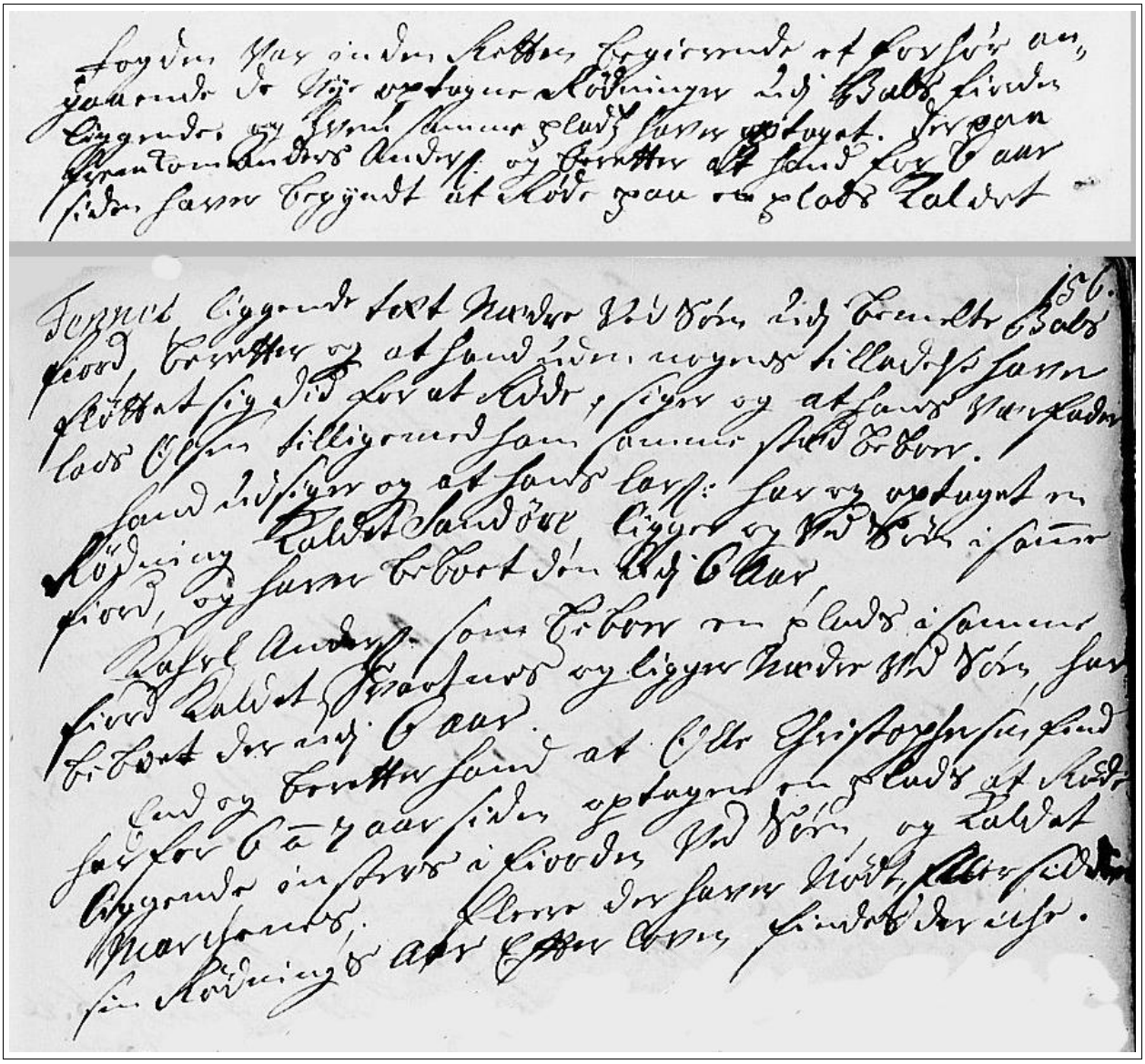

Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 155b-156a.

«Fogden var inden Retten begierende at forhør angaaende de Nye optagne Rødninger udj Balsfiorden liggende. og hvem samme pladtz haver optaget. Derpaa fremkom Anders Anders: og beretter at hand for 6 aar siden haver begyndt at Røde paa en plads kaldet Tennes liggende tæt Nædre Ved Søen udj bemelte Balsfiord, beretter og at hand uden nogens tilladelse haver fløttet sig did for at Røde, siger og at hans værfader lars Olsen tilligemed ham samme stæd beboer.

hand udsiger og at hans lars: har og optaget en Rødning kaldet Sandøre, ligger og ved Søen i samme fiord, og haver beboet den udj 6 aar,

Kahrl Anders: som beboer en plads i samme fiord kaldet Svartnes og ligger Nædre ved Søen, har beboet der udj 6 aar.

End og beretter hand at Olle Christophersen find har for 6 á 7 aar siden optagen en plads at Rødde liggende insters i fiorden ved Søen, og kaldet Marchenes; fleere der haver Nødt, Eller sid?? sin Rødnings aar Eftter loven findes der iche.»

Da skyldsetningskommisjonen kom 24.08.1741, kunne de ikke legge fram noe skriftelig bevis for retten til å rydde, men Hans hevdet at fogden Tønder hadde gitt ham lov. Han og familien fikk imidlertid bli på Sandøra.

Grenseskillet ble satt fra Hamren på den ytre siden til Ingerberget (Jegerberget) på innsiden. Jorden ble funnet å være skrinn og ikke å kunne utbringe fôr til mer enn 2 kyr, og dette selv om man tok skogen til hjelp. Det ble opplyst ved skyldsetningsforretningen, at det var tilstrekkelig bjørkeskog til brensel, men intet fiskeri uten «en kokfisk undertiden». Bruket ble skyldsatt for 12 merker.

Hans og kona, Anne Jonsdatter [feilaktig skrevet Andersdatter i 1767 og Olsdatter i 1769], fikk 8 barn på stedet. Gjennom senere ekteskap ble denne familien sterkt knyttet til Anders Andersen «Markeneskvænen»'s familie.

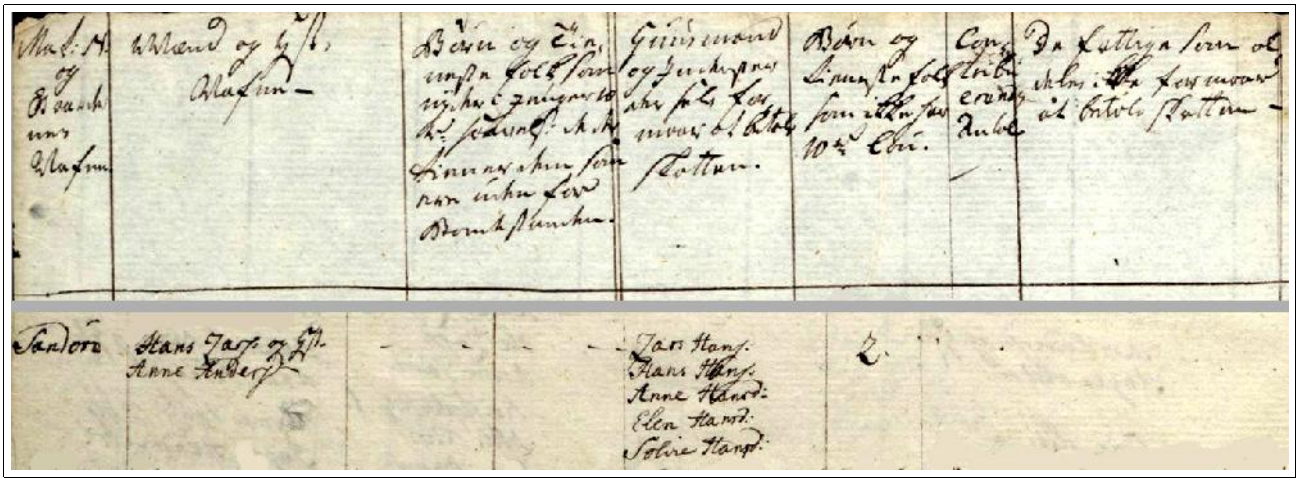

Ekstraskatt Senja og Troms fogderi 1765-68. Manntall 1767, M Tromsø og Helgøy menigheter, Tromsø, Sandøre, side 333.

Ved et skattemanntall i 1767 finner vi Hans og Anne (feilskrevete etternavn Andersdatter) og barna Jan, Hans, Anne, Elen og Sølvie på Sandøre.

Sønnen Lars ble ikke registrrert i skattelisten, antagelig fordi han gjorde tjeneste i den kongelige dansk-norske marine, noe som han fikk avskjed fra først i 1769.

Et «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder saaledes som de befandtes at være udi Tall d: 15. aug: 1769» viser:
«Gaardernes Nafne:
Sandøre
«Brukarar og koner:
Hans Hans. - 35 [år] og Hst. Susanna Andersd. - 23
Born:
Beata Hansd. - 1
«Brukarar og koner:
Hans Lars. - 70 og Hst. Anne Olsd. [feilskrift for Jonsd.] - 72
Born:
Lars Hans. - 36, Anne - 40, Solvie - 23
Tenarar:
Hendrich Ols. - 13».

Hans Larsen Sandøre døde våren 1780, han oppgis å være 88 år gammel.
«Dom: post Pasc 2 (2. søndag etter påske) Hans Lars. Sandøre 88».

Skifte etter Hans ble avholdt 20.09.1780:

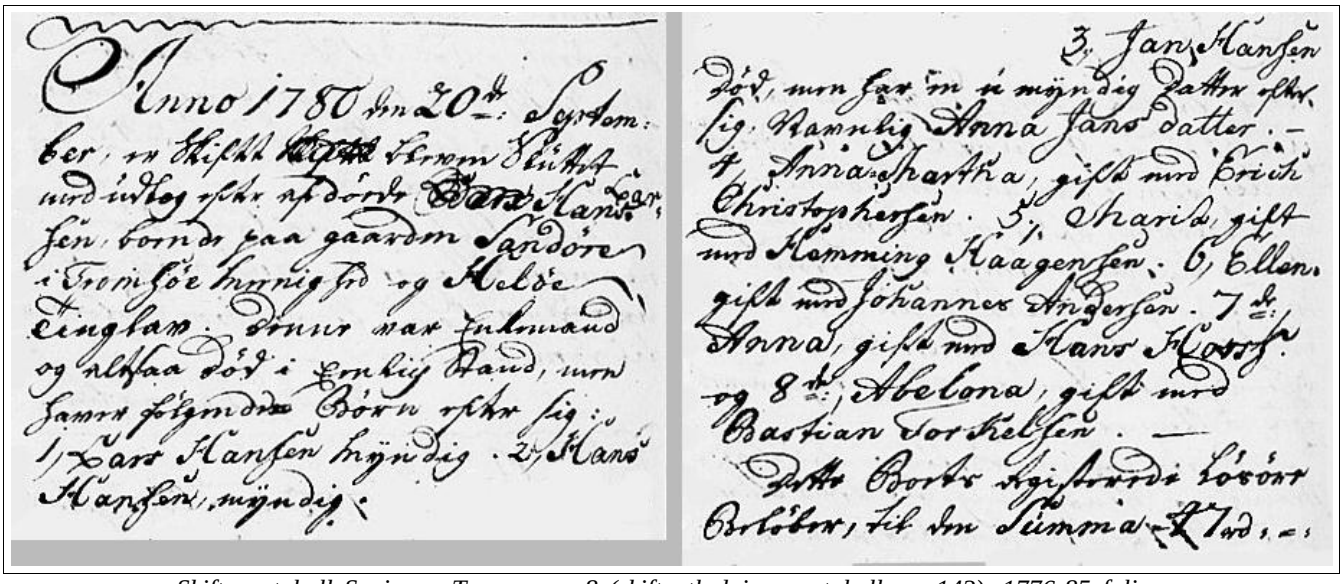

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 8 (skifteutlodningsprotokoll nr. 143), 1776-85 folio 82b.

«Anno 1780 den 20de September, er skiftet bleven Sluttet med udtag efter afdøde Hans Larsøn, boende paa gaarden Sandøre i Tromsøe Meenighed og Heløe Tinglaw. Denne var Enkemand og altsaa død i Eenkig Stand, men haver følgende Børn efter Sig:
1, Lars Hansen Myndig.

2, Hans Hansen, myndig.
3, Jan Hansen Død, men har en u-myndig Datter efter Sig Namnlig Anna Jansdatter. –
4, Anna Martha, gift med Erich Christophersen.
5, Marit, gift med Hemming Haagensen.
6, Ellen, gift med Johannes Andersen.
7de Anna, gift med Hans Hansen(?) og
8de, Abelona, gift med Bastian Torkelsen. –
Dette Boets Registerede Løsøre Beløber, til den Summa 27 rd. –
...».

Bruket ble delt mellom hans 2 sønner, Lars som fikk 8 merker og Hans som fikk 4 merker. Sønnene er begge brukere i 1787.[276]

(Barn IV:13)

Gift med neste ane.

Barn:

Lars Hansen Sandøre. Født mellom 1733 og 1741. Levde 1769 på Sandøre (Sannes), Balsfjord (TR). Død 1810 på Sandøre (Sannes), Balsfjord (TR). Begravet 29.07.1810 i Balsfjord (TR).[277] (Se IV:13).

Marrit Hansdatter Sandøre. Født omkring 1741. Levde fra 1769 til 1805 på Thomasjord, Balsfjord (TR). (Se V:14).

Elen Hansdatter Sandøre. Født omkring 1743. Levde fra 1769 til 1776 på Markenæs, Balsfjord (TR). Levde fra 1776 til 1801 på Sandbukta, Markenæs, Balsfjord (TR). (Se V:12).

V:26 mm ff m

Anna Jonsdatter Sandøre. Født omkring 1704 på Langnes Nordre, Tromsøysund (TR). Levde 1769 på Sandøre (Sannes), Balsfjord (TR). Død 1776 på Sandøre (Sannes), Balsfjord (TR). Begravet 26.05.1776 i Balsfjord (TR).[278]

Det hevdes at Anna var datter til Joen Nielsen og Birthe Andersdatter på Nord-Langnes. Jeg har imidlertid ikke sett bevis for at dette er korrekt. Ifølge skiftet etter Joen i 1715 hadde han da to døtre som begge het Anne og som var 14, henholdsvis 6 år gamle. Døtrene skulle altså være født ca. 1701 og ca. 1709, ingen av disse fødselsår stemmer overens med den alder som oppgis for Anna i «Siele Registeret» fra 1769 eller da hun ble begravd i 1776!

Den eldste datteren ble vel gift med Morten Ressen som i 1721 overtok ½ våg fisk landskyld i Nord-Langnes etter enken Birthe Andersdatter.

«Anno=1721 d=21 Aprilis, Eftter Kongl: foget Sr: Andreas Tønders anordning, blev paa Grundfiorden udj helgøe tingsted forretaget ...

1) ? blev i Retten læst En bøxselSædel udsted af ærværdige Hr Hemming Junghans, Pastor til Tromsøe gield, og det til Morten Ressen paa 1/2 vog fiskis landskyld udj Noer Langenes som Enchen Joen Nielsens for hannem opsagt haver; ditto Jord En af Præsteboels Jorder til Tromsøe gield datterit d=21 decembris 1720/:»

Det er imidlertid mulig at Anna var datter til Joen Christophersen på Balsnes, bror til det søskenpar som ble henrettet for blodskam i 1690-årene, noe Alvin Andreassen antyder i en artikkel om «Balsnes og Sletta i eldre tider» i Yggdrasil nr. 2, 2003. Deres foreldre var Christopher Gundersen og Maren Jacobsdatter på Ytre Selnes (Stornes). Anna og Christophers fosterbarn, Hans Larsen, var i så fall søskenbarn.

Hun kalles feilaktig Olsdatter i «Siele Registeret». Da hun døde, såvel som i skiftet etter henne, oppgis imidlertid at hun het Jonsdatter.

Anna og Hans hadde følgende barn (minst):
Ca. 1729: Anna, 40 år i 1769, døde før 1801.
Ca. 1732: Hans, gift med Susanna Andersdatter, døde på Sandøre i 1800, 68 år gammel.
Ca. 1733: Abelona, gift med Bastian Torkelsen, på Huchøen (36 år gammel) i 1769, døde før 1801.
Ca. 1736: Anna Martha, gift med Erich Christophersen Sagelven i 1758,
på Tommerelven (33 år gammel) i 1769, døde før 1801.
1733-41: Lars, overtok gården, gift med Golla Sørensdatter,
oppgitt å være 36 år i 1769, men 69 år da han døde på Sandøre i 1810.

276 Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, folio 176. Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 3, 1690-1713, folio 175; nr. 8 (skifteutlodningsprotokoll nr. 143), 1776-85 folio 82b. Tingbøker for Senja og Tromsø, Helgø tingsted, nr. 2, 1729-44, folio 155b-156a (Justisprotokoll Helgøy tingsted 1739 - folio 291-92, transkribert av Nord-Troms Museum). Ekstraskatt Senja og Troms fogderi 1765-68. Manntall 1767, M Tromsø og Helgøy menigheter, Tromsø, Sandøre, side 333. «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder» fra 15. august 1769, avskrevet i 1955 ved Statsarkivet i Tromsø. N. S. Magelssen og Peter A. Larssen: Balsfjords bygdebok, 1925, side 106. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 99, 278. Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre. Alvin Andreassen: «Balsnes og Sletta i eldre tider», Yggdrasil nr. 2, 2003.

277 Kirkebok Tromsø 1806-21: Begravede, folio 829.

278 Kirkebok Tromsø 1753-1778, folio 72.

Ca. 1741: Marrit, gift med Henning Haagensen Thomasjord.
Ca. 1743: Elen, gift med Johannes Andersen Markenes.
Ca. 1746: Sølvie, konfirmert i 1765, 19 år gammel.
Jon, døde før 1777, antagelig før 1770.

Anna døde i 1776:
«Fer Pentec[óstes] (1. pinsedag) Anne Jonsd. Sandøre 72».

Skifte etter Anna ble avholdt 27.02.1777:

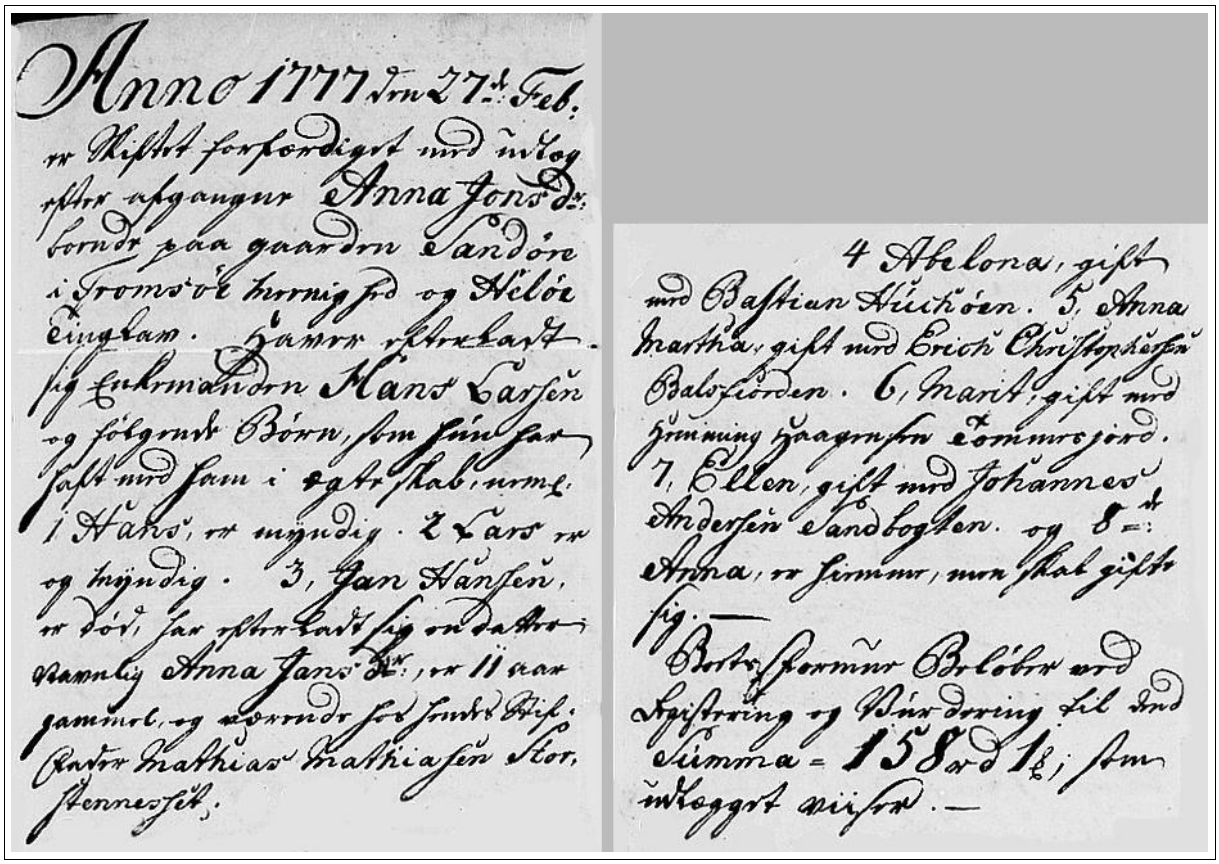

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 6 (skifteutlodningsprotokoll nr. 139), 1752-78 folio 412a.

«Anno 1777 den 27d Feb er Skiftet forferdiget med Udlæg efter afgangne Anna Jonsdr. boende paa gaarden Sandøre i Tromsøe meenighed og Heløe Tinglaw. Haver efterladt Sig, Enkemanden Hans Larsen og følgende Børn, som hun har haft med ham i ægteskab, neml.
1. Hans, er myndig.
2. Lars, er og myndig.
3. Jon Hansen, er død, har efterladt Sig en datter Namnlig Anna Jonsdtr., er 11 aar gammel,
og værende hos hendes Stiffader Mathias Mathiasen Stor Stennesset.
4. Abelona, gift med Bastian Huchøen.
5. Anna Martha, gift med Erich Christophersen Balsfjorden.
6. Marit, gift med Hemming Haagensen Tommesjord.
7. Ellen, gift med Johannes Andersen Sandbogten, og
8. Anna, er hiemme, men skal gifte sig.
Boets formue Beløber ved Registrering og Vurdering til dend Summa = 158 rd. 1 sk. som udlægget viiser.
....

Bliuer igien 100 rd. 5 mark 15 sk. Derfra afgaar endnu den Sal. Kones gangklæder Beløb 10 rd. 5 mark 14 sk. Er saa igien til Fælles Deeling imellom Enkemanden og børnene 90 rd. 1 sk.»

Skiftet etter sønnen Hans ble avholdt 31.01.1801 med et appendix 03.07.1801:

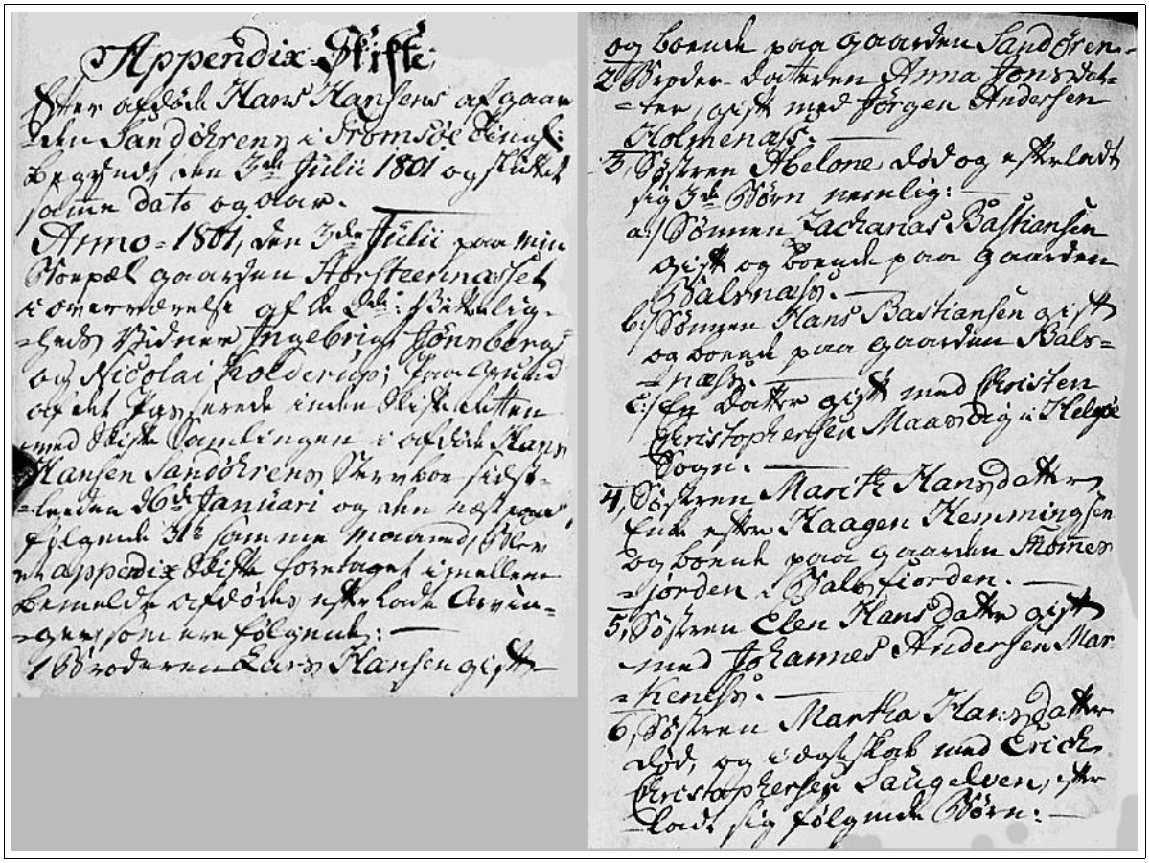

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 12 (skifteutlodningsprotokoll nr. 148), 1798-1804 folio 298a.

«Appendix Skifte
Efter afdøde Hans Hansens af gaarden Sandørenn i Tromsøe Tingl: begyndt den 3de Julü 1801 og Sluttet samme dato og Aar.

Anno 1801, den 3de Julü paa min Boepæl gaarden Storsteennesset i overværelse af de 2de Witterligheds Vidner Ingebrigt Jønnberg og Nicolai Kolderup; paa
....

Skifte Samlingen i afdøde Hans Hansen Sandørens Stervboe ... 26 Januari og ... næst paa følgende 31 Samme Maaned, Blev ... apperdix Skifte foretaget imellem bemeldte afdødes efterladte Arvinger som var følgende:

1. Broderen Lars Hansen gift og boende paa gaarden Sandøren.
2. Broder datteren Anna Jonsdatter, gift med Jørgen Andersen Holmenæss.
3. Søstren Abelone død og efterladt Sig 3de Barn nemlig:
   ....
4. Søstren Marith Hansdatter, Enke efter Haagen Hemmingsen
   [feilskrevet, skal være Hemming Haagensen]
   og boende paa gaarden Thommesjorden i Balsfiorden.
5. Søstren Elen Hansdatter gift med Johannes Andersen Marchenes.
6. Søstren Martha Hansdatter død, og i ægteskab med Erich Christophersen Saugelven efterladt sig følgende Børn:
   ...

....»[279]

(Barn IV:13)

Gift med forrige ane.

V:27 mm fm f

Søren Hansen Selnes Ytre. Festebonde, utreder. Født omkring 1704 på Berg, Rafnefjord, Tromsøysund (TR). Levde 1754 på Selnes Ytre (Stornes), Balsfjord (TR). Død 1780 på Selnes Ytre (Stornes), Balsfjord (TR). Begravet 30.07.1780 i Balsfjord (TR).[280]

Søren kom til Ytre Selnes (Stornes) fra Berg i Rafnefjord lenger ute i fjorden. Han var 65 år i 1769 ifølge et «Siele Register» det året, dvs. født ca. 1704. Magelsen oppgir feilaktig at Søren kom fra Salten.

279 Justisprotokoll Helgøy tingsted - 1738 folio 313, transkribert av Nord-Troms Museum. Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 4, 1713-51, folio 80; nr. 6, 1771-1778, folio 412; nr. 12, 1798-1805, folio 295 og 298½. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 207. Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre. Alvin Andreassen: «Balsnes og Sletta i eldre tider», Yggdrasil nr. 2, 2003.

280 Kirkebok 1779-1796: «Begrafne», folio 154 eller 155.

På det tidspunkt de første nordmenn slo seg ned i Balsfjorden, var sjøsamenes februk ute i fjorden et faktum, uten at vi nøyaktig ved hvor langt det kan føres tilbake i tiden i dette området. Jens Olsen som «tok over» etter «Gammel Anders» på Selnes, syntes han bodde «så langt inn i fjorden» at han fikk Christopher Gundersen til å slå seg i lag med seg. Christopher flyttet etter noen tid ut til Stornes og påbegynte rydning der. Med Jens Olsen og Christopher Gundersen begynte det norske landnåmet i Balsfjorden. Det skulle imidlertid gå to hele mannsaldre før andre nordmenn kom etter og fortsatte innover fjorden. Dette skjedde i 1730-årene.

Ved manntallet i 1702 finner vi følgende opplysninger om Selnes i «Carlsøe Sogn i Helgøe Tingsted»:

Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy tingsted, Carlsøe sogn, folio 159.

«Opsidernis eller Leil: Stand og Vilkor:
Hielper Sig temmelig er Creditert fra Bergen.
Opsidernis eller Leil: Nafne: Hans Tostensen - 44.
Sønnernis Nafne: Tosten Hansen - 8, Hans Hansen - 4.
Drenger:
Foster søn Abel Christensen - 6.
Morten Hansen - 24.
Tosten Tostensen - 19.
Jens Tostensen - 12.
Husmend og deris familier: Mons Tostensen - 39».

Søren ble først gift i 1735 med Karen Jensdatter, hun var enke på Ytre Selnes etter Christopher Gundersens sønn, Gunder, og det var slik Søren kom til denne gården. Karen hadde flere barn med Gunder, men ingen med Søren.

Han fikk i 1736 bygselseddel på ½ punds landskyld i Selnes av prosten Hr. Henning Junghaus, denne ble tinglyst på sommertinget i 1737:

«Anno=1737 d=13 Juny blev paa Nor=grundfiord holdet Sommerting for samtlige helgøe tingstæds Almue. Ved Retten præsiderede Kongl: Mayts: foget Sr: Andreas Tønder samt Sorenskriveren, Asmus Rosenfeldt:, saa og til Rettens Bethienning: ...

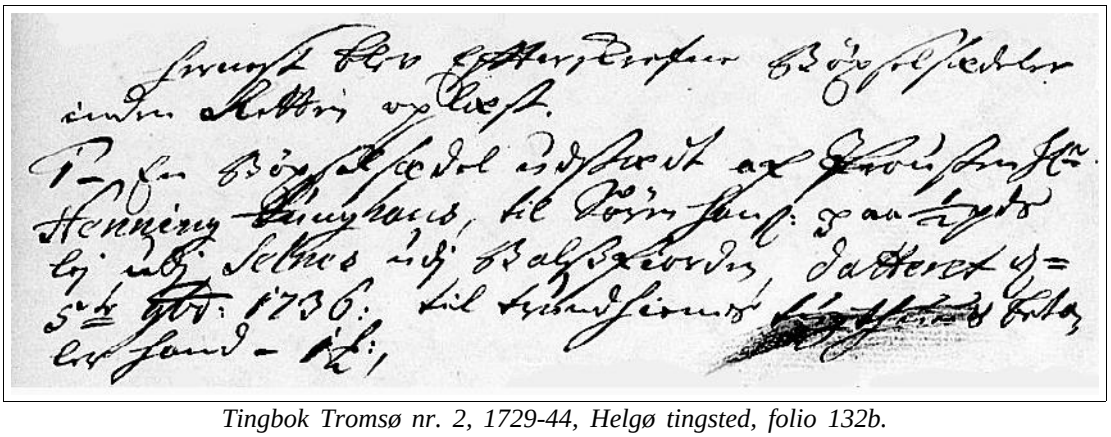

Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 132b.

Dernest blev Eftterskrefne Bøxselsædeler inden Retten oplæst.
1) En Bøxselsædel udstædt af Prousten Hr Henning Junghans, til Søren hans: paa ½ pds lej udj selnes udj Balsfiorden, datteret d=5te gbr: 1736: til trundhiems tugthuus betaler hand 1 mk:,»

Karen gikk bort, skifte ble avholdt etter Karen Jensdatter Selnes 10.07.1741:

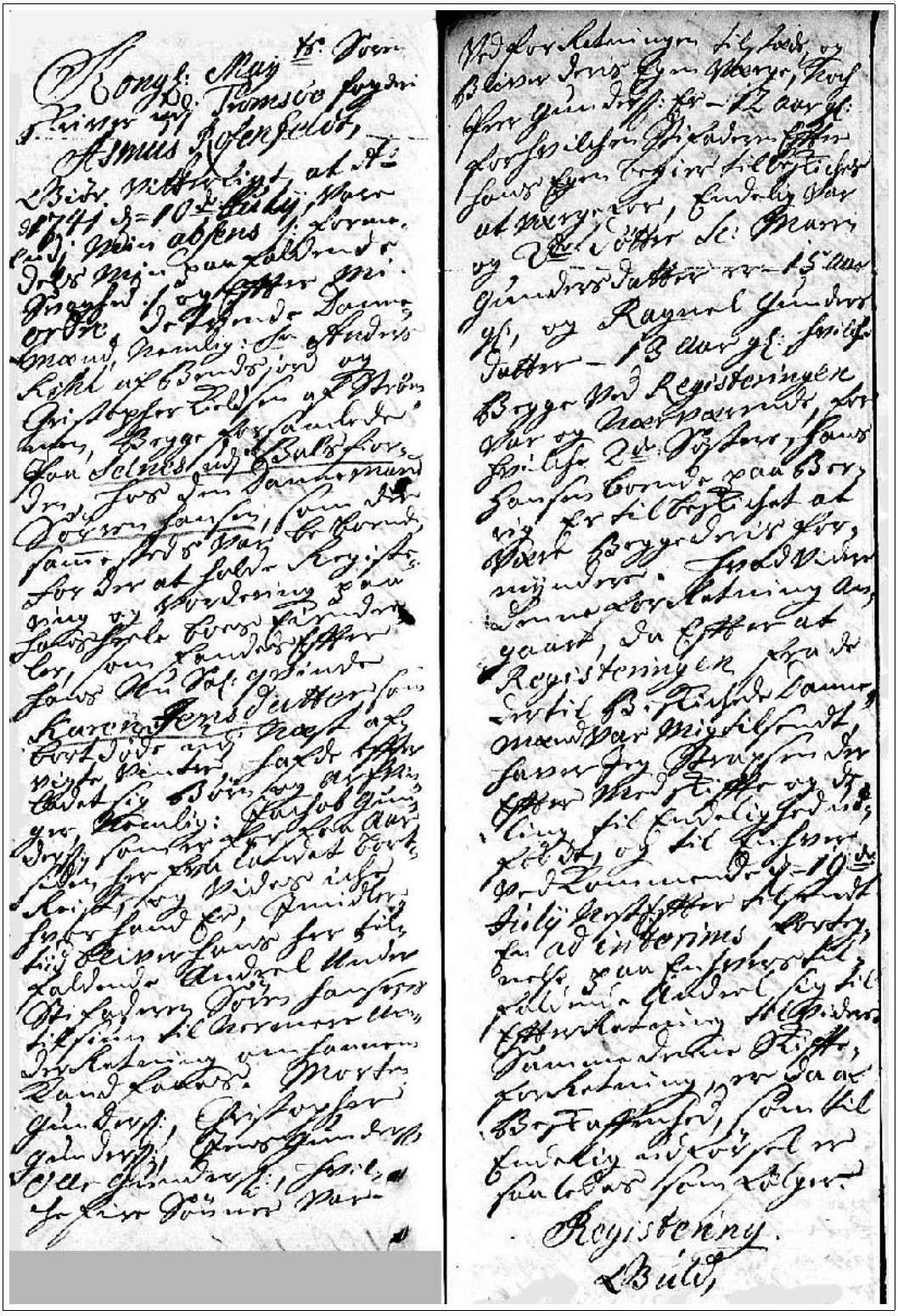

Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 364-365.

«Kongl: May:tr. Sorenskriver udj Tromsøe Fogderi Asmus Rosenfeldt,

Giør Vitterligt at Ao 1741 d = 10 July, Vare udj Min Absens /: formedels Min paafaldende Svaghed ./ og effter Min Order de tvende Dannemænd, Nemlig: Sr: Anders Kihl af Bendsjord og Christopher Kieldsen af Strømmen, Begge forsamlede Paa Selnes udj Balsfiorden hos den Dannemand Søren Hansen, som der samme steds var beboende for der at holde Registering og Vordering paa Hans Heele Boens Eiendeeler, som fandes Effter hans Nu Sal: Qvinde Karen Jensdatter som bortdøde udj Næst afvigte Vinter, Hafde effterladet Sig Børn og Arfuinger, Nemlig:

Jachob Gunders:, som er for faa Aar siden her fra Landet Bort Reist, og Vides iche hvor Hand Er, Jmidler tiid bliver Hans her tilfaldende Andeel Under Stifaderen Søren Hansens til siden til Nermere UnderRetning om Hannem Kand faaes

Morten Gunders:, Christopher Gunders:, Jens Gunders:, Olle Gunders:, hvilke fire Sønner var ved ForRetningen tilstæde, og bliver deris Egen Værge,

Noch Peer Gunders: Er - 12 Aar gl: for hvilchen Stifaderen Effter hans Egen Begier tilbeskiches at værge for,

Endelig var og 2de Døtre Sc: Maren Gundersdatter er - 15 Aar gl: og Ragnel Gundersdatter - 13 Aar gl: Hvilche Begge Ved Registeringen var og Nærværende, for hvilche 2de Søstere, Hans Hansen boende paa Berg sig Er

tilbeskichet at være Begge deris Formyndere.

Hvad Videre denne ForRetning Angaaer, da Effter at Registeringen fra de dertil Beskichede Dannemænd var Mig tilsendt, haver Jeg Straxsen der Effter Med Skiffte og Deeling til Endelighed udførdt, og til Enhver Vedkommende d = 19de July Nest Effter tilsendt En ad interims Fortegnelse paa Enhvers tilfaldene Andeel Sig til EffterRetning til Vides. Samme Denne SkiffteforRetning er da af Beskaffenhed, som til Endelig udførsel er saaledes som følger.

Registering.

Guld.

....

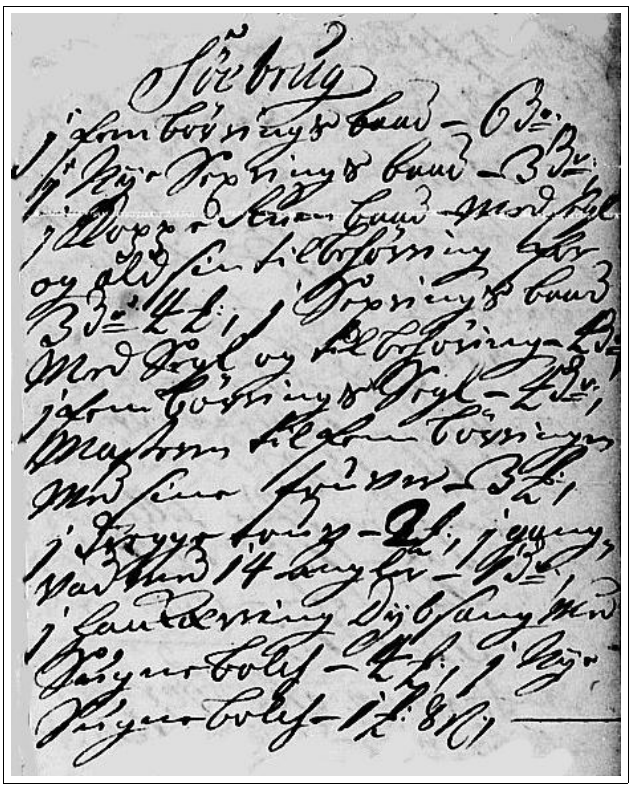

Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 367.

Søebrug.

1 Fembørings Baad - 6 rd.

1 nye Sexrings Baad - 3 rd.

1 Floppe(?) Ruen(?) Baad med Segl og ald sin tilbehøring for 3 rd. 4 mark.

1 Sexrings Baad med Segl og tilbehøringe - 4 rd.

1 Fem Børings Segl 4 rd.

Masten til Fembøringen med sine ... 3 mark.

....».

Etter at Karen døde giftet Søren seg med Ingeborg, og de fortsatte da å bo på Ytre Selnes, eller Stornes, som gården senere ble kalt.

I 1742 ble Søren oppnevnt som lagrettsmann for kommende år:

«Anno=1742 Den 2den Juny blev paa Elvevold holdet det Sædvanlilge Sommerting Med Helgøe tingsteds Almue. Ved Retten Presiderede udj Kongl: Mayts: foget Sr Andreas Tønders Absens, hans Beskiechede fuldmegtig Tienner Mons: Knud Aslou, Saa blef og i Retten tilligemed Sorenskriveren Asmus Rosenfeldt betiendt af Eftterfølgende laugRet, Nemlig ...»

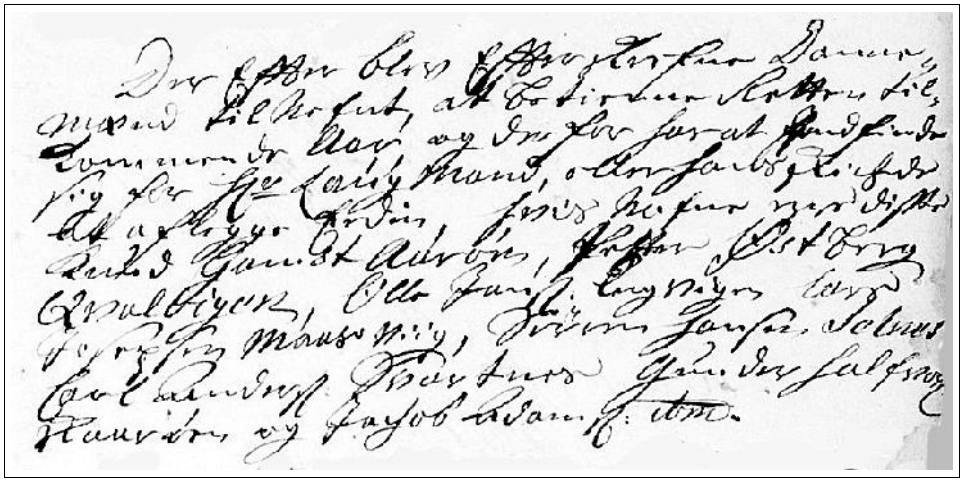

Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 203a.

«Der Eftter blev Eftterskrefne Dannemænd tilNefnt, at betienne Retten tilkommende Aar, og der for har at Indfinde sig for Hr Laugmand, eller hans skichede at aflegge Eeden, hvis Nafne erre disse: Knud Gamst Aarøen, Petter Østberg Qvalvigen, Olle Jans: Engvigen, Lars Josepsen Maasviig, Søren Hansen Selnes, Carl Anders: Svartnes Gunder halfvorsen Skaarøen og Jacob Adams: itm:»

I 1743 erstattet imidlertid Christopher Nielsen Balsnes Søren som lagrettsmann.

Søren ble innstevnet til sommertinget i 1746 av Ole Nielsen Andersdal for skjellsmål ved kirken:

«Anno 1746 dend = 9de Junii, Holdtes almindelig Sommer og Leedings- bergs ting paa gaarden Elvevold med Helgøe Tinglavs Almue, hvor da Retten blev administreret af mig Sorenskriver Thomæsøn, tilligemed efterskrevne Eedsvorne Laugrettemend neml: ..».

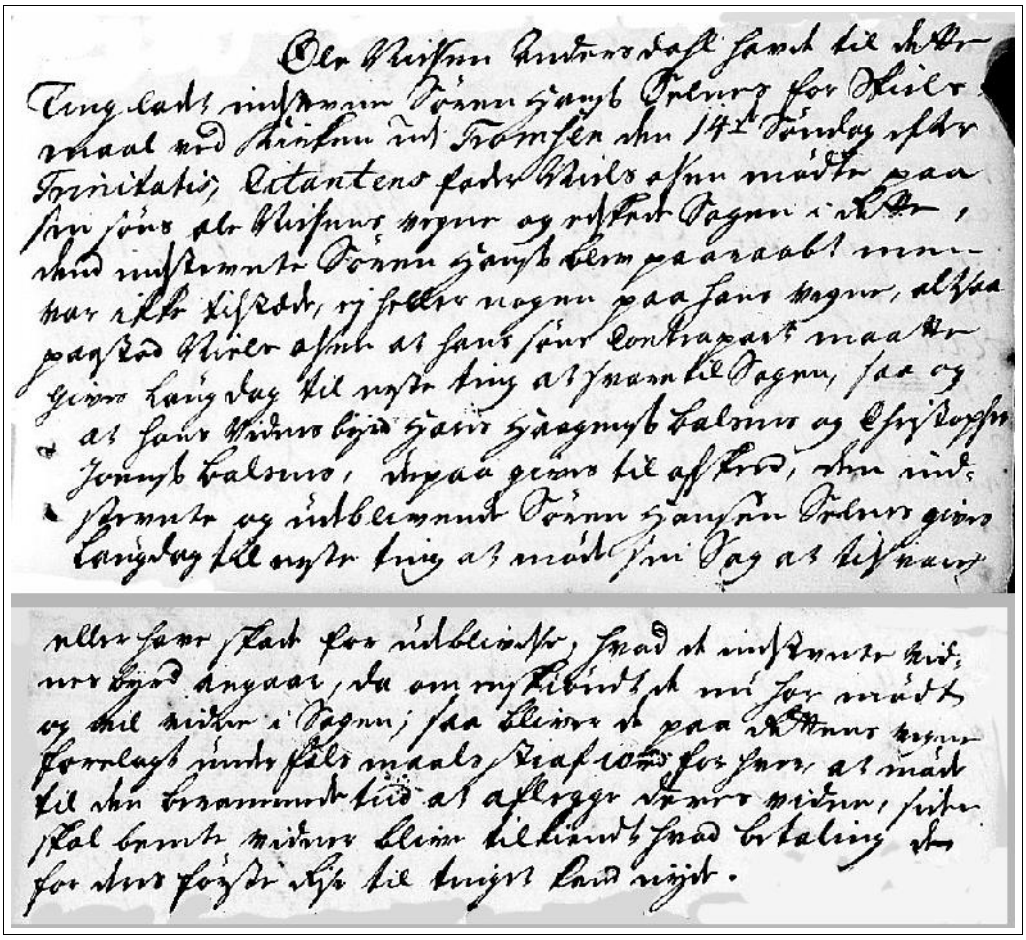

Tingbok Senja og Tromsø nr. 48, 1745-60, Helgø tingsted, folio 20a-20b.

«Ole Nielsen Andersdahl havde til dette Ting ladet indstevne Søren Hans: Selnes for skielsmaal ved Kirken udi Tromsen den 14de Søndag efter Trinitatis, Citantens fader Niels olsen mødte paa sin søns ole Nielsens vegne og Eedskede Sagen i Rette, dend indstevnte Søren Hans: blev paaraabt men var ikke tilstæde, ej heller nogen paa hans vegne, altsaa paastod Niels olsen at hans søns Contrapart maatte Gives Laugdag til neste ting at svare til Sagen, saa og at hans vidnesbyrd Hans Haagens: balsnes og Christopher Joens: balsnes, derpaa gives til afsked, den indsstevnte og udblivende Søren Hansen Selnes gives laugdag til neste ting at møde sin Sag at tilsvare eller have skade for udeblivelse, hvad de indstevnte vidnesbyrd angaar, da om enskiøndt de nu har mødt og vil vidne i Sagen; saa bliver

de paa Rettens vegne forelagt under fals maals straf 10 rd for hver at møde til den berammede tiid at aflegge deres vidne, siden skal bemte vidner blive tilkiendt hvad betaling de for deres første Reise til tinget kand nyde.»

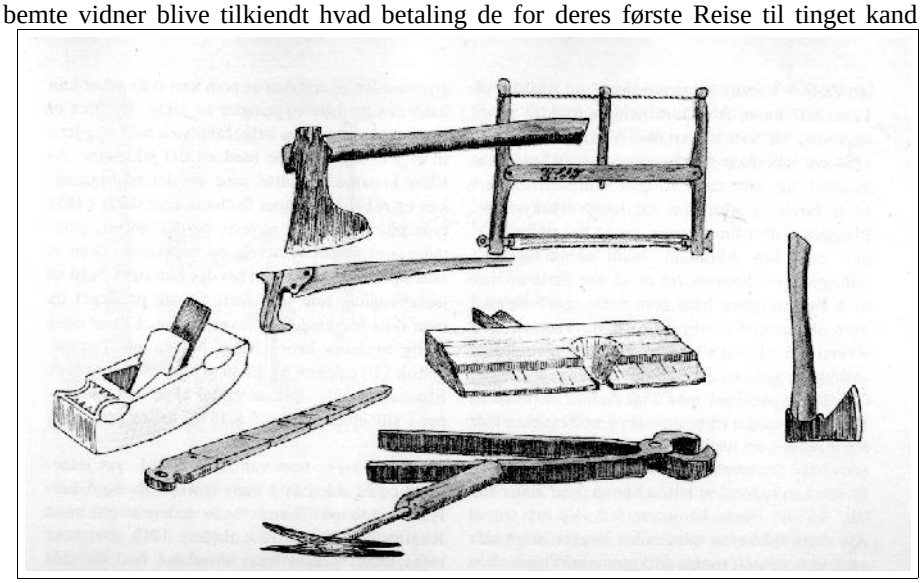

Krokhøvel - øks til bordhogging - grindsag, stikksag - båtstikke (til å måle bordbredder med) - Fletthøvel («Høvel hvormed falser eller rammer tilskjæres») - botméd, tang og øks til småarbeid.

Mye tyder på at Søren har drevet med litt handels og utredervirksomhet, på samme måte som broren Hans og familien på Berg. Søren har også drevet med båtbygging, og skiftet viser at han har vært bedre utstyrt enn de fleste andre båtbyggere i bygda på den tiden.

I 1751 stevnet brødrene Hans og Søren Hansen på Selnes, Hans Simonsen fra Tromsøya til sommertinget fordi han bare hadde gjort dem regnskap for 7 voger fisk. De hadde imidlertid levert ham 17 voger fisk. Hans Simonsen møtte ikke på tinget og saken kan ikke sees å ha vært behandlet videre i retten. Det kan tyde på at de løste den i minnelighet.

«Dend 8de Juny 1751 nest efter blev paa gaarden Elvevold holdet almindelig Sommer og leedingsbergsting for Helgøe Tinglavs almue, Retten blev administreret af mig Sorenskriver Thomæsøn tilligemed efterskrevne Eedsvorne Laugrettes mend, Neml: ...»

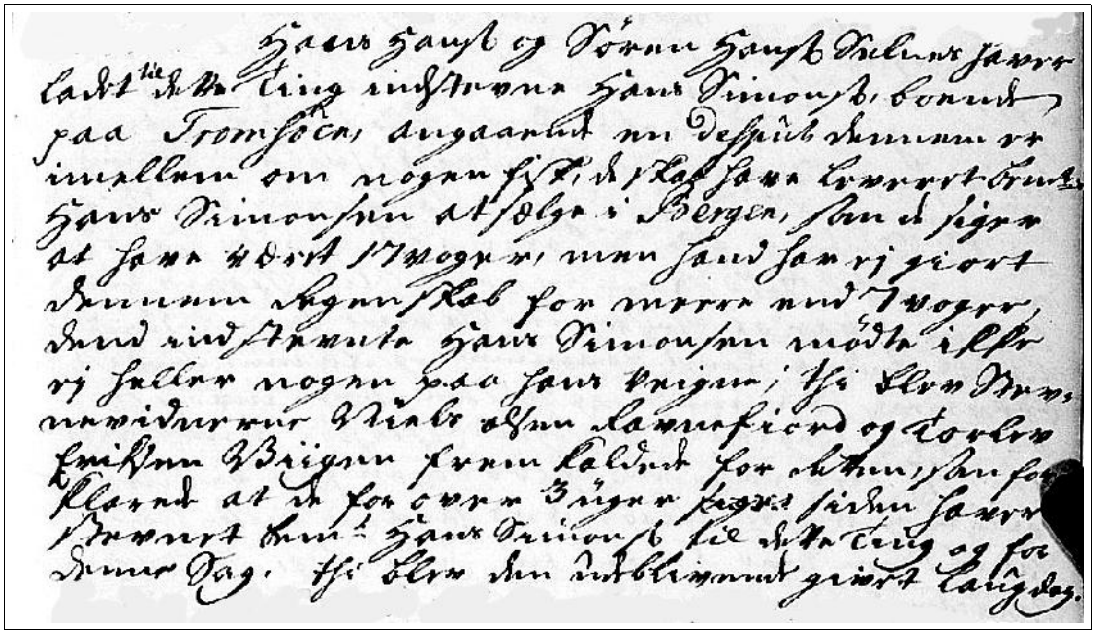

Tingbok Senja og Tromsø nr. 48, 1745-60, Helgø tingsted, folio 66a.

«Hans Hans: og Søren Hans: Selnes haver ladet til dette Ting indstevne Hans Simons: boende paa Tromsøen, angaaende en desput dennem er imellem om nogen fisk, de skal have leveret bemte: Hans Simonsen at sælge i Bergen, som de siger at have været 17 voger, men hand har ej giort dennem Regnskab for meere end 7 voger, dend indstevnte Hans Simonsen mødte ikke ej heller nogen paa hans veigne; thi blev Stevnevidnerne Niels olsen Ravnefiord og Torlev Eriksen Viigen fremkaldede for Retten, som forklarede at de for over 3 uger siden haver stevnet bemte: Hans Simons: til dette Ting og for denne Sag. thi blev den udeblivende givet laugdag.»

Vinteren 1760 kjøpte Søren «en liden Hvalunge» på auksjon for 10 Rd.:

«Anno 1760 dend 13de Junj blev almindelig Sommer og Leedingsbergsting holden paa Gaarden Elvevold med Heløe Tinglavs Almue, Retten blev betient af Sorensk: Thomæsøn tilligemed eftermeldende Eedsoerne

laugrettesmænd: ...»

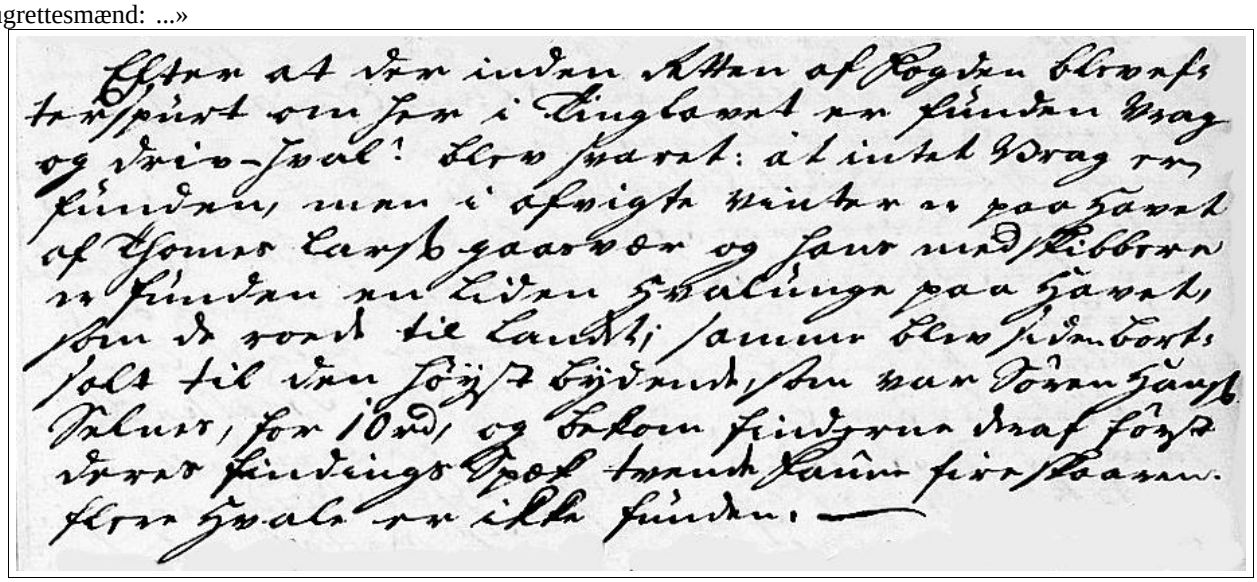

Tingbok Senja og Tromsø nr. 48, 1745-60, Helgø tingsted, folio 185a.

«Efter at der inden Retten af Fogden blev efterspurt om her i Tinglavet er funden Vrag og driv-hval? blev svaret: at intet Vrag er funden, men i afvigte vinter er paa Havet af Thomes Lars: Gaasvær og hans med skibbere er funden en liden Hvalunge paa Havet, som de roede til landet; samme blev siden bortsolt til den høyst bydende, som var Søren Hans: Selnes, for 10 rd, og bekom finderne deraf først deres findings Spæk tvende Faune fire skaaren. flere Hvale er ikke funden.»

Ved ekstraskatten i 1767 finner vi under matrikkelgården No. 28 Selnes, rydningene Svartnes, Laxvatten, Seljeelven, Hannes, Nordkiosen, Marchenes, Nortennes, Holmenes, Tennes, Sandøre Middagsnes, Hestenes og Sletnes.

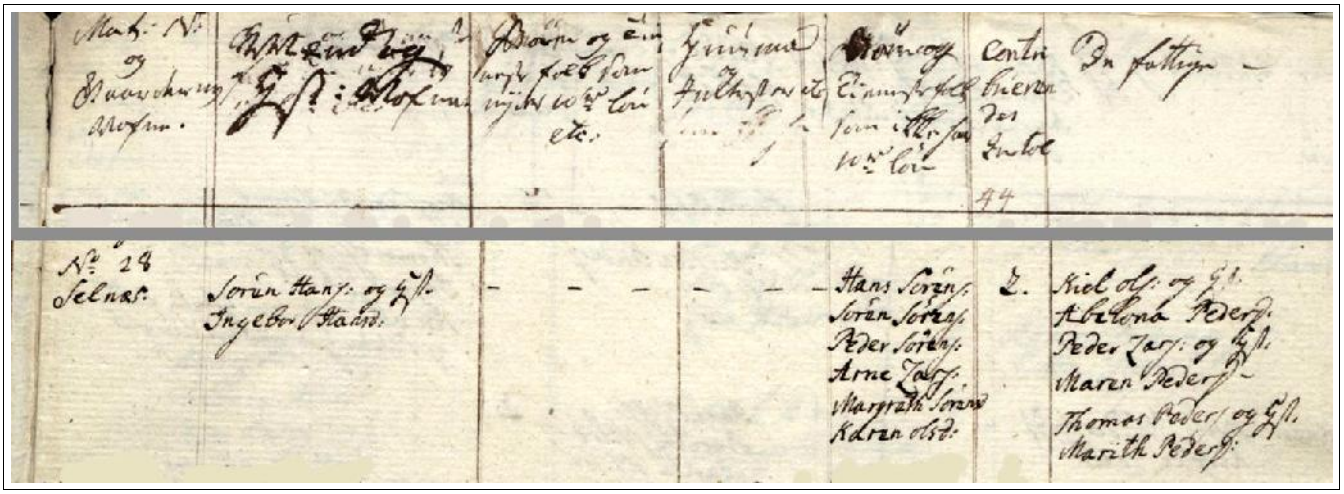

Ekstraskatt Senja og Troms fogderi 1765-68. Manntall 1767, M Tromsø og Helgøy menigheter, Tromsø, matrikkelgård no. 28 Selnes, side 332.

«Matr: N: og Gaardenis Nafne:
No 28 Selnes.
Mænd og Hst: Nafne:
Søren Hans: og Hst. Ingebor Hansd.
Børn og Tienstefolk som ikke har 10 dr løn.
Hans Sørens:
Søren Sørens:
Peder Sørens:
Arne Lars:
Margreth Sørensd:
Karen Olsd:
Contribuernes Antal: 2.
De fattige:
Kiel Ols: og Hst. Abelona Pedersd:
Peder Lars: og Hst. Maren Pedersd. -
Thomas Peders: og Hst. Marith Peders:».

Et «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder saaledes som de befandtes at være udi Tall d: 15. aug: 1769» viser:
«Gaardernes Nafne:

Selnæs
Brukarar og koner:
Søren Hans. - 65 [år] og Hst. Ingebor Hansd. - 49
Born:
Hans Sørens. - 24, Søren - 23, Peder - 21, Ole - 14, Margreth - 20
Golla - 17, Maren - 16, Ingebor - 12, Anna Maria - 10, Karen - 7
Tenarar:
Karen Olsd. Enke - 71
....».

Søren døde i 1780:
«Dom: p: t: 10 - Søren Hans: Stornes - 86».
Dette skulle bety at Søren er født ca. 1696, men han nevnes ikke i Manntallet for Berg i 1702. Alderen angitt i «Sieleregisteret» fra 1769 er derfor mer sannsynlig.

Skifte etter Søren ble avholdt 17.03.1783:

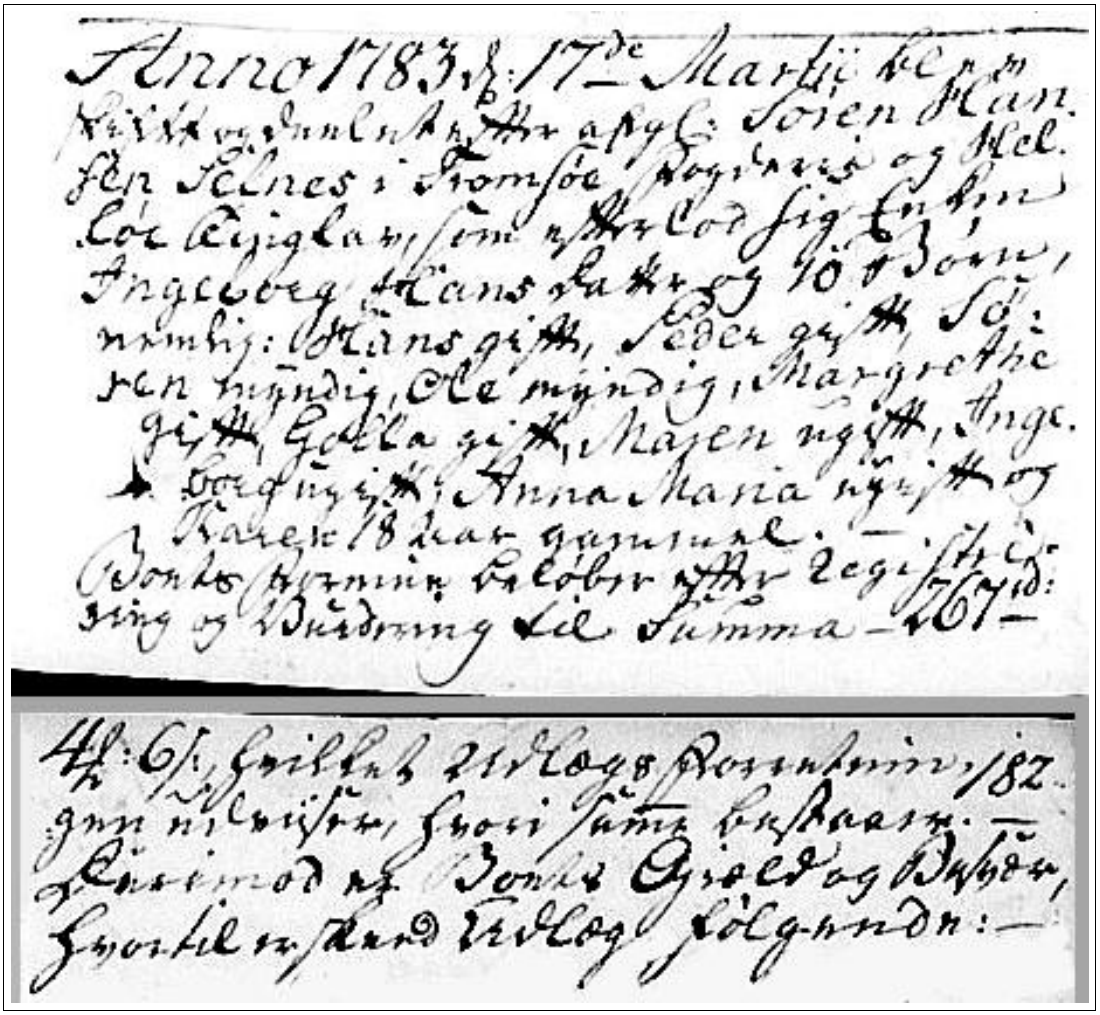

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 8 (skifteutlodningsprotokoll nr. 143), 1776-85 folio 182a.

«Anno 1783 d. 17de Martü blev Skiftet og deelet efter afgl: Søren Hansen Selnes i Tromsøe Fogderie og Helløe Tinglag, som efterlod Sig Enkan Ingeborg Hansdatter og 10 Børn, nemlig:
Hans gift, Peder gift, Søren myndig, Ole myndig, Margrethe gift, Golla gift,
Maren ugift, Ingeborg ugift, Anna Maria ugift og Karen 18 Aar gammel.
Boets formue beløber efter Registering og Vurdering til Summa 267 rd: 4 mark 6 sk.
....

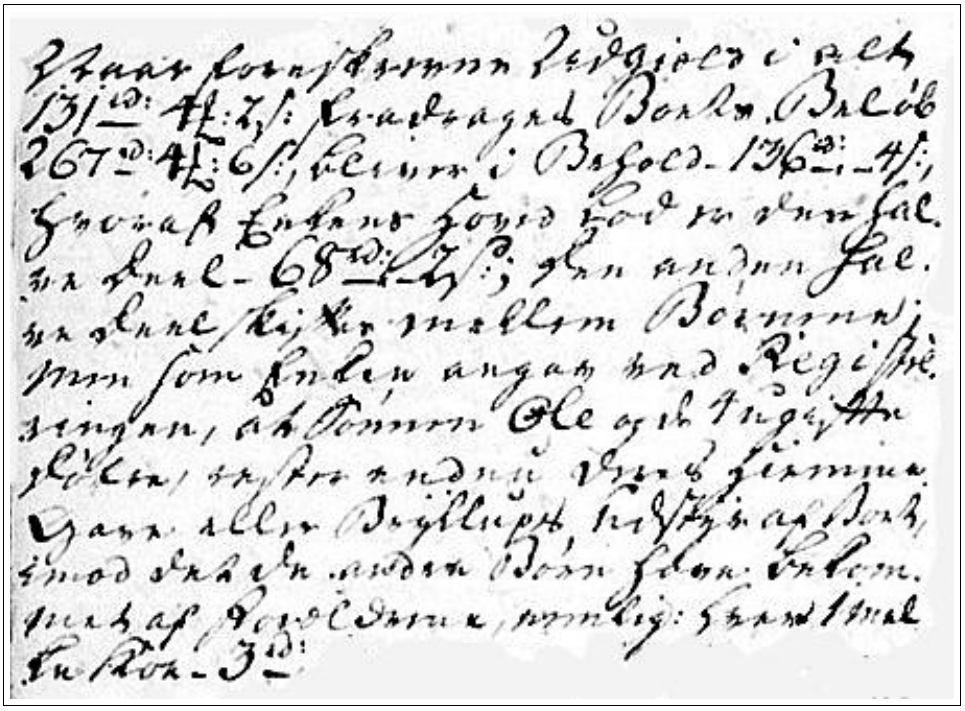

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 8 (skifteutlodningsprotokoll nr. 143), 1776-85 folio 182b.

Naar foreskrevne Udgield i alt 131 rd: 4 mark 2 sk.
fradrages Boets Beløb 267 rd: 4 mark 6 sk.
bliver i Behold 136 rd: 4 sk.
hvorav Enkens Hoved Lod er den halve Deel 68 rd: 2 sk.;
den anden halve Deel skal skiftes mellem Børnene; men som Enken angav ved Registeringen, at sønnen Ole og de 4 ugifte Døtre, .ester endnu deris Hiemme Gave eller Bryllups Udstyr af Boet, imod det de andre Børn have bekommet af Forældrene, nemlig:
Huer 1 Melkekoe - 3 rd:
....
...».

Søren var en velholden mann i Balsfjorden. Boet inneholdt bl. a. av
Sølv: 1. beger, 3 skjeer.
Tinn: 1 skål, 6 tallerkener, 2 fat og en gammel kanne.
Kobber: 2 kjeler.
Båter: 1 fembøring, 1 kobromsbåt, 1 seksring og en åttring.
Fe: 10 melkekyr, 1 halvmarkskvige, 1 markkvige, 1 halvmarksokse, 20 sauer og 8 geiter.

Skiftet bærer også bud om at at han drev med båtbygging ved siden av jordbruk og fiske. Vi finner en rekke redskaper i skiftet som forteller oss det. Disse redskapene vitner om at han var svært godt utstyrt, langt bedre enn de aller fleste av de andre båtbyggerne:
1 villingsnaver - 1 mark.
1 lang kjeipnaver . 12 skilling.
1 mindre villingsnaver - 12 skilling.
1 «Flæt» høvel - 12 skilling.
1 langhøvel - 12 skilling.
1 stor «Flæt» høvel - 1 mark 8 skilling.
1 knipetang + 1 hammer - 12 skilling.
8 små høvler og 5 små borer - 3 mark.
1 båtskrue - 1 mark.
2 båtskruer à 8 skilling - 1 mark.
1 slagjern - 10 skilling.
1 stikksag - 8 skilling.
1 stor sag - 8 skilling.
1 mindre sag - 4 skilling.
2 små navere - 8 skilling.
2 filer - 8 skilling.
1 naver - 8 skilling.

Bruket ble etter Sørens død delt mellom sønnene Hans og Ole.

Det er ikke usannsynlig at de båtene som nevnes i skiftet etter Søren var bygget ute på Selnes av Søren sammen

med eventuelle hjelpere. Hvem disse kan ha vært, det vet vi ikke. Håndverksmiljøet her ute besto i lang tid, men ble ikke direkte nevnt i 1801- folketellingen. Likevel fulgte båtbyggertradisjonene her i familienes kjølvann langt fremover mot vår tid.[281]

(Barn IV:14, Far VI:53, Mor VI:54)

Gift med neste ane.

Barn:

Golla Sørensdatter Selnes/Sandøre. Født omkring 1752 på Selnes Ytre (Stornes), Balsfjord (TR). Død 1817 på Sandøre (Sannes), Balsfjord (TR). Begravet 18.05.1817 i Balsfjord (TR).[282] (Se IV:14).

V:28 mm fm m

Ingeborg Hansdatter Findnes Nordre/Selnes Ytre. Født omkring 1719 på Findnes Nordre, Tromsøysund (TR). Levde 1754 på Selnes Ytre (Stornes), Balsfjord (TR). Død 1789 på Selnes Ytre (Stornes), Balsfjord (TR). Begravet 01.03.1789 i Balsfjord (TR).[283]

Ingeborg ble født på Findnes, Kvaløy i Sandesundet.

Hun og Søren hadde 10 barn:
Ca. 1745: Hans, gift ved skiftet etter hans far i 1783, skifte etter Hans ble avholdt på Selnes i 1819.
Ca. 1746: Søren, gift i 1782 med Ane Maria Olsdatter.
Ca. 1749: Peder, gift ved skiftet i 1783.
Ca. 1749: Margreth, gift ved skiftet i 1783.
Ca. 1752: Golla, gift ca. 1776 med Lars Hansen Sandøre.
1754: Maren, ugift ved skiftet i 1783.
1756: Ole, myndig ved skiftet i 1783.
1757: Ingeborg, ugift ved skiftet i 1783.
1760: Anne Maria, ugift ved skiftet i 1783.
1762: Karen, 18 år i 1783.

1754: «3 søndag efter H: 3 Konger blev Søren Hansen Selnæs og Ingeborre Hansdtr. Ægte barn Døbt Nafnet Maren:». Faddere var Hans Simonsen Tromsøe, Hans Hansen Berg, Anna Jacobsdatter Tromsøe, Elen Carlsdatter Kartnæs og Golle Carlsdatter sammesteds (Kirkebok 1753-78, folio 31).

1756: «4 Sønd. efter Paaske blev Søren Hans: Selnes og Ingebor Hansdtr. ægte barn Døbt: Nafnet Ole». Faddere var Vilhelm ..., Peder Larsen Selnes, Kiel Olsen ibid, Jomfrue Mejer og Margaretha Andersdatter Selnes (Kirkebok 1753-78, folio 36).

1757: «Døbt Høwerdag: d. 17 Septemb: Søren Hans: barn af Selnæs N: Ingebor». Faddere var Willelm Ebeltoft, Anders Andersen Tennes, Jomfru Meier, Magdalena Larsdatter Tennæs og Martha Hansdatter Sandøre (Kirkebok 1753-78, folio 39).

1760: Døbt Samme dag [13 S: efter Trinit:] Søren Hansen Stornæs sit Barn Nom: Anna». Faddere var Kiel Olsen Selnæs, Peder Hansen ibid, Jomfru M: Sophie Mejer, Marith Olsdatter Selnæs og Barbara Carlsdatter Svartnæs (Kirkebok 1753-78, folio 46).

1762: «Dom p. tr. 4: Søren Hans: Stornes Datter N: Karen, født 28 Junj». Faddere var Hans Hansen Berg, Hans Svendsen Aasen, Barbra Olsdatter Berg, Johanna Olsdatter Tennes og Nilla Andersdatter(?) (Kirkebok 1753-78, folio 49).

Ingeborg bodde på Selnes og var 49 år gammel i 1769 i følge et «Siele Register» det året.

Hun døde i 1789:
«1te Søndag i Fasten: Ingeborg Hansdtr. Stornæs 70 Aar, - af S.mmesvaghed».[284]

(Barn IV:14, Far VI:55, Mor VI:56)

---

281 Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, folio 159 og 161. Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 132b og 203a (Justisprotokoll Helgøy tingsted 1737 - folio 245; 1742 - folio 385, transkribert av Nord-Troms Museum). Tingbok Senja og Tromsø nr. 48, 1745-60, Helgø tingsted, folio 20a-20b, 66a og 185a (Justisprotokoll Helgøy tingsted 1746, folio 38-39, 1751, folio 130 og 1760, folio 370, transkribert av Nord-Troms Museum). Ekstraskatt Senja og Troms fogderi 1765-68. Manntall 1767, M Tromsø og Helgøy menigheter, Tromsø, matrikkelgård no. 28 Selnes, side 332. «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder» fra 15. august 1769, avskrevet i 1955 ved Statsarkivet i Tromsø. Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-1751, folio 364-72 og Senja og Tromsø nr. 8 (skifteutlodningsprotokoll nr. 143),, 1776-1785, folio 182a-183a. N. S. Magelssen og Peter A. Larssen: Balsfjords bygdebok, 1925, side 35-36, 41. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 84-86, 228-229, 259-260, 419. Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre.

282 Kirkebok Tromsø 1806-21: Begravede, folio 844.

283 Kirkebok Tromsø 1779-96: «Begravne 1789 i Tromsøe», folio 163.

284 Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 419. Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre.

Gift med forrige ane.

Generasjon VI

VI:3 ff ff mf

Lars Olsen Tennæs. Festebonde. Født omkring 1672. Levde 1702 på Langnes Søndre, Tromsøysund (TR). Død 1759 på Tennæs Indre, Balsfjord (TR). Begravet 25.03.1759 i Balsfjord (TR).[285]

Da det her ikke synes å være noen elv, står første ledd i Tennæs sannsynligvis for fuglenavnet «Tenna» (gammelnorsk Þerna).

I følge «Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra» av Anders Ole Hauglid, kom Lars og Marit nordover fra Trøndelag sammen med sin datter og svigersønn i 1731, og slo seg ned på Indre Tennes.

Alvin Andreassen påviser i sin artikkel «Litt mer om den første bosetningen på Tennes i Balsfjorden» at dette ikke er korrekt:

«Lars Olsen var i 1731 en eldre mann som neppe la ut på en slik ekspedisjon den gangen. Anders berettet på Tinget i 1739 at de hadde begynt å rydde på Tennes for ca. 6 år siden, det kan tyde på at de ikke kom dit inn før i 1732-33 og sønnen Lars er født en del år senere. Lars Olsens sønn, Jacob Larsen, tinglyser på Sommertinget i 1733 sin bygsel på Vågnes (gården Skittenelv), og han var alt da gift med Kirsten Endresdatter fra Ulsfjorden og de hadde barn. Han kunne således neppe ha vært inne i Balsfjorden. Lars' datter Anna Larsdatter nevnes i moren Marith Baardsdatters skifte i 1751, men man kan ikke finne Anna i Balsfjorden.

Jens Villumsen Ebeltoft «Klokker» kom til Tromsø omkring 1696 og bodde på Sør-Langnes. En søndags ettermiddag ca. 1702 vandret han oppover bakkene fra «byen» på vei hjem. Det gikk noe tregt da han dro på to ung-værer; og den som har prøvet det, vet hvor gjenstridige de karene kan være. Bak ham kom et yngre ektepar. Mannen ba kona si hjelpe Jens litt med å jage på ungdyra. Kanskje bar han selv på noe tungt siden han ba henne hjelpe Jens. De fulgte klokkeren til hans hjem og gikk så selv til sitt, så de måtte bo på Langnes. En helt hverdagslig hendelse som i grunnen slutter her. Og årene gikk, hele 20 år, og sauebukkene var nok for lengst oppspist.

På gården Sandnes [Tromsøya] bodde Hemming Rynildsen. Han var ca. 20 år i 1700 og sønn til Rynild Hemmingsen. I noen år i 1720-årene delte han bygselen med sin bror Rasmus Rynildsen. Denne Hemming ser ut til å ha vært en notorisk bråkmaker. I en del år er han årlig stevnet for Tinget for slagsmål, overfall, beskyldninger, leiermål og skatte- og avgiftsunndragelser(!), som tydeligvis ikke var ukjent den gangen. Til overmål møtte han ikke på tinget til tross for lovlig stevning. Til slutt mistet man tålmodigheten med ham og han ble stevnet for ringeakt for retten. I 1724 ble han dømt til «anseelige bøder at utrede» og om han ikke klarte det, ble han henvist «til festningens arbejde». Muligens betalte han, for i 1726 er han oppe i en ny leiermålssak. Etter 1728 hører vi ikke mer om ham, kanskje satt han da innenfor festningsmurene.

Til Sommertinget i Grundfjord i 1721 ble Hemming innstevnet av Jens Klokker for grove beskyldninger. Hemming hadde vært innkalt til prosten på grunn av avgifter han ikke hadde betalt. Hemming benyttet da anledningen til, i andres nærvær, å beskylde Jens Klokker for å ha stjålet disse to værene 20 år tidligere, og han kalte Jens en «reinspil og værfad», hva det nå måtte bety. Dette kunne ikke klokkeren ha sittende på seg. Hemming møtte ikke opp på tinget, så saken ble utsatt til neste ting. På neste ting ble saken behandlet selv om Hemming glimret med sitt fravær. Det ble en stor sak av det, selve klokkeren var jo innvolvert, og en rekke vitner ble innkalt slik at vi får kjennskap til en rekke personer. Og først nå i 1721-22, hele 20 år senere og takket være to gjenstridige ung-værer, får vi vite hvem det unge ekteparet var som vandret sammen med Jens Klokker over til Langnes den søndags ettermiddagen: Det var Lars Olsen og Marith Baardsdatter!

Marith blir spurt av retten hvor lenge det var siden dette hendte. Hun tenker seg om: «Mitt eldste barn er 23 år gammelt nå, nr. 2 er 21 år - og nr. 3 er 19 år». «Jo», sier hun, «det hendte mellom 2. og 3. barn, altså for 20 år siden». Lars kunne bare stadfeste det som kona hadde fortalt. De oppgitte aldrene passer på de eldste barna til Lars og Marith, som vi senere finner på Tennes i Balsfjorden. I 1702 er en Lars Olsen 30 år gammel og oppført som dreng/tienestekarl hos Jens Villumsen på Langnes. Det kan neppe være noen andre enn «våre» Lars og Marith det er snakk om, og de bodde altså i Tromsø hele 30 år tidligere enn vi har antatt. Det kan forklare hvorfor sønnen deres, Jacob Larsen, kom til Vågnes alt i 1733, han var jo lokalkjent i området helt fra barndommen av. Datteren Anna var vel aldri med inn til Tennes, men kanskje alt da gift og bosatt annet sted. Disse forholdene kan kanskje også forklare de nære giftermålene som man ser mellom Tennes og Langnes i de etterfølgende år. En del år senere er det en Lars Olsen på Langnes som blir tiltalt for leiermål med sitt nest-søskenbarn Golla, men han blir gift med henne og senere bosatt eller tilholdene på Tisnes, så det er ikke vår Lars.

Navnet Baard er det lite av i Tromsø-distriket omkring 1700. Ca. 1704 kom en Baard Nielsen som bruker til Tønsnes, men han var av samme alder som vår Marith Baardsdatter.

Anders Andersen kom nok fra Vanvikan, men nok noen år tidligere enn vi trodde. Han ble gift med Malene Larsdatter i Tromsø og der fikk de sine første barn. Og at presten i Tromsø har nevnt for ham de gode muligheter for nyrydning i Balsfjorden er meget sannsynlig. Så jeg tror nok at da Lars Olsen og hans svigersønn Anders Andersen dro inn til Tennes omkring 1732, var de vel kjent i dette området. De hadde sikkert vært inne i fjorden

285 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Begravelser med de afdødis Navne og Alder», folio 174.

tidligere for å orientere seg litt om forholdene.

Jens Klokker vant rettsaken og fikk oppreisning. Det hører med til saken at da Jens var med og forkynte dommen for Hemming, overfalt den gode Hemming like godt klokkeren. Så for dette forelå det fra Jens ny anmeldelse på Hemming ved Sommertinget i 1723, men Hemming møtte ikke.»

Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, Tromsø sogn, folio 177.

Manntallet fra 1702 viser:

«Endog findes Efter Skrefne Udj Helgøe Tingsted og Hører til Tromsøe Sogn og Menighed:

Opsidernis eller Leilend. Stand og Vilkor:

Klocher:

Gaardernis eller pladsernis Nafne:

Sør Langenes.

Opsidernis eller Leylend: Nafne:

Jens Willums: 34 Aar.

Sønnernis Nafne:

Willum Jens: 1 Aar.

Drengis Nafne:

Lars Olsen 30 Aar».

På gården bodde også Jacob Larsen, 80 år gammel, «Af ringe tilstand».

Tennes ble ryddet omkring 1733 av Lars og svigersønnen Anders Andersen:

«Anno = 1739 d = 10 Junij Blev paa Nor = grundfiord holdet Sommerting, Med samtlige Helgøe tingsteds Almue ved Retten præsiderede Kongl: May'ts: foget Sr Andreas Tønder, samt Sorenskriveren Asmus Rosenfeldt, saa og til Rettens bethienning; ...»

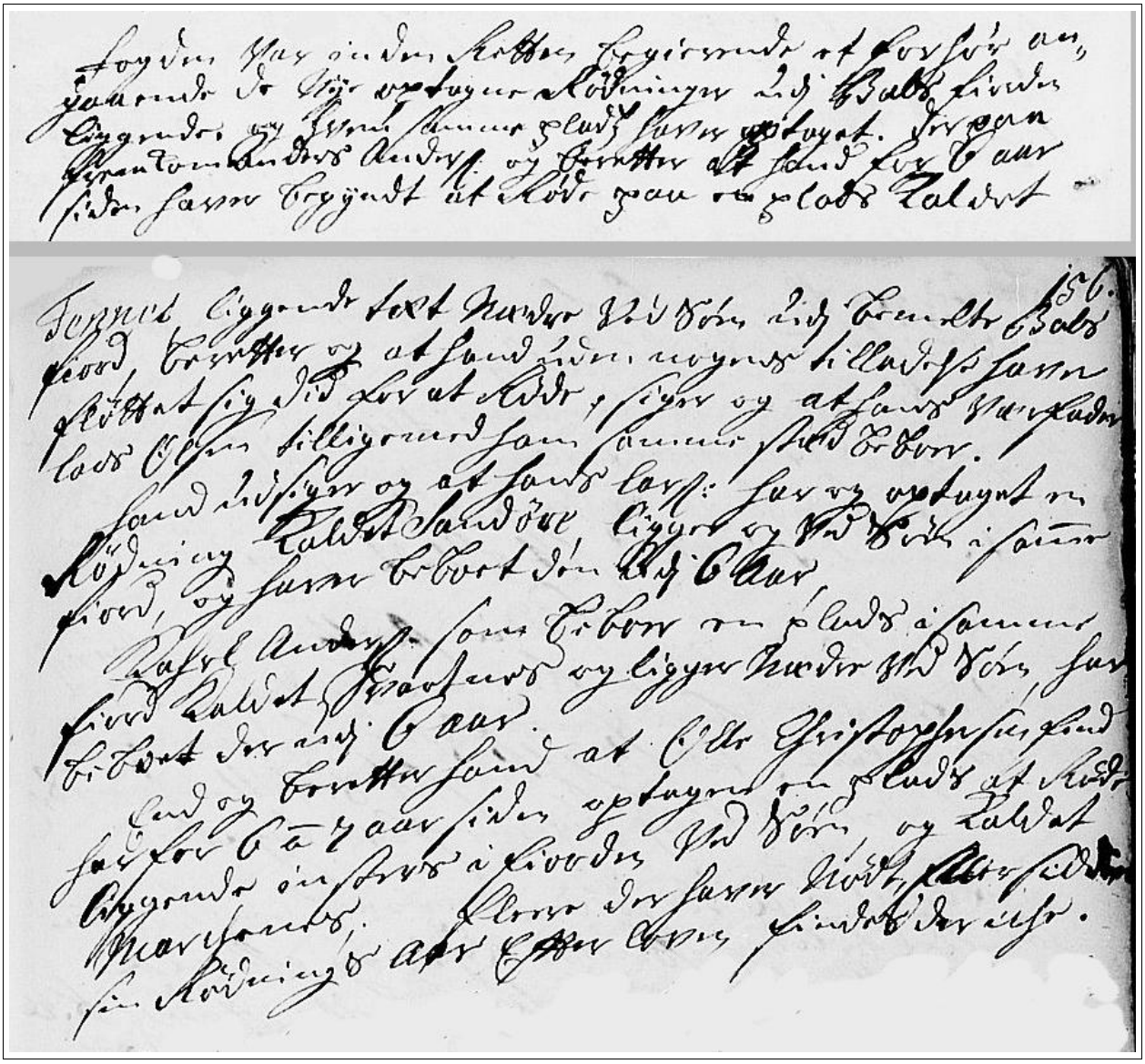

Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 155b-156a.

«Fogden var inden Retten begierende at forhør angaaende de Nye optagne Rødninger udj Balsfiorden liggende. og hvem samme pladtz haver optaget. Derpaa fremkom Anders Anders: og beretter at hand for 6 aar siden haver begyndt at Røde paa en plads kaldet Tennes liggende tæt Nædre Ved Søen udj bemelte Balsfiord, beretter og at hand uden nogens tilladelse haver fløttet sig did for at Røde, siger og at hans værfader lars Olsen tilligemed ham samme stæd beboer.

hand udsiger og at hans lars: har og optaget en Rødning kaldet Sandøre, ligger og ved Søen i samme fiord, og haver beboet den udj 6 aar,

Kahrl Anders: som beboer en plads i samme fiord kaldet Svartnes og ligger Nædre ved Søen, har beboet der udj 6 aar.

End og beretter hand at Olle Christophersen find har for 6 a' 7 aar siden optagen en plads at Rødde liggende insters i fiorden ved Søen, og kaldet Marchenes; fleere der haver Nødt, Eller sid?? sin Rødnings aar Eftter loven findes der iche.»

I 1741 befarte nyrydningskommisjonen nyrydningene i Balsfjorden. På Tennes ble skyldsetningsforretning avholdt 24.08.1741. Grenseskillet ble satt fra Ingerberget (Jegerberget) til Holmenelven. Jorden ble funnet å være skrind og myret, men ble ansett med tiden å kunne forbedres til gressvekst, men ikke til kornsed. Ved hjelp av skav og muldfôr kunne det fødes 5 kyr. Det var tilstrekkelig bjørkeskog, men intet fiskeri bortsett fra «en kokfisk undertiden». Bruket ble skyldsatt for 1 pund 12 merker.

Lars kunne ikke vise noe skriftlig bevis på at han hadde fått tillatelse til å slå seg ned i fjorden. Han henviste til muntlig tillatelse fra godsforvalterens fullmektig (Michel Hvid?), og også de fikk fortsatt sitte på den jorda som de hadde ryddet.

Disse to første rydningsmenn på Tennes, Lars og svigersønnen Anders Andersen, bodde ifølge Magelsen antagelig begge på den såkalte «Gammelgaard», og synes å ha brukt jorden i fellesskap da det i skyldsetningsforretningen av 1741 kun nevnes et bruk. I henhold til Anders Ole Hauglid slo imidlertid Lars og kona Marit seg ned på Indre Tennæs. Her ble yngste datteren, Kirsten, gift med Nils Haldorsen som fortsatte jordbruket etter svigerforeldrenes død.

Ved sommertinget for Helgøy tingsted på Elvenes den 02.06.1742 dokumenteres rydninger som er lagt for landskyld siden forrige ting:

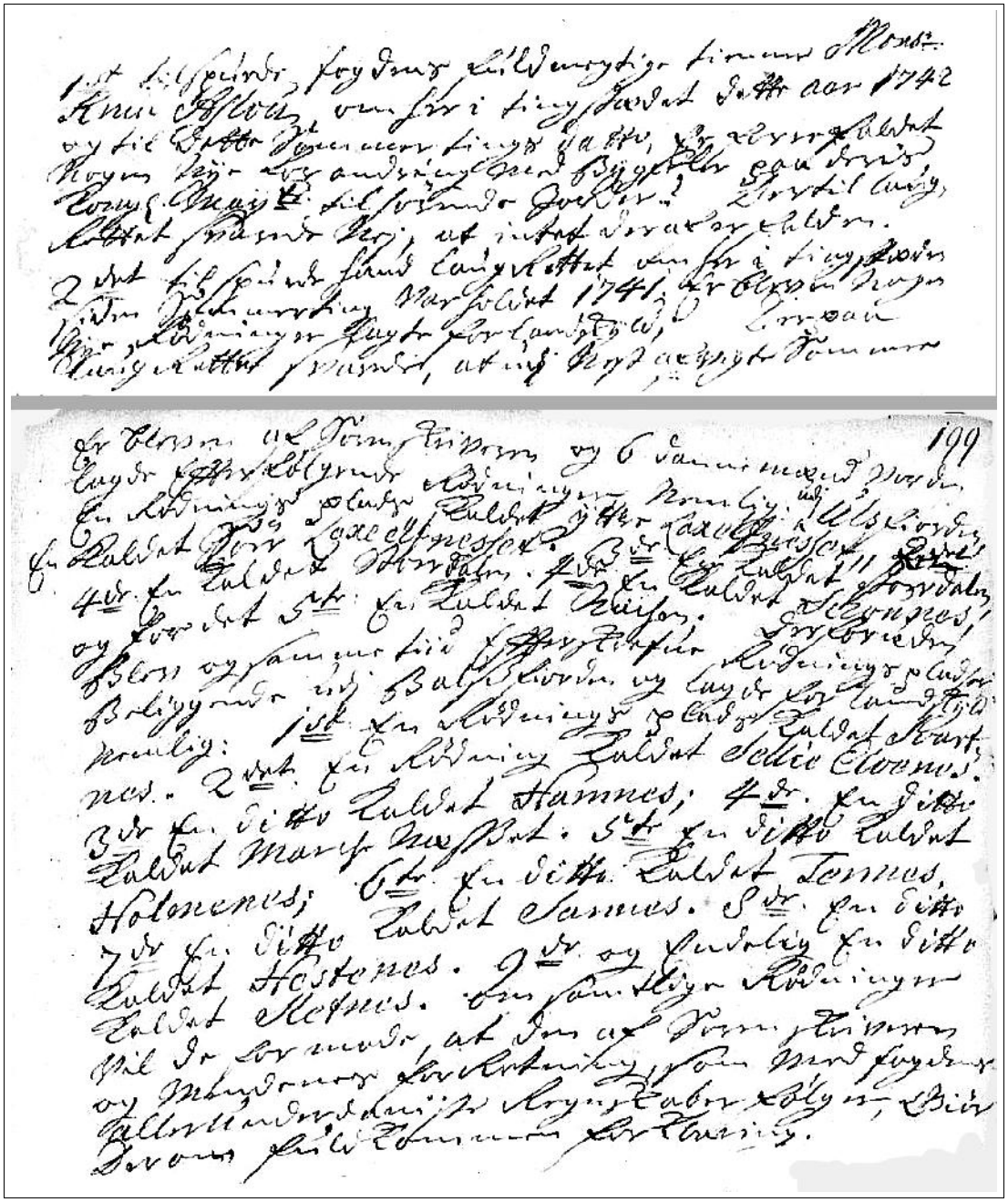

Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 198b-199a.

«1st tilspurde fogdens fuldmegtige tienner Monsr: Knud Aslou, om her i tingstædet dette aar 1742 og til dette Sommertings datto, Er forefaldet Nogen Nye forandring med Bygseler paa deris Kongl: Mayts: tilhørende Jorder? Dertil laugRettet svarede Nej, at intet deraf er falden.

2det tilspurde hand laugRettet om her i tingstædet siden Sommerting var holdet 1741. Er bleven Nogen Nye Rødninger lagte for landskyld, Derpaa Laugrettet svarede, at udj Nest afvigte Sommer Er bleven af Sorenskriveren og 6 dannemænd vorden lagde Eftterfølgende Rødninger Nemlig udj Ulsfiorden, En Rødnings plads kaldet ytter Laxelfnesset, En kaldet Søer Laxeelfnesset. 3de Er kaldet stoerdalen, 4de En kaldet Schonnes, og for det 5te En kaldet Nachen; derforuden blev og samme tid Eftterskrefne Rødningspladser Beliggende udj Balsfiorden og lagde for landskyld.

Nemlig 1st En Rødnings plads kaldet Kartnes. 2det En Rødning kaldet Sellie Elvenes. 3de En ditto kaldet Hamnes; 4de En ditto kaldet Marche Næsset. 5te En ditto kaldet Holmenes; 6te En ditto kaldet Tennes. 7de En ditto kaldet Sannes. 8de En ditto kaldet Hestenes. 9de og Endelig En ditto kaldet Sletnes. om samtlige Rødninger vil de formode, at den af Sorenskriveren og Mendenes forRetning, som med fogdens allerunderdanigste Regnskaber følger, Giør Derom fuldkommen forkaring.»

Lars forsvinner fra skattelistene i 1750, da svigersønnen Nils Haldorsen overtar.

Han døde i 1759, det er vanskelig å lese kirkeboken for dette året da skriften er meget svak:
«Maria Die [Maria bebudelsedag] blev Lars Ols: Tennes i sin Alder 96½ aar begravet».
Alderen oppgis altså å være 96½ år, men det er mer trolig at han var omkring 87 år noe som stemmer overens med

den alder som oppgis i manntallet fra 1702.[286]

(Barn V:2)

Gift med neste ane.

Barn:

Malene Larsdatter Tennæs. Født omkring 1709. Død 1789 på Tennæs Ytre, Balsfjord (TR). Begravet 01.03.1789 i Balsfjord (TR).[287] (Se VI:30).

Kirsten Larsdatter Tennæs. Født omkring 1715. Død 1800 på Tennæs Indre, Balsfjord (TR). Begravet 01.06.1800 i Balsfjord (TR).[288] (Se V:2).

VI:4 ff ff mm

Marith Baardsdatter Tennæs. Levde 1685. Levde 1702 på Langnes Søndre, Tromsøysund (TR). Død omkring 1751 på Tennæs Indre, Balsfjord (TR).

Marith og Lars hadde følgende barn (minst):
Ca. 1699: Jacob, til gården Skittenelv i Vågnes, gift med Kirsten Endresdatter fra Ulsfjord.
Ca. 1701: Baard, overtok en del av Seljelvnes i 1749.
Ca. 1703: Anne.
Ca. 1709: Malene, gift med Anders Andersen Tennæs Gammelgaard.
Gertrud.
Ca. 1715: Kirsten, gift med Nils Haldorsen Tennæs Indre.

Ved Sommertinget i 1721 ble Marith innkalt som vitne av Hemming Rynildsen på Sandnes i striden med Jens Villumsen «Klokker»:

«Anno=1721 d=16 Juny blev paa Noergrundfiord holdet et Sædvanligt leedingsberg og sageting med ganskee Helgøe Ting'st: almue og blev Retten sammetiid administrerit af Kongl: foget Sr: Andreas Tønder, samt til Rettens bethienning ...

286 Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, folio 177. Tingbøker for Tromsø, nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 186b-187b, 195b og 197a; nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 155b-156a og 198b-199a (Justisprotokoll Helgøy tingsted 1721 - folio 347-49, 1722 - 366 og 369, 1739 - folio 291-92, 1742 - 376-77, transkribert av Nord-Troms Museum). N. S. Magelsen: Balsfjords bygdebok, Tromsø 1925, side 90-91. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 98-99. Alvin Andreassen: Litt mer om den første bosetningen på Tennes i Balsfjorden. Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre.

287 Kirkebok Tromsø 1779-96: «Begravne», folio 163.

288 Kirkebok Tromsø 1796-1808: «Begravne», 1. mikrofilmkort, 1. rad, 6. kolonne (folionr. mangler).

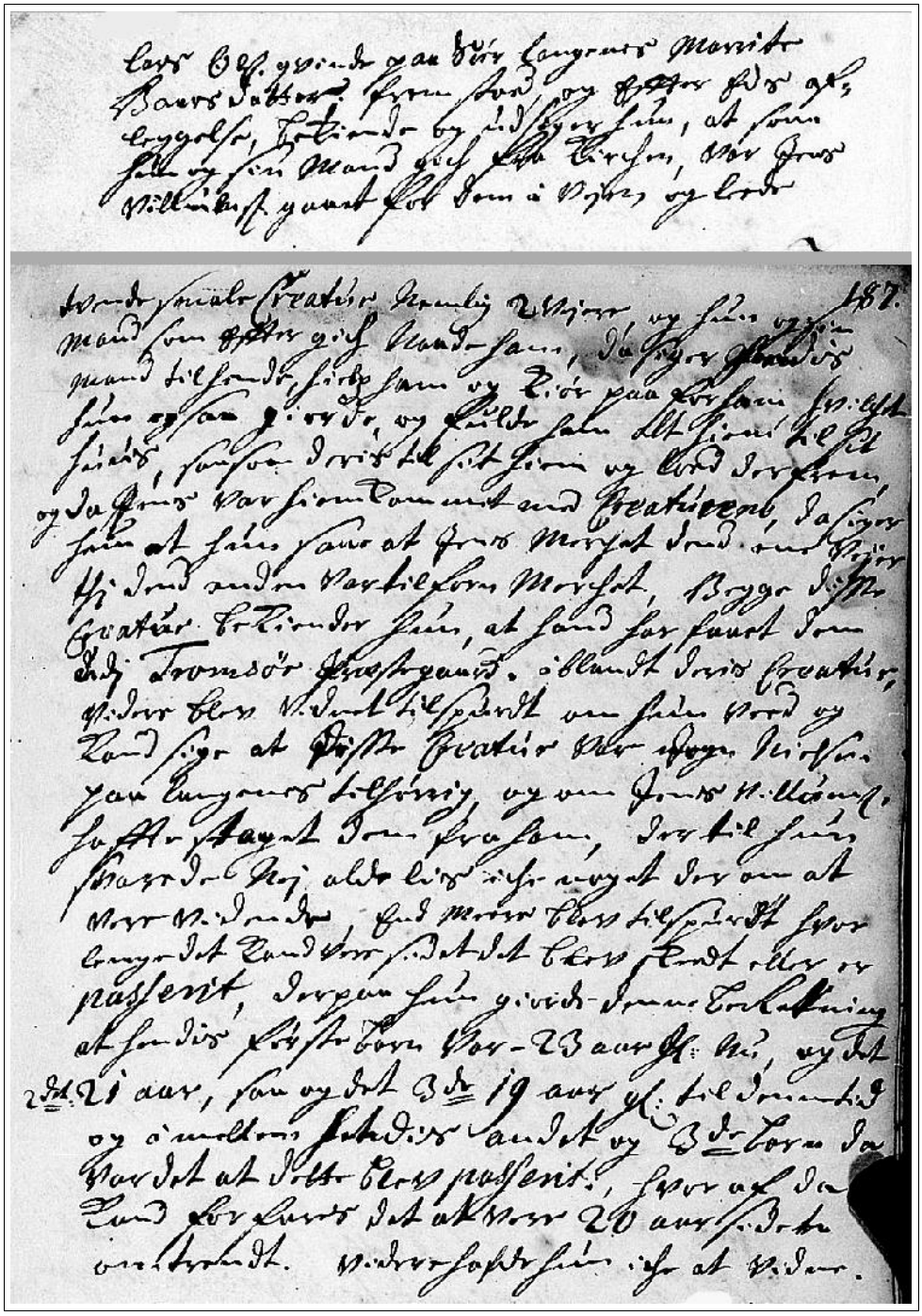

Tingbok Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 186b-187a.

«Lars Ols: qvinde paa Søer Langenes Marrite Baarsdatter fremstoed, og Effter Eds afleggelse, bekiende og udsiger hun, at som hun og sin Mand gich fra kirchen, var Jens Villums: gaaet før dem i vejen og leede tvende smale Creatur Nemlig 2 vejere, og hun og sin mand som Effter gich Naade ham, da siger hendis mand til hende, hielp ham og kiør paa for ham, hvilchet hun og saa giorde, og fulde ham alt hiem til sit huus, saasom deris til sit hiem og loed der frem, og da Jens var hiemkommet med Creaturene, da siger hun at hun saae at Jens merchet dend ene vejer thi dend anden var tilforn merchet, Begge disse Creatur bekiender hun, at hand har faaet dem udj Tromsø Præstegaard, iblant deris Creatur, videre blev vidnet tilspurdt om hun veed og kand sige at disse Creatur var Joen? Nielsen paa Langenes tilhørrig, og om Jens Villums: haffte taget dem fra ham, dertil hun svarede Nej aldelis iche noget der om at vere vidende, End meere blev tilspurdt hvor lenge det kand vere sidet det blev skeedt eller er passerit, derpaa hun giorde - denne beRetning at hendis første barn var - 23 aar gl: Nu, og det 2det 21 aar, saa og det 3de 19 aar gl: til denne tid og imellom fattedis andet og 3de barn da var det at dette blev passerit, hvor af da kand forfares det at vere 20 aar siden omtrent. videre hafde hun iche at vidne.»

Det ble avholdt skifte etter Marit på Tennæs i Helgøy tinglag 23.11.1751, alle barna var da myndige og gifte. Skiftet, som bl.a. nevner hus, fe, og gangklær, hadde en netto på 15 daler, 2 ort, og 12 skilling til deling mellom enkemannen Lars og barna.

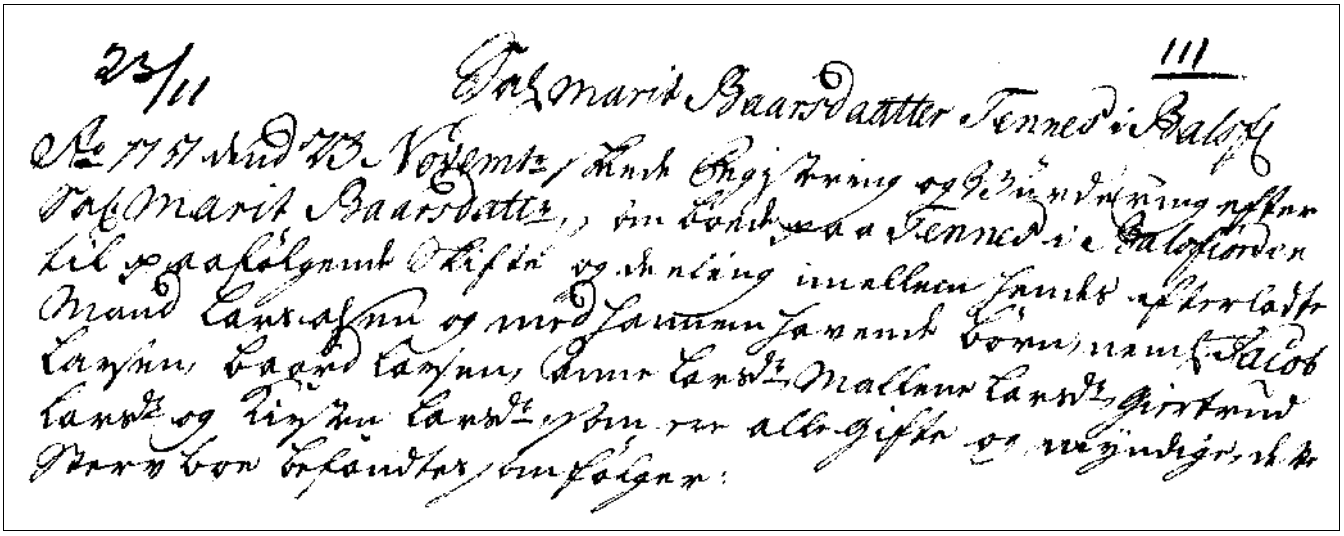

Skifteprotokoll Tromsø nr. 5, 1745-1751, folio 111 (ikke filmet).

«Sal: Marit Baarsdaatter Tennes i Balsfj:
Ao 1751 dend 23 Novembr: skede Registering og Vurdering efter Sal: Marit Baarsdaatter, som Boede paa Tennes i Balsfiorden til paafølgende Skifte og Deeling imellem Hendis efterladte Mand Lars Olsen og med Sammen havende Børn, neml:

Jacob Larsen,
Baard Larsen,
Anne Larsdr:
Mallene Larsdr:
Giertrud Larsdr: og
Kirsten Larsdr:

som ere alle gifte og myndige,
Dette Stervboe Befandtes som følger:
....

Naar foreskrevne udlæg fragaar dette Boes Beløb, bliver i Behold 15 rd. 2 mark 1 sk. deraf tager Enkemanden Lars Olsen den Halve Deel som er 7 rd. 4 mark 6 sk. hvor tilsammen er udlagt:
....

Den anden Halve Deel som og er 7 rd. 4 mark 6 sk. deles imellem samtl: Børn, hvoraf kommer paa en Broderlod 1 rd. 5 mark 8 sk. og en Systerl: 5 mark 12 sk. hvortil enhver er udlagt:
....».[289]

(Barn V:2)

Gift med forrige ane.

VI:5 ff fm ff

Endre Isachsen Jøvik. Dreng. Født omkring 1678. Levde 1702 på Bakkeby, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Død omkring 1713 på Jøvik, Ullsfjord, Karlsøy (TR).

I 1702 var Endre dreng hos Morten Sørensen Hegelund på Bakkeby som da tilsammen hadde 10 drenger:

«Mandtal ofuer aldt det Mandskab Som I Tromsoe fougderie er og findissz Anno 1702.
«Carlsøe Sogn og Meenighed J Helgøe Tingsted....»

289 Tingbok for Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 186b-187b (Justisprotokoll Helgøy tingsted 1721 - folio 347-49, transkribert av Nord-Troms Museum). Skifteprotokoll Tromsø nr. 5, 1745-1751, folio 111 (ikke filmet). Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 99. Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre.

Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy tingsted, Carlsøe sogn, folio 159.

«Opsidernis eller Leil: Stand og Vilkor:
Raar Sig meget Vel. Hafer Sin Handel af Bergen og
holder half Jeytefache med Søfren Mortens: Sin fader.
Gaardernis eller pladsernis Nafne:
Bachebye.
Opsidernis eller Leil: Nafne:
Morten Sørens: Alder: 42.
...
Drengis Nafne:
Endre Isachs: Alder 24.
...
Tromsøe Proustegr. d. 20. April Ao 1702.»

Ruin av brygge ved Jøvik handelssted.

Kort tid senere flyttet Endre til Jøvik nær Bakkeby på østsiden av Ullsfjorden, Bakkeby lå nord for fjordarmen østerut mot Lyngseidet mens Jøvik lå på sydsiden.

Jøvik [Givigen] ble skyldsatt som Kongens jord i 1713 og var bosatt av Joen Tostensen fra Bergen. Niels, sønnen til Endre, var gift med Karen, datter til Joen Tostensen.

Skifte etter Endre ble avholdt 12.07.1713:

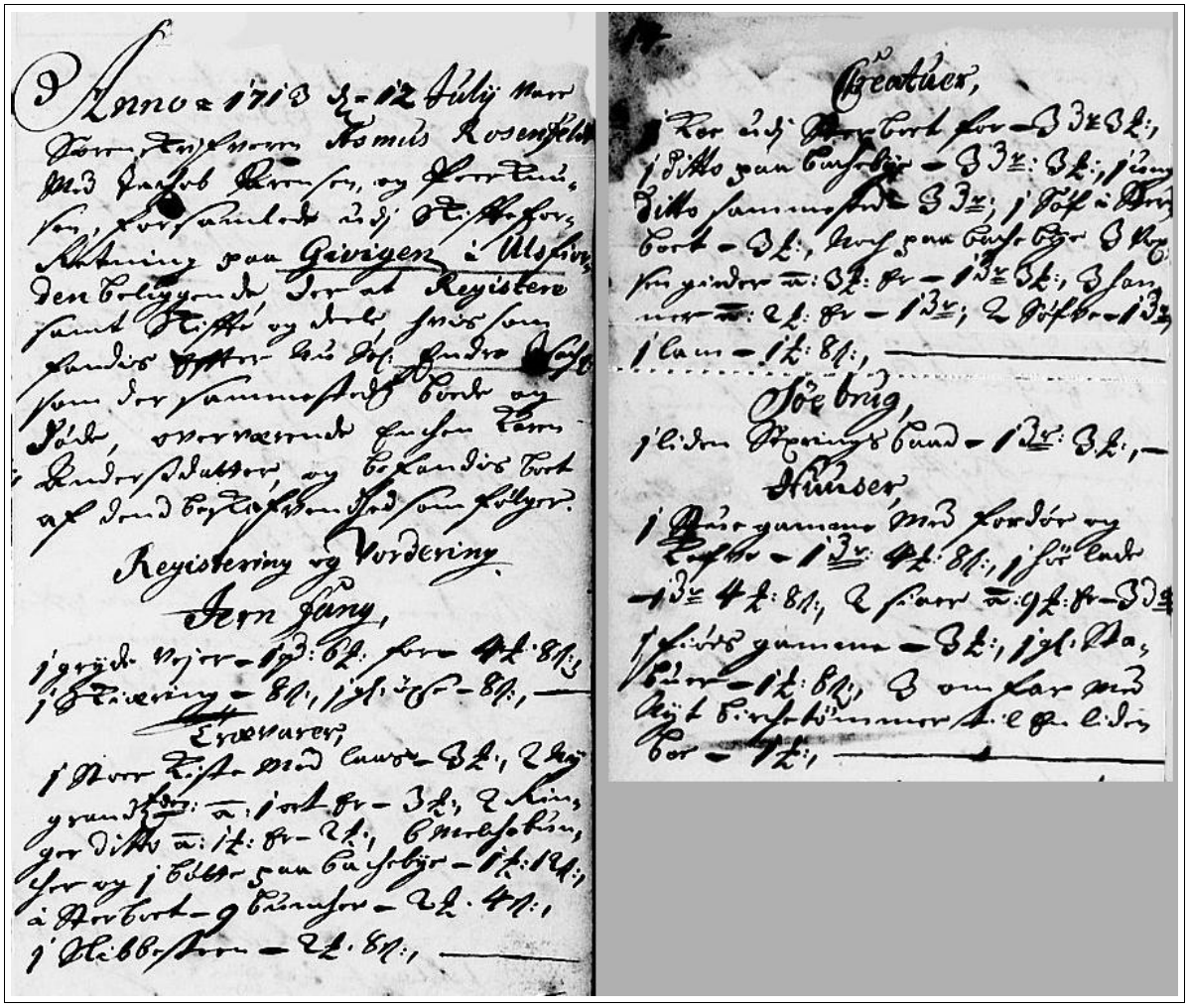

Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 13-14.

«Anno 1713 d = 12 July vare Sorenskrifver Asmus Rosenfeldt Med Jachob ...sen og Peer Knuson, forsamlede udj skifteforRetning paa Givigen i Ulsfiorden beliggende, der at Registrere samt Skifte og deele, hvis som fandis efter Nu Sal: Endre Isachs: som der sammesteds boede og døde, overværende Enchen Karen Andersdatter, og befandis boet af dend beskfvenhed som følger.

Registrering og Vurdering.

....

Søebrug,

1 liden Sexringsbaad = 1 dr 3 mark, -

...

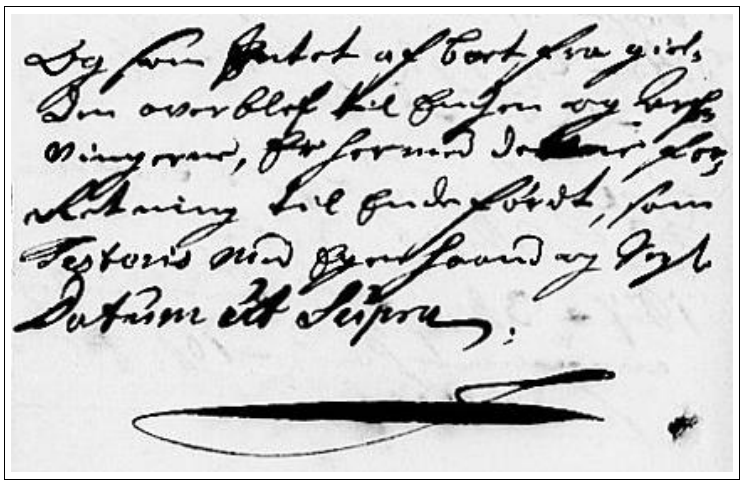

Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 14.

Og som Intet af boet fra gielden over blef til Enchen og Arfvingene, Er hermed denne forRetning til Ende førdt, som Testoris med Eyenhand og Segl.

Datum ut Supra».[290]

290 Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, folio 159. Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 4, 1713-1750, folio 13. Hans E. Johansen, Jøvik: Endreslekta, side 1.

(Barn V:3)

Gift i Karlsøy (TR) med neste ane.

Barn:

Niels Endresen Lakselvnes Ytre/Sjursnes. Født omkring 1695. Levde 1713 på Jøvik, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Levde fra 1745 til 1748 på Lakselvnes Ytre, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Levde 1767 på Sjursnes, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Død 30.04.1788 i Ullsfjord, Karlsøy (TR). Begravet 12.05.1788 i Karlsøy (TR).[291] (Se V:3).

VI:6 ff fm fm

Karen Andersdatter Jøvik. Levde 1680. Levde 1713 på Jøvik, Ullsfjord, Karlsøy (TR).

Karen og Endre hadde følgende barn (minst):
ca. 1695: Niels, til Ytre Lakselvnes og Sjursnes, gift med Karen Joensdatter, død i 1788.
1710: Kirsten, gift med Jacob Larsen Skittenelv, sønn til Lars Olsen Tennæs.

«Dominica Cantate d: 18 May. Naar Endre Isaachsøns Barn til Daaben, og bleff kaldet Kiersten. Compatres. Hans Tostensøn Selnes - Christen Christensøn Jegelund. Commatres. Lisbet Johans Datter - Karen Jørgens Datter». (Kirkebok Karlsøy 1709-71, folio 4).

Karen var tilstede da skifte ble avholdt etter Endre i 1713.[292]

(Barn V:3)

Gift i Karlsøy (TR) med forrige ane.

VI:7 ff fm mf

Joen Tostensen Jøvik. Festebonde. Født omkring 1680. Levde 1713 på Jøvik, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Død 1743 på Jøvik, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Begravet 29.09.1743 i Karlsøy (TR).[293]

Joens hustru er ikke kjent.

Han hadde datteren
Karen, født ca. 1711, gift i 1731 med Niels Endresen, døde i Ullsfjord i 1788.

Ifølge boka om «Endreslekta» ble Joen født i Bergen i 1680. Han skal først ha kommet til Nord-Eide, for senere å ha flyttet til Jøvik.

Vi finner imidlertid ikke Joen på Nord-Eide i 1702. Muligens er det hans bror som er oppført som fostersønn hos lensmannen Christen Knudsen Lorck.

«Mandtal ofuer aldt det Mandskab Som I Tromsoe fougderie er og findissz Anno 1702.
Carlsøe Sogn og Meenighed J Helgøe Tingsted.»

---

291 Kirkebok Karlsøy 1775-1823: «Begravet», folio 147.

292 Hans E. Johansen, Jøvik: Endreslekta, side 1.

293 Kirkebok Karlsøy 1709-71, «Begravet og Graffæstet», folio 61.

Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, Karlsøy sogn, folio 157.

«Opsidernis eller Leil: Stand og Vilkor:
Lensmand.
Holder half Jegtefahr med Sl: Hans Mortensens Enche,
Dog Bestaar Bege dissis Vilkor allene udj shyld og gield.
B... gir dog en liden Handel: med Credit fra Bergen.
Gaardernis eller pladsernis Nafne:
Nor eyde.
Opsidernis Nafne - Deris alder:
Christen Knuds: - 69.
Sønnernis Nafne - Deris alder:
Hans Christens: - 28.
Olle Christens: - 21.
Den første har Credit fra Bergen med en ringe Handel.
Drengis Nafne - Deris alder:
....
Fostersøn Niels Tostensen Fød i Bergen - 19.
....
Tromsøe Proustegr. d. 20. April Ao 1702.»

Jøvik [Givigen] er en av flere nåtidsformer av det gamle «Djúpvík», den dype viken.

Fra Karlsøy og Helgøy Bygdebok, Periode VII «Ei stabil tid» (1700-1800):
«Kampen om finnerydningene

"Finneodelen" i Karlsøy var gått tapt på 1500- og 1600-tallet. De gamle finnerydninger der det fortsatt satt samiske brukere, som Dåfjord og Sør-Grunnfjord, var for lenge siden matrikulert som krongods og tilhørte nå proprietærgodset. De nye samiske gårdene, som Andammen, Toftefjord og Rebbenes, var gammelt, skyldsatt kirkegods, i likhet med Skogsfjord. Her var altså ingen forskjell på norske og samiske bygslere.

Inne i de «rette finnefjorder», dvs. Ullsfjord og Lyngen, ble det forsøkt med en skyldsetning allerede i 1667, men den ble oppgitt. Ved inngangen til 1700-tallet var Ullsnes-Svendsby den innerste norske gård på østsiden av Ullsfjorden. Fjordfolket ellers var samisk. Jøvik og Indre Koppang, som var brukt av nordmenn, ble i 1713 skyldsatt som Kongens jord. I forbindelse med matrikkelrevisjonen i 1723 ble de gamle finnerydninger i Ullsfjord og Lyngen på nytt matrikulert. For de finnerydninger som var bebodd av samer ble matrikuleringen opphevd, mens den ble opprettholdt for de rydninger som var bosatt av nordmenn og kvener. Disse eiendommer tilfalt nå proprietæren. Dette omfattet flere gårder i Kjosen.»

Joen tok sikkert Jøvik i bruk tidligere, men gården ble først lagt for skyld i 1713 og medtatt i matrikkelen fra 1714.

Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, fogderegnskap 1714 - 2 Matrikkel Troms - Helgøe tingsted - Bilde 59.

«Ao 1713 d 2 Augustj blev av Sorenskrifveren og Laugrettesmand udj fornefnte Tingstad Enn af Hans Mayts. Almendinger Lagt for Landschyld huor af Skatten havis indeværende Aar, nemlig

Gifvigen – 1 pd.

Joen Thastensen – – – Leilendingskat: 1 mark – Proviantskat: 2 2/3 shilling.

Ao 1714. Tilført».

På sommertinget i 1717 ble Joen stevnet for ærekrenkende ord:

«Anno = 1717: d=18 Juny holdis et Sædvanligt leedingsberg og sageting udj Langesund, for helgøe tingstedtz almue, overværende til Rettens administration og bethienning, Kongl: foget Sr Andreas Tønder, Sorenskrifveren Asmus Rosenfeldt, samt laudRettet, Nemlig, ... »

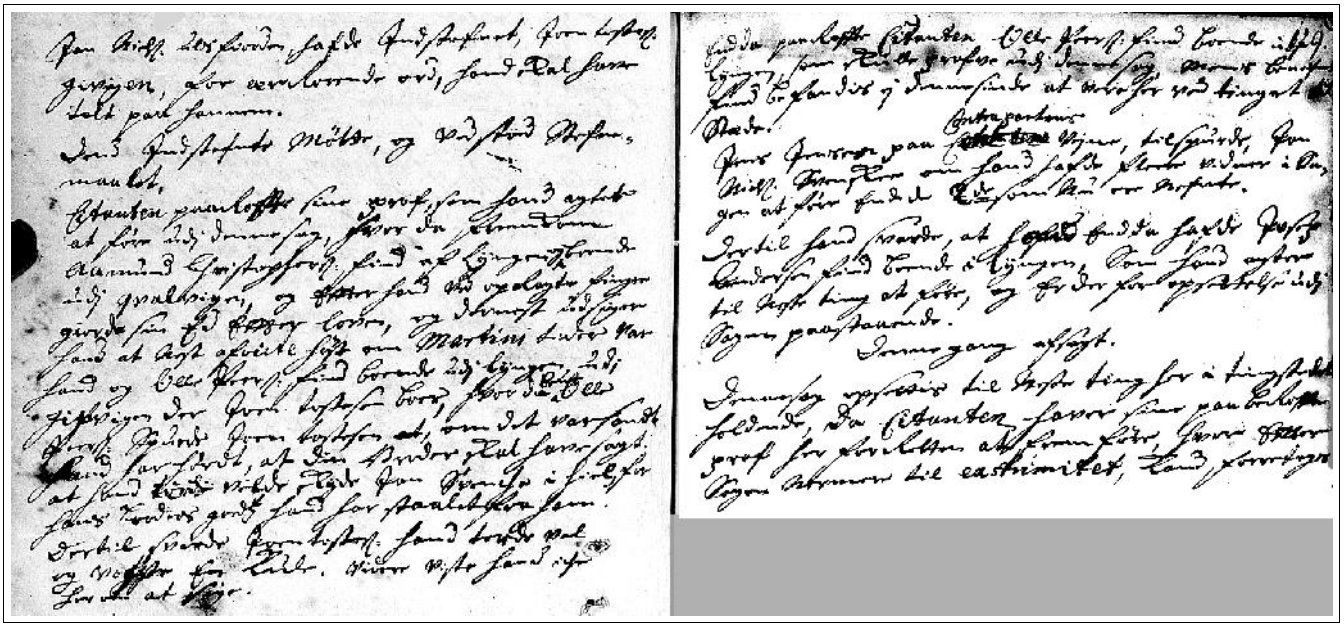

Tingbok Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 128b-129a.

«Jon Niels Ulsfiorden, hafde Indstefnet, Joen tostes: Givigen, for ærRorende ord, hand skal have talt paa hannem.

Dend Indstefnte Møtte, og vedstoed Stefnemaalet,

Citanten paaRoftte sine prof, som hand agtet at føre udj denne sag, hvor da fremkom Aamund Christophers: find af Lyngen og boende udj Qvalvigen, og Eftter hand ved opRagte fingre giorde sin Ed Eftter loven, og dernest udsiger hand at Nest afvicte høst om Martini tider var hand og Olle Pers: find boende udj Lyngen, udj Givigen der Joen tostesen boer, hvor da bemte: Olle Peers: Spurde Joen tostesen at, om det var sandt han har hørdt, at din Broder skal have sagt at hand vilde skyde Jon Svenche i hiel for hans broders goedtz hand har staalet fra ham. Dertil svarde Joen

tostes: hand torde vel og vofve En kule. videre viste hand iche her om at sige.

Endda paaRoftte Citanten Olle Peers: find boende udj Lyngen, som skulle profve udj denne sag, Mens benefnte find befandis ej dennesinde at vere her ved tinget til Stæde.

Jens Jensen paa Contrapartens vejne, tilspurde, Jon Niels: Svenskee om hand hafde fleere vidner i Sagen at føre End de 2de som Nu ere Nefnte.

Dertil hand svarde, at hand Endda hafde Josep Andersen find boende i Lyngen, Som hand agter til Neste ting at føre, og Er derfor opsettelse opsettelse udj Sagen paastaaende. Denne gang afsagt.

Denne sag opsettis til Neste ting her i tingstedet holdende, da Citanten haver sine paabeRoftte prof her for Retten at fremføre, hvor Eftter Sagen Nermere til exstrimitet, kand forretages.»

Denne stevningen antyder at Joen hadde en bror som bodde i området. Han er muligens identisk med Niels Tostensen fra Bergen ført som fostersønn hos Christen Knudsen Lorck på Nord-Eide i 1702.

Eksaminasjonsprotokollen ved matrikkelforarbeidet i 1723 viser for «Helgøe Tingsted»:

Matrikkelforarbeidet i 1723, Troms fogderi, Helgøy tingsted - Eksaminasjonsprotokoll, folio 15b-16a.

«Nummer:
14.
Gaarde Nafne:
Giivigen er lagt for Landskyld 1713.
Opsidders Tall:
1 opsider.
Proprietairs og Bøxel-Raadig:
Kongen ejer og Bøxler.
Huusmands Pladser:
Ingen Huusmænd.
Schoug og Setter:
Brendeved.

Qvern og Fischerie:
Fiskerie.
Situation og Beleilighed:
Lætvunden.
Sæd:
Saaer icke.
Korn aufling:
Aufler icke.
Hæste og Creature:
1 Hæst - 3 Kiør - 6 Sourer.
Taxt effter Gamble Matricul [1 våg = 3 bismerpund (Pd.) = 72 bismermerker]:
0 - 1 - 0.
Forhøied:
0 - 0 - 12».

Utdrag fra den samtidige matrikuleringsprotokollen:

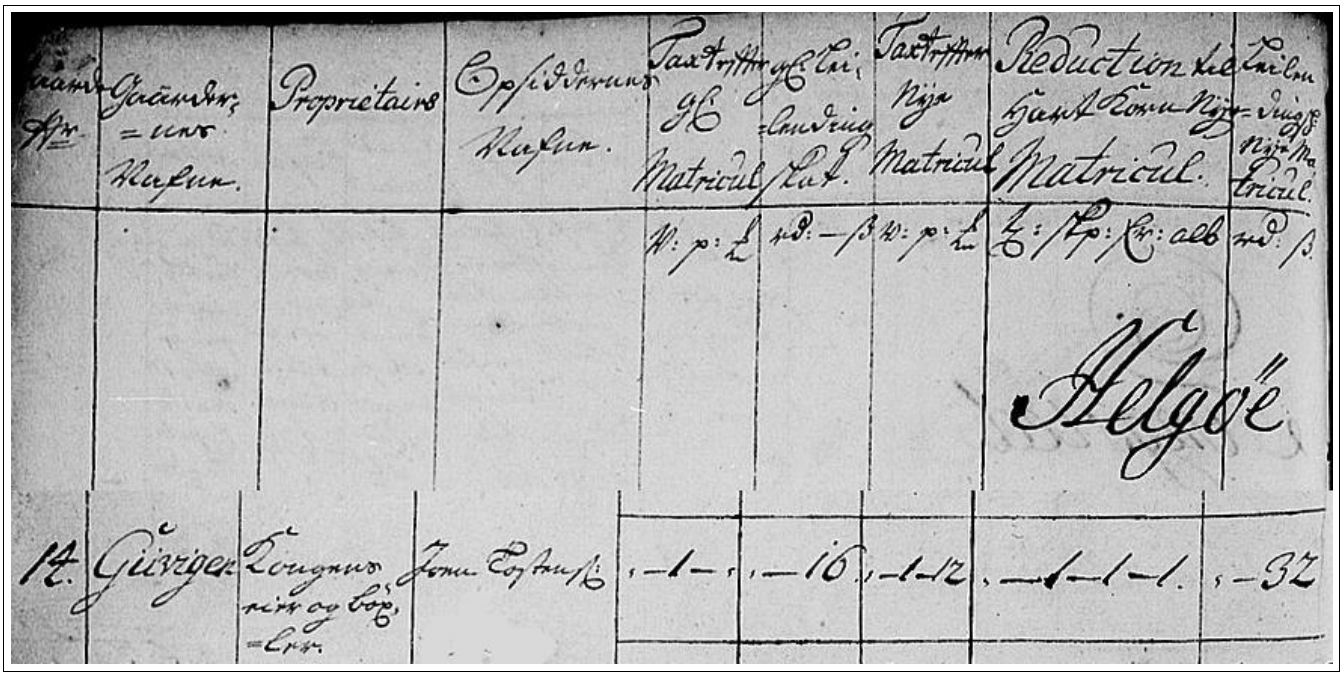

Gaarde Nr.	Gaarder=nes Nafne.	Proprietairs	Opsiddernes Nafne.	Taxt effter gl: Matricul	gl: Lei=lending Skat.	Taxt effter Nye Matricul	Reduction til Hart Korn Nye Matricul.	Leilen=ding Nye Matricul.
				W: p: ℔	rd: — ß	W: p: ℔	℔: ß: Kr: alb	rd: ß
							Helgøe	
14.	Gjøvigen	Kongens eier og bøx=ler.	Joen Tostens	—1—	—16	—1—12	—1—1—1.	—32

Matrikkelforarbeidet i 1723, Troms fogderi, Helgøy tingsted - Matrikkelprotokoll, folio 23b.

«Opsiddernes Nafne:
Joen Tostens:
Taxt effter Gl: Matricul [W: - Pd: - Mark]:
0 - 1 - 0.
Gl: Leilending Schat [rDr: - Skilling]:
0 - 16».

På sommertinget i 1725 ble Kirsten Andersdatter, som bodde hos Joen på Jøvik, innstevnet for leiermål:

«Anno=1725 d=18 Juny holdes paa Noer grundfiord et Sædvanlig ledingsberg og Sageting med samtlige Helgøe tingsteds almue, hver da Retten blev administreret og bethient af Kongl: foget Sr. Andreas Tønder, Sorenskriveren Asmus Rosenfeldt, saa og af Effterskrefne laudRet, ...»

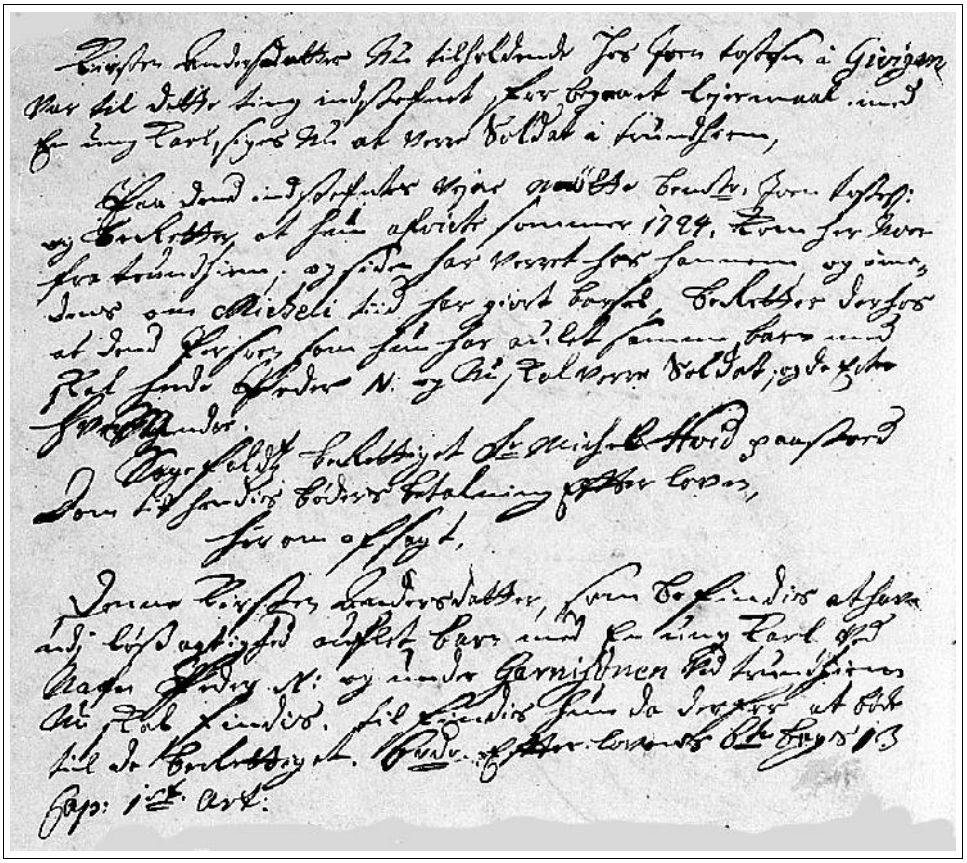

Tingbok Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 256b.

«Kirsten Andersdatte Nu tilholdende hos Joen tostsen i Giøvigen var til dette ting indstefnet for begaaet lejermaal med En ungKarl, siges Nu at verre Soldat i trundhiem,

Paa dend indstefnts vejne møtte bemte: Joen tostes: og beRetter at hun afvicte sommer 1724, kom her Noer fra trundhiem; og siden har verret hos hannem og imedens om Micheli tiid har giort barsel, beRetter derhos at dend Persoen hun har aulet samme barn med skal heede Peder N: og Nu skal verre Soldat; og da Ecter hverandre.

Sagefaldtz beRettiget Sr. Michel Hvid paastoed dom til hendis bøders betalning Effter loven, herom afsagt,

denne Kirsten Andersdatter, som befindis at have udj løsagtighed auflet barn med En ung Karl ved Nafn Peder N: og under Garnisonen ved trundhiem Nu skal findis. til findis hun da derfor at bøde til de beRettiget 6 rdr. Effter lovens 6te bogs 13 Cap. 1st art:»

Joen var lagrettemann i 1730:

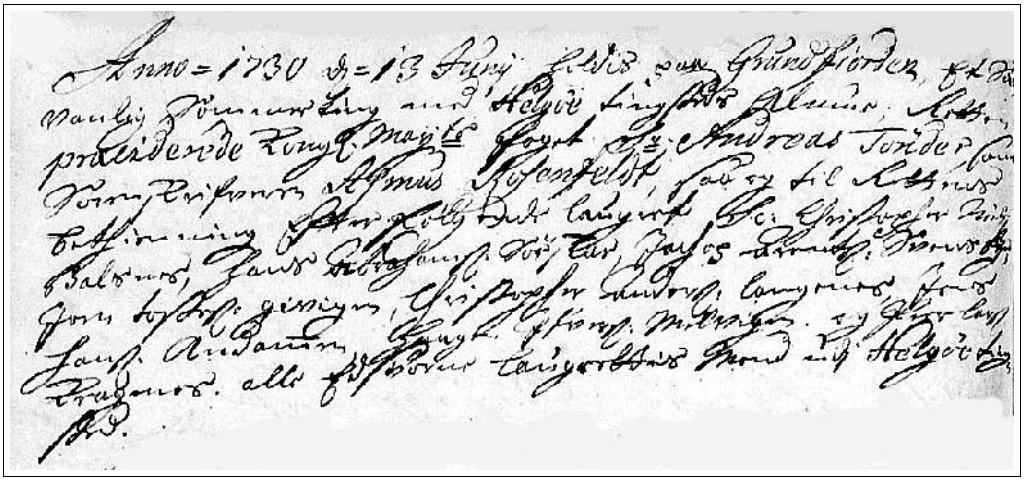

Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 19b.

«Anno = 1730 d. = 13 Juny holdis paa Grundfiorden Et vanlig Sommerting med Helgøe tingsteds almue; Retten præciderede Kongl: May'ts foget Herr Andreas Tønder samt Sorenskrifveren Asmus Rosenfeldt, saa og til Rettens bethienning Efterfølgende laugret Herr Christhoper Niels: Balsnes, hans Abrahams: Sørskar, Jachop Arents: Svensby, Joen tostes: givigen, Christopher Anders: langenes, Jens hans: Andamen, Haagen Ifvers: Melvigen, og Peer lars: Kragenes. alle Edsvorne laugrettis mend udi Helgøe tingsted.»

Han ble erstattet som lagrettsmann av Peer Gams i 1731.

Joen døde i 1743, hans alder oppgis ikke:

«Teft: Michaelis - Begravet og Graffæstet: Joen Tostensen Giøvigen af Ulfs:»

Han ble begravet samme dag som hans datter, Karen, døpte sønnen Lars!

Ca 1746 startet Andor Jørgensen fra Reinsvoll den første handel på Jøvik, fra 1781 overtatt av Andors svigersønn Jørgen Brose Kragh. Da hadde også jektefarten kommet i gang her.[294]

(Barn V:4)

Gift

Barn:

Karen Joensdatter Jøvik. Født omkring 1711. Levde fra 1745 til 1748 på Lakselvnes Ytre, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Levde 1767 på Sjursnes, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Død 1788 i Ullsfjord, Karlsøy (TR). Begravet 27.05.1788 i Karlsøy (TR).[295] (Se V:4).

VI:9 ff mf ff

Haagen [Aage] Gautesen Kaldsletten. Festebonde. Født omkring 1694 på Olsøy, Rissa, Stadsbygd (ST). Levde 1721 på Kaldsletten, Tromsøysund (TR). Død omkring 1753 på Kaldsletten, Tromsøysund (TR).

Vi møter Haagen i regnskapene første gang på Kaldsletten i fogderegnskapet for 1721.

På høsttinget 02.12.1723 kalles Haagen «Aage Goutesen».

Han var gift med Ellen, datter til Hans Andersen på Findnes Søndre og Johanna Rynildsdatter fra Sandnes.

Vi finner følgende interessante innførsel i kirkeboken 19.02.1785:

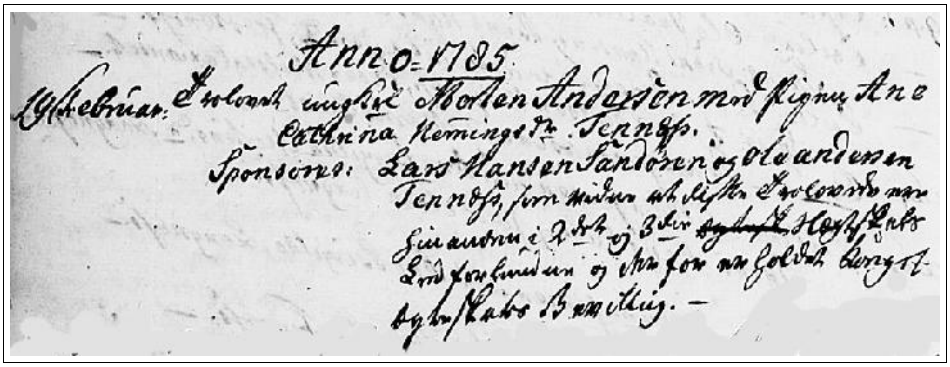

Kirkebok Tromsø nr. 3, 1779-96: 1785 «Trolovede og Copuledere», folio 109b.

«Trolovet Ungkrl Morten Andersen med Pigen Ane Catharina Hemmingsdtr Tennæs.
Sponsores: Lars Hansen Sandøren og Ola Andersen Tennæs,
som vidne at disse Trolovede var Hinanden i 2det og 3die Slægtskabs Leed forbunden
og derfor erholdet Kongel. Ægteskabs Bevilling» (Kirkebok 1779-96, folio 110).

- Morten (født 1733-43) var sønn til Anders Andersen Tennæs (ca. 1706-1777) som kom fra Vanvikan i Leksvik og Malene Larsdatter (ca. 1709-1789). Hans farforeldre er ikke kjente, hans morforeldre var Lars Olsen Tennæs (ca. 1672-1759) og Marith Baardsdatter (død ca. 1751).

- Anne Cathrina (født 1762) var datter til Hemming Haagensen Thomasjord (ca. 1732 -1799) og Marrit Hansdatter (født ca. 1741). Hennes farforeldre var Haagen Gautesen Kaldsletten (ca. 1690-ca. 1753) og Ellen Hansdatter (født ca. 1691). Hennes morforeldre var Hans Larsen Sandøre (ca. 1692/99-1780) og Anna Jonsdatter (ca. 1704-1776).

- 2 generasjoner tilbake finner vi altså at Mortens farfar het Anders. Mortens farmor er ukjent, men hun bodde antagelig i Vanvikan i Leksvik. Hans morforeldre var Lars Olsen og Marith Baardsdatter på Tennæs.

- Motsvarende vil «3die Slægtskabs Leed» tilbake på Ane Catharinas side peke ut oldefedre som het Gaute, Hans Andersen Findnes Søndre (ca. 1659-ca. 1708) som var far til Ellen Hansdatter på Kaldsletten, Lars og Jon. Blandt oldemødrene kjenner vi kun Johanna (ca. 1660-1756), datter til Rynild Hemmingsen Sandnes og gift med Hans Andersen.

- Det er ikke trolig at Hans Larsen på Sandøre var sønn til Lars Olsen på Tennæs i et tidligere ekteskap, alternativt født utenfor ekteskap! I 1702 finner vi Lars Olsen på Sør-Langnes, uten at barn oppgis.

- Samtidig kan ingen av oldefedrene til Ane Catharina (Gaute, Hans, Lars og Jon) være identiske med Mortens farfar, Anders.

- Det er derfor trolig at det må være Mortens ukjente farmor som er identisk med mor til Haagen Gautesen, Hans Larsen eller Anna Jonsdatter.

---

294 Manntallet i 1702: 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, Helgøy sogn, folio 157. Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, fogderegnskap 1714 - 2 Matrikkel Troms - Helgøe tingsted - Bilde 59. Tingbøker for Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 128b-129a og 256b; nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 19b (Justisprotokoll Helgøy tingsted 1717 - folio 233-34, 1725 - 493, 1730 - folio 38, transkribert av Nord-Troms Museum). Matrikkelforarbeidet i 1723, Helgøe Tingsted, Eksaminasjonsprotokollens folio 15b-16a, Matrikuleringsprotokollens folio 23b. Karlsøy og Helgøy Bygdebok, Bind II, side 68, 206-207. Hans E. Johansen, Jøvik: Endreslekta, side 1.

295 Kirkebok Karlsøy 1775-1823: «Jordsatt», folio 147.

Det har vært usikkert hvor Haagen kom fra, noen har ment at han kom fra Gudbrandsdalen, andre at han kom fra Danmark. Det finnes også en teori om at han skulle stamme fra Haagen Iversen (født ca. 1613-16) og Engel Christophersdatter fra Sandvær. Skiftet etter denne Haagen ble avholdt 13.03.1695 og Engel døde kort tid senere. «Vår» Haagen's far, Gaute, skulle i så fall være sønnesønn til denne Haagen, og sønn til Iver (født ca. 1656) eller Christopher (født ca. 1660). Det finnes imidlertid ikke faste holdepunkter for noen av teoriene.

Jeg har nå (06.08.2019) mottatt et brev fra Jon Stolpnessæter, Trondheim, med resultatet fra en DNA-test som gir sterke indikasjoner om at Haagen (Aage?) kom fra gården Olsøy i Rissa i Sør-Trøndelag. Selv har jeg ikke benyttet meg av DNA-tester så jeg har ikke noen dypere kunnskap i emnet.

Her følger et uddrag av brevet:

«Jeg har den siste tiden studert dine slektssider på www.tore-nygaard.com, særlig knyttet til en Haagen Gautesen Kaldsletten i Balsfjord. Jeg fant fram til dine sider i forbindelse med en DNA-test jeg tok for en tid tilbake. Jeg har fått et relativt nært "treff" ("genetisk distanse" lik 3) på Y-DNA 67 markører med en nålevende person som også har tatt DNA-test og har oppgitt denne Haagen Gautesen som sin tidligste kjente ane på farssiden. Det betyr at jeg og denne personen med mer enn 95% sannsynlighet (teoretisk) deler en felles ane innenfor 8 generasjoner tilbake.

Dette ble interessant fordi jeg har en Aage Gautesen i mitt slektstre, og tror denne personen kan være identisk med Haagen Gautesen Kaldslett. "Min" Aage Gautesen er født på gården Olsøy i Rissa i Sør-Trøndelag i 1694, og er sønn av Gaute Valtersen Haug f ca 1655 som igjen er sønn av Valter Thomassen f ca 1605 og Eli Gautesdatter som kom fra Vanvikan utenfor Trondheim (Valter er min eldste kjente ane på farssiden). Denne Valter Thomassen Vanvik har stor etterslekt både i Rissa og i bygdene rundt. Rissa og Vanvikan er nabo-bygder, og kirkebøkene vitner om stor kontakt mellom disse. Jeg er for ordens skyld ikke en direkte etterkommer av Aage Gautesen Olsøy, hans far Gaute var bror til min 6xtippoldefar Jon, sønn av Valter Thomassen Vanvik.

Det er sparsommelige opplysninger om Aage Gautesen i kildene. Han finnes i manntallet 1701 for Stadsbygd prestegjeld i Fosen fogderi. Etter dette har jeg ikke funnet noe opplysninger om han, og hvor han tok ferden videre. Hans far, Gaute Valtersen, døde i 1707, 56 år gammel Det er mulig at broren til Aage Gautesen, som het Valter og er 10 år i manntallet 1701, bosatte seg i Trondheim.

Jeg har ingen informasjon om mor til Aage Gautesen og Valter Gautesen. Jeg forstår ut fra det du har funnet at Haagen Gautesen Kaldslett kan være halvbror til Anders Andersen Tennes født ca 1706 i Vanvikan. En mulig teori er jo da at mor til Aage Gautesen Olsøyen giftet seg på nytt med en Anders (I området Rissa - Vanvikan), og i dette giftemålet fikk Anders og Carl Anderssønner som etterhvert slo seg ned på forskjellige steder i Balsfjord.

En innvending er at Haagen ikke er samme navn som Aage, men jeg ser også i din beskrivelse at Haagen ble kalt Aage i 1723. Jeg vet ikke om Aage er et mye brukt navn i Troms, kanskje endret man det til Haagen fordi det er mer vanlig? I kirkebøkene for Rissa (Stadsbygd) på 1700-tallet er det mange Aage og Haagen, og ved enkelte tilfeller er det forvekslinger ser jeg. I perioder er disse navnene også skrevet Oche og Hochen, som kanskje sier noe om uttalen.»

Fra Alvin Andreassen:

«Området rundt Tromsø var svært grissgrent i begynnelsen av 1700-tallet. For å opprettholde befolkningen var man avhengig av tilflytning. De som kom tilflyttende var svært ofte i slekt eller kjente hverandre, den ene drog den andre etter seg. Ved ekteskapet mellom Morten og Ane Cathrine i 1787 ser man dette. Slektsforholdet her har vært vanskelig å få klarhet i. Hver av dem hadde jo fire besteforeldre. Dette med gentest har jeg ikke noe greie på. I min studietid var det bare et begynnende fag. Men ved gentest kan man nok vise slektskap, og bare det er ikke lite. Men etter et par hundre år er det umulig å komme frem til en enkeltperson, som man må. Men et godt stykke på vei kan man vel komme. I Troms har vi vel ikke mer arkivmateriale som kan gi oss flere opplysninger. Arkivmaterialet er nok atskillig større sør i Trøndelag (Vandvigen), så vi får sette vår forhåpning til det. Jeg prøvde meg en gang, men det var svært vanskelig p.g.a manglende lokalkunnskap.»

Jeg finner det sannsynlig at Haagen (Aage) på Kaldsletten er identisk med yngste sønn til Gaute Valtersen fra Haug og Olsøy i Rissa sogn og Stadsbygd prestegjeld i Fosen fogderi i Sør-Trøndelag!

Jeg bygger dette på følgende:

– Selv om jeg ikke har noen erfaring av gentester er det interessant at to nålevende personer – som har et relativt nært genetiskt «treff» – har henholdsvis Haagen Gautesen på Kaldsletten og Valter Thomassen fra Vanvikan nær Trondheim (farfar til den unge Aage Gautesen) som eldste aner!

– Vi vet dertil at Anders Andersen Tennæs kom fra Vanvikan og at innførselen i kirkeboken 19.02.1785 – nevnt tidligere – viser på et trolig slektskap mellom Haagen og Anders.

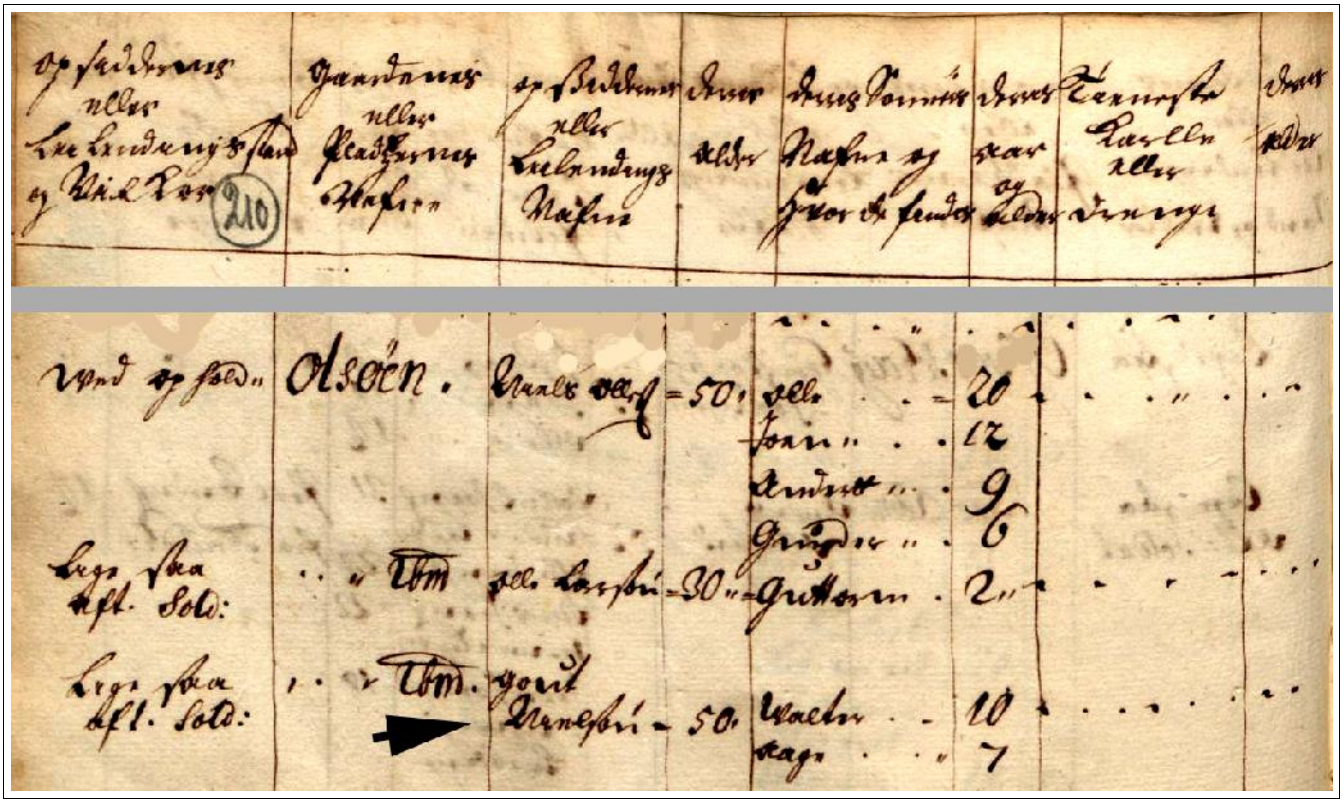

Manntallet i 1701, 12 Fosen Fogderi, Statsbygd prestegjeld, Rissa sogn, folio 210.

Manntallet i 1701 for Rissa sogn viser at Gaute er soldat. På husmannsplassene omkring er de fleste registrert som fattige eller soldater.

Det kan vel være grunnen til at sønnen Aage [Haagen] antagelig ble med en av båtene nordover i ung alder.

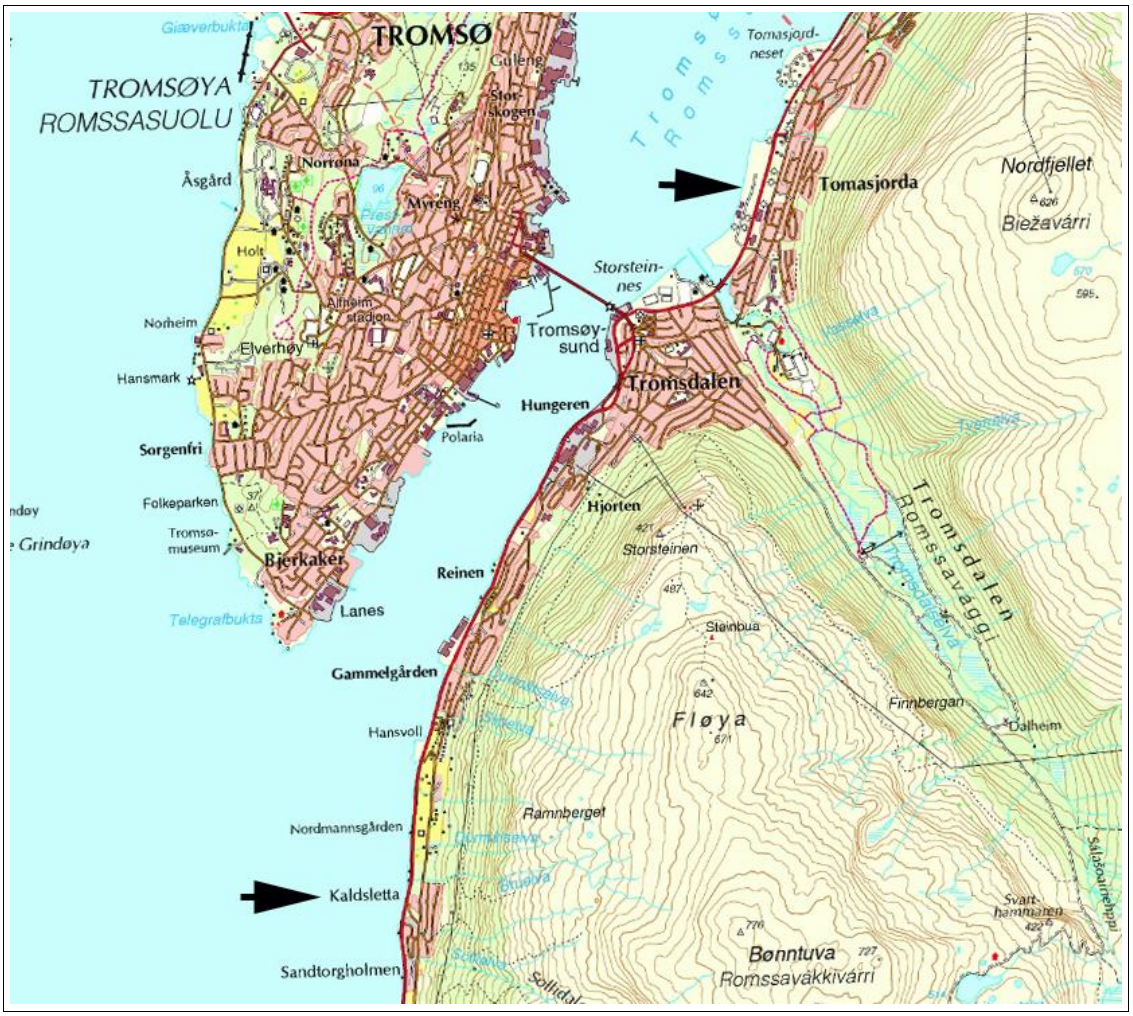

Kaldsletten ligger på fastlandet sør for Tromsdalen. Sønnen Hemming etablerte seg på Thomasjord som også ligger på fastlandet, men nord for Tromsdalen.

O. Rygh skriver om Kaldsletten i «Norske Gaardnavne»:

Gård nr. 18. Kaldsletten. Kalleslet i 1610. Kalleslette i 1614. Kalleslet i 1723. «Er formodentlig Kaldaslétta, den kolde Slette. Der findes ikke faa Navne, sms. med Adj. kaldr. - I den sidste Matr. skr. Kaldsletta.»

Fra Alvin Andreassen om Haagen:

«I årene før han kom til Kaldslett, som hadde en skyld på 2 pund, var det tre brukere: Joen Rynildsen 16 mark, Anders Nilsen 8 mark og Hemming Jensen 1 pund. Rynildsens bruk hadde Nils Olsen som det er skifte etter i 1698. Hans enke Anne Eriksdatter ble så gift med Joen Rynildsen, som ble den nye bygselhaver. Jeg har skattelistene for 1719 og 1721, men dessverre ikke for 1720, som jeg ved anledning må se på. I 1719 står J.R. oppført som bruker. Men i 1721 står Haagen Goutesen som bruker. De andre brukeren på Kaldslett var fortsatt: Anders Nilsen og Hemming Jensen, og i 1723 ser vi at Haagen var bruker av 16 mark. Men jeg finner ikke at Haagen noen gang tinglyste dette.

Men i 1749 tinglyste han 8 mark etter Ole Andersen som utgikk i 1746 og hans enke Maren Hansdatter som døde i 1746. Så Haagen ble da sittende på 1 pund.

På Tinget 14.-15. Juni i 1723 ble Aage Goutesen på Kaldslett påtalt, men hadde ikke møtt. Han hadde sommeren (helt sikkert i 1722) nektet å være med å føre Øvrigheden til Skjervøy Tingsted hvor den skulle behandle den nye matrikkuleringen. Navnet Aage ble nevnt tre ganger. Saken ble utsatt til neste ting, men mer hører man ikke om den. Som nevnt brukes Haagen i 1721. Vanlig navn?? Det er nesten vanskelig å snakke om et vanlig navn i et så grissgrent strøk. Det var ikke mange med samme navn uansett hva det var. Jeg vil nå tro at Aage var en feilskrivning. Hvordan uttalte man Haagen? Jeg vill tro: Haake, og derfra var det ikke langt til Aage!»

I 1702 brukte Jon Rynildsen og Hemming Jensen Kaldsletten. De to stesønnene var fra hans hustrus ekteskap med avdøde Nils Olsen. Jon var morbror til Haagens hustru, Ellen.

«Mandtal ofuer aldt det Mandskab Som I Tromsoe fougderie er og findissz Anno 1702.
....
Endog findes Effter Skrefne Udj Helgøe Tingsted og Hører til Tromsøe Sogn og Menighed:
...»

Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, Tromsø sogn, folio 176.

«Opsid: eller Leyl: Stand og Vilkor:
fattige skyldfolch Her Nord.
Gaardernis eller pladssernis Nafne:
Kaleslet.
Opsidernis eller Leyl: Nafne: - Deris Alder:
Jon Rynildß: - 42.
Sønnernis Nafne: - Deris Alder:
Stiffsøner:
Erich Nielß: - 6.
Peder Nielß: - 4.
Opsidernis eller Leyl: Nafne: - Deris Alder:
Hemming Jenß: - 28.»

Jon var postbonde i 1708:

«Anno 1708 d: 23 Juny blef holdet et almindeligt Leedingsberg og Sageting udj Langesund for helgøe tingstedtz Almue, og det Efter dend anordning, som Kongl: May'ts Constituerede foged Sr: Jacob Rosenving forhen ved sit tingbref til bonde Lensmand Niels Nielsen haver giordt befalet, og blef da sammetid Retten forvoldt af høystbemte: Kongl: foget samt bethiendt af interim Committerede Sorenskrifver Asmus Rosenfeldt, Saa og af 8te Edsvorne LaudRettis Mend nemlig ...»

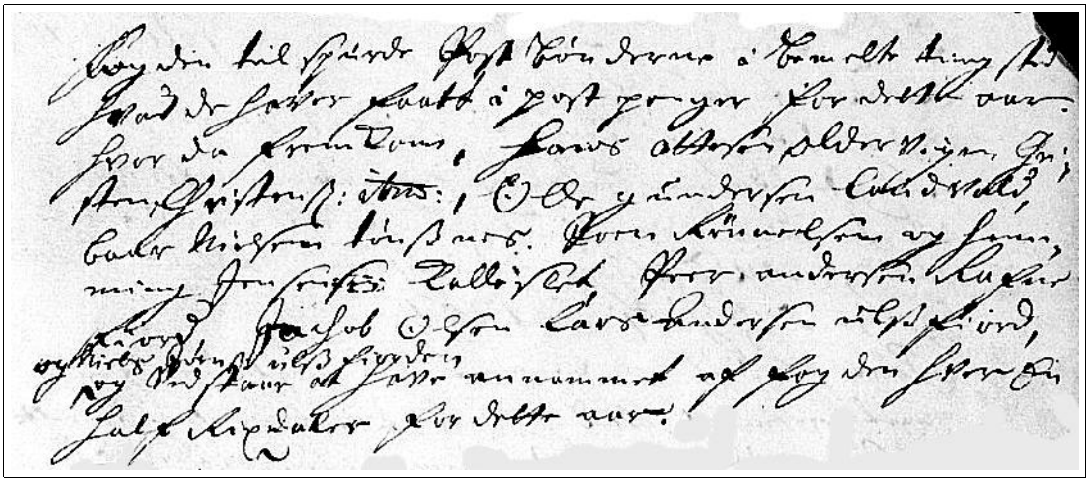

Tingbok Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 20a.

«Fogden tilspurde Postbønderne i bemelte tingsted hvad de haver faaet i post penger for dette aar. hvor da fremkom, hans ottesen olderviven Christen Christens: itm:, Olle gundersen Laudvold, baar Nielsen tønsnes. Joen Rønnelsen og henning Jensen Kalleslet, Peer andersen Rafnefiord, Jachob Olsen Lars Andersen ulsfiord, og Niels Jøens:? ulsfiorden, og og vedstaar at have annammet af fogden hver En half Rixdaler for dette aar.»

«Skoskatten» i 1711 er en vanlig betegnelse på en engangsskatt i 1711 på skotøy, parykker, fontanger, karosser, chaiser og karjoler, samt på tjenestefolks lønn, påbudt i forordning 21.02.1711.

Enkelte grupper var fritatt eller utelatt, blant annet husmenn som var utskrevne soldater og deres familier, spedbarn og personer uten fast bopel.

Satsen var 3 skilling per skopar. Det ble sannsynligvis ikke foretatt reell telling av skotøy, men beregnet for eksempel to par per person i gårdbrukerfamilie og ett par per person i husmannsfamilier og liknende.

Av tjenestefolks årslønn skulle 1/6 gis i skatt. Husbonden skulle innbetale dette og trekke tilsvarende fra tjenerlønnen.

Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, Fogderegnskap 1711-12 - Ekstraskatter, hovedmanntall - 20-21 Sko- og folkelønnsskatt 1711 - Helgøe tingsted - Bilde 121.

«Helgøe Tingsted
Kalleslet
Joen Rønnildsen og Hustrue
2 Børn
Hemming Jensen og Hustrue
1 tøs i Løn
1 Dreng Matros Frj
Huusmnd: Jens Olsen enkemand
Dito Joen Olsen og Hustrue, 1 datter
Thomis Erichs: og Hustrue».

Det er fristende å tro at den «Dreng Matros» som er ført under Kaldsletten er identisk med Haagen som senere giftet seg med Ellen, datter til Johanna Rynildsdatter og Jons niese.

Jon er fortsatt leilending på Kaldsletten i det siste tilgjengelige fogderegnskapet i 1718.

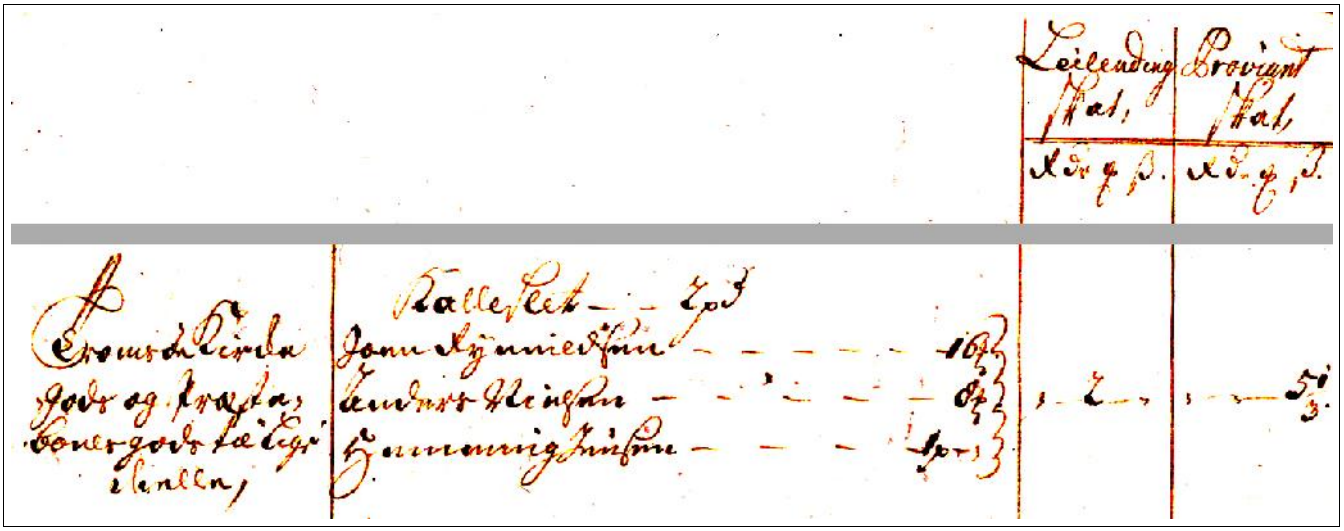

Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, Fogderegnskap 1718 - 2 Matrikkel - Helgøe tingsted - Bilde 56..

«Kalleslet - 2 pd.
Joen Rynnildsøn – 16 merker
Anders Nielsen – 8 merker».
Hemming Jensen – 1 pund (1 bismerpund = 24 bismermerker).
De betaler tilsammen 2 mark i leiledingskatt og 5 1/3 skilling i proviantskatt.
Bygsler: «Tromsøe Kirche gods og Præsteboens gods til Lige deelle».

Joen var fortsatt bruker av 16 mark på Kaldsletten i 1719, men i 1721 har Haagen overtatt hans andel. Det er ikke trolig at Haagen tinglyste dette.

I 1723 var det tre brukere på Kaldsletten. Landskylden var på 2 bismerpund, hvorav Haagen brukte de 16 merker Joen hadde i 1717.

Eksaminasjonsprotokollen ved matrikkelforarbeidet i 1723 viser for «Helgøe Tingsted»:

Matrikkelforarbeidet i 1723, Troms fogderi, Helgøy tingsted - Eksaminasjonsprotokoll, folio 17b-18a.

«Nummer:

25.
Gaarde Nafne:
Kalleslet.
Opsidders Tall:
3 opsider.
Proprietairs og Bøxel-Raadig:
Tromsøe Præsteboels Jord.
Huusmands Pladser:
Ingen Huusmands plads.
Schoug og Setter:
Fornøden Brendeved.
Qvern og Fischerie:
Beleilighed til fiskerie.
Situation og Beleilighed:
Lætvunden.
Sædeauflen er u-viss formedelst frost.
Sæd:
Har opryddet for 4 aar siden. ½ tn. Byg Sædland som aarlig Saaes.
Korn aufling:
Aufler 1 tn.
Hæste og Creature:
2 Hæster - 14 Kiør - 12 Sourer - 12 Geder.
Taxt effter Gamble Matricul [1 våg = 3 bismerpund (Pd.) = 72 bismermerker]:
0 - 2 - 0.
Forhøied:
1 - 1 - 0».

Utdrag fra den samtidige matrikuleringsprotokollen:

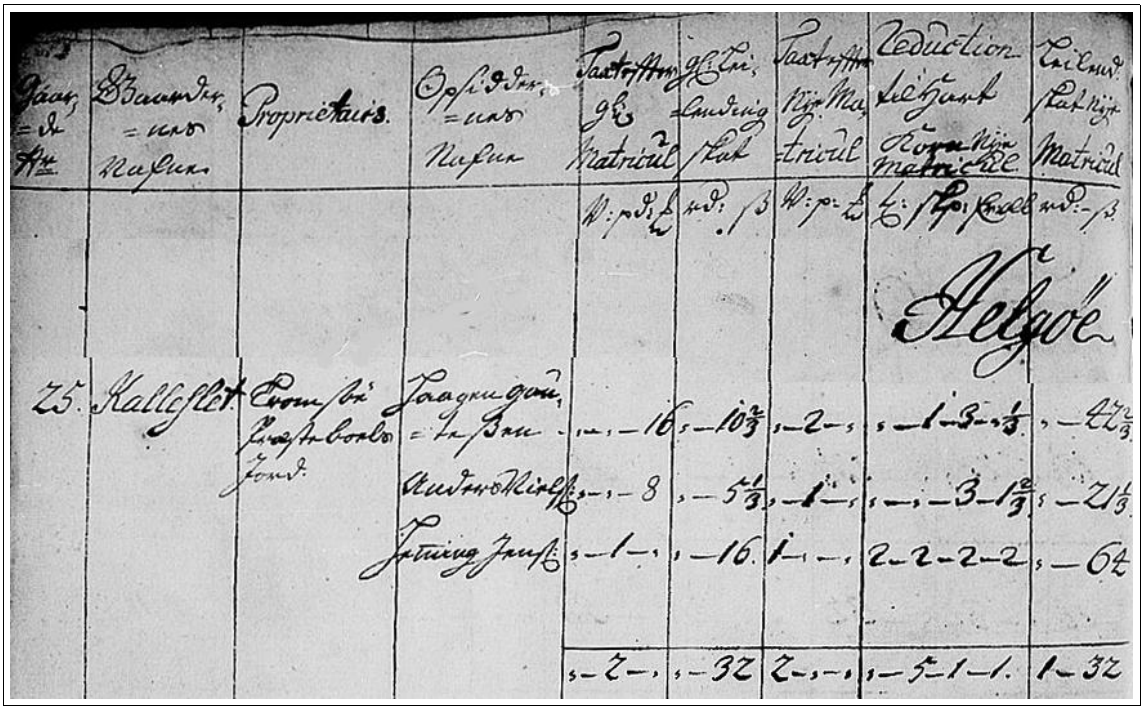

Gaarde Nr.	Gaardernes Nafne	Proprietairs	Opsidderne Nafne	Taxt effter gl. Matricul	gl. Leilending Schat	Taxt effter Nye Matricul	Reduction til Hart Korn Nye Matricul	Leilend. Schat Nye Matricul
				W: pd: ℔	rd: ß	W: p: ℔	℔: Skp: Erxl	rd: ß
							Helgøe	
25.	Kalleslet	Tromsøe Præsteboels Jord	Haagen Gautesen	-16	-10 2/3	-2-	-1-3-1/3	-42 2/3
			Anders Niels	-8	-5 1/3	-1-	-3-1 2/3	-21 1/3
			Hemming Jens	-1-	-16	1-	2-2-2-2	-64
				-2-	-32	2-	-5-1-1	1-32

Matrikkelforarbeidet i 1723, Troms fogderi, Helgøy tingsted - Matrikkelprotokoll, folio 26b.

«Opsiddernes Nafne:
[1]: Haagen Gautesen.
[2]: Anders Niels:
[3]: Hemming Jens:
Taxt effter Gl: Matricul [W: - Pd: - Mark]:
[1]: 0 - 0 -16.
[2]: 0 - 0 - 8.
[3]: 0 - 1 - 0.
[Sum]: 0 - 2 - 0.
Gl: Leilending Schat [rDr: - Skilling]:
[1]: 0 -10 2/3.
[2]: 0 - 5 1/3.

[3]: 0 -16.
[Sum]: 0 -32».

Haagen omtales i justisprotokollen for 1723 hvor han kalles Aage Goutesen. Hemming Rønnelsen som også omtales, var bror til Haagens svigermor, Johanna:

«Anno=1723 dend 3 Decembr:, holdis paa Elvevold; Høsteting med samtlige Helgøe tingsteds Almue, Hvor da Retten blev administrerit og betiendt af Kongl: foget Sr: Andreas Tønder, Sorenskriveren Asmus Rosenfeldt, samt Eftterskrefne laudRettet ...»

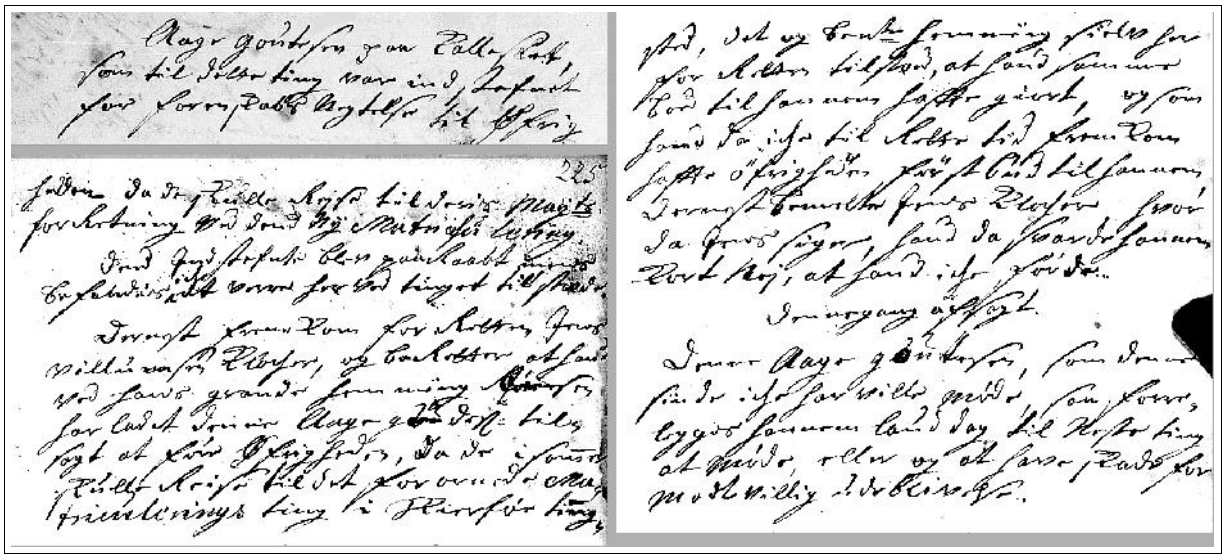

Tingbok Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 224b-225a.

«Aage Goutesen paa Kalleslet, som til dette ting var indstefnet for forenskabs Negtelse til Øfrigheden da de skulle Rejse til deris Mayts: forRetning ved dend Ny Matrichulering.

Dend Indstefnte blev paaRaabt mens befandis iche at verre her ved tinget tilstæde.

Dernest fremkom for Retten Jens Villumsen Klocher, og beRetter at hand ved hans grande hemming Rønnelsen har ladet denne Aage gouters: tilsagt at føre Øfrigheden, da de i sommer skulle reise til det forordnede Matriculerings ting i Skierføe tingsted, det og bemte: henning sielv her for Retten tilstoed, at hand samme boed til hannem haftte giort, og som hand da iche til Rette tid fremkom haftte øfrigheden først bud til hannem dernest bemelte Jens Klocher hvor da Jens siger, hand da svarde hannem kort Nej, at hand iche førde. dennegang afsagt.

Denne Aage Goutesen, som denne sinde iche har ville møde, saa forrelegges hannem lauddag til Neste ting at møde eller og at have skade for modtvillig udeblivelse.»

Haagen måtte bøte 1 lodd sølv for ikke å ha møtt på sommertinget i 1726:

«Anno=1726 d=16 Juny holdis paa grundfiord sædvandligt sommerting med samtlige i Helgøe tingsteds Almue, hvor da Retten blev præcideret udj fogdens absens hans fuldmegtige Monsr. Lars Albech, samt administreret af Sorenskriveren Asmus Rosenfeldt, Item til Rettens bethienning Eftterskrefne laudRet, ...»

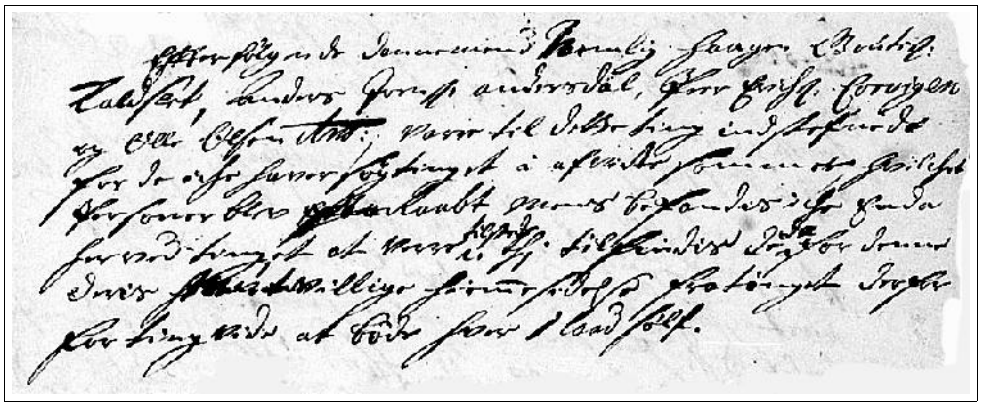

Tingbok Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 272a.

«Eftterfølgende dannemend Nemlig haagen Goutes: Kaldslet, Anders Joens: andersdal, Peer Erichs: Corvigen og Olle Olsen ibid: varre til dette ting indstefnede for de iche haver søgtinget i afvicte sommer hvilchet Personer blev paaRaabt mens befandis iche Enda herved tinget at verre tilstede thj tilfindis de da for denne deris Mutvillige hiemmesidelse fra tinget derfor for tingvide at bøde hver 1 laad sølf.»

Han ble innkalt som stevningsmann til sommertinget i 1733. Hans nabo, Hemming Jensen Kalleslet, hevdet at Peder Larsen Selnes hadde sagt at hans hustru omgås med trolldom:

«Anno = 1733 d = 4 Junij blef paa Nor Grundfior holdet et sædvanlig Sommerting for samtlige - Helgøe tingstedtz Almuer, ved Retten præsiderede Kongl: May'ts. foget Sr: Andreas Tønder, Søren Sørensen? Asmus

Rosenfeldt, saa og til Rettens bethienning Eftterfølgende laugret. ...»

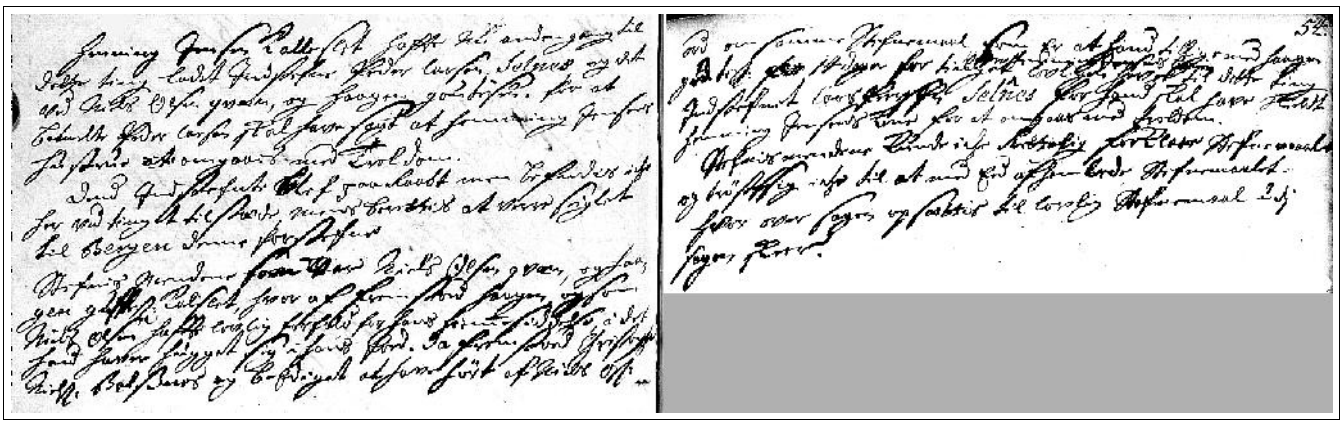

Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 53b-54a.

«Hemming Jensen Kalleslet haftte Nu anden gang til dette ting ladet Indstefne Peder larsen Selnes, og det ved Niels Olsen qvæn, og Haagen goutirsen? for at bemelte Peder larsen skal have sagt at hemming Jensens hustrue omgaaes med Troldom.

Dend Indstefnte blef paa Raabt men befandis iche her ved tinget til stæde, mens berettis at verre siglet til Bergen denne forstefne

Stefnis Mendene som var Niels Olsen qvæn, og haagen gutts: Kalslet, hvor af fremstoed haagen og som Niels Olsen haftte lovlig forfald for hans hiemesiddelse, i det hand haver hugget sig i hans foed. Da fremstoed Christopher Niels. Balsnes og beEdiget at have hørt af Niels Ols: ord om samme Stefnemaal som Er at hand tilligemed haagen goutes: 14 dager for tinget Efter Hemming Jensens ??? lovligen haver til dette ting Indstefnet lars Peersen Selnes for hand skal have skieldt hemming Jensens kone for at omgaas med troldom.

Stefnismendene kunde iche Rettelig forklare Stefnemaalet, og trøste sig iche til at med Eed afhemlede Stefnemaalet.

Hvor over sagen opsættis til lovlig Stefnemaal udj sagen skeer.»

Haagen ble oppnevnt som lagrettsmann ved sommertinget i 1734:

«Anno = 1734 d = 5 Junij holdis paa Noer Grundfiord et Sædvanlig Sommerting for samtlige Helgøe tingstæds Almue, Retten præsiderede Kongl: May'st: foget Edle Andreas Tønder, sampt Sorenskriveren Asmus Rosenfeldt, tilligemed Eftterskrefne laugret, Nemlig: ..»

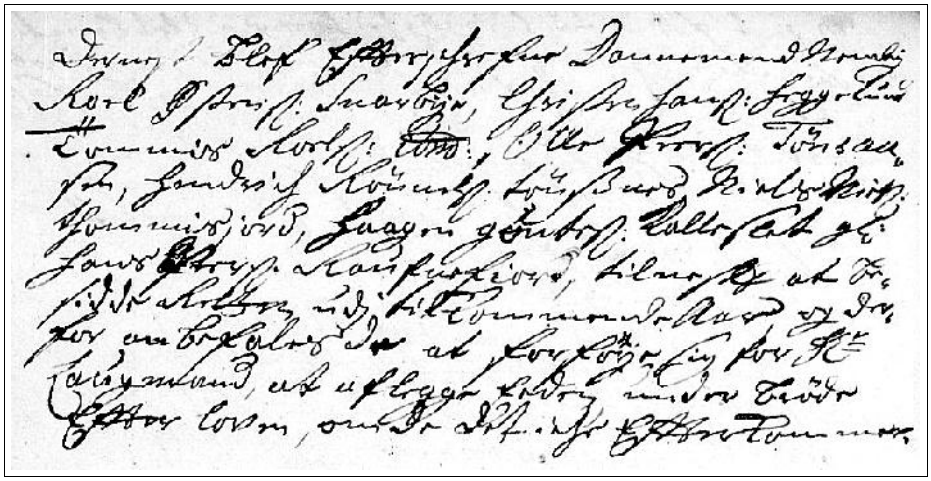

Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 79b.

«Dernest blef Eftterschrefne Dannemand Nemlig Roel Østens: Snarbye, Christen Hans: Heggelund, Tommis Roels: ibid:, Olle Peers: Tønsaasen, Hendrich Rønnels: tønsnes, Niels Niels: thommisjord, Haagen gunters: Kalleslet gl: Hans Peers: Raufnefiord, tilnestt at besidde Retten udj tilkommende Aar, og derfor anbefales da at forføye sig for Herr Laugmand, at aflegge Eeden under brøde Efftter loven, om de det iche Eftterkommer.»

Han var så lagrettsmann ved sommertingene i 1735 og 1737. Ved sommertinget i 1736 satt Christopher Nielsen i stedet for Haagen, ved sommertinget i 1746 satt Ole Jonsen Engvigen.

I 1742 innkalte Haagen som stevningsmann Kirsten Ediasdatter for tinget:

«Anno=1742 Den 2den Juny blev paa Elvevold holdet det Sædvanlilge Sommerting Med Helgøe tingsteds Almue. Ved Retten Presiderede udj Kongl: Mayts: foget Sr Andreas Tønders Absens, hans Beskiechede fuldmegtig Tienner Mons: Knud Aslou, Saa blef og i Retten tilligemed Sorenskriveren Asmus Rosenfeldt betiendt af Eftterfølgende laugRet, Nemlig ...»

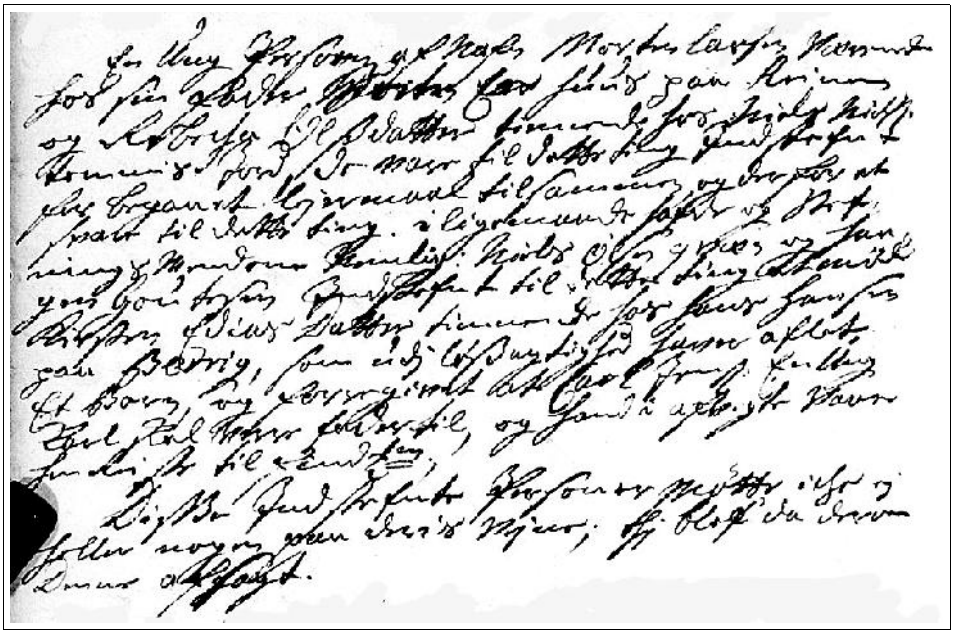

Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 196b.

«En Ung Persoen af Nafn Morten larsen værende hos sin fader som har huus paa Reinen og Rebecha Olsdatter tienende hos Niels Niels: tommisJord, de vare til dette ting Indstefnt for begaaet lejermaal tilsammen, og derfor at svare til dette ting. ligemaade hafde og Stefningsmendene Nemlig Niels Olsen qvæn og haagen Goutessen Indstefnt til dette ting at møde Kirsten EdiasDatter tiennende hos hans hansen paa Berrig, som udj løsagtighed haver aflet Et Barn, og forregivet at Carl Jens: En Ung karl skal verre fader til, og hand i afvigte vaar henReiste til findmarken;

Disse Indstefnte Personer møtte iche ej heller nogen paa deris vejne; thj blef da derom denne afsagt.»

Fogden stevnet Haagen inn for sommertinget i 1747 fordi han hadde forsømmet å møte som lagrettemann ved høsttinget året før:

«1747 Dend = 5te Junii nest efter blev paa Gaarden Elvevold holdet almindel: Sommer og ledingsbergs ting med Helgøe tinglavs almue, Retten blev administeret af mig Sorensk: Thomæsøn tilligemed efterskrevne Eedsoevne laugrettesmænd, nemlig ...»

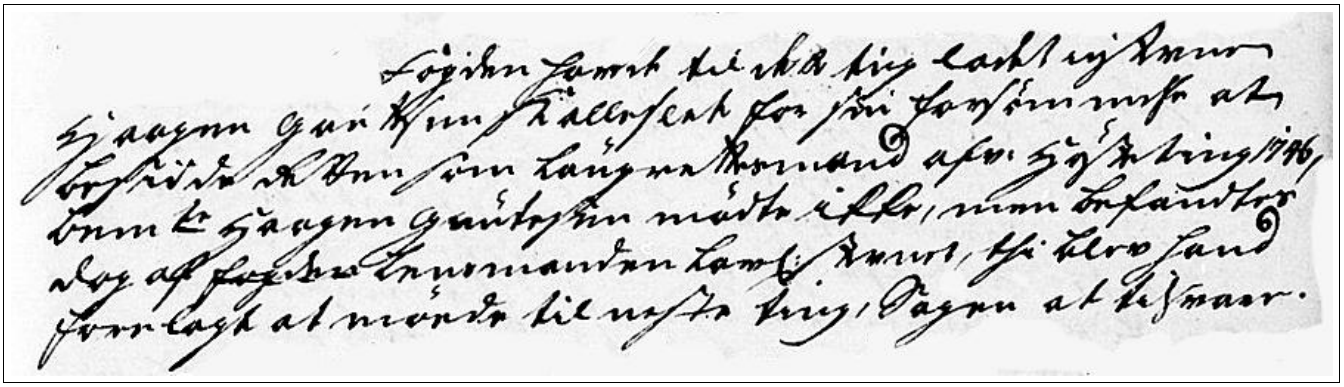

Tingbok Senja og Tromsø nr. 48, 1745-60, Helgø tingsted, folio 29a.

«Fogden havde til dette ting ladet indstevne Haagen Goutesen Kalleslet for sin forsømmelse at besidde Retten som Laugrettsmand afv. Høsteting 1746 bemelte Haagen Goutesen mødte ikke, men befandtes dog af lensmanden Lovlig stevnet, thi blev hand forrelagt at møede til neste ting, Sagen at tilsvare.»

På sommertinget i 1749 ble et bygselbrev tinglyst som viser at Haagen nå hadde overtatt 8 mark landskyld i Kaldsletten ettter Ole Andersen. Ole var rimeligvis sønn til den Anders Nielsen som hadde disse 8 mark i Kaldsletten i 1723:

«Dend = 3die Junii 1749 nestefter blev paa Elvevold holdet almindelig Sommer og ledingsbergs ting med Helgøe Tinglavs almue, Retten blev administreret af mig Sorenskriver Thomæsøn tilligemed ...»

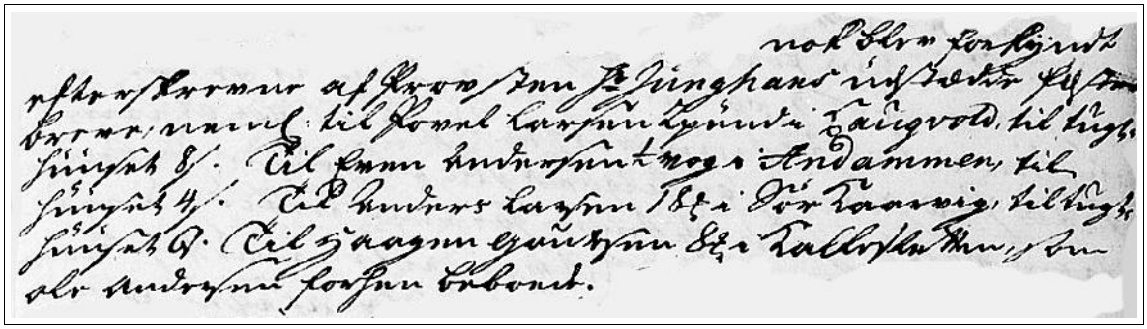

Tingbok Senja og Tromsø nr. 48, 1745-60, Helgø tingsted, folio 49a.

«nok blev forkyndt efterskrevne af Provsten Herr Junghans udstædte fæstebreve, neml:
til Povel Larsen 2 pund i Laugvold, til tugthuuset 8 sk.
Til Even Andersen 1/2 vog i Andammen, til huuset 4 sk.
Til Anders Larsen 18 mk. i Sør Kaarvig, til tugthuuset 6 sk.
Til Haagen Gautesen 8 mk. i Kallesletten, som ole Andersen forhen beboet.»

Skifte etter Haagen ble avholdt 30.07.1753:

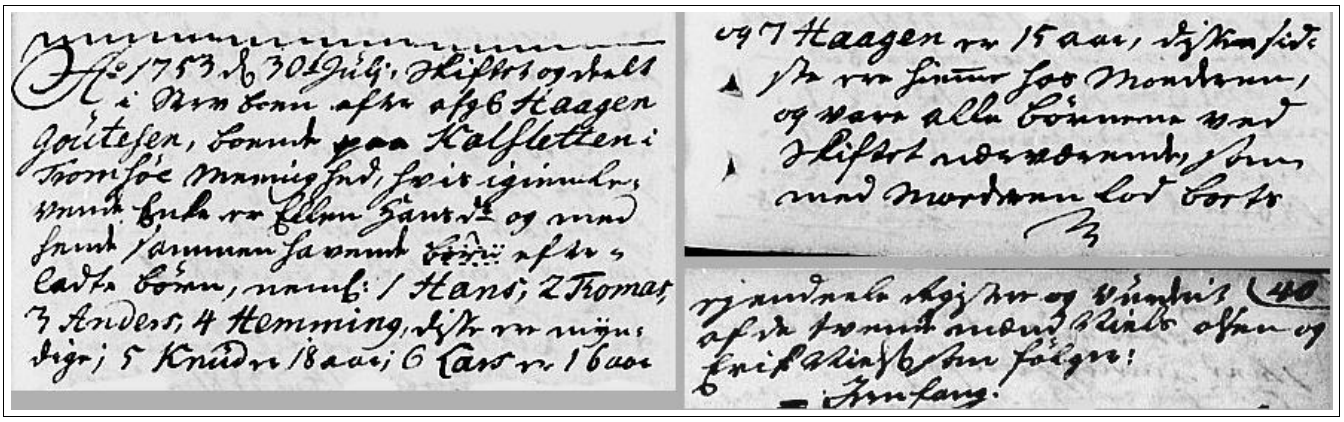

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 5 - Tromsø distrikt (skifteutlodningsprotokoll nr. 140, 1751-70, folio 40.

«Ao 1753 d 30te July Skiftet og Deelt i Sterw bonn efter afg. Haagen Goutesen boende paa Kalsletten Tromsøe Menighed, hvis igienlevende Enke er Ellen Hansdr. og med hende sammen havende efterladte børn navnl:
1. Hans, 2. Thomas, 3. Anders, 4. Hemming, disse er myndige,
5. Knud er 18 aar, 6. Lars er 16 aar og 7. Haagen er 15 aar,
disse sidste er hiiemme hos Moderen,
og vare alle Børnene ved Skiftet nærvarende som med Moederen lod Boets ejendeele Registre og Vurdere af de tvende Mænd Niels Olsen og Erik Nielsen som følger:
= Jernfang.»

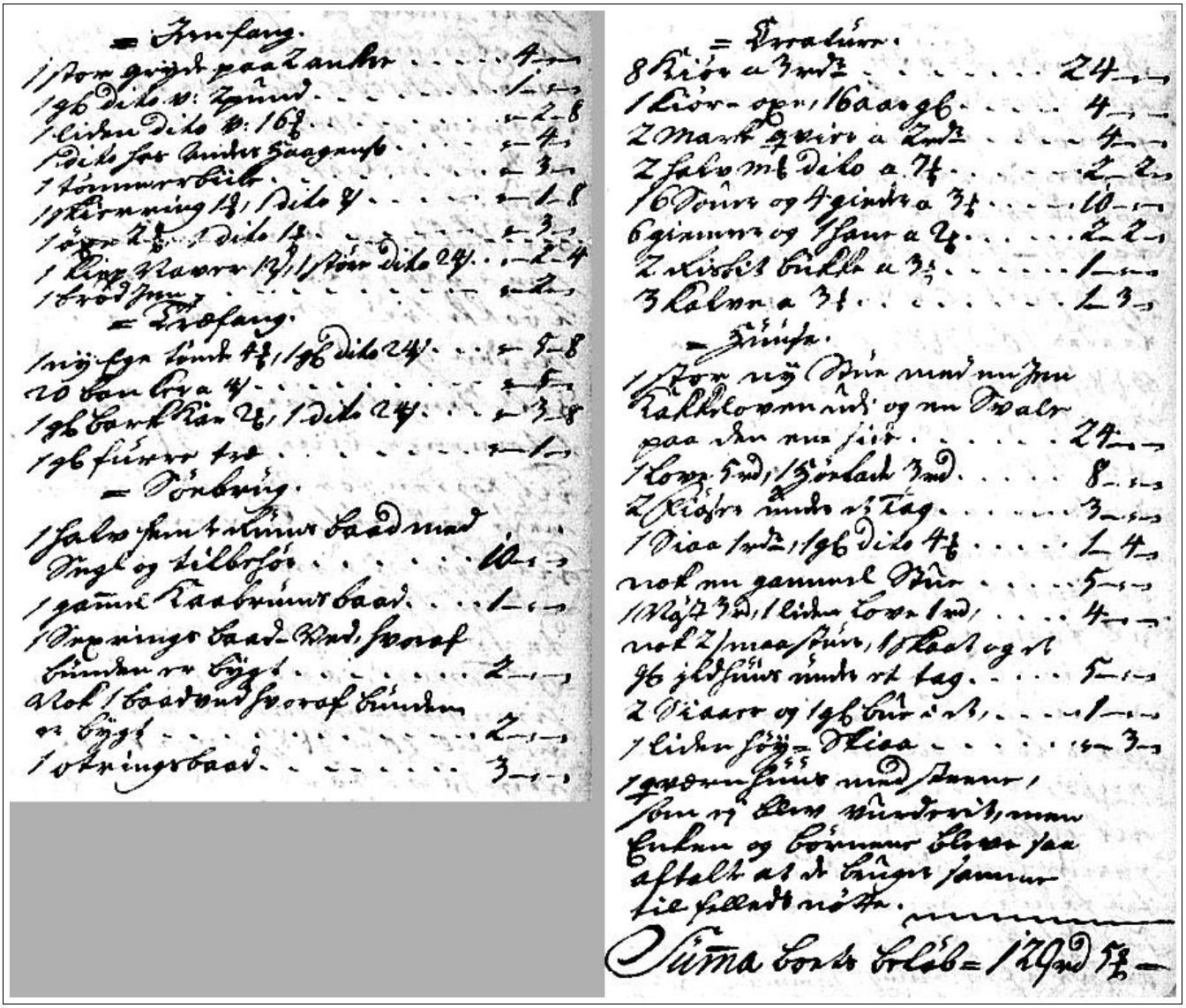

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 5 - Tromsø distrikt (skifteutlodningsprotokoll nr. 140, 1751-70, folio 40.

«....
1 qværnhuus eed steene, som ej blev vurderit, men Enken og Børnene bleve saa aftalt at de bruger samme til felleds nøtte. Summa Boets Beløb= 129 rd 5 mark -»

I skiftet nevnes bl.a. følgende:
Båter: en åttring, en halvfemromsbåt, en firromming, og en treromming.
Husdyr: en kjøreokse, åtte kyr, to markekviger, to halvmarkskviger, seksten sauer, fire geiter, seks ?gunre? og to små bukker.
Hus: En ny stue med jernkakkelovn og ny sval (verdi 24 daler), en gammel stue, låve, uthus, etc inklusive en vannkvern sto troligvis i Solligårdselva), totalt 17 hus.»

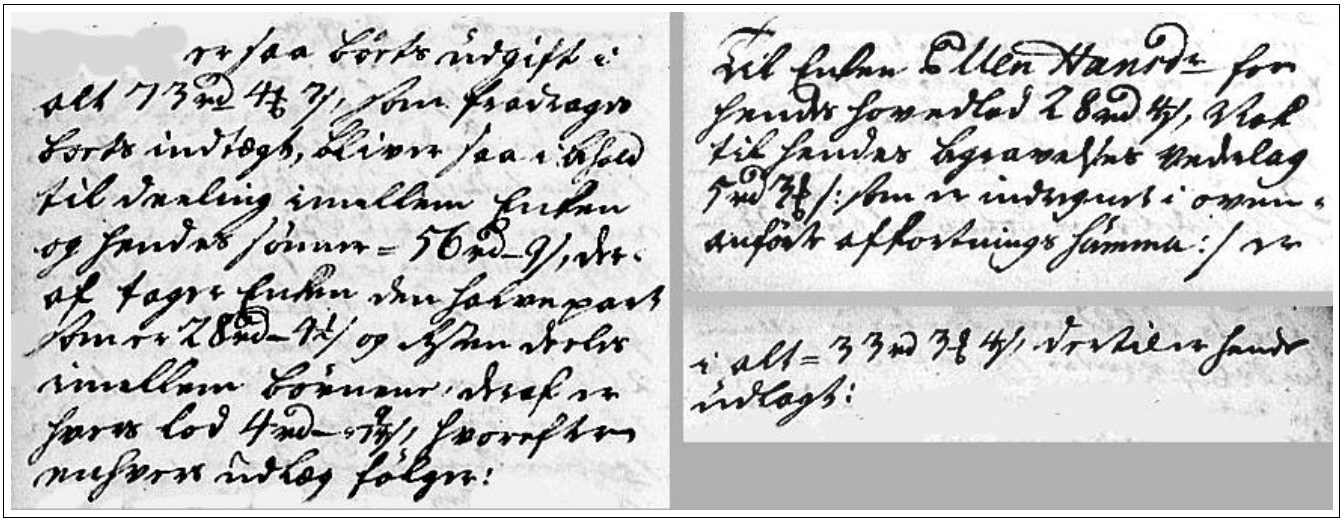

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 5 - Tromsø distrikt (skifteutlodningsprotokoll nr. 140, 1751-70, folio 41.

Boets netto til deling mellom arvingene var 56 riksdaler, 4 skilling.

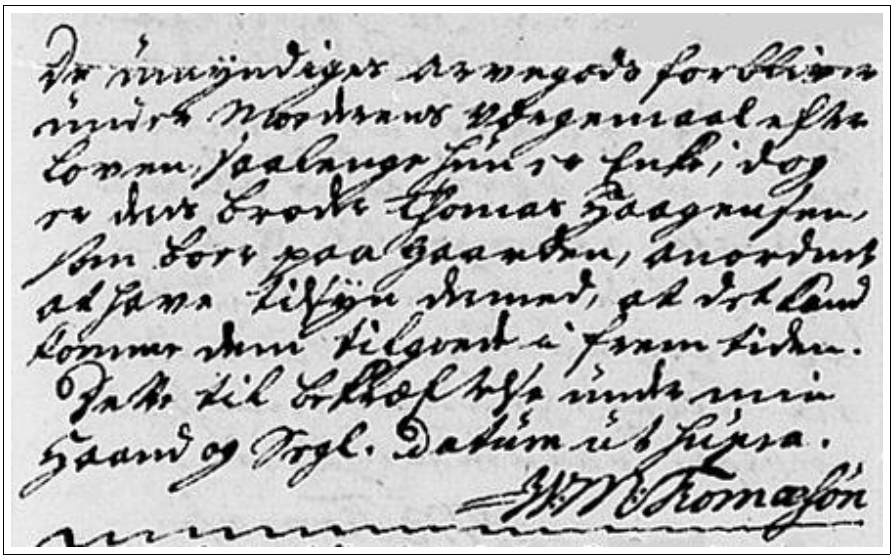

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 5 - Tromsø distrikt (skifteutlodningsprotokoll nr. 140, 1751-70, folio 42.

«De umyndiges Arvegods forbliver under Moderens værgemaal efter loven, saalenge Hun er Enke, dog er deres Broder Thomas Haagensen, som boer paa Gaarden, anordnet at have tilsyn dermed, at det kand komme dem tilgoede i fremtiden.

Dette til bekræftelse under min Haand og Segl.

Datum ut Supra.

= W: M: Tomæsøn ».

--->> 1772: Dom: p: t: 4 Aleth Anders: Kalsletten 80 Ann (Kirkebok 1753-78, folio 177).[296]

(Barn V:5, Far VII:17, Mor VII:18)

Gift med neste ane.

Barn:

Hemming Haagensen Thomasjord. Født omkring 1732. Levde 1769 på Thomasjord, Balsfjord (TR). Død 1799 på Thomasjord, Balsfjord (TR). Begravet 26.05.1799 i Balsfjord (TR).[297] (Se V:13).

---

296 Kirkebok Tromsø nr. 3, 1779-96: 1785 «Trolovede og Copuledere», folio 109b. Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, Tromsø sogn, folio 176. Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, Fogderegnskap 1711-12 - Ekstraskatter, hovedmanntall - 20-21 Sko- og folkelønnsskatt 1711 - Helgøe tingsted - Bilde 121. Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, Fogderegnskap 1718 - 2 Matrikkel - Helgøe tingsted - Bilde 56.. Tingbøker for Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 20a, 224b-25a, og 272a; nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 53b-54a, 79b og 196b, tingbok Senja og Tromsø nr. 48, 1745-60, Helgø tingsted, folio 29a og 49a (Justisprotokoll Helgøy tingsted 1708 - folio 37, 1723 - folio 426-27, 1726 - 524, 1733 - folio 107-08, 1734 - folio 159, 1742 - folio 372, 1747 - folio 56, 1749 - folio 96, transkribert av Nord-Troms Museum). Matrikkelforarbeidet i 1723, Helgøe Tingsted, Eksaminasjonsprotokollens folio 17b-18a, Matrikuleringsprotokollens folio 26b. Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 5 - Tromsø distrikt (skifteutlodningsprotokoll nr. 140, 1751-70, folio 40-42. Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 5, 1751-1770, folio 40. Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre.

Haagen Haagensen Kaldsletten. Født omkring 1738. Levde 1758 på Kaldsletten, Tromsøysund (TR). Død 1805 på Kaldsletten, Tromsøysund (TR). Begravet 24.03.1805 i Tromsøysund (TR).[298] (Se V:5).

VI:10 ff mf fm

Ellen Hansdatter Finnes Søndre. Født omkring 1691. Levde fra 1702 til 1708 på Findnes Søndre, Tromsøysund (TR). Levde mellom 1721 og 1769 på Kaldsletten, Tromsøysund (TR).

Ellen var datter til Hans Andersen og Johanna Rynildsdatter på Finnes Søndre. Skiftet etter Johanna ble avholdt omkring 1757, og her fremgår det at hennes datter Ellen bodde på Kaldsletten. Skiftet er ikke registrert, men er funnet i en skiftepakke.

Ellen og Haagen hadde antagelig følgende barn, her oppført i samme rekkefølge som ved skiftet etter Haagen 30.07.1753. De fire eldste oppgis da å være myndige. De forskjellige kilder ved vurdering av når barna ble født er skiftet etter deres far i 1753, opplysningene i et «Siele Register» i 1769, manntallet i 1801 og alder oppgitt ved deres begravelser. Disse kilder gir tildels sterkt motstridende aldersopplysninger, men det må kunne antas at i alle fall de umyndiges alder ved skiftet er korrekt:

Ca. 1718: Hans, til Balsnes, gift med Karen Andersdatter, 50 år i 1769, død i 1773, 53 år gammel.
Ca. 1719: Thomas, gift med Adelus Thomædatter, 50 år i 1769,
død på Kaldsletten i 1790, 72 år gammel «af alderdom».
Ca. 1720: Anders, «som Sotedøde i den Alder 37 Aar» på Kaldsletten i 1757.
Ca. 1732: Hemming, gift med Marrit Hansdatter Sandøre,
oppgis å være 37 år i 1769, 80 år da han døde på Thomasjord i 1799!
Ca. 1735: Knud, 18 år ved skiftet i 1753, gift med Pernilla Jonsdatter,
oppgis å være 75 år i 1801!
Ca. 1737: Lars, 16 år ved skiftet i 1753, gift med I Else Nielsdatter, II Sara Hendrichsdatter,
på Storstennæs i 1801, oppgitt alder 69 år.
Ca. 1738: Haagen, 15 år ved skiftet i 1753, gift med Margrethe Pedersdatter Kragnæs,
oppgis å være 67 år i 1801 og 71 år da han døde på Kaldslettten i 1805!

Etter at Haagen døde omkring 1753, satt Ellen som enke noen år med bruket etter at de eldre sønnene hadde fått egne gårder. Gården synes så å ha blitt delt mellom brødrene Knud og Haagen. Sønnen Anders døde alt i 1757, 37 år gammel, hans 3 døtre ble oppfostret hos hans brødre.

Da Hans Haagensen Balsnæs døpte sønnene Haagen i 1755 og Cornelius i 1757, var Thomas fadder. Hans døde i 1773, 53 år gammel.

Thomas giftet seg med Adelus Thomædatter og fikk sønnen Thomas i 1756. Thomas Haagensen Kaldsletten døde i 1790 «af alderdom», 72 år gammel. Datteren Marith døde i 1780, 21 år gammel.

Da Anders Hogensen Treslet døpte sin datter Elen i 1755 var Thomas fadder. Anders Haagensen Kalslet døde i 1757, 37 år gammel. Han ble begravet 26.12.1757. Samtidig ble Margrete Christophersdatter Kalslet begravet, 66 år gammel.

Hemming bodde på Kaldsletten da han forlovet seg i 1759. Han flyttet så til Tommesjorden. Da han giftet seg i 1759 og fikk sine barn fra 1760 er det vel rimelig å legge hans alder i «Siele Registeret» fra 1769 til grunn og ikke den oppgitte alder da han døde.

Knud fikk en sønn i 1774. Da han fikk datteren Elen i 1781, var Haagen fadder. Ved manntallet i 1801 oppgis han å være 75 år gammel.

Faddere ved dåpen til flere av Haagens barn var Hans Haagensen Balsnæs, Thomas Hogensen og Hogen Thomesen. Haagen døde på Kaldsletten i 1805, 71 år gammel.

Lars Haagensen Kalslett giftet seg med Else Nielsdatter i 1756. Han giftet seg igjen som enkemann med Sara Hendrichsdatter i 1775.

Et «Skatte Mandtal over Tromsøe og Helgøe Menigheder» fra 01.09.1767 viser:

297 Kirkebok Tromsø 1796-1808: «Begravede», folio 4.

298 Kirkebok Tromsø 1796-1808: «Begravede», 3. mikrofilmkort, 4. rad, 4. kolonne (folionr. manger).

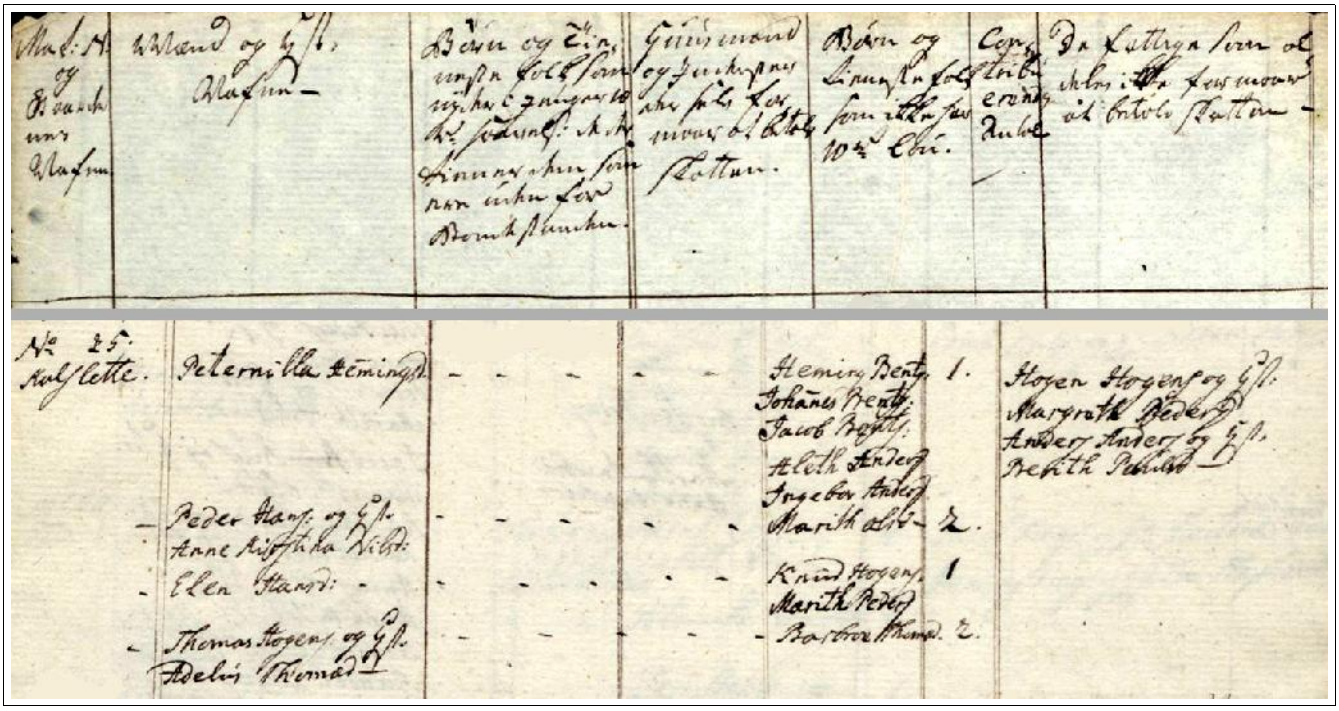

Ekstraskatt Senja og Troms fogderi 1765-68. Manntall 1767, M Tromsø og Helgøy menigheter, Tromsø, matrikkelgård no. 25 Kalslette, side 332.

«Matr: N: og Gaardenis Nafne:
No 25 Kalsletten.
Mænd og Hu: Nafne:
Peternilla Hemingsd.
Børn og tienstefolk som ikke faar løn:
Heming Bents.
Johannes Bents.
Jacob Bents.
Contribuernes Antal: 1.
De fattige:
Hogen Hogensen og Hu: Margreth Peders:
Elen Hansd:
Børn og tienstefolk som ikke faar løn:
Knud Hogens:
Marith Pedersd:
Contribuernes Antal: 1.
Thomas Hogens: og Hu: Adelin Thomæsd:
Børn og tienstefolk som ikke faar løn:
Barbro Thomasd:
Contribuernes Antal: 2».

Et «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder saaledes som de befandtes at være udi Tall d: 15. aug: 1769» viser at Ellen bodde på Kaldsletten sammen med sønnen Haagen:
«Gaardernes Nafne:
Kalslette
Brukarar og koner:
Peternilla Hemmingsd. Enke - 64 [år]
Born:
Hemming Bens. - 34, Johannes Bens. - 30, Jacob Bens. - 20
Brukarar og koner:
Peder Hans. o.h. - 70, Anne Kirstina Olsd. - 60
Tenarar:
Peternilla Olsd. - 24
Brukarar og koner:
Hogen Hogens. o.h. - 36, Margreth Pedersd. - 35
Born:
Hogen Hogens. - 10, Peder - 8, Villum - 6, Anders - 4, Jens - ½
Tenarar:
Knud Hogens. - 39, Anne Andersd. - 20, Ingebor Andersd. - 15, Elen Hansd. Enke - 78
Brukarar og koner:

Thomas Hogens. - 50, Adelus Thomæd. - 32
Born:
Hogen Hogens. - 15, Thomas Thomas. - 13, Anders - 11, Hans - 8, Antonius - 3, Barbroe - 22
Tenarar:
Elen Andersd. - 10».[299]

(Barn V:5, Far VII:19, Mor VII:20)

Gift med forrige ane.

VI:11 ff mf mf

Peder Larsen Kragnæs. Festebonde. Født omkring 1686. Levde 1724 på Kragnæs, Tromsøysund (TR). Død 1765 på Kragnæs, Tromsøysund (TR). Begravet 23.06.1765 i Tromsøysund (TR).[300]

Kragnæs skrives Kragnes i 1610, Kragenes i 1723. Første ledd i Krakanes er neppe mannsnavnet Kraki, men snarere «kraki» (maskulin) som betyr «Vantrevent Træ», her antagelig å forstå kollektivt om en samling slike trær (jfr. Kraksletten).

Fra forhistorisk tid, ca. 8000-9000 år før vår tid, er det funnet bosetning i dette området. Ved Krabbelva er det gjort funn på begge sider av elva. Kragnæs har funn både på selve gården og ved Skogstad.

Kragnæs hadde sine tidligste registrerte grenser mellom Krabbelva og Straumkua i Kvalsund. Det kan vel hende den hadde andre grenser før dette, men det kjenner vi så langt ikke til. Gårdsgrensen gikk langs Krabbelva til Nordskaret og opp i fjellet til Østeråavarden. Nordgrensen gikk rett til fjells.

De registrerte bo-områdene var både på selve Kragnæs og på Futrikelva, men det har nok bodd folk andre steder i dette store området også.

Manntallet 27.06.1666 viser for «Heldøens Tingsted»:

Manntallet i 1664-44, Prestenes manntall i 1666, Tromsø prosti , Tromsø prestegjeld, Karlsøy sogn, folio 427.

«Gaarde:
4. Kragenes - 2 Pd.
Opsiddere:
Christen Pederßen, Fouget».

«Genneral Jordebog Ofuer Tromsøe Fogderi» i 1667 viser for «Helgøe Tingsted»:
«Kragenæs - ½ W. [1 våg = 3 bismerpund (Pd.) = 72 bismermerker].
Anders Jacobsen.
Landschyld: ½ W.
Leeding: ½ W.
Ostetiende: 8 Mark.
Føder:
Kiør: 2.
Smaller: 12.
Noget Brendeved til fornødenhed».

I 1702 var Anders Larsens enke bruker av Kragnæs. Manntallet det året viser for Kragenes

299 Skattemanntall for Tromsøe og Helgøe fra 1767, avsnitt 60. «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder» fra 15. august 1769, avskrevet i 1955 ved Statsarkivet i Tromsø. Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre.

300 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Jordsat», folio 175.

Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøe Tingsted, Tromsø sogn, folio 174.

«Udj Helgøe Tingsted og Tromsøe Sogn og Menighed»:
«Opsider: Anders Larsens Enche.
Sønnernis Nafne: Lars Andersen - 19, fostersøn Per Jacobsen - 5».

Ole Hansen brukte så Kragnæs i i 1711 (skoskatten) og 1723.

Eksaminasjonsprotokollen ved matrikkelforarbeidet i 1723 viser for «Helgøe Tingsted»:

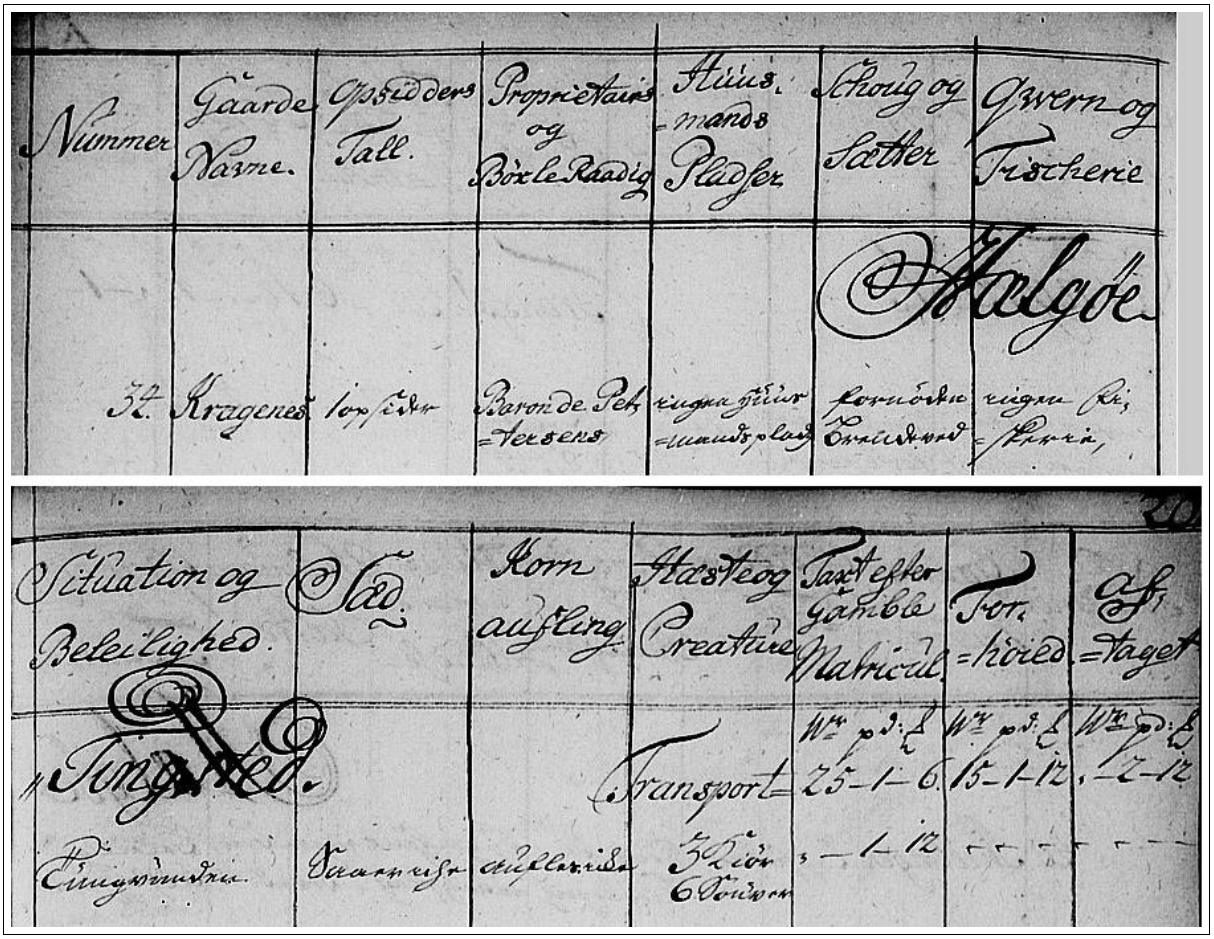

Matrikkelforarbeidet i 1723, Troms fogderi, Helgøy tingsted - Eksaminasjonsprotokoll, folio 19b-20a.

«Nummer:
34.
Gaarde Navne:

Kragenes.
Opsidders Tall:
1 opsider.
Proprietairs og Bøxel-Raadig:
Baron de Pettersens.
Huusmands Pladser:
Ingen Huusmands plads.
Schoug og Setter:
Fornøden Brendeved.
Qvern og Fischerie:
Ingen Fiskerie.
Situation og Beleilighed:
Tungvunden.
Sæd:
Saaer icke.
Korn aufling:
Aufler icke.
Hæste og Creature:
3 Kiør - 6 Sourer.
Taxt effter Gamble Matricul [1 våg = 3 bismerpund (Pd.) = 72 bismermerker]:
0 - 1 - 12» [dvs. ½ våg].

Utdrag fra den samtidige matrikuleringsprotokollen:

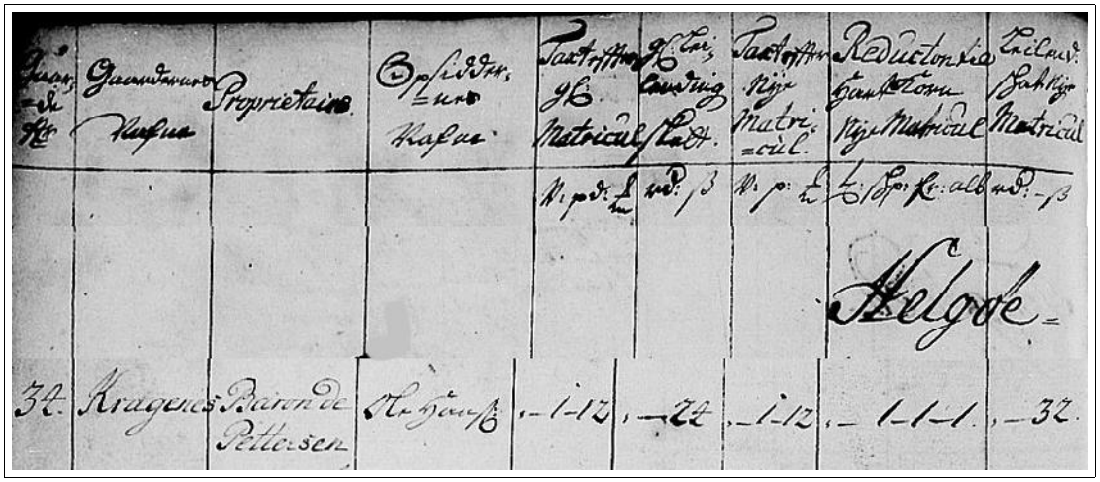

Matrikkelforarbeidet i 1723, Troms fogderi, Helgøy tingsted - Matrikkelprotokoll, folio 28b.

«Opsiddernes Nafne:
Ole Hans:
Taxt effter Gl: Matricul [W: - Pd: - Mark]:
0 - 1 - 12.
Gl: Leilending Schat [rDr: - Skilling]:
0 - 24».

Peder overtok bykselen av Kragnæs som var på ½ vågs landskyld i 1724:

«Anno=1724 d=16 Juny holdis paa Noer Grundfiord, Sedvanlig ledingsberg og Sageting med Samtlige Helgøe tingsteds Almue Retten administrerit og bethient af kongl: foget Sr. Andreas Tønder Sorenskrifveren Asmus Rosenfeldt, samt til Rettens bethienning Effterskrefne laudRet. ...

End og blef forkyndt 2de bøxselsædeler af forvalteren Sr. Michel Hvid udstædt d=16 Juny 1724., ...»

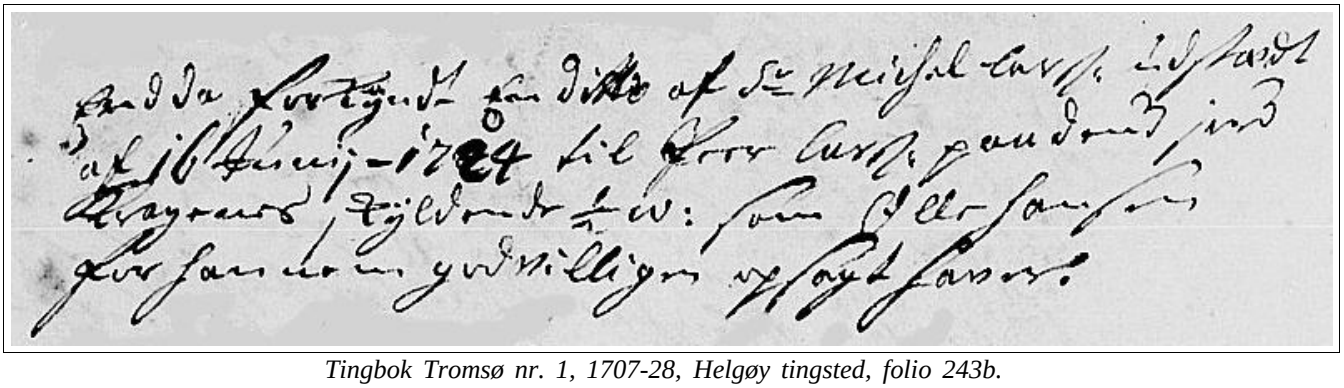

Tingbok Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgøy tingsted, folio 243b.

«Endda forkyndt En ditto af Sr. Michel lars: udstædt af 16 Juny? 1724 til Peer lars: paa dend jord Kragenes skyldende ½ W: som Olle hansen for hannem godvilligen opsagt haver. dernest blev sagerne forretaget,»

Det var ikke mange oppsittere i området ved denne tid, man finner nærmeste oppsitter først når en kommer nord til Søre Kaarvik (Rakfjorden). Neste oppsitter på Kvaløy-siden av fjorden finner vi ikke før vi kommer opp til Gaasvær.

Peder ble oppnevnt som lagrettsmann for sommertinget i 1729:
«Anno = 1729 d. = 25 Aprilis holdis paa gaarden Elvevold vaarting med samtlige Scherføe og Helgøe tingsteds Almuer, hvor da Retten blev administreret af Kongl: May'ts: foget Edle Andreas Tønder, Sorenskrifvren Asmus Rosenfeldt, samt til Retts bethienning Nemlig af Skierføe tingsted, ...»

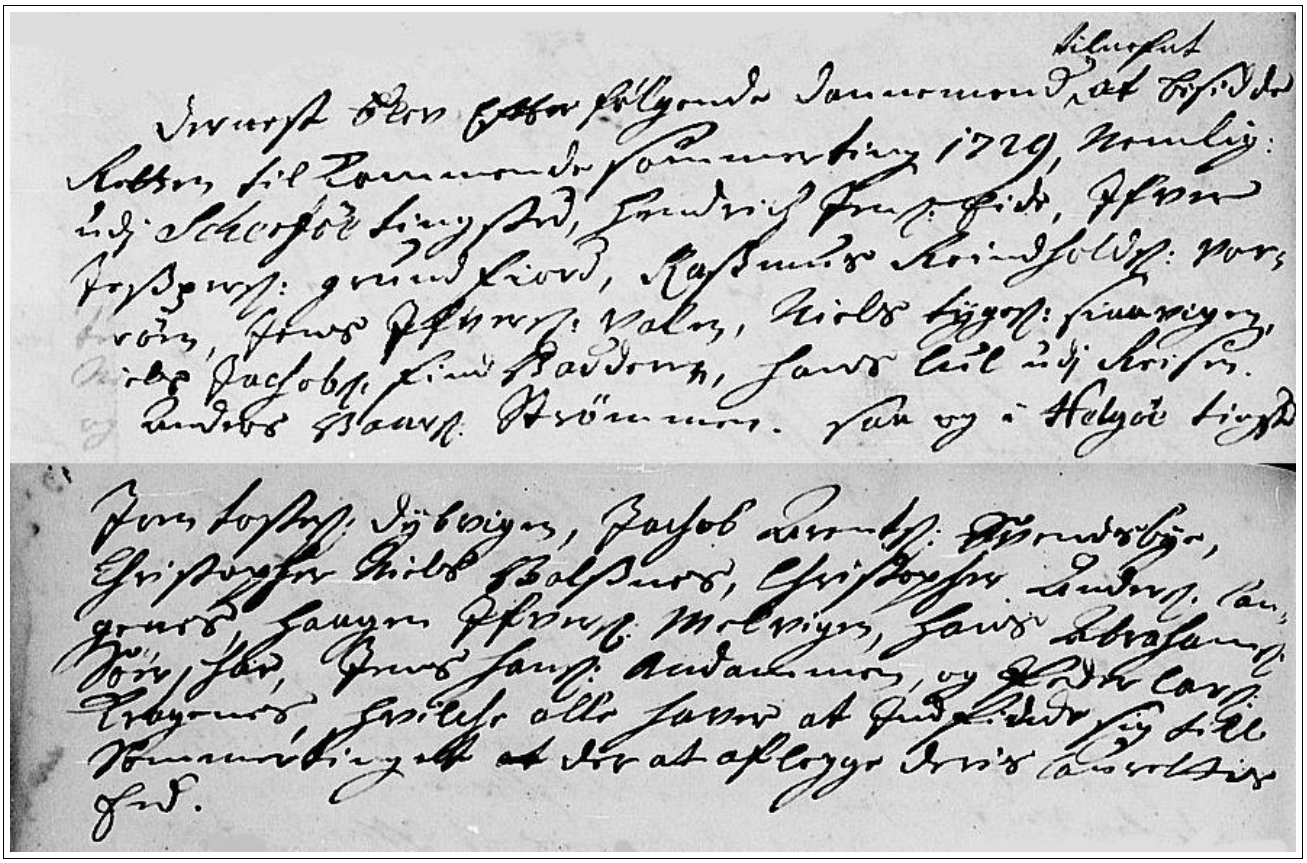

Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgøy tingsted, sommertinget i 1729, folio 5a-5b.

«Dernest blev Efterfølgende dannemend tilnefnt at bisidde Retten til kommende sommerting 1729, Nemlig udi Scherføe tingsted, hendrich Jens: Eide, Ifver Jespers: grundfiord, Rasmus Reindholds: vorterøen, Jens Ifvers: valen, Niels tyges: siaavigen, Niels Jachobs: find Badderen, hans bul udi Reisen, Anders Baars: Strømmen. saa og i Helgøe tingsted. Joen tostes: Dybvigen, Jachob Arnts: Svendsbye, Christopher Niels: Balsnes, Christopher Anders: langenes, Haagen Ifvers: Molvigen, Hans Abrahams: Søerschar, Jens Hans: Andammen, og Peder lars: Krogenes, hvilche alle haver at Indfinde sig till Sommertinget der at aflegge deris laurettis Eed.»

Han var lagrettsmann ved sommertingene i 1730 og 1731.

En Carl Pedersøn af Cragenes døpte datteren Johanna i 1756. Faddere var bl.a. Hans Kiel Lanæs, Ingwold Pedersøn Cragenes, Margrete Pedersdatter Cragenes og Ingebor Pedersdatter Cragenes. Det er mulig at Carl var Peders sønn fra ett tidligere ekteskap (Kirkebok 1753-78, folio 37).

Peder døde i 1765, 79 år gammel:
«Dom Post t 3 Peder Larsen Kragnes 79 aar».

Gården ble så delt mellom brødrene Lars og Zebulon. Den del av gården som ble overtatt av Lars, ble senere utskilt som Sørhelle eller Futrikelven (gammelt matrikkelnr. 132), mens Zebulon fortsatte driften av den gamle plassen (gammelt matrikkelnr. 131).

Et «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder saaledes som de befandtes at være udi Tall d: 15. aug: 1769» viser:
«Gaardernes Nafne:
Kragnæs
Brukarar og koner:
Zebulon Peders. - 30 [år], Kirsten Hansd. - 27
Born:
Peder Zebulons. - 5, Hans - 3

Tenarar:
Peder Nils. - 70, Anne Hansd: - 20, Margreth Gundersd. - 60
Brukarar og koner:
Lars Peders: - 45 og Hst. Maren Hansd: - 44
Born:
Peder Lars. - 22, Hans - 12, Nils - 6, Idde - 15, Johanna - 12, Margreth - 8, Mille - 4».

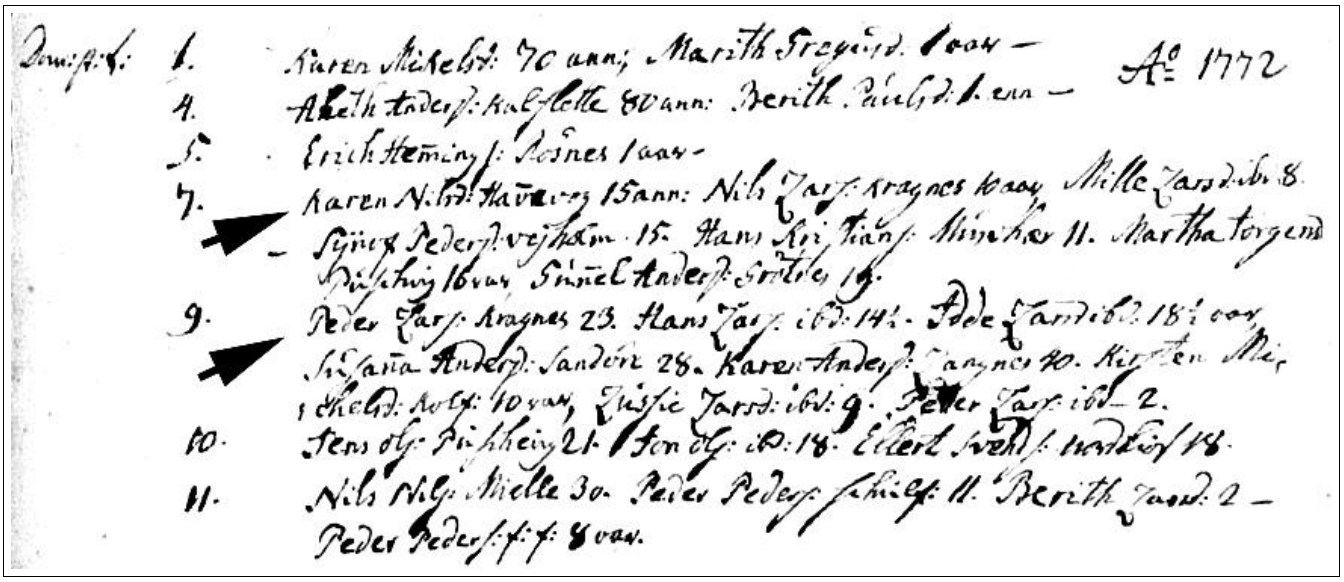

Kirkebok Tromsø nr. 1, 1753-78, folio 176b.

Først på 1770-tallet var det stor dødelighet i familiene på Kragnæs som ble sterkt uttynnet. Lars Pedersen måtte begrave fem barn i løpet av ett par uker i 1772. 7. søndag etter Trefoldighet ble Nils (10 år) og Mille (8 år) begravet. To uker senere ble Peder (23 år), Hans (14½ år) og Idde (18½ år) begravet (Kirkebok 1753-78, folio 176b)!

Mellom familiene på Kraknæs, Skulgambukta og Kaldsletten synes det å ha vært sterke bånd og giftemål gjennom årene.

-->> 1809: Hans Sørensen Kiil Kragnæs død 23 år gammel.[301]

(Barn V:6)

Gift med neste ane.

Barn:

Margrethe Pedersdatter Kragnæs. Født omkring 1733. Levde 1749 på Kragnæs, Tromsøysund (TR). Død 1783 på Kaldsletten, Tromsøysund (TR). Begravet 30.11.1783 i Tromsøysund (TR).[302] (Se V:6).

VI:12 ff mf mm

Ide Jensdatter Kragnæs. Levde 1706. Død omkring 1749 på Kragnæs, Tromsøysund (TR).

Flere hevder at Ide var datter til Jens Willumsen Ebeltoft og Dorothea Jonsdatter på Søndre Langnes. Jeg har imidlertid ikke sett bevis for at dette er korrekt. Visse indikasjoner taler imidlertid for denne hypotese:
- Ide's datter, Margrethe, døper sin tredje sønn til Villum i 1764.
- Willum, gift med Berit Petterdatter, fikk datteren Rachel Rynel Willumsdatter (1788-1867). Rachel ble 1. gang gift med Johannes Pedersen, som døde i Nord-Lenangen i 1817. De fikk 3 barn. Da hun som enke gifter seg med Mortinus Falk i Grundfjord kalles hun «Ebeltoft».

18.søndag etter Trin. i 1819 står det innført i kirkeboka for Helgøy sogn:
«Ægteviet Ungk: Mortinus Falk Grundfjord Enke Rachel Villumsdr Ebeltoft
Spons: Iohan Paulii Peder Figenschou».
- Videre er Jens Willumsen, antagelig sønnesønn til ovennevnte Dorothea og Jens, fadder da Margrethe døper sønnene Anders i 1767 og Zebulon i 1772.

---

301 Manntallet i 1664-44, 37.3 Prestenes manntall, Tromsø prosti , Tromsø prestegjeld, Karlsøy sogn, folio 427. Landkommisjonens Jordebog fra 1667, Troms fogderie, Helgøe Tingsted, folio 12b. Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, 175. Matrikkelforarbeidet i 1723, Helgøe Tingsted, Eksaminasjonsprotokollens folio 19b, Matrikuleringsprotokollens folio 28b. Tingbøker for Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 243b og nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 5a-5b (Justisprotokoll Helgøy tingsted 1724 - folio 464 og 1729 - folio 10, transkribert av Nord-Troms Museum) «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder» fra 15. august 1769, avskrevet i 1955 ved Statsarkivet i Tromsø. Notater fra Evald Rotnes, Kvaløysletta.

302 Kirkebok Tromsø 1779-96: «Begravne 1783 i Tromsøe», folio 158.

Ide og Peder hadde følgende barn (minst):
Ca. 1721: Lars, overtok halve gården, gift med Maren Hansdatter, skifte avholdt i 1802.
Ca. 1729: Thomas.
Ca. 1731: Ingvald.
Ca. 1732: Margrete, gift med Haagen Haagensen Kaldsletten.
Ca. 1734: Ingeborr, gift med Hans Sørensen Kihl på Landnæss.
Ca. 1737: Jens.
Ca. 1739: Zebulon, overtok halve gården, gift med Kirsten Hansdatter, på Kragnæs i 1769.

Da Lars Pedersen Kragnæs døpte sønnen Nils 26.12.1762 var en Peder Nilsen Kragnæs fadder. Faddere var også Aleth og Anne Kiel Bensjorden. (Kirkebok 1753-78, folio 49). Han bodde på Kragnæs og var 80 år i 1801.

Margrethe giftet seg med Haagen Haagensen i 1758. Lars var fadder da sønnen Villum ble døpt i 1767.

Ingebor Pedersdatter Cragenes giftet seg med Hans Sørensen Kihl (Nørre Lanes) 18. søndag etter Trefoldighet i 1756. Deres sønn, Søren Hansen Kiil, bodde på Kragnæs og var 47 år i 1801.

Zebulon Pedersen Kragnæs døpte sønnen Peder i 1765. Margrethe og Haagen ga en sønn navnet Zebulon i 1772.

Ide døde antagelig i 1749.

Skiftet etter henne ble avholdt 03.11.1749:

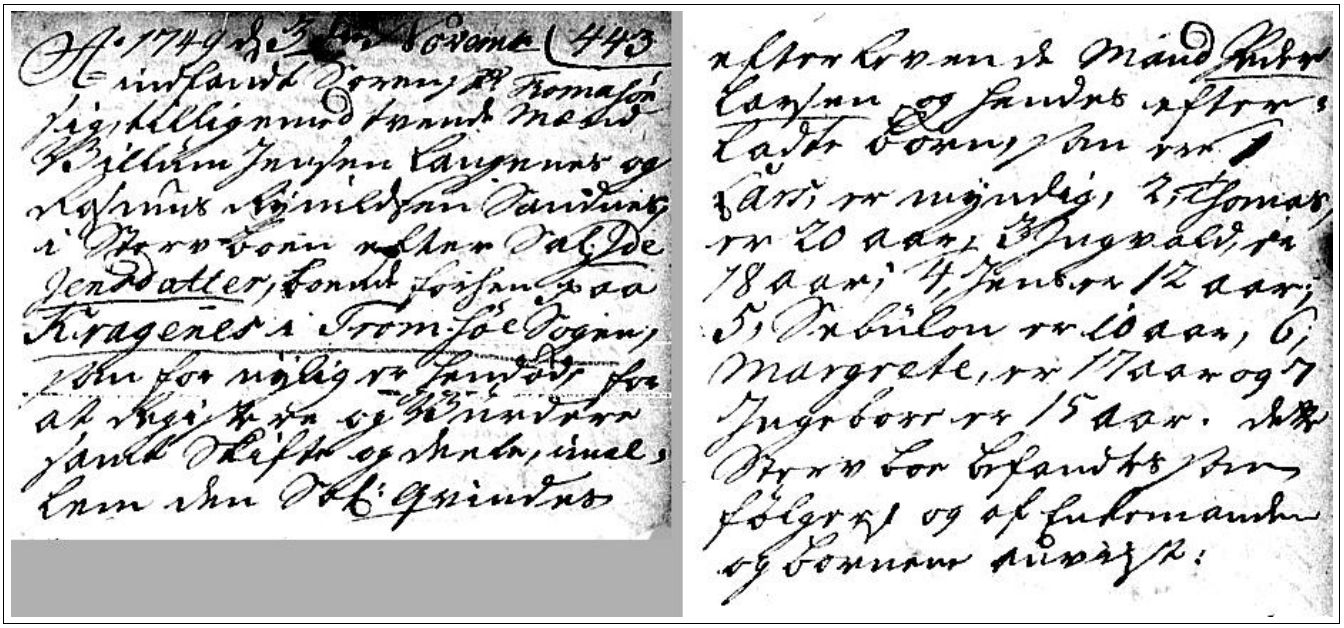

Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 443.

«Ao 1749 d 3die Novembr indfandt Sorenskr. Thomasøn Sig, tillige med tvende Mænd Bjellum Jensen Langenes og Rasmus Rynildsen Sandnes i Stervboen efter Sal: Ide Jensdatter, boende førhen paa Kragenes i Tromsøe Sogen, som for nylig er hendød for at Registrere og Vurdere samt skifte og deele imellem den Sal: quindes efterlevende Mand Peder Larsen og hendes efterladte børn, som ere
1. Lars, er myndig;
2. Thomas, er 20 aar;
3. Ingvald, er 18 aar;
4. Jens, er 12 aar;
5. Sebulon, er 10 aar;
6. Margrete, er 17 aar; og
7. Ingeborr, er 15 aar.
dette Sterv boe befandtes som følger og af Enkemanden og børnene anvist:
....»

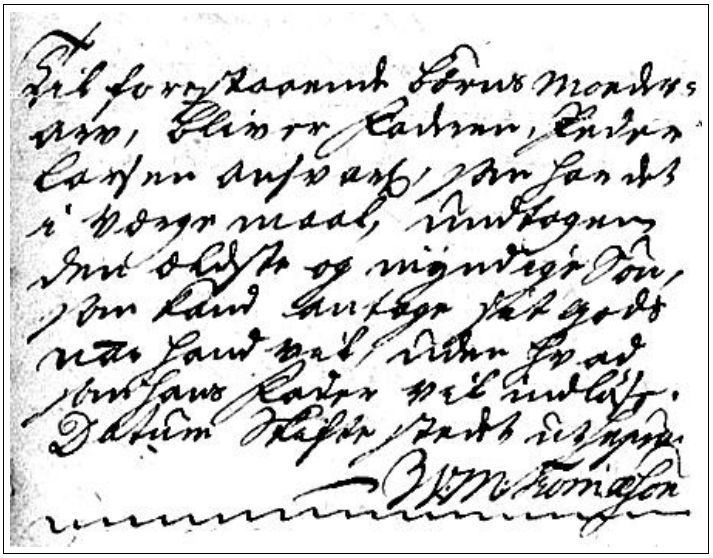

Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 446.

«Til forestaaende Børns Moeders Arv, bliver Faderen, Peder Larsen, ansvarl, som har det i værgemaal, undtagen dend ældste og myndige Søn, som kand antage sit Gods naar Hand vil, uden hvad som hans Fader vil indløste.

Datum Skiftestedet ut Supra.

- B: M: Thomæßen».

Boet var brutto Rd. 145-4-4 og netto Rd. 120-2-4.[303]

(Barn V:6)

Gift med forrige ane.

VI:21 fm fm ff

Anders Andersen Markenæs. Kven, tømmermann. Født mellom 1699 og 1702 i Tornedalen. Levde 1744 på Markenæs, Balsfjord (TR). Levde 1739 i Alta (FI). Død 1771 på Markenæs, Balsfjord (TR). Begravet 24.11.1771 i Balsfjord (TR).[304]

Anders og Susanna kom til Markenes i 1744 og bosatte seg der som nyryddere. De skal i følge tradisjonen i Balsfjorden ha kommet fra Alta. Anders var kven og hadde blitt kalt til Alta - vel fra Øvre Torneås lappmark - for å bygge kirken der. Han var muligens også i Kjøllefjord på kirkebygging.

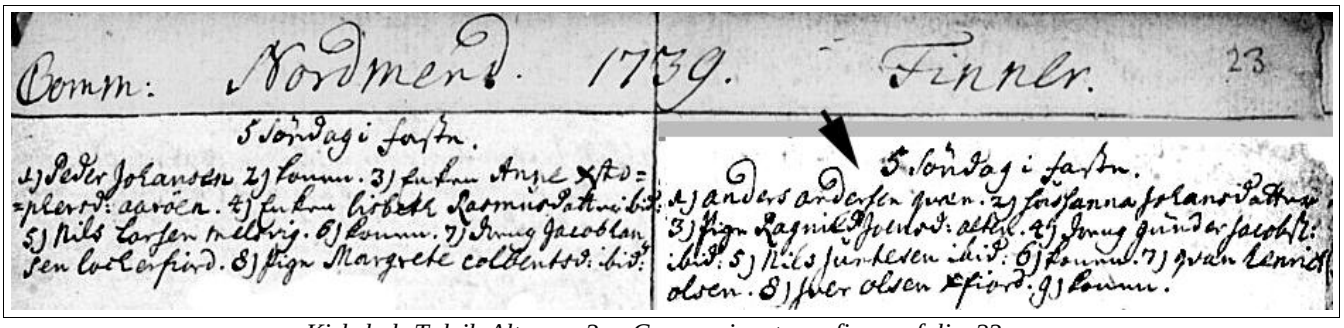

Kirkebok Talvik-Alta nr. 3: «Communicanter», finner. folio 23a.

I kirkeboken for Talvik - hor Alta inngikk - for 1739 finner vi under «Finner» at

«1) Anders Andersen Qvæn» og «2) Sushanna Johansdatter» gikk til alters 5. søndag i fasten.

303 Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 4, 1713-1750, folio 443-46.

304 Kirkebok Tromsø 1753-1778: «Jordsat», folio 177.

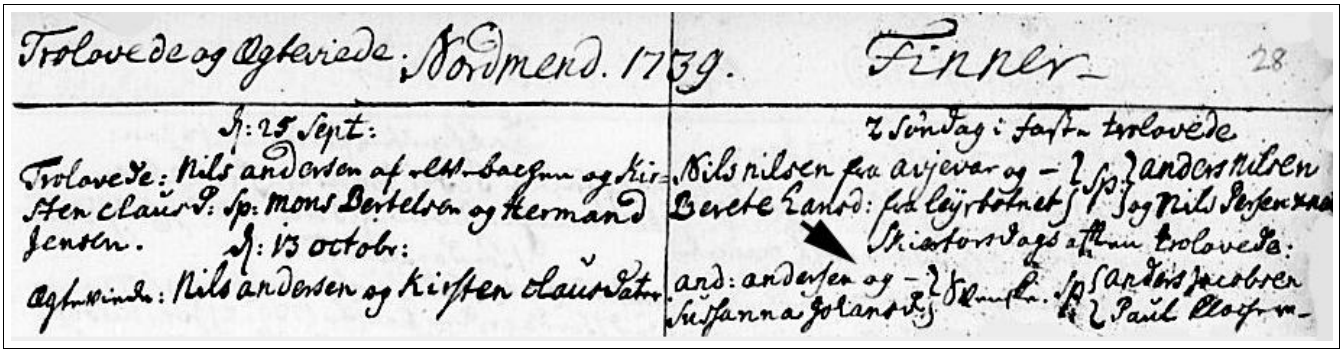
Trolovede og Ægteviede. Nordmend. 1739. Finner 28

S: 25 Sept:
Trolovede: Nils andersen af ellb-baegnen og Kir-
sten claus D: Sp: mons Bertelsen og Hermand
Jensen. S: 13 octobr:
Ægtevinde: Nils andersen og Kirsten claus Dtr.

2 Søndag i faste trolovede
Nils nilsen fra avjevar og - ? Sp: ? andersnilsen
Berete Land: fra Lejrbotnet ? Sp: ? og Nils Persen
Skiærtorsdags aften trolovede:
and: andersen og - ? Sp: Anders Jacobsen
Sushanna Johansd. ? Paul Olofsen

Kirkebok Talvik-Alta nr. 3: «Trolovede og Ægteviede», finner. folio 28a.

«Skiærtorsdags aften trolovede:
And: Andersen og Sushanna Johansd. - Svenske - Sp: Anders Jacobsen - Paul Olofsen».
«3. Paaskedag Ægteviede».
3. påskedag var tidligere helligdag og i 1739 innfalt dagen den 31. mars. Så tradisjonen har nok rett!

Alta- og Talvikdistriktet utgjorde opprinnelig ett samlet prestegjeld, med hovedkirken i stedet Talvik. Det første kirkebygget i Altafjorden ble bygget på Årøya og vigslet i 1694. Kirkebygget ble senere flyttet til Talvik, der den sto ferdig i 1705. Dårlig vedlikehold medførte at kirken allerede i 1734 var i så dårlig forfatning at det ikke lønte seg å reparere den. Den ble revet og ny kirke stod ferdig i 1737. Tømmeret til den nye kirken ble hugget i Alta. Den hadde 220 sitteplasser og 80 ståplasser. Natten til 16.01.1882 ble kirken tatt av storm og løftet fra grunnmuren. Kirkeklokken og noe inventar ble reddet. 17.10.1883 kunne menigheten igjen vigsle og ta i bruk den tredje kirke, også denne av tre, godt bardunert.

Talvik (kvensk: Talmulahti, nordsamisk: Dálbmeluokta) er et tettbebygd sted og tidligere kommunesenter i Alta kommune i Finnmark. Stedet ligger på vestsiden av Altafjorden, nordvest for Alta.

Stedet er første gang nevnt i svenske skatteregnskaper i 1555, og var da en sjøsamisk bygd. Den første kjente nordmannen bosatte seg i Talvik 1618. Talvik strandsted vokste etter hvert til å bli sentrum i Altafjorden, og var tingsted fra 1679. Alten Handel ble opprettet her i 1693. Sorenskriveren for Finnmark hadde sitt sete her fra 1695.

De mange hus Anders tømret opp på Markenes vitner i hvert fall om at han har vært en dyktig tømmermann. De eldste barna var født da familien kom til Markenes. Gården ble dyrket opp og drevet fram til en av de største gårdene i Balsfjorden på Anders tid.

Men i perioden fra 1739, da de giftet seg, til 1744, da de kom til Balsfjorden, er ikke noen av deres barn innført som døpte i Alta. Så enten kom de til Balsfjorden tidligere, eller så har de oppholdt seg et annet sted, f.eks. i Kjøllefjorden, eller på reise sydover til Balsfjorden.

Den kvenske bosettingen i nord har en lang historie, og ordet «kven» har skiftet betydning og innhold opp gjennom tidene.[305]

305 Notater fra Alvin Andreassen, Billingstad.

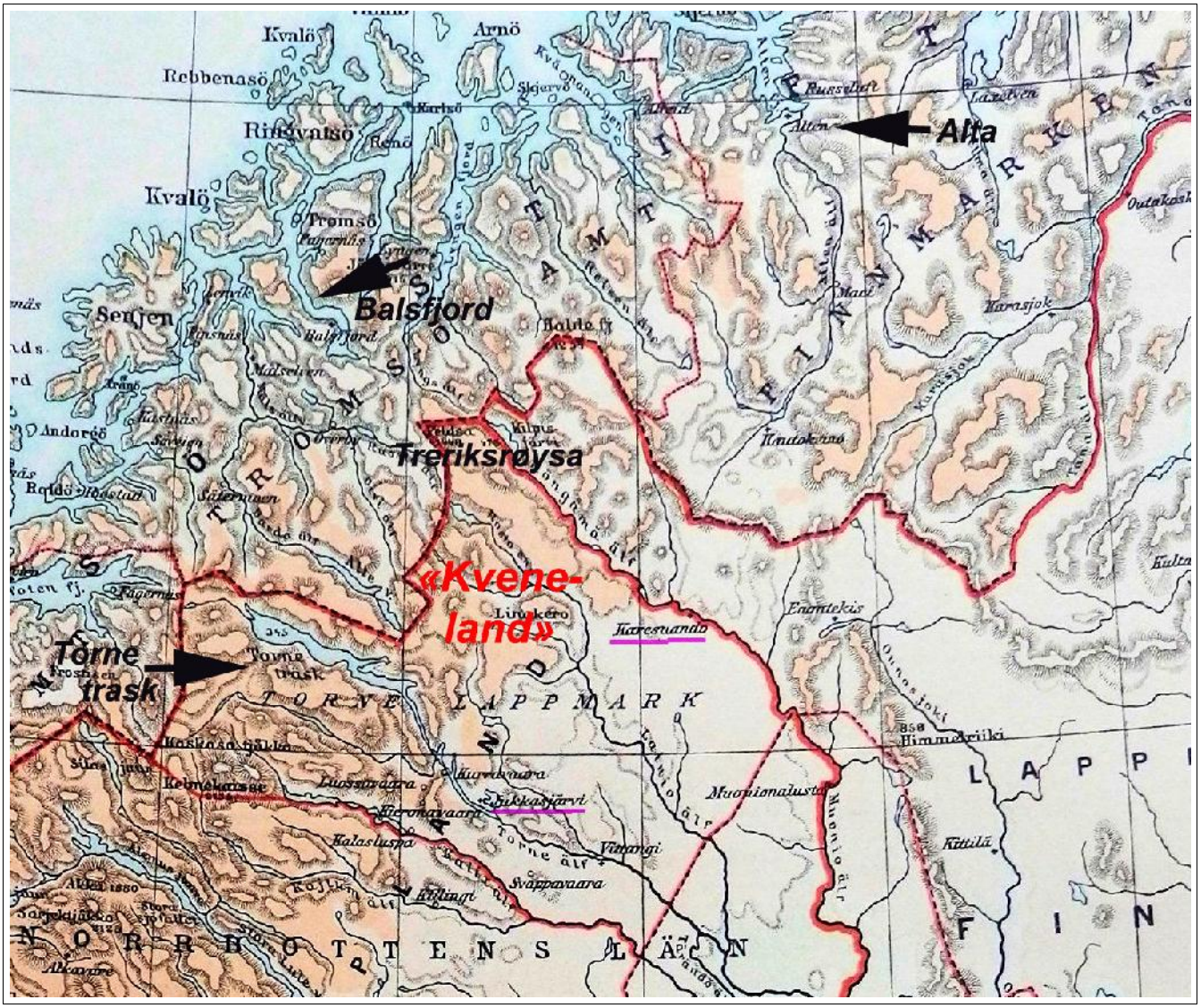

«Kveneland» strekker seg langs den norsk-svenske grensen fra Torneträsk til Torne elv ved den norsk-svensk-finske grensen. Ved vitneopptak av major P. Schnitler blant kvener i Skjervøy skisserte han Kvänland slik: «Kvänland kalles her det distrikt i Sverige 2½ mil østenfor og 2½ mil vestenfor Torne stad, en 40 mil ad den norske grense. Av dette Kvänland skal en 30 mil langs elvene av bønder og bergverksfolk, som taler det østfinlandske sprog, være boende og skjer utskrivning på bondegårdene til det svenske Vesterbotniske regiment. De øvrige 10 mil nærmest Norge, som er udyrket land, innehas og besittes av svenske østlapper». (Kart fra omkring 1900)

Den nåværende grensen mellom Sverige og Norge ble fastlagt i 1751. Før den tid flyttet folk innenfor et stort fellesområde på Nordkalotten. Begrepet «Kven» har vært knyttet til folket som flyttet fra innlandet på Nordkalotten og ut til kysten av Troms og Finnmark på 1700- og 1800-tallet. De kom fra grensestrøkene mellom Finland og Sverige, Tornedalen, og fra det daværende Russland/Finland. Fra 1809 til 1917 var Finland et storfyrstedømme under Russland, med den russiske tsaren som storfyrste. Kvenfinsk minner til og med i dag om tornedalsfinsk («Meän kieli», som betyr «vårt språk»). Språkene ligner på gammelfinsk.

Allerede opp gjennom middelalderen vet vi imidlertid at det har flyttet kvener til Nord-Norge, eller «Ruija» som er det kvenske navnet. I Norge levde kvenene side om side med samene, og mange lærte seg hverandres språk.

Det er historisk dokumentert at det gamle Kvenland var en av nasjonalstatene på Nordkalotten. Svenskene gjorde slutt på Kvenlands selvstendighet på 1200-tallet. Første gang «kvenenes land» er nevnt i skrevne kilder, er i den håløygske høvding Ottars beretninger til kong Alfred av England på 800-tallet: «Langs den sydlige del av landet på den andre siden av fjellet, er Svealand, helt til den nordlige del av landet, og langs den nordlige del av landet, kvenenes land. Kvenene drar stundom på herjetokter mot nordmennene over fjellet, og nordmennene stundom mot dem. Og det finnes meget store innsjøer overalt i fjellområdene, og kvenene bærer sine båter over land til disse innsjøene og derfra herjer de hos nordmennene. De har meget små og meget lette båter».

Lenge før den tid, for ca. 5000-5200 år siden, kom ett folk nordover fra sørøst og slo seg ned i Baltikum, Karelen, Savolaks, Tavastland, det egentlige Finland - og Kvenland og Sameland i nord. Ingen vet hva dette folket het, men av dem oppstod de ulike stammefolkene som etter hvert dannet egne kulturer, språk og etnisitet.

I Balsfjords bygdebok er det innført et

«Bidrag til Balsfjordens historie ved sogneprest N. S.Magelssen

Samlet og nedskrevet før aar 1900».

Sogneprest Magelssen skrev følgende om Markenes:

«Markenæs har sit navn derav, at her i gamle dage holdtes marked, hvor fjellfinner og kvæner avhændet sine produkter. Da der imedlertid paa stedet ikke fandtes tilstrekkelig med mat for rensdyrene, saa blev markedsplassen flyttet derfra og til Skibotn i Lyngen.

Den første mann, som ryddet paa Markenes, var en fin ved navn Ole Kristoffersen. Han nedsatte sig der aar 1732 uten nogen tillatelse, da plassen laa øde og uryddet, og "vil han formode, at vedkommende ikke tilregner ham sin uforstandighet", som der stod anført i den første skyldsætningsforretning. Denne holdtes den 25de august 1841. Grænseskjellet blev satt fra "Tømmerelven" og til "Bergenesset". Jorden var enda ikke dyrket synderlig, men der var dog utsikt til, at den ville kunne føde 6 kjør. Der oplystes, at den hadde tilstrekkelig skog.

Ole Kristoffersen fraflyttet imidlertid efter nogen tids forløp plassen (maaske samtidig med, at den blev vraket som markedsplass), eller han er død uten aa efterlate sig børn, som er blit bosittende der.

Ti stedet laa øde, da senere en kvænfamilie, Ander Andersen og Susanna, nedsatte sig der. Baade mann og hustru var ualminnelig store og sterke. De var (etter hvad der fortælles) blit overfaldte av en russisk røverbande, men efter aa ha slaat mange av røverne ihjel (hustruen endog flere enn manden) kom de sig undav og flyktet til Norge. Der var dengang paa Markenes betydelig furuskog og Anders drev meget paa med aa bygge huse. En nulevende gammel mann har fortalt mig, at Anders hadde en bror, Mattis, og at disse brødres vanlige dagsverk bestod i, at den ene bror hugg 4 svære mastetrær i skogen, kvistet dem og «rydde» dem samt drog dem frem tilgaards, hvor den annen bror hugg dem til og la dem op i bygningen. Paa denne maate byggedes stadig et 'omfar' om dagen. Der finnes ennu i bygden rester av huse, som skal være bygget av dem, og naar man legger merke til materialene i disse og erindrer, at de ved gjentagne flytninger og ombygninger er blitt mere og mere avøksede, saa vil man ikke tvile paa, at det oprindelig har vært overmaate svært tømmer, som det ganske vist skulle ualmindelige kræfter til aa lempe i raa tilstand. Flere av stokkene i prestegaardens stallbygning hører med til disse rester, likeledes Eilert Johannesens stuebygning paa indre Tennes.

Fra denne kvænfamilie paa Markenæs nedstammer en stor del av Balsfjordens («Markenæsslegten»), og de utmerker sig tildels ennu ved størrelse og styrke, og Mattis synes aa ha vært den stærkeste. Jeg har ovenfor uttalt den formening, at det var Mattis, der hjalp faren med hans bygningsarbeider.»

Når det gjelder historien om Anders bror, er denne heller tvilsom, da det ikke er noe som gir grunnlag for å tro at Anders har hatt noen bror i Balsfjorden. Magelsens antagelse, at det var sønnen Mattis som hjalp faren, kan heller ikke stemme, da Mattis var født i 1762, og Anders døde i 1771, altså når Mattis var 9 år gammel. Sannsynligvis har historien flyttet seg en generasjon for langt tilbake i tiden, slik at den omhandler de to barna til Anders, altså brødrene Mattis og Anders Andersen.

Anders og Susanna kom fra Torne sogn i Sverige, som nå er delt mellom Sverige og Finland. De bodde troligvis på den svenske siden. De rømte fra Karl den tolvtes krig, og som historien forteller ble de overfalt av russiske røvere på vegen, men de kom da fram til Alta, der Anders bygde en kirke. Han har muliens bygd en kirke i Kjøllefjord også. Deretter finner vi ham som dreng hos prost Henning Junghans på Tromsøya. Etter dette bygslet han et gårdsbruk i Hillesøy, men ble ikke lenge der før han gikk ombord i et hollanskt skip, og fulgte med dette til Nederland. Der var det stor byggevirksomhet i byene, og Anders har nok lært mye, og forbedret sine byggekunskaper mens han var der. Etter noen år kom han tilbake, og i 1742 slo han og Susanna seg ned på Markenes.

På 1700-tallet var det to nyrydningsområder som skilte seg ut. I grensetraktene øst og nord for Solør hadde et fremmed folkeslag slått seg ned som bureisere, og Trysil-presten skriver om dem i 1784: «Jeg har finner i mit sogn, virkelige, ramme finner, finner, hvoraf endeel læse og forståe det finske sprog ligså godt, som om de skulde boe i Åbo i Stor-Finland». Et annet finsk tilflyttingsområde lå lengst i nord, i Troms og Finnmark. Her kaltes finnene for kvener. Fra gammelt av hadde de kommet nord til kysten for å bytte varer med samer og nordmenn. Fra tidlig på 1600-tallet var det særlig folk fra kjøpstaden Torneå øverst i Bottenviken som drev denne trafikken. Hver vinter møtte de på rekken av markeder fra Lyngen i vest til Varanger i øst. Men det var først fra begynnelsen av 1700-tallet at kvenene for alvor tok til å bosette seg i det de kalte Lanta eller Lannanmaa, kystlandet i nord. Det er mulig at krigen mellom Sverige-Finland og Russland har vært den utløsende faktor. Den kjensgjerning at de fleste kom fra Torneådalen langt fra den russiske grensen peker imidlertid mer i retning av fattigdom og overbefolkning som årsaker til trekket mot nord. Gjennom hele 1700-tallet var det særlig i Lyngen og Alta kvenene slo seg ned. Det kan ha sammenheng med naturforholdene, for på disse stedene kunne kvenene i tillegg til fisket drive et jordbruk ikke altfor ulikt det de tidligere hadde drevet i sine hjemtrakter.

I utflyttingsdistriktene talte de svenske embetsmennene nedsettende om folk som rømte fra gjeld, militærtjeneste og forbrytelser. På norsk side var tonen en helt annen. Man lovpriste de skikkelige og arbeidssomme innflytterne og satte dem særlig opp som eksempel for samene. Således skriver oberst Mangelsen i 1749: «Om kvænerne i almindelighed har jeg den pålidelige underretning, at de for den største del er drivende og duelige folk, som om jordbrug har langt større kundskab end de lade og sløve søfinner, som ikke synderlig til andet end fiskeri er duende.» Det var nettopp kvenenes dyktighet som jordbrukere og håndverkere de norske embetsmennene verdsatte. De ble landsdelens bofaste innbyggere, i motsetning til de norske og samiske, som helst dro etter fisk og rein og forsømte nyrydningen. Amtmann Ole Sommerfeldt i Finnmarken gir denne beskrivelsen av kvenene i 1790-årene:

«Qvænerne tale det karelske sprog. De have megen naturlig forstand; de rydde og dyrke gandske vel sin jord, holde heste, køer og små-creature, ja have agerbrug, hvor klimaet tillader det. Mange af dem forståe at tømre, bygge både, samt at smide. Når qvænerne have boet nogle år i landet, ere de ligesom nordmænd og finner (dvs. samer)

duelige søefolk. (...) Til sin reenlighets befordring bruge qvænerne, mandkjøn og qvindekjøn, ligesom russerne varme badstuer. Om sommeren gåe de fra badstuen gandske nøgne ud i elven, hvorved eller i nærheden af hvilken badstuen er i almindelighet opbygget.»

På Markenes hadde Olle Christophersen find nedsatt seg for å rydde i omkring 1732. Dette fremgår av protokollen fra sommertinget i 1739:

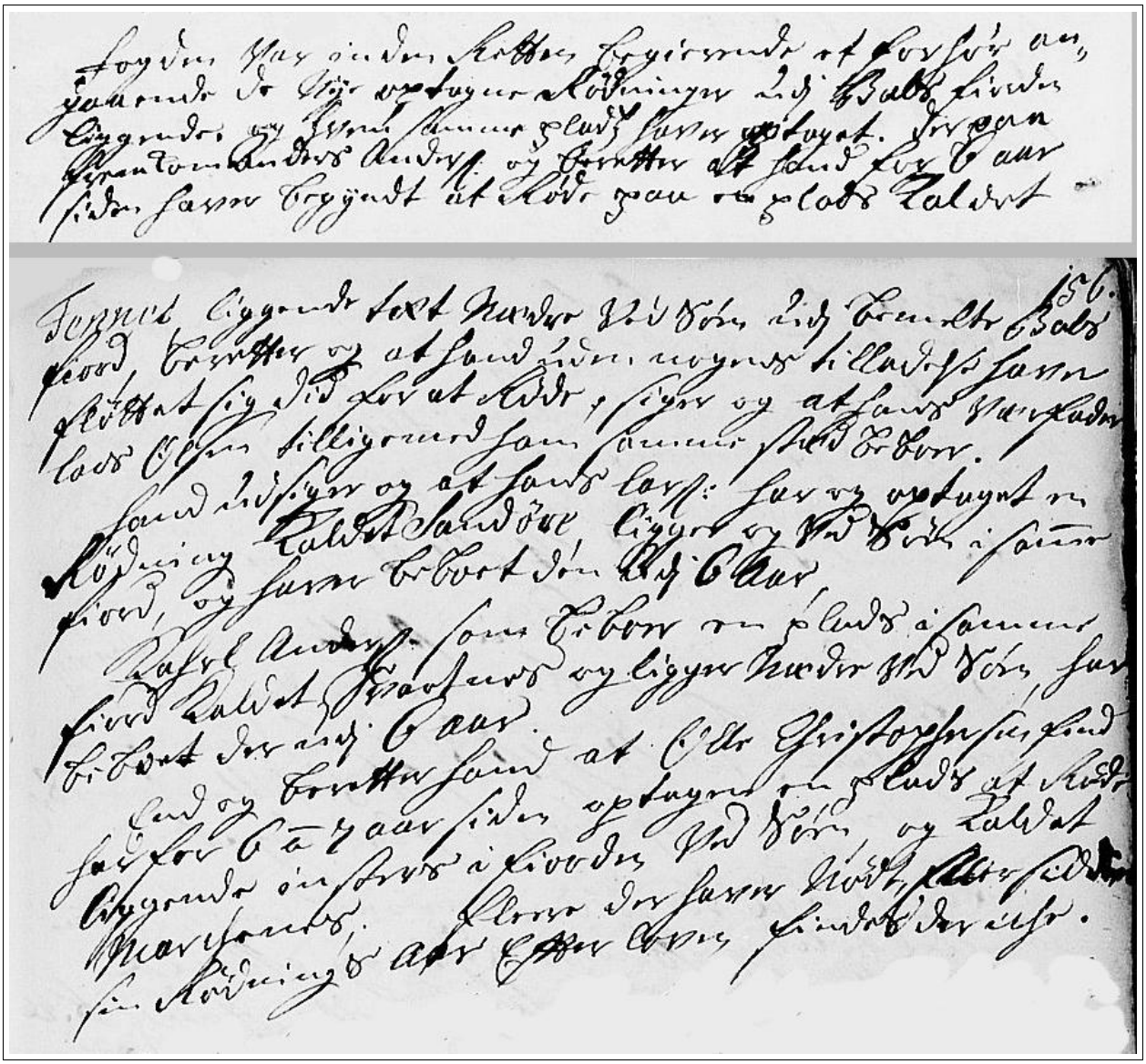

Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 155b-156a.

«Anno = 1739 d = 10 Junij Blev paa Nor = grundfiord holdet Sommerting, Med samtlige Helgøe tingsteds Almue ved Retten præsiderede Kongl: May'ts: foget Sr Andreas Tønder, samt Sorenskriveren Asmus Rosenfeldt, saa og til Rettens bethienning; ...

Fogden var inden Retten begierende at forhør angaaende de Nye optagne Rødninger udj Balsfiorden liggende. og hvem samme pladtz haver optaget. Derpaa fremkom Anders Anders: og beretter at hand for 6 aar siden haver begyndt at Røde paa en plads kaldet Tennes liggende tæt Nædre Ved Søen udj bemelte Balsfiord, beretter og at hand uden nogens tilladelse haver fløttet sig did for at Røde, siger og at hans værfader lars Olsen tilligemed ham samme stæd beboer.

hand udsiger og at hans lars: har og optaget en Rødning kaldet Sandøre, ligger og ved Søen i samme fiord, og haver beboet den udj 6 aar,

Kahrl Anders: som beboer en plads i samme fiord kaldet Svartnes og ligger Nædre ved Søen, har beboet der udj 6 aar.

End og beretter hand at Olle Christophersen find har for 6 á 7 aar siden optagen en plads at Rødde liggende insters i fiorden ved Søen, og kaldet Marchenes; fleere der haver Nødt, Eller sid?? sin Rødnings aar Eftter loven findes der iche.»

Da skyldsetningskommisjonen befarte plassen i 1741, vurderte de Olle som «iche til Regns» fordi han hadde nedsatt seg på plassen «af sig sielves» ved sin «Enfoldige uforstandighed». Olle, som kan ha vært sønn til Christopher Olsen på Thomasjord, hadde ikke tilpasset seg datidens byråkrati. Han manglet skriftlig bevis på at han kunne bruke disse egnene som han og hans forfedre hadde brukt fra «alders tid». Nå var uforståelig skrift på et stykke papir like mye verdt som det å kunne finne levemåten her ved fjorden. Om mangelen av disse fremmede bokstavene var

årsaken til at han kort tid etter ikke lenger var å finne på Markenes, skal være usagt.

Markenes ble utlagt for landsskyld sommeren 1741:

«Anno=1742 Den 2den Juny blev paa Elvevold holdet det Sædvanlilge Sommerting Med Helgøe tingsteds Almue. Ved Retten Presiderede udj Kongl: Mayts: foget Sr Andreas Tønders Absens, hans Beskiechede fuldmegtig Tienner Mons: Knud Aslou, Saa blef og i Retten tilligemed Sorenskriveren Asmus Rosenfeldt betiendt af Eftterfølgende laugRet,...»

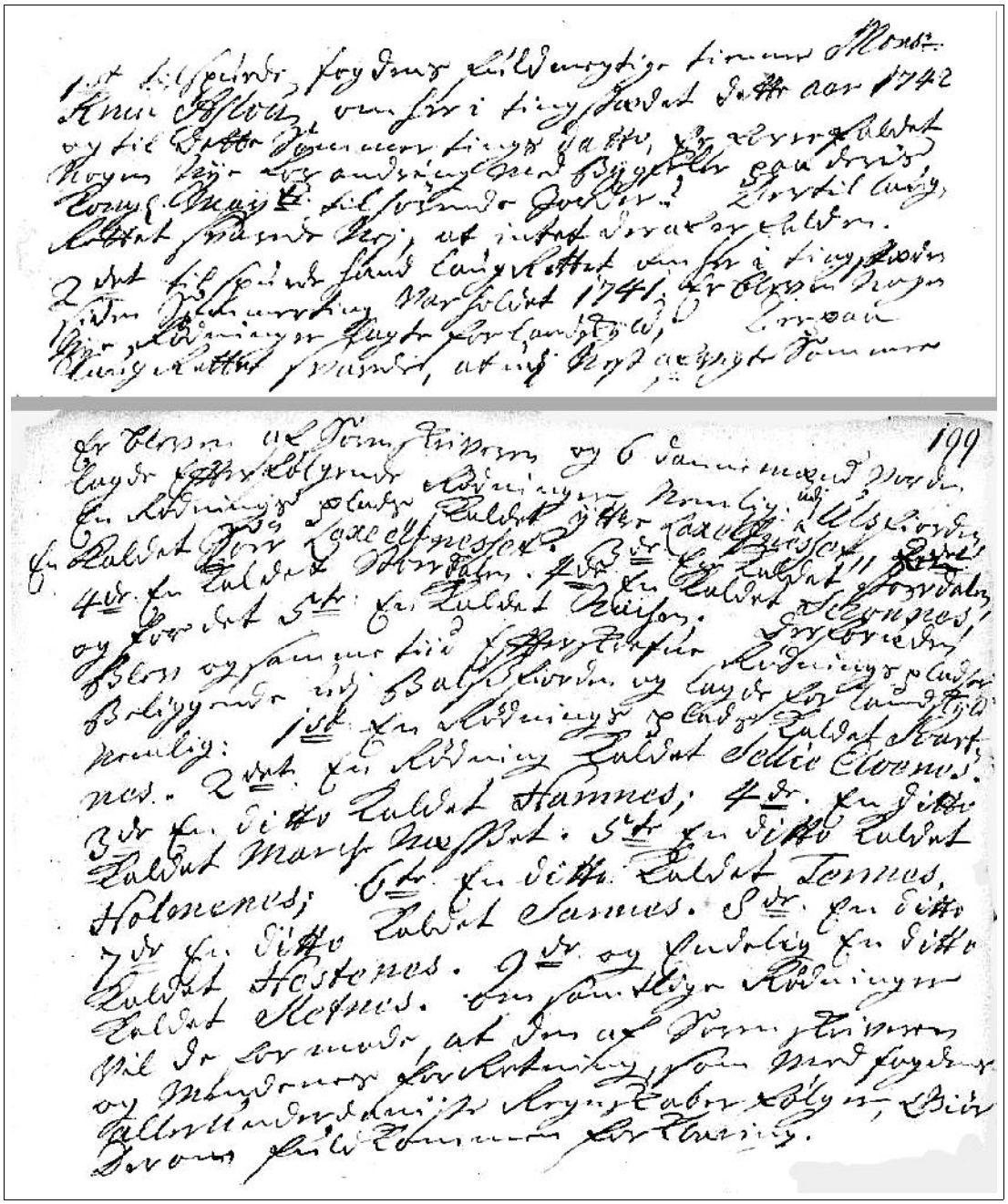

Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 198b-199a.

«1st tilspurde fogdens fuldmegtige tienner Monsr: Knud Aslou, om her i tingstædet dette aar 1742 og til dette Sommertings datto, Er forefaldet Nogen Nye forandring med Bygseler paa deris Kongl: Mayts: tilhørende Jorder? Dertil laugRettet svarede Nej, at intet deraf er falden.

2det tilspurde hand laugRettet om her i tingstædet siden Sommerting var holdet 1741. Er bleven Nogen Nye Rødninger lagte for landskyld, Derpaa Laugrettet svarede, at udj Nest afvigte Sommer Er bleven af Sorenskriveren og 6 dannemænd vorden lagde Eftterfølgende Rødninger Nemlig udj Ulsfiorden, ...

derforuden blev og samme tid Eftterskrefne Rødningspladser Beliggende udj Balsfiorden og lagde for landskyld.

Nemlig 1st En Rødnings plads kaldet Kartnes. 2det En Rødning kaldet Sellie Elvenes. 3de En ditto kaldet Hamnes; 4de En ditto kaldet Marche Næsset. 5te En ditto kaldet Holmenes; 6te En ditto kaldet Tennes. 7de En ditto kaldet Sannes. 8de En ditto kaldet Hestenes. 9de og Endelig En ditto kaldet Sletnes. om samtlige Rødninger vil de formode, at den af Sorenskriveren og Mendenes forRetning, som med fogdens allerunderdanigste Regnskaber følger, Giør Derom fuldkommen forkaring.»

I 1743 ble Olle Christophersen find, ifølge Petter Schnitler, enda regnet som en av «Bals Fior Finner som Boer ved Søesiden og Bruger Gaarder».

Fra 1744 hadde imidlertid qvænen Anders Andersen blitt ny bruker på Markenes.

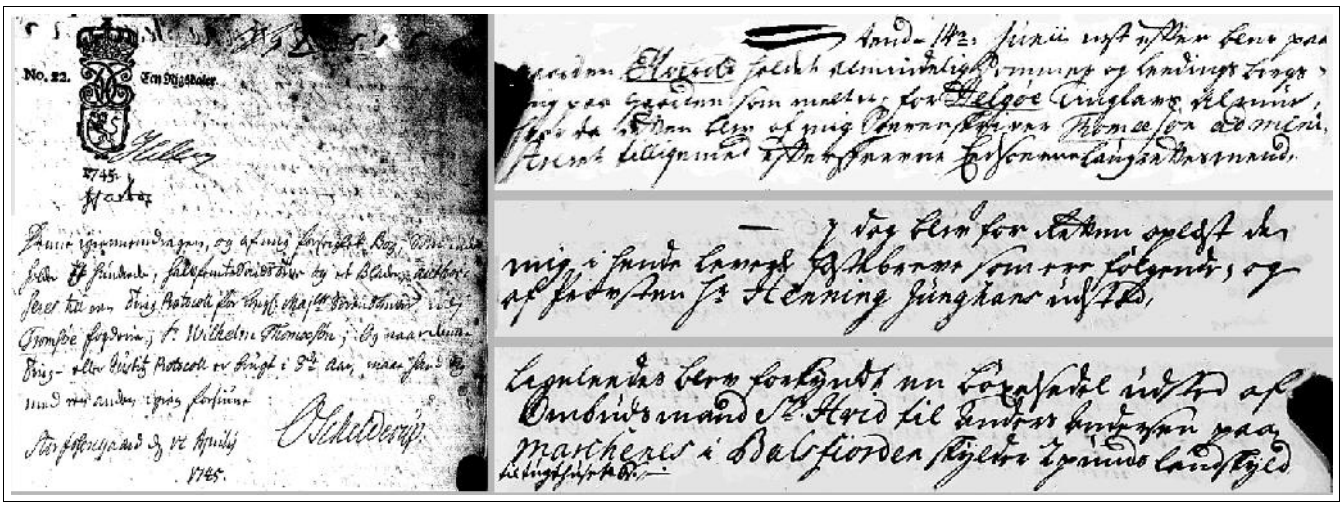

Tingbok Senja og Tromsø nr. 48, 1745-60, Helgø tingsted, folio 1a, 5b og 8a.

«Denne igiennemdragen, og af mig forseiglet Bog, Som indeholder Et hundrede, halvfemteSindsTive og et Blade authoriseret till en Ting Protocoll for Kongl: Majts Sorenskrivere udj Tromsøe fogderi, Sr Wilhelm Thomessøn; Og naar denne Ting- eller Justitz Protocoll er brugt i 3de aar, maae hand Sig med en anden igien forsiune.

Storfoshengaard d 12 Aprilij O. Schelderup.

1745

Dend = 14de Junii nest efter blev paa gaarden Elvevold holdet almindelig Sommer og ledings bergs ting paa Gaarden som melt er, for Helgøe Tinglavs Almue, hvor da Retten blev af mig Soerenskriveren Thomæsøn administreret tilligemed eftterskrevne Eedsvoren laugrettsmend, ...

1 dag blev for Retten oplæst der mig i hende leverede fæstebreve som ere følgende, og af Provsten Herr Henning Junghans udstæd, ...

ligeleedes blev forkyndt en bøxelsedel udsted af Ombudsmand Sr: Hvid til Anders Andersen paa Marchenes i Balsfiorden skylder 2 punds landskyld, til tugthuset 6 sk.»

Ved sommertinget i 1760 ble Anders oppnevnt som lagrettesmann for kommende år:

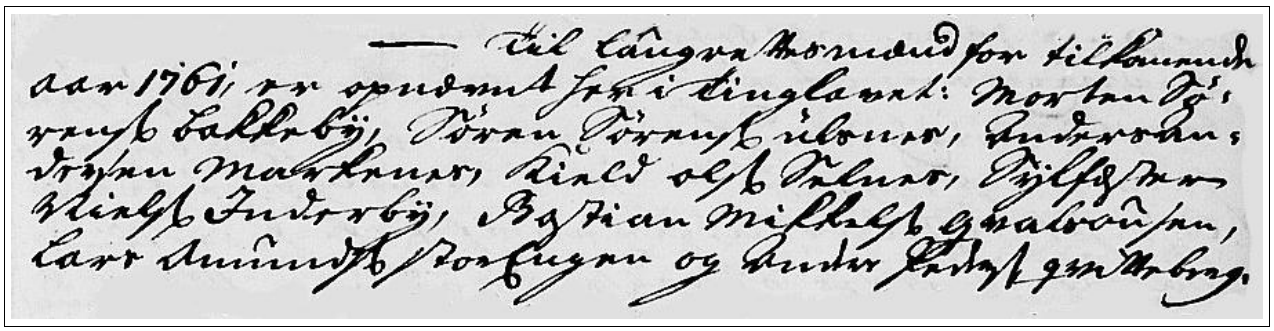

Tingbok Senja og Tromsø nr. 48, 1745-60, Helgø tingsted, folio 185a.

«Anno 1760 dend 13de Junj blev almindelig Sommer og Leedingsbergsting holden paa Gaarden Elvevold med Heløe Tinglavs Almue, Retten blev betient af Sorensk: Thomæsøn tilligemed eftermeldende Eedsoerne laugrettesmænd: ...

Til laugrettesmænd for tilkommende aar 1761, er opnævnt her i Tinglavet: Morten Sørens: bakkeby, Søren Sørens: ulsnes, Anders Andersen Markenes, Kield ols: Selnes, Sylfæster Niels: Inderby, Bastian Mikkels: Qvalsausen, Lars Amunds: storEngen og Anders Peders: Qvitteberg.»

Myndighetene gikk i pietismens tid inn for en strengere holdning til bruk av alkohol Det hadde kommet en «Kongelig forordning» i 1734 og en «Plakat» i 1743 om avskaffelse av «ulovlige kroer og brennevinsbrenning». I slutten av 1750-årene skjedde det en ytterligere skjerpning av myndighetenes holdning. Ved forordningen av 08.03.1757 ble forbudet mot brennevinsbrenningen på det strengeste innskjerpet. Myndighetene fikk ordre om å inndra alle brennevinskjeler og panner.

Det skjedde blant annet med den «brendevins Pande» som Anders eide. Den ble bragt til tinget og der ble den «sønderhugget» i almuens nærvær. Kobberet ble konfiskert.

Saken ble først behandlet på sommertinget 07.06.1763, men Anders møtte ikke:

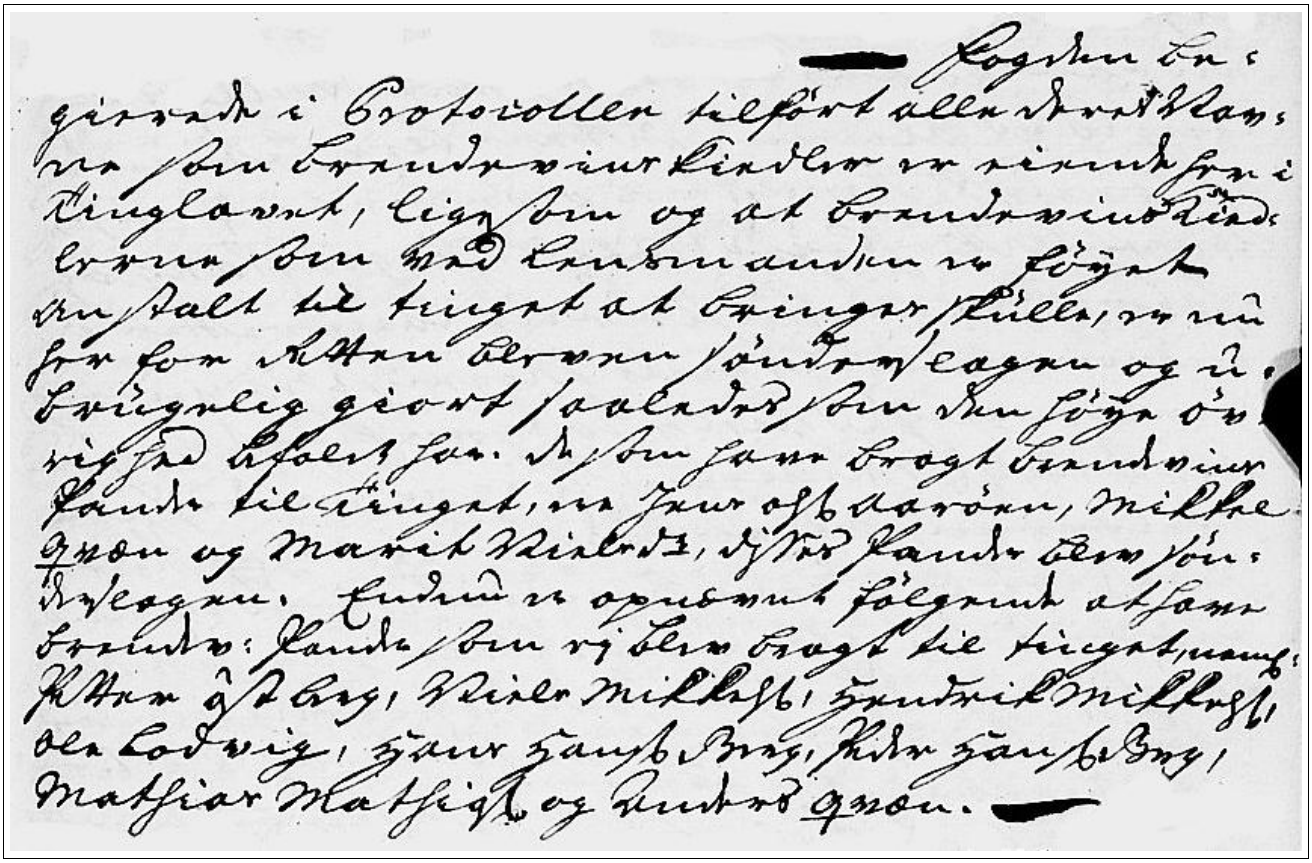

Tingbok Senja og Tromsø nr. 49, 1753-64, folio 241a.

«– Fogden begierede i Protocollen tilført alle derav Warne som brendevins Kiedler er eiende her i Tinglavet, ligesom og at Brendeviniskiedlerne som ved Lensmanden er føyet anstalt til Tinget at bringes skulle, er nu her for Retten blevne sønderslagen og ubrugeliggiort saaledes som den Høye Øwrighed befalt har. De som have bragt Brendevins Pande til Tinget, ere Jens Ohsaarøen, Mikkel Qwæn og Marit Nielsdtr, dises(?) Pande blev sønderslagen. Endnu er opnævnt følgende at have Brendev:Pande som ej blev bragt til Tinget, neml: Petter Østling, Niels Mikkelß: Hendrik Mikkelß: Ola Lodvig, Hans Hanß: Berg, Peder Hanß: Berg, Mathias Mathiaß:og Anders Qwæn. –»

Saken ble gjenopptatt på tinget neste sommer (04.06.1764), men Anders møtte fortsatt ikke:

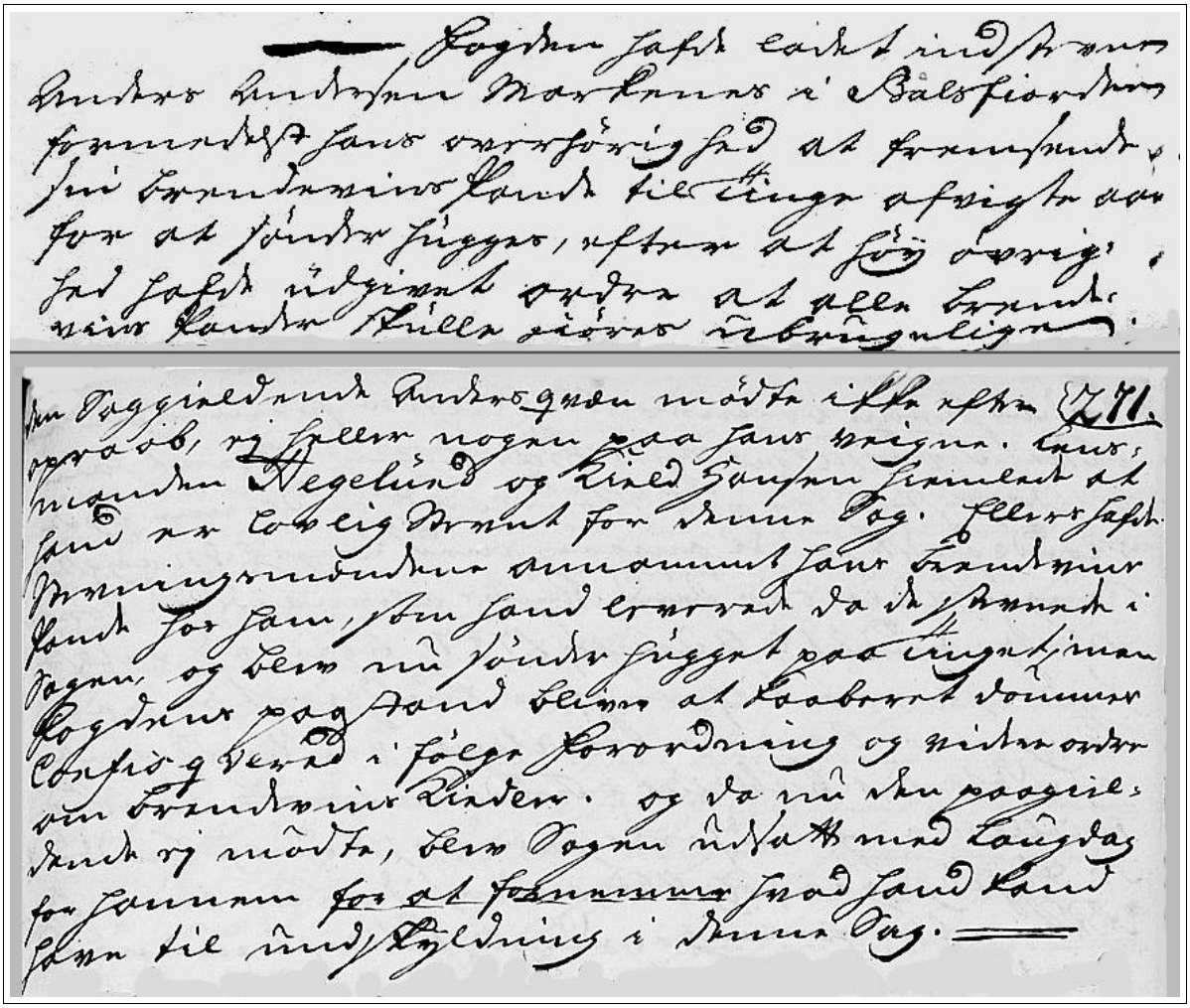

Tingbok Senja og Tromsø nr. 49, 1753-64, folio 270b-271a.

«– Fogden hafde ladet indstevne Anders Andersen Markenes i Balsfiorden formedelst hans overførighed at fremsendt sin brendevins Pande til Tinge afvigte ..for at sønderhugges, efter at Høy ovrighed hafde udgivet ordre at alle brendwins Pander skulle giøres ubrugelige –

Den sag gieldende Anders Qwæn mødte ikke efter opraab, ej heller nogen paa hans veigne. Lensmanden Hegelund og Kield Hansen fremlade at Hand er lovlig Stevnt for denne Sag. Ellers hafde Stevningsmændene annammet Hans Brendewins Pande for Ham, som hand levered da de stevnet i Sagen, og blev nu sønderhugget paa Tinget; men Fogdens paastand bliver at kaaberet dømmes Confisqvered i følge forordning og vides ordre om Brendwins Kiedle. Og da nu den paagieldende ej mødte, blev Sagen udsatt med Laugdag for Hannem for at fornemme hvad Hand kand have til undskyldning i denne Sag. –»

«Anders Qvæn» i Balsfjorden ble også stevnet til samme ting av fogden (05.06.1764) for noe tømmer som var «arrestert» hos ham. Tømmeret ble siden solgt og overtatt av fogden til Karlsøy kirke. Da et fartøy ble sendt etter tømmeret, skulle «Anders Qvæn» ha holdt en del av det tilbake. Anders møtte ikke fram på tinget. Hvilken slutt denne saken fikk fremgår ikke av protokollen, så vi må anta at den ble ordnet i minnelighet.

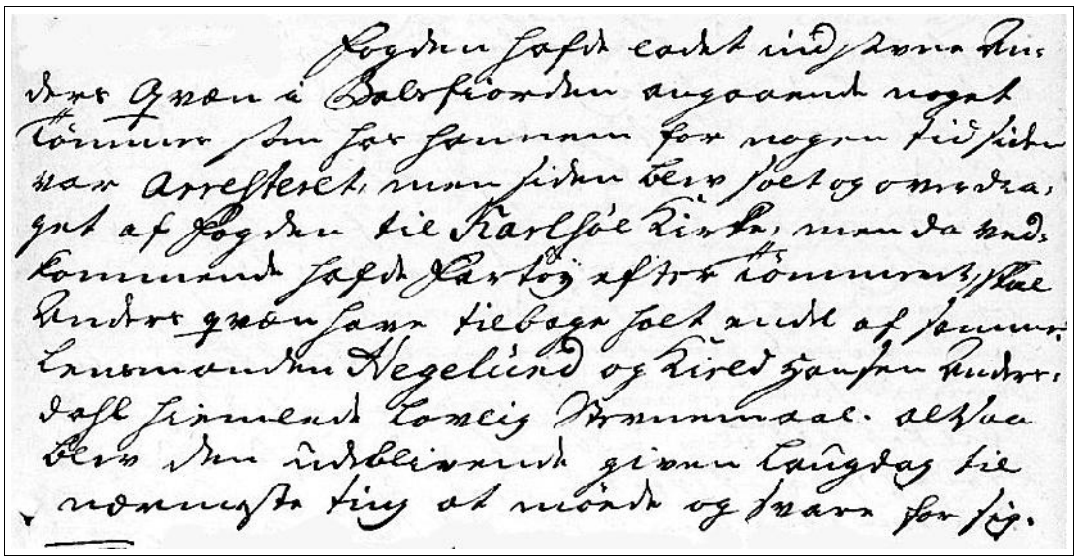

Tingbok Senja og Tromsø nr. 49, 1753-64, folio 271a.

«Fogden hafde ladet indstævne Anders Qven i Balsfiorden angaaende nogetTømmer som hos honnem for nogen tid siden var Arresteret men siden blev solt og overdraget av Fogden til Karlsøe Kirke, men da vedkommende hafde(?) Fartøy efter Tømmeret, skal Anders Qvæn have tilbageholt endel af samme. Lensmanden Hegelund og Kield Hansen Andersdahl hiemledt Lovlig Stevnemaal. Altsaa blev den udelivende given Laugdag til nærneste ting at møede og svare for sig.»

Han ble også stevnet på samme tinget for å ha nektet prosten skyds [«Forenskab»] til kirken:

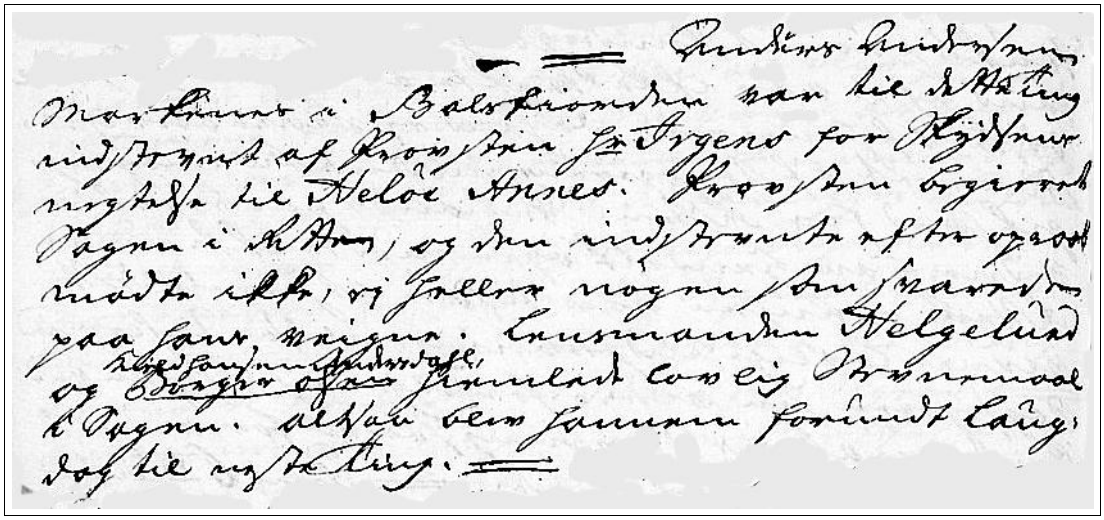

Tingbok Senja og Tromsø nr. 49, 1753-64, folio 268b.

«– Anders Andersen Markenes i Balsfiorden var til dette Ting indstevnet af Provsten Hr. Irgens for Skydsens negtelse til Heløe Annex. Provsten begieret Sagen i Retten, og den indstevnete efter opraab mødte ikke, ej heller nogen som svarede paa hans weiner. Lensmanden Helgelund og Borger Kield Hansen Andersdal fremlade lovlig stevnemaal i Sagen. Altsaa blev hannem forundt Laugdag til neste Ting–»

Saken ble gjenopptatt på sommertinget i 1765:

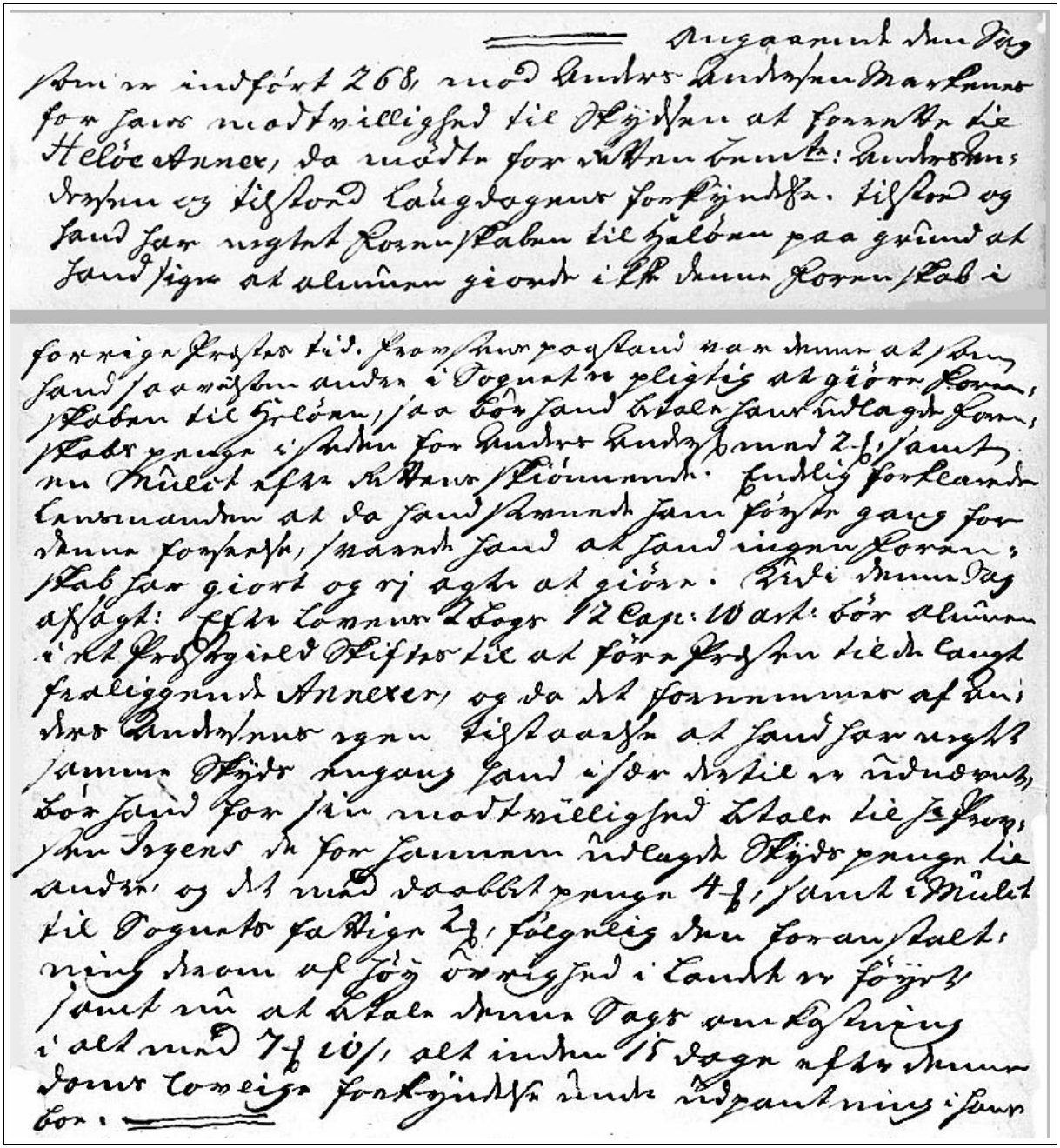

Tingbok Senja og Tromsø nr. 50, 1764-70, folio 26a-26b

«– Angaaende den Sag som er indført 268, mod Anders Andersen Markenes for hans modtvillighed til Skydsen at forrettte til Heløe Annex, da mødte for Retten bemte: Anders Andersen og tilstod Laugdagens forkyndelse. Tilstod og hand har negtet Forenskaben til Heløen paa grund at hand siger at Almuen giordt ikke denne Forenskab i forrige Prostens tid. Promstens paastand var denne at. som hand saamidsten andre i Sognet er pligtig at giøre Forenkaben til Heløen, jaa bør hand betale hans udlagte Forenskabs penge i steden for Andre Andz..med 2 sk, samt en Mulct efter Rettens skiønnende. Endelig forklarede Lensmanden at da hand stevnet ham første gang for denne forseelse, svarede hand at hand ingen Forenskab har giort og ej agte at giøre. Udi denne sag afsagt: Efter Lovens 2 Bogs 12 Cap: 10 Art. bør Almuen i et Præsteield Skiftes til at føre Præsten til de langt fraliggende Annexer, og da det fornemmes af Anders Andersens egen tilstaaelse at hand har negtet samme Skyds engang hand især dertil er udnærelse bør hand for sin modtvillighed betale til Hr Provsten Irgens de for hannem udlagte Skydspenge til andre, og det med daablet penge 4 mark, samt Mulct til Sognets fattige 2 mark, følgelig den foranstaltning derom af Høy Øvrighed i Landet er føyet samt nu at betale denene Sags omkostning i alt med 7 mark 10 sk, alt inden 15 dage efter denne doms lovlige forkyndelse unde(?) udpantning i hans boe. –»

Ved ekstraskatten i 1767 finner vi under matrikkelgården No. 28 Selnes, rydningene Svartnes, Laxvatten, Seljeelven, Hannes, Nordkiosen, Marchenes, Nortennes, Holmenes, Tennes, Sandøre Middagsnes, Hestenes og Sletnes.

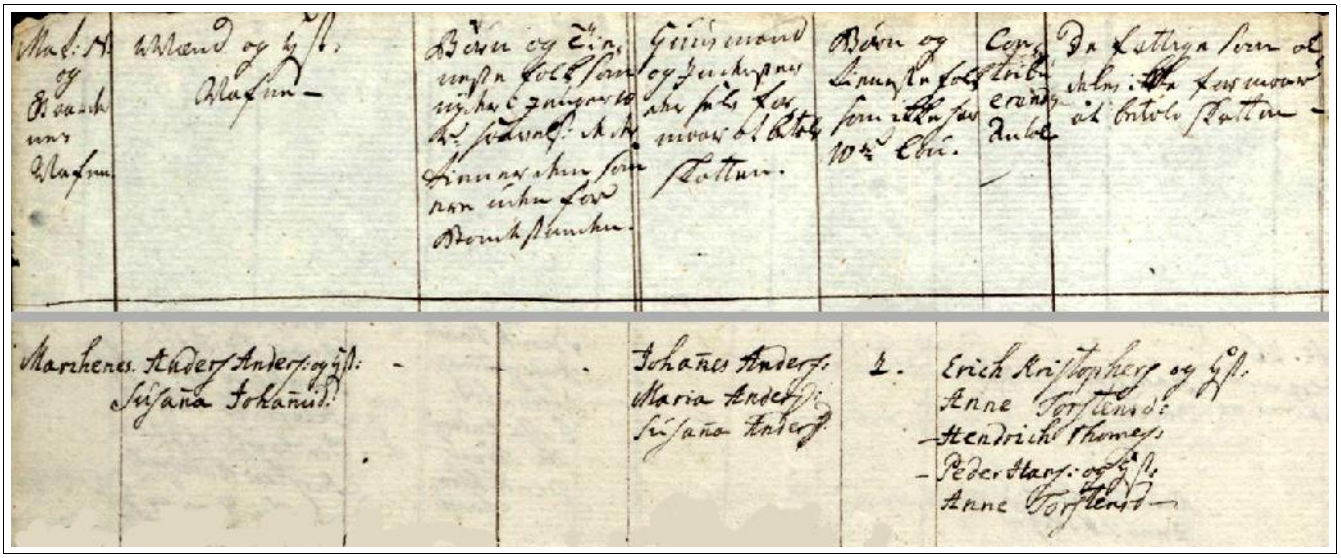

Ekstraskatt Senja og Troms fogderi 1765-68. Manntall 1767, M Tromsø og Helgøy menigheter, Tromsø, Marchenes under matrikkelgård no. 28 Selnes, side 333.

«Matr: N: og Gaardenis Nafne:
Marchenes.
Mænd og Hst: Nafne:
Anders Anders: og Hst: Susanna Johannisd:
Børn og tienstefolk som ikke faar 10 dr. løn:
Johannes Anders:
Maria Anders:
Susanna Anders:
Contribuernes Antal: 2.
De fattige som aldeles ikke formaar at betale skatten -
Erich Kristophers: og Hst: Anne Torstensd:
Hendrich Thomes:
Peder Hans: og Hst: Anne Torstensd:».

Et «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder saaledes som de befandtes at være udi Tall d: 15. aug: 1769» viser:
«Gaardernes Nafne:
Markenes
Brukarar og koner:
Anders Anders. - 67 [år] og Susanna Johanisd. - 55
Born:
Anders Anders. - 12, Hendrich - 10, Mathias - 9, Beata - 17
Tenarar:
Malena Nilsd. - 12, Marith Thomæd. - 14
Brukarar og koner:
Johannes Anders. - 27 og Hst. Elen Hansd. - 26
Born:
Johanna Johannesd. - 2
Tenarar:
Berith Nilsd. - 15
Brukarar og koner:
Thomas Ols. - 52 og Hst. Inger Larsd. - 50
Born:
Ole Thomes. - 20, Jon - 4
Brukarar og koner:
Hendrich Thomes. - 64
Born:
Nils Hendrichs. - 30, Synof - 36
Tenarar:
Ole Thomes. - 38, Elen Thomæd. - 47, Giertrue Olsd. - 30, Karen Pedersd. - 12.»

Anders døde i 1771:
«Jordsat Dom p: t: 26 Anders Andersen Markenes 72».

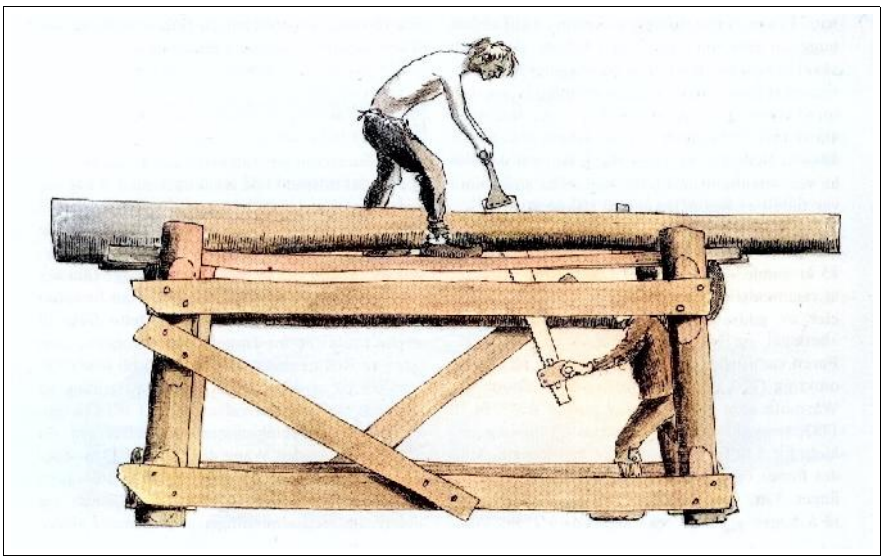

Anders og Susanna må ha vært noen riktige arbeidsjern, da de drev fram Markenes til å bli en av de største og mest veldrevne gårdene i Balsfjorden. I skiftet etter Anders nevnes totalt 20 tømmerhus, kobber, fe, hester og diverse ploger. En åttring, to kobromsbåter og en seksring foruten en dragnot, elleve laksegarn, fire sildegarn og ei line viser at de også drev med fiske. På gården var det ikke noe smiehus, men Anders hadde både smiested, ei stor smieslegge, en smiehammer, to smietenger foruten tre navere, fem økser og ei gammel bile. Her fantes dessuten et nytt plogjern med ristel og en halv vog med stangjern. Det er trolig at Anders har smidd nye egne redskaper og også laget sitt eget jordbruksutstyr. Det er mest trolig at hans håndverksredskaper og kunnskaper først og fremst har vært brukt til å bygge opp gården Markenes. Samtidig har Anders vært en ettertraktet byggmester, og han bygde en ny fløy til kirka på Tromsøya. Det er også grunn til å tro at det var han som bygde det store Bentsjordhuset.

Skiftet etter Anders ble avholdt 06.04.1774:

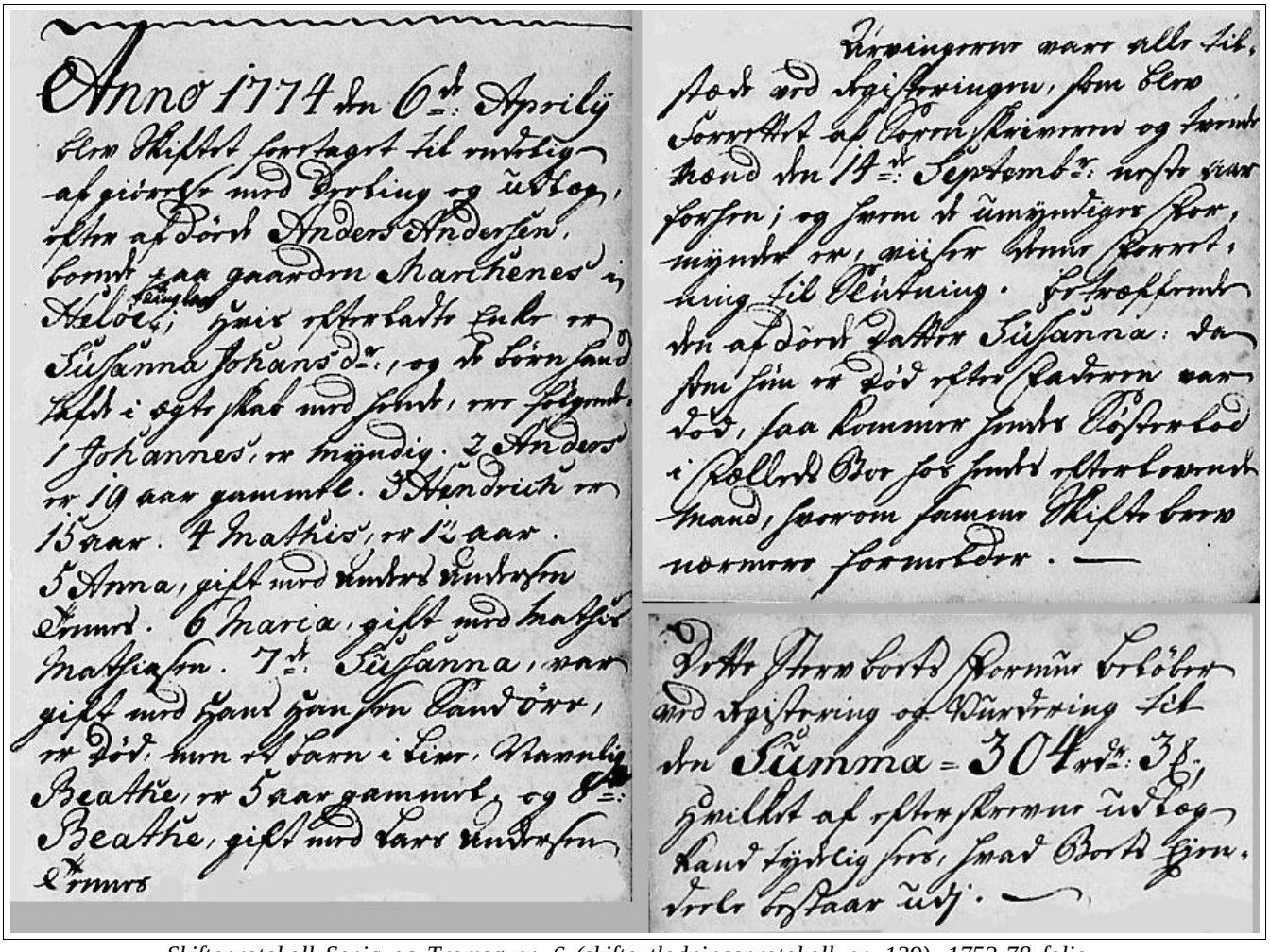

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 6 (skifteutlodningsprotokoll nr. 139), 1752-78 folio 290a.

«Anno 1774 den 6te Aprily blev Skiftet foretaget til endelig afgiørelse med Deeling og udlæg efter afdøde Anders Andersen boende paa gaarden Marchenes i Heløe Tinglag, hans efterladte Enke er Susanna Johansdr:, og de børn

hand hafdt i ægteskab med hende, ere følgende.
1. Johannes, er myndig.
2. Anders, er 19 aar gammel.
3. Hendrich, er 15 aar.
4. Mathis, er 12 aar.
5. Anna, gift med Anders Andersen Tennes.
6. Maria, gift med Mathis Mathiasen.
7. Susanna, var gift med Hans Hansen Sandøren, er død, men et barn i Live Navnlig Beathe, er 5 aar gammel og
8. Beathe, gift med Lars Andersen Tennes.

Arvingerne vare alle tilstæde ved Registreringen, som blev forrettet af Sorenskriveren og tvende Mænd den 14de Septembr. neste aar forhen; og hvem de umyndiges Formynder er, viiser denne Forretning til Slutning.

Betreffende den afdøede Datter Susanna da som hun er Død efter Faderen var død, saa kommer hendes søsterlod i Fælleds Boe hos hendes efterlevende Mand saasom samme Skifteboes nærmere formetder.

Dette Stervboets Formue beløber vid Registrering og Vurdering til den Summa 304 rd: 3 ort hvilket af efterskrevne udtag kand tydlig sees, hvad Boets ejendeele bestaar udj
....

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 6 (skifteutlodningsprotokoll nr. 139), 1752-78 folio 290b.

Endskiøndt alle forefindende huuse paa gaarden er ansatt til vurdering, som Registreringen udviser, saa kand man dog ikke forsvare at tage dem alle fra gaarden og udlægge dem til Arv og Eje; Thi da den afdøede Anders Andersen kom til Pladsen, var den en uryddet Atminding som efter nogle aars beboelse blev skyldsatt for 2 Punds Landskyld, hvilket skeede i aaret 1743; Da nu Rødningsmanden Anders Andersen ventelig har siddet sine Rydningsaar fri efter Loven, for Skatter og utgifter, saa var det og hans Pligt efter Loven og de Kongelig forordninger, ej allene at Rydet Pladsen, men end og at bebygge samme med de nødvendige huuse, hvortil hand har haft frihtd at benøtte sig af den i nærheden værende Furre-skoug uden nogen afgift derfore, paa denne grund kand ej bedre skiønnes end jo følgende nødvendige husse bør følge til Jorden Markenes, uden at udlægges til Enken eller Arwingene, neml.

1 gammel daglig Stue med bord og benke og

4 Nagle faste sængestæder,
samt 1 liden Madstue i enden ved Dagligstuen,
alt ansatt for 13 rd.

....

Alle foreskrevne afkortninger er tilsammen 47 rd: 10 sk. som drager fra Boets beløb,
Er saa i behold 257 rd: 2 mark 6 sk.

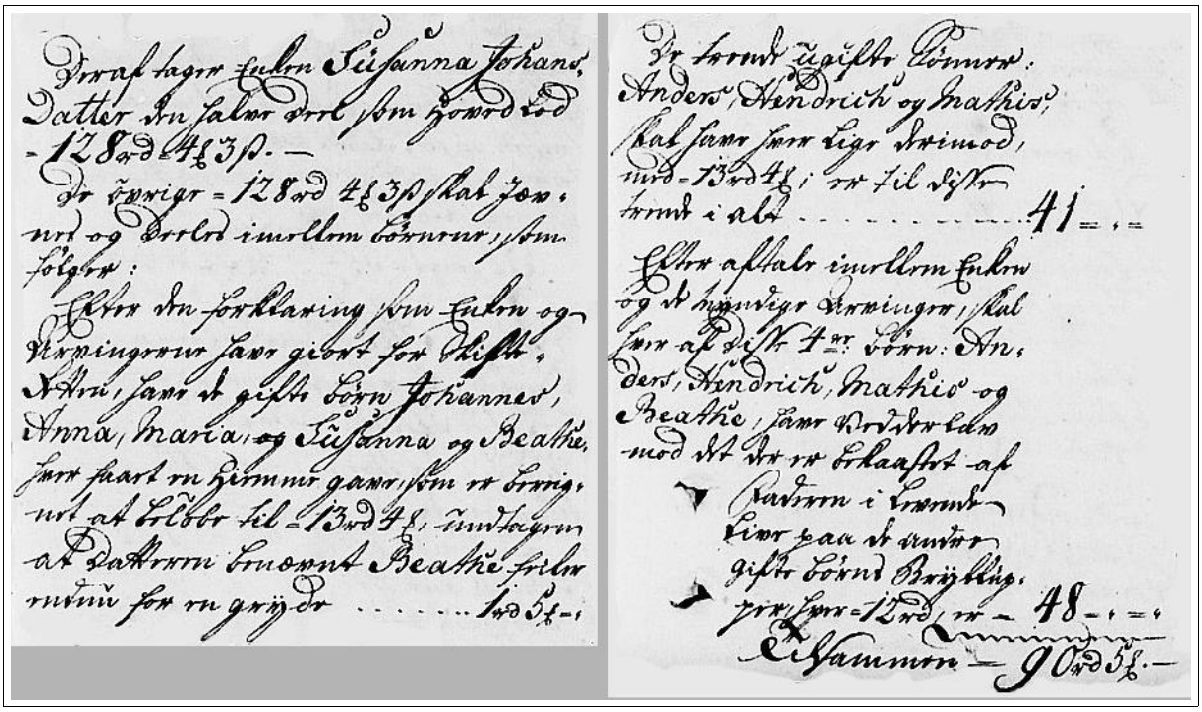

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 6 (skifteutlodningsprotokoll nr. 139), 1752-78 folio 291a.

Deraf tager Enken Susanna Johans Datter den halve deel som hoved Lod = 128 rd: 4 mark 3 sk.
De øvrige = 128 rd: 4 mark 3 sk. skal Jævnes og Deeles imellem børnene, som følger:
Efter den forklaring som Enken og Arvingerne have giort for Skifte Retten, have at gifte børn Johannes, Anna, Maria, Susanna og Beathe, hver taget en Hiemme gave som er berignet at beløbe til = 13 rd: 4 sk., undtagen at Datteren benævnt Beathe feiler endem for en gryde
1 rd: 5 mark.
De tvende ugifte Sønner Anders, Hendrich og Mathis skal have lige derimod med = 13 rd: 4 sk.,
er til disse tvende i alt 41 rd:
Efter aftale imellem Enken og de myndige Arvinger, skal hver af disse 4de børn, Anders, Hendrich, Mathis og Beathe, have Vede.r.av mod det der er bekaastet af Faderen i Levende Live paa de andre gifte børns Bryllup paa hver = 12 rd:,
er 48 rd:
Tilsammen = 90 rd: 5 sk.

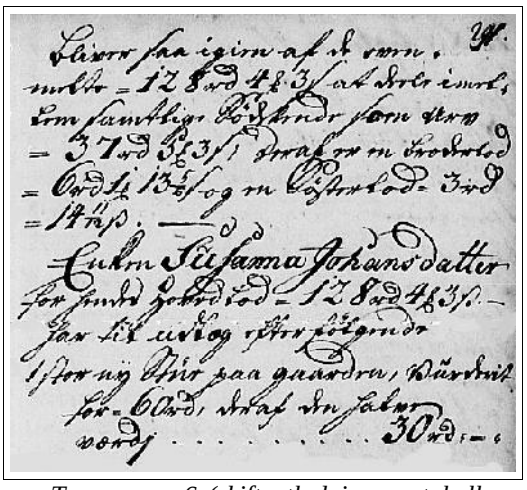

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 6 (skifteutlodningsprotokoll nr. 139), 1752-78 folio 291a.

Bliver saa igien af de ovenmelte 128 rd: 4 ort 3 sk. at deele imellem Samtlige Søskende som arv
37 rd: 5 mark 3 sk.,
Deraf en broderlod 6 rd: 1 ort 13 5/6 sk. og en Søsterlod 3 rd: 14 11/12 sk.

Enken Susanna Johansdatter for hendes hovedlod = 128 rd: 4 mark 3 sk. har til udlæg efterfølgende:
1 stor Stue paa gaarden, vurderit for 60 rd:, deraf den halve værdj 30 rd:
....

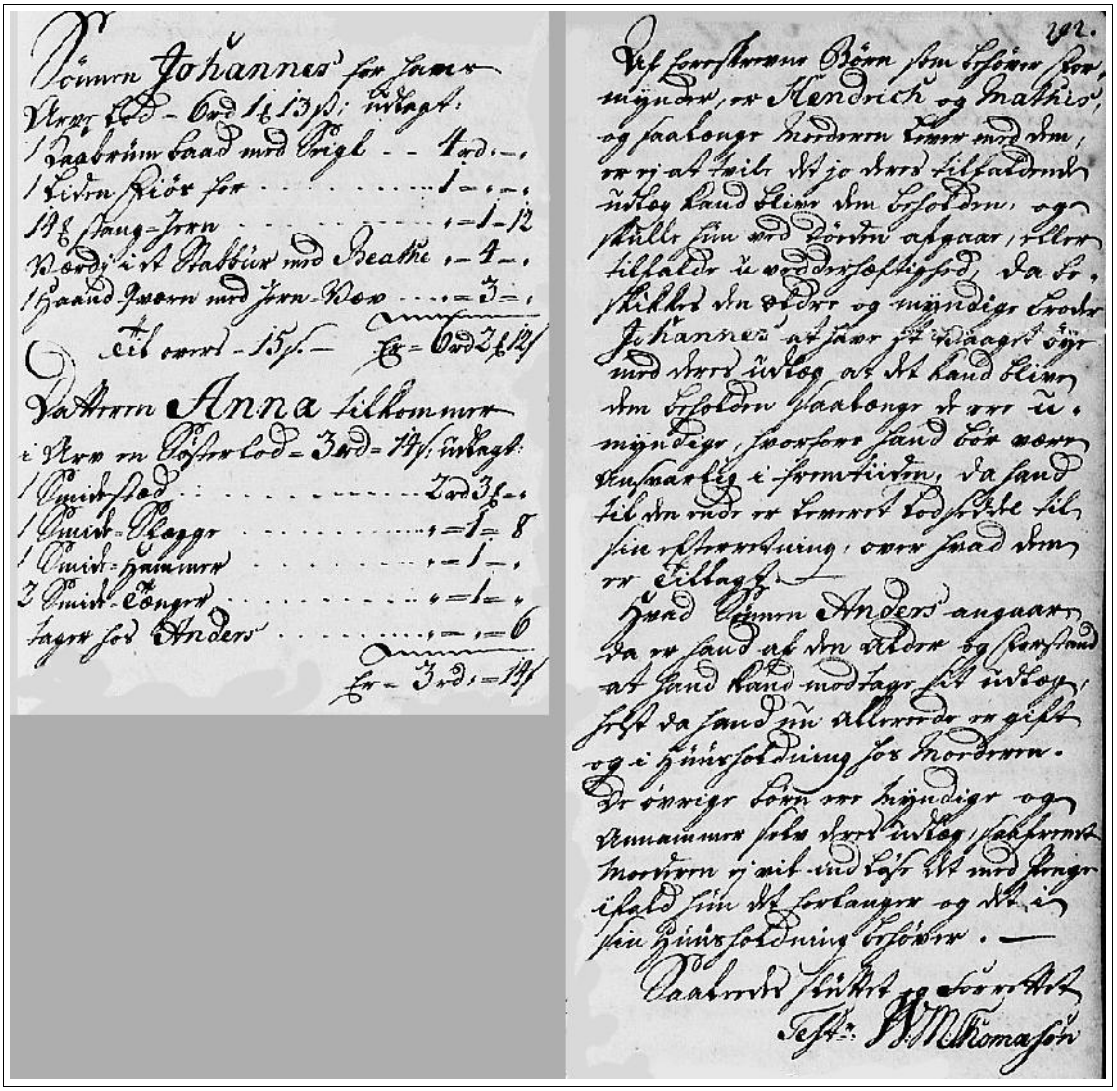

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 6 (skifteutlodningsprotokoll nr. 139), 1752-78 folio 292a.

Sønnen Johannes for hans Arvelod 6 rd. 1 mark 13 sk. udlagt
1 Haabrum Baad med Seigl 4 rd.
1 liden Fiøs for 1 rd.
14 stang-Jern 1 mark 12 sk.
Værdi i et Stabbur med Beathe 4 mark
1 Haand Qværn med Jern-V.r 3 mark
Til overs 15 sk. Er 6 rd. 2 mark 12 sk.

....

Datteren Anna tilkommer i Arv en Søsterlod = 3 rd. 14 sk. udlagt:
1 Smidestæd 2 rd. 3 mark
1 Smide=Slægge 1 mark 8 sk.
1 Smide=hammer 1 mark
2 Smide=Tænger 1 mark
tager hos Anders 6 sk.
Er 3 rd: 14 sk.

....

Af foreskrevne Børn som behøver formynder, er Hendrich og Mathis, og saalenge Moderen lever med dem, er ej at tvile det jo deres tilfaldende udtag kand blive dem beholdne, og skulle hun ved Døden afgaae, eller tilfalde i vedderhæftighed da beskikkes den ældre og myndige broder Johannes at have et vaaget øye med ... udlæg at det kand blive dem beholden saalænge de ere umyndige, hvorfore hand bør være Ansvarlig i fremtiden, da hand til den ende er leveret Lodseddel til sin efterretning, over hvad dem er Tillagt.

Hvad Sønnen Anders angaar da er hand af den Alder og Forstand at hand kand modtage Sit udlæg helst da hand nu allerede er gift og i huusholdning hos Moderen.

De øvrige børn ere Myndige og Annammer selv deres udtag, saafremt moderen ej vil indløse det mod Penge i

fald hun det forlanger og det i sin huusholdning behøver.
Saaledes sluttet og forrettet
Teft: W. M: Thomæsøn».

Anders og hans etterkommere var dyktige tømmerhuggere. Etter at Anders døde, fulgte sønnene Johannes, Anders og Mathias opp tradisjonen med tømmerhugging.[306]

(Barn V:11)

Gift 31.03.1739 i Alta (FI) med[307] neste ane.

Barn:

Anne Andersdatter Markenæs. Født omkring 1740. Levde 1744 på Markenæs, Balsfjord (TR). Levde 1762 på Tennæs Gammelgaard, Balsfjord (TR). Død 28.11.1827 på Tennæs Gammelgaard, Balsfjord (TR). Begravet 02.12.1827 i Balsfjord (TR).[308] (Se V:16).

Johannes Andersen Markenæs. Født omkring 1741. Levde fra 1769 til 1777 i Markenæs, Balsfjord (TR). Levde fra 1776 til 1805 på Sandbukta, Markenæs, Balsfjord (TR). (Se V:11).

VI:22 fm fm fm

Susanna Johansdatter Markenæs. Født omkring 1717. Levde 1739 i Alta (FI). Levde 1744 på Markenæs, Balsfjord (TR). Død 1794 på Markenæs, Balsfjord (TR). Begravet 06.04.1794 i Balsfjord (TR).[309]

Susanna og Anders hadde følgende barn (minst) - Oppgitt alder i 1769 fra «Siele»- registeret det året:
Ca. 1740: Ane, 27 år i 1769, gift med Anders Andersen Tennes, døde i 1827.
Ca. 1741: Johannes, 27 år i 1769, overtok Markenæs, gift med Elen Hansdatter.
Ca. 1745: Maria, 25 år i 1769, gift med Mathis Mathiasen Storstenness.
Ca. 1747: Susanna, 23 år i 1769, gift med Hans Hansen Sandøren, døde i 1772.
Ca. 1752: Beathe, 17 år i 1769, gift med Lars Andersen Tennes.
1755: Anders, 12 år i 1769, gift med Guren Pedersdatter, døde i 1812, 60½ år gammel.
1759: Hendrich, 10 år i 1769.
1762: Mathias, 9 år i 1769.

1755: «Døbt 13 Søndag efter Trinit: Anders Andersøn Qvæns Barn av Mørtenes Nom: Anders. Moderns Navn Susanna Johannisdatter. Faddrene Anders Noersund, Monsieur Junghaus, Monsieur Bastian Friis fra Tronhiem, Mad: Bierith Køht, Anne Collilia Bøtcher» (Kirkebok 1753-78, folio 34).

1759: «Døbt Første Paaske Dag. Anders Anders: Markenæs sit Barn Nom: Henrich». Faddere var Hr. Bødtker, S... Thomæsß: Hans Hansen ..rg, Mad(?) Thomæsß: og Barbara Olsdatter Berg (Kirkebok 1753-78, folio 44).

1762: D: 27. Febr. Anders Anders: Martnæs Søn N: Mathias Fød d: 1 Febr: 1762». Faddere var Hr. Irgens, Msr. Morchgrevink, Peder Bersvensen, Mad: Irgens og Jo...(?) Molde (Kirkebok 1753-78, folio 48).

Utover i 1770-årene ble en rekke personer trukket fram for tinget og anklaget for ulovlig brennevinsbrenning og omsetning. Susanna ble dømt i 1777 etter forordningen av 1757, til tross for at hun til sitt forsvar hevdet «at hun særdeles i afleden Vinter ikke har haft andet Middel til at Freldse Livet paa Creaturene end Drank». Det hjalp ikke, kjelen ble konfiskert og Susanna bøtelagt.

306 Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 155b-156a og 198b-199a (Justisprotokoll Helgø tingsted 1739 - folio 291-92 og 1742 - folio 376-77 transkribert av Nord-Troms Museum). Tingbok Senja og Tromsø nr. 48, 1745-60, Helgø tingsted, folio 8a og 185a (Justisprotokoll Helgø tingsted 1745 - folio 14; 1760 - folio 370, transkribert av Nord-Troms Museum). Tingbok Senja og Tromsø nr. 49, 1753-64, folio 241a, 268b, 270b-271a; nr. 50, 1764-70, folio 26a-26b. Ekstraskatt Senja og Troms fogderi 1765-68. Manntall 1767, M Tromsø og Helgøy menigheter, Tromsø, Marchenes under matrikkelgård no. 28 Selnes, side 333. «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder» fra 15. august 1769, avskrevet i 1955 ved Statsarkivet i Tromsø. Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 6, 1771-1778, folio 290. N. S. Magelsen: Balsfjords bygdebok, Tromsø 1925, sider 24-25. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 100-101, 120, 190, 207, 243, 277. J. W. Cappelen: Norges historie, bind 8 (1978), side 106-110. Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre.

307 Kirkebok Talvik, Alta og Kåfjord 1735-52: «Comm: [til alters] - 1939 - Finner», folio 23 og «Trolovede og Ægdeviede - 1939 - Finner», folio 28.

308 Kirkebok Tromsø 1821-28: «Døde Qvindekjøn», folio 227, nr. 1.

309 Kirkebok Tromsø 1779-96: «Begravne i Tromsøe 1794», folio 169 (168).

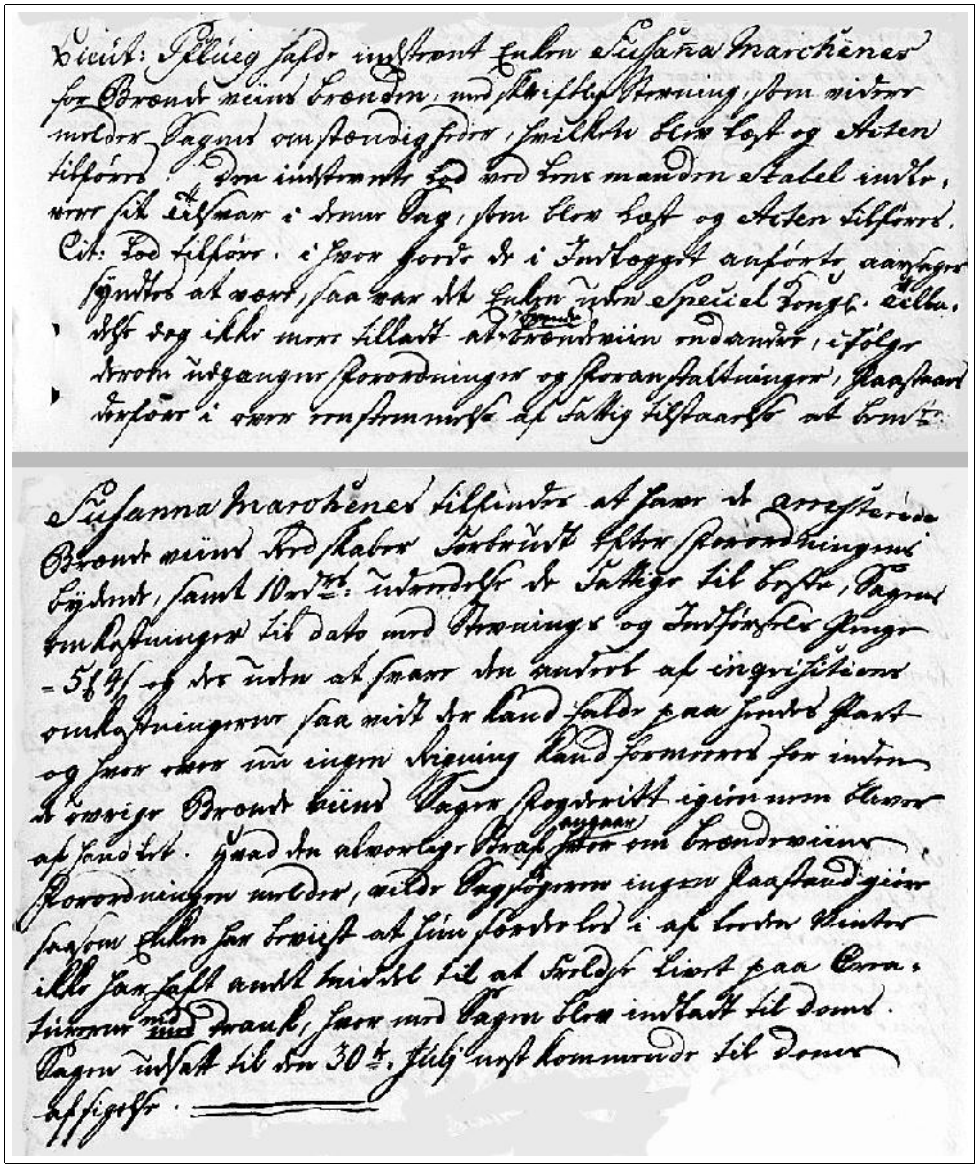

Tingbok Senja og Tromsø nr. 52, 1775-79, Helgø tingsted, folio 104a-104b.

«Lieut: Pflueg hafde indstevnt Enken Susanna Marchenes for Brændeveins Brænden, med skriftlig Stevning, som videre melder Sagens omstændigheder, hvilken blev læst og Acten tilføres. Den indstevnte lod ved Lensmanden Stabel indlevere sit Tilsvar i denne Sag, som blev læst og Acten tilføres. Cit: lod tilføre. i hvor goede de i Indlægget anførte aarsager syndtes at være, saa var det Enken uden Speciel Kongl. Tilladelse dog ikke merere tilladt at brænde Brændviin endandre, ifølge derom udgangne Forordninger og Foranstaltninger, Paastand derføre i overeenstemmelse af Fattig tilstaaelse at bmt. Susanna Marchenes tilfindes at have de arresterede Brændwiins Redskaber Forbrudt efter Forordningens bydende, samt 10 rdrs udreedelse de Fattige til beste, Sagens omkostninger til Dato med Stevnings og Indførsels Penge = 5 mark 4 sk og desuden at svare den andeel af inqvisitions omkostningerne saa vidt der kand falde paa hendes Part og hvor even un ingen Rigning kand formeeres for inden de øvrige Brændtviins Sager Rogderitt igiennem bliver afhandlet. Hvad den alvorlige Straf angaar hvorom Brændviins Forordningen melder, vilde Sagsøgeren ingen Paastand giøre saasom Enken har beviist at Hun fordeles i afleeden Vinter ikke har haft andet middel til at Freldse Livet paa Creaturerne med mot Drank, hvor med Sagen blev indtadt til Doms. Sagen udsatt til den 30te Juli nestkommende til Doms afsigelse. =====».

Susanna døde i 1794:
«5te S (Faste søndag) Susanna Johannesdtr. Marchenæs 77 aar gl».[310]

(Barn V:11)

Gift 31.03.1739 i Alta (FI) med[311] forrige ane.

310 Tingbok Senja og Tromsø nr. 52, 1775-79, Helgø tingsted, folio 104a-104b. N. S. Magelsen: Balsfjords bygdebok, Tromsø 1925. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 277. Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre.

311 Kirkebok Talvik, Alta og Kåfjord 1735-52: «Comm: [til alters] - 1939 - Finner», folio 23 og «Trolovede og Ægdeviede - 1939 - Finner», folio 28.

VI:23 fm fm mf

Hans Larsen Sandøre. Født mellom 1692 og 1699. Levde 1769 på Sandøre (Sannes), Balsfjord (TR). Død 1780 på Sandøre (Sannes), Balsfjord (TR). Begravet 09.04.1780 i Balsfjord (TR).[312] Gjentakelse, se side 196.

VI:24 fm fm mm

Anna Jonsdatter Sandøre. Født omkring 1704 på Langnes Nordre, Tromsøysund (TR). Levde 1769 på Sandøre (Sannes), Balsfjord (TR). Død 1776 på Sandøre (Sannes), Balsfjord (TR). Begravet 26.05.1776 i Balsfjord (TR).[313] Gjentakelse, se side 202.

VI:25 fm mf ff

Haagen [Aage] Gautesen Kaldsletten. Født omkring 1694 på Olsøy, Rissa, Stadsbygd (ST). Levde 1721 på Kaldsletten, Tromsøysund (TR). Død omkring 1753 på Kaldsletten, Tromsøysund (TR). Gjentakelse, se side 229.

VI:26 fm mf fm

Ellen Hansdatter Finnes Søndre. Født omkring 1691. Levde fra 1702 til 1708 på Findnes Søndre, Tromsøysund (TR). Levde mellom 1721 og 1769 på Kaldsletten, Tromsøysund (TR). Gjentakelse, se side 242.

VI:27 fm mf mf

Hans Larsen Sandøre. Født mellom 1692 og 1699. Levde 1769 på Sandøre (Sannes), Balsfjord (TR). Død 1780 på Sandøre (Sannes), Balsfjord (TR). Begravet 09.04.1780 i Balsfjord (TR).[314] Gjentakelse, se side 196.

VI:28 fm mf mm

Anna Jonsdatter Sandøre. Født omkring 1704 på Langnes Nordre, Tromsøysund (TR). Levde 1769 på Sandøre (Sannes), Balsfjord (TR). Død 1776 på Sandøre (Sannes), Balsfjord (TR). Begravet 26.05.1776 i Balsfjord (TR).[315] Gjentakelse, se side 202.

VI:29 fm mm ff

Anders Andersen Tennæs. Festebonde, lagrettemann. Født omkring 1706 i Vanvikan, Leksvik (NT). Flyttet fra Vanvikan, Leksvik (NT) til Tennæs Gammelgaard, Balsfjord (TR). Død 1777 på Tennæs Ytre, Balsfjord (TR). Begravet 19.01.1777 i Balsfjord (TR).[316]

Anders kom fra Vanvikan, en bygd i Leksvik kommune ved Trondheimsfjorden sørøst på Fosen. Dette framgår av referatet fra sommertinget på Helgø tingsted på 02.06.1752.

Anders og hans bror Carl på Svartnes var lagrettesmenn på dette tinget.

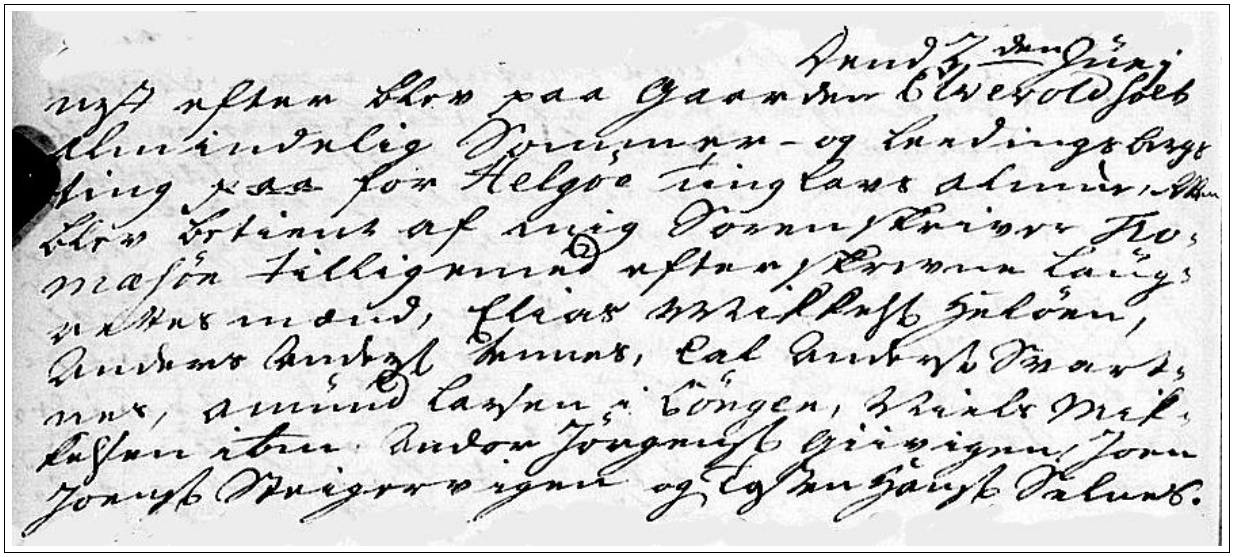

Tingbok Senja og Tromsø nr. 48, 1745-60, Helgø tingsted, folio 75b.

«Dend 2den Junj nest efter blev paa Gaarden Elvevold holt almindelig Sommer - og leedingsbergting for Helgøe Tinglavs almuer, Retten blev betient af mig Sorenskriver Thomæsøn tilligemed efterskrevne Laugrettesmænd, Elias Mikkels: Heløen, Anders Anders: tennes, Cal Anders: Svartnes, Amund Larsen i Løngen, Niels Mikkelsen ibm. Andor

312 Kirkebok Tromsø 1779-1796, folio 153.

313 Kirkebok Tromsø 1753-1778, folio 72.

314 Kirkebok Tromsø 1779-1796, folio 153.

315 Kirkebok Tromsø 1753-1778, folio 72.

316 Kirkebok Tromsø 1753-1778: «Begravelser», folio 178.

Jørgens: Giivigen, Joen Joens: Steigervigen og Tosten Hans: Selnes.»

Enken Karen Toresdatter fremsto på tinget og ba om en tingattest. Hun var enke etter Rasmus Rynildsen på Sandnes. Anders og Carl vitnet at hun hadde rett til arv etter sin søster. De oppga samtidig at de var født i Vanvigen.

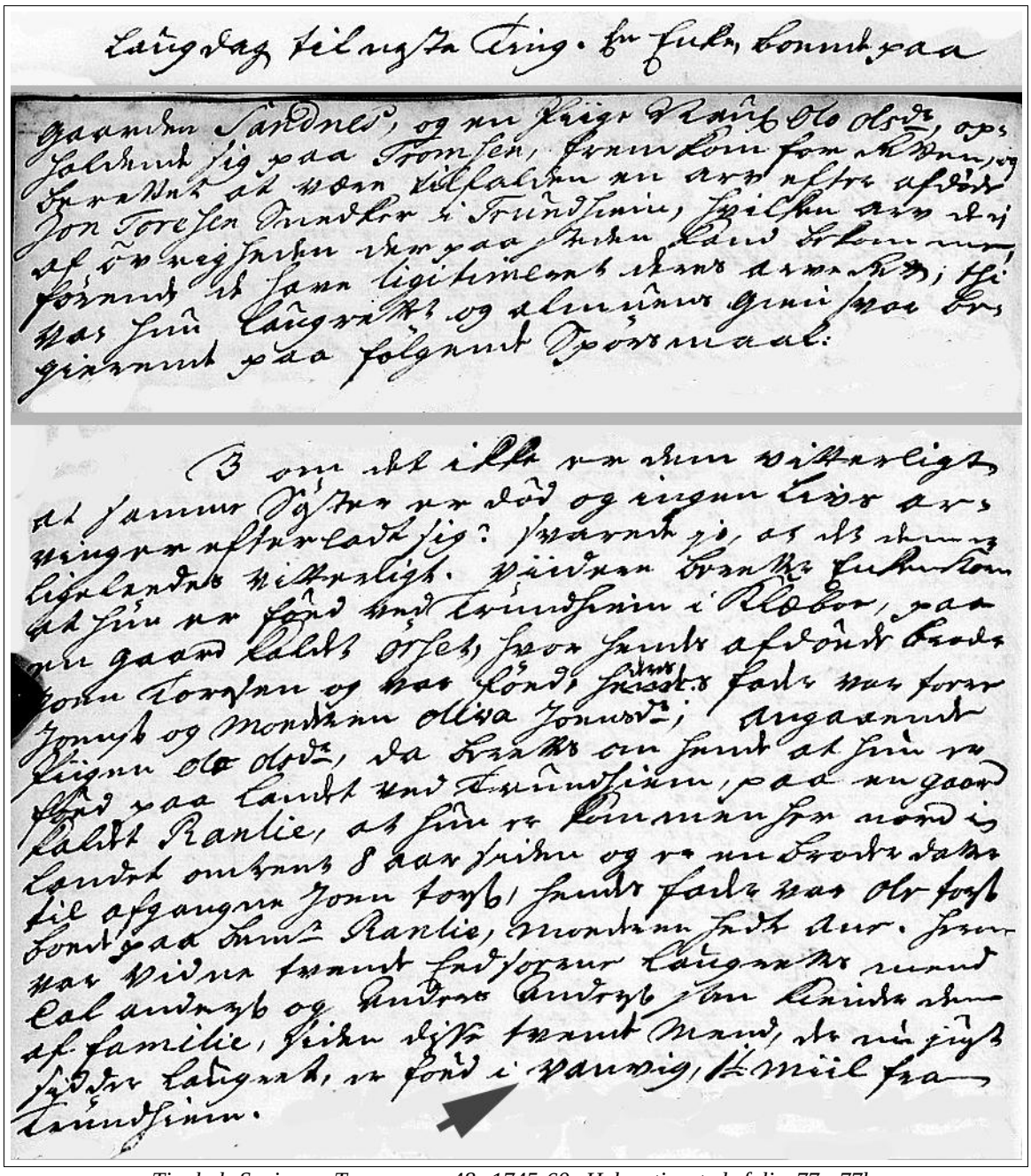

Tingbok Senja og Tromsø nr. 48, 1745-60, Helgø tingsted, folio 77a-77b.

«En Enke, boende paa Gaarden Sandnes, og en Piige Naul: Olo Olsdr. opholdende sig paa Tromsen, fremkom for Retten, og berettet at være tilfalden en arv efter afdøde Jon Toresen Snedker i Trundhiem, hvilken arv de ej af øvrigheden der paa steden kand bekomme, førend de have ligitimeret deres arveRett; thi var hun laugrettet og almuens giensvar begierede paa følgende Spørsmaal:

....

3) om det ikke er dem vitterligt at samme Søster er død og ingen livs arvinger efterladt sig? svarede jo, at det dem er ligeledes vitterligt. Viidere beretter Enkekonen at hun er føed ved Trundhiem i Klæboe, paa en gaard kaldet Ørset, hvor hendes afdøde broder Joen Toresen og var føed, deres fader var toere Joens: og Moederen oliva Joensdr; Angaaende Piigen Olo Olsdr, da berettes om hende at hun er føed paa Landet ved Trundhiem, paa en gaard kaldet Ranlie, at hun er kommen her nord i landet omtrent 8 aar siden og er en broder datter til afgagne Joen tors:, hendes fader var ole tors: bonde paa bemt: Ranlie, Moederen hedte Ane. herom var vidne tvende Eedsoerne Laugrettes mend Cal anders: og Anders Anders: som kiender dem af familie, siiden disse tvende Mend, der nu just sidder laugreet, er føed i Vanvig, 1 1/2 miil fra Trundhiem.»

Anders må væe føldt omkring 1706. Det har imidlerrtid ikke vært mulig å finne foreldrene til Anders og Carl da kirkebøkene for Lenvik først begynner i 1717.

I «Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra» av Anders Ole Hauglid oppgis:

«1730-årene ble det tiåret da de første nordmenn for alvor flyttet inn i Balsfjorden. I løpet av dette tiåret fikk vi en norsk bosetning på Svartnes, Seljelvnes, Tennes og Sandnes (Sandøra).

Det begynte sommeren 1731 ved at det kom et helt følge nordover fra Trøndelagen. De kom fra «Vannvigen», rett overfor Trondheim. Hvor mange som kom, er vanskelig å si helt nøyaktig, men de har vært en 10-12 personer i følge. Det var Lars Olsen med familie, kone og seks barn. Den ene dattera, Malene, var sannsynligvis nygift og var enten gravid eller hun hadde nettopp nedkommet med en sønn, Lars. Faren til gutten, Anders Andersen hadde også bror sin med i følget, Carl Andersen. Den siste var mest sannsynlig ungkar.

Sammen hadde disse forlatt heimplassen langt der sør og begitt seg nordover til Finnmarken. Det er trolig at de hadde ordnet seg plass med ei av jektene på tur nordover fra Bergensstevne.

Av prost Henning Junghans på Tromsø ble de rådet til å søke inn i Balsfjorden, som nærmest lå ubebodd. På den tid kan Junghans ha ment at fjorden var å betrakte som ei utmark eller almenning som tilhørte kirken og presten.»

Et «Bidrag til Balsfjordens historie» ved sogneprest N. S. Magelssen, «Samlet og nedskrevet før aar 1900», utgitt som en del av «Balsfjords bygdebok» av N. S. Magelssen og Peter A. Larssen i 1925, kan imidlertid forstås slik at Lars og Anders ikke kom fra samme sted:

«Tennes er først ryddet av nordmennene Lars Olsen og Anders Andersen, som nedsatte sig der aar 1731, den første ifølge tillatelse av fogd Andreas Tønder, den annen, der var fra Salten, ifølge tillatelse av hr. Michel Hvid. Skyldsætningsforretning holtes 24de august 1741. Grenseskjellet blev satt fra Ingerberget (Jægerberget) til Holmenelven. Jorden blev befunnen aa være skrind og myret - ansaaes dog med tiden aa kunne forbedres til gressvekst, men ingen kornsæd. Med tilhjelp av skav og muldfôr kunne der fødes 5 kjør. Der var tilstrekkelig birkeskog, men intet fiskeri uten «en kokfisk undertiden». Bruket blev skyllsatt for 1 pund 12 merker. Disse to første rydningsmenn paa Tennes har antagelig begge bodd paa det saakalte «Gammelgaard», den nuværende kirkesangergaard, og de synes aa ha brukt jorden i fellesskap, eftersom der i skyldsætningsforretningen av 1741 kun nevnes 1 bruk.

Om denne Anders Andersen fortelles, at han var «døl fra sørlandet», og at han var reist nordover for aa bosette sig i Finmarken. En prest paa Tromsø fortalte ham imidlertid, at innenfor byen laa en stor ubebodd fjord, og tilraadet ham aa prøve ditinn. Han drog inn til Balsfjorden og bosatte sig først paa «Gammelgaard», men flyttet senere til yttre Tennes.»

Alvin Andreassen påviser i sin artikkel

«Litt mer om den første bosetningen på Tennes i Balsfjorden»

at det er korrekt at Anders kom fra Vanvikan, men at Lars Olsen kom nordover langt tidligere. Vi finner nemlig Lars Olsen allerede i manntallet fra 1702. Han er da 30 år gammel og arbeider som dreng hos klokker Jens Willumsen på «Sør Langenes»:

«Lars Olsen var i 1731 en eldre mann som neppe la ut på en slik ekspedisjon den gangen. Anders berettet på Tinget i 1739 at de hadde begynt å rydde på Tennes for ca. 6 år siden, det kan tyde på at de ikke kom dit inn før i 1732-33 og sønnen Lars er født en del år senere. Lars Olsens sønn, Jacob Larsen, tinglyser på Sommertinget i 1733 sin bygsel på Vågnes (gården Skittenelv), og han var alt da gift med Kirsten Endresdatter fra Ulsfjorden og de hadde barn. Han kunne således neppe ha vært inne i Balsfjorden. Lars' datter Anna Larsdatter nevnes i moren Marith Baardsdatters skifte i 1751, men man kan ikke finne Anna i Balsfjorden. De eldste barna til Anders og Malena må være født før 1731.

Hva viser så kildene og hva vet vi i dag?

Ved Sommertinget på Elvevold i Langsund i 1752 var bl.a. Anders Andersen fra Tennes og hans bror Carl Andersen fra Svartnes lagrettemenn. Enka Karen Toresdatter fremsto på tinget og ba om en tingattest. Hun var enke etter Rasmus Rynildsen på Sandnes gård på Tromsøya. Rasmus hadde i 1721 overtatt bygselen på bruket etter sin far Rynild Hemmingsen, en tid delte Rasmus gården med sin bror Hemming. Karen selv døde i 1756, 72 år gammel. Hun fortalte at hun var fra en gård Ørset i Klæbo sør for Trondheim og at hennes foreldre var Tore Joensen og Oliva Joensdatter. De hadde vært 5 søsken som hun navngir og hvor de hadde bodd. En avdød søster, Berith hadde vært gift med Erich Nielsen på Kaldsletta. Hos seg her i Tromsø hadde hun en brordatter Olo Olsdatter, som hadde vært her i 8 år. Olo's avdøde far var Ole Toresen og mora Ane. Disse hadde drevet gården Reinlie, som ligger nær Vanvikan. Ytterligere en bror, Joen Toresen, hadde vært «snedker i Trundheim». Han var nå død og søsknene var arveberettigede. Derfor måtte Karen ha en tingattest som beviste slektskapet. Og den ene etter den andre av tingalmuen sto opp og fortalte at de kjente familien, bl.a. Madame Bergithe Røst, kona til Anders Moursund. Dette viser den nære forbindelsen det var mellom folk i Tromsø og lenger sør den gangen. Når det gjelder Olo fra Randlie og hennes familieforhold, står det i Tingboka:

"Herom var vidne tvende Eedsoerne Laugrettes-mend Cal Anders: og Anders Anders: som kiender dem af familie, siiden disse tvende Mend der just nu sidder i laugreet er føed i Vanvig 1½ miil fra Trundheim".

Så takk være ung-jenta Olo som reiste opp til sine tanter i Tromsø, vet vi nå sikkert at Anders Andersen kom fra Vanvikan.

Vanvikan er et strandsted på den andre siden av fjorden rett ovenfor Trondheim. Det ligger helt sør i Leksvik kommune i Nord-Trøndelag. Grensen mot Sør-Trøndelag ligger bare noen kilometer lenger sør. Leksvik var eget prestegjeld alt i 1666. Dessverre mangler manntallet for 1702 over Leksvik og nabodistriktene. Den første kirkeboka for Leksvik prestegjeld begynner først i 1717 og går til 1731, så er det lacune [mangler] til 1738. Således mangler kirkebok for den perioden vi kunne være interessert i. Kommunen hørte til «Stjør- og Værdalens Fogderi». Skiftebøker finnes for 1689-1701, deretter lacune til 1727, altså igjen i den perioden som vi kunne ha interesse av. Det finnes noen få skifter under «Vanvig», men ingen av interesse så langt jeg kunne se. I preste- og fogdemanntallet

1664/66 finner jeg umiddelbart ingen i Vanvik som ser ut til å være av interesse, men tidsspranget frem til 1700-årene er langt. I hele Leksvik fantes da 12 fullgårder, 18 halvgårder, hele 34 ødegårder og 43 «halvfødde». Ødegård betyr vel her ikke en gård som ligger øde, men er mer en skatteteknisk betegnelse, med rot helt tilbake til Svartedauen. «Halvfødde» er sannsynligvis halv-ødegårder, som kan være rydningsplasser. I en «reiseberetning» fra 1774 er det nevnt 5 bønder i Vanvikan. Det kan vel være vanskelig å finne mer om Anders Andersen i Vanvikan, da mye sentralt kildemateriale mangler.»

Vi finner følgende interessante innførsel i kirkeboken 19.02.1785:

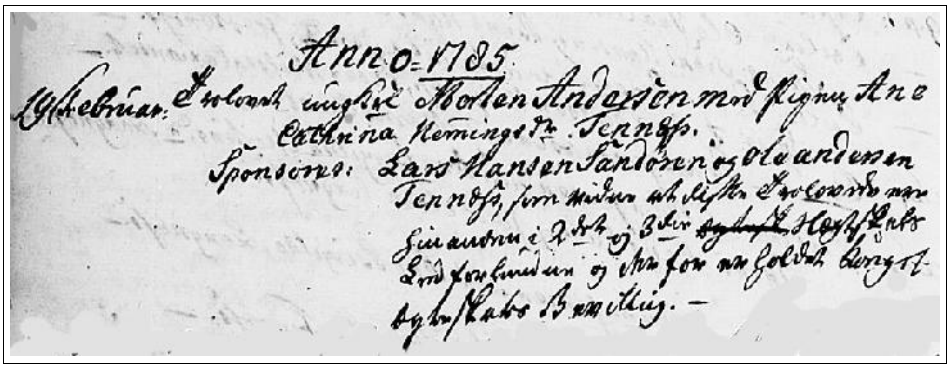

Kirkebok Tromsø nr. 3, 1779-96: 1785 «Trolovede og Copuledere», folio 110.

«Trolovet Ungkrl Morten Andersen med Pigen Ane Catharina Hemmingsdtr Tennæs.
Sponsores: Lars Hansen Sandøren og Ola Andersen Tennæs,
som vidne at disse Trolovede var Hinanden i 2det og 3die Slægtskabs Leed forbunden
og derfor erholdet Kongel. Ægteskabs Bevilling» (Kirkebok 1779-96, folio 110).

- Morten (født 1733-43) var sønn til Anders Andersen Tennæs (ca. 1706-1777) som kom fra Vanvikan i Leksvik og Malene Larsdatter (ca. 1709-1789). Hans farforeldre er ikke kjente, hans morforeldre var Lars Olsen Tennæs (ca. 1672-1759) og Marith Baardsdatter (død ca. 1751).
- Anne Cathrina (født 1762) var datter til Hemming Haagensen Thomasjord (ca. 1732 -1799) og Marrit Hansdatter (født ca. 1741). Hennes farforeldre var Haagen Gautesen Kaldsletten (ca. 1690-ca. 1753) og Ellen Hansdatter (født ca. 1691). Hennes morforeldre var Hans Larsen Sandøre (ca. 1692/99-1780) og Anna Jonsdatter (ca. 1704-1776).
- 2 generasjoner tilbake finner vi altså at Mortens farfar het Anders. Mortens farmor er ukjent, men hun bodde antagelig i Vanvikan i Leksvik. Hans morforeldre var Lars Olsen og Marith Baardsdatter på Tennæs.
- Motsvarende vil «3die Slægtskabs Leed» tilbake på Ane Catharinas side peke ut oldefedre som het Gaute, Hans Andersen Findnes Søndre (ca. 1659-ca. 1708) som var far til Ellen Hansdatter på Kaldsletten, Lars og Jon. Blandt oldemødrene kjenner vi kun Johanna (ca. 1660-1756), datter til Rynild Hemmingsen Sandnes og gift med Hans Andersen.
- Det er ikke trolig at Hans Larsen på Sandøre var sønn til Lars Olsen på Tennæs i et tidligere ekteskap, alternativt født utenfor ekteskap! I 1702 finner vi Lars Olsen på Sør-Langnes, uten at barn oppgis.
- Samtidig kan ingen av oldefedrene til Ane Catharina (Gaute, Hans, Lars og Jon) være identiske med Mortens farfar, Anders.
- Det er derfor trolig at det må være Mortens ukjente farmor som er identisk med mor til Haagen Gautesen, Hans Larsen eller Anna Jonsdatter.

Ved sommertinget for Helgøy tingsted på «Nor = grundfiord» den 10.06.1739 fortalte Anders at han hadde ryddet Tennes omkring 1733 sammen med sin svigerfar, Lars Olsen:

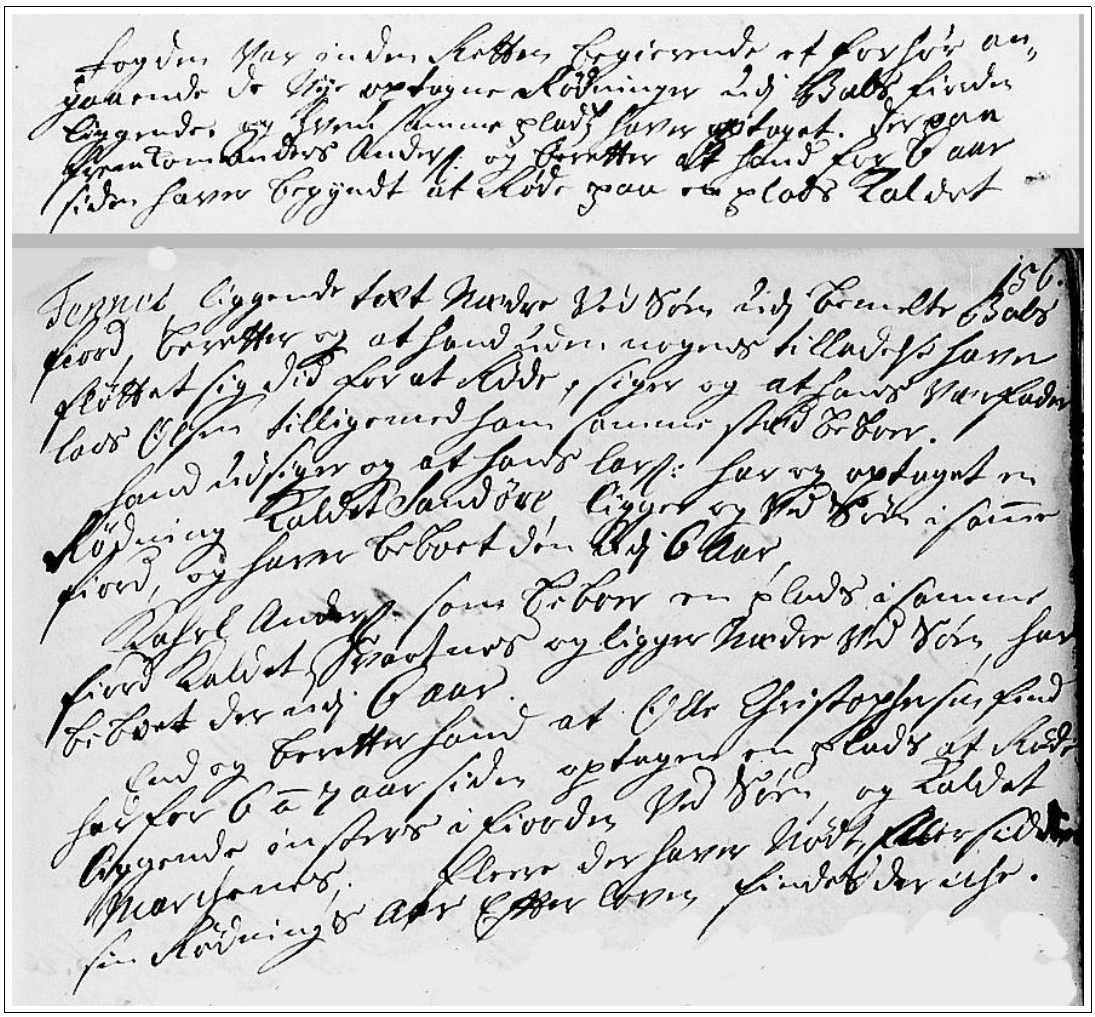

Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 155b-156a.

«Fogden var inden Retten begierende at forhør angaaende de Nye optagne Rødninger udj Balsfiorden liggende. og hvem samme pladtz haver optaget. Derpaa fremkom Anders Anders: og beretter at hand for 6 aar siden haver begyndt at Røde paa en plads kaldet Tennes liggende tæt Nædre Ved Søen udj bemelte Balsfiord, beretter og at hand uden nogens tilladelse haver fløttet sig did for at Røde, siger og at hans værfader lars Olsen tilligemed ham samme stæd beboer.

hand udsiger og at hans lars: har og optaget en Rødning kaldet Sandøre, ligger og ved Søen i samme fiord, og haver beboet den udj 6 aar,

Kahrl Anders: som beboer en plads i samme fiord kaldet Svartnes og ligger Nædre ved Søen, har beboet der udj 6 aar.

End og beretter hand at Olle Christophersen find har for 6 á 7 aar siden optagen en plads at Rødde liggende insters i fiorden ved Søen, og kaldet Marchenes; fleere der haver Nødt, Eller sid?? sin Rødnings aar Eftter loven findes der iche.»

I 1741 befarte nyrydningskommisjonen nyrydningene i Balsfjorden. Anders kunne ikke vise noe skriftlig bevis på at han hadde fått tillatelse til å slå seg ned i fjorden. Han henviste til en muntlig tillatelse fra fogden Anders Tønder, og fikk lov til å bli, og plassen ble skyldlagt i august 1741.

Ved sommertinget i 1742 dokumenteres rydninger som er lagt for landskyld siden forrige ting:

«Anno=1742 Den 2den Juny blev paa Elvevold holdet det Sædvanlilge Sommerting Med Helgøe tingsteds Almue. Ved Retten Presiderede udj Kongl: Mayts: foget Sr Andreas Tønders Absens, hans Beskiechede fuldmegtig Tienner Mons: Knud Aslou, Saa blef og i Retten tilligemed Sorenskriveren Asmus Rosenfeldt betiendt af Eftterfølgende laugRet, ...»

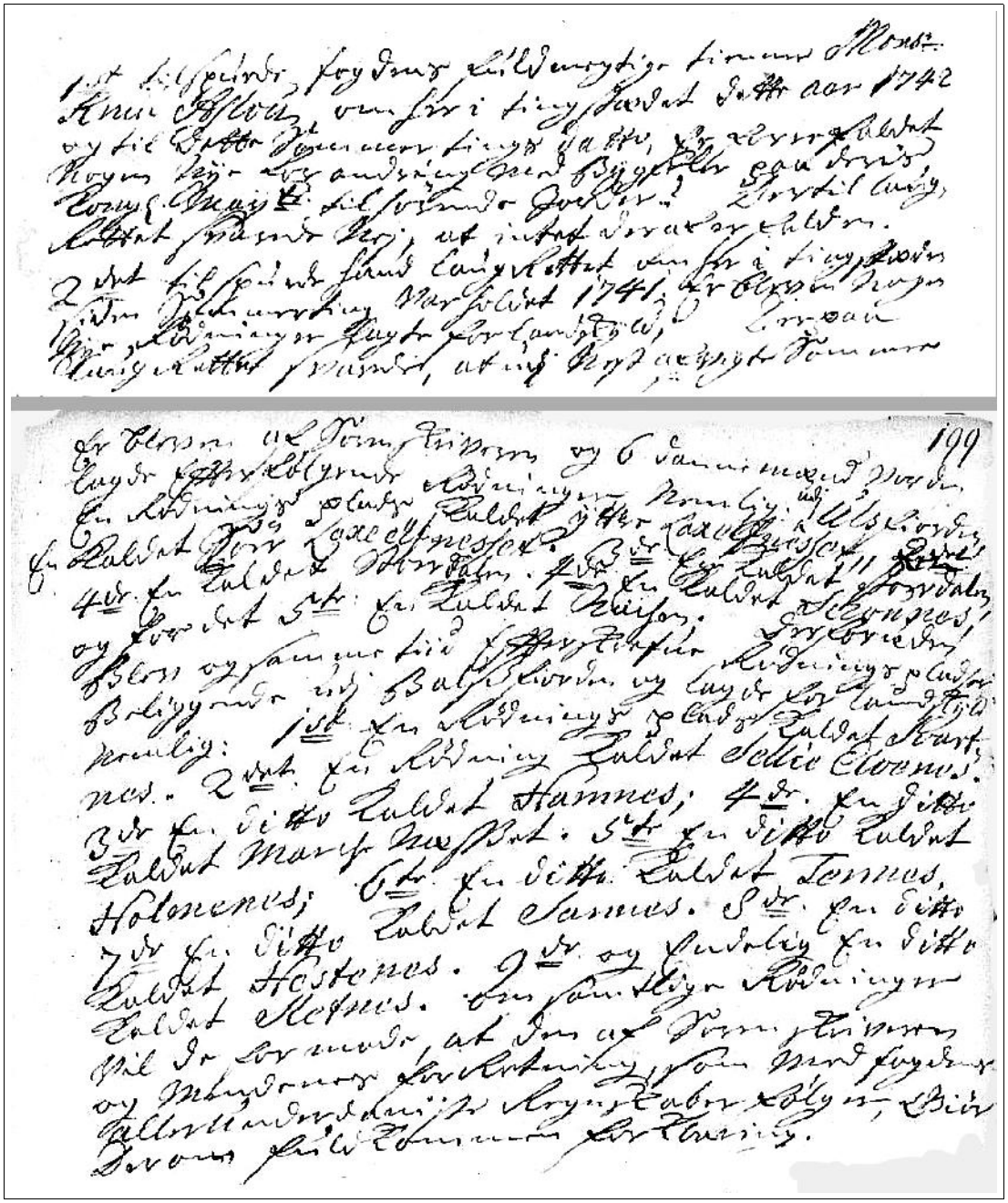

Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 198b-199a.

«1st tilspurde fogdens fuldmegtige tienner Monsr: Knud Aslou, om her i tingstædet dette aar 1742 og til dette Sommertings datto, Er forefaldet Nogen Nye forandring med Bygseler paa deris Kongl: Mayts: tilhørende Jorder? Dertil laugRettet svarede Nej, at intet deraf er falden.

2det tilspurde hand laugRettet om her i tingstædet siden Sommerting var holdet 1741. Er bleven Nogen Nye Rødninger lagte for landskyld, Derpaa Laugrettet svarede, at udj Nest afvigte Sommer Er bleven af Sorenskriveren og 6 dannemænd vorden lagde Eftterfølgende Rødninger Nemlig udj Ulsfiorden ...

derforuden blev og samme tid Eftterskrefne Rødningspladser Beliggende udj Balsfiorden og lagde for landskyld.

Nemlig 1st En Rødnings plads kaldet Kartnes. 2det En Rødning kaldet Sellie Elvenes. 3de En ditto kaldet Hamnes; 4de En ditto kaldet Marche Næsset. 5te En ditto kaldet Holmenes; 6te En ditto kaldet Tennes. 7de En ditto kaldet Sannes. 8de En ditto kaldet Hestenes. 9de og Endelig En ditto kaldet Sletnes. om samtlige Rødninger vil de formode, at den af Sorenskriveren og Mendenes forRetning, som med fogdens allerunderdanigste Regnskaber følger, Giør Derom fuldkommen forklaring.»

Anders fikk utstedt bygselseddel på Tennes av ombudsmannen, Hr. Hvid. Denne ble lest ved sommertinget i 1747. Samtidig fikk hans bror Carl bygselseddel på gården Svartnes :

«1747 Dend = 5te Junii nest efter blev paa Gaarden Elvevold holdet almindel: Sommer og ledingsbergs ting med Helgøe tinglavs almue, Retten blev administeret af mig Sorensk: Thomæsøn tilligemed ...

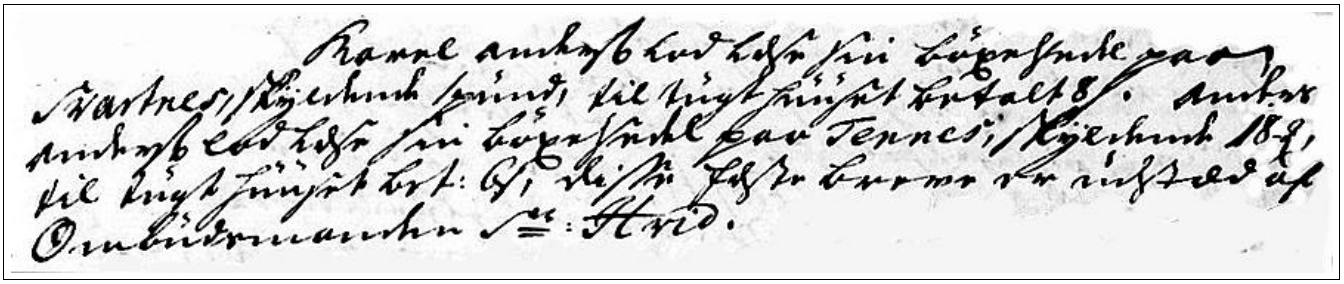

Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 31a.

Karel anders: lod læse sin bøxelsedel paa Svartnes, skyldende 1 pund, til tugthuuset betalt 8 sk: Anders anders: lod læse sin bøxelsedel paa Tennes, skyldende 18 mk:, til tugthuuset bet: 6 sk:. disse fæste breve er udstæd af Ombudsmanden Sr: Hvid.»

Ved sommertinget for Helgøy tingsted på Elvevold den 03.06.1749 ble Anders oppnevnt som lagrettsmann for året 1750:

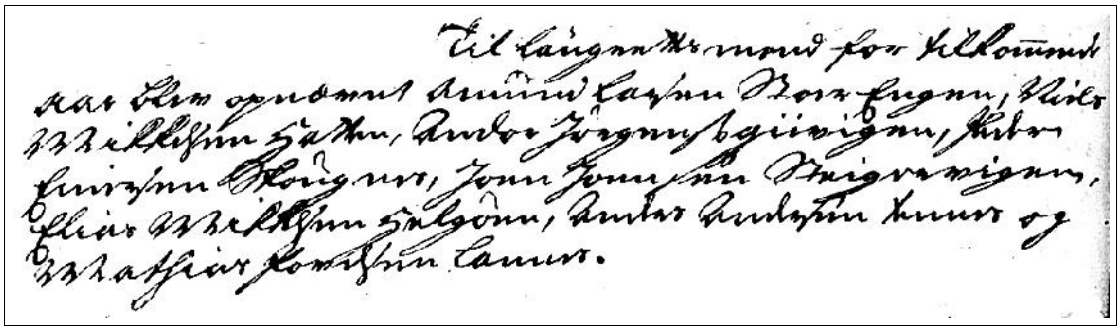

Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 51a.

«Til Laugrettsmend for tilkommende aar blev opnævnt Amund Larsen Stoer Engen, Miels Mikkelsen Hatten, Andor Jørgens: giivigen, Peder Einersen Skougnes. Joen Joensen Steigervigen, Elias Mikkelsen Helgøen, Anders Andersen tennes og Mathias Povelsen lannes.»

Han var også lagrettsmann i årene 1751 og 1752

På Gammelgård bygget Anders og Malene opp en betydelig gård som sønnene senere utvidet og delte mellom seg.

Alvin Andreassen skriver videre:

«I min tidligere omtale av Tennes i Yggdrasil hevdet jeg at også Ole Andersen på Langnesøra var sønn av den første Anders Andersen, og begrunnet dette. Jeg har nå også funnet mer som bestyrker dette. Almuen hadde plikt til å stille mannskap på bygdefarsjektene som gikk til Bergen og Trondheim, disse ble gjerne kalt føringsfolk, seilkarer eller håsetekarer. De fungerte som mellommenn mellom handelsmennene og de hjemme. De kunne jo ikke lese eller skrive, så det var ikke alltid så lett å holde rede på hva som hørte til de forskjellige. Det ble mangler og kluss med regningene, og ofte endte saken på tinget. Anders Andersen «den gamle» på Tennes tok en slik sak opp på sommertinget for Helgøy tingsted på Elvevold 12.06.1759. Han hadde noe kluss med noen varer som han «for nogle aar siden» hadde kjøpt til sine «tvende sønner Ole Anders: og Anders Anders:». Her ser vi at Ole er hans sønn. Det kan nevnes at varene som han hadde kjøpt til sønnene sine var «12 mark blade tobak og 12 mark skruv [skrå] tobak»!».

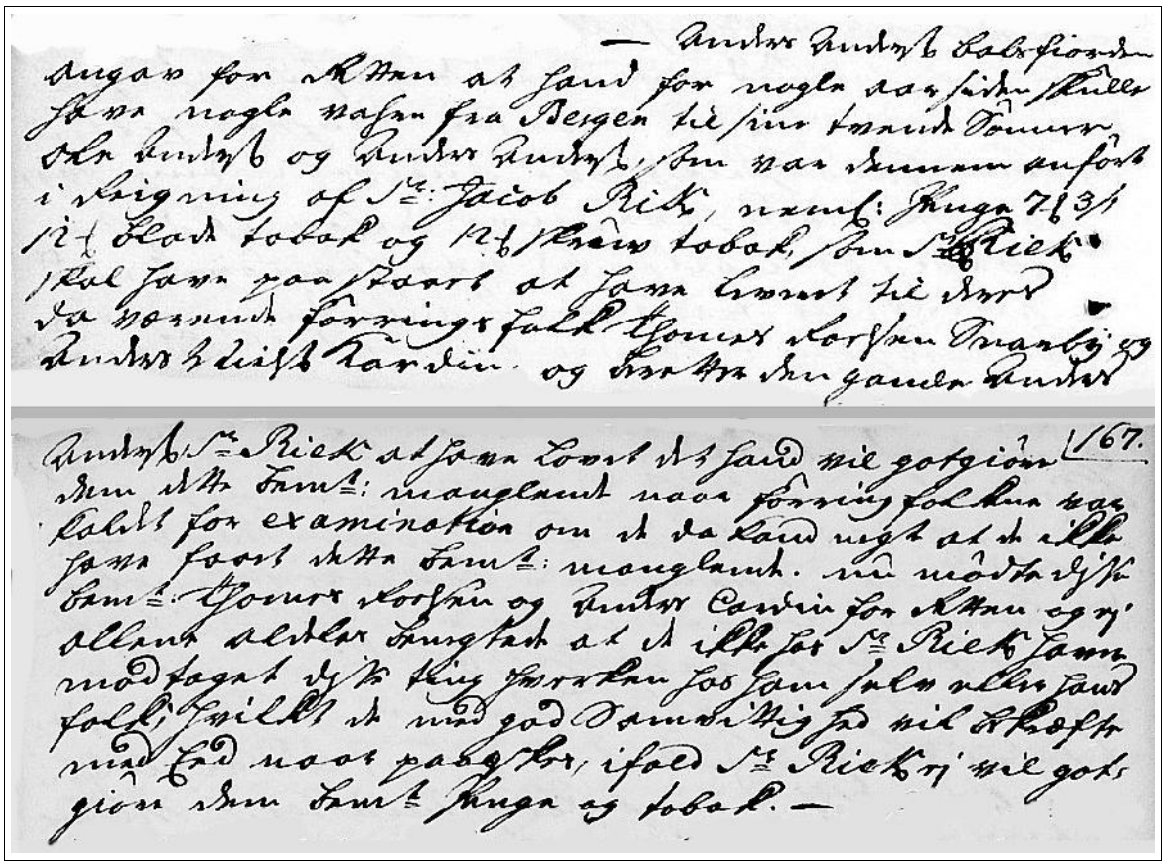

Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 166b-167a.

«Anders Anders: balsfiorden angav for Retten at hand for nogle aar siden skulle have nogle vahre fra Bergen til sine tvende Sønner ole Anders: og Anders Anders: som var dennen anført i Reigning af Sr: Jacob Rik, neml: Penge 7 mk 3 sk, 12 mk blade tobak og 12 mk skruv tobak, som Sr: Riek skal have paastaaet at have leveret til deres da værende førrings folk Thomes Roelsen Snarby og Anders Niels: Kardin, og beretter den gamle Anders Anders: Sr: Riek at have lovet det hand vil gotgiøre dem dette bemt: manglende naar førring folkene var kaldet for examination om de kand negte at de ikke have faaet dette bemt: manglende. nu mødte disse bemt: Thomes Roelsen og Anders Cardin for Retten og ej allene aldeles benegtede at de ikke hos Sr: Riek haver modtaget disse ting hverken hos ham selv eller hans folk, hvilket de med god Samvittighed vil bekræfte med Eed naar paaæskes, ifald Sr: Riek ej vil gotgiøre dem bemt: Penge og tobak.»

Anders nevnes som stevningsmann på sommertinget i 1760 i forbindelse med at noen hadde tatt fugl på Fugeløen:

«Anno 1760 dend 13de Junj blev almindelig Sommer og Leedingsbergsting holden paa Gaarden Elvevold med Heløe Tinglavs Almue, Retten blev betient af Sorensk: Thomæsøn tilligemed eftermeldende Eedsoerne laugrettesmænd: ...

Sr: Giævers som haver Forpagtet Fugeløen, haver til dette Ting ladet indstevne nogle folk her i Tingstedet, som have ulovlig været der paa øen og taget Fugel, med videre, de indstevnte ere Anders Nielsen grøtnes og broderen Niels Niels:, lars Amunds: givigen, Jørgen Anders: itm: og Endre Nielsen i ulsfiorden. ingen af disse mødte, derfor afhiemlede Borger ols: Langesund og Hans Hans: itm: at de lovlig have stevnt Anders Niels og Niels Niels: for denne Sag. Erik lork ulsfiorden og Anders Anders: Tennes afhiemlede at have lovlig stevnt de øvrige folk.»

Ved ekstraskatten i 1767 finner vi under matrikkelgården No. 28 Selnes, rydningene Svartnes, Laxvatten, Seljeelven, Hannes, Nordkiosen, Marchenes, Nortennes, Holmenes, Tennes, Sandøre Middagsnes, Hestenes og Sletnes.

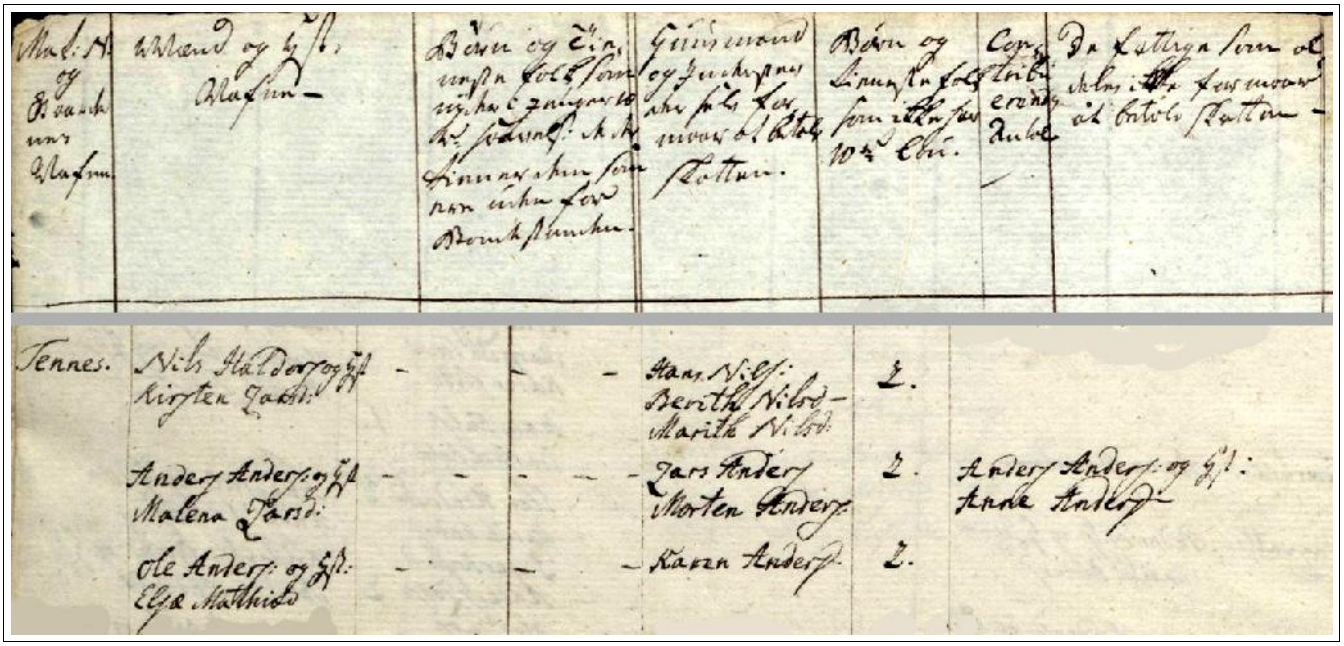

Ekstraskatt Senja og Troms fogderi 1765-68. Manntall 1767, M Tromsø og Helgøy menigheter, Tromsø, matrikkelgård no. 28 Selnes, side 333.

«Matr: N: og Gaardenis Nafne:
Tennes.
Mænd og Hst: Nafne:
Nils Haldors. og Hst Kirsten Larsd:
Børn og tienstefolk som ikke faar 10 dr. løn:
Hans Nils:
Berith Nilsd -
Marith Nilsd:
Contribuerendes Antal: 2.
Mænd og Hst: Nafne:
Anders Anders: og Hst Malena Larsd:
Børn og tienstefolk som ikke faar 10 dr. løn:
Lars Anders:
Morten Anders.
Contribuerendes Antal: 2.
De fattige som aldeles ikke formaar at betale skatten -
Anders Anders: og Hst: Anne Andersd:
Mænd og Hst: Nafne:
Ole Anders: og Hst Elsæ Mathiæd:
Børn og tienstefolk som ikke faar 10 dr. løn:
Karen Andersd.
Contribuerendes Antal: 2.».

Et «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder saaledes som de befandtes at være udi Tall d: 15. aug: 1769» viser:
«Gaardernes Nafne:
Tennes
Brukarar og koner:
Nils Haldors. - 55 [år] og H. Kirsten Larsd. - 54
Born:
Hans Nils. - 17, Elias Nils. - 9, Susanna Nilsd. - 16
Brukarar og koner:
Ole Nils. - 37 og Hst. Berith Nilsd. - 36
Brukarar og koner:
Ole Anders. - 48 og H. Else Mathisd. - 34
Born:
Anders Ols. - 5, Lars - 1, Martha - 8, Maria - 6, Ingebor - 4
Brukarar og koner:
Anders Anders. - 30 og Hst. Anne Andersd. - 27
Born:
Johannes Anders. - 4, Anders - 1, Susanna - 8
Tenarar:

Elen Mortensd. - 20, Anne Thomæd. - 11
«Brukarar og koner:
Anders Anders. - 72 og H. Malena Larsd. - 69
Born:
Lars Anders. - 39, Morten - 36
Tenarar:
Margreth Olsd. - 22, Martha Jacobsd. - 23, Karen Pedersd. - 9, Malena Fransd. - 5».

Anders døde i 1777:
«Ao 1777: Dom: p: Epiph: 2 Anders Andersen Tennes 71».[317]

(Barn V:15, Far VII:57, Mor VII:58)

Gift med neste ane.

Barn:

Anders Andersen Tennæs. Født mellom 1726 og 1728. Levde 1762 på Tennæs Gammelgaard, Balsfjord (TR). Død 1803 på Tennæs Gammelgaard, Balsfjord (TR). Begravet 19.05.1803 i Balsfjord (TR).[318] (Se V:15).

VI:30 fm mm fm

Malene Larsdatter Tennæs. Født omkring 1709. Død 1789 på Tennæs Ytre, Balsfjord (TR). Begravet 01.03.1789 i Balsfjord (TR).[319]

Anders og Malene hadde 5 sønner, og en datter, dertil muligens to døttre til, men det er noe mer usikkert om det virkelig var deres barn:
Ca. 1729: Ole, død på Tennes i 1810, 90 år gammel.
1726-39: Anders, gift med Ane Andersdatter Markenæs, til Gammelgaard, Tennæs, døde i 1803.
Ca. 1735: Lars.
Ca. 1738: Ane.
Ca. 1739: Niels, til Graaberget, Tennæs.
1733-43: Morten, gift med Catharina Hemmingsdatter, oppgitt å være 36 år i 1769,
men 46 år da han døde på Ytre Tennes i 1789 «af Brystsyge».
Elen Margrethe. ?
Karen. ?

Malene døde i 1789:
«1te Søndag i fasten Malene Larsdt. Tennes 80 aar, død af alderdom».[320]

(Barn V:15, Far VII:59, Mor VII:60)

Gift med forrige ane.

VI:31 fm mm mf

Anders Andersen Markenæs. Født mellom 1699 og 1702 i Tornedalen. Levde 1744 på Markenæs, Balsfjord (TR). Levde 1739 i Alta (FI). Død 1771 på Markenæs, Balsfjord (TR). Begravet 24.11.1771 i Balsfjord (TR).[321]
Gjentakelse, se side 250.

VI:32 fm mm mm

Susanna Johansdatter Markenæs. Født omkring 1717. Levde 1739 i Alta (FI). Levde 1744 på Markenæs, Balsfjord (TR). Død 1794 på Markenæs, Balsfjord (TR). Begravet 06.04.1794 i Balsfjord (TR).[322] Gjentakelse, se side 266.

---

317 Tingbøker for Senja og Tromsø, Helgø tingsted, nr. 2, 1729-44, folio 155b-56a og 198b-99a; nr. 48, 1748-60, folio 31a, 51a, 53b-54a, 65a, 75b, 77a-77b og 166b-67a, (Justisprotokoll Helgøy tingsted 1739 - folio 291-92, 1742 - folio 376-77; 1747 - folio 600, 1749 - folio 100, 1750 - folio 105-06, 1751 - folio 128, 1752 - folio 149, 1759 - folio 333-34, transkribert av Nord-Troms Museum). Kirkebok Tromsø nr. 3, 1779-96: 1785 «Trolovede og Copuledere», folio 109b. Ekstraskatt Senja og Troms fogderi 1765-68. Manntall 1767, M Tromsø og Helgøy menigheter, Tromsø, matrikkelgård no. 28 Selnes, side 333. «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder» fra 15. august 1769, avskrevet i 1955 ved Statsarkivet i Tromsø. N. S. Magelsen: Balsfjords bygdebok, Tromsø 1925, side 90-91. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 98-99. Alvin Andreassen: Litt mer om den første bosetningen på Tennes i Balsfjorden. Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre.

318 Kirkebok Tromsø 1796-1808: «Begravede», 3. mikrofilmkort, 4. rad, 2. kolonne (folionr. mangler)

319 Kirkebok Tromsø 1779-96: «Begravne», folio 163.

320 N. S. Magelsen: Balsfjords bygdebok, Tromsø 1925, side 90-97. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra. Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre.

321 Kirkebok Tromsø 1753-1778: «Jordsat», folio 177.

322 Kirkebok Tromsø 1779-96: «Begravne i Tromsøe 1794», folio 169 (168).

VI:33 mf ff ff

Hans Hansson [Hedström/Kuja] Nord-Strømmen. Soldat, murmästare, bonde. Født mellom 1691 og 1699. Levde fra 1728 til 1732 i Lainaniemi, Nedertorneå - Alatornio, Lappland, Finland. Levde fra 1734 til 1739 i Kukkola, Nedertorneå - Alatornio, Lappland, Finland. Levde 1745 på Nord-Strømmen, Lenvik (TR). Død 1779 på Nord-Strømmen, Lenvik (TR). Begravet 15.03.1779 i Lenvik (TR).[323]

Vi finner Hans første gang nevnt i Norge som nybygger på Nord-Strømmen i Lenvik i 1745. Det framgår av biografien at han var kven og at han derfor må ha kommet fra grenseområdet mellom Sverige og nåværende Finland.

Hans og Brita (Birthe) må ha vært blandt de første kvenene som kom til Rossfjordstraumen.

Begrepet «kven» er svært gammelt. Opp gjennom årene har det også vært et omdiskutert begrep, og diskusjonen ser ut til å blusse opp med jevne mellomrom den dag i dag. Det eldste skriftlige belegget på kven er fra slutten av 800-tallet, i den såkalte «Ottars beretning». Der finner vi den gammelengelske formen «cwenas». Ottar foretok en reise fra Hålogaland til Kvitsjøen, og fortellingen om Ottars reise kan leses i kong Alfred av Englands oversettelse av Orosius verdenshistorie.

I norrønt språk møter vi formene «kvenir» og «kvænir», for eksempel i «Egils saga», som er nedtegnet på 1200-tallet. I Egils saga berettes det også om et «Kvenland», et område som må ligge rundt den innerste delen av Bottenvika, men også langs den vestre kysten av Bottenvika, i tillegg til det nordlige og østlige kystområdet. Ifølge Jouko Vahtola, professor i finsk og skandinavisk historie, var det naturlig at det var nordmenn som dannet navnet «Kvenland» og «kvener». Bottenvika er kalt Kainuunmeri [Kainuuhavet], og kystbefolkningen kainulaiset [kainuu-boere] på finsk.

Så sent som på 1700-tallet ble kjerneområdet av Kvenland, sett fra norsk synsvinkel, definert å være Tornedalen. Etter hvert forsvant områdenavnet Kvenland, men begrepet kven har bestått som navn på finskspråklige innflyttere til Nord-Norge.

Kommunenavnet Kvænangen i Troms er et eksempel på bruk av ordet kven idag.

«Meänkieli» [vårt språk] eller Tornedalsfinsk er det språket som utviklet seg i den delen av den finskspråklige Nordkalotten som fortsatt var en del av Sverige etter at Finland ble en del av Russland. Fra gammelt av ble dette navnet brukt av tornedalinger for å skille mellom språket i Tornedalen og vanlig finsk i Finland.

I 1808 ble de delene av kongeriket Sverige som lå øst for Bottenviken erobret av Aleksander I av Russland i det som senere ble kjent som finskekrigen, og ble deretter det autonome Storfyrstedømmet Finland, innenfor det russiske riket frem til revolusjonen i 1917.

Nedertorneå (finsk: Alatornio) er en tidligere kommune i landskapet Lappland i Finland. Kommunen var finskspråklig. Nedertorneå hadde 8.575 innbyggere i 1973 og et areal på 927 km².

Kommunene Karunki og Nedertorneå ble slått sammen med byen Torneå i 1973. Nedertorneå ligger syd for bykjernen i Torneå ved Torneälven som danner grensen mot Sverige. På den andre siden av elven ligger den svenske byen Haparanda.

Oppslag i den finske genealogiske databasen «HisKi» fra «Genealogiska Samfundet i Finland» viser:

Nedertorneå - Alatornio - Döpta

Född	Döpt	By	Gård	Far	Mor
30.10.1728	1.11.1728	Laifwaniemi	Hans Hanss: Cuja	Brita Hendr:d:r	Kerstin
14.10.1729	15.10.1729	Laifwaniemi	Hans Hanss: Cuja ell: Hedström	Brita Hendricksd:r	Hans (+)
29.7.1731	29.7.1731	Laifwaniemi	Sold: Hans Hansson Murmästare	Brita Hendricksd:r	Erich
5.7.1734	7.7.1734	Kuckula	Sold: Hans Murmästar	Brita Hendricksd:r	Hans
11.1.1739	13.1.1739	Kuckula	Sold: Hans Murmästare	Brita Hendricksd:r	Johan

(+) = Barnet døde.

«Alatornio - Nedertorneå - Döpta:

De tre eldste barna, Kerstin, Hans d.e. og Erich, er født 30.10.1728, 15.10.1729 og 29.07.1731 i Laifwaniemi,

Hans kalles henholdsvis «Hans Hanss: Cuja», «Hans Hanss: Cuja ell: Hedstgröm» og «Sold: Hans Hansson Murmästare».

Unge Hans døde 18.05.1732 i Laivaniemi.

De to yngste barna, Hans d.y. og Johan, er født 07.07.1734 og 13.01.1739 i Kuckula.

Hans kalles nå «Sold: Hans Murmästare».

Jeg finner det trolig at dette er den familie som slo seg ned på Nord-Strømmen. og at den yngste sønnen Hans er

323 Kirkebok Lenvik nr. 1: «Jordsatte», folio 346.

identisk med Hans Hansen jr., gift med Andrea Antonetta Andreasdatter Boisen:

05.07.1734: «Hans - Sold: Hans Murmästar» Kuckula og hustru Brita Hendricksdotter.»

Det som skulle tale imot dette er at jeg ikke har funnet familien registrert som utvandret fra Nedertorneå til Norge. Kilde: Emil Grym (1959): «Från Tornedalen till Nordnorge», side 78.

Det er ikke trolig at Hans og Birita giftet seg i Nedertorneå. De kom antagelig fra et annet sted og slo seg ned her når Hans ble innrullert i Västerbottens regemente (se nedefor).

Der derfor heller ikke kjent hvem som var deres foreldre.

Et ektepar med samme navn som giftet seg i Alatornio 16.02.1726 kan ikke være «vårt» ektepar.

Det var soldat Hans Hansson Brenbäck som giftet seg med Brita Hendricksdatter, bosatt i Nedre Wojakala. Det kan fastslås at dette par får barn samtidig med «våre» Hans og Brita.

Tema «Cuja» i svenske «Anbytarforum» (Stefan E Sundbäck 22.06.2003):

«Cuja, Cujala, Kuja, Kujala, Kuija eller Kuijala (med olika stavningar och slut ändelser p. g .a kyrkans olika protokollförare) är ett gårdsnamn i bl.a Laivaniemi.

Hans Hanssons bar troligtvis efternamnet Hedström när han blev ägare till hemmanet Cuja i Laivaniemi eller så tog han namnet Hedström medan han bodde där. Hans Hansson Hedström var troligen bosatt på Cuja när sonen Hans föddes.

Hemmans nr 18 Mäki Kuijala och Ala Kuijala låg år 1724 öde. (Gården har delats i tvenne hälfter Mäki- och Ala- (Kuijala på backen och Kujala där nere). Det verkar som om detta skett år 1724.

År 1730 finns Hans Hansson på Mäki Kuijala nr 18 och Thomas Michelsson på Ala Kuijala nr 19.

År 1735 finns Olof Johansson på Mäki Kuijala nr 18 och Thomas Michelsson på Ala Kuijala nr 19.»

I militærrullen for Västerbottens regemente, Majorens kompani, fra 1735 står det at Hans Hansson da var 36 år og at han overtok etter Michel Murmästare 12.03.1729.

Han tjenestegjorde i Majorens kompani til han ble dimmitert i 1740 på grunn av diverse skader.

Brev til Pål Gjerde fra svenske «Försvarets arkiv i Riksarkivet», datert 18.12.2006:

«Soldat Hans Hansson Hedström/Cuja.

«I Generalmönsterrullorna för Västerbottens regemente 1735 och 1740, Majorens kompani, nr. 1038 har uppgifter om Hans Hansson Hedström/Cuja påträffats. Som framgår av rullan från 1740 fick Hansson dette år avsked till följd av bl.a. bröstvärk, men framför allt därför att han var lam i vänstra handen. Härtill kom andra typer av skador som små sår på benen, Vidare framgår att han var 41 år 1740 samt att han tjänat som soldat i 11 år.»

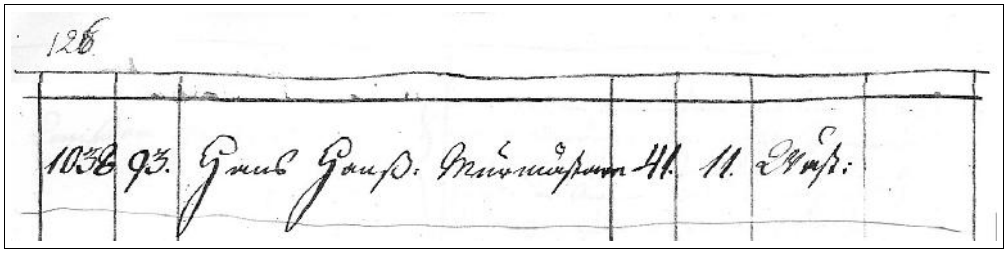

Utdrag av generalmönsterrullorene for Västerbottens regemente i 1740, majorens kompani, folio 126.

«[Kompani] 1038 - [nr.] 93 - Hans Hanß: Murmästare - [alder] 41 [år] - [Tjenestegjort i] 11 år».

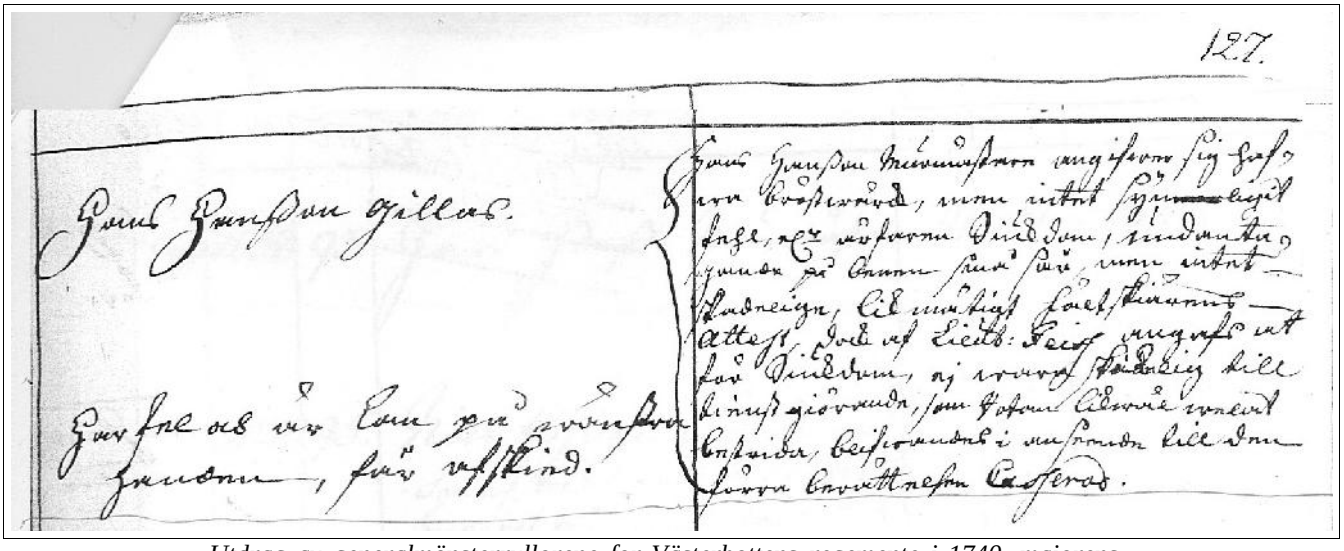

Utdrag av generalmönsterrullorene for Västerbottens regemente i 1740, majorens kompani, folio 127.

Sverige hadde som Norge et rotesystem hvor flere gårder gikk sammen om å stille en soldat til hæren, men i Sverige måtte de i tillegg holde bosted for soldaten, et såkalt soldattorp. Når soldaten døde eller ble dimmitert måtte

roten innen tre måneder skaffe en ny soldat, og den tidligere soldaten eller enken ble kastet ut av soldattorpet.

Soldatene hadde også, i motsetning til bondebefolkningen, soldatnavn, «Hedström» og «Murmästare» er kanskje slike.

Da han ble dimmitert fra Västerbottens regimente, måtte også soldattorpet fraflyttes for å gi plass til hans etterfølger. Han sto nok da uten bostad og lønn og valgte muligens å prøve seg i Norge.

Hans og Birthe må ha kommet til Målselv før 1745, for på høsttinget 04.11.1745 i Baltestad og Giisund Tingsted leste han sin bygselseddel på 6 mark i Nord-Strømmen.

Om den dimmiterte Hans Murmästare er identisk med Hans Hansen som leste sin bygselseddel til Nord-Strømmen i 1745, er han født omkring 1699. Hans Hansen på Nord-Strømmen var ifølge kirkeboka 88 år når han døde i 1779, og skulle i så fall ha væft født i 1691.

Av deres barn er i så fall bare Hans og Erik kjent i Norge. Hva som hendte med de øvrige barna er ikke kjent.

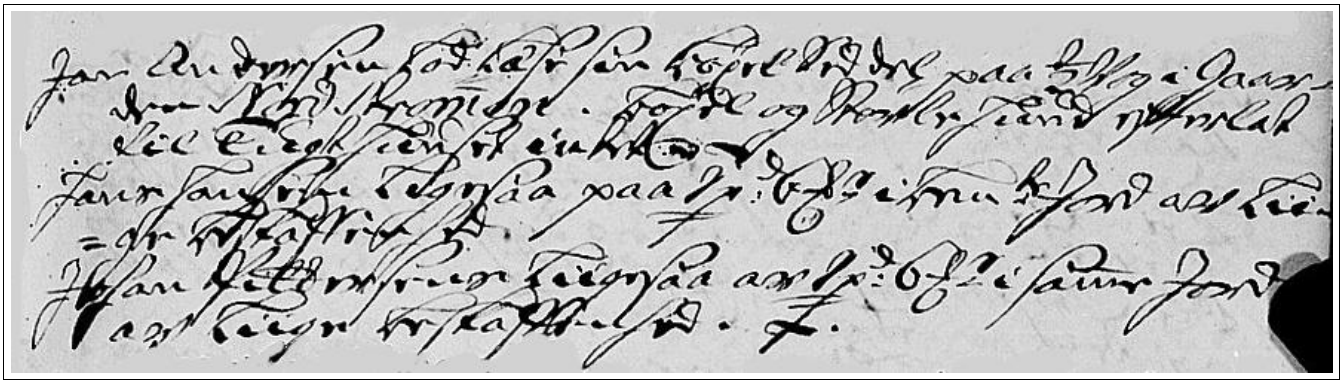

Tingbok Senja nr. 4, 1741-51, folio 105a. (Justisprotokoll Baltestad og Giisunds tingsted høsten 1745).

«Jan Andersen Lod Læse sin Bøxel Seddel paa ½ Vog i Gaarden Nord Strømmen. Bøxel og Støvle Huud efterlat, til Tugt Huuset intet.

Hans Hansen Ligesaa paa 1 pd. 6 mrkr. i bemte. Jord av Liige beskaffenhed.

Johan Pettersens liigesaa av 1 pd. 6 mrkr. i samme Jord av liige beskaffenhed.»

At Hans var kven framgår av tingboken ved høsttinget 1751 i Baltestad og Giisunds tinglag når han utnevnes som lagrettesmann, og da kalles «Hans Hansen Qvæn».

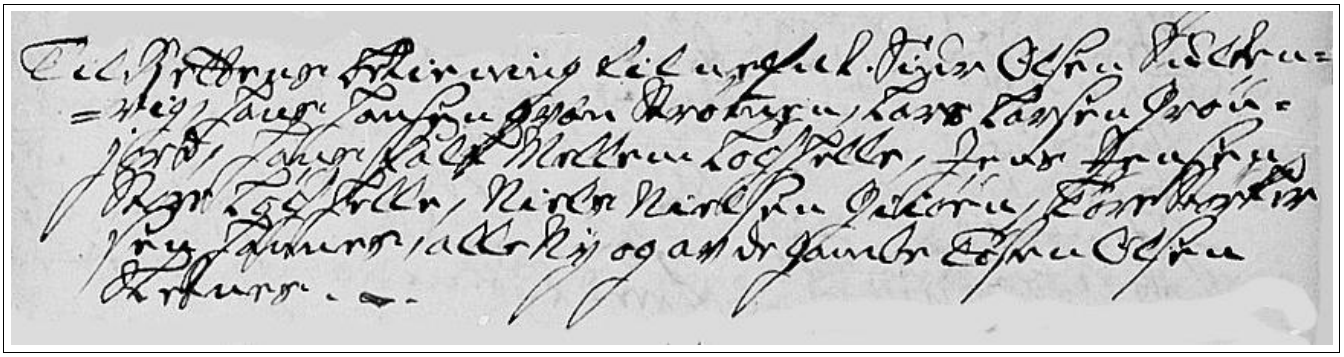

Tingbok Senja nr. 4, 1741-51, folio 179a. (Justisprotokoll Baltestad og Giisunds tingsted høsten 1751).

«Til Rettens betiening tilnefnt Siur Olsen, Sultenvig, Hans Hansen Qvæn, Strømmen, Lars Larsen, Grønjord, Hans Falk, Mellem Løch Helle, Jens Jensen, Store Løch Helle, Niels Nielsen, Giiøen, Tore Størkersen, Hannes, alle ny og av de gamle Tosten Olsen, Sletnes.»

I 1762 overlot Hans gården til sønnen Hans og flyttet til Sandnæs.

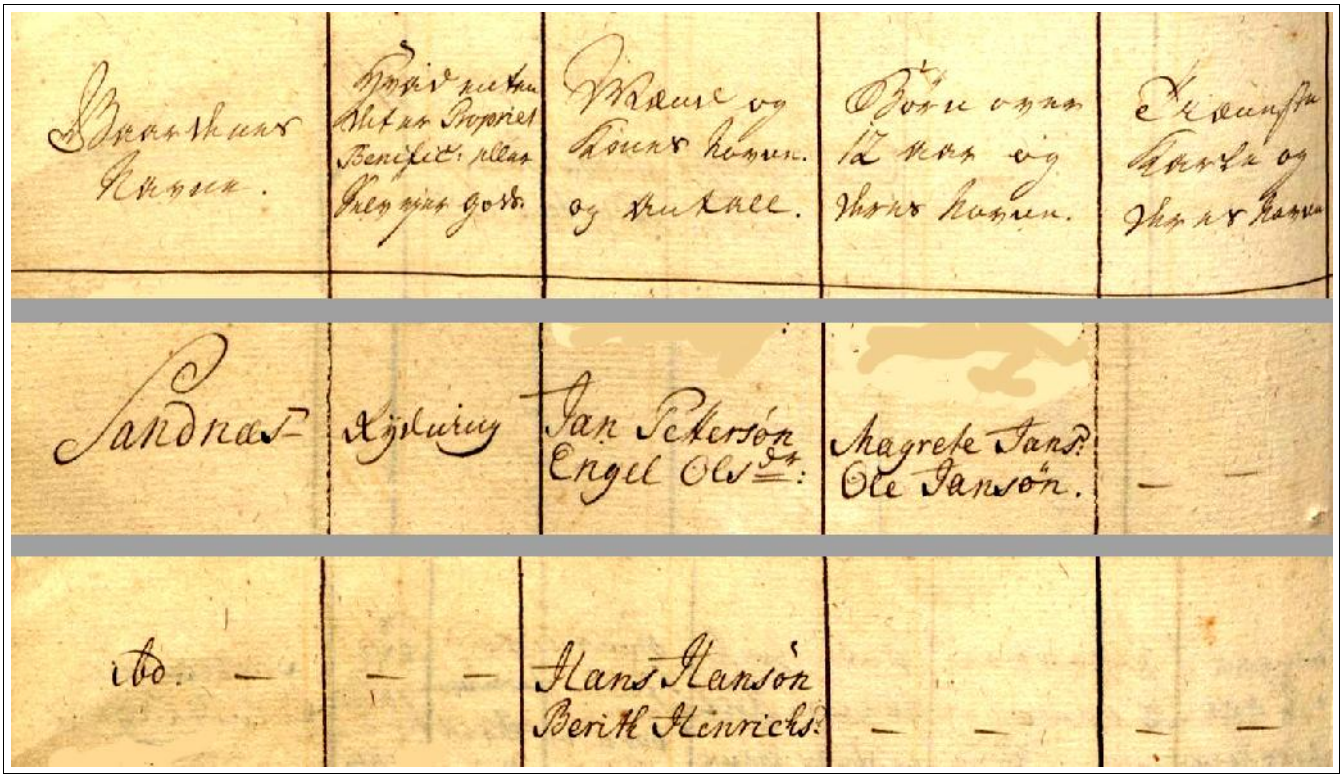

Ekstraskatt Senja og Troms fogderi 1762-65. Hovedmanntall 1763, E. Lenvik prestegjeld, side 82-83.

Ekstraskatt Senja og Troms fogderi 1762-65. Hovedmanntall 1763, Lenvik prestegjeld:
Gaardenes Navne
Sandnæs
Hvad enten det er propriet beenificeret eller selv eier gods
Rydning
Mænd og Kones Navne
Jan Pettersøn
Engel Olsdr.
Børn over 12 aar og deres Navne
Magrete Jans:
Ole Jansøn.
Mænd og Kones Navne
Hans Hansøn
Berith Henrichs:

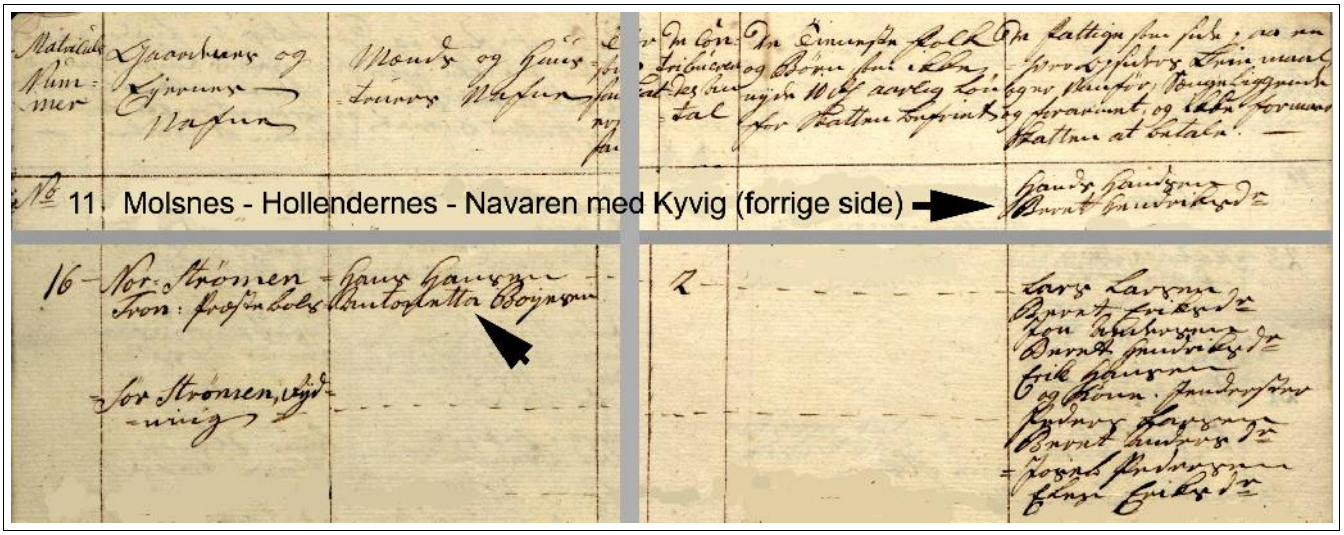

Ekstraskatt Senja og Troms fogderi 1765-68. Manntall 1766-67, E. Lenvik og Hillesøy menigheter, side 169-70.

Ved ekstraskatten 1766-67 er Hans og Birthe ført som fattige på Navaren med Kyvig under Molsnes. Sønnen Hans og hans hustru Antonetta Bøyesen bruker Nor-Strømmen.

Ved folketellingen 01.03.1770 for «Lenvigs og Hillesøe sogn+ finner vi under «Tienere og andre i Huset værende» hos Hans Hansen og Antonette Boyesen på NORD STRØM bl.a.

«Gl. Hans Hansen» og «Berte Henriksdtr.».

Hans døde i 1779:
«Jordsatte - Mandagen efter Midtfaste: Hans Hansen 88 aar».[324]

(Barn V:17)

Gift med neste ane.

Barn:

Hans Hansson Nord-Strømmen. Født 05.07.1734 i Kukkola, Nedertorneå - Alatornio, Lappland, Finland. Døpt 07.07.1734 i Nedertorneå - Alatornio.[325] Levde 1745 på Nord-Strømmen, Lenvik (TR). Død 1785 på Nord-Strømmen, Lenvik (TR). Begravet 1785 i Lenvik (TR).[326] (Se V:17).

VI:34 mf ff fm

Birthe [Brita] Hendriksdatter. Født omkring 1689. Levde fra 1728 til 1732 i Lainaniemi, Nedertorneå - Alatornio, Lappland, Finland. Levde fra 1734 til 1739 i Kukkola, Nedertorneå - Alatornio, Lappland, Finland. Levde fra 1767 til 1770 på Nord-Strømmen, Lenvik (TR). Død 1785 på Nord-Strømmen, Lenvik (TR). Begravet 1785 i Lenvik (TR).[327]

Birthe [Brita] er født omkring 1689, antagelig i Tornedalen i grenseområdet mellom Sverige og nåværende Finland.

Om Hans og Birthe er identiske med Hans Murmästare og hans hustru Brita, hadde de følgende barn (minst):
30.10.1728: Kerstin, født i Laivaniemi.
14.10.1729: Hans, født i Laivaniemi, død 18.05.1732 i Nedre Vojakala.
29.07.1731: Erich, født i Laivaniemi, levde 1801 på Kjerringnes i Lenvik.
05.07.1734: Hans, født i Kukkola.
11.01.1739: Johan, født i Kukkola.

Birthe ble begravet sammen med sønnen Hans i 1785:

Kirkebok Lenvik nr. 2, 1784-1820. 1785 «Begravelser», folio 201a.

«Begravelser - Feste Lithanent:(?) ved Lenvig. Birthe Henricsdt. 96 aar - Hans Hans: 54 Aar».
Jeg har ikke funnet kirkedagen «Feste Lithanent:». Innførselen i kirkeboken er plassert mellom «Tefte N. A.» (nyttår) og «Cantáte» (4. søndag etter påske).[328]

(Barn V:17)

Gift med forrige ane.

VI:35 mf ff mf

Andreas Boisen. Parykkmaker. Levde 1704. Levde 1719 i Trondheim (ST). Død 13.11.1743 i Trondheim (ST).

Andreas var som sin far parykkmaker.

Parykkmaker Andreas Boisen og Inger Margrethe lbsdatter ble trolovet i Trondheim i 1719 og giftet seg antagelig samme år (etter dette er det en del mindre lacuner i Kirkeboka). Forlovere var Hans Neilson Medelfardt og Christopher Heerford.

Det kan nevnes at det i Oslo i slutten av 1600-tallet var flere med etternavnet Ibsen.

---

324 Tingbok for Senja sorenskriveri nr. 4, 1741-51, folio 105a og 179a (transkribert av Lenvik Museum). Skattemanntall over Lenvigs og Hillesøe Menigheder fra 1767-68, avsnitt 46.

325 Kirkebok Alatornio (Nedertornio) nr. IK210, fødte og døpte, folio 300.

326 Kirkebok Lenvik nr. 2: «Begravelser», folio 201.

327 Kirkebok Lenvik nr. 2: «Begravelser», folio 201.

328 Skattemanntall over Lenvigs og Hillesøe Menigheder fra 1766-67 og 1767-68, avsnitt 45 og 46.

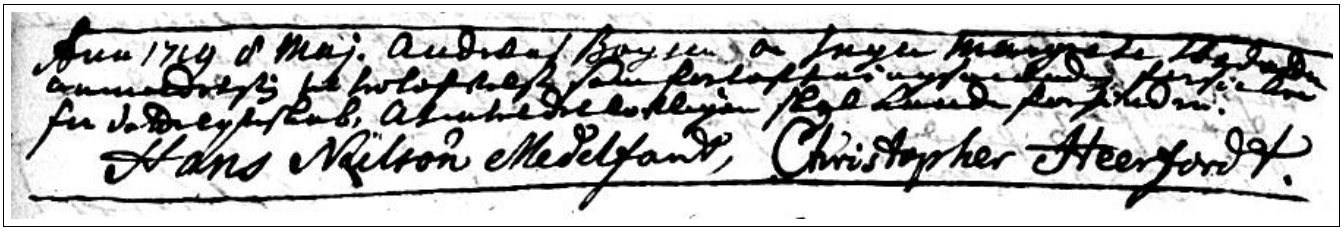

Ministrialbok Trondheim, Domkirken nr. A01. Forlovererklæringer 1719 1725, folio manger.

«Anno 1719 8 Maj. Andreas Boysen oc Inger Margete Ibsdatter
anmeldelsis til trolofvelse ...
dette egteskab, Anvisende .... skal kunde for...
Hans Neilsøn Mederfardt, Christopher Heerfordt.»

Straks etter at de giftet seg i 1719, må de ha tatt seg en «snartur» til Christiania. For 25.06.1720 døpte de sitt første barn datteren Inger Cathrine i Domkirken i nåværende Oslo, Inger Margrethe brukte da bare navnet Ibsdatter. Blant fadderne merker vi oss en Inger Bøyesen.

Alle deres senere barn ble døpt i Domkirken i Trondhjem

Andreas Boisen er notert som «Ny tillkommende Paruquemager» i Trondheim i 1721.

I Oslo merker vi oss at en «Parøekmager» Bøyesen og hustruen Inger Bøyesen døper en sønn Nicolai i 1705. Denne «parøckmageren» het også Andreas Det er trolig at dette må være foreldrene til «vår» Andreas i Trondheim Og Inger Bøyesen som døpte sin sønn Nicolai i 1705, er fadder til sin sønnedatter i 1720.

I Trondheim skal vi også merke oss at en Broer Boysen og kona Elsebe Maria Rasmusdatter Hagen døper et barn i 1718, og deretter flere frem til 1732 da Elsebe døde. Og i 1718 døpte også en Rasmus Boysen og kona Johanna et barn.

Da Andrea Antonette ble døpt i Kirken 19.04.1725, var hennes faddere: Oberst Møllenfort, Madam Bernt Sommer, Mademoiselle Collin og Monsieur Morten Sommer. (Man far ta med seg det man finner av «int» i slekta!). Lite ante vel foreldrene eller fadderne at lille Antonetta skulle bli gardkjerring blant kvenene langt nord i Rossfjorden i Troms. Antonetta ble konfirmert i Domkirken i Trondheim i 1743, det er derfor merkelig at hun også er oppført blant konfirmantene i Lenvika i 1756.

Etter at Inger Margrethe døde ved årsskiftet 1728-29, giftet han seg med Bolette (Boel, Bodel) Friderichsdatter Helkan (Heelkand, Helchand).

Fadderne til barna er stort sett fra de kondisjonerte, og gir således lite slektopplysninger. Men vi merker oss Anna Helkan blant fadderne til Serina i 1732, Madam Broer Boysen til Andreas Borch i 1736 og Martha Helkan til Niels Christian i 1738, alle fra hans 2. ekteskap med Bolette.

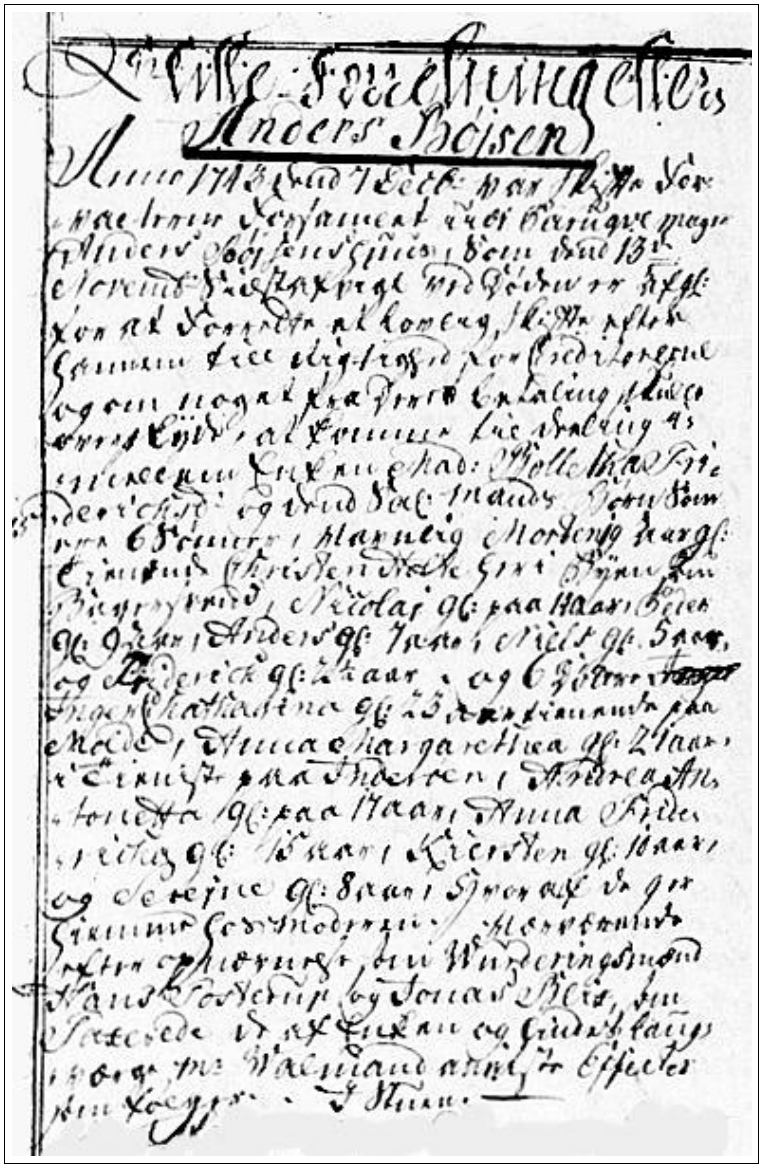

Skifteprotokoll Trondheim nr. 13b, 1739-47, folio 640b.

Det ble avholdt skifte etter Andreas i desember 1743, «som den 13. November sidst afvigte med Døden afg.».

Han er imidlertid ikke innført som død i kirkebøkene.

I skiftet nevnes hans enke med navn. Fra hans 1. ekteskap nevnes alle barna unntatt Andreas, med navn og alder. Fra hans 2. ekteskap nevnes alle barna med navn og alder.

Den eldste Inger Catharine, var da i tjeneste i Molde, og den nest eldste Anna Margrethe var i tjeneste på Inderøy. De arbeidet neppe som budeier. Barnepiker, guvernanter, lærerinner i bedre satte familier må man tro. Det er jo også disse to eldste søstrene som nevnes i Lenvika i 1770-årene. Sønnen Morten nevnes som bakersvenn. Bolette døde visstnok i 1784, og en sønn skulle da være parykkmaker i Flensburg i Tyskland.

Da Andreas døde i 1743, ble enka Bolette sittende igjen med en stor barneflokk av mindreårige. De økonomiske forholdene ble nok bistre. Barna måtte nok ut i arbeid. Man må kunne tro at Antonetta har kommet nordover i tjeneste av et eller annet slag hos kondisjonerte familier som prester, andre embetsmenn eller handlende. I 1756 var hun 31 år gammel så det er trolig at hun hadde kommet nordover meget tidligere.

Har hun så kommet i «uløkka» med kvendrengen Hans fra Rossflorden. Hun har så valgt å gifte seg med han. Og egentlig hadde hun vel ikke noe annet valg der hun stod på et fremmed sted, 31 år gammel og med et nyfødt barn. Hun hadde vel intet håp om å kunne gifte seg inn i sin «egen stand».

Den formelle måten det er gått frem på med skriftemål og konfirmasjon før forlovelse og ekteskap, tyder nok også på forbindelse med «bedre familier».

Den svenske portrettmaleren Alexander Roslins maleri av familien Jennings fra 1769 viser to overklassemenn i moteriktige pudderparykker og kostbare justaucorpser med kalvekryss og kniplinger, og en kvinne med oppsatt, pudret hår.

Utdrag fra «Norske parykkmakere» av Ole Holst:

«De Garnle har holdet Haaret i stor Ære, ligesom deres Livegne bleve berøvede deres Haar, til Tegn at de vare i ævigvareende Trælldom. Naar Konger i Frankrig fordum skulde udvælges, saae man i sær paa langt Haar; og man udvalgte ingen til Konge, som ikke havde langt Skieg og Haar. Lusitanerne, Perserne og andre efterfulgte de Franske herudi. Men saa høyt, som Iangt Haar i de ældste Tider var agtet, saa foragtieligt blev det sidcn: saa at Keyser Cajus endog ikke gad see nogen, som havde langt Haar. men ifald nogen saaledes mødte ham, befalede han strax,at Haaret skulde skiæres af ham. Og man meener, at den Burgundiske Hentug Philippus, med Tilnavn Bonus, har først indført denne Skik. at afskiære Haaret, da han var falden i en stor Sygdom og man til hans Helbredclse havde raader, at hans Haar skulde afskiæres, Paa det at han nu af sine egne ikke skulde blive foragtet, befalede han strax, at enhver skulde giøre det samme, hvilket ogsaa alle andre Nationer efter noglc Aars Tiid efterfulgte. Sligt har vel ogsaa været første Aarsag tii Haarhuer eller Perykcr, som ere blevne opfundne enten til Sundhedens Bevarelse, eller til deres Tieneste, som Alderdommen har giort skaldede; men nu omstunder bæres saadanne fremmede Haar af de fleste mestendeels enten til Prydelse eller for Magelighed, mere end af nogen sand Nødvendighed.»

(Trondhiems Adresse-Contoirs Efterretninger for 1767 No 11).

Parykken var et maktsymbol. «Og det mindes jeg endnu levende, hvor dybt jeg blev greben, da jeg færste Gang kom ind i Prestestuen sammen med mit Parti og fik se den Jange Række af oldenburgske Kongeportrætter, der hang rundt paa Væggene, og som med sine Allongeparyker og øvrige Attributer saa saa forferdelig ærefrygtsindgydende ud». (Biskop A. Chr. Bang).

Moten kom fra Ludvig XIV's Frankrike og var allerede i 1711 så vidt utbredt at den ble et skatteobjekt. Rangspersoner måtte erlegge mer i slik skatt enn andre, Den som brukte parykk av «formøgenhedt», f.eks, på grunn av skallethet, var fritatt, Anders Sørensen Falch på Strømsø hadde en bror i huset som var «døv og dumb, bruger en gammel Peruque for sin Svagheds Skyld, opboldes af sin Broder for Guds skyld indstilles til at blive fritaget». – Levde man på så stor fot at man holdt tjener med parykk – slik som Trondhjemskjøpmannen Chr. Frosts enke Margrethe Angell – måtte det selvsagt også betales for dette.

Med tiden kom høy og lav i byer og kjøpsteder til å bruke parykk.

Klokkere brukte parykk.(Som presten så klokker'n), Iflg. Conradine Dunker gav presten Thulesius «Stftsprovsten Cornisch et Par Ørefigen i Nærværelse af Klokker Hass, som Cornisch indkaldte som Vidne i denne Sag. Men Klokkerens Vidnesbyrd lød saaledes, at Thulesius var gaaet op og ned af Gulvet i Sacristiet og kladsket i Hænderne. Da han gik Hass forbi, havde han dreiet dennes Paryk om. saa at han havde det Bagerste for Øinene; næsten i samme Øieblik havde Klokkeren atter hørt et Klisk-Klask, og da Hass havde vendt Parykken om igjen og faaet øinene frie, gik Thulesius som før og kladskede med Hænderne».

Slaktere brukte parykk. Oldermannen for slakterlauget i Christiania kom i slagsmål med et kvinnemenneske i 1704 sa han «paa en offentlig Gade med Hat og Paruqves afriwelse er wederfahret».

Norske bønder brukte ikke parykk. Det vakte oppsikt i hjembygden da Ole Iversen Bøe i Gausdal (født 1725) kom tilbake fra byen med «fineste Klædesklæder og Perych».

På skiftet i 1766 etter tømmermann Christen Olsen i Holmsbu var registrert mye fint gangtøy og tre parykker hvilket neppe taler til hans fordel. Hva var der han bedrev?

Parykkmakeren utøvde sin profesjon i Norge fra slutten av det 17de årh. Noen lennsom levevei var det ikke, selv ikke hin tid parykk var høyeste mote. Ofte var parykkmakeren bare pn «gjesteopptreden» i en by for så å søke lykken annet steds etter et par år. Omvandrende parykkmakere fantes også. Forholdene tatt i betraktning var antallet parykkmakere i Norge langt større enn behovet tilså,

Det var parykkmakerlaug i Bergen. Kristiansand og Trondhjem fra 1740-årene. men ikke i Christiania hvor det var tilstrekkelig å vise et mesterstykke for magistraten for å oppnå borgerskap.

Parykken som sådan.

Moten tilskrives Ludvig XIV, og allongeparykken, hvorav det er tre slag. kalles da også «peluca Luis XIV» på spansk. Moten endret seg, og man fikk pung- og piskeparykk (den første fransk og den siste tysk) foruten flere andre.

Parykkene var laget av meuneskehår. men kunne også fremstilles av geit (tibetansk geit og angorageit), bøffel (d.v.s. haledusken pA jaken, for øvrig også haledusken på ku), hesereman. tråd, tøy osv.

Det var først i 1822 at det lyktes engelskmannen Humphrey Ravenscoft å fremstille en parykk av hvitt hestehår med krøller som holder seg på plass og som garanteres holdbarhet i tre generasjoner (noe som kan være av interesse for den engelske dommerstand som er den yrkesgruppe som fortsatt bruker parykk foruten lakeier).

Pudder var en stor forbruksartikkel i det 18de årh. Christian Hansen Strøm i Christiania fikk således i 1769 tillatelse til bl.a. å forhandle pudder.[329]

(Barn V:18, Far VII:69, Mor VII:70)

Gift 1. gang omkring 1719 i Trondheim (ST) med neste ane.

Barn:

Andrea Antonetta Andreasdatter Boisen. Født 1725 i Trondheim (ST). Døpt 20.02.1725 i Domkirken, Trondheim (ST).[330] Levde 1743 i Trondheim (ST). Levde 1756 på Aursfjord, Malangen (TR). Levde fra 1756 til 1801 på Nord-Strømmen, Lenvik (TR). (Se V:18).

Gift 2. gang 1729 i Trondheim (ST) med **Bolette Friderichsdatter Helkan.** Født omkring 1703. Død 1783 i Trondheim (ST). Begravet 10.09.1783 i Domkirken, Trondheim (ST).[331]

Bolette (Boel, Bodel) brukte slektsnavnet Helkan (Heelkand, Helchand).

Helkand-navnet er nok gammelt i Trondheim. I «Personalhistorisk Tidsskrift» 2. r. nr. 4 1892) er det gjengitt noen slektsnotater av borgemmesteren Anders Jenssøn Helkand i Trondheim. Han kaller seg selv «en fattig Jyde» og oppgir at han var født i 1599. Og videre at hans foreldre var Jens Anderssøn Helkand og Boelle Rassmusdatter. En bror til Anders, Jens Rassmus Jensen i København, brukte formen «Hellekande».

Bolette og Andreas hadde følgende barn (minst):
1729: Nikolai, døpt 01.07.1729.
1731: Kirsten, døpt 14.02.1731, gift med NN Kristoffersen.
1732: Serina, døpt 31.07.1732.
1734: Peder Gaasche, døpt 25.09.1734, parykkmakermester og senere favnsetter,
gift I: I 1769 med Abrahamina Eleonore Steffensdatter Bagge,
II: I 1786 med Karen Martha Normann,
III: I 1789 med Johanne Kirstina Giermandsdatter Godske,
død 23.05.1817, året etter at hans siste kone druknet.
1736: Andreas Borch, døpt 24.09.1736, parykkmaker i Flensburg.
1738: Niels Christian, døpt 18.09.1738.
1740: Friderich Friis, døpt 25.08.1740, parykkmaker.

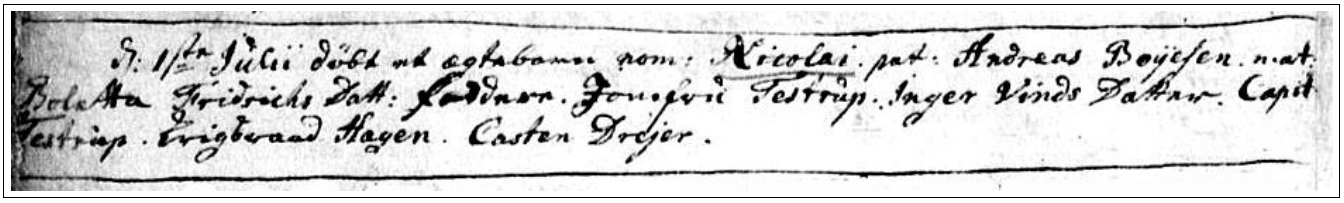

Kirkebok Trondheim Domkirke nr. A04, 1729-69: «Fødte og døpte» 1729, uten sidenummer.

1729:

«D: 1ste Julü Døbt et ægtebarn nom: Nicolai. Pat. Andreas Bøyesen mat: Boletta Fridrichs Datt: Faddere. Jomfru Testrup. Inger Vinds Datter. Capit. Testrup. Krigsraad Hagen. Casten Drejer».

329 Skifteprotokoll Trondheim nr. 13b, 1739-47, folio 640b. Alvin Andreassen, Billingstad (Januar 1999, trykt i Yggdrasil): Antonetta Andreasdatter Boisen (Boysen, Boyesdatter ets.) på gården Nord-Strømmen i Lenvika. Ole Holst (1996): Norske parykkmakere. Notat fra Ann-Carin Bøyesen.

330 Domkirken i Trondeim, ministerialbok nr. A03, 1713-28, Fødte og døpte 1725, folio 424

331 Kirkebok Trondheim Domkirke nr. A08, 1783-1818: «Døde og begravede» 1783, folio 2a.

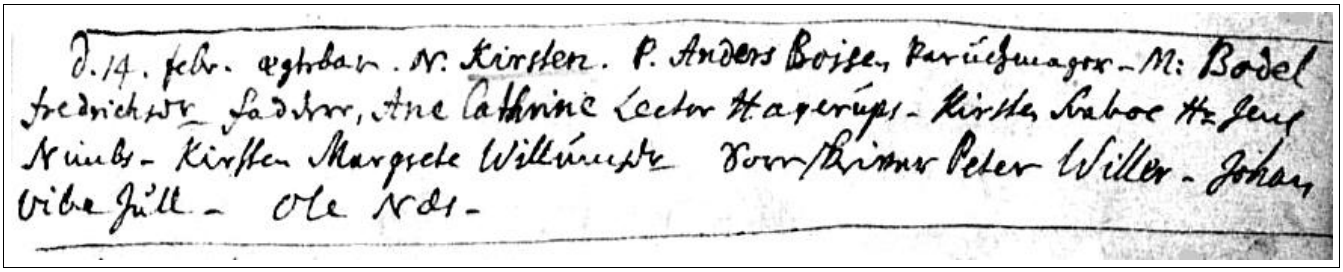

Kirkebok Trondheim Domkirke nr. A04, 1729-69: «Fødte og døpte» 1731, uten sidenummer.

1731:

«D: 14. febr. ægtebarn N.:Kirsten. P.. Andes Boisen, Parükmager - Bøyesen M: Bodel Fredrichsdr: Faddre, Ane Cathrine Lector Hagerups - Kirsten Svaaboe Hr Jens Nimbs - Margrete Willumsdr, Sorenskriver Peter Willer - Johan Vbibe Jull - Ole Næs -».

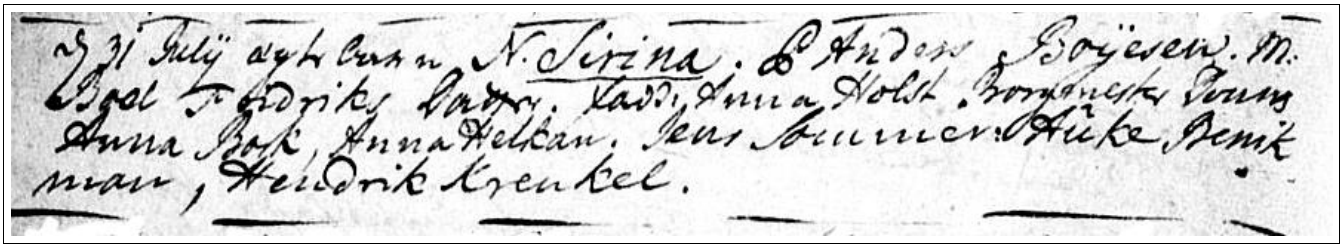

Kirkebok Trondheim Domkirke nr. A04, 1729-69: «Fødte og døpte» 1732, uten sidenummer.

1732:

«D: 31 July ægte Barn N.:Sirina: P. Andes Bøyesen, M: Boel Fridriks Datter;
Fadd: Anna Holst Borgemester Donns, Anna Bok, Anna Helkan, Jens Sommer, Auke Benikman, Hendrik Krenkel».

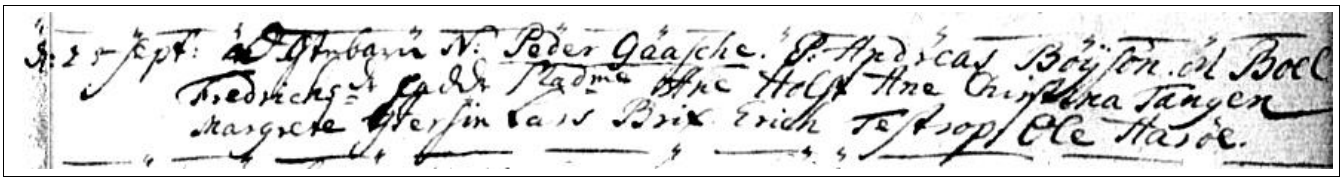

Kirkebok Trondheim Domkirke nr. A04, 1729-69: «Fødte og døpte» 1734, uten sidenummer.

1734:

«D: 25 Sept: D Gtebarn N.:Peder Gaasche: P. Andreas Bøysen, M: Boel Fredrichsdr;
Fadd: Madme Ane Holst, Ane Christina Tangen, Margrete Ytersen, Lars Brix, Erich Teftsop, Ole Hasøe».

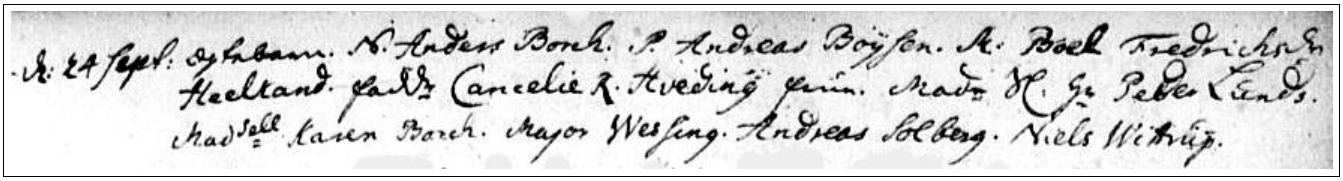

Kirkebok Trondheim Domkirke nr. A04, 1729-69: «Fødte og døpte» 1736, uten sidenummer.

1736:

«D: 24 Sept: Ægtebarn N. Anders Borch: P. Andreas Bøysen, M: Boel Fredrichsdr; Heelkand.
Fadd: Cancelie R. Hveding frue, Mad. H. G. Peder Lunds. Madsell Karen Borch, Major Weshing, Anders Solberg, Niels Wetrup».

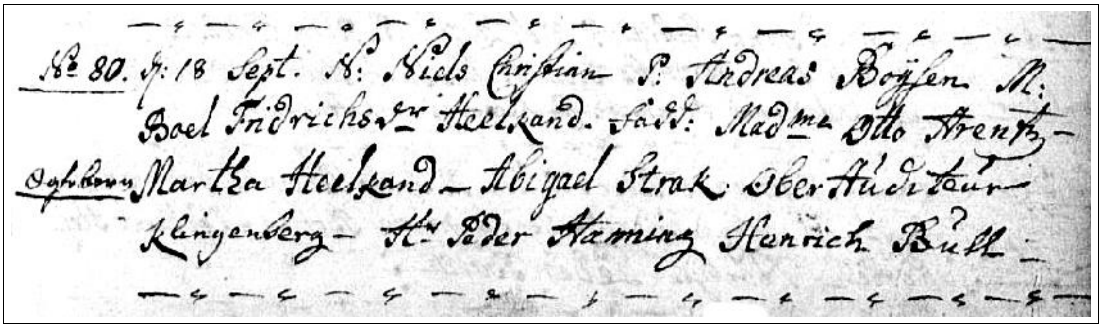

Kirkebok Trondheim Domkirke nr. A04, 1729-69: «Fødte og døpte» 1738, uten sidenummer.

1738:

«No 80. d: 18 Sept: N.:Niels Christian: P. Andreas Bøysen, M: Boel Fridrichsdr; Heelkand -
Ægte Barn.
Fadd: Madme Otto Arentz - Martha Hellkand - Abigael Strak - OberAuditeur Klingenberg Hr Peder Hanning - Henriich Bull».

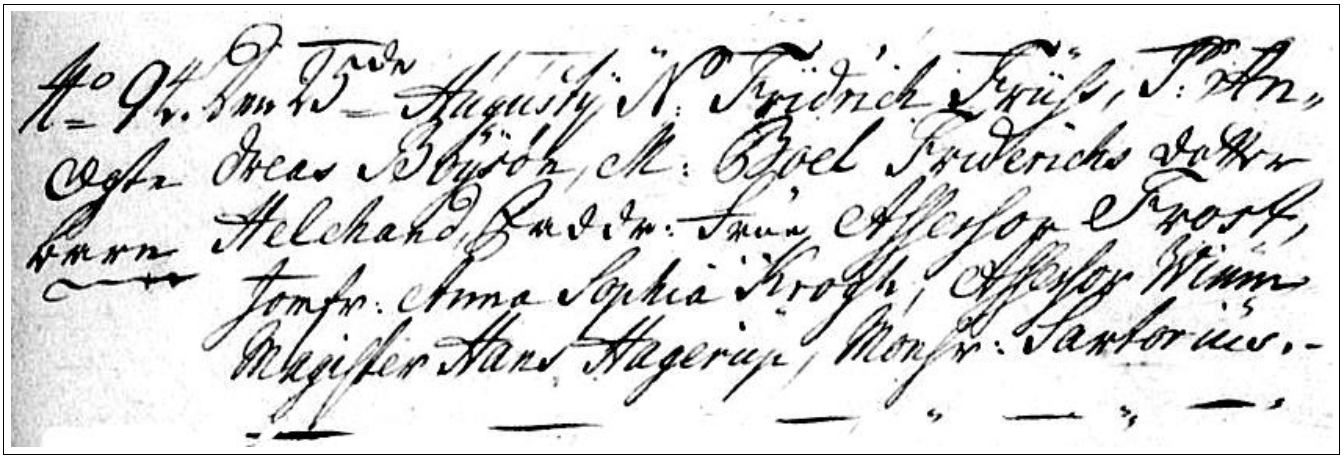

Kirkebok Trondheim Domkirke nr. A04, 1729-69: «Fødte og døpte» 1740, uten sidenummer.

1740:

«No 94. Den 25de Augusty: N.:Fridrich Friis, P. Andreas Bøysøn, M: Boel Fredrichs Datter
Ægte Barn.
Faddr: Frue Asserson Frost, Jomfr. Anna Sophia Krogh, Afferson Wimm, Magister Hans Hagerup, Monsr: Savtorius».

Bolette giftet seg 2. gang med parykkmakeren Simon Hansen Hoff 23.09.1756.
Det er vel derfor trolig at hun hadde fortsatt som parykkmaker etter at Andreas døde.

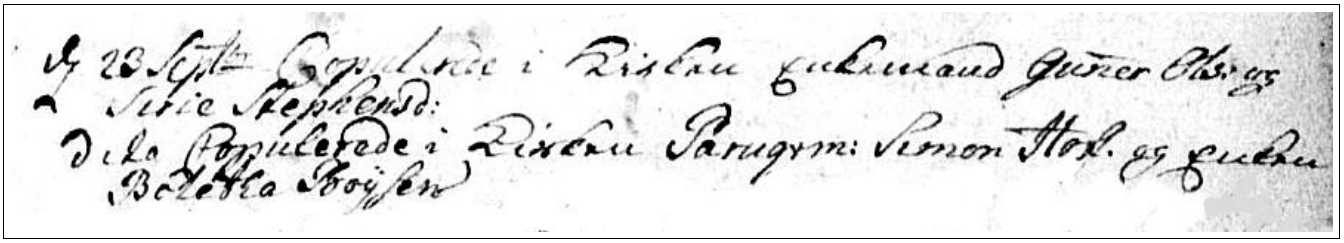

Kirkebok Trondheim Domkirke nr. A04, 1729-69: «Trolovede og Copulerede» 1756, uten sidenummer.

1756: «D 23 Sept Cop ....
Dito Copulerede i Kirken Parugem: Simon Hof og Enken Boletta Bøysen».

Bolette døde i 1783, 80 år gammel, og ble begravet fra Domkirken i Trondheim.

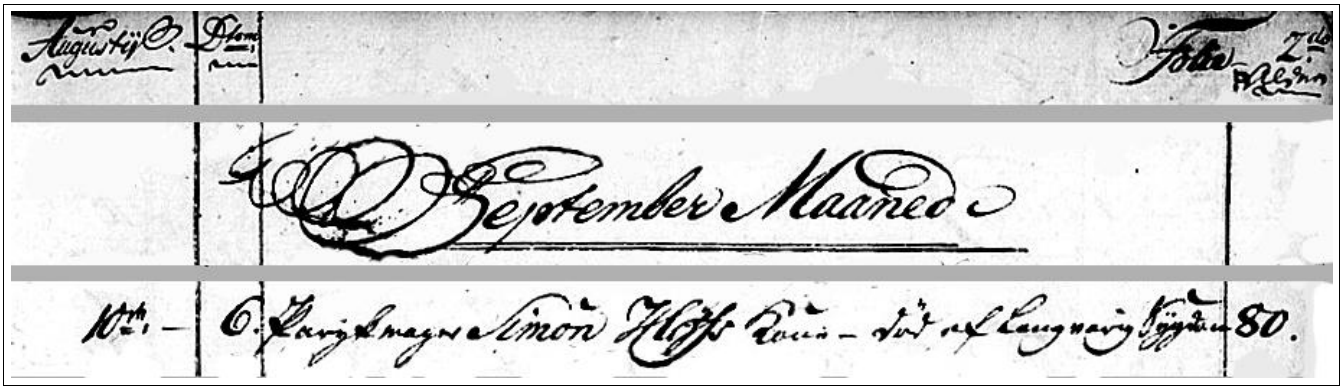

Kirkebok Trondheim Domkirke nr. A08, 1783-1818: «Døde og begravede» 1783, folio 2a.

September Maaned - Dend 10de - No 6 -
«Parykmager Simon Hoffs Kone - Død af langvarig Sygdom - 80 [år gammel]».[332]

332 Kirkebok Trondheim Domkirke nr. A04, 1729-69: «Fødte og døpte» 1729, 1731, 1732, 1734, 1736, 1738 og 1740. alle uten sidenummer. Kirkebok Trondheim Domkirke nr. A04, 1729-69: «Trolovede og Copulerede» 1756, uten sidenummer.

VI:36 mf ff mm

Inger Margrethe Ibsdatter. Levde 1704. Levde 1719 i Trondheim (ST). Død omkring 1728 i Trondheim (ST).

Kort tid etter at Inger Margrethe og Andreas giftet seg, har de vært i Christiania hvor de døper sitt første barn, Inger Catharine, i Domkirken 25.06.1720. Blandt fadrene er det en Inger Bøyesen. Det var flere i Christiania i slutten av 1600-tallet med etter navnet Ibsen. Alle deres senere barn er døpt i Trondheim.

Inger Margrethe og Andreas hadde følgende barn som alle - bortsett fra Inger Catharine - ble døpt i Domkirken i Trondheim:
1720: Inger Catharine, døpt i Christiania 25.06.1720, på Værnes i Størdalen i 1747.
1722: Anna Margrethe, døpt 19.05.1722, gift med Jørgen Gudde, begravet 24.12.1774..
1724: Morten, døpt 08.05.1724, baker, begravet 24.07.1773.
1725: Andrea Antonetta, døpt 02.20.1725, gift med Hans Hansen Nord-Strømmen i Lenvik.
Ca. 1727: Anna Fridericha (Lacune i kirkeboka), gift med Hans Morten Steen (1727-77), døde i 1793.
1728: Andreas, hjemmedøpt 29.11.1728, døde trolig som liten.

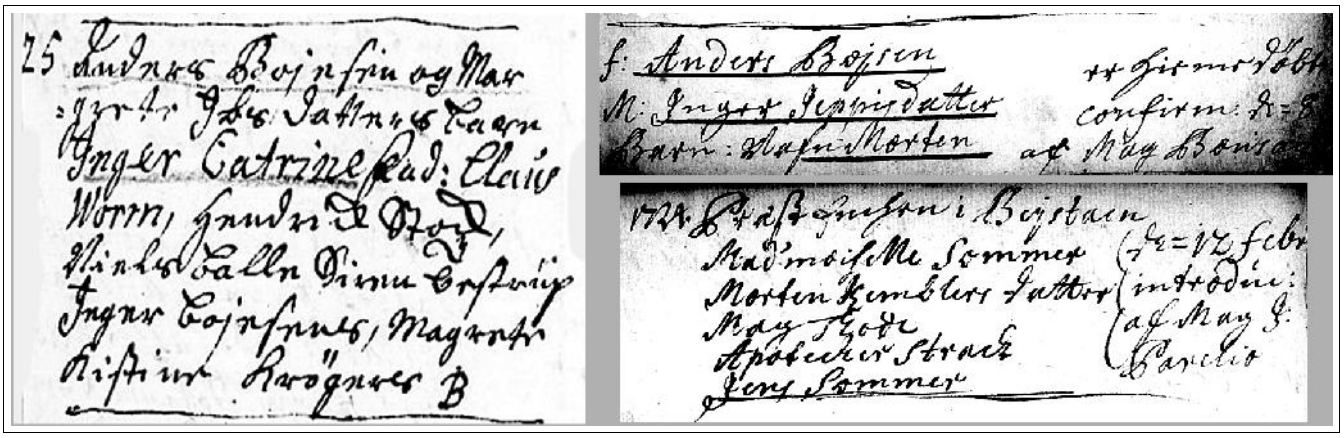

Kirkebok Vår Frelsers kirke (Domkirken) i Christiania nr. 2, 1705-30, «Fødte og døpte» 1720, folio 192a og Trondheim Domkirke nr. A03, 1713-28: «Fødte og døpte» 1722, folio 361b.

1720: «Andreas Bojesin og Margrete Ibsdatters Barn Inger Catrine
Fad: Claus Worrn, Hendrick Stock, Niels Balle, Simen Bestrup, Inger Bojesines, Magrete Kistine Hvøgeres».

Inger Bøyesen (mor til Andreas?) var fadder ved dåpen til Inger Catharine i 1720.

1722: «F: Anders Bojsen, .M: Inger Jeppisdatter Barn: Nafn Morten.
er Hiemedøbt - Confirim: d=8 af Mag Bons..
(Faddere): Præsteenchen i Bojstan, Mad'moiselle Sommer, Morten Kemblers Dattter, May Thode, Apotecher Strack, Jens Sommer.
d: = 12 Febr introdie: af Mag J: Parelio».

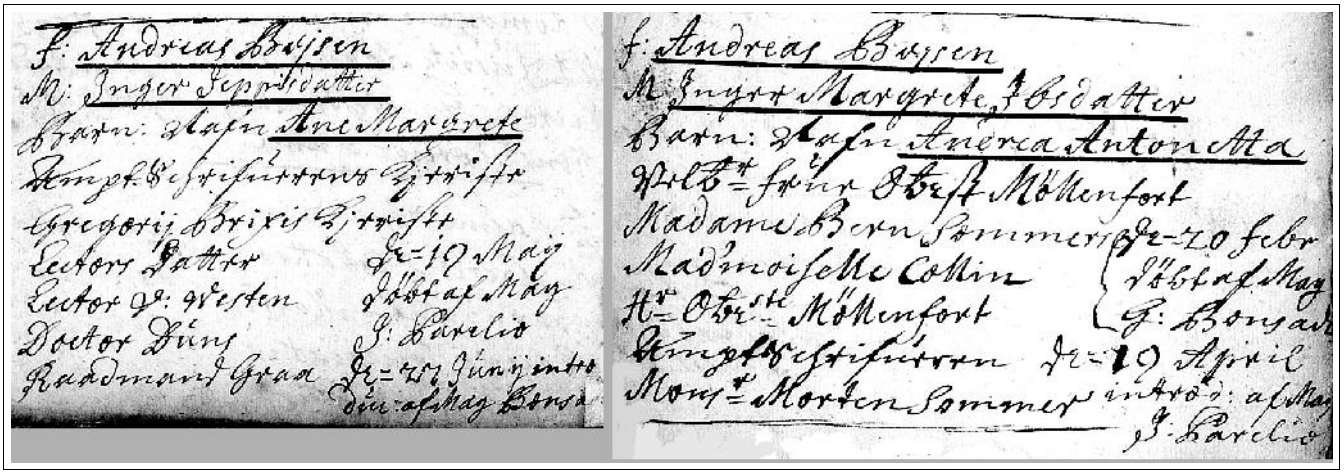

Kirkebok Trondheim Domkirke nr. A03, 1713-28: «Fødte og døpte» 1724, folio 395a og «Fødte og døpte» 1725, folio 424a.

1724: «F: Andreas Bøjsen, .M: Inger Jeppisdatter. Barn: Nafn Ane Margrete.
er Hiemedøbt - Confirim: d=8 af Mag Bons..
(Faddere): Ampt.Schrifeerems Kjeriste, Gregorij ..rixis Kjeriste, Lectors Datter, Lector Sl: Wessten, Doctor Duns, Raadmand Graa
D = 19 May Døpt af May J: Parelio
D = 27 Juny introdue: af Mag Bonsad».

«F: Andreas Bojsen. M: Inger Margrete Jbsdatter
Barn: Nafn Andrea Antonetta
[Faddere:] Welbr. Frue Obrst Møllenfort, Madame Bern Sommer, Madmoiselle Collin, Hr. Obrste Møllenfort, Amptschrifueren Monsr. Morten Sommer
d = 20 Febr Døbt af Mag G: Bonsad
d = 19 April [moren] introd: af Mag J: Parelio».

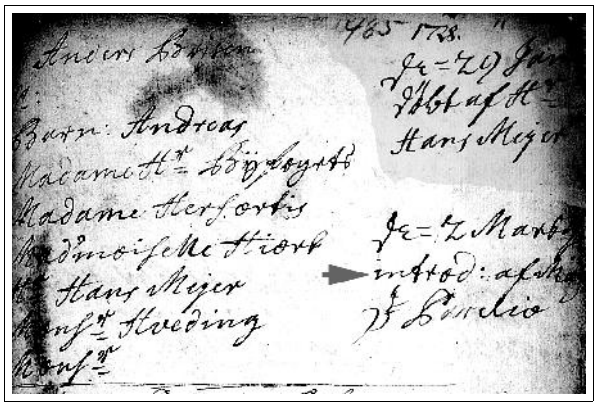

Kirkebok Trondheim Domkirke nr. A03, 1713-28: «Fødte og døpte» 1728, folio 485a.

«F: Anders Bojsen. M: [ikke ifylt]
Barn: Andreas
[Faddere:] Madame Hr. Byfogets, Madame Herfærtis, Madmoiselle Hiort, Hr Hans Mejer, Monsr. Hveding, Monsr [ikke ifylt]
d = 29 Jan Døbt af Hr Hans Mejer
d = 2 Marts introd: af Mag J: Parelio».

Det er flere lacuner (sider som mangler) i kirkeboka. Men døde er ført frem til 04.10.1728, og i dette tidsrommet er Inger ikke ført som død.

Sønnen Andreas ble døpt 29.01.1728 og moren introdusert i kirken 2. mars.

At morens navn ikke er utfylt forekommer flere steder i kirkeboken, beviselig uten at hun har avlidet.

Andreas første sønn i hans 2. ekteskap, Nicolai (sammenlign med Nicolai døpt i 1705!), ble døpt 01.07.1729. Så i overgangen 1728-29 døde Inger Margrethe og Andreas giftet seg med Bolette.

En inngangskone, eller introdusert barselkvinne, var en kvinne som fulgt av presten gikk i kirken og ble introdusert på nytt for menigheten etter en barnefødsel. I norsk rett var slik introduksjon lovfestet til 1754; senere var ordningen frivillig, og med visse geografiske forskjeller falt skikken bort i løpet av hundreåret som fulgte.

I gamle kirkebøker er det oppført når kvinner ble «introduceret» på denne måten.

Fem-seks uker etter at barnet var født, ble moren fulgt til kirken. Her ventet hun utenfor eller i våpenhuset, og presten gikk ut for å møte henne – enten før gudstjenesten eller før en av salmene før prekenen. I en kort tale minnet han henne på å takke Gud for hjelp gjennom prøvelsene, og for å ha født et menneske til verden. Så lyste han velsignelsen over den nybakte moren.

Påbudet om introduksjon av barselkvinner har sammenheng med kravet om renselse som ligger i den gammaltestamentlige loven om barselkoner, en skikk det òg blir fortalt at Maria fulgte da Jesus ble født.

Martin Luther likte ikke skikken med introduksjon av barselkoner.Han mente det var feil å jevnstille barselkonen med en hedning eller å se på henne som uren. Skikken stod likevel så sterkt at den overlevde reformasjonen. Kirkeritualet av 1685 presiserte at skikken ikke var knyttet til renselse fra synd eller urenhet. Dette ble presisert i omtalen av skikken med introduksjon av barselkoner.

Kristian den femtes norske lov 2-8-9 påla kvinnene å holde seg innomhus i fem-seks uker etter at de hadde født, og at gifte kvinner så kunne bli introdusert for menigheten, der det var skikken. Det var forbudt for presten å la ugifte mødre være inngangskoner. Slike kvinner måtte i stedet gjøre offentlig skriftemål. I 1754 skrev Kongen brev til biskopene om at introduksjon skulle være frivillig for kvinnene. Likevel holdt skikken seg i lang tid, noen steder inn på 1900-talet.

Det var ikke bare Andreas Antonetta som kom i «uløkka» blandt barna til Andreas og Inger Margrethe.

I kirkeboka for Stadsbygda i Sør-Trøndelag 1748: føder og døper Inger Catharina sitt uekte barn Sophia Elisabeth. Barnets far er en tysk sjømann ved navn Johan Danielsen, som omkom på sjøen året før, altså i 1747. Inger oppgir parykkmaker Boyesen som sin far i Trondheim. I tillegg forteller hun at hennes mor bor der.

Forhøret fyller godt over en side i kirkeboka og gir et skremmende bilde av hvordan «øvrigheten» kunne behandle en ung, ensomstående og ulykkelig mor:

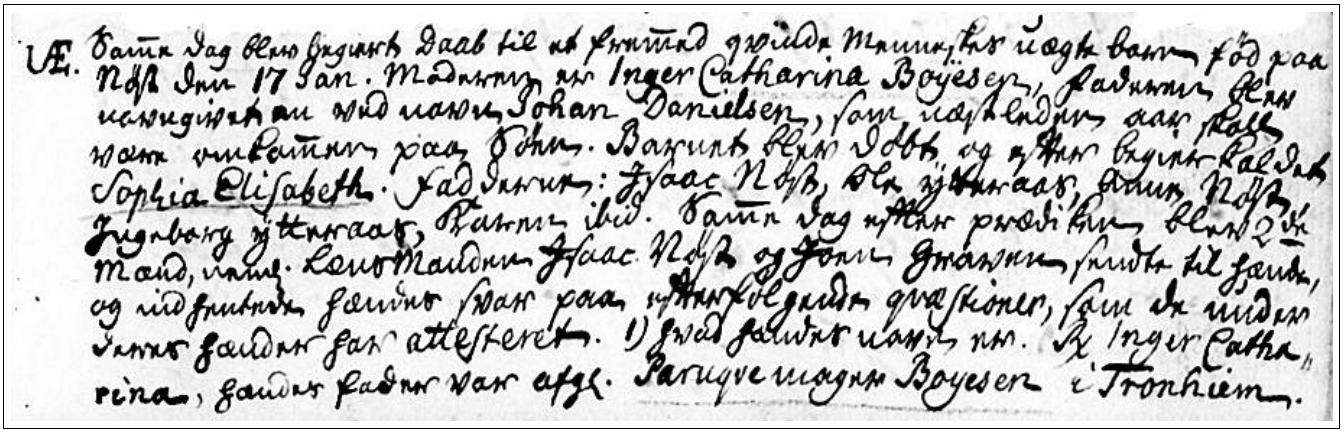

Kirkebok Stadsbygd nr. A02, 1735-50: «Kronologisk liste 1748, folio 137.

«Samme dag blev begiært Daab til at fremmed Qvinde-Menneskes uægte Barn født paa Nøst den 17 Jan. Moderen er Inger Catharina Bøyesen, faderen blev navngiveian ved navn Johan Danielsen, som næstleden aar skall være omkommen paa Søen. Barnet blev døpt og efter begier kaldet Sophia Elisabeth.

Fadderne: Isaac Nøst Ole Ytteraas, Anne Nøst, Ingebor Ytteraas, Karen ibid. Samme dag efter prædiken blev 2de mænd, nem. Lensmanden Isaac Nøst og Jonn Grøven sendte til hænde, og indhendedes hændes Svar paa efterfølgende qvæstioner, som de underderes Hænder har attesteret.

1) Hwad hændes Navn er. Rx. Inger Catherina, hændes Fader var afgl. Paruqvemager Boyesen i Tronheim.»

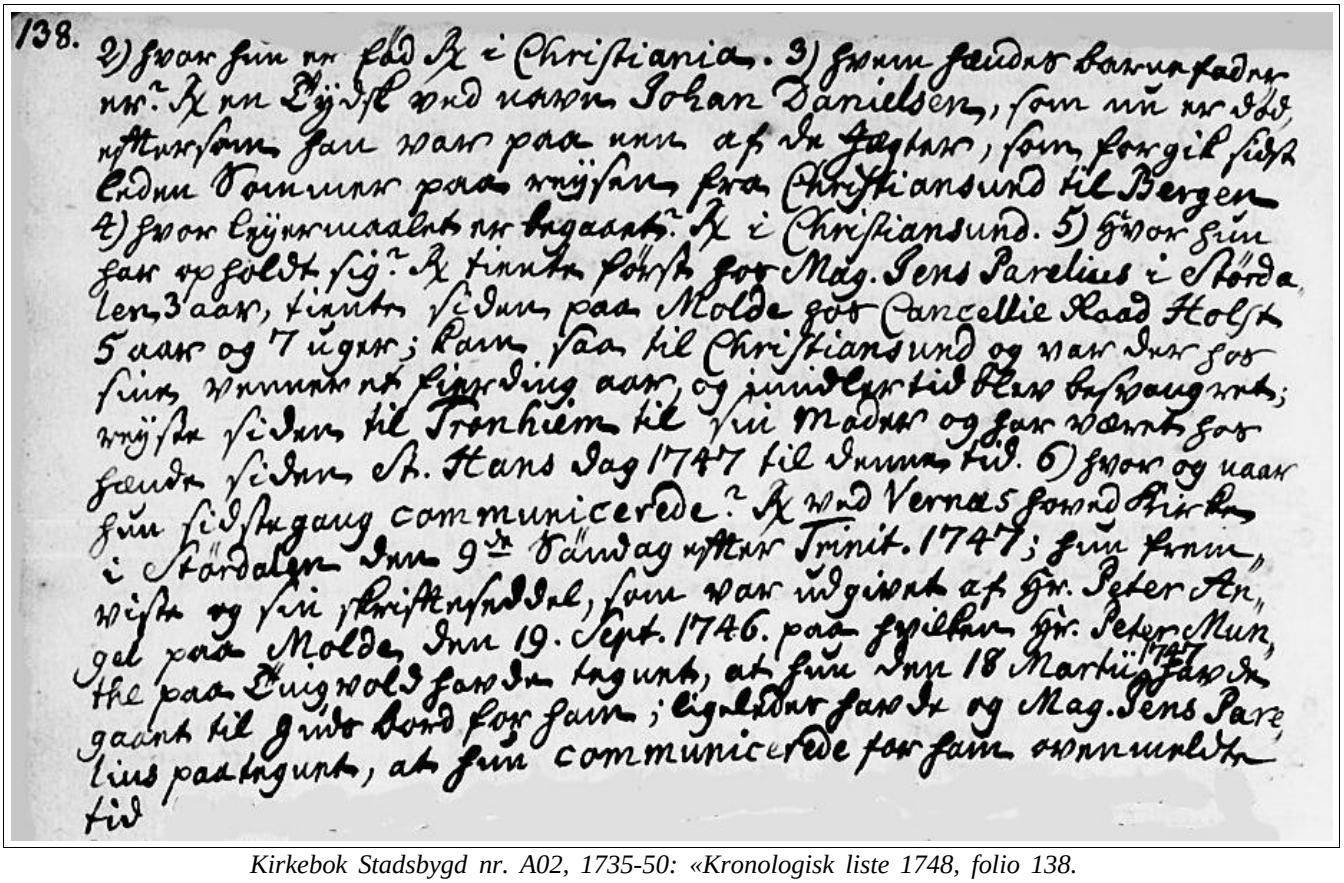

Kirkebok Stadsbygd nr. A02, 1735-50: «Kronologisk liste 1748, folio 138.

«2) Hvor Hun er født Rx i Christiania.

3) Hvem hændes Barnafader er? Rx en Tydsk ved navn Johan Danielsen, som nu er død, eftersom han var paa een af de Jægter, som forgik sidsteleden Sommer paa reysen fra Christiansund til Bergen.

4) Hvor Leyermaalet er begaaet? Rx I Christiansund.

5) Hvor Hun har opholdt sig? Rx Tiente først for Mag Jens Parelius i Størdalen 3 aar, tiente siden paa Molde hos Cancellie Raad Holst 5 aar og 7 uger; kom saa til Christiansund og var der hos sine venner et fierdinig aar, og imidlertid blev besvangret; reiste siden til Tronhiem til sin Moder og har været hos hende siden St. Hans dag 1747 til denne tiid.

6) Hvor og naar Hun sidste gang communicerede? Rx Wed Vernæs hovedkirke i Størdalen den 9de Søndag efter Trinit. 1747; Hun fremviste og sin skrifteseddel, som var udgivet af Hr. Peter Angel paa Molde den 19. Sept 1746, paa hvilken Hr Peter Munthe paa Tingvold havde tegnet, at Hun den 18 Martü 1747 havde gaaet til Guds Bord for Ham; ligeledes havde og Mag. Jens Pareluss paategnet, at Hun oommunicerede for Ham ovenmeldte tid.

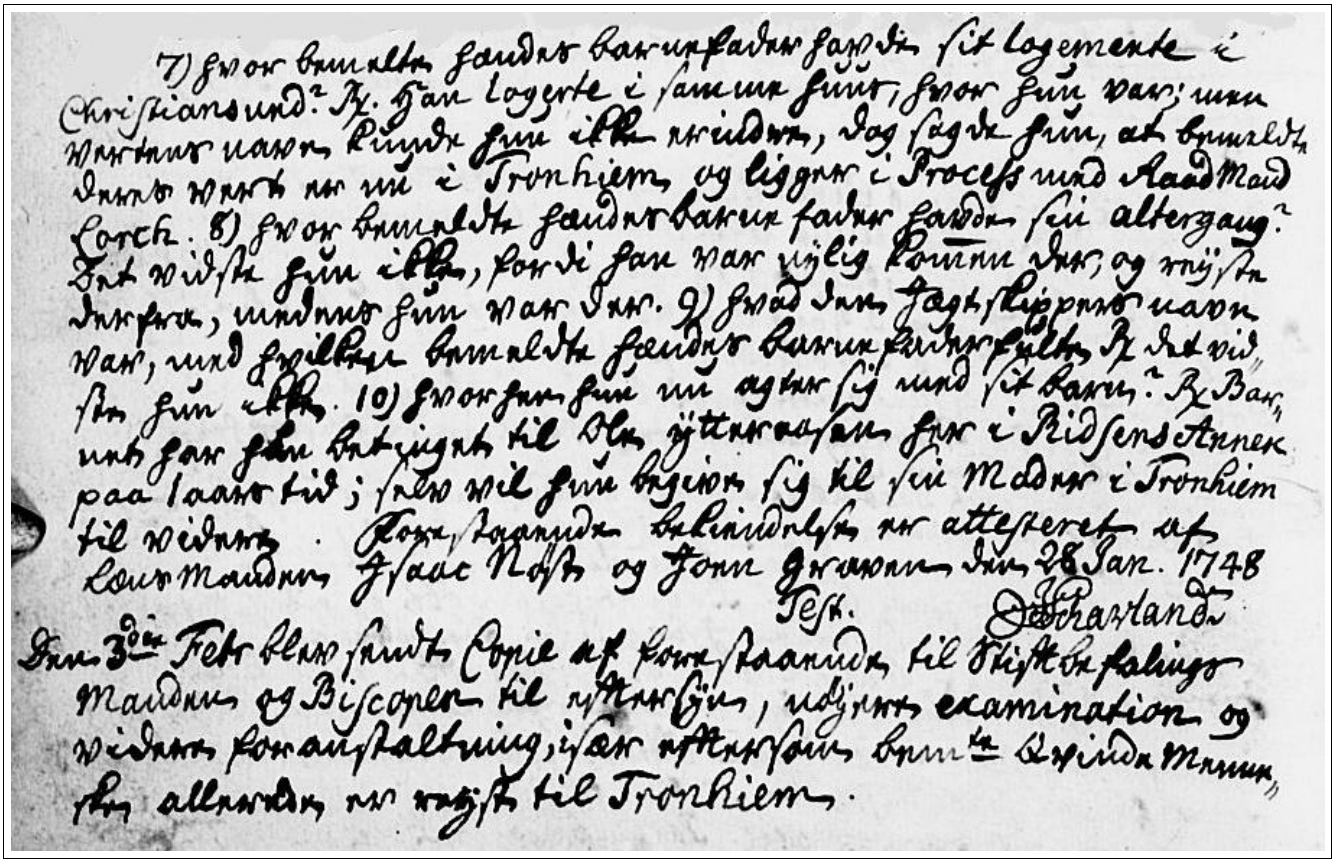

Kirkebok Stadsbygd nr. A02, 1735-50: «Kronologisk liste 1748, folio 138.

7) Hvor bemelte hændes Barnefader havde sit Logemente i Christiansund? Rx. Han logerte i samme Huus, hvor Hun var; men Wertens navn kunde hun ikke erindre, dog sagde Hun at bemeldte deres vert er nu i Tronhiem, og ligger i Process med RaadMand Lorch.

8) Hvor bemeldte Hænderbavne(?) fader havde sin Altergang? Det vidste Hun ikke, fordi han var nylig kommen der, og reiste derfra, medens Hun var der. 9) Vad dem Jægteskippers navn var, med hvilken bemeldte Hændes Barnefader fulte. Rx Det vidste Hun ikke.

10) Hvorhen Hun nu agter sig med sit Barn? Rx Barnet har hun betinget til Ole Ytteraasen her i Ridsens Annex paa 1 aars tid; selv vil Hun begive sig til sin Moder i Tronhiem til videre.

Forestaaende Bekiendelse er attesteret af Lænsmanden Jsaaac Nøst og Jonn Grawen den 28 Jan. 1748

Teft J Scharland

Den 3de Febr blev sendtCopie af forrestaaende til Stiftbefalingsmanden og Biscopen til eftersyn, nøyere examination og viderre foranstaltning, især eftersom bemte Qvindemenneske allerede er rejst til Tronhiem.»[333]

(Barn V:18)

Gift omkring 1719 i Trondheim (ST) med forrige ane.

VI:37 mf fm ff

Hans Olofsson Lainio. Husbonde. Levde 1716 i Lainio, Jukkasjärvi (Norrbotten). Død 1759 i Lainio, Jukkasjärvi (Norrbotten).

Hans ble født på Lainio i Jukkasjärvi sogn, men vi vet ikke når. Han var gift med Karin Matsdotter.

Ifølge manntallslister var han husbonde på halve nybygget Lainio mellom 1717 og 1755. I 1738 var utsedet på gården 1¼ tønne, og han hadde samme år 7 kuer. I 1755 skattet han 6 rd. som var den høyeste skatten i Jukkasjärvi forsamling.

I domsbøkene finner vi at han ble involvert i to tvister om fiskevann:

I 1716 besværer bonden Anders Andersson Karvonen i Antikarvo (Anttis) i Pajala sogn seg mot ham. Anders og Hans Olsson Lainios far, Olof Klemetsson Lainio, hadde i 1690 delt et fisketresk mellom seg. Anders klaget over at Hans ikke hadde betalt ham den avtalte årlige avgiften på 20 marker tørrfisk de siste 13 årene for å bruke Anders del av fisketresket. Nå krevde Anders at Hans skulle betale ham 1 lispund 6 skålpund tørrfisk i erstatning. Hans på sin side viste til en dom

333 Kirkebok Vår Frelsers kirke (Domkirken) i Christiania nr. 2, 1705-30, «Fødte og døpte» 1720, folio 192a. Kirkebok Trondheim Domkirke nr. A03, 1713-28: «Fødte og døpte», folio 361b (1722), folio 395a (1724), folio 424a (1725) og folio 485a (1728). Kirkebok Stadsbygd nr. A02, 1735-50: «Kronologisk liste 1748, folio 137-138. Alvin Andreassen, Billingstad (Januar 1999, trykt i Yggdrasil): Antonetta Andreasdatter Boisen (Boysen, Boyesdatter ets.) på gården Nord-Strømmen i Lenvika. Notat fra Ann-Carin Bøyesen. «Inngangskone» - Fra Wikipedia, den frie encyklopedi.

«för 22 åhr sedan tillbakers uti Häradzhöfding Grublens [Grubbs] tidh».
Ifølge denne skulle Anders ikke få mer enn 2 marker tørrfisk årlig. Retten kjente ikke til denne gamle dommen, og utsatte derfor saken til nestfølgende ting. I 1717 hadde retten funnet frem den gamle dommen, og fant at den ga Hans rett. Imidlertid anså retten seg tvunget til å dømme Hans til 1 daler «smt» i bøter, da han ikke var tilstede [«aldeles borta»] ved tingforhandlingen.

I 1747 trettet Hans sammen med kusinen Måns Mårtensson Lainio om fiskeretten i Vuolosjärvi med Erik Jönsson Juto i Tärendö.

Hans døde på Lainio i 1759.

«Wikipledia»-encyclopedin om svenske kreditivsedlar [kmt.] och transportsedlar [smt.]:

«Av alla girobankerna var det endast en, som förmådde utveckla sina depositionsbevis till verkliga sedlar, nämligen Sveriges Riksbank. Redan den av Palmstruch 1656 i Stockholm inrättade banken började 1661 utge sedlar, de så kallade kreditivsedlarna, dels å daler kmt, dels å daler smt, som anses ha varit det första verkliga sedelmyntet i världen. Kreditivsedelns likhet med senare tiders banksedlar visar sig dels däri, att dess innehavare hade att fordra ett visst belopp, vilket var liktydigt med att sedlarna vid anfordran inlöstes med det åsatta beloppet, dels däri att den lydde på jämna belopp (1 000, 100, 50 och 25 daler kmt eller 100, 50, 25 och 10 daler smt), dels däri, att beloppet var tryckt på sedeln, och slutligen däri, att varje sedel var numrerad samt underskriven av bankens tjänstemän.

Kreditivsedlarna blev emellertid snart oinlösliga, sjönk i värde och indrogs 1667. Samma år utgav Stockholmsbanken en kortare tid transportsedlar à 100 daler smt, tryckta på två blad (ett helt ark) av vanligt skrivpappers storlek med angivande, att viss person eller den, på vilken han med sedelns egenhändiga underskrivande och signet transporterade sedeln, hade att fordra 100 daler hos banken (en sådan sedel har ända till 28 tryckta transportformulär). När banken 1668 övertogs av rikets ständer, blev all slags sedelutgivning förbjuden. Detta förbud upprätthölls en tid framåt. Banken utgav visserligen insättningsbevis och, då de visade tendens att cirkulera, snart med uttryckligt förbud mot transport. Ett förslag av Ständernas bankodeputerade 1701 att få utge transportsedlar blev inte stadfäst av Kunglig Majestät. De så kallade myntsedlar, som på grund av penningbehovet utfärdades 1716-17, var inga banksedlar, utan statsobligationer, utgivna av kontributionsränteriet. Men genom en kunglig förordning 1726 började banken åter utge transportsedlar. De var inget annat än transportabla depositionsbevis, vari intygades, att viss namngiven person insatt en viss summa (till följd varav beloppet växlade och inte trycktes), och de fick sedan transporteras från man till man, men något tryckt formulär för transporten som på 1661 års sedlar förekom inte, utan transporten skulle helt och hållet skrivas.»[334]

(Barn V:19, Far VII:73)

Gift med neste ane.

Barn:

Mats [Matthias] Hansson Lainio Kierrisnæs. Født 02.10.1722 i Lainio, Jukkasjärvi (Norrbotten). Levde 1765 på Kierrisnæs, Målselv (TR). Død 1802 på Kierrisnæs, Målselv (TR). Begravet 19.01.1802 i Lenvik (TR).[335] (Se V:19).

VI:38 mf fm fm

Karin Matsdotter Lainio. Levde fra 1707 til 1734.

Karin og Hans hadde følgende barn:
Valborg, gift I. i 1737 med Mickel Mickelsson,
II. med Olof Jönsson Sagari i Piilijärvi, Jukkasjärvi sogn.
...09.1722: Hans, til gården Lainio nr. 1 - «Hannu», gift med Margit Eriksdotter Lainio, døde i 1785.
02.10.1722: Mats, til Kierrisnæs, gift med Dordie Henriksdotter Kemiläinen, døde i 1802.
24.12.1734: Anna, gift med Jöran Jöransson Stålnacke i 1762, døde i 1809 i Svappavaara, Jukkasjärvi. [336]

(Barn V:19)

Gift med forrige ane.

VI:39 mf fm mf

Henrik Matsson Kemiläinen. Klokker. Født 07.03.1694 i Norra Ijo, Ijo (Norra Österbotten). Flyttet 1716 til Jukkasjärvi, Jukkasjärvi (Norrbotten). Død omkring 1765 i Jukkasjärvi, Jukkasjärvi (Norrbotten).

Henrik var troligvis sønn til korporalen Mats Bertilsson Kemiläinen og hans hustru Kerstin Henriksdotter

334 Erik Johansson Kuoksu: Nybyggarsläkter i Jukkasjärvi och Enontekis fram till 1700-talets mitt (n.p.: Kuokso, Erik Johansson, 1999), side 17, Lainiosläkten I (Klemet Olofssons släkt). Erik Johansson Kuokso: Klemet Olofssons Lainios Släkt 1539-1930 (n.p.: Eget, 2005), side 44, Familj 143. Pål Gjerde: Fjeldstad i Salangen / Hansen-Mosli i Malangen.

335 Kirkebok Lenvik nr. 2: «Begravelser», folio 209.

336 Erik Johansson Kuoks:, Nybyggarsläkter i Jukkasjärvi och Enontekis fram till 1700-talets mitt (n.p.: Kuokso, Erik Johansson, 1999), side 17, Lainiosläkten I (Klemet Olofssons släkt). Pål Gjerde: Fjeldstad i Salangen / Hansen-Mosli i Malangen.

Klockare, og i såfall født 07.03.1694 i Norra Ijo, Ijo sogn, i nåværende Finland.

Han kom til Jukkasjärvi fra Österbotten i 1716 da han ble utnevnt til klokker i Jukkasjärvi sogn. Han skal da ha vært «läskunnig och med god röst». Han omtales i manntall frem til 1739, også med tilnavnene «Kemi» og «Klockare».

Henrik giftet seg med Sofia Nilsdotter Servio.

Han må ha vært en hendig mann. I årene 1731-41 fikk han i oppdrag av tingsretten å reparera tingkisten, oppruste sognefengslet, reparere tingstuemuren, samt å forbedre taket på tingstuen.

I 1747 vitnet han i tingsretten og ble oppgitt å være «af medelmåttig växt och utan synbart lyte», samt «En ährlig och trogen Kyrckjobetjent».

Henrik døde antagelig i 1765 eller 1766, dessverre mangler død- og begravningsbøkene for Jukkasjärvi mellom 1742 og 1792. Lensmannen Hans Stjernström og nemndemannen Filip Filipsson i Parakkavaara skulle i 1766 registrere hans eiendom, fordringar og gjeld ifølge domboken.

Zackarias Olsson Pappila i Jukkasjärvi fortalte i 1932 følgende sagn for den finske etnologen Samuli Paulaharju om Henrik [Paulaharju 32298 på SKS, Helsingfors]:

«Klockaren, som hade kommit från landsbygden, ursprungligen från Finland, bodde på Saari, där fanns inga andra gårdar. På ålderdomen orkade klockaren inte mer komma till kyrkan, utan skickade i stället sin son. Men sonen började svamla, och blev sinnesförvirrad. Då var man tvungen att uppsöka klockaren själv, och så snart han kom innanför dörren röt han för full hals, och psalmsången gick rätt igen. Det har sagts, att klockaren var bra på att sjunga psalmer».[337]

(Barn V:20, Far VII:77, Mor VII:78)

Gift med neste ane.

Barn:

Dordie [Dorothea] Henriksdotter Kemiläinen. Født 1722 i Jukkasjärvi, Jukkasjärvi (Norrbotten). Levde 1765 på Kierrisnæs, Målselv (TR). Død 1803 på Kierrisnæs, Målselv (TR). Begravet 11.12.1803 i Lenvik (TR).[338] (Se V:20).

VI:40 mf fm mm

Sofia Niklasdotter Servio. Levde fra 1704 til 1735.

Sofia var datter til Niklas Fransson Servio og Dordie Baltzarsdotter Thun.

Hun og Henrik hadde følgende barn:
1719: Nils, døde 1724 i Jukkasjärvi, Jukkasjärvi.
12.02.1721: Lisa, gift med Lars Larsson Kuokso, døde 13.11.1807 i Kuoksu, Jukkasjärvi.
1722: Dordie, gift med Mats Hansson Lainio, døde 11.12.1803 på Kierrisnæs i Målselv.
17.02.1723: Henrik.
04.08.1724: Nils.
01.04.1728: Mats, gift med Margareta Abrahamsdotter Stålnacke 25.12.1750.
18.07.1730: Sofia, gift med Mats Matsson Soppero 27.05.1750.
29.01.1733: Maria, muligens til Grunnes i Målselv og gift med kvenen Lars Hansen.
20.09.1735: Johan, gift med Brita Johansdotter Spett 21.10.1756, døde 21.10.1830 i Jukkasjärvi.

337 Erik Johansson Kuokso: Antavla för Jan-Erik Johansson Kuokso och Lisbeth Salomonsson (n.p.: Kiruna Amatörforskarförening, 2003), side 5, ID 66 og side 7, ID 132. Erik Johansson Kuokso: Klockarsläkten i Jukkasjärvi 1694-1930 (n.p.: Eget, 2005), side 6, Familj 2. Erik Johansson Kuoksu: Familjeregister för Pajala Socken, Kengis bruk och Torne Lappmarks nybyggen fram till 1760 II (n.p.: Kiruna Amatörforskarförening, 2003), side 82, familj 2. Pål Gjerde: Fjeldstad i Salangen / Hansen-Mosli i Malangen.

338 Kirkebok Lenvik nr. 2: «Begravelser», folio 210.

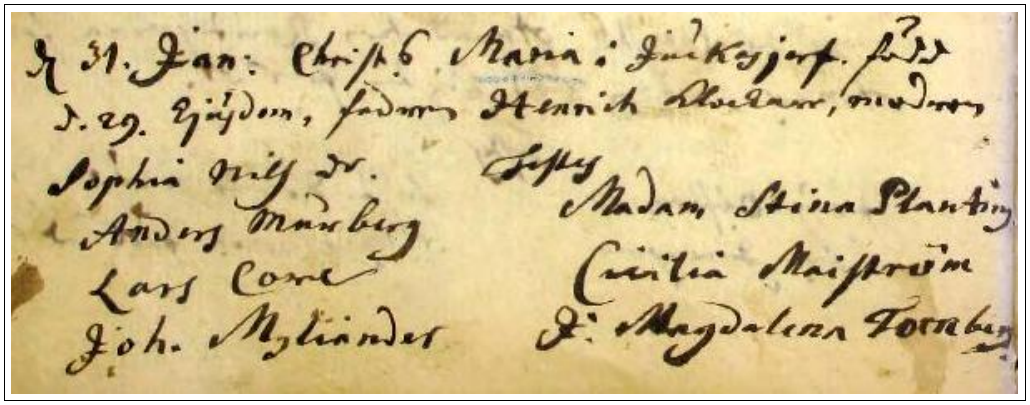

Kirkebok Jukkasjärvi nr. C2, 1719-51: Døpte 1733, bilde 97, folio 92.

«D. 31. Jan: Christ b Maria i Jiuckesjerf. född d. 29. Ejusdem [samma måned],
Fadern Henrich Klocker, modern Sophia Nilsdr.
Teftes: Anders Murberg, Lars Corl, Joh. Mylinder, Madam Stina Planting, Cicilia Maistrøn, J: Magdalena Tornberg». [339]

(Barn V:20, Far VII:79, Mor VII:80)

Gift med forrige ane.

VI:41 mf mf ff

Christopher Kielsen Strømmen. Festebonde og fisker. Født omkring 1688. Død 1758 på Strømmen, Tromsøysund (TR). Begravet 08.10.1758 i Tromsøysund (TR).[340]

Christopher var 12 år ved manntallet i 1702.

Han giftet seg med Abelone etter 1715. Det ble avholdt skifte etter Abelones mor det året, og Abelone var da umyndig.

Matrikkelforarbeidet i 1723 for «Hillesøe Tingsted» viser at Strømmen med Strømsfjord hadde en landskyld på 1 våg, 1 bismerpund og 12 merker. Christopher brukte 1 bismerpund 12 merker. Resten av gården ble brukt av hans mor og stebroren Ole.

Eksaminasjonsprotokollen viser:

339 Erik Johansson Kuokso: Antavla för Jan-Erik Johansson Kuokso och Lisbeth Salomonsson (n.p.: Kiruna Amatörforskarförening, 2003), s. 5, ID 66 og side 7, ID 134. Pål Gjerde: Fjeldstad i Salangen / Hansen-Mosli i Malangen.

340 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Begravede», folio 173.

Matrikkelforarbeidet i 1723, 181 Troms fogderi, Hillesøy tingsted - Eksaminasjonsprotokoll, folio 47b-48a.

«Nummer:
59.
Gaarde Nafne:
Strømmen med Strømsfiord.
Opsidders Tall:
3 opsider.
Proprietairs og Bøxel-Raadig:
Tromsøe Præsteboels Jord.
Huusmands Pladser:
2de Huusmands pladser som føder 2 Kiør 6 smaler.
Schoug og Setter:
Fornøden Brendeved.
Qvern og Fischerie:
Beleiligt til Fiskerie.
Situation og Beleilighed:
Tungvunden. Nordlent.
Sæd:
Saaer 2 tn. Byg.
Korn aufling:
4 tndr.
Hæste og Creature:
16 Kiør – 20 Sourer – 10 Geder – 3 Hester.
Huusmandens Creator er 2 Kiør – 6 Sourer.
Taxt effter Gamble Matricul [1 våg = 3 bismerpund (Pd.) = 72 bismermerker]:
1 - 1 - 12.

Forhøied:
1 - 1 - 12».

Utdrag fra den samtidige matrikuleringsprotokollen:

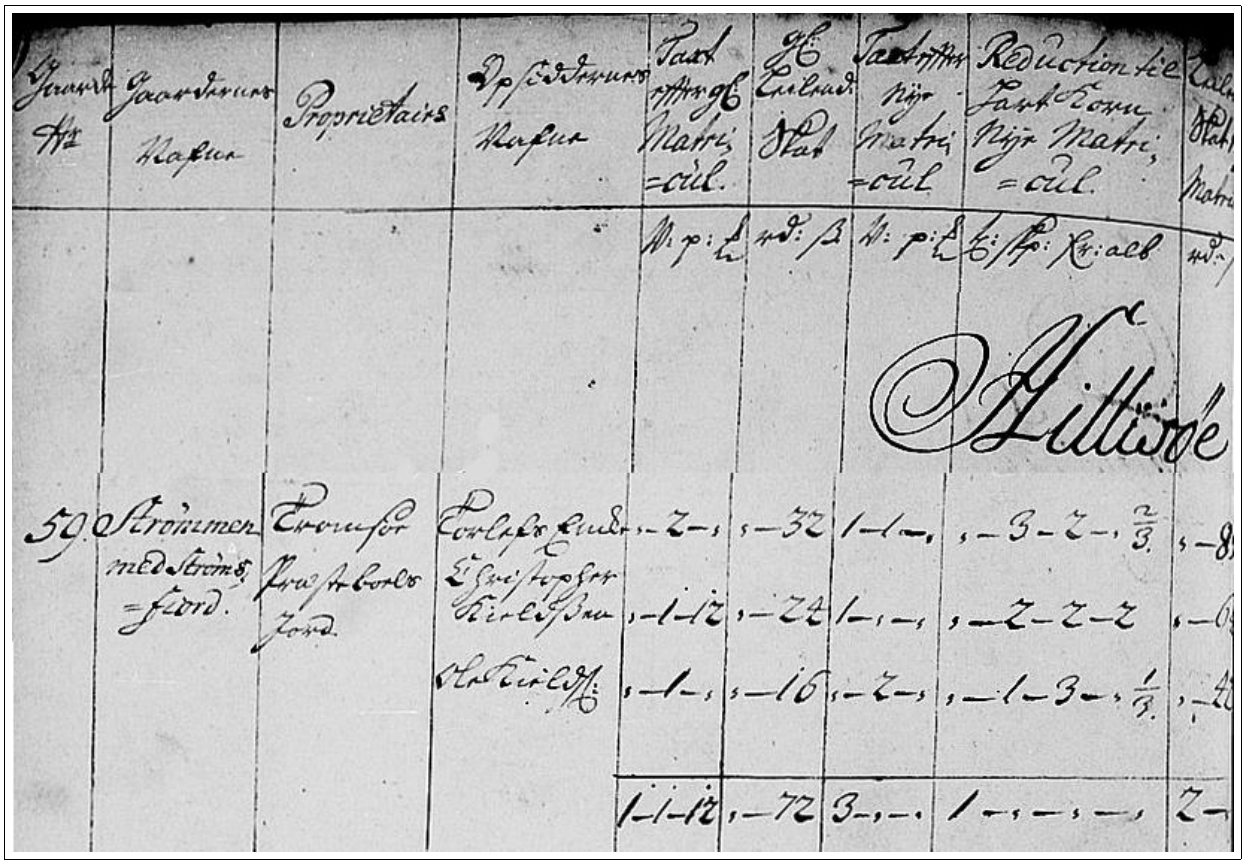

Matrikkelforarbeidet i 1723, 181 Troms fogderi, Hillesøy tingsted - Matrikkelprotokoll, folio 62b.

«Opsiddernes Nafne:
[1]: Torleifs Enke. [moren gift 2. gang med Torleif Erichsen]
[2]: Christopher Kieldßen.
[3]: Ole Kieldß: [Sønn til Torleif Erichsen]
Taxt effter Gl: Matricul [W: – Pd: – Mark]:
[1]: 0 - 2 - 0.
[2]: 0 - 1 -12.
[3]: 0 - 1 - 0.
[Sum]: 1 - 1 -12.
Gl: Leilending Schat [rDr: – Skilling]:
[1]: 0 - 32.
[2]: 0 - 24.
[3]: 0 - 16.
[Sum]: 0 - 72».

Christopher var fadder til en «Alett» i 1754 (Kirkebok 1753-78, folio 31). Han var fadder ved dåpen til Aleth, datter til sønnen Kiel, i 1757.

Christopher døde på Strømmen i 1758:
«XX Søndag efter Trinitat blev begraven Christopher Kieldsøn Strømmen Ætat 70 ann».

-->> Pric Kielsen Strømmen fikk datteren Henrica i 1760. Elen Kielsdatter var fadder (Kirkebok 1753-78, folio 46).[341]

(Barn V:21, Far VII:81, Mor VII:82)

Gift med neste ane.

Barn:

Kiel Christophersen Strømmen. Født omkring 1725 på Strømmen, Tromsøysund (TR). Død 1788 på Strømmen, Tromsøysund (TR). Begravet 11.10.1788 i Tromsøysund (TR).[342] (Se V:21).

341 Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, folio 181. Matrikkelforarbeidet i 1723, Hillesøe Tingsted, Eksaminasjonsprotokollens folio 47b-48a, Matrikuleringsprotokollens folio 62b.

VI:42 mf mf fm

Abelone Hansdatter Selnes. Levde fra 1705 til 1715 på Selnes, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Levde fra 1725 til 1757 på Strømmen, Tromsøysund (TR). Død før 1770.

Abelone var datter til Hans Tostensen og Anne Ottesdatter på Selnes i Ullsfjord.

I skiftet etter Anne Ottesdatter som ble avholdt på Selnes 12.07.1715, oppgis hun å ha en umyndig datter som het Abelone. Dette skifte kan derfor ikke bekrefte at «vår» Abelone var deres datter.

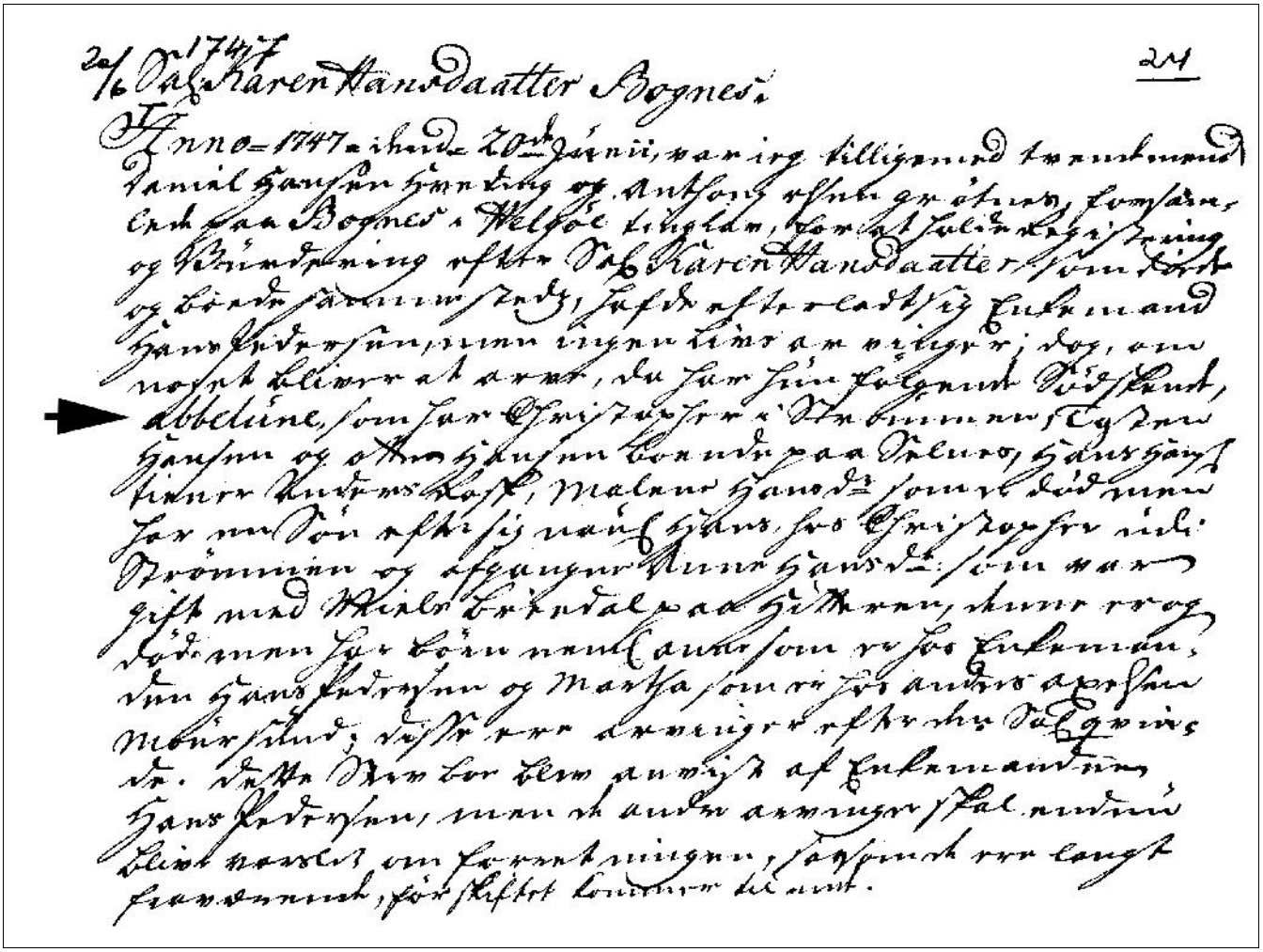

Skifteprotokoll Tromsø nr. 5, 1745-51, folio 24 (ikke mikrofilmet).

Imidlertid ble det også avholdt skifte etter Karen Hansdatter på Bognes i Helgøy tinglag den 20.06.1747. Av dette skifte fremgår det at Karens søster, Abelone, var gift med Christopher på Strømmen, og at to av hennes brødre fortsatt bodde på Selnes:

«Abbelune, som har Christopher i Strømmen,
Tosten Haansen og Otte(r?) hjemmeboende paa Selnes».

Abelone og Christopher hadde følgende barn (minst):
Ca. 1725: Kiel Christophersen, gift med Elen Andersdatter Kiil.

Hun var fadder da sønnen Kiel døpte datteren Aleth i 1757.

Abelone døde antagelig før 1770, da hun ikke er oppført i det «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder» som ble oppført pr. 15.08.1769. [343]

(Barn V:21, Far VII:83, Mor VII:84)

Gift med forrige ane.

VI:43 mf mf mf

Anders Hansen Kiil. Jekteeier. Levde 1715. Levde 1728 på Bakkeby, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Levde 1742 på Bentsjord, Tromsøysund (TR). Død omkring 1751 på Bentsjord, Tromsøysund (TR).

342 Kirkebok Tromsø: 1779-96: «Begravne», folio 163.

343 Skifteprotokoll Tromsø nr. 5, 1745-51, folio 24 (ikke mikrofilmet).

Anders var neppe født i 1702.

Hans foreldre, Hans Joensen Kiil og Ingeborg Andersdatter Moursund hadde slått seg ned på kremmerleiet ved Bentsjord mot slutten av 1600-tallet. Foreldrene omkom på sjøen i 1728. Selv bodde han da på Bakkeby i Ulsfjorden hos sine svigerforeldre, Morten Sørensen Hegelund og Inger Christensdatter Lorch. Skiftet etter foreldrene, som viste et stort underskudd, ble avsluttet 19.10.1729. Det fremgår av skiftet at Anders uten tillatelse hadde flyttet inn på Bentsjord:

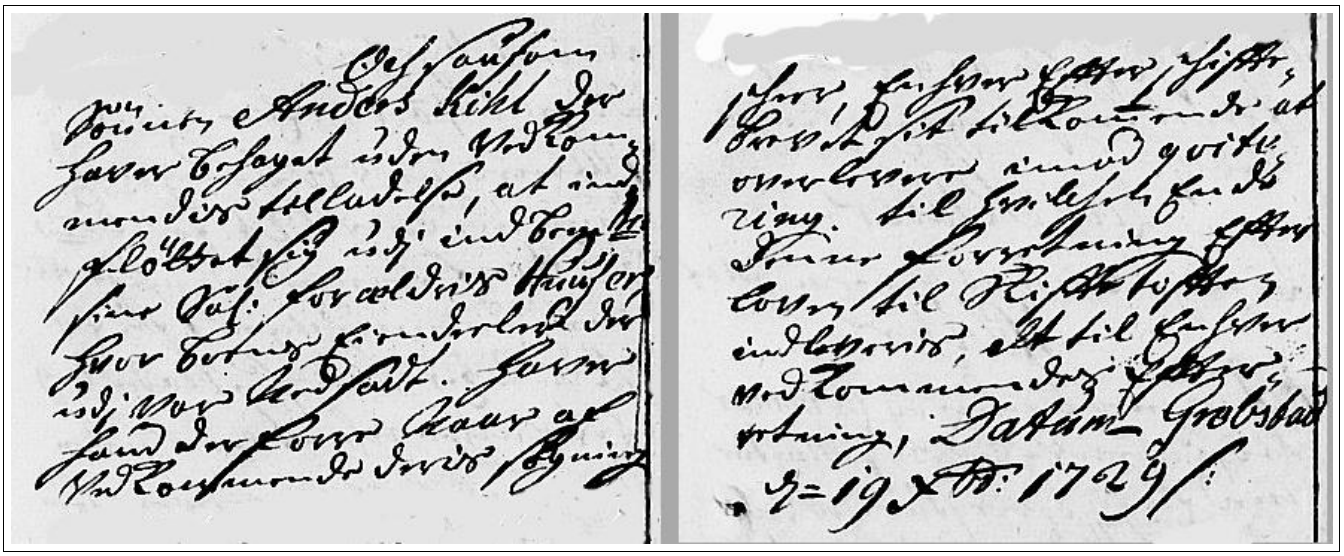

Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 331

«Och saasom Sønnen Anders Kihl der haver befoget uden vedkommendis tilladelse, at indfløttet Sig udj indbemlt: Sine Sal: forældris Huuser, hvor boens Eiendeeler der udj var Nedsadt. Haver hand derfore Naas af vedkommende deris Søgning scheer, Enhver Efter schiftebrevit Sit tilkommende at overlevere imod qvitering til hvilchen En ... forretning efter loven til Skifte ... indlevering, alt til Enhver vedkommendis Efterretning».

Anders overtok i 1740-årene jekta og bygdefarretten etter prosten, Henning Junghans d. e.

Fra Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra:
«Bergenshandel med lange tradisjoner

Nordsiden av Malangen med Balsfjorden hørte til Tromsø prestegjelds hovedkirke. Jektene som fór sydover til Bergen kom fra bestemte distrikter, enten deler av et prestegjeld eller hele prestegjeldet, avhengig av fiskemengden. Et slikt område ble kalt «bygdefar» og jekta omtalt som «bygdefarjekt». Organiseringen av bygdefar hadde lange tradisjoner. Da «Articler for Jægtebruget i Nord-Landene» ble utarbeidet i slutten av 1730-årene, lå det mer enn 300 års tradisjoner bak dem. De 12 artiklene ble ført i pennen av amtmann Ove Scheldrup, datert i Vågan i Lofoten i 1738 og godkjent ved Kongelig reskript 06.03.1739.»

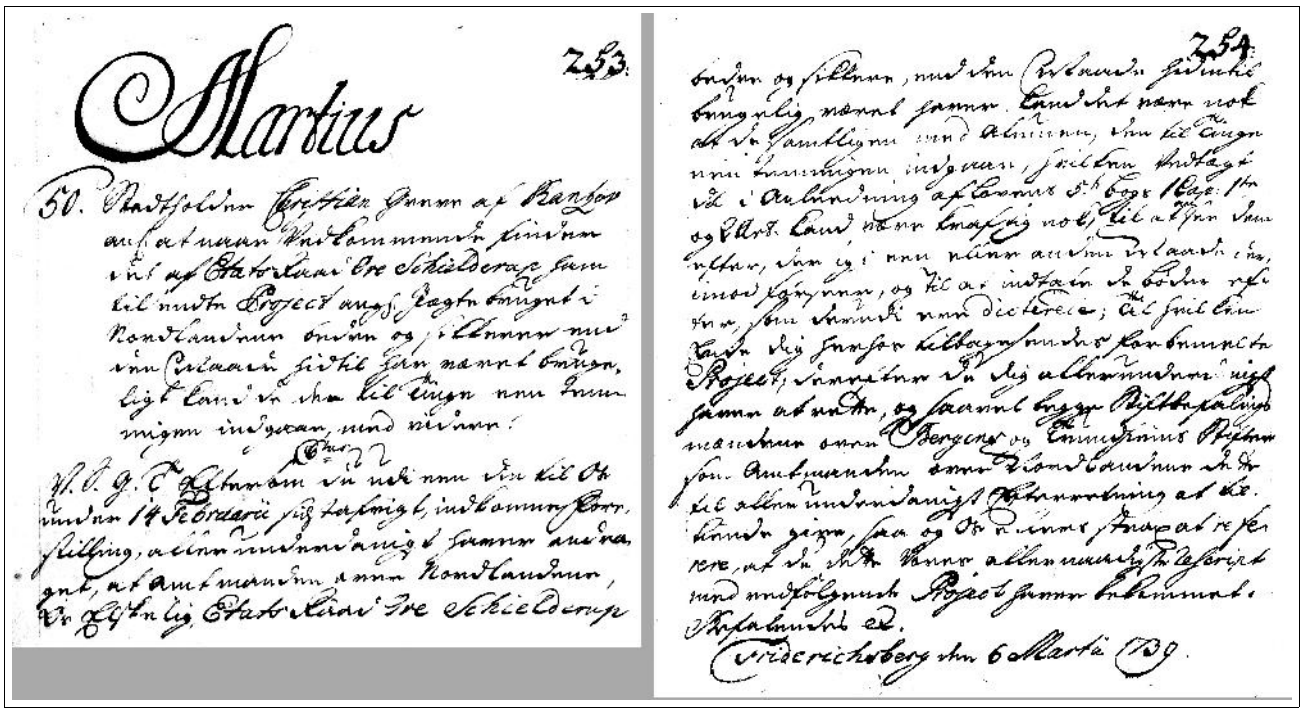

Utdrag av kongebrev i Danske Kanselli - 06-03-1739 (Danske Kanselli 1572-1799, F/Fc/Fca/Fcab/L0028 Norske tegnelser, 1738-40, folio 253a+254a).

«Jekteartiklene sa at jektebruket skulle være et bondebruk. Embedsmennene skulle således ikke ha noen generell adgang til å drive jektefart. Virkeligheten viste imidlertid at det ikke var slik. Både fogder, prester og sorenskrivere drev med jektebruk. Således hadde fogden, Jørgen Wang, to jekter. Det samme hadde Andreas Tønder da han var fogd. Presten Henning Junghans var også jekteskipper som de kaltes, disse som eide jekter og som drev jektefart.»

«I en oversikt som finnes for 1631-32 da fogdene begynte å innkreve jekteskatt, var det 100 jekter i hele Nord-Norge. Av disse var 12 jekter fra Tromsø len, altså fra området mellom Malangen og Brynilden. Til sammenligning var det 19 bygdefarjekter i Senja len samt 2 borgerjekter som tilhørte Bergensborgere som hadde vært og handlet i Senja len. 20 år senere var antallet jekter i hele Nord-Norge redustert til 79, noe som skyldtes tunge skatter og magrere vilkår for alle. Lensherren over nordlandene, Preben von Ahnen, var i 1648 bekymret for at «den gemene mand» ville få vanskelig med «at faa deres fisk [til Bergen] og hvad de have at forhandle tilbage». Skipper- og styrmansskatten falt så tungt for mange at jektene gikk til opphugging, og lensherren fant det nødvendig å si ifra. Antallet jekter fortsatte å gå tilbake. I Senja len, senere fogderi, var antallet jekter redusert til 15 i 1725, til 11 i 1745, og i 1808 var det bare 8 jekter tilbake. Utviklingen i Tromsø fogderi var den samme. I et «Pro Memoria» datert Karanes (i Lyngen) 28.05.1785, tok proprietæren, Georg Ulrich Wedel Wasmuth, opp disse problemene:

I Lyngen var det ingen jekt siden Johan Hysings død.
I Kjosen holdt gjestgiveren jekt.
I Carlsøy hovedsogn var det 3 jekter.
I Helgøy anneks var det 1 jekt, mens det i Tromsø sogn var
«2de Jægter een Skipper tilhørende, og samme er Gjæstgiver, og Proprietær».
I «Hillesøy Aneks under Lenvigen, men Tromsø gods tilhørende» var det «Een Jægt».

Tilsammen var det da i 1785 igjen 8 jekter i fogderiet. Det var de 3 siste jektene, Tussøyjekta og Bentsjordjektene, som våre forfedre først og fremst var knyttet til. Ifølge N. A. Ytreberg benyttet malangsværingene Tussøyjekta, men det må ha vært på et tidlig tidspunkt. På 1700-tallet vet vi at malangsværingene hørte inn under bygdefaret i Tromsø Hovedkirkes sogn.»

Jekt med tørrfisk - «De fleste forsyner sine Huser med Mel, som hentes fra Bergen en temmelig del, så meget som jektene bærer.» (Petter Dass)

Allerede ved sommertinget i 1742 fortalte almuen at Henning Junghaus hadde solgt sin jekt til Anders, selv om denne først 16.06.1744 ble skjøtt til Anders og lest på tinget i 1645:

«Anno=1742 Den 2den Juny blev paa Elvevold holdet det Sædvanlilge Sommerting Med Helgøe tingsteds Almue. Ved Retten Presiderede udj Kongl: Mayts: foget Sr Andreas Tønders Absens, hans Beskiechede fuldmegtig Tienner Mons: Knud Aslou, Saa blef og i Retten tilligemed Sorenskriveren Asmus Rosenfeldt betiendt af Eftterfølgende laugRet, Nemlig ...»

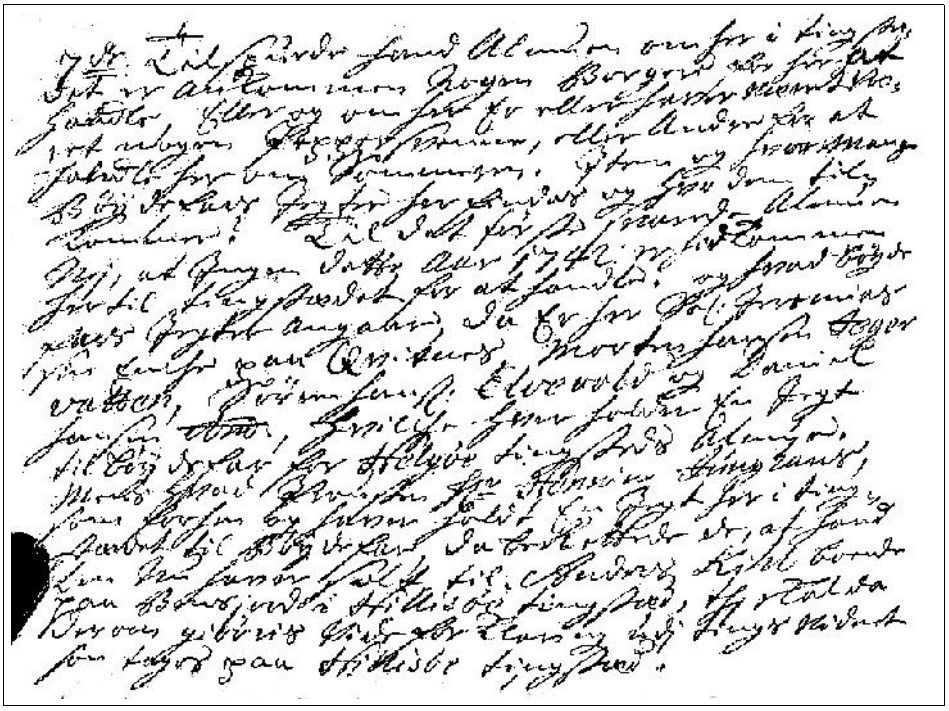

Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 199b.

«7de Tilspurde hand Almuen om her i tingstædet er ankommen Nogen Borgere for her at Handle, Eller og om her Er eller haver været nogen Peppersvenner, eller Andre for at handle her om Sommeren. Item og hvor mange Bøydefars Jegter her findes og hvor dem tilkommer? Til det første svarede Almuen Nej, at Ingen dette Aar 1742 er hidkommen her til tingstædet for at handle. og hvad bøydefars Jegter angaar, da Er her Sal: Jeremiassen Enche paa Qvitnes, Morten hansen Jegervatten, Søren hans: Elvevold og Daniel hansen ibid:, Hvilche hver holder En Jegt til bøydefar for Helgøe tingsteds Almue.

Mens hvad Prousten Hr Henning? Junghans, som forhen og haver holdt En Jegt her i tingstædet til Bøydefar, da berettede de, at hand ? Nu haver solt til Anders Kihl boende paa Bensjord i Hillesøe tingstæd,

thj skal da derom giørris vide forklaring udj tingsvidnet som tages paa Hillesøe tingstæd.»

Henning Junghans satt med bygdefarretten i Tromsødistriktet (hovedsognet). Ved skjøte datert 05.10.1744 solgte Junhans jekta og bygdefarretten til Andreas Hansen Kiil for 298 Rd. Curant. Skjøtet ble lest på tinget 14.06.1745, og da ble også bygdefarretten som Andreas Kiil hadde fått «overdratt i skjøtet, fredlyst», men med følgende tilføyelse: «saa fremt ingen andre har lovligere adkomst dertil end hand.» Nå hadde altså bygdefarretten og fortjenestemulighetene havnet på Bentsjord:

«Denne igiennemdragen, og af mig forseiglet Bog, Som indeholder Et hundrede, halvfemteSindsTive og et Blade authoriseret till en Ting Protocoll for Kongl: Majts Sorenskrivere udj Tromsøe fogderi, Sr Wilhelm Thomessøn; Og naar denne Ting- eller Justitz Protocoll er brugt i 3de aar, maae hand Sig med en anden igien forsiune.

Storfoshengaard d 12 Aprilij O. Schelderup.

1745

Dend = 14de Junii nest efter blev paa gaarden Elvevold holdet almindelig Sommer og ledings bergs ting paa Gaarden som melt er, for Helgøe Tinglavs Almue, hvor da Retten blev af mig Soerenskriveren Thomæsøn administreret tilligemed eftterskrevne Eedsvoren laugrettsmend, ...

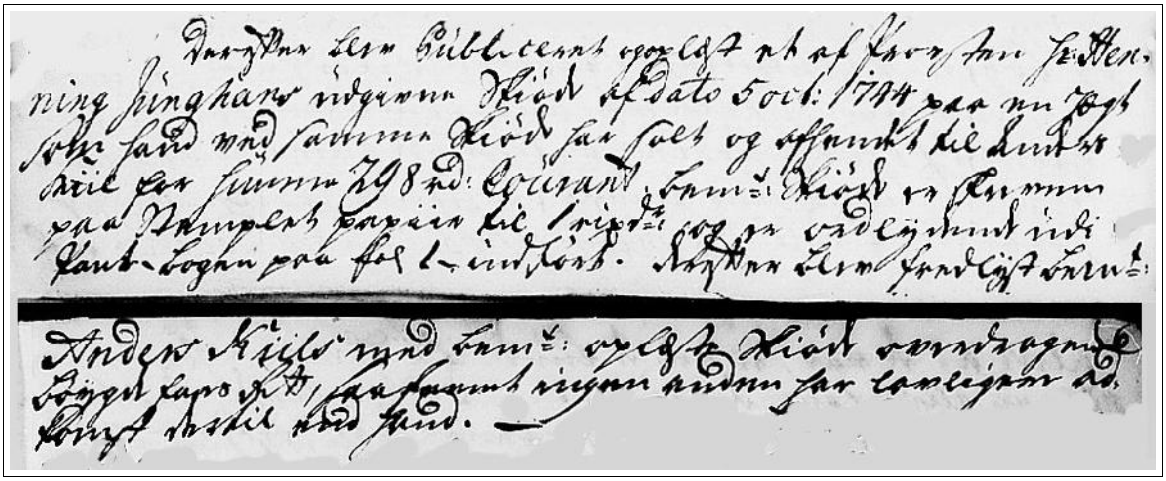

Tingbok Senja og Tromsø nr. 48, 1745-60, Helgø tingsted, folio 5b-6a.

«Dereftter blev Publiceret og oplæst et af Provsten Herr Henning Junghans udgivne Skiøde af dato 5 oct: 1744 paa en Jægt som hand med samme Skiøde har solt og afhendet til Anders Kiil for summa 298 rd: Courant bemelte

Skiøde er skreven paa Stemplet papiir til 1 rixdr: og er ordlydende udi Pant-bogen paa fol 1 - indført. deretter blev fredlyst bem.

Anders Kiils med bemelte oplæste Skiøde overdragen bøygde fars Ret, saafremt ingen anden har lovligen adkomst dertil end hand.»

Fra Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra:
«Bergenshandel med lange tradisjoner

Etter at jekta og bygdefaret ble overtatt av Anders i 1744, ble Bentsjord jekteleie og skipningssted for både malangsværinger og balsfjordinger. Det kan vi også se av skiftematerialet. Etter at Anders døde i 1751 overtok hans enke en tid før Moursund kom til og overtok. Fra 1770-årene av og utover til 1802 stammer samtlige registrerte jektekladder fra Hans Moursunds jekter på Bentsjord. Hans Andreas Moursund døde forøvrig i 1802.»

Anders møtte på sommertinget i 1746 for Anders Andersen Moursund i et forbindelse med brudd på Trondheimsborgernes mel- og brennevinsprivilegier:

«Anno 1746 dend = 9de Junii, Holdtes almindelig Sommer og Leedings- bergs ting paa gaarden Elvevold med Helgøe Tinglavs Almue, hvor da Retten blev administreret af mig Sorenskriver Thomæsøn, tilligemed efterskrevne Eedsvorne Laugrettemend neml: ...»

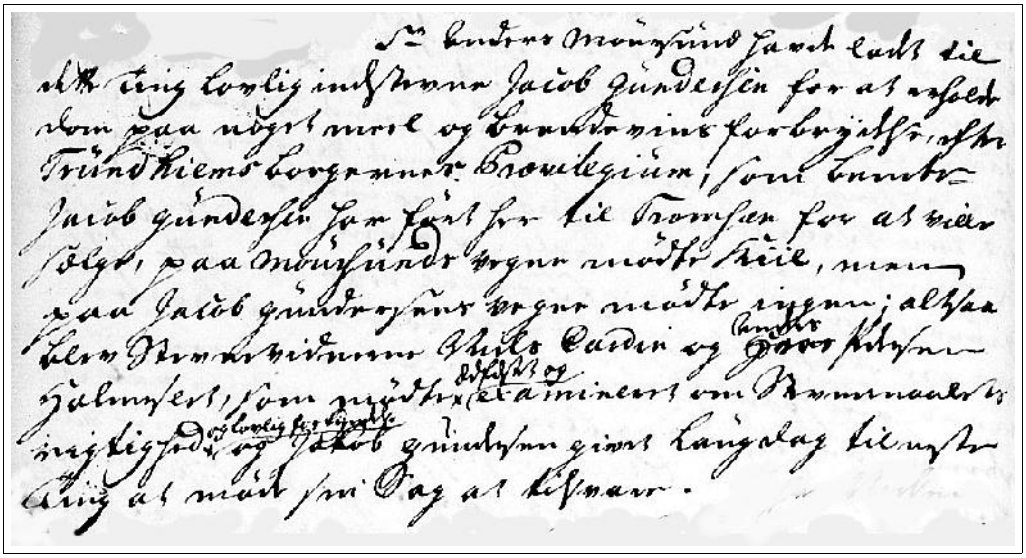

Tingbok Senja og Tromsø nr. 48, 1745-60, Helgø tingsted, folio 23b.

«Sr Anders Moursund havde ladet til dette Ting lovlig indstevne Jacob Gundersen for at erholde dom paa noget meel og brendevins forbrydelse, efter Trundhiems borgernes Prævilegium, som bemelte Jacob Gundersen har ført her til Tromsen for at ville sælge, paa Moursunds vegne mødte Kiil, men paa Jakob Gundersens vegne mødte ingen; altsaa blev Stevnevidnerne Niels Cardin og Anders Pedersen Holmeslet, som mødte ædfæstet og examineret om Stevnemaalets rigtighed og lovlig forkyndelse og Jakob Gundersen givet Laugdag til neste Ting at møde sin Sag at tilsvare.»

Behandlingen av privilegiesaken fortsatte ved neste sommerting:

«1747 Dend = 5te Junii nest efter blev paa Gaarden Elvevold holdet almindel: Sommer og ledingsbergs ting med Helgøe tinglavs almue, Retten blev administeret af mig Sorensk: Thomæsøn tilligemed efterskrevne Eedsoevne laugrettesmænd, nemlig ...

Trundhiems borgeren Sr: Anders Moursund havde ved den af mig afv: Høst den 2den Nov: udstedet laugdagsforeleggelse lade indvarsle Jakob Gundersen, formedelst hand har ført her til fogderiet endeel brendeviin og Kornvahrer hvilket hand formeener at faae dømt til Confiscation, hvor om paa fol: 23 er indført. Citanten bemelte Moursund mødte og ædskede Sagen i Rette, og fremlagde den bemelte af mig udstædede laugdag med forkyndelses paaskrift af de tvende mend Niels Cardie og Niels Nielsen tommasjord samme befandtes at være forkyndt for Jakob Gundersen lovl: og forsvarlig tiid, den blev og inden Retten af fogden autioenheret til 12 sk. paa Jakob Gundersens vegne mødte hans broder Christopher Gundersen, som svaret til Sagen. Sr: Moursund fremlagde sin skriftlig paastand at det gods hand havde anholt og arresteret for Jakob Gunders: maatte blive dømt Confiscabel og at erstatte Sagens omkostninger med 16 rd: viidere protesterede hand og for Længere ophold og udsættelse i Sagen; samme paastand bliver ordlydende i acten indført. Jakob Gundersen blev tilspurt hvad hand hafde til forsvar for sin broder? svarede: at hand formoeder at saasom hans broder J: Gunders: ikke er befunden at handle dermed, at hand da maa beholde samme gods: Sr: Moursund blev af Retten tilspurt om hand har nogen arrest forretning, over samme af ham anholte gods, at producere i Retten, svarede: ikke vidre end hand sagde at tvende mend som giorde arresten, var nu ikke nærværende, saasom de ere sygelige, men en mand ved navn Erik Nielsen sagde at hand havde hørt af den ene mand naul: Lars Knudsen, at hand sagde at have giort arrest paa godset, og den anden mand som arresten havde giort nemlig Kristopher kieldsen som nu er i findmarken, havde hand hørt at hans Hustru sagde at hendes mand Kristopher Kieldsen var med Lars Kieldsen at giøre denne arrest. nok af mig spurt Erik Nielsen om hand ikke havde hørt af dem hvorleedes de arresterer godset og hvor de det arresteret, svarede Nej, hand det ikke havde hørt, men Citanten sagde derpaa strax at det blev arresteret da det var opkastet af Jægten og var kommen i baaden, nok spurt Moursund

hvormeeget godset er og hvad slag: svarede: at det var 3 tdr: brendevin og 21 tønde Korn af Rug, malt og byg, nok spurte Citanten hvor godset er beliggende? svarede hos ham sielv i hans egen huus. Parterne blev begge tilspurte om de havde noget viidere i Sagen at svare eller indføre lod? hvorpaa de begge svarede Nej men Jubmitterede denne Sag til Rettens kiendelse, og moursund formoedet at de den af Kongens givne privilegier maatte blive haandhævet. udi denne Sag er da saaleedes dømt og afsagt: Jakob Gunders: bør at beholde det af hannem afv: 1746 aars første Stevne udi A: Kils Jægt norførte Korne vahre og brendevin, som hannem af Sagsøgeren skadesløs bør tilbage leveres, efterdi J. Gunders: ej virkel: er befunden med sine vahre at handle eller dermed i bøndernes Gaarde omstrippet, og der afhent: betrædet, men i den sted paa Bentzjordens Kræmmerleje er bleven straxen ved ankomsten anholt, og der beroende; eller og, ombemelte J: Gundersen paa foregaaende lovformelig Interdictum erkyndigelse om de trundhiems borgerne allern: forunte prævilegie des, u-agtet havde erklæret sig med sit medførte gods at handle og vandle, hvorom entet til beviis udi Retten er produceret, da det billigen i følge den Kongl: allern: udgagne forordning af 7 aug: 1697 kunde have været ved Rettens Middel Seqrehtreret uden dermed paa en egen maade at have omgaaet, saasom desangaaende ingen af Rettens Middel forfattet ordentz arrest forretning ved Sagens procedur er incinueret, saa at denne arrest ikke kiendes Juragemæs: men bør ophæves. Derimod, for at haandhæve de af Hr Mst: trundhiems borgerne allernaadigst meddelte prævile? gier og friheder, og for at forsvare borgernes Lovlige handel og næring; saa bør benefnte J: Gundersen aldeles ikke hverken lidet eller meeget her i fogderiet med sit gode at handle, men hand bør enten at føre det af districtet igien, eller for billig værd at sælge det til de handlende, hvem hannem selv Lyster, for dermed hvad Korne vahrene angaar, om vinteren at undsætte fattig folk i følge forordningen af 7 aug: 1697, naar ingen undsætning i Borgerlejerne er at bekomme, paadet hand med samme sit gods og handling ikke i nogen maade skal være Sr: Moursund til mindste fornærmelse udi hans prævilegeret handling og lovlige næring. i det øvrige kand J. Gunders: som en løs person, nære sig af sit forrige Søevæsen, og ej, som en løsgænger her i fogderiet at præjudicere andre i det som de alleene er forundt og prævilegeret at nære sig af. Sagens omkostning angaaende, da bliver ingen af parterne heri anden noget skyldig. Sr: Moursund begierede Dommen beskreven.»

Fra Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra:

«Jektefarten og dagliglivet

I 1748 stevnet Anders Kiil på Bentsjord noen av håseterne som hadde seilt med ham til siste stevne i Bergen for tyveri av fisk. Anders hadde mistanke om at håsetterne sto bak tyveriene, som angivelig skulle ha skjedd på Bryggen i Bergen. To av håsetterne som er nevnt, var fra Malangen, Lars Jensen Spildra og Ole Mogensen fra Andsnes. Ordet «håsete» kommer av det gammelnorske ordet «Hàseti» som betyr rorskar, mannskap.

En Jakob Olsen vitnet i saken. Jakob hadde reist med Daniel Hansen Langesunds jekt til siste stevne forleden år. Kiils jekt lå Daniels jekt «tætt hos i baugen» og etter at Daniels jekt var losset, så håsetterne der at det lå endel «ukjent fisk» ombord på denne jekta. Denne kom ei kone og hentet i sitt forkle. Det var mistanke om at fisken var kommet fra Kiils jekt. Ingen hadde imidlertid sett hvor fisken kom fra. Deres jekt var losset for fisk og andre fiskejekter lå ikke i nærheten.

En Ole Bastiansen vitnet også i saken, han hadde vært håsetter på Kiils jekt og kunne fortelle:
«Da de havde opskibet en del fisk af Kiils Jægt, blev der noget overvægt paa nogle partier fisk, men hand veed ikke hvor meeget, men Kield Christophersen som og var en Haasetter leverede hand noget Kiils fisk som hand solte i byen til en god øl hos Jokums Giestz, hvorfor hand bekom én mark, en annen dag Leverede Hans Simons som og var med Kiil, en ½ vog fisk omtrent, hvor for han fik en mark hos en kone i Byen, og de andre Haasettere sagde hand og at have solt saa megen fisk af overvægt paa partier at det beløb 8 mark, som blev byttet imellom 8te Haasettere, og bekommet 1 mark til mands, viidere opplysning kunde man ikke faae om denne handel denne gang.»

Anders sa at han hos Daniel Hansens tjener, en dreng som hadde vært håsetter, ville få flere opplysninger. Derfor ville han la denne innstevne til første ting i Langesund, «for at faa hans oplysning». Her kom ikke saken opp, da Anders uteble fra tinget. Heller ikke senere er saken fulgt opp, antageligvis fordi Anders ble syk og døde.»

Skiftet etter Anders ble avholdt 15.10.1751:

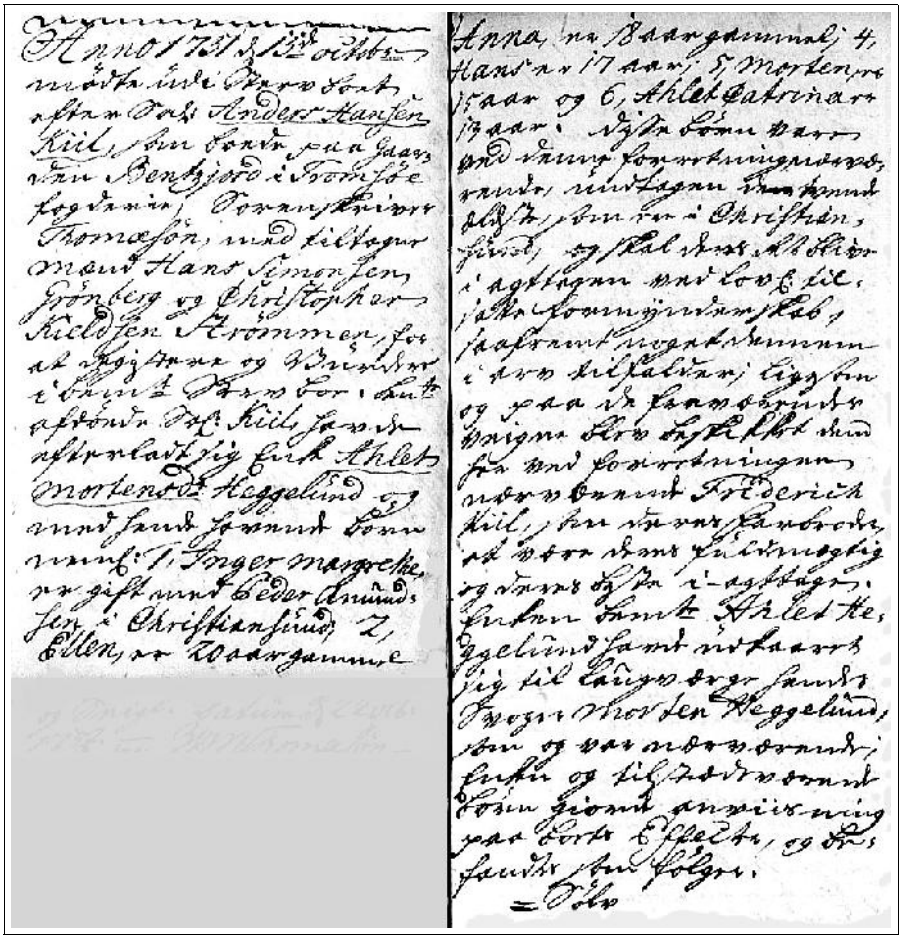

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 5 - Tromsø distrikt (skifteutlodningsprotokoll nr. 140), 1751 -70, folio 29-30.

«Anno 1751 d 15de octobr. mødte udi Sterv boet efter Sal: Anders Hansen Kiil, som boede paa Gaarden Bentzjord i Tromsøe fogderie, Sorenskriver Thomæsøn, med tiltagne mænd Hans Simonsen Grønberg og Christopher Kieldsen Strømmen, for at Registrere og Wurdere i Bemt. Sterr boe, bmt. afdøede Sal: Kiil har .. efterladt Sig Enke Ahlet Mortensd. Heggelund og med hende havende børn neml.

1. Inger Margrethe er gift med Peder Amundsen i Christiansund.
2. Ellen er 20 aar gammel.
3. Anna er 18 aar gammel.
4. Hans, er 17 aar.
5. Morten, er 15 aar og
6. Aleth Catrina er 13 aar.

...

Disse børn vare vid denne forretning nærværende, undtagen den ældste, som var i Christiansund, og skal dens Ret blive i agttagen ved lovl: tilsatte formynderskab, saafremt noget dennem i arv tilfalder, ligesom og paa de fraværendes veigne blev beskikket den her ved forretningen nærværende Frideriik Kiil, som deres Farbroder at være deres fuldmægtig og deres beste i-agtage. Enken bemt. Ahlet Heggelund samt udkaaret til Laugværge hendes Svoger Morten Heggelund som og var nærværende; Enken og tilstedeværende børn giorde anviisning paa boets Effecter og befandtes som følger:

...»

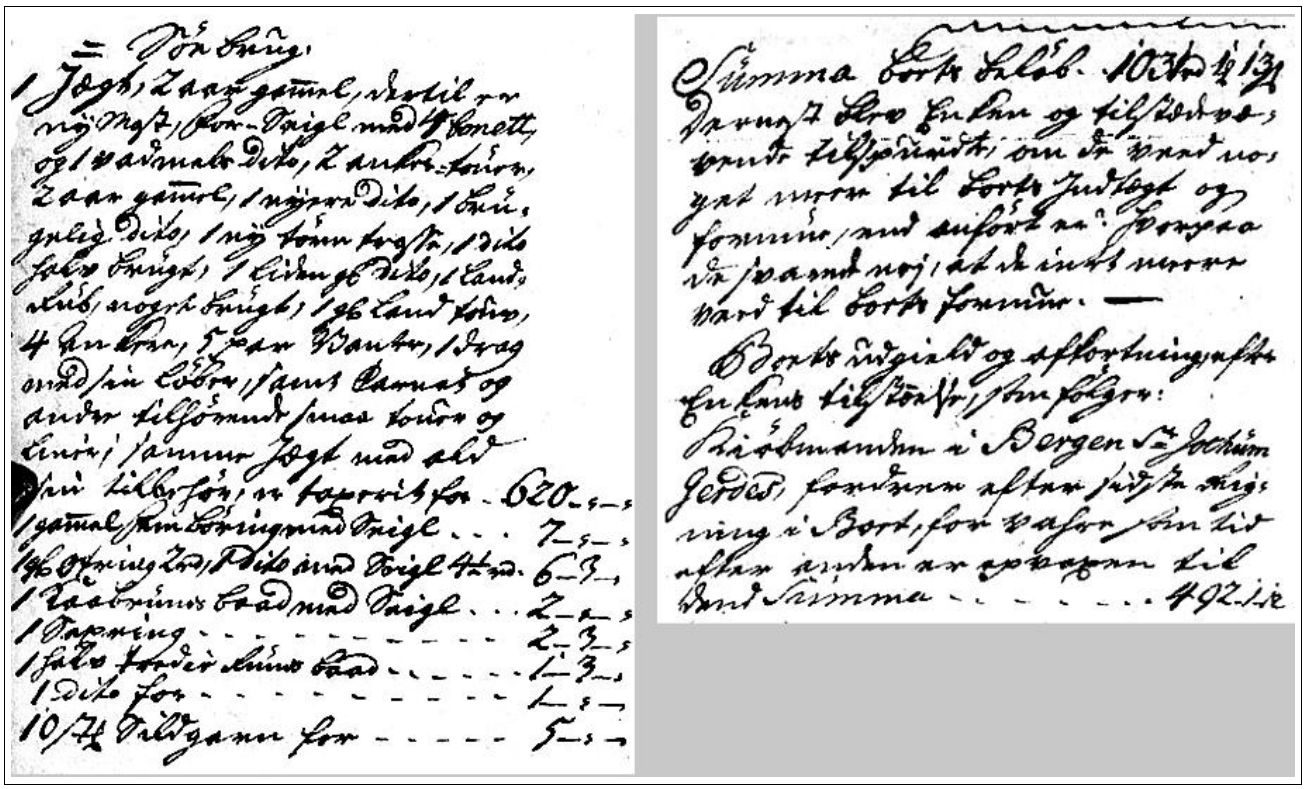

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 5 - Tromsø distrikt (skifteutlodningsprotokoll nr. 140), 1751 -70, folio 31 og 32.

«= Søbrug.
1 Jægt, 2 aar gammel, dertil er ny Mast, For-Seigl med 4 Bonett og 1 wadmels Dito, 2 andre- touer, 2 aar gammel, 1 nyere Dito, 1 brugelig Dito, 1 ny tøve(?) troste, 1 dito halv brugt, 1 liden gl. dito, 1 Land Rub(?) noget brugt, 1 gl. Land tønne, ...
for 620 rd.
...
Summa boets Beløb 1031 rd 1 mark13 ß.
Dernest blev Enken og tilstædevarende tilspurdte, om de veed noget meer til Boets Indtægt og Formue, end anført er? Hvorpaa de svarede nej, at de intet meere veed til Boets Formue. –
Boets udgield og afkortning, efter Enkens tilstøelste, som følger:
Kiøbmanden i Bergen Hr. Jochum Gerdes fordrer efter sidste Regning i Boet, for vahre som tid efter anden er opvoxen tl dend Summa ..... 492-1-12.
...-»

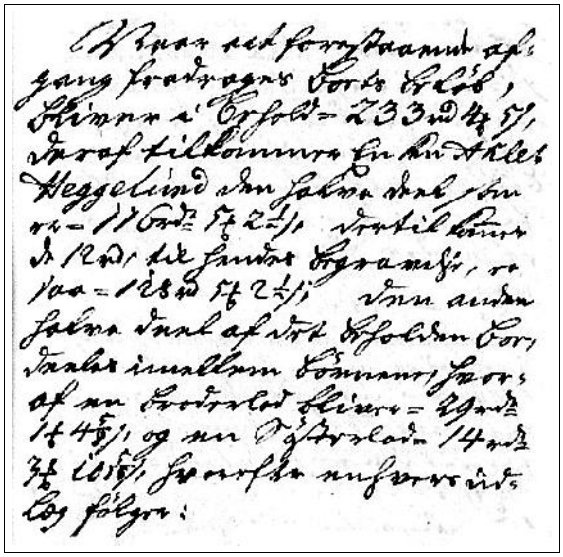

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 5 - Tromsø distrikt (skifteutlodningsprotokoll nr. 140), 1751 -70, folio 34.

,«Naar alt forestaaende afgang fradragen boets beløb bliver i Behold 233 rd. 4 mark 5 sk.
Deraf tilkommer Enken Ahlet Heggelund den halve deel som ero 116 rd. 5 mark 2½ sk. Den andre halve deel af det beholdne boe deeles imellem børnene hvoraf en broderlod bliver 1= 29 rd. 1 mark 4 5/8 sk. og en Søsterlod = 14 rd. 3 mark 5/16 sk.hvorefter enhver udlæg følger:»

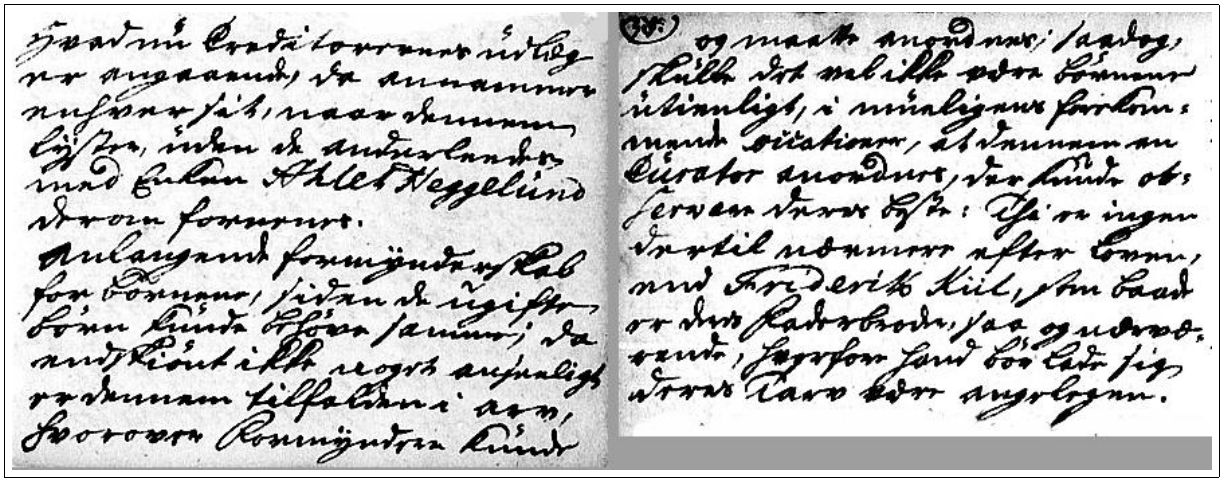

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 5 - Tromsø distrikt (skifteutlodningsprotokoll nr. 140), 1751 -70, folio 34-35.

«Hvadnu Creditorernes udlæg er angaaende, de annammer enhver Sit, naar dennem lyster, uden de anderledes med Enken Ahlet Heggelund derom for.enes.

Anlangende formynder skal for børnene, siden de ugifte børn kunde behøre sammen, da endskiønt ikke noget arfenligt er dennem tilfaldene i arv, hvorover Formynder kunde og maatte anordene, Saa dog skulle det vel ikke være børnene utieneligt, i mueligens forekommende .uationer, at dennem en Kurator anordnet, der kunde observere deres beste: Thi er ingen dertil nærmere efter Loven end Friederik Kiil, som baade er deres Faderbroder, saa og nærværende, hvorfor hand bør lade Sig deres Tarv ... angelegen.»

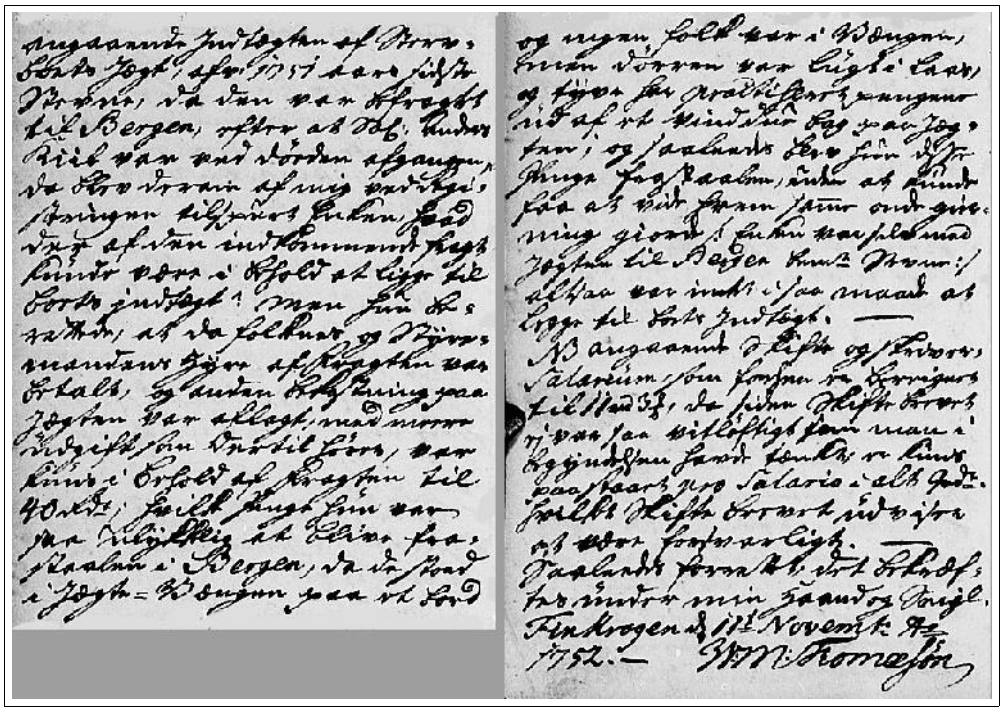

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 5 - Tromsø distrikt (skifteutlodningsprotokoll nr. 140), 1751 -70, folio 35.

«Angaaende Indtægten af Stervboets Jægt, afr(?) 1751 aars sidste Stevne, da den var befragtet til Bergen, efter at Sal: Anders Kiil var ved døeden afgangen, da blev der.. af mig ved Registreringen tilspurt Enken, hvad deraf af den indkommet fragt kunde være i behold at ligge til boets indtægt? Men hun berettede, at da folkene og Styremandens hyre af Fragten var betalt, og anden bekostning paa Jægten var aflagt, med meere udgift som dertil hører, var kund i behold af fragten til 40 rd., hvilke Penge hun var saa ulykklig at blive frastaalen i Bergen, da de stoed i Jægte-Vængen paa et bord og ingen folk var i Vængen, men dørren var lugt i laas og tyve har ... pengene ud af et vindue bag paa Jægten, og saaledes blev hun disse Penge frastaalen, uden at kunde faa at vide hvem samme onde gierning giorde. Enken var selv med Jægten til Bergen bemt. Stevne, altsaa var intet i saamaade at legge til boets indtægt -

NB Angaaende Skifte og Skriversalarium, som forhen er bereignet til 11 rd 3 ort, da siden Skifteboet ej var saa vitløftigt som man i begyndelsen havde tænkt, er kins paastaaer pro Salaris i alt Grdr hwilket Skifte Brewet udviste at være forswarligt. -

Saaledes forrettet, det bekræftes under min Haand og Seigl.

Finkrogen d 11t November Ao 1752. - W: M: Thomæsøn.»

Anders ble den siste Kiil på Bentsjord. Anders Andersen Moursund (ca. 1703 - 1760), som etter hvert overtok

handelen på Bentsjord, var fetter til Anders og gift med sin kusine, Birgitte Hansdatter Røst. Etter at Anders var død, overtok enka Birgitte og sønnen Hans Andreas Moursund, hele Bentsjord med handel og jektebruk. 02.06.1770 fikk Hans Andreas bevilling som gjestgiver og dermed rett til å drive handel. Hans var gift tre ganger, andre gang med Elisabeth, datter til den berømte og beryktede regimentsfeltskjær Georg Henrich Ulrich Wedich Wasmuth, godseieren. Det var dette ekteskapet som brakte Hans Andreas fram ved delingen av godset i juni 1783. Dette skjedde på Bentsjord hvor Hans Andreas nå i en alder av 45 år var blitt en ganske vestående mann med handel og to jekter, «Concordia» og «Haaabet».

-->> Enkemand Hans Sørensen Kiil Langnæs døde i 1808, 80 år gammel.
-->> Pige Ingebor Sørensdatter Kiil Berg døde i 1811, 60 år gammel.
-->> 1763: Dom Epiph Mih.: Fridrich Kiel 53 aar (Kirkebok 1753-78, folio 175).
-->> 1770: Theft .. annis: Aleth Kiil 15 aar (Kirkebok 1753-78, folio 176).[344]

(Barn V:22, Far VII:85, Mor VII:86)

Gift med neste ane.

Barn:

Elen Andersdatter Kiil. Født omkring 1731 på Bakkeby, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Levde 1742 på Bentsjord, Tromsøysund (TR). Levde 1757 i Strømmen, Tromsøysund (TR). Død 1783 i Strømmen, Tromsøysund (TR). Begravet 1783 i Tromsøysund (TR).[345] (Se V:22).

VI:44 mf mf mm

Ahlet Mortensdatter Hegelund. Født omkring 1703 på Bakkeby, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Levde 1728 på Bakkeby, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Levde fra 1742 til 1769 på Bentsjord, Tromsøysund (TR). Død omkring 1789 på Svendsby, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Begravet 18.03.1789 i Karlsøy (TR).[346]

Ahlet ble født på Bakkeby i Ullsfjord. Hennes foreldrre var Morten Sørensen Hegelund og Inger Christensdatter Lorck.

Hun og Anders hadde følgende barn (minst):
Ca. 1725: Inger Margrethe, gift med Peder Amundsen, Christiansund, død i 1781, 56 år gammel.
Ca. 1731: Elen, gift med Kiel Christophersen Strømmen, død 1783 i Strømmen,Tromsøysund.
Ca. 1733: Anna Meldal, gift 1757 med Lars Sørensen Hegelund, død i 1769, 36 år gammel.
Ca. 1734: Hans Andreas, gift 3. gang med Inditha Catrina Vahl, død 19.04.1802, skifte avholdt i 1803.
Ca. 1736: Morten.
Ca. 1738: Aleth Catrina, gift med Søren Torbersen Gamst, død på Djupvik, Skjervøy.

344 Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 331 Utdrag av kongebrev i Danske Kanselli - 06-03-1739 (Danske Kanselli 1572-1799, F/Fc/Fca/Fcab/L0028 Norske tegnelser, 1738-40, folio 253a+254a). Tingbok for Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 199b; tingbok for Senja og Tromsø nr. 48, Helgø tingsted, 1745-60, folio 6a, 23b, 28b-29a, 42b-43a, , (Justisprotokoll Helgøy tingsted 1742 - folio 378; 1745 - folio 9-10; 1747 - folio 45 og 54-56, transkribert av Nord-Troms Museum). Pantebok Senja og Tromsø nr. 8, 1745-1808, «Tromsø», folio 1 og 52. Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 5, 1751-1770, folio 29-35. N. S. Magelssen og Peter A. Larssen: Balsfjords bygdebok, 1925. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 138-139, 252-254, 261.

345 Kirkebok Tromsø 1779-96: «Begravede», folio 156.

346 Kirkebok Karlsøy nr. 1 - 1775-1828 - Helgøy & Karlsøy sogn - folio 155-156.

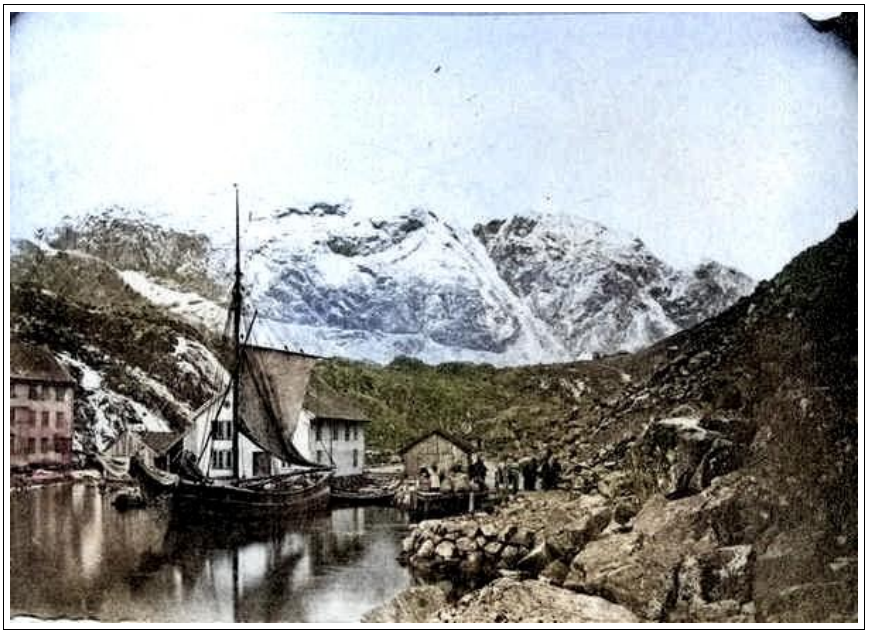

Jekt på handelsplass

Etter at Anders døde i 1751 overtok Ahlet jektefarten en tid før Moursund kom til og overtok:

«Dend 10de Junj 1754 nestefter blev holden almindelig Sommer og leedings bergs Ting paa Gaarden Elvevold med Helgøe tinglavs almue hvorda Retten blev betient af mig Sorenskriver Thomæsøn tilligemed efterskrevne Eedsvorne laugrettes mend neml: ...»

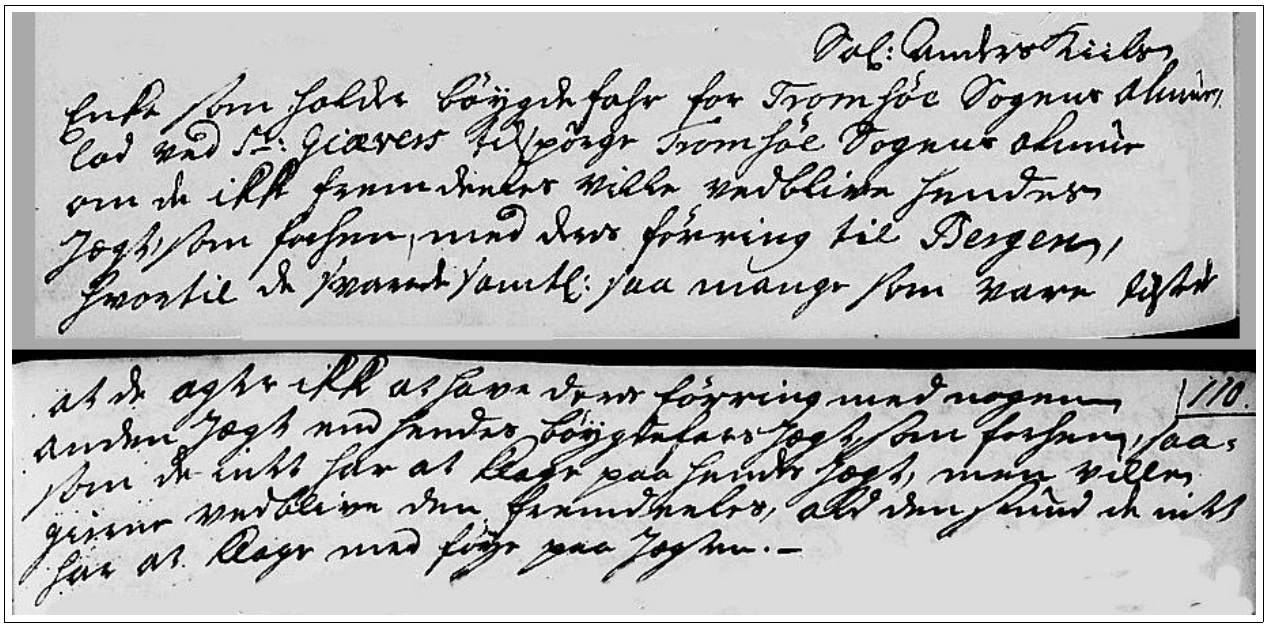

Tingbok Senja og Tromsø nr. 48, 1745-60, Helgø tingsted, folio 109a-110b.

«Sal: Anders Kiils Enke som holder bøygde fahr for Tromsøe Sogens almue, lod ved Sr: Giævers tilspørge Tromsøe Sogens almue om de ikke fremdeeles ville vedblive hendes Jægt, som forhen med deres førring til Bergen, hvortil de svarede samtl: saa mange som vare tilstede at de agter ikke at have deres førring med nogen anden Jægt end hendes bøydefars Jægt som forhen, saasom de intet har at klage paa hendes Jægt, men ville gierne vedblive den fremdeeles, ald den stund de intet har at klage med føye paa Jægten.»

Nils Nilsen Cardin ble stevnet til tinget for Helgøy 07.06.1757, fordi han angivelig skulle ha stjålet 6 ruller tobakk fra en kiste tilhørende Hans Rasmussen Giøsøen. Denne hadde tobakken under føring og tilsyn for Morten Heggelund. Nils Nilsen Cardin fra Ravnefjorden var håsetter på Anders Kiils enkes jekt og ble mistenkt fordi «hand (...) var en dag alene paa Jegten tilligemed en anden fin som var haasetter, og de andre Jægtefolk vare paa land da Jægten laa i Havnen ved Bensjorden». Nils Nilsen Cardin møtte på tinget og «kunde ikke nekte at han gjorde dend misgjerning at opbryde dend kiste tobak og borttog de 6 Ruller deraf og ligesaa opbrød en anden kiste som hand hafte under føring selv for Carl Andersen i Balsfjorden, hvoraf hand borttog 8 ruller». Den andre, Nils Mikkelsen, var ikke med på tyveriet da han lå drukken og sov da det hele skjedde. Han falt forøvrig senere overbord og i sjøen fordi han var drukken.

Håsete (gno. Håseti, m.), i middelalderen brukt om ethvert besetningsmedlem av et skip motsatt styringsmannen. I Nord-Norge har begrepet håsete vært brukt langt opp i nyere tid, også kalt føringsmann eller seglingskar. Håsete var der særlig brukt om jektemannskap (matroser) som allmuen i bygda skulle stille på bygdefarjekta. Håsete hadde

befrakternes føring i sin varetekt, og ordnet opp med utrederne i Bergen mht. kjøp og salg. Betegnelsen håsete er også brukt om båtkar (rorkar) under høvedsmannen.

(Kilde: Norsk historisk leksikon).

Da Nils hadde tilstått tyveriet var det ikke nødvendig med noen sak, men siden han ikke var innkalt til tinget, «til Doms lidelse» ble saken utsatt til neste års ting. Her framsto Nils på nytt og tilsto sin «misgjerning» samtidig som han fortalte at «hand har levered vedkommende det stjaalene verd tilbage», noe de bestjålne kunne bekrefte.

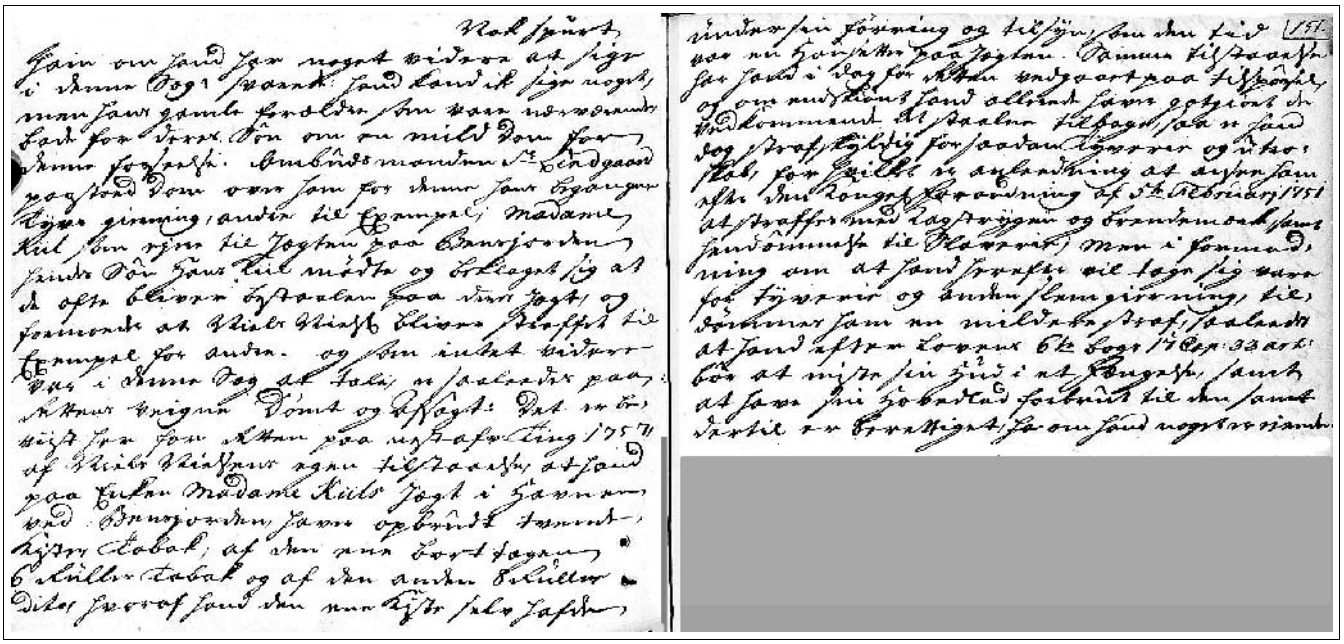

Tingbok Senja og Tromsø nr. 48, 1745-60, Helgø tingsted, folio 150b-151a.

«Nok spurt ham om hand har noget videre at sige i denne Sag? svarede: hand kand ike sige noget, men hans gamle forældre som vare nærværende, bade for deres Søn om en mild Dom for denne forseelse.

Ombudsmanden Sr Lindgaard paastoed Dom over ham for denne hans begagne Tyvs gierning, andre til Exempel;

Madame Kiil som ejere til Jægten paa Bensjorden hendes Søn Hans Kiil mødte og beklaget sig at de ofte bliver bestaalen paa deres Jægt, og formoeder at Niels Niels: bliver straffet til Exempel for andre. og som intet videre var i denne Sag at tale, er saaleedes paa Rettens veigne Dømt og Afsagt: Det er beviist her for Retten paa nestafv: Ting 1757, af Niels Nielsens egen tilstaaelse, at hand paa Enken Madame Kiils Jægt i Havnen ved Bensjorden haver opbrudt tvende Kister Tobak, af den ene bort tagen 6 Ruller Tobak og af den anden 8 Ruller dito, hvoraf hand den ene Kiste selv havde under sin førring og tilsyn, som den tid var en Hausetter paa Jægten.

Samme tilstaaelse har hand i dag for Retten vedgaaet paa tilspørsel, og om endskiøndt hand allerede haver gotgiort de vedkommende det staalne tilbage, saa er hand dog straf skyldig for saadan Tyverie og utroskab, for hvilket er anleedning at ansee ham efter den Kongel: Forordning af 5te Februari 1751 at straffes med Kagstrygen [pisking] og brendemærk, samt hendømmelse til Slaverie; men i formodning om at hand herefter vil tage sig vare for tyverie og anden slem gierning, tildømmes ham en mildere straf, saaledes at hand efter lovens 6te bogs 17 Cap: 33 art: bør at miste sin Hud i et Fængsel, samt at have sin Hovedlod forbrudt til den som dertil er berettiget, om hand noget er eiende.»

«Kaken» var stedets skampel hvor de dømte ble bundet, mens bøddelen utførte hudstrykningen (kakstrykningen) og brennemerkingen. Det hele skulle skje i almuens påsyn til skrekk og advarsel. Nils slapp imidlertid sin «Doms lidelse» på offentlig sted. Han ble ansett til en mildere straff og dømt etter «Lovens 6te Bogs 17 cap: 33 art» til «at miste sin Hud i et Fængelse». For Nils betydde det vel liten forskjell hvor avstraffelsen foregikk.

Øvrigheten trodde nok at straffen fikk andre til å avstå fra lignende «misgjerninger». Rikfolket kunne håpe på at de fikk ha sitt i fred for fattigfolket som stjal.

Mot sluten av 1766 begynte Ahlet bygging av en ny jekt. Dette var forbundet med stor risiko tatt i betraktning at det ikke fantes noen forsikringer å falle tilbake på om ulykken skulle være ute!

I denne forbindelse ble det 17.06.1767 tingyst to pantobligasjoner for lån opptatt av Ahlet med pant i hus, jekt og løsøre.

Det første lånet ble gitt 12.12.1766 av Bergitte Sal: Anders Moursund på 203 Rdr.

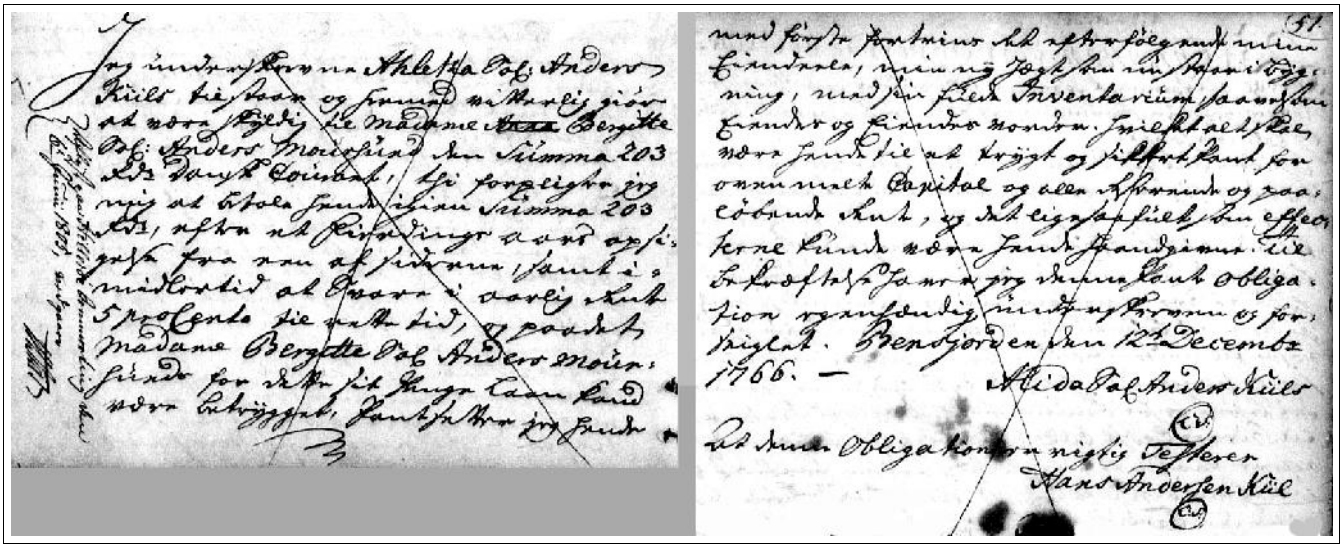

Pantebok Senja og Tromsø sorenskriveri nr. 1, Tromsø tinglag, 1745-1808, folio 50-51.

«Jeg underskrevne Ahletta Sal: Anders Kiils titlstaar og hermed witterlig giør at være skyldig til Madame Bergitte Sal: Anders Moursund den Summa 203 Rdr Dansk Coirant, thi forpligter jeg mig at betale Hende igien Summa 203 Rdr, efter et Fierdinge aars opsigelse fra een af siderne, samt imidlertid at Svare i aarlig Rente 5 proCento til rette tid, og paa dets Madame Bergitte Sal: Anders Moursunds for dette sit Penge Laan kand være betrygget, Pantsetter jeg Hende med første fortrins Ret efterfølgende mine Eiendeele, min ny Jægt som nu staar i bygning, med sin fulde Inventarium, saavelsom Eiende og Eiendes momdem(?). Hvilket alt skal være Hende til et trygt og sikkert Pant for ovenmelte Capital og alle ... og paaløbende Rente, og det ligesaafult som effecerne kunde være Hende Haandgiwne. Til bekræftelse haver jeg denne Pantobligation egenhændig underskreven og forseiglet.

Bensjorden den 12te Decembr 1766. -

Alida Sal: Anders Kiils [sign]

At denne Obligation er rigtig Resterer Hans Andersen Kil [sign]».

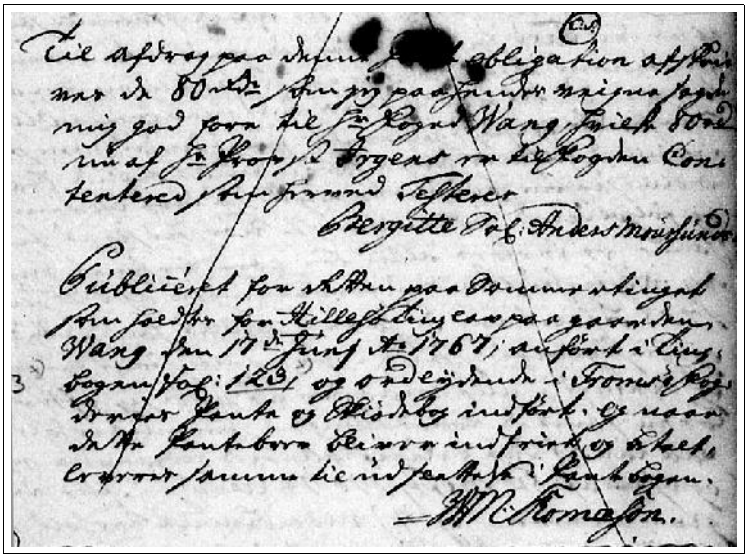

Pantebok Senja og Tromsø sorenskriveri nr. 1, Tromsø tinglag, 1745-1808, folio 51.

«Til afdrag paa denne pantobligation afskrives de 80 Rdr som jeg paa Hendes weigne sagde mig god fore til Hr Foged Wang, hvilke 80 Rdr nu af Hr. Prowst Jrgens er til Fogden Contentered som hermed Testerer

Bergitte Sal: Anders Moursund.

Publiseret for Retten paa Sommertinget som holdtes for Hillesø tinglag paa Gaarden Wang den 17de Junj; 1767; anført i Tingbogen Fol: 123, og ordlydende i Tromsøs Fogderies Pante og Skiødebog indført. Og naaar dette Pantebrev bliver indfriet og betalt, leveres samme til udslettelse i Pantbogen.

= WM Thomasßøn»

I margen på obligasjonen er tilført:

«Aflyst paa Hillesøe Sommerting den 6te Junü 1805 vedgaaer Wahl».

Det andre lånet ble gitt 02.01.1767 av prosten Johannes Jrgens på 800 Rdr.

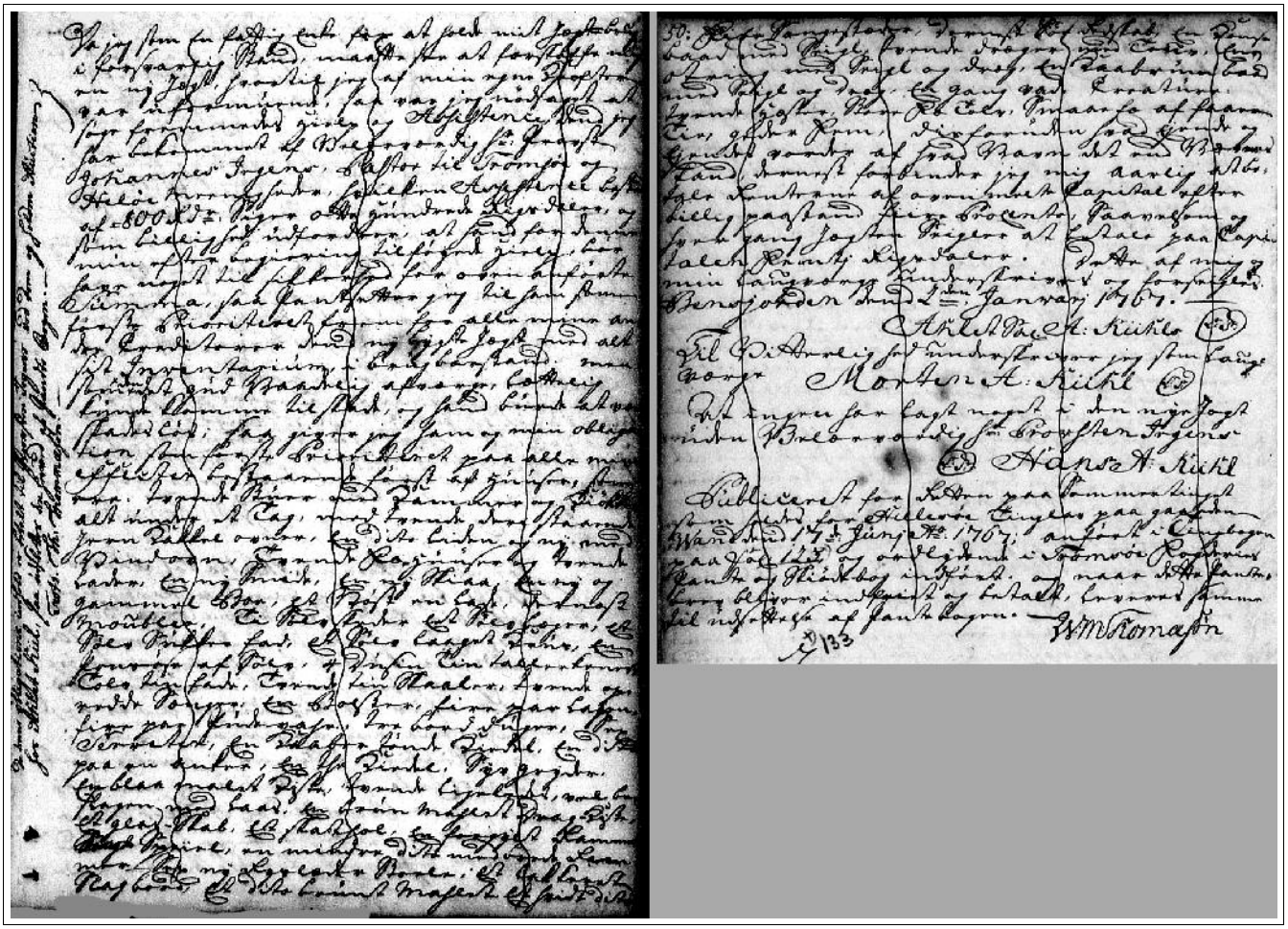

Pantebok Senja og Tromsø sorenskriveri nr. 1, Tromsø tinglag, 1745-1808, folio 49-50.

«Da jeg som En fattig Enke før at Folch mit Jægtebrug i forsvarlig Stand, maatte ... ... at Forskaffe mig en ny Jægt, hvortil jeg af mine egne Krafter er uformuende, saa var jeg nødsaget at søge fremmedes hielp og Assistence dend jeg har bekommet af Welærværdig Sr: Prosten Johannes Jrgens. Pastor til Tromsøe og Helgøe meenigheder. hvilken Assistence beløb af = 800 Rdr. Siger otte hundrede Rigsdaler, og som billighed udfordrer, at Hand for denne min efter begiering tilføged Gield, bør have noget til sikkerhed for oven anførte Summa, saa Pantsetter jeg til Ham som første Prioriteret frem for alle mine andre Creditorer Dend nybygte Jægt med alt sit Inventarium, i brugbar stand. Men som den ..det Gud Naadelig afværge, ..ttelig kunde komme tilstede, og Hand burde at være skadesløs; saa giwer jeg Ham og min obligation som første Prioriteret paa alle mine effecter bestaaende først af Huuser, som ere tvende Buer med kammer og kiøkken, alt under et Tag, med tvende der staaende Jern Kekkel ovner, en Dito liden og ny med Vindove. Twende Fo-juuser og twende Lader, En my smide, En ny Skiaa, en ny og gammel Boe, et Nøst en Lade dernæst Moubler, Ti Sølvskeder, eet Sølvbæger, et Sølv Sukker fad, ett Sølv Laaget Krus, Een Ponsøse af Sølv, 4 Disin Tin tallerkener, Tolv tinfade, Twende tin Skaaler, tvende opredde Sænger, En Bolsser.., fire par La.., fire par Pudewahr, tre bordduger, fem Serveter, En Kaaber tønde Kiedel, En Dto paa en anker, En ... Kiedel, Syegryder, en blaa malet Kiste, tvende ligeledes, vel beslagen med Laas, en brun meslet Drag-Kiste, et Glas-Skab, et skathoe, en forgylt Ramme ... speiel en mindre Dito med brede Rammer, sex ny Ryslæder Boele i et fat kerete Slagbord, eet Dito brunt mahlet, et hvidt Dito, Fire Sængestær.., Dernest ... Redskab, En Hons-baad med Seigl, tvende dræger med Tour, En otring med Siegl og drag, En Haabrumbaad med Seigl og Drag, En gang rad. Creature, tvende Hæster, Bere Ro Tolv. Smaae fæ af faaer-Tie, geder Fem, disforuden hvad ejende og Ejendes vorde af hvad navn det end Nævnes,

dernest forbinder jeg mig aarlig at betale Renterne af ovenmelte Capital efter billig paastand Fiire Procento, Saavelsom og hver gang Jægten Seigler at betale paa Capitalen Femtj Rigsdaler.

Det af mig og min Laugværge underskrives og forseigles,

Bensjorden dend 2de Janvarj 1767.

Ahlet Sal. A: Kiihls [Sign]

Til Vitterlighed underskriver jig som Laugsværge

Morten A: Kiihl [sign]

At ingen har lagt noget i den nye Jagt uden Velærvordig hr: Prosten Ingens

Hans A: Kiihl [sign]

Publiceret for Retten paa Sommertinget som holdes for Hillesøe Tinglag paa Gaarden Wand dend 17de Junj Ao 1767. Anført i Tingbogen paa Vol: 123 og ordlydende i Tromsøe Fogderies Pante og Skiødebog indført. og naar dette Pantebrev bliver indfriet og betalt Leveres samme til udslettelse af Pantebogen. -

W; M: Tomæasøn».

I margen på abligasjonen er det skrevet:

«Da denne obligations indhold er betalt til Provsten Jrgens ved Dom og Holden Auction for Ahlet Kiil, saa utslettes den herved af Pandte Bogen - [dato ikke angitt]
Tests. Th: Thommasøn -»

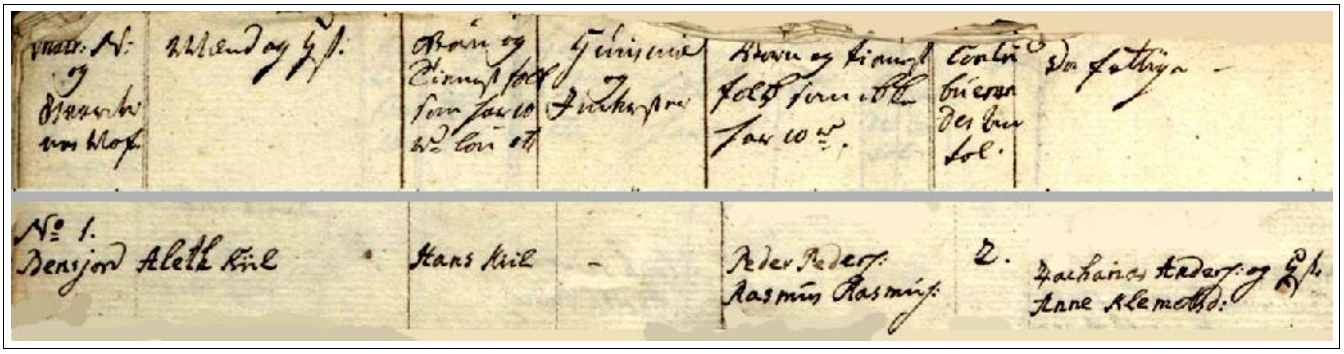

Ekstraskatt Senja og Troms fogderi 1765-68. Manntall 1767, M Tromsø og Helgøy menigheter, Helgøy, matrikkelgård no. 1 Bensjord, side 335.

«Matr: N: og Gaardenis Nafne:
No 1 Bensjord.
Mænd og Hst:
Aleth Kiil.
Børn og Tienstefolk som har 10 dr. løn etc:
Hans Kiil
Børn og Tienstefolk som ikke har 10 dr.
Peder Peders:
Rasmus Rasmus:
Contribuernes Antal: 2.
De fattige
Zacharias Anders: og Hst. Anne Klemetsd:»

Et «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder saaledes som de befandtes at være udi Tall d: 15. aug: 1769» viser:
«Gaardernes Nafne:
Bensjorden
Brukarar og koner:
Aleth Kiil Enke - 66 [år]
Born:
Hans Kiil - 36
Tenarar:
Peder Peders. - 28, Rasmus Ols. - 18, Kristense Jansd. - 40
Ingebor Hansd. - 39, Anne Martha Kielsd: f:B: - 8, Birgitha Jensd: - 11».

Husholdet på Bentsjord i 1769 var stort. På gården satt også Birgitte Hansdatter som var enke etter Anders Andersen Moursund d. y., Anders Kiil's fetter. Under rubrikken «Tenarar» finner vi «Wivik Maursund», enken etter Anders Andersen Moursund d. e., bror til Ingeborg Andersdatter som var mor til Anders.
«Brukarar og koner:
Birgitha Maursund Enke - 61
Born:
Hans Maursund - 29, Maren Maursund - 32, Hvivik Maursund - 27, Maren Rejnert - 32
Tenarar:
Ole Ols. - 36, Knud Knuds: - 28, Bernt Friis - 19, Halvor Jons: - 55, Hans Jacobs: - 53
Morten Lars: - 29, Hans Erichs: - 25, Evert Hammand - 28, Ingbor Pedersd. - 61
Giertrue Jonsd. - 22, Karen Hansd. - 24, Wivik Maursund Enke - 92, Peder Lars. - 30».

Alet ble jordsatt ved Karsøy kirke 18.03.1789. Av det etterfølgende skiftet fremgår det at hun hadde flyttet til Svendsbye i Ullsfjorden.

Kirkebok Karlsøy nr. 1 - 1775-1828 - Helgøy & Karlsøy sogn - folio 155-156.

«3. Søndag i fasten - Kirke-Tienesten i Carlsøe.Conf P. 7.
Onsdagen d: 18 Martu.
....
Gravfæstet Alet Kil Hegelund.[Alder ikke oppgitt]
S: Jøran Hegelunds kone af Oldervigen gl: 27 år -»

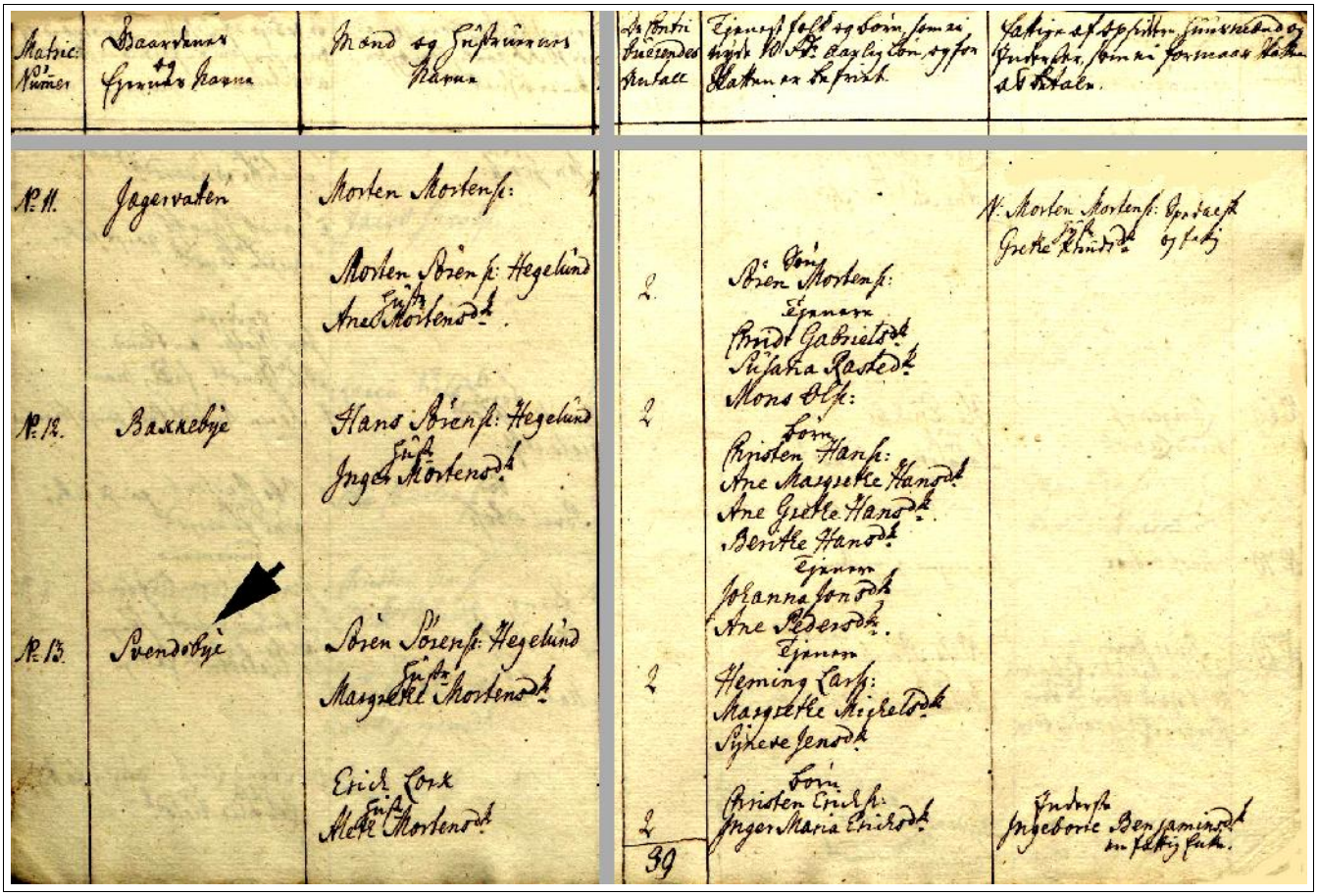

Ekstraskatt Senja og Troms fogderi 1765-68. Manntall 1768, K: Karlsøy menighet, side 312.

Med utgangspunkt i sjeleregisteret fra 1769, var hun omkring 86 år gammel da hun døde på Svendsby.. På denne og de nærliggende gårdene Bakkeby og Jægervatten bodde i 1768 tydeligvis nære slektningner. Av den grunn har nun nok flyttet hit på gamle dager.

Skiftet etter Ahlet ble avholdt 07.02.1789:

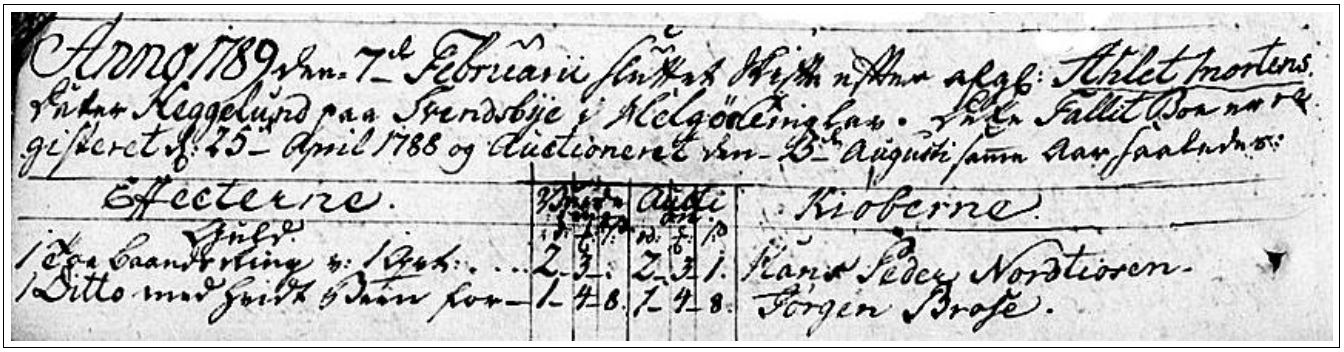

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 9 (skifteutlodningsprotokoll nr. 144), 1785-89 folio 501b.

«Anno 1789 den 7de Februarü Sluttet Skifte efter afg.: [afgangen] Ahlet Mortensdatter Heggelund paa Svendsbye i Helgøe Tinglov. Dette Fallit Boe er registreret d: 25 April 1788 og Auctioneret den 3de Augusti Samme Aar Saaledes
Effecterne: - Kiøberne:
....
Summa Auctionens og Boets Beløb - 99 Rd: 7 sk.
Derimot er Boets Giæld og Besvær følgende:»

....

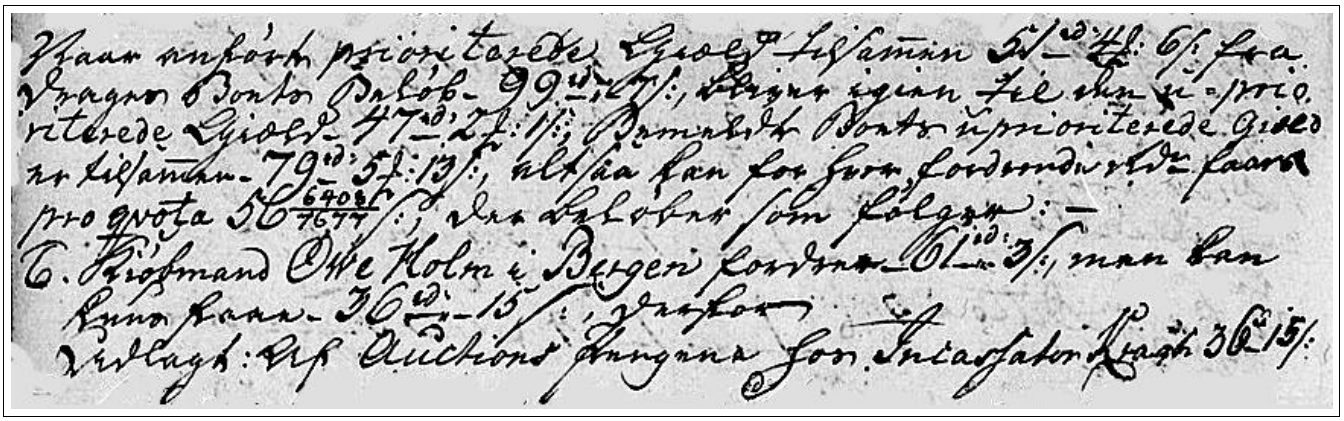

Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 9 (skifteutlodningsprotokoll nr. 144), 1785-89 folio 503b.

«Naar anførte prioriterede Giæld tilsammen 51 Rd: 4 mark 6 sk. fradraget Boets Beløb - 99 Rd: 7 sk.,
bliver igien til den u-prioriterde Giæld 47 Rd: 2 mark 1 sk.,
Bemelte Boets uprioriterde Giæld er tilsammen 79 Rd: 5 mark 13 sk.,
altsaa kan for hver fordrende Rd: faaes pro quota 56 6408/7677 sk., der beløber som følger:
6. Kiøbmand Owe Holm i Bergen fordrer - 61 rd 3 sk: men ...
kand faae 36 rd 15 sk:, derfor
Udlagt: af Auctions Pengene hos Incassator Kragh 36 15»

....
Derefter enhver Sit udlæg kan annamme
O. B. Heiberg».[347]

(Barn V:22, Far VII:87, Mor VII:88)

Gift med forrige ane.

VI:45 mf mm ff

Mogens Urbanusen Andsnes. Gårdbruker, postbonde. Født omkring 1690 på Lund, Skjerstad, Salten (NO). Flyttet 1717 fra Lund, Skjerstad, Salten (NO) til Andsnes, Malangen (TR). Død 1770 på Andsnes, Malangen (TR). Begravet 31.07.1770 i Malangen (TR).[348]

---

347 Tingbok for Senja og Tromsø nr. 48, Helgø tingsted, 1745-60, folio 109b-110a, 141a-141b, 150b-151a (Justisprotokoll Helgøy tingsted 1754 - folio 217-18; 1757 - folio 280-81; 1758 - folio 298-300, transkribert av Nord-Troms Museum.). Pantebok Senja og Tromsø nr. 8, 1745-1808, «Tromsø», folio 49-50 og 50-51. Ekstraskatt Senja og Troms fogderi 1765-68. Manntall 1767, M Tromsø og Helgøy menigheter, Helgøy, matrikkelgård no. 1 Bensjord, side 335. Ekstraskatt Senja og Troms fogderi 1765-68. Manntall 1768, K: Karlsøy menighet, side 312. «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder» fra 15. august 1769, avskrevet i 1955 ved Statsarkivet i Tromsø. Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 9, 1785-1789, folio 501b-503b. N. S. Magelssen og Peter A. Larssen: Balsfjords bygdebok, 1925. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 261-262.

Mogens var 12 år ved manntallet i 1701 for Skjærstad menighet i Bodø prestegjeld og Salten fogderi.

Han flyttet nordover fra Lund i Salten til Andsnes i Malangen i 1717.

Mogens fikk utstedt bygselseddel, datert Grepstad 22.06.1717, på Andsnes gård «af Pastor til Tromsen Hrr. Olle Oudensen». Andsnes var den gang såkalt «kirkegods».

Han tinglyste bygselseddelen 18.06.1718 på sommertinget for Hillesøy på Grepstad, og da står det at han tinglyser

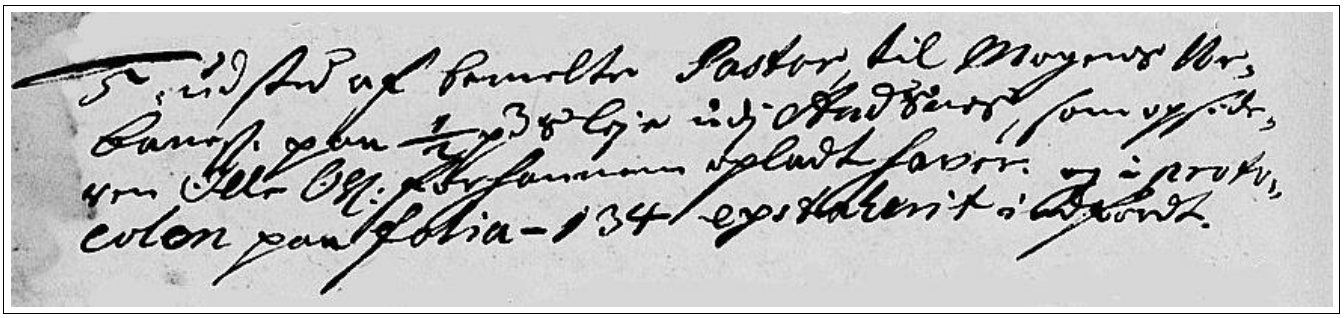

Tingbok Tromsø nr. 1, 1707-28, Hillesøy tingsted, sommertinget i 1718, folio.134b.

«½ pund [= 12 mark] fiskeleie udi Ansnes som opsideren Olle Olsen for hanem opladt haver».

I 1723 var Mogens bruker på Andsnes sammen med sin svigerfar, Nils Pedersen, som var bruker på Andsnes fra 1691 til 1737. Ole Olsen var også bruker på gården fra 1705 til 1723. Eiendommen hadde en landskyld på en våg og tilhørte Tromsø hovedkirke og prest til like deling. Gården hadde ved matrikuleringen i 1723 fornøden brenneved, ingen kvern, men lå beleilig til fiskeri, var lettvunnen, men grunnlendt, og hadde bakli. Utseden var 1 tønne bygg, avlingen 1½ tønne bygg, buskapen var på 12 kyr, 24 sauer, 12 geiter og 2 hester. Mogens brukte 12 merker og betalte 8 skilling i skatt. Olle brukte 1 pund og Niels 1 pund 12 merker (½ våg).

Han og hans svoger var «postbønder». De hadde ansvaret for å bringe posten videre nordover til Rafnefjord (Berg), senere til Langnes, og sørover til Tennskjær. De fikk henholdsvis 1 pund 12 mark og ett pund årlig for å gjøre denne postføringen (lønn i 1720).

Tiende av fisk hadde vært betalt fra gammelt av, og den ble fordelt slik at 1/3 tilfalt kongen, 1/3 bispen og 1/3 kirken på stedet. Det hadde vært meget strid om tiendeinnkrevingen i 1760-årene mellom trondhjemsborgerne, som ville være kvitt umaken, og de tiendeberettigede i Tromsø fogderi, prosten i Tromsø og proprietæren på Irgens-godset. Striden endte med at borgerne slapp oppkrevingen, og at bøndene i Tromsø fogderi ble fritatt for å svare kongetiende. Men når de fisket i Senjens fogderi, måtte de svare tiende på like fot med almuen der.

Hvordan lottene ved fisket har falt ut i eldre tid, er det ikke godt å få rede på. Tiende-listene gir oss av og til beskjed om hva den enkelte fisker på skipet har solgt til forskjellige oppkjøpere (trondhjemsborgere), men det kan jo godt være bare en del av årets fangst. I 1720 har således Niels Monsen Furøen skipet 6 våger finnmarksfisk med fogden Tønders jekt til siste stevne i Bergen. Et skifte fra Kirkevik i 1752 viser en beholdning på 6 våger sei. I 1765 har Mons Urbanussen Andsnes solgt 1 våg sei, og Per Nielsen Andsnes 4 våger sei, Ole Ingebrigtsen Kirkevik 1 våg og 7 merker råskjær, Hans Andersen Bakkeby 2 bismerpund råskjær, Niels Larsen Nordby 8 våger råfisk og 5 våger sei, alt levert til borgerenken Madame Moursund på Bentsjord. En annen fortegnelse uten underskrift forteller at borgeren (antagelig J. Colban i Laukvik) har kjøpt 30 våger torsk av Jens Jensen Spildra og 10 våger råtorsk av Niels Monsen Lanes ute i Hekkingen. Dette er bare sparsomme og ufullstendige tall, men de gir oss da et glimt av den enkelte manns fiskedrett og handel i eldre tid.

I sesjonsmanntallet for 1755 finner vi følgende sønner hjemme på Andsnes:
Søren 27 år, Peder 22 år, Johannes 20 år og Christen 19 år.

Et «Skatte Mandtal over Tromsøe og Helgøe Menigheder» fra 01.09.1767 viser:

348 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Begravelser», folio 176.

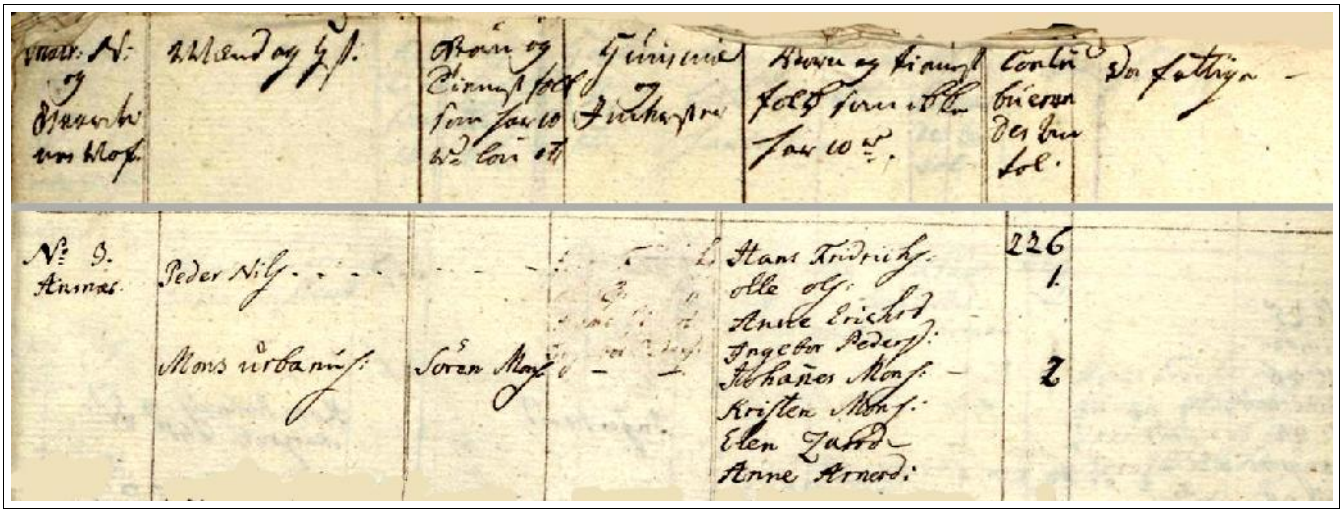

Ekstraskatt Senja og Troms fogderi 1765-68. Manntall 1767, M Tromsø og Helgøy menigheter, Helgøy, matrikkelgård no. 59 Strømmen, side 335.

«Matr: N: og Gaardenis Nafne:
No 3 Ansnæs.
Mænd og Hst: Nafne:
Peder Nils:
Børn og Tienstefolk som ikke har 10 dr.
Hans Fridrichs:
Olle Ols:
Anne Erichsd:
Ingebor Peders:
Contribuernes Antal: 1.
Mænd og Hst: Nafne:
Mons Urbanus:
Børn og Tienstefolk som har 10 dr. løn etc:
Søren Mons:
Børn og Tienstefolk som ikke har 10 dr.
Johannes Mons:
Kristen Mons:
Elen Larsd:
Anne Arnesd:
Contribuernes Antal: 2».

Mogens var bruker av Andsnes frem til 1769. Han oppgis da å være 89 år gammel i et «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder saaledes som de befandtes at være udi Tall d: 15. aug: 1769»:
«Gaardernes Nafne:
Ansnæs
Brukarar og koner:
Peder Nils: - 69 [år]
Born:
Nils Peders: - 25, Martha Pedersd. - 20
Tenarar:
Anne Erichsd. - 70, Nils Nils. - 5
Brukarar og koner:
Ole Ols: - 31 og Hst: Ingebor Pedersd. - 21
Born:
Peder Ols. - ½
Brukarar og koner:
Mon Urbanus. - 89
Born:
Søren Mons. - 42, Johannes - 33, Kristen - 31, Nils Johannes. - 11
Tenarar:
Ingebor Jensd. - 34, Berith Andersd. - 21».

Mogens døde i 1770:
«Dom: post T: 7: Mons Urbanus: 89 aar».
Hans alder oppgis også i «Sieleregisteret året før til 89 år. Ved manntallet i 1702 oppgis imidlertid hans alder til 12 år, og det er antagelig mer sannsynlig at han ble født omkring 1690 og var ca. 80 år gammel da han døde.

08.04.1774 ble følgende boregistrering etter Mogens tinglyst:

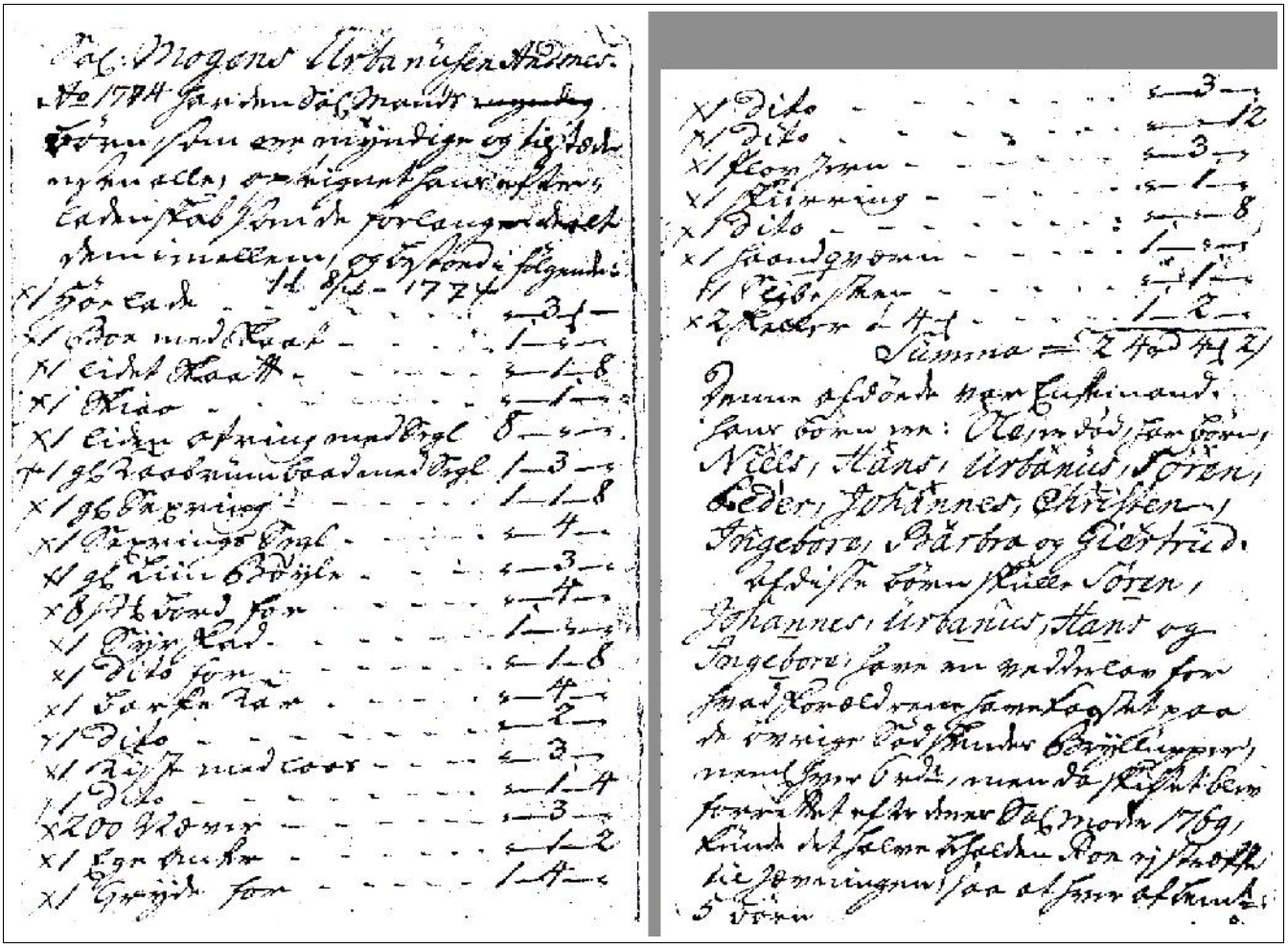

Boregistrering fra Statsarkivet i Tromsø - Kopiert av Alvin Andreassen.

«Sal: Mogens Urbanusen Andsnes.
Ao 1774 har den Sal: Mands Børn, som ere myndige og tilstæde nesten alle opteignet hans efterladenskab som de forlanger delt dem imellem og bestoed i følgende:

[Tilføyd senere: Tinglyst 8/4-1774]
1 Høelade - - - [rd.] 0-3-0
1 Boe med Skaat - - - 1-0-0
1 lidet Skaatt - - - 0-1-8
1 Skiaa - - - 0-1-0
1 liden otring med Segl - - - 8-0-0
1 gl: Kaabrunn Baad med Segl - - - 1-3-0
1 gl. Sexring - - - 1-1-8
1 Sexrings Segl - - - 0-4-0
1 gl: Liin Bøyle - - - 0-3-0
..
1 Haandqværn - - - 1-0-0
...
Summa = 24 rd. 4 mark 2 sk.

Denne afdøde var Enkemand. Hans Børn ere:
Ole, er Død, har Børn,
Niels, Hans, Urbanus, Søren, Peder, Johannes,
Christen, Ingebore, Barbra og Giertrud.
Af disse Børn skulle Søren, Johannes, Urbanus, Hans og Ingebore, have en vedderlov for hvad Forældrene have Kostet paa de øvrige Sødskendes Bryllupper, neml: hver 6 rd, men da skiftet blev forrettet efter deres Sal: Moder 1769, Kunde det halve beholdne Boe ej strække til Jærningen. saa at hver af bemte: 5 Børn ...»

Mogens beholdt bygselen til han døde, men sønnen Christen var vel den reelle bruker. I militærmatrikkelen fra 1769 er Christen oppført som bruker av 1 pund og 12 mark [= ½ våg]. Men først 25.05.1771 tinglyste han ½ våg i Andsnes «som hans Fadere er fradødt», og fra samme år er også Christen oppført som bruker i fogderegnskapene.[349]

349 Manntallet i 1701, 17.1.2 Salten Fogderi, Bodø prestegjeld, Skjerstad Menighet, folio 58. Tingbok Tromsø nr. 1, 1707-28, Hillesøy tingsted, folio.134b. Matrikkelforarbeidet i 1723, Hillesøe Tingsted, Eksaminasjonsprotokollens folio 37b, Matrikuleringsprotokollens folio 49b. Ekstraskatt Senja og Troms fogderi 1765-68. Manntall 1767, M Tromsø og Helgøy menigheter, Helgøy, matrikkelgård no. 59 Strømmen, side 335. «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder» fra 15. august 1769, avskrevet i 1955 ved Statsarkivet i Tromsø. Boregistrering i skiftepakke. N. A. Ytreberg: Malangen Bygdebok

(Barn V:23, Far VII:89, Mor VII:90)

Gift med neste ane.

Barn:

Nils Mogensen Lanes. Født omkring 1721 på Andsnes, Malangen (TR). Levde 1752 på Aursfjord, Malangen (TR). Levde 1760 på Lanes, Hamnvaag, Malangen (TR). Død 1808 på Lanes, Hamnvaag, Malangen (TR). Begravet 08.05.1808 i Malangen (TR).[350] (Se V:23).

VI:46 mf mm fm

Berith Nilsdatter Andsnes. Født omkring 1691 på Andsnes, Malangen (TR). Død 1767 på Andsnes, Malangen (TR). Begravet 24.05.1767 i Malangen (TR).[351]

Berith er mest sannsynlig datter til Nils Pedersen på den ytre delen av Andsnes.

Hun og Mogens hadde følgende barn:
Ole, på Tennskjær i 1755, gift der i 1757 med Barbroe Olsdatter, skifte 04.02.1768.
Ca. 1719: Ingeborre, gift ca. 1741 med Christopher Gundersen, til Breivika på Tromsøya, 50 år i 1769, døde i 1805, 86 år gammel.
Ca. 1721: Niels, til Lanes,
gift I: Med Anne Andersdatter, II: I 1787 med Adelus Paulsdatter fra Bakkeby, døde i 1801, 88 år gammel.
Ca. 1722: Barbroe, til Tennskjær, gift med I: Arne Andersen, II: Ole Larsen, døde i 1792, 70 år gammel, skifte avholdt i 1794.
Ca. 1723: Hans, til Sør-Mielde
gift I: I 1755 med Martha Clausdatter fra Sør-Mjelde, II: I 1769 med Engel Stephensdatter fra Tisnes.
Ca. 1725: Gertrud, gift i 1754 med Hans Simonsen Strømmen, 44 år i 1769, døde i 1800, 75 år gammel.
Ca. 1725: Urbanus, til Ansnes på Loppafastlandet, lensmann, gift med Margrethe Maria Kobye, døde i 1806, 81 år gammel.
Ca. 1727: Søren, 27 år i 1755, 42 år i 1769, til Ravnefjorden, gift i 1771 med Berith Hansdatter fra Berg, døde i 1784 uten livsarvinger, skifte 01.10.1785.
Ca. 1733: Peder, 22 år i 1755, gift i 1762 med Margrethe Jacobsdatter fra Sør-Langnes, senere til Thomasjorda, 37 år i 1769, skifte avholdt i 1797.
Ca. 1736: Johannes, 20 år i 1755, 33 år i 1769, døde i 1780, 43 år gammel.
Ca. 1738: Christen, 19 år i 1755, gift i 1768 med Ingeborg Jensdatter fra Spildra, 31 år i 1769, døde av «forstoppelse» i 1804, alder oppgitt til 64 år.

Berith døde i 1767:
«Dom: Rogate [5. søndag etter påske] - Berith Nilsd: Ansnæs 76».

I mars 1769 ble det foretatt boregistrering etter Berith:

(1943), side 87, 354-355. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 67. Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre. Alvin Andreassen i Yggdrasil: Mogens Urbanussen og hustru Berith Nielsdatter på Ansnes i Malangen.

350 Kirkebok Tromsø 1806-1821: «Begraved», folio 823.

351 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Jordsat», folio 176.

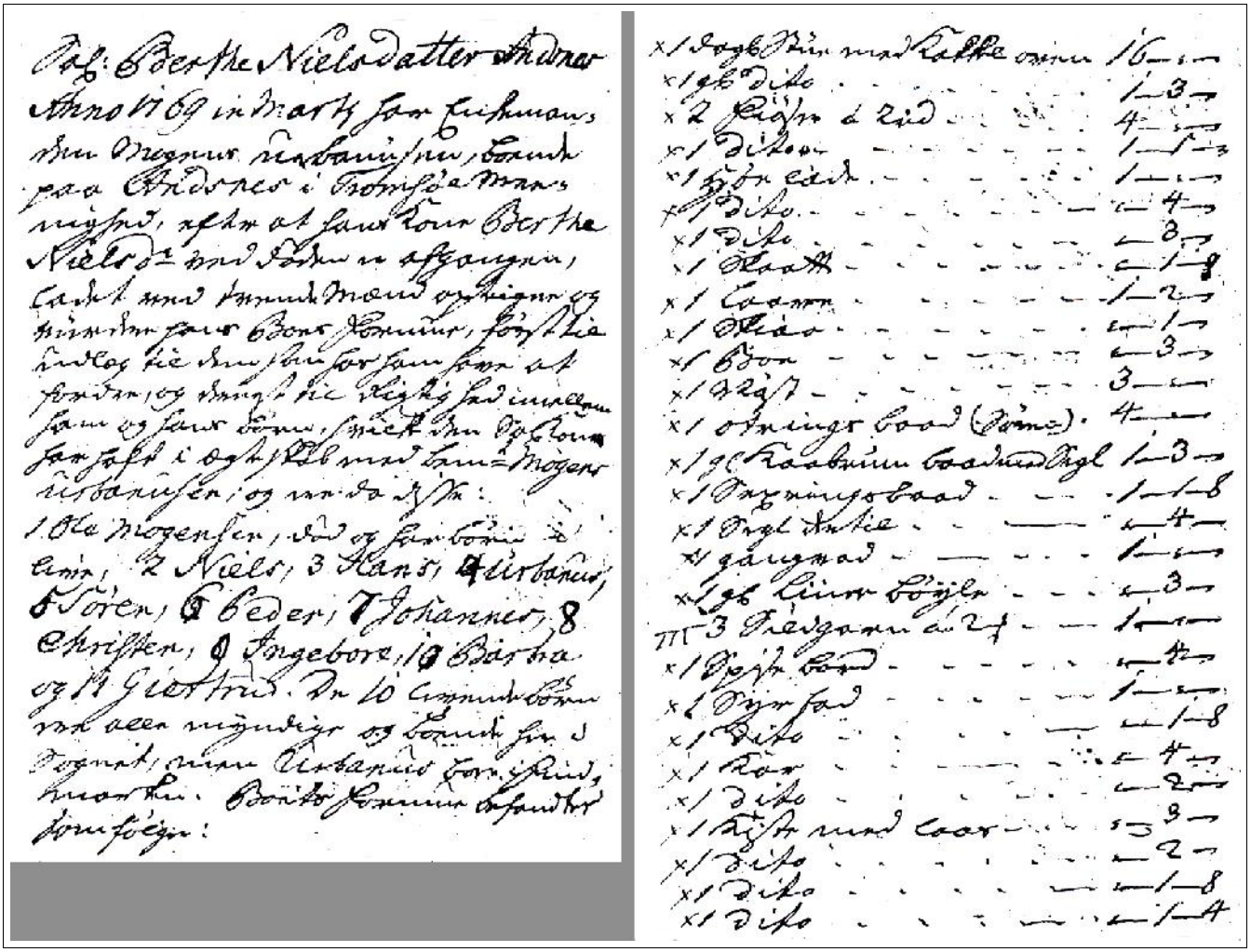

Boregistrering fra Statsarkivet i Tromsø - Kopiert av Alvin Andreassen.

«Sal: Berthe Nielsdatter Andsnes.
Anno 1769 in Martz har Enkemanden Mogens Urbanussen, Boende paa Andsnes i Tromsøe Mennighed, efter at hans Kone Berthe Nielsdr ved Døden er afgangen, ladet med tvende Mænd opteigne og vurdere hans Boes Formue, først til udlæg til den som hos ham have at fordre og dernest til Rigtighed imellem ham og hans Børn, hvilke den Sal: Kone har haft i Ægteskab med Bemte. Mogens Urbanusen; og var da disse:

1 Ole Mogensen, Død og har Børn i Live,
2 Niels, 3 Hans, 4 Ubanus, 5 Søren, 6 Peder, 7 Johannes,
8 Christen, 9 Ingebore, 10 Birtha og 11 Giertrud.

De 10 levende Børn var alle myndige og Boende her i Sognet, men Urbanus bor i Findmarken.

Boets Formue befandtes som følger:

1 Dagl.Stue med Kakkel oven [rd.] 16-0-0
1 gl: Dito - - - 1-3-0
2 Fiøser á 2 rd. - - - 4-0-0
1 Dito - - - 1-1-0
1 Høe Lade - - - 1-0-0
1 Dito - - - 0-4-0
1 Dito - - - 0-3-0
1 Skaatt - - - 0-1-8
1 Laave - - - 1-2-0
1 Skiaa - - - 0-1-0
1 Boe - - - 0-3-0
1 Nøst - - - 3-0-0
1 Otrings Baad (Søren(?)) - - - 4-0-0
1 gl: Kaabrunn Baad med Segl - - - 1-3-0
1 Sexrings Baad - - - 1-1-8
1 Segl dertil - - - 0-4-0
1 Gangvad - - - 1-0-0
1 gl. Liine Bøyle - - - 0-3-0
3 Sildgarn á 2 mark - - - 1-0-0
1 Spisebord - - - 0-4-0
...

1 Kiste med Laas - - - 0-3-0
...».

Handelsmannen tok pant i kakkelovnen. Den nevnes ikke i skiftet etter Mogens, så enten beholdt handelsmannen den, eller så ble den muligens innløst av sønnen Christen, som da hadde bruket.[352]

(Barn V:23, Far VII:91, Mor VII:92)

Gift med forrige ane.

VI:47 mf mm mf

Anders Erichsen Hamnvaag. Født omkring 1682. Levde 1702 på Hamnvaag, Malangen (TR). Død 1764 på Hamnvaag, Malangen (TR). Begravet 22.04.1764 i Malangen (TR).[353]

Ved manntallet i 1702 var Anders 18 år gammel.

I 1716 var gården delt mellom Anders og hans mor.

Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, fogderegnskap 1717 - 2 Matrikkel Troms - Hillesøe tingsted - Upaginert - Bilde 76.

I 1717 har fortsatt Anders halve gården.
Den andre halvparten hadde nå Peder Jacobsen – som antagelig var svoger til Anders – overtatt. I 1720 lå imidlertid denne parten øde.

I 1723 satt Anders som eneste bruker. Det var ingen husmenn på gården som nå hadde fornøden brendeved og små furuskog. Det var leire i jorda på gården og selv om den lå i solli, kunne det bli frost om høsten. Utsæden var på 2 skjepper, mens avlingen var på 3 skjepper. Fiskeriet ble ikke tillagt noen matrikkelverdi, men gården hadde hest, foruten at 5 kyr, 10 sauer og 8 geiter var grunnlaget for skattetaksten.

Eksaminasjonsprotokollen ved matrikkelforarbeidet i 1723 viser for «Hillesøe Tingsted»:

352 Boregistrering i skiftepakke. Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre. Alvin Andreassen i Yggdrasil: Mogens Urbanussen og hustru Berith Nielsdatter på Ansnes i Malangen.

353 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Begravelser med de afdødis Navne og Alder», folio 175.

Matrikkelforarbeidet i 1723, 181 Troms fogderi, Hillesøy tingsted - Eksaminasjonsprotokoll, folio 39b-40a.

«Nummer:
12.
Gaarde Nafne:
Havnevog.
Opsidders Tall:
1 opsider.
Proprietairs og Bøxel-Raadig:
Baron de Pettersen.
Huusmands Pladser:
Ingen Huusmænd.
Schoug og Setter:
Fornøden Brendeved og Smaa furre Skouv.
Qvern og Fischerie:
Ingen Fisherie.
Situation og Beleilighed:
Tungvunden. Har Soel, er Leer Jord og frost.
Sæd:
Saaer 2 Skepper Byg.
Korn aufling:
3 Skiepper.
Hæste og Creature:
5 Kiør – 10 Sourer – 8 Geder – 1 Hest.
Taxt effter Gamble Matricul [1 våg = 3 bismerpund (Pd.) = 72 bismermerker]:
0 - 2 - 0.
Forhøied:
0 - 10 - 0».

Utdrag fra den samtidige matrikuleringsprotokollen:

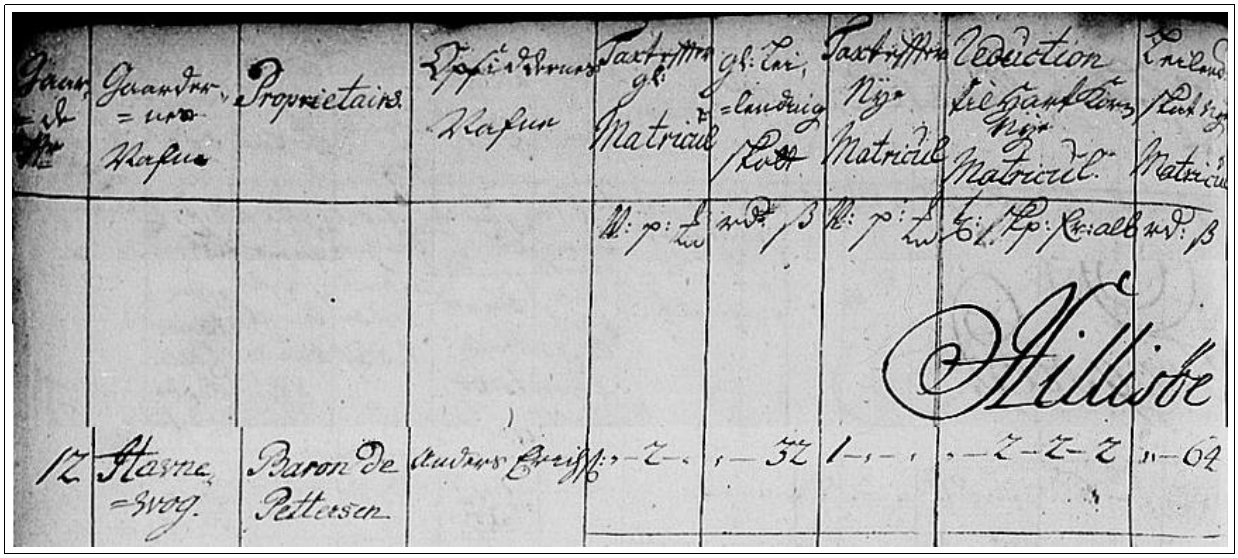

Matrikkelforarbeidet i 1723, 181 Troms fogderi, Hillesøy tingsted - Matrikkelprotokoll, folio 51b.

«Opsiddernes Nafne:
Anders Erichs:
Taxt effter Gl: Matricul [W: – Pd: – Mark]:
0 - 2 - 0.
Gl: Leilending Schat [rDr: – Skilling]:
0 – 32».

Anders ble sittende i mer enn en mannsalder på gården. Først som leilending under den hollandske baron, senere under baronens fullmektige som kjøpte hele det såkalte Tromsø-godset.

På sommertinget 13.06.1744 tinglyser sønnen Erich en bygselseddel på Hamnvåg, utstedt 20.06.1743 av forvalter Michel Hvid.

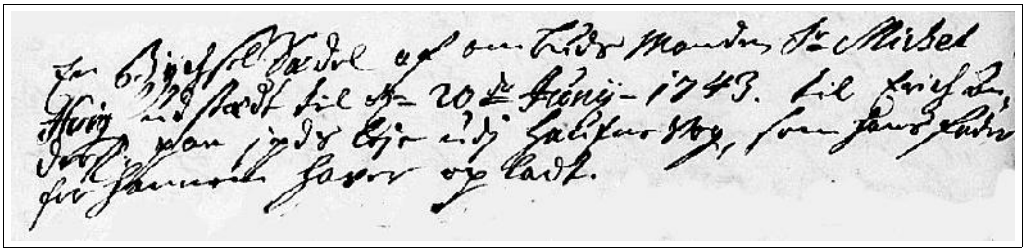

Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Hillesøe tingsted, folio 242a.

«En Bychselsædel af ombudsManden Sr: Michel Hvig udstædt til d= 20de Juny - 1743 til Erich Anderß: på 1 pds leje udj HaufneVog, som hans Fader for hanem haver opladt».

Anders satt med bruket til 1761, men i 1762 hadde svigersønnen Jens overtatt bruket.

Han døde i 1764 og ble begravet 1. påskedag:
«Fer: [Féria = Dag] Pasc: 1. Anders Erichs: Havnevog 82 aar».[354]

(Barn V:24, Far VII:93, Mor VII:94)

Gift med neste ane.

Barn:

Anne Andersdatter. Født omkring 1710 på Hamnvaag, Malangen (TR). Levde fra 1745 til 1752 på Aursfjord, Malangen (TR). Levde 1769 på Lanes, Hamnvaag, Malangen (TR). Død 1786 på Lanes, Hamnvaag, Malangen (TR). Begravet 16.04.1786 i Malangen (TR).[355] (Se V:24).

VI:48 mf mm mm

Doreth Olsdatter. Født omkring 1680. Død 1764 på Hamnvaag, Malangen (TR). Begravet 11.06.1764 i Malangen (TR).[356]

354 Matrikkelforarbeidet i 1723, Hillesøe Tingsted, Eksaminasjonsprotokollens folio 39b, Matrikuleringsprotokollens folio 51b. Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Hillesøe tingsted, folio 242a. N. A. Ytreberg: Malangen Bygdebok (1943), side 451. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 75. Notater av Nils Johan Fosli, Oslo. Alvin Andreassen i Yggdrasil: Mogens Urbanussen og hustru Berith Nielsdatter på Ansnes i Malangen.

355 Kirkebok Tromsø 1779-96: «Begravne i Tromsøe 1786», folio 160.

Doreth Olsdatter, som døde på Hamnvaag samme år som Anders, må ha vært hans hustru.

De hadde følgende barn (minst):
Ca. 1711: Anne, gift med Niels Mogensen Lanes, døde på Lanes i 1786.
Ca. 1716: Erich, gift med Mangnel Olsdatter, døde på Havnevog i 1769, 53 år gammel.
Johanna, gift i 1756 med Niels Jensen fra Spildra.

En «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder saaledes som de befandtes at være udi Tall d: 15. aug: 1769» viser at sønnen Erich hadde en datter som het Doareth:
«Gaardernes Nafne:
Havnevog
Brukarar og koner:
Nils Mons: - 51 [år] og Hst. Anne Andersd. - 58 [på Lanes under Hamnvaag]
Born:
Ole Kiels: - 24, Mons Nils: - 15, Anders - 13, Kirsten - 19, Berith - 11,
Alexander Nils: f:B: [fosterbarn] - 7
Tenarar:
Ingebor Nilsd: - 58
Brukarar og koner:
Mangnel Olsd. Enke - 59
Born:
Golla Erichsd. - 27, Doareth - 20, Elen - 18, Berith Pedersd. f.B. - 4
Brukarar og koner:
Elias Ingbrigts: - 52, Elen Andersd. - 46
Born:
Anders Elias: - 20, Ingbrigt - 14, Johannes - 12, Hans - 3, Aleth - 18
Brukarar og koner:
Kristen Ingebrigts: - 48 og Hst: Margreth Haldorsd. - 40
Born:
Ingbrigt Kristens: 16 - Haldor - 15, Kristen - 4, Ingebor - 6, Berith - 3».

Doreth døde i 1764:
«Fer: Pentecost 2 [2. pinsedag]. Doareth Olsd: Havnevog 84 Aar».[357]

(Barn V:24)

Gift med forrige ane.

VI:53 mm fm ff

Hans Pedersen Berg. Festebonde. Født omkring 1664. Levde fra 1702 til 1723 på Berg, Rafnefjord, Tromsøysund (TR).

Far til Søren Hansen Stornes bodde på Berg i Rafnefjord på østsiden av Balsfjordens utløp. Han må ha vært svigersønn til Peder Andersen og gift med Peders datter Golla. Helt sikre kan vi vel ikke være, da Peder også hadde en sønn som het Hans. Imidlertid hadde såvel Søren som hans bror Hans døtre som het Golla, noe som styrker antagelsen ovenfor. Ved manntallet i 1702 og da skiftet etter Peder Andersen ble avholdt 10.10.1717, bodde såvel sønnen Hans som svigersønnen med samme navn på «Berrig».

Manntallet i 1702 oppgir for Rafnefiord som omfatter Berg:

356 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Begravelser med de afdødis Navne og Alder», folio 175.

357 «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder» fra 15. august 1769, avskrevet i 1955 ved Statsarkivet i Tromsø. Alvin Andreassen i Yggdrasil: Mogens Urbanussen og hustru Berith Nielsdatter på Ansnes i Malangen.

Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, Tromsø sogn, folio 176.

«OpSid: eller Leil: Stand og Vilkor:
Ringe Efne alle Sammen Bestaar i Skyld og gjeld her Nord. Har dog Credit.
Gaardernis eller pladsernis Nafne:
Rafnefiord.
Opsidernis eller Leil: Nafne:
Peder Andersen - 64 Aar.
Sønnernis Navne:
Hans Peders: - 23 Aar.
Anders Peders: - 13 Aar.
Ole Peders: - 10 Aar.
Hans Pedersen 38».

På sommertinget for Helgøy tingsted på «Noergrundfiord» avholdt den 16.06.1721 ble det fremlagt en eldre bygselseddel fra pastor Olle Oudensen til Hans datert 16.07.1705 på ½ punds landskyld i Rafnefiord:
«Dernest blev Effterskrefne bøxselsædeler forkyndt og læste.
...

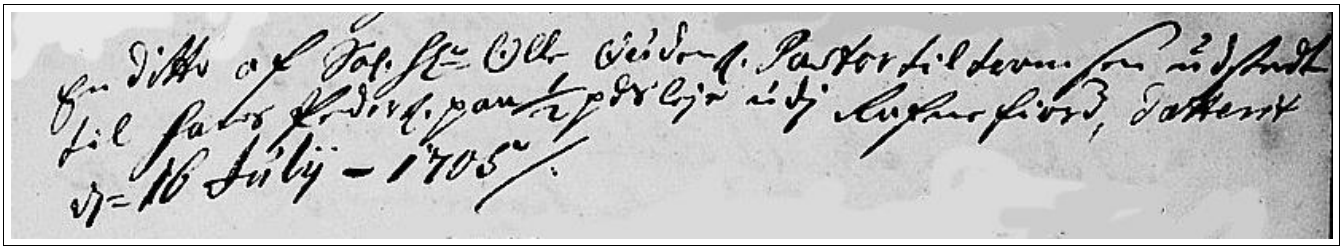

Tingbok Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgøe tingsted, sommertinget i 1721, folio 184a.

En ditto af Sal: Hr Olle Oudens: Pastor til tromsen udstedt til hans Peders: paa ½ pds. leje udj Rafnefiord, datterit d=16 July - 1705/:».

«Skoskatten» 1711 er en vanlig betegnelse på en engangsskatt i 1711 på skotøy, parykker, fontanger, karosser, chaiser og karjoler, samt på tjenestefolks lønn, påbudt i forordning 21.02.1711.
Enkelte grupper var fritatt eller utelatt, blant annet husmenn som var utskrevne soldater og deres familier, spedbarn og personer uten fast bopel.
Satsen var 3 skilling per skopar. Det ble sannsynligvis ikke foretatt reell telling av skotøy, men beregnet for eksempel to par per person i gårdbrukerfamilie og ett par per person i husmannsfamilier og liknende.
Av tjenestefolks årslønn skulle 1/6 gis i skatt. Husbonden skulle innbetale dette og trekke tilsvarende fra tjenerlønnen.

Vi finner både Hans og hans svigerfar Peder Andersen på Berg i Rafnefjord ved «Skoskatten» i 1711.

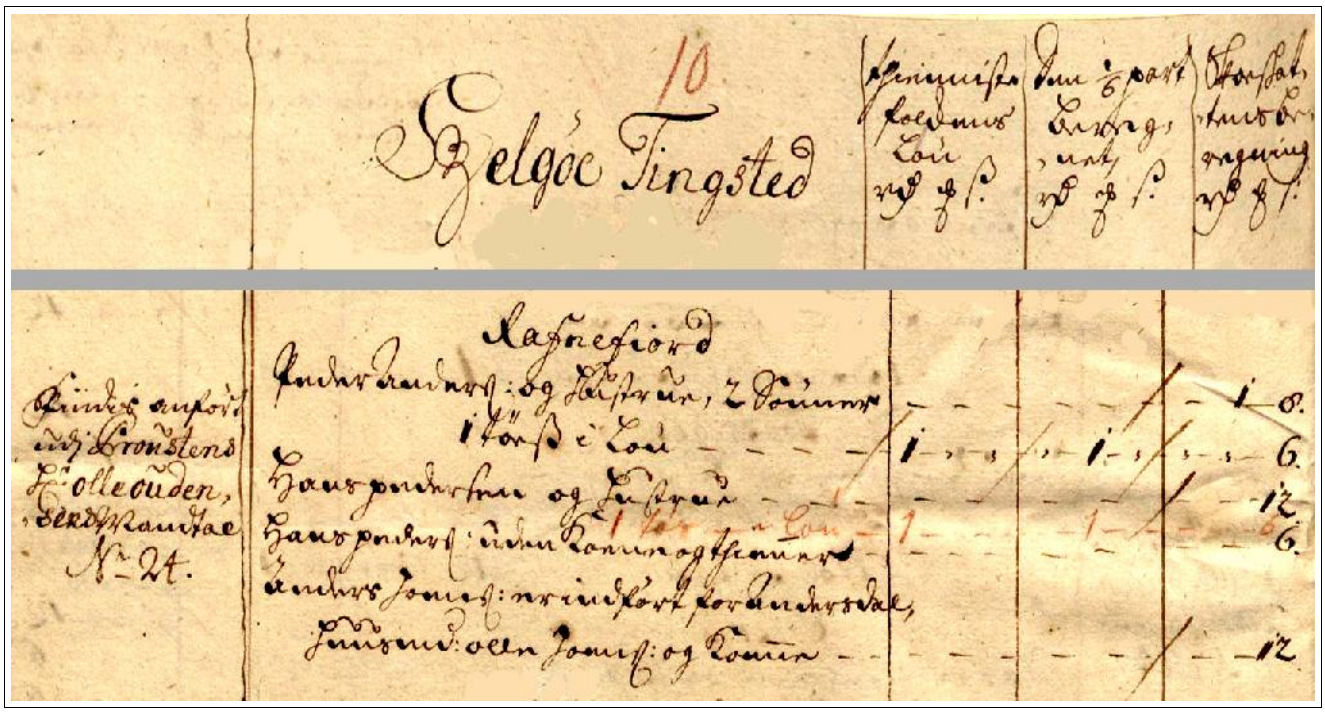

Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, Fogderegnskap 1711-12 - Ekstraskatter, hovedmanntall - 20-21 Sko- og folkelønnsskatt 1711 - Bilde 122.

«Helgøe Tingsted
Rafnefiord
Peder Anderß: og Hustrue, 2 Sønner
1 Tøeß i Løn 1 dr.
Hans Pedersen og Hustrue
Hans Pederß: uden Koene og thienner
Anders Joenß: er indført for Andersdal
Huusmd: Olle Joenß: og Koenne».

I 1723 var det tre brukere i Rafnefjord. Den samlede landskyld var 1 våg hvorav Hans - «den gamble» - brukte ½ bismerpund.

Eksaminasjonsprotokollen ved matrikkelforarbeidet i 1723 viser for «Helgøe Tingsted»:

Matrikkelforarbeidet i 1723, 180 Troms fogderi, Helgøy tingsted - Eksaminasjonsprotokoll, folio 17b-18a.

«Nummer:
26.
Gaarde Nafne:
Rafnefiord.
Opsidders Tall:
3 opsider.
Proprietairs og Bøxel-Raadig:
Tromsøe Præsteboels Jord.
Huusmands Pladser:
Ingen Huusmands plads.
Schoug og Setter:
Fornøden Brendeved.
Qvern og Fischerie:
Beleilighed til fiskerie.
Situation og Beleilighed:
Tungvunden.
Den samme beschaffenhed som for er melt.
Sæd:
Har i dette aar optaget ¼ tn. Sæde Byg.
Korn aufling:
Avler ½ tn.
Hæste og Creature:
3 Hæster - 16 Kiør - 16 Sourer - 8 Geder.
Taxt effter Gamble Matricul [1 våg = 3 bismerpund (Pd.) = 72 bismermerker]:
1 - 0 - 0.

Forhøied:
1 - 1 - 12».

Utdrag fra den samtidige matrikuleringsprotokollen:

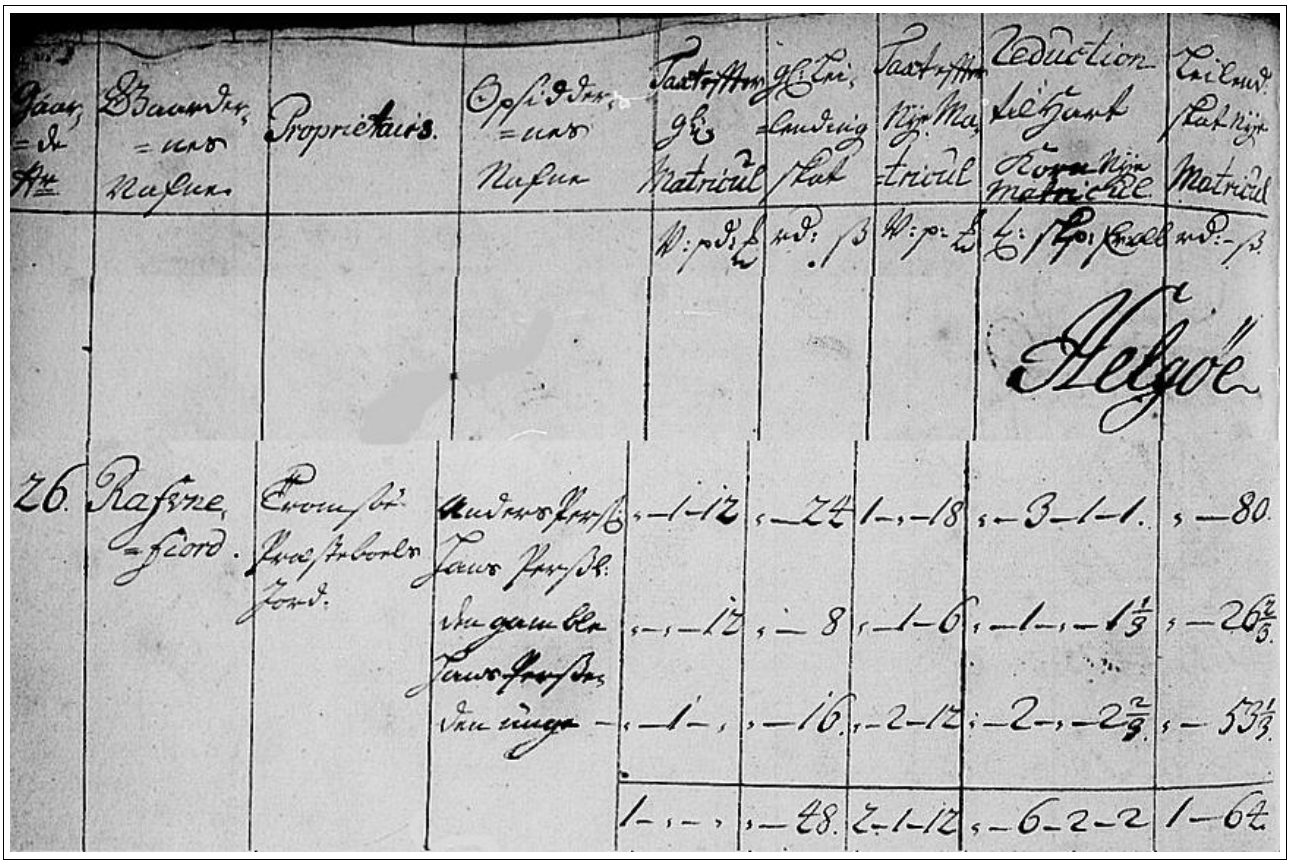

Matrikkelforarbeidet i 1723, 180 Troms fogderi, Helgøy tingsted - Matrikkelprotokoll, folio 26b.

«Opsiddernes Nafne:
[1]: Anders Persen.
[2]: Hans Persen den gamble.
[3]: Hans Persen den unge.
Taxt effter Gl: Matricul [W: - Pd: - Mark]:
[1]: 0 - 1 -12.
[2]: 0 - 0 -12.
[3]: 0 - 1 - 0.
[Sum]: 1 - 0 - 0.
Gl: Leilending Schat [rDr: - Skilling]:
[1]: 0 -24.
[2]: 0 - 8.
[3]: 0 -16.
[Sum]: 0 -48».

Det foregikk et utstrakt varebytte innad i bygda, og særlig til de håndverkere som ble mest brukt. Enkelte mer velstående bygdefolk som Carl Andersen på Svartnes, drev nok nærmest utredervirksomhet for en god del sambygdinger. Det samme gjorde vel også Søren Hansen på Selnes (Stornes) og ikke minst broren Hans Hansen på Berg, som drev bondehandel der. Bondehandelen på Berg eller Berget som det ofte står, ble drevet av Hans Hansen og broren Peder. Den siste overtok gården, mens Hans Hansen fortsatte handelen.

Ifølge Anders Ole Hauglids «Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra» drev Hans denne handelen frem til sin død i 1773. Etter ham fikk svigersønnen Richard B. Hertel gjestgiverbevilling i 1779. Dette er neppe riktig da den Hans Hansen Berg som døde i 1773 kun var 52 år gammel. Dette er vel derfor rimeligvis hans sønn.[358]

(Barn V:27)

Gift med neste ane.

358 Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, folio 176. Tingbok for Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 184a (Justisprotokoll Helgøy tingsted 1721 - folio 343, transkribert av Nord-Troms Museum). Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, Fogderegnskap 1711-12 - Ekstraskatter, hovedmanntall - 20-21 Sko- og folkelønnsskatt 1711 - Bilde 122. Matrikkelforarbeidet i 1723, Helgøe Tingsted, Eksaminasjonsprotokollens folio 17b, Matrikuleringsprotokollens folio 26b. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 279.

Barn:

Søren Hansen Selnes Ytre. Født omkring 1704 på Berg, Rafnefjord, Tromsøysund (TR). Levde 1754 på Selnes Ytre (Stornes), Balsfjord (TR). Død 1780 på Selnes Ytre (Stornes), Balsfjord (TR). Begravet 30.07.1780 i Balsfjord (TR).[359] (Se V:27).

VI:54 mm fm fm

Golla Pedersdatter Berg. Født omkring 1665. Død 1756 på Berg, Rafnefjord, Tromsøysund (TR). Begravet 29.08.1756 i Tromsøysund (TR).[360]

Det fremgår av skiftet etter hennes far 10.10.1717 at hun var gift med «Hans Peersen her paa gaarden».

Golla og Hans hadde følgende barn (minst):
Ca. 1704: Søren, fiskebonde på Ytre Selnes (Stornes), gift med Ingeborg Hansdatter.
Ca. 1705: Anders - usikkert fødselsår - fiskebonde på Selnes, gift med
I: En av Mariths døtre (Synøve eller Anne), II: Margrethe Andersdatter.
Anders døde i 1747, skifte avholdt 26.09.1747.
Ca. 1713: Hans, gift med Barbro Olsdatter, 56 år i 1769.
Ca. 1719: Peder, til Sagelven, gift med Anne Tostensdatter, 50 år i 1769.
Anne, gift med Carl Andersen på Svartnes.

Golla døde i 1756:
XI Søndag efter Trinitatis blev Golla Pedersdtr Berg Begraven, som Sotdøde i den Alder 91 Aar».

Det var et helt samfunn som bodde på Berg med Ravnfjorden. Et «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder saaledes som de befandtes at være udi Tall d: 15. aug: 1769» viser:
«Gaardernes Nafne:
Berg med Ravfiorden [Ravnfiorden]
Brukarar og koner:
Anders Nils. - 42 [år], Margreth Bentsd. - 32
Born:
Olava Andersd. - 4, Martha - 2
Tenarar:
Nils Nils. - 13, Anne Nilsd. - 36, Marit Andersd. Enke - 87
Brukarar og koner:
Hans Hans. - 56 og Hst Barbroe Olsd. - 50
Born:
Hans Hans. - 9, Berrith - 21, Golla - 20, Anne - 17
Tenarar:
Anders Frans. - 40, Toer Jens. - 18, Søren Jens. - 11, Ole Anders. - 20, Aleth Jacobsd. - 50
Brukarar og koner:
Knud Jacobs. - 37 og Hst. Anne Andersd. - 35
Born:
Kristen - 12, Jacob Knuds. - 8, Anders - 6, Ole - 4, Maren - 10
Brukarar og koner:
Anders Hans. - 40 og Hst. Anne Bensd. - 60
Born:
Johanna Hansd. f.b. - 1
Tenarar:
Hans Anders. - 38, Anne Margreth Jacobsd. - 34, Kirsten Nilsd. - 8
Brukarar og koner:
Jon Jacobs. - 42 og Hst. Kirsten Andersd. - 40
Born:
Jacob Jons. - 10, Ole - 8, Jorgen - 6, Sophia - 14, Maren - 12
Tenarar:
Berit Pedersd. Enke - 80
Brukarar og koner:
Morten Lars. - 50 og Hst. Marit Andersd. - 40
Born:
Lars Mortens. - 12, Morten - 5, Anne - 15, Karen - 8, Magdalena - 4,
Golla - 2, Anne Chatrina - 1
Brukarar og koner:
Hans Hans. Heggelund - 41 og Hst. Peternilla Olsd. - 36
Born:

359 Kirkebok 1779-1796: «Begrafne», folio 154 eller 155.

360 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Begravelser med de afdødis Navne og Alder», folio 171.

Hans Hans. - 9, Ole Hans. - 5, Kiel Hans. - 3, Elen - 10
Brukarar og koner:
Anders Anders. - 34 og Hst. Elen Josephsd. - 33
Born:
Joseph Anders. - 6, Salomon - 2, Elizabeth - 10, Maria - 4, Abraham Nils. fosters. - 1
Tenarar:
Anders Nils. - 14, Nils Trons. - 49, Barbroe Obadiæd. - 40, Martha Nilsd. - 10
Brukarar og koner:
Zacharias Lars. - 36 og Hst. Anne Klemetsd. - 30
Born:
Anders Zachariæs. - 8, Petter - 4, Lars - 2

Dertil føres under «Ravnfiorden»:
Brukarar og koner:
Morten Thomes. - 40, Elen Erichsd. - 41
Born:
Inger Mortensd. - 16
Brukarar og koner:
Jon Gutorms. - 70 og Hst. Marith Olsd. - 75
Tenarar:
Sara Jonsd. - 10
Brukarar og koner:
Jon Jons. - 30, Marith Melchersd. - 31
Born:
Elen Jonsd. - 17, Marith - 10
Brukarar og koner:
Simon Tors. - 48, Marith Jonsd. - 50
Born:
Jon Simons. - 14, Kristian - 10, Anne Chatrina - 6».[361]

(Barn V:27, Far VII:107, Mor VII:108)

Gift med forrige ane.

VI:55 mm fm mf

Hans Bendtsen Findnes Nordre. Festebonde,, lagrettesmann. Født omkring 1692 på Findnes Nordre, Tromsøysund (TR). Død omkring 1752 på Findnes Nordre, Tromsøysund (TR).

Hans ble født på gården Findnes på Kvaløya i Sandnessundet. Ved manntallet i 1702 var han 10 år gammel.

Da han giftet seg med Doreth ble de boende på hans farsgård.

Ved sommertinget for Helgøy tingsted i Langesund den 18.06.1717 vitnet Hans i en sak om lejermål:

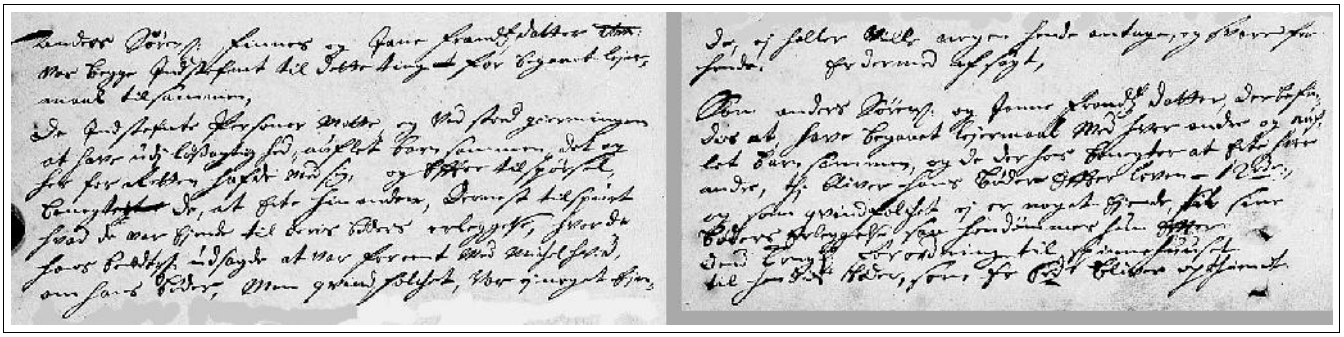

Tingbok Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 125b.

«Anders Sørens: finnes og Jane frandtzdatter ibid: var begge Indstefnet til dette ting for begaaet lejermaal tilsammen. De Indstefnte Personer møtte, og vedstoed gierningen at have udj løsagtighed auflet barn sammen, det og her for Retten hafde med sig, og Eftter tilspørsel benegtet de at Ecte hinanden, Dernest tilspurt hvad de var Ejende til deris bøders erleggelse, hvor da hans bendts: udsagde at var foreent Med Michel hvid, om hans bøder, Men qvindfolchet, var ej noget Ejende, ej heller ville nogen hende antage, og svare for hende. Er dermed afsagt,
Som anders Sørens: og Janne frandtzdatter, der befandis at have begaaet lejermaal Med hverandre og auflet barn sammen, og de derfor benegter at Ecte hverandre, thj bliver hans bøder Eftter loven - 12 rdr: og som qvindfolchet ej er noget Ejende, til sine bøders Erleggelse, saa hendømmes hun Eftter dend kongl: forordning til spinnehuuset til hendis bøder, som Er 6 rdr: bliver opthiendt.»

361 Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 4, 1713-1750, folio 110. «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder» fra 15. august 1769, avskrevet i 1955 ved Statsarkivet i Tromsø.

I forbindelse med en stevning om ærekrenkning som Hans Joensen Kiil reiste mot Lars Jonsen i 1718, ble Hans innkaldt som vitne:

«Anno=1718 d=29 Juny Blef holdet et almindeligt leedingsberg og sageting udj Grundfiord for Helgøe ting st: almue, hvor da Retten blef præsiderit af Kongl: May'ts: foget Sr: Andreas Tønder, samt bethiendt af Kongl: Sorenskrifver Asmus Rosenfeldt, saa og ...»

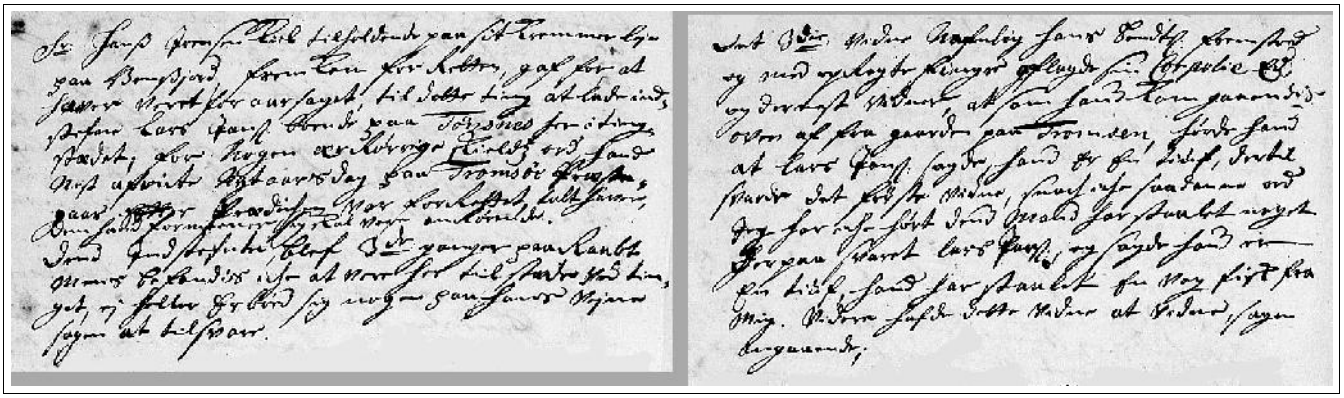

Tingbok Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 144b & 145b..

«Sr: hans Joensen kiil tilholdende paa sit kremmerleje paa Bensjord, fremkom for Retten, gaf for at haver veret foraarsaget, til dette ting at lade indstefne Lars Jons: boende paa Tønsnes her i tingstædet; for Nogen ærRørrige skieldtzord hand Nest afvicte Nytaarsdag paa Tromsøe Præstegaar Eftter Prædichen var forRettet, talt haver dem hand formeener sig skal vere anRørende.
Dend Indstefnte blef 3de: ganger paaRaabt mens befandis iche at vere her tilstæde ved tinget, ej heller Erbøed sig nogen paa hans vejne sagen at tilsvare.
...

det 3die vidne Nafnlig hans bendts: fremstoed og med opRagte fingre aflagde sin Corpolie Ed og dernest vidner at som hand kom gaaendis oven af fra gaarden paa Tromsen, hørde hand at lars Jons: sagde hand [Hans Joensen Kiil] Er En tiuf [tyv], dertil svarde det første vidne, snach iche saadanne ord Ieg har iche hørt dend Mand har staalet noget derpaa svaret lars Jons: og sagde hand er En tiuf, hand har staalet En vog fisk fra Mig. Videre hafde dette vidne at vidne, sagen angaaende;»

Ved sommertinget for Helgøy tingsted på «Noergrundfiord» den 15.06.1722 avla Hans ed som lagrettsmann for 1723:

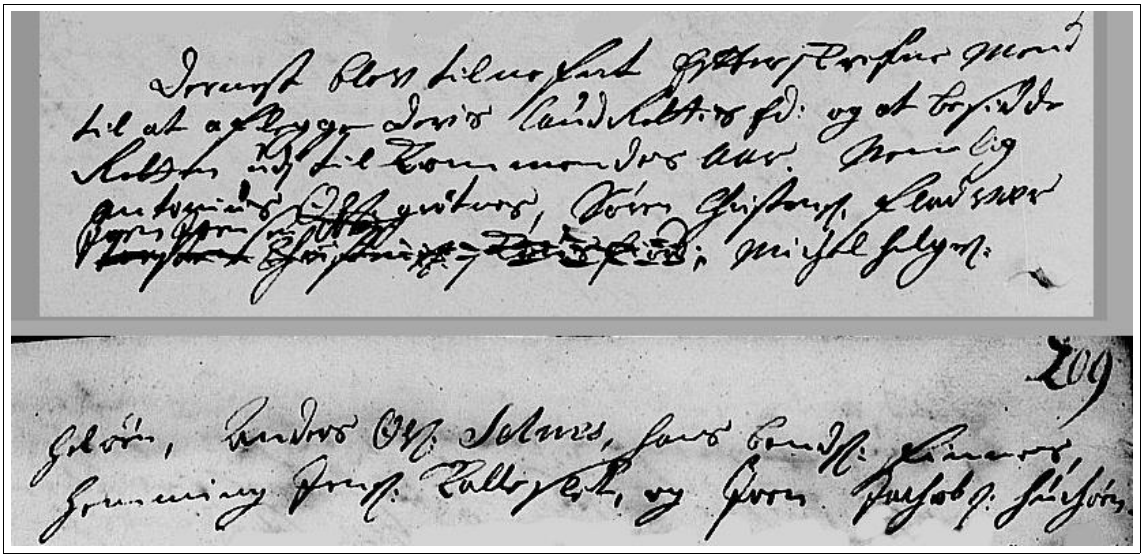

Tingbok Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 108b-209a..

«Dernest blev tilnefnt Effterskrefne mend til at aflegge deris laudRettis Ed: og at besidde Retten udj tilkommendes aar. Nemlig antonius Ols: grøtnes, Søren Christens: fladvær, Joen Joensen, Michel helges: Heløen, Anders Ols: Selnes, hans bend: finnes, Hemming Jens: Kalleslet, og Joen Jachobs: huchøen.»

Han var også lagrettesmann i 1725.

I 1723 var det 2 brukere på Findnes som hadde en samlet landskyld på 1 våg. Hans brukte halvparten, dvs. 1 bismerpund 12 merker.

Eksaminasjonsprotokollen ved matrikkelforarbeidet i 1723 viser for «Helgøe Tingsted»:

Matrikkelforarbeidet i 1723, 180 Troms fogderi, Helgøy tingsted - Eksaminasjonsprotokoll, folio 18b-19a.

«Nummer:
33.
Gaarde Nafne:
Findsnes med Riberbye.
Opsidders Tall:
2 opsider.
Proprietairs og Bøxel-Raadig:
Baron de Pettersen.
Huusmands Pladser:
Ingen Huusmænd.
Schoug og Setter:
Fornøden Brendeved.
Qvern og Fischerie:
Ingen fiskerie.
Situation og Beleilighed:
Lætvunden.
Sæd:
Saaer icke.
Korn aufling:
Aufler icke.
Hæste og Creature:
2 Heste - 9 Kiør - 20 Sourer - 10 Geder.
Taxt effter Gamble Matricul [1 våg = 3 bismerpund (Pd.) = 72 bismermerker]:
1 - 0 - 0.
Forhøied:

0 - 1 - 12».

Utdrag fra den samtidige matrikuleringsprotokollen:

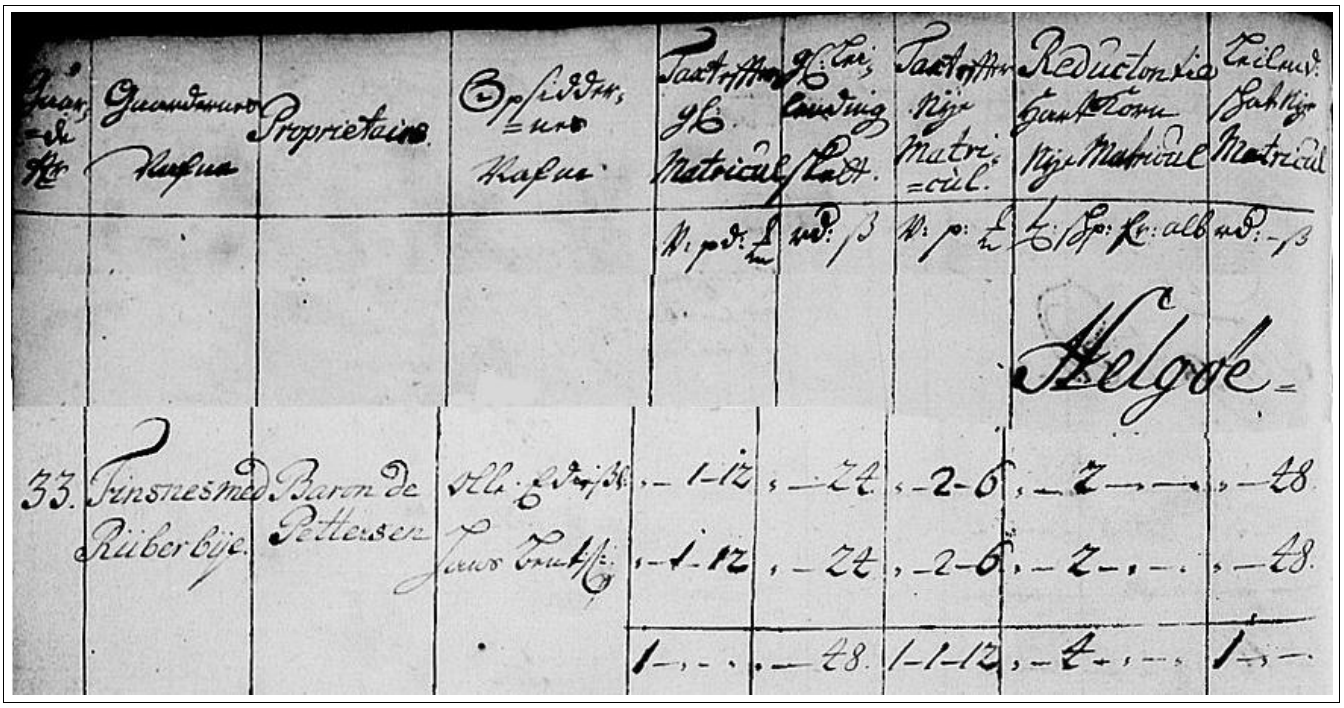

Matrikkelforarbeidet i 1723, 180 Troms fogderi, Helgøy tingsted - Matrikkelprotokoll, folio 28b.

«Opsiddernes Nafne:
[1]: Olle Edies:
[2]: Hans Bents:
Taxt effter Gl: Matricul [W: - Pd: - Mark]:
[1]: 0 - 1 -12.
[2]: 0 - 1 -12.
[Sum]: 1 - 0 - 0.
Gl: Leilending Schat [Rd: - Skilling]:
[1]: 0 - 24.
[2]: 0 - 24.
[Sum]: 0 - 48».

Hans døde i begynnelsen av 1750-åra.

Skiftet etter Hans ble avholdt på Findnes i Helgøy tinglag 21.09.1752:

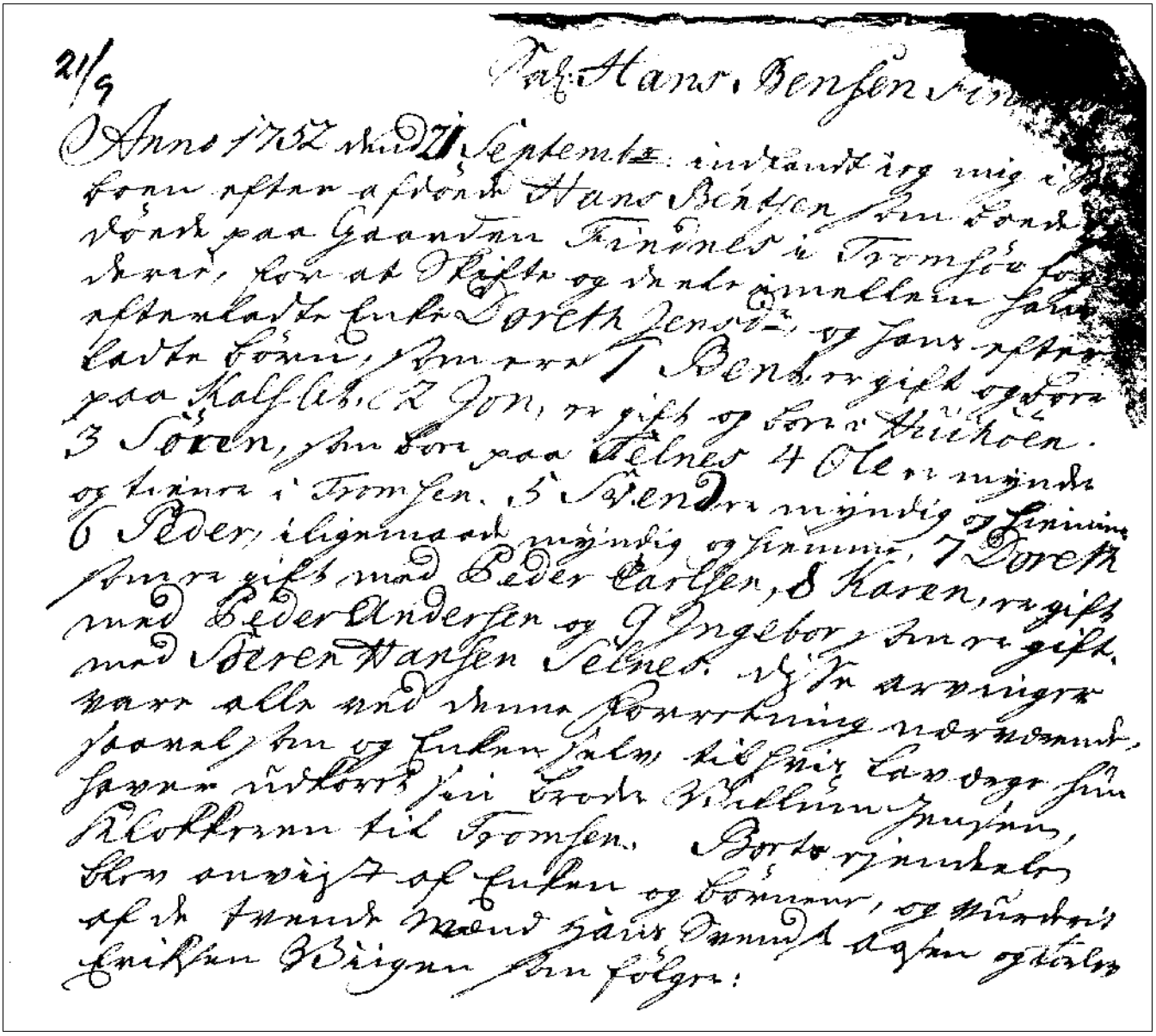

«Sal Hans Bensen Finnes.

Anno 1752 dend 21 Septembr: indfandt ieg mit i Sterboen efter afdøede Hans Bentsen som Boede og Døede paa Gaarden Findnes i Tromsøe fogderie, for at Skifte og Deele imellem hans efterladte Enke Doreth Jensdr: og Hans efterladte Børn, som ere

1 Bent, er gift og Boer paa Kalslet,
2 Jon, er gift og boer i Huitøen,
3 Søren, som Boer paa Telnes,
4 Ole, er myndig og tiener i Tromsen,
5 Svend, er myndig og Hiemme,
6 Peder, iligemaade myndig og Hiemme,
7 Doreth, som er gift med Peder Carlsen,
8 Karen, er gift med Peder Andersen og
9 Ingebor, som er gift med Søeren Hansen Selnes.

Disse Arwinger ware alle ved denne Forretning nærværende, saavel som og Enken selv, til hvis Lowærge Hun haver udkoret sin Broder, Willum Jenssen, Klokkeren til Tromsen.
Boets eiendele blev anvist af Enken og Børnene, og Vurderis af de twende Mænd Hans Svends: Aasen og Torlev Eriksen Biigen som følger:

....

Naar denne afgang fradrages Boets Summa bliver i Behold - 167 rd: 3 mark -.
Deraf tager Enken Dorete den halve Deel som er 83 rd: 4 mark 8 sk., og den andre halve Deel kommer til Deeling imellem Børnene hvoraf en Broderlod bliver = 11 rd: 1 mark og en Søsterlod 5 rd: 3 mark 8 sk., hvorefter enhvers udlæg følger:

....

Givet Beskreven paa Stemplen papir».

I skiftet nevnes bl.a. sølv, tinn, kobber, båter, fe, hus og bøker. Boets aktiva var 167 daler og 3 mark.[362]

(Barn V:28, Far VII:109, Mor VII:110)

Gift med neste ane.

Barn:

Ingeborg Hansdatter Findnes Nordre/Selnes Ytre. Født omkring 1719 på Findnes Nordre, Tromsøysund (TR). Levde 1754 på Selnes Ytre (Stornes), Balsfjord (TR). Død 1789 på Selnes Ytre (Stornes), Balsfjord (TR). Begravet 01.03.1789 i Balsfjord (TR).[363] (Se V:28).

VI:56 mm fm mm

Doreth Jensdatter Ebeltoft. Født omkring 1693 på Langnes Søndre, Tromsøysund (TR). Død 1759 på Findnes Nordre, Tromsøysund (TR). Begravet 11.11.1759 i Tromsøysund (TR).[364]

Doreth og Hans hadde følgende barn:
Bent, på Kaldsletten i 1752.
Doreth, gift med I Frans Olsen, II Peder Carlsen.
Karen, gift med Peder Andersen.
Ca. 1719: Ingeborg, gift med Søren Hansen Ytre Selnes (Stornes).
Jon, gift med Margrethe Pedersdatter, på Hattøy(?) i 1752.
Ca. 1723: Søren, gift med Ellen Andersdatter Finland, død på Finland i 1804, 81 år gammel.
Ole, overtok Findnes gift med Ingeborrre Pedersdatter, skifte avholdt i 1769.
Ca. 1733: Svend, gift med I Golla Carlsdatter, II Karen Tollefsdatter, død på Findnes i 1807, 74 år gammel.
Ca. 1736: Peder, gift med Ellen Karlsdatter, på Findnes i 1752, skifte avholdt i 1768.

Etter at Hans døde overlot Doreth 12 mark i gården til sønnen Ole. Festebrevet ble tinglyst ved sommertinget for Helgøy tingsted på Elvevold den 10.06.1754:

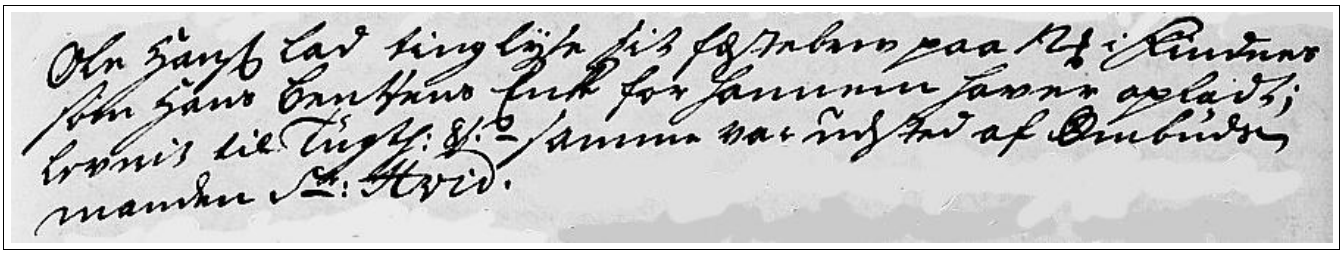

Tingbok Senja og Tromsø nr. 48, 1745-60, Helgø tingsted, folio 109a.

«Ole Hans: lod tinglyse sit fæstebrev paa 12 mark i Findnes som Hans Bentsens Enke for hannem haver opladt; leverit til Tugth: 8 sk. - samme var udstæd af Ombudsmanden Sr: Hvid. »

Ved sommertinget på Elvevold 12.06.1759 overlot hun ytterligere 12 mark landskyld i Findnes, denne gang til Hans Larsen:

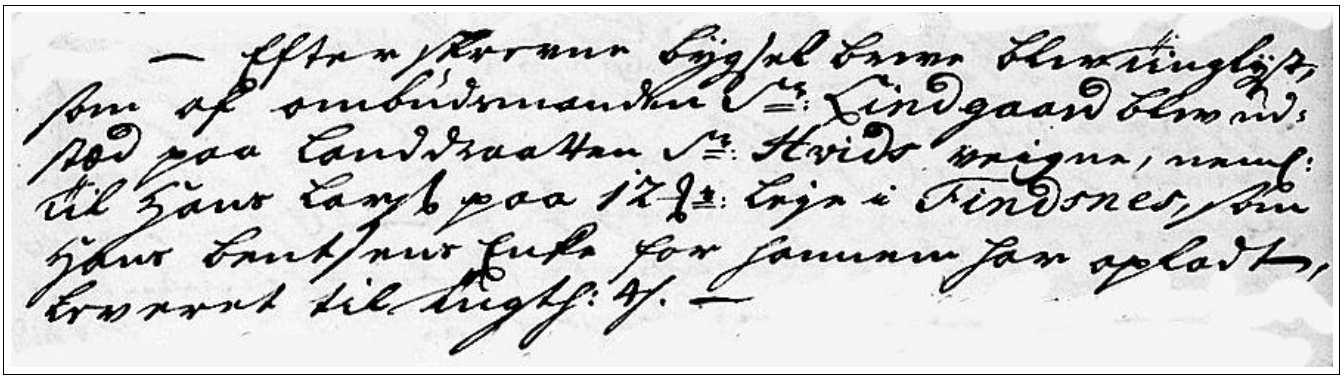

Tingbok Senja og Tromsø nr. 48, 1745-60, Helgø tingsted, folio 161a.

«Efterskrevne bygsel breve blev Tinglyst, som af ombudsmanden Sr: Lindgaard blev udstæd paa land drotten Sr: Hvids veigne, neml: Til Hans Lars: paa 12 marks leje i Findsnes, som Hans bentsens Enke for hannem har opladt, leveret til Tugth: 4 sk.»

---

362 Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, folio 175. Tingbok for Tromsø, nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 125b. 144b & 145b og 208b-209a (Justisprotokoll Helgøy tingsted 1717 - folio 227; 1718 - folio 265-67; 1722 - folio 392-93, transkribert av Nord-Troms Museum). Matrikkelforarbeidet i 1723, Helgøe Tingsted, Eksaminasjonsprotokollens folio 18b, Matrikuleringsprotokollens folio 28b. Skifteprotokoll Tromsø nr. 6, 1752-1754, folio 22 (ikke filmet). Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre.

363 Kirkebok Tromsø 1779-96: «Begravne 1789 i Tromsøe», folio 163.

364 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Begravelser med de afdødis Navne og Alder», folio 174.

Doreth døde i 1759:
«22de Sønd: efter Trinit: Blev Dorothea Jens Dtr. Nore Finnes ab: 66 Aar».

En tragedie rammet Findes i 1768:

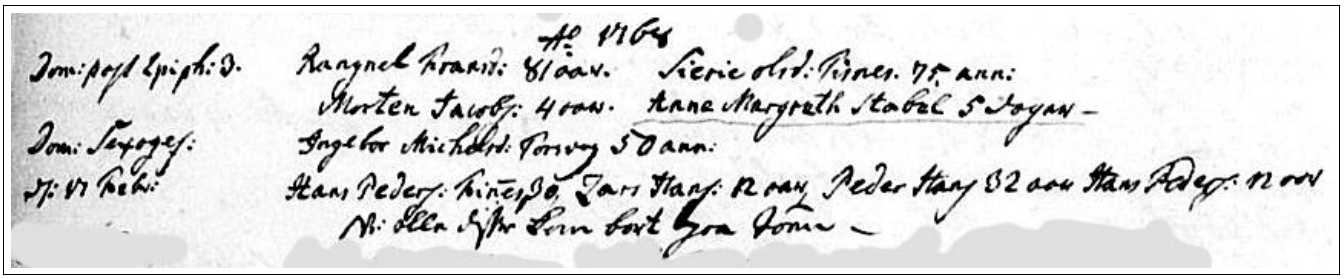

Kirkebok Tromsø nr. 1, 1753-78: Begraede, folio 175b.

«d: 17 Febr.
Hans Peders: Finnes 30, Lars Hans: 12 aar, Peder Hans: 32 aar, Hans Peders: 12 aar.
NB: Alle disse kom bort paa Søen».

Et «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder saaledes som de befandtes at være udi Tall d: 15. aug: 1769» viser at enkene satt igjen på gården med barna:
«Gaardernes Nafne:
Finnes med Ribberby
Brukarar og koner:
Hans Ols: - 58 [år]
Born:
Hans Hans. - 19, Hendrich - 12, Johannes - 10, Hendricha - 22, Anne Maria - 18, Elen Dorthea - 9
Brukarar og koner:
Bent Hans: - 32 og Lena Kristophersd. - 30
Born:
Hans Bents. - 7, Kristen - ½, Anne - 3, Elen - 2
Tenarar:
Malena Trondsd. - 30, Margreth Hansd: Enke - 60
Brukarar og koner:
Ingebor Pedersd. Enke - 33
Born:
Hans Ols: - 15, Jens Ols: - 10, Kristopher - 8, Peder - 6, Daareth - 11, Margreth - 4
Brukarar og koner:
Svend Hans: - 38 og Hst. Golla Hansd. - 30
Born:
Hans Svends: - 8, Carnelis - 7, Anders - 5, Margreth - 3, Anna - 2
Tenarar:
Knud Nils: - 40, Tarald Knuds. - 12, Maren Sørensd. - 16, Elen Taraldsd. - 40, Berith Knudsd. - 9
Brukarar og koner:
Inger Pedersd. Enke - 40
Born:
Peder Hans. - 9, Hans - 7, Daareth - 23, Golla - 20, Margreth - 15, Anne - 2
Tenarar:
Lars Lars. - 29
Brukarar og koner:
Elen Kalsd. - 30
Born:
Kal Peders. - 11, Anders - 8, Carnelis - 7, Johannes - 5, Anne - 13, Maren - 6, Maria - 4
Tenarar:
Barbroe Olsd: - 40».[365]

(Barn V:28, Far VII:111, Mor VII:112)

Gift med forrige ane.

365 Tingbok Senja og Tromsø nr. 48, 1745-60, Helgø tingsted, folio 109a og 161a (Justisprotokoll Helgøy tingsted 1754 - folio 215-16; 1759 - folio 320, transkribert av Nord-Troms Museum). Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 145, 1751-1796, folio 17. «Siele Register over Tromsøe og Helgøe Menigheder» fra 15. august 1769, avskrevet i 1955 ved Statsarkivet i Tromsø. Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre.

Generasjon VII

VII:17 ff mf ff f

Gaute Valtersen Haug/Olsøy. Soldat. Født omkring 1655 på Haug, Rissa, Stadsbygd (ST). Død 1707 på Olsøy, Rissa, Stadsbygd (ST). Begravet 14.07.1707 i Rissa, Stadsbygd (ST).[366]

Ved sogneprestenes manntall i 1666 var Gaute 11 år og bodde på Haug i Rissa.

Hans hustru er ikke kjent.

I 1690 års i militærrulle finner vi Gaute på Olsøen mens vi på Haug finner hans bror Thomas og hans stefar Olle.

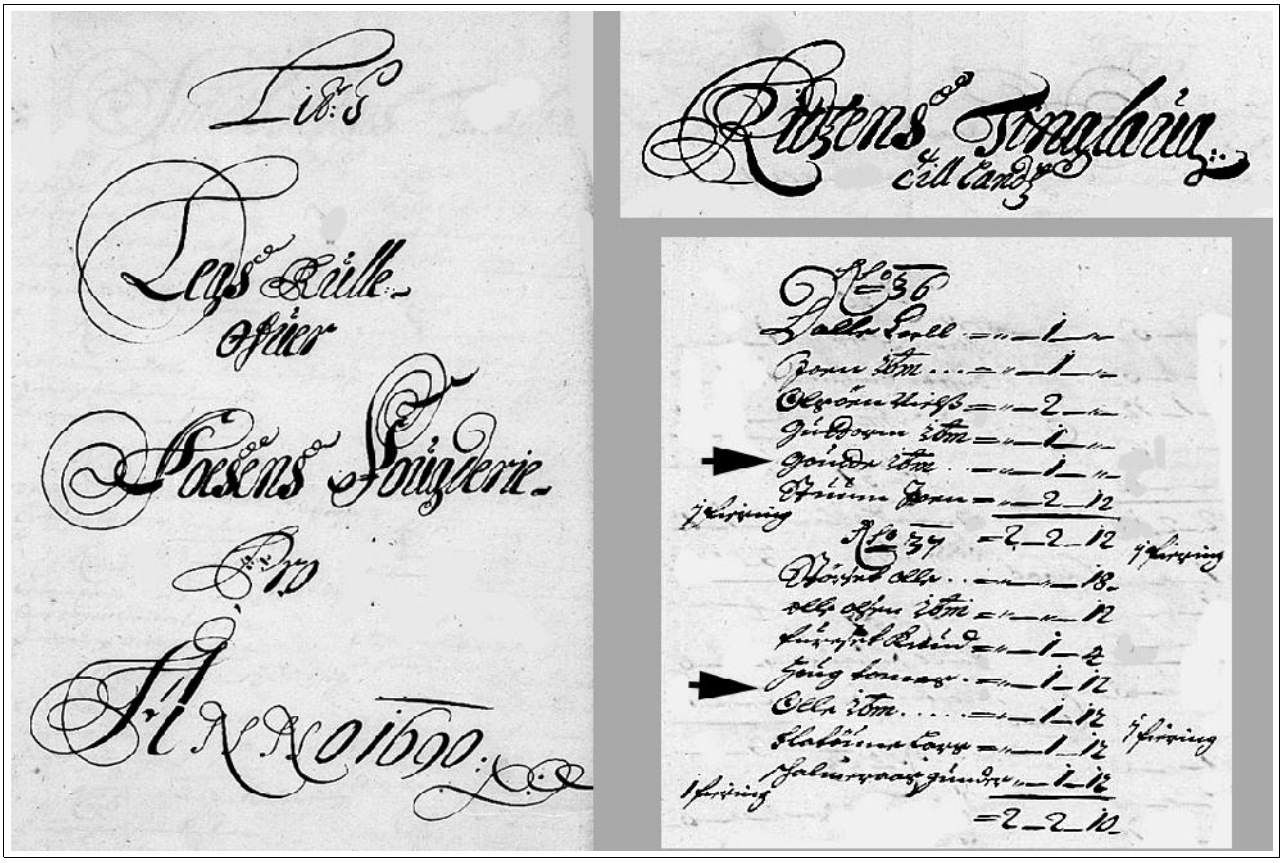

Fogderegnskap Fosen fogderi 1690-91 - G Legdsrulle Fosen 1690 - Rissa tingsted - Bilde 104.

Olsøen inngikk i Sl: Vice Laugm: Shiøllers gods.

366 Kirkebok Stadsbygd prestegjeld nr. A01, Rissa sogn, 1700-09: «Kronologisk liste 1707, folio 21.

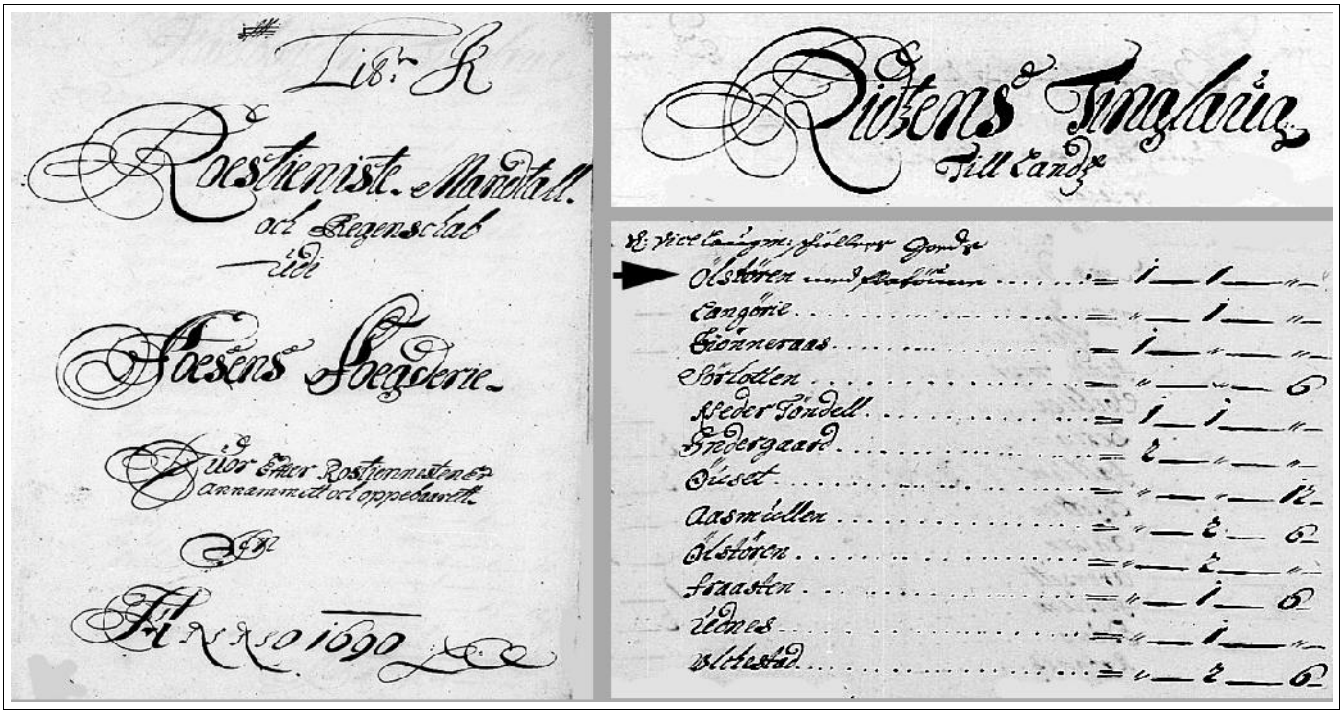

Fogderegnskap Fosen fogderi 1690-91 - K Rosstjeneste Fosen 1690 - Rissa tingsted - Bilde 147 - Sl: Vice Laugmann Shiøllers gods.

«Ritzens Tinglaug – Till Landz

....

Sl: Vice Laugm: Shiøllers Goeds

Olsøen [feilskreivet Olstøren, se 1688] med Flatønne

...»

Manntallet i 1701 viser at Gaute er soldat og fortsatt bosatt på Olsøen i Rissa sogn i Statsbygd prestegjeld og Fosen fogderi.

På husmannsplassene omkring er de fleste registrert som fattige eller soldater.

Det kan vel være grunnen til at sønnen Aage [Haagen] antagelig ble med en av båtene nordover i ung alder.

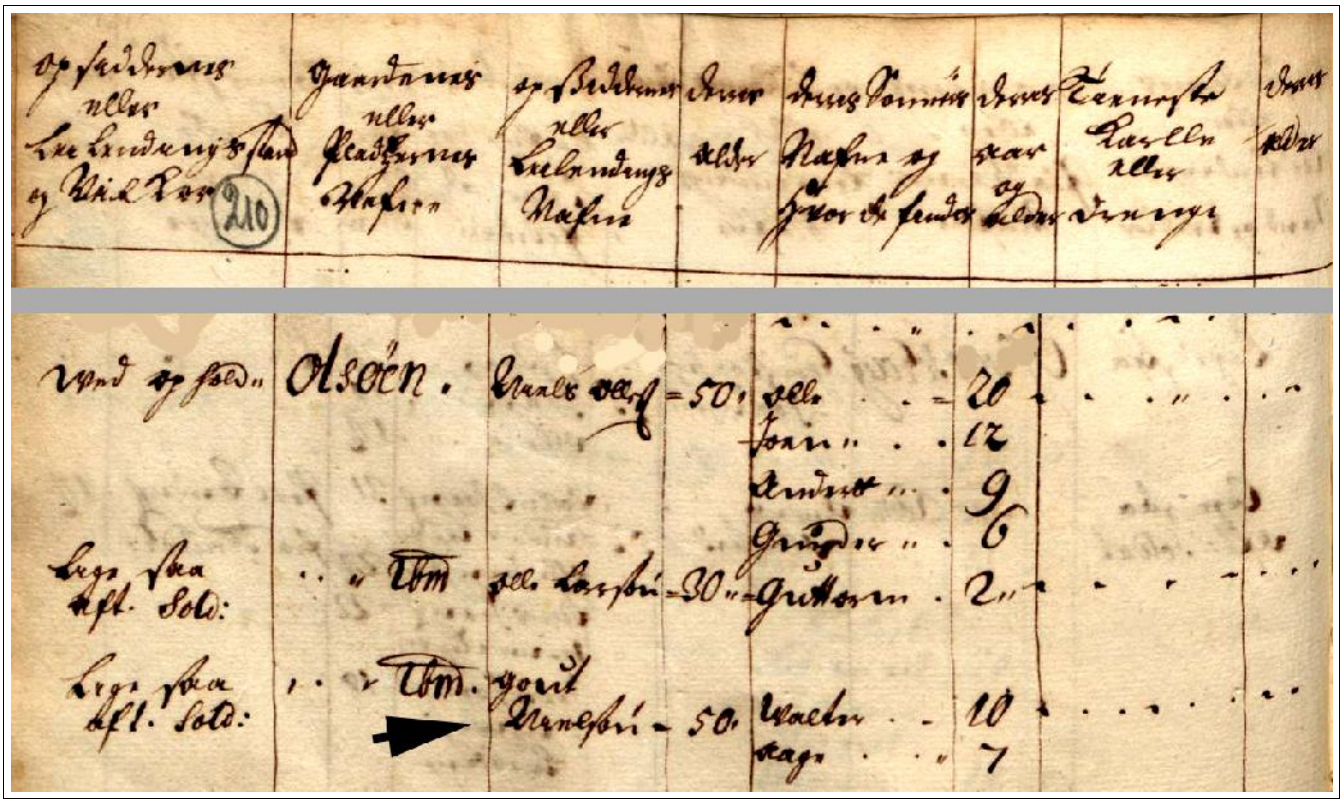

Manntallet i 1701, 12 Fosen Fogderi, Statsbygd prestegjeld, Rissa sogn, folio 210.

«Opsiddernis eller Leilendings:Stand og Vilkor:

Ved ophold

Gaerdenis eller Pladtsernis Nafne:

Olsøen.
Opsidernis eller Leilendings Nafne – Deris Alder
Niels Olleß – = 59
Deris Sønners Nafne og huor de findes – Deris Aar og Alder
Olle – 20
Joen – 12
Anders – 9
Gunder – 6
Opsiddernis eller Leilendings:Stand og Vilkor:
Lige saa Aft. Sold:
Gaerdenis eller Pladtsernis Nafne:
ibm.
«Opsidernis eller Leilendings Nafne – Deris Alder
Olle Larßøn – = 30
Deris Sønners Nafne og huor de findes – Deris Aar og Alder
Guttorm – 2
Gaerdenis eller Pladtsernis Nafne:
Lige saa Aft. Sold:
Gaerdenis eller Pladtsernis Nafne:
ibm.
«Opsidernis eller Leilendings Nafne – Deris Alder
Gout Valterßøn – = 50
Deris Sønners Nafne og huor de findes – Deris Aar og Alder
Valter – 10
Aage – 7»

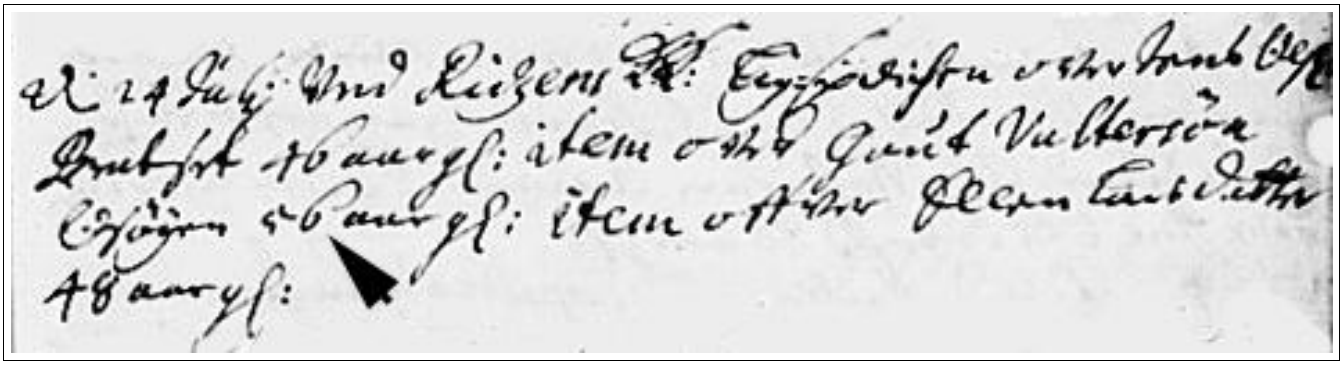

Kirkebok Stadsbygd prestegjeld nr. A01, Rissa sogn, 1700-09: «Kronologisk liste 1707, folio 21.

«D 14 July ved Riezens KK:
Ligpredichen over ...
item over Gout Valtersøn Onsøen 56 aar gl:». [367]

(Barn VI:9, Far VIII:33, Mor VIII:34)

Gift med neste ane.

Barn:

Haagen [Aage] Gautesen Kaldsletten. Født omkring 1694 på Olsøy, Rissa, Stadsbygd (ST). Levde 1721 på Kaldsletten, Tromsøysund (TR). Død omkring 1753 på Kaldsletten, Tromsøysund (TR). (Se VI:9).

VII:18 ff mf ff m
??? ???datter Vanvikan?.

Gaute hadde følgende sønner (minst) med sin ukjente hustru:
Ca. 1691: Walter.
Ca. 1694: Aage (Senere Haagen), i unge år til Kaldsletten i Tromsøysund.

Vi finner følgende interessante innførsel i kirkeboken 19.02.1785:

[367] Fogderegnskap Fosen fogderi 1690-91 - G Legdsrulle Fosen 1690 - Rissa tingsted - Bilde 104. Fogderegnskap Fosen fogderi 1690-91 - K Rosstjeneste Fosen 1690 - Rissa tingsted - Bilde 147 - Sl: Vice Laugmann Shiøllers gods. Manntallet i 1701, 12 Fosen Fogderi, Statsbygd prestegjeld, Rissa sogn, folio 210.

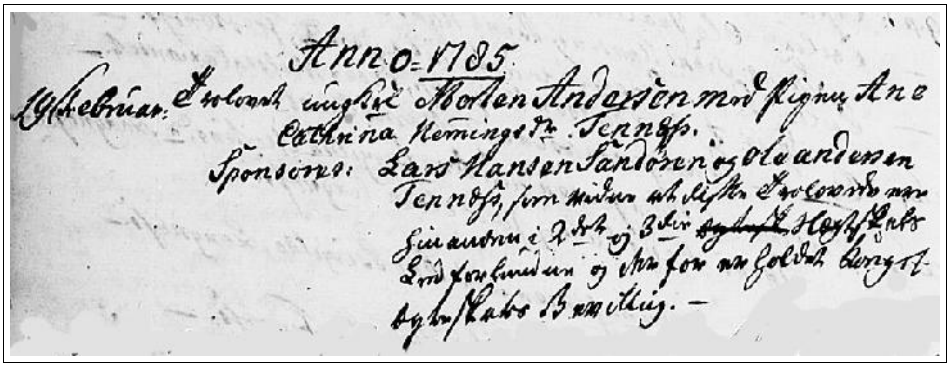

Kirkebok Tromsø nr. 3, 1779-96: 1785 «Trolovede og Copuledere», folio 109b.

«Trolovet Ungkrl Morten Andersen med Pigen Ane Catharina Hemmingsdtr Tennæs.
Sponsores: Lars Hansen Sandøren og Ola Andersen Tennæs,
som vidne at disse Trolovede var Hinanden i 2det og 3die Slægtskabs Leed forbunden
og derfor erholdet Kongel. Ægteskabs Bevilling» (Kirkebok 1779-96, folio 110).

- Morten (født 1733-43) var sønn til Anders Andersen Tennæs (ca. 1706-1777) som kom fra Vanvikan i Leksvik og Malene Larsdatter (ca. 1709-1789). Hans farforeldre er ikke kjente, hans morforeldre var Lars Olsen Tennæs (ca. 1672-1759) og Marith Baardsdatter (død ca. 1751).

- Anne Cathrina (født 1762) var datter til Hemming Haagensen Thomasjord (ca. 1732 -1799) og Marrit Hansdatter (født ca. 1741). Hennes farforeldre var Haagen Gautesen Kaldsletten (ca. 1690-ca. 1753) og Ellen Hansdatter (født ca. 1691). Hennes morforeldre var Hans Larsen Sandøre (ca. 1692/99-1780) og Anna Jonsdatter (ca. 1704-1776).

- 2 generasjoner tilbake finner vi altså at Mortens farfar het Anders. Mortens farmor er ukjent, men hun bodde antagelig i Vanvikan i Leksvik. Hans morforeldre var Lars Olsen og Marith Baardsdatter på Tennæs.

- Motsvarende vil «3die Slægtskabs Leed» tilbake på Ane Catharinas side peke ut oldefedre som het Gaute, Hans Andersen Findnes Søndre (ca. 1659-ca. 1708) som var far til Ellen Hansdatter på Kaldsletten, Lars og Jon. Blandt oldemødrene kjenner vi kun Johanna (ca. 1660-1756), datter til Rynild Hemmingsen Sandnes og gift med Hans Andersen.

- Det er ikke trolig at Hans Larsen på Sandøre var sønn til Lars Olsen på Tennæs i et tidligere ekteskap, alternativt født utenfor ekteskap! I 1702 finner vi Lars Olsen på Sør-Langnes, uten at barn oppgis.

- Samtidig kan ingen av oldefedrene til Ane Catharina (Gaute, Hans, Lars og Jon) være identiske med Mortens farfar, Anders.

- Det er derfor trolig at det må være Mortens ukjente farmor som er identisk med mor til Haagen Gautesen, Hans Larsen eller Anna Jonsdatter.

Morten Andersen var sønn til Anders Andersen Tennes som kom fra Vanvikan og trolig var sønnesønn til hans ukjente hustru i ett andre ekteskap etter at Gaute døde i 1707.

Ane Cathrina Hemmingsdatter på Tennes var sønnedatter til Haagen Gautesen Kaldsletten og trolig oldebarn til Gaute Valtersen på Olsøy i Rissa – hvis foreldre kom fra Vanvikan ca. 10 km bort – og hans ukjente hustru.

I så fall var Haagen Gautesen og Anders Andersen halvsøsken.

Dette forutsetter at Gautes ukjente hustru giftet seg igjen med en Anders etter at Gaute døde i 1707 og med Anders fikk sønnene
Ca. 1706 Anders gift med Malene Larsdatter og
Carl.[368]

(Barn VI:9)

Gift 1. gang med forrige ane.

Gift 2. gang med **Anders ???.**

Barn:

Anders Andersen Tennæs. Født omkring 1706 i Vanvikan, Leksvik (NT). Død 1777 på Tennæs Ytre, Balsfjord (TR). Begravet 19.01.1777 i Balsfjord (TR).[369] (Se VI:29).

VII:19 ff mf fm f

Hans Andersen Findnes Søndre. Festebonde. Født omkring 1659. Levde 1696 på Findnes Søndre, Tromsøysund (TR). Død omkring 1708 i Findnes Søndre, Tromsøysund (TR).

Hans var girt med Johanna, datter til Rynild Hemminsen på Sandnes. Jeg har ikke funnet hvor han kom fra.

Manntallet 27.06.1666 viser for «Heldøens Tingsted»:

368 Kirkebok Tromsø nr. 3, 1779-96: 1785 «Trolovede og Copuledere», folio 109b.

369 Kirkebok Tromsø 1753-1778: «Begravelser», folio 178.

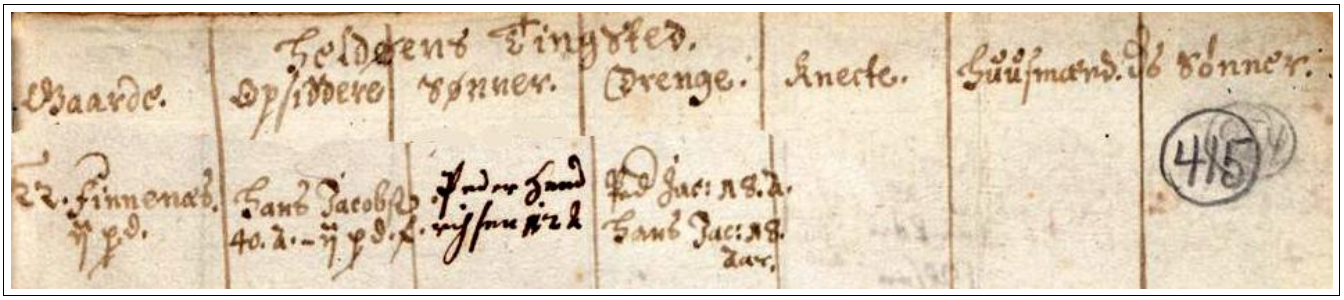

Manntallet i 1664-66, 37.3 Prestenes manntall i 1666, Tromsø prosti, Tromsø prestegjeld, Tromsø sogn, folio 415.

«Gaarde:
22. Finnenæs – 2 Pd.
Opsidere:
Hans Jacobsen – 40 Aar – 2 Pd. f[isk].
Sønner:
Peder Hendrichsen – 12 Aar.
Drenge:
Ped. Jac: – 18 Aar.
Hans Jac: – 18 Aar».

«Genneral Jordebog Ofuer Tromsøe Fogderi» i 1667 viser for «Helgøe Tingsted»:
«Findnæs med Ribberbye – 1 W. [1 våg = 3 bismerpund (Pd.) = 72 bismermerker].
Hans Jacobsen.
Landschyld: 1 W.
Leeding: ½ W.
Ostetiende: 12 Mark.
Føder:
Kiør: 6.
Smaller: 12.
Heste: 1.
Lidet Brendefang och ellers ingenn Anden herlighed».

Frem til 1723 skilles det ikke mellom Søndre og Nordre Findnes. Når Johanna Rynildsdatter – som første. gang var gift med Hans – dør i 1756, oppgis det at hun bor på «Søre Findnes». Det er derfor grunn til å tro at den andre brukeren, Bendt Olsen, bodde på den del av gården som senere ble Nordre Findnes.

O. Rygh skriver om Findnes i «Norske Gaardnavne»:
Gård nr. 73, 74. Finnes søndre og nordre. Findsnes med Riberbye i 1723.
«Om det 1723 anførte Riberbye kan jeg ingen Oplysning give; jfr. dog Helgø GN. 15.
1ste Led er formodentlig Folkenavnet Fin. Af at Finland, Finnes og Finvik ligger i en Række langs Sandsundet (mellem Kvaløen og Tromsøen), tør man vist ikke slutte til et gammelt Fjordnavn paa dette Sund af en Stamme Finn-; jfr. Lenviken GN. 44».

Fogderegnskapene viser at Hans overtok halve skylden på Findnes fra omkring 1696.

Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, fogderegnskap 1694-96 - Helgøe tingsted - A Jordebok Troms 1694, bilde 182 og A Jordebok Troms 1696, bilde 319.

«Findsnes med Riberbye» – «Vise Laugmand Lange tilhørende» – hadde i 1694 og 1696 en samlet skyld på 1 våg fisk.

I 1696 hadde Hans overtatt halve skylda på 1 pund 12 mark. Sammen med Bendt Ollsen – som antagelig satt på Nordre Findnes –.betalte han 2 ort i skatt.

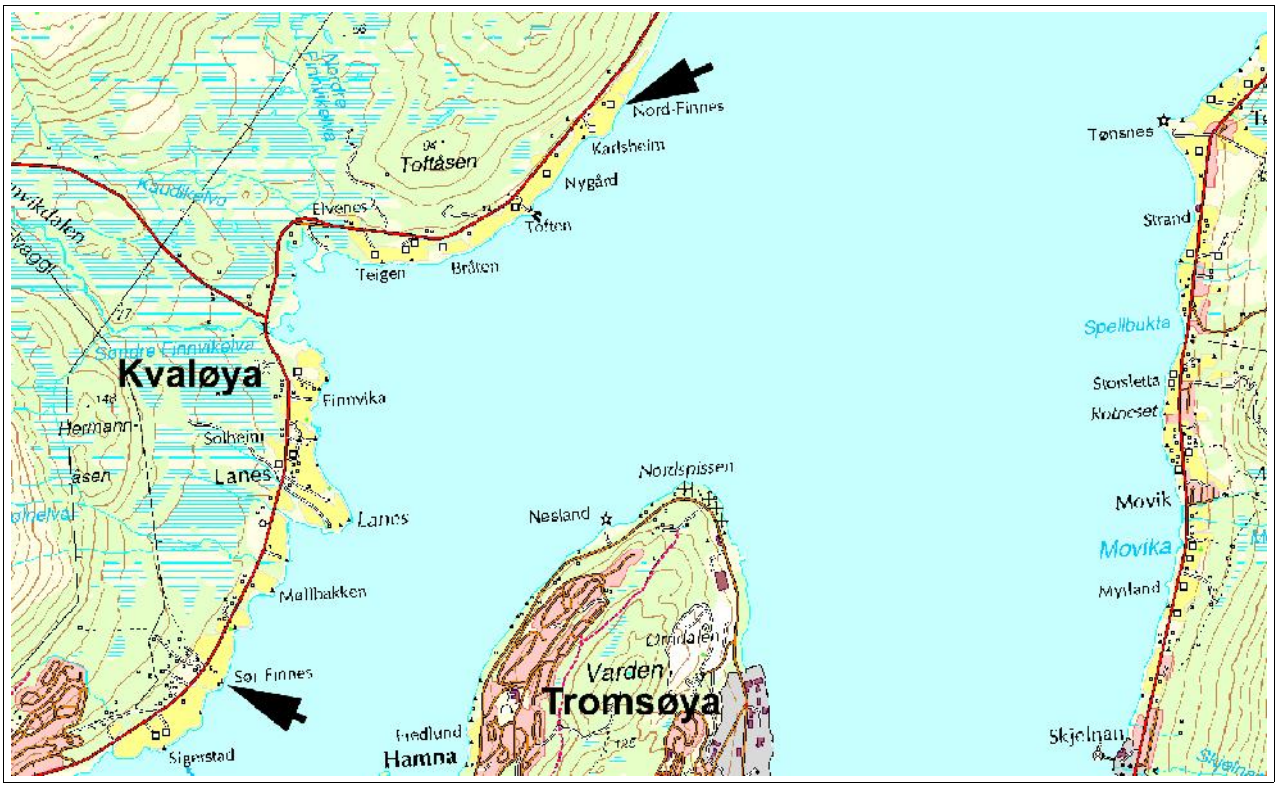

Sør- og Nord-Finnes ligger på Kvaløya vest og nord for Tromsøya.

Manntallet fra 1702 viser for Findnes med Riberbye.

«Mandtal ofuer aldt det Mandskab Som I Tromsoe fougderie er og findissz Anno 1702.

....

Endog findes Effter Skrefne Udj Helgøe Tingsted og Hører til Tromsøe Sogn og Menighed:

...»

Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, Tromsø sogn, folio 175.

«Opsidernis eller Leylend: Stand og Vilkår:
Slet tilstand. Dog Crediteret fra Bergen.
Gaardernis eller pladsernis Nafne:
Findnes med Riberbye.
Opsidernis eller Leyl: Nafne – Deris Alder:
Hans Anderß: – 43.
Sønnernis Nafne – Deris Alder:
Anders Hanß: – 5.
Tieniste Karle og Drengis Nafne – Deris Alder:
Erich Nielß: fød i Bergen – 19.
Petter Olß: og fra Bergen – 12.
Fostersøn Morten Christenß: – 4.
Opsidernes eller Leil: Nafne - Deris Alder::
Bendt Olsen – 64.
Sønnernis Nafne – Deris Alder:
Søren Bentß: – 24.
Suend Bentß: – 21.
Hans Bentß: – 10.
Drengis Nafne
Fostersøn: Anders Sørenß: – 3.»

Skifte etter Hans ble avholdt 12.10.1708. Den andre brukeren på Findnes, Bendt Olsen, og Olle Christophersen ble oppnevnt som formyndere for hans barn:

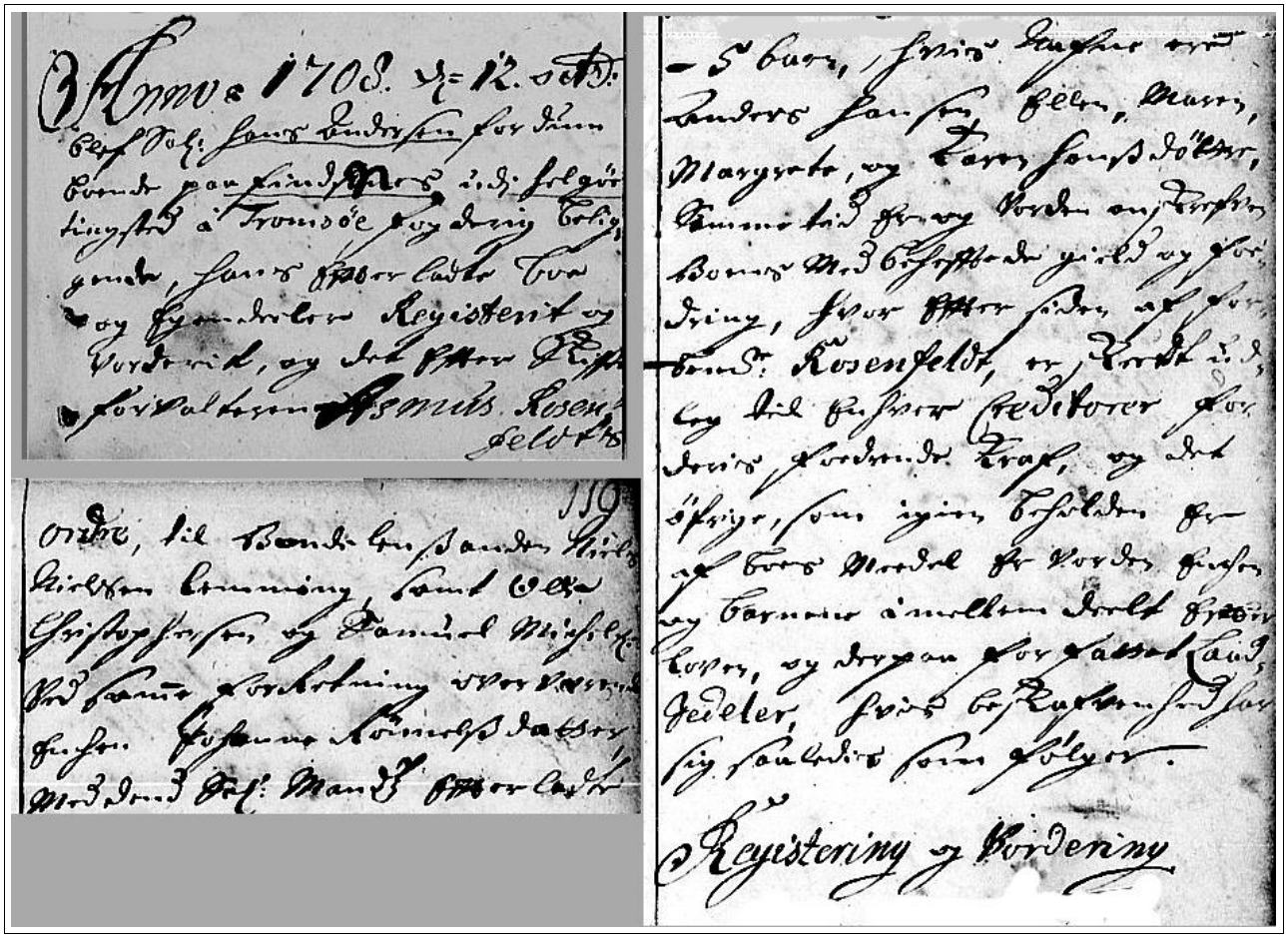

Skifteprotokoll Tromsø nr. 3, 1690-1713, folio 119a.

«Anno 1708 d = 12 Octr: blef Sal: Hans Andersen fordum Boende paa Findnes udj Helgøe tingsted i Tromsøe Fogderij Beliggende, hans Effterladte Boe og Eyendeler Registerit og Vorderit, og det Effter Skifteforvalteren Asmus Rosenfeldts Ordre, til Bondelensmanden Niels Nielsen Lemming, samt Olle Christophersøn og Samuel Michels: Ved samme forRetning overværende Enchen Johanne Rønnelsdatter med dend Sal: Mandz Effterladte

- 5 Barn, hvis Nafne ere

Anders Hansen,

Ellen, Maren, Margrete, og Karen Hansdøttre.

Samme tid Er og Vorden anskrefne Boens Med Behefftede gield og fordring, hvor effter siden af forbem[el]dte Rosenfeldt, er skeet udleg til Enhver Creditorer for deris fordrende Kraf, og det øfrige, som igien beholdes Er af Boens Meedel Er Vorden Enchen og Barnene imellem deelt Effter Loven, og derpaa forfattet Laad-Zedeler, hvis beskafvenhed har sig saaledis som følger.

Registering og Vordering

...»

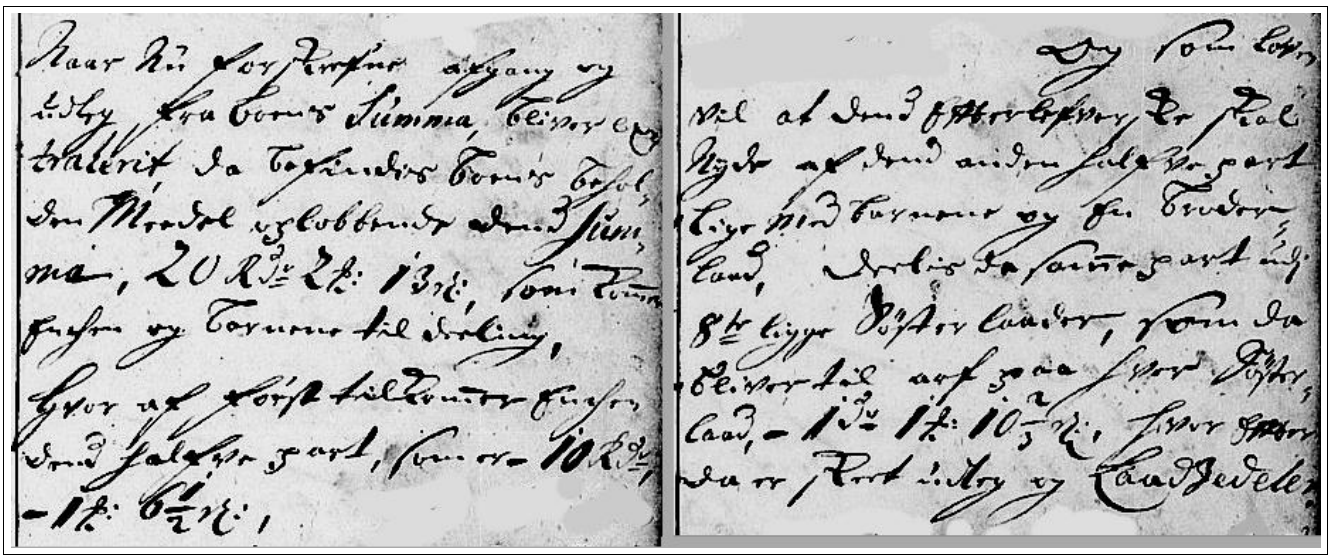

Skifteprotokoll Tromsø nr. 3, 1690-1713, folio 120a.

«Naar Nu forskrefne afgang og udleg fra Boens Summa, bliver extraherit, da befindis Boens beholden Meedel

oplobbende dend Summa 20 Rdr 2 mark 13 sk., som kommer Enchen og Barnene til deeling.

Hvor af først tilkommer Enlchen dend halfwe part, som er - 10 Rdr 1 ort 6½ ß.

Og som Loven vil at dend eftterleferske skal Nyde af dend anden halfwe part lige med ... og En Broderlaad. Deelis da samme part un.. 8te ligge Søsterlaader, som da bliver til Arf paa hveer Søsterlaad, - 1 Dr 1 ort 10 2/3 ß, hver eftter da.., Keet(?) udtaag og Laadsedeler.

....»

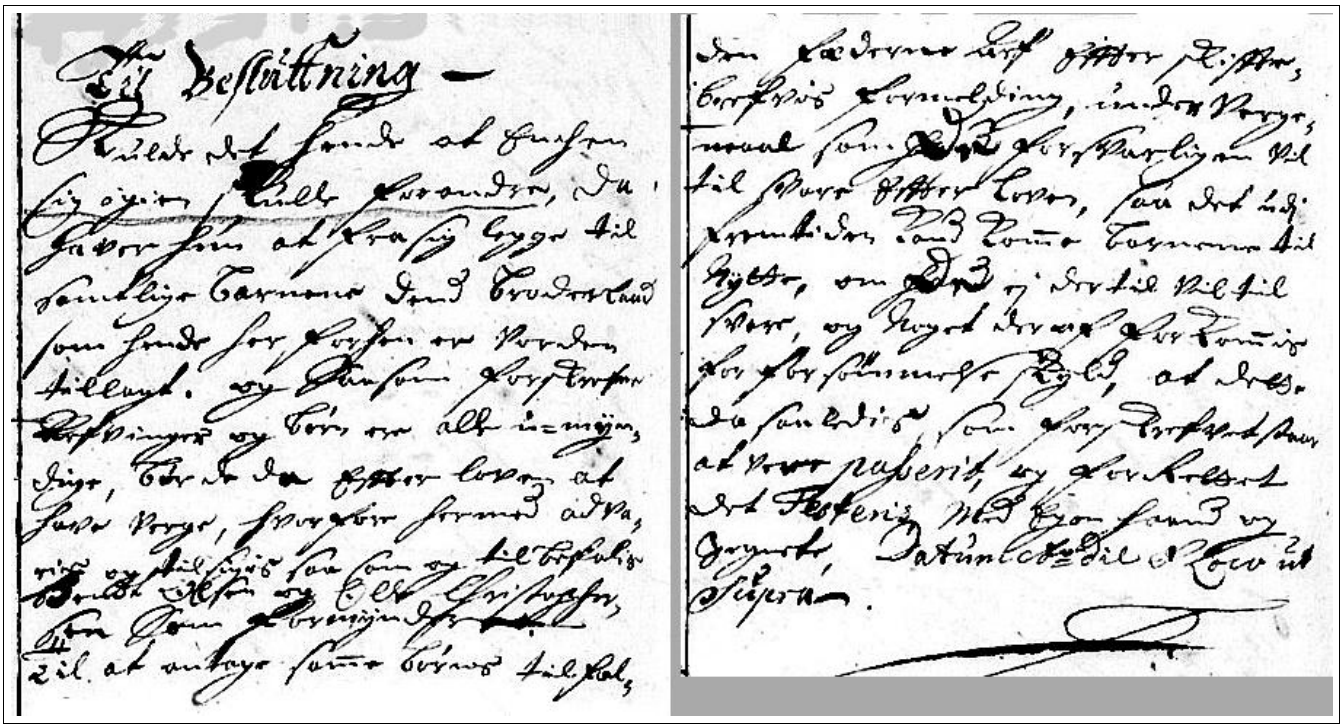

Skifteprotokoll Tromsø nr. 3, 1690-1713, folio 120a.

«Til Besluttning

Skulde det hende at Enchen Sig igien skulle forandre, da Haver hun at fra Sig legge til samtlige Barnens dend Broderlaad som hende her forhen er Vorden tillagt. Og saasom forskrefne Arfvinger og Børn ere alle u=myndige, bør de da Effter Loven at have Verge, hvorfore hermed advaris og tilEigis saa som og tilBefalis

Bentt Ollsen og Olle Christophersøn som Formyndere.

Til at antage samme Børns tilfalden Fæderne Arff effter Skiftebrefvis formeldning, under Vergemaal som de forsvarligen vil tilsvare Effter Loven, saa det udj fremtiden kand komme Barnene til Nytte, om de ej dertil vil tilsvare, og Nøyet deraf forkommis for førsømmelse skyld.

At dette da saaledis som forskrefvit staar at vere pahserit, og forRettet det Testenis med Egen Haand og Zignete.

Datum Ao Die ex Loco ut Supra» [370]

(Barn VI:10)

Gift med neste ane.

Barn:

Ellen Hansdatter Finnes Søndre. Født omkring 1691. Levde fra 1702 til 1708 på Findnes Søndre, Tromsøysund (TR). Levde mellom 1721 og 1769 på Kaldsletten, Tromsøysund (TR). (Se VI:10).

VII:20 ff mf fm m

Johanna Rynildsdatter Sandnes. Født omkring 1660. Levde 1702 i Findnes Søndre, Tromsøysund (TR). Død 1756 på Findnes Søndre, Tromsøysund (TR). Begravet 01.01.1757 i Tromsøysund (TR).[371]

Johanna og Hans hadde følgende barn (minst):

Ca. 1691: Ellen, gift med Haagen Gautesen Kaldsletten, 78 år i 1769.
Ca. 1697: Anders.
Maren.
Margrete.

---

370 Manntallet i 1663-66, Prestenes Manntall: 36III.1 Tromsø Prestegjeld, folio 415. Landkommisjonens Jordebog fra 1667, Troms fogderie, Helgøe Tingsted, folio 12a. Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, fogderegnskap 1694-96 - A Jordebok Troms 1694, - Helgøe tingsted, bilde 182 Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, fogderegnskap 1694-96 - A Jordebok Troms 1696, Helgøe tingsted, bilde 319. Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, folio 175. Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 3, 1690-1713, folio 119.

371 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Begravelser med de afdødes Navne og Alder», folio 172.

Karen.

Etter at Hans døde giftet Johanna seg med Ole Ediessen. De hadde følgende barn (minst):
Ca. 1709: Ingeborg, gift med Hans Andersen Grøtfjord, 60 år i 1769.
Ca. 1711: Hans, overtok bruket, enkemann og 58 år i 1769.

I 1723 var det 2 brukere på Findnes som hadde en samlet landskyld på 1 våg. Ole brukte halvparten, dvs. 1 bismerpund 12 merker eller 1½ bismerpund.

Eksaminasjonsprotokollen ved matrikkelforarbeidet i 1723 viser for «Helgøe Tingsted»:

Matrikkelforarbeidet i 1723, 180 Troms fogderi, Helgøy tingsted - Eksaminasjonsprotokoll, folio 18b-19a.

«Nummer:
33.
Gaarde Nafne:
Findsnes med Riberbye.
Opsidders Tall:
2 opsider.
Proprietairs og Bøxel-Raadig:
Baron de Pettersen.
Huusmands Pladser:
Ingen Huusmænd.
Schoug og Setter:
Fornøden Brendeved.
Qvern og Fischerie:
Ingen fiskerie.
Situation og Beleilighed:
Lætvunden.

Sæd:
Saaer icke.
Korn aufling:
Aufler icke.
Hæste og Creature:
2 Heste – 9 Kiør – 20 Sourer – 10 Geder.
Taxt effter Gamble Matricul [1 våg = 3 bismerpund (Pd.) = 72 bismermerker]:
1 - 0 - 0.
Forhøied:
0 - 1 -12».

Utdrag fra den samtidige matrikuleringsprotokollen:

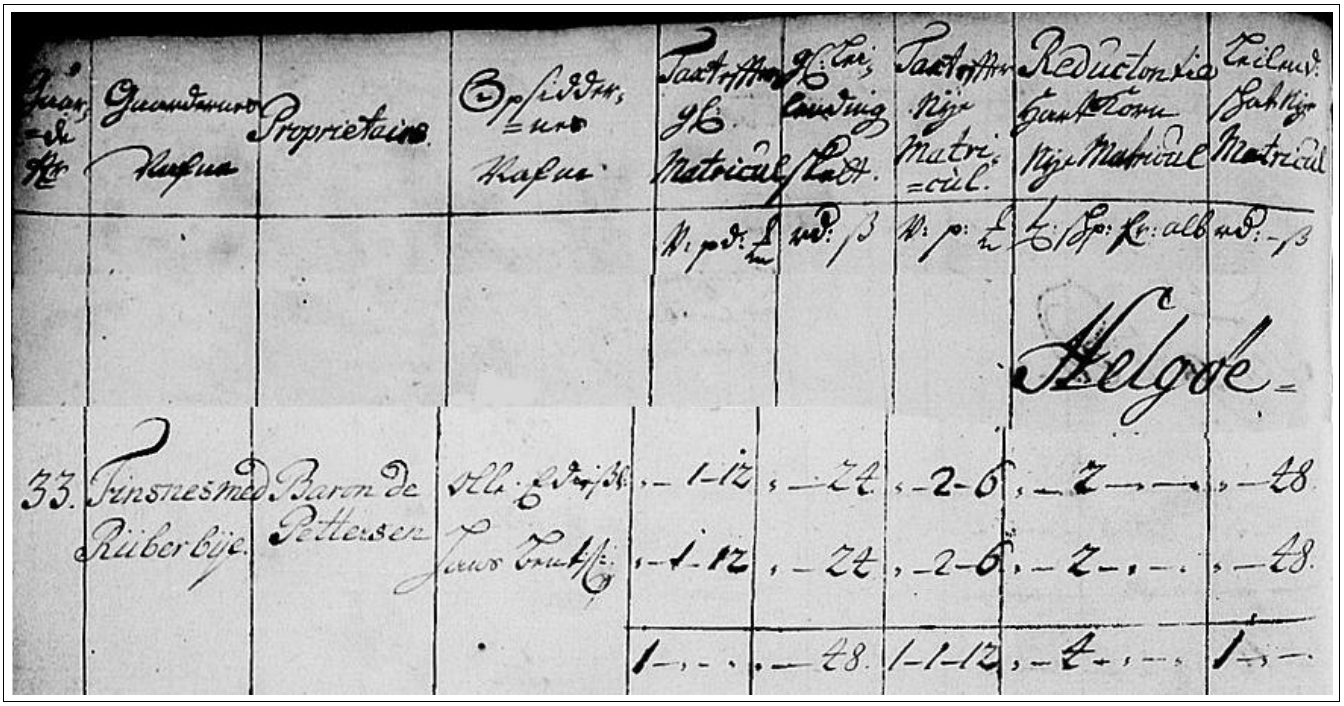

Gaarde Nr	Gaardernes Nafne	Proprietaire	Opsiddernes Nafne	Taxt effter gl. Matricul	gl. Leilending Slett	Taxt effter Nye Matricul	Reductionen Hart Korn Nye Matricul	Leilend. Schat Nye Matricul
				W: pd: ℔	rd: β	W: p: ℔	℔: Sp: Kr: alb	rd: β
							Helgøe	
33.	Finsnes med Rüberbije.	Baron de Pettersen	Olle Edies	1-12	24	2-6	2	48
			Hans Bents	1-12	24	2-6	2	48
				1	48	1-1-12	4	1

Matrikkelforarbeidet i 1723, 180 Troms fogderi, Helgøy tingsted - Matrikkelprotokoll, folio 28b.

«Opsiddernes Nafne:
[1]: Olle Edies:
[2]: Hans Bents:
Taxt effter Gl: Matricul [W: – Pd: – Mark]:
[1]: 0 - 1 -12.
[2]: 0 - 1 -12.
[Sum]: 1 - 0 - 0.
Gl: Leilending Schat [Rd: – Skilling]:
[1]: 0 - 24.
[2]: 0 - 24.
[Sum]: 0 - 48».

I 1738 overtar Hans, Oles sønn, ½ bismerpunds leie etter sin far, muligens var Ole nå død. Hans mor, Johanne, beholdt selv 1 bismerpund i sin levetid:

Anno = 1738 d = 10 Junij holder paa Norgrundfiord et Sædvanlig Sommerting med samtlige Helgøe tingsteds Almue, Ved Retten præsiderede Kongl: May'ts: Foget Ædle Andreas Tønder, samt Sorenskriveren Asmus Rosenfeldt, saa og til Rettens bethienning Eftterfølgende laugret (udj det tilnefnte Mens stæd, som Retten skulle havet bethiendt, mens hafde iche aflagt Eden:) Nemlig, ...

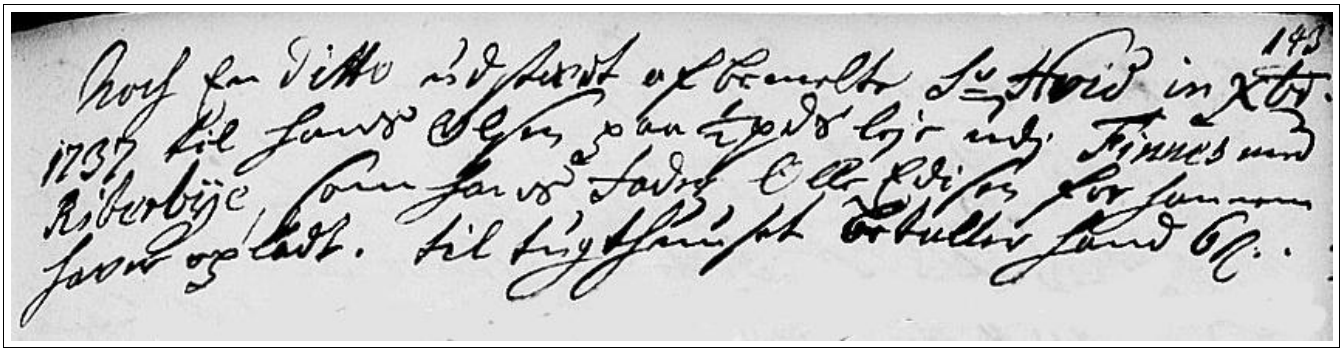

Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgøy tingsted, sommertinget i 1738, folio 143a.

Noch En ditto udstædt af bemelte Sr. Hvid in xbr. 1737 til hans Olsen paa 1/2 pds leje udj Finnes med Riberbye, som hans fader Olle Edisen for hannem haver opladt. til tugthuuset betaller hand 6 sk:»

Sønnen Hans ble utnevnt som lagrettsmann på sommertinget i 1745:

«Dend = 14de Junii nest efter blev paa gaarden Elvevold holdet almindelig Sommer og ledings bergs ting paa Gaarden som melt er, for Helgøe Tinglavs Almue, hvor da Retten blev af mig Soerenskriveren Thomæsøn administreret tilligemed eftterskrevne Eedsvoren laugrettsmend, ..».

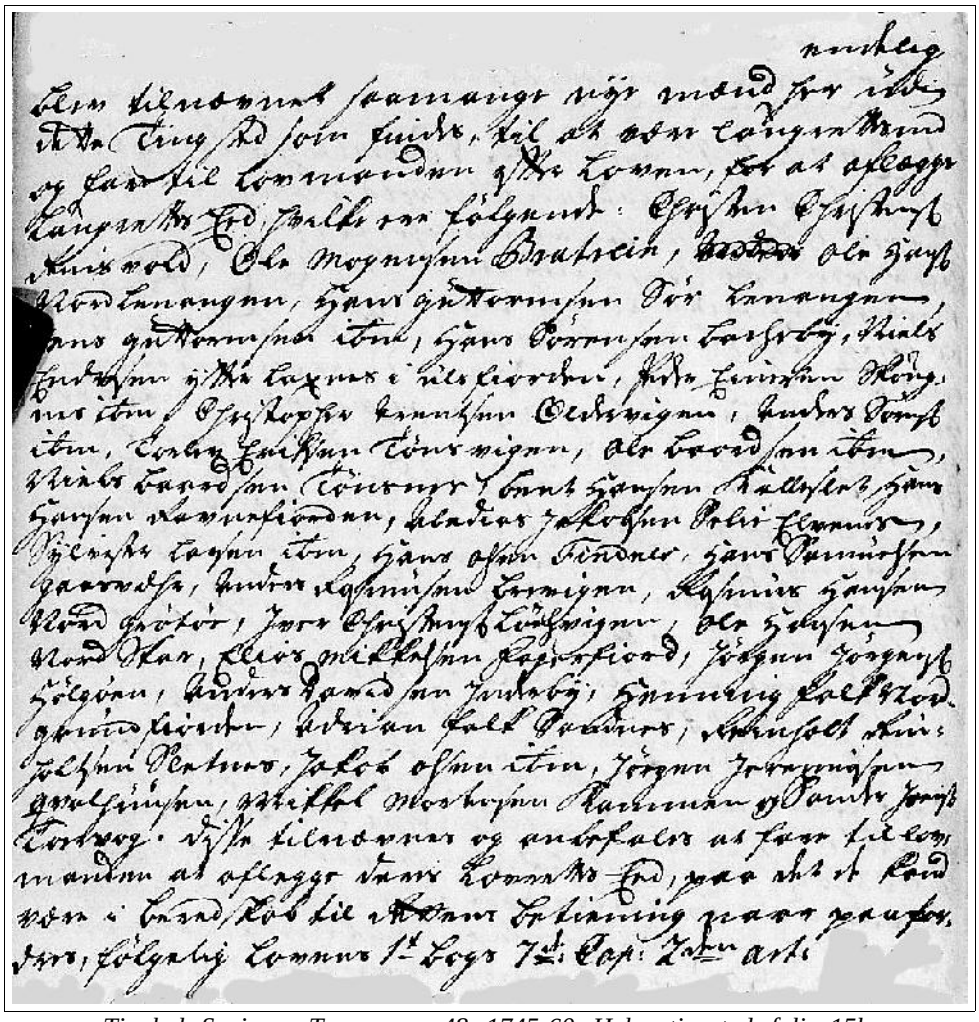

Tingbok Senja og Tromsø nr. 48, 1745-60, Helgø tingsted, folio 15b.

«endelig blev tilnævnet saamange nye mænd her udi dette Tingsted som findes, til at være laugrettsmend og fare til Lovmanden eftter Loven, for at aflegge Laugretts Eed, hvilke ere følgende: ...

Hans olsen Findnes, ...

Disse tilnævnes og anbefales at fare til lovmanden at aflegge deres Lovretts Eed, paa det de kand være i beredskab til Rettens betiening naar paafordris, følgelig lovens 1t bogs 7de: Cap: 2den art:»

Da Johanna døde i 1756 oppgis hun å være 96 år gammel:
«1757 - Nyt: Aar Dag Blev Begraven
Johanna Rynnildsd: Søre Findnes, som Sotedøde i Hendes Alder 96 Aar».

Det ble skiftet etter Johanna etter at hun døde omkring 1756-57. Av skiftet fremgår det at hun hadde en datter som het Ellen og som bodde på Kaldsletten. Skiftet er ikke registrert, men er funnet i en skiftepakke.

Etter at Johanna døde overtok sønnen Hans fra hennes 2. ektekskap med Ole resten av bruket:

«Dend 7de Junj 1757 nest efter, blev paa gaarden Elvevold holdet almindelig Sommer ? og Leedingsbergs ting med Helgøe Tinglovs almue; Retten blev betient af Sorenskriver Thomæson tilligemed efterskrevne Eedsvorne Laugrettesmænd, neml: ...»

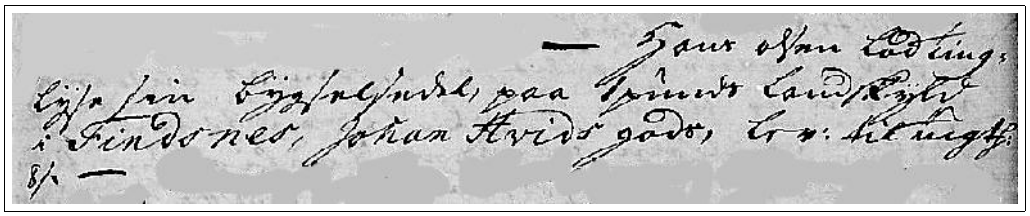

Tingbok Senja og Tromsø nr. 48, 1745-60, Helgø tingsted, folio 139a.

«Hans olsen lod tinglyse sin bygselsedel, paa 1 punds landskyld i Findsnes, Johan Hvids gods, lev: til Tugth: 8 sk:».[372]

(Barn VI:10, Far VIII:39)

Gift med forrige ane.

VII:57 fm mm ff f

Anders ???.

(Barn VI:29)

Gift med neste ane.

Barn:

Anders Andersen Tennæs. Født omkring 1706 i Vanvikan, Leksvik (NT). Død 1777 på Tennæs Ytre, Balsfjord (TR). Begravet 19.01.1777 i Balsfjord (TR).[373] (Se VI:29).

VII:58 fm mm ff m

??? ???datter Vanvikan?. Gjentakelse, se side 338.

VII:59 fm mm fm f

Lars Olsen Tennæs. Født omkring 1672. Levde 1702 på Langnes Søndre, Tromsøysund (TR). Død 1759 på Tennæs Indre, Balsfjord (TR). Begravet 25.03.1759 i Balsfjord (TR).[374] Gjentakelse, se side 214.

VII:60 fm mm fm m

Marith Baardsdatter Tennæs. Levde 1685. Levde 1702 på Langnes Søndre, Tromsøysund (TR). Død omkring 1751 på Tennæs Indre, Balsfjord (TR). Gjentakelse, se side 218.

VII:69 mf ff mf f

Andreas Bøyesen. Parykkmaker. Levde 1690. Levde 1705 i Kristiania (OS).

I Christiania døper en «Parøckmager» Bøyesen og hans hustru, Inger Bøyesen, sønnen Nicolai 22.08.1705. Denne «Parøckmager» het også Andreas.

Dette må være foreldrene til «vår» Andreas i Trondheim.

---

372 Matrikkelforarbeidet i 1723, Helgøe Tingsted, Eksaminasjonsprotokollens folio 18b, Matrikuleringsprotokollens folio 28b. Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgøy tingsted, folio 143a; tingbok Senja og Tromsø nr. 48, 1745-60, Helgø tingsted, folio 15b og 139a (Justisprotokoll Helgøy tingsted 1738 - folio 266, 1745 - 25, 1757 - folio 276, transkribert av Nord-Troms Museum).

373 Kirkebok Tromsø 1753-1778: «Begravelser», folio 178.

374 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Begravelser med de afdødis Navne og Alder», folio 174.

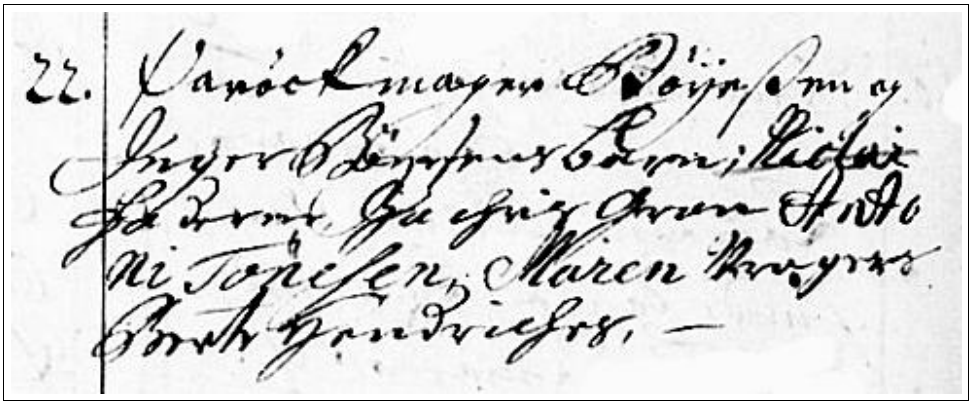

Kirkebok Vår Frelsers kirke (Domkirken) i Christiania nr. 2, 1705-30, «Fødte og døpte» 1705, folio 114b..

«22. Parøckmager Bøyesen og Inger Bøyesens Barn; Nicolai
Faderene, G.chrig Gran Antoni Tonesen, Maren Vrengers, Boet Hendrichsen. -».

I Trondheim døper en Broer Boysen og hans hustru, Elsebe Maria Rasmusdatter Hagen, et barn i 1718, og deretter flere frem til 1732 da Elsebe døde.

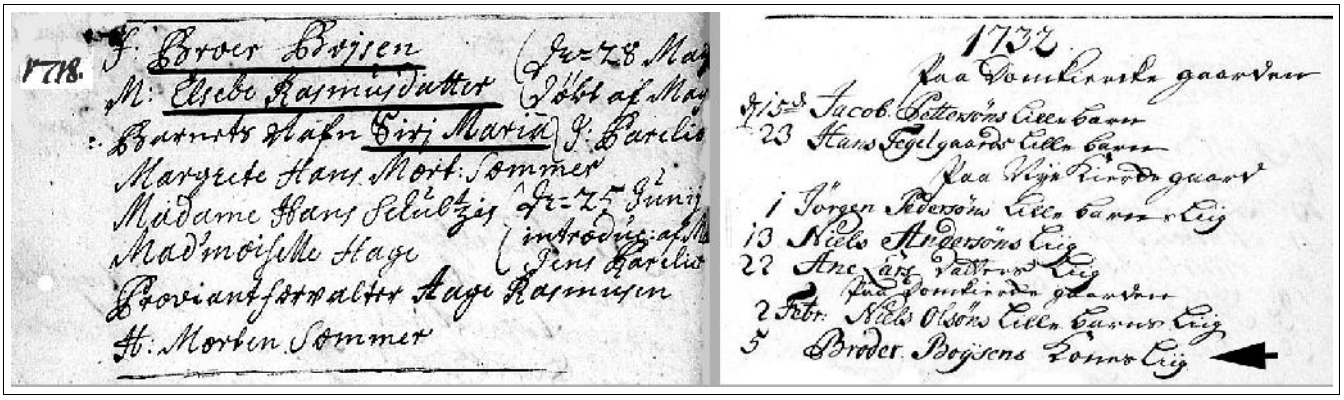

1718: «F: Broer Bojsen, .M: Elsebe Rasmusdatter. Barnets Nafn Siri Marit.
d=28 døbt av Mag J: Parelios.
(Faddere): Margrete Hans Mort: Sommer, Madame Hans Schultzis, Madmoiselle Hage,
Proviantforvalter Aage Rasmusen, H: Morten Sommer.
d: = 25 Junij introduc: af Mag Jens Parelio».

1732; «5 Febr: Broder Boysens Kones Liig».

Det er trolig at det er denne Broer som ble begravet i Verdal 07.04.1750, 70 år gammel. (Kirkebok Verdal nr. 2, døde og begravede, folio 287a).

En Madam Broer Boysen er fadder da Andreas Borch, sønn til Inger Margrethe og hans sønn Andreas, døpes i 1736, så det er vel sannsynlig at Broer også er sønn til Andreas og at han har giftet seg igjen.

I 1718 døpte også en Rasmus Boysen og hans hustru, Johanna, et barn.[375]

(Barn VI:35)

Gift med neste ane.

Barn:

Andreas Boisen. Levde 1704. Levde 1719 i Trondheim (ST). Død 13.11.1743 i Trondheim (ST). (Se VI:35).

VII:70 mf ff mf m

Inger ???. Levde 1690. Levde fra 1705 til 1720 i Kristiania (OS).

Inger og Andreas hadde følgende barn (minst):
Broer, gift 1. gang med Elsebe Maria Rasmusdatter Hagen som døde i 1732.
1705: Nicolai.
Andreas, til Trondheim, gift I: I 1719 med Inger Margrethe Ibsdatter,
II: Ca. 1729 med Bolette Fredriksdatter Helkan.

Inger var fadder til sin sønnedatter, Inger Cathrine, i 1720.[376]

375 Alvin Andreassen, Billingstad (Januar 1999, trykt i Yggdrasil): Antonetta Andreasdatter Boisen (Boysen, Boyesdatter ets.) på gården Nord-Strømmen i Lenvika. Notat fra Ann-Carin Bøyesen.

(Barn VI:35)

Gift med forrige ane.

VII:73 mf fm ff f

Ofof Klemetsson Lainio. Husbonde. Levde 1683 i Lainio, Jukkasjärvi (Norrbotten). Død 1716 i Lainio, Jukkasjärvi (Norrbotten).

Olof ble født på Lainio i Jukkasjärvi sogn som sønn til Klemet Olofsson Hietaniemi. Hans hustru er ikke kjent.

Han var husbonde på halve nybygget Lainio som han hadde arvet etter sin far.

Vid tinget i Jukkasjärvi i 1683 besværet Erik Mickelsson Rahtu seg over at Olof i 15 år ikke hadde betalt sin halvdel av skatten for den del (antagelig 1/3) av fisketresket Temmingijärvi som de eide sammen. Erik var fra Kuivakangas i Övertorneå sogn, og bror till Olofs svåger, Per Mickelsson Rahtu. Erik hadde under denna tid også betalt Olofs del av skatten.
«Efter någon Discurs och Conference them emillan",
ble det besluttet at Olof skulle gi Erik 15 marker gjedde for hvert og ett av de 15 årene han ikke hadde betalt sin skatt, samt heretter betala sin del [dombok]. Denna tvisten hadde Olof Klemetsson tydeligvis arvet etter sin far.

År 1689-90 tvistet Olof med Anders Andersson Karvonen i Anttis i Pajala sogn, om
«Olås Jerfwi och den där om liggiande skogh ock marck»,
som hadde tilhørt Anders Andersson Karvonen, men lenge ligget øde, hvoretter Olof hadde begynt å bruke disse. Ett antall betrodde samer skulle utrede saken til neste ting. Da besluttet retten at Olof skulle få bruke sin del av fisketresket, mens Anders skulle få bruke sin, samt den skog som tilhørte tresket [dombok].

I 1692 ble Olof dømt ved tinget i Jukkasjärvi til å betale arvingene etter Markus Eriksson (Markus eller Iso) i Vitsaniemi i Hietaniemi sogn, erstatning, siden han hadde fisket i sjøene
«Temingi järfwi, Mada jefwi och Råfwa jerfwi»,
som hadde tilhørt Markus [dombok].

Olof nevnes i manntallslengdene fra og med 1698. Det året skattat han 4 Rd. for sitt nybygge. Hans bror, Mårten, skattet like mye for sin halvdel.

Ifølge domboken fra 1702 måtte tre nybyggere fra Lainio, Olof Klemetsson, Morten Klemmetsson og Nils Eriksson, bøte 2½ daler for fravær fra kirken. Nils Eriksson var sønn til Erik Tomasson fra Lainio.

I 1704 ble han nemndemann i Jukkasjärvi tinglag, og satt som nemndemann til sin død i 1716. Han omnevnes indirekte som «lapp», noe som tyder på at han ved siden av sin virksomhet som nybygger kan ha vært virksom som reinskjøter, en vanlig bisysselsetning for nybyggere i lappmarken.

I 1711 hadde en rein, som hadde fått det ene øret avskåret, dukket upp i Lainiotrakten, og Olof Klemetsson hadde lagt beslag på den. I 1714 viste det seg at reinen tilhørte bonden Erik Jönsson Kyrö i Pello. Han krevde reinen tilbake, noe Olof etterfulgte.

Olof hadde følgende barn:
Hans, gift med Karin Matsdotter, død 1759 i Lainio.
1676: Elin, gift med brukskarlen Lars Hansson Kemi, død 1764 i Masugnsbyn, Jukkasjärvi.
Olof, omtalt 1717-25, fostersønn hos Mårten Mårtensson Lainio i Vittangi.
Ca. 1681: Simon, gift med Maria Pedersdatter, død 1726 i Alta.
1696: Henrik, gift med Regina Mathisdatter, død 1770 i Alta.

Olof Klemetsson Lainio døde i 1716 i Lainio i Jukkasjärvi.

Hans datter, Elin, klaget i 1717 over at det fortsatt ikke hadde blitt avholdt skifte etter faren med fordeling av arven mellom barna. Videre klaget hun over at hennes bror, Olof, ikke hadde levert tilbake en ren han lånte av henne i 1714:
«Dett beswärer sig Brukz hustrun Elin Olofsdotter i från Jonuswando Masugn, hurulunda dess bröder Olof, Hans, Henrik och Simon Olofssönner i Lainio efter dess afledne fader Tolfman Olof Klemmetsson icke afdelt dess arff, och att en Rehn som hon för 3 åhr sedan der lemnat hoos Brodern Olof Olofsson henne icke blifwit återstält, efter hwilken hon likwähl twänne gånger skall fåfängt rest samt opwachtat Tingztiiden til hwilken Olof lagligen skall wara instämnd .....»
Tinget besluttet at arven omgående skulle skiftes, samt att Olof skulle levere tilbake den lånte reinen til søsteren [dombok].[377]

Jeg finner det riktig å påpeke at det har versert 2 teorier om Olofs opphav. Bakgrunnen til dette er at det fantes 2

376 Alvin Andreassen, Billingstad (Januar 1999, trykt i Yggdrasil): Antonetta Andreasdatter Boisen (Boysen, Boyesdatter ets.) på gården Nord-Strømmen i Lenvika. Notat fra Ann-Carin Bøyesen.

377 Erik Johansson Kuoksu: Nybyggarsläkter i Jukkasjärvi och Enontekis fram till 1700-talets mitt (n.p.: Kuokso, Erik Johansson, 1999), side 17, Lainiosläkten I (Klemet Olofssons släkt). Erik Johansson Kuokso: Klemet Olofssons Lainios Släkt 1539-1930 (n.p.: Eget, 2005), side 43, Familj 142.

forskjellige personer med samme navn, nemlig nybyggeren Olof Klemetsson i Lainio og samen og nemndemannen Olof Clemetsson i Siggavarre. Den senere finner vi i skattelistene for Siggevara sameby mellom 1696 og 1699.

I boka «Lainio - vår hembygd» av Calle Andersson Lainio på side 7 under artikkelen «Den förste» fortelles om Clemet Olofsson og tre sønner som bodde på et nybygg ved Kangosfors. Det var på slutten av 1620-tallet. Den eldste sønnen het Olof Clemetsson og han var i 20-årene. Faren Clemet hadde snakket med fogden i Matarengi og bedt om å få rydde et nybygg på en hittil ubebodd del av «Laine bäck». Nybygget skulle gå til eldstesønnen Olof Clemetsson. De rastet ved fossen Taanikurkkio fordi den kunne de ikke passere uten å dra båten fra landsiden. Ved fossen Koslenmaa måtte de dra båten opp på land. Etter en stund kom de til «Neitiniva». Det var her Clemet hadde planlagt at Olof skulle slå seg ned. Olof Clemetsson skulle dermed bli Lainio bys første nybygger.

I artikkelen «Nybygget» på side 9 fortelles det om Olof Clemetssons arbeid med å bygge opp bruket. Det går også frem at Olof‘s far Clemet opprinnelig var fra «Hedenäset». Videre står det at i 1631 kom myndighetene til den første «röken» ved »Laine bäck». Dermed fikk Olof det første eierbeviset for mark innen Lainio by. Etter femten års skattefrihet ble nybygget skattlagt fra år 1646 med fem riksdaler. Det er med bakgrunn i denne hendelsen at Lainio feiret 350-års jubileum sommeren 1981.

Innlegg i «trons-slekt.com» av Kristian Fors 03.01.2003:

«Når det gjelder beretningen fra boken om Lainio, synes den å være noe eventyraktig. Iallfall kan Olof ikke ha ryddet noen gård omkring 1630. Han var knapt født da. Han levde i beste velgående etter domboken 1702. Tre nybyggere fra Lainio, Olof Klemetsson, Morten Klemmetsson og Nils Eriksson måtte bøte 2 1/2 daler for fravær fra kirken. Nils Eriksson var sønn til Erik Tomasson fra Lainio.

I Torneådalens historie bind 2, side 31 tviles det på at Lainio ble bebygd så tidlig som i begynnelsen av 1630. For det eneste nybygget ovenfor Lappmarken, som er oppført på Tresk kart fra 1643 er Kuoksu.

Kildeproblemet med nybyggerne i Lappmarken er at de var skattefrie i så lang tid. Kan ikke se at Olof Klemetsson i Lainio noen gang er i skattelistene. Den som betaler skatt er nok Olof Klemetsson i Siggevara.

At Henrik Olofson Lainio i Alta var sønn til Olof Klemetsson i Lainio er nok temmelig sikkert. Kirkeboken for Pajala begynner ikke før 1730, men Regina Mattsdotter var kanskje datter til Matts Hansson Vänkkö og Kerstin Persdotter i Pajala. Men dette er ren gjetning, dette fordi de får en datter Christine i 1726.

Det er flere Matts i området som kunne vært hennes far. Hun kunne for eks. være datter til Matts Mattsson og Margeta Thomasdotter i Muonioniska. De var foreldrene til Thomas Mathisen i Alta. Men Regina eller Henrik måtte vel ha en mor som hette Kerstin eller Kristin.»[378]

(Barn VI:37, Far VIII:145)

Gift

Barn:

Hans Olofsson Lainio. Levde 1716 i Lainio, Jukkasjärvi (Norrbotten). Død 1759 i Lainio, Jukkasjärvi (Norrbotten). (Se VI:37).

VII:77 mf fm mf f

Mats Bertilsson Kemiläinen. Korporal. Levde 1694 i Norra Ijo, Ijo (Norra Österbotten).

Mats nevnes fra 1693 til 1694 som korporal ved Österbottens regimente, bosatt i Norra Ijo i Ijo sogn i Finland.

Han ble gift med Kerstin Henriksdotter Klockare 09.04.1693 i Ijo, Ijo sogn i daværende Sverige.

Personer med navnet Kemiläinen omtales i Ijo og Haukipudas allerede ved 1600-tallets begynnelse, men ingen av disse het Bertil. Mats Bertilsson Kemiläinen kan derfor ikke med noen sikkerhet knyttes til de øvrige med navnet Kemiläinen i Ijo sogn.

Den eneste person i Ijo sogn som het Bertil under 1600-tallet er Bertil Bengtson Brusila i Norra Ijo, gift med Valborg Ersdotter, og nevnt i manntallslengden i 1674. Bertil var med største sannsynlighet sønn til Bengt Jonsson Brusila i Norra Ijo, nevnt i manntallslengden sammen med broren Mats Jonsson Brusila i 1667. Teoretiskt sett kan Mats Bertilsson Kemiläinen (som bør ha vært født på 1660- eller 1670-tallet) være sønn til Bertil Bengtsson Brusila, men denna teori forutsetter at enten Bertil Bengtsson Brusila eller Mats Bertilsson Kemiläinen hadde vært husbønder på gården Kemiläinen i Norra Ijo, noe som ikke har kunnet bevises.[379]

(Barn VI:39)

Gift 09.04.1693 i Ijo (Norra Österbotten) med neste ane.

---

378 Calle Andersson Lainio: Utdrag fra «Lainio - vår hembygd», Kemi 1981. Kristian Fors: Innlegg 01.01.2003 i Troms-slekt.com.

379 Erik Johansson Kuokso, Antavla för Jan-Erik Johansson Kuokso och Lisbeth Salomonsson (n.p.: Kiruna Amatörforskarförening, 2003), side 5, ID 66 og 7, ID 132. Erik Johansson Kuokso, Klockarsläkten i Jukkasjärvi 1694-1930 (n.p.: Eget, 2005), side 6, Familj 2.

Barn:

Henrik Matsson Kemiläinen. Født 07.03.1694 i Norra Ijo, Ijo (Norra Österbotten). Død omkring 1765 i Jukkasjärvi, Jukkasjärvi (Norrbotten). (Se VI:39).

VII:78 mf fm mf m

Kerstin Henriksdotter Klockare. Levde 1679. Levde mellom 1693 og 1694 i Ijo (Norra Österbotten).

Kerstin var datter til klokkeren Henrik Matsson Raasaka i Søndre Ijo i nåværende Finland.

Hun og Mats hadde sønnen:
07.03.1694: Henrik, gift med Sofia Nilsdotter Servio.[380]

(Barn VI:39, Far VIII:155)

Gift 09.04.1693 i Ijo (Norra Österbotten) med forrige ane.

VII:79 mf fm mm f

Niklas Fransson Servio. Kullbrenner, gruvedreng, gruvefogde, oppsynsmann. Levde fra 1654 til 1686.

Niklas var sønn til Frans Persson Servio og Karin Eriksdotter i Kengis. Han ble gift med Dordie Baltzarsdotter Thun i 1680.

Ifølge «Antavla för Jan-Erik Johansson Kuokso och Lisbeth Salomonsson» (2003) omtales Niklas fra 1654 til 1686 og at manntallslistene angir at han var han «kolare», dvs. kullbrenner, senere bruksfogde i Masugnsbyn i Jukkasjärvi sogn.

Ifølge «Familjeregister för Pajala Socken, Kengis bruk och Torne Lappmarks nybyggen fram till 1760 II» (2003) av samme forfatter var han «kolare» og gruvedreng under Svappavaara fra 1678 til 1704 og gruvefogde i Svappavaara i 1701. Han var så oppsynsmann i Junosuando fra 1705 til 1714 ifølge manntallslister.

Fra «Wikipedia - Den fria encyklopedin»:
«En kolmila är en kontrollerad upphettning av ved utan (eller med begränsad) syretillförsel. Genom att täcka en hög av ved med jord och sedan tända milan (på fackspråk säger man värma milan) sattes förkolningen igång.
Milan måste sedan övervakas dag och natt av kolare som bodde i skogen i kolarkojor. Från milorna transporterades sedan kolet till försäljning eller användning, med hjälp av hästforor.
Träkolet från de svenska milorna användes i första hand av hyttor. Som biprodukt vid kolning fick man trätjära.
Platsen för en gammal mila kan ibland ses i skogen som en kolbotten. Lokalisering av kolbottnar underlättas av att vegetationen där avviker från omgivningens växtlighet. Kolbottnar sparas i skogsbruket.» [381]

(Barn VI:40, Far VIII:157, Mor VIII:158)

Gift 1680 med neste ane.

Barn:

Sofia Niklasdotter Servio. Levde fra 1704 til 1735. (Se VI:40).

VII:80 mf fm mm m

Dordie Baltzarsdotter Thun. Født 1651 i Kengis bruksförsamling, Pajala (Norrbotten). Død 29.05.1742 i Masugnsbyn, Pajala (Norrbotten). Begravet 21.11.1742 i Pajala (Norrbotten).[382]

Dordie ble født 1651 i Kengis i Pajala sogn, som datter til Baltzar Baltzarsson Thun og Brita Karlsdotter ifølge manntallslister.

Hun ble gift med Niklas Fransson Servio i 1680.

Dordie og Niklas hadde følgende barn:
Sofia, gift med Henrik Matsson Kemiläinen.
Baltzar, gift med Gertrud Hansdotter Kemi.
Brita, gift med Erik Jönsson Stålnacke.
Dordie.
Karin.
1686: Frans, gruvefogde, gift med Malin Hansdotter 19.11.1728,

---

380 [S26] Erik Johansson Kuokso, Antavla för Jan-Erik Johansson Kuokso och Lisbeth Salomonsson (n.p.: Kiruna Amatörforskarförening, 2003), side 7, ID 132 og side 10, ID 266.

381 Erik Johansson Kuoksu: Familjeregister för Pajala Socken, Kengis bruk och Torne Lappmarks nybyggen fram till 1760 II (n.p.: Kiruna Amatörforskarförening, 2003), side 123 Kengis, Familj 19 og side 135, familj 2. Erik Johansson Kuokso: Antavla för Jan-Erik Johansson Kuokso och Lisbeth Salomonsson (n.p.: Kiruna Amatörforskarförening, 2003), side 7, ID 134.

382 Kirkebok Pajala nr. C1, 1728-48: «Död och begravelsesbok» 1742, folio 32.

død 14.04.1755 i Masugnsbyn i Junosuando.
1708: Elias, gift med Margareta Gabrielsdotter Flygare 18.03.1733.

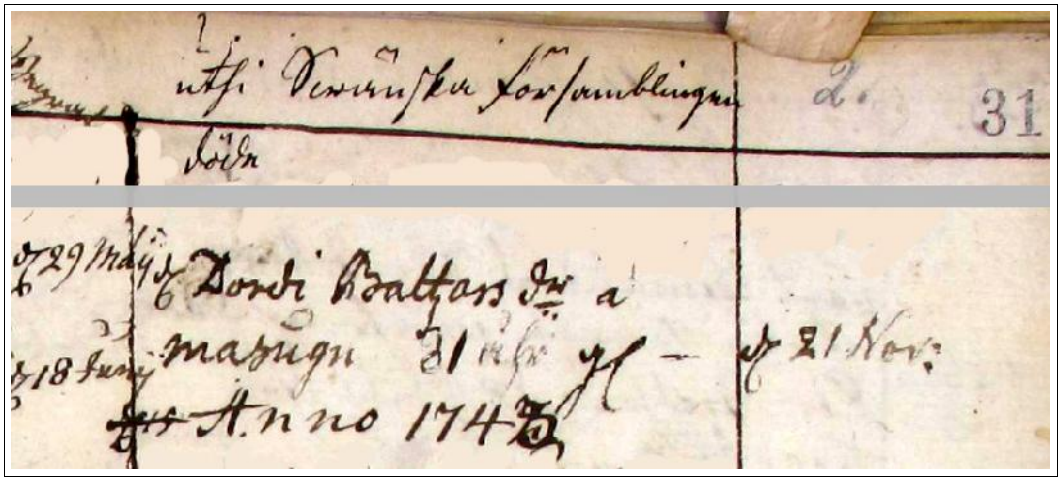

Kirkebok Pajala nr. C1, 1728-48: «Död och begravelsesbok» 1742, folio 32.

Dordie Baltzarsdotter Thun døde 29.05.1742 i Masugnsbyn i Pajala.

«Uthi Svenska församlingen
1742 d 29 May
Sl: Dordi Baltzars dr: a Masugn 91 [utydelig, ser ut som 31 eller 81] Åhr gl:
[Begravet] d 21 Nov:».

383

(Barn VI:40, Far VIII:159, Mor VIII:160)

Gift 1680 med forrige ane.

VII:81 mf mf ff f

Kiel Torleifsen Storslett/Strømmen. Festebonde. Født omkring 1640 på Storslett, Hillesøy. Levde 1664 på Storslett, Hillesøy. Levde 1702 i Strømmen, Tromsøysund (TR). Død før 1708 i Strømmen, Tromsøysund (TR).

Kiel var antagelig sønn til Torleif Pedersen på Storslett som ligger på Kvaløya nord-vest for Kvitfjellet nær Hillesøy kirke. «Kield Tolefsøn - 18 Aar» føres under Storslett som sønn til «Enchen Marith Christophersd:» i mannallet fra 1666.

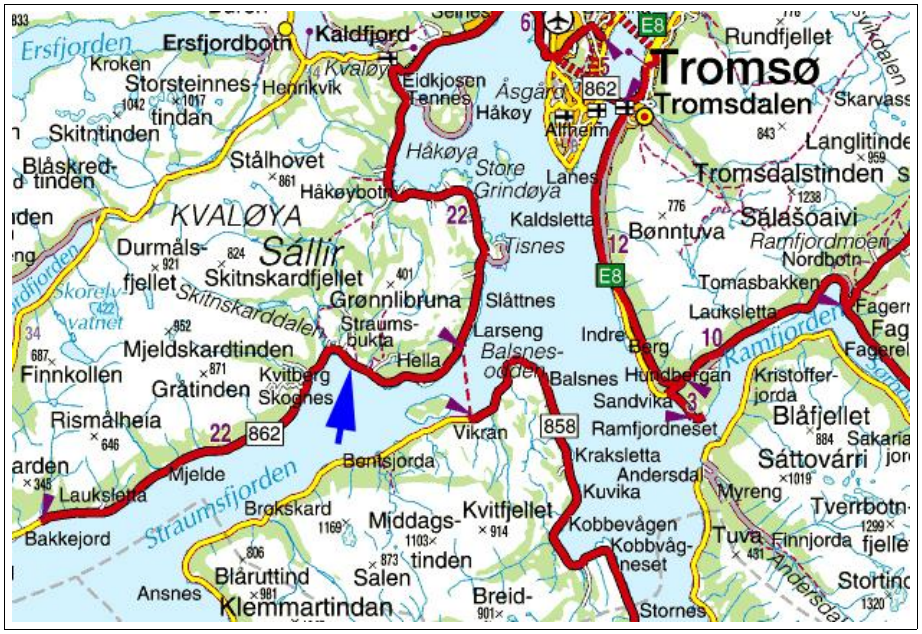

Straumsbukta med Strømmen ligger på Kvaløya ved Straumsfjorden.

Strømsgaarden ble kalt «Strømmen», skrives «Strømmen med Strømsfiord» i 1723. Stedet har navn etter «Rystrømmen», det trange seilløp mellom Ryøya og Kvaløya. I følge O. Rygh brukes Strømmen også som grendenavn

383 Erik Johansson Kuoksu: Familjeregister för Pajala Socken, Kengis bruk och Torne Lappmarks nybyggen fram till 1760 II (n.p.: Kiruna Amatörforskarförening, 2003), side 123 Kengis, Familj 19 og side 120 Kengis, Familj 1. Erik Johansson Kuokso: Antavla för Jan-Erik Johansson Kuokso och Lisbeth Salomonsson (n.p.: Kiruna Amatörforskarförening, 2003), side 10, ID 270 og side 7, ID 135.

for gnr. 57 - 62. Strømsfjord som nevnes i 1723 har vel egentlig betegnet bukten i Kvaløya hvor Voldelven renner ut.

Et fogderegnskap fra 1693 for «Hillesøe Tingsted» viser:

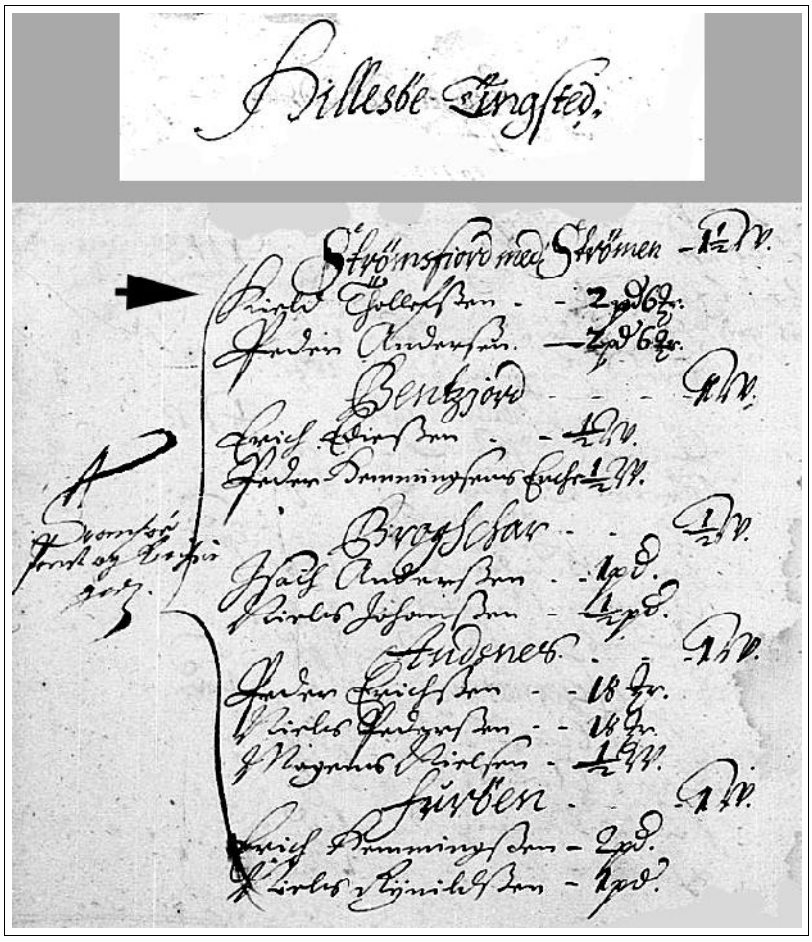

Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, fogderegnskap 1690-93 - A Matrikkel Troms 1693 - Helgøe tingsted - Bilde 289.

«Strømsfiord med Strømen – 1½ W[åg fisk]
Kield Tholleßen – 2 pd 6 mark
Peder Anderßen – 2 pd 6 mark
...»

Manntallet i 1702 oppgir:
«Ellers findes Effterskrefne J Hillisøe Tingsted som Hører Til Tromsøe Menighed:
...»

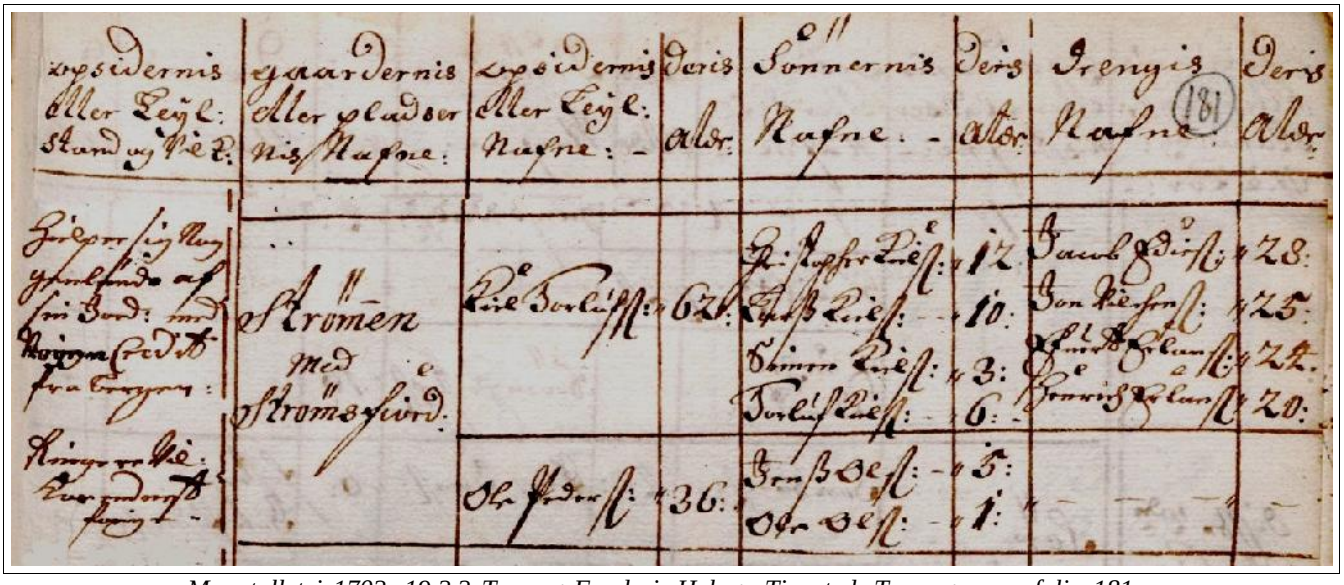

Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, Tromsø sogn, folio 181.

«Opsidernis eller Leyl: Stand og Vilk:

Hielper Sig Noggenlunde af Sin Jord: med Noggen Credit fra Bergen:
Gaardernis eller pladsernis Nafne:
Strømmen med Strømsfiord.
Opsidernis eller Leil: Nafne: – Deris Alder:
Kiel Torlufs: – 62.
Sønnernis Nafne: – Deris Alder:
Christopher Kiels: – 12.
Lars Kiels: – 10.
Simen Kiels: – 3.
Torluf Kiels: – 6.»
I tillegg til sønnene var det fire drenger på gården, 28, 25, 22 og 20 år gamle.

Kiel døde antagelig før 1708.

Ved skiftet etter hans hustrus 2. mann som ble avholdt på Strømsjord 17.07.1713 ble det henvist til et skiftebrev oppsatt etter Kiels bortgang. Dette er ikke funnet i skifteprotokollen for tidsrummet 21.05.1690 - 19.05.1713. I protokollen er det imidlertid tilføyet på tittelbladet:
«Intet Skifte indført i tiden 1700 ?/5 - 1707 23/5».

-->>«Enkemand Erland Kielsen Strømmen» døde i 1808, 79 år gammel, og var altså født ca. 1729.

Strømmen hadde vært borgerleie i gammel tid. Dette fremgår av justisprotokollen fra sommertinget for Helgøy tingsted på Elvevold den 05.06.1747:

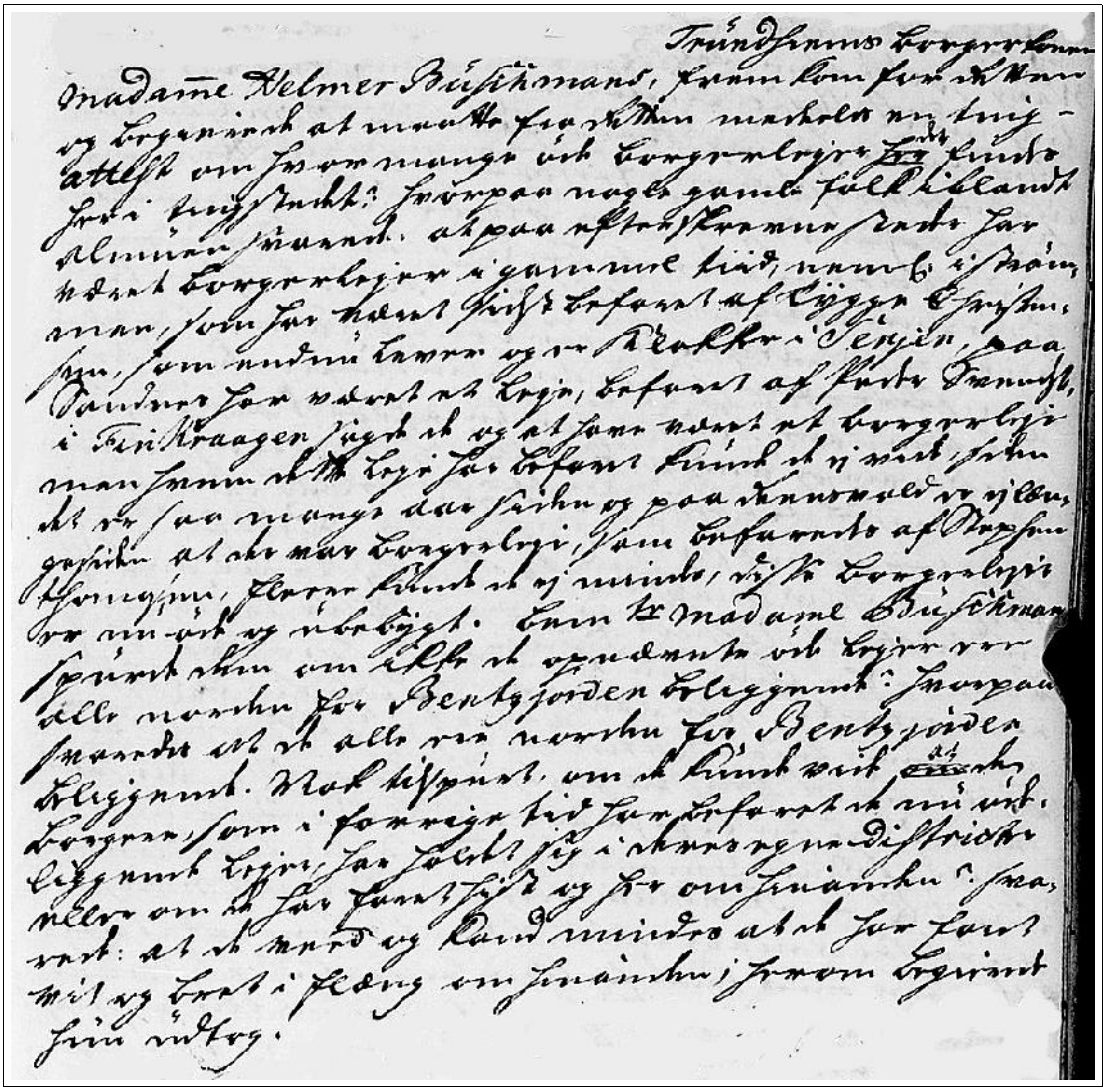

Tingbok Senja og Tromsø nr. 48, 1745-60, Helgø tingsted, folio 31a.

«Trundhiems borger konen Madame Helmer Buschmans, fremkom for Retten og begierede at maatte fra Retten medeeles en tingattest om hvor mange øde borgerlejer der findes her i tingstedet? hvorpaa nogle gamle folk iblandt almuen svarede: at paa efterskrevne steder har været borgerlejer i gammel tiid, nemlig i strømmen, som har været sidst befaret af Tygge Christensen, som endnu lever og er Klokker i Senjen, paa Sandnes har været er leje, befaret af Peder Svends: i Finkraagen sagde de og at have været et borgerleje men hvem dette leje har befaret kunde de ei vide, siden det er saa mange aar siden og paa Rensvold er ej længesiden at der var borgerleje, som befaredes af Stephen thomasen, fleere kunde de ej mindes, disse borgerlejerne er nu øde og ubebygt. Bemelte Madame Buschman

spurde dem om ikke de opnævnte øde lejer ere alle norden for Bentzjorden beliggende? hvorpaa svarede at de alle ere norden for Bentzjorden beliggende. Nok tilspurt, om de kunde vide at de borgere, som i forrige tid har befaret de nu ødeliggende lejer, har holdet sig i deres egne districter eller om de har faret hist og her om hinanden? svarede: at de veed og kand mindes at de har faret vit og bret i flæng om hinanden; herom begierede hun udtag.».[384]

(Barn VI:41, Far VIII:161, Mor VIII:162)

Gift med neste ane.

Barn:

Christopher Kielsen Strømmen. Født omkring 1688. Død 1758 på Strømmen, Tromsøysund (TR). Begravet 08.10.1758 i Tromsøysund (TR).[385] (Se VI:41).

VII:82 mf mf ff m

Barbra Christophersdatter Grepstad/Storslett. Levde 1670. Levde fra 1688 til 1723 på Strømmen, Tromsøysund (TR).

Barbra var antagelig datter til Lars Olsen Grepstad.

Barbra og Kiel hadde følgende barn (minst):
Ca. 1688: Christopher, gift med Abelone Hansdatter Selnes.
Ca. 1690: Lars, gift med Bereth Jonsdatter, død i 1761, 71 år gammel.
Ca. 1695: Torleif, gift med Gunille Povelsdatter, på Brokskar da Gunille døde der i 1753.
Ca. 1698: Simon, gift med Malene Hansdatter Selnes, skifte etter begge avholdt 05.08.1733.
Christense, gift med Hans Pedersen Berg d. y.

Etter at Kiel døde mellom 1702 og 1708 giftet Barbra seg med Torlef Erichsen.

«Skoskatten» 1711 er en vanlig betegnelse på en engangsskatt i 1711 på skotøy, parykker, fontanger, karosser, chaiser og karjoler, samt på tjenestefolks lønn, påbudt i forordning 21.02.1711.

Enkelte grupper var fritatt eller utelatt, blant annet husmenn som var utskrevne soldater og deres familier, spedbarn og personer uten fast bopel.

Satsen var 3 skilling per skopar. Det ble sannsynligvis ikke foretatt reell telling av skotøy, men beregnet for eksempel to par per person i gårdbrukerfamilie og ett par per person i husmannsfamilier og liknende.

Av tjenestefolks årslønn skulle 1/6 gis i skatt. Husbonden skulle innbetale dette og trekke tilsvarende fra tjenerlønnen.

---

384 Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, folio 181. Tingbok Senja og Tromsø nr. 48, 1745-60, Helgø tingsted, folio 31a (Justisprotokoll Helgøy tingsted 1747, folio 60, transkribert av Nord-Troms Museum). Jens Solvang: Kulturbilder fra gamle Hillesøy, Bind II, Gårdshistoria, side 58.

385 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Begravede», folio 173.

Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, Fogderegnskap 1711-12 - Ekstraskatter, hovedmanntall - 20-21 Sko- og folkelønnsskatt 1711 - Bilde 126.

«Hillisøe Tingsted
Strømmen
Thorleif Erichßen og Hustrue
2 Sønner 1 datter
2 tøßer faar i Løn 2 dr.
Olle Pederßen og Hustrue 1 Søn
Huusmnand Anders Thorleifß. og H:
Dito Ingebrigt og Hustrue».

Torleif døde etter få år og skifte ble avholdt 17.07.1713. Det var et rikt skifte som vel også avspeiler inneholdet i skiftet etter Kiel som ikke er funnet.

Skiftet viser at de ikke hadde noen felles barn:

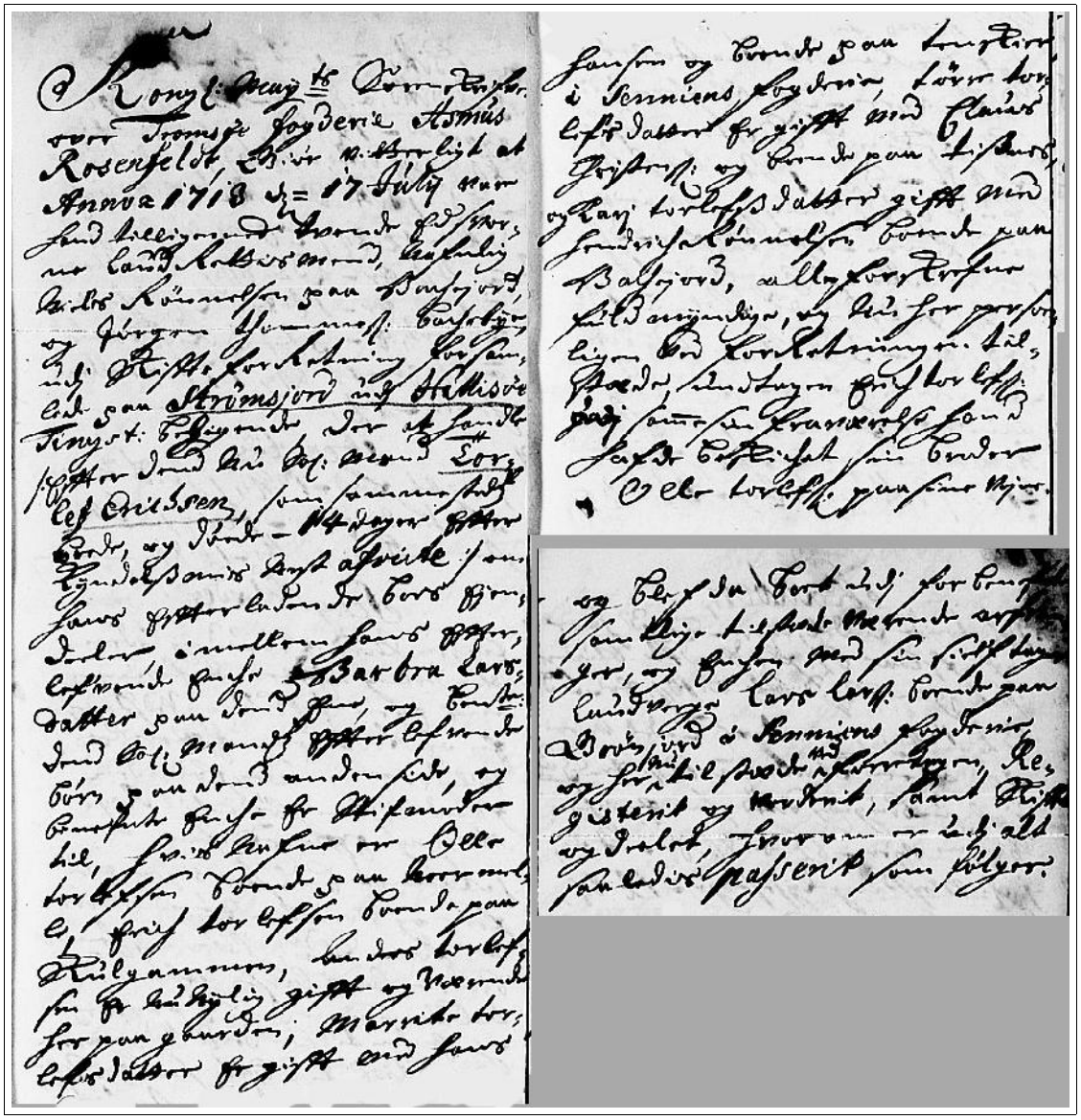

Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 15.

«Kongl: Maytr. Sorenskrifer over Tromsøe Fogderie Asmus Rosenfeldt, Giør witterligt at Anno 1713 d = 17 July var Hand tilligemed tvende Edsvorne Laud Rettismend, Nafnlig Niels Rønnelsen paa Bensejord og Jørgen Thommesen Bachebye, udj SkifteforRetning forsamlede paa Strømsjord udj Hillesøe Tingst: beligende, der at handle /: Efter den nu Sal: Mand Torlef Erichsen, som sammesteds Boede, og Døede -

14 dager efter Kyndelsmis Nest af.i.te(?) :/

om hans Efterladende Boes Ejendeler,

imellom hans Efterlefvende Enche

Barbra Larsdatter paa dend Ene,

og Bemte: dend Sal: Mands Efterlefvende Børn, paa dend anden Side, og Benchnte(?) Enche Er Stifmoder til, hvis Nafne er

Olle Torlefsen boende paa Noermel Er,

Erich Torlefsen boende paa Skulgammen,

Anders Torlefsen som Er nu Nylig gift og værende her paa Gaarden,

Marrite Torlefsdatter Er gift med Hans Hansen og boende paa Tenskier i Senniens Fogderie,

Tørre Torlefsdatter Er gift med Claus Christensen og boende paa Tisnes og

Kari Torlefsdatter gift med Hendrich Rønnelsen boende paa Bachejord,

alle forskrefne Fuldmyndige, og Nu her personligen ved forRetningen tilstede, undtagen Erich Torlefsen udj samme sin fraværende hand hafde beskicket sin Broder Olle Torlefsen paa Sine Wejne.

Og blef da Boet udj for Benchnte(?) samtlige tilstedeværende Arfvinger, og Enchen med Sin Sielftagne Laugverge Lars Larsen boende paa Grønjord i Senniens Fogderie og her Nu tilstæde ved Forretningen, Registerit og Wurderit, samt Skiftet og Deelet, Hvorom er udj alt saaledis Pahserit som følger.

....»

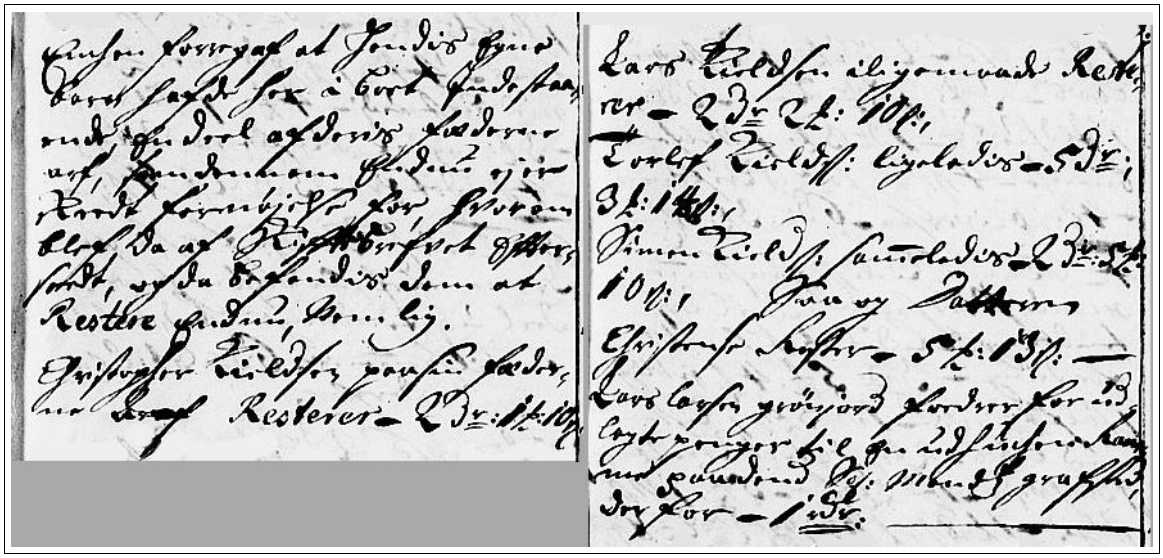

Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 19.

«Enchen foregaf at Hendis Egne Barn hafde her i Boet Indestaaende En Deel af Deris Faderne Arf, som dennem Enchen ejer Reedt Fornøjelse for, hvorom blef da af Skiftebrefvet Eftersendt, og da Befandis Dem at Restere Enchen, Nemlig

Christopher Kieldsen paa Sin Faderne Arf Resterer 2 Dr: 1 mark 10 ß:
Lars Kieldsen iligemaade Resterer 2 Dr: 2 mark 10 ß:
Torlef Kieldß: ligeledis 5 Dr: 3 mark 14 ß:
Simon Kieldß: sammeledis 2 Dr: 5 mark 10 ß:
Saa og Datteren Christense Rester 5 mark 13 ß: -
Lars Larsen Grønjord fordrer for udlagte penger til
En udhuchen Ramme paa dend Sl: Mands GrafRuner for 1 Dr:
....»

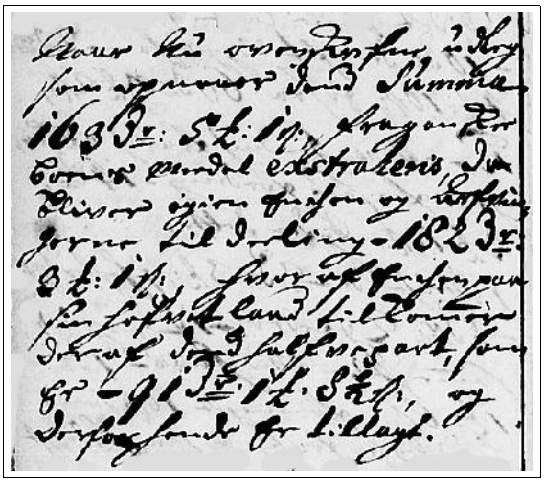

Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 22.

«Naar Nu overskrefne Udleg som opnaaer dend Summa 163 Dr: 5 mark 1 ß: fra ganske Boens Meedel extraheris, da bliver igien Enchen og Arfvingene til Deeling 182 Dr: 3 mark 1 ß:, hvoraf Enchen paa sin Hofved Laad tilkommer deraf dend halfve part, som er 91 Dr: 1 mark 8½ ß: og derfor Hende Er tillagt.
....»

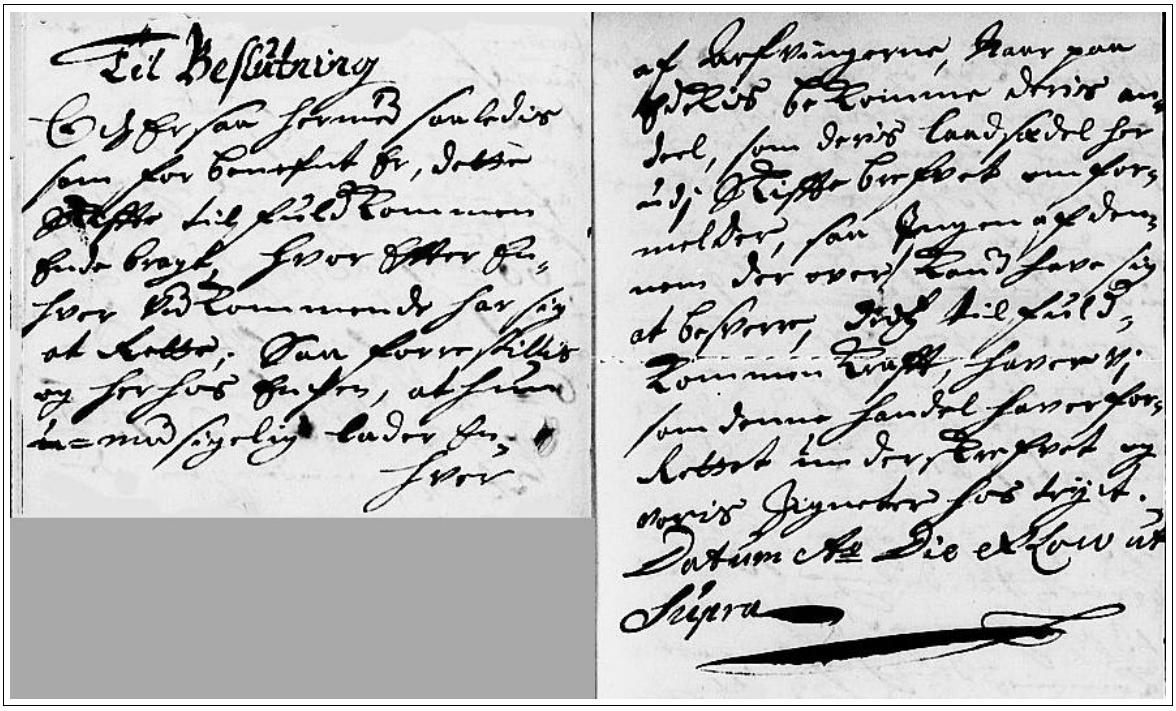

Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 24-25.

«Til Beslutning
Och Er saa hermed saaledis som for Benefert Er, dette Skiftte til fuldkommen Ende Bragt, hvor Efter Enhver vedkommende har sig at Rette; Saa forestilles og herfor Enchen, at Hun u=modsigelig lader Enhver af Arfwingerne, naar paa delis(?) bekomme deris andeel, som deris landsædel har udj Skifttebrefwet omformelder, saa Ingen af dennem der over kand have sig at beswere, Jid..(?) til fuldkommen Kraft, haver vi som denne Handel haver forRettet, underskrefwet og voris Signeter hostryct.
Datum Ao Die ex Loro ut Supra –».

Strømmen med Strømsfjord hadde i 1723 en landskyld på 1 våg, 1 bismerpund og 12 merker. Matrikuleringsprotokollen ved matrikkelforarbeidet for «Hillesøe Tingsted» viser at Barbra fortsatt drev en del av gården sammen med sønnen Christopher og stesønnen Ole.

Protokollen er dokumentert i biografien til hennes sønn, Christopher. [386]

(Barn VI:41, Far VIII:163, Mor VIII:164)

Gift med forrige ane.

VII:83 mf mf fm f

Hans Tostensen Selnes. Utreder. Født omkring 1658 på Selnes, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Levde 1664 på Selnes, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Død 1731 på Selnes, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Begravet 04.02.1731 i Karlsøy (TR).[387]

Ved manntallet i 1663-66 bodde Hans hos sin far på Selnes i Ullsfjorden. Han var da 5 år gammel.

I 1690 har han overtatt bygselsen av halve Selnes.

386 Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, Fogderegnskap 1711-12 - Ekstraskatter, hovedmanntall - 20-21 Sko- og folkelønnsskatt 1711 - Bilde 126. Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 4, 1713-51, folio 15-25. Matrikkelforarbeidet i 1723, Hillesøe Tingsted, Eksaminasjonsprotokollens folio 47b, Matrikuleringsprotokollens folio 62b.

387 Kirkebok Karlsøy 1709-71, «Gravfæst», folio 12.

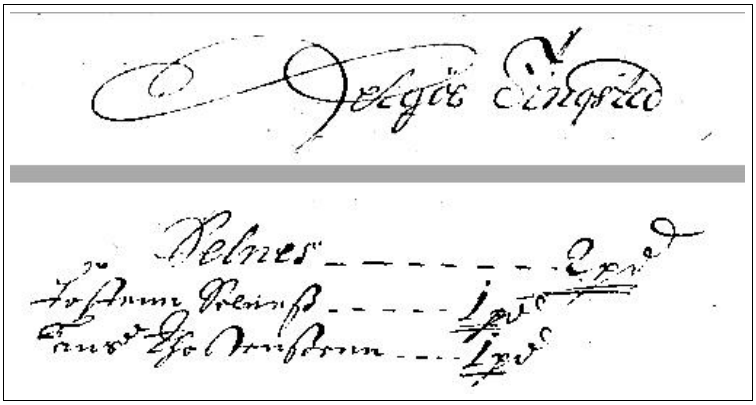

Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, A Matrikkeleregnskap 1690-93 - A Matrikkel Troms 1690 - Helgøe tingsted - Bilde 11.

«Helgøe Tingsted
Selnes – 2 pd
Tostenn Svennß: – 1 pd
Hans Thostenßenn – 1 pd».

Manntallet i 1702 viser at Hans har overtatt helle bygselen og at han har kreditt fra Bergen

«Carlsøe Sogn og Meenighed J Helgøe Tingsted:
...»

Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, Karlsøy sogn, folio 159.

«Opsidernis eller Leyl: Stand og Vilkor:
Hielper Sig temmelig – er Creditert fra Bergen.
Gaardernis eller pladsernis Nafne:
Selnes.
Opsidernis eller Leil: Nafne: – Deris Alder:
Hans Tostens: – 44.
Sønnernis Nafne: – Deris Alder:
Tosten Hans: – 8.
Hans Hans: – 4.
Drengis Nafne: – Deris Alder:
Fostersøn Abel Elies: – 6.
Morten Hans: – 24.
Tosten Tostens: – 19.
Jens Tostens: – 12».

Fra Karlsøy og Helgøy Bygdebok, Periode VI «Fra velstand til armod» (1620-1700):
«Sosiale klasser og grupper
Ved manntallet i 1702 utgjorde de ca. 100 familier i nåværende Karlsøy kommune som tilhørte almuen eller fiskerbondegruppa 83 % av befolkningen. Dette var likevel ingen ensartet gruppe. Her var store variasjoner i økonomisk standard, fra 3 velstående utrederfamilier på Sør-Grøttøy, Vannereid og Selnes, til rene fattigfolk. Gruppa omfattet også 3 ugifte, økonomisk selvstendige folk med yrkesfiske som levevei, såkalte selvfosterkarer. Manntallet omfattet menn og gutter fra 1 år og oppover. Kvinner kom med bare som enker, og da uten navn og alder. Bare 4 er oppført, alle av overklassefamilie. De fattige enkene hadde enten giftet seg igjen, eller oppløst husholdet.»

«Gårdsdrengene

En betraktelig utvidelse av drengeholdet skjedde i tiden fram til 1702. I manntallet finner vi 94 drenger og fostersønner over 14 år, fordelt på 40 hushold. Mens det i 1645 var drenger i 8 % av husholdene, og i 1666 i 18 %, var det nå drenger i 33 % av husholdene, altså hvert tredje hushold. Det må bety en helt ny husholdsstruktur, der leid arbeidshjelp (innbefattet arbeidsføre fostergutter) var blitt stadig vanligere. I 1699 var tallet på skattedrenger til sammenligning bare 11. Det som eventuelt fantes av slike drenger i 1702 er naturligvis med i manntalls-tallene.

Likevel var antallet drenger i husholdene ujevnt fordelt, med variasjoner fra 1 til 9. I 21 hushold var det 1 dreng, 7 hadde 2, mens de resterende 12 hadde mellom 3 og 9, med gjennomsnitt på 5. Hovedmassen fordelte seg da også fortsatt på overklassen, især knyttet til jekteleiene og handelstedene: Nord-Grunnfjord (9), Kvitnes (8), Bakkeby (6), Nordeidet (7), Hansnes (5), Bratrein (5), Søreidet (4), Karlsøy (3) og Helgøy (3). Skogsfjord, Rødgammen, Bårset og Nordskar hadde alle 2. Forvalterens ettermann i Langsund hadde 2, og prestene 2-3 hver. 3 velstående utredere på Vannereid, Sør- Grøttøy og Selnes hadde 2-3 hver. Heile 77 % av drengeholdet var knyttet til handel, utredning og øvrighet (72 drenger). Trolig var det nå stort sett slutt med de rene utrorsdrengene, bortsett fra kanskje de 3 drengene i Sør-Grøttøy og de 3 på Vannereid, foruten viselagmann Gjert Langes 3 utrorsdrenger på Karlsøy.

Som i 1666 var fjerdedelen av drengene (24) over 30 år, 10 av dem var over 40, og flere over 60. Mange lå også like under 30-års grensen. Selv om det fantes bygselledige gårder, tyder dette på at det var blitt vanskeligere for ubemidlede folk å etablere seg med familie og gård. Å være gårdsdreng har altså vært et alternativ for ubemidlede ungdommer til å stifte familie, selv om noen få eksempler også tyder på gifte drenger. Det økonomiske overskuddet fra det kommersielle fisket som utrorsdrengene hadde hatt adgang til, eksisterte ikke lenger.»

Hans var lagrettsmann ved sommertinget i 1708:

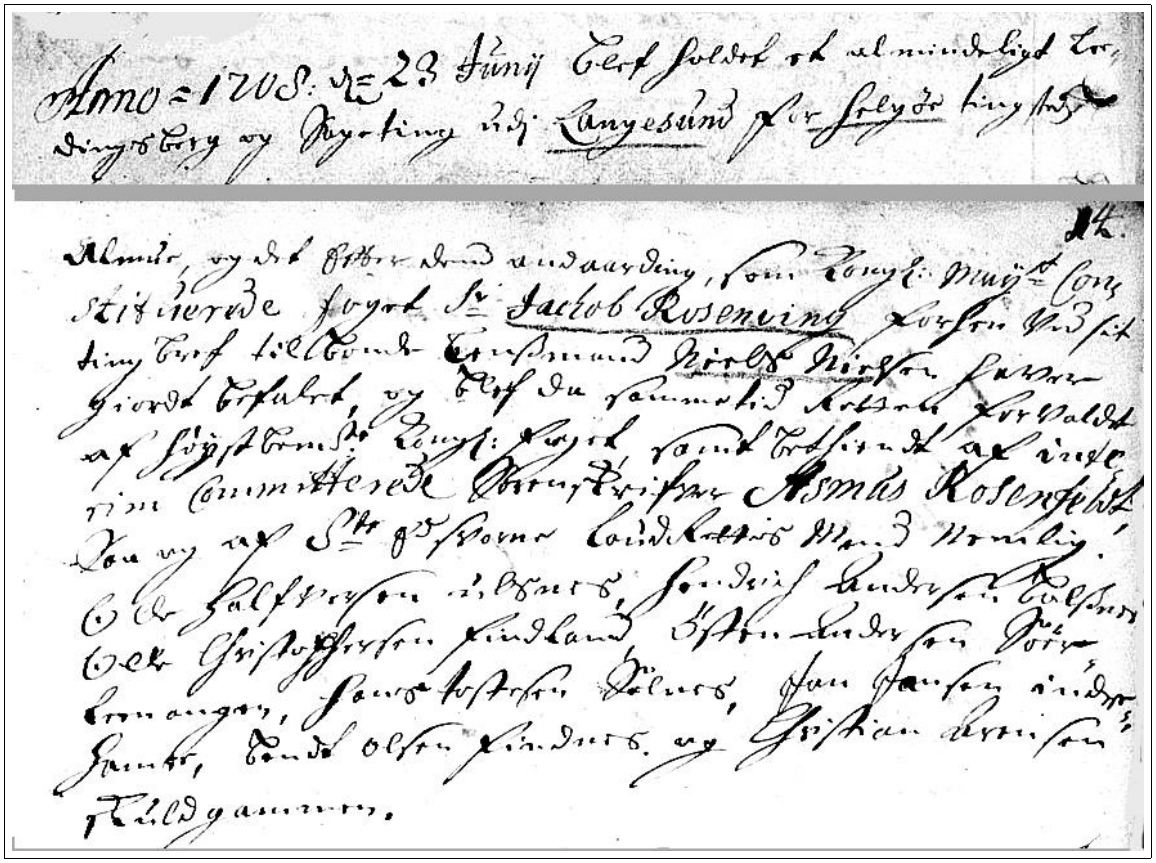

Tingbok Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgøe tingsted, sommertinget i 1708, folio 13b-14a.

«Anno 1708 d: 23 Juny blef holdet et almindeligt Leedingsberg og Sageting udj Langesund for helgøe tingstedtz Almue, og det Efftter dend anordning, som Kongl: May'ts Constituerede foged Sr: Jacob Rosenving forhen ved sit tingbref til bonde Lensmand Niels Nielsen haver giordt befalet, og blef da sammetid Retten forvoldt af høystbemte: Kongl: foget samt bethiendt af interim Committerede Sorenskrifver Asmus Rosenfeldt, Saa og af 8te Edsvorne LaudRettis Mend nemlig Olle Halfvorsen ulsnes, Hendrich Andersen Balsnes, Olle Christophersen findland Østen Andersen Søerlenangen, hans tostesen Selnes, Jon Jonsen indre Hamer, Bendt Olsen findnes og Christian Arensen skuldgammen».

Han var også lagrettsmann i 1711.

«Skoskatten» 1711 er en vanlig betegnelse på en engangsskatt i 1711 på skotøy, parykker, fontanger, karosser, chaiser og karjoler, samt på tjenestefolks lønn, påbudt i forordning 21.02.1711.

Enkelte grupper var fritatt eller utelatt, blant annet husmenn som var utskrevne soldater og deres familier, spedbarn og personer uten fast bopel.

Satsen var 3 skilling per skopar. Det ble sannsynligvis ikke foretatt reell telling av skotøy, men beregnet for eksempel to par per person i gårdbrukerfamilie og ett par per person i husmannsfamilier og liknende.

Av tjenestefolks årslønn skulle 1/6 gis i skatt. Husbonden skulle innbetale dette og trekke tilsvarende fra

tjenerlønnen.

Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, Fogderegnskap 1711-12 - Ekstraskatter, hovedmanntall - 20-21 Sko- og folkelønnsskatt 1711 - Bilde 118.

«Helgøe Tingsted
Selnes
Hans Thostennßen og Hustrue
2 Børn».

01.11.1709 var Hans fadder da Niels Jonsøn Find i Nord Kiosen døpte sin datter Sylvie (Kirkebok Karlsøy 1709-71, folio 3).

I 1714 stevnet han Niels Joensen Find for fisk som hadde kommet bort:
«Anno = 1714 d=19 Juny, blef udj Langesund holdet Et Sædvanligt og ordinarit leedings berg og Sageting for Helgøe Tingstedtz almue, hvor da kongel: fouget Sr Andreas Tønder præsideris Retten, sampt til Rettens bethienning Sorenskrifveren Asmus Rosenfeldt, saa og ...»

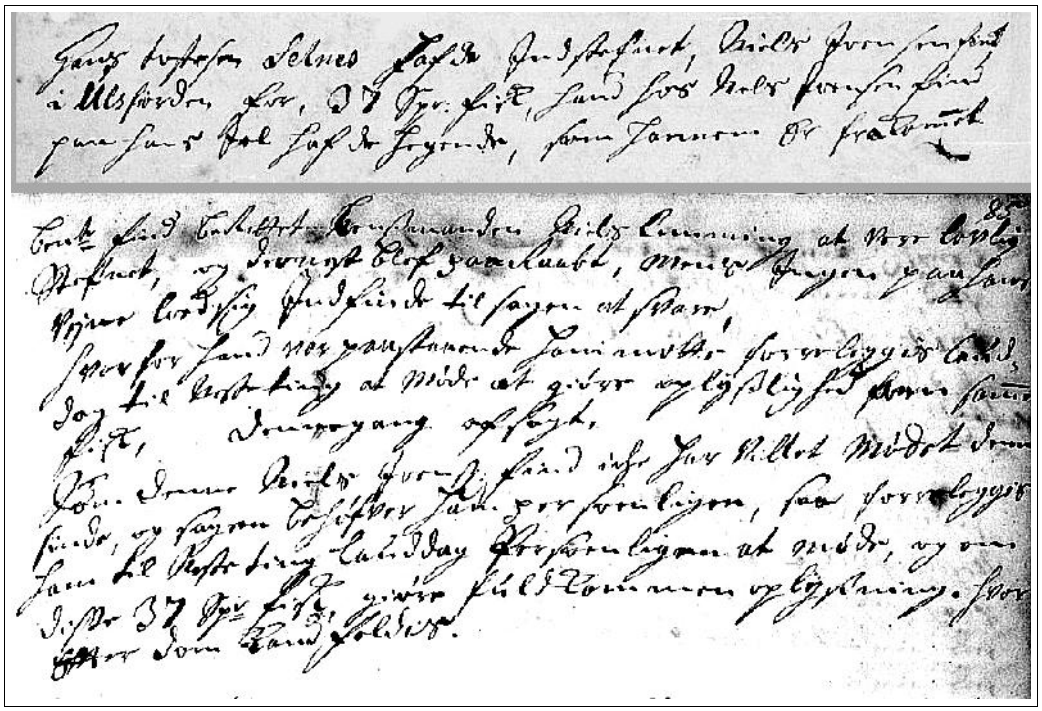

Tingbok Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 84b-85a.

«Hans tostesen Selnes hafde Indstefnet, Niels Joensen find i Ullsfiorden for, 37 Spr: fisk, hand hos Niels Joensen find paa hans Jel hafde hengende, som hannem Er frakommet.

Bemte: find beRettet lensmanden Niels Lemming at være lovlig Stefnet, og dernest blef paaRaabt, mens Ingen paa hans vejne loed sig Indfinde til sagen at svare, hvorfor hand var paastaaende ham motte, - forreleggis laud dag til Neste ting at Møde at giøre oplyslighed for samme fisk, denne gang afsagt.

Som denne Niels Joens: find iche har villet Mødet denne sinde, og sagen behøfver ham personligen, saa forreleggis ham til Neste ting lauddag Persoenligen at møde, og om disse 37 Spr: fisk, giøre fuldkommen oplysning,

hvor Eftter dom kand holdis.»

Saken kom opp igjen i 1715:

«Anno 1715 d = 2 May blef udj Langesund holdet et Sædvanligt og ordinarie vaarting for Helgøe Tingst: almue, hvor da var overværende til Rettens administration Kongl: foeget Sr Andreas Tønder, og til Rettens bethienning tillige Med Sorenskrifveren Asmus Rosenfeldt, Eftterskrefne Edsvorne laudRettis Mend ...»

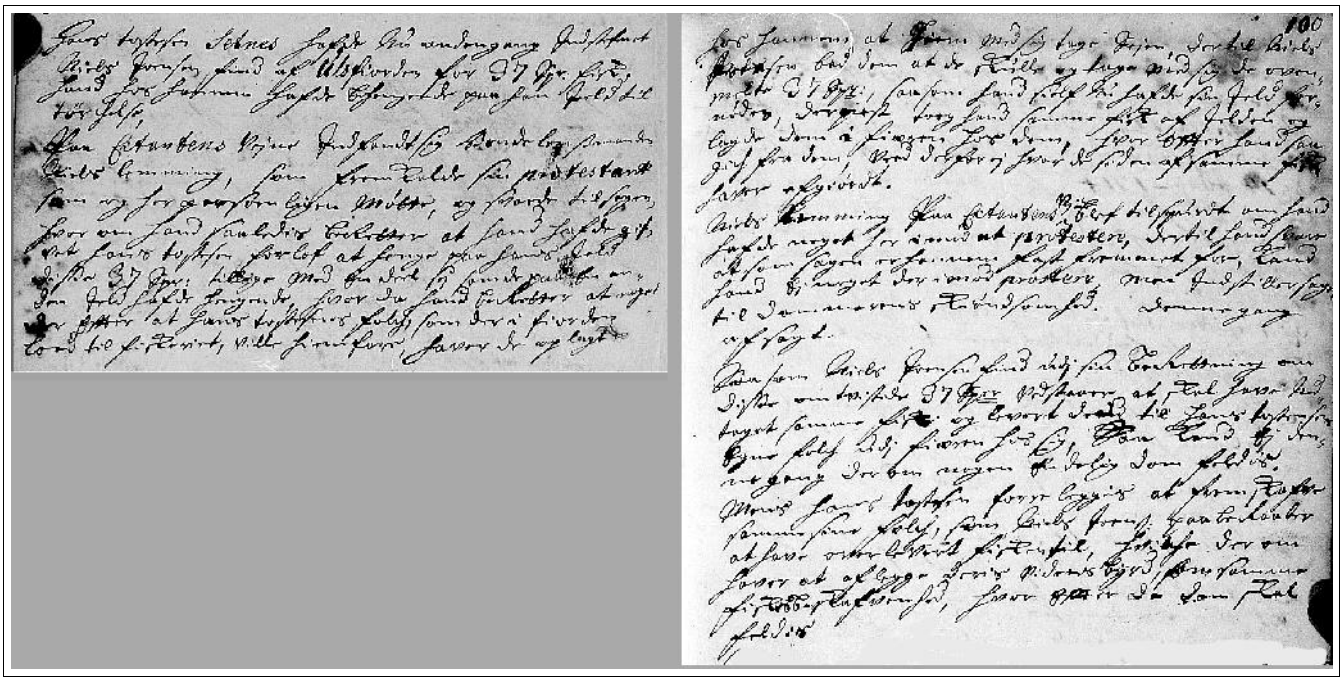

Tingbok Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 99b-100a.

«Hans tostesen Selnes hafde Nu andengang Indstefnet Niels Joensen find af Ulsfiorden for 37 Spr: fisk, hand hos hannem hafde behengende paa han Jeld til tørchelse, Paa Citantens vejne Indfandt sig Bondelensmanden Niels lemming, som fremkalde sin protestant som og her persoenligen Møtte, og svarde til sagen, hvor om hand saaledis beRetter at hand hafde gifvet hans tostensen forlof at henge paa hans Jeld disse 37 Spr: tillige med Endeel sej som de paa En anden Jeld hafde hengende hvor da hand beRetter at noget der Eftter at hans tostens folch, som der i fiorden loed til fiskeriet, ville hiemfare, haver de oplagt hos hannem at hiem Med sig tage Sejen, dertil Niels Joensen bad dem at de skulle og tage med sig de ovenmelte 37 Spr:, saasom hand sielf Nu hafde sin Jeld fornøden, dernest toog hand samme fisk af Jelden og lagde dem i fiæren hos dem, hvor Eftter hand saa gich fra dem, veed derfor ej hvor de siden af samme fisk haver afgiordt.

Niels Lemming Paa Citantens vejne blef tilspurdt om hand hafde noget her imod at protestere, dertil hand svare at som sagen er hannem fast fremmet for, kand hand Ej noget derimod prostere men Indstiller sagen til dommerens skiøndsomhed. Dennegang afsagt.

Saasom Niels Joensen find udj sin beRettning om disse omtvistede 37 Sper: vedstaaer at skal have Nedtaget samme fisk og levert dend til hans tostensens Egne folch udj fiæren hos sig, Saa kand Ej denne gang der om nogen Endelig dom feldis. Mens hans tostensen forreleggis at fremskaffe samme sine folch, som Niels Joens: paabeRaaber at have overleveret fisken til, hvilche der om haver at aflegge deris vidensbyrd, som samme fiskesbeskafvenhed, hvor Eftter da dom skal feldis».

På Selnes hadde Anne Ottesdatter og Hans Tostensen i 1715
7 melkekyr, 1 markkvige, 1 markokse, 5 geiter, 2 hanner,
5 sauer, 2 jømmer, 1 vær, 3 ungbukker, 1 gammel og en ung hest.
Med 52 småfe-enheter av produktive dyr, var dette langt over gjennomsnittet.

Selnes hadde i 1723 en landskyld på 2 pund [1 våg = 3 bismerpund (Pd.) = 72 bismermerker]:

Eksaminasjonsprotokollen ved matrikkelforarbeidet i 1723 viser for «Hælgøe Tingsted»:

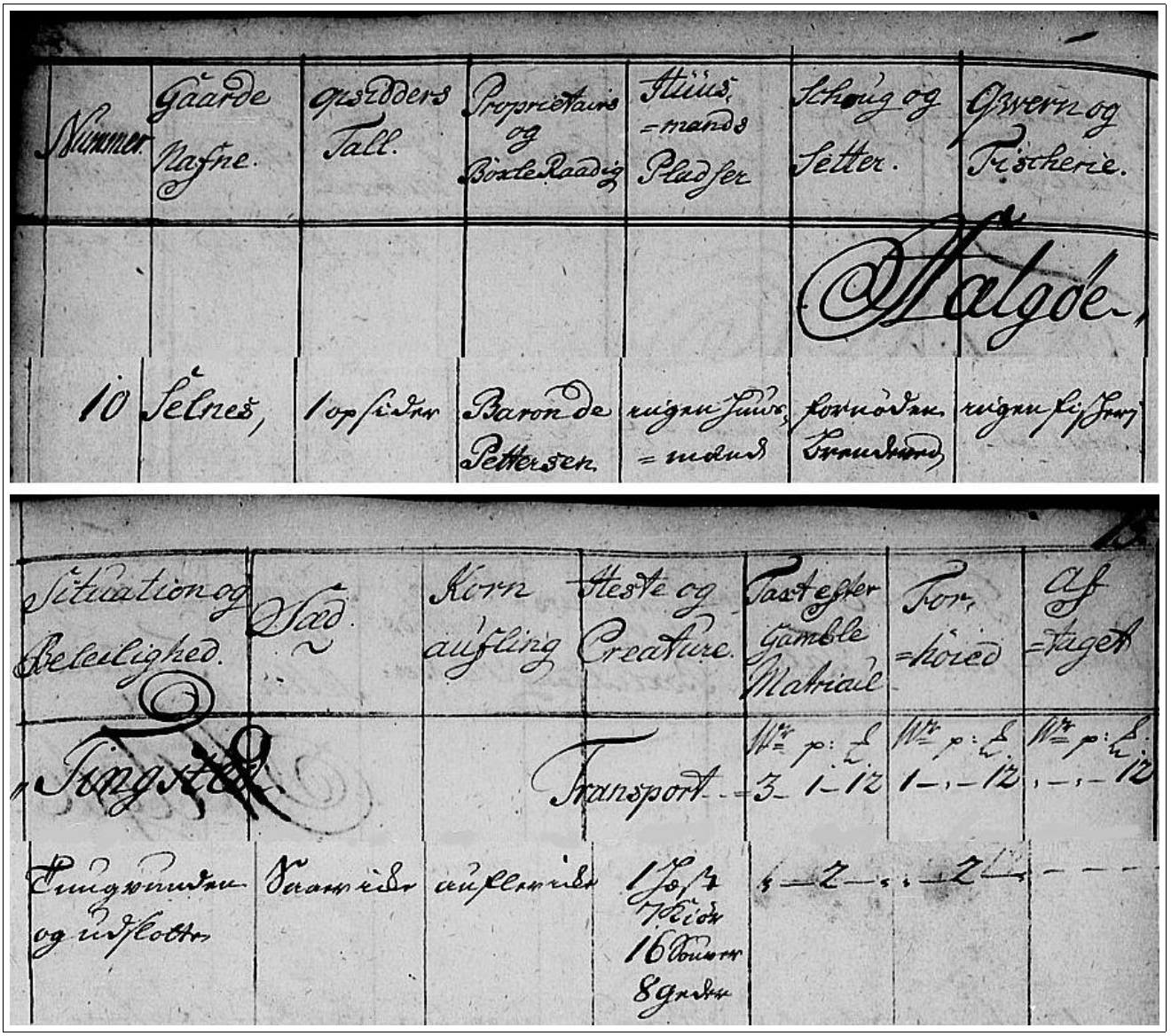

Matrikkelforarbeidet i 1723, 180 Troms fogderi, Helgøy tingsted - Eksaminasjonsprotokoll, folio 14b-15a.

«Nummer:
10.
Gaarde Nafne:
Selnes.
Opsidders Tall:
1 opsider.
Proprietairs og BøxleRaadig:
Baron de Pettersen.
Huusmands Pladser:
Ingen Huusmænd.
Schoug og Setter:
Fornøden Brendeved.
Qvern og Fischerie:
Ingen Fischeri.
Situation og Beleilighed:
Tungvunden og udslotte.
Sæd:
Saaer icke.
Korn aufling:
Aufler icke.
Heste og Creature:
1 Hæst – 7 Kiør – 16 Sourer – 8 Geder.
Taxt effter Gamble Matricul:
0 - 2 - 0 [W: – Pd: – Mark].
Forhøied:

0 - 2 - 0».

Utdrag fra den samtidige matrikuleringsprotokollen:

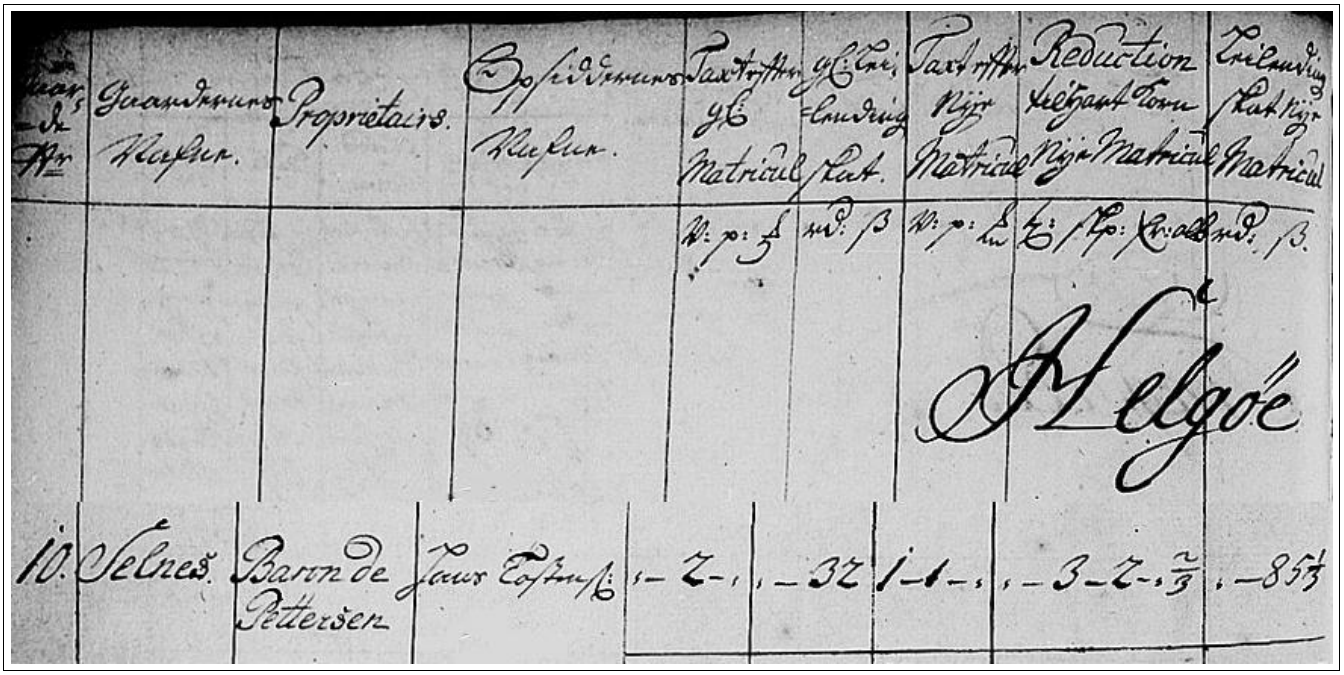

Matrikkelforarbeidet i 1723, 180 Troms fogderi, Helgøy tingsted - Matrikkelprotokoll, folio 22b.

«Opsiddernes Nafne:
Hans Tostens:
Taxt effter Gl: Matricul [W: – Pd: – Mark]:
0 - 2 - 0.
Gl: Leilending Schat [rDr: – Skilling]:
0 - 32».

Hans døde i 1731, hans alder opgis ikke:
«Fastelavns Søndag: Gravfæst Hans Tostensen Selnes».

Skifte ble avholdt 25.06.1731. Det framgår av et notat i Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 bilde 10:
«Skifter, som ikke er indført i skifeprotokollen, men findes nævnt i skifteekstrakterne, som er indsendt til Trondhjems stiftamtmand og ligger i pk. 16 (fase 44) for stiftamtmændene Reitzer og Benzon.
...
Hans Tostensen, Selnes udj Ulsfiorden – 1731 25/6 – Nr. 1».

På sommertinget i 1732 ble en bygselseddel tinglyst som viste at sønnen Otte hadde overtatt Selnes:
«Anno = 1732: d = 13 Junij holdis pa Noer grundfior et Sædvanlig Sommerting for samtlige Helgøe tingsteds almue, Retten preciderende Kongl: foget Sr: Andreas Tønder, samt Sorenskrifveren Asmus Rosenfeldt, samt til Rettens bethienning Effter følgende laugret. ...
Dernest Effter følgende Bøxselsædler læst og forkyndt.
...»

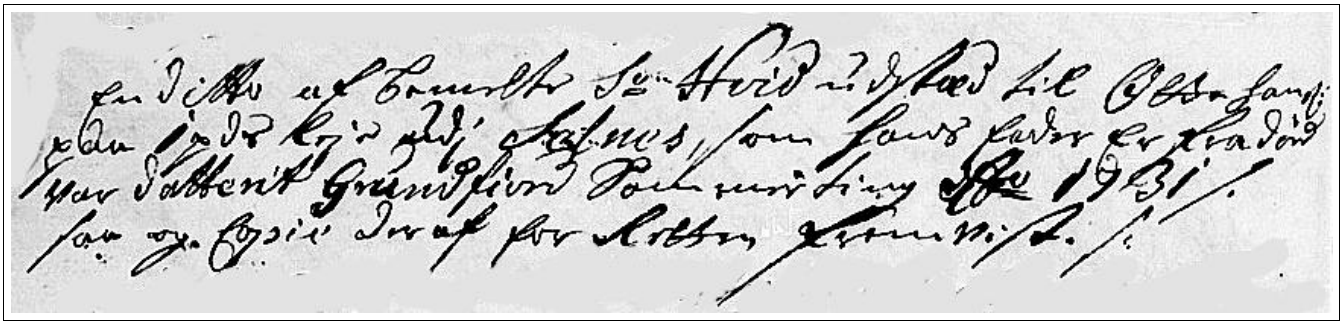

Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 37b.

«En ditto af bemelte Sr. Hvid udstædt til Otte hans: paa 1 pds leje udj Selnes, som hans fader Er fradøed var datterit Gundfiord Sommerting Ao 1731/. saa og Copie der af for Retten fremvist/.»[388]

388 Manntallet i 1663-66, Prestenes Manntall: 36III.1 Tromsø prestegjeld, Kalfsøens Annex, folio 427. Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, folio 159. Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, Fogderegnskap 1711-12 - Ekstraskatter, hovedmanntall - 20-21 Sko- og folkelønnsskatt 1711 - Bilde 118. Tingbøker for Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgø

(Barn VI:42, Far VIII:165)

Gift med neste ane.

Barn:

Abelone Hansdatter Selnes. Levde fra 1705 til 1715 på Selnes, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Levde fra 1725 til 1757 på Strømmen, Tromsøysund (TR). Død før 1770. (Se VI:42).

VII:84 mf mf fm m

Anne Ottesdatter Selnes. Levde 1675. Levde 1702 på Selnes, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Død omkring 1715 på Selnes, Ullsfjord, Karlsøy (TR).

Jeg har ikke funnet hvor Anna kom fra.

Det er heller ikke kjent hvor gammel hun var når hun døde. Det ble avholdt skifte etter henne 12.07.1715, men i kirkebøkene for Karlsøy er det en lakune mellom 03.05.1711 og 06.09.1730.

Tidligere har jeg antatt at hun var datter til styrmann Otte Ottesen – fra Trondheim og senere bosatt på Nordeide – og Anne Christensdatter [Bloch] i hennes annet ekteskap. Jeg kan kke se at det er dekning for denne antagelse.

Anne og Hans hadde følgende barn (minst):
Ca. 1693: Torsten, på Selnes i 1747.
Ca. 1697: Hans, tjente hos Anders Røst i 1747.
Abraham, død før 20.06.1747 uten livsarvinger.
Otte, på Selnes i 1747.
Abelone, gift med Christopher Kielsen Strømmen.
Malena, gift med Simon Kielsen Strømmen, skifte etter begge ble avholdt 05.08.1733.
Anna, gift med Hans Bredal på Hitteren, død før 20.06.1747.
Karen, skifte avholdt 20.06.1747.

Skifte etter Anne ble avholdt 12.07.1715:

---

tingsted, folio 13b-14a, 84b-85a og 99b-100a; nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 37b (Justisprotokoll Helgøy tingsted 1708 - folio 24-25; 1714 - folio 165-66; 1715 - 175-76; 1732 - folio 73-74, transkribert av Nord-Troms Museum).
Matrikkelforarbeidet i 1723, Hælgøe Tingsted, Eksaminasjonsprotokollens folio 14b, Matrikuleringsprotokollens folio 22b.
Karlsøy og Helgøy Bygdebok, bind I, side 405, 410; bind II. side 155.

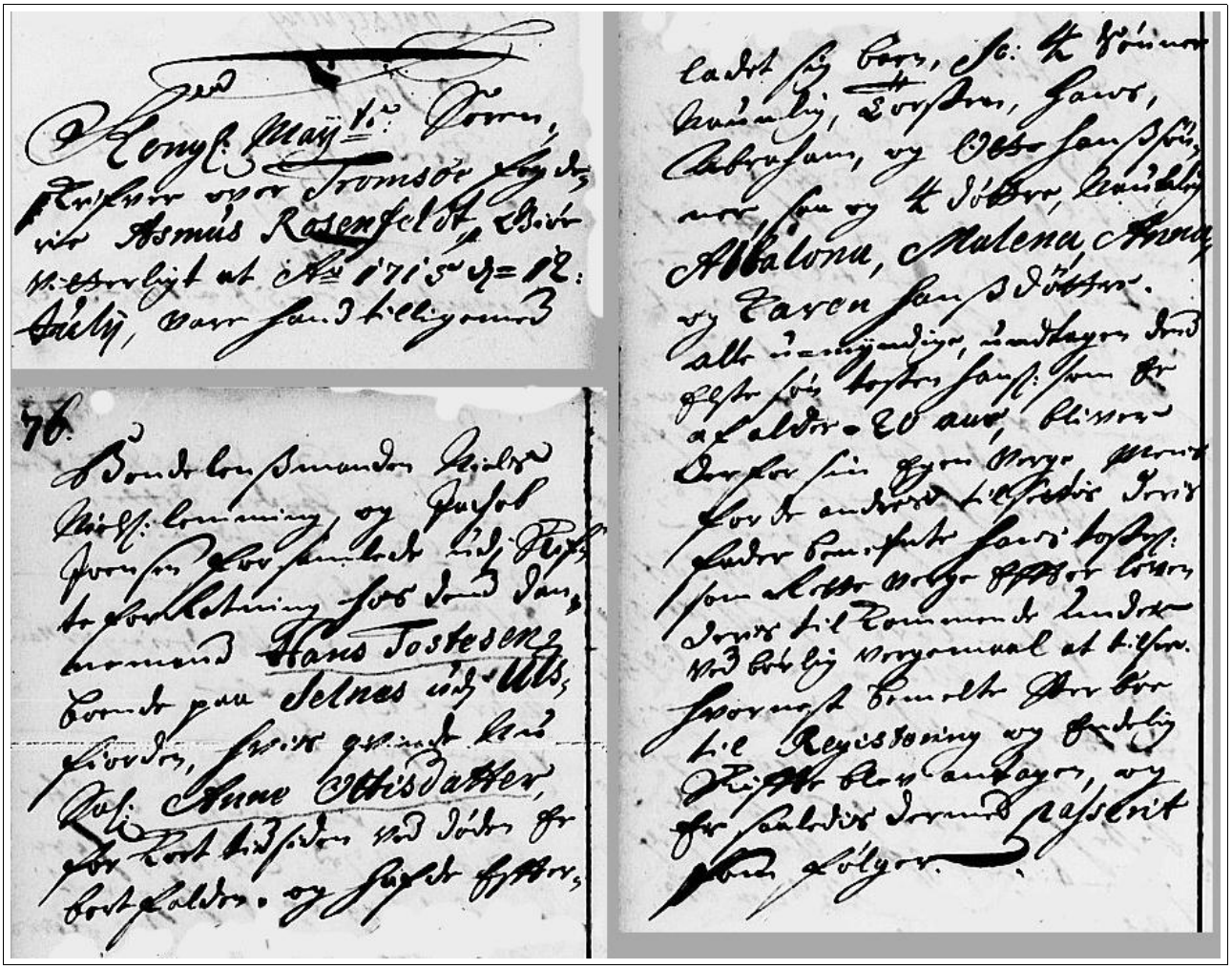

Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 75-76.

«Kongl: Maytr: Sorenskrifver over Tromsøe Fogderie, Asmus Rosenfeldt, Giør Witterligt at Ao 1715 d = 12: July, vare Hand tilligemed Bondelendsmanden Niels Niels: Lemming og Jachob Joensen forsamlede udj SkifteforRetning hos den Dannemand Hans Tostensen Boende paa Selnes udj Ulsfiorden, hvis quinde, Nu Sal: Anne Ottisdatter, for kort tid Siden ved Døden Er bortfalden og hafde Effterladet Sig Barn, Sc: 4 Sønner Naunlig,

Torsten, Hans, Abraham og Otte Hanssønner,

Saa og 4 Døttre, Naunlig

Albalone, Malena, Anna og Karen Hansdøttre,

alle u-myndige, undtagen dend Elste Søn Tosten Hans: som Er af Alder 20 Aar, bliver derfor Sin egen Verge, mens for de andere tilsettis Deris Fader bemelte Hans Tostens: som Rette Verge Effter Loven Deris tilkommende Andel ved børlig Vergemaal at tilse hvornest bemelte Sterboe til Registering og Endelig Skiffte blev antagen, og Er Saaledis dermed Pahserit som følger

....».

Det ble avholdt skifte på Bognes i Helgøy tinglag etter Annes datter, Karen, 20.06.1747. Dette viser at henes søster, Abelone, var gift med Christopher [Kieldsen] i Srømmen.

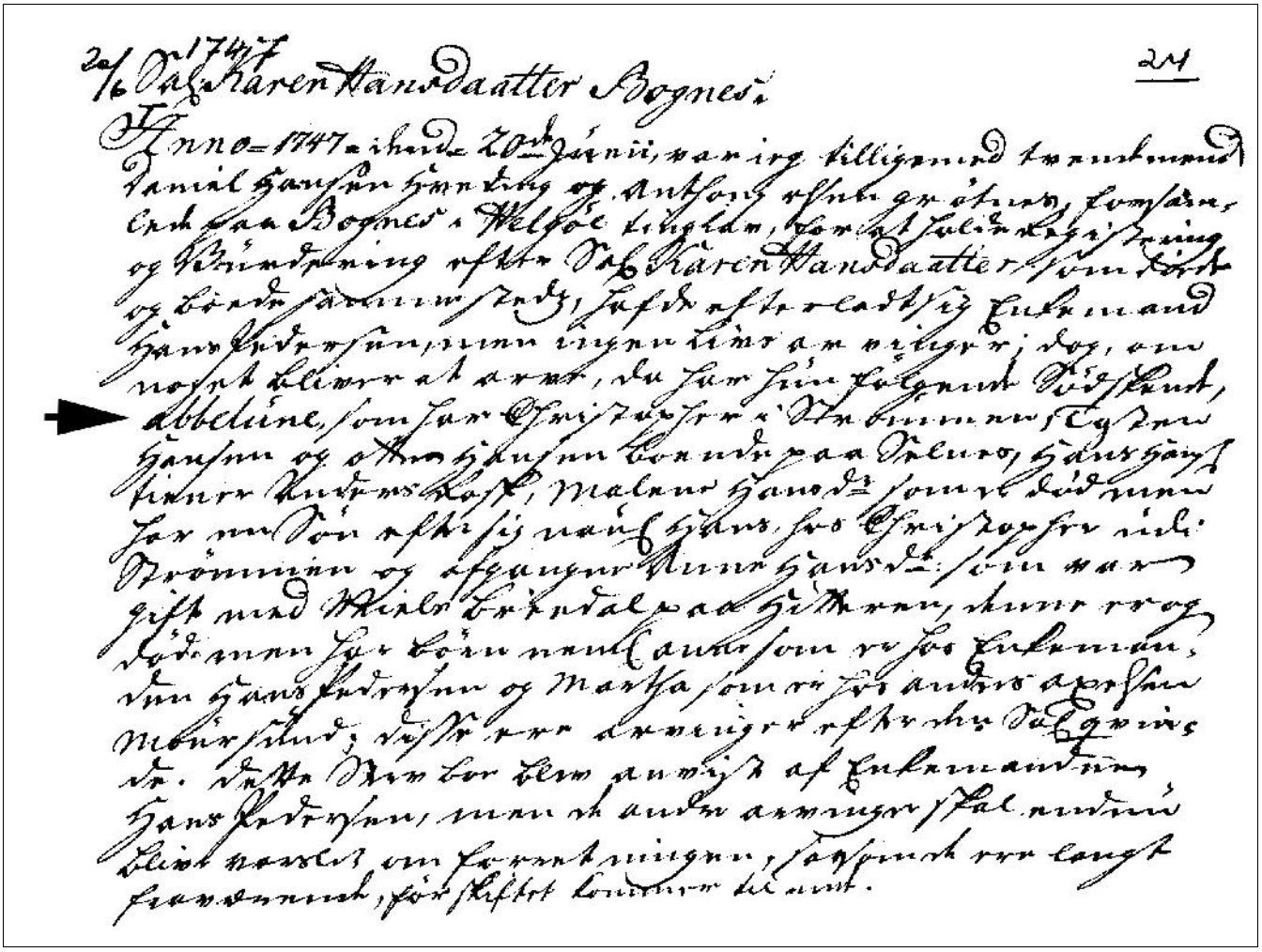

Skifteprotokoll Tromsø nr. 5, 1745-51, folio 24 (ikke mikrofilmet).

«Sal: Karen Hansdatter Bognes.
Anno =1747= dend 20de Junü, var ieg tilligemed tvende mend Daniel Haansen Hveding og Anthon Olsen Grøtnes, forsamlede paa Bognes i Helgøe tinglav, for at holde Registering og Vurdering efter Sal: Karen Hansdatter som døede og boede sammestedes, hafde efterladt Sig Enkemand Hans Pedersen, men ingen Livsarvinger; dog, om noget bliver at Arve, da har hun følgende Sødstende,

Abbelune, som har Christopher i Strømmen,
Tosten Haansen og Ottes Hansen boende paa Selnes,
Hans Hansen tiener Anders Rost [Røst?],
Malene Hansdr: som er død men har en Søn efter Sig neml: Hans, hos Christopher udi Strømmen og
afgangen Anne Hansdr: som var gift med Niels Brendal paa Hitteren, denne er og død,
men har Børn neml:
Anne som er hos Enkemanden Hans Pedersen og
Martha som er hos Anders Axelsen Moursund,

disse ere Arvinger efter den Sal: Qvinde.
Dette Sterboe blev anvist af Enkemanden, Hans Pedersen, men de andre Arvinge skal endnu blive varslet om foreetningen, saasom de ere langt fraværende, før skiftet kommer til ende.

Huuse ....
Søebrug ....
Jernfang ....
Kaaber ....
Sængeklæder ....
Creature ....
Træfang ....
Summa = 64-2-10.

....

Derimod er Boets udgield

....

Hans Simensen i Strømmen fordrer noget af sine Børnepenge hos Hans Pedersen 6- 1-0.

....

Naar forestaaende udlæg som er 45-3-3, fradrages Boet, bliver i Behold 18 rdr. 5 mark 1sh., deraf tager Enkemanden Hans Pedersen den halve Lod som er 9 rd. 2 mark 11½ sk., hvor tilsammen er udlagt

....

De overblivne 9 rd. 2 mark 11½ sk. deeles imellem Sal: Karen Hansdaaters Arvinger, hvoraf kommer paa en Broderlod - 2 rd. 8½ sk. og paa en Sødsterlod 1 rdr 4 sk., hvorefter enhvers udlæg følger.

Til Abbelune udlagt:

....

Til Malene eller hendes igienlevende Arving Hans Simensen i Strømmen er udlagt:

....»

Dette skifte viser at den Abelone som var datter til Anne og Hans på Selnes, var gift med Christopher Kielsen Strømmen! Av skiftet fremgår også at Malene Hansdatters sønn het Hans Simonsen, og at han bodde hos Christopher da skiftet etter Karen ble avholdt i 1747. Det må derfor være klart at Malene var gift med Christophers bror, Simon, skifte etter begge avholdt 05.08.1733.[389]

(Barn VI:42)

Gift med forrige ane.

VII:85 mf mf mf f

Hans Joensen Kiil. Trondheimsborger, Jekteeier. Født mellom 1659 og 1668 i Trondheim (ST). Levde mellom 1692 og 1700 i Trondheim (ST). Levde 1702 på Bentsjord, Tromsøysund (TR). Død 04.10.1728 på Bentsjord, Tromsøysund (TR).

Hans var sønn til Joen Steffensen Kiil og Malene Hansdatter Skjøtt,

Ifølge skiftet etter hans mor i 24.01.1687 var han da 24 år gammel, dvs. født omkring 1659. Manntallet fra 1702 oppgir hans alder da til å være 34 år, som skulle bety at var født omkring 1668.

I 1692 betalte han koppskatt som bosatt i sin fars hus i Trondheim.

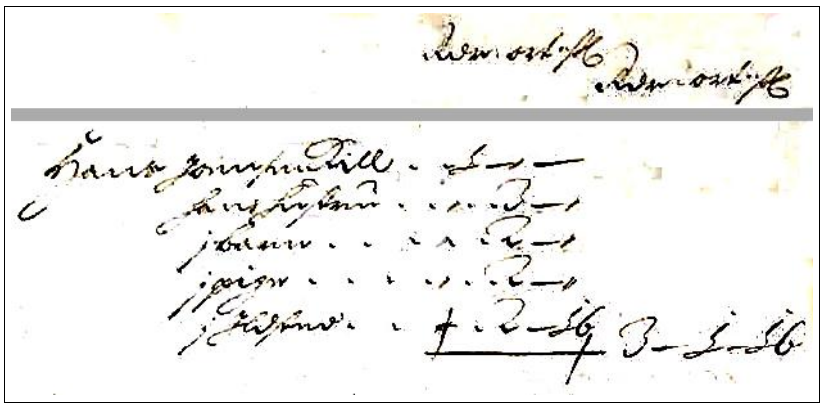

Koppskatt 1692 for Trondheim (Slektshistoriske kilder, fotografert av Erlend E. Mæhlum).

«Hans Jonnsen Kill – 1 Rdr.
Hans Hustru – 3 ort
1 barn – 2 ort
1 pige – 2 ort
1 Ildsted – 2 ort 16 ß: [Sum] 3 Rdr 1 ort 16 ß:»

28.01.1695 løste han borgerbrev som «nordfar».
Det følgende er en utskrift fra heftet «Trondhjems borgerskap 1680-1730 – Utvalgde kilder»:
«Notitie over de Persohner som siden Raadstueskriveren Friedrich Bechis Andkombst,
paa Trundhiems Raadstue allereede haver wundet deris Borgerskab [Side 48]
1695 - d. 28 January – Hans Joensen Kihl Nordfahr».

Fra skiftene i 1690-årene ser vi at Trondheimsborger og jekteeier Hans Joensen Kiil på Bentsjord sør for Straumsfjorden hadde skyldmenn i Karlsøy-distriktet, trolig som resultat av omreisende virksomhet. Han var annen generasjons Trondheimsborger og etterfulgte sin far, Joen Steffensen Kiil.

Han var først gang gift med Margrethe Carlsdatter som døde – antagelig i barselseng – i 1700.

Skiftet etter Margrethe Carlsdatter ble avholdt i Trondheim 17.11.1700. Utdrag av skifteprotokollen ble gjengitt i Norsk Slektshistorisk Tidsskrift i 1972:

389 Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 4, 1713-51, folio 75-80; nr. 5, 1745-51, folio 24 (ikke filmet).

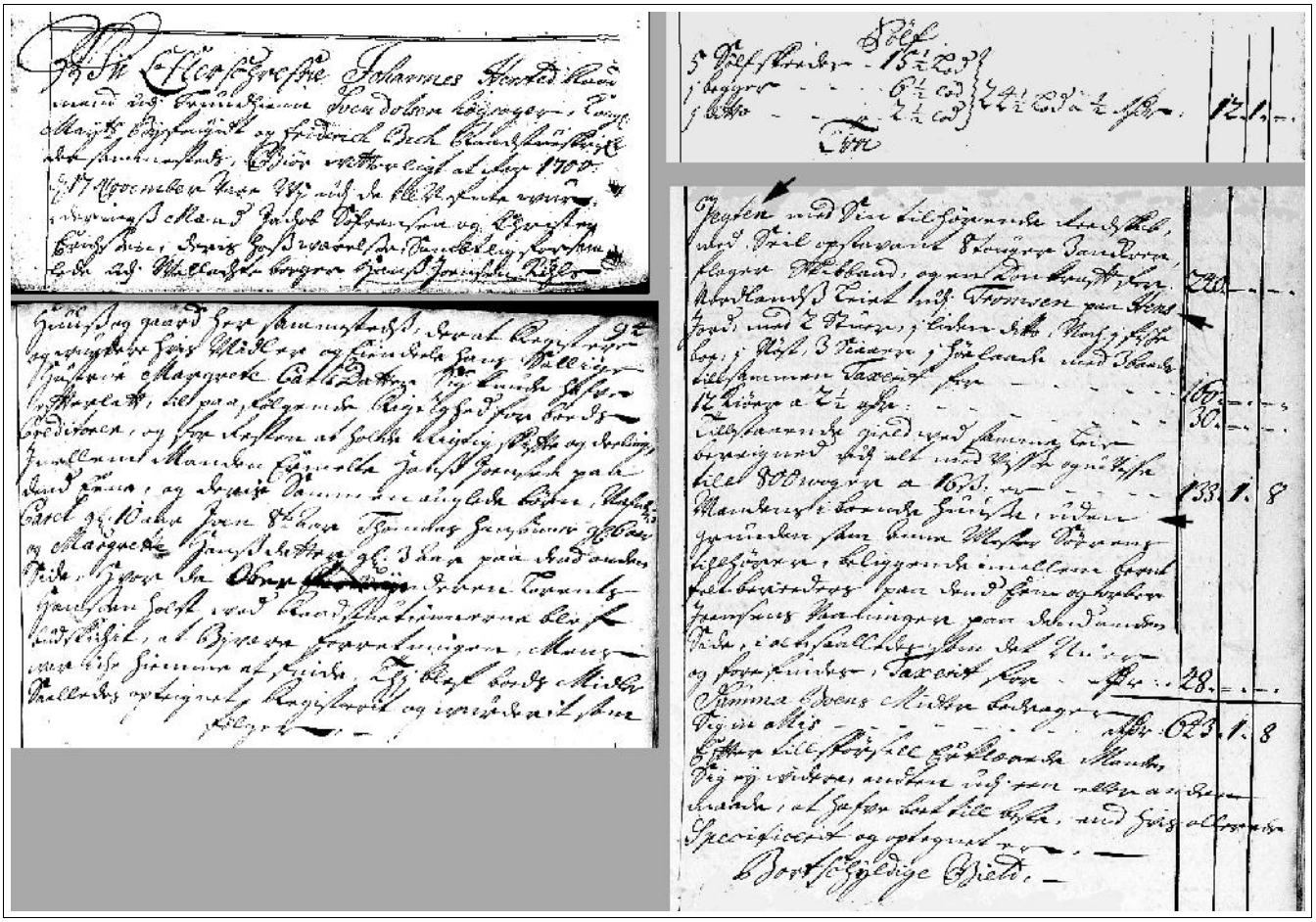

Skifteprotokoll Trondheim byfogd nr. 5, 1694-1706, folio 93b-94a & 95a

«Skifte åpnet 17.11.1700, avdødes navn: Margrethe Carlsdatter.
Enkemann: Hans Joensen Kihl.
Barn: Carl 10, Joen 8, Thomas 6 og Margrethe 3 år.
Jekt 240 Rd., leie Hensjord (Bentsjord) i Troms 160 Rd., bygård 48 Rd., ialt 643 Rd. - netto 427 Rd.»

Deres barn var ifølge skiftet:
Ca. 1690. Carl, til Stegen i Salten fogderi.
Ca. 1692: Joen.
Ca. 1694 Thomas, på sjøen i 1728.
Ca. 1697: Margrethe.

Hans giftet seg annen gang med Ingeborg, datter til Anders Nilsen Moursund.

Manntallet i 1702 viser at Hans nå har etablert seg Bentsjord:
«Ellers findes Effterskrefne J Hillisøe Tingsted som Hører Til Tromsøe Menighed:»
...

Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, Tromsø sogn, folio 181.

«Opsidernis eller Leyl: Stand og Vilk:
Trundhiemsborger Bruger i Iorden til sin Creatur.
Gaardernis eller pladsernis Nafne:
Bentsjord.
Opsidernis eller Leil: Nafne: – Deris Alder:

Henning Erichß: – 32
Sønnernes navne: – Deris Alder:
Erich Henningß: – 1
Hans Jonß: Kil – 34».

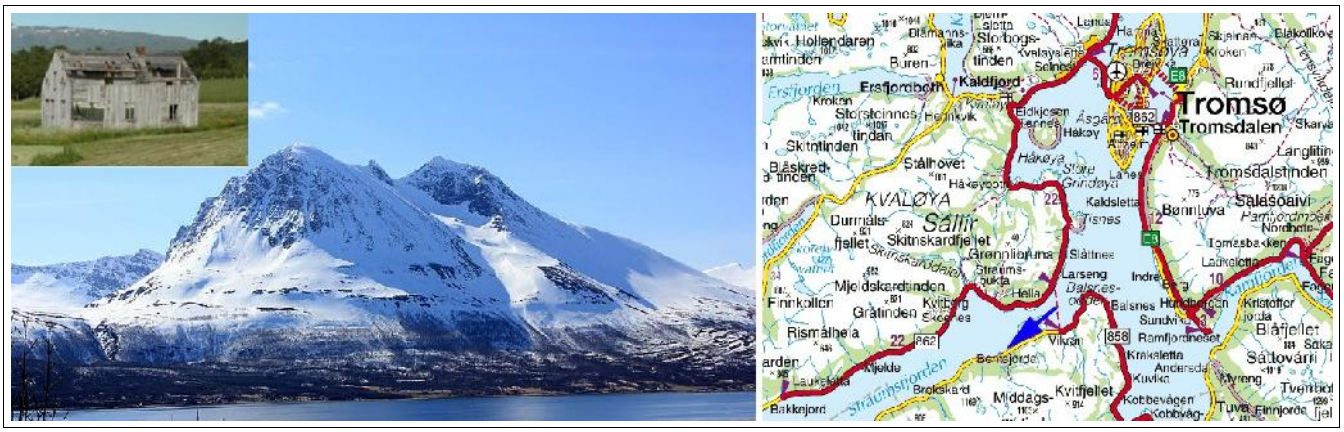

På fastlandssiden like sør for den kjente Rystraumen ligger Bentsjord som engang var hovedsete i et stort eiendoms- og jordkompleks, Moursundgodset, eller som det kalles i de gamle dokumenter:
«Den søndre Del av Tromsø proprietair-Jordegods».

Særlig utstyrt fra naturens side kan en ikke si at gården er. Jorden er tørr og skrinn, høst og vår har gården sparsom sol. Den 1170 meter høye Bentsjordtind på sørsiden skygger for lyset og varmen til ut på etterdagen. Men om sommeren er det sol til frem på morgensiden av natten. Gården lå imidlertid sentralt i eiendomsområdet og landskapet er naturskjønt med stor og tett bjørkeskog langs stranden og høyt opp etter liene. Strandlengden er ca. 5 km. fra skillet mot Balsnes til gården Brokskar. Nord for gården ligger den vakre Ryøya bevokst med bjørk og furu, den hørte også til under Bentsjordgården.

Bentsjorden skrives «Bendtz Jord» i 1567, Bendziord i 1610 og i 1614, Bensiord i 1723. Første ledd er mannsnavnet Bent (Bengt) av det latinske navnet Benedictus.
O. Rygh har utvilsomt rett når han avleder første ledd i navnet av mannsnavnet Bent, en forkortelse av det latinske Benedictus, som betyr den velsignede, og muligens er gården oppkalt etter sin første eller en av de første rydningsmenn. Gården nevnes i 1567, og navnet skrives da «Bentz Jord». Den har to oppsittere, men ingen av dem heter Bent. Bebyggelsen er gammel, men neppe eldre enn kristen tid. I 1666 bor det også to gårdmenn på Bentsjord, de er leilendinger, og gården tilhører presten i Troms med en landskyld på en våg fisk.

I 1713 ble Hans stevnet inn for tinget av Jens Jensen Stabrund for ærekrenkende ord.

«Ao 1713 d=16 Juny udj velEdle og velbyr: Hr Amtmand Ove Schelderups bjværelse, som Retten preciderit, blef holdet et almindeligt og sædvanligt ledingsberg og Sageting udj Langesund for Helgøe Tingst. almue, overværend Kongl: foget Sr Andreas Tønder, samt til Rettens bethiening Sorenskrifveren Asmus Rosenfeldt, ..»

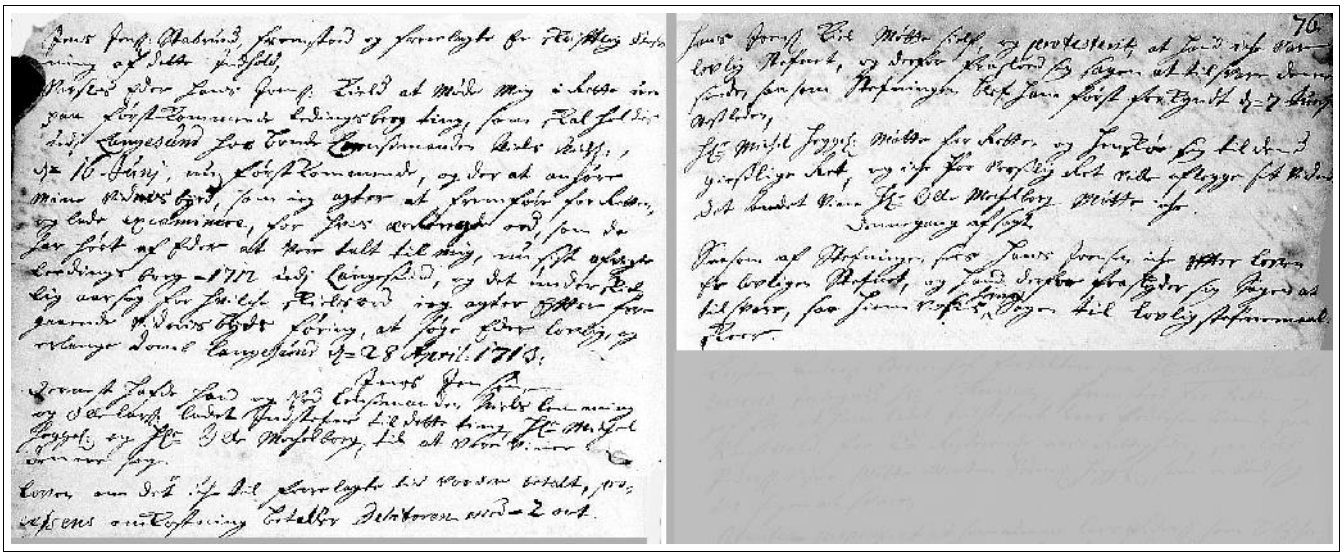

Tingbok Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 75b-76a.

«Jens Jens: Stabrund, fremstoed og fremlagde En skrifttlig stefning af dette Indhold,
Varsles Eder hans Joens: kield at Møde Mig i Retten paa førstkommende Ledingsberg ting, som skal holdis udj Langesund for bonde Lensmanden Niels Niels:, d: 10 Junj, nu førstkommende, og der at anhøre mine vidnisbyrd, som ieg agter at fremføre for Retten og lade examinere, for hvis ærRørrende ord, som de har hørt af Eder at vere talt til mig, nu sist afvigte Leedingsberg -1712 udj Langesund, og det under skiellig aarsag for hvilche skielsord ieg agter

Eftter foregaaende vidnis byrds høring, at søge Eder lovlig, og erlange domb Langesund d=28 April 1713:
Jens Jensen.

Dernest hafde hand og ved Lensmanden Niels Lemming og Olle Lars: ladet Indstefne til dette ting Hr Michel heggel: og Hr Olle Mechelborg, til at vere viner i denne sag.

hans Joens: Kiel Møtte sielf, og protesterit, at hand iche var lovlig Stefnet, og derfor frastoed sig sagen at tilsvare denne sinde, saasom Stefningen blef ham først forkyndt d=7 Junj nestleden,

Hr Michel heggel: Møtte for Retten, og henskøe sig til dend giestlige Ret, og iche for verslig Ret ville aflegge sit vidnisbyr, Det Andet vine Hr Olle Mechelborg Møtte iche. Dennegang afsagt.

Saasom af Stefningen sees hans Joensen iche Eftter loven Er lovligen Stefnet, og hand derfor fraskyder sig Sagen at tilsvare, saa hienvises herved Sagen til lovlig stefnemaal skeer.»

Selv stevnet han Lars Jonsen Tønsnes for de skjeldsord Lars hadde brukt mot ham på Tromsø prestegård siste nyttårs dag. Saken fikk meget omfattende behandling på hele 3 sommerting(!):

Alf Kiil skriver i avsnittet om «Jekteforlis» i boken

«Da bøndene seilte, Bygdefarsbrukets historie i Nordlandene», side 296-297:

«Høsten 1708 forliste trondheimsborgeren Hans Jonsen Kiils jekt fra Bensjord borgerleie i Troms.19 mennesker omkom, blant dem to av eierens barn og en svigerinne.».

Kilden til dette notat er et tingboksreferat fra 1727. Hans ble innkalt av fogden for å svare for hvorfor han ikke hadde reist tilbake til Trondheim sist høst. Han svarte at han ikke lenger hadde kreditt og at han ved den seneste brannen i Trondheim mistet hus og gård med buskap og de midler han hadde der, Høsten samme år forliste også jekten som Alf Kiil beskrev ovenfor. Hans fortalte ikke hvilket år han refererte til.

De siste brannene før 1727 i Trondheim var ikke i 1708 men i 1717. Våren 1717 var det en brann i nedre bydeler, omkring 30 hus brant. 17.07.1717 brant mer enn 60 bolighus.

«Anno - 1727 d=17 Juny holdis paa Noer grundfiord et Sædvanlig ledingsberg og sageting, med samtlige Helgøe Tingts Almue Retten præsident Kongl: foget Sr. Andreas Tønder tilligemed Sorenskriveren Asmus Rosenfeldt, samt til Rettens bethienning ...»

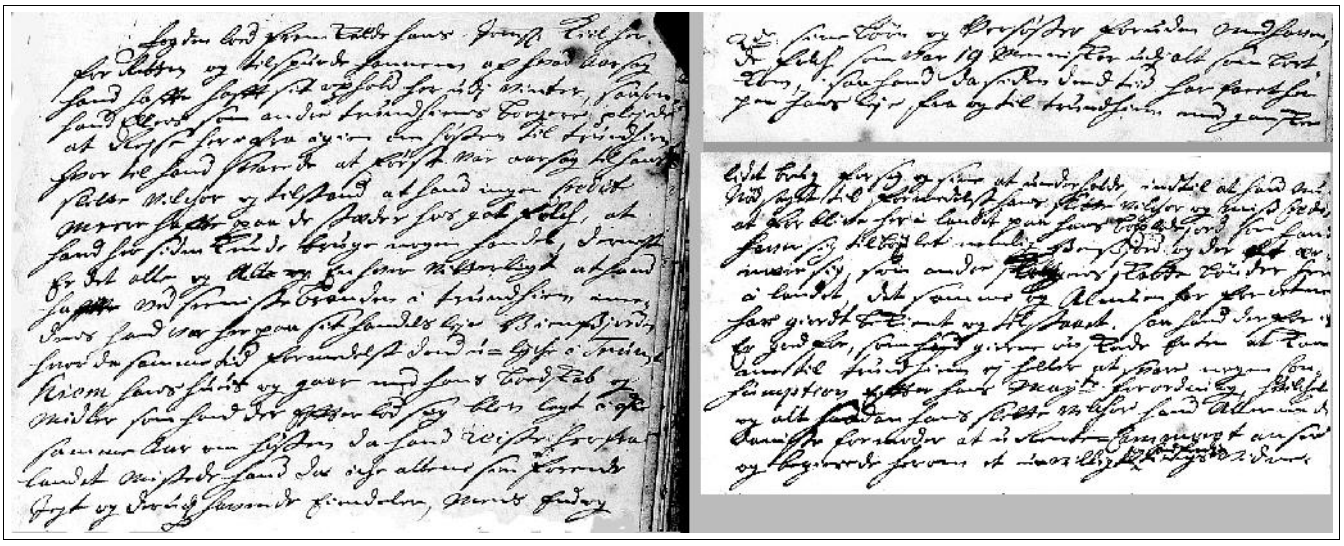

Tingbok Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 285a-285b.

«Fogden loes fremkalde hans Joens: Kiil her for Retten og tilspurde hannem af hvad aarsag hand haftte haftt sit ophold her udj vinter, saasom hand Ellers som andre trundhiems borgere plejede at Rejse her i fra igien om høsten til trundhiem hvor til hand svarede at først var aarsag til hans slette vilchor og tilstand at hand ingen Credit Meere haftte paa de stæder hos gotfolch, at hand her siden kunde bruge nogen handel, dernest Er det alle og Enhver Vitterligt at hand haftte ved seeniste branden i trundhiem imedens hand var her paa sit handels leje Biensjorden hvor da samme tid formedelst dend u=lyche i Trunhiem hans huus og gaar med hans boedskab og midler som hand der Eftter lod sig blev lagt i aske samme aar om høsten da hand reiste her fra landet Mistede hand da iche allene sin forrede Jegt og derudj havende Eiendeler, Mens End og 2de sine børn og Versøster foruden Medhavende folch som var 19 Mennisker udj alt som bortkom, saa hand da siden dend tiid har faret her paa hans leje fra og til trundhiem med ganskee lidet brug for sig og sine at underholde, indtil at hand Nu er Nødsaget til formedelst hans slette vilchor og mis Credit at for blive her i landet paa hans bøxlede jord som hand haver sig tilbøxlet nemlig Bensjord og der at ærnære sig som andre skattens skatte bønder her i landet, det samme og Almuen her for retten har giordt bekient og tilstaaet. saa hand derfor iche Er goed for, som hand gierne ønskede Enten at komme til trundhiem ej heller at svare nogen Consumption Eftter hans Mayts forordning, hvilchet og alt saadan hans slette vilchor hand allerunderdaniste formoder at uRente=Cammeret anseet og begierede herom et uvilligt og sandferdig tings vidne.»

Det følgende er en utskrift fra heftet «Trondhjems borgerskap 1680-1730 – Utvalgde kilder»:

«Mandtal over Trundhjems Byes Borgere og Indvaanere 1722 [side 71]

Nr, Enhvers Nafn, Handtering, Grundens eier, Hvad aar bleven Borger

101 Joen Joensen Grafven / Baadsmand og liden øltap (egen goord og grund / 1717 10 Marty
Hans Jonsen Kihll ibd. / Nordfar

I 1723 var det to brukere på Bentsjord som hadde en landskyld på 1 våg. Hans brukte halvparten, dvs. 1 bismerpund 12 merker.

Eksaminasjonsprotokollen ved matrikkelforarbeidet i 1723 viser for «Hillesøe Tingsted»:

Matrikkelforarbeidet i 1723, Troms fogderi, Hillesø tingsted - Eksaminasjonsprotokoll, folio 37b-38a.

«Nummer:
1.
Gaarde Nafne:
Bensiord.
Opsidders Tall:
2 opsidere.
Proprietairs og Bøxel-Raadig:

Tromsøe Præsteboels Jord.
Huusmands Pladser:
Ingen Huusmands plads.
Schoug og Setter:
Fornøden Brendeved.
Qvern og Fischerie:
Een liden qvern til Huusbehov.
Nogen beleilighed til Fiskerie.
Situation og Beleilighed:
Jorden ligger i Baglie, har udflotte marck.
Tungvunden og Skrin frost Jord.
Sæd:
Saaer 2 tn. Byg Sæd og inten hviler. U-viss Jord.
Korn aufling:
Aufler 3 tn.
Hæste og Creature:
11 Kiør – 20 Sourer – 10 Geder – 1 Hest.
Taxt effter Gamble Matricul [1 våg = 3 bismerpund (Pd.) = 72 bismermerker]:
1 - 0 - 0.
Forhøied:
1 - 0 - 0».

Utdrag fra den samtidige matrikuleringsprotokollen:

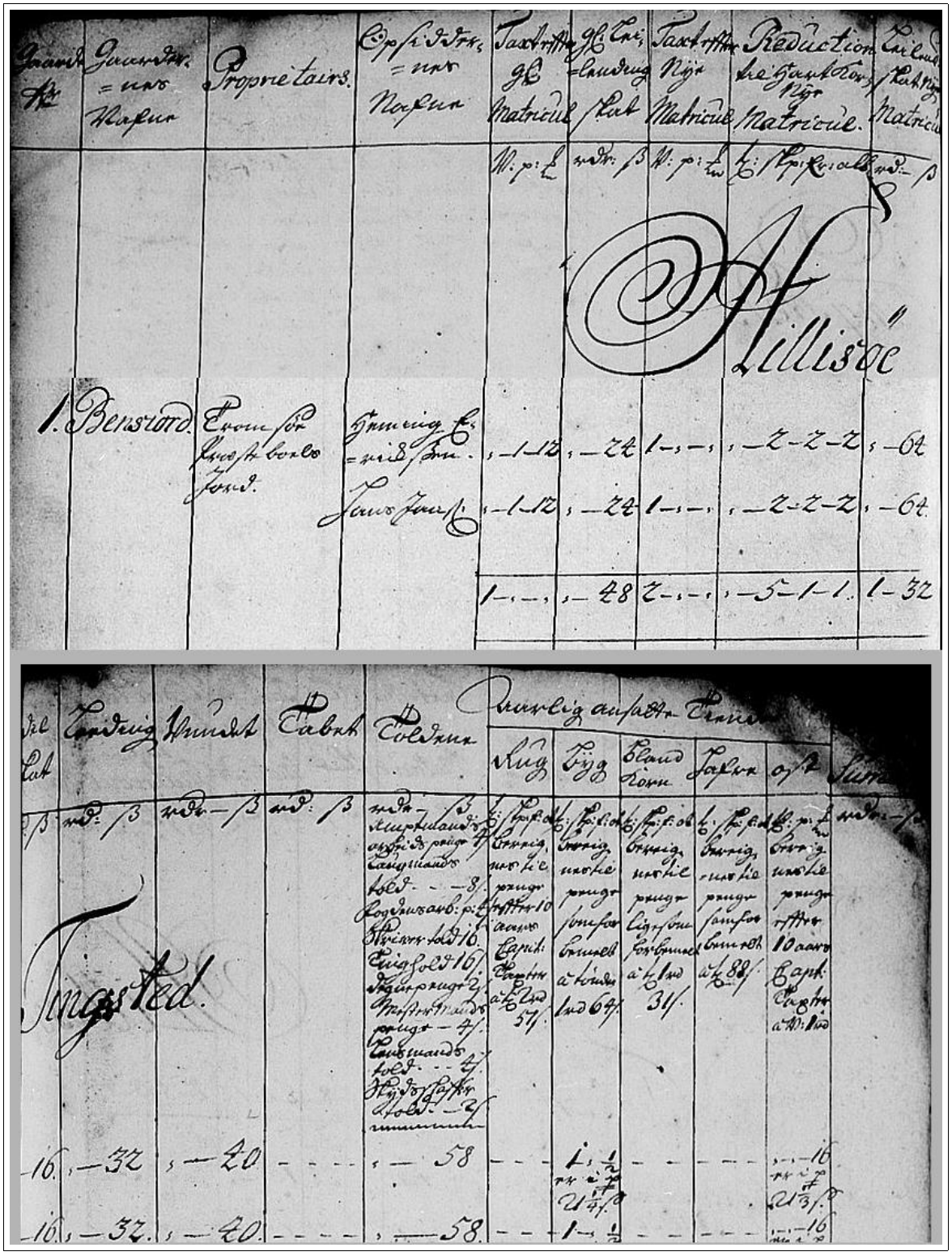

Matrikkelforarbeidet i 1723, Troms fogderi, Hillesø tingsted - Matrikkelprotokoll, folio 49b-50a.

«Opsiddernes Nafne:
[1]: Hemming Ericksen.
[2]: Hans Jons:
Taxt effter Gl: Matricul [W: – Pd: – Mark]:
[1]: 0 - 1 -12.
[2]: 0 - 1 -12.
[Sum]: 1 - 0 - 0.
Gl: Leilending Schat [rDr: – Skilling]:
[1]: 0 - 24.
[2]: 0 - 24.
[Sum]: 0 - 48».

04.10.1728 forliste jekten til Hans på sørtur til Trondheim og han og hans kone, Ingeborg, omkom.

Skiftet, som ble påbegynt allerede 11.10.1728 og avsluttet 19.10.1729, viste et stort underskudd:

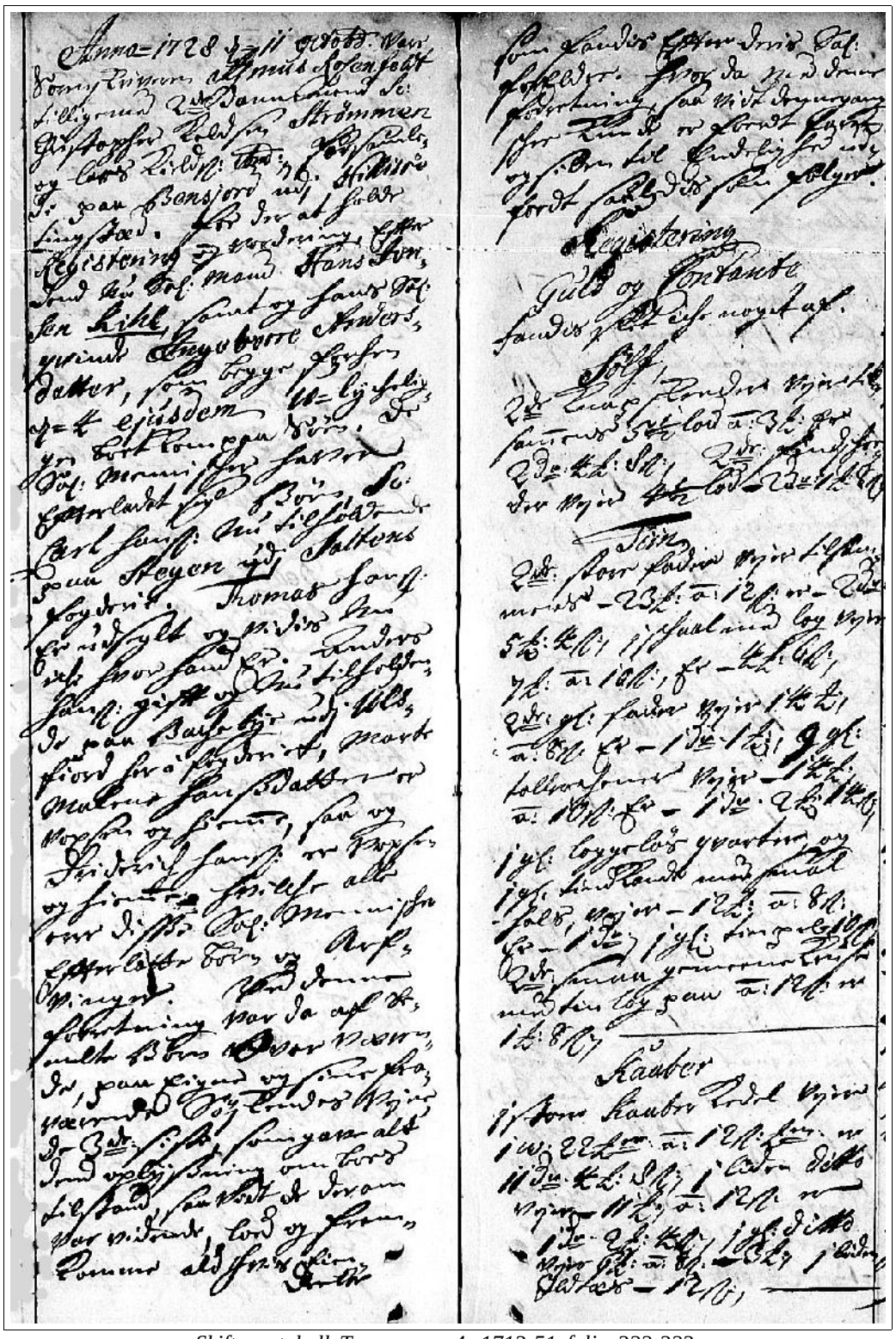

Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 322-323.

«Anno 1728 d. 11. octbr: var sorenskriver Asmus Rosenfeldt tillige med 2de Dannemend Se: Christopher Keldsen Strømmen og Lars Kields: ibid, forsamlede paa Bensjord udj Hillisø tingstæd for der at holde Registering og Vurdering, efter dend Nu Sal: Mand Hans Jonsen Kihl, samt og hans Sal: quinde Ingeborre Andersdatter, som begge forhen d = 4 ejusdem [eiúsdem = samme dag, samme måned] u-lycheliggen bortkom paa Søen. De Sal: mennisher haver efterladet Sig Børn,

Se: Carl Hans: Nu tilholdende paa Stegen udj Saltens fogderie,

Thomas Hans: er udseglt og vides nu iche hvor hand Er,

Anders Hans: gift og Nu tilholdende paa Bachebye udj Ulsfiord her i fogderiet,

Marte Malene Hansdatter er voxsen og hiemme, saa og

Friderich Hans: er voxsen og hiemme,

Hvilche alle var disse Sal: Mennischer Efterlatte børn og Arfvinger. Ved denne forretning var da af bemelte Børn overværende, paa Eigene og sine fraværende Søskendis Vejne de 3de siste som gav alt dend oplysning om boes tilstand, Saavidt de derom var vidende, boed og fremkommer ald hvis Eiendeele Som fandis Efter deris Sal: forelder.

Hvor da vid denne forretning saa vidt dennegang schee Kunde er foerdt foeste(?) og Siden til endelighed udfoedt Saaledis som følger.
Registrering.
Guld og Contante.
fandis slet iche noget af
Sølf
....
Søebrug.

.... Huuser. ....»

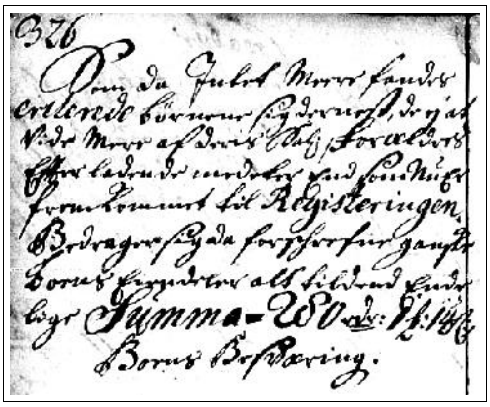

Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 326.

«Som da intet Meere fandes erclerede børnene Sig dernest, de ej at vide Meer af deris Sal: forældris Efterladende medeler End som Nu er fremkommet til Registreringen. Bedrager Sig da forschrefne ganske boens Eiendeler alt til dend Endelige Summa = 280 rdr: 1 mark 14 sk.

Boens Besværing.
....
Summa paa forschefne Boens Samtlige besværing Er tilsammens 741 rdr: 3 mark 5 sk.
Och som forbemelte Krøf(?) og fordring langt overgaar boens Summa, saa scheer da udleg først til de prioriterede, Nemlig:
....»

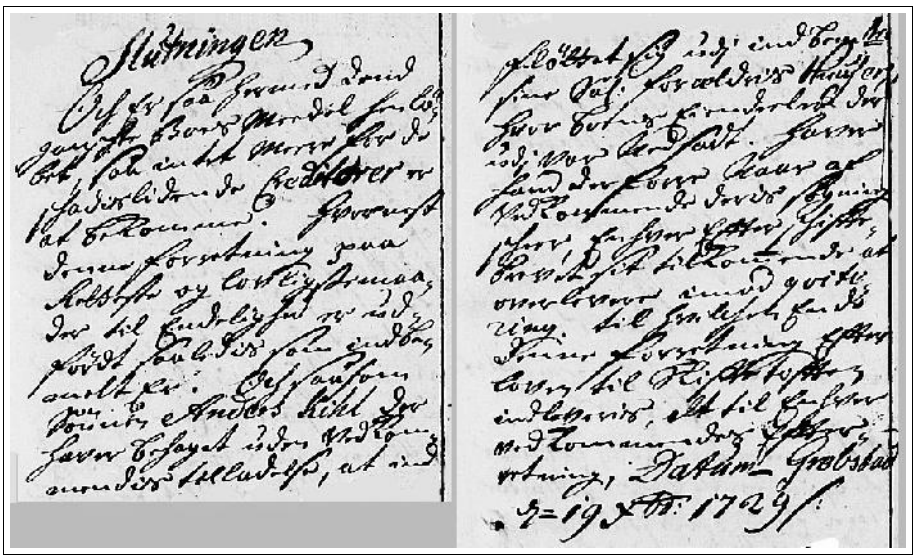

Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 331

«Slutningen.
Och Er saa hermed dend gansche Boens Meedel forløbet, Saa intet Meere for de schadislidende Creditorer er at bekomme. Hvornest denne forretning paa Retteste og lovligste maader til Endelighed er udførdt Saaledis som indbemelt Er. Och saasom Sønnen Anders Kihl der haver befoget uden vedkommendis tilladelse, at indfløttet Sig udj indbemlt: Sine Sal: forældris Huuser, hvor boens Eiendeeler der udj var Nedsadt. Haver hand derfore Naas af vedkommende deris Søgning scheer, Enhver Efter schiftebrevit Sit tilkommende at overlevere imod qvitering til hvilchen En de Denne forretning efter loven til Skifte ... indleveres, alt til Enhver vedkommendis Efterretning, Datum - Grebstad d - 19 Xbd: 1729».

Fra Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra:
Balsfjorden - Ikke bare bygdealmenning

På sommertinget for Helgøy tingsted i Langesund 23.06.1708 opptrådde Hans som sikteberettiget for «Lars Gudtormsen find» mot leilendingen Jens Jensen Tønsvigen. I et skriv til fogden datert 03.07.1706 ba Hans om å få

anledning til å påtale saken på tinget på vegne av Lars Gudtormsen. I sitt svar datert 7. juli samme år ga den kongelige majestets foged Sr. Jørgen Jørgensen Aarhuus trondhjemsborgeren Hans Joensen slik tillatelse. Sakens bakgrunn var følgende:

Peder Thommesen og Peder Joensen «find» hadde rodd med sin husbond Jens Jensen over «Balsvig fiorden» utenfor Holmenes

«... og i medens hørde de et skud, ved Vejholmen, hvor over de roede til Vejholmen, hvor Gudtrom Larsen find stoed paa en flaade og ville fra holmen, og til landet, ...»

Jens Jensen fant da på at han skulle gi seg ut for å være sønn til prosten i Tromsø og gjennom tolken Peder Johnsen find spurte han Guttorm: «hvad hand hafte at bestille paa hans faders lejermaal [eiendom]». Deretter tok Jens Jensen «udj prousten sin søns Knud Olsens nafn en børse fra bemeldte Gudtorm». Børsa skulle han få tilbake dersom han ga Jens 10 riksdaler for at han hadde vært på prostens eiendom.

Da Jens ikke fikk noe, gikk alle sammen, med unntak av Peder Johnsen som ble ved båten, «til fieldtz» til Lars Guttormsen.

Guttorm fortalte faren «dend udlejlighed hand var ikommen», men faren svarte: «Nej iche at ville betalle noget».

Jens svarte da at «dersom hand iche betalte ham da skulle hand føre ham til fogden og lade sette ham i bolt og jern».

Lars Guttormsen betalte da på sønnens vegne: «reinost for 3 vogr, 1 qvenøxe, 1 reinskind noget brugt, en ny volmens koffte og 1 ditto noget lidet brugt, 1 befvergield [legemiddel fra en kjertel hos beveren], 1 par fæld frans hansker [Jerveskinnshansker], et field frans skind, saa og penger dertil ...» («mens hvor mange det viste hand iche»).

Jens leverte da børsa fra seg til Guttorm, «hvor effter de da drog hiem til Jens Jensens huus og der opskiffte det.»

På vårparten eller forsommeren 1706 ved Middagsnesset/Malangseidet i ytre del av Balsfjorden var så Lars Gudtormsen på tur innover fjorden. Han kom først til «Anders Dallen» [Andersdalen] til Knud Christophersen find hvor han ble en stund før de i hver sin båt fulgtes ad innover fjorden. Underveis møtte de Anders Sørensen «til hvem hand og Lars lagde omboer til, og en stund der effter kom Jens Jensen i Vigen roende som ogsaa boer lagde med Anders Sørensen».

Lars Gudtormsen ba da Knud spørre [som tolk] «hvor dend mand Nemlig Jens Jensen hand agtet sig». Jens svarte at han ville inn fjorden og Knud spurte på Lars «sin begier» «... at hand motte faa følge ham ind i fjorden»,

Jens svarte: «ja at baaden var stoer noch, ...»

Deretter dro de alle sammen inn til «Midags nesset» hvor de ble over om natten.

Om morgenen ba Knud Jens på Lars sine vegne om at Lars «maate følge ham til sit hiemsted», hvortil Jens sa: «vil hand følge mig saa ber tøget [eiendelene], dit i baaden strax»,

«og saa bar Lars sielf sit tøg i Jens sin baad som var nogle find-bommer, noch 20 allen med qven strj, 1 aatterskind, saa og nogle graa verch, mens hvor mange timmer det var mindes hand iche, noch 8te mrk. tobach, ½ w: salt, en myesech af grandt lærit, 1 par feld frans hansker, 1 ny volmens koffte, nogle smaa reindkaldsskind af tal ved hand iche, 1 grand(?) røss fin læris skiorte, og var siut med røet silche om halsen, og 1 ny karmandtz koldhue af grøndt klæde, og der foruden hans Vej Mad som var i kisten».

Da alt dette var ført ombord, «bad Jens sit folch gaa i baaden, og sielf stoe hand igjen paa landet med Jan Ottesen som thiendte ham, og saa bar bemte: Jan sin hossbond Jens i baaden, og saa bad Jens at Jan skulle skue baaden af med en snarhed, hvor effter hand da skøe baaden af». Da Knud som sto og snakket med Lars så det, «da robte Knud paa Lars Gudtormsen sin vejne at Lars ville verre sielf med».

Da Jens svarte at Lars bare kunne stå igjen på Land, ba Knud om at Lars sine eiendeler måtte bli bragt på land, så skulle han vel ordne seg selv. Til det svarte Jens: «det skal følge med som er i baaden». Knud spurte da: «hvor til det skulle komme at hand tog goedtzet og iche manden der ejde det».

Til det svarte Jens: «dette skalt du have fordj du haver ladet stemt mig for ransmand og indførdte mig derfore, og dermed drog hand af,

og finden Lars blef staaende igien paa land, og hafde da hverchen Vejmad eller Klæder meere end de hand hafde paa sig igien».

Jens dro så til «Anders Dallen» hvor tjenestefolket fikk ordre om å løype never, mens Jens og sønnen dro til Strømmen. Om natten vendte han tilbake til Andersdal hvorfra alle vendte «hiem til Vigen hvor Jens Jensen boede».

«Hans Joensen Kiil præsenterede for Retten og forre gaf at hand, paa Lars Guttormsens vejne, til dette ting og holden rett haver ved bondelensmanden Nils Nielsen og Steen Hansen ladet indstefne Sr Jens Jensen Tønssvigen, og begierde at hans stefnings mend maatte paa raabis at afhemle stefnemaal vorledis og hvorfore hand Hannem haver ladet citere, hvor da bemte: Niels Nielsen og Steen Hansen for retten fremkom og med opragte fingre giorde ed, at de effter Hans Joensens begier haver indstefnet Jens Jensen til dette ting lofligen, til at fremsige af hvad adgang hand haver annammet penger og annen verdj af Lars Gudtormsen, saa og at svare for det goedtz som Lars Guttormsen haver indskibbet udj Jens Jensens baad ved Malangs Ejde, hvilchet hand fra landet med af drog, hvor paa hand haver at anhøre videns byr».

«Jens Jensen møede og vedstoed stefnemaalen, og til sagen erbød sig at svare».

Hans Joensen begjærte at hans vidner måtte eksamineres og for retten framsto Peer Tommesen, Knud Christophersen, Anders Erichsen og Gunder Erichsen. Etter at «dennem blef forrelæst eden ordlydende», ble de tre «udvist, imedens Peer Tommesen aflagde sit prof i denne sag». Peer Tommesen redegjorde først for hendelsen ved Vejholmen. Han var forøvrig eneste vidne til denne hendelse. Såvel Peer som Knud Christophersen forklarte seg så om hendelsen ved Middagsnesset slik den er beskrevet ovenfor.

Anders Erichsen ble framkalt «efter Jenses egen begier», men hans forklaring var i overensstemmelse med det de to andre hadde fortalt. Til slutt framsto Gunder Erichsen «og efter at hand var forhørdt befandis hans talle at vere

enslydende med det som Knud Christophersen haver i denne sag profuet som ordlydende forhen er indført».

Samtlige lagrettsmenn som påhørte saken kunne bevitne det. Flere vitner var det ikke å føre, og Jens Jensen ba Hans Joensen om å fremlegge sin fullmakt, noe Hans Joensen gjorde.

Da det snart var kveld, og partene på forespørsel fra Sr. Jacob Rosenvinge ikke hadde mere å protokollere i saken, ble saken utsatt til mandag morgen klokken åtte.

Retten ble så satt på ny den «25 hujus», og da påsto Jens at den før omtalte fullmakt «ej paa lov er grundet, bør ej heller af nerverende dommer ansees gyldig helst effterdj Hans Joensen Kiil borger og indvaaner udj Trundhiem, og udj Norland paa sit kremmerleje uden tinglafvet ej bør ansees at procedere fremmede sager».

Jens Jensen henviste til loven og mente at en ærlig mann i tinglaget «som af stedes øfrighed dertil beordris kand hvorde eller blive beordret» til å føre saken.

Til denne prosedyre svarte fogden at siden fullmakten var gitt kunne ikke han «contramendere det som for inden retten er passerit». Hans Joensen påsto da at Jens burde unngjelde for «dette sit øfvede verch at lide dom derfore effter lovens 6the Bogs 15 Cap: 20 Art: saa og af samme Capittels - 1 Art: Dessuten påsto han omkostninger med 8 rd. Retten kom frem til at Hans Joensen hadde rett til å prosedere saken og «hvad sig sagen i sig sielf anbelanger» så fant retten at episoden ved Vejholmen «iche bør komme Jens Jensen til nogen nagdel saa som loven vil at udj en gierning skal være 2de vidner». Jens gikk altså fri fordi det bare var ett vitne!

Når det imidlertid gjaldt episoden ved Middagsnesset som flere hadde gitt sine vitneprov om og hvor Jens «der imod hafde ingen Contra prof at fremføre, men ichuns nogen utidig procediur som ej kand ansees hannem til befrielsen ble han dømt til «at være for denne gierning der for en ransmand».

Videre skulle han betale til Lars Guttormsen eller dennes fullmektig 20 rd som var verdien av det fraranede gods.

Noen straff utover dette ville ikke retten ilegge ham «for hans fattige qvinde og mange smaa barns skyld».

Dette spørsmålet overlot lagretten til «overdommerens velgrundede schiøndsomhed».

Saken mellom Jens Jensen fra Tønsvigen og Lars Guttormsen fra Balsfjorden ble avsluttet på lagtinget i Steigen den 29.07.1709. Her møtte Martha Hendriksdatter Bull opp og førte saken på vegne av sin mann, Jens Jensen. Lagmannen omtalte Lars som «fieldlapsfinden». Det kan tyde på at han ble regnet som reindriftsame. Han må imidlertid ha brukt området her og hatt sin hjemplass «til fjells» ved Holmenes.

Saken ble først og fremst et prosedyrespørsmål, nemlig om Hans Joensen Kiil hadde hatt rett til å føre saken på vegne av Lars Gudtormsen. Lagretten avviste dette spørsmålet på samme måte som tinget i Helgøy hadde gjort. Hans Joensen hadde rett til å føre saken mot Jens Jensen. Dette var var da også dokumentert ved en skriftlig tillatelse fra fogden. Lagretten kom imidlertid frem til at Jens måtte frikjennes som ransmann fordi godset var båret ombord i Jens sin båt av andre, nemlig av Lars Gudtormsen selv. Dermed kunne ikke Jens ansees som ransmann. Han var imidlertid skyldig til å betale Lars eller hans arvinger 20 rd som var verdien av det Lars mistet ved Middagsnesset. Dette skulle Jens betale innen seks uker etter at rettens dom var bekjentgjort. Pengene skulle oppbevares av retten til de ble hentet av Lars Guttormsen selv eller hans arvinger. Dersom pengene ikke ble avhentet av Lars eller arvingene personlig «inden Aar og Dags forløb» skulle de være «hjemfalden til Kongen».

Dommen slo ellers fast at Jens Jensen sto fritt til å føre lovelig sak mot Lars Guttormsen og hans arvinger.

Jens fikk imidlertid påtale av retten for å ha kommet med ukvemsord mot den konstituerte sorenskriver Asmus Rosenfeldt. Jens hadde i sterke ordelag kritisert at Hans Joensen Kiil hadde fått føre saken for Lars. Retten slo fast at sorenskriveren ikke kunne lastes for de ord Jens hade ført mot ham.

Det er all mulig grunn til å sperre opp øynene ved denne saken. Man får et sterkt inntrykk av at begge rettsinstanser forsøkte å se saken mest mulig fra Jens side. Jens var etter lagrettens dom en fri mann. Vitneutsagnene fra Middagsnesset kunne man imidlertid ikke komme utenom, derfor måtte han erstatte verdiene av det han da fikk med seg hjem i båten. Om Lars Guttormsen noen gang fikk se disse pengene kan det vel settes et stort spørsmålstegn ved dersom han måtte til Steigen for å få dem! Episoden ved Vejholmen kom lagretten overhodet ikke inn på. Verdien av det Jens fikk med seg da fikk han beholde. «Peder Joensen find» som var med i båten ved Vejholmen, ble ikke ført som vitne da saken var oppe for tinget i Helgøy. Ingen spurte etter ham, heller ikke dommeren.

Fra Karlsøy og Helgøy Bygdebok, Periode VI «Fra velstand til armod» (1620-1700):
«Borgerhandelen

Under den økonomiske krisen fra 1620- og 30-årene gikk det også tilbake med borgerhandelsen på Karlsøy. Den tok likevel ikke slutt. I den mest kritiske tiden fra 1640- til 1660-årene ser det ut til at borgerne spilte en hovedrolle i det lokale handelsliv. For de borgere som bare drev sommerhandel, er kildedekningen vanligvis dårlig, og det kan være vanskelig å følge borgerhandelen i detalj. På Karlsøy kan vi følge byborgerne helt frem til 1725. Tidlig i perioden var det helst tale om Bergensborgere, og det ser ut til at de for det meste var vintersittere. Ca. 1640 ble de erstattet av Trondheimsborgere.»

De lokale borgerleier ble nedlagt kort tid inn på 1700-tallet. Det ble likevel ikke slutt med borgerhandelen. Trondheimsborgere fra naboområdene kom enda i lange tider rundt på gårdene i Karlsøy og Helgøy med sine kramvarer på omførselshandel, delvis i forbindelse med ting og kirkehelg. Dette gjalt borgerleiene Maursund i Skjervøy, Bentsjord i Tromsøysund, samt Klauva og Laukvik på Senja.

Det har vært en vanlig oppfattning at borgerhandelen i hovedsak besto i sommerhandel og «rede-handel», ikke utredning og kreditt. Borgerne var mest innstilt på varebytte eller kontanthandel, og ga lite kreditt. Dette var da også noe de ble kritisert for. Likevel kan vi fra almuesskiftene utover 1700-tallet se adskillig borgergjeld. Det dreide seg likevel alltid om småposter på noen dalers verdi. Vi finner at Hans nevnes i endel skifter fram til 1713.

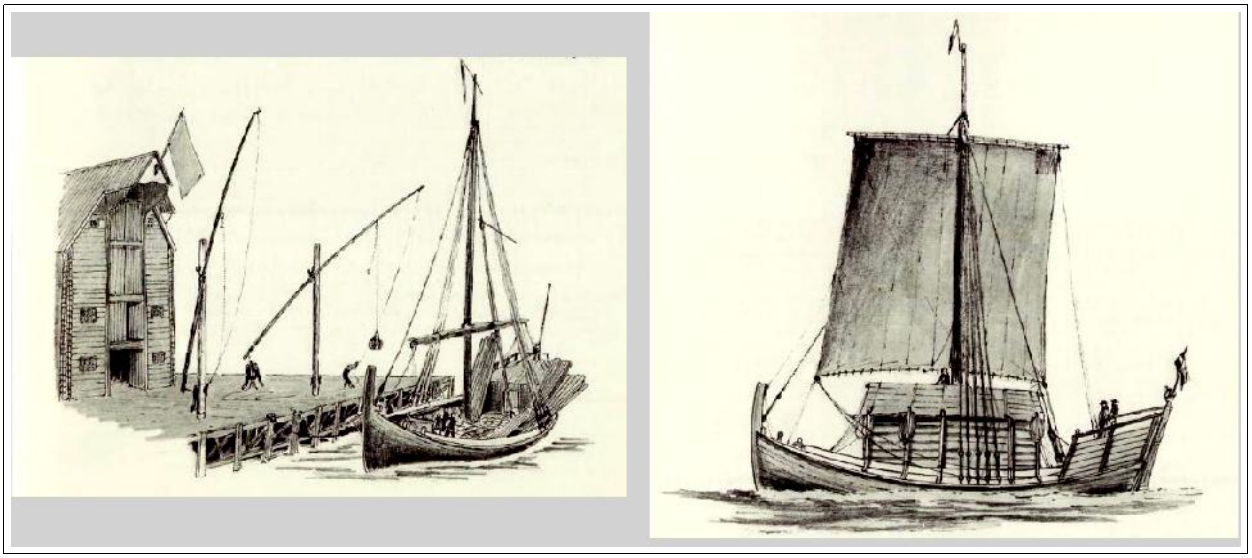

Fra «Balsfjjorden og Malangens historie», bind I, side 253 og 259

Jekt er betegnelse for en bred, liten seilskute, de eldste uten fast dekk, vanligvis med én mast. Jekta førte råseil. Over råseilet kunne jekta føre toppseil. Enkelte jekter ble omrigget med to master, og førte da sneseil på mesanmasta som sto lengst akterut. Disse fartøyene ble kalt jektegaleaser. Etter hvert fikk jektene halvdekk forakterut, eventuelt også langs sidene. I stedet for dekk midtskips hadde jekta løse flak som beskyttet lasten. Disse kunne heves hvis lasten var høyere enn skandekket. Formen og det løse dekket gjorde den spesielt godt egnet for frakt av tørrfisk, som hadde lav vekt, men tok stor plass. Lasten kunne derfor stables til langt over dekket.

Selv om grunnlaget for jektefarten fra Nord-Norge til Bergen var tørrfisken, ble også andre varer fraktet. Andre ettertraktede handelsvarer var tran,hvalolje og skinn av røyskatt (hermelin), oter, ulv, rødrev, bjørn, sel, rein og geit. Nordover fraktet man i tillegg til rugmel og andre kornvarer, også hamp, lin, øl, brennevin, keramikk, metallvarer, krydder, salt, tobakk og tøyvarer.

En viktig årsak til at jektefarten oppsto, var at kongen forbød hanseatene å seile nord for Bergen,

Jektene ble klinkbygget på nordisk manér. De ble bygget etter lokale håndverkstradisjoner langs kysten fra Vestlandet og nordover. Byggingen var fullstendig basert på båtbyggerens erfaring, uten tegninger eller modeller.

I over 400 år ble jektene brukt som fraktefartøy langs kysten, fra Vestlandet og nordover.

Størrelsenn på en jekt ble oppgitt i antall tønner og ikke som mål i lengde og bredde. [390]

(Barn VI:43, Far VIII:169, Mor VIII:170)

Gift med neste ane.

Barn:

Anders Hansen Kiil. Levde 1715. Levde 1728 på Bakkeby, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Levde 1742 på Bentsjord, Tromsøysund (TR). Død omkring 1751 på Bentsjord, Tromsøysund (TR). (Se VI:43).

VII:86 mf mf mf m

Ingeborg Andersdatter Moursund. Levde 1700. Død 04.10.1728 på Bentsjord, Tromsøysund (TR).

Ingeborg var datter til Anders Nielsen fra Trøndelag som lå som uteliggerborger i Moursund i Skjervøy et par måneder i året.

Ingeborg og Hans hadde følgende barn (minst):
Anders, gift med Ahlet Mortensdatter Hegelund, på Bakkeby i 1728.
Marte Malene, voksen og hjemmeværende i 1728, gift med Rasmus Andersen Schjelderup, oppgis å være født 1697 i Trondheim, død på Skjervøy.
Friderich, voksen og hjemmeværende i 1728.

Hun mistet livet på sjøen sammen med sin mann 04.10.1728.

---

390 Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, folio 181. Tingbok for Tromsø, nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 15a-19a, 75b-76a, 144b-145b, 153a, 160a-160b, 285a-285b (Justisprotokoll Helgøy tingsted 1708 - folio 27-35; 1713 - folio 147-48; 1718 - folio 265-67; 1719 - folio 282; 1720 - folio 295-96; 1727 - folio 550-51, transkribert av Nord-Troms Museum). Matrikkelforarbeidet i 1723, Hillesøe Tingsted, Eksaminasjonsprotokollens folio 37b, Matrikuleringsprotokollens folio 49b. Kjeld Bugge: Utdrag av Trondheims skifteprotokoller nr. 4 og 5, NST XXIII, side 228. Skifteprotokoll Trondheim byfogd nr. 5, 1694-1706, folio 93b-95a Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 4, 1713-1750, folio 322-331. N. S. Magelssen og Peter A. Larssen: Balsfjords bygdebok, 1925. Jens Solvang: Håløygminne - Bentsjord, den gamle herregård i Troms. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 90-94, 254. Karlsøy og Helgøy Bygdebok, bind 1, side 500-501, 515, 526; bind 2, side 274. Alf Kiil: Da bøndene seilte, Bygdefarsbrukets historie i Nordlandene, side 296-297.

Skifte etter begge ble påbegynt allerede 11.10.1728 og avsluttet 19.10.1729.[391]

(Barn VI:43, Far VIII:171, Mor VIII:172)

Gift med forrige ane.

VII:87 mf mf mm f

Morten Sørensen Hegelund. Handelsmann. Født omkring 1660. Levde 1690 på Bakkeby, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Død 1732 på Bakkeby, Ullsfjord, Karlsøy (TR).[392]

I 1690 får vi en ny skatteliste over handelsfolket, store som små, bortsett fra byborgerne. Blandt nyetableringene var noen knoppskytninger fra eldre handelshus. Morten, sønnen til Søren Mortensen Hegelund i Nord-Grunnfjord, etablerte seg nå på Bakkeby, det første kjente eksempel med handel på fastlandet.

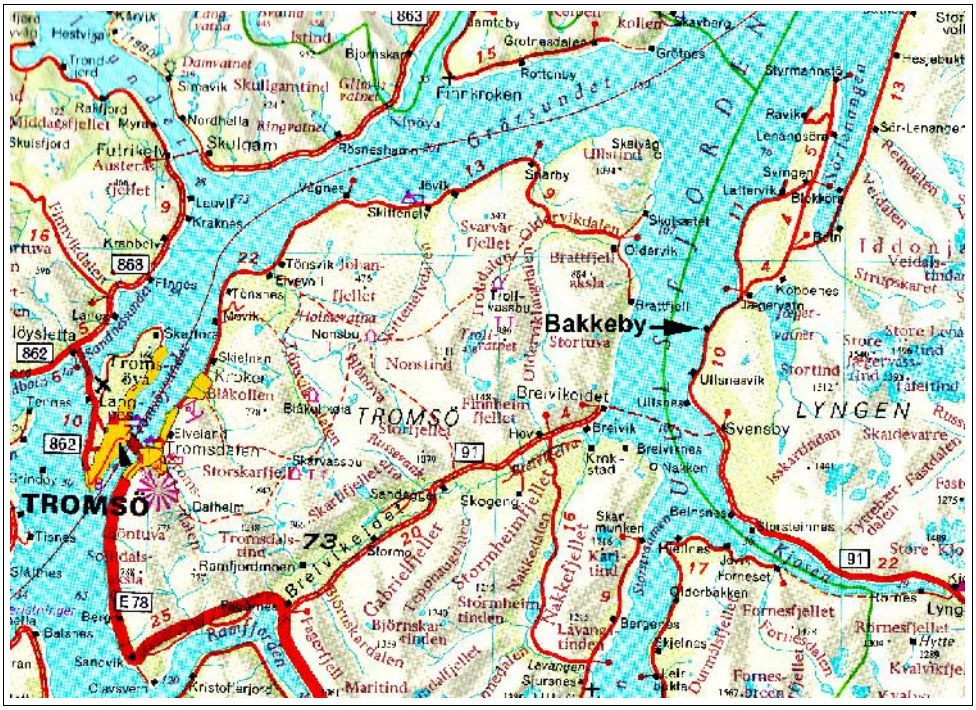
Bakkeby
TROMSØ
TROMSØ
LYNGEN
Fiskekroken
Grøtsundet
Ullsfjorden
Ullsfjordtunnelen
Tromsøysund
Tromsdalen
Tromsdalstind
Storskarfjellet
Skarvassbu
Storfjellet
Breivikeidet
Breivik
Svensby
Ullsnesvik
Jægervatn
Storvatn
Storstraumen
Sjøvassbotn
Stormheimfjellet
Nakkefjellet
Lyngstuva
Lyngseidet
Lyngenhalvøya
Jiehkkevárri
Maritind
Tromsdalstinden
Stormheimtinden
Fornesfjellet
Rhimesfjellet
Kvalvikfjellet
Ullsfjordbotn
Storvannet
Skulgamtind
Skulgam
Ullsfjordhamn
Ullsfjordbotn
Ullsfjordbotn
Ullsfjordbot

Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, fogderegnskap 1690-93 - A Matrikkel Troms 1593 - Helgøe tingsted - Bilde 289.

«Helgøe Tingsted
Bachebye = - 2 pd
Morten Søfrenßøn - - - ½ Våg [1 våg = 3 bismerpund (Pd.) = 72 bismermerker]
Hans Siurßøn -- - - - - ½ pd.»

Manntallet i 1702 oppgir for Bachebye:
«Carlsøe Sogn og Meenighed J Helgøe Tingsted.

Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, Karlsøy sogn, folio 159.

«Opsidernis eller Leil: Stand og Vilkor:
Raar Sig meget Vel. Hafer Sin Handel af Bergen
og holder half Jeytefache med Søfren Mortens: Sin fader.
Gaardernis eller pladsernis Nafne:
Bachebye.
Opsidernis eller Leil: Nafne:
Morten Sørenssen, Alder: 42.
Sønnernis Nafne:
Christen Mortenssen, Alder: 5½.»
Han hadde 10 drenger på gården.

Ved sommertinget 25.06.1707 i Langesund for Helgø tingsted ble det tinglyst 2 forpantninger i gårder for gjeld

till Morten.

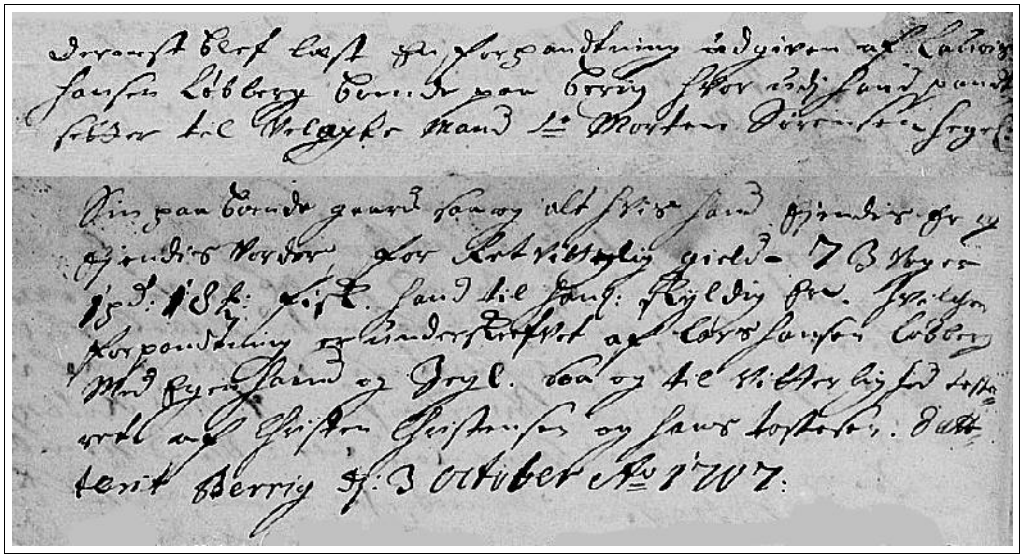

Tingbok Tromsø, nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 14a-14b.

«Dernest blef læst En forpandtning udgiven af Lauris hansen Løbberg boende paa Berig hvor udj hand pandtsetter til velagte mand Sr: Morten Sørensen hegel: Sin paaboende gaard saa og alt hvis hand Ejendis Er og Ejendis vorder for Ret vitterlig gield - 73 Voger 1 pd: 18 mk: fisk hand til hannem skyldig Er. hvilchen forpandtning er underskrefvet af Lars hansen Løberg Med Egen haand og Segl. saa og til vitterlighed testeret af Christen Christensen og hans tostesen. datterit Berrig d: 3 october Ao: 1707:».

«Skoskatten» 1711 er en vanlig betegnelse på en engangsskatt i 1711 på skotøy, parykker, fontanger, karosser, chaiser og karjoler, samt på tjenestefolks lønn, påbudt i forordning 21.02.1711.

Enkelte grupper var fritatt eller utelatt, blant annet husmenn som var utskrevne soldater og deres familier, spedbarn og personer uten fast bopel.

Satsen var 3 skilling per skopar. Det ble sannsynligvis ikke foretatt reell telling av skotøy, men beregnet for eksempel to par per person i gårdbrukerfamilie og ett par per person i husmannsfamilier og liknende.

Av tjenestefolks årslønn skulle 1/6 gis i skatt. Husbonden skulle innbetale dette og trekke tilsvarende fra tjenerlønnen.

Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, Fogderegnskap 1711-12 - Ekstraskatter, hovedmanntall - 20-21 Sko- og folkelønnsskatt 1711 - Bilde 118.

«Helgøe Tingsted
Jegervatten
Bruges til greßleje af Morten Sørenß: Backebye
Bachebye
Morten Sørensen og Hustrue
3 Børn
1 Dreng faar i Løn 3 dr.
1 dito matros frj
1 Tøeß i Løn 1 dr.
Huusmd: Simen og Husrue
Endre og Hustrue».

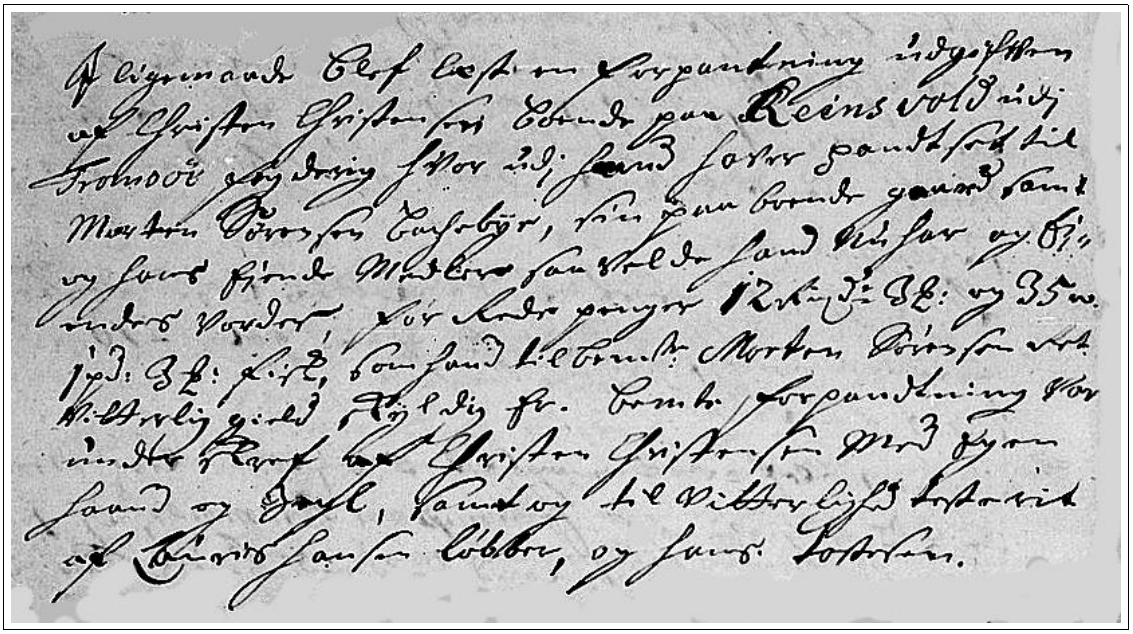

Tingbok Tromsø, nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 14b.

«Iligemaade blef læst en forpantning udgifven af Christen Christensen boende paa Reinsvold udj Tromsøe fogderig hvor udj hand haver pandtsat til Morten Sørensen bachebye, sin paaboende gaard samt og hans Ejende Midler saa vel de hand Nu har og Eiendes vorder, for Rede penger 12 Rdxdr: 3 mk: og 35 w. 1 pd: 3 mk: fisk, som hand til bemte: forpandtning var underskref af Christen Christensen Med Egen haand og Segl, samt og til vitterlighed testerit af Lauris hansen løbber, og hans tostesen».

Morten garanterte boten da Anne Pedersdatter i 1708 ble dømt for leiermål:

«Anno 1708 d: 23 Juny blef holdet et almindeligt Leedingsberg og Sageting udj Langesund for helgøe tingstedtz Almue, og det Efftter dend anordning, som Kongl: May'ts Constituerede foged Sr: Jacob Rosenving forhen ved sit tingbref til bonde Lensmand Niels Nielsen haver giordt befalet ...»

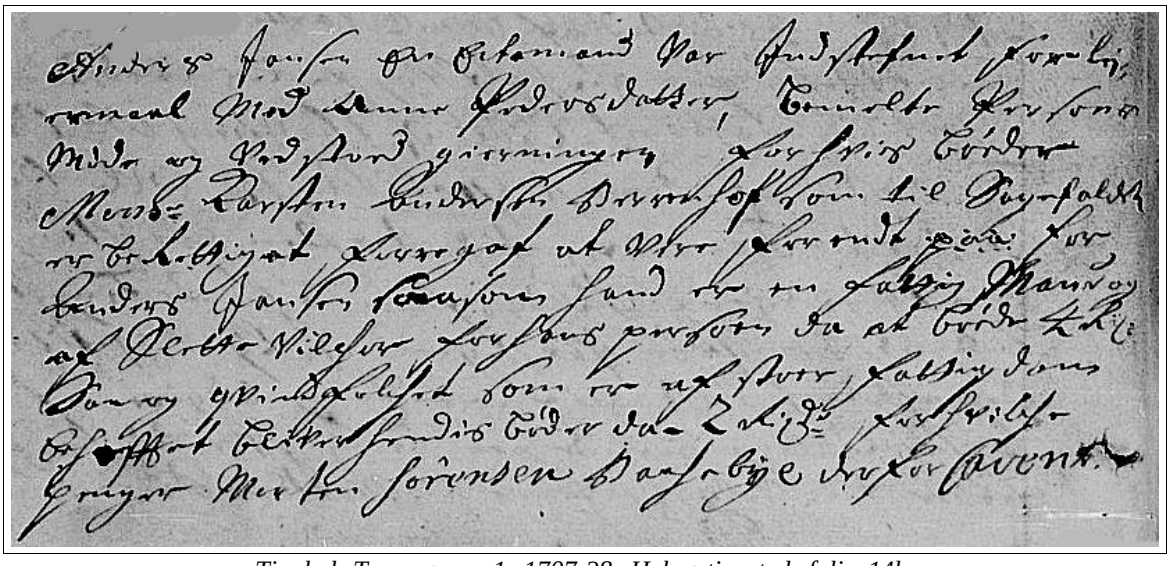

Tingbok Tromsø, nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 14b.

«Anders Jonsen En Ectemand var Indstefnet for leiermaal Med Anne Pedersdatter, bemelte Personer Møde og vedstoed gierningen for hvis bøeder Mons: Karsten Andersen Berrenhof som til Sagefaldet er beRettiget foregaf at vere forendt for Anders Jonsen saasom hand er en fattig Mand og af Slette vilchor for hans persoen da at bøede 4 Rxdr: Saa og qvindfolchet som er af stoer fattigdom beheftet bliver hendis bøder da - 2 Rixdr: for hvilche penger Morten sørensen Bachebye derfor Caverit.»

Til tinget i 1709 opptredde Morten som formynder for avdøde Knud Christensens barn:

«Anno = 1709 d: 22 Juny holt Kongl: May'ts Constituerede foget et almindelig Leedingberg og Sageting for helgøe tingstedtz almue udj Langesund hvor da Retten blef bethiendt af interims Comtterit Sorenskrifver Asmus Rosenfeldt, samt ...»

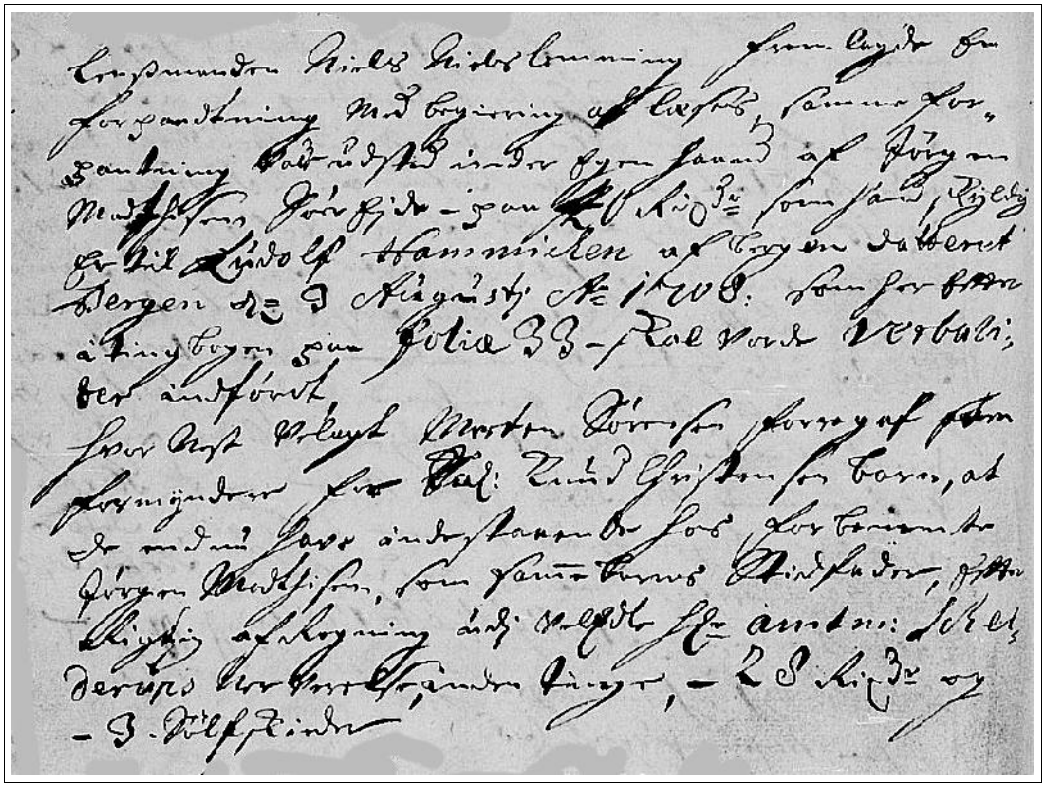

Tingbok Tromsø, nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 29b.

«Lensmanden Niels Niels: lemming fremlagde En forpandtning Med begiering at læses, samme forpantning var udsted under Egen haand af Jørgen Madthisen Søer Ejde - paa 40 Rixdr: som hand skyldig Er til Ludolf Hammichen af bergen datterit Bergen d: 3 Augustj Ao: 1708: som herEfter i tingbogen paa foliæ 33 - skal vorde verbaliter indført,

hvor Nest velagt Morten Sørensen forregaf som formynder for Sal: Knud Christensen barn, at de endnu haver indestaaende hos forbenemte Jørgen Madthisen som samme barns Stidfader, Efter Rigtig afRegning udj velEdle Herr amtm: Schelderups Nerverelse inden tinge, - 28 Rixdr: og - 3 - Sølfskieder.»

I 1710 fikk Morten bygselseddel med en landskyld på 1 våg fisk i Jegervatten. Hans datter, Anne Margrethe, og hennes mann, Morten Hansen, bodde senere på denne gården.

«Anno = 1710 d: 21 Juny, holdt Kongl: May'st: Constituerede foget, Sr: Jachob Rosenvinge et almindeligt leedingsberg og Sageting udj Langesund for Helgøe Tingstedtz almue, hvorda Retten sammetid blef bethiendt af Kongl: May'ts: Sorenskrifver Asmus Rosenfeldt, tilligemed, ...

Dernest blef i Retten oplæst 3de byxelSedeler, ...»

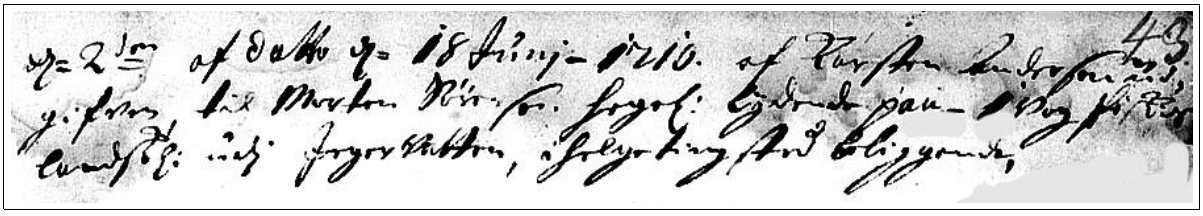

Tingbok Tromsø, nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 43a.

«D= 2den af datto d: 18 Junj - 1710. af karsten Andersen udgifven til Morten Sørensen hegel: lydende paa - 1 vog fiskis landsk: udj Jegervatten, i helgø tingsted beliggende, ...»

Ved vårtinget i 1711 var Morten lagrettsmann sammen med sin far, Søren Mortensen Hegelund:

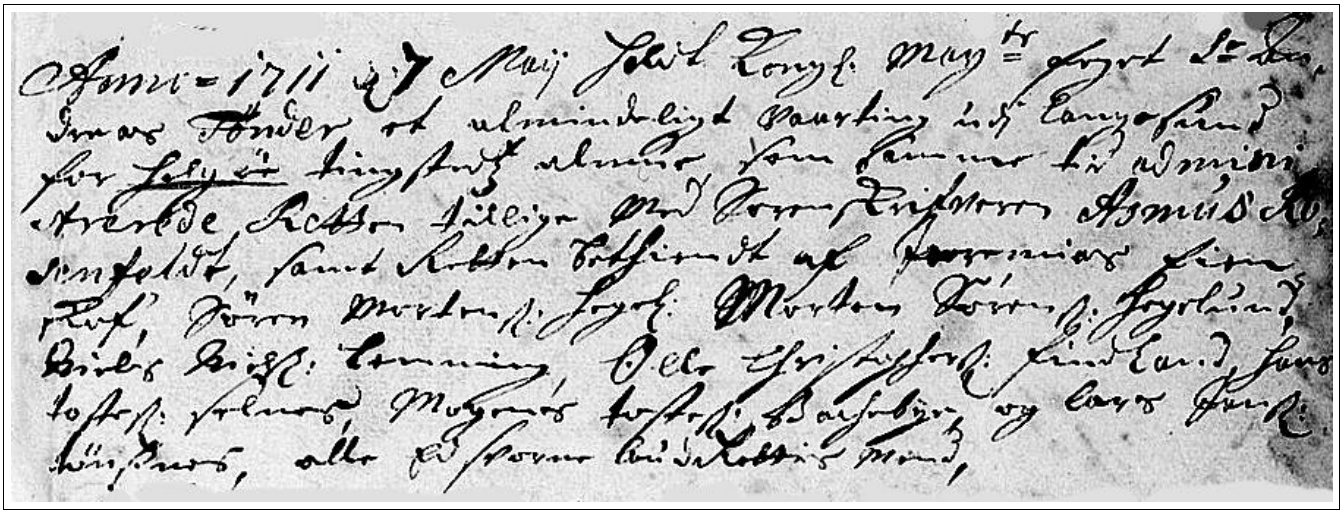

Tingbok Tromsø, nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 49a.

«Anno=1711 d: 7 Maij holdt Kongl. Mayts. foget Sr Andreas Tønder et almindeligt Vaarting udj langesund for helgøe tingstedtz almue som denne tid administrerede Retten tillige Med Sorenskriveren Asmus Rosenfeldt, samt Retten betiendt af Jeremias fienskof, Søren Mortens: hegel: Morten Sørens: hegelund, Niels: Lemming, Olle Christophers: findland, hans tostes: selnes, Mogens tostens, alle Edsvorne LaudRettis Mend,»

Han var også lagrettsmann ved vårtinget i 1716.

Morten lovet å betale boten til Hans Larsen Sletnes som i 1712 ble dømt for leiermål:

«Anno = 1712 d: 22 Juny blef holdet et almindeligt og Sædvandtligt ledingsberg og Sageting udj - Langesund, for Helgøe Ting'ts: almue, hvor da Retten blef administerit og bethiendt af Kongl: May'ts: foget Sr: Andreas Tønder og Sorenskrifveren Asmus Rosenfeldt, tilligemed ...»

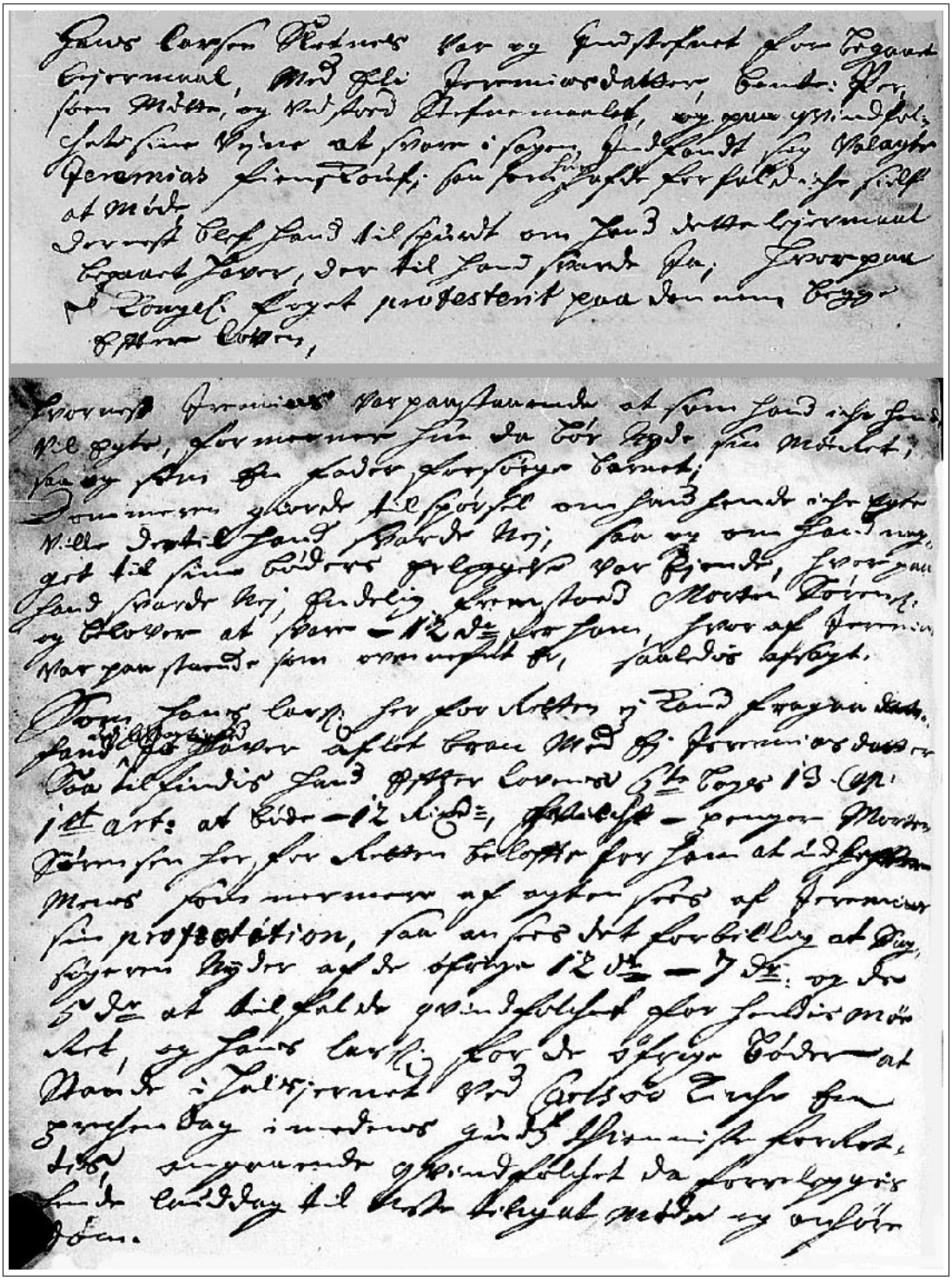

Tingbok Tromsø, nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 61a-61b.

«Hans Larsen Sletnes var og Indstefnet for begaaet lejermaal, Med Eli Jeremiasdatter, benefnte Persoen møtte, og vedstoed Stefnemaalet, og paa qvindfolchet sine vejne at svare i sagen, Indfandt sig velagte Jeremias fienskouf; saasom hun hafde forfald iche sielf at møde, Dernest blef hand tilspurdt om hand dette lejermaal begaaet haver, dertil hand svarde Ja; hvorpaa Kongel: foget protesterit paa dennem begge Eftter loven,

hvornest Jeremias var paastaaende at som hand iche hende vil Egte, formeener hun da bør Nyde sin møeRet, saa og som En fader forsørge barnet;

Dommeren giorde tilspørsel om hand hende iche Egte ville dertil hand svarde Nej, saa og om hand noget til sine bøders Erleggelse var Ejende, hvor paa hand svarde Nej, Endelig fremstoed Morten Sørens: og belover at svare - 12 dr: for ham, hvor af Jeremias var paastaaende som oven nefnt Er, saaledis afsagt.

Som hans lars: her for Retten ej kand fragaa dette hand udj løsagtighed Jo haver aflet barn med Eli Jeremiasdatter, Saa tilfindis hand Eftter Lovens 6te bogs 13 Cap: 1st art: at bøde - 12 Rixdr:, hvilche - penger Morten Sørensen her for Retten beloftte for ham at udgifve Mens som nermere af agten sees af Jeremias sin protestation, saa ansees det for billig at Sagsøgeren Nyder af de øfrige 12 dr: - 7dr: og de 5 dr: at tilfalde qvindfolchet for hendis møeRet, og hans lars: for de øfrige bøder at Stande i Halsjernet ved Carlsøe kirche En prechen dag imedens Gudtz thiennisten forRettis, angaaende qvindfolchet da forreleggis hende lauddag til Neste ting at møde og anhøre Dom.»

Eksaminasjonsprotokollen ved matrikkelforarbeidet i 1723 viser for «Helgøe Tingsted»:

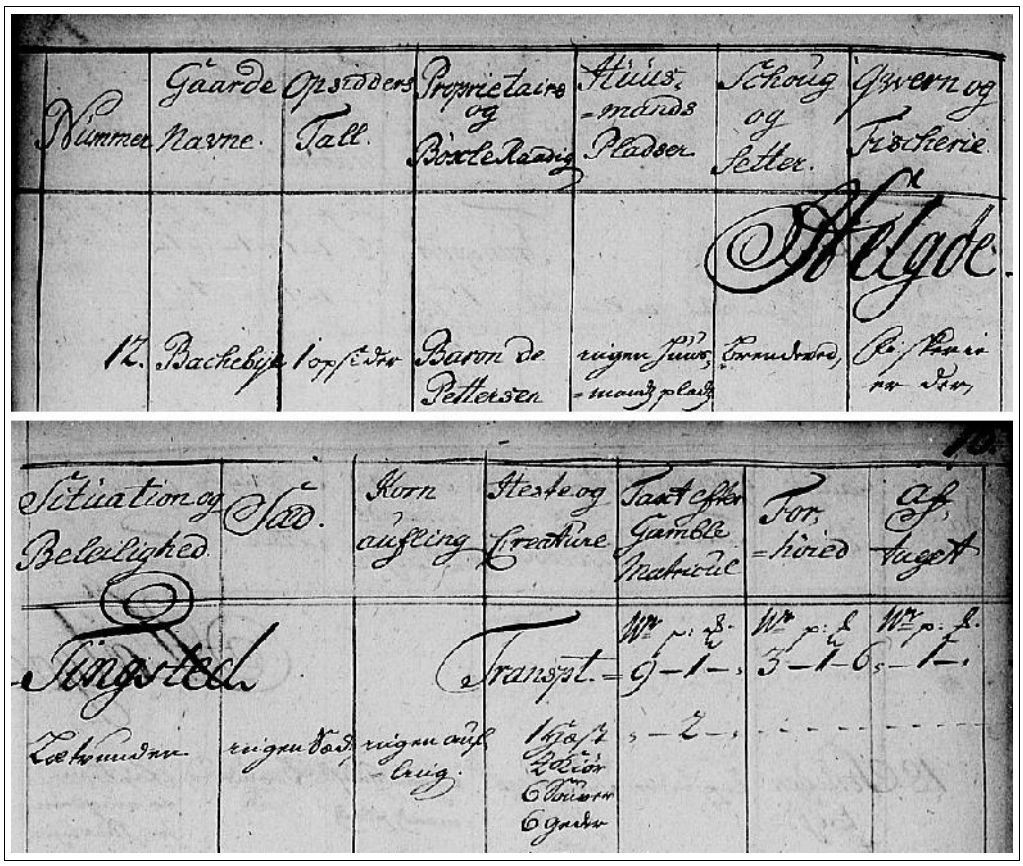

Matrikkelforarbeidet i 1723, 180 Troms fogderi, Helgøe tingsted - Eksaminasjonsprotokoll, folio 5b-16a.

«Nummer:
12.
Gaarde Nafne:
Bachebye.
Opsidders Tall:
1 opsider
Proprietairs og Bøxel-Raadig:
Baron de Pettersen.
Huusmands Pladser:
Ingen Huusmands plads.
Schoug og Setter:
Brendeved.
Qvern og Fischerie:
Fiskerie er der.
Situation og Beleilighed:
Lætvunden.
Sæd:
Ingen Sæd.
Korn aufling:
Ingen Aufling.
Hæste og Creature:
1 Hæst – 2 Kiør – 6 Sourer – 10 Geder.
Taxt effter Gamble Matricul [1 våg = 3 bismerpund (Pd.) = 72 bismermerker]:
0 - 2 - 0».

Utdrag fra den samtidige matrikuleringsprotokollen:

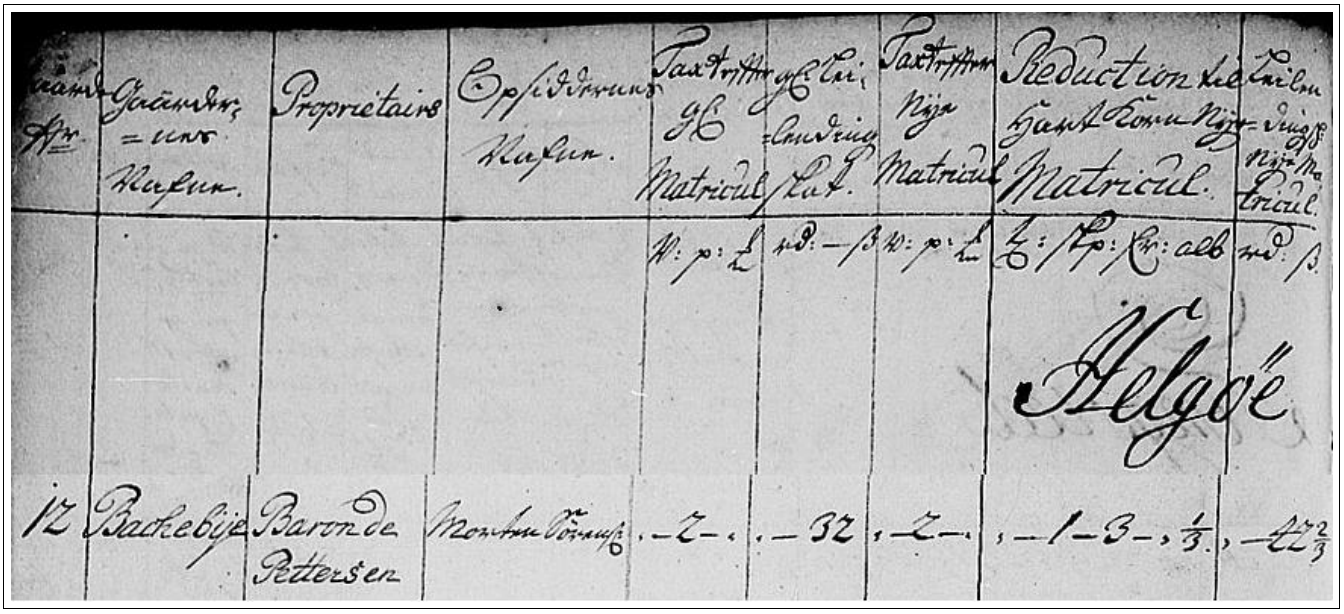

Gaarde Nr.	Gaarder=nes Nafne.	Proprietairs	Opsiddernes Nafne.	Taxt effter gl: Matricul	gl: Lei=lending Schat.	Taxt effter Nye Matricul	Reduction til Hart Korn Nye Matricul.	Leilen=dings Nye Matricul.
				W: p: L	rd: – ß	W: p: L	L: Skp: Kr: alb	rd: ß
							Helgøe	
12	Bachebye	Baron de Pettersen	Morten Sørens	– 2 –	– 32	– 2 –	– 1 – 3 – 1/3	– 42 2/3

Matrikkelforarbeidet i 1723, 180 Troms fogderi, Helgøy tingsted - Matrikkelprotokoll, folio 23b.

«Opsiddernes Nafne:
Morten Sørens:
Taxt effter Gl: Matricul [W: – Pd: – Mark]:
0 - 2 - 0.
Gl: Leilending Schat [rD: – ß]:
0 - 32».

I 1725 fikk Morten igjen garantere for en leiermålsbot, denne gang for Christen Jansen som tjente hos Morten på Bakkeby:

«Anno=1725 d=18 Juny holdes paa Noer grundfiord et Sædvanlig ledingsberg og Sageting med samtlige Helgøe tingsteds almue, hver da Retten blev administreret og bethient af Kongl: foget Sr. Andreas Tønder, Sorenskriveren Asmus Rosenfeldt, saa og af ...»

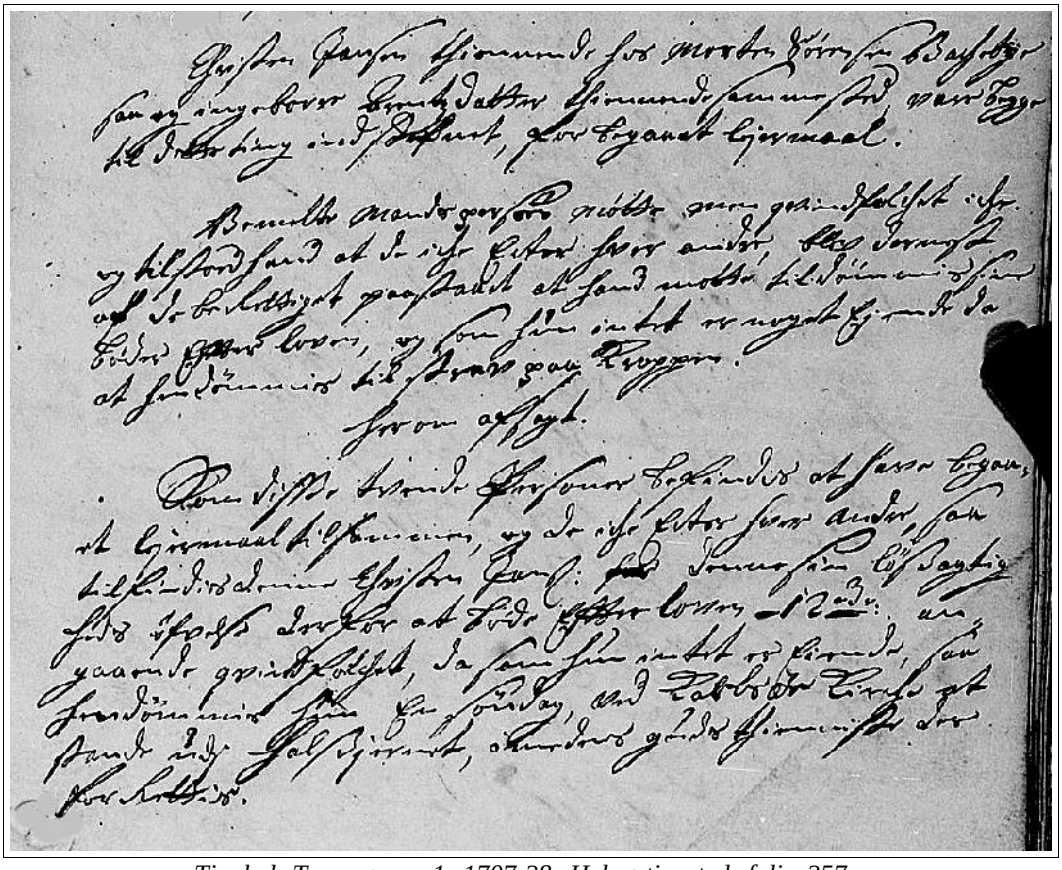

Tingbok Tromsø, nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 257a.

«Christen Jansen thiennende hos Morten Sørensen Bachebye saa og ingeborre Arentzdatter thiennende samme sted, vare begge til dette ting indstefnet, for begaaet lejermaal.

Bemelte mands persoen møtte men qvindfolchet iche. og tilstoed hand at de iche Ecter hver andre, blev dernest at

de beRettiget paastaaet at hand motte tildømmis sine bøder Effter loven, og som hun intet er noget Ejende da at hendømmis til strav paa kroppen.

herom afsagt.

Som disse tvende Personer befindis at have begaaet lejermaal tilsammen, og de iche Ecter hver andre, saa tilfindis denne Christen Jans: for denne sin løsagtigheds øfvelse derfor at bøde Effter loven - 12 rdr. angaaende qvindfolchet, da som hun intet er Eiende, saa hendømmis hun En søndag, ved Karlsøe Kirche at stande udj halsjernet, imedens gudsthienniste der for Rettis.»

Morten oppgis å holde en bygdefars jekt ifølge justisprotokollen fra 1729:

«Denne igiennemdragen og af mig forseiglet Bog, som indeholder Tohundrede og føertitre blade, authoriserig til ein Ting Protocoll, for Kongl: May'ts: Sorenskriver udi Tromsøe fogderie, Hr. Asmus Rosenfelts, hvilchen hand skall bruge udi 3 aar, og derefter med ein nye omvexle.

Storfosen Gaard d. 20 January 1729.

O. Schelderup.

IN NOMINE JESU.

Anno = 1729 d. = 25 Aprilis holdis paa gaarden Elvevold vaarting med samtlige Scherføe og Helgøe tingsteds Almuer, hvor da Retten blev administreret af Kongl: May'ts: foget Edle Andreas Tønder, Sorenskrifvren Asmus Rosenfeldt, samt til Retts bethienning ...»

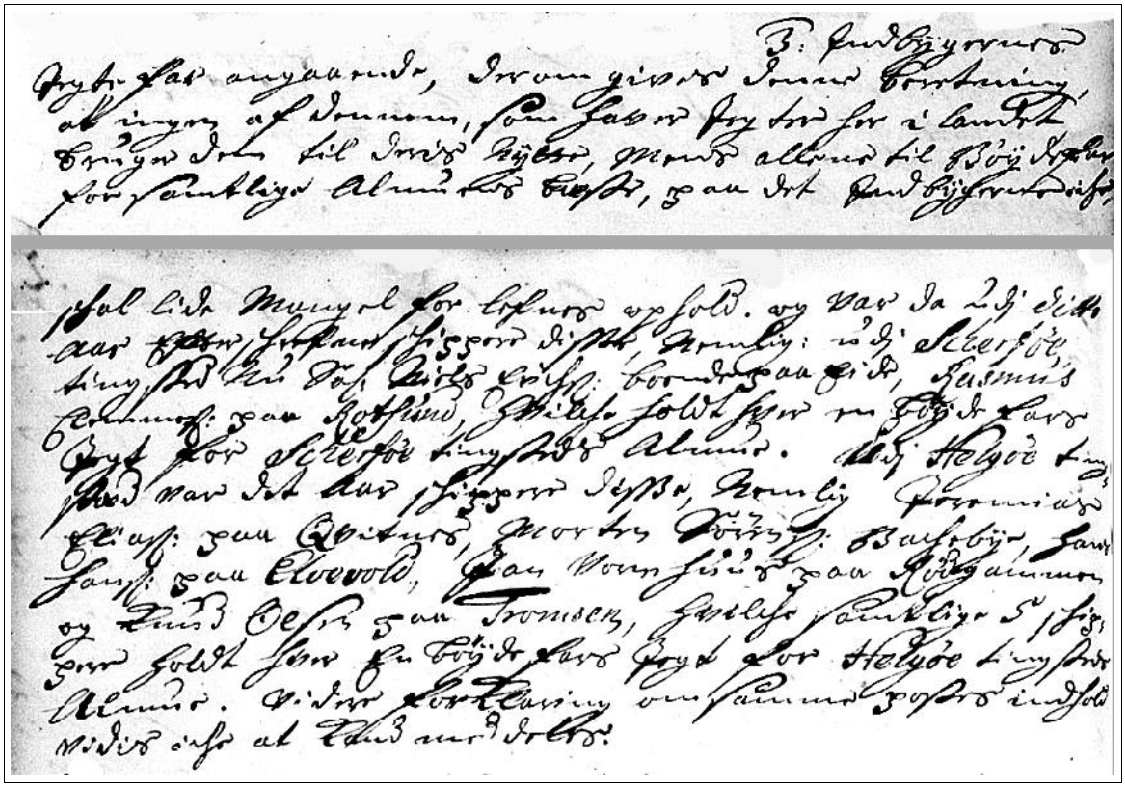

Tingbok Tromsø, nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 2a-2b.

«3; Indbyggernes Jegtefar angaaende, derom gives denne beretning, at ingen af dennem, som haver Jegter her i landet bruger dem til deris Nytte, mens allene til Bøgdefar for samtlige almuens bæste, paa det Indbygerne iche, schal lide Mangel for lefnes ophold og var da udi ditto aar Efter scherfne schipere, Nemlig: udi Scherføe tingsted Nu Sal: Niels Erichs: boende paa Eide, Rasmus Clemmes: paa Rotsuns, hvilche holdt hver en bøgdefars Jegt for Scherføe tingsteds Almue. Udi Helgøe tingstæd var det aar schippere disse, Nemlig Jeremias Elias: paa Qvitnes, Morten Sørens: Bachebye, hans hans: paa Elvevold, Jan Vormhuus paa Rødgammen og Knud Olsen paa Tromsen, hvilche samtlige 5 schippere holdt hver En bøydefars Jegt for Helgøe tingsteds Almue. Videre forklaring om samme postes indhold vidis iche at kand meddeles.

Det bekreftes også på sommertingene i 1731 og 1732 at jektene seilte til Bergen ved hvert års siste stevne.

Oversikt over bygdefarjektene i tinglaget, etter tingvitne fra 1729. Vi møter her jekter på Kvitnes, Bakkeby, Elvevold og Tromsø. Det heter her at jektene var «til samtlige almuens thienniste, som de engang om aaret til hver siste stefne seigler til Bergen med. Fleere bøydefar findis her i tingstædet nu iche, thi Jan Vormhusens jegt er for dens udyktighed skyld sønderhuggen, og hand er geraaden udi saa stoer gield og fattigdom, at hand ej meere kand formaa sig jegt at kiøbe». Ingen borgere var i tinglaget dette året:

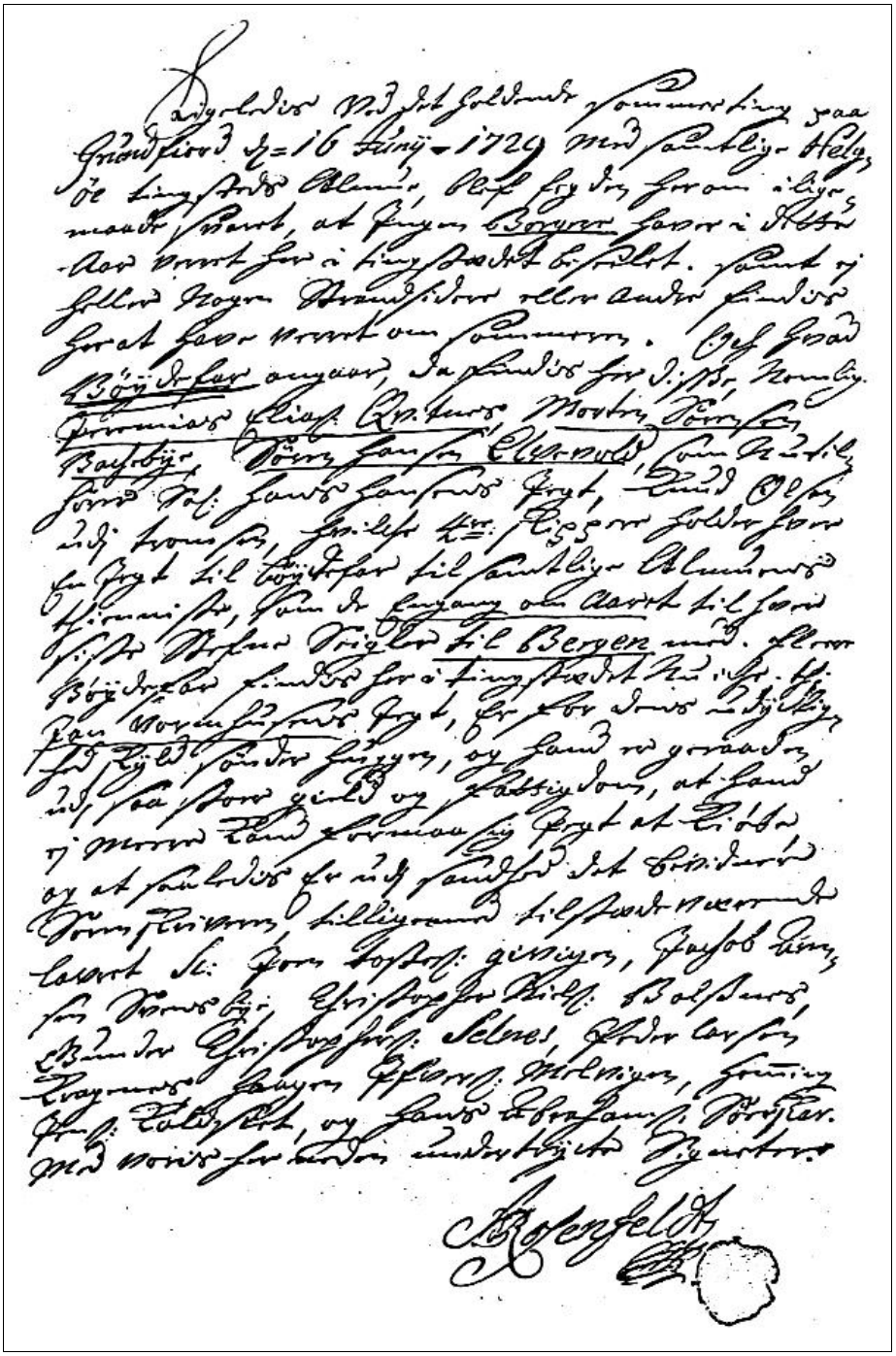

Fra fogderegnskapet i 1729. Original i Riksarkivet, ikke digitalisert. Utskriften er hentet fra «Karlsøy og Helgøy Bygdebok», bind II, side 233.

«Ligeledis ved det holdende Sommerting paa Grunfiord d = 16 Juny - 1729 med samtlige Helgøe tingsteds Almue, blef fogden herom iligemaade svart, at Ingen Borger haver i dette Aar vært her i tingstædet beseilet. Samt ej heller nogen Strandsider eller andre findis her at have veret om Sommeren. Och hvad Bøydefar angaar, da findis her disse, Nemlig Jeremias Eliasß: Qvitnes, Morten Sørensen Bachebye, Søren Hansen Elvevold, som nu til forn Sal: Hans Hansens Jegt, Knud Olsen ud Tromsen, hvilche 4de skipper holder hver en Jegt til Bøydefar til samtlige Almuens thienister, som de engang om Aaret til hver siste stefne Seigler til Bergen med. Flere Bøydefar findes her i tingstedet nu iche. Thi Jan Vormhusens Jegt, Er for dens udycktighed skyld sønderhuggen, og hand er geraaden udj saa stoer Gield og Fattigdom, at hand ej meere kand formaa sig Jegt at Kiøbe og at saaledis Er udj sandhed det bevidner Som ... tilligemed tilstædeværmende lovrst Sc: Joen Tostenß: Givigen, Jachob Arntsen Svensbye, Christopher Nielß: Balsnes, Gunder Christopherß: Selnes, Peder Larsen Kragnes, Haagen Jfverß: Molvigen, Hemming Jenß: Kaldslet, og Hans Abrahamß: Søeschar med voris her under undertdryckte Signeter.

Rosenfeldt».

«Anno = 1731 d. = 9 Juny holdis paa Noergrundfiord. Et sædvanlig Sommerting med samtlige Helgøe tingsteds almuer. Retten præsiderede Kongl: May'ts: foget Sing:? Andeas Tønder, samt Sorenskrifveren Asmus Rosenfeldt, saa og til Rettens bethienning Efterfølgende Dannemand; ...»

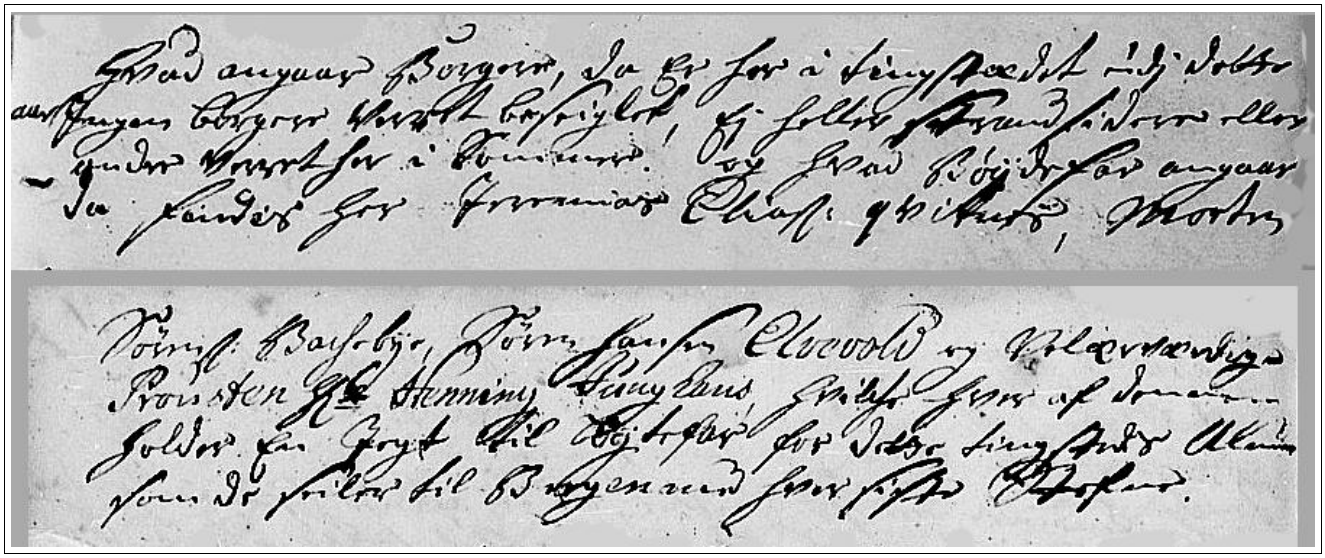

Tingbok Tromsø, nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 31a-31b..

«Hvad angaar Borgere, da Er her i tingstædet udi dette Ingen borgere verret beseiglet, Ei heller strandsidere eller andre verret her i Sommer. og hvad Bøydefar angaar da findis her Jeremias Elias: qvitnes, Morten Sørens. Bachebye, Søren hans: Elvevold og velærværdige Prousten Herr Henning Junghans, hvilche hver af dennem holder En Jegt til Ægtefar for dette tingsteds Almue som de seiler til Bergen med hver siste Stefne.»

«Anno = 1732: d = 13 Junij holdis pa Noer grundfior et Sædvanlig Sommerting for samtlige Helgøe tingsteds almue, Retten preciderende Kongl: foget Sr: Andreas Tønder, samt Sorenskrifveren Asmus Rosenfeldt, samt til Rettens bethienning Effter følgende laugret. ...»

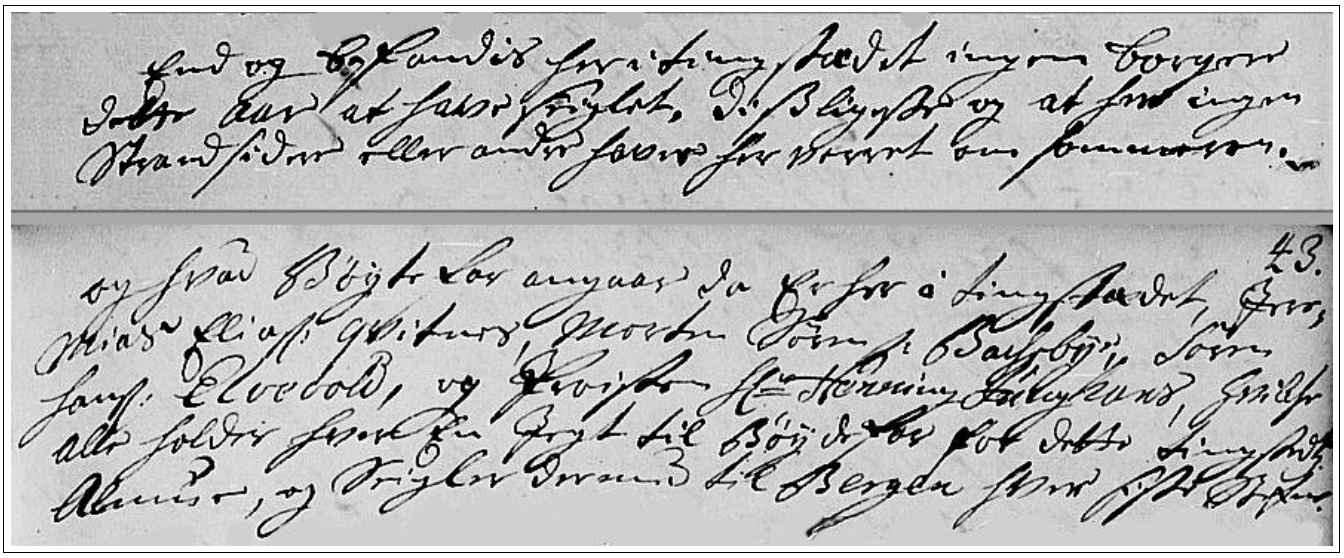

Tingbok Tromsø, nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 42b--43a.

«End og befandis her i tingstædet ingen borgere dette aar at have seiglet, disligeste og at her ingen Strandsidere eller andre haver her verret om sommeren. og hvad Bøytefar angaar da Er her i tingstædet, Jeremias Elias: qvitnes, Morten Sørens: Bachebye, Søren hans: Elvevold, og Proisten Herr Henning Junghans, hvilche alle holder hver En Jegt til Bøydefar for dette tingstedtz Almue, og Seigler dermed til Bergen hver siste Stefne.»

Morten døde i 1732:, omkring 72 år gammel

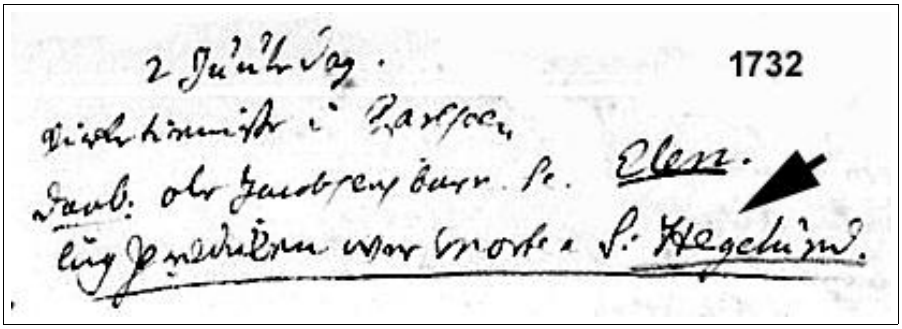

Kirkebok Tromsø nr. 1, 1709-71 – Kronologisk liste 1730-48 – Begravede, folio 17.

«2 Juledag: Liig Prediken over Morten S: Hegelund».

Skiftet etter Morten, som ble avholdt 04.07.1733, viser at han var en rik handelsmann:

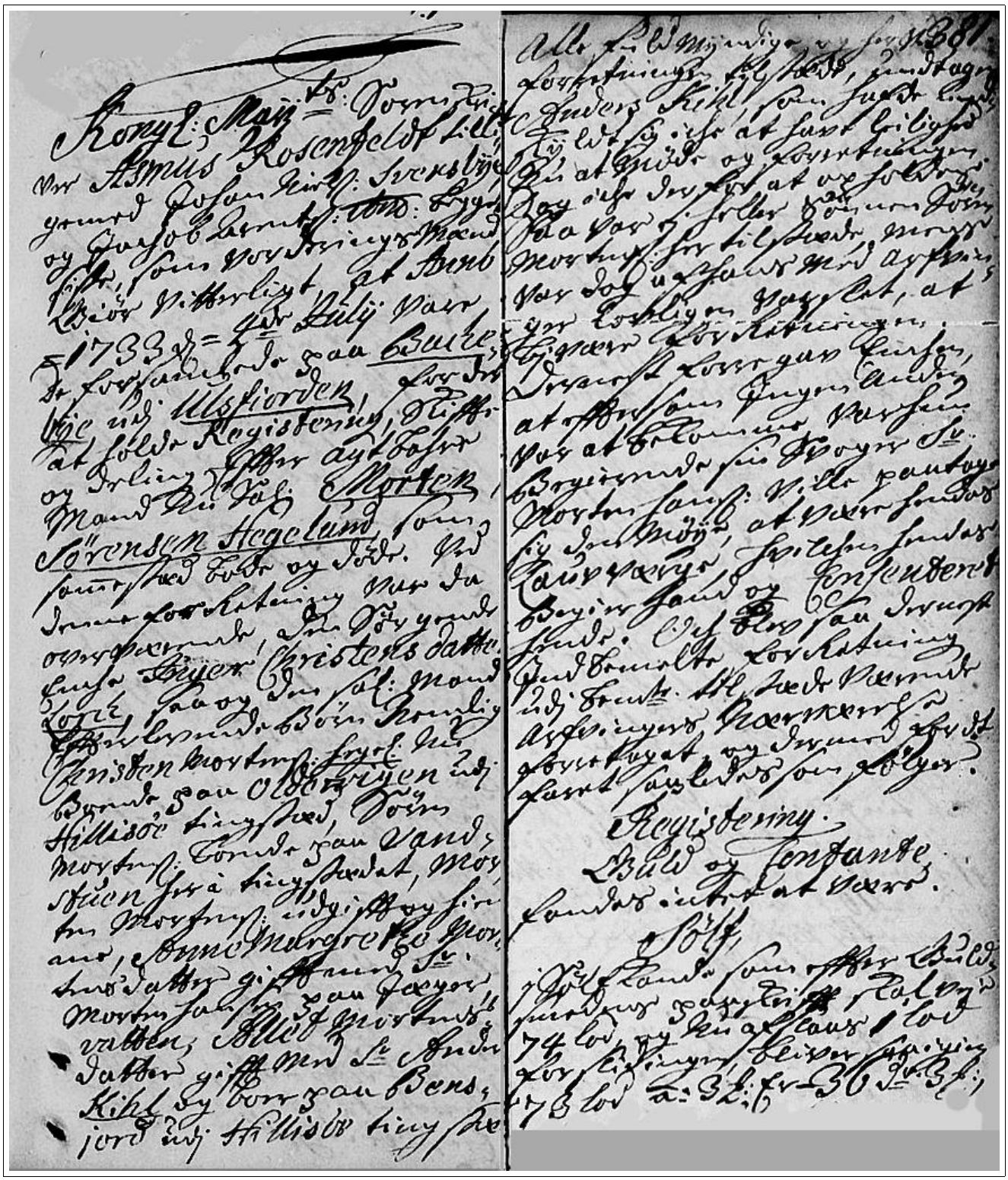

Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 381.

«Kongl: May.ts. Sorenskriver Asmus Rosenfeldt tilligemed Johan Nils: Svensbye og Jachob Arnts: ibm. begge siste som vurderingsmænd Giør Vitterligt at Anno = 1733 d = 4de July vaer de forsamlede paa Bachebye udj Ulsfiorden, for der at holde Registrering, Skifte og deeling efter agtbahre Mand den Sal: Morten Sørensen Hegelund, som sammested boede og døde. Ved denne forRetning var da overværende den Sørgende Enche Inger Christensdatter Lorch, Saa og den Sal: mands Efterlevende Børn Nemlig

Christen Mortens: Hegel: Nu Boende paa Oldervigen udj Hillisøe tingstæd,

Søren Mortens: Boende paa Vandstuen her i tingstædet,

Morten Mortensen ugift og hiemme,

Anne Margrethe Mortensdatter gift med Hr. Morten Hansen paa Jægervatten,

Allet Mortensdatter gift med Hr. Anders Kihl og boer paa Bensjord udj Hillisøe tingstæd.

Alle fuldmyndige og for skifteforretningen tilstæde, undtagen Anders Kihl, som hafde Undskyldt Sig iche at havt leilighed Nu at møde, og foretningen Dog iche derfor at og holdes. Saa var ej heller Sønnen Søren Mortensen her til stæde, mens Var dog og hans Med arfvinger Lovligen varslet, at bivære forRetningen. Dernest forregar Enchen, at

eftersom Ingen andre var at bekomme vachun Begierende sin Svoger Hr. Morten Hans: ville paatage sig det Møye at være hendes Lauvwærge, hvilches hendis Begier hand og Enhenteret hende. Och blev saa dernest Jndbemelte forRetning udj bemte. til stædeværende arfvingers Nærværende forretaget og dermed for d.faret Saaledes som følger.

Registrering.

...

Forretningens ganske boens saa til den Summa 734 dr. 2 mark 9 sk.

...»

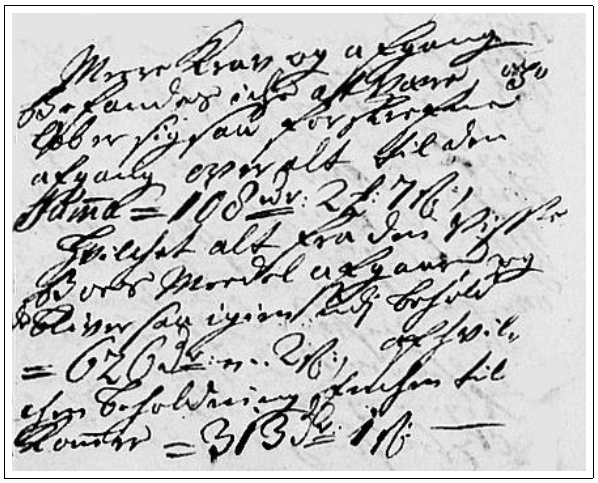

Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 388.

«Meere krav og afgang Befands icke att være og løber sig saa forskrefne afgang ...

alt til den Summa 108 rd. 2 mark 7 sk.

hvilket alt fra den Skifteboens Meedel afgaar og bliver Saa igien Udj behold 626 rd. 2 mark af hvilchen Beholdning Enchen tilkommer 313 rd. 1 mark.

...»

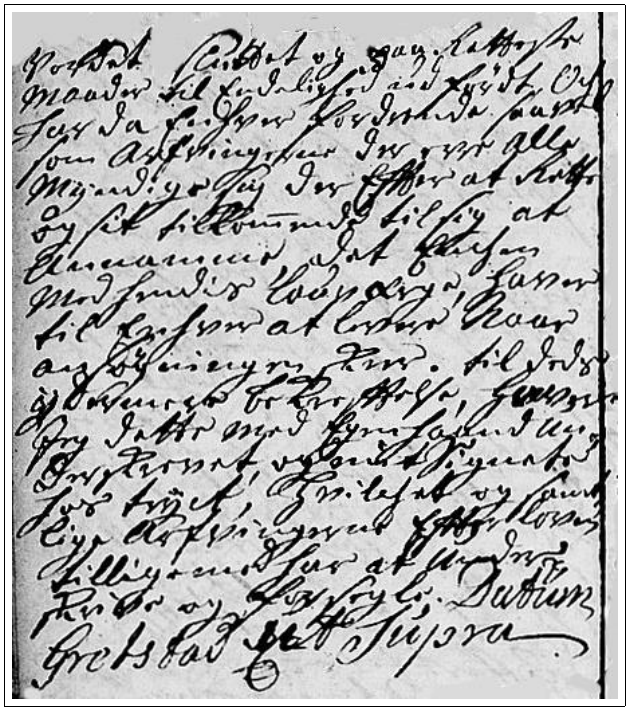

Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 392.

«Var det sluttet og paa Retteste maader til Endelighed udført Och har da Enhver forderende saavel som Arfvingene der var alle myndige sig dereftter at Rette og Sit tilkommede til sig at Annamme, det Enchen med hendis Lougverge, haver til Enhver at levere Naar an..ningen kan. Til ... ydermeere bekreftelse, haver Jeg dette med Egen Haand Underskrevet, ... Signeter hostryct, hvilchet og Samtlige Arfvinger efter Loven tilligemed har at underskrive og forseyle.

Datum Grebstad Ut Supra».

Store deler av de utestående foredringer hos handelsmannen var uviss eller uerholdelig, og gjelden fungerte dermed som en handelstvang. Den sikret samhandelen for utrederen, og bandt fiskerbonden til sin kreditor, både i Bergen og lokalt. Selv om gjelden stadig steg og til slutt måtte avskrives, må det likevel ha vært innkalkulert adskillig fortjeneste til handelsmannen. I boet etter Morten ble debitorenes samlede gjeld til boet avskrevet med ikke mindre enn 55 %.[393]

Om tidligere brukere av Backeby.

Koppskatten fra 1645 viser for Backeby:

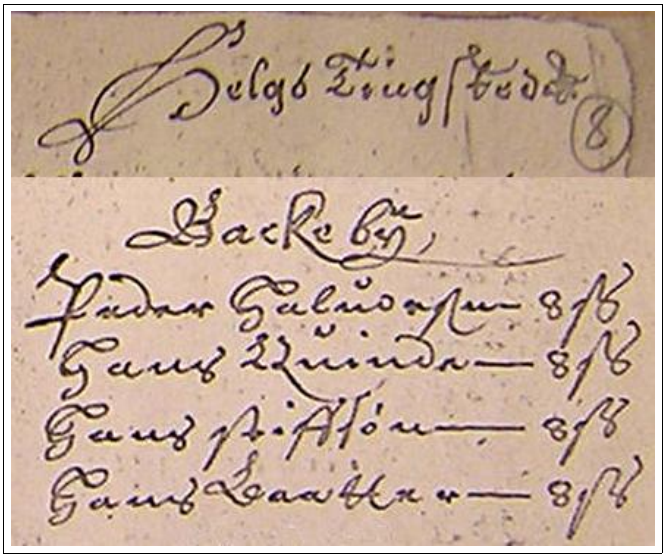

Koppskatten i 1645, Nordlandenes len, Troms fogderi, Helgø Tingstedt, folio 17.

«Helgø Tingstedt.
....
Backeby,
Peder Haluorßen - 8 sk.
Hans Quinde - 8 sk.
Hans stiffsøn - 8 sk.
Hans Daatter - 8 sk.»

Skattematrikkelsen av 1647 viser:
«Bachebye 2 pd.
Peder Halduorsen 2 pd.
Kongens gresleige.»

Prestenes manntall for Tromsø prestegjeld og Karlsøy sogn fra 1666 viser:

393 Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, folio 159. Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, Fogderegnskap 1711-12 - Ekstraskatter, hovedmanntall - 20-21 Sko- og folkelønnsskatt 1711 - Bilde 118. Tingbok for Tromsø, nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 14a-14b, 29b, 29b, 43a, 49a, 61a- 61b og 257a (Justisprotokoll Helgøy tingsted 1707 - folio 25-26, 1709 - folio 56, 1710 - folio 82, 1711 - folio 94, 1712 - folio 118-119 og 1725 - folio 494, transkribert av Nord-Troms Museum). Tingbok for Tromsø, nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 2a-2b, 31a-31b,og 42b-43a (Justisprotokoll Helgøy tingsted 1729 - folio 3-4, 1731 - folio 61-62 og 1732 - folio 84-85, transkribert av Nord-Troms Museum). Matrikkelforarbeidet i 1723, Helgøe Tingsted, Eksaminasjonsprotokollens folio 15b, Matrikuleringsprotokollens folio 23b. Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 4, 1713-1750, folio 381. Rudolph og Arden Johnson: Av Samisk Ætt (Lapland Ancestry).

Manntallet i 1664-66, 37.3 Prestenes manntall i 1666, Tromsø prosti, Tromsø prestegjeld, Karlsøy sogn, folio 428.

«Gaarde: 10 Jæagervatten – 1 W[åg fisk].
Opsiddere:
Enchen kan br: – ½ W.
Sønner: Jens Olßen. 25 Aar.
Drenge: Erich Olßen. 13 Aar..
Abraham Olsen Br: – ½ W.30 A[ar]..
Gaarde: 11 Bacheby. 2 P[und] S[alt]..
Opsiddere:
Peder Haldr: br. all jorden. 75 Aar.
Sønner Oluff Pederßen. 33 Aar.
Drenge: Ole Larßen. 21 Aar.
Hans Olßen. 25 Aar.
Gaarde; Svendsby. 1 W.
Opsiddeere
Einer Olß br: 1 Pd. 67 Aar.
Oluff Einerß 1 pd. 35 Aar.
Ivar Einerß br: 1 Pd. 32 A[ar].
Sønner: Jacob – 4 Aar.
Einer – 3 A.
Ole – 1 A.»

Fra beynnelsen av 1700-tallet bodde det Hegelund-slekt på disse 3 gårdene på nord-østsiden av Ullsfjordlen.[394]

Fra Karlsøy og Helgøy Bygdebok, Periode VII «Ei stabil tid» (1700-1800):
«3 Befolkningsstruktur – Slekt og status
Endel av den gamle handelsoverklasse levde nå som velstående utredere og fiskerbønder, tildels med stort tjenerskap, og med store gårder.
Utredergruppen besto i stor grad av slekter som var utgått fra eller inngiftet i Figenschou- og Hegelundslektene. Disse to slektene, som var «grunnlagt» på slutten av 1600-tallet, ble i det følgende århundre og enda litt lenger fullstendig dominerende i Karlsøy sogns økonomiske og sosiale struktur. Slektenes medlemmer giftet seg med hverandre, og de opptok i seg mesteparten av det som ellers var i området av sosialt og økonomiskt fremstående slekter. Tilsammen utgjorde disse slektene nærmest et integrert sosialt system, som vi kanskje kunne kalle en 'klan'.

Fra Karlsøy og Helgøy Bygdebok, Periode VII «Ei stabil tid» (1700-1800):
«9 Handel og jektefart
Jektefarta
Selv om bygdefarjektene som institusjon eksisterte fra i hvertfall siste del av 1600-tallet, var det 1700-tallet som skulle bli deres 'klassiske' tid hos oss. Dette skyldes nok også at vi nå etterhvert får bedre kildedekning, slik at vi i

394 Koppskatten i 1645, Nordlandenes len, Troms fogderi, Helgø Tingstedt, folio 17. Skattematrikkelen av 1647, Tromsøe Fougderie, Helgøe Tingsted, folio 163a. Manntallet i 1664-66, 37.3 Prestenes manntall, Tromsø prosti, Tromsø prestegjeld, Karlsøy sogn, folio 428.

større detalj kan følge deres virksomhet. Men det skulle også bli deres siste tid hos oss. I takt med framvoksteren av Tromsø by blei jektefarta avvikla kort tid etter århundreskiftet.

Embedsmannsjekter eller private jekter eksisterte ikke hos oss etter fogd Ribers død i 1695. Det er imidlertid mulig at viselagmann Lange på Helgeland, som i begynnelsen av 1700-tallet dreiv noe utror og handel på Karlsøya, kan ha hatt egen jekt. De lokale borgerjektene avslutta sin virksomhet hos oss ca 1725, bortsett fra at litt last fra Karlsøy gikk med utenbygds borgerjekter fra Trondheim heilt fram mot slutten av århundret.

Det var de lokale bygdefarjektene som stod for hovedmengden av varetransporten på 1700-tallet, og alle jektene seilte på Bergen. De var eid av private redere, jekteskipperne, som etter avtale var pliktige til å sørge for lasterom for almuens varer. I tillegg frakta de last for egen regning og for handelsmenn og utredere uten egen jekt. Vanligvis var det tale om 3-4 jekter.

Bygdefarinstitusjonen var regulert i ei forordning av 1739, i form av de såkalte 'Jekteartikler', men tydeligvis var dette bare ei stadfesting av eldre sedvaner.

Å drive jektefar var tydeligvis ei forholdsvis innbringende forretning. Det gav faste, årlige inntekter, om ikke fisket i enkelte år slo fullstendig feil. Men skipperen var selvassurandør både for fartøy og egen last, så et havari kunne lett føre til ruin.

Det kan være vanskelig å vurdere hvor mye last skipperen frakta for egen regning, og hvor mye han fikk betalt for. P.g.a. skatteforholda forsøkte jekteeierne generelt å bagatellisere sine egne skipninger. I 1720 heitte det at ingen jekteeiere brukte jektene til egen nytte, men 'almuens beste'. De 'nødes derfor til at formå seg kreditt uti Bergen at tilkjøpe seg sådanne jekter som de til bygdefar for samtlige almue på et hvert sted kan være beholden med, såfremt landets innbyggere ikke skal lide mangel for levnetsopphold'. Dette høres jo som rein veldedighet!

Hvor mye en jektetur kunne innbringe eieren, har vi oppgaver over fra Hansnes i 1757. Hvedings jekt seilte da fullasta til siste stevne, og nettoen var 47 daler, etter at mannskapshyra var fratrukket fraktinntektene. I tillegg kan vi si at hans egen omfattende last seilte 'gratis'. Hvis vi for ei fullaste jekt på 3100 våg beregna ei frakt på 8 skilling per våg, skulle dette utgjøre brutto inntekter på 258 daler. Med 12 føringskarer a 8 daler, skulle nettoen bli 162 daler. Ei jekt som kosta 800-1000 daler nybygd,ville da kunne nedbetales på 5-6 år. Deretter kunne skipperen seile 'gratis' i 15 år, forutsatt at uhell og havari ikke inntraff. I tillegg kom naturligvis vedlikeholdet.

På samtlige jekteleier var det Figenschou- og Hegelundslekter eller inngifta folk som regjerte, og det var ofte tett slekt- og svogerskap mellom jekteskipperne. De fleste skippere dreiv og utredning og handel, og det var stor velstand hos de fleste. Det var altså skipperklassen som utgjorde den lokale økonomiske og sosiale overklasse i Karlsøy.

At jekta var et livsviktig ledd i nordnorsk økonomi, ser vi ikke minst når noe gikk galt og forsyningene svikta, som ved forlis eller dyrtid i Bergen eller uår på havet. I 1728 hører vi om jektenes 'mislige reise' til Bergen siste år, noe som bl.a. gav seg utslag i at et ekteskap i Helgøy måtte utsettes et år eller to. Vi hører at i 1741 måtte de fleste la jektene stå heime p.g.a. manglende tørrfisklast. Vi hører om havari på havet, som da jekter fra Lyngen og Skjerøy forliste i 1790-91 eller jekta blei utsatt for stormkast når den stod oppsatt på land. Særlig hadde Bensjordjekta en trasig periode i 1780-åra, da den 3 ganger måtte overvintre underveis, slik at matvarene ikke kom nord om høsten. Bl.a. måtte jekta en gang losse varene i Trondheim, fordi det var blitt for seint å rekke Bergen det året. Det ser også ut til at 2 av Karlsøyjektene måtte overvintre sør i leia vinteren 1795-96.»

«Jekteleiene – Bakkeby-Jegervatn

I tiden 1700-1708 hadde Morten jekt sammen med sin far, Søren Mortensen Hegelund i Nordre Grunnfjord. I 1720 eller litt før hadde Morten rådd seg til ny jekt, og denne var i drift like til 1734, den siste tiden under hans enkes ledelse. Styrmann var en tid Axel Rambø. I 1735 var bygdefarjekta gått over til Jegervann, der Mortens svigersønn, Morten Hansen Horsens fra Stakkvik, var skipper. I 1742 opphørte jektefarten, og i 1744 var jekta forlengst oppråtnet, opphugget og brent. I 1763 sto fortsatt den gamle jektevengen på land. Senere kom det ikke noen jekt her.»

«Jekteturene

Jekteturene ble viktige deler av årets innhold for mange Karlsøyværinger på 1700-tallet. Selv om det oftest bare var tale om en tur årlig, ble det mange Karlsøyværinger som gjennom årene fikk stifte bekjentskap med Bergen by, og den lange kyststripen fra Karlsøy til Bergen. Dette var en strekning på ca. 140 eller kanskje 150 mil, når vi tar hensyn til alle krokene på leia!

Fra årene 1731 og 1733 er det bevart tollbøker fra Bergen, og vi får nå for første gang opplysninger om i alt 9 anløp der disse 2 årene av de 4 Karlsøyjektene fra Kvitnes, Bakkeby og de 2 fra Hansnes. Bakkebyjekta gikk 2 turer i 1733.» [395]

(Barn VI:44, Far VIII:173, Mor VIII:174)

Gift med neste ane.

Barn:

Ahlet Mortensdatter Hegelund. Født omkring 1703 på Bakkeby, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Levde 1728 på Bakkeby, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Levde fra 1742 til 1769 på Bentsjord, Tromsøysund (TR). Død omkring 1789 på Svendsby, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Begravet 18.03.1789 i Karlsøy (TR).[396] (Se VI:44).

395 Karlsøy og Helgøy Bygdebok, bind 1, side 508, 526; bind 2, side 30-31, 224-226, 233, 239 og 262.

396 Kirkebok Karlsøy nr. 1 - 1775-1828 - Helgøy & Karlsøy sogn - folio 155-156.

VII:88 mf mf mm m

Inger Christensdatter Lorck. Født omkring 1670 på Reinsvoll, Reinøy, Karlsøy (TR). Død 1748 på Bakkeby, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Begravet 25.03.1748 på Karlsøy (TR).[397]

Inger var datter til Christen Knudsen og Allet Madsdatter Lorck på Reinsvoll.

Det har ikke kunnet bevises at Inger var mor til Ahlet.

I skiftet etter hennes mann, Morten Sørensen Hegelund, angis:
«... Ved denne forRetning var da overværende den Sørgende Enche Inger Christensdatter Lorck,
Saa og den Sal: mands Efterlevende Børn Nemlig
Morten Mortensen ugift og hiemme,
Anne Margrethe Mortensdatter gift med Hr. Morten Hansen paa Jægervatten,
Allet Mortensdatter gift med Hr. Anders Kihl og boer paa Bensjord udj Hillisøe tingstæd.

Mortens eldste sønn het Christen som Ingers far, slik at det er grunn til å tro at hun var deres mor.

I såfall hadde Inger og Morten følgende barn:
Ca. 1694: Anne Margrethe, gift med Morten Hansen på Jægervatten,
død på Jægervatten i 1765, 71 år gammel.
Christen, på Oldervigen i Hillesøy tingsted i 1733.
Søren, på Vandstuen i Helgøy tingsted i 1733, gift med Katrine Mikkelsdatter Hegelund,
død på Vandstuen i 1734.
Morten, ugift og hjemme på gården i 1733, gift med Margrethe Torbensdatter Gamst,
skifte på Hamnes i Skjervøy 29.05.1752.
Ca. 1703: Ahlet, gift med Anders Kihl på Bensjord i Hillesøy tingsted, død ca. 1788.

Referatet fra sommertinget for Helgøy tingsted på «Nor Grundfior» den 04.06.1733 viser at Inger overtok bygdejekten etter Morten som døde året før:

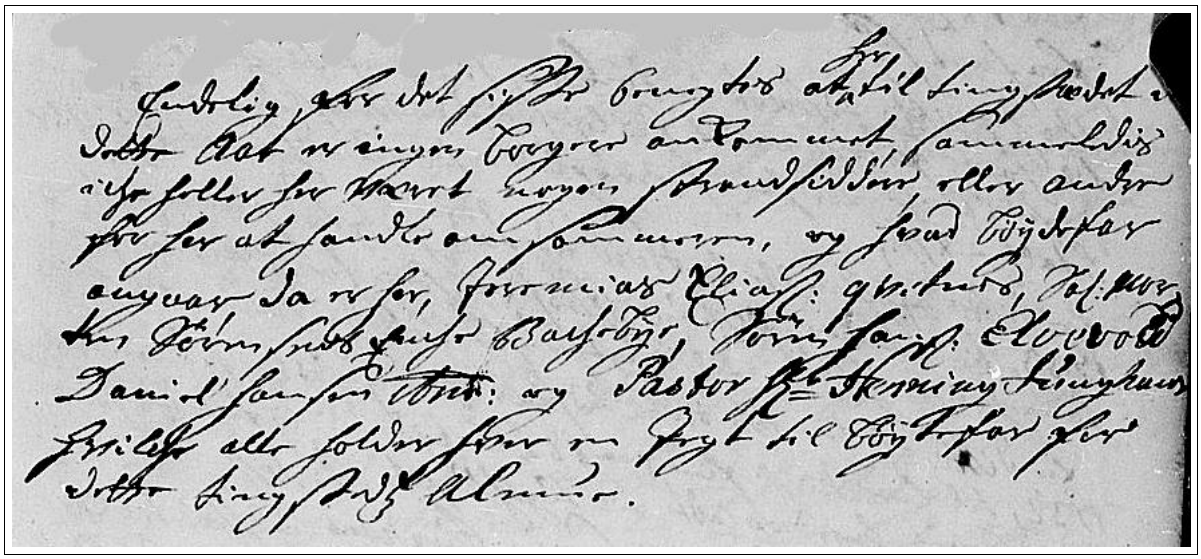

Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 55a.

«Endelig for det Siste benegtes at her til tingstædet i dette Aar er ingen borgere ankommet, sammeledis iche heller her været nogen strandsiddere, eller andre for her at handle om sommeren, og hvad bøydefar angaar, da er her, Jeremias Elias: qvitnes, Sal: morten Sørensens Enche Bachebye, Søren hans: Elvevold Daniel hansen ibid: og Pastor Herr Henning Junghans hvilche alle holder hver en Jegt til bøytefar for dette tingstedtz Almue.»

I 1743 overlot Inger bygselen av Bakkeby og Breviken til Hans Sørensen Hegelund:
«Enda Blev læst En Bøxselsædel af Prousten Herr Junghans udstæd d= 14 Novembr: 1742. til ...

397 Kirkebok Tromsø (Karlsøy) 1709-1771: «Jordet», folio 87.

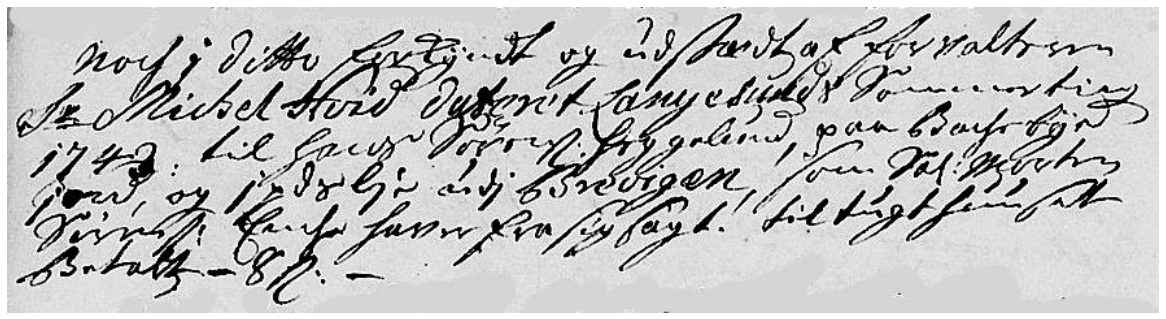

Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 225b.

«Noch 1 ditto forkyndt og udstædt af forvalteren Sr Michel Hvid dateret Langesunds Sommerting 1743: til Hans Sørens: Heggelund, paa Bachebye jord, og 1 pds leje udj Brevigen, som Sal: Morten Sørens: Enche haver fra sig sagt. til tugthuuset Betalt - 8 sk: -»

Inger døde i 1748:
«Maria Bebudelses Dag Kirkt: i Carlsøe:
Jordet Inger Christensd: Bakkebye 78 aar 8 uger 4 dager».[398]

(Barn VI:44, Far VIII:175, Mor VIII:176)

Gift med forrige ane.

VII:89 mf mm ff f

Urbanus Johannesen Lund. Født omkring 1656 på Lund, Skjerstad, Salten (NO). Levde 1701 på Lund, Skjerstad, Salten (NO). Død omkring 1724 på Lund, Skjerstad, Salten (NO).

Urbanus og Engebor var bosatt på hans farsgård Lund som ligger på vestsiden av Fauskevika, ei vik opp til Fauske på nordsiden av Skjerstadfjorden.

Kartet viser gården Lund i Fauskevika sydvest for Fauske. På nordøstsiden av Nedrevannet øst for Fauskevika ligger gården Os som hans hustru Engebor Michelsdatter kom fra. Hennes far, Michel Thostensen, kom til Os fra Hjemgam noe lenger øst.

I 1687 måtte Engebor og Urbanus betale 2 riksdaler 1 ort i ekteskapsbøter. Det var vel fordi Anna kom for tidlig til verden!

398 Tingbok for Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 55a og 225b (Justisprotokoll Helgøy tingsted 1733 - folio 110; 1743 - folio 430, transkribert av Nord-Troms Museum. Rudolph og Arden Johnson: Av Samisk Ætt (Lapland Ancestry).

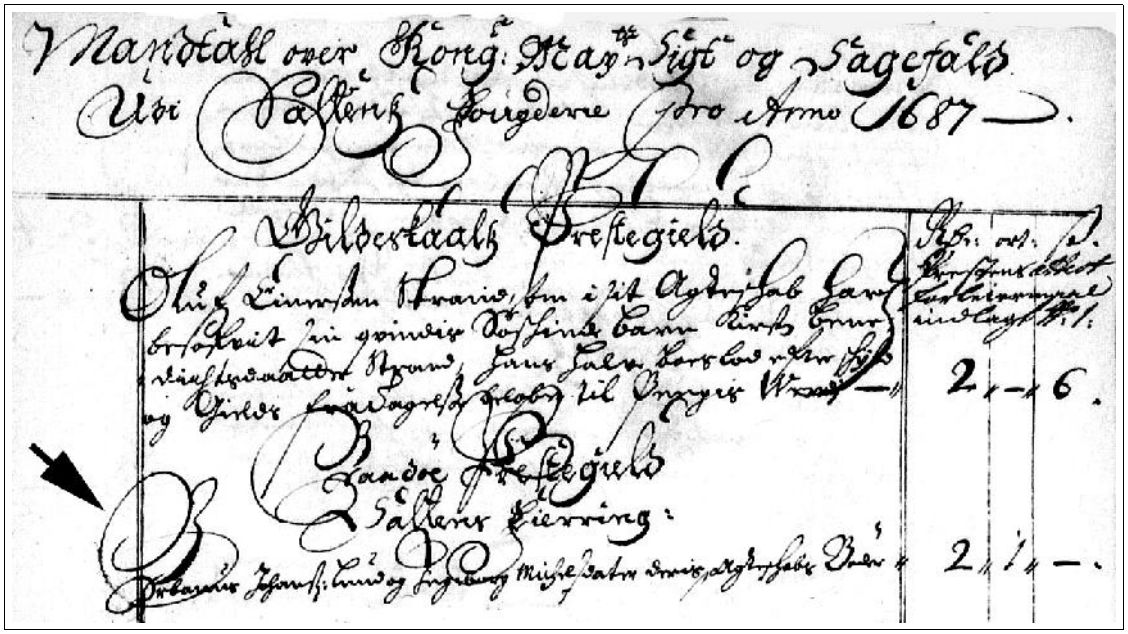

Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Salten: R Sikt- og sakefall 1687, Upaginert, bilde 321.

«Mandtall over Kong: Maj: Sigt- og Sagefald
Udi Saltens Fougderie Pro Anno 1687

Gildeskaaals Prestegield.

...

Baadøe Prestegield
Saltens Fierring:
Urbanus Johanß: Lund og Ingeborg Michelsdater deris Ægteschabs Bouder --- 2 Rd 1 ort»,

Manntallet for 1701 viser:
«Mandtal Ofuer All Mandskab I Skierstad Meenighed og Saltens Fiering:»

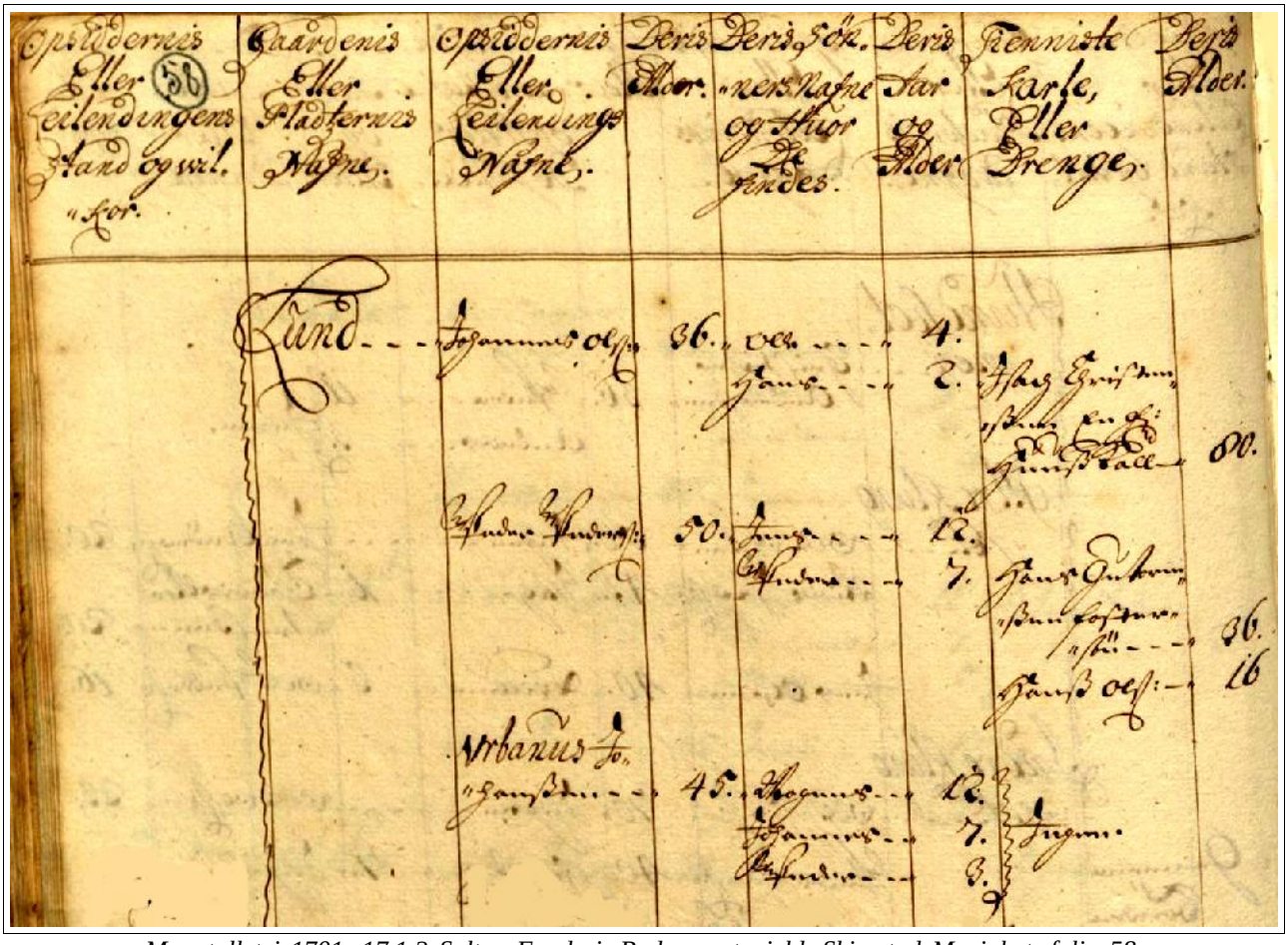

Manntallet i 1701, 17.1.2 Salten Fogderi, Bodø prestegjeld, Skjerstad Menighet, folio 58.

«Opsiddernis Eller Leilendingens stand og wilkor:

Gemenne Bønder.
Gaardenis Eller Pladsernis Nafne:
Lund.
Opsiddernis Eller Leilendings Nafne:
Urbanus Johannesen – 45.
Deris Sønners Nafne og Huor De findes:
Mogens – 12.
Johannes – 7.
Peder – 3.
Tieniste Karle eller Drenge:
Ingen».

«Skoskatten» 1711 er en vanlig betegnelse på en engangsskatt i 1711 på skotøy, parykker, fontanger, karosser, chaiser og karjoler, samt på tjenestefolks lønn, påbudt i forordning 21.02.1711.

Enkelte grupper var fritatt eller utelatt, blant annet husmenn som var utskrevne soldater og deres familier, spedbarn og personer uten fast bopel.

Satsen var 3 skilling per skopar. Det ble sannsynligvis ikke foretatt reell telling av skotøy, men beregnet for eksempel to par per person i gårdbrukerfamilie og ett par per person i husmannsfamilier og liknende.

Av tjenestefolks årslønn skulle 1/6 gis i skatt. Husbonden skulle innbetale dette og trekke tilsvarende fra tjenerlønnen.

Fogderegnskap Salten fogderi, Fogderegnskap 1711-12 - Ekstraskatter, hovedmanntall - 21 Skoskatten 1711 - Bilde 203.

«Bodø Præstegield
Saltens Fierding
Lund
Peder Pederßen Self 6te – 1 mark 12 skilling
Urbanus Johanßen Self 5te – 1 mark 6 skilling
Johannes Ollßen Self 4te – 1 mark 0 skilling
Christopher Ollßen Self 5te – 1 mark 6 skilling
Peder Anderßen Self 4te – 1 mark 0 skilling»
[1 mark = 24 skilling].

Eksaminasjonsprotokollen ved matrikkelforarbeidet i 1723 viser for «Salten fjerding» i «Bodø prestegjeld»:

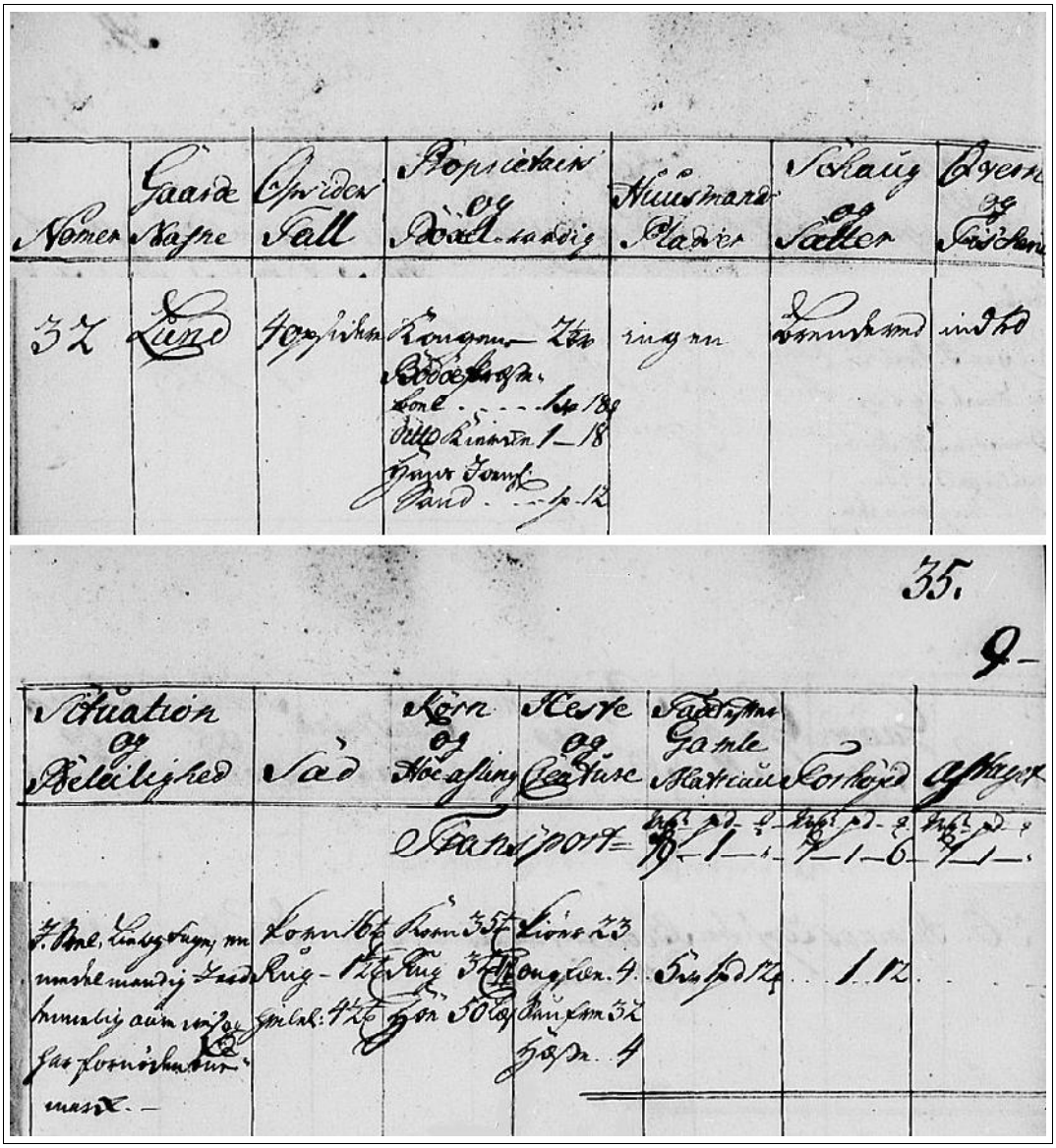

Matrikkelforarbeidet i 1723, 172 Salten fogderi, Bodø prestegjeld, Salten fjerding - Eksaminasjonsprotokoll, folio 34b-35a.

«Nomer:
32.
Gaarde Nafne
Lund.
Opsider Tall
4 opsidere.
Proprietair og Bøxel-raadig
Kongens – 2½ w.
Bodø Præsteboel – 1 w 18 p
ditto Kierchen – 1 w 18 p.
Hans Joenß: Sand – 1 p 12 [merker].
Huusmands Pladser
ingen.
Schaug og Sætter
Brendeved.
Qvern og Fischerie
Indted.
Situation og Beleilighed
I.Stel. Lie og hage, en medelmaadig Jord
temmelig ... visoe har fornøden Brendeved
Sæd
Korn – 16 tn.
Rug – 1½ tn.
Hvelel: – (?) 4½ tn.
Korn og Høe-afling

Korn 35 tn.
Rug 32 tn.
Høe 50 tn.

Heste og Creature

Kiør 23 – Ongfæe 4 – Saufve 32 – Hæste 4.

Taxt effter Gamle Matricuel [1 våg = 3 bismerpund (pd.) = 72 bismermerker (bm.)]

5 w 1 pd 12 bm

Forhøyed

0 - 1 - 12.

Aftaget -».

Utdrag fra den samtidige matrikuleringsprotokollen:

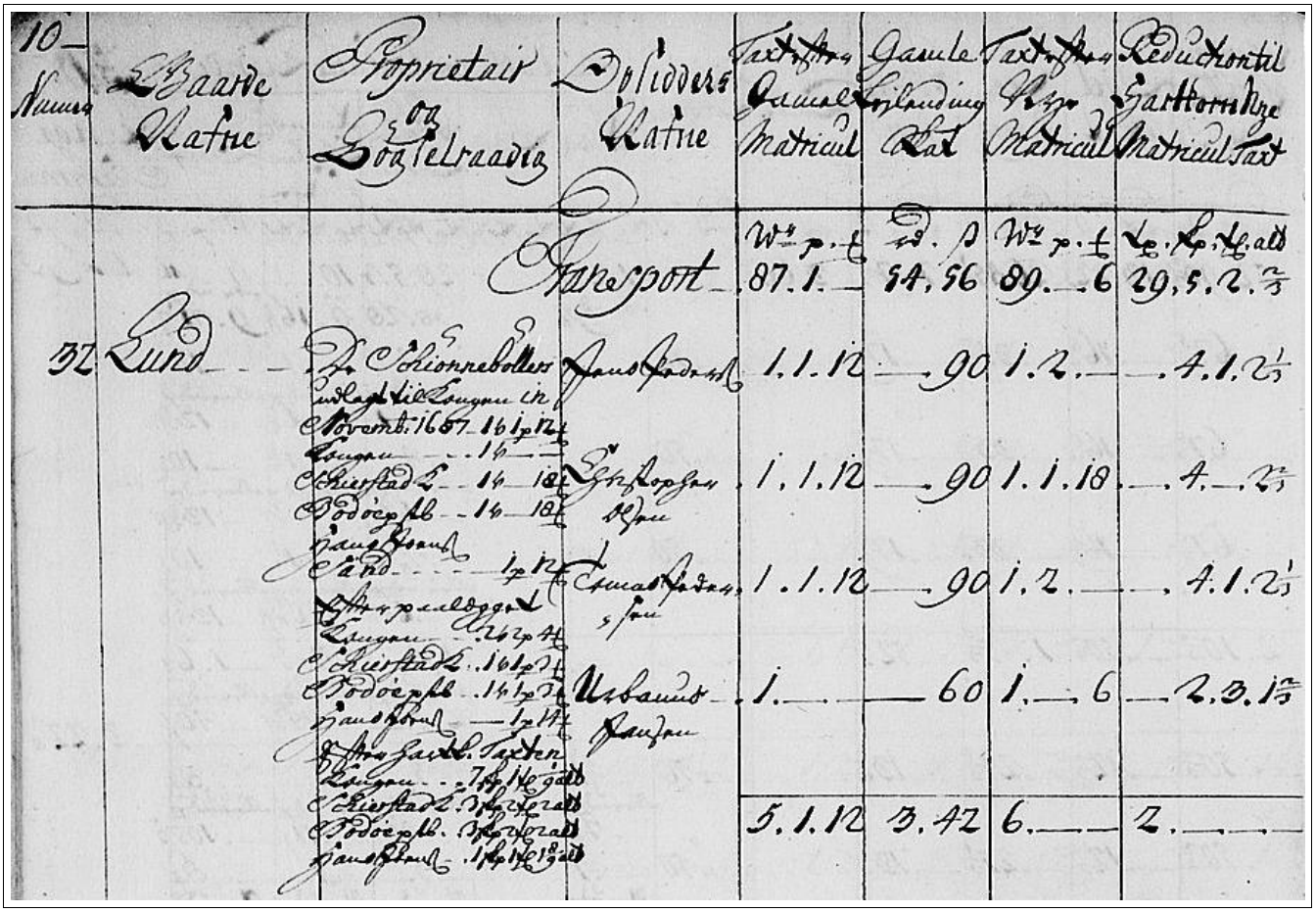

Matrikkelforarbeidet i 1723, 172 Salten fogderi, Bodø prestegjeld, Salten fjerding - Matrikkelprotokoll, folio 36b.

«Opsidders Nafne:

[1]: Hans Pederß:
[2]: Christopher Olsen.
[3]: Tomas Pedersen.
[4]: Urbanus Jensen.

Taxt effter Gamel Matricul [W: – Pd: – Mark]:

[1]: 1 - 1 -12.
[2]: 1 - 1 -12.
[3]: 1 - 1 -12.
[4]: 1 - 0 - 0.
[Sum]: 5 - 1 -12.

Gl: Gamle Lejlending Skat [Rd. – Skilling]:

[1]: 0 -90.
[2]: 0 -90.
[3]: 0 -90.
[4]: 0 -60.
[Sum]: 3 -42.

Taxt eftter Nye Matricul [W. – Pd. – Mark]:

[1]: 1 -12 - 0.
[2]: 1 - 1 -18.
[3]: 1 - 2 - 0.

[4]: 1 - 0 - 6.
[Sum]: 6 - 0 - 0.
Reduction til Hartkorn Nye Matricul Taxt [tx. – skp. – fx. – alb.]:
[1]: 4 - 1 - 2 1/3.
[2]: 4 - 0 - 2 2/3
[3]: 4 - 1 - 2 1/3.
[4]: 2 - 3 - 1 1/3.
[Sum]: 2 - 0 - 0».

«Hartkorn» er en dansk betegnelse for det som i Norge kalles en matrikkel. Navnet betyr egentlig «hardt korn», dvs. brødkorn, I tidligere tider var en tønne hartkorn en enhet for å anngi verdien av landbruksjord (en kombinasjon av jordens areal og yteevne). I den lange perioden når all betaling fant sted som byttehandel med konkrete varer, var det nødvendig med ett felles verdimål. Man besluttet å sammenligne alle varer med verdien av det såkalte «harde korn».«Hartkorn» ble målt i tønner (ikke å forveksle med tønner land).

1 tønne = 8 skjepper = 32 fjerdingkar = 96 album.

«Album» som danskene kalte «hvid», er en ganske liten mynt, likeså «penning» og «denar». En «penning» = ¼ album Vi treffer ofte disse betegnelser i skattelistene.

Kilde: Dansk Wikipedia.

En lakune i kirkebøkene mellom mai 07.05.1724 og 26.08.1744 gjør at vi ikke vet når Urbanus døde.

Skiftet etter Urbanus ble avsluttet 12.09.1724.

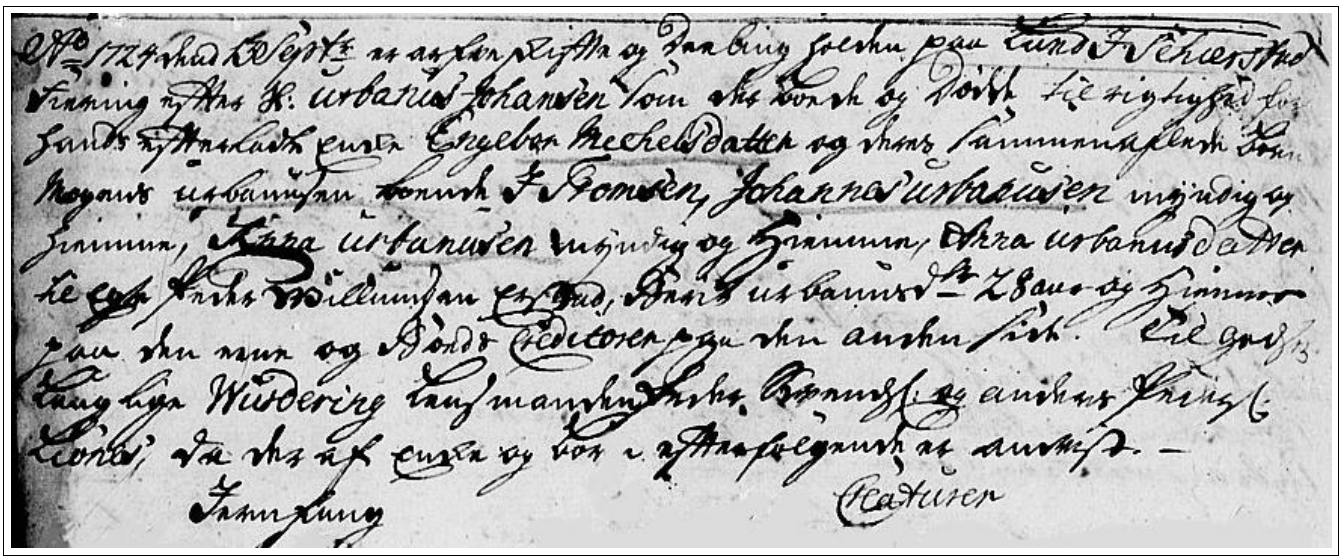

Skifteprotokoll Salten nr. 3a, foflio 187b.

«Ao 1724 Dend 30 Septr er arfweskiftte og Deeling holden paa Lund J Schierstad Fiering eftter Sl: Urbanus Johanessen som der Boede og Døede til rigtighet for Hands eftterladte Enche Engebor Mechelsdatter og deres sammenaflede Børn Mogens Urbanussen boende J Tromsen, Johannes Urbanussen myndig og Hiemme, ?.nna? [->feilskrift for Peder] Urbanussen myndig og Hiemme, Anna Urbanusdatter til Egte Peder Willumsen Erichstad, Berit Urbanusdtr 28 aar og Hiemme paa den ene og Boeds Creditorer paa den anden side.

Til g.. Lauglige Wurdering Lensmanden Peder Svendß: og Anders Pederß: Liones, da der af Enke og Boe i eftterfølgende er anvist. -...».

Boets brutto formue ble oppgistt å være 61(?) Rd.(?) 2 mark 12 ß, boets gjeld 12 Rd. 3 mark 8 ß.
Netto formue var 15 Rd. 5 mark 4 ß, hvorav enken fikk 7 Rd. 5 mark 10 ß. De 3 brødrene fikk hver en broderlott på 1 Rd. 5 mark 14 ß og hver av de to søstrene en søsterlott på 5 mark 15 ß.

Jeg har vanskelig for å forstå regnskapet, da samlet gjeld [12 Rd. 3 mark 8 ß] plus nettu formue [15 Rd. 5 mark 4 ß] burde gi 28 Rd. 2 mark 12 ß![399]

(Barn VI:45, Far VIII:177)

Gift omkring 1686 i Skjerstad, Salten (NO) med[400] neste ane.

Barn:

Mogens Urbanusen Andsnes. Født omkring 1690 på Lund, Skjerstad, Salten (NO). Død 1770 på Andsnes,

399 Manntallet i 1701, 17.1.2 Salten Fogderi, Bodø prestegjeld, Skjerstad Menighet, folio 58. Fogderegnskap Salten fogderi, Fogderegnskap 1711-12 - Ekstraskatter, hovedmanntall - 21 Skoskatten 1711 - Bilde 203. Matrikkelforarbeidet i 1723, 172 Salten fogderi, Bodø prestegjeld, Salten fjerding, Eksaminasjonsprotokoll, folio 34b-35a;;Matrikkelprotokoll, folio 36b. Skifteprotokoll Salten 3a, 1720-23, folio 188a-1889b. Harald Solbakk og Gunnar Berg: Slektsbok for Skjerstad og Fauske, Bind III, Fauske omegn, side 289-290, 358. Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre.

400 Harald Solbakk og Gunnar Berg: Slektsbok for Skjerstad og Fauske, Bind III, Fauske omegn, side 289.

Malangen (TR). Begravet 31.07.1770 i Malangen (TR).[401] (Se VI:45).

VII:90 mf mm ff m

Engebor Michelsdatter Os. Født omkring 1655 på Hjemgam, Skjerstad, Salten (NO). Flyttet mellom 1660 og 1664 fra Hjemgam, Skjerstad, Salten (NO) til Os, Skjerstad, Salten (NO). Flyttet fra Os, Skjerstad, Salten (NO) til Lund, Skjerstad, Salten (NO). Flyttet før 1725 fra Lund, Skjerstad, Salten (NO) til Os, Skjerstad, Salten (NO). Død 1740 på Os, Skjerstad, Salten (NO). Begravet 04.12.1740 i Skjerstad, Salten (NO).[402]

Engebor var datter til Michel Thostensen. Hennes far flyttet fra Hjemgam til Os mellom 1660 og 1664, så hun er trolig født på Hjemgam.

Engebor og Urbanus hadde følgende barn (minst):
Ca. 1686: Anna, ugift på Lund ved skiftet etter hennes far i 1724.
Ca. 1689: Mogens, til Malangen, gift med Berith Nilsdatter Andsnes.
1690: Peder, død 29 uker gammel.
1692: Johannes, bosatt på Lund, gift med Lisbeth Urbanusdatter Erikstad, begravet 23.10.1768,
Ca. 1693: Anne, gift med Peder Willumsen Erikstad, begravet 08.03.1759.
Ca. 1696: Birthe, gift i 1728 med Jacob Josephsen Utvik.
1697: Peder, bosatt på Lund i 1724.

1690: «Dom 1 p. Trinitadis: Døbt Urban Johannisons barn på Lund Kaldet Peder. Compatres: Johannes P. Lund, Ole Stephensøn Høenaas. Commatres: Beerete Johannisdatter Lund, Lisbeth Eversdatter ib, Ane Hansdatter Inderfoust». Peder ble begravet «Dom Reminiscere» i 1691, «29 Uger gml.» (Kirkebok Skjerstad nr. 2, folio 9 og 24).

1692: «Dom 2 p. Epiph. holte ieg tienste udi Scherstad Kirche. Døbt Urbans Johannissøns barn paa Lund Kaldet Johannes. Compatres: Anders A. Erstad, Peder P. Lund. Commatres: Karen Andersdatter Vatten [Vatnan], Berrete Johansdatter Lund» (Kirkebok Skjerstad nr. 2, folio 43).

1697: «D 10 Julü holte Niels Schielderop ordinærie bededags tieneste udi Scherstad Kirche och ieg betiente altaret. Døbt Urbanus Johansøns barn paa Lund kaldet Peder.
Compatres: Oluf Johanson Watten, Johannes Moen. Commatres: Ingeborg Schieldrop, Ingebor Hansdatter Lund, Ingebor Pedersdatter ibm.» (Kirkebok nr. 2, folio 171).

Engebor flyttet senere tilbake til Os hvor hun døde i 1740:
«Dom: 2 ad: Graffæstet Ingeborg Michelsdr. Ous gl. 85».[403]

(Barn VI:45, Far VIII:179)

Gift omkring 1686 i Skjerstad, Salten (NO) med[404] forrige ane.

VII:91 mf mm fm f

Nils Pedersen Andsnes. Født omkring 1661 på Andsnes, Malangen (TR). Død omkring 1735 på Andsnes, Malangen (TR).

Nils var antagelig sønn til Peder Erichsen, født ca. 1632, og sønnesønn til Erich Pedersen.

Han var en av tre brukere på Andsnes fra 1691.

401 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Begravelser», folio 176.

402 Kirkebok Skjerstad nr. 3: «Graffæstet», folio ark 3/4 (uten nummer).

403 Harald Solbakk og Gunnar Berg: Slektsbok for Skjerstad og Fauske, Bind II, Fauske og Skjerstad, side 257; Bind III, Fauske omegn, side 289-290, 358. Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre.

404 Harald Solbakk og Gunnar Berg: Slektsbok for Skjerstad og Fauske, Bind III, Fauske omegn, side 289.

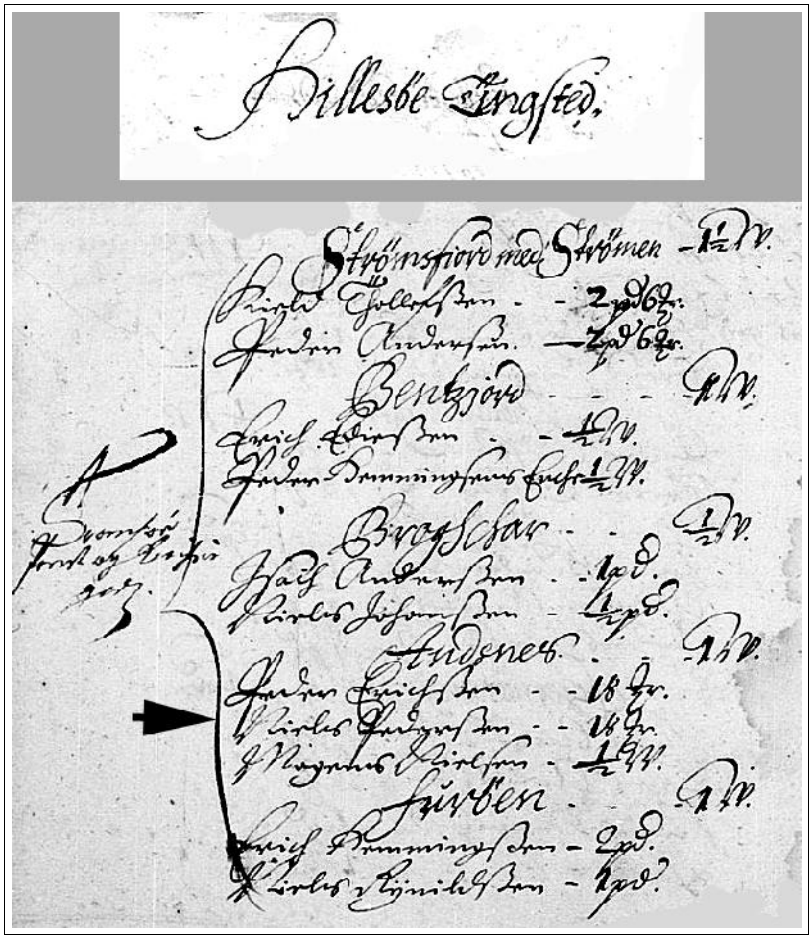

Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, fogderegnskap 1690-93 - A Matrikkel Troms 1691 - Hillesøe tingsted - Bilde 84.

«Hillesøe Tingsted
Andenes – 1 W[åg fisk]
Peder Erichßen – 18 mark
Niels Pederßen – 18 mark
Mogens Nielsen – ½ W».

Andsnes ligger på østsiden av Malangen ved utløpet mot Straumsfjorden.

Gård nr. 1 Andsnes er den ytterste gården i tidligere Malangen herrred og ligger ved grensen til Tromsøysund, som på denne siden begynner med Brokskar. Gården ble utskilt fra Furø som egen gård en gang i 1650-årene med 1 våg i landskyld. Første ledd i navnet er antagelig genitiv av et mannsnavn, «Arnfinnr» eller «Arnþórr».

Furø er utvilsomt den eldste gården i Malangen, da den går tilbake til mididelalderen. Vi kjenner ikke dens forhistorie. Det forhold at gården lå under Tromsø kirke og prest (til like deling av inntektene herfra), får oss til å tro at den er fra før reformasjonen ble innført i Norge i 1536-37. Sannsynligvis går gårdens opprinnelse helt tilbake til middelalderen. Kirken i Tromsø ble bygget midt på 1200-tallet.

I 1702 var Nils41år gammel, og satt kontinuerlig som bruker i årene deretter.

«Ellers findes Effter Presten J Hillisøe Tingsted som hører til Tromsøe Menighed:
Opsidernis eller Leyl: Stand og Vilk:
Fattige Skyldfolch.»

Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, HelgøyTingsted, Tromsø sogn, folio 181.

«Gaardernis eller pladsernis Nafne:
Andsnes.
Opsidernis eller Leyl: Nafne:
Niels Peders: – 41.
Sønnernis Nafne:
Christopher Niels: – 9.
Niels Niels: – 6.
Erich Niels: – 3.
Drengis Nafne:
Lars Jons: – 21».

«Skoskatten» 1711 er en vanlig betegnelse på en engangsskatt i 1711 på skotøy, parykker, fontanger, karosser, chaiser og karjoler, samt på tjenestefolks lønn, påbudt i forordning 21.02.1711.

Enkelte grupper var fritatt eller utelatt, blant annet husmenn som var utskrevne soldater og deres familier, spedbarn og personer uten fast bopel.

Satsen var 3 skilling per skopar. Det ble sannsynligvis ikke foretatt reell telling av skotøy, men beregnet for eksempel to par per person i gårdbrukerfamilie og ett par per person i husmannsfamilier og liknende.

Av tjenestefolks årslønn skulle 1/6 gis i skatt. Husbonden skulle innbetale dette og trekke tilsvarende fra tjenerlønnen.

Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, Fogderegnskap 1711-12 - Ekstraskatter, hovedmanntall - 20-21 Sko- og folkelønnsskatt 1711 - Bilde 126.

«Hillisøe Tingsted
Ansnes
Niels Pederßen og Hustrue
3 Børn
Olle Olßen og Hustrue, 2 Børn».

Fogdematrikkelen for 1717 viser:

Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, fogderegnskap 1717 - 2 Matrikkel Troms - Hillesøe tingsted - Bilde 78.

«Hillerøe Tingsted
Andsnes – 1 W[åg fisk]
Niels Pedersen – 1 p[d] 12 bismermerker
Ole Olsen – 1 p 12 mark
Leilendingskat (Samlet) [Rdr – ort – sk.] 0 - 3 - 0
Proviantskat (Samlet) [Rdr – ort – sk.] 0 - 0 - 8
Tromsøe Kirchegods og Præsteboels til Lige deelle,»

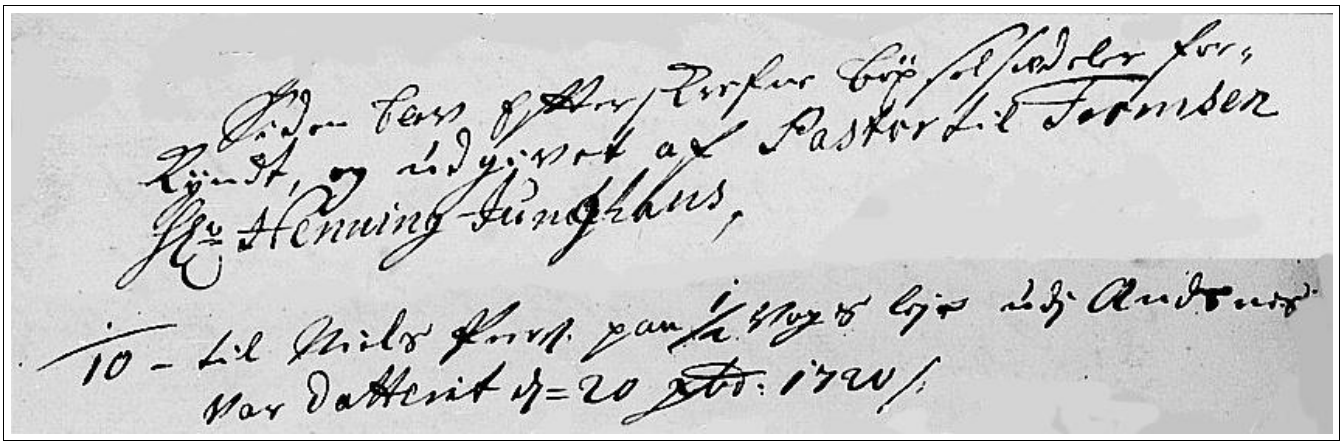

Tingbok Tromsø nr. 1, 1707-28, Hillesøy tingsted, sommertinget i 1721, folio 188b-189a.

Det er merkelig at han først i 1721 tinglyste ½ våg i Andsnes med en bygselkontrakt datert så sent som 20.10.1720.

I 1723 var det tre brukere på Andsnes. Nils var bruker fra 1691 til 1737. Mogens Urbanusen, som var svigersønn til Nils, var bruker fra 1717 til 1769. Fra 1705 til 1723 var også Ole Olsen bruker på Andsnes.

Eksaminasjonsprotokollen ved matrikkelforarbeidet i 1723 viser for «Hillesøe Tingsted»:

Matrikkelforarbeidet i 1723, 181 Troms fogderi, Hillesøy tingsted - Eksaminasjonsprotokoll, folio 37b-38a.

«Nummer:
3.
Gaarde Nafne:
Ansnes.
Opsidders Tall:
3 opsidere.
Proprietairs og Bøxel-Raadig:
Tromsøe Præstegods.
Huusmands Pladser:
Ingen Huusmænder.
Schoug og Setter:
Fornøden Brendeved.
Qvern og Fischerie:
Ingen qvarn, beleiligt til Fiskerie.
Situation og Beleilighed:
Lætvunden, ligger i Baglie. Grundtlent.
Sæd:
Saaer nu 1 tn. Byg Sæd.
Korn aufling:
1½ tn..
Hæste og Creature:
12 Kiør – 24 Sourer – 12 Geder – 2 Hester.
Taxt effter Gamble Matricul [1 våg = 3 bismerpund (Pd.) = 72 bismermerker]:
1 - 0 - 0.
Forhøied:

1 - 0 - 0».

Utdrag fra den samtidige matrikuleringsprotokollen:

Matrikkelforarbeidet i 1723, 181 Troms fogderi, Hillesøy tingsted - Matrikkelprotokoll, folio 45b.

«Opsiddernes Nafne:
[1]: Niels Pers:
[2]: Ole Olsen.
[3]: Mogens Urbansen.
Taxt effter Gl: Matricul [W: – Pd: – Mark]:
[1]: 0 - 1 -12.
[2]: 0 - 1 - 0.
[3]: 0 - 0 -12.
[Sum]: 1 - 0 - 0.
Gl: Leilending Schat [rDr: – Skilling]:
[1]: 0 -24.
[2]: 0 -16.
[3]: 0 - 8.
[Sum]: 0 -48».
Taxt eftter Nye Matricul [W. – Pd. – Mark]:
[1]: 1 - 0 - 0.
[2]: 0 - 2 - 0.
[3]: 0 - 1 - 0.
[Sum]: 2 - 0 - 0.
Reduction til Hartkorn Nye Matricul Taxt [tx, – skp. – fx. – alb.]:
[1]: 2 - 2 - 2
[2]: 1 - 3 - 1/3
[3]: 0 - 3 - 2/3.
[Sum]: 5 - 1 - 1».

«Hartkorn» er en dansk betegnelse for det som i Norge kalles en matrikkel. Navnet betyr egentlig «hardt korn», dvs. brødkorn, I tidligere tider var en tønne hartkorn en enhet for å anngi verdien av landbruksjord (en kombinasjon av jordens areal og yteevne). I den lange perioden når all betaling fant sted som byttehandel med konkrete varer, var det nødvendig med ett felles verdimål. Man besluttet å sammenligne alle varer med verdien av det såkalte «harde korn».«Hartkorn» ble målt i tønner (ikke å forveksle med tønner land).

1 tønne = 8 skjepper = 32 fjerdingkar = 96 album.

«Album» som danskene kalte «hvid», er en ganske liten mynt, likeså «penning» og «denar». En «penning» = ¼ album Vi treffer ofte disse betegnelser i skattelistene.

Kilde: Dansk Wikipedia.

Nils må ha giftet seg igjen etter at Marith døde, hans enke er oppført som bruker fra 1735.

22.06.1743 tinglyser sønnen Peder sin bygsel på bruket «som hans fader er fradødt». Bygselseddelen var fra presten Henning Junghaus (den eldre) og datert 03.10.1742. Det var ofte slik at en enke var bygselinnehaveren, mens en sønn eller svigersønn var den reelle bruker.

Det er på Furø vi møter de tre eldste navngitte «bumenn» i Malangen, nemlig Edis Nielzenn, Oluff Ediszønn og Rennild Oluffszønn. Alle tre er med i skattemanntallet fra 1567, og etter navnene å dømme kan de være far, sønn og sønnesønn. De betalte hver ½ vog i leding.

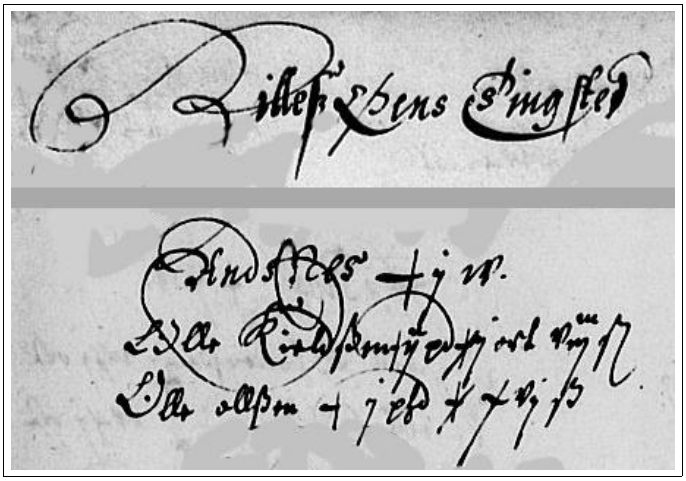

Kontribusjonsssskatt 1661. Tromsøe Fougderie, Hillesøens Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 39, legg 2, Upaginert, bilde 138).

Ved leilendingsmanntallet i 1661 ble Olle Kieldsen og Olle Olsen oppført som brukere på Andsnes. Olle (Oluff) Kieldsen var registrert under Furø alt i 1630-årene og kan allerede da ha vært på Andsnes. Brukerne skiftet raskt utover på 1600-tallet, og antallet varierte mellom to og tre.

Bøndene her ute var forøvrig postbønder. De hadde ansvaret for å bringe posten videre nordover til Rafnefjord (Berg), senere til Langnes, og sørover til Tennskjær. De fikk henholdsvis 1 pund 12 mark og ett pund årlig for å gjøre denne postføringen (lønn i 1720).

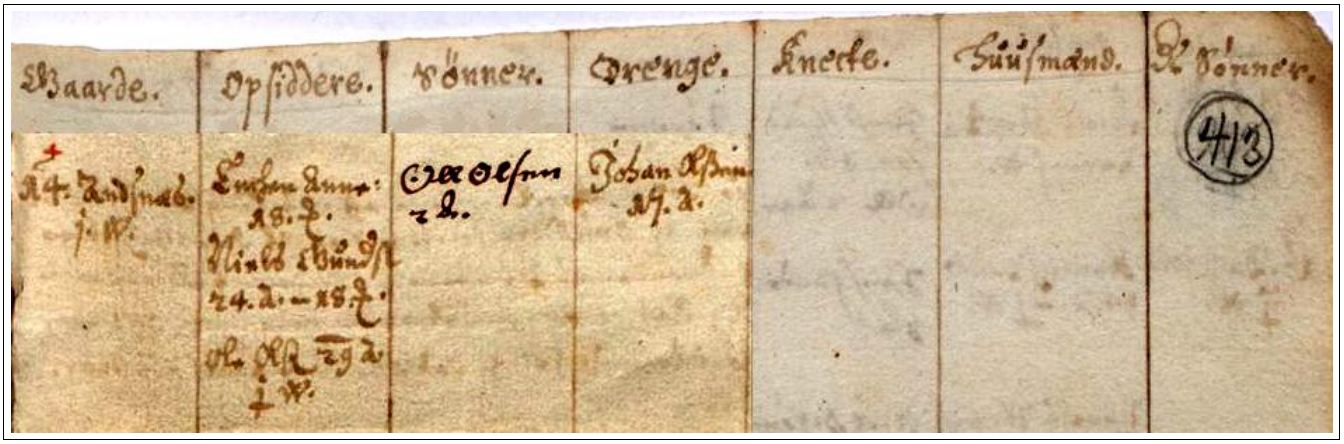

Manntallet i 1664-66, 37.3 Prestenes manntall, Tromsø prosti, Tromsø prestegjeld, Tromsø sogn, folio 413.

Ved mannallet i 1666 er Olle Kieldsen død, og enken Anne sitter med 18 mark og har en liten sønn, Olle, på 2 år. Niels Gundersen, 24 år, har også 18 mark, han er kanskje bror til Ole Gundersen på Indre Bakkeby. Den tredje oppsitteren er den før nevnte Olle Olsen, hvis part nå er økt til ½ våg (36 mark). Han er 29 år og har ingen sønner.

I 1667 hadde gården «nødtørftig brendefang oc ej anden til felde». Manntallet fra juni året før forteller at det var tre brukere på gården. Foruten enken Anne etter Olle Kieldsen, var det Olluff Oluffsen og Niels Gundersen. De to siste betalte hver ½ vog i landskyld, det samme i leding og 10 £ i ostetiende. Det var ikke hest på gården, men de skattet av 3 kyr og 12 smaler hver.

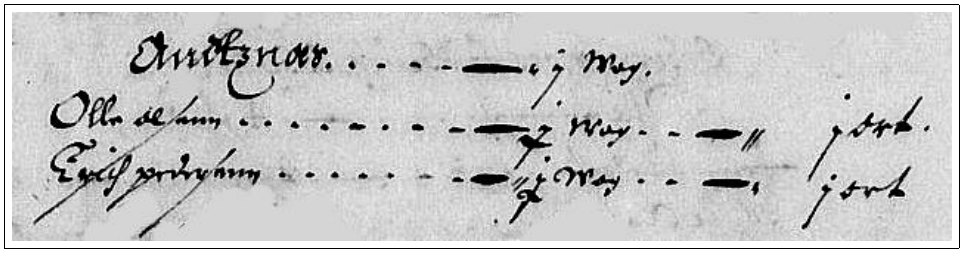

Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: EE Leilendingskatt 1670, upaginert, bilde 145.

I 1670 er Anne og Niels borte, og Olle Olsen deler jorden med en ny mann, Erich Pedersen, slik at de har ½ våg hver. To år senere er Olle død, og enken Giertrud sitter en tid med hans part.

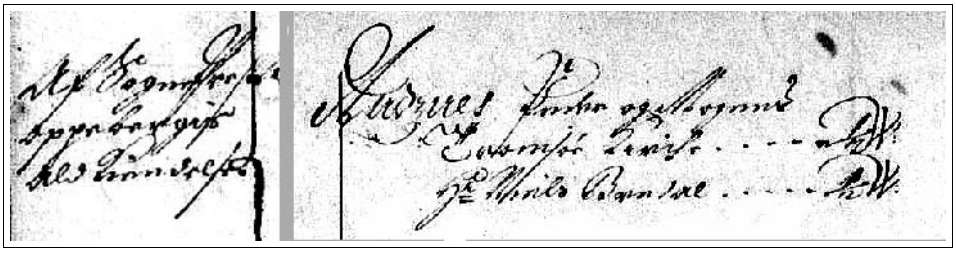

Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: F Leilendingskatt 1680, upaginert, bilde 289.

Fra 1680 er Erichs del overtatt av sønnen Peder Erichsen mens en ny mann, Mogens (Mons) Nilsen, har overtatt enkens part. Antagelig har da Mogens blitt gift med enken Giertrud. Hun er 63 år gammel i 1702, og stesønnen Olle Olsen er 24 år. Denne Olle Olsen må altså være sønn til Olle Olsen den eldre. Peders del har i 1702 overgått til Nils Pedersen som ble bruker alt i 1691 (se foran).

Utsæd er ikke nevnt i 1667, så de drev antagelig kun februk på gården. Dette forandret seg frem til 1723 da de sådde 1 tønne med bygg og fikk 1½ tønne i avling. Gården hadde nå tre oppsittere, men ingen husmenn, og besetningen som det skulle skattes av, var økt til 12 kyr, 24 sauer, 12 geiter og 2 hester. Hestene kan sees som et tegn på at jorddyrkingen nå var kommet godt i gang, og vel en forutsetning for korndyrking. Forøvrig var hesten en nødvendighet i vedskogen. Jorden som lå i bakli var grunnlendt, men lettvunden. Det var fornøden brennved på gården som forøvrig ikke hadde egen kværn.[405]

(Barn VI:46)

Gift med neste ane.

Barn:

Berith Nilsdatter Andsnes. Født omkring 1691 på Andsnes, Malangen (TR). Død 1767 på Andsnes, Malangen (TR). Begravet 24.05.1767 i Malangen (TR).[406] (Se VI:46).

VII:92 mf mm fm m

Marith Pedersdatter Spildra. Født omkring 1660 på Spildra, Malangen (TR). Død før 1723.

Marith og Nils hadde følgende barn (minst):
Ca. 1691: Berith, gift med Mogens Urbanusen Andsnes.
Ca. 1693: Christopher.
Ca. 1696: Nils.
Ca. 1699: Erich.
Ca. 1700: Peder, på Andsnes i 1769.

Marith døde før 1723, da hennes bror, Frans, døde. Hun nevnes da i skiftet som død:

405 Kontribusjonsskatt (leilendingsskatt) 1661, Nordlandenes Len, Troms fogderi, Hillesøe Tingstedt, bilde 138. Manntallet i 1664-66, 37.3 Prestenes manntall, Tromsø prosti, Tromsø prestegjeld, Tromsø sogn, folio 413. Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: EE Leilendingskatt 1670, Upaginert, bilde 145. Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: F Leilendingskatt 1680, Upaginert, bilde 289. Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, fogderegnskap 1690-93 - A Matrikkel Troms 1691 - Hillesøe tingsted - Bilde 84. Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, folio 181. Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, Fogderegnskap 1711-12 - Ekstraskatter, hovedmanntall - 20-21 Sko- og folkelønnsskatt 1711 - Bilde 126. Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, fogderegnskap 1717 - 2 Matrikkel Troms - Hillesøe tingsted - Bilde 78. Tingbok Tromsø nr. 1, 1707-28, Hillesøy tingsted, sommertinget i 1721, folio 188b-189a. Matrikkelforarbeidet i 1723, Hillesøe Tingsted, Eksaminasjonsprotokollens folio 37b, Matrikuleringsprotokollens folio 49b. N. A. Ytreberg: Malangen Bygdebok (1943), side 354-355. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 66-67. Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre.

406 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Jordsat», folio 176.

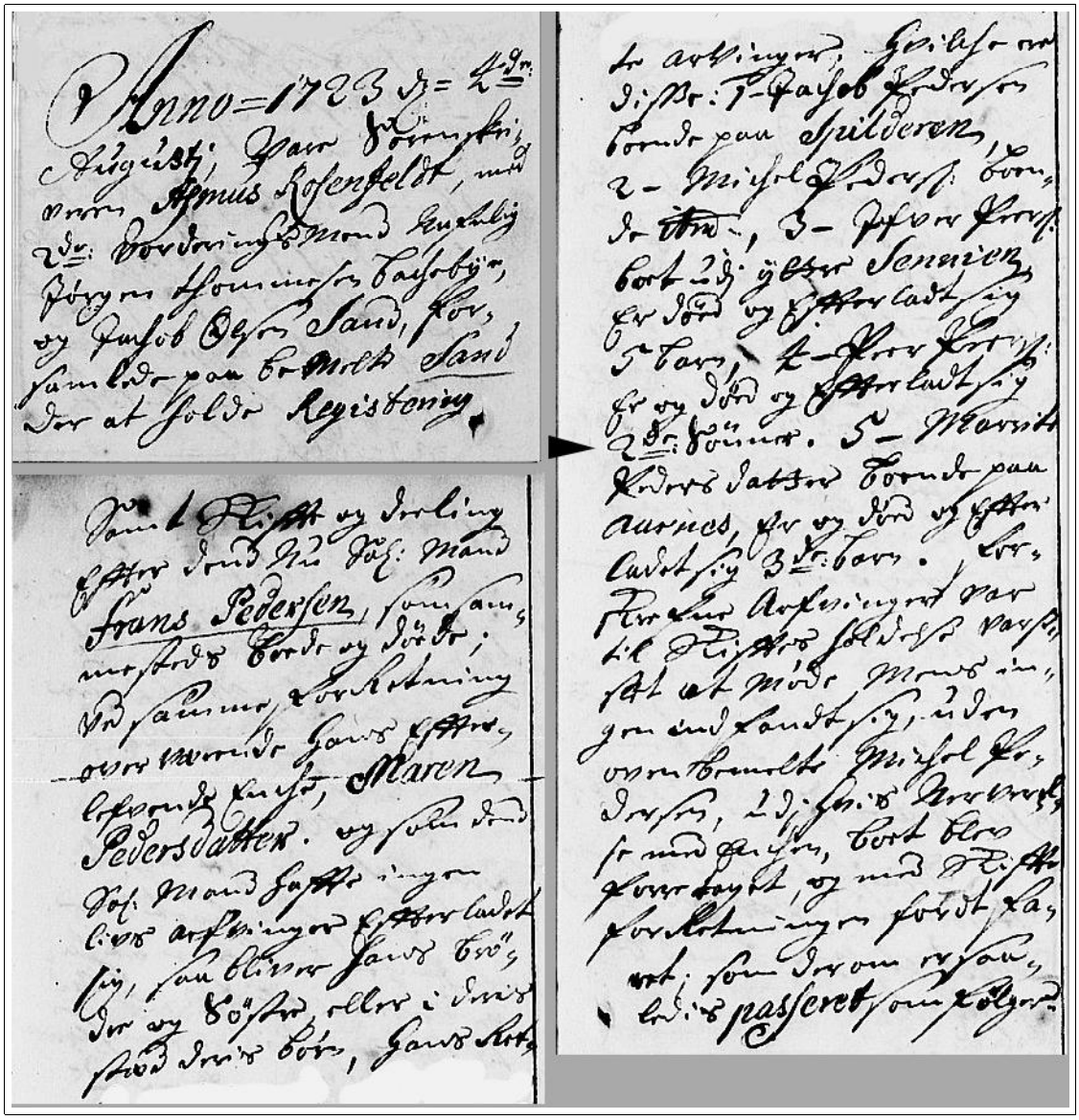

Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 222-223.

«Anno = 1723 d = 4de: Augusti, vare Sorenskriver Asmus Rosenfeldt, med 2de: Vurderingsmend Nafnlig Jørgen Thommesen Bachebye og Jachob Olsen Sand, forsamlede paa bemelte Sand der at holde Registrering Samt Skifte og deeling efter dend Nu døde Mand, Frans Pedersen, som sammesteds boede og døede; ved samme forRetning overværende hans efterlevende Enche, Maren Pedersdatter. Og som da dend Sal: Mand hafte ingen livs arfvinger efterladet sig, forbliver hans Brøder og Søster eller i deris stæd deris børn, hans Rette arvinger, Hvilke er disse:

1. Jachob Pedersen boende paa Spilderen.
2. Michel Peders: boende ibid.
3. Ifver Peders: boet Udj yter Sennien, er død og efterladt Sig 5 barn.
4. Peer Peers: Er død og Efterladt Sig 2de: Sønner.
5. Marrit Pedersdatter boende paa Ansnes, Er død og Efterladt Sig 3de børn.

Forskrifne Arfwinger var til Skiftes holdes varslet, mens ingen indfandt Sig, uden oven bemelte Michel Pedersen, udj Hvis Nerværelse med Enchen, boet blev foretaget, og med SkifteforRetningen førdt fa.t, som derom er saaledis passeret som følger:
....».[407]

(Barn VI:46, Far VIII:183)

Gift med forrige ane.

VII:93 mf mm mf f

Erich Pedersen Hamnvaag. Født omkring 1630. Levde 1702 på Hamnvaag, Malangen (TR). Død før 1711.

407 Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 4, 1713-1750, folio 222-228. Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre.

Hamnvåg og Lanes ligger på sydsiden av Nordfjorden i Malangen.

Gård nr. 26 Ytre Hamnvåg ligger ved en bukt eller våg, som kan gi havn for fartøyer. Særlig den del som ligger nær Hamnvågneset gir god beskyttelse. Indre Hamnvåg (Kjosen) nevnes i eldre tid under Hamnvåg sammen med Lanes og Kirkevik. Det er derfor iblant vanskelig å avgjøre hvor de enkelte brukerne har bodd.

Havnvaag skrives «Haffneuog i 1610 og 1614, Havnevog i 1723. Betydningen er ifølge Ryghs «Norske Gaardnavne» «en Vaag, hvori der er Havn for Fartøier. Ligger ved to smaa Viker paa Sydsiden af Nordfjorden».

Hamnvåg ble ryddet som gårdsbruk sist på 1500-tallet. Det er sannsynlig at Edis Michelsen som skattet av gården i 1610 også ryddet den. Han ble bøtelagt for uforsiktighet under Kalmarkrigen som brøt ut i 1611. Bakgrunnen til denne krigen var uenighet om skatteretten i Finnmark og territorielle krav. Krigshandlingene foregikk i tilknytning til slottet i Kalmar, derav navnet, men krigshandlingene førte også til beredskapstiltak nordpå. Det skulle blant annet holdes vakt i Malangen. I den forbindelse kan vi av sakefallslistene finne at Edis Michelsen i Haffennoug fikk en halv daler i bot for å ha latt Laurits Erichsen find arbeide for seg mens han skulle ha holdt vakt i fjorden. Den samme Edis må ha vært lite opptatt av krigstruselen for han lot også en «ferdisbaat» bli liggende igjen på fastlandet («meinlandet») til tross for at det var forbudt. Denne opplysningen kan tyde på at folket på fastlandet en kortere eller lengre periode under krigen måtte flytte ut på øyene i Troms. Dersom det skjedde kan det forklare hvorfor blant annet Kirkvik og Aursfjord ble liggende øde etter krigen. Folket hadde enda ikke blitt knyttet til stedet. Under utflyttingen fant de seg en høveligere plass og vendte derfor ikke tilbake. Etter krigen ble Edis bruker på Bakkeby. En tid var han også bruker på Spildra, hvorfra han muligens kom da han påbegynte rydning i Hamnvåg. Etter krigen vendte han ikke tilbake til Hamnvåg.

Det gjorde imidlertid Erland Ellufsen, om han da flyttet vekk under krigstrusselen. Erland ble værende i Hamnvåg til sin død i 1630-årene. Han ble etterfulgt av sin sønn, Edis, og sin etterlatte enke.

Jonn Andersen, den andre brukeren, ble værende en god stund på bruket, fram mot 1630. En kort periode i 1625-26 var den «mystiske Jacob» innom, men hans gåte skal vi la ligge. Omkring 1640 kom Nils Skott, og vi må tro at han kom fra Skottland. I 1645 var det i alt seks skattbare hoder som hver betalte seks skilling i koppskatt: Nils Skott, nok en Nils og ei tjenestepike, dessuten Rasmus, hans kvinne og tjenestepike.

Allerede i 1650 var imidlertid alle disse ute av Hamnvågs navnesaga, og nye navn har kommet til. Stephen Jonsen og Hans Hansen svarer begge skatt for hver sin halvdel av gårdens 2 pund fiskelandskyld.

Manntallet i 1664-66, 37.3 Prestenes manntall, Tromsø prosti, Tromsø prestegjeld, Tromsø sogn, folio 412.

Ved manntallet 27.06.1666 er imidlertid den 56 år gamle Stephen Jonsen tilbake som eneste bruker. Til hjelp hadde han knekten Nils Johansen som var 25 år og den 8 år gamle sønnen, Elias.

Her var lite brendefang «oc eller ingen anden til felde». Stephen skattet for hele gården og betalte foruten ½ vog i leding, 12 £ i ostetiende. Gården hadde ikke hest, men skattet av 4 kyr og 12 smaler. Stephen ble sittende på gården til 1673 da han fremdeles skattet av hele bruket. Året etter ligger imidlertid en del av gården øde.

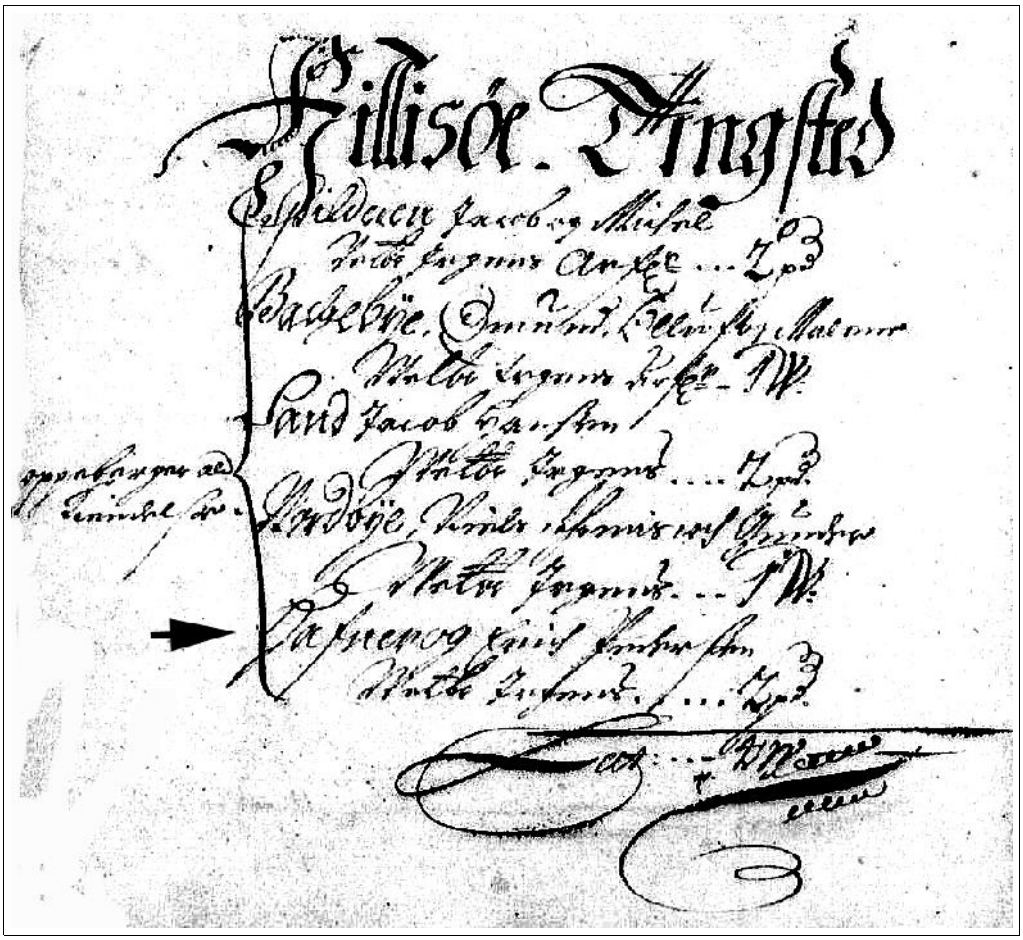

Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: F Leilendingskatt 1680, Upaginert, bilde 287.

Kort tid senere, i 1680, har Erich Pedersen overtatt hele gården. Hva som er bakgrunnen til dette, og hva som har skjedd med Stephen, vet vi ikke. Han kan ha flyttet til Bentsjord, men denne antagelsen bygger bare på navnelikhet til den senere Jon Steffensen Kiil som ble uteliggerborger på Bentsjord. I Malangen Bygdebok (1943) nevnes at Erich muligens kom fra Andsnes som hadde en bruker med samme navn fra 1670 til 1680. Imidlertid hadde Erich på Andsnes sønnen Peder, og Peders sønn Nils hadde overtatt Ansnes i 1702. Nils Pedersen var da 42 år gammel, så dette er lite trolig.

Manntallet fra 1702 viser:

Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, Tromsø sogn, folio 179.

«Ellers findes Effter Presten J Hillisøe Tingsted som hører til Tromsøe Menighed:
Opsidernis eller Leyl: Stand og Vilkor:
Andre Schyldmend alle Sammen.
Gaardernis eller pladsernis Nafne:
HamneVog.
Opsidernis eller Leyl: Nafne:
Erich Peders: - 72.
Sønnernis Nafne:
Peder Erichs: - 28.
Anders Erichs: - 18».

Da skoskatten ble innkrevd i 1711 var Erich død.

«Skoskatten» 1711 er en vanlig betegnelse på en engangsskatt i 1711 på skotøy, parykker, fontanger, karosser, chaiser og karjoler, samt på tjenestefolks lønn, påbudt i forordning 21.02.1711.

Enkelte grupper var fritatt eller utelatt, blant annet husmenn som var utskrevne soldater og deres familier, spedbarn og personer uten fast bopel.

Satsen var 3 skilling per skopar. Det ble sannsynligvis ikke foretatt reell telling av skotøy, men beregnet for eksempel to par per person i gårdbrukerfamilie og ett par per person i husmannsfamilier og liknende.

Av tjenestefolks årslønn skulle 1/6 gis i skatt. Husbonden skulle innbetale dette og trekke tilsvarende fra tjenerlønnen.

Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, Fogderegnskap 1711-12 - Ekstraskatter, hovedmanntall - 20-21 Sko- og folkelønnsskatt 1711 - Bilde 124.

«Hillisøe Tingsted
Hafnevog
Erich Pederßens Enche, 1 Datter
1 Dreng Matros frj
Anders Erichßen og Hustrue».[408]

(Barn VI:47)

Gift med neste ane.

Barn:

Anders Erichsen Hamnvaag. Født omkring 1682. Levde 1702 på Hamnvaag, Malangen (TR). Død 1764 på Hamnvaag, Malangen (TR). Begravet 22.04.1764 i Malangen (TR).[409] (Se VI:47).

VII:94 mf mm mf m

Anne ???. Levde 1658. Levde 1716 på Hamnvaag, Malangen (TR). Død omkring 1717 på Hamnvaag, Malangen (TR).

Anne og Erich hadde følgende barn (minst):
Ca. 1673: Peder.
Ca. 1683: Anders.
En datter, antagelig gift med Peder Jacobsen.

Da skoskatten ble innkrevd i 1711 var Erich død, mens Anne betalte 12 skilling for seg og ei datter. En dreng på gården var matros og dermed fritatt for skoskatt.

408 Manntallet i 1664-66, 37.3 Prestenes manntall, Tromsø prosti, Tromsø prestegjeld, Tromsø sogn, folio 412. Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: F Leilendingskatt 1680, Upaginert, bilde 287. Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, folio 179. Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, Fogderegnskap 1711-12 - Ekstraskatter, hovedmanntall - 20-21 Sko- og folkelønnsskatt 1711 - Bilde 124. N. A. Ytreberg: Malangen Bygdebok (1943), side 451. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 66, 74-75.

409 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Begravelser med de afdødis Navne og Alder», folio 175.

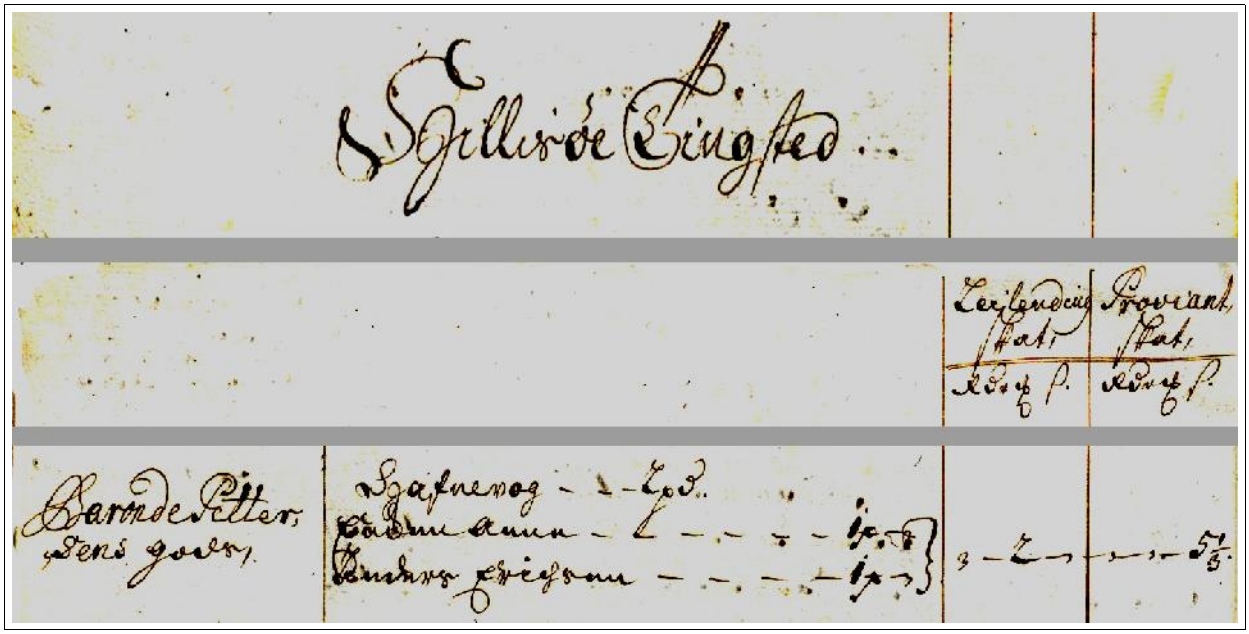

Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, fogderegnskap 1716 - 2 Matrikkel Troms - Hillesøe tingsted - Bilde 50.

I 1716 var gården delt mellom Anne og sønnen Anders.

Året etter var gården delt mellom sønnen Anders og Peder Jacobsen som trolig var gift med en datter til Anne.

Anntagelig var Anne nå død.[410]

(Barn VI:47)

Gift med forrige ane.

VII:107 mm fm fm f

Peder Andersen Berg. Festebonde. Født omkring 1638. Levde 1702 på Berg, Rafnefjord, Tromsøysund (TR). Død omkring 1717 på Berg, Rafnefjord, Tromsøysund (TR).

Vi vet ikke hvor Peder eller hans hustru kom fra.

Han nevnes første gang i manntallet fra 1702. Dette oppgir for Rafnefiord som omfatter Berg:

Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, HelgøyTingsted, Tromsø sogn, folio 176.

«OpSid: eller Leil: Stand og Vilkor:
Ringe Efne alle Sammen Bestaar i Skyld og gjeld her Nord. Har dog Credit.
Gaardernis eller pladsernis Nafne:
Rafnefiord.
Opsidernis eller Leil: Nafne:

410 Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, fogderegnskap 1716 - 2 Matrikkel Troms - Hillesøe tingsted - Bilde 50. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 75.

Peder Anderß: – 64 Aar.
Sønnernis Navne:
Hans Pederß: – 23 Aar.
Anders Pederß: – 13 Aar.
Ole Pederß: – 10 Aar.
Hans Pederß: – 38
Jacob Gunderß: – 58».

«Skoskatten» 1711 er en vanlig betegnelse på en engangsskatt i 1711 på skotøy, parykker, fontanger, karosser, chaiser og karjoler, samt på tjenestefolks lønn, påbudt i forordning 21.02.1711.

Enkelte grupper var fritatt eller utelatt, blant annet husmenn som var utskrevne soldater og deres familier, spedbarn og personer uten fast bopel.

Satsen var 3 skilling per skopar. Det ble sannsynligvis ikke foretatt reell telling av skotøy, men beregnet for eksempel to par per person i gårdbrukerfamilie og ett par per person i husmannsfamilier og liknende.

Av tjenestefolks årslønn skulle 1/6 gis i skatt. Husbonden skulle innbetale dette og trekke tilsvarende fra tjenerlønnen.

Vi finner både Peder og hans svigersønn Hans Pedersen på Berg i Rafnefjord ved «Skoskatten» i 1711.

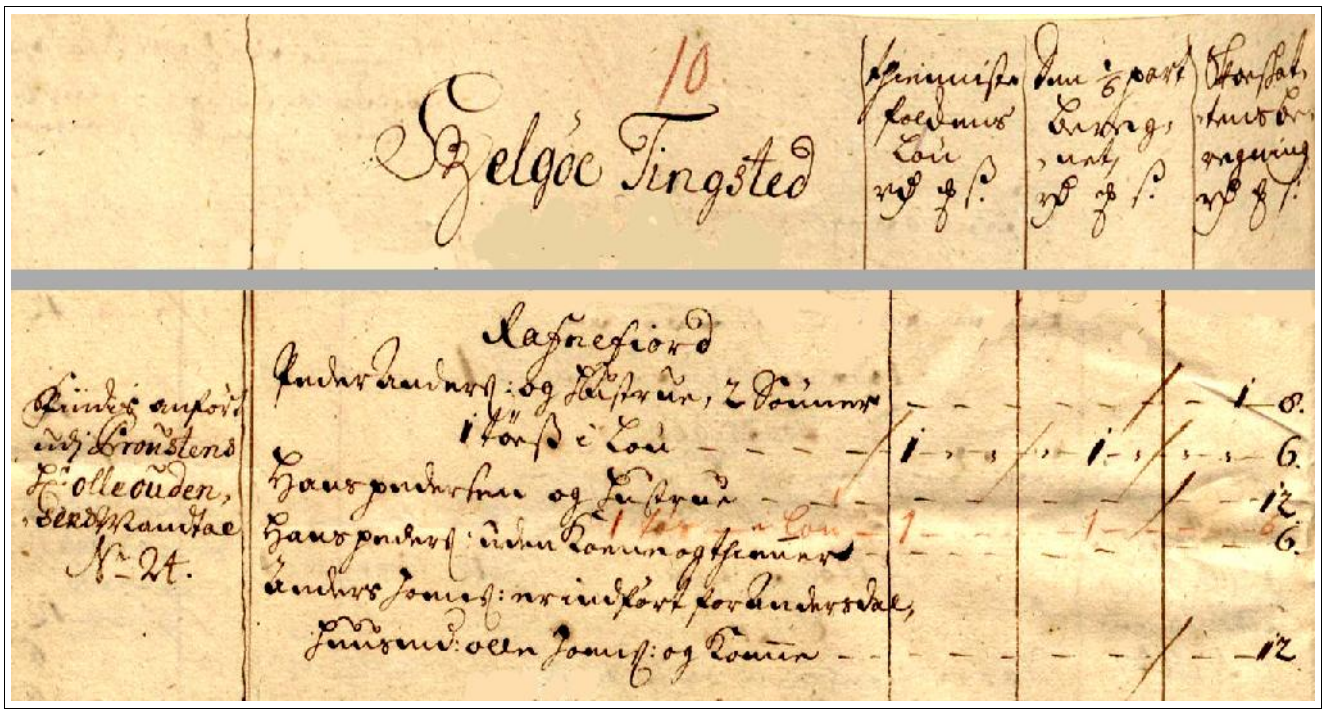

Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, Fogderegnskap 1711-12 - Ekstraskatter, hovedmanntall - 20-21 Sko- og folkelønnsskatt 1711 - Bilde 122.

«Helgøe Tingsted
Rafnefiord
Peder Anderß: og Hustrue, 2 Sønner
1 Tøeß i Løn 1 dr.
Hans Pedersen og Hustrue
Hans Pederß: uden Koene og thienner
Anders Joenß: er indført for Andersdal
Huusmd: Olle Joenß: og Koenne».

Gården Rafnefjord med Berg lå nord for Ramfjordens utløp i Balsfjorden.

Skiftet etter Peder ble avholdt 10.10.1717:

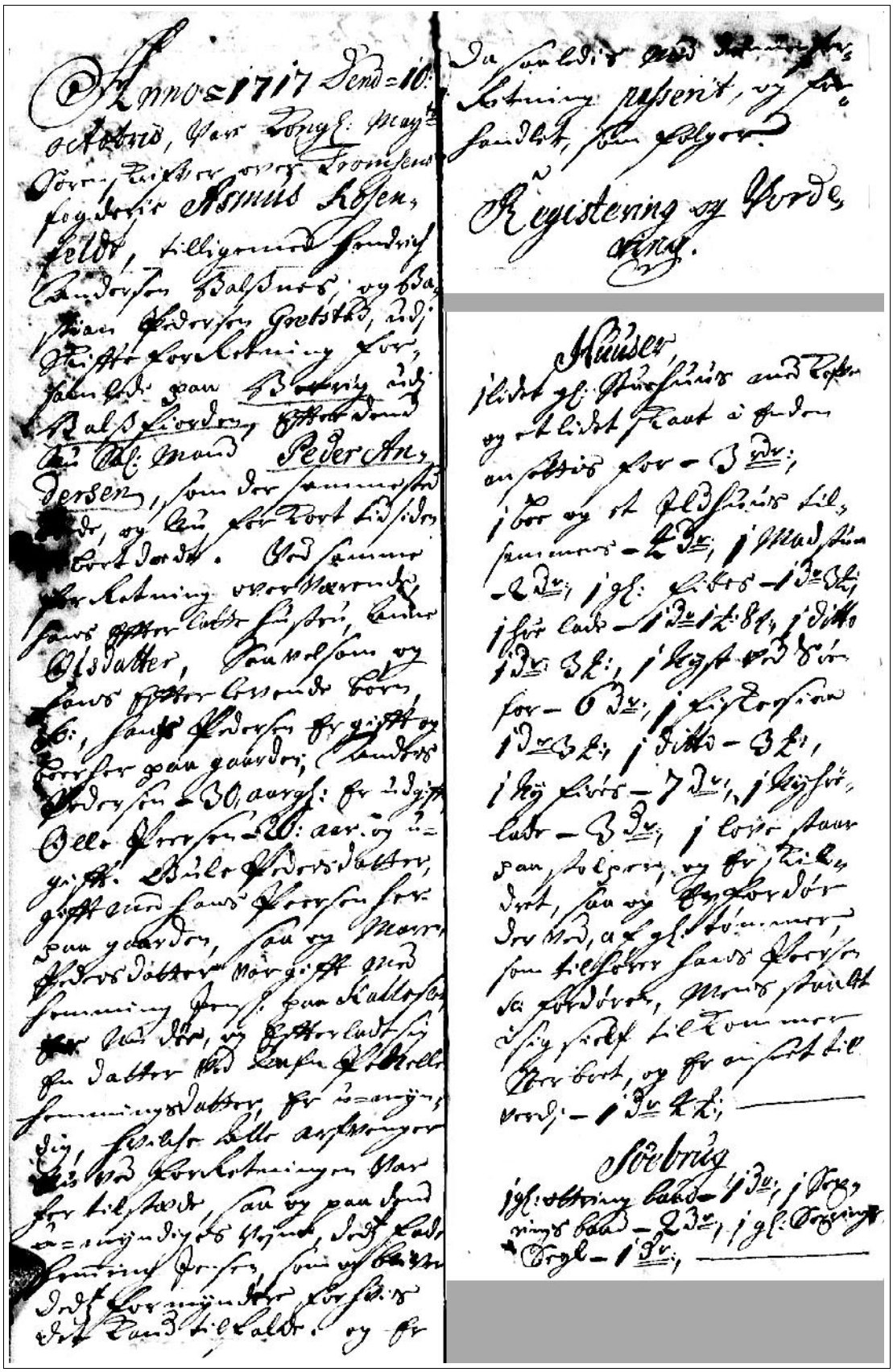

Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 110-111.

«Anno = 1717 Dend = 10: October, vare Kongl: May.tr. Sorenskrifver over Tromsens fogderie Asmus Rosenfeldt, tillige med Hendrich Andersen Balsnes, og Bastian Pedersen Grebstad, udj SkifteforRetning forsamlede paa Berrig udj Balsfiorden, efter dend Nu Sal: Mand Peder Andersen, som der samme steds boede, og Nu for kort tid siden Er bort Jordet. Ved samme forRetning overværende hans efterlatte Hustue, Anne Olsdatter, saavel som og hans efterlevende børn,

Sc: Hans Pedersen Er gift og boer her paa gaarden;

Anders Pedersen - 30 aar gl: Er udgift,

Olle Peersen - 26 aar og ugift,

Gule [Gulla] Pedersdatter, gift med Hans Peersen her paa gaarden, saa og

Maren Pedersdatter var gift med Hemming Jons: paa Kalleslet, Er Nu død og
Efterladt sig en datter ved Nafn Penelle Hemmingsdatter, Er u-myndig,
hvilke Alle arfvinger Nu vid forRetningen var her tilstede, Saa og paa dend u-myndiges vejne dedtz fader Hemming Jonsen, som bliver dedtz formynder for hvis det kand tilfalde, og Er da saaledis med deelingsforRetning pahserit, og forfandtes som følger.

Registering og Vordering.

....-

Huuser

1 lidet gl: Burhuus med Kof. og et lidet skant i Enden anføttis for – 3 rdr:,

...

Søebrug

1 gl: Ottring Baad –– 1 dr.
1 Sexrings Baad – 2 dr.
1 gl: Sexrings Segl – 1 dr.

....

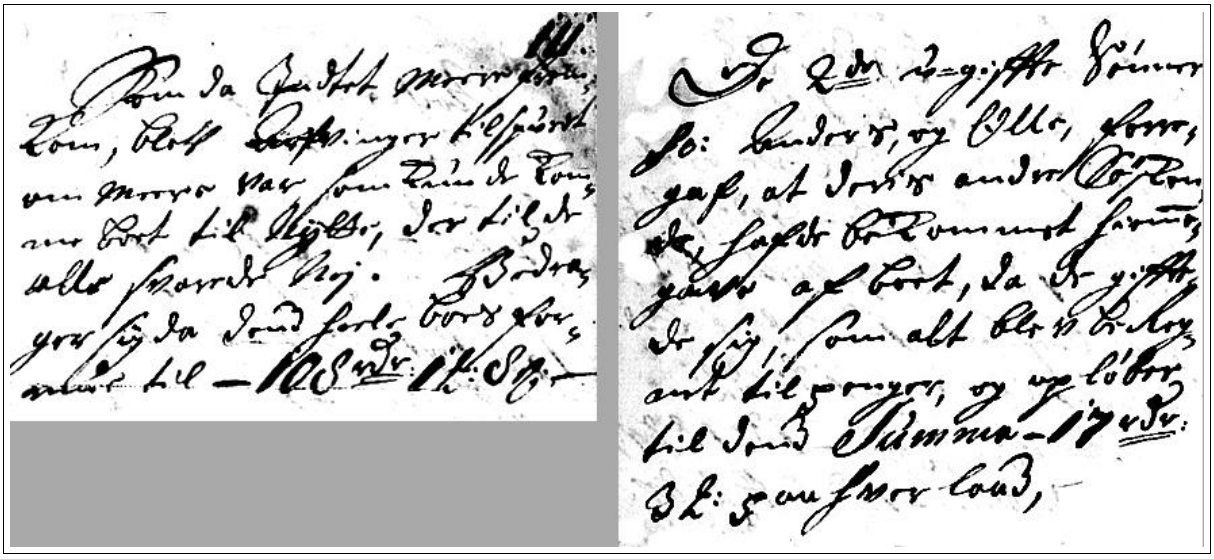

Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 111-112

«Som da Indtet meere forekom, bleff Arfwinger tilspurdt om meere var som kunde komme boet til Nytte, dertil de alle svarede Nej. Bedrager Sig da dend heele boes formue til 108 dr. 1 mark 8 sk.

....»

«De 2de u-gifte Sønner ho: Anders og Olle, foregaf, at deris andre Søskende, hafde bekommet Hiemmegave af boet, da de giftede Sig, Som alt blev beRegnet til penger, og opløber til dend Summa 17 – rdr: 3 ort paa hver Laad.

....»

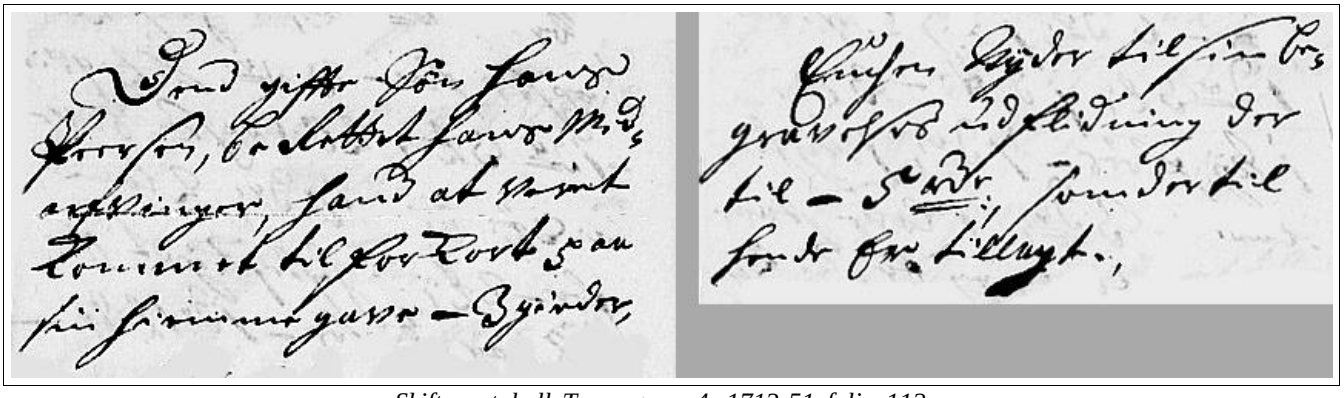

Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 112.

«Dend giffte Søn Hans Peersen, berettet hans Medarvinger, hand at werit kommeet til forkort paa sin Hiemmegave – 3 gieder, Er – 1 rdr: 3 ort,

...»

«Enchen Nyder til sin begravelse udflidning der til – 5 dr. som der til hende Er tillagt.

....»

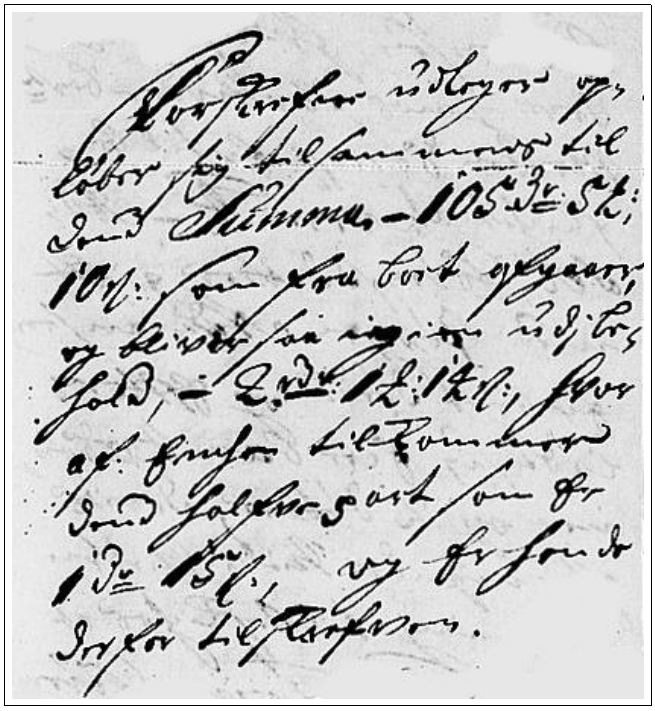

Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 113.

«Forskrifte udlæg opløber Sig tilsammens til dend Summa – 105 rd. 5 ort 10 ß: som fra boet afgaaer og bliver saa igien udj Behold, – 2 rdr. 1 ort 14 ß:, hvor af Enchen tilkommer dend halfue part som Er 1 dr. 15 ß: og Er hende derfor tilskrefven

....»

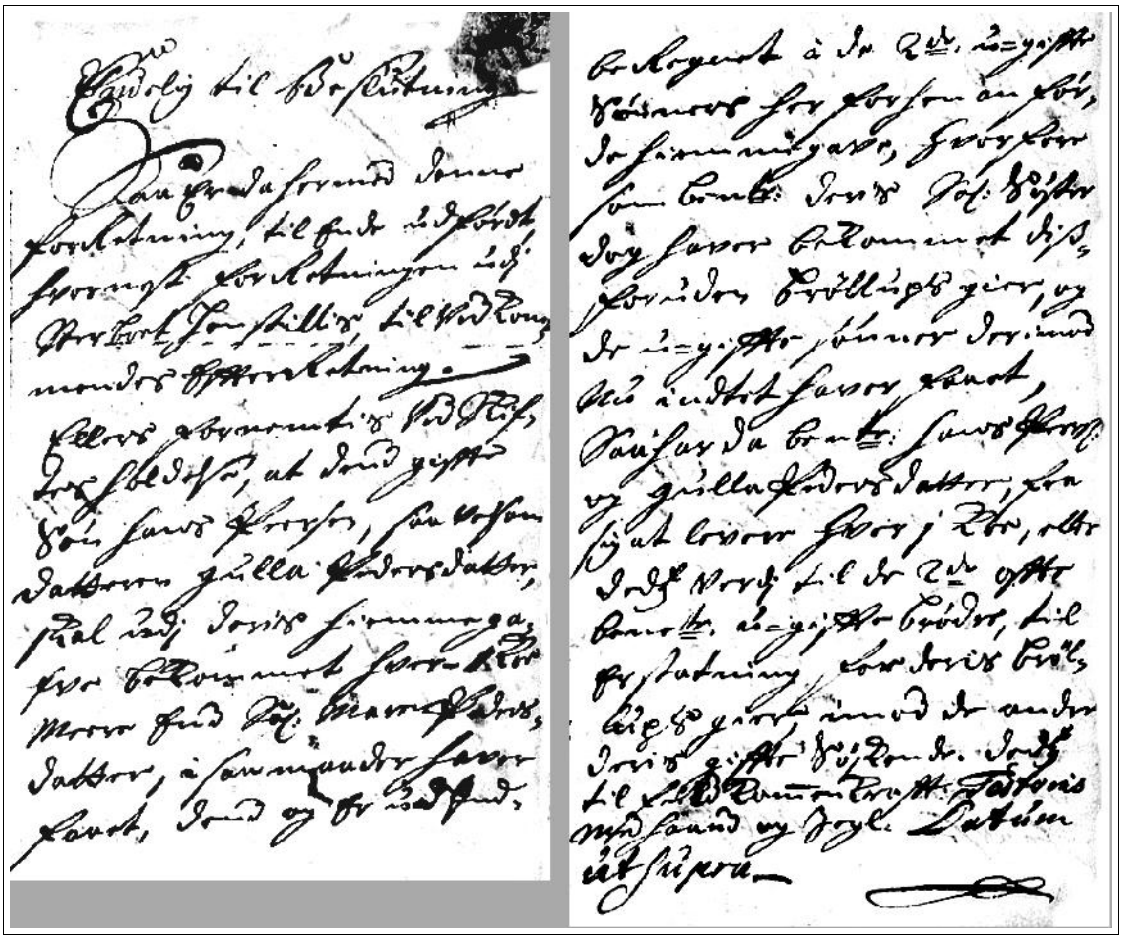

Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 113.

«Endelig til Beslutning.

Saa Er da hermed denne forRetning, til Ende udført hvornest forRetningen udj sterboet henstillis til Vedkommendes Efterretning.

Ellers fornemtis ved Skiftesholdelse, at dend gifte Søn Hans Peersen, som voxen datteren Gulla Pedersdatter, skal udj deris Hiemmegafve bekommet hver 1 Koe meere End Sal: Maren Pedersdatter i saa maade haver faaet, dend og Er ud..nd beRegnet á de 2de u-gifte Sønners her forhen anførde Hiemmegave, Hvorfor som Bemelte deris Sal: Søster

dog haver bekommet disforuden Brøllups Gieve, og de u-gifte sønner derimod nu indtet haver faaet,

Saa har da bemelte Hans Peerß: og Gulda Pedersdatter, fra sig at levere hver 1 Koe, eller dets verdj til de 2de .ste bemelte u-gifte Brøder, til Erstatning for deris Brøllups gieve imod de andre deris gifte Søskende.

Dend til fuldkommen Kraft: Tasteris med Hand og Segl.

Datum ut Supra –».

Om Selnes i Balsfjord av Alvin Andreassen (Yggdrasil nr. 4/2007):

«Selnes-grenda ligger ytterst i fjorden og på nordsiden (egentlig østsiden) av Balsfjorden. Som vi vet, kom bosetningen i selve Balsfjorden noe seint, mens grendene Balsnes og Selnes ytterst i fjorden ble tidligere ryddet.

I eldre tider kan man se gården Ravnefiord (Raffnefiord og lignende) bli nevnt. Vi ser også at det blir nevnt Ravnefiord med Berg og omvendt. Grensene for denne gården virker for oss i dag noe diffuse. Men gården omfattet dagens Berg og innover, Løksletta og Kristofferjorda. Indre delen av dagens Ramfjord var ubebodd lenge, og var kanskje et slags ingen manns land. Men det merkelige for oss er at også Selnes hørte til Ravnefiord i eldre tider. Gården med Berg, ytre delen av Ramfjorden og Selnes hørte til det Benefiserte gods. Det hadde altså tilhørt Kirken, og ble fortsatt forvaltet av Kirken. Disse gårdene som hadde tilhørt Kirken, ble skyldlagt meget langt tilbake i tiden, og i hvert fall før Reformasjonen i 1536, men oftest før Svartedauen.

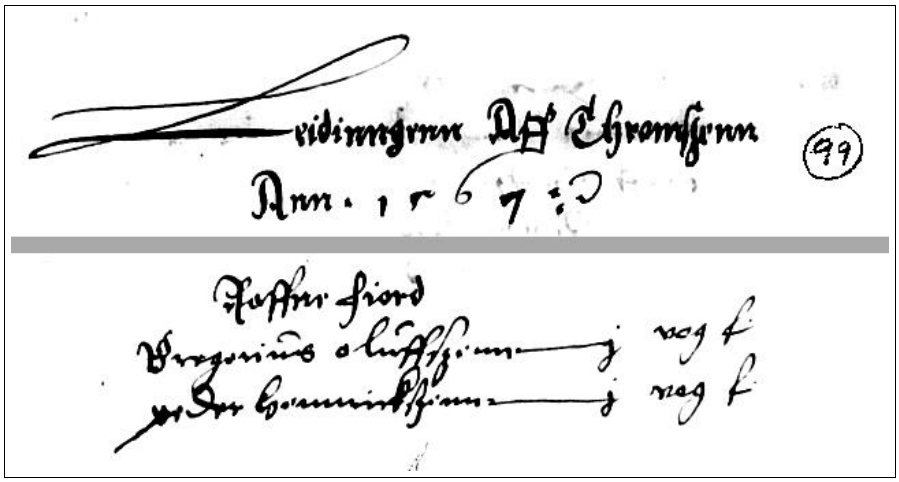

Leidang i Thromssenn 1567 (Regnskaper og jordebøker eldre enn 1570, regnskap for de nordlandske lenene og Finnmark 1566-67, eske 16, legg 2, litra 1, folio 99).

I Leidinngen for Thromsen 1566/67 nevnes Raffnefiord. Gården ble da bebodd av Gregorius Oluffson og Peder Henrichson. Man vil nå gjerne tro at disse bodde i området av Berg. Så kommer mange år da vi faktisk ikke vet hvem som bodde på plassene, i hvert fall var det ingen som var leilending. Vi vet at gården hadde en skyld av 4 pund. Av det hadde Berg med området rundt en skyld på 3 pund (1 våg = 72 mark), og Selnes en skyld av 1 pund (24 mark). Og av det hadde indre Selnes en skyld på ½ pund (12 mark) og ytre Selnes (senere også kalt Stornes) en skyld på ½ pund.

I 1726 var det en grensetvist når det gjaldt utmarka og beiterett mellom indre og ytre Selnes. I vitneprovet til Henrich Andersen på Balsnes får vi god kjennskap til den første faste bosetningen på Selnes. Denne Henrik satt som bygselmann på ytre halvdelen av Balsnes i tiden 1687 til 1724. Henrik hadde overtatt bygselen etter sin svigerfar Rasmus Aslachsen, og Henrik ble selv etterfulgt av sin svigersønn Christopher Nielsen. Og det var nok Henriks svigerbror Olle Rasmussen som i sin tid hadde overtatt bygselen av indre Selnes. Så Henrik burde ha godt greie på forholdene på Selnes.

Henrik kunne berette at det var gamle Anders Svendsen som var den første som "'her paa den inder Part nedsatte sig at rødde". Og videre at: "han satt der en temmelig Tiid, og siden fløtte sig herfra og utsto sin Rødningsrett til en Bondemand ved navn Jens Olsen, og var den første Bomand som her bebodde". Tilsvarende var det unge Anders Svendsen som nedsatte seg på ytre Selnes. Man oppfatter disse to Anders Svendsen som brødre, og de må ha vært samer. Senere må disse to brødrene ha flyttet ut til Berg (Rafnefjord).»

Koppskatten fra 1645 viser for Raunefiord:

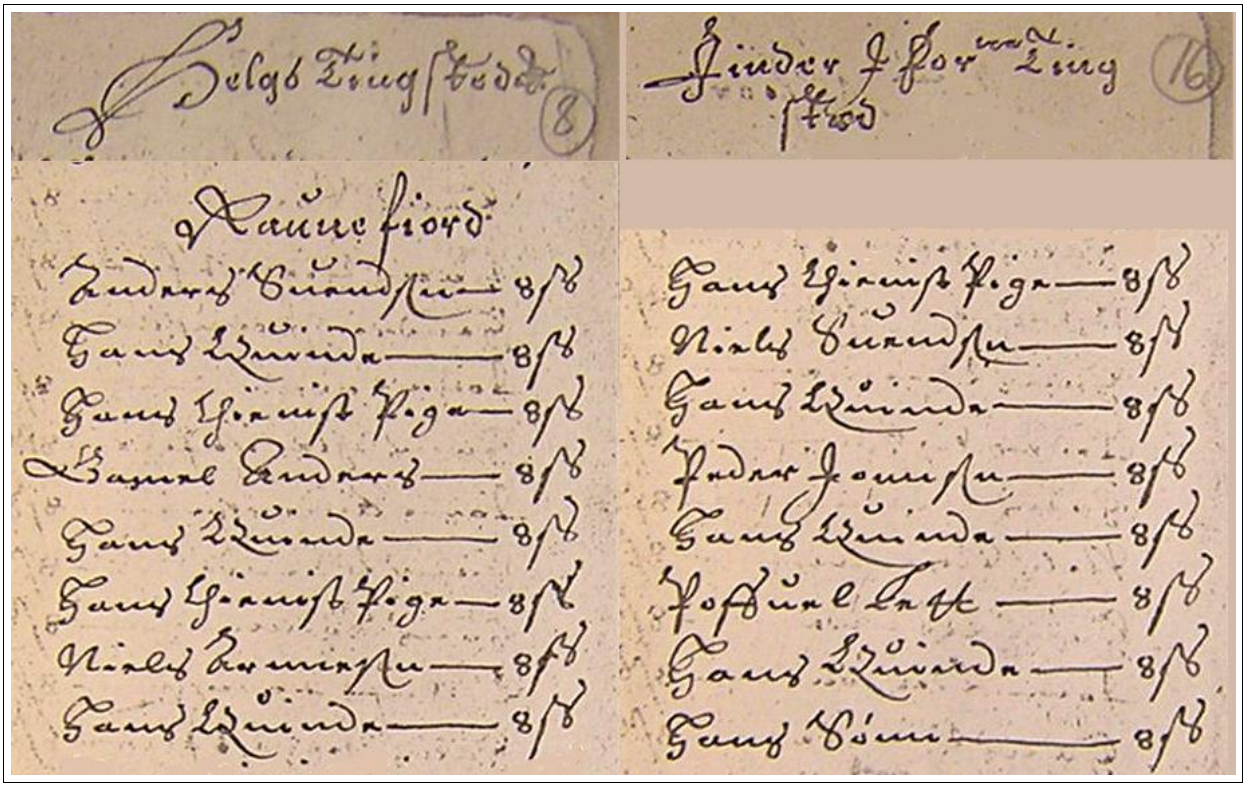

Koppskatten i 1645, Nordlandenes len, Trroms fogderi, Helgø Tingstedt, folio 32.

«Helgø Tingstedt.
....
Finder J For:ne Tingsted
....
Raunefiord
Anders Suendßen - 8 sk.
Hans Quinde - 8 sk.
Hans Thienist Pige - 8 sk.
Gamel Anders: - 8 sk.
Hans Quinde - 8 sk.
Hans Thienist Pige - 8 sk.
Niels Arnneßen - 8 sk.
Hans Quinde - 8 sk.
Hans Thienist Pige - 8 sk.
Niels Suendßen - 8 sk.
Hans Quinde - 8 sk.
Peder Jonnßen - 8 sk.
Hans Quinde - 8 sk.
Poffuel Lett - 8 sk.
Hans Quinde - 8 sk.
Hans Sønn - 8 sk.»

Selnes nevnes merkelig nok ikke i 1661 eller 1666.

«Genneral Jordebog Ofuer Tromsøe Fogderi» i 1667 viser for «Helgøe Tingsted»:
«Rafnefiord med yttre Selnes och Indre Selnes - 4 Pd. [1 våg = 3 bismerpund (Pd.) = 72 bismermerker].
Unge Anders Svendsen.
Landschyld: 1 Pd.
Leeding: ½ W.
Ostetiende: 10 Mark.
Føder:
Kiør: 3.
Smaller: 14.
Hafr fornøden Brendefang, och ellers ingen anden tilfelde.
Sven Poulsen.
Landschyld: ½ Pd.
Leeding: ½ W.
Ostetiende: 5 Mark.
Føder:
Kiør: 1.

Smaller: 9.
Gamle Anders.
Landschyld: 1 W.
Leeding: ½ W.
Ostetiende: 11 Mark.
Føder:
Kiør: 4.
Smaller: 9.
Jens Ollufsen.
Landschyld: ½ W.
Leeding: ½ W.
Ostetiende: 11 Mark.
Føder:
Kiør: 4.
Smaller: 9.
Niels Arensen.
Landschyld: 1 W.
Leeding: ½ W.
Ostetiende: 9 Mark.
Føder:
Kiør: 3.
Smaller: 6».

Om dette er rett, må Joen Paulsen i 1667 ha sittet på den ytre halvdelen av Selnes, men straks deretter ha flyttet ut til Berg. For fra 1670 satt Jens Olsen på hele gården Selnes, og han bodde på den indre delen.[411]

(Barn VI:54)

Gift med neste ane.

Barn:

Golla Pedersdatter Berg. Født omkring 1665. Død 1756 på Berg, Rafnefjord, Tromsøysund (TR). Begravet 29.08.1756 i Tromsøysund (TR).[412] (Se VI:54).

VII:108 mm fm fm m

Anne Olsdatter Berg. Levde 1663. Levde 1717 på Berg, Rafnefjord, Tromsøysund (TR).

Anne og Peder hadde følgende barn (minst):
Ca. 1678: Hans, overtok gården, gift med Christense Kielsdatter.
Ca. 1687: Anders, ugift i 1717.
Ca. 1691: Olle, ugift i 1717.
Golla, gift med Hans Peersen, på gården i 1717.
Mari, gift med Hemming Jonsen Kaldsletten, død før 1717.

(Barn VI:54)

Gift med forrige ane.

VII:109 mm fm mf f

Bendt Olsen Findnes Nordre. Festebonde, fisker. Født omkring 1638. Levde 1676 på Findnes Nordre, Tromsøysund (TR). Død omkring 1713 på Findnes Nordre, Tromsøysund (TR).

Vi vet ikke hvor Dorte og Bendt kom fra, men fra 1676 betalte Bendt skatt av en tredjedel av Findnes som ligger på Kvaløya i Sandnesundet.

Manntallet 27.06.1666 viser for «Heldøens Tingsted»:

411 Leidang i Thromssenn 1567 (Regnskaper og jordebøker eldre enn 1570, regnskap for de nordlandske lenene og Finnmark 1566-67, eske 16, legg 2, litra 1, folio 99). Koppskatten i 1645, Nordlandenes len, Trroms fogderi, Helgø Tingstedt, folio 32. Landkommisjonens Jordebog fra 1667, Troms fogderie, Helgøe Tingsted, folio 21b. Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, folio 176. Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, Fogderegnskap 1711-12 - Ekstraskatter, hovedmanntall - 20-21 Sko- og folkelønnsskatt 1711 - Bilde 122. Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 4, 1713-1750, folio 110-113. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 78.

412 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Begravelser med de afdødis Navne og Alder», folio 171.

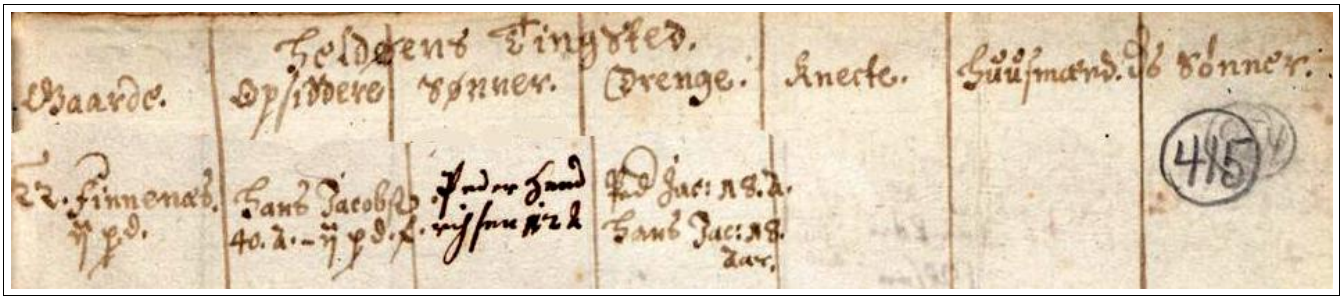

Manntallet i 1664-66, 37.3 Prestenes manntall i 1666, Tromsø prosti, Tromsø prestegjeld, Tromsø sogn, folio 415.

«Gaarde:
22. Finnenæs – 2 Pd.
Opsidere:
Hans Jacobsen – 40 Aar – 2 Pd. f[isk].
Sønner:
Peder Hendrichsen – 12 Aar.
Drenge:
Ped. Jac: – 18 Aar.
Hans Jac: – 18 Aar».

«Genneral Jordebog Ofuer Tromsøe Fogderi» i 1667 viser for «Helgøe Tingsted»:
«Findnæs med Ribberbye – 1 W. [1 våg = 3 bismerpund (Pd.) = 72 bismermerker].
Hans Jacobsen.
Landschyld: 1 W.
Leeding: ½ W.
Ostetiende: 12 Mark.
Føder:
Kiør: 6.
Smaller: 12.
Heste: 1.
Lidet Brendefang och ellers ingenn Anden herlighed».

Nord-Findnes ligger på Kvaløya i Sandnesundet.

Frem til 1723 skilles det ikke mellom Nordre og Søndre Findnes. Når Johanna Rynildsdatter – gift første gang med Hans Andersen som var bruker på Findnes fra 1796 – dør i 1756, oppgis det at hun bor på «Søre Findnes». Det er derfor grunn til å tro at Bendt bodde på den del av gården som senere ble Nordre Findnes.

O. Rygh skriver om Findnes i «Norske Gaardnavne»:
Gård nr. 73, 74. Finnes søndre og nordre. Findsnes med Riberbye i 1723.
«Om det 1723 anførte Riberbye kan jeg ingen Oplysning give; jfr. dog Helgø GN. 15.
1ste Led er formodentlig Folkenavnet Fin. Af at Finland, Finnes og Finvik ligger i en Række langs Sandsundet (mellem Kvaløen og Tromsøen), tør man vist ikke slutte til et gammelt Fjordnavn paa dette Sund af en Stamme Finn-; jfr. Lenviken GN. 44».

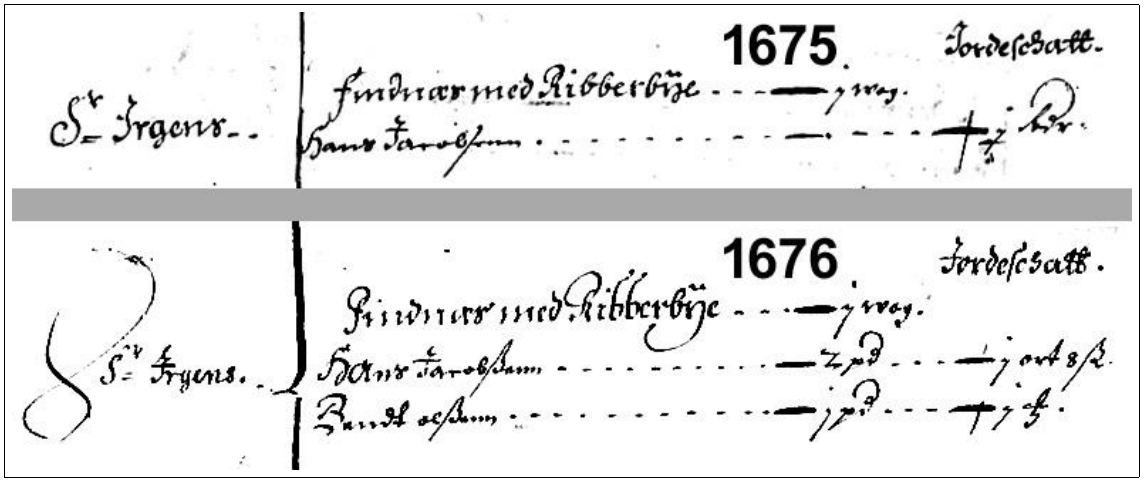

Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: WW Leilendingskatt 1675, bilde 176 + Troms: BH Leilendingskatt 1676, bilde 181, begge upaginert.

«Findnæs med Ribberbye» – «Sr. Jrgens» – hadde i 1675 og 1676 en samlet skyld på 1 våg fisk.

I 1675 satt fortsatt eieren fra manntallet i 1666 – Hans Jacobsenn – med hele skylda.
I 1676 hadde Bendt overtatt 1 pund skyld. Han betalte 1 ort 8 ß i skatt.

Manntallet fra 1702 viser for Findnes:
«Mandtal ofuer aldt det Mandskab Som I Tromsoe fougderie er og findissz Anno 1702.
.....
Endog findes Effter Skrefne Udj Helgøe Tingsted og Hører til Tromsøe Sogn og Menighed:
....».

Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, Tromsø sogn, folio 175.

«Opsidernis eller Leylend: Stand og Vilkår:
Slet tilstand. Dog Crediteret fra Bergen.
Gaardernis eller pladsernis Nafne:
Findnes med Riberbye.
Opsidernis eller Leyl: Nafne – Deris Alder:
Hans Anderß: – 43.
Sønnernis Nafne – Deris Alder:
Anders Hanß: – 5.
Tieniste Karle og Drengis Nafne – Deris Alder:
Erich Nielß: født i Bergen – 19.
Petter Olß: og fra Bergen – 12.
Fostersøn Morten Christenß: – 4.
Opsidernes eller Leil: Nafne – Deris Alder::
Bendt Olsen – 64.
Sønnernis Nafne – Deris Alder:
Søren Bentß: – 24.

Suend Bentß: – 21.
Hans Bentß: – 10.
Drengis Nafne
Fostersøn: Anders Sørenß: – 3.»

Bendt var lagrettsmann ved sommertinget for Helgøy tingsted avholdt i Langesund 25.06.1707:

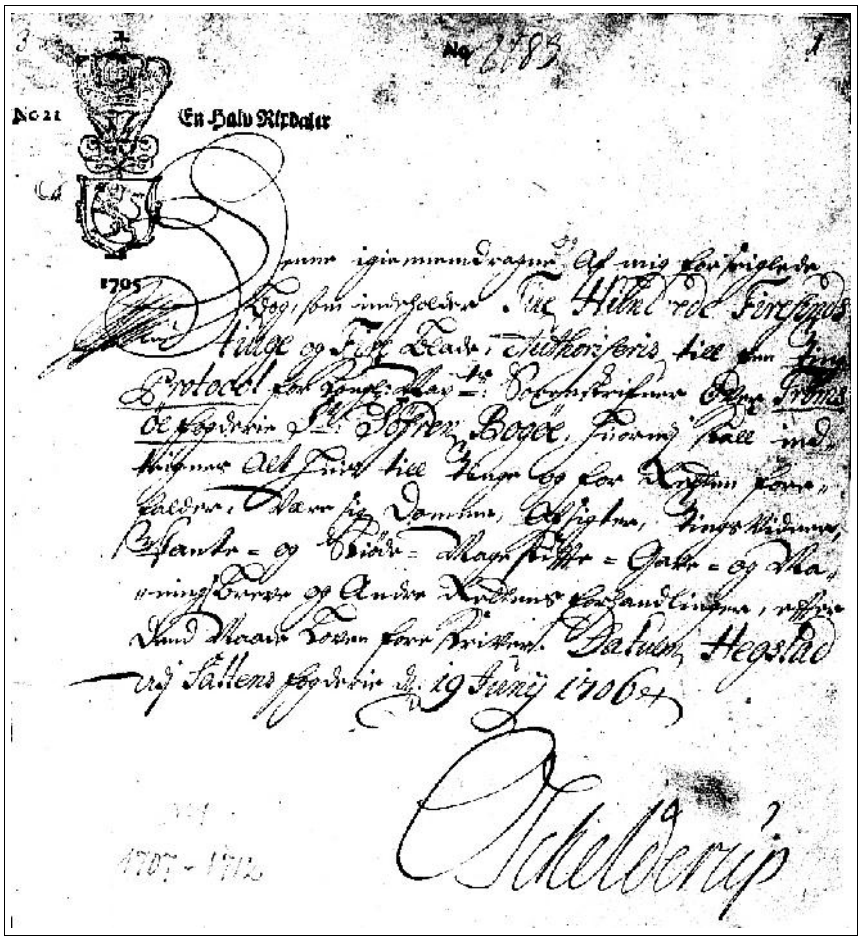

Tingbok Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 1a – Forsiden i den eldste tingboken fra Saltens fogderi.

«Denne igiennemdragne Af mig forseiglede Bog, som indeholder Fire Hundrede Firesinds tiuge og Fire blade, Authoriseris till Enn Ting Protokol for Kongl: May'ts: Sorenskrifvere Over Tromsøe Fogderie. Sr: Søhren Bogøe, huorudj skall indteignes Alt huis till Tinge og for Retten forefalder, Være sig Domme Afsigter, Tingsvidner, Pante = og Skiøde = Mage skifte = Gave = og Maningsbreve og Andre Rettens forhandlinger, efter dend Maade Loven foreskriver.

Datum, Hegstad udi Saltens Fogderie d: 19 Juny 1706.
O. Schelderup».

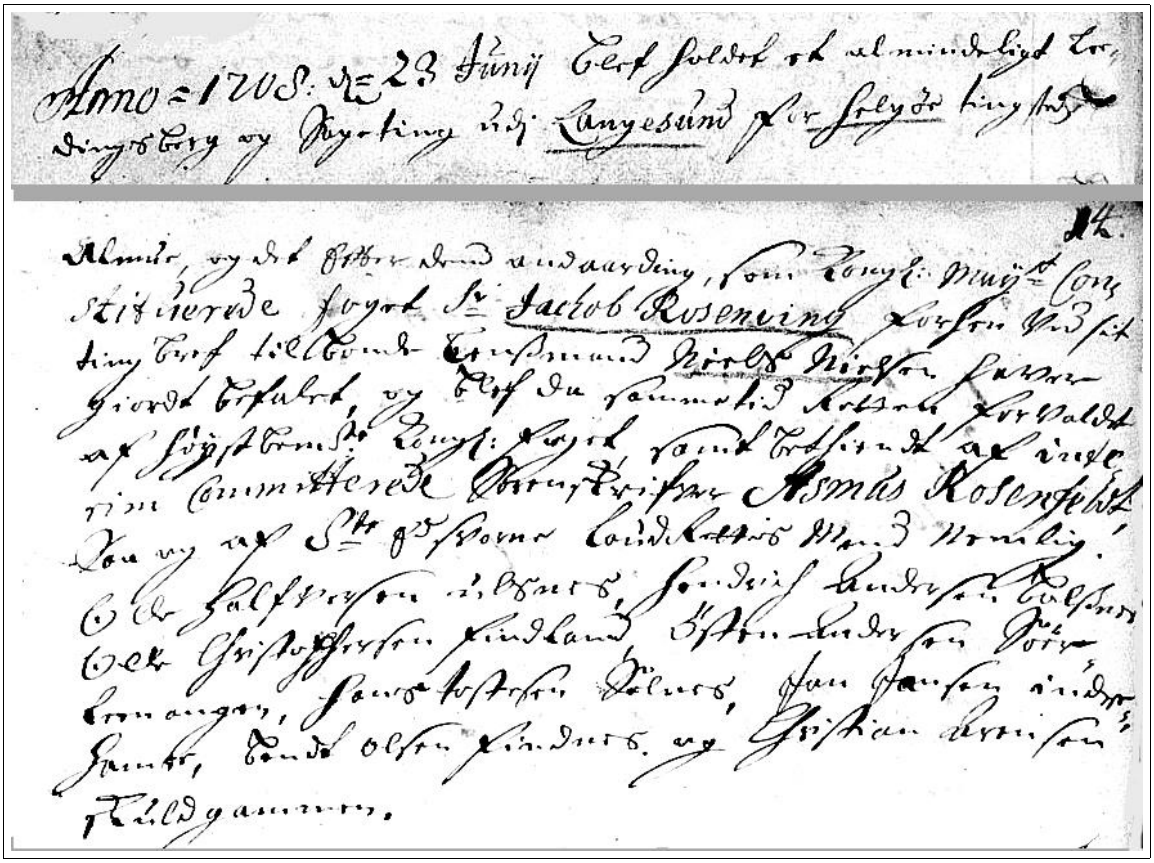

Tingbok Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgøe tingsted, sommertinget i 1708, folio 13b-14a.

«Anno = 1707 d: 25 Junj blef holdet almindelig ledingsberg og Sage ting udj Langesun for Heldøe tingstedz almue, Efter dend andordning, som Kongl: May'ts Foged Sr: Jørgen Jørgensen Aarhuus. for herved sit tingbref til Bondelensmanden Niels Niels: Lemming, haver giort befalet, og blef da samme tid Retten forvaltet og bethiendt af Høyst bemelte Kongl: Foget, sampt interims Sorenskrifver Asmus Rosenfeldt, Med Effter Skrifne Edsvorne laudRettismend, Andfind Lars: Baarsette, hendrich Anders: Balsnes, Bendt ols: findnes, Ejlert Moses: Søerskar, olle Christophers: findland, Lars hans: skaarøen, Reindholdt Gudtormsen Sletnes, og Ifver haages: Sandvær.»

Han var også lagrettsmann i 1708 og 1710.

På sommertingene i 1708 og 1709 hadde Bendt ansvar for å veie tienden på fru Irgens part.

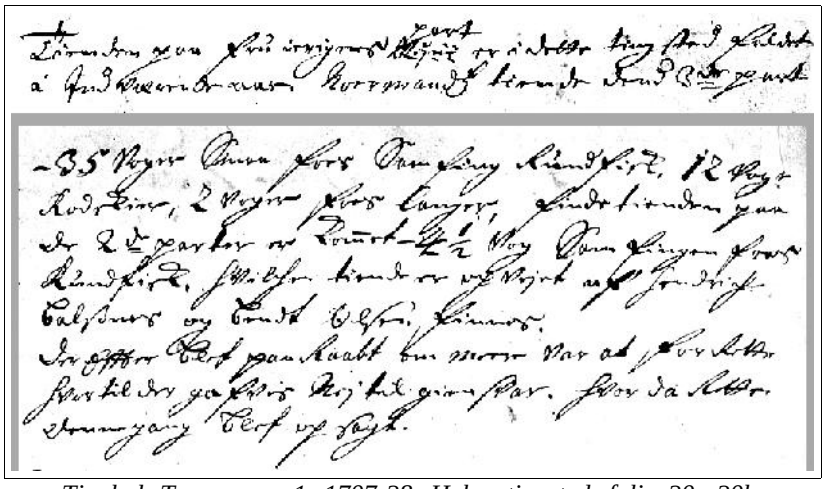

Tingbok Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 20a-20b.

1708: «Tienden paa fru irigens part er i dette tingsted faldet i Indværende aar. Noermandtz tiende dend 3de part – 35 voger Smaa foes Samfing Rundfisk, 12 vogr: Rodskier, 2 voger foes langer, findetienden paa de 2de parter er kommet – 4½ vog Som fingen foes Rundfisk, hvilchen tiende er opvejet af hendrich balsnes og bendt Olsen finnes.»

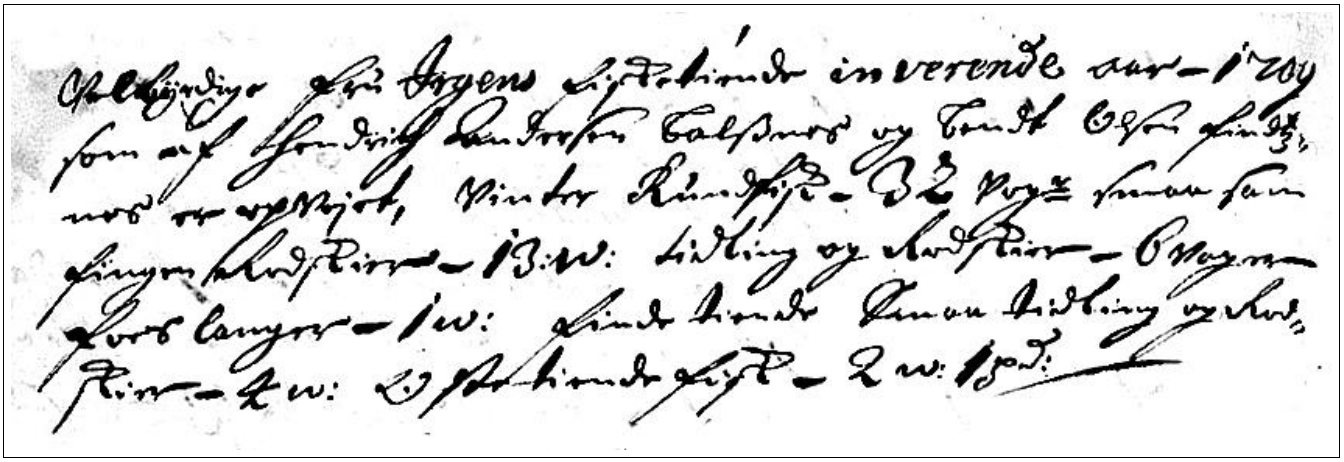

Tingbok Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 33b-34a.

1709: «Velbyrdige fru Irgens fisketiende inverende aar – 1709 som af hendrich Andersen balsnes og bendt Olsen findtznes er opvejet, vinter Rundfisk – 32 vog'r smaa samfingen Rodskier – 13 w: tidling og Rodskier – 6 voger foes langer – 1 w: findetiende Smaa tidling og Rodskier – 4 w: Ostetiende fisk – 2 w: 1 pd:»

«Skoskatten» 1711 er en vanlig betegnelse på en engangsskatt i 1711 på skotøy, parykker, fontanger, karosser, chaiser og karjoler, samt på tjenestefolks lønn, påbudt i forordning 21.02.1711.

Enkelte grupper var fritatt eller utelatt, blant annet husmenn som var utskrevne soldater og deres familier, spedbarn og personer uten fast bopel.

Satsen var 3 skilling per skopar. Det ble sannsynligvis ikke foretatt reell telling av skotøy, men beregnet for eksempel to par per person i gårdbrukerfamilie og ett par per person i husmannsfamilier og liknende.

Av tjenestefolks årslønn skulle 1/6 gis i skatt. Husbonden skulle innbetale dette og trekke tilsvarende fra tjenerlønnen.

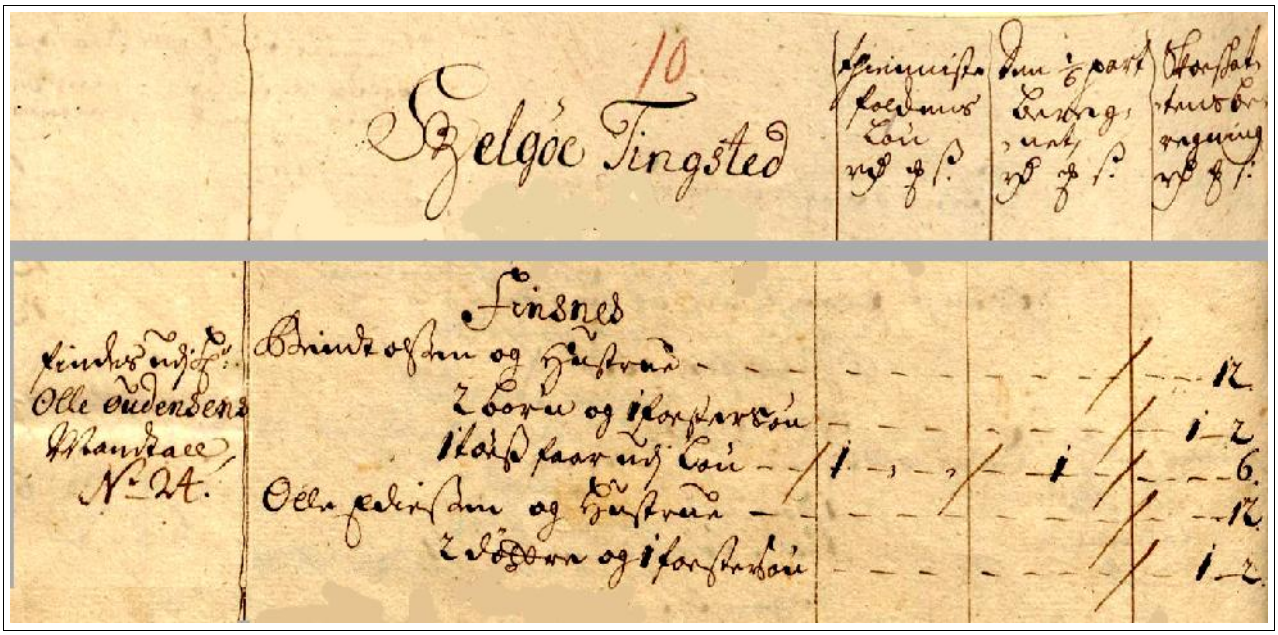

Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, Fogderegnskap 1711-12 - Ekstraskatter, hovedmanntall - 20-21 Sko- og folkelønnsskatt 1711 - Bilde 119.

«Helgøe Tingsted
Finsnes
Bendt Olßen og Hustrue
2 Børn og 1 Foestersøn
1 Tøeß faar udj Løn 1 dr.
Olle Edießen og Hustrue
2 Døttre og 1 Foestersøn.».

Skifte etter Bendt og Dorte ble avholdt 23.05.1713:»

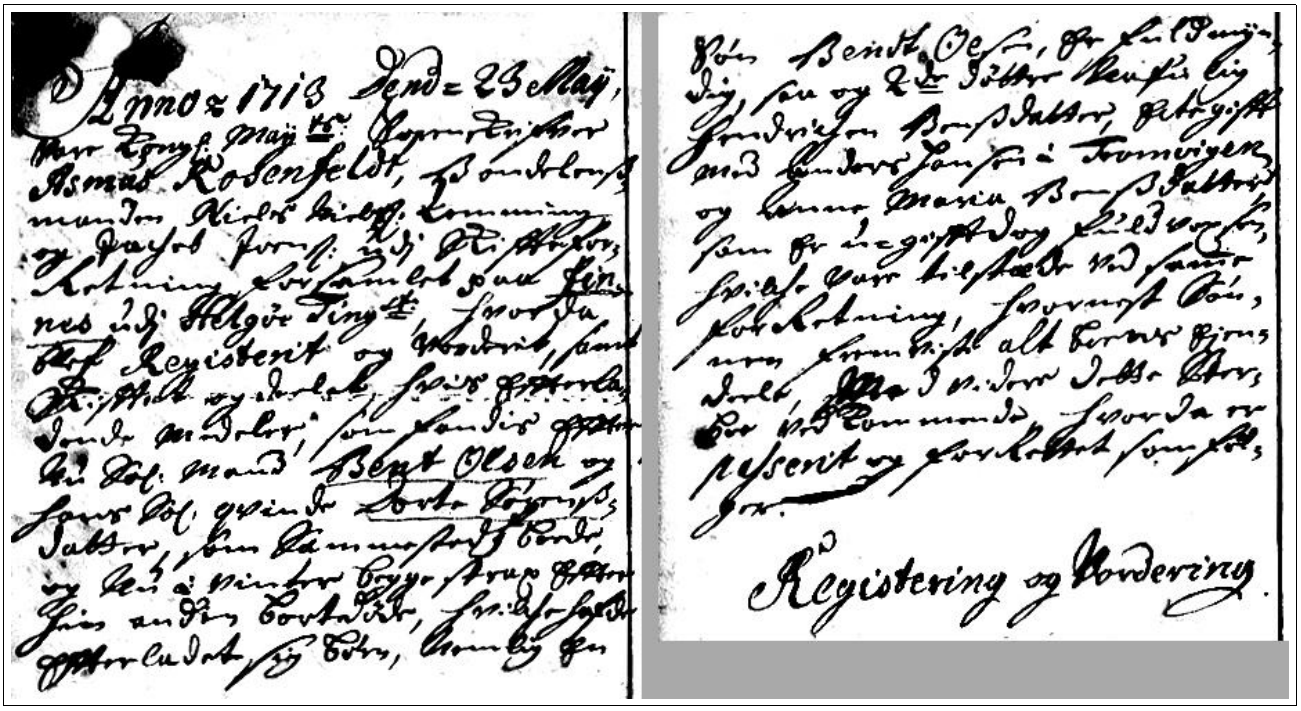

Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 6.

«Anno 1713 dend 23 May, vare Kongl. May.ts. Sorenskrifer Asmus Rosenfeldt, Bondelensmanden Niels Niels: Lemming og .achet Joens: udj SkifteforRetning forsamlet paa Finnes udj Helgøe Tingst: hvor da blef Registrerit og vurderit, Samt Skiftet og deelet, hvis Efterladende medeler, som fandis efter Nu Sal: Mand Bent Olsen og hans Sal: qvinde Dorte Sørensdatter, som sammesteds boede, og Nu i vinter begge strax efter hin anden bortdøde, hvilche hafde efterladet Sig Børn, Nemlig

En Søn, Bendt Olsen [feilskrift for Hans Bendtsen!], Er fuldmyndig,
saa og 2de døtrer Nemlig

Hendrichen Bensdatter, Ectegift med Anders Hansen i Tromvigen og

Anne Maria Bensdatter som er ugift dog fuldvoxsen

hvilche var tilstæde vid Samme forRetning, hvornest Sønnen fremviste alt Boens Ejendeele, Med viden dette sterboe vedkommende

Hvorda er pahserit og forRettet som følger:

Registering og vordering.

....»

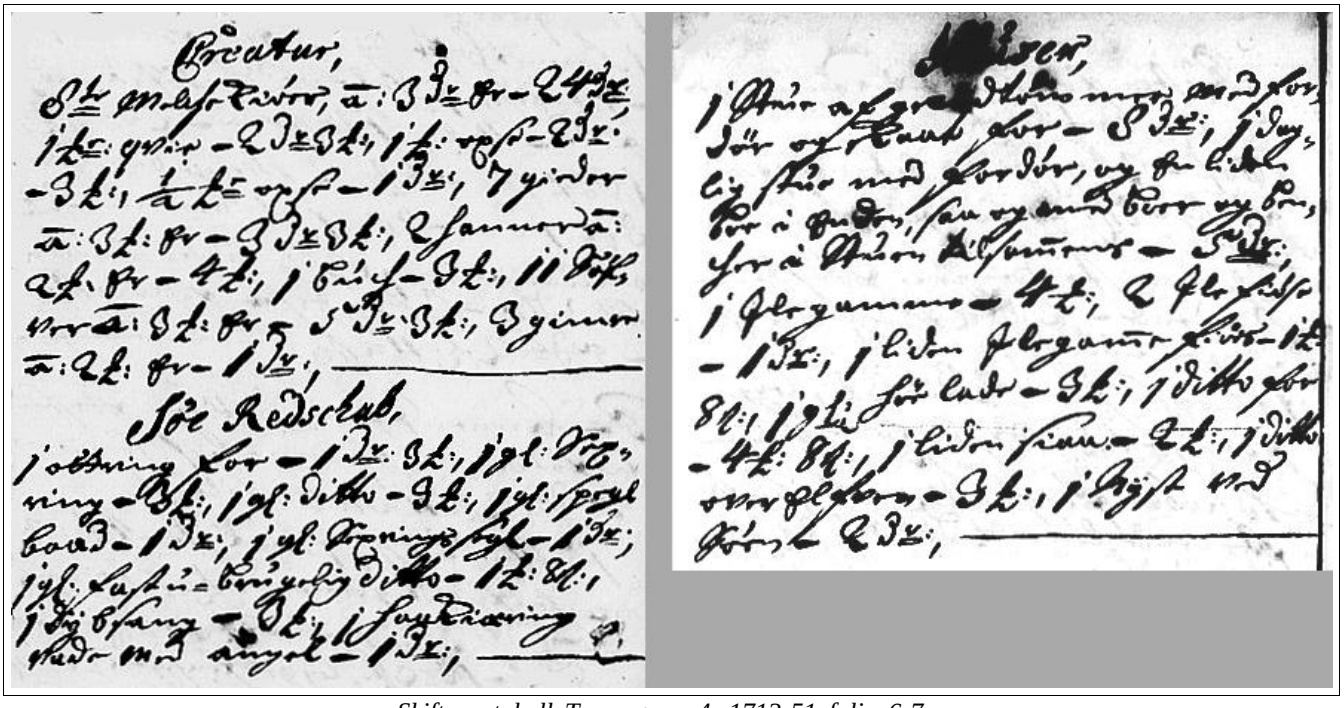

Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 6-7.

«Creatur.

8te Melche Kiører á 3 Dr. Er 24 Dr.

1te Gris - 2 Dr. 3 mark.

1te Oxse - 2 Dr. 3 mark.
1te Oxse - 1 Dr.
7 Gieder á 3 mark Er 3 Dr. 3 mark.
2 Hanner á 2 mark Er 4 mark.
1 Buch - 3 mark.
11 Søfwer á 3 mark Er 5 Dr. 3 mark.
3 Gi.re á 2 mark Er 1 Dr.

Søe-Redschab.

1 ottring for 1 Dr 3 mark.
1 gl: Sexring - 3 mark.
1 gl: Ditto - 3 mark.
1 gl: Speglbaad - 1 Dr.
1 gl: Sexrings Segl - 1 Dr.
1 gl: fast u-brugelig Ditto - 1 mark 8 skilling.
1 Dybfang - 3 mark.
1 Haakiæring Rude med Angel - 1 Dr.

Huuser.

1 Stue af Grand Tømmer med Fordør og Kart for 8 Dr.
1 Dagligstue med Fordør og En liden Boe i Enden, saa og med Boer og Bencher i Stuen tilsammen 5 Dr.
1 Ødegamme - 4 mark.
2 Jle Fidse(?) - 1 Dr.
1 liden Jlegamme Fiøs - 1 mark 8 skilling.
1 gl: Søelade - 3 mark.
1 Ditto for 4 mark 8 skilling.
1 liden Finn - 2 mark.
1 Ditto over Elfven - 3 mark.
1 Nyst ved Søen - 2 Dr.

....»

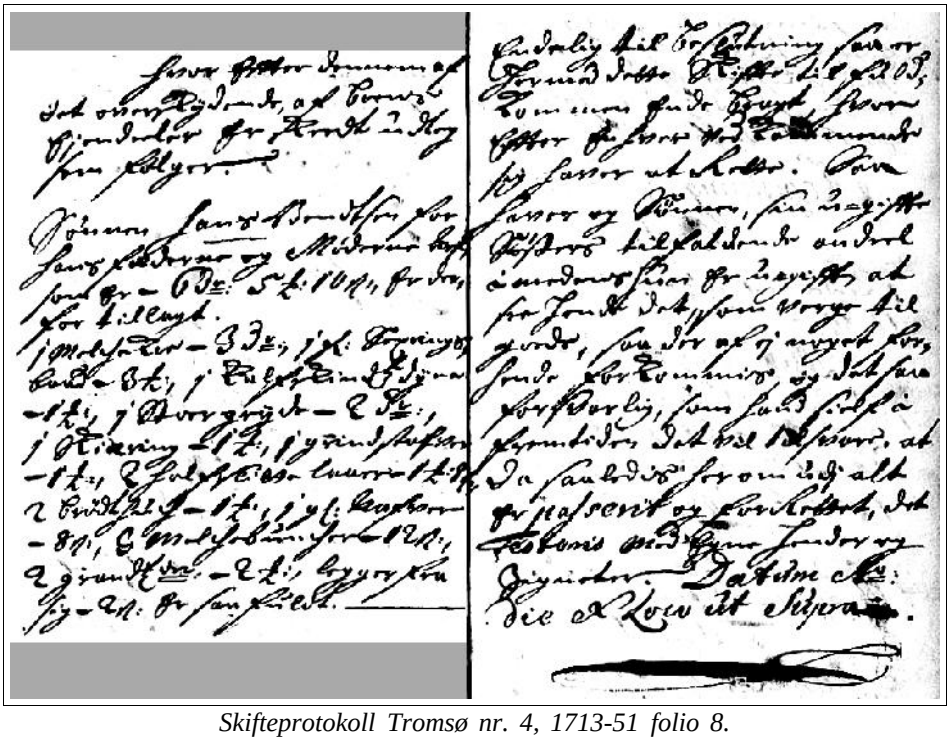

Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 8.

«Hvor Effter dennem af det overskydende, af Boens Ejendeeler Er K..dt udleg som følger,
Sønnen Hans Bendtsen for hans Fæderne og Møderne Arf som Er – 6 Dr: 5 ort 10 ß:, Er derfor tillagt.
1 MelcheKoe – 3 dr:,
....
legger fra Sig – 2 ß: Er saa fuldt –

Endelig til Beslutning haver Hermed dette Skifte til fuldkommen Ende Bragt, hvor effter Enhver vedkommende Sig haver at Rette. Saa haver og Sønner, sin U=giftte Søsters tilfaldende andeel i medens Hun Er u=giftt, at ... Hende det, som verge til goede, saa deraf ej noget forhende forkommis, og det saa forsvarlig, som hand Sielf i fremtiden det vil tilsvare, at da saaledis herom udj alt Er passerit og ForRettet, det Testeris med Egne Hender og Signeter.
Datum Ao: Die et Loco ut Supra.»[413]

413 Manntallet i 1663-66, Prestenes Manntall: 36III.1 Tromsø Prestegjeld, folio 415. Landkommisjonens Jordebog fra 1667, Troms fogderie, Helgøe Tingsted, folio 12a. Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, folio 175. Tingbok

(Barn VI:55)

Gift med neste ane.

Barn:

Hans Bendtsen Findnes Nordre. Født omkring 1692 på Findnes Nordre, Tromsøysund (TR). Død omkring 1752 på Findnes Nordre, Tromsøysund (TR). (Se VI:55).

VII:110 mm fm mf m

Dorte Sørensdatter Findnes Nordre. Levde 1660. Levde 1676 på Findnes Nordre, Tromsøysund (TR). Død omkring 1713 på Findnes Nordre, Tromsøysund (TR).

Vi vet ikke hvor Dorte kom fra.

Berndt og Dorte hadde følgende barn (minst):
Ca. 1677: Søren, død før 1713.
Henricha, gift med Anders Hansen Tromvigen.
Anne Maria, voksen, men ugift i 1713.
Ca. 1680: Suend, død før 1713.
Ca. 1691: Hans, gift med Doreth Jensdatter Ebeltoft.

Ifølge skiftet etter Bendt og Dorothea døde de vinteren 1712-13.[414]

(Barn VI:55)

Gift med forrige ane.

VII:111 mm fm mm f

Jens Willumsen Ebeltoft. Klokker, postfører. Født omkring 1668 i Ebeltoft (Randers amt, DK). Flyttet mellom 1696 og 1702 til Langnes Søndre, Tromsøysund (TR). Levde 1725 på Langnes Søndre, Tromsøysund (TR). Død før 1730 på Langnes Søndre, Tromsøysund (TR).

Jens ble født omkring 1668 i Ebeltoft i Randers amt i Danmark som sønn til Willum Sørensen og Dorthe Pedersdatter.

Han kom nordover før 1702, og han og Dorothea bosatte seg på Sør-Langnes.

Jens var klokker i kirken, og i tillegg til dette var han postfører, dvs. han førte posten mellom Tromsøya og Andsnes.

Fogderegnskapet fra 1696 – som er det siste tilgjengelige regnskapet før 1702 – viser at Jens enda ikke hadde kommet til Langnes.

Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, fogderegnskap 1694-96 - A Jordebokl Troms 1696 - Helgøe tingsted - Bilde 322.

«Søer Langenes 1 Wog: [fisk]
Jacob Klocker – Skatt 2 ort
[Bygseleier:] Tromsøe Prestebols og Kierckens goedz tillige Deele».

Manntallet for 1702 viser:
«Endog findes Effterskrefne Udj Helgøe Tingsted og hører til Tromsøe Sogn og Menighed:
...»

for Tromsø, nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 1a, 13b-14a, 20a-20b og 33b34a (Justisprotokoll Helgøy tingsted 1707 - folio 5, 1708 - folio 24-25 og 1709 - folio 63-64, transkribert av Nord-Troms Museum). Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, Fogderegnskap 1711-12 - Ekstraskatter, hovedmanntall - 20-21 Sko- og folkelønnsskatt 1711 - Bilde 119. Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 4, 1713-1750, folio 6. Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre.

414 Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 4, 1713-1750, folio 6. Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre.

Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, Tromsø sogn, folio 177.

Opsidernis eller Leylend Stand og Vilkor:
Klocher.
Gaardernis eller pladsernis Nafne:
Sør Langenes.
Opsidernes eller Leilend: Navne: – Deris Alder:
Jens Willums: – 34.
Sønnernis Nafne: – Deris Alder:
Willum Jens: – 1.
Drengis Nafne: - Deris Alder:
Lars Olsen – 30».

«Skoskatten» 1711 er en vanlig betegnelse på en engangsskatt i 1711 på skotøy, parykker, fontanger, karosser, chaiser og karjoler, samt på tjenestefolks lønn, påbudt i forordning 21.02.1711.

Enkelte grupper var fritatt eller utelatt, blant annet husmenn som var utskrevne soldater og deres familier, spedbarn og personer uten fast bopel.

Satsen var 3 skilling per skopar. Det ble sannsynligvis ikke foretatt reell telling av skotøy, men beregnet for eksempel to par per person i gårdbrukerfamilie og ett par per person i husmannsfamilier og liknende.

Av tjenestefolks årslønn skulle 1/6 gis i skatt. Husbonden skulle innbetale dette og trekke tilsvarende fra tjenerlønnen.

Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, Fogderegnskap 1711-12 - Ekstraskatter, hovedmanntall - 20-21 Sko- og folkelønnsskatt 1711 - Bilde 122.

«Helgøe Tingsted
Søer Langenes
Jens Willumsønn Klocker og Hustrue».

Langnes ligger på Tromsøya ved Sandnessundet

O. Rygh skriver om Langnes i «Norske Gaardnavne»:

Langnes skrives Langenes i 1567 og 1610, Lanngnes i 1614 og Søer Langenes i 1723. Langanes betyr «Det lange neset».

«Det i 1723 nævnte Sweschouven maa svare til et gammelt Sviðuskógr, af sviða f., Brænden, ogsaa om et Sted, som er ryddet ved Brænden (Indl. S. 80). Det var tidligere paa mange Steder Skik at afsvide Skovstykker og saa i dem nogle Aar og derefter igjen lade Skoven voxe til.»

Sør-Langnes var degnebol ifølge manntallet i 1666:

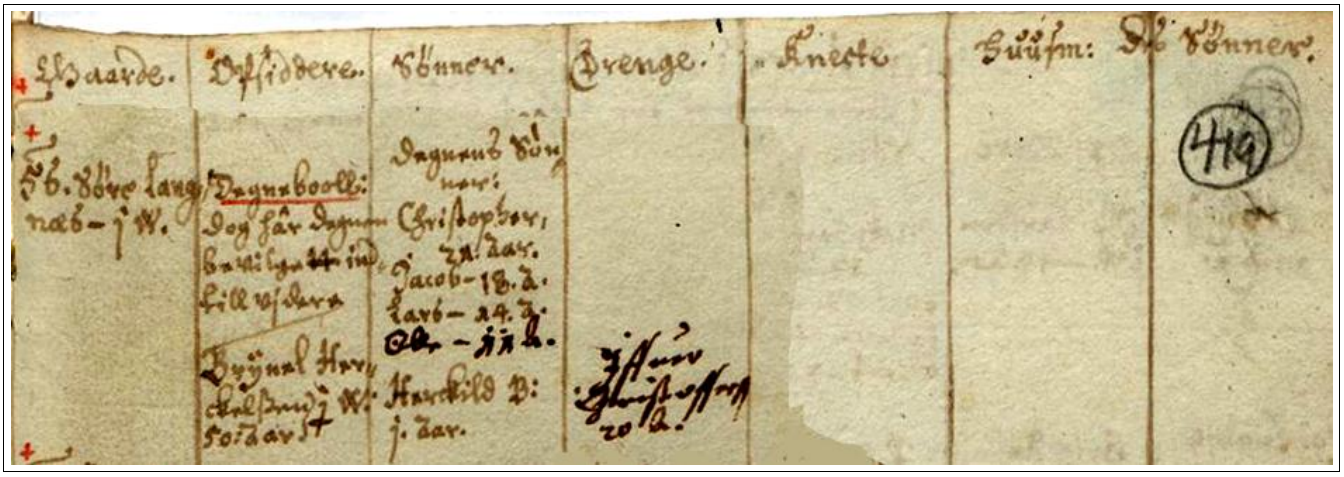

Manntallet i 1664-66, 37.3 Prestenes manntall i 1666, Tromsø prosti, Tromsø prestegjeld, Tromsø sogn, folio 419.

«Gaarde.

56. Søre Langnæs – 1 W.

Opsidere.

Degnebooll:

Dog har Degnen Bevilgett indtill vjdere Brynel Herckilßen ½ W: 50 Aar.

Sønner.

Degnens Sønner:

Christopher – 21 Aar.

Jacob – 18 A.

Lars – 14 A.
Olle – 11 A.
Herckild B: 1 Aar.
Drenge.
Iffuer Christofferß. – 20 A.»

Til sommertinget for Helgøy tingsted på Langesund den 16.06.1713 ble det rapportert at en hval hadde blitt funnet et stykke fra land:

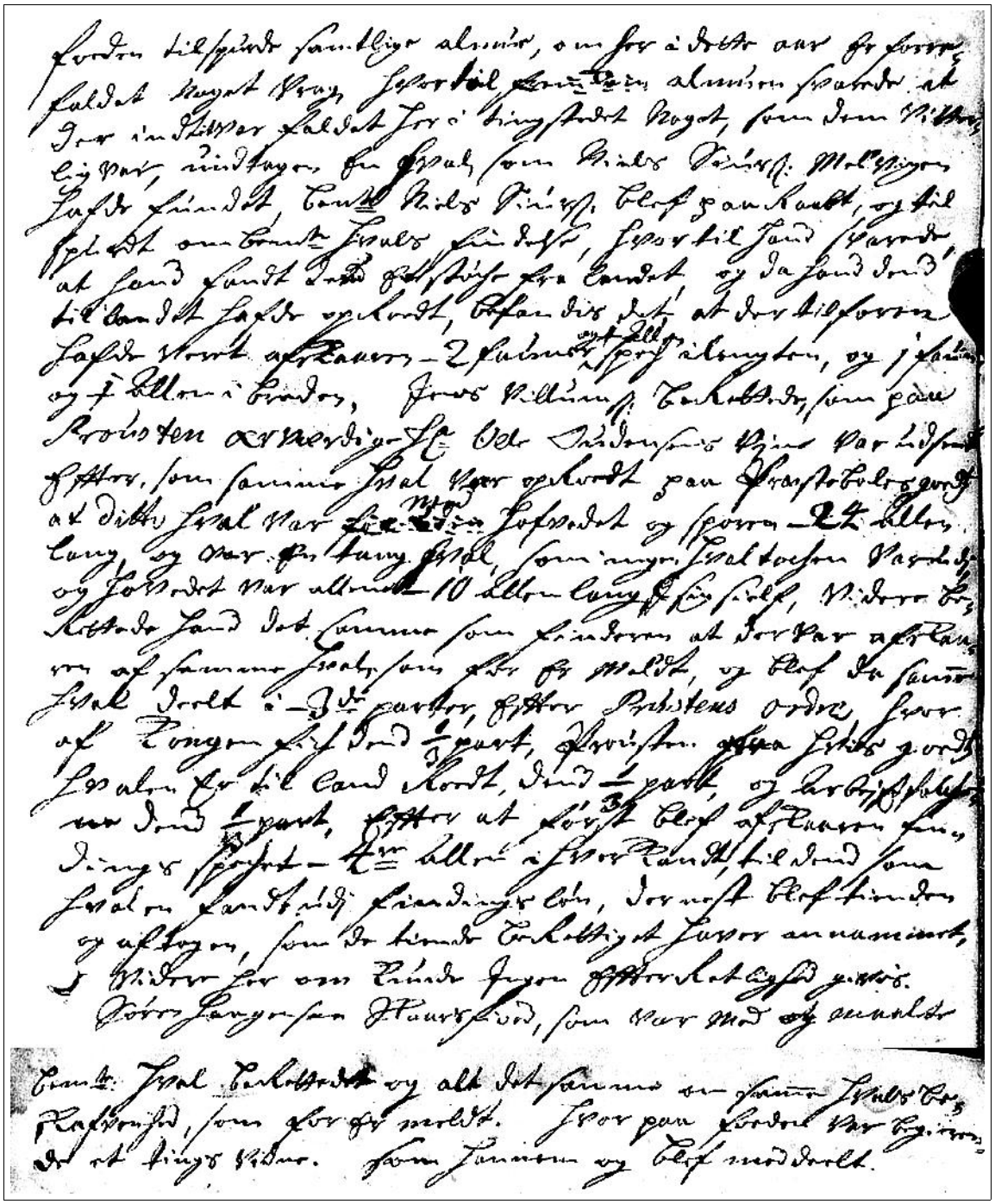

Tingbok Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgøe tingsted, sommertinget i 1713, folio 77a-77b.

«foeden tilspurde samtlige almue, om her i dette aar forrefaldet Noget vrag hvortil almuen svarede at der indtil var faldet her i tingstedet Noget, som dem vitterlig var, undtagen En hval som Niels Siurs: Melvigen hafdt fundet, bemte: Niels siurs: blef paaRaabt, og tilspurdt om bemte: hvals findelse, hvortil hand svarede, at hand fandt dend En støche fra landet, og da hand dend til landet hafde opRoedt, befandis det at der tilforen hafde veret afskaaren – 2 fauner og ½ Allen spech i lengten, og 1 faun og ½ Allen i breden, Jens villums: beRettede, som paa Prousten ærværdige Hr Olle Oudensens vejne var udsendt Eftter, som samme hval var opRoedt paa Præsteboles goedtz at ditto hval var meed hofvedet og sporen – 24 allen lang, og var En tanghval, som ingen hvaltochen var udj og hovedet var allene – 10 allen lang sig sielf, videre beRettede hand det samme som finderen at der var afskaaren af samme hval, som før Er meldt, og blef da samme hval deelt i 3de parter, Eftter Prostens ordre, hvor af Kongen fich den 1/3 part, Prousten hvis goedtz hvalen Er til land Roedt, dend 1/3 part, og Arbejds folch dend 1/3 part, Eftter at først blef afskaaren findings spechet – 4re Allen i hver kandt, til dend som hvalen fandt udj findingsløn, dernest blef tienden og

aftagen, som de tiende beRettiget haver annammet, videre her om kunde Ingen Eftter Retlighed givis. søren haagensen Skaarsfiord, som var med og maalte bemte: hval berettede og alt det samme om samme hvals beskafvenhed, som for er meldt. hvorpaa foeden var begierende et tings vidne. som hannem og blef meddeelt.»

Godtgjørelsen til Jens i form av «postpenger» for postskyss er dokumentert i justisprotokollene for årene 1716, 1717, 1718, 1719 og 1725. Protokollen fra sommertinget for Helgøy tingsted på Langesund den 20.06.1716 viser:

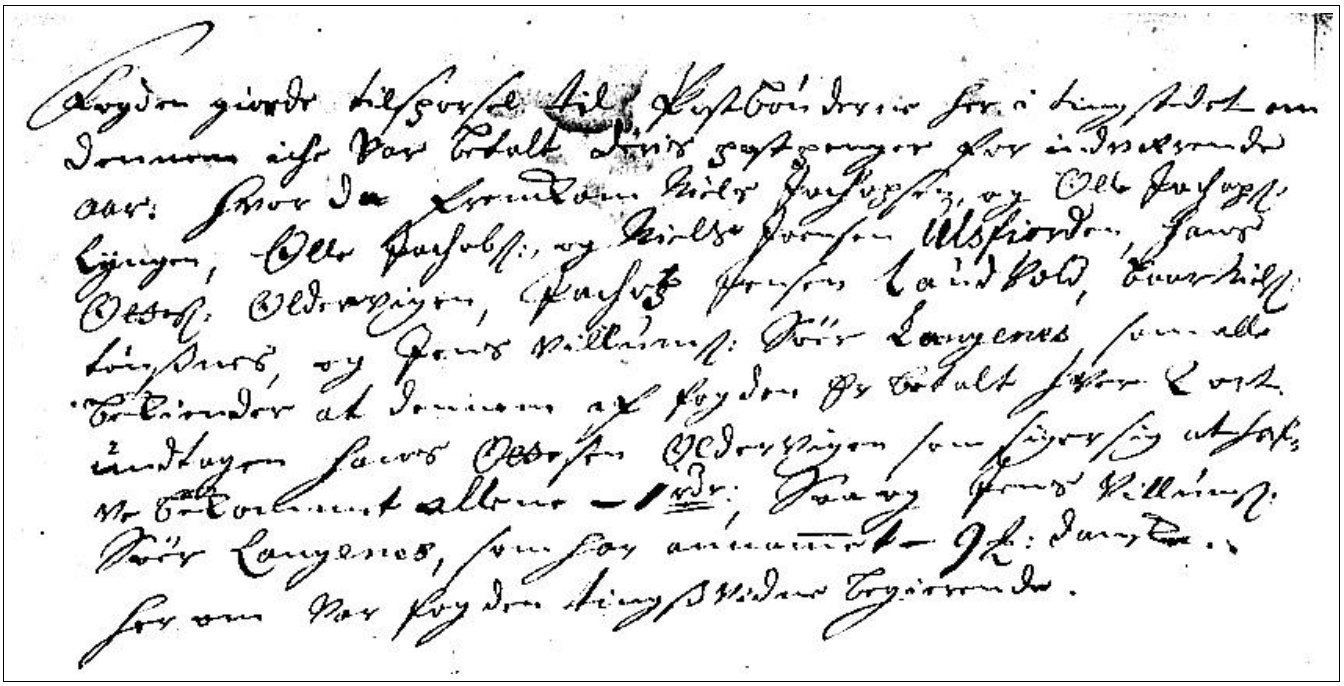

Tingbok Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgøe tingsted, sommertinget i 1716, folio 120b.

«Fogden giorde tilspørsel til Postbønderne her i tingstedet om dennem iche var betalt deris postpenger for indeværende aar: Hvor da fremkom Niels Jachopsen, og Olle Jachops: Lyngen, Olle Jachobs:, og Niels Joensen Ulsfiorden, hans Ottes: Oldervigen, Jachob Jensen Laudvold, baar Niels: tønsnes, og Jens Villums: Søer Langenes, som alle bekiender at dennem af fogden Er betalt hver 2 ort, undtagen hans Ottesen Oldervigen som siger sig at hafve bekommet allene – 1 rdr:, Saa og Jens Villums: Søer Langenes, som har annammmet – 9 mk: dansk. herom var fogden tingsvidne begierende.»

Alvin Andreassen skriver i sin artikkel «Litt mer om den første bosetningen på Tennes i Balsfjorden» bl.a.:
«Jens Villumsen Ebeltoft «Klokker» kom til Tromsø omkring 1696 og bodde på Sør-Langnes.

På gården Sandnes bodde Hemming Rynildsen. Han var ca. 20 år i 1700 og sønn til Rynild Hemmingsen. I noen år i 1720-årene delte han bygselen med sin bror Rasmus Rynildsen. Denne Hemming ser ut til å ha vært en notorisk bråkmaker. I en del år er han årlig stevnet for Tinget for slagsmål, overfall, beskyldninger, leiermål og skatte- og avgiftsunndragelser(!), som tydeligvis ikke var ukjent den gangen. Til overmål møtte han ikke på tinget til tross for lovlig stevning. Til slutt mistet man tålmodigheten med ham og han ble stevnet for ringeakt for retten. I 1724 ble han dømt til «anseelige bøder at utrede» og om han ikke klarte det, ble han henvist «til festningens arbejde». Muligens betalte han, for i 1726 er han oppe i en ny leiermålssak. Etter 1728 hører vi ikke mer om ham, kanskje satt han da innenfor festningsmurene.

Til Sommertinget i Grundfjord i 1721 ble Hemming innstevnet av Jens Klokker for grove beskyldninger. Hemming hadde vært innkalt til prosten på grunn av avgifter han ikke hadde betalt. Hemming benyttet da anledningen til, i andres nærvær, å beskylde Jens Klokker for å ha stjålet to værer 20 år tidligere, og han kalte Jens en «reinspil og værfad», hva det nå måtte bety. Dette kunne ikke klokkeren ha sittende på seg. Hemming møtte ikke opp på tinget, så saken ble utsatt til neste ting. På neste ting ble saken behandlet selv om Hemming glimret med sitt fravær. Det ble en stor sak av det, selve klokkeren var jo innvolvert, og en rekke vitner ble innkalt slik at vi får kjennskap til en rekke personer.

Jens Klokker vant rettsaken og fikk oppreisning. Det hører med til saken at da Jens var med og forkynte dommen for Hemming, overfalt den gode Hemming like godt klokkeren. Så for dette forelå det fra Jens ny anmeldelse på Hemming ved Sommertinget i 1723, men Hemming møtte ikke.»

Overfallet dokumenteres i justisprotokollen fra sommertinget for Helgøy tingsted på «Noergrundfiord» avholdt 14. og 15. juni 1723:

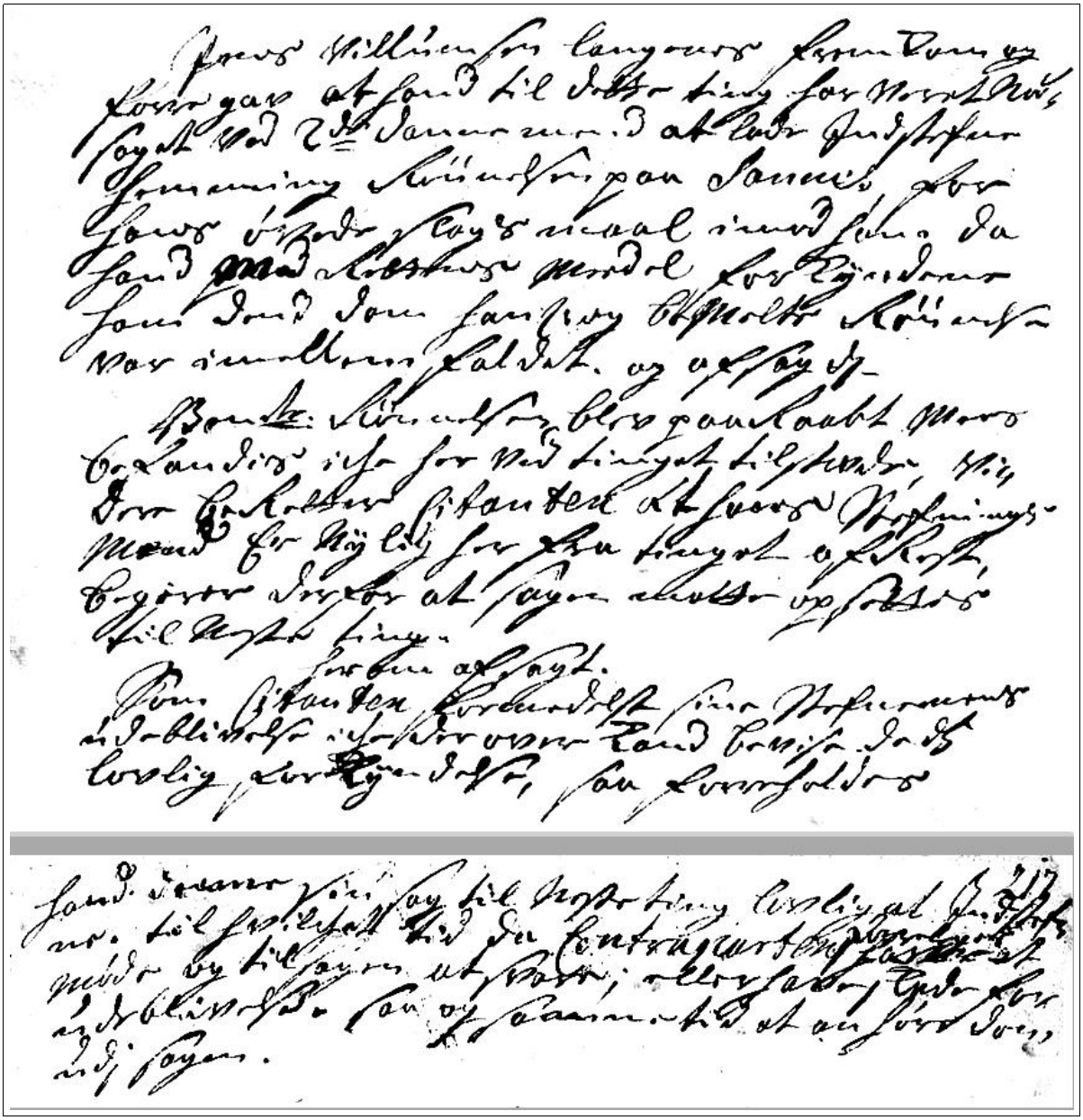

Tingbok Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgøe tingsted, sommertinget i 1723, folio 216b-217a.

«Jens Villumsen langenes fremkom og forregav at hand til dette ting har veret Nødsaget ved 2de dannemend at lade Indstefne hemming Rønnelsen paa Sannes for hans øvede slagsmaal imod ham da hand med Rettens Meedel forkynderne ham dend dom hannem og bemelte Rønnelsen var imellem faldet og afsagdt.

Bemte: Rønnelsen blev paaRaabt Mens befandis iche her ved tinget tilstæde, videre beRetter Citanten at hans Stefningsmend Er nylig her fra tinget afRest, begerer derfor at sagen motte opsettes til Neste ting. herom afsagt.

Som Citanten formedelst Sine Stefnemens udeblivelse iche derover kand bevise dedtz lovlig forkyndelse, saa forreholdes hand denne sin sag til Neste ting lovlig at Indstefne. til hvilchet tid da Contraparten forreleges at møde og til sagen at svare; eller have skade for udeblivelse saa og samme tid at anhøre dom udj sagen.»

Eksaminasjonsprotokollen ved matrikkelforarbeidet i 1723 viser for «Helgøe Tingsted»:

Matrikkelforarbeidet i 1723, 180 Troms fogderi, Helgøy tingsted - Eksaminasjonsprotokoll, folio 28b-28a.

«Nummer:
76.
Gaarde Nafne:
Søer-Langenes.
Opsidders Tall:
1 opsider.
Proprietairs og Bøxel-Raadig:
Tromsøe Præsteboels Jord.
Huusmands Pladser:
Ingen Huusmands plads.
Schoug og Setter:
Fornøden Brendeved.
Qvern og Fischerie:
Ingen Fiskerie.
Situation og Beleilighed:
Lætvunden. Har Soellie.
Sæd:
Har begynt at optage ½ tn. Byg Sæd.
Korn aufling:
1 tn.
Hæste og Creature:
1 Hæst – 10 Kiør – 14 Sourer – 4 Geder.
Taxt effter Gamble Matricul [1 våg = 3 bismerpund (Pd.) = 72 bismermerker]:
1 - 0 - 0.
Forhøied:

0 - 1 - 12».

Utdrag fra den samtidige matrikuleringsprotokollen:

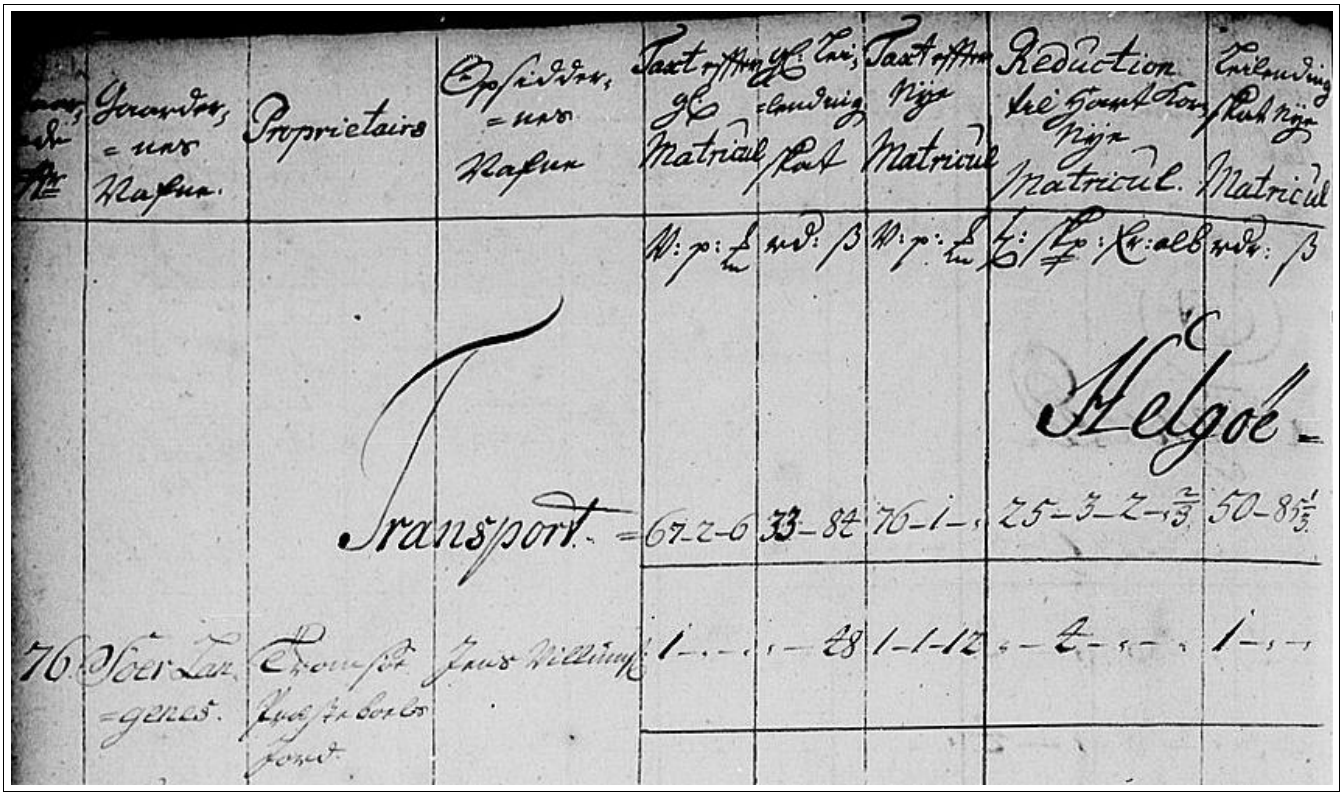

Matrikkelforarbeidet i 1723, 180 Troms fogderi, Helgøy tingsted - Matrikkelprotokoll, folio 38b.

«Opsiddernes Nafne:
Jens Willums:
Taxt effter Gl: Matricul [W: – Pd: – Mark]:
1 - 0 - 0
Gl: Leilending Schat [rDr: - Skilling]:
0 - 48».

Siste gang Jens nevnes i kildene er på sommertinget o 1725. Han bekrefter da at han har fått sin betaling for å føre posten i inneværende år.

«Anno=1725 d=18 Juny holdes paa Noer grundfiord et Sædvanlig ledingsberg og Sageting med samtlige Helgøe tingsteds almue, hver da Retten blev administreret og bethient af Kongl: foget Sr. Andreas Tønder, Sorenskriveren Asmus Rosenfeldt, saa og af Effterskrefne laudRet, Michel helges: heldøen; torchel Reindholts: Spennen, Antonio Olsen grøtnes, Joen Jachobs: Huchøen, hans Bendtsen finnes, Anders Olsen findland, Søren Christens: fladvær, og hemming Jens: Kalslet».

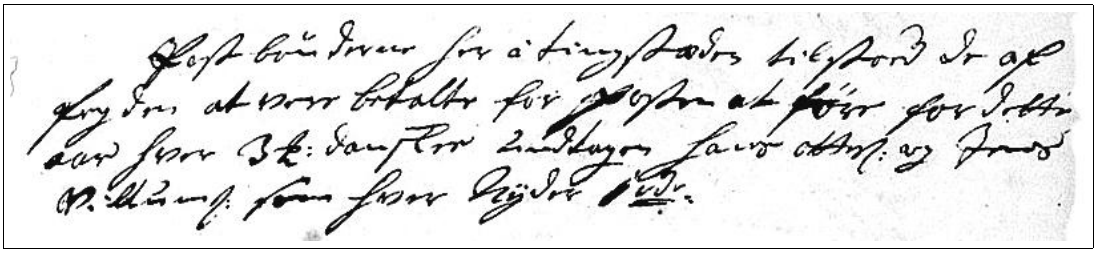

Tingbok Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgøe tingsted, sommertinget i 1725, folio 262a..

«Postbønderne her i tingstæden tilstoed de af fogden at verre betalte for posten at føre for dette aar hver 3 Mk. danskee undtagen hans ottes: og Jens Villums: som hver Nyder 1 rdr.»

Jeg har ikke funnet når Jens døde, men 14.02.1731 overtok sønnen Willum ½ våg landskyld i Sør-Langenes etter sin far:

«Anno = 1732: d = 13 Junij holdis pa Noer grundfior et Sædvanlig Sommerting for samtlige Helgøe tingsteds almue, Retten preciderende Kongl: foget Sr: Andreas Tønder, samt Sorenskrifveren Asmus Rosenfeldt, samt til Rettens bethienning Effter følgende laugret. Sr: ...»

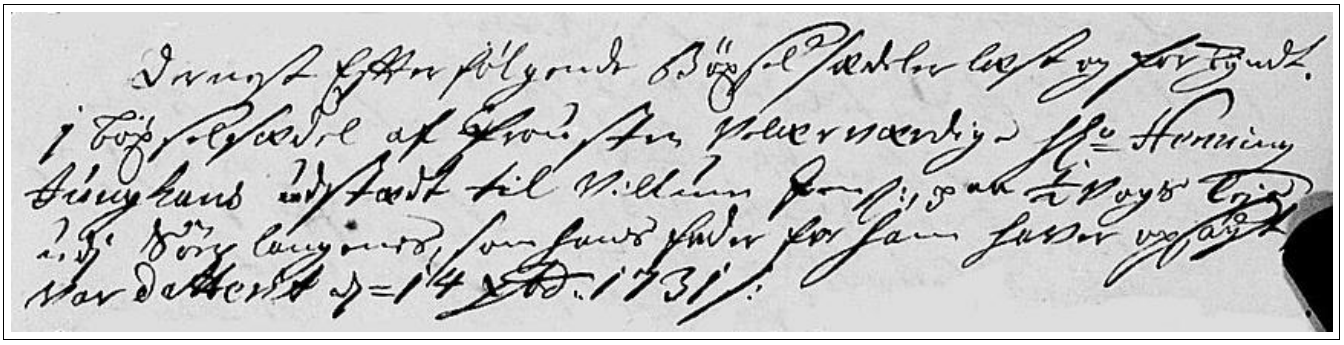

Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgøetingsted, sommertinget i 1732, folio 36b.

«Dernest Effter følgende Bøxselsædler læst og forkyndt. 1 bøxselsædel af Prousten Velærværdige Herr Henning Junghans udstædt til Villum Jens: paa ½ vogs leje udj Søer langenes, som hans fader for ham haver opsagt, var datterit d = 14 Fbr: 1731/:»

I kirkebøkene for Karlsøy er det en lakune mellom 03.05.1711 og 06.09.1730. Det derfor er trolig at han døde senest i 1730.

Klokkerstillingen gikk i arv til sønnen Willum som døde i 1769, og fra ham til sønnesønnen Jens Willumsen som døde i 1799 som en meget gammel mann. Han var den siste klokkeren i slekten.

23.02.1733 overtok svigersønnen Jacob 1 punds landskyld i Søer Langenes:

«Anno = 1734 d = 5 Junij holdis paa Noer Grundfiord et Sædvanlig Sommerting for samtlige Helgøe tingstæds Almue, Retten præsiderede Kongl: May'st: foget Edle Andreas Tønder, sampt Sorenskriveren Asmus Rosenfeldt, tilligemed Eftterskrefne laugret, Nemlig: ...»

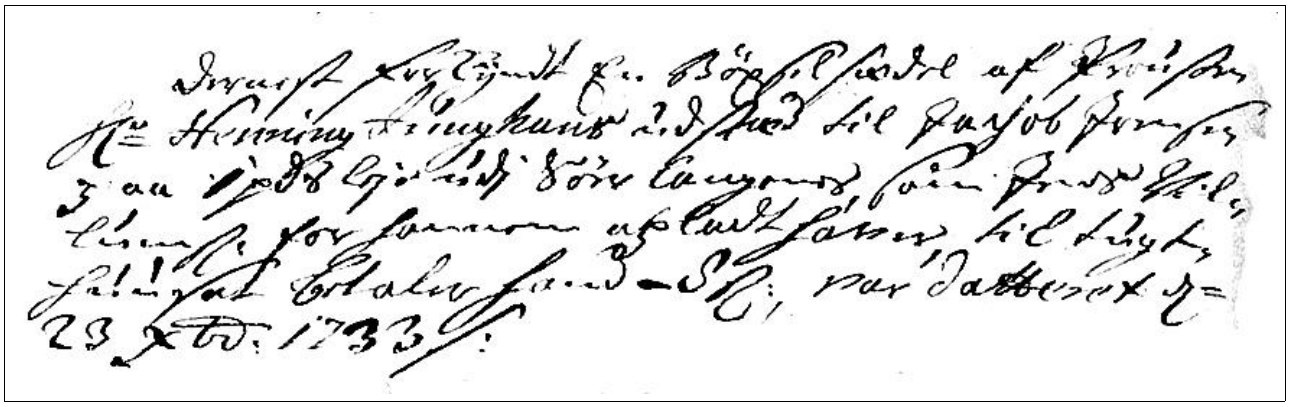

Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgøetingsted, sommertinget i 1732, folio 78a.

«Dernest forkyndt En Bøxselsædel af Prousten Herr Henning Jung? hans udstæd til Jachob Joensen paa 1 pds leje udj Søer langenes, som Jens Villums: for hannem opladt haver, til tugthuuset betaler hand ? 8 sk:, var datteret d = 23 Fbr: 1733/:»

Nils Bjørklund, slekts- og lokalhistoriker, skrev i januar 2003 følgende om Jens Willumsen Ebeltoft og hans familie i avisa Nordlys:

«Hansmark-området hørte opprinnelig til eiendommen Sør-Langnes, et eiendomsnavn som ikke nevnes i dag på dette området. Dette var en stor eiendom fra begynnelsen av. Den strekte seg fra det vi i dag kaller Giæver-bukta, og like til Sorgenfri. Gården var underlagt kirka og presten på Tromsøya.

Hit kom så Jens Willumsen Ebeltoft som 30-åring og slo seg ned i 1698. Han kom fra Danmark, var gift med Dorothea Jensdatter og ved folketellinga i 1702 har de sønnen Willum på 2 år. De fikk også en datter, Maren. Jens bruker hele jorda på Langnes, som var verdsatt til 1 våg (72 mark). I 1723 ser vi av prøvematrikkelen at de før 1 hest, 10 kyr, 14 sauer og 4 geiter på eiendommen. Jens er skrivekyndig, og ble klokker i kirka på Tromsøya - det var trolig derfor han fikk slå seg ned på denne eiendommen. Det skulle bli denne slekta som bodde på eiendommen i de neste 150 år.

Men hvor bodde så Jens? Etter å ha fulgt delingene av eiendommen opp gjennom tidende ser vi at det som er forsøksgården Holt i dag, var den opprinnelige boplassen for denne eiendommen. Trolig like ovenfor sjøen, og ca. 150 meter nordvest for der Holtveien tar av fra Kvaløyveien. Naustene var plassert i bukta like nedenfor. Datteren Maren ble gift og de bygde seg en våning og fjøs litt lenger nord, godt plassert oppe i skogen - Åsgård ble det nye navnet på denne teigen, som jo har beholdt navnet fram til i dag.

Sønnen Willum overtok hovedbruket, men en sønn av han igjen, Jens den yngre, fikk den nordligste delen av eiendommen - Kirkevika, hvor kvaløyværinger og håkøyværinger fortøyde sine båter og gikk kirkeveien over øya til kirka - det vi i dag kaller Langnesveien og Kirkegårdsveien. Men for vel 100 år siden kjøpte kjøpmann Giæver store deler av denne eiendommen, og vi kjenner alle til Giæverbukta som er oppkalt etter han. Senere kjøpte Workinn-familien området, og nå har vi fått Workinn-marka oppkalt etter disse, samtidig som gamle navn i området forsvinner. En kan spørre om en er for dårlig til å ta vare på det eksisterende.»[415]

(Barn VI:56, Far VIII:221, Mor VIII:222)

Gift med neste ane.

Barn:

Doreth Jensdatter Ebeltoft. Født omkring 1693 på Langnes Søndre, Tromsøysund (TR). Død 1759 på Findnes Nordre, Tromsøysund (TR). Begravet 11.11.1759 i Tromsøysund (TR).[416] (Se VI:56).

VII:112 mm fm mm m

Dorothea Jonsdatter Langnes Søndre. Født omkring 1666. Død 1756 på Langnes Søndre, Tromsøysund (TR). Begravet 15.08.1756 i Tromsøysund (TR).[417]

Vi vet ikke hvor Dorothea kom fra.

Jens og Dorothea hadde tre barn:
Ca. 1693: Doreth, gift med Hans Bendtsen Findnes, døde i 1759, 66 år gammel.
Ca. 1699: Willum, klokker, gift med Adelus Jørgensdatter Falch, døde i 1760, 62 år gammel.
Ca. 1703: Maren, gift med Jacob Jensen, døde i 1756, alderen er vanskelig å tyde.

Det hevdes at Ide Jensdatter, gift med Peder Larsen Kragnæs, også var deres datter. Jeg har imidlertid ikke sett bevis for at dette er korrekt. Noe som taler for påstanden er imidlertid at Ide's datter, Margrethe, døper sin tredje sønn til Villum i 1764. Videre er Jens Willumsen, antagelig sønnesønn til Dorothea og Jens, fadder da Margrethe døper sønnene Anders i 1767 og Zebulon i 1772.

Dorothea døde i 1756:

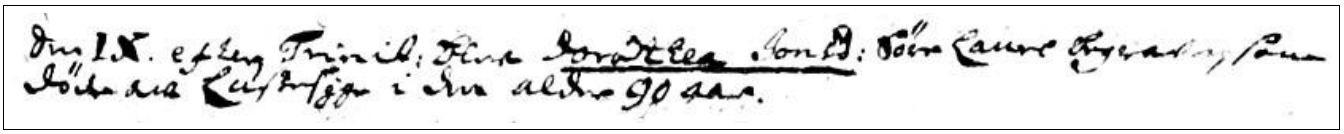

Kirkebok Tromsø nr. 2, 1753-78: «Begraede», folio 171a.

«Den 9 efter Trinit: blev Dorothea Jonsd. Søre Lanes begravet, som døde av L.stersyge(?) i den Alder 90 Aar»[418]

(Barn VI:56)

Gift med forrige ane.

Generasjon VIII

VIII:33 ff mf ff ff

Valter Thomassen Haug. Festebonde, laugrettesmann. Født omkring 1605 i Vanvikan, Leksvik (NT). Død omkring 1667 på Haug, Rissa, Stadsbygd (ST).

I 1635 måtte Walter Vandvig i Leksvik bøte for leiermål med Elin Gautesdatter – vi får også vite at de skal gifte seg.

---

415 Manntallet i 1663-66, Prestenes Manntall: 36III.1 Tromsø Prestegjeld, folio 419. Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, fogderegnskap 1694-96 - A Jordebokl Troms 1696 - Helgøe tingsted - Bilde 322. Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, Tromsø sogn, folio 177. Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, Fogderegnskap 1711-12 - Ekstraskatter, hovedmanntall - 20-21 Sko- og folkelønnsskatt 1711 - Bilde 122. Tingbok for Tromsø, nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 77a-77b, 120b, 216b-217a og 262a (Justisprotokoll Helgøy tingsted 1713 - folio 146-47, 1716 - folio 216, 1723 - 424-427 og 1725 - folio 503, transkribert av Nord-Troms Museum). Tingbok for Tromsø, nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 36b og 78a (Justisprotokoll Helgøy tingsted 1732 - folio 72 og 1734 - folio 156, transkribert av Nord-Troms Museum). Matrikkelforarbeidet i 1723, Helgøe Tingsted, Eksaminasjonsprotokollens folio 27b, Matrikuleringsprotokollens folio 38b. Alvin Andreassen: Litt mer om den første bosetningen på Tennes i Balsfjorden. Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre.

416 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Begravelser med de afdødis Navne og Alder», folio 174.

417 Kirkebok Tromsø: 2753-78: «Begravede», folio 171a.

418 Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre.

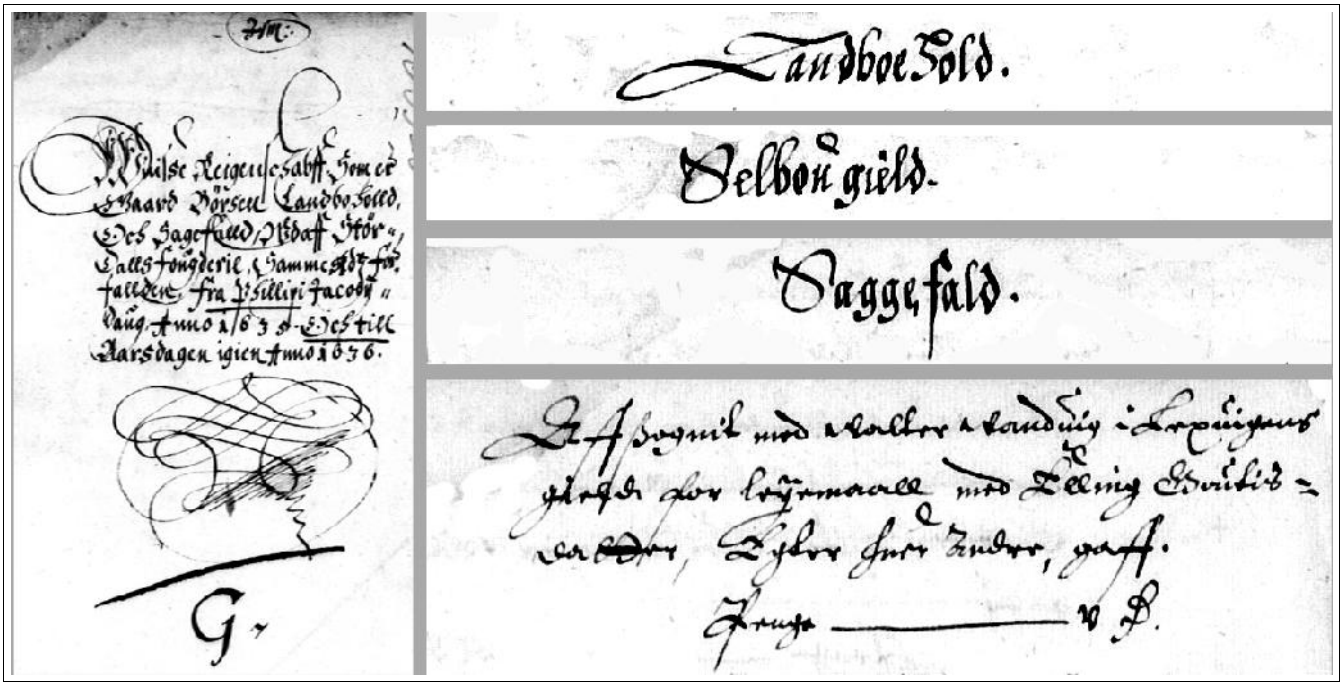

Fogderegnskap 1635-36, G Stjørdals og Selbu, Sakefald (Lensregnskap, Tronheim len, eske 56, legg 4, litra 3, bilde 230).

«Aff sognit med Walter Wandvig i Lexuigens gield for leyemaall med Elling Goutisdatter, Ægter huer Andre – gaff Penge 5 D.»

Det er trolig at Valter og Eli fra Vanvikan utenfor Trondheim er identiske med det ekteparet vi finner på Bustad i Rissa sogn ved koppskatten i 1645.

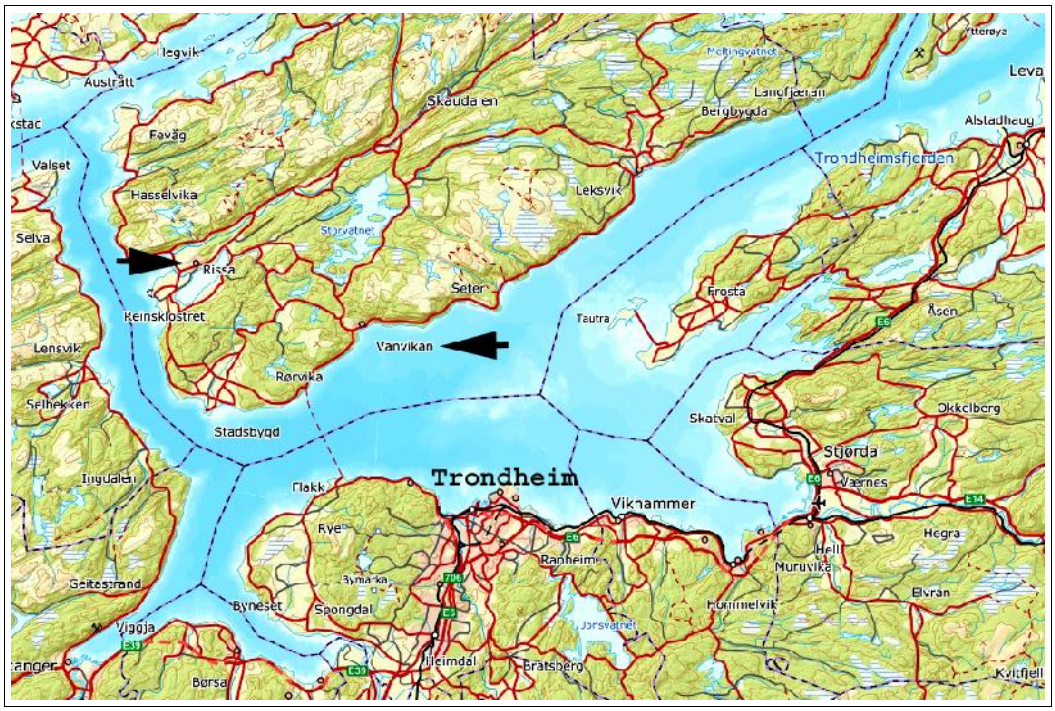

Rissa og Vanvikan ligger på nordsiden av Trondheimsfjorden.

Ellin og Walter kom ikke langveis fra da de slo seg ned på Bustad. en gang mellom 1635 og 1645. Vanvikan og Rissa er nabobygder og kirkebøkene vitner om stor konakt mellom disse.

Valter og Eli bor sammen med 3 andre familier på Bostad ved koppskatten i 1645.

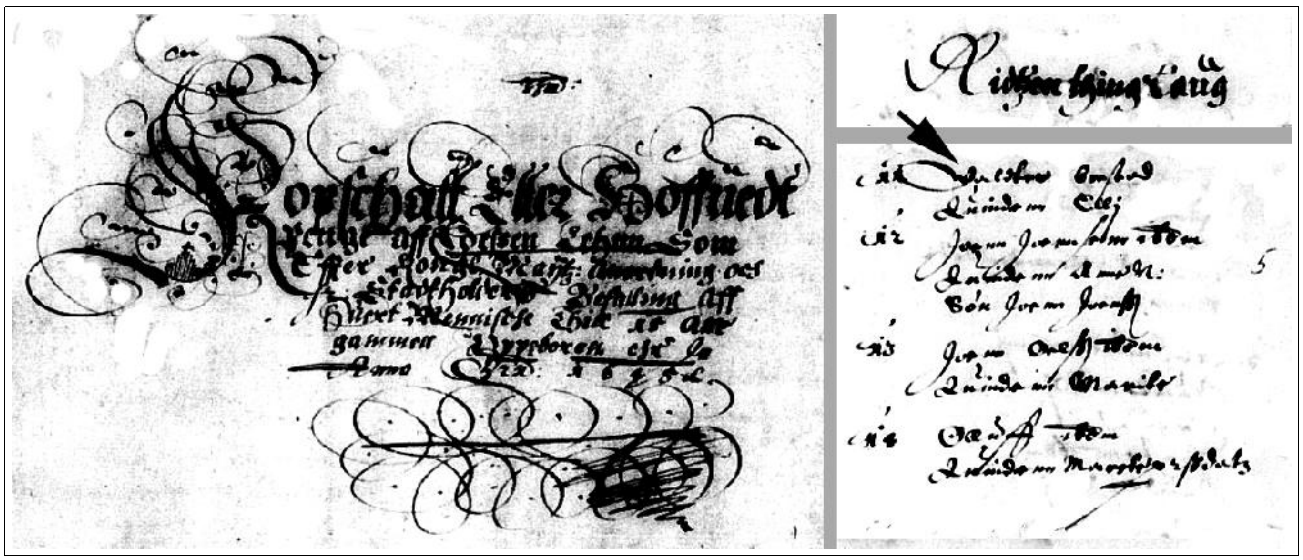

Koppskatten i 1645, Trondheims Len, Fosen fogderi, Rissa tinglag (Lensregnskap, Trondheims len, eske 85, legg 8, folio 5).

«N 1 Walter Boestad
Quindenn Ellj
N 2 Joen Joennsenn ibm
Quindenn ???
Sæn Joenn Joeenß:
N 3 Joenn Oelß: ibm
Quindenn Marite
N 4 Olluff ibm
Qindenn Maritep..datz».

Skattematrikkelen i 1647 nevner kun en Jon (Jonsen eller Olsen) som bruker av Bostad, mens Valter og de to øvrige trolig satt på husmannsplasser.

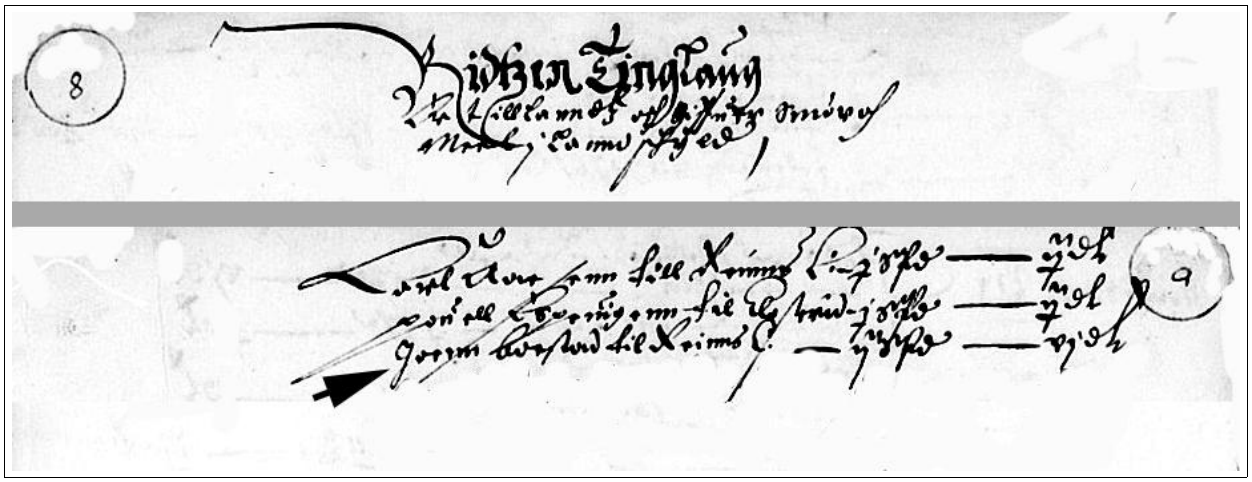

Kontribusjonsskatt 1647. Trondheims lehn, Fosen fogderi (Lensregnskap Trondheims len, eske 90, legg 4, folio 9).

«Ridtzen Tinglaug
Er till lanndtz och giffuer smør och meel j lanndschyld.»
«.....
Joenn Boestaad – 6 dr.
till Reinns c[kloster] 2 spd.»

I 1661 finner vi Valter på Haug i Rossa sogn.

O. Rygh skriver følgende om gården i «Norske Gaardsnavne»:
«Rissen Sogn Rissen Herred Søndre Trondhjems amt
41. Haugen - Hug 1559 Houg 1723».

Valters patronymikon var Tommas og han var lagrettesman i 1661.

Dette framgår i
«Aktstykker til de norske stændermøders historie 1548-1661»,
i avsnittet om arvehyllingen i 1661 – Bøndernes fullmakter, side 231:
«1704 Stadsbygd prestegjeld, 23. mars. – Orig. med 12 segl uten underskrift.

Olle Fendstad, Biørn Haasagger, Olle Biørnaas, Amund Fendstad, Olle Erisland och Poffuell Hermstad, sampt Ouden Melland, Siffuer Rogsett, Suend Offuerland, Johan Landerøen, Michel Størdahll och Tørris Meelhuus, samptlige Laugrettismend udi Stadsbiugdens prestegield, for Poffuel Isachsen Grøning och Waltter Tommesen Houg, laugrettismend.

Actum Nørsten tingsted dend 23. martij anno 1661.»

i 1647 var en Annders bruker på «Haff» som gården kalles i denne matrikkelen.
Gården skylder 1 spann til Reins kloster.

.Fogdemanntallet for Fosen fogderi 1663-66 mangler, men vi finner Valter i to sogneprestmanntall for Stadsbygd prestegjeld og Rissa sogn. Det første er antagelig fra 1665 og det andre datert 11.04.1666.

I manntallet fra 1665(?) føres Valter sammen med sine to voksne sønner, Joen og Thomas, mens han i det andre føres med sine to yngste barn, Gaute fra ekteskapet med Eli Gautesdatter og Carl i hans andre ekteskap med Stenor Carlsdatter.

Takk være skiftet etter Stenor Carlsdatter 07.07.1686 i hennes andre ekteskap med Ole Cristophersøn får vi vite at Thomas Valtersen er halvbror til Carl Valtersen.

Vi kan derfor væte sikre på at det er den samme Valter vi finner i de to manntallene!

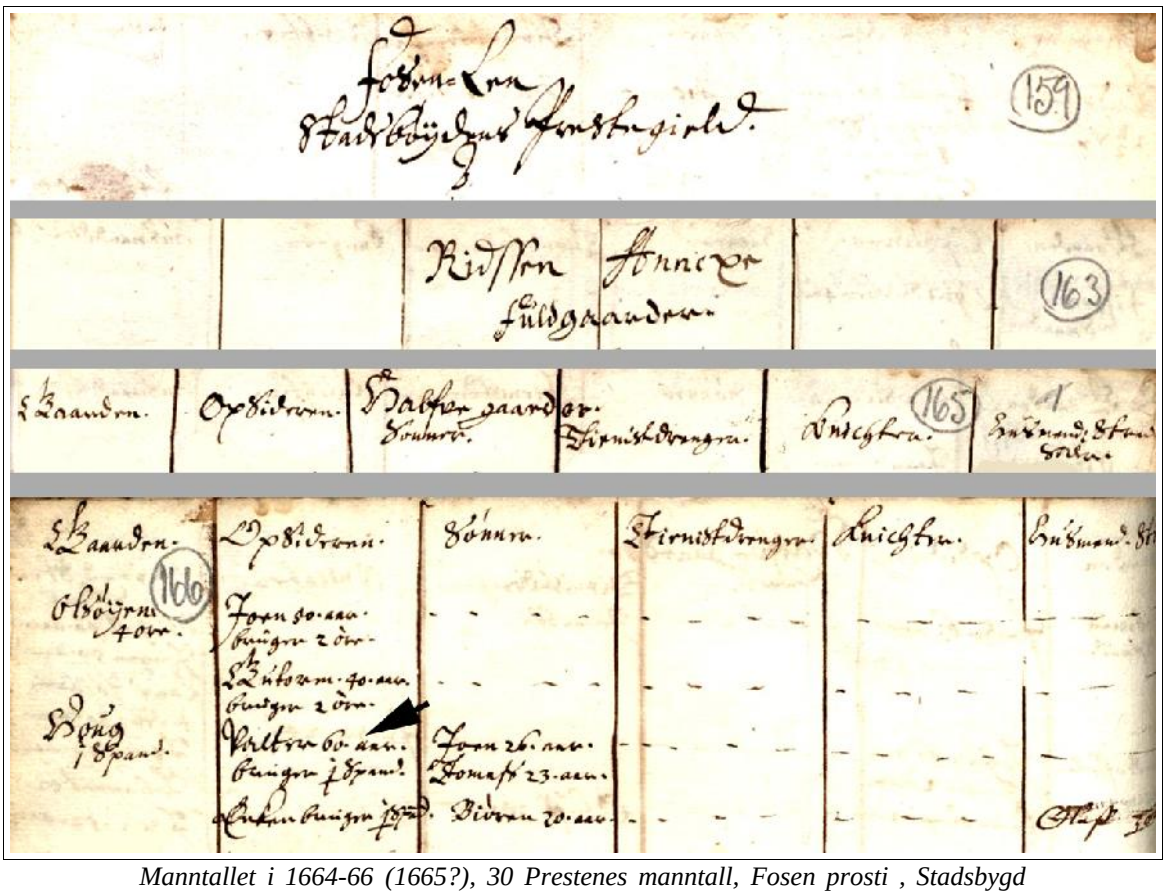

Manntallet i 1664-66 (1665?), 30 Prestenes manntall, Fosen prosti , Stadsbygd prestegjeld, Rissa sogn, folio 166.

«Fosens Len – Stadsboygdens Prstegield.
Ridssen Annex – Halfve gaarder»
«Gaarder
Houg 1 Spand
Opsideren.
Valter 60 aas, bruger ½ spann
Sønner.
Joen 26 aar.
Tomaß 23 aar
Opsideren.
Enken bruger ½ spand.
Sønner.
Biørn 20 aar».

Manntallet i 1664-66 (1666), 30 Prestenes manntall, Fosen prosti , Stadsbygd prestegjeld, Rissa sogn, folio 180.

«Fossens Lena Prostie – Stadsboygdens Prstegield.
Rissens Kierkesogn – Hallfve gaardsmend»
«Gaarder
Nom. 17 – Houg 1 span.
Opsideren.
Walter Haug.
Sønner.
Gauth Waltersøn 11 [aar]
Carll – ½ aar».

Walter er fortsatt leilending og betaler sine skatter i 1667, men i 1668 er han borte.

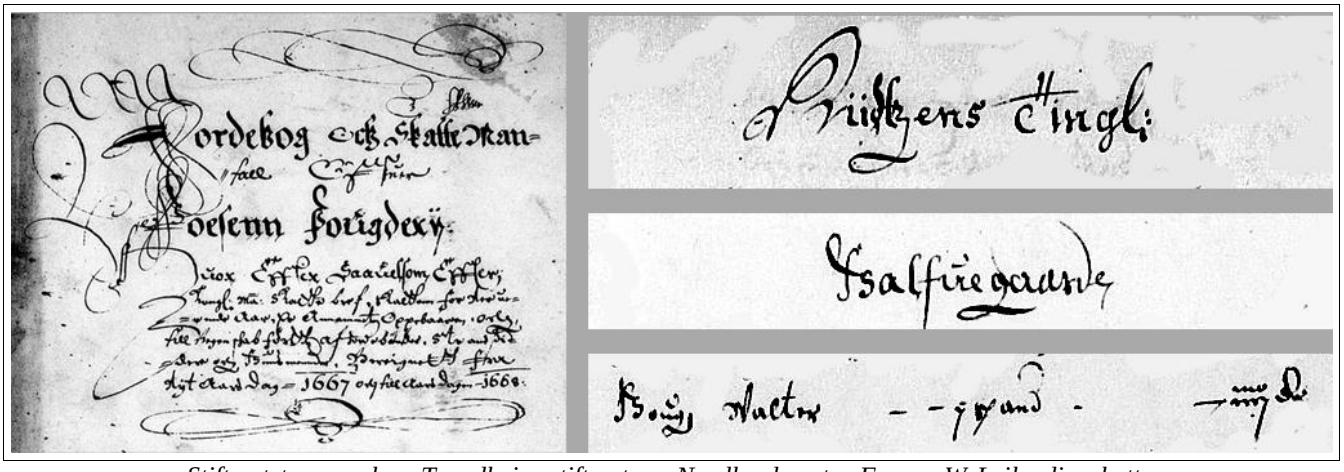

Stiftamtstueregnskap Trondheim stiftamt og Nordland amt - Fosen: W Leilendingskatt 1667, Upaginert, bilde 104.

«Jordebog och Skattemantall ovuer
Foesenn Fougderij
Riidtzens Tingl:
Halfue gaarde
Hough Valter – 1 spann – 4 dr.[Skatt]».

Valters andre hustru – Stenor Carlsdatter – har nå giftet seg igen med Ole Christohersen som har overtatt gården.

Stiftamtstueregnskap Trondheim stiftamt og Nordland amt - Fosen: W Leilendingskatt 1668, Upaginert, bilde 146.

«Risens Tinglaug
Hough Ole – 2(?) spann – 6 dr. [skatt]».

Et stort antall gårder i Rissa sogn tilhørte Reins kloster. [419]

Fogderegnskap Fosen fogderi 1690-91 - K Rosstjeneste Fosen 1690 - Rissa tingsted - Bilde 146 - Reins klosters gods i Rissa.

«Reins kloster len.

Fru Inger till Austrått fikk livsbrev på Reins klosters gods allerede før reformasjonen. Etter at erkebispen hadde forlatt landet med kurs for Nederland i 1537, var det nok ingen i Trøndelag som torde å mukke mot den mektige frue på Austrått. Fru Inger hadde derfor godset til hun druknet på en reise til Bergen i 1555.

Heldigvis eksisterer fortsatt en jordebok over klosterets eiendommer fra ca. 1550. Foruten hovedgården hadde godset i Rissa en samlet skyld på 44½ spann. Også i Stadsbygd hadde klosteret mange betydelige eiendommer.

419 Fogderegnskap 1635-36, G Stjørdals og Selbu, Sakefald (Lensregnskap, Tronheim len, eske 56, legg 4, litra 3, bilde 230). Koppskatten i 1645, Trondheims Len, Fosen fogderi, Rissa tinglag (Lensregnskap, Trondheims len, eske 85, legg 8, folio 5). Kontribusjonsskatt 1647. Trondheims lehn, Fosen fogderi (Lensregnskap Trondheims len, eske 90, legg 4, folio 9). Aktstykker til de norske stændermøders historie 1548-1661, utgitt av Kjeldeskriftfondet ved Rolf Fladby, tredje bind, første hefte., side 231. Manntallet i 1664-66 (1665?), 30 Prestenes manntall, Fosen prosti , Stadsbygd prestegjeld, Rissa sogn, folio 166. Manntallet i 1664-66 (1666), 30 Prestenes manntall, Fosen prosti , Stadsbygd prestegjeld, Rissa sogn, folio 180. Stiftamtstueregnskap Trondheim stiftamt og Nordland amt - Fosen: W Leilendingskatt 1667, Upaginert, bilde 104. Stiftamtstueregnskap Trondheim stiftamt og Nordland amt - Fosen: W Leilendingskatt 1668, Upaginert, bilde 146.

Jordeboken regner opp 18 gårder som sammen skyldte nesten 18 spann til klosteret. Senere jordebøker viser at Fenstad, Buan, Bjørnerås, Ersland og Slei lå til Reins kloster i sin helhet.

Jordeboken viser også at klosteret hadde betydelige jordeiendommer i Bjørnør prestegjeld (særlig i Osen og Roan). Forøvrig lå eiendommene temmelig spredt over hele Trøndelag. Hele 21 spann lå i Inderøy. Av store enkelteiendommer utenfor Rissa kan nevnes gårder som Fossing i Åsen, Vist i Sparbu, Gjevran i Egge (alle 4 spann) og Fevåg (6 spann og 2 øre).

Nesten halvparten av godsmengden (105 av knapt 226 spann) lå i Fosen fogderi, mens ca. 29 % lå i Inderøy fogderi. Vi må forbauses over den store spredningen i klostergodset. Riktig nok makeskiftet man til seg en del eiendommer i Rissa, men for øvrig ser det ikke ut til at det er gjort nevneverdige forsøk på å arrondere godset.

I 1553 fikk Axel Gyntelberg lensbrev på Reins kloster under forutsetning av at han overlevde fru Inger. Fra 1556 gikk Reins kloster som et verdslig len fra lensherre til lensherre gjennom et tidsrom på vel hundre år. I 1561 ble Tautra klosters gods også lagt under Reins kloster. Godslenet økte ytterligere i 1567, da det såkalte "Vigs Gods" ifølge Mogens Pedersens lensbrev kom til. Hovedgården i dette godset var den gamle høvdinggården Viggja, som hadde hørt til Holms kloster. Med til dette godset hørte også erkesetets tidligere eiendommer i Børsa, Buvik og Skaun.

Bakke kloster ble også opprettholdt som et eget len, mens Elgeseter og Holms klostergods ble administrert under Trondheim len. På landsbasis fikk vi 10 klosterlen etter reformasjonen. Disse lenene dannet ikke en geografisk enhet, men bestod av alle enkelteiendommer (i mange tilfeller skyldparter) som hadde ligget til vedkommende institusjon i katolsk tid.

Reine kloster var et godslen, hvor lensherrene selv blandet seg lite i den daglige drift. Da de selv bodde i Danmark eller hadde viktige statlige oppgaver å ivareta i Norge, plasserte de sine fogder på Reins kloster. Fogdene krevde opp landskyld, leidang og tiende mm. Bukene som klosteret hadde bygselretten til stod også under klosterfogdenes jurisdiksjon. Det innebar at han hadde påtalerett og rett til bøter for forbrytelser som ble begått av Reins klosters bønder. Også de andre «uvisse» inntekter som bygselavgifter skulle fogden kreve inn. På denne måten ble de brukene som hadde Reins kloster som bygselrådig eier som en stat i staten. Valigvis finner vi heller ikke bøndene på disse gårdene i lensregnskapene. Ekstraordinære pengeskatter skulle imidlertid gå uavkortet i kongens kasse, og av slike ble det mange utover 1600-tallet.

De fleste lensherrer måtte betale en avgift for å nyte alle inntekter av lenet. I første rekke fikk de nok likevel lenet for de tjenester de hadde gjort eller skulle gjøre staten.»[420]

(Barn VII:17)

Gift 1. gang med neste ane.

Barn:

Gaute Valtersen Haug/Olsøy. Født omkring 1655 på Haug, Rissa, Stadsbygd (ST). Død 1707 på Olsøy, Rissa, Stadsbygd (ST). Begravet 14.07.1707 i Rissa, Stadsbygd (ST).[421] (Se VII:17).

Gift 2. gang med **Stenor Carlsdatter.** Levde 1666 på Haug, Rissa, Stadsbygd (ST). Død 1886 på Haug, Rissa, Stadsbygd (ST).

Stenor og Valter hadde sønnen
Ca: 1666: Carl.

420 Audin Dybdahl: Rissa Bygdebok, bind 1. Fra de eldste tider til 1814, side 159-160.

421 Kirkebok Stadsbygd prestegjeld nr. A01, Rissa sogn, 1700-09: «Kronologisk liste 1707, folio 21.

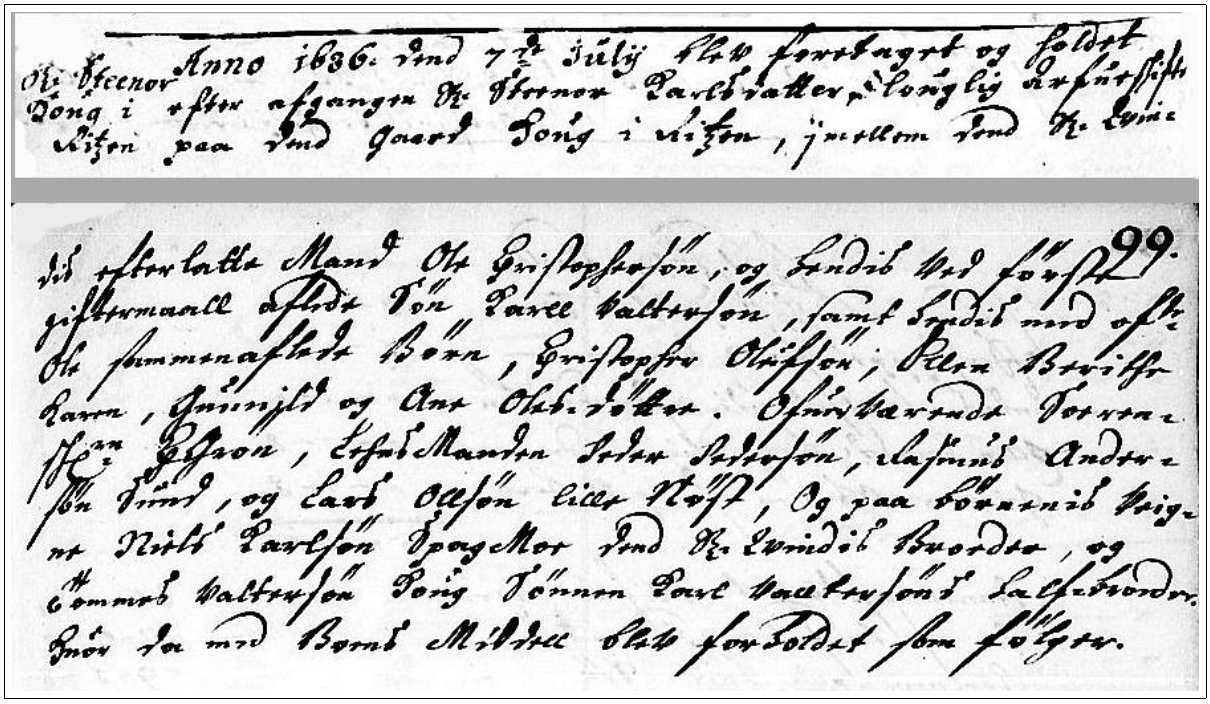

Skifteprotokoll Fosen sorenskriveri nr. 1, 1681-87, folio 98b-99a.

«Anno 1686 den 7de July blev foretaget og holdet after afganen Sl Steenor Karlsdatter louglig Arfueskife paa dend Gaard Hug i Ritzen, j mellem dend Sl. Kvindis efterlatte Mand Ole Christophersøn, og hendis ved første giftermaall aflede Søn Carll Waltersøn, samt hendis med ofr. Ole sammenaflede Børn, Christopher Olufsøn; Elen Berithe, Karen, Gunnild og Ane Olasdøttre. Ofuerværende Sorensskrr. Egron(?), LehnsManden Peder Pedersøn, Rasmus Andersøn Sund, og Lars Ollsøn Lille Nøst, Og paa Børnenis Weiigne Niels Karlsøn SpagMoe dend Sl. Qvindis Broder, og Tommas Waltersøn Houg Sønnen Carl Waltersøns Half-broderhuor da med Boens Middell brev forholdet som følger.»

VIII:34 ff mf ff fm

Eli Gautesdatter Haug. Død før 1665 på Haug, Rissa, Stadsbygd (ST).

Eli og Walter hadde følgende barn (minst):

Ca. 1639: Joen, 26 år i 1665, til Arnseth, 68??? år i 1701, begravet 15.12.1706 81(???) år gammel
(Kirkebok Stadsbygd prestegjeld, Rissa sogn nr. 1, 1700-31, folio 19b).

Aage, til Aunet, gift med Sigrid Olsdatter, skifte 04.09.1690.

Ca. 1642: Thomas, 23 år i 1665, gift med Dorthe Olsdatter,
død på Haug omkring 1699, skifte 29.04.1700.

Ca: 1655: Gaute, 11 år i 1666, til Olsøy, 50??? år i 1701, død 1707 på Olsøy, Rissa.

De er funnet skifter etter to av Gautes brødre:

«Chr: Grøn etc: Giør vitterligt, at Anno 1690 - D. 4 Sept: blev louglig Arfveschifte foretaget efter afgangen Aage Valltersøn, som boede og døde paa dend Gaard Oufne i Ritzenn. Ofuerværende Niels Spagmoe, og paa Børnenis weigner deris farbroder Tommas Houg, h... dend Sl. Mands Qvinde, Sigrie Olsdatter, for sig og sine umyndige Børn Valter, Ole og Tommas Aagesønner, Ellin Berithe og Ane Aages-døttre....»

«Ao 1700 dj 29 Aprill, Efter Afgangen Thomas Valtersen, som boede og døde paa dend Gaard Houg J Ridtzens Tingl: blev Arfwe Schifte holldet, jmellem dend Sl: Mands efterlatte Qvinde Dorthe OllsDat: Og deris sammen Afled Egde Barn Valter Thomasßen Umyndig. Ofverværende Vurderingsmand Christen Bentzen Kraag-Næs, og Rasmus Anderßen Sund, jtem paa Barnets Veigne Fader Broderen Jonn Valtersen Arnsætt ...»

Blandt barna til Walter og Eli er følgende nevnt i andre skifter:

Thomas er nevnt som halvbror til Carl i skiftet i 1686 etter Carls mor Stenor Karlsdatter.
(Fosen sorenskriveri, skifteprotokoll nr. 2, 1688-95, folio 98b-99a).

Thomas er nevnt som bror til Åge i to skifter,

– det ene fra 1690 etter broren Aage
(Fosen sorenskriveri, skifteprotokoll nr. 2, 1688-95, folio 74a) og

– i et i 1696 etter Sigri Olsdatter.SchalmerAas i hennes omgifte hvor hennes barn med Åge omtales.
(Fosen sorenskriveri, skifteprotokoll nr. 3, 1696-1709, folio 17a).

Joen er nevnt son bror til Thomas i skiftet etter Thomas i 1700
(Fosen sorenskriveri, skifteprotokoll nr. 3, 1696-1709, folio119b). ’

(Barn VII:17)

Gift med forrige ane.

VIII:39 ff mf fm mf

Rynild Hemmingsen Sandnes. Festebonde. Født omkring 1638. Levde 1672 på Sandnes, Tromsøysund (TR). Død omkring 1702 på Sandnes, Tromsøysund (TR).

Rynild hadde følgende barn (minst):
Ca. 1660: Johanna, til Findnes Søndre, gift med I Hans Andersen, II Ole Ediessen, døde omkring 1756.
Ca. 1660: Joen, på Kaldsletten mellom 1702 og 1718.
Ca. 1680: Hemming.
Ca. 1680: Rasmus.
Ca. 1684: Johan, kalles Jacob i matrikkelforarbeidene fra 1723.
Ca. 1686: Henrich, til Tønsnes.

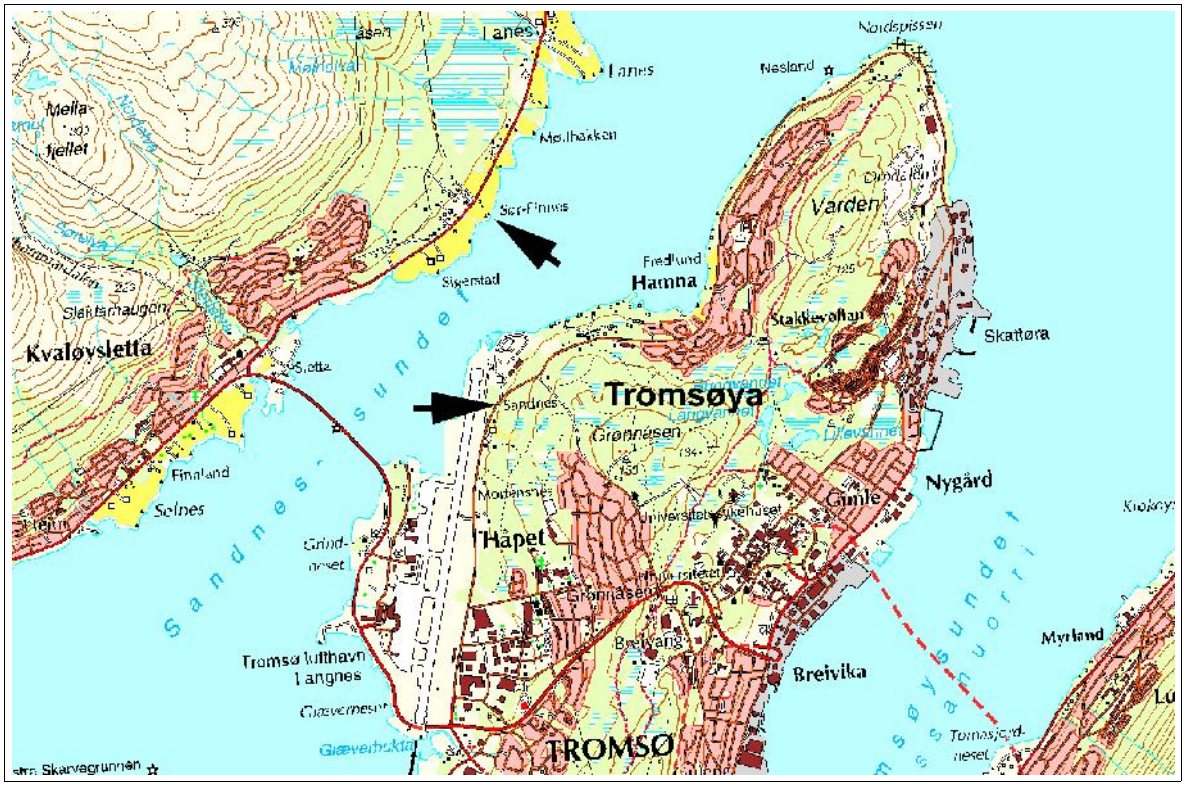

Sandnes ligger på vestsiden av Tromsøya, nord for Langnes og flyplassen. Rynilds datter Johanna kom til Søndre Finnes på fastlandet noe lenger nord.

O. Rygh skriver om Sandnes i «Norske Gaardnavne»:
Gård nr. 96 Sandnes
skrives Sandenes i 1567, Sandnes i 1610 og 1614, Sandnes med Puschewig i 1723.

Manntallet fra 27.06.1666 viser for Sandnes:
«Heldøens Anex=Sogn, 4½ mile fra Hoved=Kirken, i Nord.
....

Manntallet i 1664-66, 37.3 Prestenes manntall i 1666, Tromsø prosti, Tromsø prestegjeld, Tromsø sogn, folio 419.

Gaarde:
55 Sandnæs ½ W.
Opsiddere:
Willem Siurß: 42 A: ½ W.»

«Genneral Jordebog Ofuer Tromsøe Fogderi» i 1667 viser for «Helgøe Tingsted»:
«Sandnæs – ½ W. [1 våg = 3 bismerpund (Pd.) = 72 bismermerker].

Willom Siffrsenn.
Landschyld: ½ W.
Leeding: ½ W.
Ostetiende: 6 Mark.
Føder:
Kiør: 2.
Smaller: 6.
Haffe fornøden Brendefang och ellers ingen anden Herlighed».

Willumb Siuferßsen satt på Sandnes fram til 1671.

I 1672 har Rynild overtatt gården.

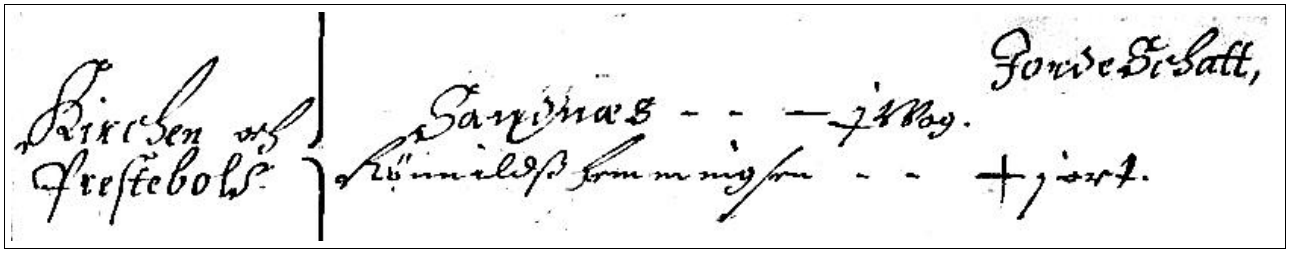

Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: F Leilendingskatt 1672, Upaginert, bilde 208.

Sandnes hadde en skyld på en ½ våg fisk. Rynild betalte 1 ort i «JordeSchatt».

Rynild drev fortsatt gården ved manntallet i 1702.
«Mandtal ofuer aldt det Mandskab Som I Tromsoe fougderie er og findissz Anno 1702.
....
Endog findes Effter Skrefne Udj Helgøe Tingsted og Hører til Tromsøe Sogn og Menighed:
...

Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, Tromsø sogn, folio 177.

Opsidere: eller Leylend Stand og Vilkor:
Henter sin Vnderholdning fra Bergen, Dog skyldbunden.
Gaardernis eller pladssernis Nafne:
Sandnes.
Opsidernis eller Leylend: Nafne: - Deris Alder:
Rynild Hemmingsen ß 64.
Sønnernis Nafne: ß Deris Alder:
Hemming ß 22.
Raßmuß: ß 22.
Johan ß 18.
Henrich Rynildß: ß 16.»

Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, fogderegnskap 1700-04 - 4 Jordebok Troms 1702 - Helgøe tingsted - Bilde 253.

Siste gang vi finner Rynild i fogderegnskapet er i 1702.

Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, fogderegnskap 1700-04 - 4 Jordebok Troms 1703 - Helgøe tingsted - Bilde 327.

Ved fogderegnskapet året etter føres han som «Salig Rynilds Hemmingsen».

Jeg har ikke funnet noe skifte etter ham.

Ved «Skoskatten» i 1711 har sønnen Rasmus overtatt bygselen på Sandnes.

«Skoskatten» 1711 er en vanlig betegnelse på en engangsskatt i 1711 på skotøy, parykker, fontanger, karosser, chaiser og karjoler, samt på tjenestefolks lønn, påbudt i forordning 21.02.1711.

Enkelte grupper var fritatt eller utelatt, blant annet husmenn som var utskrevne soldater og deres familier, spedbarn og personer uten fast bopel.

Satsen var 3 skilling per skopar. Det ble sannsynligvis ikke foretatt reell telling av skotøy, men beregnet for eksempel to par per person i gårdbrukerfamilie og ett par per person i husmannsfamilier og liknende.

Av tjenestefolks årslønn skulle 1/6 gis i skatt. Husbonden skulle innbetale dette og trekke tilsvarende fra tjenerlønnen.

Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, Fogderegnskap 1711-12 - Ekstraskatter, hovedmanntall - 20-21 Sko- og folkelønnsskatt 1711 - Bilde 122.

«Helgøe Tingsted
Sandnes
Rasmus Rønningß. og Hustrue
Hans 2de broder
1 Tøeß i Løn 1 dr.».

Sønnen Joen var bruker på Kaldsletten i 1702. I 1710 ble han nevnt som en av postbøndene.

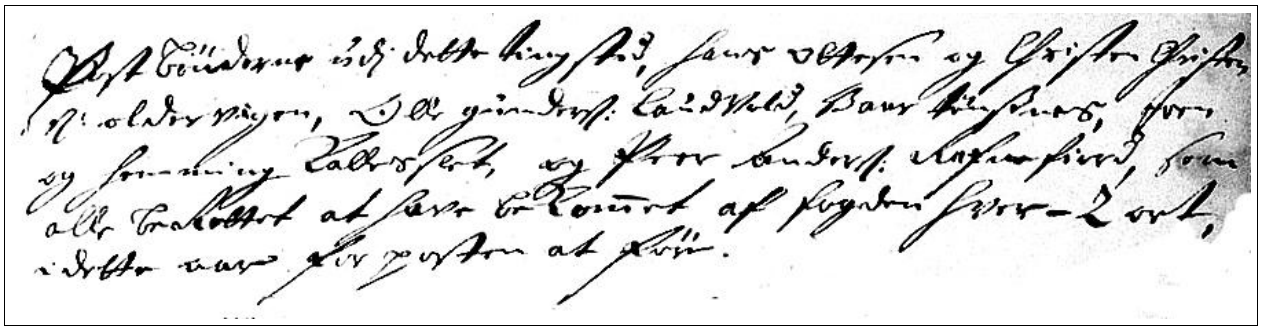

Tingbok Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 43a.

«Postbønderne udj dette tingsted, hans Ottesen og Christen Christens: oldervigen, Olle gunders: Laudvold, Baar tønsnes, Joen og hemming Kalleslet, og Peer Anders: Rafnefiord, som alle beRettet at have bekommet af fogden hver – 2 ort, i dette aar for posten at føre».

Hans bruk ble i 1721 overtatt av Haagen Gautesen, gift med hans søsterdatter.

Sønnen Rasmus ble utnevnt som lagrettesmann i 1720:
«Anno=1720 d=18 Juny holdis Et sædvanligt leedingsberg og Sageting paa Norgrundfiord, for samtlige Helgøe tingstedtz Almue. hvor da Retten blev administrerit og bethiendt af Kongl: foget Sr: Andreas Tønder, Sørenskrifveren Asmus Rosenfeldt, samt til Rettens behienning, ...».

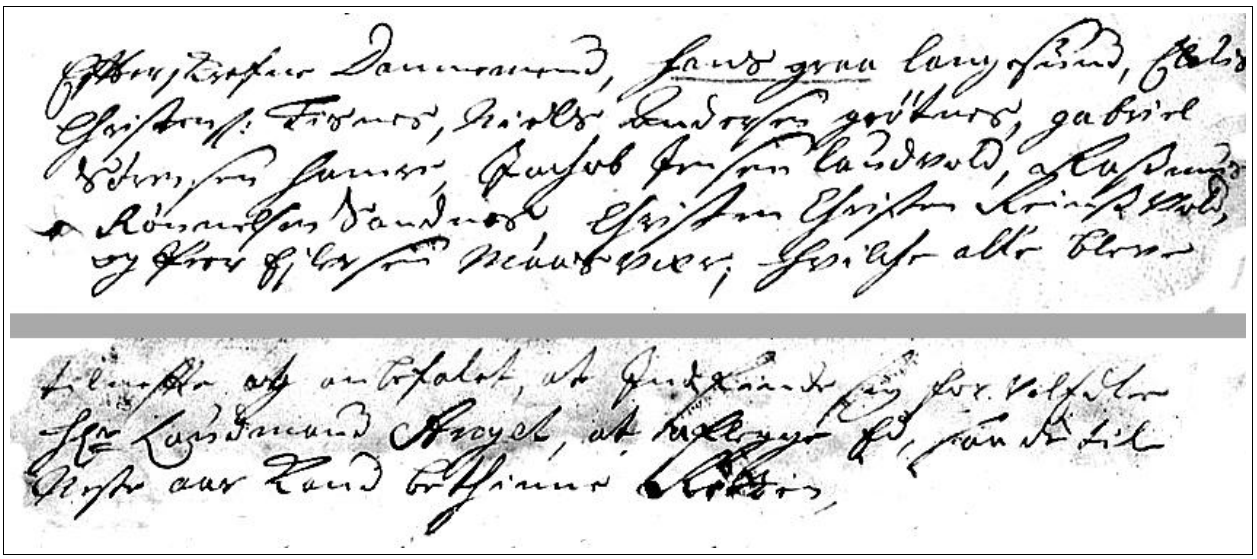

Tingbok Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 159a-159b.

«Eftterskrefne Dannemend, hans graa langesund, Claus Christens: Tisnes, Niels Andersen grøtnes, gabriel Sørensen hamre, Jacob Jensen laudvold, Rasmus Rønnelsen Sandnes, Christen Christen Reinsvold, og Peer Ejlersen Maasvær, hvilche alle bleve tilneste og anbefalet, at Indfinde sig for velEdle Hr Laudmand Angel, at aflegge Ed, saa de til Neste aar kand bethinne Retten, ...»

Sønnen Hemming ble innkalt til tinget i 1721, dels «for hans skarns agtige Mund imod Jens Villums: paa sit ærlige Nafn og Rycte», dels sammen med sin bror, Henrich, da de hadde motsatt seg å foreta en betaling:
«Anno=1721 d=21 Aprilis, Efftter Kongl: foget Sr: Andreas Tønders anordning, blev paa Grundfiorden udj helgøe tingsted forretaget En Seqvesterations forRetning over det velbaarne Hr. Baron de Pettersens sig tilEjende Jordegoedtz i Tromsøe fogderie beliggende, for de til datto Resterende Kongl: skatter af samme godtz dependerede, og til datto forfaldne. til ditto bethienning og forRetning var Sorenskriveren Asmus Rosenfeldt, samt og Morten Sørensen heggel: Niels Nielsen Lemming, hans hansen heggel:, hans graa langesund, samtlige af Helgøe tingsted, saa og af Hillesøe tingsted Olle larsen Grebstad, og Olle torlefs: Noer Mielle, alle Edsvorne laudRettismend...»

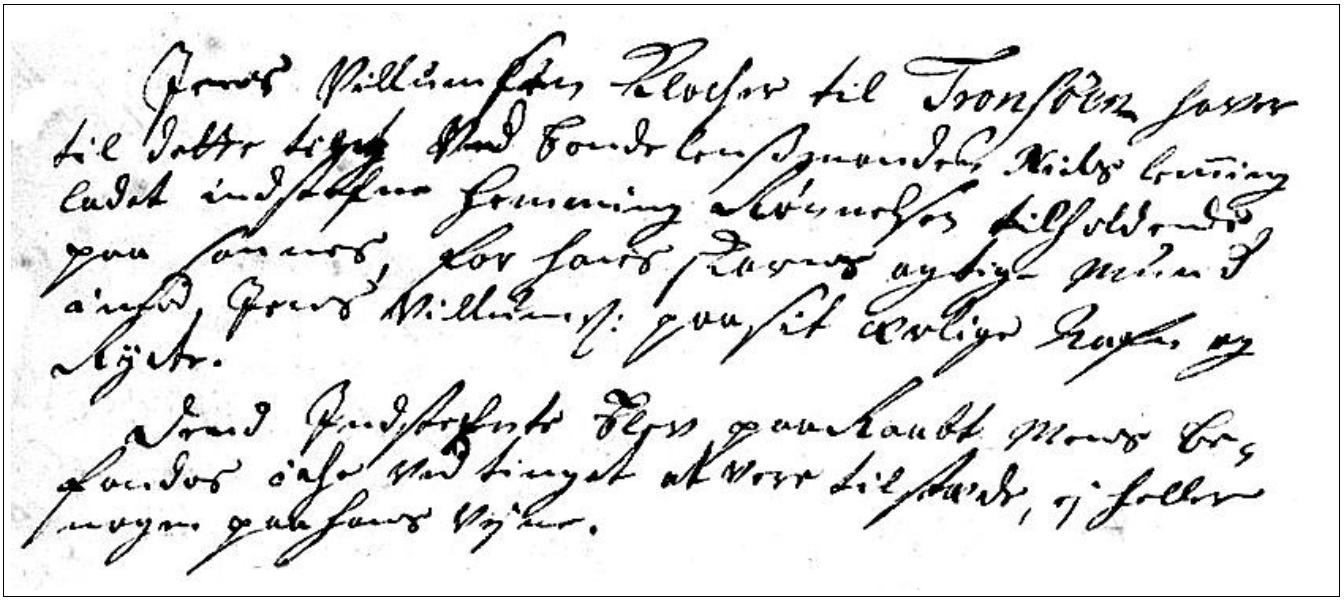

Tingbok Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 169b.

«Jens Villumsen klocher til Tromsøen haver til dette ting ved bondelensmanden Niels lemming ladet indstefne Hemming Rønnelsen tilholdende paa sannes, for hans skarns agtige Mund imod Jens Villums: paa sit ærlige Nafn og Rycte.

Dend Indstefnte blev paaraabt Mens befandes iche ved tinget at vere tilstæde, ej heller nogen paa hans vejne, ...»

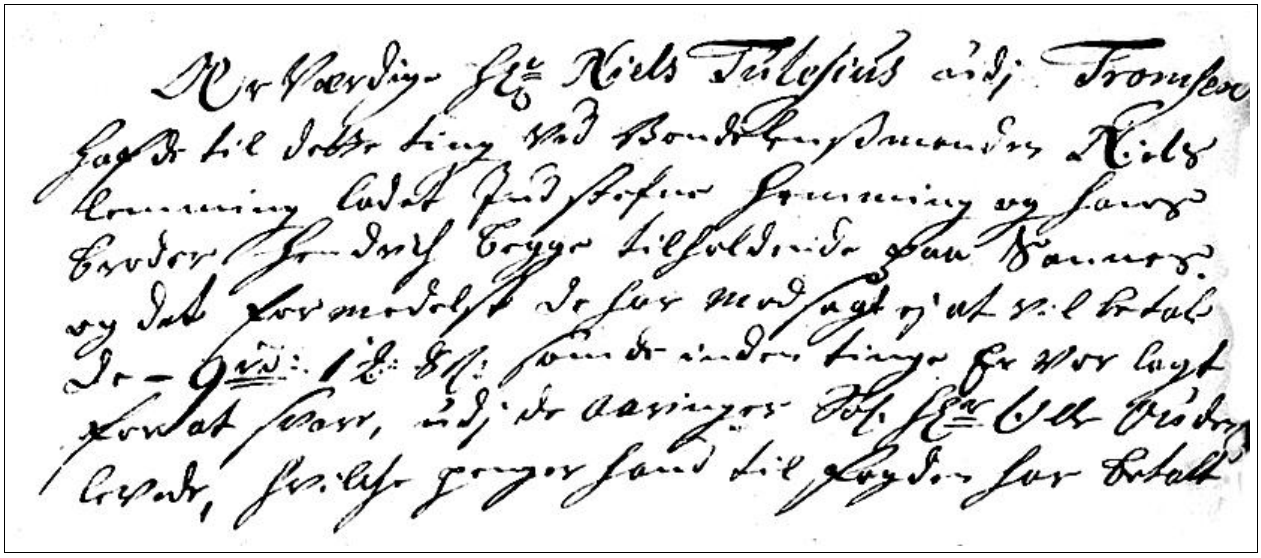

Tingbok Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 170a.

«Ærværdige Hr Niels Tulesius udj Tromsøe hafde til dette ting ved Bodelensmanden Niels lemming ladet Indstefne Hemming og hans broder Hendrich begge tilholdende paa Sannes. og det formedelst de har modsagt ej at vil betale de – 9 rd: 1 mk: 8 sk: som de inden tinge Er ver lagt for at svare, udj de aaringer Sal: Hr Olle Outers:? levede, hvilche penger hand til fogden har betalt.»

Alvin Andreassen skriver i sin artikkel «Litt mer om den første bosetningen på Tennes i Balsfjorden» bl.a.:

«Jens Villumsen Ebeltoft «Klokker» kom til Tromsø omkring 1696 og bodde på Sør-Langnes.

På gården Sandnes bodde Hemming Rynildsen. Han var ca. 20 år i 1700 og sønn til Rynild Hemmingsen. I noen år i 1720-årene delte han bygselen med sin bror Rasmus Rynildsen. Denne Hemming ser ut til å ha vært en notorisk bråkmaker. I en del år er han årlig stevnet for Tinget for slagsmål, overfall, beskyldninger, leiermål og skatte- og avgiftsunndragelser(!), som tydeligvis ikke var ukjent den gangen. Til overmål møtte han ikke på tinget til tross for lovlig stevning. Til slutt mistet man tålmodigheten med ham og han ble stevnet for ringeakt for retten. I 1724 ble han dømt til «anseelige bøder at utrede» og om han ikke klarte det, ble han henvist «til festningens arbejde». Muligens betalte han, for i 1726 er han oppe i en ny leiermålssak. Etter 1728 hører vi ikke mer om ham, kanskje satt han da innenfor festningsmurene.

Til Sommertinget i Grundfjord i 1721 ble Hemming innstevnet av Jens Klokker for grove beskyldninger. Hemming hadde vært innkalt til prosten på grunn av avgifter han ikke hadde betalt. Hemming benyttet da anledningen til, i andres nærvær, å beskylde Jens Klokker for å ha stjålet to værer 20 år tidligere, og han kalte Jens en «reinspil og værfad», hva det nå måtte bety. Dette kunne ikke klokkeren ha sittende på seg. Hemming møtte ikke opp på tinget, så saken ble utsatt til neste ting. På neste ting ble saken behandlet selv om Hemming glimret med sitt fravær. Det ble en stor sak av det, selve klokkeren var jo innvolvert, og en rekke vitner ble innkalt slik at vi får kjennskap til en rekke personer.

Jens Klokker vant rettsaken og fikk oppreisning. Det hører med til saken at da Jens var med og forkynte dommen for Hemming, overfalt den gode Hemming like godt klokkeren. Så for dette forelå det fra Jens ny anmeldelse på Hemming ved Sommertinget i 1723, men Hemming møtte ikke.»

Overfallet dokumenteres i justisprotokollen fra sommertinget for Helgøy tingsted på «Noergrundfiord» avholdt 14. og 15. juni 1723:

«Jens Villumsen langenes fremkom og forregav at hand til dette ting har veret Nødsaget ved 2de dannemend at lade Indstefne hemming Rønnelsen paa Sannes for hans øvede slagsmaal imod ham da hand med Rettens Meedel forkynderne ham dend dom hannem og bemelte Rønnelsen var imellem faldet og afsagdt.

Bemte: Rønnelsen blev paaRaabt Mens befandis iche her ved tinget tilstæde, videre beRetter Citanten at hans Stefningsmend Er nylig her fra tinget afRest, begerer derfor at sagen motte opsettes til Neste ting. herom afsagt. Som Citanten formedelst Sine Stefnemens udeblivelse iche derover kand bevise dedtz lovlig forkyndelse, saa forreholdes hand denne sin sag til Neste ting lovlig at Indstefne. til hvilchet tid da Contraparten forreleges at møde og til sagen at svare; eller have skade for udeblivelse saa og samme tid at anhøre dom udj sagen.»

I 1723 var to av brødrene brukere på Sandnes. Landskylden var på 1½ bismerpund.

Eksaminasjonsprotokollen ved matrikkelforarbeidet i 1723 viser for «Helgøe Tingsted»:

«Jens Villumsen langenes fremkom og forregav at hand til dette ting har veret Nødsaget ved 2de dannemend at lade Indstefne hemming Rønnelsen paa Sannes for hans øvede slagsmaal imod ham da hand med Rettens Meedel forkynderne ham dend dom hannem og bemelte Rønnelsen var imellem faldet og afsagdt.

Bemte: Rønnelsen blev paaRaabt Mens befandis iche her ved tinget tilstæde, videre beRetter Citanten at hans Stefningsmend Er nylig her fra tinget afRest, begerer derfor at sagen motte opsettes til Neste ting. herom afsagt. Som Citanten formedelst Sine Stefnemens udeblivelse iche derover kand bevise dedtz lovlig forkyndelse, saa forreholdes hand denne sin sag til Neste ting lovlig at Indstefne. til hvilchet tid da Contraparten forreleges at møde og til sagen at svare; eller have skade for udeblivelse saa og samme tid at anhøre dom udj sagen.»

I 1723 var to av brødrene brukere på Sandnes. Landskylden var på 1½ bismerpund.

Eksaminasjonsprotokollen ved matrikkelforarbeidet i 1723 viser for «Helgøe Tingsted»:

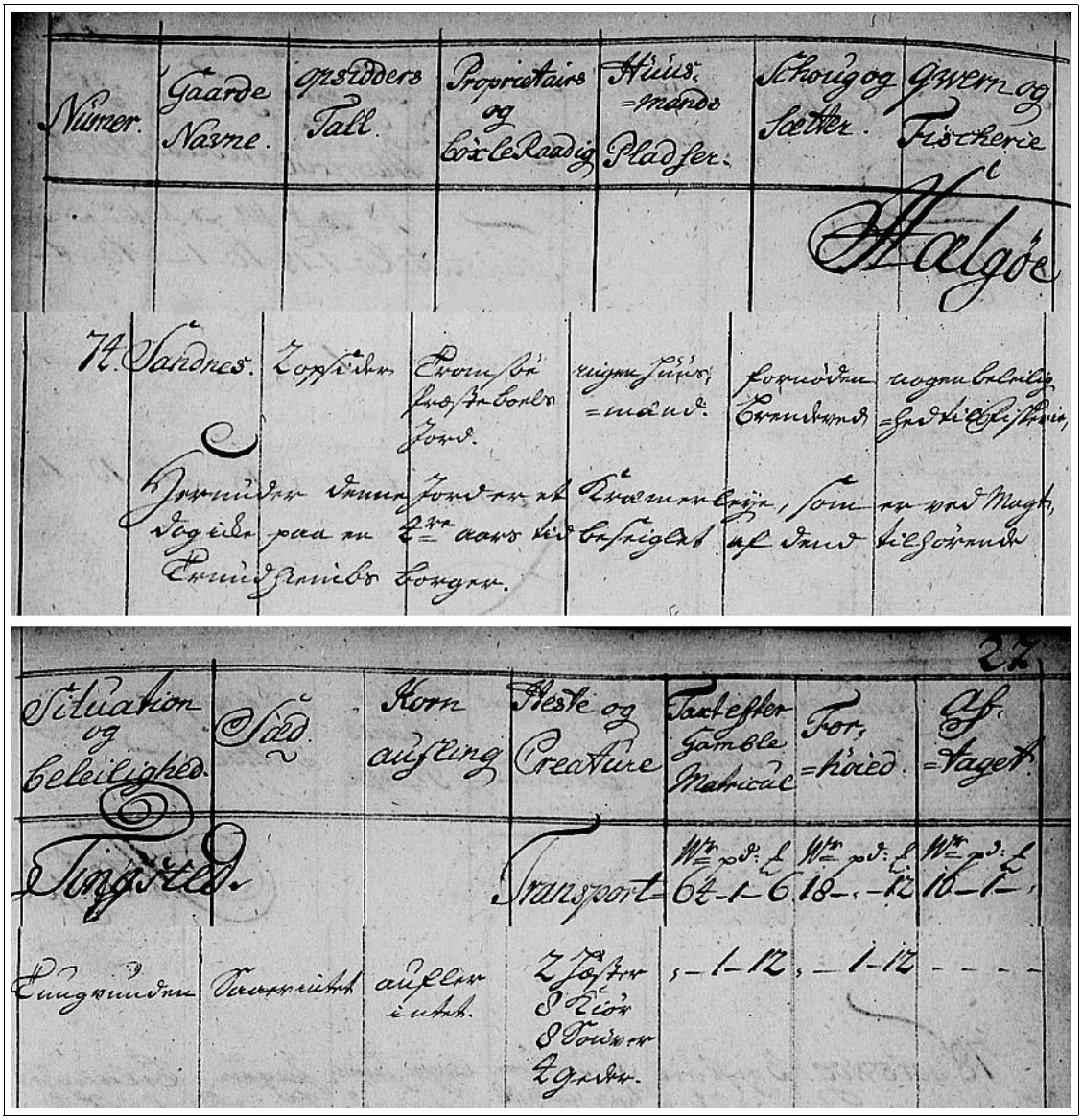

Matrikkelforarbeidet i 1723, 180 Troms fogderi, Helgøy tingsted - Eksaminasjonsprotokoll, folio 26b-27a.

«Nummer:
74.
Gaarde Nafne:
Sandnes.
Opsidders Tall:
2 opsider.
Proprietairs og Bøxel-Raadig:
Tromsøe Præsteboels Jord.
Huusmands Pladser:
Ingen Huusmænd.
Schoug og Setter:
Fornøden Brendeved.
Qvern og Fischerie:
Nogen beleilighed til Fischerie.
Situation og Beleilighed:
Tungvunden.
Sæd:
Saaer intet.
Korn aufling:
Aufler intet.
Hæste og Creature:
2 Hæster – 8 Kiør – 8 Sourer – 4 Geder.
Taxt effter Gamble Matricul [1 våg = 3 bismerpund (Pd.) = 72 bismermerker]:
0 - 1 - 12.
Forhøied:

0 - 1 - 12».

Utdrag fra den samtidige matrikuleringsprotokollen:

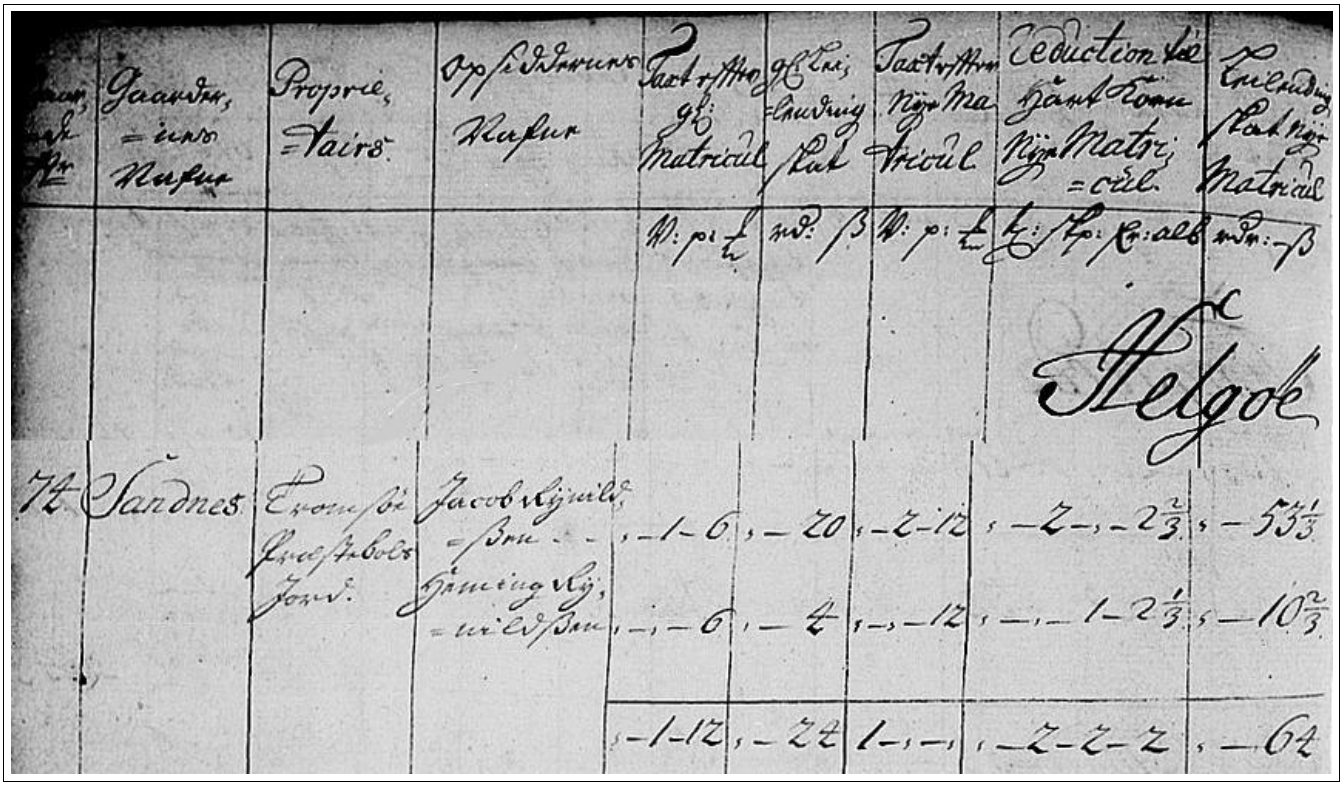

Matrikkelforarbeidet i 1723, 180 Troms fogderi, Helgøy tingsted - Matrikkelprotokoll, folio 37b.

«Opsiddernes Nafne:
[1]: Jacob Rynildsen [kalles Johan i manntallet fra 1702].
[2]: Heming Rynildsen
Taxt effter Gl: Matricul [W: – Pd: – Mark]:
[1]: 0 - 1 - 6.
[2]: 0 - 0 - 6.
[Sum]: 0 - 1 -12.
Gl: Leilending Schat [Rd: – Skilling]:
[1]: 0 -20.
[2]: 0 - 4.
[Sum]: 0 -24».

I 1726 beskyldes sønnen Henning for å ha begått leiermål:
«Anno=1726 d=16 Juny holdis paa grundfiord sædvandligt sommerting med samtlige i Helgøe tingsteds Almue, hvor da Retten blev præcideret udj fogdens absens hans fuldmegtige Monsr. Lars Albech, samt administreret af Sorenskriveren Asmus Rosenfeldt, Item til Rettens bethienning Eftterskrefne laudRet, ...»

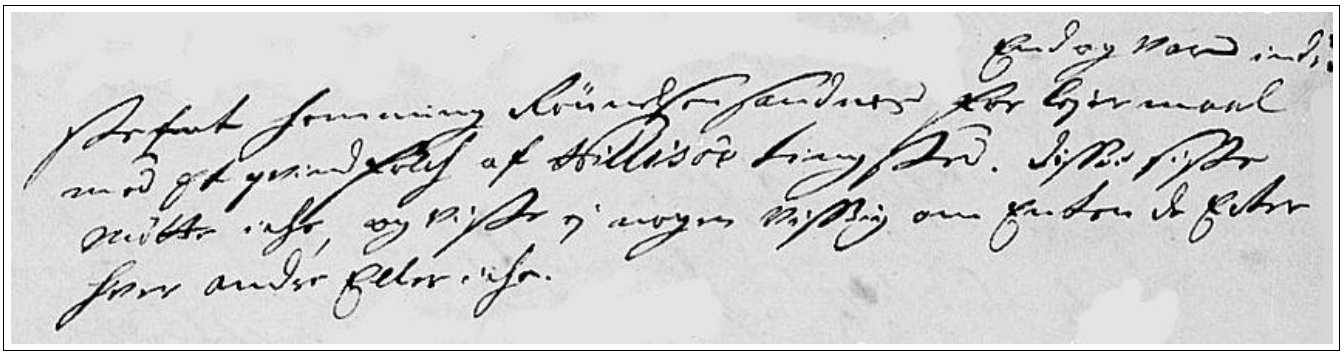

Tingbok Tromsø nr. 1, 1707-28, Helgøe tingsted, sommertinget i 1726, folio 270a.

«... Endog var indstefnt hemming Rønnelsen Sandnes for lejermaal med Et qvindfolch af Hillesøe tingsted. disse siste møtte iche, og viste ej nogen vissig om Enten de Ecter hver andre Eller iche. herom afsagt».

Sønnen Hendrich bodde på Tønsnes da han ble oppnevnt som lagrettsmann ved sommertinget i 1734:
«Anno = 1734 d = 5 Junij holdis paa Noer Grundfiord et Sædvanlig Sommerting for samtlige Helgøe tingstæds Almue, Retten præsiderede Kongl: May'st: foget Edle Andreas Tønder, sampt Sorenskriveren Asmus Rosenfeldt, tilligemed Eftterskrefne laugret, Nemlig: ...»

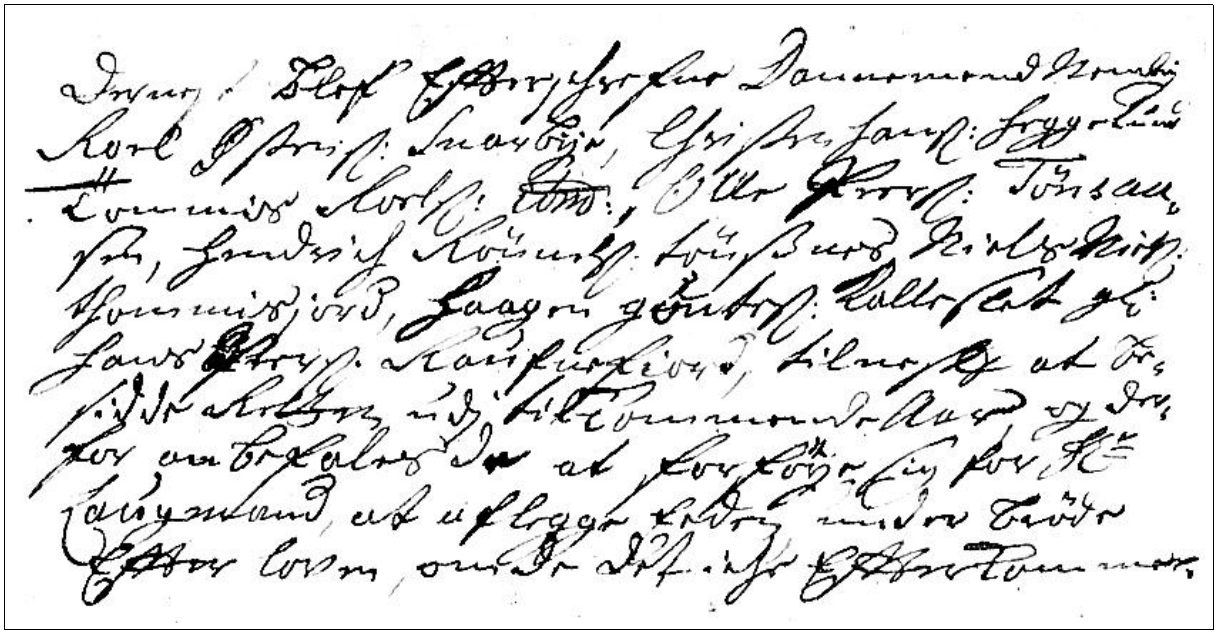

Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 79b.

«Dernest blef Eftterschrefne Dannemand Nemlig Roel Østens: Snarbye, Christen Hans: Heggelund, Tommis Roels: ibid:, Olle Peers: Tønsaasen, Hendrich Rønnels: tønsnes, Niels Niels: thommisjord, Haagen gunters: Kalleslet gl: Hans Peers: Raufnefiord, tilnestt at besidde Retten udj tilkommende Aar, og derfor anbefales da at forføye sig for Herr Laugmand, at aflegge Eeden under brøde Eftter loven, om de det iche Eftterkommer.» [422]

(Barn VII:20)

Gift

Barn:

Johanna Rynildsdatter Sandnes. Født omkring 1660. Levde 1702 i Findnes Søndre, Tromsøysund (TR). Død 1756 på Findnes Søndre, Tromsøysund (TR). Begravet 01.01.1757 i Tromsøysund (TR).[423] (Se VII:20).

VIII:145 mf fm ff ff

Klemet Olofsson Hietaniemi. Nybygger. Født omkring 1617 i Hietaniemi, Koivukylä kyrkby, Hietaniemi (Norrbotten). Levde fra 1650 til 1656 i Neitinniva, Junosuando (Norrbotten). Død mellom 1680 og 1683 i Lainio, Jukkasjärvi (Norrbotten).

Klemet (Clemt, Clement) ble født på Hietaniemi gård i Koivukylä kirkeby, Hietanieimi sogn, omkring 1617. Han var sønn til Olof Larsson Hietaniemi.

Han nevnes i Koivukylä i Hietaniemi sogn fra 1637 til 1647 [manntall, Wahlberg 1988].

Etter å ha bodd en tid i Kangos på 1640-tallet grunnla han nybygget Neitinniva (Neitinkylä) ved Lainio elv omkring 1650. Han nevnes likevel i manntall for Junosuando by i Pajala sogn fra 1653 til 1656 dit Kangos tilhørte frem til 1812.

Utdrag fra Åke Back‘s bok «Kirunas byar»:

«Clemet Olofsson fick sitt nybygge vid forsen Neitinniva (Lainio) insynat omkring 1650. Han bör ha kommit dit något år tidigare för att ha ett nybygge att visa upp för de myndighetspersoner som gjorde syneförrättningen. Kanske 1647. Nybygget ska i varje fall ha grundlagts under trettioåriga kriget och det slutade som bekant 1648.

Clemet Olofsson lär ha varit född 1617 i Koivukylä, men flyttade som ung till Kangos. Han återfinns märkvärdigt nog i längderna för Junosuando (dit Kangos hörde fram till till 1812) åren 1653-1656, trots att han då hade sitt

422 Koppskatten i 1645, Nordlandenes Len, Troms fogderi, Helgø Tingstedt, folio 20. Skattematrikkelen fra 1647, Tromsøe Fougderie, Helgøe Tingsted, folio 165b. Manntallet i 1663-66, Prestenes Manntall: 36III.1 Tromsø Prestegjeld, folio 419. Landkommisjonens Jordebog fra 1667, Troms fogderie, Helgøe Tingsted, folio 23a. Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: F Leilendingskatt 1672, Upaginert, bilde 208. Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, folio 177. Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, fogderegnskap 1700-04 - 4 Jordebok Troms 1702 - Helgøe tingsted - Bilde 253. Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, fogderegnskap 1700-04 - 4 Jordebok Troms 1703 - Helgøe tingsted - Bilde 327. Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, Fogderegnskap 1711-12 - Ekstraskatter, hovedmanntall - 20-21 Sko- og folkelønnsskatt 1711 - Bilde 122. Tingbok for Tromsø, nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 43a, 159a-159b, 169b-170a (Justisprotokoll Helgøy tingsted 1710 - folio 82, 1720 - 293-94 og 1721 - 314-15, transkribert av Nord-Troms Museum). Matrikkelforarbeidet i 1723, Helgøe Tingsted, Eksaminasjonsprotokollens folio 26b, Matrikuleringsprotokollens folio 37b. Tingbok for Tromsø, nr. 2, 1729-44, Helgøe tingsted, folio 79b (Justisprotokoll Helgøy tingsted 1734 - folio 3-4, transkribert av Nord-Troms Museum). Alvin Andreassen: Litt mer om den første bosetningen på Tennes i Balsfjorden.

423 Kirkebok Tromsø 1753-78: «Begravelser med de afdødes Navne og Alder», folio 172.

nybygge i Neitinniva insynat. Möjligt är att Clemet bara ordnade bostället och sedan lämnade över det till sönerna Olof och Mårten. Årtalen i de gamla längderna får man ibland ta med en nypa salt. I August Ljungs gamla familjeregister uppger Clemets son Mårten Clemetsson ha avlidit 1733 på sitt 100:e år. Stämmer det så skulle Clemet ha blivit far vid 16 års ålder.

Det är egentligen inte mycket som vi vet om den man som uppges vara Lainios förste nybyggare. Vissa kännare tippar att han dog på 1660-talet, men det antagandet motsägs av mantalsuppgifterna från 1684 som berättar att ”Klemet Olofson är åbo i NeitisNifva”. Namnet på Clemets hustru är heller inte känt, möjligen heter hon Brita. Dödboken uppger att ”gamla Brita” i Lainio avled 1724 och att hon då var 102 år. Stämmer det lösa antagandet att hon var Clemets änka blir ju sonen Mårtens födelseår ännu mer orimligt. 1633 var Brita bara 9 år gammal.

Inte minst med tanke på Clemet Olofsons uppgivna födelseår ser det nog ut som om Lainios 350-jubileum 1981 kom i tidigaste laget. Det är knappast troligt att Clemet grundade ett nybygge vid 14 års ålder och ännu mindre troligt att han kunde ha med sig två söner under färden från Kangos till Neitinniva. Det var Calle Andersson från Lainio som fastställde jubileumsåret. Han hävdade också att den förste nybyggaren var Clemets son Olof Clemetsson, som näppeligen var född 1631. Trots det sägs att han utsåg sin boplats på 1620-talet. På ett annat ställe i boken uppges att Olof 1692 stod tills svars för intrång i tornedalingarnas fiskevatten – det går inte riktigt ihop.

Om vi för enkelhetens skull utgår ifrån att Clemet Olofsson var först och att sönerna Mårten och Olof tog över nybygget. Den tredje sonen hette Clemet och blev bonde i Kangos. Han levde mellan åren 1657 och 1740.

Mårten Clemetsson känner vi inte till särskilt mycket, bara att han brukade halva faderns hemman och ska ha dött 1733 över hundra år gammal (??). Han hade sönerna Måns, Mårten och Erik. Om Måns Mårtensson vet vi att han var nämndeman, liksom att Mårten Mårtensson var gift med Sofia Persdotter Servio från Tornefors.

Olof Clemetsson brukade den andra hemmandelen. Han blev 1704 nämndeman och skötte den sysslan fram till sin död 1716. Olof nämns, som de flesta människor vid denna tid i flera tingsprotokoll. Han krävdes bland annat på ersättning av några Vitsaniemibor för att han skulle ha gjort intrång i deras kenttäsjö Temminkijärvi.

Olof Clemetsons hustru är inte känd till namnet. Hon födde minst fem barn – Hans som stannade i Lainio, Ella (1676-1764) som gift sig med Lars Hansson Kemi i Masugnsbyn, Olof, Henrik och Simon. De yngsta barnen kan ha hamnat i fosterhem efter faderns död. Olof togs i alla fall omhand av kusinen Mårten Mårtensson i Vittangi.

Den alltid vederhäftige kronobefallningsmannen Anders Hackzell har uppget att det 1738 fanns åtta nybyggare i Jukkasjärvi socken därav fyra i Lainio – Mårten Mårtensson, Hans Olofsson, Olof Kemiläinen och Mats Eriksson.»

Det hevdes at Klemet bodde i Lainio allerede ved tinget i Jukkasjärvi 29.01.1650. En borger som het Henrik Klemetsson måtte da bøte for å ha slått Klemet Olsson «i Siggeuaru». Det er vel imidlertid trolig at dette var hans navne, samen og nemndemannen med samme navn!

Klemet levde fortsatt i 1680 da han trettet med Henrik Nilsson Nikka i Suonttavaara, Enontekis sogn, om retten til fisketresket Temmingijärvi i Siggevaara, Jukkasjärvi sogn. Nikka hadde kjøpt 2/3 av tresket av Johan Olsson i Koivukylä. Klemet mente imidlertid at han hadde størst rett till tresket, noe som retten med hjelp av

«inkompne skähl och åthskillige insinuerande skriftelige Attester»

også slo fast;

«hälst emädan dhe andre dess medharfwingar, samma Träsk honom [Klemet] opdragit att innlösa i bördh, som Attesten af den 20. Decemb. 1679, förmåår och innehåller».

Klemet løste inn Henrik Nilsson Nikkas del av Temmingijärvi for 28 daler koppermynt.

Samma år krevde Mickel Eriksson Rahtu i Kuivakangas gjennom sin fullmektige, lensmannen Mickel Jönsson Kohkoinen i Kuivakangas, at Klemet Olofsson årlig skulle leverere 1 lispund gjedder til Mickel Rahtu, siden han brukte den del av Temmingijärvi som Mickel eide [dombok, Jukkasjärvi tingslag 1680].

Klemets sønn Olof ble i 1683 innstevnet i konflikten med slekten Rahtu, da saken dette år igjen ble tatt opp ved tinget. Derfor kan man vel anta at Klemet Olofsson døde mellom 1680 og 1683 på Lainio i Jukkasjärvi.

Klemet hadde følgende barn:
Mårten, død 1723 på Lainio, Jukkasjärvi.
Karin, gift med Per Mickelsson Rahtu i Kuivakangas, Övertorneå sogn.
Brita, døde som enke i 1724, begravet 19. januar «102 åhr som gissas».
Olof, død 1716 på Lainio, Jukkasjärvi.

1658: Klemet, gift med Brita Josefsdotter Juuso, død 08.01.1740 på Kangos, Jukkasjärvi.[424]

(Barn VII:73, Far IX:289)

Gift

Barn:

Ofof Klemetsson Lainio. Levde 1683 i Lainio, Jukkasjärvi (Norrbotten). Død 1716 i Lainio, Jukkasjärvi (Norrbotten). (Se VII:73).

424 Åke Back: Kirunas byar. Erik Johansson Kuoksu: Nybyggarsläkter i Jukkasjärvi och Enontekis fram till 1700-talets mitt (n.p.: Kuokso, Erik Johansson, 1999), side 16, Lainiosläkten I (Klemet Olofssons släkt). Erik Johansson Kuokso: Klemet Olofssons Lainios Släkt 1539-1930 (n.p.: Eget, 2005), side 8, Familj 8.

VIII:155 mf fm mf mf

Henrik Matsson Raasaka. Klokker. Levde fra 1655 til 1693 i Ijo (Norra Österbotten).

Henrik nevnes i manntallslengder som klokker i Ijo sogn i nåværende Finland mellom 1655 og 1693.

Han hadde datteren
Kerstin, gift med Mats Bertilsson Kemiläinen. [425]

(Barn VII:78)

Gift

Barn:

Kerstin Henriksdotter Klockare. Levde 1679. Levde mellom 1693 og 1694 i Ijo (Norra Österbotten). (Se VII:78).

VIII:157 mf fm mm ff

Frans Persson Servio. Kullbrenner. Levde mellom 1655 og 1660 i Masugnsbyn, Junosuando (Norrbotten). Levde mellom 1665 og 1685 ved Svappavaara koppergruve, Jukkasjärvi (Norrbotten). Levde mellom 1686 og 1692 ved Kengis jernbruk, Kengis bruksförsamling (Norrbotten). Levde 1998 ved Svappavaara koppergruve, Jukkasjärvi (Norrbotten). Levde mellom 1702 og 1705 ved Kengis jernbruk, Kengis bruksförsamling (Norrbotten).

Frans var sønn til Petter Servio. Han ble gift med Karin Eriksdotter.

Han omtales fra 1654 til 1686 som «kolare», dvs kullbrenner. Ifølge manntallslistene var han
ved Junosuando masugn fra 1655 til 1660,
ved Svappavaara kopperbruk i Jukkasjärvi sogn fra 1665 til 1685,
ved Kengis jerngruve i Pajala fra 1686 til 1692,
tilbake i Svappavaara i 1698, og
i Kengis fra 1702 til 1705.[426]

Kengis bruk - Världens nordligaste järnbruk - Informasjon fra Pajala kommune:
«Bakgrunden till brukets tillkomst är järnmalmsfyndet i Masugnsbyn år 1642. Fyndet gjordes, enligt sägnen, av en ekorrjägare. Jägaren missade sitt mål, med pil och båge, men ville inte tappa bort sin värdefulla pil så han följde pilens bana. Pilen återfanns på ett klippblock och när den lossades kände han hur den järnskodda spetsen drogs mot stenen. Den visade sig innehålla magnetisk järnmalm, magnetit. (Naturmedia UT, Masugnsbyn - Tänk om pilen hade träffat).

Kengis, forge de, 1799, A.F. Skjöldebrand, M.R. Heland.

Merkantilismen
På 1600-talet fördes Sverige på allvar in i den internationella handeln. Olika omständigheter bidrog till ökad efterfrågan på de svenska metallerna. Den här tidens främsta ekonomiska teori var merkantilismen. Varor skulle produceras inom landet. Makten över näringslivet skulle koncentreras till staten. Äldre metaller som man kunde göra

425 Erik Johansson Kuokso, Antavla för Jan-Erik Johansson Kuokso och Lisbeth Salomonsson (n.p.: Kiruna Amatörforskarförening, 2003), side 10, ID 266.

426 Erik Johansson Kuoksu: Familjeregister för Pajala Socken, Kengis bruk och Torne Lappmarks nybyggen fram till 1760 II (n.p.: Kiruna Amatörforskarförening, 2003), side 123 Kengis, Familj 19; side 135 Junosuando masugn, Familj 1. Erik Johansson Kuokso: Antavla för Jan-Erik Johansson Kuokso och Lisbeth Salomonsson (n.p.: Kiruna Amatörforskarförening, 2003), side 10, ID 268.

pengar av ansågs göra landet rikt.

Den svenska merkantilismen före år 1680 hade övervägande statsfinansiell syftning. De ekonomiska åtgärdernas viktigaste ändamål var ej att upphjälpa näringslivet utan att skaffa staten inkomster. Staten uppmuntrade på alla tänkbara sätt tillblivelsen av gruvor som kunde öka statens intäkter. Belöning och omfattande frihet i samband med nya fynd var vanligt förekommande. En grundläggande bakgrund är järnmalmstillgångarna, men också förekomsten av skogar lämpade för kolning liksom att forsen gav drivkraft för blåsbälgar och hamrar. Träkolet var slut i Bergsslagen och man sökte nya bruksområden med malm och skog.

Centrum för bruksimperium

Förhoppningar fanns om att Tornedalen skulle bli en blomstrande bruksbygd, något i likhet med vad som fanns i Ruhrområdet eller kring Liege. Torneverken var ett samlande namn för denna satsning. Kengis var centrum för detta bruksimperium. (Lundholm Kjell, Gammelstad 98-04-30)

Det var köpmannen Arendt Grape som anlade bruket vid Kengisfors, men det var inte lätt att driva ett järnbruk med den tidens tekniska möjligheter i en bygd med långa avstånd och hårt klimat - köpmannen fick finansiella problem. Han sökte hjälp och fick det av bröderna Abraham och Jakob Momma. Under brödernas ledning upplevde Kengisverken på 1660-talet en ekonomisk höjdpunkt. (Naturmedia UT, Kengis - Världens nordligaste järnbruk.)

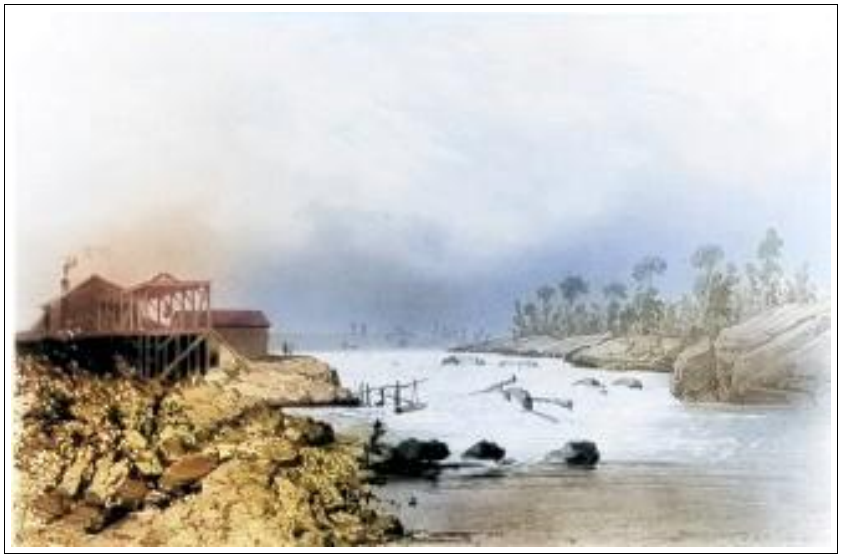

Vue prise à Kengisbruk 1839, Sabatier, Lauvergne

Kopparmalm

Vid Svappavaara upptäcktes kopparmalm, som började brytas vid mitten av 1650-talet. Under åren 1657-74 utvanns omkring 40 ton koppar per år. År 1674-1715 innehade Kengis bruk privilegier på tillverkning av s.k. plåtmynt. Det var emellertid blott ett fåtal som tillverkades här, de flesta slogs vid Avesta i Dalarna. Kopparverket lades ner definitivt år 1785. (Norrbottens bygd och folk - en skildring i ord och bild av norrbottens bebyggelse, Stockholm, 1952)

Vid 1600-talets slut gick rörelsen bakåt. Under de följande åren synes bruksrörelsen tidvis helt ha varit nedlagd. En kort uppblomstring år 1699 för att sedan brinna ner år 1717 vid ett ryskt anfall. (Norrbottens bygd och folk - en skildring i ord och bild av norrbottens bebyggelse, Stockholm, 1952)

Bruksbyggnaderna började återuppföras år 1721. På 1850-talet exporterades järnvaror från Kengis till södra Frankrike. Hastigt växlande konjunktur medförde att det blev svårt att hålla driften i gång och göra den ekonomiskt lönande. (Norrbottens bygd och folk - en skildring i ord och bild av norrbottens bebyggelse, Stockholm, 1952)».[427]

(Barn VII:79, Far IX:313)

Gift med neste ane.

Barn:

Niklas Fransson Servio. Levde fra 1654 til 1686. (Se VII:79).

VIII:158 mf fm mm fm

Karin Eriksdotter.

Karin og Frans hadde følgende barn:
Petter, gift med I Annika Larsdotter, II Brita Mickelsdotter Mikonheikki.
Niklas, gift med Dordie Baltzarsdotter Thun i 1680.
Karin.
NN Servio [428]

[427] Kengis bruk - Världens nordligaste järnbruk - Informasjon fra Pajala kommune.

[428] Erik Johansson Kuoksu, Familjeregister för Pajala Socken, Kengis bruk och Torne Lappmarks nybyggen fram till 1760 II

(Barn VII:79)

Gift med forrige ane.

VIII:159 mf fm mm mf

Baltzar Baltzarsson Thun. Koppersmedmester. Født omkring 1631 i Kengis bruksförsamling, Pajala (Norrbotten). Levde 1658 i Kengis bruksförsamling, Pajala (Norrbotten). Levde mellom 1692 og 1698 ved Svappavaara koppergruve, Jukkasjärvi (Norrbotten). Levde mellom 1699 og 1707 ved Kengis jernbruk, Kengis bruksförsamling (Norrbotten). Død 1708 i Kengis bruksförsamling, Pajala (Norrbotten).

Baltzar ble født omkring 1631 i Kengis i Pajala sogn, som sønn til Baltzar Mickelsson Thun.

Han ble gift med Brita Karlsdotter i 1659.

Ifølge «Antavla för Jan-Erik Johansson Kuokso och Lisbeth Salomonsson» (2003) var han «Gårmakare» i Avesta i Avesta sogn. Han ble 05.02.1658 ansatt som koppersmed sammen med sin far vid Kengis bruk. Baltzar ble koppersmedmester i Kengis [manntallslengder, Lindmark 1963, Rosenbahr 2001].

Ifølge «Familjeregister för Pajala Socken, Kengis bruk och Torne Lappmarks nybyggen fram till 1760 II» (2003) av samme forfatter var han mestersmed og «gårmakare» i Svappavaara fra 1692 til 1698, og i Kengis fra 1699 til 1707 [manntallslister].

Baltzar døde i 1708 i Kengis, Pajala.[429]

(Barn VII:80, Far IX:317)

Gift 1659 i Kengis bruksförsamling, Pajala (Norrbotten) med neste ane.

Barn:

Dordie Baltzarsdotter Thun. Født 1651 i Kengis bruksförsamling, Pajala (Norrbotten). Død 29.05.1742 i Masugnsbyn, Pajala (Norrbotten). Begravet 21.11.1742 i Pajala (Norrbotten).[430] (Se VII:80).

VIII:160 mf fm mm mm

Brita Karlsdotter. Levde 1636. Død 1699 i Kengis bruksförsamling, Pajala (Norrbotten).

Brita og Baltzar hadde barna:
Margareta, gift med Johan Eriksson Stålnacke.
1651: Dordie, gift med Niklas Fransson Servio i 1680, død 29.05.1742 i Masugnsbyn, Jukkasjärvi.
1671: Sofia, gift med Erik Erikssson Stålnacke.
1673: Maria, gift med Per Persson, død 02.02.1743 i Kengis, Pajala.
1675: Olof, gårmakare, bruksfogde, gift med Kerstin Eriksdotter Stålnacke i 1700, død 29.10.1736 i Kengis, Pajala.

Brita Karlsdotter døde i 1699 i Kengis, Pajala.[431]

(Barn VII:80)

Gift 1659 i Kengis bruksförsamling, Pajala (Norrbotten) med forrige ane.

VIII:161 mf mf ff ff

Torleif Pedersen Storslett. Festebonde. Levde 1620. Levde fra 1645 til 1661 på Storslett, Hillesøy. Død før 1667 på Storslett, Hillesøy.

Torleif var antagelig sønn til Peder Joensen som betalte skatt av Storslett frem til 1624 og far til Kiel Torleifsen Strømmen.

(n.p.: Kiruna Amatörforskarförening, 2003), side 123 Kengis, Familj 19.

429 Erik Johansson Kuoksu: Familjeregister för Pajala Socken, Kengis bruk och Torne Lappmarks nybyggen fram till 1760 II (n.p.: Kiruna Amatörforskarförening, 2003), side 120 Kengis, Familj 1, 2 og 3. Erik Johansson Kuokso: Antavla för Jan-Erik Johansson Kuokso och Lisbeth Salomonsson (n.p.: Kiruna Amatörforskarförening, 2003), side 10, ID 270.

430 Kirkebok Pajala nr. C1, 1728-48: «Död och begravelsesbok» 1742, folio 32.

431 Erik Johansson Kuoksu: Familjeregister för Pajala Socken, Kengis bruk och Torne Lappmarks nybyggen fram till 1760 II (n.p.: Kiruna Amatörforskarförening, 2003), s. 120 Kengis, Familj 2 og 3.

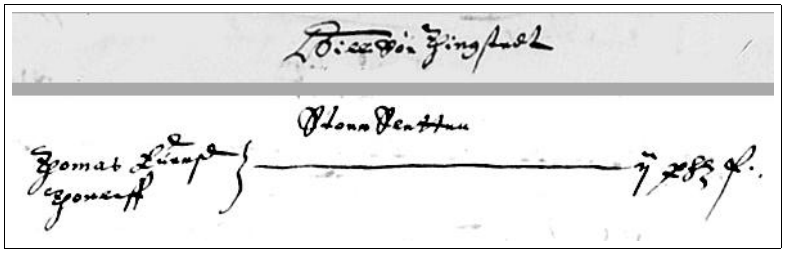

Fogderegnskap 1634-35, F Troms lehn, Hillsøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 26, legg 1, bilde 34).

I 1634-35 betalte Thomas Euersen og Thorleff landvare med tilsammen 2 pund fisk.

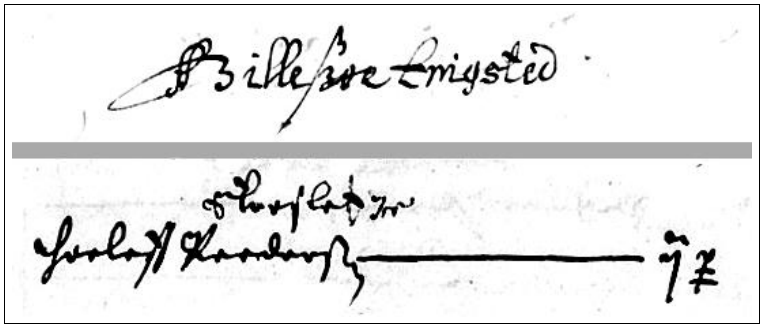

Fogderegnskap 1639-40, O Troms lehn, Hillsøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 28, legg 2, bilde 124).

I 1639-40:betalte Thorleff Pedeersen 2 pund landvare.

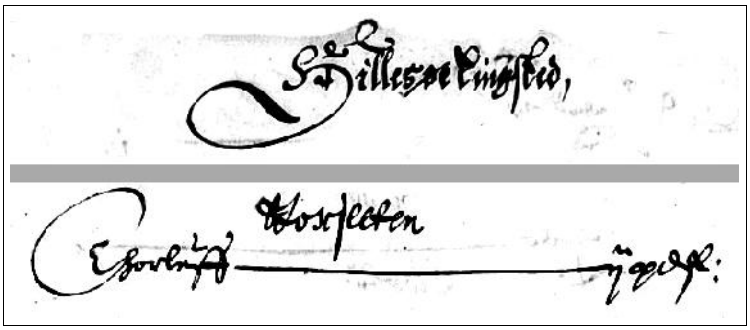

Fogderegnskap 1645-46, E Troms lehn, Hillsøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 28, legg 7, bilde 394).

i 1645-46 betalte Torluff landvare med 2 pund.

Koppskattelisten fra 1645 er den første folketellingen vi har, der både kvinner og menn er med. Den inneholder ialt 283 innbyggere i 106 hushold fra nåværende Karlsøy kommune, med en liten overvekt på 15 kvinner. Dessverre er det bare folk i ervervsdyktig alder som er tatt med.

«Kop skat Eller Hoffuit Pengis Register Offuer Trumsø Lehnn
som Er Taxherit Effter Hans Exelens Her StatHolder Och General Kongl. Commesarier
Deris Anordningh Anno 1645».

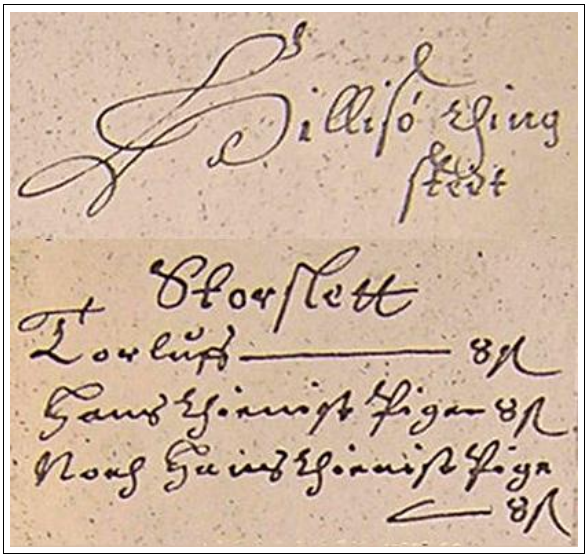

Koppskatten i 1645, Nordlandenes Len, Troms fogderi, Hillisø Thingstedt, folio 38.

«Hillisø Thingstedt.
Storslet.
Torluff – 8 ß
Hans Thienist Pige – 8 ß
Noch Hans Thienist Pige – 8 ß».

I «Skattematrikkelen 1647» for Troms fylke er kontribusjons- og odelsskatten for 1648 lagt til grunn. Matrikkelen viser for «Hillisøe Thingsted»:

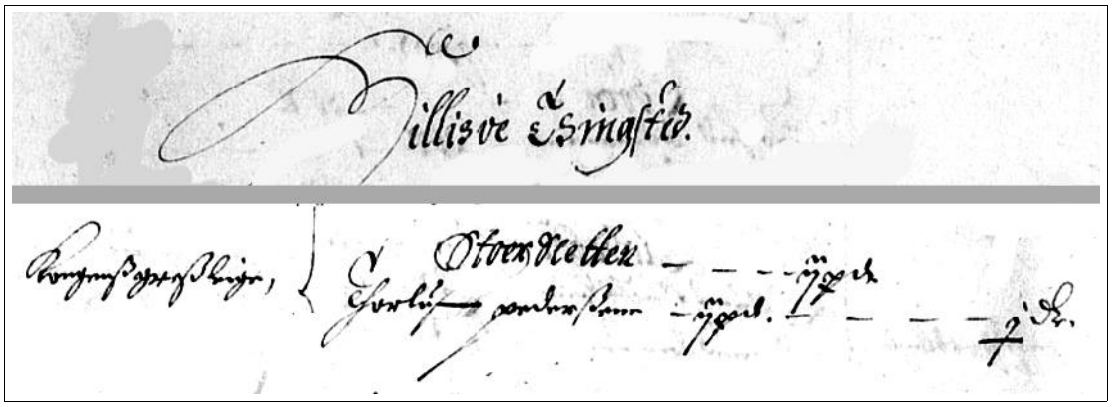

Kontribusjons- og odelsskatt 1648. Tromsøe Fougderie, Hillisøe Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 35, legg 2, folio 166b).

«Stoer Sletten 2 pd. [1 våg = 3 bismerpund]
Thorluff Pederßenn 2 pd.
Kongens greßleige».
Det betales ½ dr. i skatt.

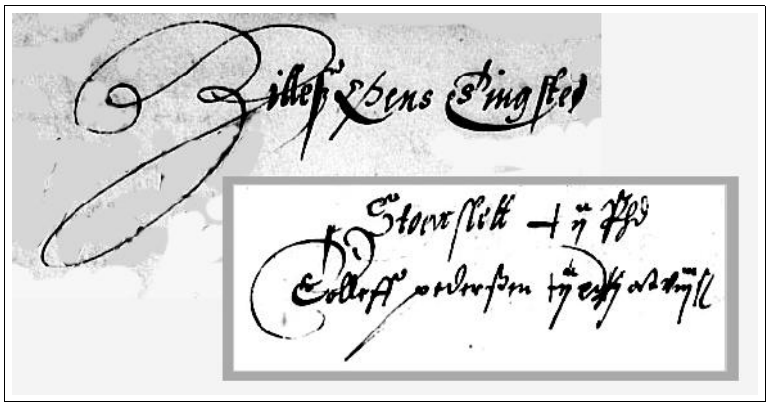

Kontribusjonssskatt 1661. Tromsøe Fougderie, Hillesøens Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 39, legg 2, Upaginert, bilde 137).

I 1661 brukte Torleif fortsatt gården, men i 1666 er han borte.[432]

[432] Koppskatten i 1645, Nordlandenes Len, Troms fogderi, Hillisø Thingstedt, folio 38. Kontribusjons- og odelsskatt 1648. Tromsøe Fougderie, Hillisøe Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 35, legg 2, folio 166b). Kontribusjonssskatt

(Barn VII:81, Far IX:321)

Gift med neste ane.

Barn:

Kiel Torleifsen Storslett/Strømmen. Født omkring 1640 på Storslett, Hillesøy. Levde 1664 på Storslett, Hillesøy. Levde 1702 i Strømmen, Tromsøysund (TR). Død før 1708 i Strømmen, Tromsøysund (TR). (Se VII:81).

VIII:162 mf mf ff fm

Marith Christophersdatter Storslett. Levde 1620. Levde fra 1647 til 1680 på Storslett, Hillesøy.

Marith og Torleif hadde antagelig følgende barn:
Ca. 1639: Kiel, oppgitt å være 18 år i 1664, gift med Barbra Larsdatter.
Ca. 1651: Elias, gift med Maren Joensdatter.

Det er imidlertid 12 års aldersforskjell mellom Kiel og Elias samtidig som Marith ikke nevnes i koppskatten fra 1645. Der er derfor mulig at Kiel er Torleifs sønn i et tidligere ekteskap, at denne tidligere hustru døde før 1645, og at han så har giftet seg igjen før 1651. På den annen side oppgis Kiel som Mariths sønn i manntallet fra 1663-66.

«Aff Senniens Proustie oc Trondenes Kirke Sogn Anno 66 d. 6. Augusti» - «No. 6 Hillesø anneks»:

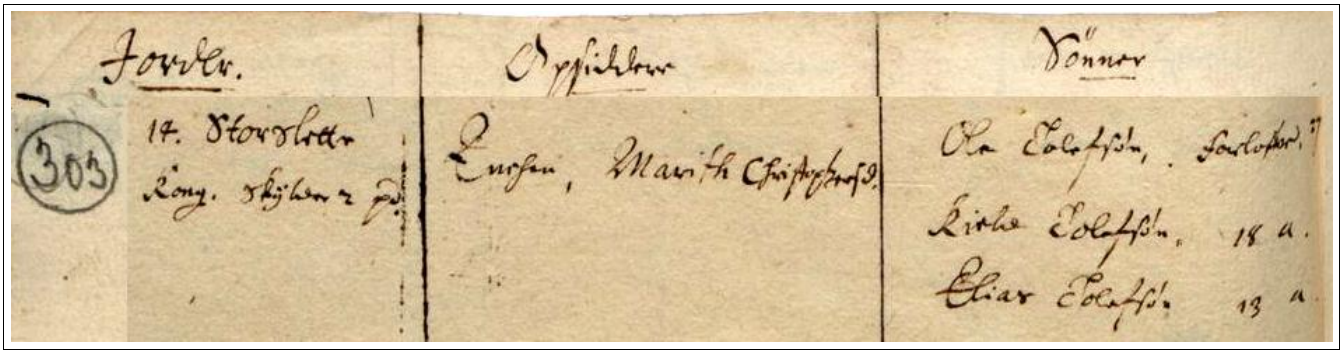

Manntallet i 1664-66, 37.3 Prestenes manntall i 1666, Senja prosti , Trondenes prestegjeld, Hillesøy sogn, folio 303.

«Jorder:
14 Storslette - Kong: skylder 2 Pd. [fisk].
Opsiddere:
Enchen, Marith Christophersd:
Sønner:
Ole Tolefsøn Fostersøn(?) – 7(?)
Kield Tolefsøn – 18 a.
Elias Tolefsøn – 13 a».

«Genneral Jordebog Ofuer Tromsøe Fogderi» i 1667 viser for «Hillesøe Tingsted»:
«Storsetter - 2 Pd. [1 våg = 3 bismerpund (Pd.) = 72 bismermerker].
Encken Maritte.
Landschyld: 2 Pd.
Leeding: ½ W.
Ostetiende: 1 Bz.
Føder:
Kiør: 6.
Smaller: 12.
Heste: 1.
Intet Brendefang ej heller Andre tilfelde».

I jordeboken nevnes også at «enken Maritte» bruker gården Torsnes til gressleie. Den kan gi fôr til 2 kyr og 6 smaler. Hun betaler ingen leidang, men gir 6 merker i ostetiende. Marith brukte også indre og ytre Buvik til høsting av fôr.

Vi finner Marith siste gang i kildene i 1680:

1661. Tromsøe Fougderie, Hillesøens Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 39, legg 2, Upaginert, bilde 137). Jens Solvang: Kulturbilder fra gamle Hillesøy, Bind II, Gårdshistoria, side 58.

Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: F Leilendingskatt 1680, Upaginert, bilde 287.

«Hillisøe Tingsted
Stoer Slet - Enchen Marite
Welb: Jrgens - 2 pd
Oppeborger alld Tiendelse».

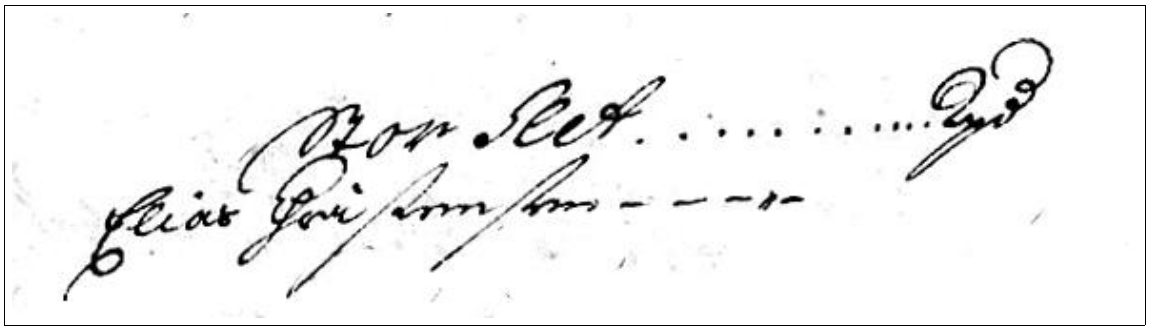

Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: A Leilendingskatt 1687, Upaginert, bilde 352.

I 1680-årene var en ny mann, «Elias Christensen», bosatt på Storslett. Han brukte også hele gården på 2 pund fisk. Jeg tror nok dette er feilskrift for «Elias Tollefsen», sønnen til Marith og Torleif. Hans mor er nå trolig død.

Det ble avholdt skifte etter hans hustru i 1696:

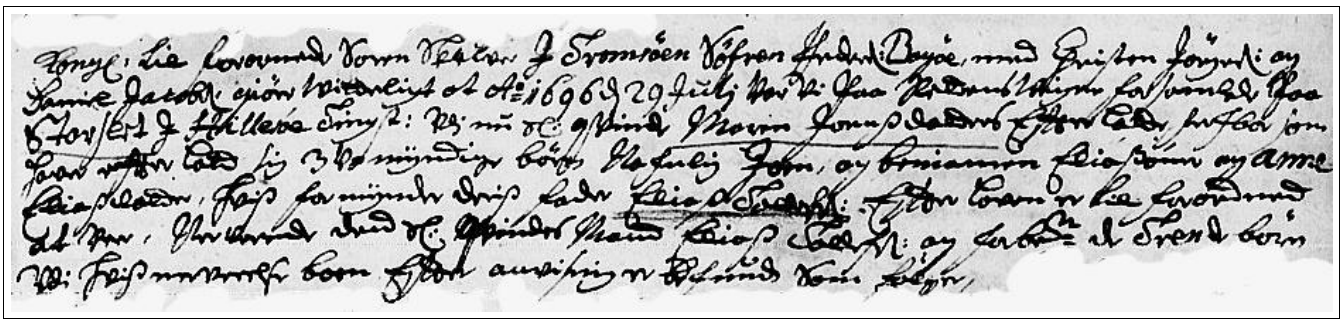

Skifteprotokoll Tromsø nr. 3, 1690-1700 og 1707-13, folio 84a.

«Kongl: Tilforordnede Soren Skriver J Tromsøen Søfren Peders: Boyøe med Christen Jørgens: og Daniel Jacobs: giør Witterligt at Ao 1696 d 29 Julj war Wi Paa Rettens Weiner forsamlede Paa Storslet J Hillesøe Tingl: ... nu Sl: Quinde Maren Joensdatter Efterlatte Arfboe som Haver efter Ladt Sig 3 u-myndige Børn Nafnlig Joen og Beniamen Eliassønner og Anne Eliasdatter, Hvis Formynder Deris Fader Elias Tollefs: Efter Loven er tilforordnet at ....Nerverende dend Sl: Qvindes Mand Elias Tollefß: og forben: de Tvende Børn Udi hvis ...else Boen Efter anvisning er Befundet som følger, ...»

Skiftet viser at Elias var en ganske velstående mann. Det regnes opp en mengde effekter. Gården hadde to tømmerstuer, fehus, lade og stabbur. Videre flere buer og sjåer, sjøhus og kvernstue med møllestener. Husdyrbestanden var 5 melkekyr, 1 halvmarknaut, 1 stor kalv, 6 sauer, 6 geiter og 1 hest. Da gjelden var dekket, ble det en liten morsarv til barna. På «berget ved sjøen» sto en sjå, verdsatt til 2 rd. Av dette vet vi hvordan «Sjåberget» på Naustvollen har fått sitt navn.

Manntallet i 1702 oppgir:
«End og findes Effterskrefne J Hillisøe Tingsted som Hører Til Hillesøe Menighed og Kirche:
...»

Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Hillesøy Tingsted, Hillesøy sogn, folio 189.

«Opsidernis eller Leylend: Stand og Vilkor:
Vilkorene er Ringe ... - Debitor af Bergen.
Gaardernis eller pladsernis Nafne:
Storslet:
Opsidernis eller Leil: Nafne: – Deris Alder:
Elias Torlufs: – 50.
Sønnernis Nafne: – Deris Alder:
Jon Elias: – 12.
Benjamin Elias: – 5.
Drengis Nafne – Deris Alder:
Foster Dreng Hans Niels: – 10».

Vi finner Marith siste gang i skattelistene i 1680:[433]

(Barn VII:81)

Gift med forrige ane.

VIII:163 mf mf ff mf

Lars Olsen Grepstad. Festebonde og fisker. Levde 1642. Levde 1652 på Grebstad, Hillesøy. Død omkring 1695 på Grebstad, Hillesøy.

Det er trolig at Barbro Larsdatter – gift med Kiel Torleifsen Strømmen i Straumsbukte lenger inn i Straumsfjorden – var datter til Lars Olsen Grepstad.

Vi kan ikke være sikre, det foreligger intet skifte etter Lars eller hans hustru. Og kirkebøkene begynner for sent til at vi kan finne faddere når barna til Barbro og Kiel senere døpes.

Vi vet sikkert at han hadde døtrene Giertrud og Lisbet. De omtales i skiftet etter Giertruds ektemann i 1692 etter en rettssak om blodskam.

Han hadde også sønnen Ole som hadde overtatt gården i 1702.

433 Manntallet i 1663-66, Prestenes Manntall i 1666: 36II.1 Trondenes Prestegjeld, folio 303. Landkommisjonens Jordebog fra 1667, Troms fogderie, Hillesøe Tingsted, folio 31b. Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: F Leilendingskatt 1680, Upaginert, bilde 287. Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: A Leilendingskatt 1687, Upaginert, bilde 352. Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 3, 1690-1700, folio 84a. Manntallet i 1702, 19.2.3 Tromsø Fogderi, Hillesøy Tingsted, folio 189. Jens Solvang: Kulturbilder fra gamle Hillesøy, Bind II, Gårdshistoria, side 43, 58.

Grepstad ligger på Kvaløya, mot Straumsfjorden vest for Bakkejord mens Strømmen ligger i Straumsbukta lenger øst.

Lars overtok som bruker på Grepstad i 1652 og han bodde der til sin død omkring 1694.

Ifølge «Kulturbilder fra gamle Hillesøy» av Jens Solvang var Lars sønn til Oluf Eidissen Grepstad (død omkring 1640) og Giertud Olsdatter.

I en artikkel i «Yggdrasil» 4/2017 –
«Grebstad og litt Buvik – Litt om den eldre tid».
gjennomgår Alvin Andreassen tidligere materiale og fastslår at Kulturbilders antatte slektsforbindelse til den eldre generasjonen på Grepstad ikke kan være korrekt da enken etter Oluf het Anne.

Om Lars var bror til Gjertrud blir spørsmålet hvor han har vært i tiden før 1652 når han dukker opp som bruker av hele Grepstad på 1½ våger fisk og eier en jekt på 16 lesters drektighet.

Det mest trolige er at han giftet seg med enken Gjertrud Olsdatter som i 1650 betalte skipper- og styrmannsskatt.

Lars hadde følgende barn (minst):
Barbro (antagelig), gift med Kiel Torleifsen Strømmen.
Ca. 1661: Ole, bondelensmann.
Gertrud, gift med Halvor Pedersen som ble dømt til døden for blodskam i 1. ledd i 1692.
Lisbet, antagelig dømt til døden sammen med Halvor Pedersen i 1692.

Muligens var også Karen Larsdatter, gift med Bastian Pedersen og skifte avholdt på Grepstad 20.07.1715 hans datter.

Kontribusjonsskatten for 1652 viser at Lars nå har overtatt Grebstad.

Kontribusjonsskatt 1652. Tromsøe Fougderie, Hillisøe Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 37, legg 3, upaginert, bilde 330).

«Hillesøe Tingsted.

Grebstad – 1½ W[åg fisk]
Laurids Oelßenn – 1½ W – [skatt] ½ Dr 1 mark
Kongl: Maytz: greßlejge».

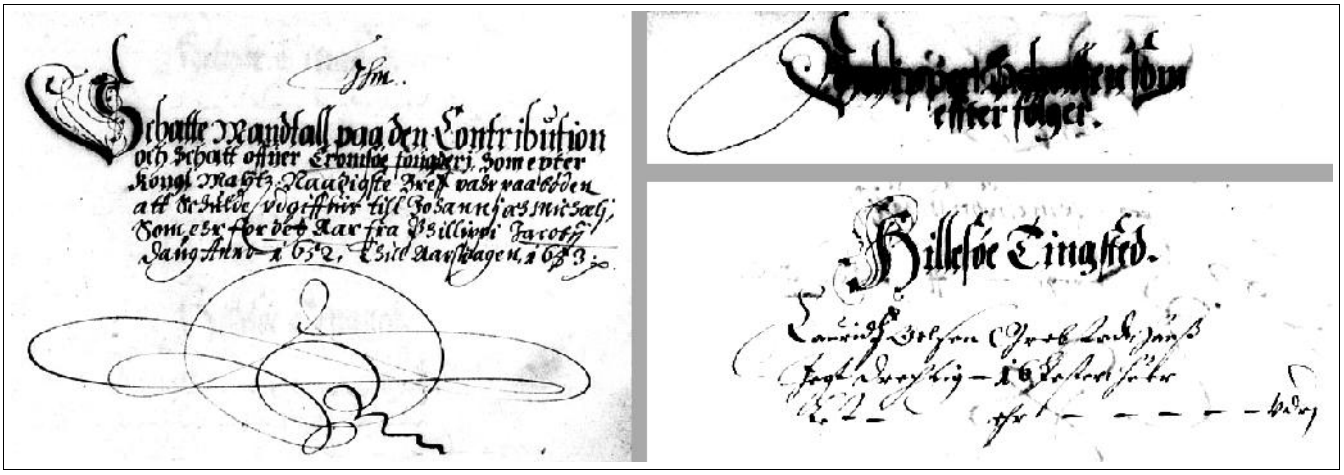

Kontribusjonsskatt 1652. Tromsøe Fougderie, Hillisøe Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 37, legg 3, upaginert, bilde 325).

Han er også oppført som eier av en jekt på 16 lesters drektighet. Det er mulig at denne Grepstadjekta hadde bygdefarsretten i Hillesøy før Tussøy fikk denne.

Ifølge «Kulturbilder fra gamle Hillesøy» av Jens Solvang var han samtidig postbonde i Tromsødistriktet.

I 1661 er han fortsatt ensom bruker på Grepstad, selv om han nå kalles Hans Olsen.

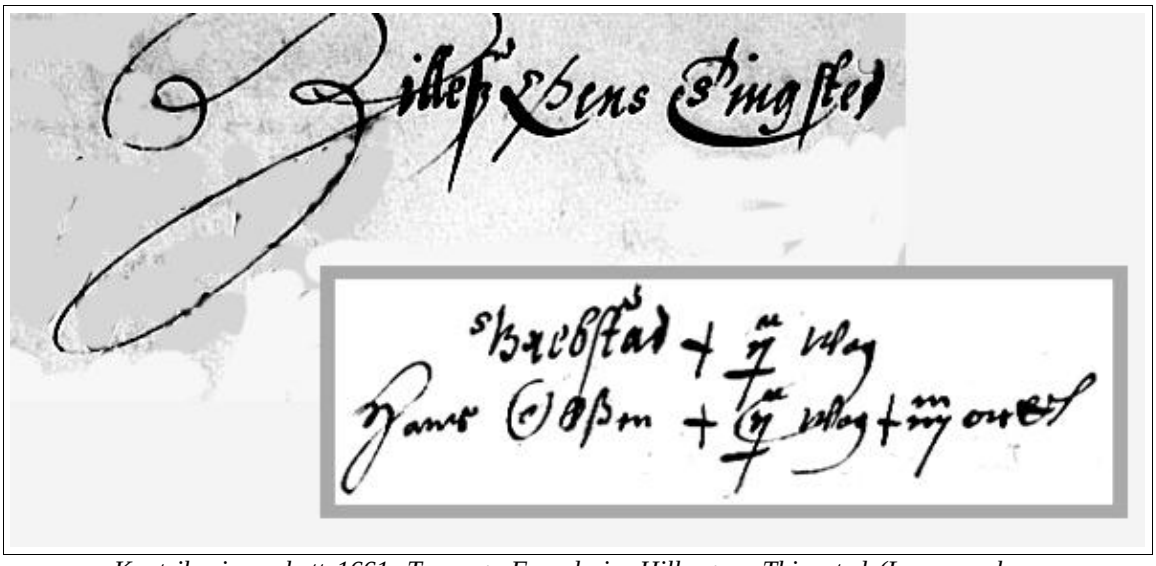

Kontribusjonssskatt 1661. Tromsøe Fougderie, Hillesøens Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 39, legg 2, Upaginert, bilde 137)..

«Hilles Øens Tingsted.
Grebstad – 1½ Wog [fisk]
Hans(?) Olßen – 1½ W – [skatt] 3 ort»

Ved prestenes manntall i 1666 hadde han avgitt ½ våg til en ny mann. Så i 1666 er det to brukere:

Lars Olsen 49 år gammel og bruker av 1 våg. Det nevnes ingen sønner, men ifølge Kongebrevet skulle bare sønner over 12 år tas med i manntallet. Det nevnes en dreng Niels N. 13 år gammel,

Niels Christophersen Høg (Høeg, Høegh) 29 gammel og bruker av ½ våg.

Alvin Andreassen skriver at Niels var gift med Lea Christophersdatter som satt som enke på Grepstad i 1696. Videre at hun nok kom fra Årnes i Lysebotn hvor hun i 1666 hadde en bror Abraham Christophersen, 30 år gammel. Han kalles klokker i 1701 og var 69 år. I skiftet etter Lea 15.06.1711 nevnes broren Abraham som eneste arving.

Det vi vet er at Lea Christophersdatter omkring 1696 ble enke etter Simen Jørgensen som det ble skiftet etter på Grepstad 31.07.1696. Hun giftet seg så med Jørgen Robertsen som det ble skiftet etter 07.05.1700. I ingen av disse ekteskap ble det registrert barn.

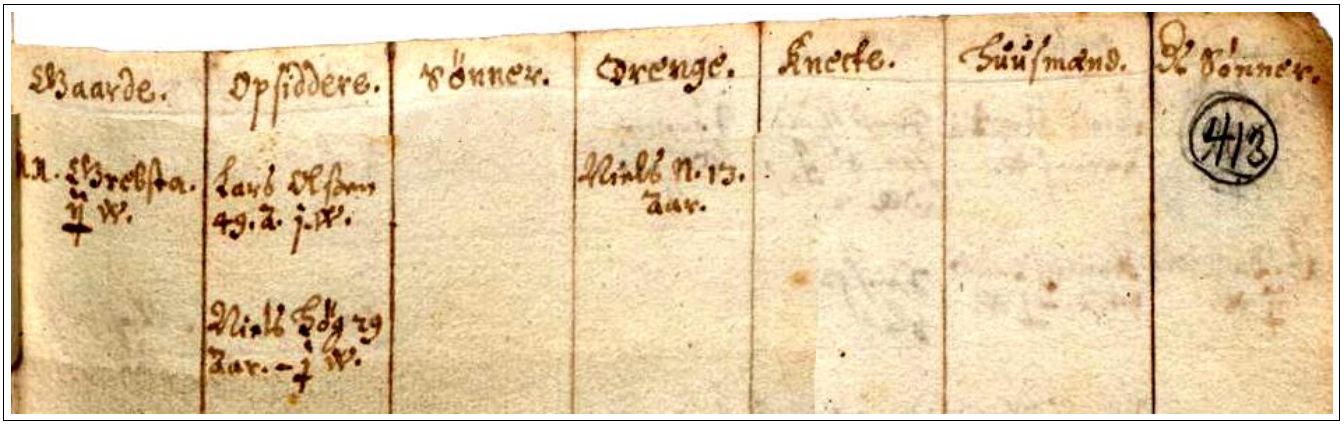

Manntallet i 1664-66, 37.3 Prestenes manntall i 1666, Tromsø prosti, Tromsø prestegjeld, Tromsø sogn, folio 413.

«Gaarde.
11. Grebstad 1½ W. [fisk].
Opsiddere.
Lars Olßen – 49 A. – 1 W.
Niels Høg – 29 Aar – ½ W.
Drenge.
Niels N. 13 Aar».

En kan nesten med sikkerhet fastslå at Lars Olsen og Niels Høg, som nevnes under Grepstad i 1666, hadde sin halve våg jord på Sandvik. Mye tyder på at også enken Lea Christophersdatter som nevnes i 1702 bodde på Sandvik. Gården nevnes først med eget navn i 1838-matrikkelen.

Gården Sandvik har nok hatt bosetning tilbake til førkristen tid, gravhauger på stranda innom gården tyder på det. Men da den i eldre tid ble ført under Grepstad hvor sorenskriveren i Hillesøy bodde, er det vanskelig å fastslå hvor de enkelte oppsitterne bodde før omkring år 1700.

«Genneral Jordebog Ofuer Tromsøe Fogderi» i 1667 viser for «Hillesøe Tingsted»:
«Grebstad – 1½ W. – Paalagt ½ W. [1 våg = 3 bismerpund (Pd.) = 72 bismermerker].
Lauritz Olluffsen
Landschyld: 4 Pd.
Leeding: ½ W.
Ostetiende: 12 Mark.
Føder:
Kiør: 5.
Smaller: 6.
Heste: 1.
ibmd Niels Høgh
Landschyld: 2 Pd.
Leeding: ½ W.
Ostetiende: 9 Mark.
Føder:
Kiør: 3.
Smaller: 9.
Goed Brendefang och Gresgang. Derfor paalagt - ½ W».

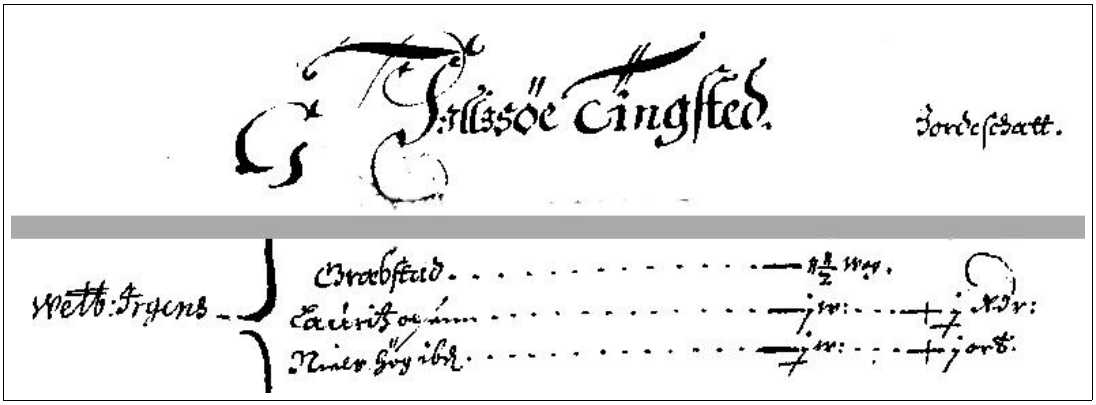

Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: BH Leilendingsskatt 1676, Upaginert, bilde 181.

I 1676 brukte Lars 1 våg fisk på Grepstad og betalte ½ Dr. i leilendingsskatt.
Samtidig brukte Niels Høg ½ våg fisk og betalte 1 ort i skatt.

I 1692 ble det avholdt et dramatisk skifte på Grepstad etter svigersønnen til Lars, Halvor Pedersen:

Omkring 1689 fikk Halvor sønnen Peder med Lisbeth Larsdatter, som var hans svigerinne. Etter Chr.V's Norske Lov av 1687 var dette blodskam i 1. ledd, og da måtte man bøte med livet og man hadde forødet sin yderste Formue, Giertrud var uskyldig og fattig, så hun skulle ikke straffes. Hun fikk derfor beholde det halve boet. 20.04.1692 ble boet registrert og delt. I boet nevnes: 1 stuegamme, 1 fjøsgamme, 1 høylade og to små skjåer. En liden buskap, 1 gammel seksringsbåt med seil. Boet ble taksert til 22 riksdaler og fordelt. Man merker seg at Kronen tok husgammen, hva den nå skulle med den. Det er ikke noe skifte etter Lisbeth. Hun hadde vel ikke noe som kunne skiftes.

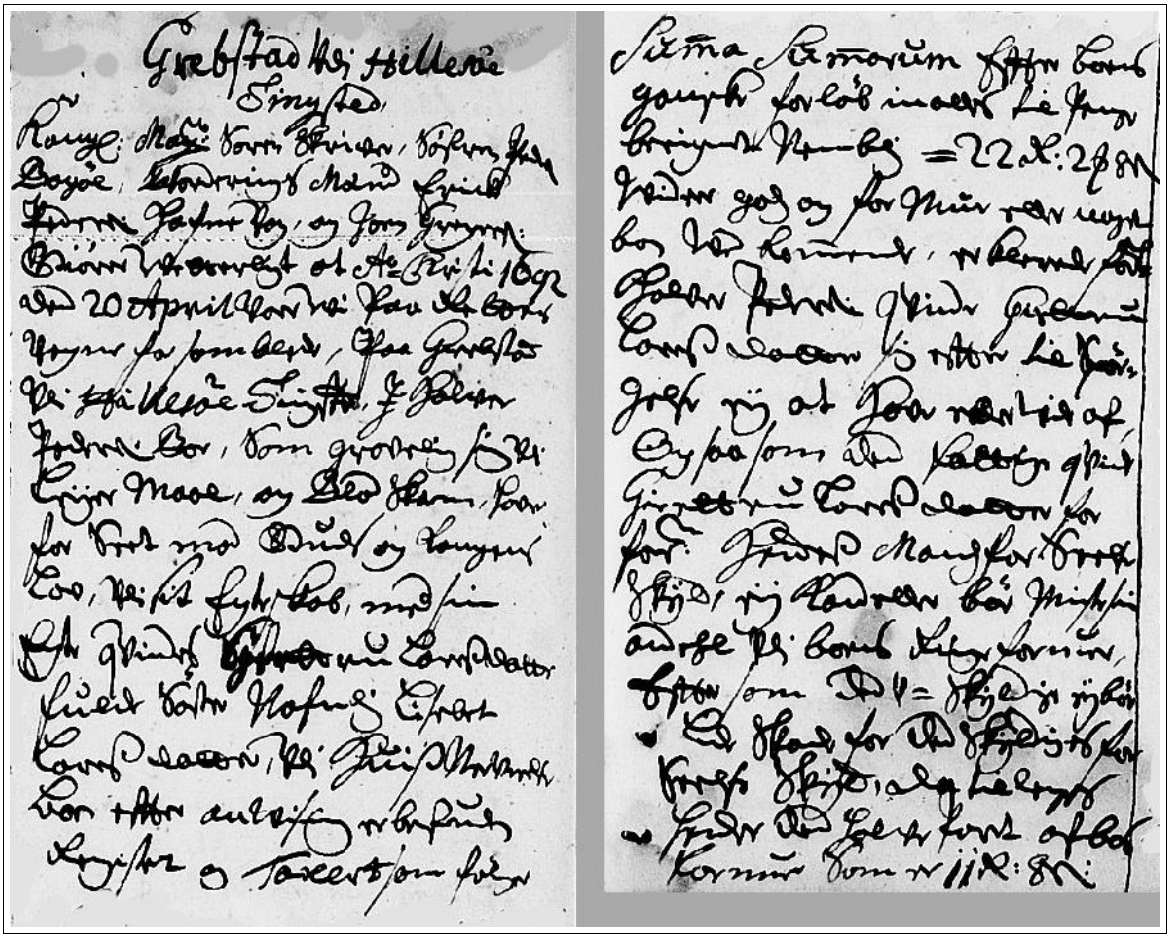

Skifteprotokoll Tromsø nr. 3, 1690-1700 og 1707-13, folio 24b-25a.

«Grebstad Udj Hillesøe Tingsted.

Kongl: May:tr. Soren Skriver, Søfren Peders: Boyøe, Vorderings Mænd Erick Peders: Hafnevog og Joen Gregers: Giøre Witterligt at Ao: Christi 1692 dend 20 April var Wi Paa Rettens Veyne forsamblede, Paa Grebestad Udj Hillesøe Tingsted, J Halvor Peders: Boe, som grovelig Sig Udj Leyer Maal og Blod Skam, Hvorfor Seet mod Guds og Lougens Lov, Udj Sit Egteskab med sin Egte qvinde Gertru Larsdatter fulde Søster Nafnl: Lisebet Larsdatter, Udj Huisverende Boe effter anvisning er befunde Registre og Taxerit som følger.

....

Summa Summarum Efter Boens ganske forløb inalles til Penge berignet

Nemlig = 22 R: 2 mark 8 ß

videre gaf og Formue eller nogle Bo Udkommet er herved forn. Halvor Peterß Qvinde Giertrud Larsdatter sig eftter til ... ey at paa ... af, Og saa som den fattige qvinde Giertru Larsdatter for forne Hendis Mand for Sette Skyld, ej kand eller bør Miste Sin Andehl udj Boens Ringe Formue effter som dend U-skyldige ej bør lide skade for dend Skyldiges forseelses Skifte ... tillegges Hende dend Halve fo.. af boes Formue som er 11 R: 8 ß

....»

Forfatteren av bygdeboka antydet at Halvor kan ha blitt halshugget og Lisbeth puttet i en sekk og søkket på havet, slik var den tidens rettspraksis.

Det er ikke bevart noen eventuell justisprotokoll fra 1692. Den vi har begynner først i 1707. Hittil har vi vel regnet med at Halvor og Lisbeth måtte bøte med livet.

Men det ble sendt inn en ansøkning om benådning til Kongen. Det er vel grunn til å tro at familien på Grepstad stod bak denne ansøkningen, som måtte gå gjennom amtmannen og med hans betenkning. Så i Kanselliet i København finner man følgende:

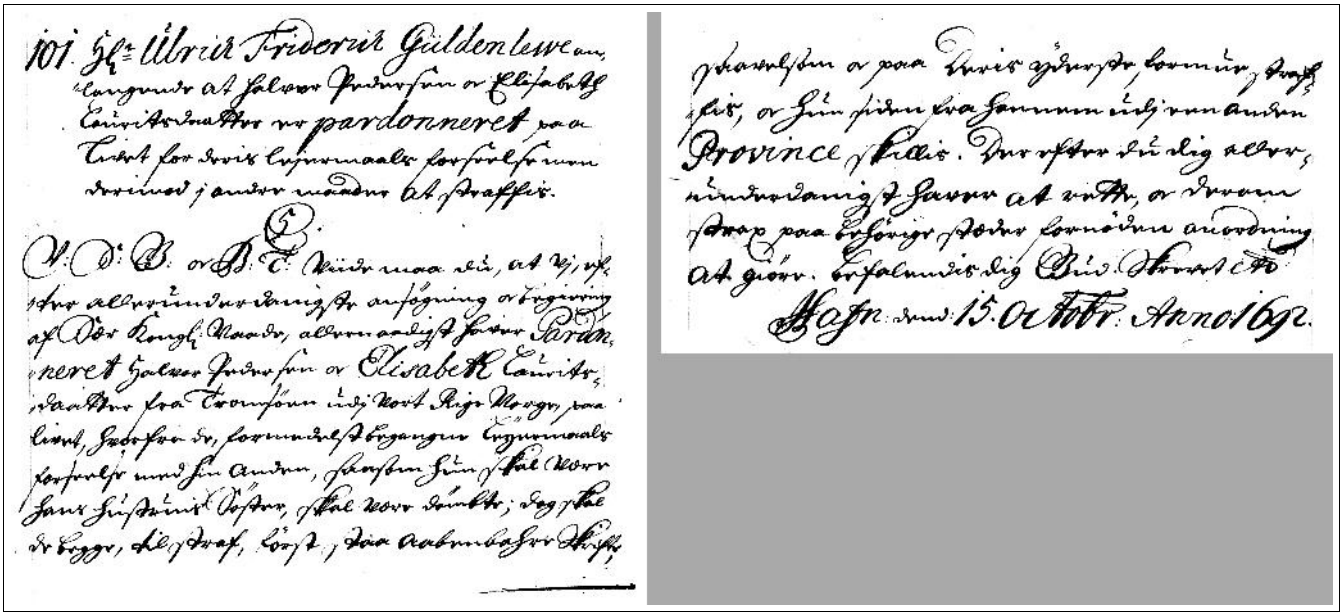

Kongebrev i Danske Kanselli - [Køben]Hafn 15-10-1692 (Danske Kanselli 1572-1799, F-Fc- Fca.Fcab-L0015 Norske tegnelser, 1692-99, folio 67a-67b).

«Hr Ulrich Friderich Gülenløve anbelangende at Halvor Pedersen oc Elisabeth Lauritsdaatter er Pardonneret paa Livet for deris Leyermaals forseelse men derimod j andre maader at straffis

Vilde maa Du, at Vi, efter allerunderdanigst haver Pardonneret Halvor Pedersen oc Elisabeth Lauritsdaatter fra Tromsøen udj vort Rige Norge; paa Livet, hvorfra der, formedelst begagne leyermaals forseelse med hin anden, saasom hun skal være hans hustruis Søster skal være dømbte; dog skal begge, til straf, først staae aabenbahre Skrifte saavelsom paa Deris yderste formue sraffis, oc hun siden fra hanem udj een anden Province skilles. Derefter du dig aller underdanigst haver at rette, oc derom strax paa behørige steder fornøden anordning at giøre befalendis dig.

[Køben]hafn dend 15 October Anno 1692».

De sparte altså livet, og Halvor det halve av det lille han eide. Vi vet ikke hvor det ble av dem senere. Halvor og Lisbeth skulle ikke bo i nærheten av hverandre. Noe så fint som «Province» hadde vi ikke her oppe, kanskje dugde nabybygda!

Lars nevnes siste gang i kildene i 1694.

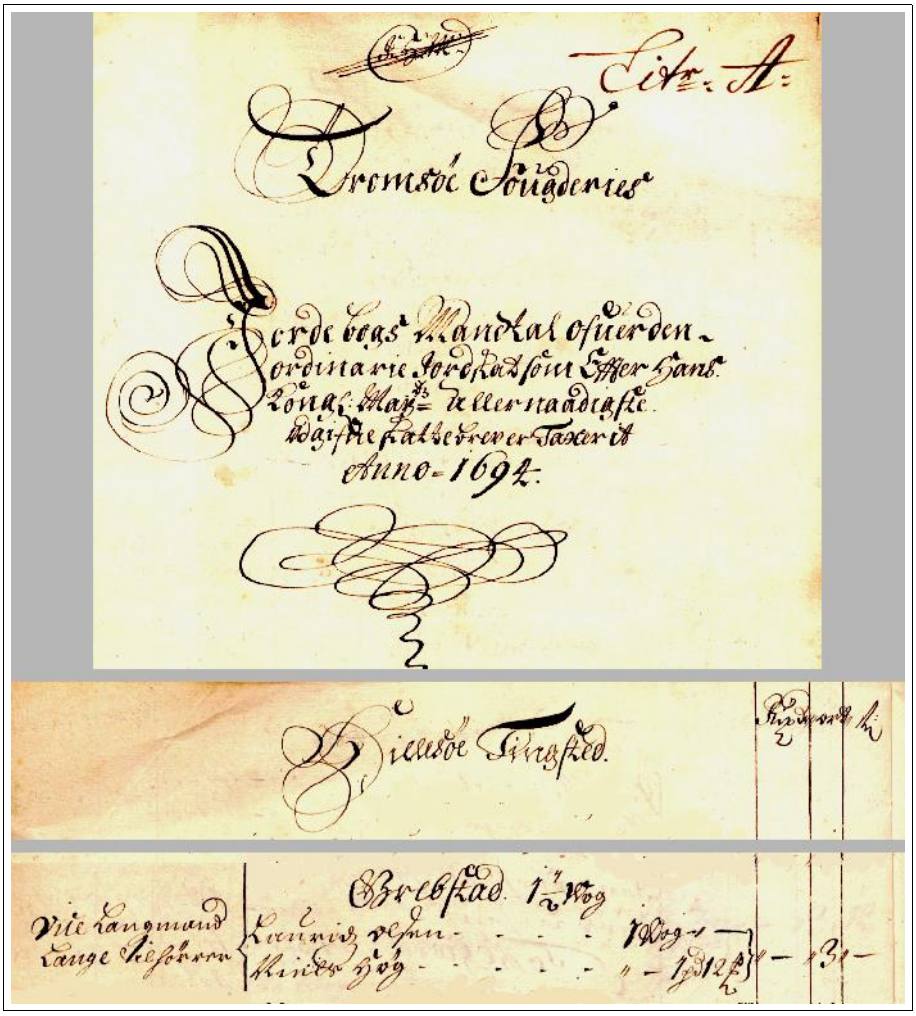

Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, fogderegnskap 1694-96 - A Jordebokl Troms 1694 - Hillesøe tingsted - Bilde 187.

«Tromsøe Fougderies
Jordebogs Mandtal ofuer den ordinarie Jordskat som Effter
Hans Kongl: Mayst: Allermnaadigste Udgifte Skattebrev er Taxerit
Anno = 1694
Hillesøe Tingsted
Grebstad 1½ Wog [fisk]
Lauridz Olsen – 1 Wog
Niels Høg – 1 pd 12 merker
Vice Laugmand Lange tilhører».

I 1696 er Lars og Niels døde. Der er vel trolig at begge omkom på havet.

Det er nå 2 enker som sitter med partene i Grepstad. Den ene er «Lauritz Olsens Enke», den andre angis kun som «Enken Tea». Da det var skifte på Grepstad etter Simen Jørgensen 31.07.1696 og det oppgis at hans enke var Lea Christophersdatter er det vel trolig at dette ekteparet flyttet til Grepstad etter at Niels Høg døde og at hun aldri har vært gift med Niels.[434]

Utdrag fra «Grepstad og litt Buvik – Litt om den eldre tid» av Alvin Andreassen.

«Både Grepstad og Buvik er svært gamle boplasser. Vi kjenner beretningen om høvdingen Ottar fra siste halvdel av 800-tallet, og kanskje hans tilknytning til Hillesøy og Grepstad. På Grepstad er det funnet mange fornminne. Men disse ting får fagfolk ta se av. I «Leidangen af Thromsen» i 1567 nevnes på Grepstad Oluf Andersen. Han var styrmand og betalte dessuten skipperskatt. Men det er først fra 1610 at vi kan følge folk som bodde på plassene mer sammenhengende over tid. Før den tid blir det bare noen navn spredt over lengre tid. Så jeg tar i denne forbindelse utgangspunkt i 1610.

434 Kontribusjonsskatt 1652. Tromsøe Fougderie, Hillisøe Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 37, legg 3, upaginert, bilde 325). Kontribusjonsskatt 1652. Tromsøe Fougderie, Hillisøe Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 37, legg 3, upaginert, bilde 330). Kontribusjonssskatt 1661. Tromsøe Fougderie, Hillesøens Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 39, legg 2, Upaginert, bilde 137). Manntallet i 1663-66, Prestenes Manntall i 1666: 36III.1 Tromsø Prestegjeld, folio 413. Landkommisjonens Jordebog fra 1667, Troms fogderie, Hillesøe Tingsted, folio 31b. Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: BH Leilendingskatt 1676, Upaginert, bilde 181. Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 3, 1690-1700 og 1707-13, folio 24b-25a. Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, fogderegnskap 1694-96 - A Jordebok Troms 1694 - Hillesøe tingsted - Bilde 187.

Grepstad hørte opprinnelig til Kronen, men fra 1666 ble det Proprietærgods og til slutt en del av Moursund-godset. Alt i 1610 hadde Grepstad en skyld av 1½ våg, Indre-Buvik og Ytre-Buvik hadde hver en skyld av 1 våg. Det gir nøkkelen til å forstå mye av brukshistorien. Skylda holdt seg stort sett uforandret til den nye matrikkelen kom i 1838, men og etter det ble den gamle skylda brukt.

Grepstad 1½ våg

Oppsitteren eller om man vil leilendingen i 1610 var Ole Edisen (Olle, Olluff Eddisen) og han brukte hele gården Alt i 1610 betalte han skipperskatt og hadde en husmann og drenger. Det kan vel tyde på at Ole hadde sittet på plassen en del år. I «Kulturbilder» sies det at Oles hustru var Giertrud Olsdatter, men det er feil. Giertrud kunne være datter av Ole, som jeg kommer tilbake til. Oles hustru var Anne. At Ole betalte skipperskatt betydde at han eide ei jekt, Men det er ikke dermed sagt at han førte jekta. Det gjorde jektestyrmannen, og en sådan bodde i Buvik. Men selvsagt kunne også Ole ha ført jekta.

Ole må ha sittet lenge på plassen, og det ser ut til at han drev det ganske stort til ut i 1620-årene. Da hadde han en og to husmenn og opptil fem full-lottsdrenger. Husmennene og drengene skiftet. Som husmenn kan mellom annet nevnes Ole Olsen, Hallvard N, Peder Joensen og Anders Joensen. Og som drenger Hallvard N, Niels Joensen, Christopher, Knud Sundmøring eller Joensen og Laurits Joensen..

I 1626 eller 27 er det siste året som Ole betaler skipperskatt. I de etterfølgende årene nevnes han som vanlig leilending og 1639 er siste året da han nevnes, Fra 1640 er det hans enke «Enchen Anne» som sitter på gården, og hun betalte ikke skipperskatt. Anne sitter der ennå i 1642. Dessverre har vi ingen opplysninger mellom 1642 og 1645. Men i 1645 er det Christopher Nielsen som sitter på hele gården 1 ½ våg og han betaler skipperskatt. Christopher var gift med Giertrud Olsdatter, Så han kan ha vært svigersønn på gården og kanskje den samme Christopher som tidligere var nevnt som full-lottsdreng. I Koppskatten 1645 nevnes «Christopher og hans Quinde». De hadde to drenger: Gunder og Michel og to «Thienist Piger».

I skattematrikkelen 1647 nevnes to oppsittere på Grepstad, så da må gården ha vært delt. Christen Nielsen som bruker 1 våg og Oluff Bunde som bruker ½ våg og var «forarmit». Denne Christen må uten tvil være den samme som vår Christopher, som han jo kalles for både før og etter 1647. I 1648 er siste året som Christopher og Oluff nevnes, og sistnevnte er fortsatt «forarmit». Har de omkommet i samme ulykke må man undres. Fra 1649 sitter «Enken Giertrud Olsdatter» som bruker av hele gården 1½ våg og betaler skipperskatt. Hun må uten tvil være enke etter Christopher.

Giertrud sitter som bruker av gården til 1652 da Lars Olsen overtar som bruker av hele Grebstad, og han betaler skipperskatt. Var så Lars Olsen en sønn av Ole Edisen, og en bror av Giertrud. Det kan være så, men noe bevis har vi ikke. Lars var 49 år gammel i 1666, altså født omkring 1617. Kanskje kommer han litt sent inn i bildet til å være en sønn av Ole Edisen, og hvor har han vært tidligere. Man kan ikke se bort fra at denne Lars Olsen har ektet enken Giertrud og således kommer til Grebstad på den måten. Han kan ha vært gift to ganger?? Lars hadde en datter som fikk navnet Giertrud.»

435

(Barn VII:82)

Gift med neste ane.

Barn:

Barbra Christophersdatter Grepstad/Storslett. Levde 1670. Levde fra 1688 til 1723 på Strømmen, Tromsøysund (TR). (Se VII:82).

VIII:164 mf mf ff mm

Giertrud Olsdatter Grepstad. Levde fra 1645 til 1696 på Grebstad, Hillesøy.

Jeg finner det sannsynlig at Gertrud – som satt som enke på Grebstad i 1649 og da betalte skipperskatt – var datter til Oluf Eidissen som brukte Grebstad i alle fall fra 1610 til han døde omkring 1640. Han betalte skipperskatt fra 1610.

I 1645-46 betalte Christopher Nielsen skipperskatt og var gift ifølge koppskatten i 1645. Siste gang han nevnes er i 1648. Det må vel bety at Giertrud var enke etter Christopher.

Når så Lars Olsen overtok Grepstad i 1652 og betalte skipperskatt, antar jeg at han giftet seg med enken Giertrud. Giertrud satt igjen som enke på Grepstad fra 1696.

435 Jens Solvang: Kulturbilder fra gamle Hillesøy, Bind II, Gårdshistoria, side 21-23, 27-28. Alvin Andreassen: «Grepstad og litt Buvik – Litt om den eldre tid» (Yggdrasil 4/2017, side 9 -13,

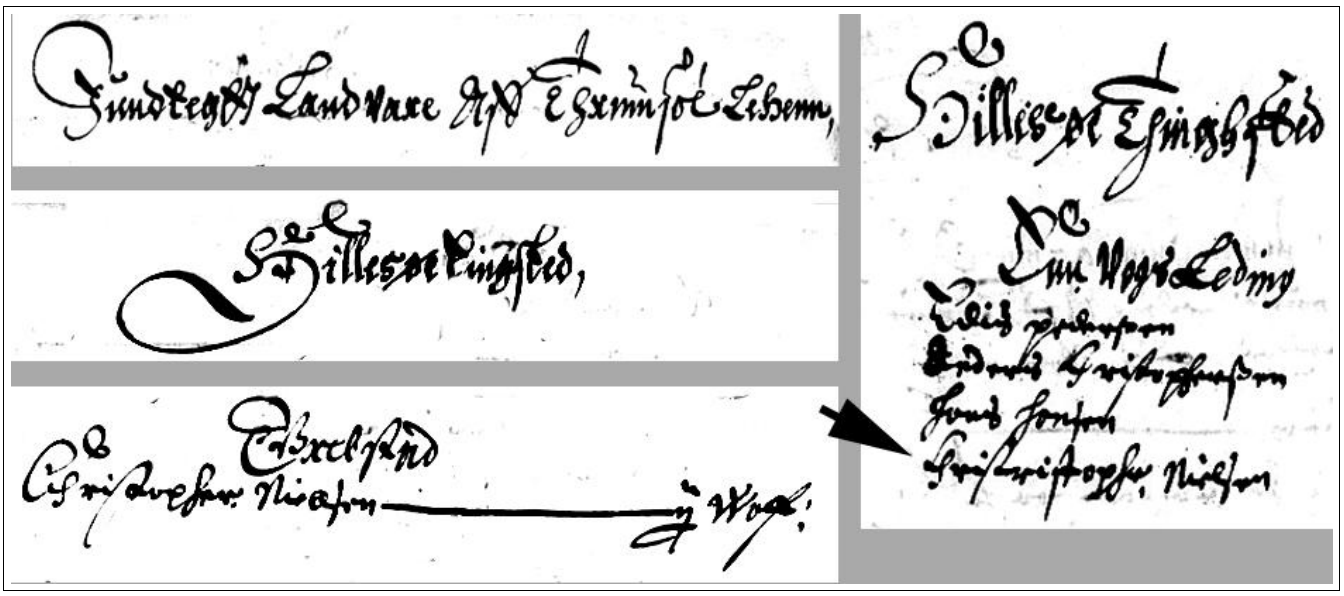

Fogderegnskap 1645-46, E Troms lehn, Hillsøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 28, legg 7, bilde 393 og 397-98).

Denne «Christoffuer Nielsen» betalte landvare med 1½ våg. Han betalte også «Een Wogs Leding».

Dertil betalte han skipperskatt på Grepstad.

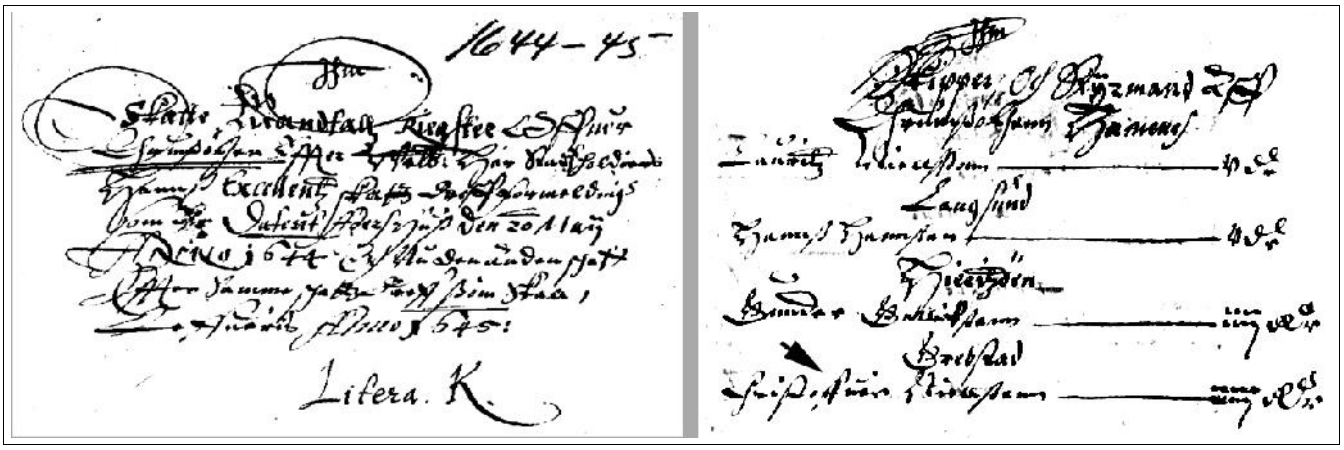

Kontribusjon- og rosstjeneste 1645-46, K Troms lehn, Hillsøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 29, legg 2, bilde 130 og 131).

«Skipper och Styrmand Aff
.....
Grebstad
Christoffuer Nielßen 4 Dr.».

Han må være identisk med den «Christenn Nielsen» som betalte kontribusjonsskatt i 1648.

Christopher ga i 1645 sammen med sin kone 2 daler i koppskatt:
«Kop skat Eller Hoffuit Pengis Register Offuer Trumsø Lehnn
som Er Taxherit Effter Hans Exelens Her StatHolder Och General Kongl. Commesarier
Deris Anordningh Anno 1645:»

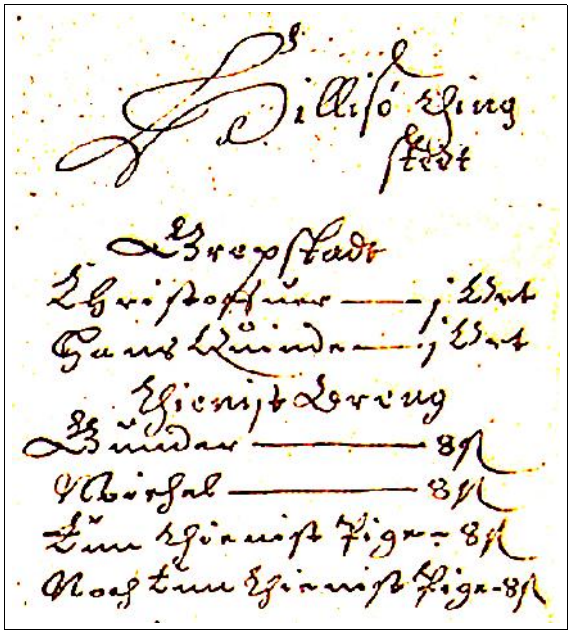

Koppskatten i 1645, Nordlandenes Len, Troms fogderi, Hillisø Thingstedt, folio 37.

«Hillisø Thingstedt.
Grepstadt.
Christoffuer – 1 Ort.
Hans Quinde – 1 Ort.
Thiennist Dreng.
Gunder – 8 ß
Michel – 8 ß
Een Thienist Pige – 8 ß
Noch Een Thienist Pige – 8 ß».

I «Skattematrikkelen 1647» for Troms fylke er kontribusjons- og odelsskatten for 1648 lagt til grunn.
Den viser at Christopher (her skrevet «Christenn») har avstått ½ våg fisk til «Oluff bunde» som var forarmet.

Kontribusjons- og odelsskatt 1648. Tromsøe Fougderie, Hillisøe Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 35, legg 2, folio 166b).

«Grebstad 1½ w. [1 våg = 3 bismerpund]
Christenn Nielsen 1 w.
Olluff bunde ½ w. Forarmit.
Kongens gresleige».
Det betales 3 ort. i skatt.

Christopher må ha vært Giertruds første mann.

Året etter er Christopher og «Olluff Bunde» borte. Det er mulig at de har omkommet på havet!

Nå er det «Enchen Gjertrud» og hennes «medarffuinger» som betaler skipperskatten.

Kontribusjons- og odelsskatt 1649. Tromsøe Fougderie, Hillisøe Thingsted, skipperskatt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 36, legg 1, folio 163a).

«Schipper och Styrmandtzschatt
Hillisøe Tingsted.
Schippere
Enchen Giertrud Oehfenndes(?) med Arffuinger paa Grebstad – 6 Dr.»

Hun betalte også 1½ våg fisk i kontribusjosskatt samme år.

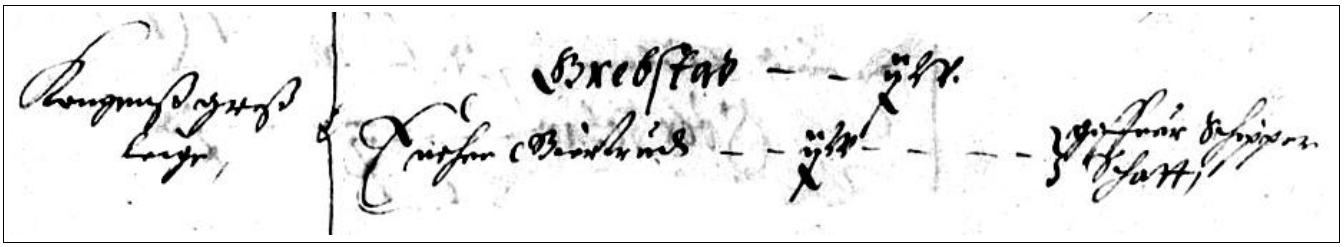

Kontribusjons- og odelsskatt 1649. Tromsøe Fougderie, Hillisøe Tingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 36, legg 1, folio 168b).

«Grebstad – 1½ W[åg fisk]
Enchen Giertrud – 1½ W – Giffuer Schipperschatt,
Kongens greßleige».

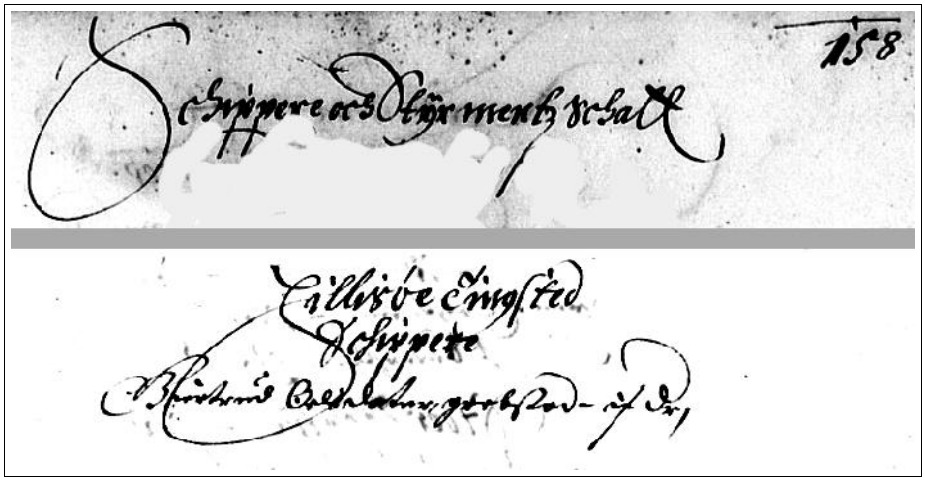

Kontribusjons- og odelsskatt 1650. Tromsøe Fougderie, Hillisøe Tingsted, skipperskatt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 36, legg 3, folio 158a).

I 1650 betalte «Giertrud Oelsdatter Grebstad» skipperskatt med 9 Dr. og samme kontribusjonsskatt som året før. Niels Ingebridsen betalte husmannsskatt med 2 mark penger, og Morten ga skatt som «fuld Løens dreng».

I 1652 har Lars Olsen overtatt Grepstad og vel også Grepstad-jekta.

Jeg finner det trolig at han da har giftet seg med Giertrud, enken etter Christopher Nielsen.

Lars og Giertrud(?) hadde barna (minst):
Barbro, [trolig], gift med Kiel Torleifsen Strømmen i Straumsbukta.
Giertrud, gift med Halvor Pedersen.
Lisbet.
Ca. 1662: Ole, bondelensmann, hadde overtatt gården i 1702.
Karen Larsdatter [muligens], gift med Bastian Pedersen, skifte på Grebstad 20.07.1715.

Gjertrud – den trolige enken etter Lars Olsen – satt som enke på Grebstad i 1696.

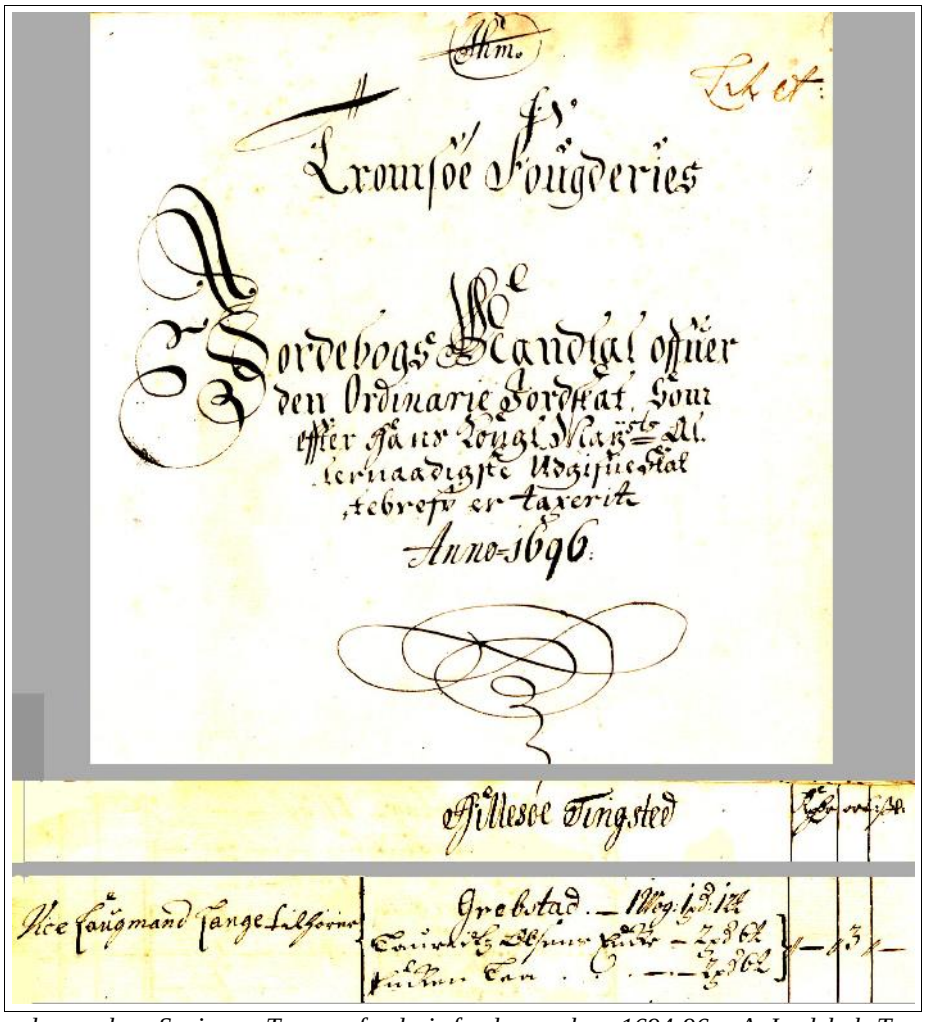
Tromsøe Fougderies
Jordebogs Mandtal offuer den Ordinarie Jordskat, Som
effter Hans Kongl. Mayst. Allernaadigste Udgiftie Skattebrefv er taxerit
Anno 1696.
Hillesøe Tingsted
Vice Laugmand Lange tilhører
Grebstad

Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, fogderegnskap 1694-96 - A Jordebok Troms 1696 - Hillesøe tingsted - Bilde 324.

«Tromsøe Fougderies
Jordebogs Mandtal offuer den ordinarie Jordskat som Effter
Hans Kongl: Mayst: Allernaadigste Udgiftie Skattebrefv er Taxerit
Anno = 1696
Hillesøe Tingsted
Grebstad - 1½ Wog 1 pd 12 merker [fisk]
Lauridz Olsens Enke – 2 pd 6 merker
Enken Tea – 2 pd 6 merker
Vice Laugmand Lange tilhører».

Manntallet i 1702 oppgir:
«Ellers findes Effterskrefne J Hillisøe Tingsted som Hører Til Tromsøe Menighed:
...»

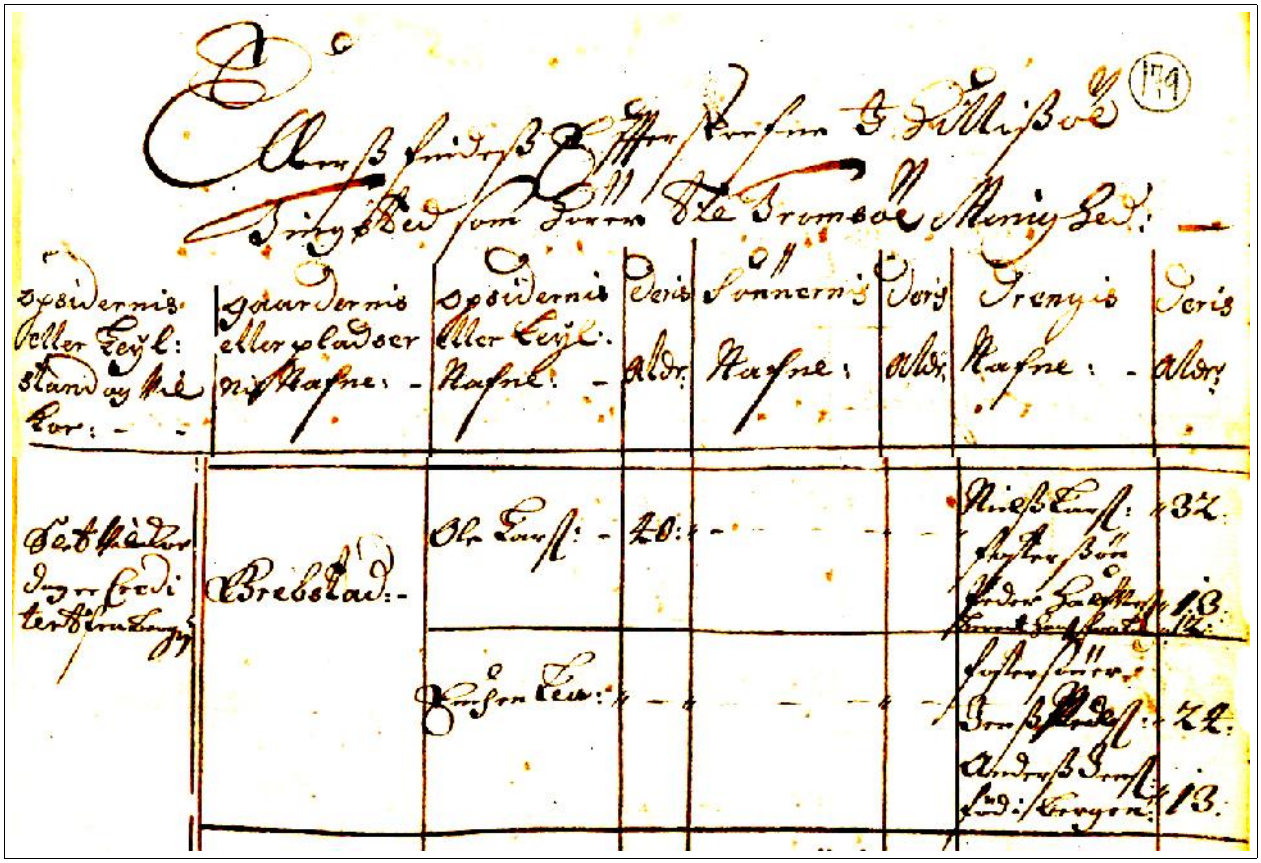

Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, Tromsø sogn, folio 179.

«Opsidernis eller Leyl: Stand og Vilkor:
Slet Vilkor. Dog er Creditert fra Bergen.
Gaardernis eller pladsernis Nafne:
Grebstad.
Opsidernis eller Leil: Nafne: – Deris Alder:
Ole Larß: – 40.
Drengis Nafne: – Deris Alder:
Niels Larß: – 32.
Foster Søn Peder Halfvorß: – 13.
Bernt Hanß: fra Bergen – 12.
Opsidernis eller Leil: Nafne: – Deris Alder:
Enchen Lea.
Drengis Nafne: – Deris Alder:
Foster Søner
Jens Pederß: – 24.
Anders Jenß: fød i Bergen – 13».

På Grepstad var det i 1702 hos Ole Larsen den 13 år gamle fostersønnen Peder Halvorsen. Egentlig er han vel fostersønn hos sin mormor, Oles mor! For det var hun som satt på bygselen i 1702. Denne Peder var nok sønnen til Halvor og Lisbeth – årsaken til blodskam-rettergangen avholdt tidlig i 90-årene og beskrevet i biografien til Lars Olsen! Det blir sagt at Peder var fra Bergen, men da har man feiltolket det som står i 1702. I 1711 var Peder ugift husmann på Grepstad, senere ble han bruker i indre Buvik. Han har en stor etterslekt.

I 1702 nevnes på Grebstad også to fostersønner eller drenger – 12 og 13 år gamle – som var fra Bergen. De var egentlig bare barn. I 1702 finner vi flere slike i vårt område. De har kommet nordover med jektene.

Fra 1715 eller noe før, vet vi at bondelensmannen Ole Larsen bodde på det nåværende midtre gårdsbruk på Sandvik. Han nevnes ofte i denne tid ved skifter og i forbindelse med Tjervikmordet i Malangen. Lensmannens sabel, et huggvåpen som hørte med til bestillingen, var enda å se hos etterslekta på gården i 1890.

Etter matrikkelen i 1723, hadde Grepstad to oppsittere. Det var bonden Ole Larsen og sorenskriveren i Troms, Asmus Rosenfeldt. Asmus var sorenskriver fra 1709 til 1744, men levde etter 1744. I denne tid ble tingene ofte holdt på Grepstad. Rosenfeldt var dommer i mordsaken mot Birte og Benjamin Olsen som begge satt fengslet på Grepstad. Sagnet forteller at skrivergården brant ved løsild, og det er nok rett. For da en senere oppsitter gravde ut en potetkjeller på tomta der gården sies å ha stått, ble det funnet mengder av trekull og smeltet glass.[436]

436 Kontribusjon- og rosstjeneste 1645-46, K Troms lehn, Hillsøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 29, legg 2, bilde 130 og 131). Fogderegnskap 1645-46, E Troms lehn, Hillsøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 28, legg 7, bilde 393 og 397-98). Koppskatten i 1645, Nordlandenes Len, Troms fogderi, Hillisø Thingstedt, folio 37. Kontribusjons- og odelsskatt 1648. Tromsøe Fougderie, Hillisøe Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 35, legg 2, folio 166b).

(Barn VII:82, Far IX:327, Mor IX:328)

Gift med forrige ane.

VIII:165 mf mf fm ff

Tosten Mogensen Selnes. Festebonde og fisker. Født omkring 1625. Levde 1661 på Selnes, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Død omkring 1689 på Selnes, Ullsfjord, Karlsøy (TR).

Vi møter Tosten første gang på Selnes i 1661 hvor han bygslet halve gården.

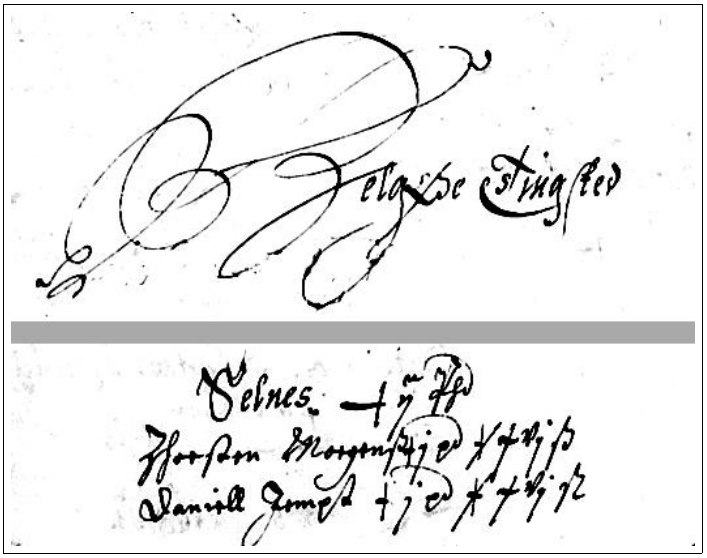

Kontribusjonssskatt 1661. Tromsøe Fougderie, Helgøe Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 39, legg 2, Upaginert, bilde 134).

«Helgøe Tingssted
Selnes – 2 phd
Thosten Moegensen 1 pd – 16 ß
Daniell Jempt - 1 pd – 16 ß».

Han hadde følgende barn (minst):
Ca. 1653: Mogens.
Ca. 1655: Ole.
Ca. 1659: Hans, overtok Selnes, gift med Anne Ottesdatter.

Det er trolig at Tosten kom fra Trondheim og at han inngikk i kretsen av innflytelsesrike familier i Tromsøområdet.

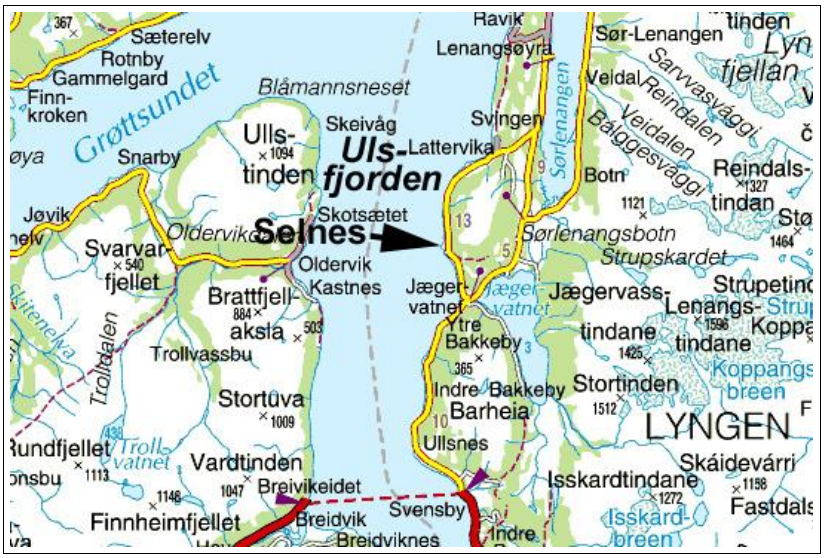

Selnes ligger mellom Jegervann og Lattervika på østsiden av Ullsfjorden i Karlsøy sogn.

O. Rygh skriver om Selnes i «Norske Gaardnavne»:

Kontribusjons- og odelsskatt 1649. Tromsøe Fougderie, Hillisøe Thingsted, skipperskatt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 36, legg 1, folio 163a og 168b). Kontribusjons- og odelsskatt 1650. Tromsøe Fougderie, Hillisøe Thingsted, skipperskatt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 36, legg 3, folio 158a). Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, fogderegnskap 1694-96 - A JordeboklTroms 1696 - Hillesøe tingsted - Bilde 324. Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, folio 179. Jens Solvang: Kulturbilder fra gamle Hillesøy, Bind II, Gårdshistoria, side 21-22.

«Gård nr. 13 Selnes, skrives Selienes i 1567 og Selnes i 1610, 1614 og 1723.
Ligger et godt Stykke fra gård nr. 12 [Lattervik, dvs. liggested for sel] og har vel intet med Dyrenavnet «selr» at gjøre, men er, som ogsaa Skrivemaaden af 1567 antyder, dannet af Trænavnet «selja». Navnet findes paa mange Steder, i dette Amt ogsaa i Balsfjorden».

I «Skattematrikkelen 1647» for Troms fylke er kontribusjons- og odelsskatten for 1648 lagt til grunn. Den viser for Helgøe tingsted:

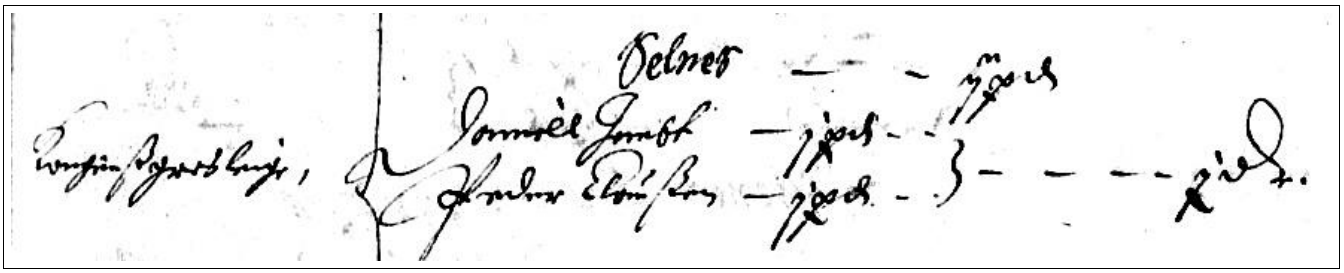

Kontribusjons- og odelsskatt 1648. Tromsøe Fougderie, Helgøe Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 35, legg 2, folio 163a).

«Selnes 2 pd.
Daniell jemt 1 pd.
Peder Clausen 1 pd.
Kongens gresleige».
Det betales ½ dr. i skatt.

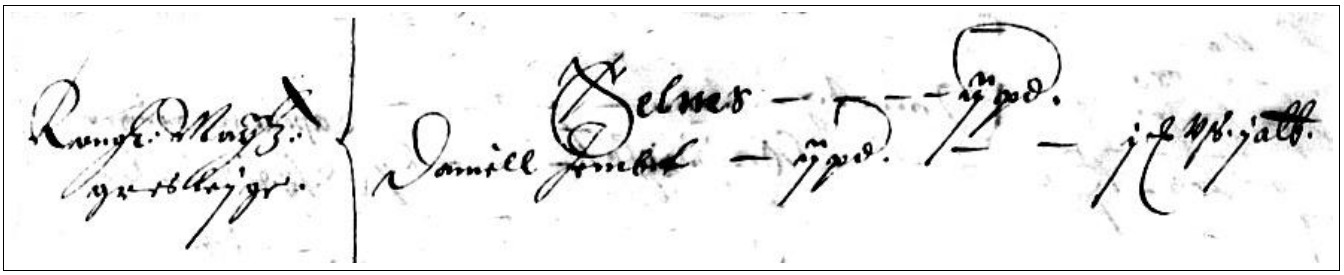

Kontribusjonssskatt 1652. Tromsøe Fougderie, Helgøe Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 37, legg 3, Upaginert, bilde 328).

I 1652 satt Daniel Jemt med hele bygselen av Selnes:

Tosten overtok halve bygselen en gang mellom 1652 og 1662.

Manntallet for 1663-66 viser for
«Kalfsøen Annex=Sogen 3½ Mile eller ugefør fra Hofved=Kirchen
i Samme Tingsted» i Tromsø fogderi.»

Manntallet i 1664-66, 37.3 Prestenes manntall i 1666, Tromsø prosti, Tromsø prestegjeld, Karlsøy sogn, folio 427.

«Gaarde:
9. Selnæs – 2 Pd. [fisk].
Opsiddere:
Daniel Mortens: br: 1 pd: – 71 Aar.
Tosten Mogens: br: 1 pd: – 39 Aar.
Sønner [til Tosten Mogensen]:
Mogens – 11 Aar.
Ole – 9 Aar.
Hans – 5 Aar».

«Genneral Jordebog Ofuer Tromsøe Fogderi» i 1667 viser for «Helgøe Tingsted»:
«Selnæs – 2 Pd. [1 våg = 3 bismerpund (Pd.) = 72 bismermerker].
Daniel Mortensen.
Landschyld: 1 Pd.
Leeding: ½ W.
Ostetiende: 10 Mark.
Føder:
Kiør: 4.
Smaller: 6.
Heste: 1.
Ibmd Torstenn Mogensen.
Landschyld: 1 Pd.
Leeding: ½ W.
Ostetiende: 13 Bz.
Føder:
Kiør: 5.
Smaller: 9.
Heste: 1.
Haffr fornøden Brendefang ellers ingen andre Herlighed».

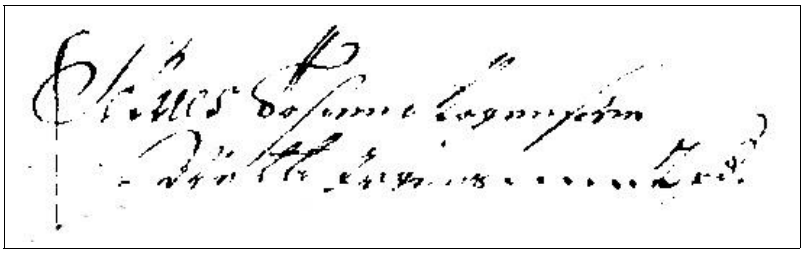

Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: F Leilendingskatt 1680, Upaginert, bilde 283.

Tosten overtok hele Selnes en gang mellom 1676 og 1680. Daniel Mortensen «Jemt» var da antagelig død.

Han nevnes siste gang i kildene i 1689. Året etter har sønnen Hans overtatt Selnes.

Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: Leilendingskatt 1689, Upaginert, bilde 232.

«Helgøe Tingsted
Selnes –– 2 pd
Tostenn Mogenßen – 2 pd».

Det er derfor trolig at han døde omkring 1689.[437]

(Barn VII:83)

Gift

437 Kontribusjons- og odelsskatt 1648. Tromsøe Fougderie, Helgøe Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 35, legg 2, folio 163a). Kontribusjonssskatt 1652. Tromsøe Fougderie, Helgøe Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 37, legg 3, Upaginert, bilde 328). Kontribusjonssskatt 1661. Tromsøe Fougderie, Helgøe Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 39, legg 2, Upaginert, bilde 134). Manntallet i 1664-66, 37.3 Prestenes manntall i 1666, Tromsø prosti, Tromsø prestegjeld, Karlsøy sogn, folio 427. Landkommisjonens Jordebog fra 1667, Troms fogderie, Helgøe Tingsted, folio 10b. Stiftam7tstueregnskap Nordland amt - Troms: F Leilendingskatt 1680, Upaginert, bilde 283. Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: Leilendingskatt 1689, Upaginert, bilde 232.

Barn:

Hans Tostensen Selnes. Født omkring 1658 på Selnes, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Levde 1664 på Selnes, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Død 1731 på Selnes, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Begravet 04.02.1731 i Karlsøy (TR).[438] (Se VII:83).

VIII:169 mf mf mf ff

Joen Steffensen Kiil. Håsetter, Nordlandshandler, Jekteeier. Født omkring 1615. Levde 1652. Død 12.11.1689 i Trondheim (ST).

Joen var antagelig sønn til skredderen Stephen Joensen Kiil i Trondheim.

Han var gift 3 ganger:
1) Før 1669 med Malene Hansdatter Schjødt, skiftet avholdt 24.01.1687.
2) Omkring 1687 med Karen Hansdatter Hagerup.
3) Omkring 1690 med Karen Andersdatter Althe fra Tisnes [Tynn].

Bare med sin første hustru hadde han to barn, sønnen Hans Joensen Kiil og datteren Elen Jonsdatter Kiil.

Han ble senere handelsborger i Trondheim med rett til å drive handel i Nord-Norge (nordfar).

Handelstrafikken mellom Trondheim og Nord Norge var et privilegium som var tildelt enkelte borgere i Trondheim. Mange av disse hadde eiendom i Trondheim.

Trafikken nordover gikk med skip og startet som regel rundt pinse. På ruta nordover gikk de innom faste plasser, kalt borgerleier.

Skattelistene mellom 1675 7og 1679 viser at Joen bodde i fjerde kvarter i Vår Frues sogn. I 1675 var han oppført som «Haaßetter»

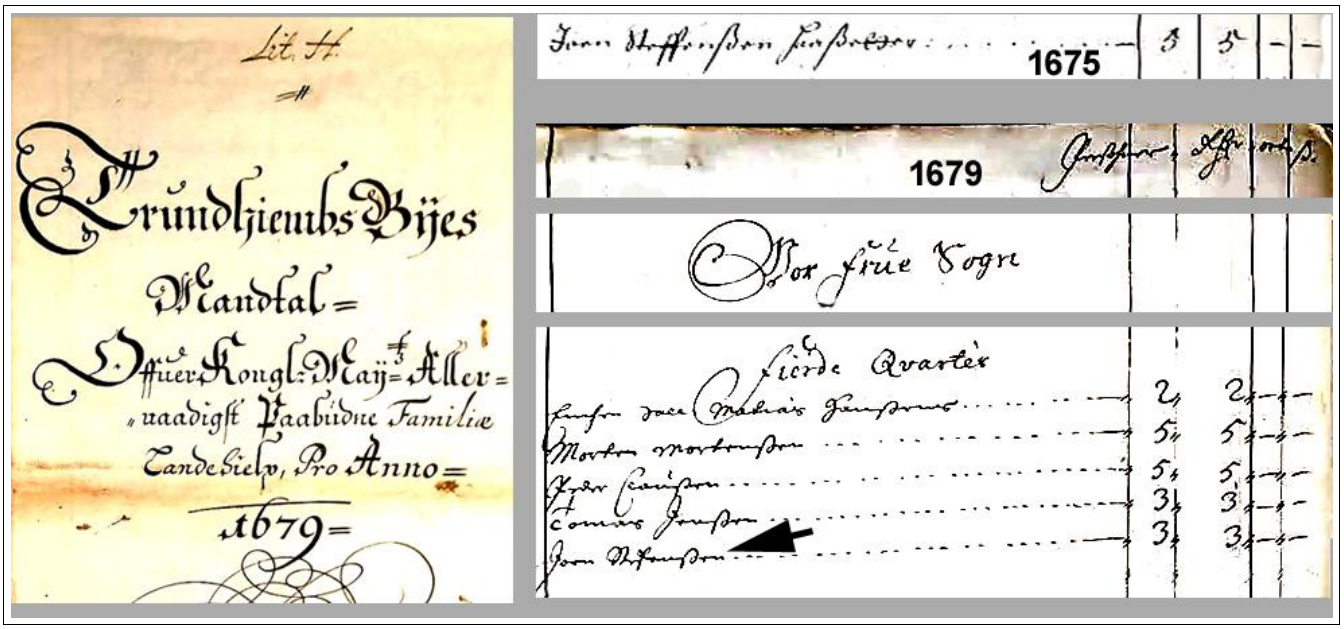

Skattelister fra 1675-79 for Trondheim (Slektshistoriske kilder, fotografert av Erlend E. Mæhlum).

Håsete (gno. Håseti, m.), i middelalderen brukt om ethvert besetningsmedlem av et skip motsatt styringsmannen. I Nord-Norge har begrepet håsete vært brukt langt opp i nyere tid, også kalt føringsmann eller seglingskar. Håsete var der særlig brukt om jektemannskap (matroser) som allmuen i bygda skulle stille på bygdefarjekta. Håsete hadde befrakternes føring i sin varetekt, og ordnet opp med utrederne i Bergen mht. kjøp og salg. Betegnelsen håsete er også brukt om båtkar (rorkar) under høvedsmannen.

(Kilde: Norsk historisk leksikon).

Joen må ha vært en respektert mann. Han ble valgt som kemner i Trondheim mellom 1681 og 1683.

Utdrag fra «Embetsmenn i Midt-Norge i tiden 1660-1700» av Svein Tore Dahl:

«Kemner.

Alt forordningen i 1619 fastsatte at kemnere skulle ansettes av magistraten. Det skulle være to kemnere som skulle tas fra borgerne i byen. Disse skulle skiftes ut hvert år den andre januar. Kemnerenes oppgaver var å innkreve byens skatter og ekstraskattene til staten. De skulle også ha ansvar for byens utbetalinger. De skulle føre regnskap for inntekter og utgifter. De to kemnerne, som skulle være vanlige borgere, skulle altså skiftes ut hvert år, men i tiden 1674-85 kan vi se at byen også hadde en fast ansatt kemner i tillegg til de vanlige to.

Ordinære kemnere.

1681-83.

438 Kirkebok Karlsøy 1709-71, «Gravfæst», folio 12.

Svend Busch, Bastian Stabell og Jon Steffensen Kiil».

Det følgende er utskrifter fra heftet «Trondhjems borgerskap 1680-1730 – Utvalgde kilder»:

«Rigtig Mandtall och Skatteleg offuer Vor Frues Kiercke Sogns Borgere,
Indwahnere, och Een dehl Wdliggere – 4 juni 1683.
Vor Frue Kiercke Sogn [Side 13]
Joen Steffenßen Kiel 5 Rdr 0 ort
Steffen Steffenßen 5 Rdr 0 ort».

«Extract Ofuer Trundhiems Byes Familier og Handquerner, forfattid Anno 1687
Tiende Rode [Side 27]
603. Joen Stefenßen Kiel, 2 børen, 1 tiennestepige oc 1 arbedsdreng. 5 personer».

Fra boken «Kiil – Lund, et bidrag til Nilsen Lund-familiens historie» av Harald Barbala.:

Mye tyder på at Jon opprinnelig var skredder som sin far.

Informasjonen som følger er skrevet av Alf Kiil (1906-95), statsarkivar i Trondheim 1954-74:

Hans far var løytnant i Trondhjemske Regiments 8de kompani i 1649 – med en årlig lønn på 150 daler. I 1650-årene var han løytnant i Trondheims borgerkompani.

«Joen.var tambur i samme kompani som sin far – og i 1658 var han sersjant og kvitterte for lønn – 30 daler årlig – med sin egenhendige underskrift.

Joen Steffensen Kiill».

N. A. Ytreberg skriver i boken «Nordlandske handelssteder» (1941), side 275:

«Gården [Bentsjord] hørte til Tromsø kirkegods og var skyldsatt til 1 våg. Stedet ble først opptatt som handelsleie av trondhjemsborgere, og den første av dem var antakelig Joen Stephansen Kiil. Han nedstammer fra Adrian Falchener, borgermester i Trondheim 1519 til 1589. Joen Steph. Kiil og hans hustru Karen Andersdotter Althe fra Tisnes skjenket en vakker altertavle til Tromsø kirke i 1689, samme år som han døde i Trondheim. Han hadde tidligere vært to ganger gift: 1. med Karen Hansdtr. Hagerup og 2. med Malene Hansdtr. Schjødt. Med den siste hadde han to barn.»

Det senere er vel hentet fra en artikkel om «Bentsjord, den gamle herregård i Troms» i «Håløygminne», skrevet av Jens Solvang i 1934:

«Ætta stammet fra Trondheim. Som stamfar nevnes Adrian Rochertsen Falchener. Han var rådmann og borgermester i Trondheim fra 1519 til 1589, altså i 70 år, og var 120 år gl. da han døde. Den nest kjente av ætta er Jon Steffensen Kiil, nordlandshandler med borgerleie i Troms, hvor nevnes ikke, men en kan sikkert gå ut fra at det var på Bentsjord.

Avsnittene inneholder etter min mening flere feil, gjengitt i senere litteratur og i andre kilder.

Fra boken «Kiil – Lund, et bidrag til Nilsen Lund-familiens historie» av Harald Barbala.:

«Nils A. Ytreberg skriver i boken om Nordlandske handelssteder at en Joen Stephansen Kiil skal være etterkommer av borgermester til Trondheim, Adrian Rockertsen Falconer. Med all respekt for Ytreberg; men disse opplysningene, som er basert på en misforståelse, er feil. Misforståelsen har gjort at også andre skriftlige kilder har slått fast dette som et faktum. Det er derfor riktig å få klart hva som er riktig, eller mest mulig riktig, så en del av de gale informasjonene kan avkreftes»

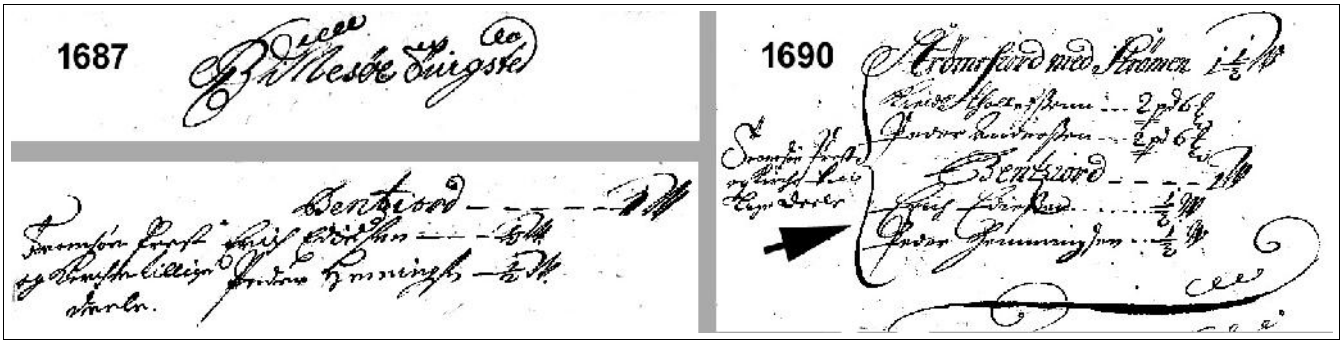

Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: A Leilendingsskatt 1687, bilde 354 og Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, fogderegnskap 1690-93 - A Matrikkel Troms 1690, bilde 17, begge upaginert..

Det kan ikke stemme at Joen var den første som tok opp Bentsjord som borgerleie i siste halvdel av 1600-tallet. Han er i alle fall ikke registrert på denne gården i stiftamtstueregnskapene under 1680-tallet. Derimot etablerte seg hans sønn Hans på Bentsjord mellom 1696 og 1702.

Såvel i 1687 som i 1690 er Bentsjord delt mellom Erich Edießen og Peder Henningßen.

Det fremgår riktignok av skiftet etter Joen at han hadde et [borger]leie i Nordlandene, men vi får ikke vite hvor dette var beliggende.

Hans første hustru må være Malene Hansdatter Skjøtt, og Karen Hansdatter Hagerup hans andre. Karen må ha gått bort kort tid etter at de ble gift.

Utdrag fra skiftet etter Joen:

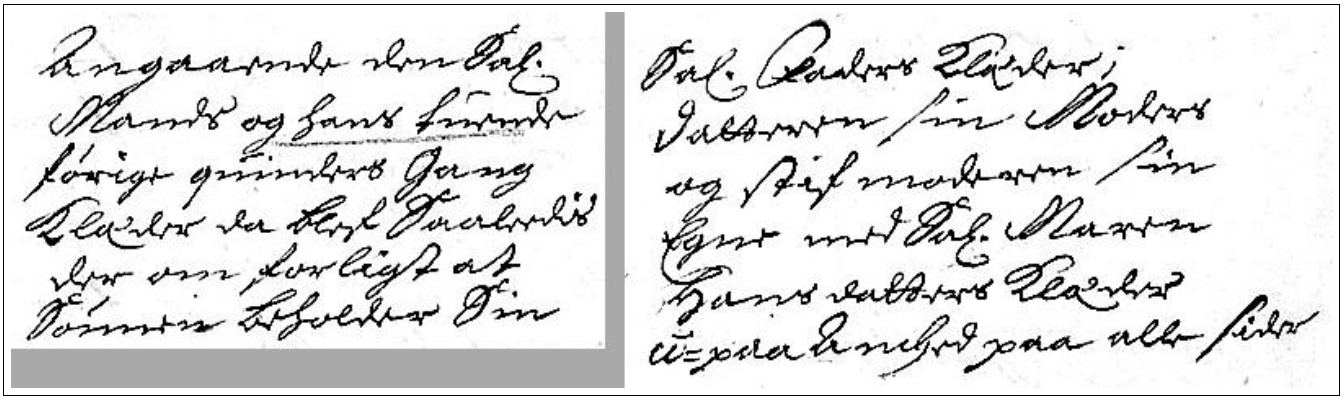

Skifteprotokoll Trondheim by nr. 2, 1684-90, folio 334b.

«Angaaende den Sal. Mands og Hans tuende forige Quinders Gang Klæder da blef Saaledis derom forligt at Sønnen beholder Sin Sal. Faders Klæder; datteren sin Moders og Stifmoderen sin Egne med Sal. Maren Hansdatters Klæder u=paaAnched paa alle Sider».

Hun er også kjent fra altertavlen nevnt ovenfor hvor hun omtales som hans «forrige» hustru:

«... til minde om min [Joens] forrige salig Qvinde Karen Hansdaatter Hagerup,
hvis legeme hviler til en fuld Opstandelses Herlige Morgen...».

Skiftet viser at han hadde drevet med stor handel i Nordlandene:

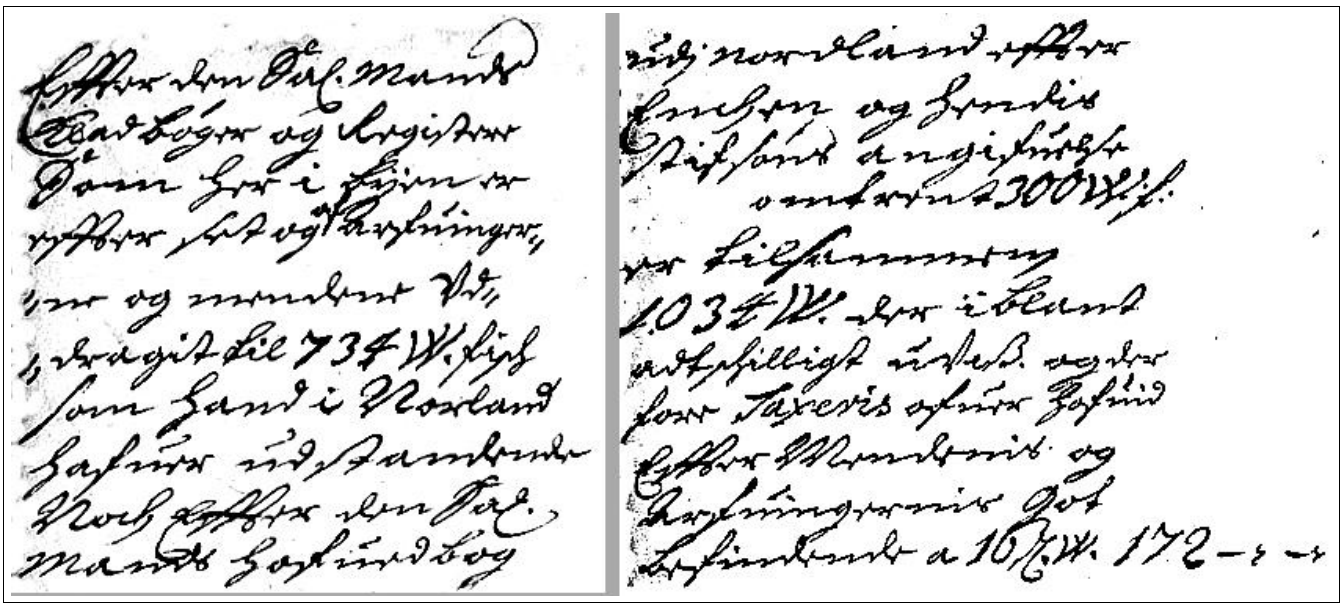

Skifteprotokoll Trondheim by nr. 2, 1684-90, folio 332b.

«Effter den Sal. Mands Kladbøger og Register som her i Byen er effter sit og Arfuingerne og [vurderings]mendens Uddragit til

734 W. Fish som hand i Norland hafuer udstandede.

Noch effter den Sal. Mands Hofuedbog udj Nordland effter Enchen og hendis Stifsøns angifuelse

omtrent 300 W. F:

er tilsammens 1034 W.

der iblant adtchilligt u... og der for Taxeris ofuer Hofuid.

Effter [vurderings]Mendenis og Arfuingernis Gotbefindende a 16 ort W. 172-0-0.»

Videre viser skiftet at Joen hadde eget hus i Trondheim.

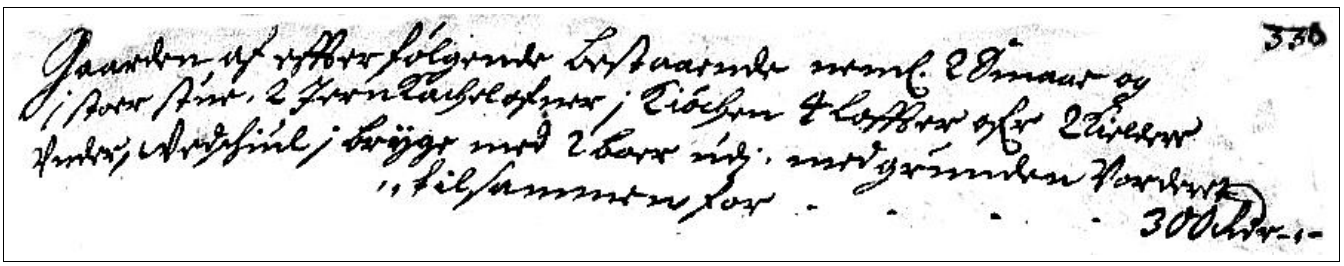

Skifteprotokoll Trondheim by nr. 2, 1684-90, folio 336a.

«Gaarden af effterfølgende Bestaaende neml. 2 smaae og 1 stoer Stue, 2 Jernkachelofner; 1Kiøchen 4 Loffter ofr 2 Kielder Under, Vedschiul; 1 Brygge med 2 Boer udj, med grunden

Vorderet tilsammen for - - - 300 Rdr 0-0.».

Fra «Trondheim før Cicignon - Gater og gårder før reguleringen 1681», side 343:

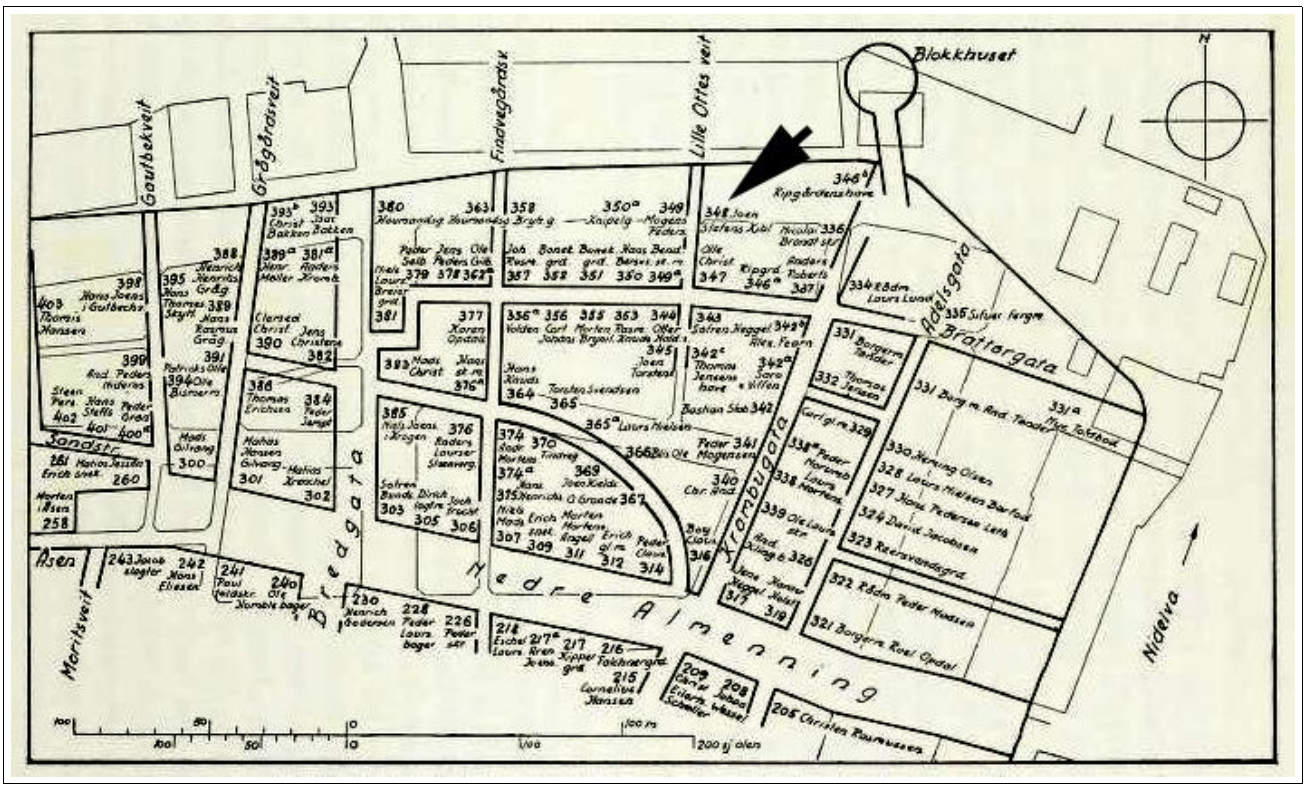

Byens fjerde kvarter utgjorde den nordre del av Vår Frues sogn. Grensen mot syd, mot tredje kvarter, var Nedre almenning eller omtrent nåværende Olav Tryggvassons gate, og mot nord strakte det seg til fjæren mot fjorden.

«348. Joen Steffens.

Ledingen 1660-62 synes å vise at gården dengang eides av Peder Lauredtzen på Morten Jensens plass. Den neste eier Joen Steffensen Kiil var nordlandshandler med leie i Nordlandene, og ble ca, 1665 gift med Malene Hansdatter Skiøt. 22.06.1699 skjøter Karen [Andersdatter Tisnes]s senere ektemann Baltzer Nielsen til skipper Hybert Erichsen en vånegård som avg: Joen Seffensen Kiil fordum eide og bebodde. Nest nordenfor Oluf Christophersens gård (nr. 347) til stranden beliggende. Fronten til den nordre side til Strandstretet [d. e. Fjordgata på sydsiden av Nidelva] fra hjørnet av den lille [Ottes-]veit i vester og til Sl: Jens Munches gård fra bemeldte strete [Fjordgata] av nord og til sl: Paul Kochs gårds grunn (nr. 346 a), fordum Ripgården kallet i sør 10 al. Gården lå mot fjæren, rett nord for nr. 347 og utgjør nå som denne en del av Fjordgata nr. 5.»

Skattelistene mellom 1675 og 1679 viser at Joen bodde i fjerde kvarter i Vår Frues sogn. I 1675 var han oppført som «Haaßetter».

Joens hus lå noe vest for «Blokkhuset» (se pil) hvor Trondhjems Sjøfartsmuseum ligger idag.

«Blokkhuset» – Brattørvakta eller «Slaveriet».

Den opprinnelige bygningen som stod på tomta hvor Sjøfartsmuseet i dag ligger, het Blokkhuset og ble totalskadd i den store bybrannen i 1681. Omkring 1725 ble det oppført en vaktbygning her, og i forbindelse med denne fantes det også et slaveri. Den nåværende bygningen ble oppført i 1784 som Trondheims militære hovedvakt med slaveri, og fikk navnet Brattørvakta, eller «slaveriet».

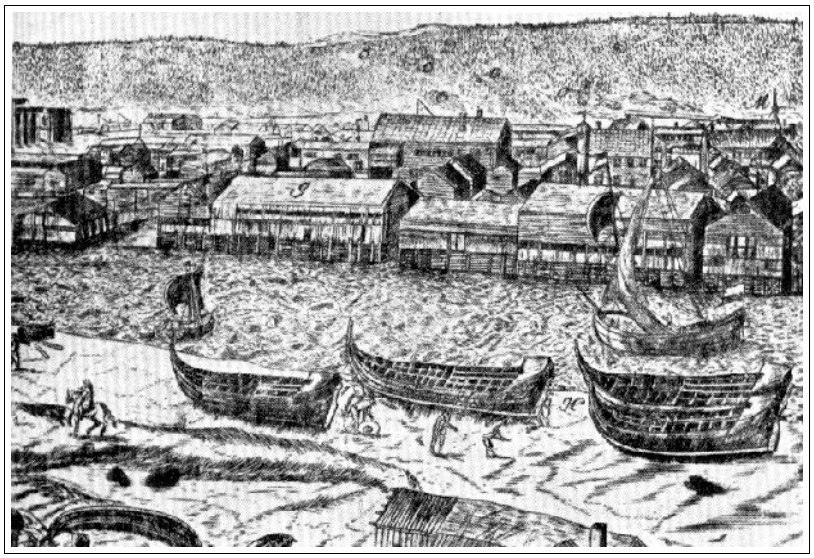

Bryggene på bysiden og jekter til kjølhaling på Bakklandssiden. Detalj av Maschius' stikk fra 1674.

Hans første hustru, Malene, døde i 1687, og 24.01.1687 ble det i Trondheim utferdiget arvekontrakt for Joen Steffensens barn, Hans og Ellen, fra dette ekteskapet.

Altertavle gitt av Joen Steffensen Kiil til Tromsø kirke i 1689. Er idag altertavlen i Elverøy kirke i Tromsø.

Joen døde i Trondheim i 1689.

Tidligere samme år hadde han gitt en altertavle til Tromsø kirke som hadde følgende innskrift:
«Aff den actbare oc fornemme Mand Jon Steffensen Kiil. -
Gud til Ære oc Kirken til Beprydelse er denne tafle foræret til minde om
min forrige salig Qvinde Karen Hansdaatter Hagerup,
hvis legeme hviler til en fuld Opstandelses Herlige Morgen,
oc den Gudelskende og dyderige Matrone Karen Andersdaatter Tisnes.
Kirken foræret 18. may Anno 1689».

Utdrag av skifteprotokoll nr. 2 for Trondheim er gjengitt i Norsk Slektshistorisk Tidsskrift i 1958:
«Skifte åpnet 12.11.1689, avdødes navn: Jon Steffensen Kiil.
Enke: Karen Andersdatter. Tynn (gift ivår).
Avdøde var først gift med Mallena Hansdatter Schiøt og hadde med henne nedennevnte to barn.
Derefter var han gift med Maren Hansdatter Hagerup, men både dette og siste ekteskap var barnløse.
Det var trette mellem barna og stedmoren som møtte ved sin svoger Tron Pedersen.
Barn: Hans Jonsen Kiil 20 år og Ellen gift med Anders Hansen.
Brutto formue 1579 Rd. – Gjeld 884 Rd – Netto formue 695 Rd.,
derav leie og bruk i Nordland som enken fikk,
gård 300 Rd. og
sølv merket bl.a. Jørgen Reersen, Ole Knudsen, Augustinus Hansen, Thomas Hansen, Jens Skanche.
Enken hadde efter sine foreldre arvet Holvigen i Namdal, Fosland, Aune og Sandvik.»

Skiftet etter Joen ble åpnet i Trondheim 12.11.1689, men behandlingen fortsatte i flere rettsmøter utover i 1790. Dette som følge av stor uenighet mellom Joens sønn og svigersønn på den ene side og enken med sin verge på den annen.

Protokollen er vanskelig å tyde, her følger et utdrag:

Skifteprotokoll Trondheim by nr. 2, 1684-90, folio 332b.

Wii effterscrefne Jens Bing Raadmand udj Trundhiemm,

...

Giør witterl. at Anno Christi 1689 Den 12 Novmb. ware vj ... Ed.lle.ife magistratten Resolution paa Kan:sal: Joen Stefensens Begierning, velbeagde Borgere Chresenn Matisen och Christhophersen Christian Jarenr og Jens Mørchsen vurderingsmennd, Comme..um Xotar Reinholt Pettersen

... Surlandhe(?), som Enckens Laugverge, og ??? ??? [Tron Pedersen}, paa Sal Joen Stefensens Søn Hr. Hans Joensøns weigne, Derris Beiwewwe....m ,,, Sl: ... udj Sal: Joen Stefensem Kilds huuse, der at Registrere och wurdere den Sal: Mands effterladte midler og formufwe og holde et Rigtigt skiffte, effter bem: Sal: Mand mellum Hans Effterladte Kierreste ofuen bem: Karinn Andersdatter Tynn, Paa Dend enne, og Den Sal: Mands Børn, med Hans første Quinde Sal: Mallena Hansdatter ... Anglet? [Schiøt] nembl: Hans Joensøn Gl: 20 Aar og Ellen Joensdaatter, Anderhs Hansens, Paa hendis wegne, hendis Mand nu nereverrende paa Dend anden Side -

Hvor Da Boens Midler af Enchen blef Fremviste Registreret og vurderet som Følger

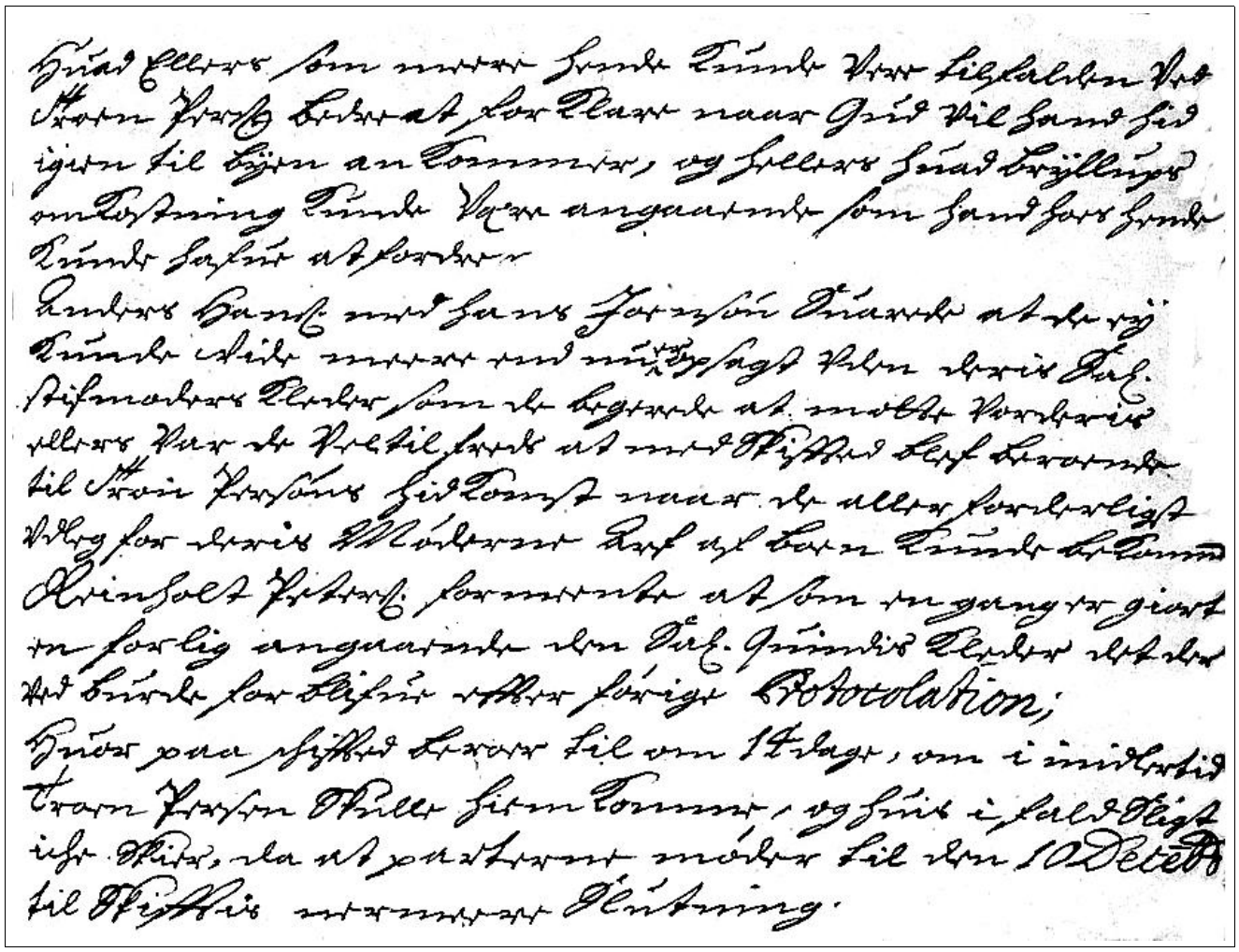

Skifteprotokoll Trondheim by nr. 2, 1684-90, folio 336a.

Huad Ellers som mere hende kunde vere tilfalden ved Troen Perß: bed.. forklare naar Gud vil Hand hid igien til Byen ankommer, og hellers huad Bryllupssomkostning kunde vare angaaende som hand har hende kunde hafue at fordre.

Anders Hanß: med Hans Joensøn suarede at de ej kunde .ide mere end nu opsagt... uden deris Sal: stifmoders Kleder som de begierde at motte vorleris ellers var de vel tilfreds at med Skiftet blef bevarede til Trøen Persøns hidkomst naar de eller forderligt Udleg fpr deres Møderne Arf af Boet kunde bekomme. Reinholt Peterß:: formente at som engang ere giort en forlig angaaende den Sal: Quindes Kleder det der ved burde fprblifue effter forige Protocolation;

Huor paa skifted bewaer til om 14 dage, om imidlertid Troen Persen skulle hiemkomme, og huis i fald sligt iche skier, da at parene møder til den 10 December til Skifftis nermere Slutning.

Etter flere rettsmøter kunne skiftet avsluttes 17.01.1690.

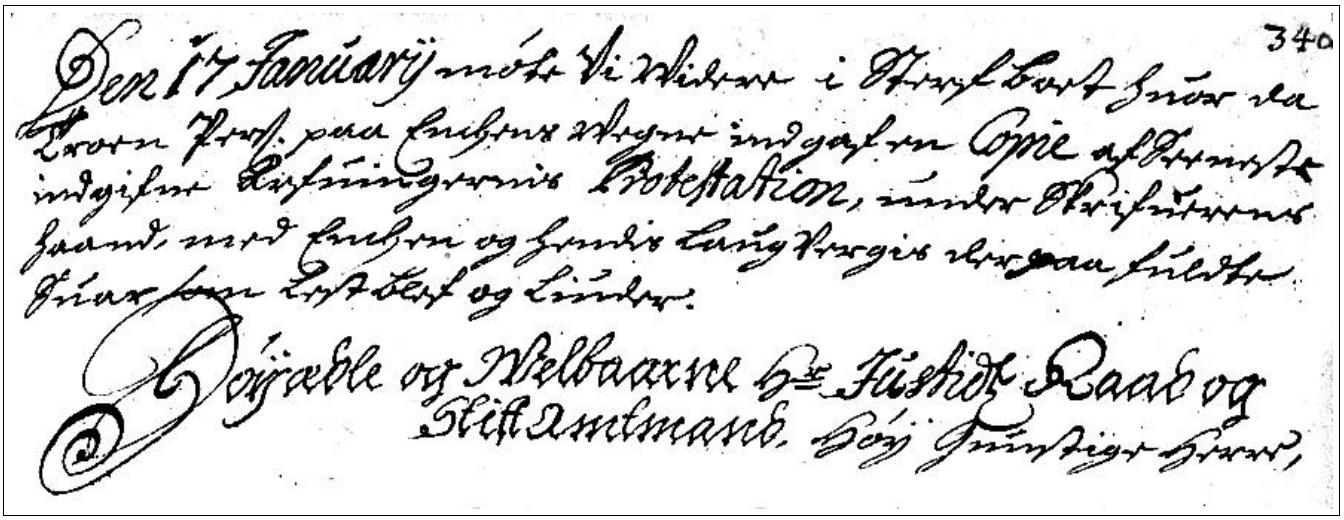

Skifteprotokoll Trondheim by nr. 2, 1684-90, folio 340a.

«Den 17 January møte .. videre i Sterfboet huor da Troen Perß. paa Enchens wegner indgaf en Copie af svarendes indgifne Arfuingernis Protestation, under skrifuerens haand, med Enchen og hendis Laugwergis derpaa fuldte Suar

som Lest blef og Liuder
Høyable og Welbaarne Hr: Justidt Raad og Stiftamtmand,
Høy Gunstige ...».

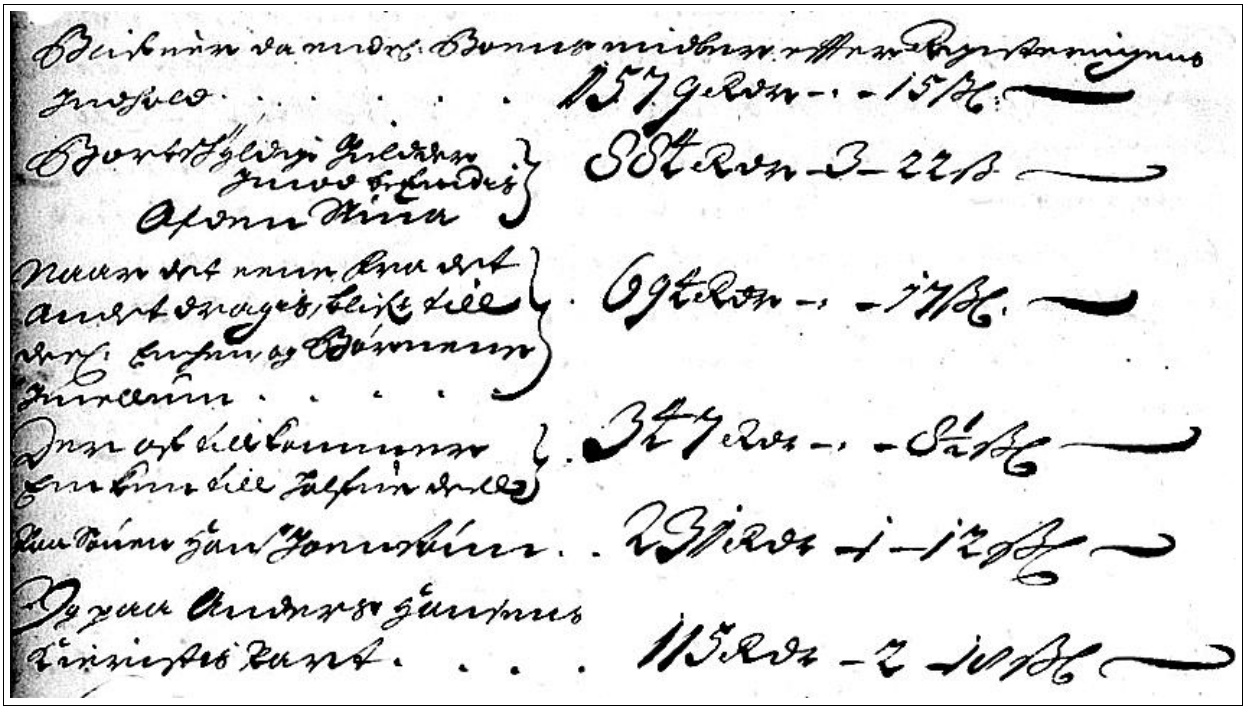

Skifteprotokoll Trondheim by nr. 2, 1684-90, folio 343b.

«Blifuer da endel:(?) Boens midler effter Registeringens Jndhold
. . . 1579 Rdr 15 ß: –
Bortschyldig Gielddre Jmod befindis Af denn Skinn . . 884 Rdr 3 ort 22 ß: –
Naar det eene fra det andet drages,
blifr till deel: Enchen og Børnene Jmellum . . 694 Rdr 17 ß: –
Deraf tillkommer Enken till Halfue Deel . . . . . 347 Rdr 8¾ ß: –
Paa Sønnnen Hans Joensønn . . . . . 231 Rdr 1 ort 12 ß: –
Og paa Anders Hansens Kierestes Part. . . . . 115 Rdr 2 ort 6 ß: –».

Det fremgår av slutningen at enken fikk [borger]leiet og gjeld i Nodlandene uten at det beskrifes hvor dette leie var beliggende. Videre at hun overtok den halve jekt.

Joen og hans svoger Anders Hansen Røst overtok eiendommen i Trondheim.

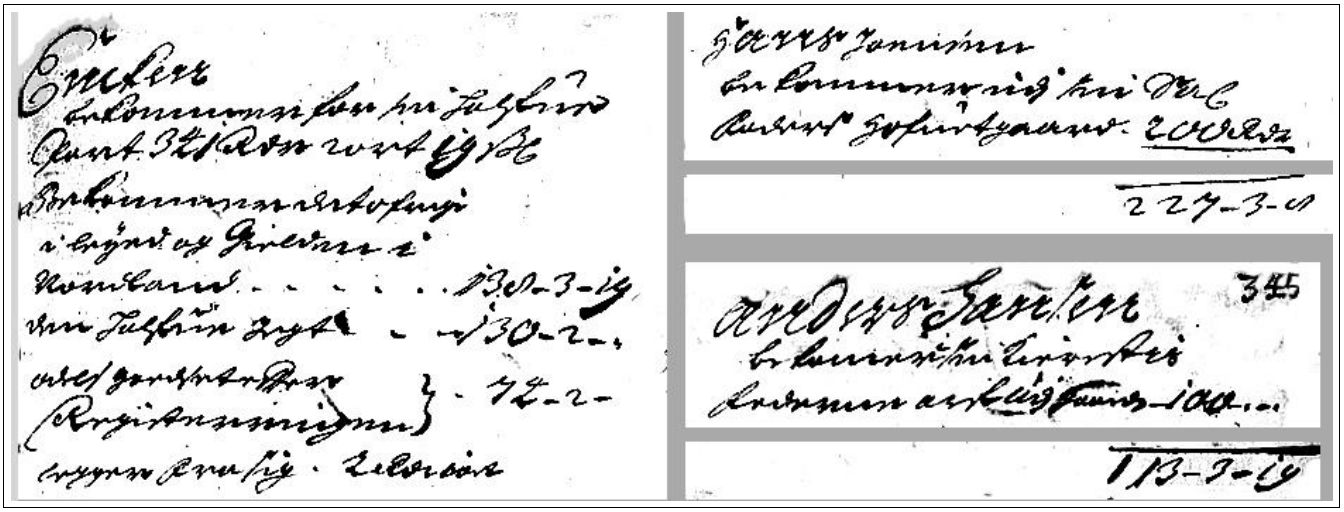

Skifteprotokoll Trondheim by nr. 2, 1684-90, folio 345a.

«Enchen
Bekommer for sin halfue Part . . . . . .341 Rdr 2 ort 19 Sk
Bekommer detofnigi i leyed og Gielden i Noreland . 132-3-19
den Halfue Jegt 130-2-0
Goeds enexere Registeringen 72-2-0
legger fra sig . . . . . .2 Rdr 6 ort
Hans Johnsenn
bekommer udj sin Sal: Faders Hofuetgaard – 200 Rdr.

....

227-33-6

Anders Hansen
bekommer i sin Kierestes Fadernes Arf udk Huus – 100 - 0
....

113-3-19»

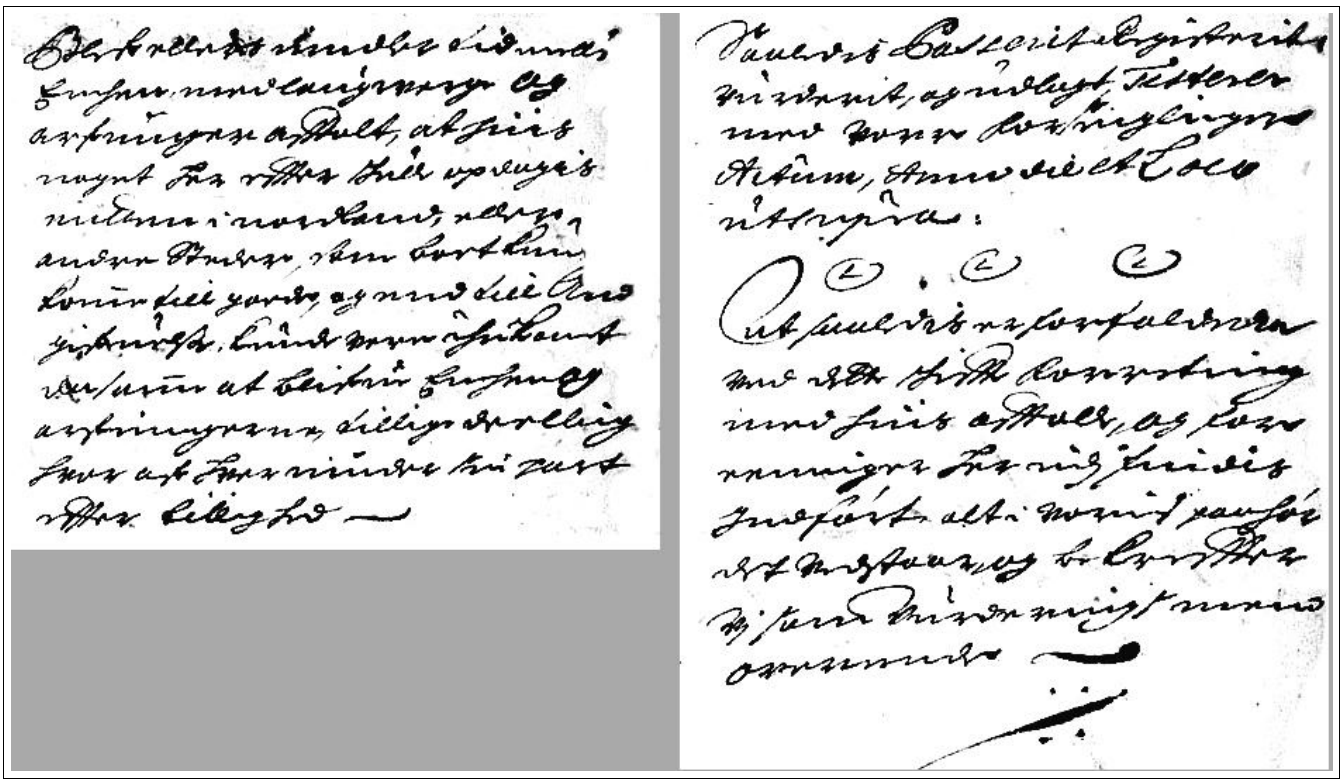

Skifteprotokoll Trondheim by nr. 2, 1684-90, folio 345a.

«Blef elle... ... tidendis Enchen med Laugverge og arfuinger aftalt, at huis noget hereffter schall opdagis midler i Nordlandene eller andre Steder schall boet k... komme till goede og med till Angifuelse kunde vere.ihnkomst ,,, blifue Enchen og Arfingerne tillige deelling hvor af hver niude sin part effter billighed -

Saaledis Catterit Regisrerit vurderit, og udlagt Testerer med Vore Foriglingers(?)

Actum Anno Die et Loro ut Supra.

[sign] [sign] [sign]

At saaledis er forfaldene ved dette schiffte Forretning med huis aftalle, og foreeninnger her udj findis Jndført alt i voris paaføe(?) det vedstaar og bekreffter vi som vurderingmend ovenevnde -».

Anders Ole Hauglid skriver i «Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra» om en Stephen Jonsen som sammen med Hans Hansen i 1650 svarte skatt for hver sin halvdel av Hamnvåg i Malangens 2 pund fiskelandskyld. Stephen ble sittende på gården til 1673 da han fremdeles skattet av hele bruket. Året etter ligger imidlertid en del av gården øde. Hauglid skriver så:

«Hva som har skjedd med Stephen, vet vi ikke. Han kan ha flyttet til Bentsjord, men denne antagelsen bygger bare på navnelikhet til den senere Joen Steffensen Kiil som ble uteliggerborger på Bentsjord».[439]

(Barn VII:85, Far IX:337)

Gift med neste ane.

Barn:

Hans Joensen Kiil. Født mellom 1659 og 1668 i Trondheim (ST). Levde mellom 1692 og 1700 i Trondheim (ST). Levde 1702 på Bentsjord, Tromsøysund (TR). Død 04.10.1728 på Bentsjord, Tromsøysund (TR). (Se VII:85).

439 Manntallet i 1663-66, Prestenes Manntall: 36III.1 Tromsø Prestegjeld, folio 412. Landkommisjonens Jordebog fra 1667, Troms fogderie, Hillesøe Tingsted, folio 31a. Skifteprotokoll Trondheim by nr. 2, 1684-90, folio 332b-340a. Kjeld Bugge: Utdrag av Trondhjems eldste skifteprotokoller, NST XVI, side 312. Karlsøy og Helgøy Bygdebok, bind 1, side 515. Henry Berg: «Trondheim før Cicignon - Gater og gårder før reguleringen 1681». Harald Barbala: «Kiil – Lund, et bidrag til Nilsen Lund-familiens historie» (1995, side 12-13. N. S. Magelssen og Peter A. Larssen: Balsfjords bygdebok, 1925, side 138. Jens Solvang: Bentsjord, den gamle herregård i Troms - Håløygminne, binnd 4, 1934. Svein-Tore Dahl: Embetsmenn i Midt-Norge i tiden 1660-1700 (Trondheim 1999) Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 74-75, 138.

VIII:170 mf mf mf fm

Malene Hansdatter Skjøtt. Levde 1652. Død omkring 1686 i Trondheim (ST).

Malene var datter til Hans Tommesen. Hennes tilknytning til Bratbergslekta ser vi ved at hun og hennes bror, Tomas, begge brukte «Skjøtt» som familienavn, vistnok det samme som faren brukte.

Malene og Joen hadde følgende barn:
Mellom 1659 og 1668: Hans, gift med Ingeborg Andersdatter Moursund.
Elen, gift med Anders Hansen Røst (1655-1724).

Hun døde i 1687.

Utdrag av skifteprotokoll nr. 2 for Trondheim er gjengitt i Norsk Slektshistorisk Tidsskrift i 1958:
«Skifte åpnet 24.01.1687, arvekontrakt mellem Jon Steffensen Kil og barn etter avdøde hustru Malene Hansdatter Skjøt (hvis bror var Thomas Hansen).
Barn: Hans 28, Ellen 20.
Barna fikk løfte på gratis festerøl, bryllup og opredd seng eller 60 Rd. og hver i arv 250 Rd.»

Arvekontrakt i skifteprotokoll Troneheim by nr. 2, 1684-90, folio 93a.

«Arfue Contract mellum Joeen Steffensen og Hans Børn efter deris Sahl: Moder Malene Hansdatter Skiøtt. -
Ouefftерschrefne Olle Christophersen og Mons Pedersen og Moren Brynellsen, Giør Witterl: t Ao Christj: 1687. dend 24 Janvarywaare Vj effter Deris medborger Erlig og Velagte Mand Joen Stæfensen Kils Begiering og Byforden Mgr: Christenn Justelsens op..fnelse(?) udj Weluise Sl: Raadmand Johannis Heersteds betr: Sl: Byfogit ssampt Byschfriewerens Christopher Tygesens Hafuørelse samptlig forsamlede udj Ber. Voris med Borgere Joen Stæafens Huuse, der at sslutte en Rigtig og Ræafæardig Arfue Contract effter Sl: Malene Hansdatter Skiøt; Joen Stefensens,

Mellem Hendis effterlatte Mandoffer betr. Joen Stæfensen paa dend Ene, og deris sammen Avlede Barn Hans joensen Kil gl: paa 28 Aar og Ellen Jooensdatter paa 20de Aarr, paa dend andenSide, Huor da saadan Accord baade med Børnenisss egen Villie, der ligesaa mellem faderen, Boens Vilkaar Ere be..øst sampt med Deris Moder Broder Velagte Tomas Hansens samtøke er sluttedt og indgaait, Nemblig at Faderen gifuer dem til haabe udj Moderens Arf, huer halftwedj hundre Rdr og der foruden naar B.d och ager, dem udj»

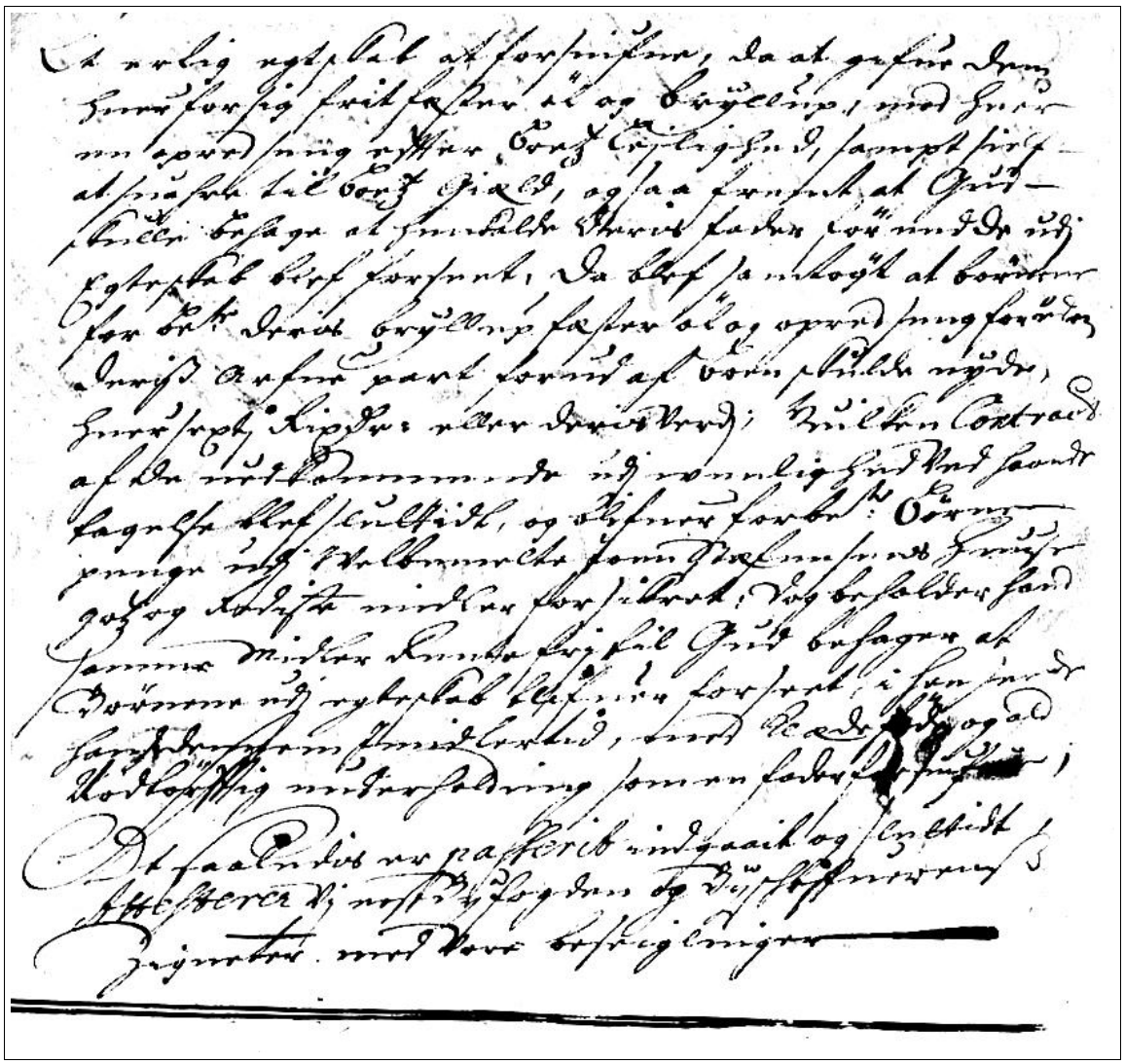

Arvekontrakt i skifteprotokoll Troneheim by nr. 2, 1684-90, folio 93b.

«... erlig egteskab at forsinfee(?), da at gifue dem huer for sig frit fæsterøl og Bryllup, med huer en opred seng.effter 60 Rd ,,, Lejlighed, sampt sielf at --- til 60 Rd Giæld, ogsaa frendt at Gudkeelle behage at henkalde Deris Fader før.... de udj Egdeskab blef forseet. Da blef samlagt at Børnene for Betr Deris Bryllup fæsterøl og jopred Seeng foruden deeris Arfuepart forud af vo.. sulde nyde, hujer sexgtj RkxDr. eller Deris Verdi; Huilken Contract af de nestkommende udj venlighed wd Haandtagelse blef sluttidt, og blifuer forbet: .... Penge udj Velbee..lte sm
Det saaledis er pasterit indgaait og slidt
Attesterer Vi nestByfogden og Byshriffuerenn
Signerer med Vore beseilglinger-.

Sønnen Hans Joensen Kiil drev i 1690-årene også noe borgerhandel på Karlsøy.[440]

(Barn VII:85, Far IX:339)

Gift med forrige ane.

VIII:171 mf mf mf mf

Anders Nielsen Moursund. Trondhjemsborger, jekteeier. Levde 1655. Levde fra 1675 til 1679 på Hitra (ST). Død omkring 1700 i Trondheim (ST).

Anders slekt var fra Trøndelag. han var den første som kom nordover. Han lå som uteliggerborger i Moursund på Skjervøy og selv om han bare bodde her nord i et par måneder i året, tok han Moursund til slektsnavn. Han var gift med Marith Andersdatter.

440 Skifteprotokoll Trondheim by nr. 2, 1684-90, folio 93a-93b. Kjeld Bugge: Utdrag av Trondhjems eldste skifteprotokoller, NST XVI, side 304. Jens Solvang: Håløygminne - Bentsjord, den gamle herregård i Troms. Karlsøy og Helgøy Bygdebok, bind 1, side 515.

Han ble etterfulgt av sønn og sønnesønn i borgerleiet Moursund hvor familien satt i tre kvart hundre år. Handelsstedet Moursund gikk i 1750 over til Hans Petter Gjævers som var inngiftet i familien.

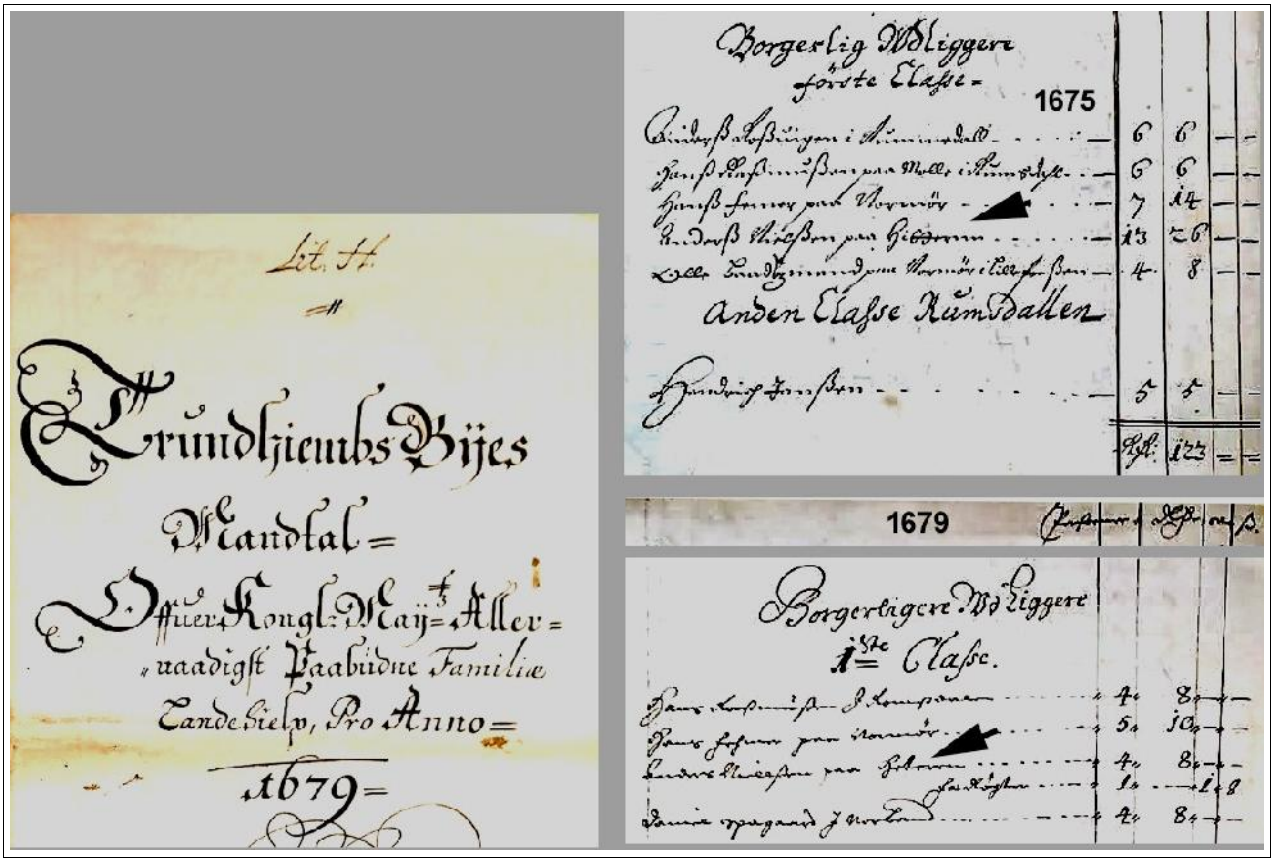

Skattelister fra 1675-79 for Trondheim (Slektshistoriske kilder, fotografert av Erlend E. Mæhlum).

Skattelistene mellom 1675 og 1679 viser at Anders resten av året var bosatt som strandsitter på Hitra (skrevet «Hittern» i 1675 og 1679, «Hitterøen» i 1678.

I 1679 betalte han – i tillegg til familieskatt – også skatt som «Færøgter».

En strandsitter betegner en person som leide husgrunn ved kysten, ofte i by eller tettsted (ladested/strandsted), men som selv eide sitt hus (i motsetning til mange husmenn). Betegnelsen ble oftest brukt om personer utenfor borgerskapet og embetsstanden, og betegnet ofte en person av underklassen eller lavere middelklasse – arbeider, fisker, bygdehåndverker, fraktemenn etc.). Fra Norsk historisk leksikon.

Hitra ble i skatelistene i 1670-årene benevnt «Hitteren» og «Hitterøen».

Kommunen Hitra (fra gammelnorsk «Hitr» eller «Hitrar» der betydningen er «splittet» fra fastlandet) ligger i Sør-Trøndelag sør for innløpet til Trondheimsfjorden. Mot nord ligger øya og kommunen Frøya og i øst kommunene Ørland og Agdenes. I sør, på fastlandet, ligger Snillfjord, Hemne og Aure, mens Smøla ligger mot vest. Havområdet som skiller Hitra fra Frøya heter Frøyfjorden. Trondheimsleia skiller Hitra fra fastlandet og Ramsøyfjorden skiller Smøla fra Hitra.

Da Fosen ble eget fogderi på 1500-tallet slo futen seg ned på gården Fjellvær. Hitra lå midt i leia for jektene som frakta fisk mellom Trondheim og Bergen og denne gunstige plasseringen gjorde fisket meget lønnsomt for de lokale fiskerne. Lavere priser på fisk utover 1600-tallet førte til en oppblomstring av jordbruket, men sildefisket var fortsatt en viktig binæring. Etter hvert ble også skogbruk og sagdrift utviklet.

I en artikkel om «Moursund-folk i Trondheim» i Håløygminne, har Halvdan Koht omtalt Anders og hans brødre:

«I tillegg til det innhaldsrike og interessante stykket om «Moursund-folket i Berg og Torsken» av Arthur Brox i hefte 2-4 av Håløygminne 1955, kan det kanskje ha interesse å gi nokre opplysningar om Moursund-folk som frå same tida slo seg ned i Trondheim. Eg må straks seia frå at eg har ikkje gjort nokoslag systematisk ettergransking etter desse Moursund-folka; eg bygger berre på nokre lause notat som eg har gjort: kyrkebøker og stiftsprotokollar som eg studerte for andre formål.

Arthur Brox børjar si ættehistorie med presten Peder Nielsen Moursund i Mefjord, som vart student frå Bergen i 1662, var residerande kapellan seinast frå 1680 og døydde i 1691. «Foreldra og fødestaden hans har ein ikkje greie på», seier Brox. Men det er vel ikkje for vågelig å gå ut ifrå at han var komen ifrå Moursund i Skjervøy prestegjeld.

Manntallet i 1702, 19.4.4 Tromsø Fogderi, Skjervøy tingsted, Skjervøy sogn, folio 142.

Og da blir det rimelig at det var bror hans, den Axel Nielsen frå Moursund som vi finn nemnt der i folketeljinga 1702, og som da var 68 år gamal. Om han heiter det elles i folketeljinga:

«Postbonde, tilstanden ringe med næring af søen».

Han hadde fire søner, Niels, 27 år, Anders 15 år, Tomas 13 år, og Ole, 8 år. Om denne yngste sonen blir det lagt attåt: «i Trondhiem». Og det vil da seia at han var hos skyldfolka sine i Trondheim. For der finn vi ein mann som truleg var bror til presten Peder Nielsen, han òg:

Denne mannen var Anders Nielsen Moursund, som det var haldi skifte etter 17. novbr. 1700. Alle dei tre Niels-sønene frå Moursund var såleis på nokolunde same alderen, så det gjer det sers rimelig å ta dem for brør.»

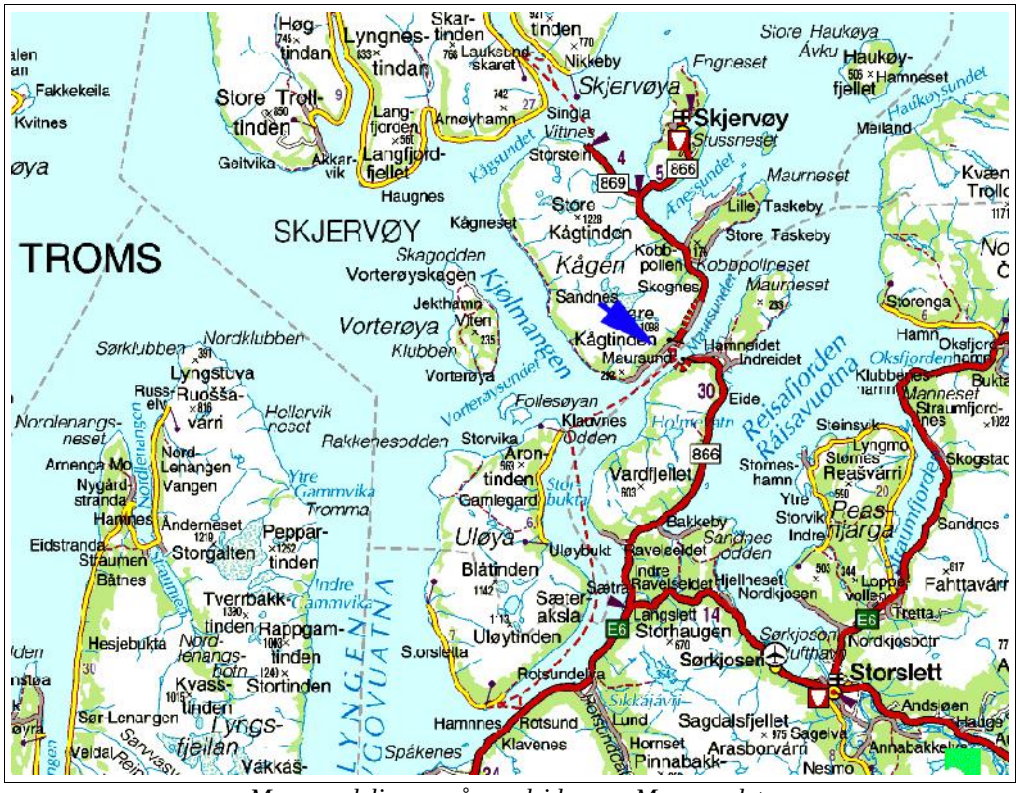
TROMS
SKJERVØY
Skjervøya
Skjervøy
Kågen
Vorterøya
Uløya
Store Haukøya
Lille Taskeby
Store Taskeby
Maursund
Moursundet
Kågtinden
Storslett
Sørkjosen
Nordkjosbotn
Reisafjorden
Raisavuotna
Kvænangsfjorden
Lyngsalpene
Lyngsfjellan
Lyngen
Govuatna
Fakkekeila
Kvitnes
Store Troll-tinden
Lyngnes-tinden
Høg-tinden
Skar-tinden
Nikkeby
Fngreset
Haukøy-fjellet
Hamneset
Mailand
Kvæn
Troll
Galtvika
Akkar-vik
Langfjord-fjellet
Haugnes
Arnøyhamn
Singla
Vitnes
Storsten
Kjøsundet
Enesundet
Maurneset
Kågneset
Kobb-pollen
Kobbpollneset
Skognes
Sandnes
Kjølmangen
Skagodden
Vorterøyskagen
Jekthamn
Viten
Klubben
Sørklubben
Nordklubben
Lyngstuva
Ruossa-várri
Hollervik
Nordlenangs-neset
Nord-Lenangen
Vangen
Nygård-stranda
Hamnes
Eidstranda
Straumen
Bátnes
Storgalten
Peppar-tinden
Tverrbakk-tinden
Rappgam-tinden
Hesjebukta
Kvass-tinden
Stortinden
Sør Lenangen
Veidal
Reir
Vákkás-
Spákenes
Hamnes
Rotsund
Klavenes
Lund
Hornset
Pinnabakk-
Sagdalsfjellet
Arasborvárri
Sagelva
Nesmo
Annabakkelva
Andsjøen
Haugs
Rotsundelva
Sørkjosen
Nordkjosen
Langslett
Storhaugen
Uløytinden
Blåtinden
Sæter-aksla
Uløybukt
Gamlegard
Aron-tinden
Vardfjellet
Bakkeby
Ravelseidet
Indre Ravelseidet
Hjellneset
Nordkjosen
Sandnes
Eide
Klauvnes
Follesøyan
Rakkenesodden
Stovika
Stornes-hamn
Ytre
Indre
Reašvárri
Peas-tjárga
Fahttavárri
Tretta
Loppe-vollen
Oksfjordhamn
Oksfjordeidet
Manneset
Straumfjord-nes
Steinsvik
Lyngmo
Skogstad
Indreidet
Hamneidet
Meursund
Kåbbpollneset
Storenga
Hamn
Bukta
Klubben
Jekthamn
Vorterøysundet
Kågtinden
Kågneset
Skogenes
Maurneset
Lille Taskeby
Store Taskeby
Haukøysundet
Mailand
Fngreset
Nikkeby
Skjervøya
Skjervøy
Slussneset
Storsten
Singla
Vitnes
Arnøyhamn
Galtvika
Akkar-vik
Langfjord-fjellet
Haugnes
Lyngnes-tinden
Høg-tinden
Skar-tinden
Laukskog-skaret
Fakkekeila
Kvitnes
Store Troll-tinden
Lang-fjorden
Kjøsundet
Enesundet
Maurneset
Kågneset
Kågtinden
Kobb-pollen
Kobbpollneset
Skognes
Sandnes
Kjølmangen
Skagodden
Vorterøyskagen
Jekthamn
Viten
Klubben
Sørklubben
Nordklubben
Lyngstuva
Ruossa-várri
Hollervik
Nordlenangs-neset
Nord-Lenangen
Vangen
Nygård-stranda
Hamnes
Eidstranda
Straumen
Bátnes
Storgalten
Peppar-tinden
Tverrbakk-tinden
Rappgam-tinden
Hesjebukta
Kvass-tinden
Stortinden
Sør Lenangen
Veidal
Reir
Vákkás-
Spákenes
Hamnes
Rotsund
Klavenes
Lund
Hornset
Pinnabakk-
Sagdalsfjellet
Arasborvárri
Sagelva
Nesmo
Annabakkelva
Andsjøen
Haugs
Rotsundelva
Sørkjosen
Nordkjosen
Langslett
Storhaugen
Uløytinden
Blåtinden
Sæter-aksla
Uløybukt
Gamlegard
Aron-tinden
Vardfjellet
Bakkeby
Ravelseidet
Indre Ravelseidet
Hjellneset
Nordkjosen
Sandnes
Eide
Klauvnes
Follesøyan
Rakkenesodden
Stovika
Stornes-hamn
Ytre
Indre
Reašvárri
Peas-tjárga
Fahttavárri
Tretta
Loppe-vollen
Oksfjordhamn
Oksfjordeidet
Manneset
Straumfjord-nes
Steinsvik
Lyngmo
Skogstad
Indreidet
Hamneidet
Meursund

Ut mot Kjølmangen er det tre gårder: Sandnes, Steinbakken og Kågnes.

Moursund fotografert fra «MS Nordkapp» på vår reise med Hurtigruten i mai 2014.

Maursund ble i 1610 skrevet Moersund, i 1614 Morsund, og ved skyldsettingen i 1723 Moursund. Gården har fått sitt navn etter sundet. Fastlandet går under navnet Maurneshalvøya og den ytterste spissen av denne er kalt Maurnes. Rygh sammenligner dette navnet med Mauranger i Kvinnherred og han bemerker om det at første ledd «maur» vel har sammenheng med adjektivet møyrr, mør, i dialekt «maurast», å skjørne. Men han ser heller ikke bort fra ordet «mauren», som betyr spø, morken, og som er brukt i Ryfylke om det indre av råtne nåletre. Maursund skulle da forklares som sundet der det på stranden finnes morken, halvråtten ved eller skog. Det er vel lite sannsynlig at det noensinne har vært nåleskog her, tilføyer Rygh, og gir opp sin tolking av navnet. Men det er ihvertfall beviselig at etter en lyngbrann på Maurneshalvøya ble det gravd frem både røtter og nedfall.

Stiftsregnskapet fra 1689 viser at Anders da betalte leilendingsskatt på Moursund:

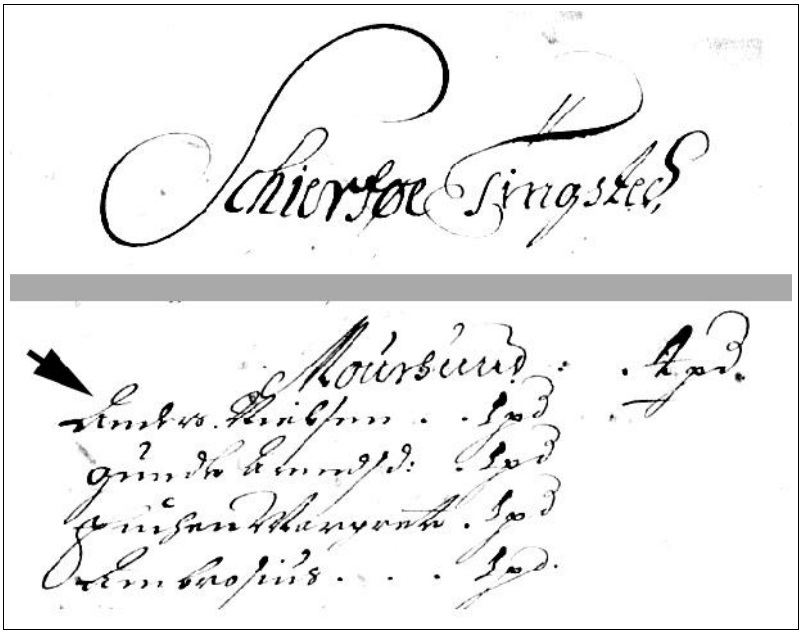

Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: Leilendingskatt 1689, Upaginert, bilde 231.

«Moursund – 4 pd.
Anders Nielsenn – 1 pd
Gundh Arnesd – 1 pd,
Enchen Margrete – 1 pd
Ambrosius – 1 pd».

Det ble avholdt skifte etter Anders 17.11.1700:

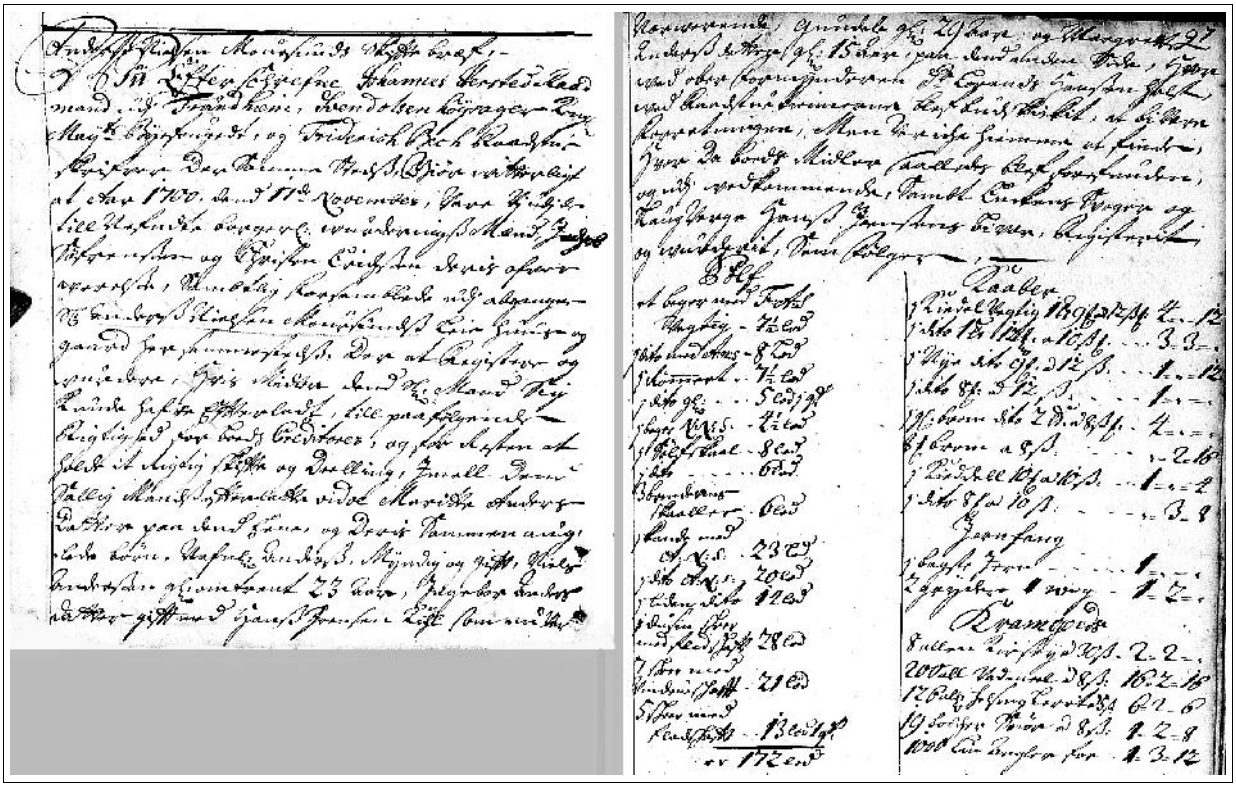

Skifteprotokoll Trondheim byfogd nr. 5, 1694-1706, folio 96b-97a.

Utdrag av skifteprotokoll nr. 5 for Trondheim er gjengitt i Norsk Slektshistorisk Tidsskrift i 1972:

«Skifte åpnet 17.11.1700, avdødes navn: Anders Nielsen Moursund.
Enke: Maritte Andersdatter.
Barn: Anders myndig og gift, Niels 23, Ingeborg gift med Hans Joensen Kihl,
Gundele 29 og Margrethe 15 år.
Sølv 86 Rd. (merket FAS, NNS, ANS), kramgods, leiet Moursund i Troms 47 rd., jekt 240 rd.,
ialt 572 rd., ingen gjeld.»

Av skifteprotokollen fremgår det altså at Anders etterlot seg enka Maritte Andersdotter og dertil to sønner og tre døtre. Etter skikken den gang ble sønnene nevnt først, her angis barna etter deres alder:
Ingeborg, alder ikke oppgitt, gift med Hans Jonsen Kiil.
Gundel, 29 år.
Anders, «myndig og gift, omtr. 25 år».
Niels, «omtr. 23 år».
Margrete, 15 år.

Deres eldste sønn Anders, som døde ca. 1738, var nordlandshandler og gift med Vivicke Nilsdatter Røst (1677-1771).

Anders og Vivickes eldste sønn, Anders Andersen Moursund (1703-1760) som også var nordlandshandler, var gift med Birgithe Hansdatter Røst.

Deres tredje sønn var Hans Andreas Moursund (1738-1802), proprietær på Bentsjord, jekteskipper og sagbruker. Han var gift med I. Maren Margrethe Reener (født 1739), II. Elisabeth Wasmuth (født 1749) og III. Judith Catrine Wahl (født 1751).

Sønnene Anders og Niels omtales som borgere til Trondheim med leie på Moursund ved vårtinget i 1729:

«Anno = 1729 d. = 25 Aprilis holdis paa gaarden Elvevold vaarting med samtlige Scherføe og Helgøe tingsteds Almuer, hvor da Retten blev administreret af Kongl: May'ts: foget Edle Andreas Tønder, Sorenskrifvren Asmus Rosenfeldt, samt til Retts bethienning Nemlig ...»

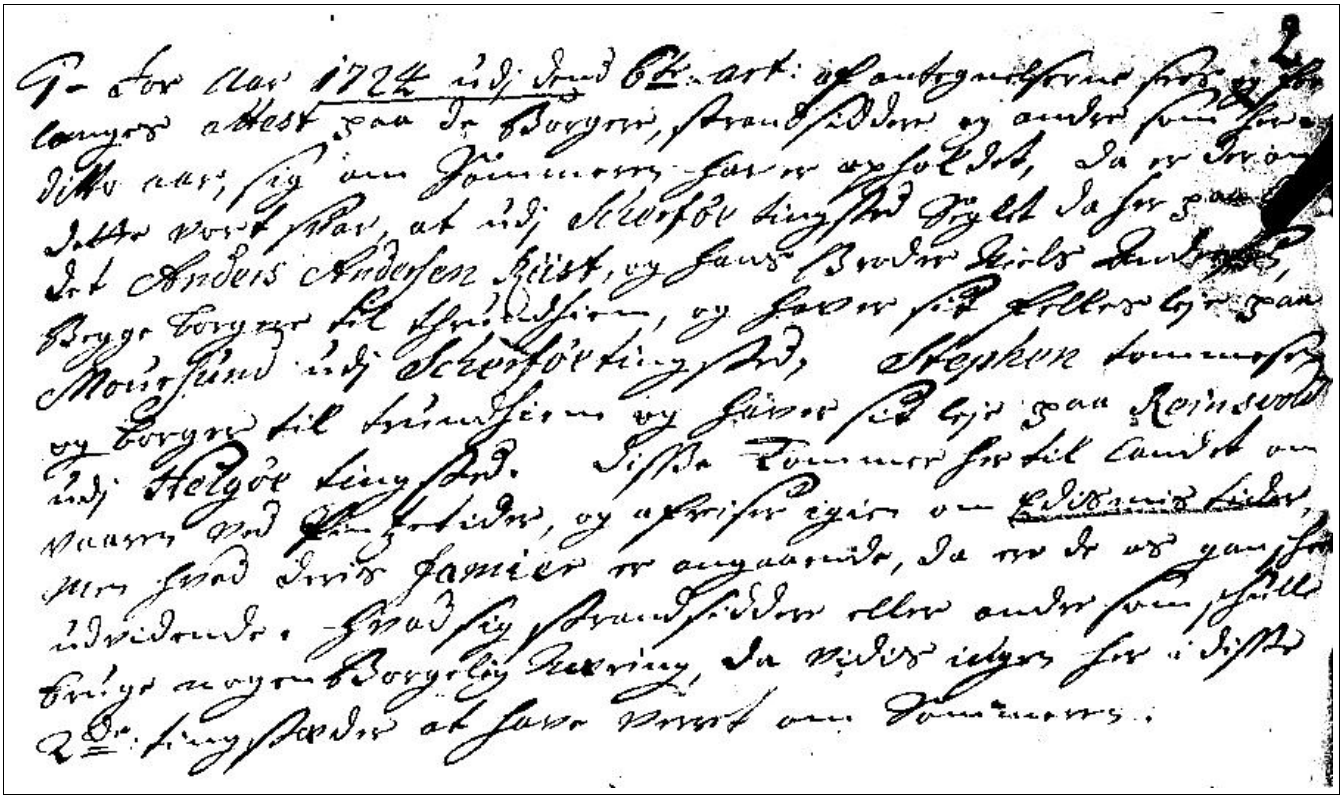

Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 2a.

«1. – for Aar 1724 udi dend 6te art: af antegnelserne sees og forlanges attest paa de Borgere, strandsiddere og andre som her i dette aar, sig om Sommeren haver opholdet, da er derom dette vort svar, at udi Scherføe tingsted Seglet da her paa landet Anders Andersen Riist, og hans Broder Niels Andersen. Begge borgere til thrundhiem, og haver sit felles leie paa Moursund udi Scherføe tingsted; Stephen tommesen og borger til trundhiem og haver sit leie paa Reinsvold udi Helgøe tingsted, Disse kommer her til landet om vaaren ved Pintzetider, og afreiser igien om Edismistider, men hvad deris famier er angaaende, da ere de os ganschee udvidende, Hvad sig strandsiddere eller andre som schulle bruge nogen Borgelig Næring, da vidis ingen her i disse 2de tingstæder at have verret om Sommeren.

2. – Efter Antegnelsernes 5te post for Aar – 1724, vidis ei flerre af Kongens tilhørende Jorder ditto aar at verre bortbøxlede End ½ vogs leie kaldet Dybvigen udi Scherføe tingsted beliggende, som torben Sørens: gamst da hafte tilbøxlet sig; Mens udi aar – 1725 er her i disse 2de tingstæder ingen af Kongens Jorder vordet bortbøxlet;

3. – Efter Antegnelsernis 12 post for aar 1724, som dertil besvares, at udi ditto aar og udi bemelte 2de tingstæder iche var faldet noget forbrudt oddelsgoeds.

4. – Efter de Exstraherede poster for aar 1720, og udi dend 3die post: 3die art: formeldende, hvor om voris svar er dette: 1: at i ditto aar seiglet her paa landet, Anders Andersen Riist, og hans broder Niels Anders: begge borgere til thrundhiem med deris sammenhavende Jegt, laa deris leie beligende paa Moursund udi Scherføe tingsted.

Stephen tommes: og Borger til trundhiem og haver sit leie her paa Reinsvold udi Helgøe tingsted, førende og En liden Jegt som hand sielv Eier. disse kommer her om vaaren, og afsigler igien her fra landet om høsten. 2det, Strandsiddere eller andre som skulle bruge nogen Borgelig Næring, da vidis ingen saadanne her udi ditto aar at have verret om sommeren. 3; Indbyggernes Jegtefar angaaende, derom gives denne beretning, at ingen af dennem, som haver Jegter her i landet bruger dem til deris Nytte, mens allene til Bøgdefar for samtlige almuens bæste, paa det Indbygerne iche, schal lide Mangel for lefnes ophold og var da udi ditto aar Efter scherfne schipere, Nemlig: udi Scherføe tingsted Nu Sal: Niels Erichs: boende paa Eide, Rasmus Clemmes: paa Rotsuns, hvilche holdt hver en bøgdefars Jegt for Scherføe tingsteds Almue. Udi Helgøe tingstæd var det aar schippere disse, Nemlig Jeremias Elias: paa Qvitnes, Morten Sørens: Bachebye, hans hans: paa Elvevold, Jan Vormhuus paa Rødgammen og Knud Olsen paa Tromsen, hvilche samtlige 5 schippere holdt hver En bøydefars Jegt for Helgøe tingsteds Almue. Videre forklaring om samme postes indhold vidis iche at kand meddeles.

er og 1 Jegt til Bøydefar.

....»

Sønnene Anders og Niels omtales også på det etterfølgende sommertinget:

«Anno = 1729 d. = 13 Juny holdis paa Noer Rotsund et Sædvanligt Sommerting med samtlige Scherføe tingsteds Almue, Retten præciderede Kongl: foget Herr Andreas Tønder, Sorenskrifveren Asmus Rosenfeldt, saa og til Rettens bethienning Efterschrefne lovret ....»

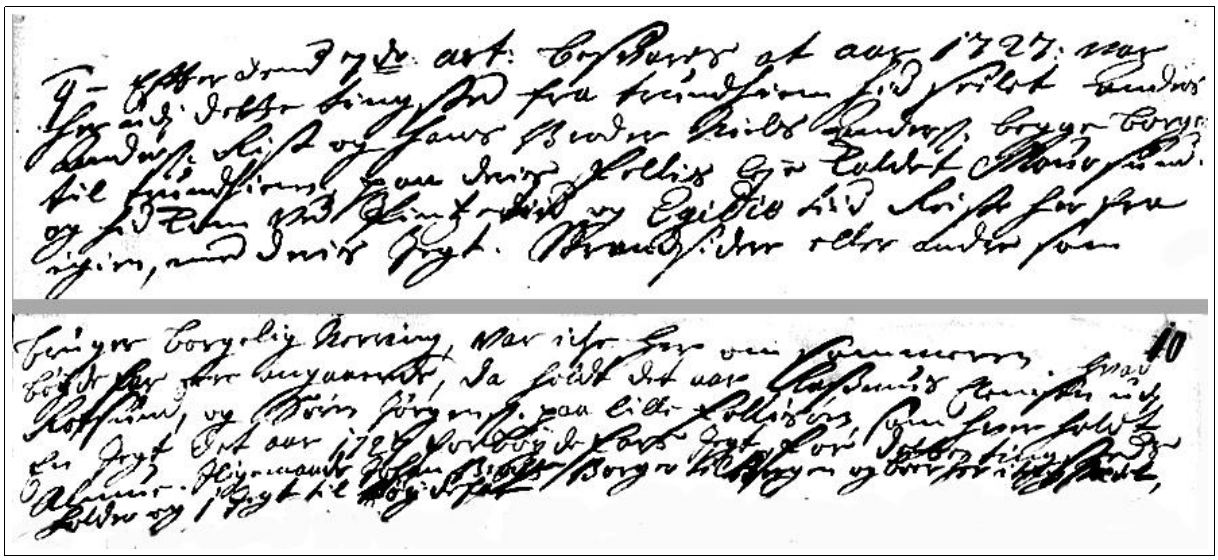

Tingbok Tromsø nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 9b-10a.

«9. – Efter dend 7de art: besvares at aar 1727: var her udi dette tingsted fra trundhiem hid seilet Anders Anders: Rist og hans Broder Niels Anders: begge borgere til trundhiem, paa deris fellis leie kaldet Moursund, og hidkom ved Pintzetiid og Egidie tiid Reiste her fra igien, med deris Jegt. Strandsidere eller andre som bruger borgelig Nerring, var iche her om sommeren. hvad bøydefar Ere angaaende, da holdt det aar Rasmus Clemesen udi Rotsund, og Søren Jørgens: paa lille follisøen, som hver holdt En Jegt det aar 1727 for bøydefars Jegt for dette tingsteds Almue. Iligemaade Johan Bicher Borger til Bergen og boer her i tingstædet, holder og 1 Jegt til Bøydefar.»

Bortsett fra gårdene ytterst på den østre siden fra Stornes til Tømmernes, var hele Balsfjorden prorietærgods. Bøndene, såvel rydningsmenn som senere brukere, satt på sine gårder som leilendinger (bygselsmenn). Selv eide de alltid husene. Bygselen eller bruksretten gjaldt for bygselmannens og hans enkes levetid. Ved bygselbrevets opprettelse ble det betalt en «innfestningssum» på 25 til 50 spesiedaler, alt efter eiendommens beskaffenhet, deretter 1 spesiedaler eller noe mer i årlig avgift (landsskyld). Alle skatter og avgifter ble lagt på bygselmannen. Av skogen fikk han kun hugge til brendsel på gården, med mindre han fikk «tiendeseddel» hos proprietæren, slik at han kunne hugge og drive ut til salg ett bestemt antall favner ved mot en viss «tiende» av hver favn.

Kong Fredrik III pantsatte i sin tid hele Helgeland, Salten, Vesterålen samt Senjen fogderi til Joacim Irgens for 100.000 riksdaler. Irgens enke, Cornelia Bikker, overdro 01.10.1677 godset til sin svoger, baron Jacob de Pettersen, for mer en 80.000 gylden, som han fra tid til annen hadde lånt ut.

Godset i Helgeland ble først administrert med avgift og forpaktning av Jørgen Sverdrup, fra 1712 av hans enke frem til 01.08.1751. Godset i Tromsø ble i samme tid administrert av stiftsskriver Michael Hviid til Mjølnes. Jacob de Pettersens arvinger i Holland solgte i 1751 godset til Johan Chr. Hviid i Trondheim for 20.000 caroli gylden hollandsk courant. Hviid skulle overta godset fra 01.08.1751. Han kjøpte utløsningsretten av staten for 1.505 riksdaler og almenningene i Tromsø fogderi for 200 riksdaler i 1760. I 1764 solgte Johan Chr. Hviid godset i Tromsø fogderi for 6.000 riksdaler til Johan Hysing (skjøte datert Vevelstad 02.01.1764). I 1770 kjøpte kammerråd og fogde i Salten, Ahlert Hysing, godset ved auksjon i sin bror Johans dødsbo for 6.600 riksdaler (skjøte 29.07.1771).

Ahlert Hysing solgte 07.01.1772 godset for 7.000 riksdaler dansk courant til sin svoger Andreas Røst «udi omstendigheter kommen ved fatal handel til hans opreisning». Andreas Røst solgte ved kontrakt 11.06.1777 den søndre halvdel av godset til regimentsfeltskjær Georg Wasmuth. Røsts arvinger solgte i 1781 også den nordre halvdel til Wasmuth med overtagelse fra 01.01.1782.

Ved kontrakt datert Bentsjorden 10.06.1783 ble Georg Wasmuth, Hans Andreas Moursund (Anders Nilsens sønnesønn) og Johan Hysing på faren Ahlert Hysings vegne, enige om at hele godset skulle deles mellom dem. Godset utgjorde 139 voger, 2 bismerpund og 12 mark og kjøpesummen ble satt til 8.600 riksdaler. Hans Andreas fikk Hillesø og Tromsø sogn som utgjorde 46 voger, 1 bismerpund og 12 mark for 2.859 riksdaler 4 mark 14 skilling. Overenskomsten gjaldt fra 1784 og ble inngått for å unngå en prosess. Ved auksjon i Hans Andreas dødsbo i 1804 kjøpte major og kjøpmann Christian Ameln i Bergen hans gods for 10.050 riksdaler dansk courant og han solgte det i 1805 til Andreas Røst Moursund, sønnen til Hans Andreas.[441]

Fra «Skjervøy, et prestegjeld og et herred i Nord-Troms (Maurits Fugelsøy:):
«Maursund er kjent som bebodd sted fra 1610. De første oppsitterne som er nevnt i skattelistene for 1610-14 var

441 Skattelister fra 1675-79 for Trondheim (Slektshistoriske kilder, fotografert av Erlend E. Mæhlum). Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: Leilendingskatt 1689, Upaginert, bilde 231. Manntallet i 1702, 19.4.4 Tromsø Fogderi, Skjervøy tingsted, Skjervøy sogn, folio 142. Skifteprotokoll Trondheim byfogd nr. 5, 1694-1706, folio 96b-99b. Tingbok for Tromsø, nr. 2, 1729-44, Helgø tingsted, folio 2a og 9b-10a (Justisprotokoll Helgøy tingsted 1729 - folio 3 og 18-19, transkribert av Nord-Troms Museum). Kjeld Bugge: Utdrag av Trondheims skifteprotokoller nr. 4 og 5, NST XXIII, side 228. N. S. Magelssen og Peter A. Larssen: Balsfjords bygdebok, 1925, side 126-129. Halvdan Koht: Håløygminne - Moursund-folk i Trondheim. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 138.

hr. Gregersen, Nils Claussen, Anders Olsen, Nils Jensen og tre menn som er oppført bare med fornavn, Kolbjørn, Gudmund og Jacob. I listen over de som betalte landvare i 1621-22 finner man igjen tre av disse beboerne, nemlig Peder Gregersen, Nils Claussen og Nils Jensen. Dertil hadde en ny mann kommet hit, Thyge Nilsen. Men også presten på Skjervøya, hr. Jacob, hadde fått tak i litt jord, ihvertfall nok til at han måtte svare denne skatten herfra. Derimot betalte bare to gårdmenn ledingen i 1623, Peder Gregersen og Thyge Nilsen, sistnevnte betalte også skatt som skipper. Jordeboken for 1626 oppgir også bare disse to gårdmenn.

Men gården ble tredelt senere, slik manntallet for 1666 viser: Jon Nilsen 37 år, Oluf Ellingsen 24 år og enken Birgitte, alle hadde jord til 1 punds leie. I huset hos Jon bodde en knekt som het Mogens og var 28 år, og Oluf hadde en sønn som også het Oluf, 24 år gammel. Om buskapen på gårdene opplyser matrikkelen for 1667: Enken Birgitte 2 kyr og 4 sauer, Oluf og Jon ei ku og 3 sauer hver. Samme året hadde en ny mann kommet hit, Fredrik Fredriksen, og han hadde 3 kyr og 9 sauer. Han hadde tatt i bruk den parten som før hadde ligget ubrukt og var på 1 pund, for hele Maursund var det 1 våg 1 pund, som svarte til 4 pund leie.

Slik skulle forholdene ikke bli så svært lenge, i 1694 er igjen Maursund tredelt og oppsitterne var Axel Nielsen, enken Margrete og Lars Larsen. Axel Nielsen, som var postbonde, hadde halve gården på 2 pund. I 1702 oppgis hans alder til 68 år. Han var født i Trondhjem og hadde fire sønner: Nils 27 år, Anders 15 år, Thomes 13 år og Ole 8 år.

Skattemanntallet fra 1690 inneholder en fortegnelse over handlende i Tromsø fogderi og hva de betalte i skatt. Uteliggerborgerne betalte skatt på sine hjemsteder, dvs. i den by hvor de hadde sitt borgerskap. De kom nordover ved pinsetid og reiste sørover igjen om høsten før det ble for mørkt og seilte stykkevis så lenge dagslyset varte, for så å ligge natten over i et av de mange borgerleiene langs kysten.

I Skjervøy oppgir skattemanntallet fire handelsmenn: Christen Michelsen Hegelund på Skjervøya, i skatt betalte han 2 riksdaler, Nils Erichsen på Follesø, 1 rd. i skatt, Oluf Sørensen i Strømfjorden, 1 rd. i skatt, og Niels Nielsen på Vorterø og Store Follesø, også 1 rd. i skatt. Nils Erichsen drev handel på Eidet og på Skjervøy i tidsrummet 1666 til 1724. Han handlet neppe på begge steder samtidig, folketellingen for 1702 oppgir Store Follesø som hans bosted, han var også postbonde der.

Clement Oderup på Havnnes hadde Bergens borgerskap utstedt 15.08.1661, var også lensmann i Skjervøy tinglag 1665-1693, men finnes ikke i skattemanntallet for 1690. Som lensmann var han skattefri på sin gård, det var vel slik at han også slapp å betale handelsskatten.

Niels Nielsen som handlet på Vorterø var bror til Trondhjemsborgeren Anders Nielsen. Han brukte vel sin brors handelsrett eller borgerskap og var nærmest å regnes som uteligger. Han døde på Vorterø i 1691 og enken flyttet til Grundfjord. De hadde fire sønner.

Skifteprotokollen gir opplysninger om hans bo, som viste en formue på 82 rd 1 ort og 2 skilling. Bygningen han eide var en liten stue med fordør (gang), og inventaret besto av bord og benker. Taksten var 5 rd. Videre var det et stabbur, verdsatt til 2 rd., en gammel løe for 1 rd., men fjøs var det ikke på gården, så her var det bare en jordgamme til husdyrene. Buskapen besto av 3 melkekyr, verdsatt til vel 10 rd, en kvige på 3 år til 3 rd., en årsgammel kvige og en oksekalv, 7 geiter, 5 sauer og 2 værer. Av sølvsaker fantes et beger, 7 lodd, og et lignende mindre, 5 lodd, to skjeer og et lite brennevinsstøp, tilsammen 7½ lodd, og 3 skjeer, 6 lodd. Verdien på sølvsaker var 12 rd. 4 ort og 8 skilling. Annet inventar: En messing lysestake, en lysestake av malm, to kister, den ene med lås, noen tønner, daller og bøtter, boller og skåler, alt av tre. Videre regnes opp en ny jerngryte, to skjeringer, to gamle ljåer og en bedre. Av sjøredskaper oppgis en seksringsbåt til 2 rd., et halvslitt ottringsseil, vel 2 rd., og et dybsagn. Forretningens oppgjør var lett ordnet. Niels Nielsen var ingen mann skyldig og han hadde heller intet til gode av andre, unntatt oppgjøret for siste forsendelse av fisk: Levert fisk i Bergen 30 våger tørrfisk, 15 rd. Han hadde ikke blitt en rik mann på sin handel.

En Broch drev også handel, det kommer klart frem av oppgjøret av Barbra Reiersdatters dødsbo i 1746. Enkemannen het Lars Svendsen og de bodde på gården Lervåg i Oksfjord. I skifteprotokollen står det bl. a.: «Enkemannen tilsto gjeld 32 rd. 3 ort 3 skill. til Sr. Brochs». Han kunne dekke gjelden hvis alt han eide ble solgt på auksjon, for boet ble oppgjort med 58 rd. 1 ort og 3 skilling.

Det er mulig at Niels Nielsen var samme mann som andre steder kalles Broch. Likeså er det mulig at Niels Erichsens fulle navn var Niels Erichsen Lorch. Man kan i så fall anta at han var sønn til Erich Lorch som i 1690-årene ledet et hvalkompani for stordrift av hvalfangst. Kompaniet hadde et stort kokeri på Nipøen ved Finnkroken og vinterstasjon på Jegervann. Det hele ble fiasko og ga store pengetap for kompaniet. Erich Lorch ble senere amtmann i Finnmark.

De handelsberettigede i Nordlandene kan inndeles i 4 grupper eller klasser:

1. De fastboende handelsmenn, de fleste av dem ble med tiden også gjestgivere. De hadde rettigheter som handlende innen landets grenser, altså ikke til å skipe varer direkte til eller fra utlandet. Deres lengste handelsferd var til Bergen.

2. Kjøpmenn som var eiere av de gamle borgerleier og var borgere av Bergen eller Trondhjem by. De nevnes i eldre skrifter som «Bergens borger» eller «Trondhjems borger». Det vil si at de hadde sitt handelsborgerskap i en av disse byene og handlet på borgerleiene. I eldre tider oppholdt de seg her bare om sommeren, senere ble de fastboende i borgerleiene.

3. Uteliggerne eller uteliggerborgere i Nordlandene, ble i lovboken kalt «Tremånedersborgere», fordi de oppholdt seg her om sommeren i tre måneder for å kjøpe fisk og drive byttehandel. De hadde sitt tilhold ombord i sine skuter.

4. Kremmere, som hadde kongelig bevilling til handel på et bestemt sted i Nordlandene om sommeren.

Dette var de handlende menns offisielle betegnelse, den stedlige befolkning brukte andre. Nokså almindelig ble de

kalt «nessekonger», som f. eks. «Skjervøykongen», eller de ble kalt «bisser» eller «knaber». Benevnelsen knabe er brukt i justisprotokollen. Den skriver seg fra 1720 og det heter: «I Skjærvø er ingen strandsitterknaber, uten Anders Andersen, Trondhjems borger på borgerleiet Moursund, betaler i Trondhjem som hans rette borgerleie». Han var altså en uteliggerborger her. (Justisprotokoll I, fol, 158). I 1724 nevnes Tarat Andreas Giæver på Moursund.

Uteliggerborgerne var omrekende folk som ble kalt både det ene og andre. De var sønner av bykjøpmenn og i mange tilfelle hadde de skeiet ut på en eller annen måte, slik at foreldrene for sin stands skyld ikke kunne ha dem gående i byens handelshus eller i sitt hjem. Fine herrer ville de gjerne være, men forholdene var gjennomsiktige. Alle borgere eller kjøpmenn kjente hver eneste slekt og familie innen borgerklassen, og de ble ikke sett på som noe annet enn løsgjengere. Løsgjenger betydde da at de ikke hadde fast ansettelse, ikke å forveksle med vår tids uttrykk som betegner en arbeidssky person, nærmest en lasaron, som løsgjenger. I Tromsø fogderis justisprotokoll I omtales en rettssak på tinget i Skjervøy i 1724. Saksøkt var Niels Erichsen Skjervøen. Han hadde festet to tjenestesvenner, Erik Iversen og Johannes Kven, som før hadde festet seg for å tjene Holger Danefær og Anders Axelsen, begge «Trondhjems løsgjengere».

Også Bernt Lie bruker denne benevnelsen om «mindreverdige» handelsfolk i romanen «Nye krefter»: «Det var alt fastslått som forklaringen imellem løsgjengere på klubben om formiddagen om billiarden --». Og videre: «Men denslags fantasispind fik være forbeholdt løsgjengerne og damene. Mellom sindige borgere, byfoged» osv. Det kan også vises til Thomas von Westens refselsesbrev til res. kap. i Skjervøy med «nogle anmerkninger om finnenes forskrekkelige brendevinsdrikk og om den nederdregtige gevinst nogle landstrygere av kremmere dermed søge lige for alterets åsyn på sabatten --». Von Westen var i skrift og tale nokså krass, så det kan med rette sies at også han myntet sine ord på løsgjengerne, men det var selvsagt nødvendig for ham å benytte et simplere navn på dem.

Uteliggerborgerne sto i et særlig godt forhold til fiskerne. Til den fastboende kjøpmann sto fiskeren i gjeld og måtte alltid avbetale litt på den når han leverte fisk. Men med uteliggerborgerne hadde de intet utestående, så de fikk byttevarer for hele fiskepartiet de leverte. Uteliggerne utnyttet dette forhold på beste måte og gjorde en god handel. Blom skildrer det slik:

«Fiskeren har en uimotståelig drift til at handle med Tremånederskremmeren og betaler ham gjerne mer enn den faste handlende for at undgå den ham forhadte likviditet. Således forsikredes det mig av pålidelige folk, at når en pregel brendevin hos den faste handelsmand kunde fåes for fem stykker torsk uten lever og rogn, fikk den omvankende kremmer villig fem torsk med lever og rogn derfor, hvilket er nesten den dobbelte betaling».

Uteliggerborgerne hadde således ingen vanskeligheter med å skaffe seg fisk og seilte sørover om høsten med fullastet skute etter særdeles fordelaktig handel. Fiskeren derimot hadde ikke bedret sitt økonomiske forhold til den faste kjøpmann i fiskerienes gode tider, og da nødens dager kom, måtte han krype for sin stedlige kjøpmann for å be om ny kreditt. Fisken han da leverte ble tatt som avdrag på eldre gjeld og han fikk nødvendige varer på ny kreditt. Det ble på denne måte et spent forhold mellom fiskerne og den fastboende handelsmann, og fiskeren opparbeidet seg både gjeld og hat til ham. Dette førte til mange grove «sagn» som fortelles om handelsmennene på kysten.

Andre konkurrenter innfant seg også her nord for å fylle sine skuter med fisk og fiskeprodukter. Det var skippere fra handelshusene, særlig i Trondhjem, som med en fullmektig ombord kjøpte opp fisk på hver øy, i hver vik, hvor de kunne komme til. De hadde ikke noen lovlig rett til å drive slik handel, men når de ble knepet av lovens hånd, skyldte de på at de var ute for å kreve gjeld. Disse handelsfullmektigene var kjent også i Skjervøy og ble her kalt «mønsterskarver» - en betegnelse som enkelte har ment var opphavet til navnet Skjervøy, fordi de hadde ett av sine store tilholdssteder her, hvor de også rasket til seg finnehandelen, både norsk og svensk sådan.

Den stedlige kjøpmann var selvfølgelig avhengig av at fiskerne handlet med ham. Jo mer fisk og andre varer kjøpmannen fikk, dess bedre ble hans forretning og økonomi til å yte sine kunder nødvendig utrustning og nødvendige varer på kortsiktig kreditt. Og jo større ladninger den stedlige kjøpmann kunne føre til Bergen, dess mer steg hans tillit hos de rike handelshus der. Derved fikk han bedre betingelser og betrodd kreditt i Bergen. I stedet for støtte den faste kjøpmann og få full støtte igjen av ham, førte fiskernes opptreden imidlertid til at kjøpmennenes økonomiske tilstand sviktet. Det gikk igjen ut over befolkningens økonomi og hele samfunnet gikk utfor bakke. Blom skrev i 1827 at det i den tiden var få formuende kjøpmenn i Nordlandene.[442]

(Barn VII:86)

Gift med neste ane.

Barn:

Ingeborg Andersdatter Moursund. Levde 1700. Død 04.10.1728 på Bentsjord, Tromsøysund (TR). (Se VII:86).

VIII:172 mf mf mf mm

Maritte Andersdatter Moursund. Levde fra 1655 til 1700.

Maritte og Anders hadde følgende barn (minst):
Ingeborg, gift med Hans Jonsen Kiil på Bentsjord.
Ca. 1671: Gundele.
Ca. 1675: Anders, nordlandshandler, gift med Vivicke Nilsdatter Røst (ca. 1677-1771), død ca. 1738.
Ca. 1677: Niels, nordlandshandler.

442 Maurits Fugelsøy: «Skjervøy : et prestegjeld og et herred i Nord-Troms», Bind I, side 273-276; Bind II, side 107-108.

Ca. 1685: Margrethe.

En av hennes sønnesønns sønner var Anders Andersen Moursund (død 1760). Han var handelsmann på Bentsjord og far til Hans Andreas Moursund (død 1802). Anders grunnla «det Moursundske gods», ved sitt ekteskap med Elisabeth Wasmuth, arving til en del av «Tromsøgodset». Hans sønn var godseier Andreas Røst Moursund (1778-1850), hvis eneste sønn var godseier Hans Andreas Moursund (1818-80), som eide ca. 300 gårdsbruk og startet bortsalget av det enorme leilendingsgodset.

Frederik III av Danmark-Norge - Baron Jacob de Petersen.

Hvordan kom det seg så at Baron Jacob de Petersen ble den store jordteieren i Nord-Norge og at deler av hans gods senere ble overtatt av Anders Andersen Moursund.

De viktige «spillerne» var Frederik III (1609-1670), Joachim Irgens (1611-1675) og Joachims svoger, Baron Jacob de Petersen.

Frederik III (1609-1670) var konge av Danmark og Norge 1648-1670 og tilhørte huset Oldenburg. Han huskes spesielt for at han var den monarken som innførte eneveldet ved et statskupp i 1660, senere bekreftet og formalisert gjennom Enevoldsarveregjeringsakten og Kongeloven.

Frederik ble født på borgen Haderslevhus i 1609 som nest eldste sønn av Christian IV og dronning Anna Kathrine. Da kongens eldste sønn, prins Christian, døde i 1647, ble Frederik valgt som den nye tronfølgeren og overtok derfor tronen etter sin far da han døde i 1648. I forbindelse med kroningen samme år måtte han underskrive den hittil strengeste håndfestning, noe som økte Riksrådets makt betydelig.

Maktkampen i Danmark.

I de første årene etter at han hadde overtatt tronen førte Frederik III en tilbaketrukket tilværelse og overlot ledelsen av Danmark og Norge til Riksrådet og embetsmennene. Da maktkampen mellom rikshovmester Corfitz Ulfeldt og Hannibal Sehested på den ene siden, og Riksrådet på den andre brøt ut i lys lue, stilte kongen seg på Riksrådets side og bidro dermed til å styrte to av landets dyktigste menn. Kongen hadde muligens også hatt personlige grunner, da han ikke brydde seg om svogeren Ulfeldt. Corfitz Ulfeldt ble senere dømt til døden in absentia for landsforræderi og hustruen Leonora Christina – Christian IVs yndlingsdatter – satt i fengsel i Blåtårn i 22 år som medskyldig.

Krigen mot Sverige 1657-1660.

På det utenrikspolitiske området gjenopptok Frederik sin fars kamp om herredømmet i Østersjøområdet. I 1657 gikk Danmark til krig mot Sverige, mens Karl X Gustav var opptatt i Polen og Brandenburg. Danmark hadde verken noen særlig slagkraftig hær eller betydelige allianser på det tidspunkt. Den svenske kongen forlot Polen og marsjerte med sin hær på 6000 ryttere og 2500 fotfolk opp gjennom hertugdømmene og Jylland. Svenskene inntok den nyanlagte festningen Frederiksodde og tok blant annet den hardt sårede øverstbefalende for den danske hær, riksmarsk Anders Bille, til fange. Inntil videre forhindret den danske flåten den svenske hær i å krysse Lillebælt, men tre måneder senere lyktes det svenskene å gå over isen til Fyn, og få dager senere fortsatte de over isen på Storebælt mellem Langeland og Lolland. Danskenes forsvar brøt sammen og Frederik III måtte kapitulere til arvefienden.

Ved freden i Roskilde i februar 1658 ble Skåne (med Bornholm), Halland og Blekinge, samt Båhuslen og Trondheim len i Norge avstått til Sverige. Det verste for Frederik var kanskje at Corfitz Ulfeldt, som hadde flyktet til Sverige, satt som svensk representant ved forhandlingene. Kort tid etter brøt Karl Gustav freden og rykket frem mot København, som ble beleiret. Frederik III deltok aktivt i forsvaret. Han ble oppfordret til å forlate hovedstaden, men sa at han ville «dø i sitt rede», noe som gjorde ham umåtelig populær blant Københavns borgere. Beleiringen mislyktes, ikke minst takket være byens kvinner, som deltok aktivt i forsvaret av vollene. Da Karl døde i begynnelsen av 1660 ble det sluttet fred i København. Roskildefreden av 1658 ble stadfestet, og de skånske områdene forble svenske. Kun Trondhjems len kom tilbake til Norge. Bornholm hadde allerede i 1658 befridd seg selv og overdratt øya til Frederik III som arv og eiendom.

Joachim Irgens von Westervick var en tysk-dansk embedsmann og eier av store jordeiendommer i Norge, Danmark og Nederland.

Bergverk.

I 1646 reiste Irgens med Kongen til Trondheim og Røros, og ble da omtalt som en «mand der fant særdeles smag i bergverker». Etter at Kongens svigersønn, stattholder Hannibal Sehested falt i unåde hos Christian IV, ble Irgens ved kongelig resolusjon i Rendsborg 19.10.1646 også overdratt Rørosverkets privilegium. Broren Johannes og brorsønnen Henning Irgens tok etterhvert del i ledelsen av verket. Også på Lesja engasjerte han seg, etter oppdagelsen av jernforekomster i 1656. Sammen med Jørgen Filipsson, fikk han konsesjon til å starte Lesja jernverk i 1660. Irgens fikk da store rettigheter til dette området, men måtte trekke seg ut etter en rettssak i 1674.

Kjøpet av «Nordlandene».

Irgens bidro med vesentlige leveranser til kong Fredrik IIIs krigføring på 1650-tallet. Dette ble til slutt betalt ved at kongen, i et skjøte av 12.01.1666, overdro alt krongods i Helgeland, Salten, Lofoten, Vesterålen, Andenes, Senja og Troms. Dette ble det største enkeltsalget, og det største salg av jord som noensinne har skjedd i Norden. Salget utgjorde halvparten av all matrikulert jord, og verdien ble anslått til 100.000 riksdaler, som var tilsvarende en tønne gull. Irgens fikk derved alle leieinntekter fra eiendommene, samt alle vanlige statsinntekter fra Nordlandene, herunder tiende, finneskatten og leidang.

Annet gods.

Det tilsvarende skjedde i Danmark, der kongen solgte Vestervig Kloster ved Vestervig Kirke, nordens største landsbykirke, til Irgens. Klosteret ble raskt jevnet og ombygd til et stort gods. 04.10.1674 ble han adlet av Christian V med navnet «Irgens von Westervick». I Nederland eide han Irgensgodset ved Hilversum. Han bodde på sine gods i Danmark, Amsterdam og på de Ost-Indiske øyer, og var sjelden i Norge. Irgens var ved sin død konkurs. Eiendommene på Helgeland ble solgt til kjøpmann Lorentz Mortensen Angell fra Trondheim. Av resten var mye pantsatt, mens han kone fikk for enkelte gods (blant annet Tromsøgodset) gjenkjøpt eiendommene noe senere. Hun sto som godseier fram til sin død i 1708. Enkelte eiendommer ble da overdratt til hennes bror, Baron Jacob de Petersen fra Amsterdam. Irgens og hans hustru ble begravet i Vestervig kirke.

Baron Jacob de Petersen (1622-1704), var gift med Catharina Bicker, hennes søster – Cornelia Bicker – var gift med Joachim Irgens. Han var kammerherre hos Fredrik III. Han hadde tittelen «Baron av Det hellige Romerske rike, herre til Engelenbourg og Heiligenbourg» og visstnok også en del andre titler.

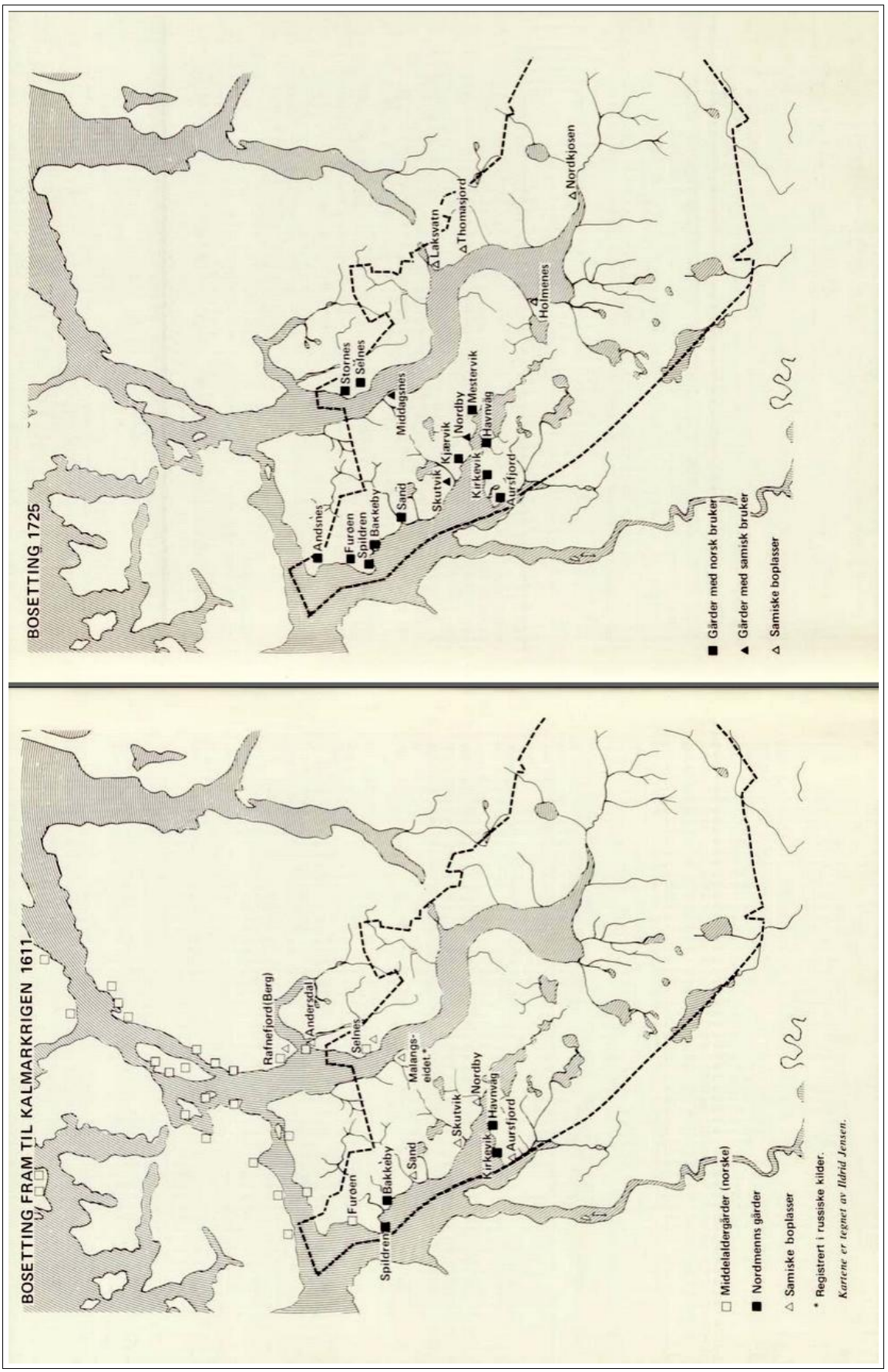

På kartet er tegnet inn en rekke av de gårder som hørte inn under kirken og presten, og som omtales som benifiserte gårder. Som vi ser var de fleste gårdene fra Malangen og langs leia nordover, Rystrømmen, Sandnessundet og Tromsøysundet, benifiserte gårder.

Fra «Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-årene».

Kongens eiendommer

Kongen hadde «tilegnet» seg jorda i kraft av sin makt og stilling. Etter hvert som gårdene ble matrikulert ble de tillagt Kongens jordbok. Dette var en del av Kongens regalier (Kongens overhøyhetsrettigheter) fra middelalderen av.

I middelalderen hadde den norske bosettingen i Finnmark ført til en trussel mot russere og svensker som forsøkte

å hindre norsk dominans ved krigertokter. Samtidig opprettholdt de sin skattelegging av samene som de mente brukt deres felles land og vann.

Først etter Kalmarkrigen ble danskekongen enerådende vedrørende skatten av sjøsamene og fra da av kunne landområdene og folket legges under dansk-norsk forvaltning fullt ut. Kongen anla da samme betraktningsmåte over de umatrikulerte felleseiendommer i dette ommrådet som ellers i landet, de lå under Kongen og ble betraktet som Kongens almenning.

På 1600-tallet var mesteparten av våre områder uten matrikulerte gårder. Disse umatrikulerte arealene ble derfor betraktet som «Kongens almenning» hvor både sjøsamer og fjellsamer utøvde sin bruk. Denne bruken som var forskjellig fra bumennenes bruk ble skattlagt gjennom egne «finneskatter» (Sjøfinneskatt, sjøfinneleding (etter Kalmarkrigen), lappeskatt, fjellfinneskatt, finneleding). Det fantes imidlertid noen få matrikuerte gårder.

Kirkens matrikulerte eiendommer.

Av de få gårdene som var matrikulert, lå Selnes (Indre og Ytre) og Furu med Andsnes under Tromsø kirke og prest. Disse gårdene, som var svært store i utstrekning, var benefisert kirke og prest til lik deling. Det vil si at gårdene hadde blitt gitt til kirken og presten som en del av de inntektene disse hadde. Kirken på Tromsøya ble opprettet ca. 1250. Det tyder på at disse gårdene er av de eldste gårdene i området og at de skriver seg tilbake til middelalderen da den katolske kirke var en ganske stor eiendomsbesitter. Vi regner i alle fall med at gårdene må være lagt til kirken før reformasjonen, altså før 1536. Det er imidlertid mange ubesvarte spørsmål omkring denne eldste historien. Mest trolig er det imidlertid at både Selnes og Forøya er middelaldergårder.

Innenfor området fantes det ikke såkalt «Odelsjord». Det vil si at det ikke fantes jord som var eid og brukt av private og som de hadde odelsrett til. Odelsrett kunne erverves ved at jorda hadde tilhørt samme slekt i 60 år.

Kongen solgte krongodset i Nordlandene til Joachim Irgens.

De store gjeldsforpliktelsene Kongen hadde pådratt seg under krigene i 1657-60 gjorde at Fredrik III besluttet å innfri noe av den store gjelda ved å selge krongodset. En av de store kreditorene var Joachim Irgens. Bergverksmagneten fra Itzehoe i Holstein fikk ved skjøte av 12.01.1666 overdratt alt krongods i Nordlandene. Det vil si omtrent halvparten av all matrikulert jord fra Helgeland til og med Troms. Verdien av denne jorda og de rettighetene Irgens fikk overdratt, beløp seg til ialt til 100.000 rd.

Nordlandenes amter og fogderier solgte Kongen til Irgens og hans arvinger:

«Alt hvis Gods ibm: derfra tilforn Solt og Pantatt er, fritt fore igien at indløse: óg alle dessen til og underliggende Gaarder, Gaards Parter, Bryggeværelser og boe, Herlighed, Fiskerie af Salt Søe og færsk Vand, samt alle dets afgaaende Landskylde, Tiende af alle slags, Græs og Grundeleje, Laxevarper, Saug-Leje, Leeding, Find-leeding, Søe-finneskatt, Landvare, Huusfrelse, Lappeskatt, og Jægte Reisning, (...) samt første Bøxel, Tredie tage, Sigt og Sagefald, arbejd og alt andet detslige udi foreskrevne Amter og af forbemte Gods falde kand, være sig af des til og underliggende Land og Vand, Forse og Stømme, Lotter, Moes og Lunde, Item ald anden Indkomst, Rettighet og Herlighed, være sig af Ager, Eng, Skoug, Mark, Fiskevand og Fægang, Vejde eller Vejestæder, fieldsbierge, Dahler og fiære, øde og aabiugde, Vaat og tørt inden og uden Gaards, og all anden tilleg, med des Circumferentz og Herlighed, som der nu tilligger og af Arilds tiid der tilligget haver og med Rette der tilligge bør /:Saavidt Os haver været berettiget:/ aldeles intet undertagen i nogen maade.»

Alt dette overdro Kongen til

«Joachim Irgens, hans arvinger og hvem paa deres veigne Fuldmagt haver, skal og maa besidde, annamme, have, nyde, følge, bruge og beholde, sig saa nøttig at giøre./: Lands Laugen gemæs:/ som de sielv best veed, vil og kand, til Evindelig Eiendom, at angaa fra Ste Hans Baptiste eller midsommers dag d: 24de Juni Ao 1664.»

Salget skulle gjelde fra St. Hans 1664, men skjøtet ble undertegnet på den Kongelige residens i København, 12.01.1666.

I skjøtet ble det slått fast at Kongen fortsatt hadde den «udi Regieringen Souverainitet Kongel: Regalier og Høyheder» av disse områdene, dessuten «Told accise, Vrag, Jura patronatus» i disse områdene.

Det ble i skjøtet likeledes fastslått at Kongen enten selv eller ved sine arvinger, etter ønske, kunne gjeninnløse de eiendommer og rettigheter som var solgt, Det var med andre ord også en heftelse på skjøtet. Det kunne gjeninnløses. Denne retten, gjeninnløsningsretten, skulle også i sin tid bli gjenstand for avhending i kontante penger.

Christian V ga ved en påtegning av 12.08.1673 ordre til de Kongelige embetsmenn om å overholde skjøtet. Dette krongodssalget betydde at de matrikulerte gårdene i Malangen, unntatt Andsnes og Forøya, fra nå av ble tilhørende Joachim Irgens. I Balsfjorden lå Selnes fortsatt under kirken og presten.

Skatten fra samene skulle heretter gå til Joachim Irgens. Av skjøtet kan det se ut til at de umatrikulerte områdene også var med i salget, men det oppsto likevel tvist om dette ut på 1700-tallet.

Proprietærgodsets ulike eiere.

Helgelandsgodset ble alt tidlig solgt til andre eiere. Likeså ble andre deler solgt, men «Tromsøgodset» besto som samlet enhet fram til 1783, da det ble delt i tre deler, Det såkalte «Bentsjordgodset» eller Moursundgodset» utgjorde den søndre del av «Tromsøgodset»

Skjøtet til Joachim Irgens av 12.01.1666 slo fast, at Fredrich III solgte Nordlandene til Joachim Irgens for 100.000 rd i spesier (dvs. riksdaler i pari kurs = 3,20 gull kroner).

Dette var noe under halvparten av den fordring Irgens hadde ovenfor den danske Kongen.

Da Irgens døde i august 1675, var boet etter ham konkurs. Det ble nedsatt en egen granskningskommisjon som leverte sin innstilling i 1681. Den fant en rekke misligheter og svindel som Irgens hadde gjort seg skyldig i. Blant

annet skulle godset ha dekket en fordring på 121.110 rd., men dette hadde Irgens ordnet slik at godsets verdi ble regnet til 100.000 rd. Irgens enke, Cornelia Bichers, kom i prosesser med en rekke kreditorer.

Lagmann Gjert Lange som hadde vært forvalter for Irgensgodset hadde fått pant i alle eiendommene i Troms, i alt ca. 120 gårdsnummer og 80 til 90 finnerydninger for en fordring på 4.990 rd. Lange satt med godset som pant i årene 1686 til 1705. Ved en høyesterettsdom i 1705 fikk Cornelia Bichers rådighet over godset igjen ved å løse ut Lange. Det kostet 2.000 rd og summen ble visstnok stilt til rådighet av broren, Jacob Baron de Petersen.

Baron de Petersen, Irgens svoger, hadde også meldt sine krav i boet ved å vise til et pantebrev av 1677. Tromsøgodset ble han herre over først i 1713, etter at hans søster, Cornelia Bichers, døde i 1708. Arvingene disponerte godset fram til 1713. Baronen selv hadde visstnok ikke tenkt å bli godseier i Nord-Norge. Denne hollenderen satt aldri sin fot på norsk jord og skaffet seg merkelig nok heller aldri noe skjøte over eiendommene i Tromsø fogderi. Hans gjøremål var allsidige. Han hadde tittelen «Baron av Det hellige Romerske rike, herre til Engelenbourg og Heiligenbourg» og visstnok også en del andre titler. Den eldste sønnen hadde samme navn som faren, var leder av et av farens Ostindiacompani, baron og «direktør for de søndre og nordre kyster av Afrika». Han representerte arvingene i boet etter faren. Bortsett fra Mestervik med Eliasnes som var Kongens jord, Andsnes, Forøya og Selnesgrenda (til og med Tømmernes) som tilhørte Tromsø kirke og prest, var alle andre gårder i vårt distrikt Baron de Pettersens gods fram til 1751.

02.07.1751 kjøpte sønn av stiftsskriver Michael Hvid, Trondheimsborgeren Johan Christian Hvid, baronens gods ved et høytidelig dokument undertegnet i Amsterdam. Michael Hvid som hadde vært forvalter av baronens gods i Tromsø fogderi siden 1716, fortsatte som forvalter for sønnens gods fram til sin død i 1757. Sønnen overtok bestyrelsen av Helgelandsgodset og slo seg ned på Vevelstad.

Johan Hvid mente at almenningene også var med i salget, men dette fikk han ikke medhold i. Fogden Wang i Senja og Troms hevdet kongens rett i disse almenningene, selv om en rekke gårder som var blitt ryddet i almenningene, ble tilhørende proprietæren.

Ved skjøte av 25.05.1761 kjøpte Johan Hvid både almenningene og gjeninnløsningsretten til godset. Almenningene gikk for 200 rd, gjeninnløsningsretten for 1.505 rd.

Ved skjøte av 02.01.1764 solgte Johan Hvid hele godset med almenningene i Tromsø fogderi til Johan Hysing. Etter at Johan Hysing døde i 1769, ble hans dødsbo sittende med godset.

Ved auksjonsskjøte av 29.07.1771 kjøpte broren, Ahlert Hysing, godset av dødsboet, Salget gjaldt fra 1770.

Ahlert Hysing solgte så til Andreas Røst som var gift med søsteren til Johan og Ahlert Hysing. Skjøtet ble utferdiget 07.01.1772.

Ved kontrakt av 11.07.1774 ble Georg Ulrich Wasmuth eier av den søndre halvpart av godset, og ved kontrakt datert 20.11.1781, kjøpte han den nordre halvpart av Røsts arvinger. Men Ahlert Hysing som i 1774 hadde tilbakekalt skjøtet til Røst, hadde fremdeles hjemmelen til hele godset fordi det ikke var blitt utstett noe skjøte, hverken til Røst eller Wasmuth i 1774.

Ved kontrakt av 10.06.1783 ble godset delt i tre, for å «dempe i Fødselen de Stridigheder der allerede have begynt at vise sig.» Denne kontrakten ble undertegnet på Bentsjord og dette «Bendtsjord forliket» mellom «de Røstiske Arvinger», Georg Ulrich Wasmuth og Ahlert Hysing, ved sønnen Johan Hysing (d.y.) ble inngått for å unngå «de store Bekostninger og mange Ubehageligheder som en vidløftig Prossess i Almindelighed medfører».

Hans Andreas Moursund fikk den søndre tredjepart av godset som besto av Hillesøy og Tromsø sogn, med i alt 64 voger 1 pund og 12 mark, utredet til 2.589 rd 4 mark og 14 skilling.

Georg Ulrich Wasmuth fikk den mellomste del som besto av Karlsøy, Lyngen og Helgøy sogn, med i alt 43 voger 1 pund og 6 mark, utredet til 2.670 rd 1 mark og 2 skilling.

Ahlert Hysing (Hr. Kammer-Raad) fikk den nordre part, nemlig Skjervøy med Kåfjorden, med i alt 49 voger 2 pund og 18 mark, som svarte for 3.070 rd. Denne delen av godset («Skjervøygodset») ble overdratt til sønnen, Johan Hysing (d.y.). Forskjellen mellom disse delene av godset ble utlignet ved forskjellige tillegg som ble spesifisert i arveavtalen, herunder også hva Røstiske arvinger skulle få.

På kartet 78 er tegnet inn en rekke av de gårder som hørte inn under kirken og presten, og som omtales som benifiserte gårder. Som vi ser var de fleste gårdene fra Malangen og langs leia nordover, Rystrømmen, Sandnessundet og Tromsøysundet benifiserte gårder.[443]

(Barn VII:86)

Gift med forrige ane.

VIII:173 mf mf mm ff

Søren Mortensen Hegelund. Handelsmann og jekteeier. Født omkring 1640 på Elvevoll, Ringvassøy, Karlsøy (TR). Levde omkring 1671 på Grundfjord Nordre, Ringvassøy, Karlsøy (TR). Død omkring 1717 på Grundfjord Nordre, Ringvassøy, Karlsøy (TR).

Sørens var sønn til fogden Morten Christensen Hegelund og Synnøve Hansdatter Soop på Elvevoll.

Han var gift med Margrethe, datter til Anders Hemmingsen Nideros og Aasele Henrichsdatter.

---

443 N. S. Magelssen og Peter A. Larssen: Balsfjords bygdebok, 1925, side 128-129. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 78,79, 133-138. Halvdan Koht: Håløygminne - Moursund-folk i Trondheim. Store norske leksikon.

Han hadde 2 brødre – Hans og Christen – som også var handelsmenn og jekteeiere.

Fra Karlsøy og Helgøy Bygdebok, Periode VI «Fra velstand til armod» (1620-1700):
«Det lokale handels- og kredittsystem – Tre brør Hegelund

Broren Hans etablere seg på farsgården ca. 1670 med egen jekt, om han da ikke overtok morens. To år senere overtok han bygselen av gården. Trolig var det Hans som ga gården navnet Hansnes, i forbindelse med flytting av tunet fra Elvevoll [Nordgårdsbukta] sørover til nesset. I 1666 er han oppført som «studiosus» [student], trolig etter et opphold i København med sikte på en karriere som embetsmann. Han var da 35 år, og arbeidet antagelig som handelsfullmektig hos moren. Fra 1673 bygslet han også Skattøra. Da han døde i 1700, var han den rikeste mannen i prestegjeldet. Enka fortsatte handel og jektebruk med sine 4 drenger og 3 voksne hjemmeværende sønner.

Søren og hans andre bror, Christen, tok begge borgerskap i Trondheim, trolig omkring 1660. Her hadde de fra før nær slekt, en onkel og fettere. Dette skjedde omtrent samtidig med at en av disse fettere, «Skjærvøykongen» Christen Michelsen Hegelund, tok borgerskap i Bergen i 1661. I 1648 hadde naboen, skipper Hågen Iversen fra Sandvær, tatt borgerskap i Bergen. Denne tendens til å ta borgerskap kan ha hatt sammenheng med at det var ulovlig å drive handel på landet uten byborgerskap.

Første gang vi møter de to borgere er i 1664 når de to Hegelundbrødrene fører skattefisk fra Tromsen med sine borgerjekter, på vegne av fogd Lorents Frantzen. Søren seilte da jekta til sin svigermor, som var borgerenke i Trondheim med leie i Hadsel i Vesterålen, mens Christen førte sin egen jekt».

Fogderegnskap 1664, K Troms lehn, Helgøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 40, legg 2, bilde 113).

Lauris Basfransøn Borgermeser udi Trumsien, Erich Brox, Pedr Madsønn Johan etersøn Peder Lauridzønn och Oluff fastersøn Raadmand sammesteds, gier witteerligt, At Anno - 1605 dn 9- Januar... Almindeliig Raadstue, for .. udi Reteframkom, Ohelig och forstandig Mand Marius Jacobsønn ..

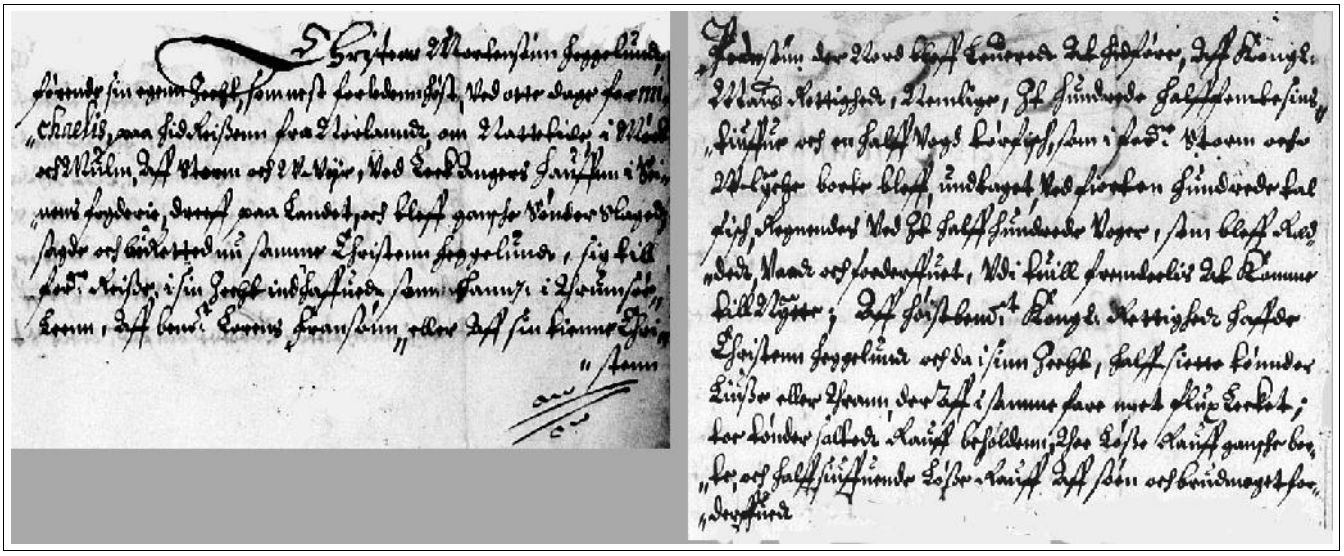

Fogderegnskap 1664, K Troms lehn, Helgøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 40, legg 2, bilde 113-114)

Christen Hegelund hadde da med 6 tynner tran, 2 tynner salta rav (kveite), og 8½ 'løse' rav, foruten 145 våg tørrfisk. Dette skulle leveres i Trondheim. Mesteparten av denne lasta gikk imidlertid tapt ved forlis 8 dager før Mikeli ved Lekangen på Senja, der jekta dreiv på land i storm.

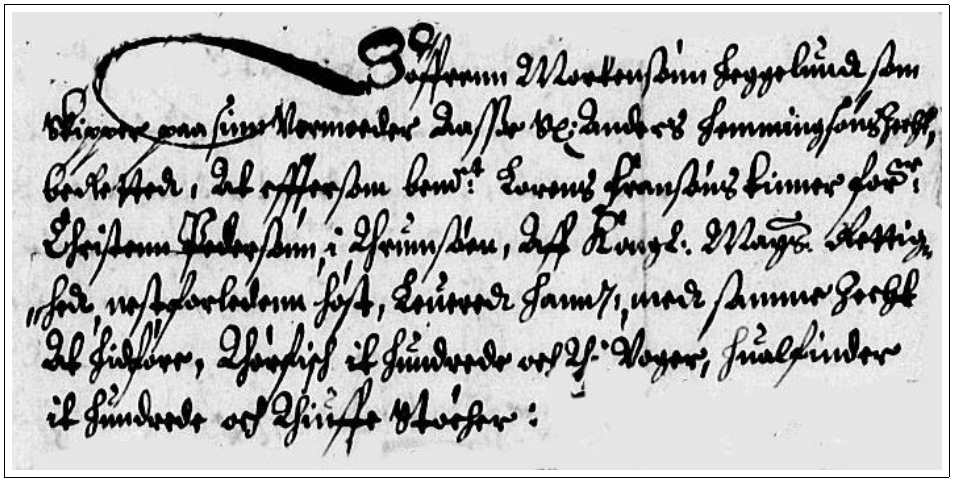

Fogderegnskap 1664, K Troms lehn, Helgøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 40, legg 2, bilde 114).

Broren Søren hadde med fra fogden i Tromsen 110 våg tørrfisk og 110 stykker kvalfinner, også for levering i Trondheim. Alt dette og resten av lasta gikk tapt ved forlis på Folda utenfor Namdal, 3 uker etter Mikeli, og bare skipperen berga livet. Det blei altså tap og skade for begge brørne, men anna var heller ikke å vente når de la ut så seint på året. Når skattefisken nå gikk til Trondheim, har det trulig sammenheng med at fogden hadde forbindelse der i form av en svoger. Kanskje var det dessuten dårlig med skipsleilighet til Bergen nå, ihverfall så seint på året.

Brødrene hadde trolig bare sommeropphold i Karlsøyområdet. I 1667 betalte Søren husfrelse i Langsund, mens Christen betalte husfrelse på Helgøy. Dette kan for begge ha vært tilfelle også tidligere. Ingen av dem er nevnt i manntallet i 1666.

....

Søren og Christen nøyde seg ikke med å ta borgerskap i Trondheim. Begge tok også til ekte to av døtrene til en byborger der. Det var døtrene til Nordlandshandler Anders Hemmingsen Nideros som døde ca. 1653 og Aase Henriksdatter. Søren giftet seg med Margrethe i 1660 eller tidligere, og han førte altså svigermorens jekt i 1664. I 1662 ga Søren sammen med sin hustru og sin svigermor en lysekrone til Helgøy kirke. Margrethe overlevde sin mann, og satt selv med bruket fra 1723 til 1730.

1670-årene ble tydeligvis en viktig tid, med flere nyetableringer av handelsmenn. Det gjelder også de to Hegelundbrødrene som hadde drevet borgerhandel, og nå slo seg ned som fastboende handelsmenn med handels- eller bygdefarjekter i faste jekteleier. Søren tok bopel i Nord-Grunnfjord fra 1671, han kom med i skattelista i 1672.

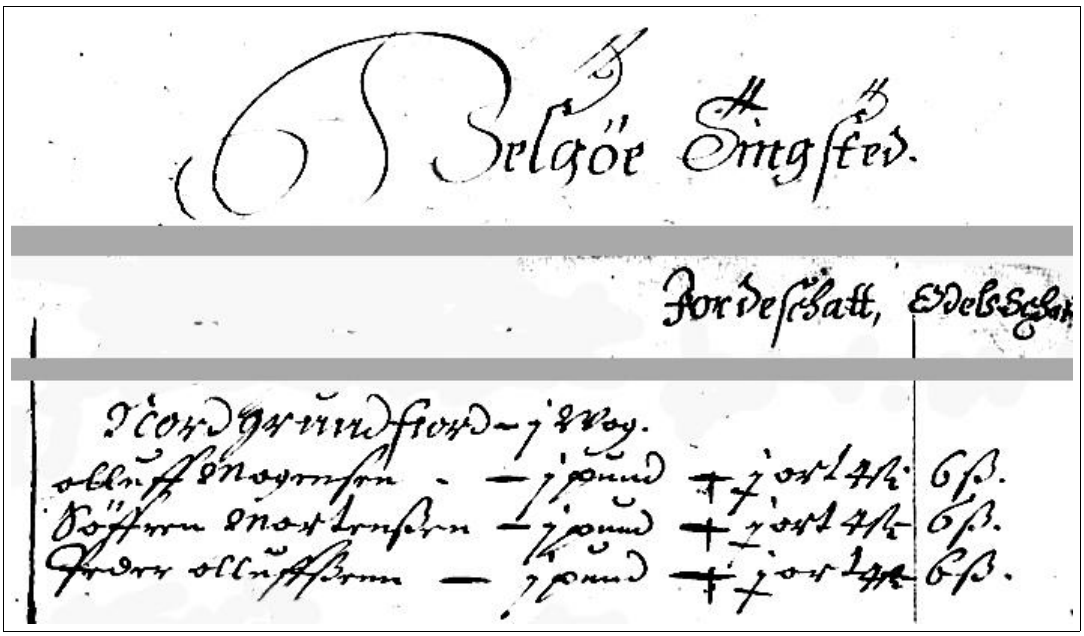

Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: F Leilendingskatt 1672, Upaginert, bilde 206.

Helgøe Tingsted

....

Nordgrundfiord – 1 Wog [fisk].
Olluff Mogensen – 1 pund – [Jordeschatt] ½ ort 4 ß – [Odelsschatt] 6 ß.
Søffren Mortenßen – 1 pund – [Jordeschatt] ½ ort 4 ß – [Odelsschatt] 6 ß.
Peder Olluffßen – 1 pund – [Jordeschatt] ½ ort 4 ß – [Odelsschatt] 6 ß».

Hans bror Christen etablerte seg på Helgøy fra 1673, og kom med i skattelista i 1675. Christen bygslet Skogsfjord som underbruk fra 1682, tidvis også Inderby og Indre Hamre (Mellajorda). Han drev jektefarten på Helgøy til han døde i 1696, hvoretter jektefarten der opphørte.

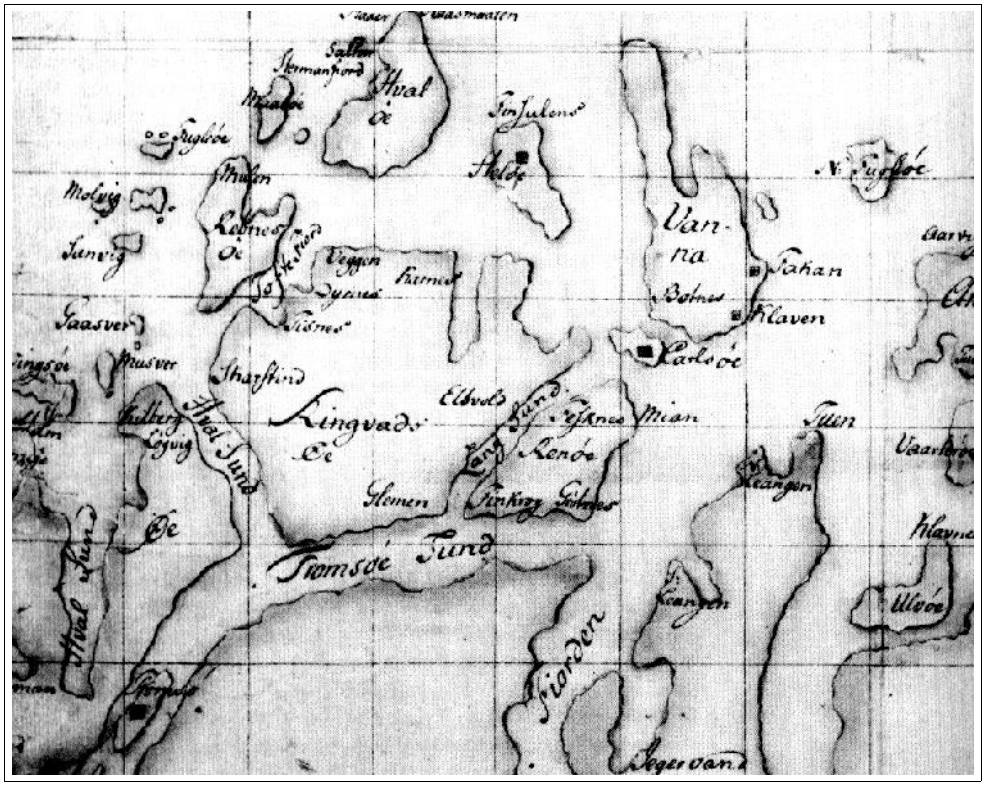

1700-tallet er en mer kilderik tid enn tidligere. Samtiden, selv i den fjerne rikshovedstaden København, har også hatt en bedre oppfatning av landskap og geografi i Nord-Norge. Bildet viser utsnitt av et 1700-talls kart, der vi kan se at landskapet i Karlsøy har vært ganske riktig oppfattet. Enkelte misforståelser når det gjelder stedsnavn, viser at kartet er en avtegning.

Siste året vi hører om en jekt i Nord-Grunnfjord, som ligger nord-øst på Ringvassøy og hørte til Karlsøy prestegjeld, var i 1708. I 1711 var jekteleiet tydeligvis nedlagt, og heller ikke på Bakkeby fantes da jekt. Søren drev imidlertid Nord-Grunnfjord videre til han døde i 1717. Bruddet i jektetrafikken varte til ca. 1743 hvoretter Nord-Grunnfjord igjen ble jekteleie med visse avbrudd til begynnelsen av 1800-tallet.

Fra Karlsøy og Helgøy Bygdebok, Periode VI «Fra velstand til armod» (1620-1700):
«Jektefarta

Ca. 1700 var Hansnes, Nord-Grunnfjord og Kvitnes jekteleier, og i 1702 ble disse omtalt som bygdefarjekter. Fogdejekta på Karlsøy var da avviklet i 1695, Helgøyjekta i 1696. I tillegg drev byborgerne på Rødgammen og Karlsøy med egne jekter, men disse jektene tok bare sikte på egne transportbehov. De 3 øvrige jektene dekket almuens og de lokale handelsmenns fraktbehov for varer til og fra Bergen. Dermed var det jektesystem skapt, som i store trekk skulle fortsette til Bergenshandelen ble avviklet ca. 1815-20. Sammenbruddet i den gamle jektefarten basert på yrkesfiske, hadde altså ført til etablering av et nytt jektesystem, basert på fiskerbønder. Samtidig hadde jekteleiene flyttet innover fra de ytre strøk, bortsett fra Kvitnesjekta.

De opplysninger vi har fra ca. 1700, viser at jektene var blitt meget mindre enn før, bare 8½ lest i gjennomsnitt, eller litt over tendringsstørrelsen. Det var altså blitt flere jekter enn ved midten av 1600-tallet, men størrelsen var nærmest halvert, så det er usikkert om handelsvolumet egentlig var blitt større. Mens Hansnesjekta i 1670 var på 14 lester, var den på bare 7 lester i 1697.

Det var også en klar tendens til oppsplitting av eierskapet. Den store Helgøyjekta eides i 1696 av Christen på Helgøy og broren Søren i Nord-Grunnfjord, med en halvdel hver. Totalt var den da verdsatt til 120 daler, men det fremgår at den nylig hadde forlist på nordturen etter siste stevne i Bergen, og Søren hadde enda ikke betalt ut sin andel. Det fantes på Helgøy også en liten jekt til en verdi av 86 daler, med forsegl, 2 bonetter, 2 anker og tau.

Søren eide forøvrig bare halvparten i sin egen jekt, den andre halvparten var eid av sønnen Morten på Bakkeby. Heller ikke Hans Hegelund eide mer enn halve jekta på Hansnes, forøvrig verdsatt til 300 daler i 1700. Ca. 1683 hadde han inngått fellesskap om jekta med Christen Knudsen på Nordeidet, og dette fellesskapet fortsatte med enka etter Hans etter 1700.»

...

Jekteskipper Søren Mortensen Hegelund i Nord-Grunnfjord, en av de mektige menn i den lokale økonomien på slutten av 1600-tallet, slik Karl-Erik Harr har forestilt seg personen. Tegnet for Karlsøy og Helgøy Bygdebok i 1989.

Skifte etter hans bror Christen ble avholdt på Helgøen 30.06.1696. Skiftet viser at deres felles jekt forliste på vei nordover fra Bergen ved siste stevne.

Utdrag fra skiftet:

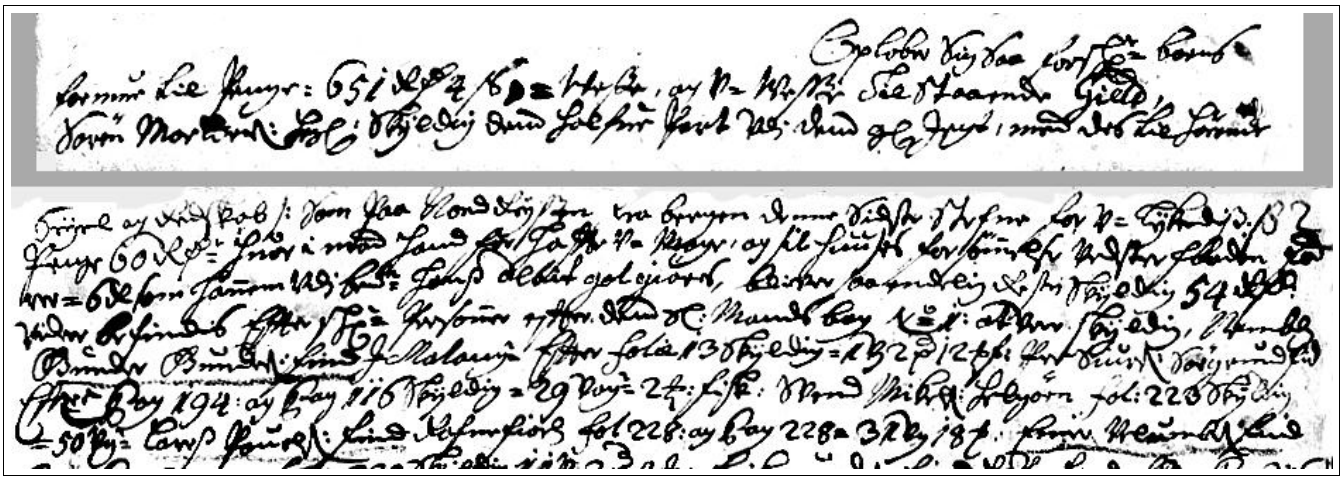

Skifteprotokoll Tromsø nr. 3, 1690-1700 og 1707-13, folio 81b-82a.

»Beløber Sig saa forhn. Boens Formue til Penge = 651 Rd 4 sk.= ..., av U=Wester Tilstaaende Gield, Søren Mortenß: ... skyldig dend halfue Part udj dend gl. Jegt, med des tilhørende Seyel och Jndkøb

/: som paa Nordreysen fra Bergen denne sidste Stefne for u=lykedes :/

Penge 60 Rd = huorimod hand før hafte U-mage, og sit huuses forsømmelse un... = 6 Dr som hannem udj bmte hans debit gotgiort, bliver ..ndelig ... skyldig 54 Rd; ....

...»

Fra Karlsøy og Helgøy Bygdebok, Periode VI «Fra velstand til armod» (1620-1700):

«Jektefarta (fortsatt)

Fra skifta i 1690-åra og folketellinga i 1702 ser vi at bare et fåtall av fiskerbøndene stod i direkte samhandel med Bryggekjøpmennene i Bergen. Om forholdet har vært et anna tidligere på 1600-tallet, har vi ingen opplysninger. Det betyr at en stor del av lasta som gikk med bygdefarjektene, egentlig var eid av jekteskipperne, eller andre handlende uten egen jekt. I den grad fogdene, som Riber i begynnelsen av 1690-åra og trulig fogd Hegelund i 1650-åra, hadde egen jekt, gikk utvilsomt skattefisken med disse jektene, foruten fogdens 'private' fisk. Men vi har og opplysninger om at handelsjektene tok skattefisken.

Vi hører forøvrig om at i 1708 var alderen på jektene hos oss fra 9 til 14 år, så forlis kan likevel ikke ha vært så hyppig. At ingen jekter var over 14 år, kunne imidlertid tyde på at noen Karlsøyjekter også gikk i storstormen på Stadhavet i 1692, som Petter Dass omtaler i 'Nordlands Trompet'.

Fra tida 1703-08 har vi gjennomsnittsoppgaver over den lasta som de 3-4 bygdefarjektene hos oss førte til Bergen. Dette gjenspeiler utvilsomt forholda også noe bakover på 1600-tallet, når det gjelder produksjon og næringsliv i

bygdene.

Vi har først de 3 regulære bygdefarjekter, som alle var nokså jevnbyrdige i størrelse og last. Hver jekt førte årlig 14-1600 våg tørrfisk, ca 1 lest tran (18 tynner), 1-2 tynner talg, og 3 våg rav og rekling. Hansnesjekta førte da rav og rekling bare ett år, og ingen av jektene førte smør, flyndre, saltfisk eller tjære. For Rødgamjekta, som blei omgjort fra borgerjekt til bygdefarjekt i 1707, har vi oppgave bare fra 1707-08. Den førte da litt mindre enn de andre jektene: 1200 våg tørrfisk, 1 lest tran (12 tynner), ingen talg eller kveite, men 200 våg tørrsei og 2 lest (24 tynner) saltfisk.

Hvis vi inkluderer talla fra Rødgammen, får vi en årlig lastemengde med bygdefarjektene til Bergen på 5800 våg tørrfisk (107 tonn), 66 tynner tran, 4 tynner talg og 9 våg (167 kg) rav og rekling, foruten saltfisk og tørrsei fra Rødgammen som også kan ha gått tidligere. I tillegg har det også gått noe med borgerjekta fra Karlsøy til Trondheim. Noe last kan også ha gått med utenbygds borgerjekter, og våre egne jekter kan ha frakta noe last fra folk utenom prestegjeldet. Vi tør derfor ikke ta disse talla som et absolutt uttrykk for totalproduksjonen hos oss, men de avspeiler nok en hovedtendens.

Det er opplyst at alle jektene fra Karlsøy bare utførte en årlig tur til Bergen, til siste stevne. Vi ser da også at i året 1708 innklarerte 3 av jektene i Bergen 1-2. august. Også i 1683 er det opplyst at Tromsjektene bare fôr en tur årlig til Bergen. Ei tilfeldig kilde i 1695 omtaler imidlertid både første og siste stevne som vanlig, i forbindelse med Hansnesjekta, så praksis kan ha vært meir variert enn dette.»

Manntallet i 1702 oppgir for Nord Grunnfiord:

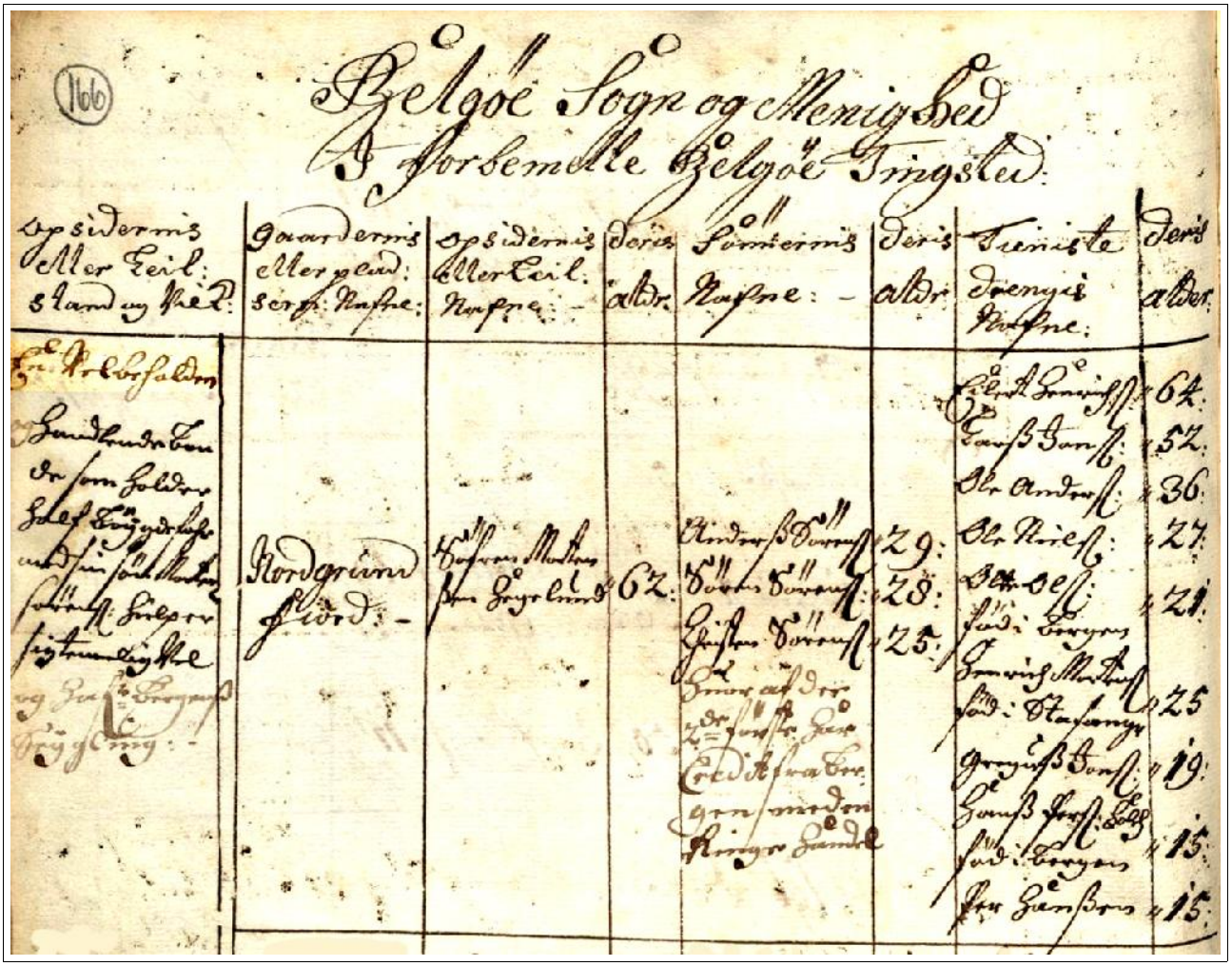

Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, Karlsøy sogn, folio 166.

«Helgøe Sogn og Mænighed i forbemelte Helgøe Tingsted.

Opsidernis eller Leil: Stand og Vilkor:

En velbeholden og handlende Bonde som holder half Bøygdefahr med sin søn Morten Sørens:

Hielper Sig temmelig Vel og Hafer Bergens Seygling.

Gaardernis eller pladsernis Nafne:

Nordgrunn fiord.

Opsidernis eller Leil: Nafne:

Søfren Mortenssen Hegelund, Alder: 62.

Sønnernis Nafne:

Anders Sørrensen, Alder 29.

Tørre Sørrensen, Alder 28.

Christen Sørrensen, Alder 25.

Huer af dee 2de første Har Credit fra Bergen med en Ringe Handel.
Tieniste Drengis Nafne:
Eilert Hemings:, Alder 64.
Hans Jons:, Alder 52.
Ole Anders:, Alder 36.
Ole Niels:, Alder 27.
Ole Ols: født i Bergen, Alder 21.
Heming Mortens: født i Stafanger, Alder 25.
Greyus Jons:, Alder 19.
Hans Pers: ... født i Bergen, Alder 15.
Per Hanssen, Alder 15.»

Fortegnelsen over tjenestedrenger (gårdsdrenger) på Nord-Grunnfjord handelssted i 1702-manntallet viser at av de 9 drengene er 2 oppgitt født i Bergen og 1 i Stavanger.

At Søren var handelsmann vises ved at Nord-Grunnfjord i 1714 hadde litt vadmel og lerret liggende, noen nye skjorter og fine halsduker, foruten litt pepper og ingefær. Ved skiftet fantes «Dend Sal: Mands vel Condicionerit Regenschabsbog». Han var også lensmann.

Søren stevnet Hans Sørensen for ikke å ha møtt til utlovet tjeneste ved sommertinget for Helgøy tingsted i Langesund 21.06.1710.

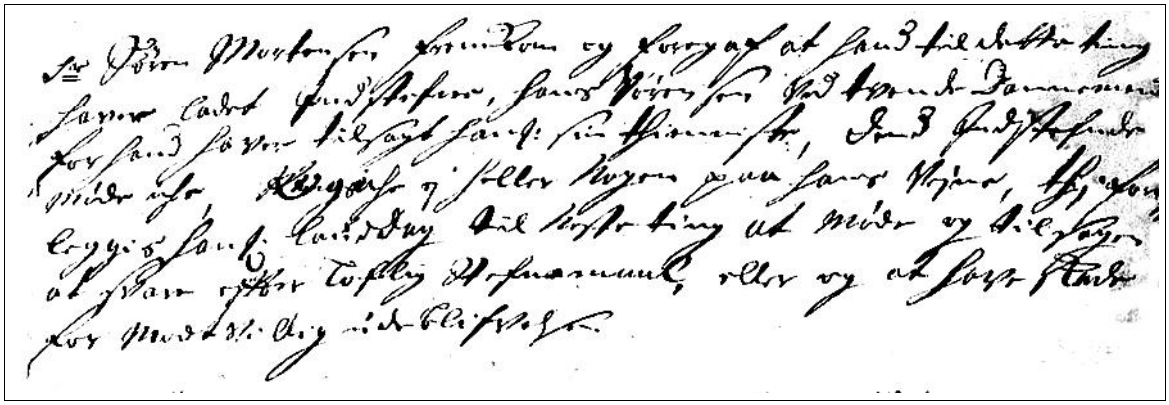

Tingbok Tromsø, nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 43a.

«Sr: Søren Mortensen fremkom og foregaf at hand til dette ting haver ladet Indstefne hans Sørensen ved tvende Dannemend, for hand haver tilsagt hannem sin thienniste, dend Indstefnte møde iche, Og iche heller Nogen paa hans vejne, thi foreleggis hannem lauddag til Neste ting at møde og til sagen at svare eftter loflig Stefnemaal, eller og have skade for modtvillig udeblivelse.»

«Skoskatten» 1711 er en vanlig betegnelse på en engangsskatt i 1711 på skotøy, parykker, fontanger, karosser, chaiser og karjoler, samt på tjenestefolks lønn, påbudt i forordning 21.02.1711.

Enkelte grupper var fritatt eller utelatt, blant annet husmenn som var utskrevne soldater og deres familier, spedbarn og personer uten fast bopel.

Satsen var 3 skilling per skopar. Det ble sannsynligvis ikke foretatt reell telling av skotøy, men beregnet for eksempel to par per person i gårdbrukerfamilie og ett par per person i husmannsfamilier og liknende.

Av tjenestefolks årslønn skulle 1/6 gis i skatt. Husbonden skulle innbetale dette og trekke tilsvarende fra tjenerlønnen.

Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, Fogderegnskap 1711-12 - Ekstraskatter, hovedmanntall - 20-21 Sko- og folkelønnsskatt 1711 - Bilde 120.

«Helgøe Tingsted
Nor-Grundfiord
Søren Mortensen og Hustrue
2 Børn
2 foerstertøser og 1 foesterdr:
1 Dreng faar i Løn 3 dr.
1 Tøeß udj Løn 1 dr.
Huusmd: Niels Amberß: find og Koenne».

Han var lagrettsmann sammen med sin sønn, Morten, ved vårtinget i 1711:

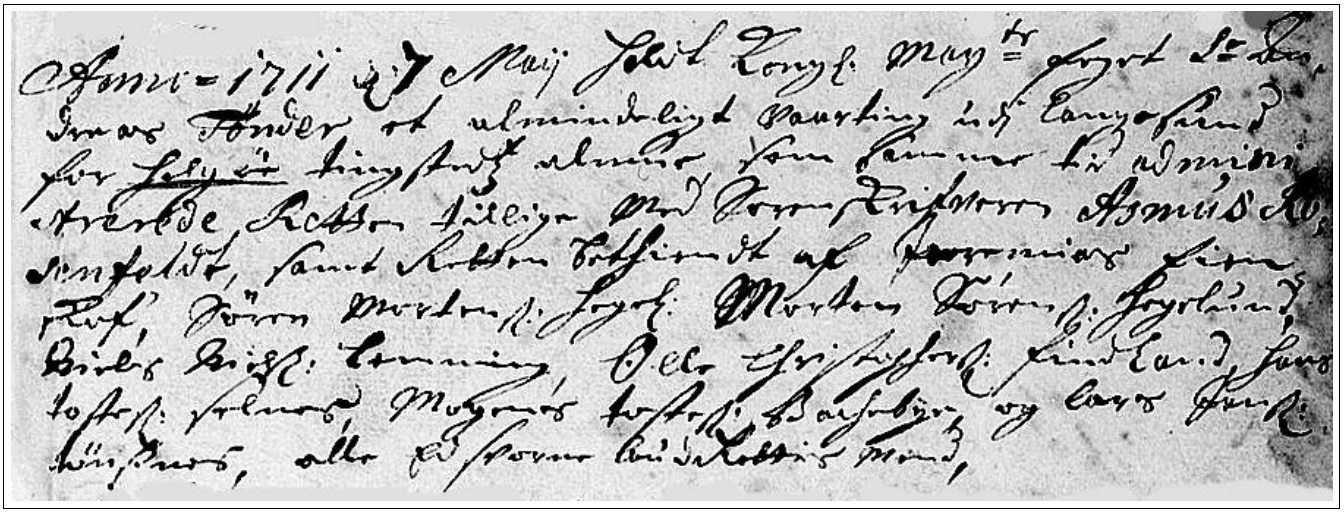

Tingbok Tromsø, nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 49a.

«Anno=1711 d: 7 Maij holdt Kongl. Mayts. foget Sr Andreas Tønder et almindeligt Vaarting udj langesund for helgøe tingstedtz almue som denne tid administrerede Retten tillige Med Sorenskriveren Asmus Rosenfeldt, samt Retten betiendt af Jeremias fienskof, Søren Mortens: hegel: Morten Sørens: hegelund, Niels: Lemming, Olle Christophers: findland, hans tostes: selnes, Mogens tostens, alle Edsvorne LaudRettis Mend,»

Ved sommertinget i 1713 innstevnet han Gregus Joensen for gjeld:

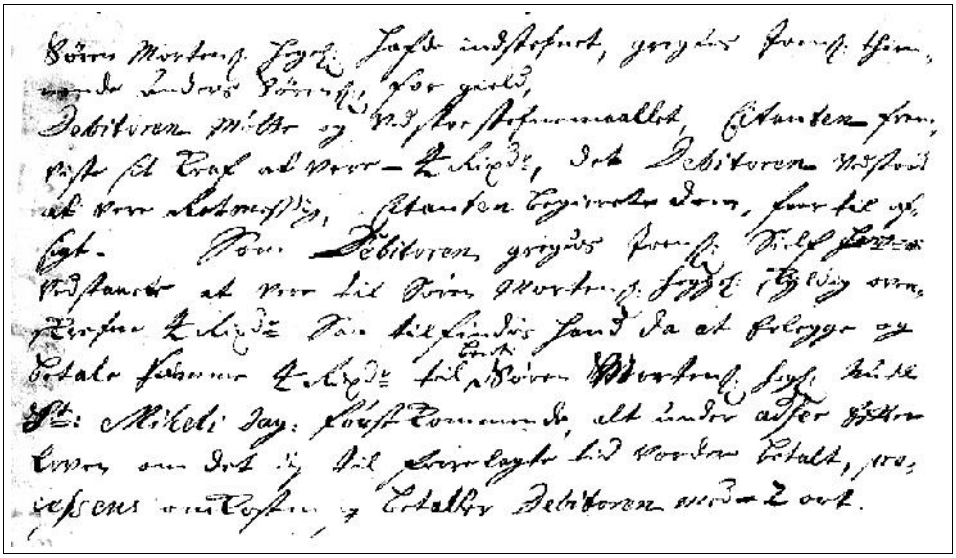

Tingbok Tromsø, nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 75b.

«Søren Mortens: hegel: hafde indstefnet, gregus Joens: thienende Anders søeens:, for gield,

Debitoren Møtte og vedstoe stefnemaalet, Citanten fremviste sit kraf at vere - 4 rixdr, det Debitoren vedstoed at vere Retmessig, Citanten begierte dom, hertil afsagt. Som Debitoren gregus Joens: Sielf vedstaaer at vere til Søren Mortens: heggel: skyldig ovenskrefne 4 Rixdr. Saa tilfindis hand da at Erlegge og betale samme 4 Rixdr til bemte. Søren Mortens: hegel: Nu til næst: Micheli dag: førstkommende, alt under adfær Eftter loven om det iche til forrelagte tid vorder betalt, processens omkostning betaller Debitoren med - 2 ort.»

Henrich Hendrichsen, som tjente hos Søren i «Noer Grundfiord», ble innstevnet til sommertinget i 1714 for begått leiermål:

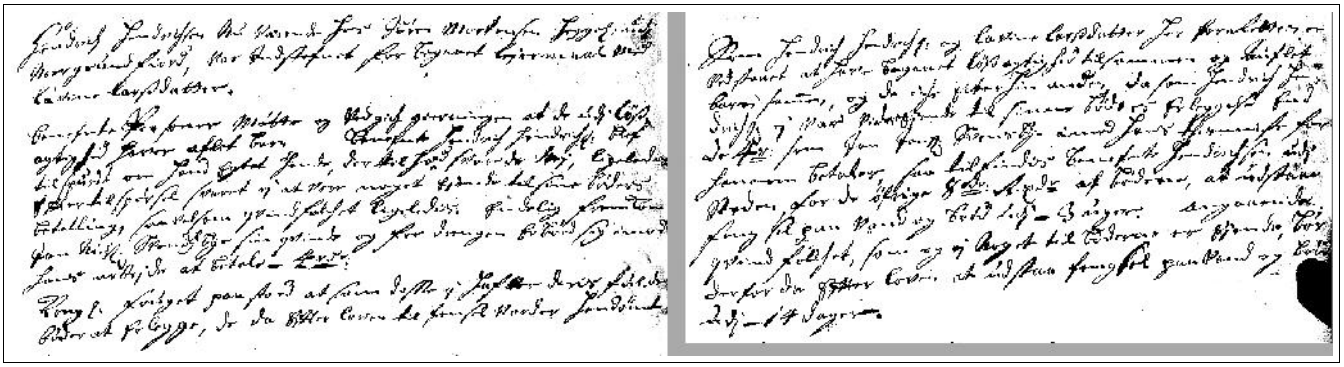

Tingbok Tromsø, nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 83a.

«Henrich hendrichsen Nu værende hos Søren Mortensen heggel: udj Noer grundfiord, var Indstefnet for begaaet lejermaal med lavine larsdatter.

benefnte Personer Møtte og vedgich gierningen at de udj løsagtighed haver aflet barn benefnte hendrich hendrichs: blef tilspurdt om hand Egtet hende, dertil hand svarde Nej, ligeledis Efter tilspørsel svaret ej at vere noget Ejende til sine bøders betalling, saa velsom qvindfolchet ligeledis. Endelig fremkom Jon Niels: Svendtzbye sin qvinde og for drengen Erbøed sig imod hans arbejde at betale ? 4 rdr.

Kongl: fouget paastoed at som disse ej hafver deris fulde bøder at Erlegge, de da Efter loven til fensel vorder hendømt.

Som hendrich hendrichs: og lavine larsdatter her for Retten er vedstaaet at have begaaet løsagtighed til sammen og Auflet barn sammen, og de iche Ecter hin anden, da som hendrich hendrichs: ej var videre Ejende til sinne bøders Erleggelse End de 4r: som Jon Jons: Svensbye imod hans thienniste for hannem betaler, saa tilfindis benefnte hendrichsen udj Steden for de øfrige 8 rdr. Rixdr. af bødene, at udstaae fengsel paa vand og brød udj ? 3 uger. angaaende qvindfolchet, som og ej Noget til bøderne er Ejende, bør derfor da Efter loven at udstaa fengsel paa vand og brød udj ? 14 dager.»

Skiftet etter Søren ble avholdt 12.11.1717:

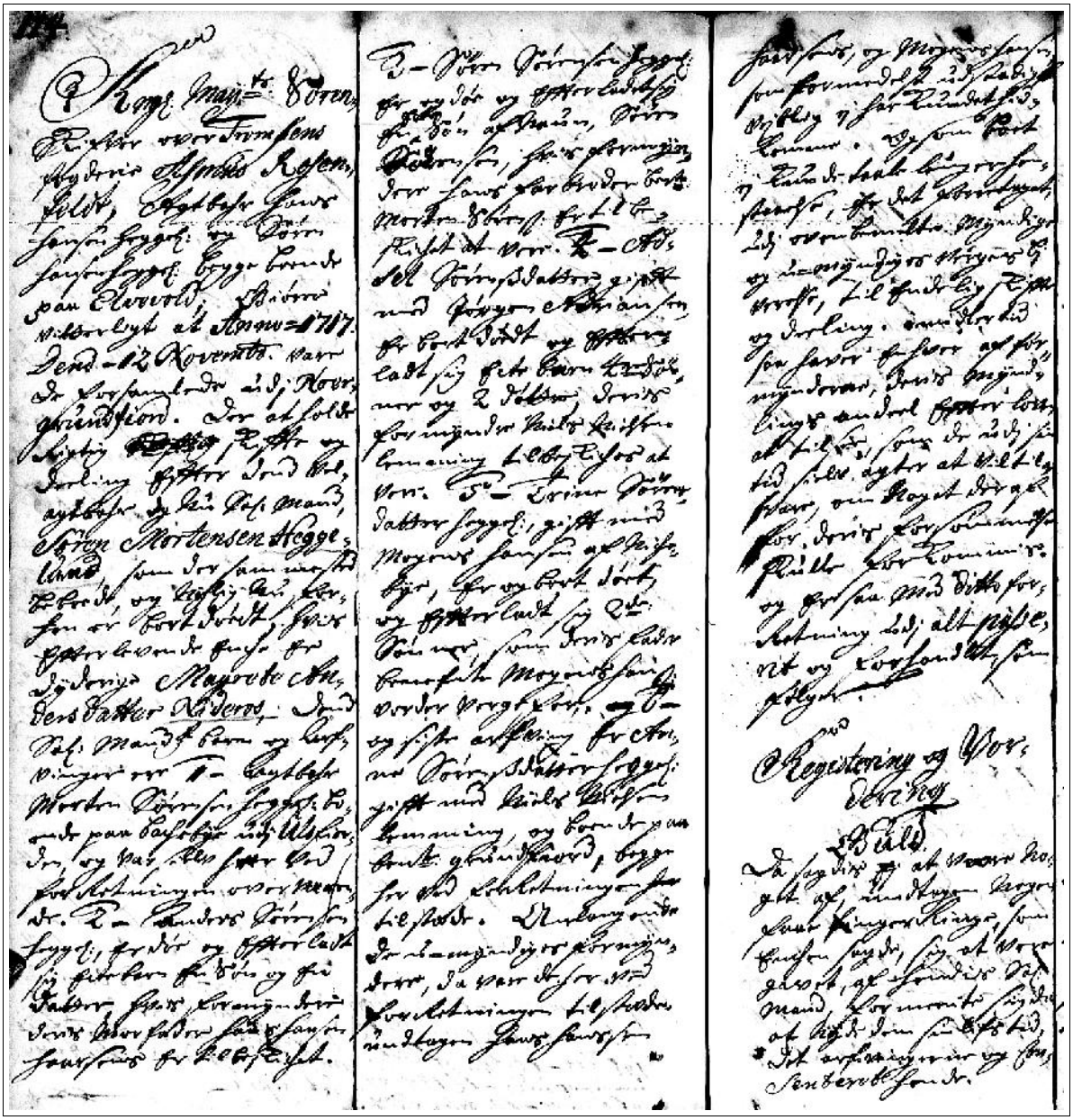

Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 114-115.

«Kong. Maij.ts. Sorenskrifver over Tromsens fogderie Asmus Rosenfeldt, Agtbare Hans Hansen Heggel: og Søren Hansen Heggel: begge boende på Elvevold; Giørre Vitterligt at Anno = 1717 dend 12 November vare de forsamlede udj Noer Grundfiord. Der at afholde Riktig Skifte og deeling efter dend velagtbare og nu Sal. mand Søren Mortensen Heggelund, som der sammesteds beboede, og Nylig nu forhen er bortdøedt, hvis efterlevende Enche er dyderige Magrete Andersdatter Nideros dend Sal: Mands barn og Arfvinger ere

1. Agtbare Morten Sørensen Heggel: boende paa Bachebye udj Ulsfiorden
   og var selw her ved forretningen nærværende.
2. Anders Sørensen Heggelund, er døe og Efterladt Sig Enche barn En Søn og En Datter
   hvis Formyndere deris morfader Hans Hanssen ... er tilbeskichet.
3. Søren Sørensen Heggel: er og døe og efterladt Sig en Enche ...
4. Adsel Sørensdatter gift med Jørgen Adriansen Er bortdøedt og efterladt ...
5. Trine Sørensdatter Heggel:, gift med Mogens Hansen af Nichebye Er og bortdøet og efterladt ...
6. og siste Arfwing Er Anne Sørensdatter Heggel: gift med Niels Nielsen Lemming,
   og boende paa bemte: Grundfiord, begge her ved Forretningen tilstede.

...

Registrering og Vordering.

Guld

Da sagdis ej at være noget af, undtagen nogen faae FingerRinge, som Enchen sagde, sig at vere gavet, af hendis Sal: Mand, formenite sig de at Nyde dem sin lifstid, Det arfvinger og Consenterde(?) Hende.»

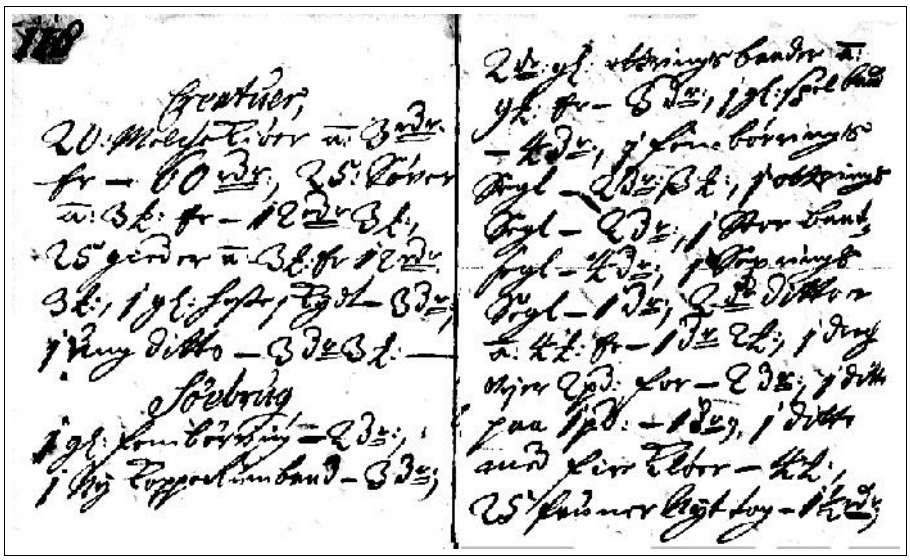

Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 118.

«Creatuer,
20: Melchekiøer á: 3 rdr. Er – 60 rDr,
25: Søver á 3 mark: Er – 12 rdr 3 mark.
25 Gieder á 3 mark: Er – 12 rdr. 3 mark.
1 gl: HestesKydt(?) – 3 dr,
1 ung ditto – 3 dr 3 mark: –
Søebrug.
1 gl: Fembøring – 2 dr.
1 ny koppe Rundbaad – 3 dr.
2de gl: Ottringsbaader á 9 mark Er 3 dr.
1 gl: Spelbaad – 4 dr.
1 Fembørrings Segl – 2 dr. 3 mark.
1 Ottrings Segl – 2 dr.
1 Stor Baad Segl – 4 dr.
1 Sexrings Segl – 1 dr.
2de Ditto á 4 mark Er 1 dr. 2 mark.
1 Drach Vejer 2 pd: for 2 dr.
1 Ditto med Fire Kløer – 4 mark.
25 Fruner(?) Nyt tog 1½ dr.
...»

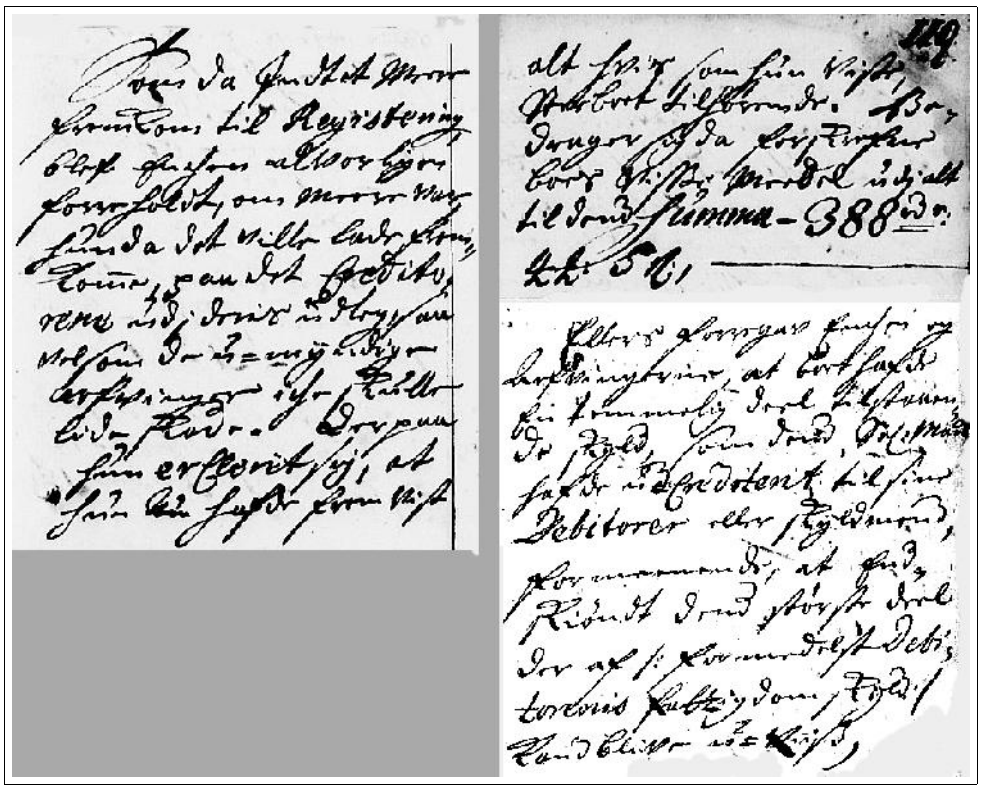

Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 119.

«Som de Indtet Meere fremkom til Registrering blef Enchen alvorligen foreholdt, om meere var hun da det ville lade fremkomne, paa det Creditorene udj deris udbog, saa vel som de u-myndige arfvinger icke skulle lide skade. Derpaa hun erklærit Sig, at hun hafde fremvist alt hvis som hun viste sterboet tilhørende. Bedrager Sig da forskrefne boes visse meedel udj alt til dend Summa 388 dr. 4 ort 5 sk.

Ellers foregav Enchen og Arfvingene at boet hafde En temmelig deel tilstaaende Skyld, som dend Sal: Mand hafde udCrediterit til sine Debitorer eller skyldmend, formeenende, at Enskiøndt dend største deel der af /: formedelst Debitorenis fattigdom skyld :/ kan blive u-vist, dog paa ...

...»

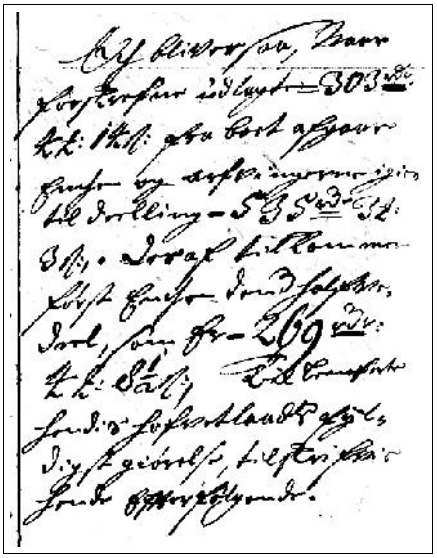

Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 124.

«Och bliver Saa, Naar forskrefne udlagte 303 dr. 4 mark 14 sk. fra boet afgaa, Enchen og arfvingerne igien til deelling 525 dr. 3 mark 3 sk. Deraf tilkommer først Enchen dend halfvedeel, Som Er - 269 dr. 4 mark 8½ sk. Til be... hendis hofved laads fyldigstgiørelse, tilskrifver hende efterfølgende:

...»

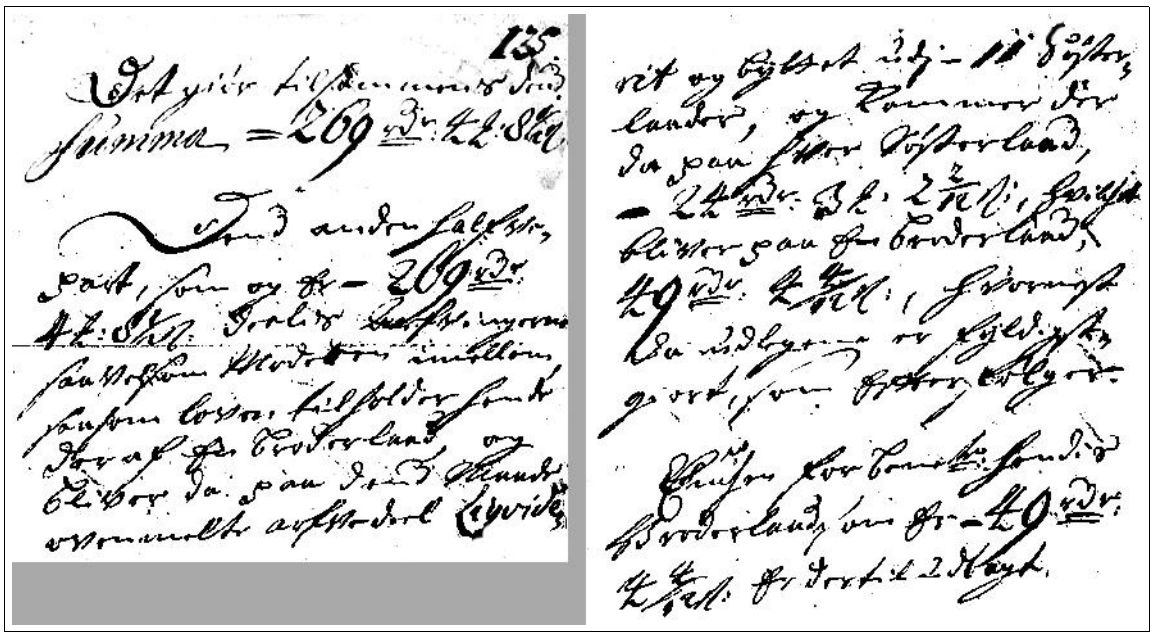

Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 125.

«Det giør tilsammens dend Summa 269 dr. 4 mark 8½ sk.

Dend andre halfvepart, som og er 269 dr. 4 mark 8½ sk. deelis Arfvingene Saavelsom Moderen imellom, Saasom loven tilholder hende deraf En broderlaad og bliver da paa dend Maade ovenmelte arfvedeel Ligviderit og byttet udj 11 Søsterlaader, og kommer der da paa hver Søsterlaad - 24 dr. 3 mark 2 2/12 sk., hvilket bliver saa for broderlaad, 49 dr. 4 4/12 sk., hvor..st da er fyld ...givet, Som efterfølger

Enchen for bemelte hendis Broderlaad som er 49 dr. 4 4/12 sk. er dertil udlagt:

....-

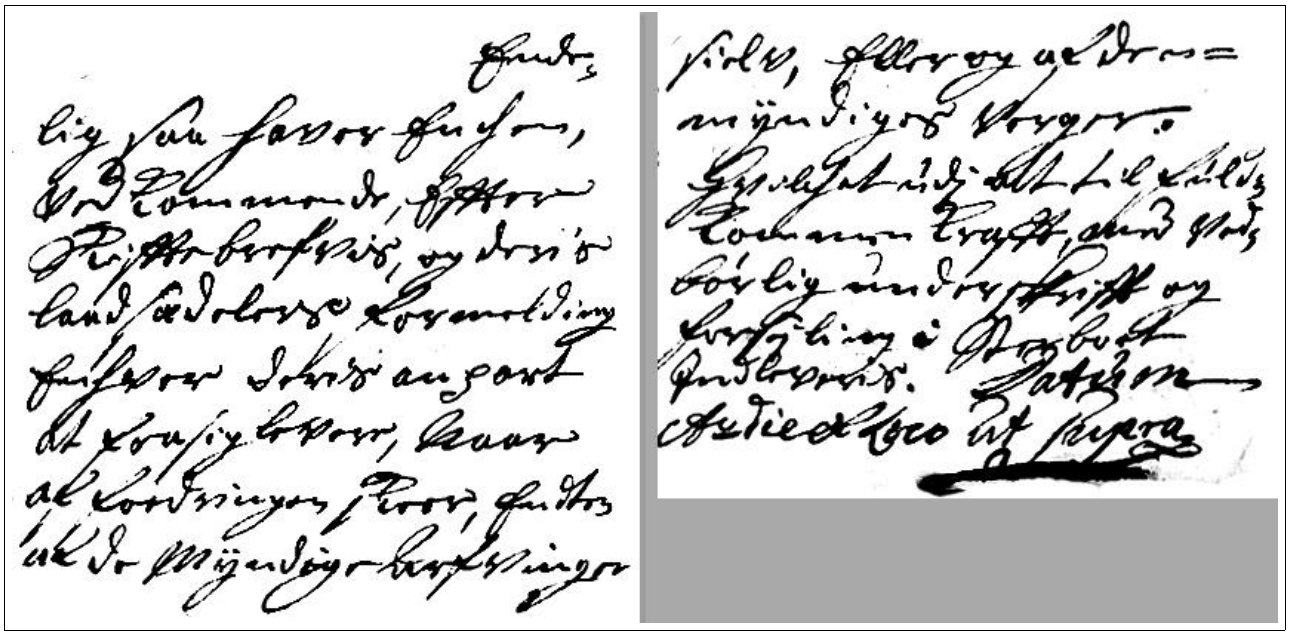

Skifteprotokoll Tromsø nr. 4, 1713-51 folio 128.

«Endelig saa haver Enchen, vedkommende, Effter Skiftebrefvis, og deris landsædeleve(?) formelding Enhver deris anpart at for sig lover, Naar at fordringen, skeer, Endtes at de Myndige Arfvinger sielf, Eller og af de u=mynduges Verger.

Hvilchet udj alt til fuldkommen Kraft, med velbørlig underskrift og forsejling i Sterboet indleveris».
Datum Ao Die et Loco Ut Supra».

Dette er det eldste skipperbo fra gründerperioden på 1600-tallet. Da han levde helt til 1717, bærer boet preg av hans alder. Bl.a. var jektefarten avviklet. Men det var fortsatt et velstandsbo, med rørlige aktiva på 388 daler.

Søren etterlot seg en stor kunde-gjeldsmasse, hele 908 våger fisk, motsvarende 454 daler, nesten like mye som broren Christen på Hansnes. Han hadde bare 15 kunder, slik at belastningen per kunde var fra 14 til 140 våger, med et gjennomsnitt på 60½ våger, altså nokså likt broren. Han har tydeligvis stått i utrederforhold til alle sine kunder. I skiftet er gjelden oppført med pålydende, selv om «den største del derav formedelst debitorenes fattigdoms skyld kan blive uviss». Enken og arvingene ga da også avslag i gjelden for de fleste debitorene. Kundekretsen har omfattet hele Helgøysognet, med bare et par kunder utenfor (Sørlenangen og Kallfjord). Av kundene var 5 samer, dvs. hver tredje kunde. Disse har hatt en gjennomsnittlig gjeld på 89 våger, altså betraktelig over det totale gjennomsnitt. I tidligere

almuesskrifter er Søren oppført med tilgodehavende i 8 tilfeller, men bare med små beløp, så han har tydeligvis også hatt noe «rede handel». Hans sønner, Christen i Grunnfjord og Anders i Stakkvik, var ved dette tidspunkt allerede døde, men de drev ingen handel før etter 1700. Sønnen Morten hadde derimot etablert seg på Bakkeby så tidlig som ca. 1693.

Den største «investor» på Karlsøy var Johan Vellomsen Møller, innfødt Bergenser og borger fra 1683, med 457 daler. Disse var fordelt med 356 daler på Søren og 17 daler på sønnen Christen, 31 daler på Hans Hegelund og 53 på Hans Horsens. Han fikk alt fra de 3 første og tapte alt på den siste.

En speilbåt til folketransport var tverr bak og hadde gjerne et lite overbygg til folk. Søren etterlot seg en slik båt, en av de siste kjente på Helgøy. Antagelig ble disse båtene brukt som kirkebåt og til tingreise, men det kan ikke utelukkes at de også ble brukt til vareføring og småhandel.[444]

(Barn VII:87, Far IX:345, Mor IX:346)

Gift med neste ane.

Barn:

Morten Sørensen Hegelund. Født omkring 1660. Levde 1690 på Bakkeby, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Død 1732 på Bakkeby, Ullsfjord, Karlsøy (TR).[445] (Se VII:87).

VIII:174 mf mf mm fm

Margrethe Andersdatter Nideros. Levde fra 1654 til 1730.

Skiftet etter Søren viser at han var gift med Margrethe. Det noe usikkert om hun var mor til Morten som er født langt tidligere enn de øvrige barn. Margrethe og Søren ga imidlertid sammen med Margrethes mor, Aase Henriksdatter, en lysekrone til Helgøy kirke allerede i 1662. Karlsøy og Helgøy Bygdebok angir at de giftet seg i 1660 eller tidligere.

Margrethe og Sørens barn var (minst):
Ca. 1659: Morten, til Bakkeby i Ulsfjord, gift med Inger Christensdatter Lorck.
Ca. 1672: Anders, død før 1717.
Ca. 1673: Tørre.
Ca. 1676: Christen.
Søren, gift og død før 1717.
Adsel, gift med Jørgen Adriansen, død før 1717.
Trine, gift med Mogens Hansen Nichebye, død før 1717.
Anne, gift med Niels Nielsen Lemming, bosatt på Grundfjord i 1717.

Margrethe overlevde sin mann, og satt selv med bruket fra 1723 til 1730.[446]

(Barn VII:87, Far IX:347, Mor IX:348)

Gift med forrige ane.

VIII:175 mf mf mm mf

Christen Knudsen Hofnagel. Lensmann, jekteeier. Født omkring 1633. Levde fra 1664 til 1688 på Reinsvoll, Reinøy, Karlsøy (TR). Levde 1689 på Nordeide, Reinøy, Karlsøy (TR). Død omkring 1702 på Nordeide, Reinøy, Karlsøy (TR).

Christen var sønn til Bergensborgeren og handelsmannen Knud Hansen og Trine Henrichdatter Hofnagel.
Han var svigersønn til fogden Mads Pedersen og Inger Ottesdattter Lorck.

I 1666 drev Christens mor, Trine Henriksdatter Hofnagel, vistnok noe handel, og det samme gjorde Christen på Reinsvoll. Senere finner vi Christen på Nordeidet.

Prestenes manntall for Tromsø prestegjeld fra 1666 viser:

---

444 Skattematrikkelen av 1647, Tromsøe Fougderie, Helgøe Tingsted, folio 164a. Fogderegnskap 1664, K T7777roms lehn, Helgøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 40, legg 2, bilde 113-114). Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: F Leilendingskatt 1672, Upaginert, bilde 206. Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøe Tingsted, folio 166. Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, Fogderegnskap 1711-12 - Ekstraskatter, hovedmanntall - 20-21 Sko- og folkelønnsskatt 1711 - Bilde 120. Tingbok for Tromsø, nr. 1, 1707-28, Helgø tingsted, folio 43a, 49a, 75b og 83a (Justisprotokoll Helgøy tingsted 1710 - folio 82, 94, 147 og 162, transkribert av Nord-Troms Museum). Skifteprotokoll Tromsø nr. 3, 1690-1700 og 1707-13, folio 80b-83a . Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 4, 1713-1750, folio 114-128. Karlsøy og Helgøy Bygdebok, bind 1, side 405, 436, 504-507, 516-517, 519-521, 525-526, 530, 537; bind 2, side 228, 251.

445 Kirkebok Tromsø (Karlsøy) 1709-1771: «Liig Prediken», folio 17.

446 Karlsøy og Helgøy Bygdebok, bind 1, side 517.

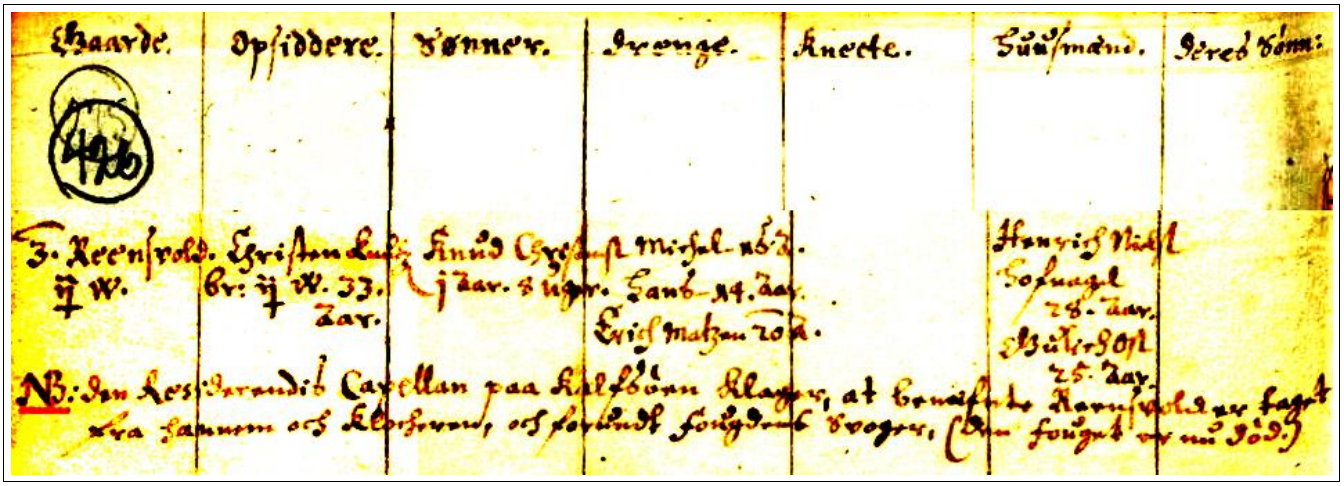

Manntallet i 1664-66, 37.3 Prestenes manntall i 1666, Tromsø prosti, Tromsø prestegjeld, Karlsøy sogn, folio 426.

«3. Reenswold - 1½ W.
Opsiddere: Christen Knuds: br: 1½ W. 33 Aar.
Sønner: Knud Christens: 1 Aar 8 uger.
NB: Den Residerendis Capellan på Kalfsøen klager, at bemelte Reenfvold er taget fra hannem och klocheren, og forundt fougdens Svoger. (Den fouget er nu død)».
Det var 3 drenger på gården.
«Henrich Nils: Hofnagel – 28 Aar» er registrert som husmann.

Klagen i manntallet gjaldt at fogden Mads Pedersen Søegaard hadde tatt de jordene presten og klokkeren brukte på Reinsvoll, og latt Christen, som var hans svigersønn, etablere gård og jekteleie der.

«Genneral Jordebog Ofuer Tromsøe Fogderi» i 1667 viser for «Helgøe Tingsted»:
«Reinsvold liggende paa Reinøe – 4 Pd. [1 våg = 3 bismerpund (Pd.) = 72 bismermerker].
Blifuer nu 1 W.
Christenn Knudsenn.
Landschyld: 1 W.
Leeding: ½ W.
Ostetiende: 7 Mark.
Føder:
Kiør: 2.
Smaller: 10.
Heste: 1.
Lide Stoe(?) Defect paa Brendefang och Jorden opgaves med mosße och U-føre».

Jekteleiet på Elvevoll (Hansnes) ble etablert i 1660-årene og eksisterte sammenhengende frem til 1801-03, under Hegelundenes ledelse. Fra ca. 1700 satt Hans Hegelunds enke, Ingeborg her, i jektesameie med Christen på Nordeidet.

Stiftamtstueregnskapet i 1670 viser at Christen bodde på Reinsvold. Som lensmann betalte han ingen leilendingsskatt,

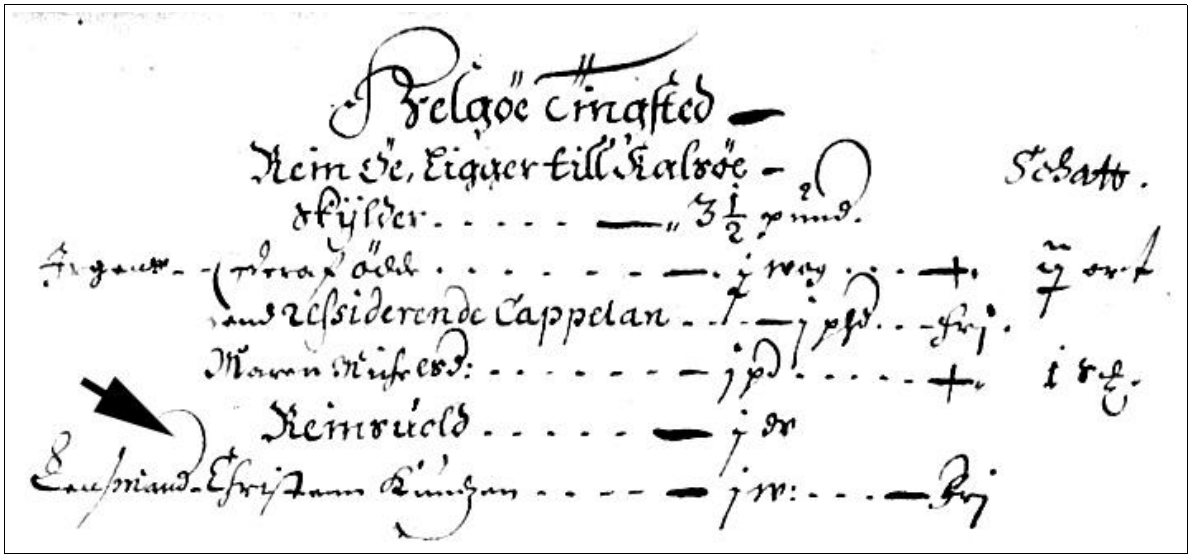

Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: EE Leilendingskatt 1670, Upaginert, bilde 139.

«Helgøe Tingsted –

....

Reinsuold – 1 W[og]

Lensmand Christenn Knudzen – 1 W – Frj».

En handelsskatt som ble pålagt fastboende handelsfolk i tiden 1670-79 viser at de menn som i 1670 hadde «noe lite bruk», dvs. handel, og ble pålagt skatt, var få. Det var i Karlsøy sogn Hans Mortensen Hegelund på Hansnes, som nå hadde overtatt jekta etter sin mor, og i 1672 også overtok heimegården, og det var Christen Knudsen på Reinsvoll, som senere delte jekta med Hans, og fra ca. 1689 var bosatt på Nordeidet. I Helgøy sogn var det også to, Bertel Hansen, bosatt på Bårset ca. 1663-78, og Peder Ingebrigtsen i Torsvåg fra 1666, i Nordskar fra 1672. Ingen av de 4 synes å ha drevet noen stor handelsvirksomhet, og bare en hadde jekt.

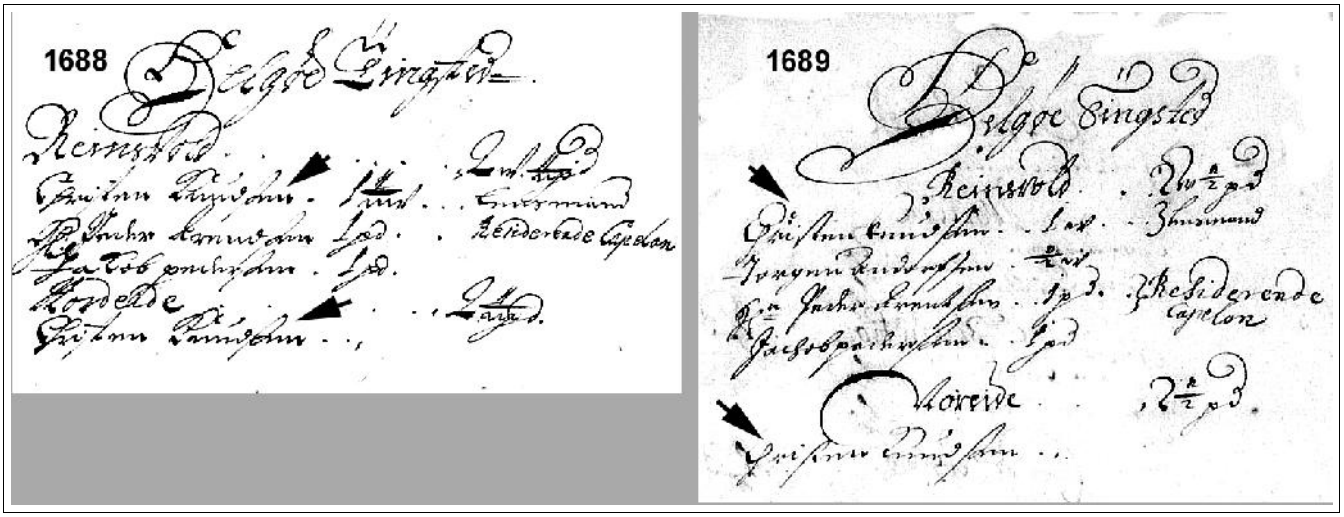

Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: Leilendingskatt 1688, bilde 295 og 1689, bilde 232 - Upaginert.

Leilendingskatten i 1688 og 1689 viser at
Reinsvold skylder 2 våger ½ pund [fisk]
hvorav Christen har 1 vog
Samtidig bruker han Noreide med en skyld på 2½ pund.
I 1689 har han satt inn en husmann på Reinsvoll
og har tydeligvis flyttet til Noreide.

I 1690 får vi en ny skatteliste over handelsfolket, bortsett fra byborgerne. Handelsmann Christen Knudsen på Nordeidet nevnes ikke i denne listen, til tross for at han eide part i Hansnesjekta, noe som nok skyldes skattefrihet som lensmann. Hans sønn, Knud, satt nå med handel på Søreidet.

Fogderegnskapets jordebok fra 1696 viser

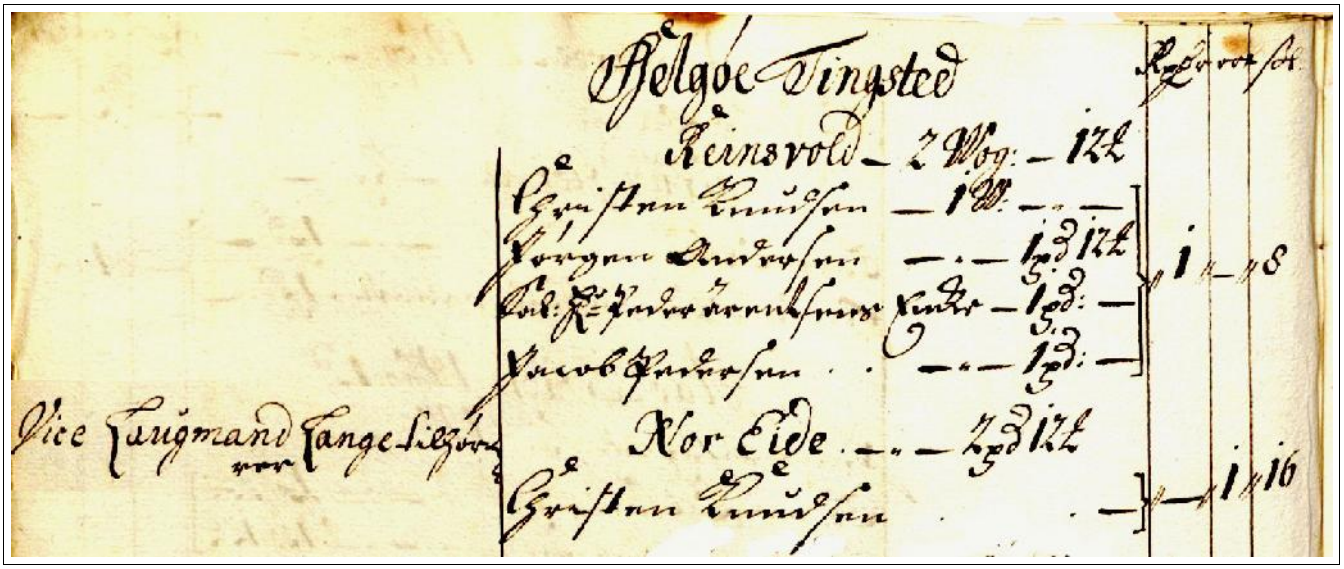

Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, fogderegnskap 1694-96 - A Jordebok Troms 1696 - Helgøe tingsted - Bilde 319.

«Reinsvold – 2 Wog 12 merker (½ pund) [fisk]»
hvorav Christen har 1 våg
«Nor Eide – 2 pd 12 merker»
som også brukes av Christen. Han betaler nå skatt.
Begge gårdene «Vise Laugmand Lange tilhører».

Manntallet fra 1702 viser:
«Mandtal ofuer aldt det Mandskab Som I Tromsoe fougderie er og findissz Anno 1702.
Carlsøe Sogn og Meenighed J Helgøe Tingsted.

Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, Karlsøy sogn, folio 157.

Opsidernis eller Leil: Stand og Vilkor:
Lensmand.
Holder half Jegtefahr med Sl: Hans Mortensens Enche,
Dog Bestaar Bege dissis Vilkor allene udj shyld og gield.
Bruger dog en Liden Handel: med Credit fra Bergen.

Gaardernis eller pladsernis Nafne:
Nor eyde.
Opsidernis Nafne – Deris alder:
Christen Knuds: – 69.
Sønnernis Nafne – Deris alder:
Hans Christens: – 28.
Olle Christens: – 21.
Den første har Credit fra Bergen med en ringe Handel.
Drengis Nafne – Deris alder:
....
Fostersøn Niels Tostensen Fød i Bergen – 19.
....
Tromsøe Proustegr. d. 20. April Ao 1702.»
De hadde tilsammen 7 drenger på gården.

Da «Gammellensmannen» Christen Knudsen på Nordeide døde i 1702 overtok Nils Nilsen Lemming på Grågården ved Hansnes.

Fra Karlsøy og Helgøy Bygdebok, Periode VI «Fra velstand til armod» (1620-1700):
«Lensmannen
Lensmannsombudet var på denne tiden mest et tillitsverv, som helst ble gitt folk fra den økonomiske overklasse. Dette var et forhold som skulle vare utover på 1700-tallet. Lensmennene skulle være fogdens medhjelpere, men de opptrådte også på tinget som en del av lagretten. Ved utstedelse av tingvitner sto lensmannen ofte i spissen for lagrettsmennene. Hvert tinglag hadde sin lensmann.
Det var ingen inntekter lagt til stillingen utover en viss skattefrihet. Fra 1694 fikk lensmannen 3 daler i godtgjørelse for å utføre 3 reiser i forbindelse med inndriving av skatterestanser for fogden. Dette var begynnelse til et avlønningssystem. Lensmennene var tydeligvis ikke pålagt tinghold, selv om tinget stundom ble avholdt på deres gårder.
De lensmenn vi kjenner var nesten alle jekteskippere. De var da utgått fra jekteleiene i Nordskar-Lanes, Vannvåg, Karlsøy, Reinsvoll-Nordeidet (Christen) og Nord-Grunnfjord (Søren Mortensen Hegelund). Tildels ser vi at lensmennene satt meget lenge i stillingen, spesielt etter ca. 1650, opptil 20-30 år hver.»

Fra Karlsøy og Helgøy Bygdebok, Periode VI «Fra velstand til armod» (1620-1700):
«Tinglag og ting
Tinglaga utgjorde de sentrale administrative enheter i fogderiet, likesom selve tinget var det sosiale midtpunkt. Her blei heile almuen samla, og her hadde alle voksne menn møteplikt. Dette omfatta nå også samene i området, som fra gammel tid bodde på Ringvassøy og i Ullsfjord/Kjosen. Etter 1645 blei Lyngssamene også inkorporert i Helgøy tinglag, unntatt Kåfjord, som fortsatte under Skjervøy. Dette har skjedd mellom 1645 og 1667, og kan ha hatt bakgrunn i en generell befolkningsauke blant samene i Nord-Troms.
I forrige periode fikk vi endel bøter som resultat av tingfall, både blant nordmenn og samer. Også i denne periode finner vi eksempler på det. I 1631-32 blei Anders Jonsen Finn og Nils Jonsen Finn bøtelagt med en daler hver, den eine fra Lyngen og den andre fra Ullsfjord. I 1623-24 blei 4 nordmenn straffa for det samme. De var fra Søreidet, Sørlenangen og Jegervatn. Vi ser at nordmenn og samer blei bøtelagt for tingfall også i Hillesøy og Skjervøy tinglag, så det var fortsatt et problem å få folk til å møte. Dette er heller ikke så rart, med de avstander og det klima man også den gang hadde å stri med.
Det ser ut til å ha vært vanlig med to tingforsamlinger hvert år, ett vårting og et høstting. Avvekslende kaltes disse også ledingsbergting etter den gamle skatten (leidangen) som skulle innkreves, undertiden og skatteting. Vårtinget blei vanligvis holdt i tida 15. juni til 9. juli, men vi har 5 eksempler på vårting så tidlig som i april, og 2 i mai. Dessuten har vi opplysning om et ting 21. januar, men det er mulig at dette var et forsinka høstting, hvis det ikke var et ekstrating. Vanligvis blei høsttinget holdt i tida 23/10-11/12, så særlig høsttinget må ha vært ei byrdefull sak. Selve tinget gikk over fleire dager, som vi har eksempel på fra 1647. Da varte det i hvertfall fra 5/7 til 7/7. Stedet var ikke særlig fast. Det betyr kanskje at man bevisst flytta på stedet, for å gjøre avstanden mindre for enkelte bygder. Av de 17 tingforsamlinger vi har opplysninger om i perioden, var tinget satt 7 ganger på Karlsøy, som kanskje var det vanlige, 3 ganger i Langsund, 2 ganger på Reinsvoll, 2 ganger på Nordeidet, 1 gang i Nordskar, 1 gang i Nord-Grunnfjord, og 1 gang på Rødgammen. Når det blei satt i Langsund 1647-48, er det trulig fordi lensmannen da bodde på Lanes og fogden på Elvevoll. Det året Nord-Grunnfjord var tingsted, var handelsmann Oluf Pedersen med i lagretten. På Rødgammen stod kanskje lagrettemann Rolf Henriksen som vert i 1662. Når Reinsvoll og Nordeidet blei valgt, var det trulig p.g.a. lensmann Christen Knudsen. Det krevdes ellers stort husrom til almue og øvrighet, så det var nok bare steder med en viss standsmessig bebyggelse som var aktuelle. I 1687 nemnes tingstue på Tønsnes, men vi veit ikke om ting som blei holdt her.»

Fra Karlsøy og Helgøy Bygdebok, Periode VI «Fra velstand til armod» (1620-1700):
«Lokalhandelen
Fra det bevarte skiftemateriale fra 1690-årene og begynnelesn av 1700-tallet får vi et godt innblikk i handelsforholdene, både fra debitorenes (fiskerbøndenes) og kreditorenes (handelsmennenes) side.
Det er særlig bevart godt med handelsskifter. Av de 14-15 som drev lokalhandel ca. 1690 er det bare 4-5 vi ikke har skifter etter. Likeles savnes skiftet etter Christen, men vi har boet etter hans enke fra 1712.

....

Vi kan fastslå at det ikke har vært drevet kontanthandel. Det eneste som er oppført i skiftene, er 2 daler i sølvmynt hos Hans Guttormsen på Slettnes. Slikt har tydeligvis vært en sjeldenhet. Heller ikke de store handelsmenn satt inne med penger, selv om det kanskje var slikt som var lettest å stikke unna ved et bo-oppgjør. Dette gjelder også handelsskifter til midt på 1700-tallet. At penger fantes, ser vi av det rike skiftet til «Skjærvøykongen» i 1694. Det kan imidlertid se ut til at pengeflommen fra ca. 1520, nå var tørket inn.

Til ekstraskattene skulle riktignok skaffes mynt, men det har tydeligvis ikke vært mer enn det som gikk til skatten. Forøvrig har man satt midlene i sølv, der det var noe overskudd. Penger har heller ikke vært en verdimåler i samhandelen, det var tørrfisken. I almueskiftene er all lokal gjeld ført opp i antall våger tørrfisk. Tallet ble hentet direkte fra handelsmannens bokholderi og deretter omregnet til penger i skiftet (1 våg lik ½ daler). Det betyr at bokholderiet har vært viktig i samhandelen. Her ble det ført opp hva som ble levert av produksjon (fiskevarer, tran, februksprodukter etc.) og hva som ble tatt ut til utrustning og forbruk, alt notert i tørrfiskverdi. At tørrfisk har vært regneenheten, viser hvor viktig denne varen var i det økonomiske systemet. Penger var en vare man skaffet seg for å betale ekstraskattene.

Dette stilte store krav til et godt bokholderi, og det ser ut til at også de lokale debitorbøkene har vært skikkelig ført. I Nord-Grunnfjord fantes f.eks. i 1717 «Den salige manns vel kondisjonerte regnskapsbok». I booppgjørene måtte gjelden dokumenteres ved fremlegging av hovedbøkene eller utskrift, med referanse til sidetall. På Helgøy var det hele 3 slike protokoller. Den eneste som kanskje slurvet litt, var fogden. Her sto gjelden i «kladdebøker», men dette synes å ha sammenheng med at han mest drev med varebytte, ikke kredittsalg. Der gjelden ikke var godt nok dokumentert, ble fordringen avvist av skifteretten.

Det ser ikke ut til at sikring av fordringer har vært særlig vanlig. Vi har ett eksempel på at en fordring fra Bergen på en lokal handler delvis var sikret ved «revers» (gjeldsbevis). I noen tilfeller ble det utstedt obligasjoner.

Den lokale handel har i stor grad vært konsentrert om stevnetidene, dvs. når jekta gikk til Bergen, og når den kom tilbake. Det har ikke vært vanlig å sitte med store varebeholdninger utover vinteren. Ingen av de større handelsmenn satt med handelsvarer av betydning, uansett tidspunkt for skiftet. Ingen steder er det oppført lagerbrygger eller egne butikkbygninger. Man har klart seg med en sjå, ei bu eller et naust. Det betyr at de fleste kunder har levert sine varer når jekta lastet inn for Bergensturen, og hentet returvarene når jekta lossa inn om høsten. Kundene har altså for en stor del selv sittet med den varebeholdning de trengte for et års forbruk. Det eneste vi kan finne av varer er følgende: Helgsøy hadde i 1696 litt krutt, bly og klede som kan ha vært butikkvarer.
Nord-Grunnfjord hadde i 1714 litt vadmel og lerret liggende, noen nye skjorter og fine halsduker, foruten litt pepper og ingefær. I Helgøy-boet fantes noen huder og skinn som kan ha ligget i påvente av avskipning.

....

Små varebeholdninger hos handelsmennene har ført til et visst behov av å komplettere i løpet av året. Vi har mange eksempler på at de lokale handelsmenn har lånt varer hos hverandre som mel, tobakk, vin, tjære, snøre, malt, salt, foruten rede penger. Dette kan da ha gått både til eget forbruk, og til kundene.

....

Det er klart av hovedmassen av omsetning og utredning har skjedd gjennom et lokalt handelssystem, ikke ved direkte samhandel mellom fiskerne og Bryggekjøpmennene i Bergen, slik den vanlige oppfatning har vært. Dette ser vi klart av de mange lokale handelsmannsskifter vi har fra slutten av 1600- og tidlig 1700-tall, og av skiftene etter de enkelte fiskere, der vi får oversikt over deres totale gjeldsforpliktelser.»[447]

(Barn VII:88, Far IX:349, Mor IX:350)

Gift med neste ane.

Barn:

Inger Christensdatter Lorck. Født omkring 1670 på Reinsvoll, Reinøy, Karlsøy (TR). Død 1748 på Bakkeby, Ullsfjord, Karlsøy (TR). Begravet 25.03.1748 på Karlsøy (TR).[448] (Se VII:88).

VIII:176 mf mf mm mm

Allet Madsdatter Lorck. Levde 1650. Levde 1666 på Reinsvoll, Reinøy, Karlsøy (TR). Levde fra 1702 til 1712 på Nordeide, Reinøy, Karlsøy (TR).

Allet var datter til fogden Mads Pedersen og Inger Ottesdatter Lorck.

Hun og Christen hadde følgende barn (minst):
Ca. 1664: Knud, 1 år gammel ved manntallet i 1666.
Christen, myndig og på Reinsvold ved morens bodeling i 1712.

447 Manntallet i 1663-66, Prestenes Manntall: 36III.1 Tromsø Prestegjeld, folio 426. Landkommisjonens Jordebog fra 1667, Troms fogderie, Helgøe Tingsted, folio 10a. Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: EE Leilendingskatt 1670, Upaginert, bilde 139. Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: Leilendingskatt 1688, bilde 295 og 1689, bilde 232 - Upaginert. Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, fogderegnskap 1694-96 - A Jordebok Troms 1696 - Helgøe tingsted - Bilde 319. Manntallet i 1702: 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, folio 157. Karlsøy og Helgøy Bygdebok, bind 1, side 405, 428-429, 433-434, 436, 507-508, 519-522; bind 2, side 82, 227. Rudolph og Arden Johnson: Av Samisk Ætt (Lapland Ancestry).

448 Kirkebok Tromsø (Karlsøy) 1709-1771: «Jordet», folio 87.

Ca. 1670: Inger, gift med Morten Sørensen Hegelund, død på Bakkeby i 1748.
Ca. 1674: Hans, 28 år i 1702.
Ca. 1681: Olle, 21 år i 1702.

På grunn av høy alder overlot Allet sitt bo til deling 04.07.1712:

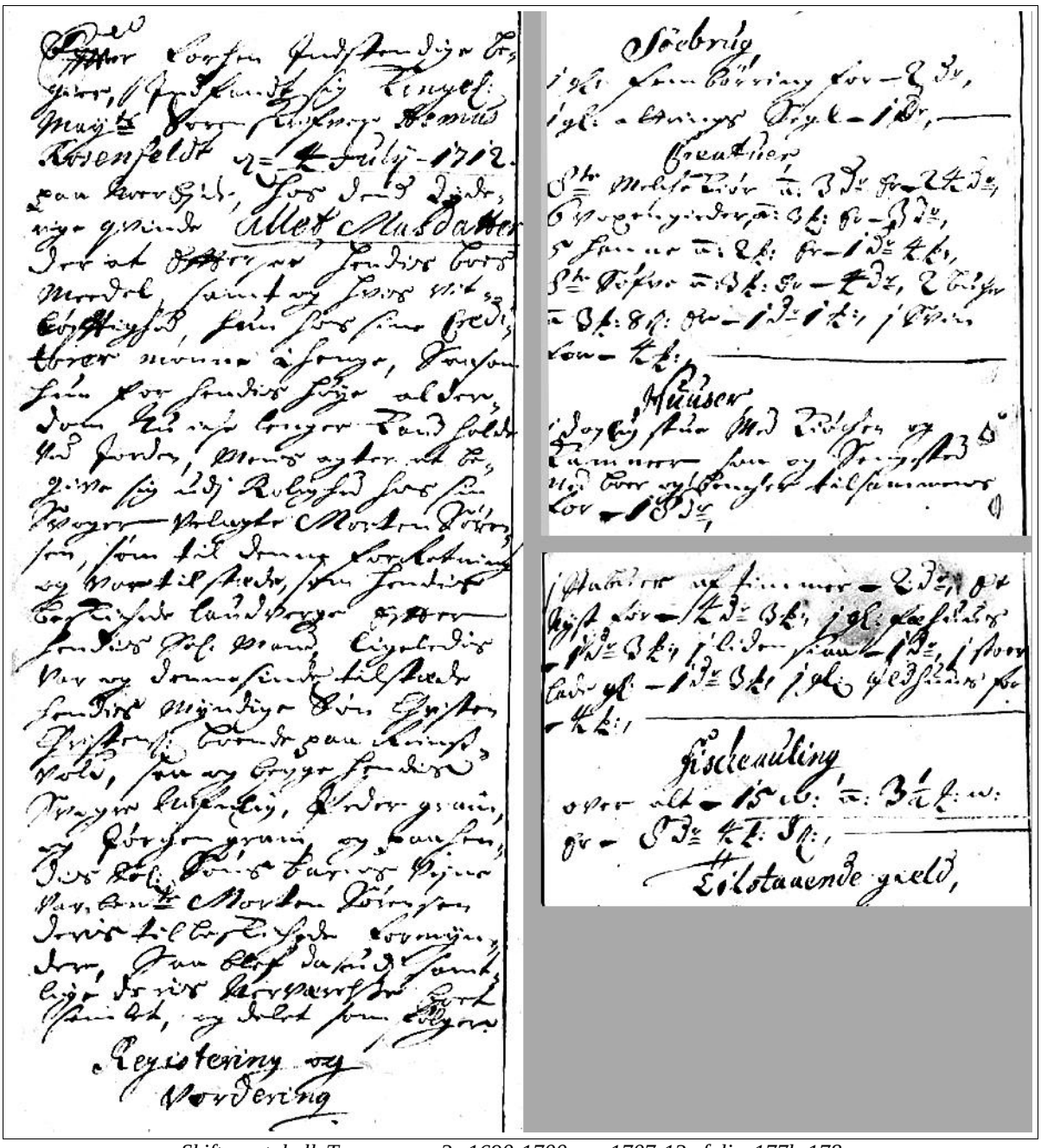

Skifteprotokoll Tromsø nr. 3, 1690-1700 og 1707-13, folio 177b-178a.

«Efter forhen Indstendige Begier Indfandt Sig Kungl: Maytr. Sorenskrifver Asmus Rosenfeldt d = 4 July 1712 paa Norr Ejde hos dend Zielerige qvinde Allet Matsdatter der at eftersee Hendis Boes Meedel, samt og hvis vitbøsttighed(?), hun hos sine Creditorer .... ihenge(?), Saasom hun for hendis høye alder nu icke lenger kand holde vid Jorden, mens agter at begive Sig udj Rolighed hos Sin Svoger [svigersønn] Velagte Morten Sørensen, som til denne forretning og var tilstede, som hendis beskickede Laudverge. Efter hendis Sal: Mand ligeledis var og denne sinde tilstæde hendis myndige Søn Christen Christens: boende paa Reinsvold, Saa og begge hendis Svoger Nafnlig, Peder Gram og Jørgen Gram, og paa hendes Sal: sønns barns Vejne var bmte Morten Sørensen deris tilbeskafede formynder, Saa blef da udj samtlige deris Nærværende boet Samlet, og delet som følger:
Registering og Vordering.»

De to «svogere» som nevnes – halvbrødrene Jørgen og Peder Gram – var ikke hennes svogere, men sønner til sorenskriveren Johan Jørgensen Gram – Jørgen i hans første ekteskap med Allets tante, Engel Ottesdatter Lorch – og Peder i hans andre ekteskap med Kirsten Andersdatter.

«....
Søebrug.
1 gl: Fembørring for 2 dr.
1 gl: Ottrings Segl - 1 dr.

Creatuer.
8te MelcheKior á 3 dr.
6 voxen Gieder á 3 mark Er 3 dr.
8 Søfre á 3 mark Er 4 dr.
2 Buche á 3 mark 8 skilling er 1 dr. 1 mark.
1 Svin for 4 mark.
Huuser.
1 Dagligstue med Kiøchen og Kammer saa og sammesteds med Boer og Bencher tilsammens for 18 dr.
1 Stabur er af tømmer - 2 dr.
Æt Nyst for 4 dr. 3 mark.
1 gl: Fæhuus - 1 dr. 3 mark.
1 liden Finn - 1 dr.
1 Stoelade gl: - 1 dr. 3 mark.
1 gl: Jldhuus for 4 mark.
Fischeauling,
over alt - 15 w: 3½ mark w:
Indtekt:
53 rd. 4 mark 8 sk.
Tilstaaende gield:
....»

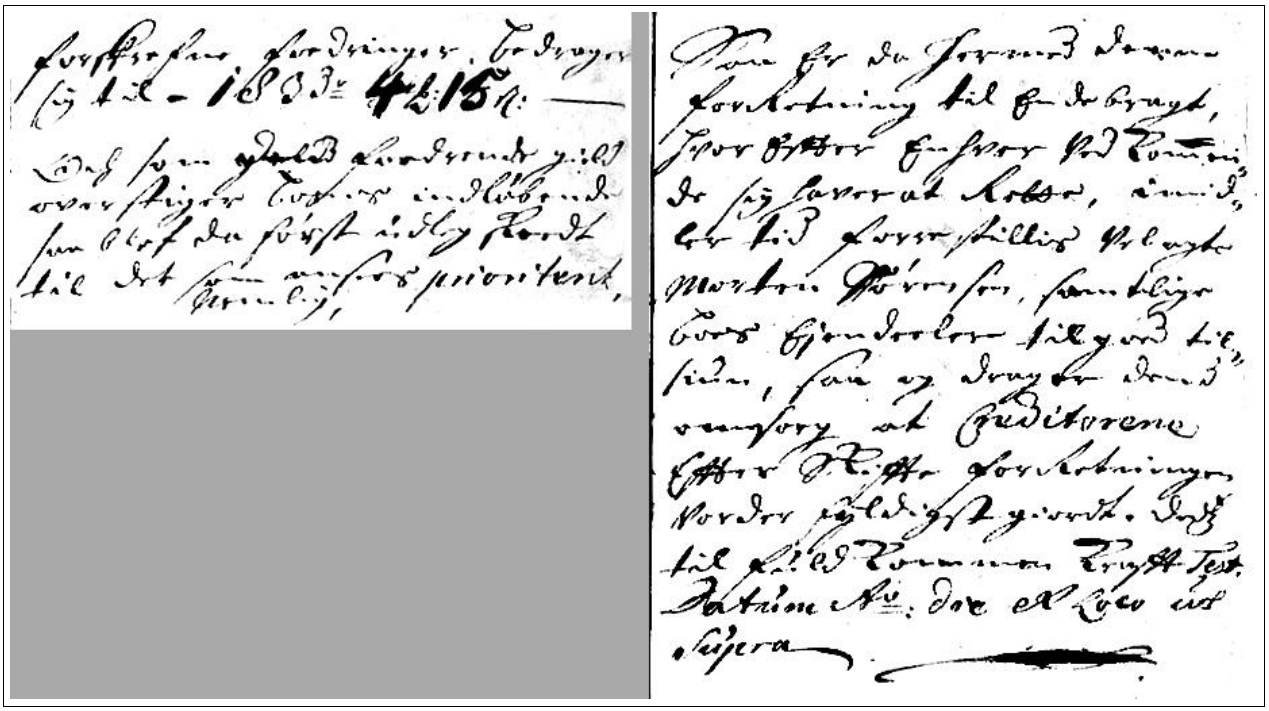

Skifteprotokoll Tromsø nr. 3, 1690-1700 og 1707-13, folio 178a og 178b.

«Forskrefne fordringer bedrager Sig til 183 rd. 4 mark 15 sk.
og som fordrende gield overstige boens indløbende saa blef da først udtag skeedt til det som ansees prioriteret, Nemlig
....»

«Saa Er da Hermed denne forRetning til Endebragt hvor Efter Enhver VedKommende Sig haver at Rette, imidlertid forrestillis velagte Morten Sørensen, Samtlige boens Ejendeler tilgoed tilsiun, Saa og drager dend omsorg at Creditorene Efter Skifte Forretningen vorder fyldigstgiordt. Dertil fuldkommen Kraft

Test. Datum Ao Die et Loco ut Supra».[449]

(Barn VII:88, Far IX:351, Mor IX:352)

Gift med forrige ane.

VIII:177 mf mm ff ff

Johannes Pedersen Lund. Gårdbruker. Født omkring 1610. Død 1691 på Lund, Skjerstad, Salten (NO). Begravet 09.08.1691 i Skjerstad, Salten (NO).[450]

Ifølge «Skattematrikkelen» fra 1647 (i Nordland fylke er kontribusjonsskatten for 1648 lagt til grunn) hadde Lund

[449] Skifteprotokoll Senja og Tromsø nr. 3, 1707-1713, folio 177b-178b. Karlsøy og Helgøy Bygdebok, bind 1, side 434.

[450] Kirkebok Skjerstad nr. 2: «Graffestet», folio 31.

en skyld på 4 våger fisk. Av dette var ½ våg odelsgods hvorav Johannes eide 4 pund. Det er derfor trolig at det var et slektskap mellom Johannes eller hans hustru og tidligere eiere av Lund.

Det er trolig at Johannes var sønn til Peder Olßøn og barnebarn til Olluff Oelßønn nevnt nedenfor.

Han hadde følgende barn (minst):
Ca. 1640: Olle.
Ca. 1649: Hans.
Ca. 1656: Urbanus, bodde på Lund, gift i 1686 med Engebor Michelsdatter Os.

Syd for Bodø strekker Skjerstadfjorden seg fra Saltstraumen mot øst til Fauske og Saltdalsfjorden. Lund ligger på vestsiden av Fauskevika, ei vik opp til Fauske på nordsiden av fjorden.

O. Rygh skriver om Lund i «Norske Gaardnavne»:
Gård nr. 105, Lund. Lunden i NRJ, III 208. Lund i 1567, 1610, 1614, 1661 og 1723.
«*Lundr m., Lund, liden Skov».

I 1521 betalte «Christine paa Lunde» 1½ lodd sølv i tiendepengeskatt.
«Guttorm paa Lunden» betalte 4 lodd sølv samme år.
I 1567 betalte Jacob Perszenn, Per Perszen og Rassmus hver 1 pund i leidangskatt.

Gårdbruker «Knud paa Lund» nevnes fra 1609 til 1617, på våpentinget i 1609: «Hellebard & sabel».
«Ennchenn paa Lund» – kanskje enken etter Knud – nevnes i 1619.
Samtidig finner vi gårdbrukerne Joen Anndfinndtzønn (nevnes 1610-1631),
«Guttorm paa Lund» (nevnes 1609-1610, 1609: Spyd & sabel),
«Inngebridt paa Lund» (nevnes 1609-1629, 1609: Spyd & sabel) med sønnen Peder.
Olluff Oelßønn (nevnes 1609-1638, 1609: Hellebard & sabel).
Gårdbruker Peder Olßøn (nevnes 1633-49. Koppskatten 1645: «Peder Ollß:, hanns quinde. Eth quindfolch»).

Johannes var i 1648 gårdbruker og «Schydtzchicher» (skysskaffer) på Lund.

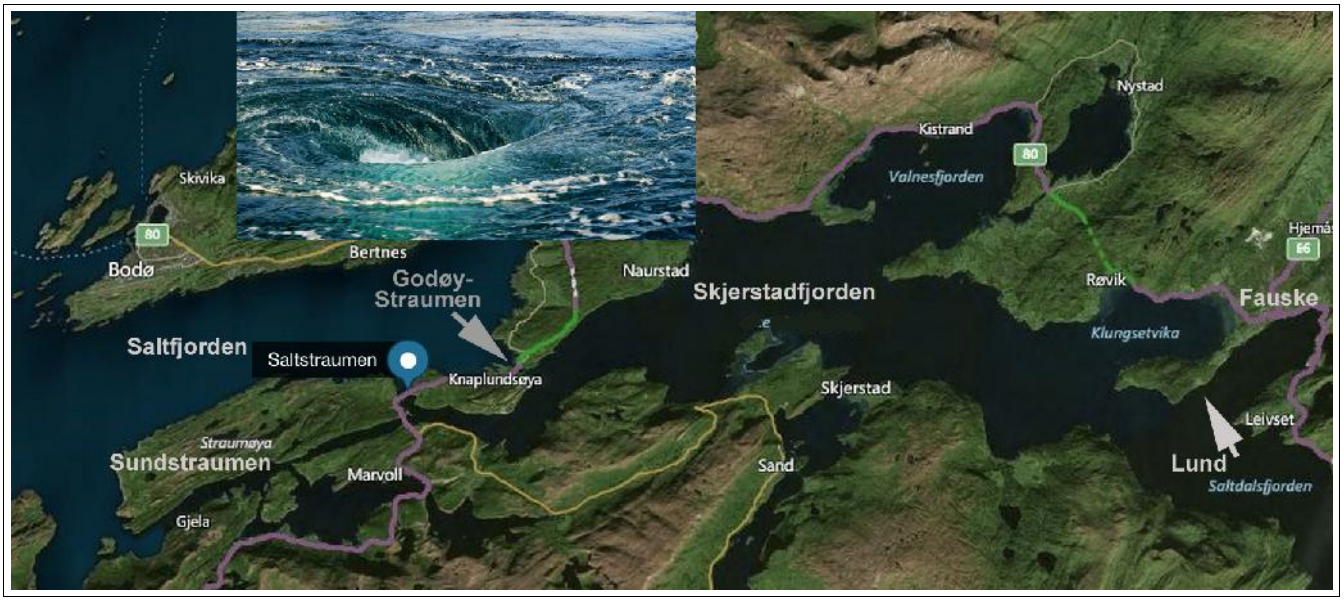

Når folket på Lund skulle på Lofotfiske passerte de antagelig den beryktede «Saltstraumen»!

Saltstraumen er et sund og en tidevannsstrøm mellom Straumøya og Godøya (Knaplundsøya) i Bodø kommune som forbinder Saltfjorden og Skjerstadfjorden.

For å utjevne tidevannsforskjellen presses fire ganger i døgnet veldige vannmasser med stor fart gjennom det 3 km lange og på det smaleste bare 150 meter brede sundet. Middelhastigheten synes å ligge på omkring 7 knop (ca. 13 km/t) og topphastigheten betydelig over, men sikre målinger foreligger ikke.

Saltstraumen er en av verdens sterkeste malstrømmer; sterkest ved ny- og fullmåne. Når strømmen er for innadgående, trekkes mange slags åte med, som fiskestimene følger. Også Sundstraumen og den trange og grunne Godøystraumen forbinder Skjerstadfjorden og Saltfjorden, men er langt svakere.

Sundstraumen er et omtrent 850 meter langt sund øst for Tuv som går som en forbindelse mellom Ytre Sundan i sørvest og Indre Sundan i nordøst. Sundet er en del av en 13 kilometer lang sammenhengende forbindelse fra Beiarkjeften til Svefjorden med Straumøya i nord og fastlandet i sør.

Øst for Saltstraumen ligger et større lukket fjordsystem, Skjerstadfjorden. Den strekker seg 32 kilometer østover til Fauske i øst og er en fortsettelse av Saltfjorden. Når man også tar med Saltdalsfjorden er lengden 41 kilometer.

I jernalderen, hvor vareflyt og ferdsel fikk økende betydning, ble Saltstraumen ansett som en viktig ferdselsåre som det var viktig å kontrollere. For den som hadde kontroll over denne «flaskehalsen» hadde også stor innflytelse over jordbruk og fangst i Indre Salten.

Resultatet var et klassesamfunn med maktposisjoner og overklasse. Sagaen om jernalderhøvdingen «Raud den Rame» er én kjent historie fra denne tiden, om en høvding ved Saltstraumen som vant mye av sin makt gjennom nettopp kontroll av den trange passasjen. Og som på grusomt vis ble tatt av dage av Olav Trygvasson under kristningen av Norge.

Fra «Olav Trrygvessons saga» – Kapitel 79 og 80.

«Kong Olav holdt med hæren sin nordefter langs med landet og kristnet alle folk der han fór. Men da han kom nord til Salten, vilde han fare inn i fjorden og finne Raud, men det stod styggvær og overhendig storm utefter fjorden, og kongen lå der henimot en uke, og det samme styggværet holdt sig innenfra fjorden, men utenfor var det blåsende bør til å seile nordefter langs med landet. Kongen seilte da helt nord til Omd, og der gikk hele folket under kristendommen. Siden snudde kongen og for sydefter igjen. Men da han kom syd til Salten, var det styggvær og sjødriv ut efter fjorden. Kongen lå nogen netter der, men været var det samme. Da talte kongen til biskop Sigurd og spurte om han kunde gi noget råd mot dette. Biskopen sa at han skulde friste om Gud vilde legge sin hjelp til å seire over denne djevelskraften.

Biskop Sigurd tok nu hele sitt messeskrud og gikk frem i stavnen på kongsskibet og lot tende kjerter og bar frem røkelse og satte et krusifiks op i stavnen og leste evangeliet og mange andre bønner og stenket vievann over hele skibet. Siden bad han dem ta tjeldene ned og ro inn i fjorden. Kongen lot da rope til de andre skibene at alle skulde ro efter ham. Men da roningen var satt i gang på Tranen, gikk hun inn i fjorden, og de som rodde på dette skibet, kjente ingen vind på sig, og det lå et åpent rum efter i kjølfaret, der det var stille, men sjørøken stod så tett på begge sider at de ikke så fjellene på nogen av sidene. Slik rodde det ene skibet efter det andre der i stille vær, og de fór slik hele dagen og natten efter og kom litt før dag til Godøiene. Men da de kom til gården til Raud, fløt den store draken hans der ved land. Kong Olav gikk straks op til gården med mennene sine og tok på det loftet som Raud sov i, og mennene hans brøt det op og løp inn der. Da blev Raud fanget og bundet, men av de andre menn som var der inne, blev nogen drept og andre fanget. Så gikk kongsmennene til den skålen, som huskarene til Raud sov i; der blev nogen drepte og nogen bundet, og somme dengte de. Kongen lot da Rauid leie frem for sig og bad ham å la sig døpe. «Da skal jeg,» sa kongen, «ikke ta fra dig din eiendom, men heller være din venn, om du kan stelle dig slik.» Raud ropte imot dette og sa, at han aldri skulde tro på Kristus, og spottet Gud fælt. Da blev kongen harm og sa at Raud skulde få den verste død. Da lot kongen ta og binde ham med ryggen til en stang og sette en pinne mellem tennene hans og således lukke munnen op. Så lot kongen ta en lyngorm og bære til munnen hans; men ormen vilde ikke inn i munnen og vred sig bort, for Raud åndet imot den. Da lot kongen ta en hul kvannestilk og sette i munnen på Raud, men somme sier, at kongen lot ta sin lur og sette i munnen på ham og stakk ormen inn i den og lot føre en gloende jernstang inn efter; da gikk ormen inn i munnen på Raud og siden i halsen og skar sig ut gjennem siden; der lot Raud sitt liv. Kong Olav tok en mengde med gods i gull og sølv og annet løsøre, våpen og mange slag dyrebare saker; kongen lot døpe alle menn som hadde fulgt Raud, men dem som ikke vilde det, lot han drepe eller pine. Da tok kong Olav den draken som Raud hadde hatt, og styrte den selv, for den var et meget større og vakrere skib enn Tranen; fremme var det et drakehode, men akter en krok og videre som en spord, og begge nakkene og hele stavnen var gull-lagt. Dette skibet kalte kongen «Ormen», for når seilet var i luften, var det som vingen på en drake; dette var det fagreste skibet i hele Norge. De øiene som Raud bodde på heter Gylling og Hæring, men tilsammen heter de Godøiene, og Godøystrømmen er nordenfor mellem dem og fastlandet. Kong Olav kristnet hele denne fjorden og fór siden sin vei sydover langs med landet, og det hendte meget på denne ferden, som de har gjort frasagn om, at troll og vonde vetter gav sig i lag med mennene hans og stundom med ham selv. Men vi vil heller skrive om hvorledes det gikk til at kong Olav kristnet Norge og de andre landene som han førte kristendommen til. Kong Olav kom med hæren sin samme høst til Trondheim og styrte til Nidaros og laget sig til vintersete der.»

Befolkningen fortsatte å øke helt fram mot nyere tid, og på et tidspunkt først på 1800-tallet var Saltstraumen det tettest befolkede området i det området som er dagens fylkeshovedstad Bodø.

Dette kom av gode fiskerier, produksjonen av klippfisk av saltet skrei kjøpt fra Lofoten og handelsforbindelsene mot Bergen. Her var bønder og handelsmenn, i det hele tatt velstående folk. I 200 år var dette en økonomisk motor i regionen på mange måter.

Koppskatt (av tysk «Kopf», norsk «hode»), var en personskatt, på 1600- og 1700-tallet som regel med preg av å være en ekstraordinær skatt, men som periodevis var temmelig årviss.

Koppskatten i 1645 var en engangsskatt som skulle betales av alle over 15 år. Satsen var 8 skilling per person i bonde- og fiskerhushold og 6 skilling for husmenn og håndverkere, mens bygdelensmenn, sogneprester og byborgere skulle gi 1 riksdaler pr. person. Byenes borgermestre og rådmenn skulle gi 1½ speciedaler, og adelspersoner 6 speciedaler (direktiv fra stattholderen, som ligger som vedlegg til lensregnskap for Lista len 1645). Koppskattelistene fra 1645 blir ofte brukt til beregning av folketallet. Listene gir som regel navn på husholdets hovedperson, i en del tilfeller også navn på andre husstandsmedlemmer.

Koppskatten i 1645, Nordlandenes Len, Salten fogderi, Salten fjerding, (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 29, legg 1, folio 42).

«Schatt Register Och Mandtall paa Kop Schatt Eller Hoffuid Pennge
som.aff Allmuen, Offuer ald Saltens Lehen
Anammitt och Oppebarett Ehr Beregnit
fra S: Hans Dag 1645 och till Aarsdagen Anno 1646
Saltens Fierings

Peder Lund
Hanns quinde
Johanniß ibm
Hanns quinde
Peder Ollß: ibm
Hanns quinde
Eth quindfolch
[Skatt] ½ Dr 8 ß».

I «Skattematrikkelen 1647» for Nordland fylke er kontribusjonsskatten for 1648 lagt til grunn.

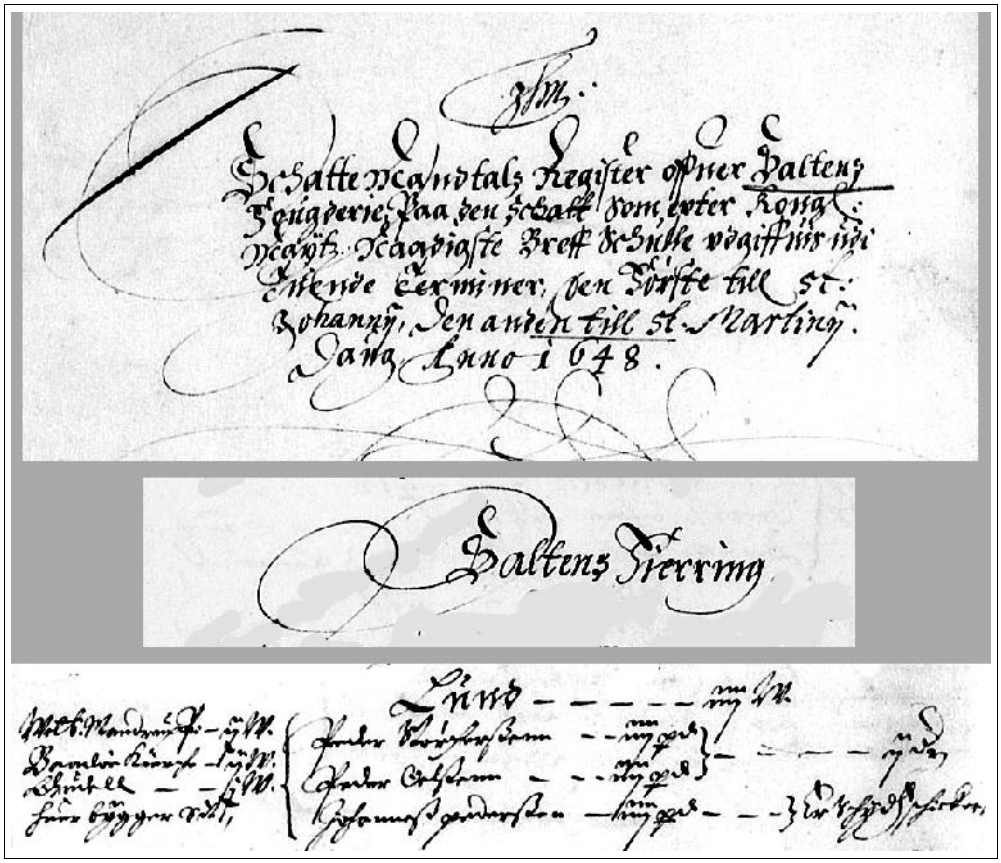

Kontribusjonsskatt 1648. Salten fogderi, Salten fjerding (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 35, legg 2, folio 115b).

«Lund 4 w [fisk].
Welb. Mandrup P[edersen] 1½ w.
Baadøe kierche 2 w.
Oudell ½ w.
Peder Størchersenn 4 pd.
Peder Oelsenn 4 pd.
Johannes Pedersen 4 pd. – Er schydtsschicker.
Huer bygger sit.»
Peder Størchersenn og Peder Oelssen betalte tilsammen 2 dr. i skatt.
Som skysskaffer var Johannes fritatt for skatten.

Reiselivet var under sterk utvikling i siste halvdel av 1700-tallet. Det var embedsreiser av geistlige og militære og en stigende trafikk for forretningsdrivende. Geistelige, militære og sivile øvrighetspersoner hadde rett til friskyss av bøndene. Andre reisende måtte betale etter fastsatte takster.

Langs reiseruter som var sterkest trafikkert ble det ordnet med skysskifter som ble styrt av en skysskaffer. Mellom skysskiftene var det som regel 1 til 1,5 mils veg. På skysskiftestedene kunne det opprettes gjestgiverier hvor de reisende fikk mat og drikke, ofte også losji. Kongelig bevilling til gjestgiveri medførte avgift til staten.

Det var vanskelig å få bønder til å være skysskaffere. Skysskafferne kunne ikke unnslå seg å skaffe skyss, da vanket det mulkt. Det skulle foreligge en reiseprotokoll der reisende skulle skrive navnet sitt, en bok som skulle legges fram på tinget. Gårder som var dragonkvarterer var fritatt for skyssplikt, men kunne ta pengeskyss.

Fra «Slektsbok for Skjerstad og Fauske», bind III, om gården Lund:
«Vinteren 1664 var Johannes høvedsmann under Lofotfisket. Han fulgte med Leivsetjekta, eier Jacob Lind, og rodde for Sund. Året etter var han på Kalle, også da med Leivsetjekta».

Jeg har forsøkt å se nærmere på dette.
Jekteeieren var Jacob Willumsøn Lind på Indre Leivset. Han levde fra omkring 1602 til 1695 og var en mektig mann. Jacob var lensmann, skipper, gjestgiver og gårdbruker.
«Sund» og «Kalle» er to fiskevær i Lofoten, Sund ligger i Flakstad og Kalle i Vågan kommune.

Høvedsmannen eller «høvest» var lederen for mannskapet på en båt under et sesongfiske. Båteieren var vanligvis høvedsmann. Folk som eide båter de selv ikke drev, eller eide mer enn én båt, kunne leie en høvedsmann til å drive for seg. Vanligvis var det høvedsmannen som selv rekrutterte det øvrige mannskap. Høvedsmannen hadde stor myndighet innen laget, førte roret om bord, førte kommando i båten og var sjef i rorbua. Han bestemte utror [når de skulle ro ut til fiskeplassen] og bruksforhold, førte forhandlinger med fiskekjøperne og landvert [væreier}, og var økonomisk ansvarlig for innkjøp til laget. Ved ankomst til fiskeværet var han pliktig til å anmelde båten for oppsynet.
Kilde: «Norsk Historisk Leksikon».

Kalle havn full av kjøperfartøy (ca 60). Bildet er tatt ca. 1890 fra Hopen på andre siden av fjorden om ettermiddagen og de første nordlandsbåtene er på vei inn fra dagens fangst. Her var Johannes høvedsmann på Leivsetjekta i 1665.

Opplysningene i slektsboka om Lofotfisket er hentet fra Lensregnskapene for Nordlandenes len, 1592-1669, Tiendemanntallet 1663-65.

Fisketienden var i tidenes løp gjenstand for mange kongelige forordninger og ble underlagt mange, til dels meget vidløftige kontrollbestemmelser, hvilket formodentlig skyldtes at mange snøt på denne skatt. Fisketienden var ikke ens for alle distrikter, og dette skapte vanskeligheter for fiskere som reiste fra det ene sted til det annet. De skulle således bare svare halvparten av sin tiende på det sted hvor fisket foregikk, og den andre halvpart til sin hjembygds prest og kirke. Heller ikke alt fiske var gjenstand for tiendeplikt. Den gjaldt bare for de alminnelige fiskevær, og på steder hvor dette hadde vært sedvane. Tienden skulle erlegges av bruttofangsten. Driftsomkostningene var kirken og presten uvedkommende, men fiskerne hadde krav på en mindre godtgjørelse for sitt arbeid med tilvirkningen av tørrfisk og klippfisk, og dette var ordnet slik at de tiendefritt kunne beholde rognen og leveren. I tilfeller hvor fisken ble levert til fartøyer i rå tilstand, påhvilte det kjøperen å svare tienden av den kjøpte fisk.

Tienden skulle erlegges ved fiskebyttet, som derfor også ble kalt tiendebytte, og den ble oppkrevd av presten, fogden og kirkevergen, som skulle være til stede. Men det var de nok ikke alltid, og bare sjelden var presten, «han far», å finne på tiendebyttet. Han hadde vel den tillit til sine sognebarn at de ikke ville bedra ham på hans rettmessige andel av fiskeriets utbytte. I katolsk tid var det dessuten strenge straffer for tiendesvik. Den som gjorde seg skyldig i dette, måtte utrede den tredobbelte tiende, og senere ble straffen betydelig skjerpet, hvilket igjen tyder på at snyteri nok forekom i stor utstrekning. For bøndenes edkommende ble tiendeloven på et ganske tidlig tidspunkt forandret slik at de skulle gi bestemte årlige ytelser, og ved kongelig forordning av 1801 ble det innført fast årlig avgift, jordavgift o.l. Men fiskerne måtte utrede sin tiende etter de gamle regler inntil fisketienden ble avskaffet ved lovene av 1845 og 1848.

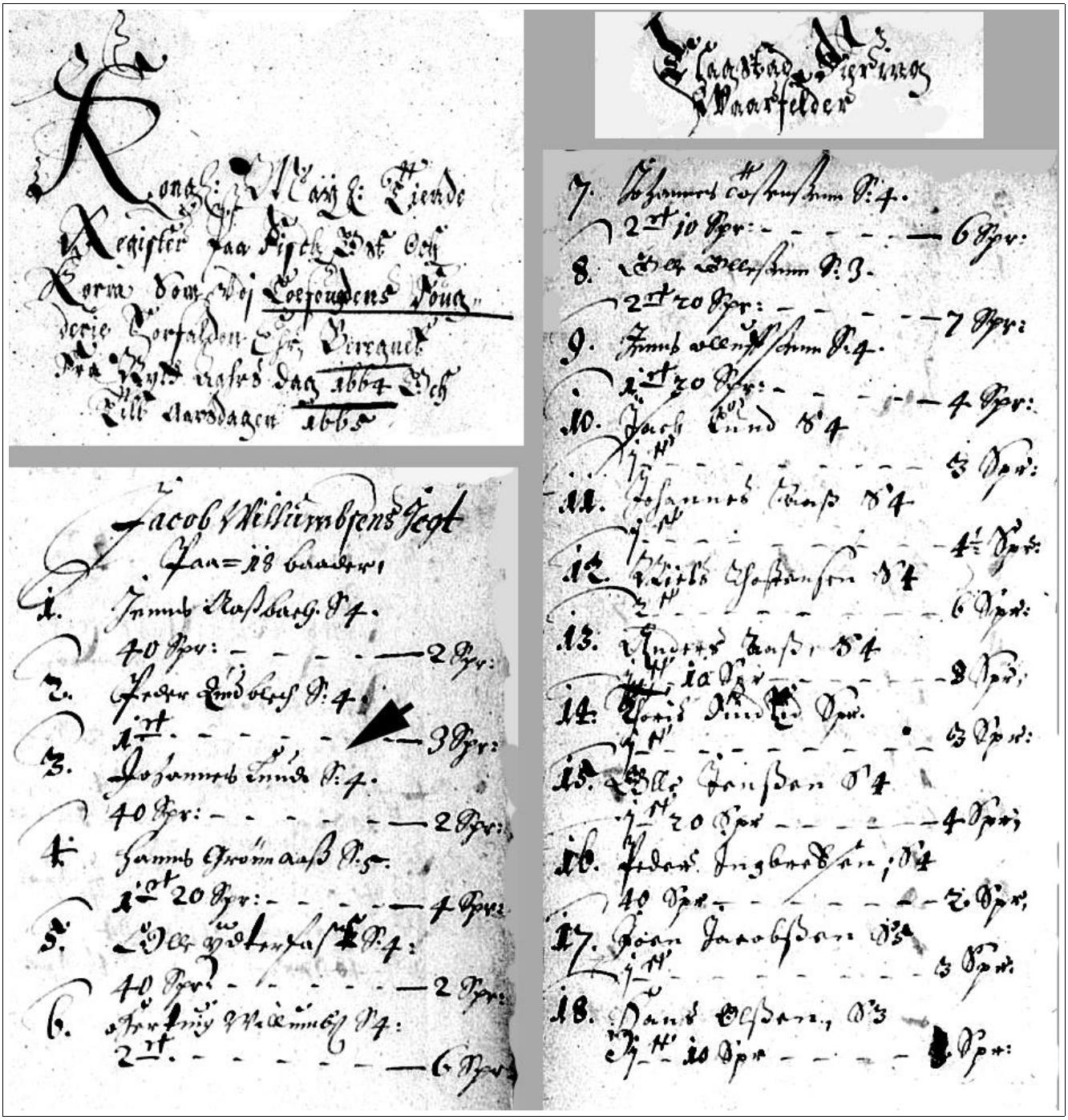

Tiendemanntall 1663-65. Lofoten fogderi, 2 Lofoten, 1664 (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 40, legg 3, bilde 203-205).

«Kongl: Mays: Tiende Register Paa Fisch Ost och Kornn,
som Udj Loefoudens Fougderie forfalden
Ehr Beregnet fra Nytt Aars dag 1664 Och Till Aarsdagen 1665.
Flagstad Fiering – Waarfelder.

Jacob Willumbsens Jegt
Paa = 18 Baader.

...

[båt] 3. Johannes Lund S: 4. 40 Spr: – 2 Spr: (?)» [bismermerker]

Leivsetjekta hadde med seg 18 båter til Lofotfisket vinteren 1664. Johannes var høvedsmann på den 3. båten.

Det er vanskelig å tyde de gotiske vekttegnene i dette regnskapet. Totalt ble det imidlertid for Flagstad fjerding gitt 28 våger i fisketiende. En våg besto av 3 bismerpund eller 72 bismermerker. Tas det hensyn til det store antall båter som betalte fisketiende i fjerdingen, må dette bety at tienden for den enkelte båt som fulgte Jacob Willumbsens jekt ble oppgitt i bismermerker.

Jeg har ikke funnet det tiendemanntall som viser at Johannes rodde for Leivsetjekta fra Kalle vinteren 1665. Det er mulig at den «Isach Lund», høvedsmann i båt 2 fra fiskeværet «Søer Woegen», er feilskrift for «Johannes Lund» (Tiendemanntall 1663-65. Lofoten fogderi, 2 Lofoten, 1664-65 (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 40, legg 3, bilde 181)).

To nordlandsbåter utenfor Svolvær i Lofoten ca. 1890. Den store båten er fullastet.
Foto: The Library of Congress

Det er vel trolig at det var hans egen båt som fulgte med Leivsetjekta, og at han solgte sin fangst til Jcob Willumbsen Lind. Fisken tok nok jekta med hjem hvor den ble foredlet til klippfisk og så solgt i Bergen. I så fall leide de seg bare inn i fiskeværet uten å selge til lokale oppkjøpere. Hans båt var nok en åttring – en Nordlandsbåt med 4 par årer.

Nordlandsbåtene ble bygd i store mengder, der hvor det fantes tømmer til byggingen. Vi vet at Saltdal, Rana, Vefsn og Bindal var blant de største byggestedene på 1800-tallet. I Salten ble båtene gjerne bygd med tømmer av furu, mens gran ble brukt mest i Bindal og Rana.

Hver båt utgjorde et båtlag. Fiskerne i båtlaget var organisert som en operativ og/eller økonomisk enhet under ett sesongfiske. I eldre tid, da samfiske mellom 2 båter var mer vanlig, ble båtlag ofte brukt om båtmannskapet på 2 fiskebåter, og omfattet da 9-10 fiskere under 2 høvedsmenn. Under Lofotfisket bodde et båtlag sammen i en rorbu i fiskeværet.

Fra gammelt av og like til midten av 1700-tallet hadde håndsnøre (dypsagn, juksa) vært eneste fiskeredskap ved torskefisket. Både fra oldtid og mellomalder har vi en mengde funn av fiskesøkk her nord. De var laget av stein. Men i nyere tid gikk man over til søkk av jern (jarstein). De gamle helleristningene fra steinalderen forteller at veidefolket ikke bare drev jakt på sjødyr som sel, nise og annen småhval, men også forsto å drive fiske med håndsnøre fra båt. Det er slett ikke umulig at de allerede den gang hadde lært kunsten å binde garn og bruke dem til fiske. Men det vet man intet om. Første gang vi hører om linefiske er i et brev fra 1584. Det er en nordmann som klager over den upraktiske måten de fisker på her i Norge. Båtene er for små og må «andøvest» opp i vinden. Og han som andøver får ikke bruke juksa. Derfor skulle man heller bruke den vesterlandske metoden, som hollenderne og engelskmennene brukte. De brukte liner med 3.000 til 3.500 angler. Og ikke mange år etter var liner brukt utenfor norskekysten. Omkring 1620 ble det brukt liner flere steder langs kysten. Men at der var noe linebruk i Lofoten omkring 1580, som av enkelte hevdet, er vel meget tvilsomt. Erik Hansen Schønnebøl, som var fogd over Lofoten og Vesterålen fra 1570, nevner ikke med et ord bruk av liner i Lofoten, når han skriver om fiskernes slit og lidelser. Men han nevner at de bruker juksa som eneste fiskeredskap og Vesterålen, har sine røtter langt tilbake i tiden. Allerede på 1100-tallet lot Kong Øystein Magnusson bygge de første rorbuene i Kabelvåg. Før den tid, måtte fiskerne søke ly under båtene som de dro opp i fjæra og hvelvet over seg som beskyttelse mot vær og vind.

Fram til begynnelsen av 1800-tallet var det meste av all jord i Lofoten Krongods – «Tilhørende Hans Majestet» –. I den første delen av 1800-tallet solgte Staten værene, og væreierne overtok. På denne tiden – da fisket ble drevet fra åpne båter – var fiskerne avhengige av å bo på land. I et lite fiskevær, med en fåtallig fast befolkning, måtte det derfor bygges forholdsvis mange rorbuer for å huse tusenvis av tilreisende fiskere.

Etter hvert oppsto det et visst mønster i oppbyggingen av et fiskevær. Nederst ved sjøen lå rorbuene på rekke og rad, etter hvert også brygger og sjøhus. Bak dem sto fiskehjellene, og øverst tronet væreierens hus, eller «Nessekongens slott». Væreierne utnyttet snart sin mektige posisjon, og samlet all virksomhet under seg.

Framveksten av fiskeværene skyldes det rike fiskeriet, og den årvisse vandringen til torsk, sild og sei. Mange av de sesongbaserte rorværene fikk fast bosetting når fiskeriene blomstret. Fiskeværene kunne oppnå bymessige størrelser. Kabelvåg i Lofoten er den første kjente konsentrerte fiskeværbosetting og handelssentrum i Nord-Norge. Snorre Sturlasson omtaler Vågastevnene som den viktigste møteplassen for handel i nord. Fiskevær og rorvær kunne også være privateid av såkalte «væreiere», som ofte bodde i været.

Fiskeværene kom etter tusenårsskiftet inn under kongens innflytelse, med lover og skatter. Etter hvert kom også kirken inn i værene. Allerede på 1000-tallet var tørrfisken en viktig norsk eksportartikkel. På 1100-tallet ble den det viktigste grunnlaget for Bergens kjøpmannstand. Bygging av rorbuer for tilreisende fiskere startet på denne tiden. Fiskeværene vokste i takt med utviklingen av Bergen by.

Fiskeeksporten økte de neste par hundre årene, og fiskeværene blomstret. De ble tettsteder med noen fastboende

og mange tilreisende sesongfiskere. Handelen foregikk med hanseatene i Bergen og erkebiskopen i Trondheim som oppkjøpere. Etterhvert tok byborgere i de samme byene over handelen. En hyppig jektefart mellom storbyene og fiskeværene førte til at utviklingen av kultur og økonomi i værene fulgte de store byene.

1600-tallet blir ofte omtalt som elendighetens århundre. Det ble innledet med pestepidemier og hele fem bybranner i Bergen. Norge ble innblandet i flere kriger, selv om Nord-Norge ikke ble like hardt rammet som Sør-Norge.

Alle krigene Danmark-Norge gikk gjennom kosten penger, og skattene ble betraktelig forhøyet, og selv om de sank etter krigen, var de fortsatt høyere enn før krigens utbrudd. Den kriserammede kongen måtte 12.01.1666 selge alle gårdene og eiendommene i Nord-Norge for å holde hjulene i gang. Det var det største salget av jord i Norden på den tiden. Salget berørte landsdelen resten av århundret, og skapte – sammen den lille istid – fullstendig hungersnød. Klimaet ble drastisk endret og temperaturen sank. Vintrene ble iskalde og somrene fuktige. Isbreene vokste og strakk seg ned til havet. Denne krisen rammet hele Europa, og Nord-Norge ble hardt rammet siden det var tilnærmet umulig å dyrke mat. Samtidig fikk temperaturendringene skreien til å bytte gytested, og ble vanskeligere å finne.

Ved en fiskeritelling i Lofoten i 1667 ser vi at ingen fra Tromsen deltok i vinterfisket og fra Sør-Troms kom bare 4 båter fra Trondenes. Mesteparten av de 701 båter, hovedsakelig åttringer, kom fra Salten og Helgeland. Det deltok dette året 2.758 fiskere i Lofotværene. Denne konsentrasjon om Lofotfisket fra Helgeland og Salten, bekreftes av Petter Dass omkring 1690.

Etter nedgangstidene på 1600-tallet, blomstret fisket opp igjen på 17- og 1800-tallet. Mange av fiskeværene ble lokale handelssentre gjennom gjestgiverbevilgningen. Gjestgiverne drev både lokal handel og handel mellom fiskere og bergenskjøpmenn. I siste halvdel av 1700-tallet ga kongen enkelte væreiere langs kysten av Nord-Norge (fra Brønnøysund til Vardø), tillatelse til å drive handel, de ble såkalte «privilegerte handelsmenn». Det beryktede «nessekonge-systemet» oppsto, og flere av fiskeværene ble styrt av slike nessekonger.

Av gamle beretninger fremgår det at fiskerne sto i et avhengighetsforhold til væreierne. De kjøpte sine varer, leide rorbuer av dem og betalte med fisk. Væreieren betinget seg forkjøpsrett til fangsten. Denne retten ble opphevet ved lov i 1899.

Rorbu på Svinøya i Svolvær fra første halvdel av 1800-tallet. Den rorbua Johannes og hans båtlag bodde i ved midten av 1600-tallet var langt mer kummerlig!

De eldste rorbuene vi kjenner til hadde jordgulv og ildplass midt på gulvet. Det første vinduet var en liten glugge dekket med kveiteskinn. Rorbuenes tak lignet nærmest en gammel ljore, en åpning i taket på en bygning for å slippe røyk ut og lys inn. Rorbuene var ofte gravd halvveis inn i bakken og hadde treverk i den ytterste delen. Fra slutten av 1700-tallet ble de fleste rorbuene bygget helt av tre, men først i andre del av 1800-tallet, kom det glassvinduer og kokeovn i buene. De kunne nå huse fra 8 til 16 mann.

Rorbuene var enkle enetasjes hus, innredet med det aller mest nødvendige. De hadde ingen grunnmur eller kjeller. De fleste sto på påler helt ute i sjøkanten. Taket var tekket med never, papp eller sinkplater.

Rorbua besto av 2 rom. Oppholdsrommet var bygget av tømmer, mens den ytre delen – «Budøra» – hadde plankevegger. Denne delen var beregnet til oppbevaring av utstyr og redskaper, og hadde ikke vindu. Opprinnelig var oppholdsrommet umalt og svært mørkt, dårlig isolert med kalde gulv og ofte lekkasje fra taket. Her inne skulle opptil 10-12 mann bo. Køyene var plassert både nede ved gulvet og oppe under taket. De var dekket med gress og halm. Sengetøyet var ryer og saueskinn som karene hadde med seg hjemmefra. Maten ble kokt på ovnen borte i kroken, og det ble spist ved det faste bordet under vinduet. Alt foregikk i dette rommet; tørking av tøy, vasking av kropp og klær, bøting av garn og agning av liner. Om natta lå de to og tre sammen i køyene, og det sier seg selv at de sanitære forhold var heller dårlige. Smittefaren var stor. Etter hvert fikk båtlagene egen kokke, som også huserte i rorbua. For å litt privatliv, hadde hun et forheng foran køya si, som ofte var plassert oppe under skråtaket. Det var dårlig med plass til mat og klær, og det hendte at fiskerne måtte sette sakene sine utenfor buveggen fordi det var så

trangt om plassen inne. Vannforholdene var elendige. Ofte var det bare en brønn i fiskeværet der fiskerne kunne hente vann, og det hendte at den var så liten at det ikke ble nok til alle. Det offentlige bygde etter hvert statsbrønner, men det hendte at også disse var tomme eller uten dekke, slik at de ble forurenset. For å lette renholdet, var det i mange gamle rorbuer en løs planke i gulvet, der man feide ned boss og avfall.

Et leidangsmanntall fra 1659-60 viser:

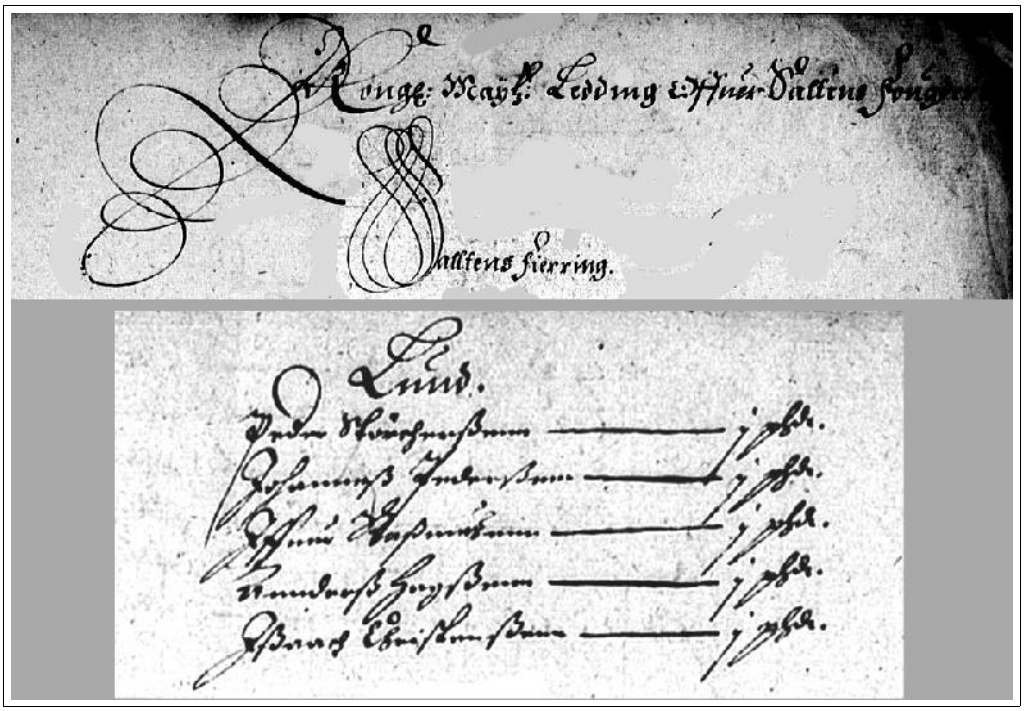

Leidangsmanntall 1659-60, Nordlandenes Len, Salten fogderi, Salten fjerding (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 39, legg 4, bilde 201).

«Kongl: Mayh: Ledding Offfuer Saltens Fougderi
Salltens Fierring

Lund
Peder Størcherßenn – 1 phd.
Johannis Pederßenn – 1 phd..
Jffuer Rasmußenn – 1 phd.
Annders Hogßenn – 1 phd.
Jsaach Christenßenn – 1 phd.»

Prestenes manntall fra 1664-66 viser:
«Skjærstad fjering, Fulde Gaarder.

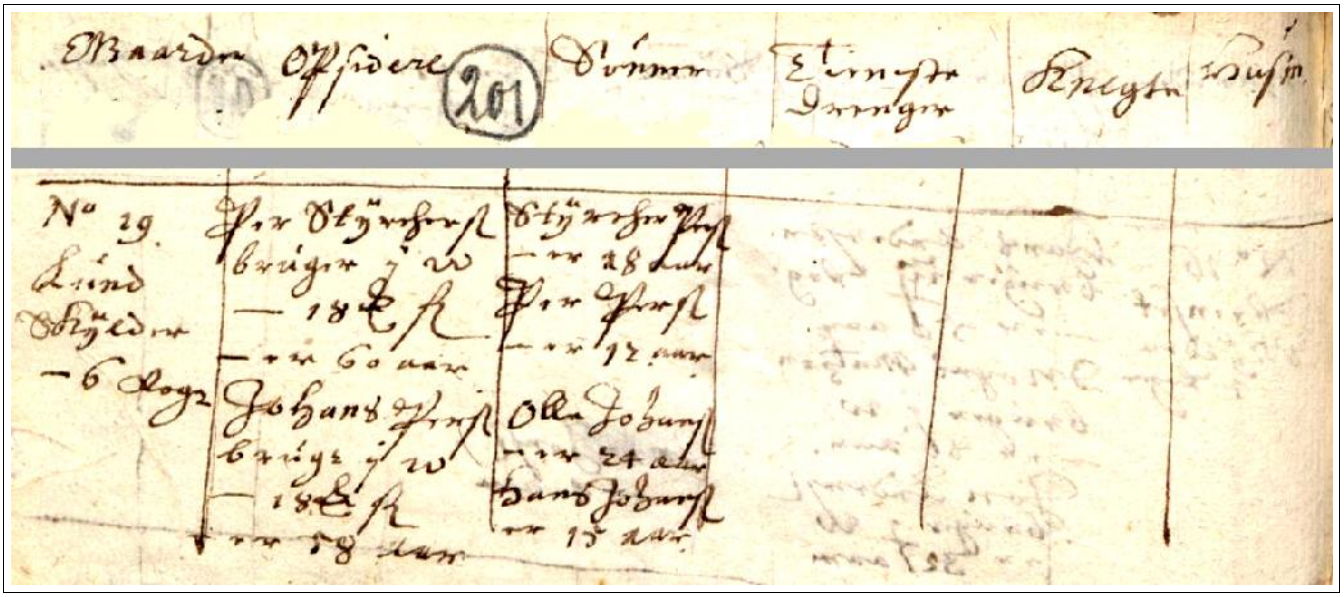

Manntallet i 1664-66, 37.3 Prestenes manntall, Salten prosti, Bodø prestegjeld, Skjærstad fjering, folio 201.

Gaarder:
No 19 - Lund schylder 6 Woger.

Opsidere:
.Per Styvcherß: bruger 1 w – 18 merker F[isk] – er 60 aar [1 våg = 3 bismerpund = 72 bismermerker]
Sønner
Styrcher Perß: – er 28 aar
Per Perß: – er 12 aar
Johans Pederß: bruger 1 w – 18 merker F[isk] – er 58 Aar.
Sønner:
Olle Johanneß: – er 24 Aar.
Hans Johanneß: – er 15 Aar».

Johannes var gift to ganger. Hans første hustru ble begravet 10.06.1677:
«Dom Trinitatis: Graffæsted Johannis Pedersøns Qvinde paa Lund» (Kirkebok Skjerstad nr. 1, uten folio).

Han giftet seg annen gang 09.06.1678 med Karen Pedersdatter:
«Dom 2 p. Trinitatis: Lyst 1. gang for Johannes Pedersøn Lund, Karen Pedersdatter».
Det ble lyst 2. gang for Johannes og Karen 15. juni, deretter mangler kirkeboksider frem til 21. søndag etter trefoldighet (Kirkebok Skjerstad nr. 1, uten folio).

Johannes hadde en bror som døde i 1690:
«Dom. Misericord: Graffæsted Johannes Pedersons broder paa Lund er æt 55»
(Kirkebok Skjerstad nr. 2, folio 7).

Johannes døde i 1691:
«Dom 9 p. Tr: Graffestet Sl. Johannes Pedersøn Lund an æt 91».[451]

(Barn VII:89)

Gift

Barn:

Urbanus Johannesen Lund. Født omkring 1656 på Lund, Skjerstad, Salten (NO). Levde 1701 på Lund, Skjerstad, Salten (NO). Død omkring 1724 på Lund, Skjerstad, Salten (NO). (Se VII:89).

VIII:179 mf mm ff mf

Michel Thostensen Os. Født omkring 1626 på Hjemgam, Skjerstad, Salten (NO). Flyttet mellom 1660 og 1664 fra Hjemgam, Skjerstad, Salten (NO) til Os, Skjerstad, Salten (NO). Død omkring 1700 på Os, Skjerstad, Salten (NO).

Michel kom fra Hjemgam etter 1659 og ble gårdbruker på nabogården Os.

Han hadde følgende barn (minst):
Ca. 1655: Engebor, gift i 1686 med Urbanus Johannesen Lund.
Lisbeth, gift i 1677 med Peder Pedersen Lund.
Ca. 1662: Olle.
Ca. 1663: Dorthe.
Ca. 1670: Anders, gift i 1699 med Ane Olsdatter Vatnan.
1673: Baltzer, gift ca. 1686 med Anne Jacobsdatter Øynes.

1673: «Dom Parmarum holte ieg d.saa Thieneste i Scherstad Kirche. Blef døbt Michel Tostensøns barn i Oess och kaldet Balser. Compatres: Hans Klocher, Jens Gemgarn, Hans Hellesen. Commatres: Inger Hartvigsdatter, Ane i Moen, Lisbeth Olsdatter» (kirkebok nr. 1, uten folio).

Os ligger på nordøst-siden av Nedrevannet øst for Fauskevika.

O. Rygh skriver om Os i «Norske Gaardnavne»:
Gård nr. 98. Os. Ous i 1610 og 1614, Aas i 1661 og Ooss i 1723.

«Oluff Olssenn i Aass» betalte ½ pund ifølge leidangsmanntallet i 1567.
Gårdbruker «Zacharias Olssønn i Ouss», muligens hans sønn, nevnes fra 1610 til 1617.
Hans sønn, Ørie (Jørgen) levde fra ca. 1580 til ca. 1670.
«Guttorm i Ous» nevnes med spyd og sabel ved våpentinget i 1609.

Koppskatten fra 1645 viser for gården Os:

---

451 Koppskatten i 1645, Nordlandenes Len, Salten fogderi, Salten fjerding, (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 29, legg 1, folio 42). Kontribusjonsskatt 1648. Salten fogderi, Salten fjerding (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 35, legg 2, folio 115b). Leidangsmanntall 1659-60, Nordlandenes Len, Salten fogderi, Salten fjerding (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 39, legg 4, bilde 201). Tiendemanntall 1663-65. Lofoten fogderi, 2 Lofoten, 1664 (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 40, legg 3, bilde 203-205). Manntallet i 1663-66, Prestenes manntall: 35II.2 Bodø Prestegjeld, Skjærstad fjering, folio 201. Harald Solbakk og Gunnar Berg: Slektsbok for Skjerstad og Fauske, Bind III, Fauske omegn, side 287-289. Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre. Vestvåtøy - Bygdebøkene: «I fiskeværet». Historikk om Lofotens rorbuer: (Henningsvær Rorbuer A/S). Wikipedia.

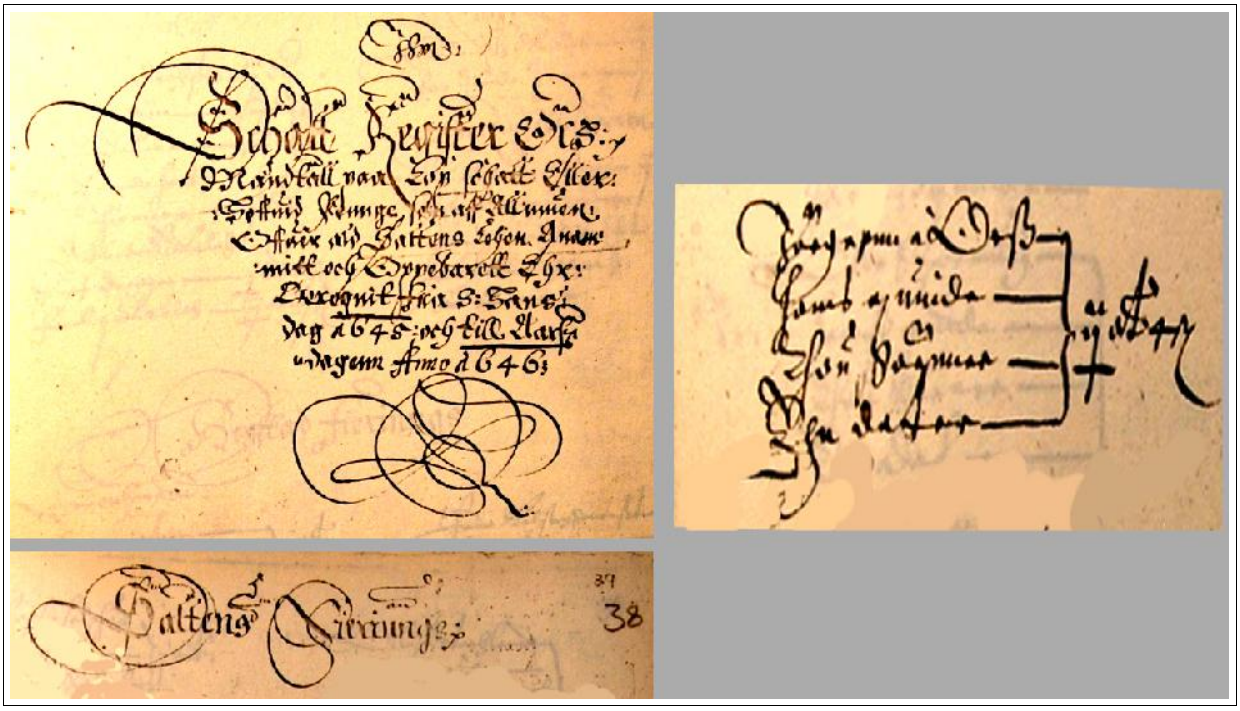

Koppskatten i 1645, Nordlandenes Len, Salten fogderi, Salten fjerding, (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 29, legg 1, folio 43).

«Schatt Register Och Mandtall paa Kop Schatt Eller Hoffuid Pennge
som.aff Allmuen, Offuer ald Saltens Lehen
Anammitt och Oppebarett Ehr Beregnit
fra S: Hans Dag 1645 och till Aarsdagen Anno 1646
Saltens Fierings

Jørgenn i Oeß
Hanns quinde
Thou Søgnner
Ehn dater
[Skatt] 1½ mark 4 ß».

I «Skattematrikkelen 1647» for Nordland fylke er kontribusjonsskatten for 1648 lagt til grunn.

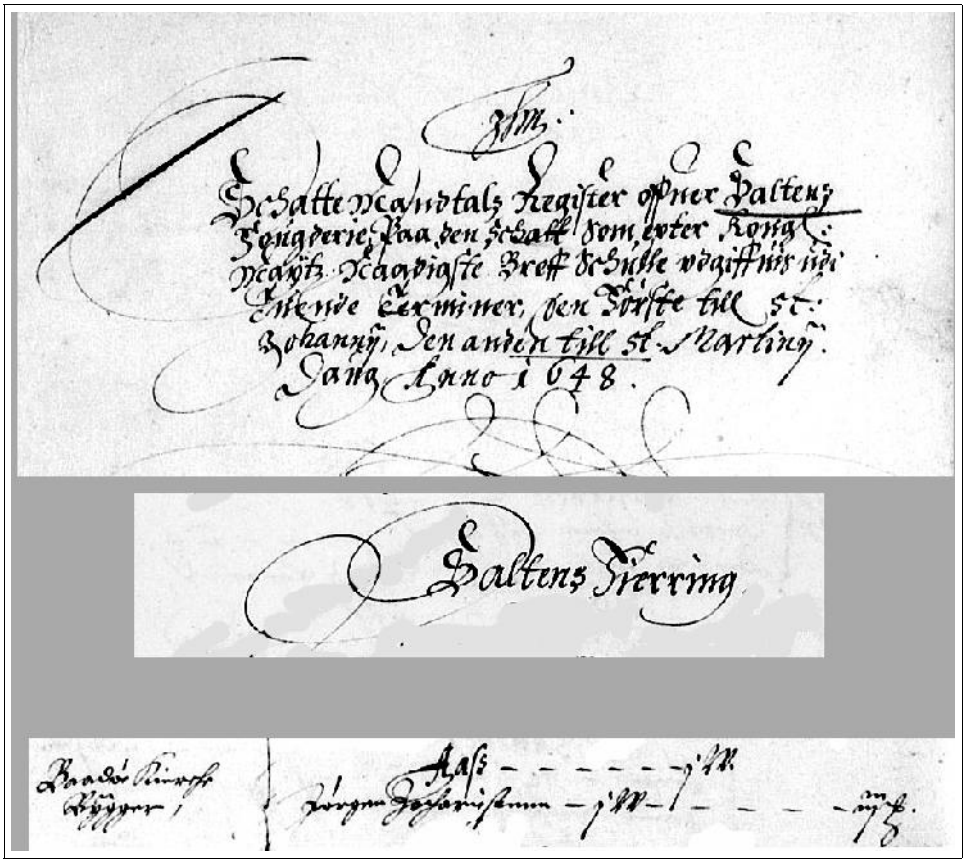

Kontribusjonsskatt 1648. Salten fogderi, Salten fjerding (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 35, legg 2, folio 116b).

«Aass 1 w.
Jørgen Zachariesenn 1 w.
Baadøe kierche bygger.»
Jørgen betaler 3 mark i skatt.

Et leidangsmanntall fra 1659-60 viser:

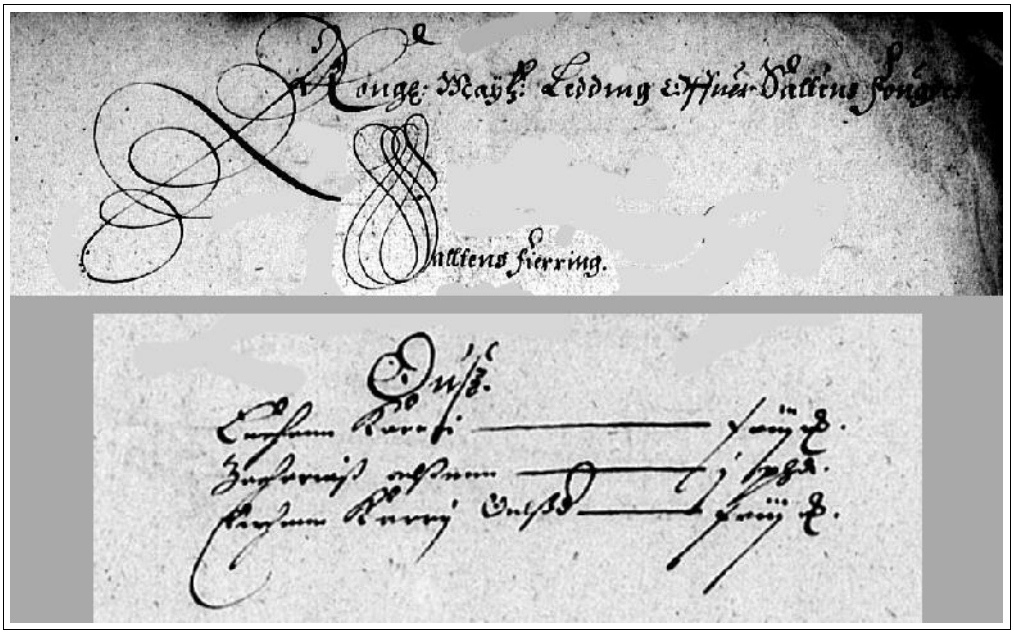

Leidangsmanntall 1659-60, Nordlandenes Len, Salten fogderi, Salten fjerding (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 39, legg 4, bilde 202).

«Kongl: Mayh: Ledding Offfuer Saltens Fougderi
Salltens Fierring
Ouss
Enchenn Kar.i – 14 mark.
Zachariaß Olßen – 1 phd.
Enchen Karrj Olßd – 14 mark»

Prestenes manntall fra 1664-66 viser:
«Skjærstad fjering, Halfue gaarder.»

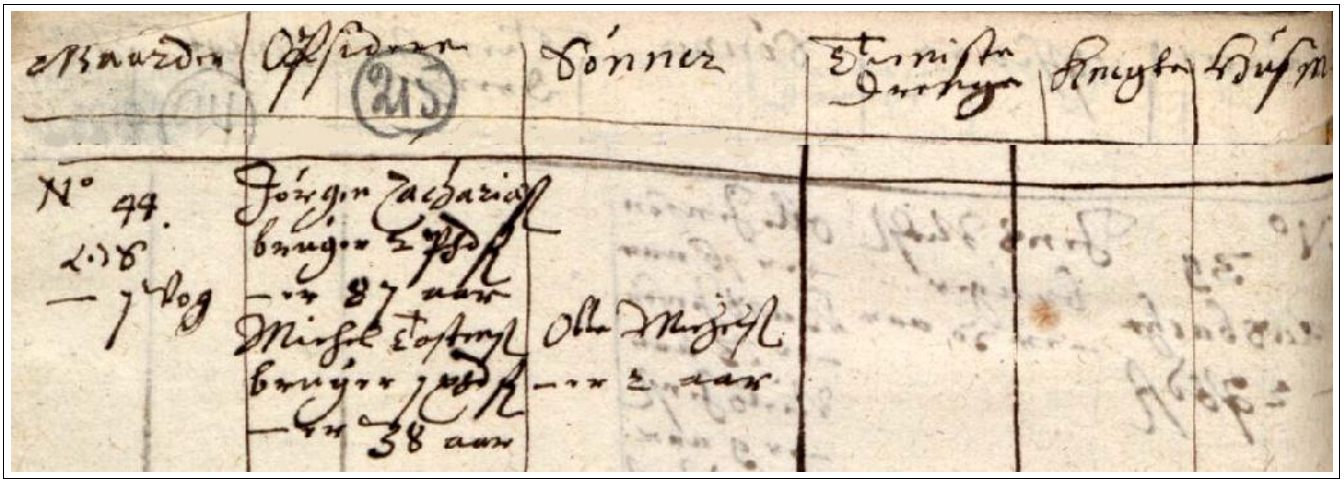

Manntallet i 1664-66, 37.3 Prestenes manntall, Salten prosti, Bodø prestegjeld, Skjærstad fjering, folio 215.

«Gaarder:
No 44 - Os schylder 1 Wog [fisk].
Opsidere:
Jørgen Zacharias: bruger 2 phd F[isk] – er 87 aar.
Michel Tostens: bruger 1 phd F[isk] – er 38 aar.
Sønner:
Olle Michels: er 2 aar».

Michel døde omkring 1700.

Manntallet for 1701 viser at sønnene nå bruker gården:
«Mandtal Ofuer All Mandskab I Skierstad Meenighed og Saltens Fiering»:

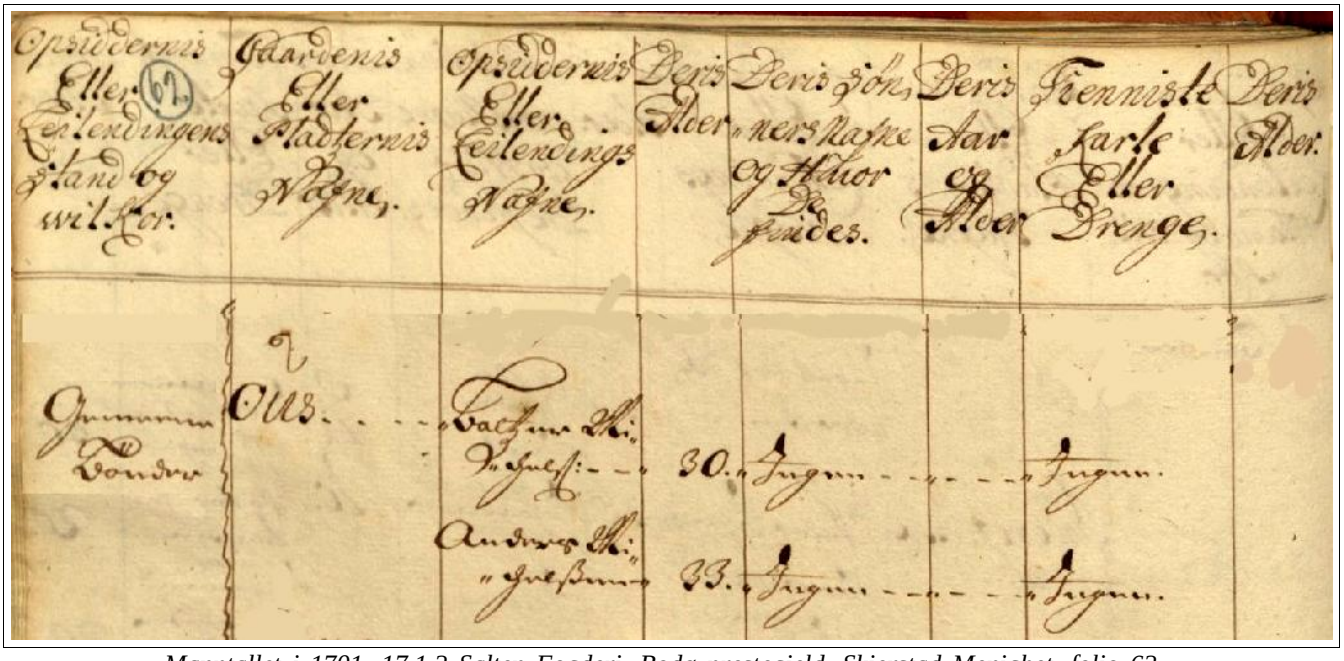

Manntallet i 1701, 17.1.2 Salten Fogderi, Bodø prestegjeld, Skjerstad Menighet, folio 62.

«Opsiddernis Eller Leilendingens stand og wilkor:
Gemenne Bønder.
Gaardenis Eller Pladsernis Nafne:
Ous.
Opsiddernis Eller Leilendings Nafne:
Baltzar Michels: - 30.
Anders Michelsen - 33.
Deris Sønners Nafne og Huor De findes:
Ingen.
Tieniste Karle eller Drenge:
Ingen».[452]

(Barn VII:90, Far IX:357)

Gift

Barn:

Engebor Michelsdatter Os. Født omkring 1655 på Hjemgam, Skjerstad, Salten (NO). Død 1740 på Os, Skjerstad, Salten (NO). Begravet 04.12.1740 i Skjerstad, Salten (NO).[453] (Se VII:90).

VIII:183 mf mm fm mf

Peder Michelsen Spildra. Lensmann. Født omkring 1611 på Spildra, Malangen (TR). Død omkring 1670 på Spildra, Malangen (TR).

Peder var sønn til Michel Olsen Spildra, hans hustru er ikke kjent.

Han hadde følgende barn (minst):
Ca. 1648: Jacob, overtok Spildernes i 1670, skifte 12.05.1713.
Ca. 1652: Michel, overtok Spilderbukt, gift med Anne Joensdatter.
Ca. 1654: Iver, til ytre Senjen, død før 1723.
Ca. 1655: Olle, død uten barn før 1723.
Ca. 1660: Hans, død uten barn før 1723.
Ca. 1660: Marith, gift med Nils Pedersen Andsnes, død før 1723.
Ca. 1664: Frans, skifte avholdt på Sand 04.08.1723.
Per, død før 1723.

I 1645 har Peder overtatt halve Spildra samtidig som hans bror Oluf er bruker på Bakkeby:

«Kop skat Eller Hoffuit Pengis Register Offuer Trumsø Lehnn
som Er Taxherit Effter Hans Exelens Her StatHolder Och General Kongl. Commesarier
Deris Anordningh Anno 1645:
Hillisø Thingstedt.»

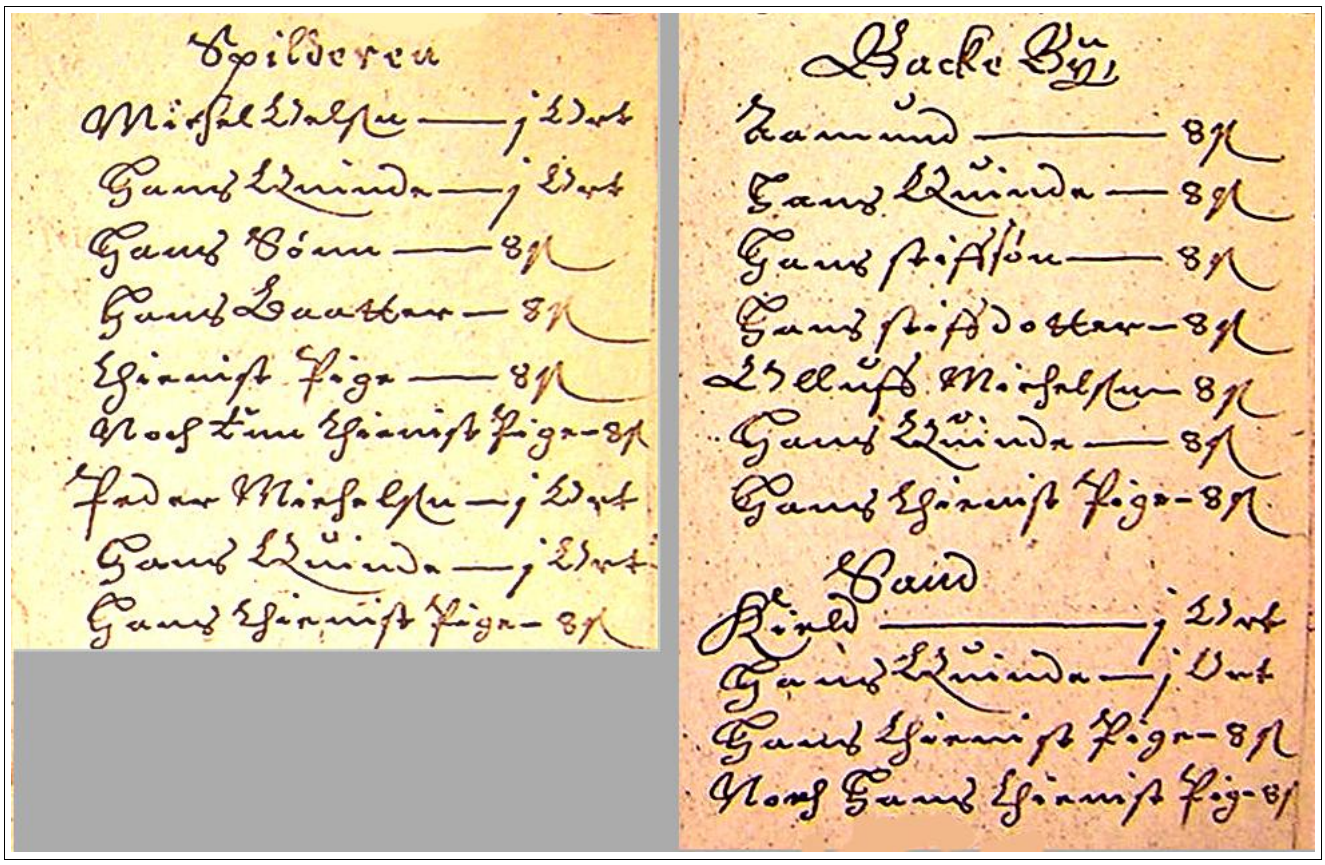

Koppskatten i 1645, Nordlandenes Len, Troms fogderi, Hillisø Thingstedt, folio 35.

452 Koppskatten i 1645, Nordlandenes Len, Salten fogderi, Salten fjerding, (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 29, legg 1, folio 43). Kontribusjonsskatt 1648. Salten fogderi, Salten fjerding (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 35, legg 2, folio 116b). Leidangsmanntall 1659-60, Nordlandenes Len, Salten fogderi, Salten fjerdiing (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 39, legg 4, bilde 202). Manntallet i 1663-66, Prestenes manntall: 35II.2 Bodø Prestegjeld, Skjærstad fjering, folio 215. Manntallet i 1701, 17.1.2 Salten Fogderi, Bodø prestegjeld, Skjerstad Menighet, folio 62. Harald Solbakk og Gunnar Berg: Slektsbok for Skjerstad og Fauske, Bind III, Fauske omegn, side 358-359. Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre.

453 Kirkebok Skjerstad nr. 3: «Graffæstet», folio ark 3/4 (uten nummer).

«Spilderen.
Michel Oelßen – 1 ort
Hans Quinde – 1 ort
Hans Sønn – 8 ß
Hans Daatter – 8 ß
Thienist Pige – 8 ß
Noch Een Thienist Pige – 8 ß
Peder Michelßen – 1 ort
Hans Quinde – 1 ort
Hans Thienist Pige - 8 ß
Backe By,
Aamund – 1 ort
Hans Quinde – 1 ort
Hans stiffsøn – 8 ß
Hans sifdatter – 8 ß
Olluff Michelßen – 1 ort
Hans Quinde – 1 ort
Hans Thienist Pige - 8 ß
Sand
Kield – 1 ort
Hans Quinde – 1 ort
Hans thienist Pige – 8 ß
Noch Hans thienist Pige – 8 ß».

I «Skattematrikkelen 1647» for Troms fylke er kontribusjons- og odelsskatten for 1648 lagt til grunn.

Den viser at Michel nå er borte. og at sønnene Michel og Oluf har overtatt etter ham på Ytre Spilderen og de mindre nabogårdene Bachebye og Sand:

Kontribusjons- og odelsskatt 1648. Tromsøe Fougderie, Hillisøe Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 35, legg 2, folio 165b).

«Hillisøe Thingsted.
Ytter Spilderen – 2 pd. [1 våg = 3 bismerpund]
Olluff Michelsenn – 2 pd.
Det betales ½ dr. i skatt.
Bachebye – 1 w
Olluff Michelsenn – ½ w.
Omund Joenßen – ½ w.
Det betales 3 mark i skatt.
Sand – 1 pd.
Peder Michelßenn – ½ pd.
Engebridt Oelßenn – ½ pd.
Det betales 1 mark i skatt.
Alle tre gårdene tilhører «Kongens gresleige».

Kontribusjons- og odelsskatt 1650. Tromsøe Fougderie, Hillisøe Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 36, legg 3, folio 163a).

I 1650 har imidlertid Peder flyttet til Sand, og broren Oluf har overtatt både farens og Peders part, slik at han sitter med hele gården. Dessuten har han ½ våg i Bakkeby, så han må ha vært en holden mann.

Av et tingsvitnedokument datert 04.07.1662 ser vi at Peder Michelsen var lensmann i Hillesøy tinglag.

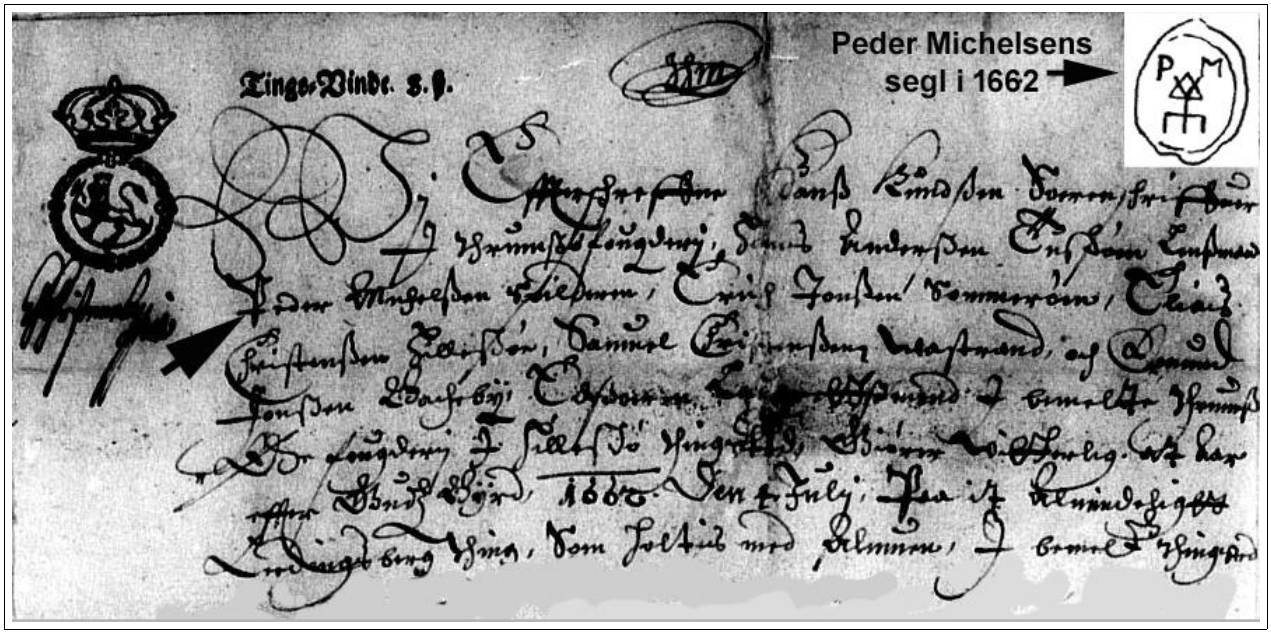

Fogderegnskap 1662. Tromsøe Fougderie, Hillisøe Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 39, legg 6, upaginert, bilde 324).

«Vj Effterskrefne Hanß Knudßen Sorenskriffuer J Tromsøe Fougderj, Hanns Anderßen Teßøenn
Lensmand Peder Michelßen Spilderen,
Erich Jonßen Sommerøen, Elias Chrisenßen Hilleßøe, Samuel Christenßen Vastrand och Omund Jonßen Bacheby, Edsvorne Lagrettesmend J bemelte Thrumbs Øe fougderij J Hilleßø Thingssted, Giører Vitterlig at Aar effter Gudz Byrd 1662 Den 4 July Paa et Almindeligtt Leedingsberg Thing, Som holtis med Almuen, J bemelte Thinglag ...».

Ved manntallet i 1666 er Oluf død. Peder har skilt seg med sin del av Sand og har igjen overtatt Spildra som han bruker alene. Han er 55 år gammel og har en rekke sønner:

Manntallet i 1664-66, 37.3 Prestenes manntall, Tromsø prosti, Tromsø prestegjeld, Tromsø sogn, folio 411.

«Gaarde.
1. Spildra 2 pd. F[isk].
Opsiddere.
Peder Michels: – 55 Aar – Bruger ald jorden.
Sønner.
Jacob P. – 20 Aar.
Michel P. – 14 Aar.
Iver Pederßen – 12 Aar.
Olle Pedersen – 11 Aar.
Hanß p. 5½ Aar.
Frandz 2 .A.
Drenge.
Niels ...».

I 1667 ble gården pålagt ett pund, dvs. den økte sin skatteverdi med 50%. Bakgrunnen for dette var at jorden var «forbedret til quegets opphold». Forøvrig var det godt brendefang på gården. Brukeren skattet 1 vog i landskyld, ½ vog i leding og 18 merker i ostetiende, noe som hadde sitt grunnlag i 6 kyr og 18 smaler. Det at Peder hadde hest, kan tyde på at jorddyrkingen var kommet så langt at det også ble sådd og høstet korn på plassen, men dette er ikke nevnt i matrikkelen,

«Genneral Jordebog Ofuer Tromsøe Fogderi» i 1667 viser for «Hillesøe Tingsted»:
«Spilderen - 2 Pd. - Paalagt 1 Pd. [1 våg = 3 bismerpund (Pd.) = 72 bismermerker].
Peder Michelsen.
Landschyld: 1 W.
Leeding: ½ W.
Ostetiende: 18 Mark.
Føder:
Kiør: 6.
Smaller: 18.
Heste: 1.
Goed Brendefang och ellers Jorden at forbedris med Gres til Quegets ophold,

derfor dørchet [utøket?] 1 Pd.»

Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: EE Leilendingskatt 1670, upaginert, bilde 143.

Siste gang vi finner Peder i kildene er ved leilendingsskatten i 1670.

Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: P Leilendingskatt 1671, upaginert, bilde 329.

Året etter er bygselen av gården overtatt av sønnene Jacob og Michel.

Det er derfor trolig at Peder døde omkring 1670.

Senere blir eiendommen igjen delt i to, og fra på av forblir det alltid to adskilte gårder, gård nr. 3 Spildernes og gård nr. 4 Spilderbukt. Hans sønn Jacob satt med Spildernes fra 1670 til 1720 og sønnen Michel med Spilderbukt på samme tid.

Manntallet for 1702 viser for Spilderen:

Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, Tromsø sogn, folio 179.

«Jacob Peders: LendMand – 65.
Michel Peders: – 48».

Siden Peder var lensmann kan det være av interesse å se nærmere på de juridiske forhold i Malangen på denne tiden:

Mens storparten av Malangen i eldre tid sognet til Tromsø kirke, lå det i juridisk henseende under Hillesøy

tinglag. Grunnlaget for sogne-ordningen var at de ytterste gårdene på nordsiden tilhørte Tromsø kirkegods, men når det gjaldt verdslige forhold var det en naturlig sammenheng mellom Ytre og Indre Malangen. Fra gårdene ute mot havet og langs leia hadde bebyggelsen bredt seg innover fjorden, og malangsværingene hadde sin naturlige næring på havet ute i Senja og Hillesøy. Likeledes hadde folk i Malangen ikke bare forbindelse med handlende i Tromsø og der omkring, men i eldre tid like mye med jekteskippere og kremmere ute i Tussøy og Hekkingen, eller på Laukvik, Gibostad og Bentsjord.

Grensen for Hillesøy tinglag gikk mellom Perhansanes og Navaren, slik at Navaren-Målsnesgårdene hørte til Gisunds tinglag og sognet til Lenvik kirke. Imidlertid var Hillesøy og Gisunds tinglag til sine tider forenet.

Inndelingen i tinglag kan vi føre tilbake til den gamle ledingsordningen fra Haakon den Godes dager. Landet var da delt i skipreider, som hvert enkelt skulle ruste ut et langskip med folk og proviant, og sørge for vaktholdet langs kysten. Derfor var det også varder på steder som Spildernes, og visstnok også ved Torsnes og andre steder ute i Hillesøy.

Da den gamle ledingen forsvant, gikk verneplikten over til en skatt, som fra først av ble oppkrevd «in natura», men fra 1600- til 1700-tallet lagt i rede penger. Disse skattene ble da oppkrevd på tinget, hvor det samtidig ble holdt rett. Derfor tales det om «det sedvanlige sake- og skatteting». Skattene ble oppkrevd av fogden eller hans fullmektig, og i retten satt sorenskriveren med 8 lagrettsmenn som var utvalgt blant skattebøndene. Lensmannen var underordnet fogden, han utførte stevninger o. l. og overvåket lov og rett i tinglaget utenom tingtidene.

Ting ble fra først av bare avholdt én gang årlig, men ut på 1700-tallet og senere gjerne to ganger, et vår- eller sommerting og et høstting. Det siste var som regel mest besøkt, fordi folk da hadde best tid. Men ellers var det alltid stor tilstrømning av almue til tingstedene, og tingene varte gjerne to-tre dager. Ble det uvær og vanskelig å komme av landet, kunne folk bli liggende værfast en ukes tid på utsatte steder. Det var naturligvis ikke bare skattemennene som møtte på tingstedene, men også kvinner og andre som kom av nysgjerrighet eller for å utrette ett eller annet ærende. Tingene kunne, især på 1600- og 1700-tallet, ha et visst preg av marked. Hit kom jekteskippere og trondhjemsborgere for å holde avregning med sine skyldmenn, og de hadde plikt til å skaffe dem de nødvendige kontanter til skattene. På tinget møtte også godsforpakteren, og fra slutten av 1700-årene gjerne godseieren selv, for å ivareta sine interesser. Fogd og sorenskriver overvåket at alle oppgjør foregikk etter lands lov og rett, og kunne kreve framlagt karvestokker og kontrabøker som bevis for det hver bonde skyldte til kremmer eller proprietær. Men når trondhjemsborgerne først var på stedet, nyttet man ofte høvet til å slå av en handel eller få seg et glass. Fra midten av 1700-årene søkte øvrigheten å hindre dette, men da gjestgiveriene kom opp, ble det gjerne slik at de overtok tingholdet. Her var som regel best med mat og drikke, husvære og annet stell, både for embetsfolk og almue.

Hillesøy ting ble i begynnelsen av 1700-tallet ofte holdt på fogdegården Vang, der fogden Tønder bodde. Da sorenskriver Asmus Rosenfeldt bodde på Greipstad, ble tinget ofte holdt her. Senere på 1700-tallet finner vi igjen tinget på Vang, men etter hvert fikk Bentsjord overta tingholdet her, og var da fra omkring år 1800 samlingsstedet for Hillesøy tinglag, så lenge dette besto. Senere ble det i mange år holdt ting i selve Malangen, og da gjerne på gården Haugen.[454]

454 Koppskatten i 1645, Nordlandenes Len, Troms fogderi, Hillisø Thingstedt, folio 35. Kontribusjons- og odelsskatt 1648. Tromsøe Fougderie, Hillisøe Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 35, legg 2, folio 165b). Kontribusjons- og odelsskatt 1650. Tromsøe Fougderie, Hillisøe Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 36, legg 3, folio 157a). Manntallet i 1663-66, Prestenes Manntall: 36III.1 Tromsø Prestegjeld, folio 411. Landkommisjonens Jordebog fra 1667, Troms fogderie, Hillesøe Tingsted, folio 30a. Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: EE Leilendingskatt 1670, upaginert, bilde 143. Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: P Leilendingskatt 1671, upaginert, bilde 329. Fogderegnskap Senja og Tromsø fogderi, fogderegnskap 1690-93 - A Matrikkel Troms 1691 - Hillesøe tingsted - Bilde 82. Manntallet i 1702, 19.2.2 Tromsø Fogderi, Helgøy Tingsted, folio 179. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 68. Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre.

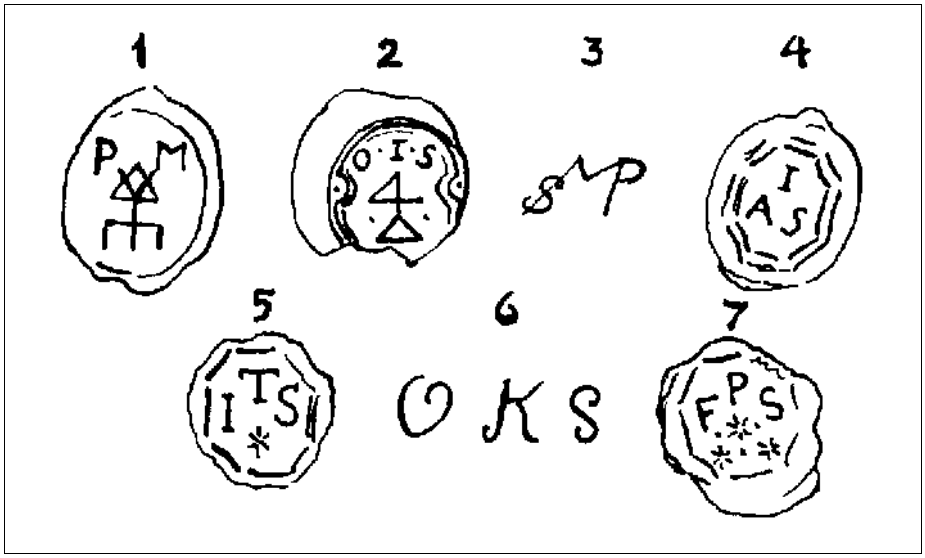

Gamle segl, humerker og navnetrekk fra tingsvitner. 1. Lensmann Peder Michelsen Spildra, 1662. 2. Odmund Jonssen Bakkeby, 1662. 3. Peder Michelsen, 1667. 4. Amun Jonssen, 1667. 5. Jørgen Thomessen Bakkeby, 1716. 6. Ole Knudsen Aursfjord, 1716. 7. Frans Perssen Sand, 1716.

Retten besto i gamle dager av sorenskriveren og 8 lagrettsmenn. Blant disse finner vi ofte malangsværinger, iblant svært mange. Et tingsvitne fra 1662 er beseglet bl. a. av lensmann Peder Michelsen Spildra og Odmund Jonssen Bakkeby. De samme finner vi som underskrivere av matrikkelprotokollen i 1667. Lensmannen er så pass skrivekyndig at han kan sette sine forbokstaven under, riktignok i bakvendt orden, mens Odmund bare bruker sitt segl. På et tingsvitnedokument fra 1716 finner vi seglene til Jørgen Thomessen Bakkeby og Frans Perssen Sand, mens Ole Knudsen Aursfjord har undertegnet med sine forbokstaver.

Hillesøy tinglag var fra gammel tid av det sydligste i Tromsø fogderi. Før 1660 hadde Senjen og Tromsø vært særskilte len og forble siden å være to atskilte fogderier til kort tid etter 1700, da de ble slått sammen til Senjen og Tromsø fogderi. Fogdegården var i Tønders tid (1709-43) på Vang i Senja, senere under Jørgen Hansen Wang og Rynning (1770-81) på Kasnes i Dyrøy. Her bodde også fogden Jens Holmboe til gården brant i 1783, og et par år senere flyttet han til Ervik i Trondenes. Så ble embetet fra 1794 bestyrt ved konstitusjon, og et par nye fogder ble bare noen år her, inntil fogden Jacob Thullin Thams bosatte seg i Tromsø i 1803. Fra 1813 ble Thomasjord i Tromsøysund fogdegård, men fogdene ble senere for det meste boende i byen.

Senjen og Tromsø hadde hver sin sorenskriver like til 1755, da de ble slått sammen til ett. Ved manntallet i 1702 bodde daværende sorenskriver i Tromsø, Søren Pedersen Bogøe, på Skittenelv i Tromsøysund (1689-1709). Han ble avløst av Asmus Rosenfeldt (1709-44), som bodde på Greipstad og var dommer dengang Birte Olsdatter og hennes bror Benjamin ble dømt til døden. Etter ham kom Wilhelm Mauritz Thomæsøn (1744-1781). Han bodde først på Finnkroken, men flyttet ca. 1760 til Sandnes bak på Tromsøya. Under ham ble Senjen og Tromsø ett sorenskriveri i 1755. Den neste sorenskriveren, Ole Bornemann Heiberg (1781-91), bodde på Lilleskog i Astafjord. Etter ham kom sorenskriver Gunder Hammer, som visstnok ikke hadde fast bopel (1792-1800). Hans slektning, Peter Henning Hammer, ble da sorenskriver (1801-02) og bygde skrivergården på Storsteinnes ved Tromsø. Her bodde også hans ettermann, kansellirråd Johannes Henrich Aas (1802-22). Da ble skrivergården på Storsteinnes revet og oppført som prestegård i byen. De senere sorenskrivere bodde i Tromsø. I nyere tid er sorenskriveriet atter delt, nå i 4 deler, hvorav den ene heter Malangen sorenskriveri.

Fra 1770-årene hadde Hillesøy felles lensmann med Gisund. Hillesøy tinglag ble opphevd 16.07.1845. De gårdene som sognet til Tromsø kirke, ble lagt til Tromsø tinglag, og de som hørte til Lenvik prestegjeld, ble lagt til Gisunds tinglag. I 1860 ble Grønaas utskilt til Balsfjord, og i 1870 Navarengårdene overført fra Lenviks (tidligere Gisunds) tinglag til Tromsøsundet og Balsfjordens tinglag, som det het etter 1863. Kort etter at Balsfjord og Malangen i 1870 var blitt særskilte herreder, ble Tromsøysundet og Balsfjord 24.11.1871 delt i to særskilte tinglag og lensmannsdistrikter. Fra begynnelsen av 1873 ble Bentsjord, Brokskar, Bakkejord, Kvalnes, Laukslett og Mjelde overført til Tromsø tinglag. Resten av Malangen har senere tilhørt Balsfjord lensmannsdistrikt.

Lensmennene har bodd på forskjellige steder i tinglaget. En av de første vi kjenner, er Peder Michelsen som bodde på Spildra i Malangen. Han er nevnt i 1662 og 1667. I 1710 var Joen Jonsen i Tussøy lensmann, og fra omkring 1720 er det Ole Larsen på Greipstad. Han og sorenskriver Rosenfeldt hadde da hver sin halvdel av gården, og han var lensmann da mordsaken mot Birte og Benjamin ble ført i årene 1733-39. Disse to satt da som fanger på Greipstad. I 1750 og 1760 nevnes Anders Jensen, Sommarøy, som lensmann i tinglaget, og omkring 1770 en Lars Andersen, muligens hans sønn. Etter at Hillesøy og Gisund hadde fått felles lensmann, var A. T. Kiergaard på Gibostad omkring 1780 lensmann for begge tinglag. Hans far, Jørgen Kiergaard, var sorenskriver i Senja og bodde på Gibostad samtidig med Rosenfeldt på Greipstad. Omkring 1800 var Jacob Bastian Friis lensmann. Han bodde på Sletnes og hadde først vært fullmektig hos fogd Holmboe, senere en tid gjestgiver. Senere nevnes Tollef Arnestad omkring 1810, og til slutt i en årrekke Carl Møller på Gibostad, død i 1853.[455]

455 N. A. Ytreberg: Malangen Bygdebok (1943), side 224-227, 364-365.

(Barn VII:92, Far IX:365)

Gift

Barn:

Marith Pedersdatter Spildra. Født omkring 1660 på Spildra, Malangen (TR). Død før 1723. (Se VII:92).

VIII:221 mm fm mm ff

Willum Sørensen Ebeltoft. Båtsmann, avlsmann. Levde 1650. Levde 1666 i Ebeltoft (Randers amt, DK). Død 1705 i Ebeltoft (Randers amt, DK). Begravet 05.12.1705 i Ebeltoft (Randers amt, DK).[456]

Willum forekommer første gang i kildene i 1666, da han er en av 10 båtsmenn som skulle gjøre tjeneste i flåten. Listen er dateret 26.04.1666 og underskrevet av admiral Niels Juuel.

Ebeltoft (tidligere stavet Æbeltoft) ligger på Djursland i Østjylland. Byen er med sine 7.430 innbyggere (2017) den største by i Syddjurs Kommune. Den ligger i Ebeltoft Sogn og hører til Region Midtjylland. Ebeltoft ligger på vestsiden av halvøya Hasnæs, og er den eneste østjyske havneby med en vestvendt havn

Ebeltofts gamle rådhus. Byen ligger i Øst-Jylland.

Byen er trolig anlagt omkring år 1200 og er et av Danmarks største reisemål på grunn av den gamle bydel og et fargerikt butikks- og museumsliv Nær byen ligger naturområdet «Mols Bjerge».

En artikkel fra byhistorisk arkiv i Ebeltoft:

«Det er med glæde jeg opfylder ønsket om at berette om WILLOMB SØRRENSEN. Af alle de mange tilskikkelser man møder under disse undersøgelser, der strækker sig gennem 300 år, er der ingen jeg har hæftet mig ved som ved ham. Her møder man den jævne Ebeltoftmand når han er bedst, men desværre også den sidste af sin art: rolig, besindig, samvittighetsfuld, beskjeden, men også med en vis autoritet grundet på sin uangribelighed og alder. Som han var har der været mange, men uden man har materiale til at finde dem og deres navne. De dannede grundvolden i den lille verden de levede i, borgeren, der hverken af fødsel eller erhverv hørte til eliten, men med grundsætninger af stor værdi. Det var dem der har givet os den største viden om vores by, gjennem deres overbevisning at BYEN og dens traditioner skulle værnes, og det er gjennem deres vidnesbyrd i grundtaxt og tingbok vi får så meget at vide om den tid der gik forud for dem. Uden dem havde dette været tabt.

Willomb Sørrensen træffer vi første gang 1666, da han er een af de 10 bådsmænd der skulle gøre tjeneste i flåden. Listen er dateret 26 April 1666 og underskrevet af Admiral NIELS JUUEL.

Imidlertid gik Willomb i land og blev avlsmand, og giftede sig vist samtidig. Gården han købte lå helt sønder i byen, hvor de andre avlsmænd også boede. Den var ved grundtaxten i 1661 kun en lille bod taxeret for 50 dr, gammel og forfalden, og ejedes af udenbyes folk, men udlejet til en ruineret skipper PEDER THUESEN, som døde kort efter tællingen. Selv boede han til leje lidt længere oppe i gaden. Hans hustru hed DORTHE PEDERSDATTER, og det er muligt hun har været datter af nævnte Peder Thuesen, idet bådsmændene sjældent erhvervede sig gård uden ved ægteskab.

1667 ses i Ildstedskatten at boden nu er blevet en WAANING, en mellemting mellem en bod og en gård. Og nogen helt ringe våning har det ikke været, for dens skorsten rummer både kakkelovn -(Kielgruve)- bagerovn, og Maltkølle, og det sidste fandtes ellers kun i store gårde. Grundtaxen 1683 fortæller os at det er en WAANING med et kålgårdsted vurderet for 52 rdl. I 1784 begynder den første bevarede tingbog, og det er her vi lærer Willomb Sørrensen at kende.

Han møder som autoritet ved vurderinger, skifter, vidne i stridigheder om markskel, det gjorde selvfølgelig så mange andre gamle dannemænd i byen, men når Willomb Sørrensen er med ved en opmåling eller andet, så står hans skøn fast og urokkeligt. Han har, blant sine ligemænd, den sjældne stilling, at han bruges af øvrighedens mænd i særlig vanskelig tilfælde hvor de har brug for hans sagkundskab, og hans navn dukker op sideordnet med vice-byfoged og byskrivers, når der før en retsforhandling har været møder om sagen. Vi vet intet om hans familieliv

456 Kirkebok Ebeltoft nr. 1, 1692-1773, «Begravede 1705», folio 99.

ud over at hans datter Maren 1693 den 9 December blev gift med en bådsmand RASMUS NIELSEN TEILGAARD (kaldet: TEIL-RAS) og 28 September begravedes MAREN WILLOMSDATTER efterladende en lille datter på knap 1 år.

Vi ser nu det sjældne tilfælde at trods det at Tejl-Rasmus gifter sig igen, og har sine nye svigerforældre i byen, så er dog stadig Willomb Sørrensen hans svigerfader, der står fadder til de mange barn, der fødes i det nye ægteskab, og da svigersønnen køber en gård bag Kirken, og er ved at blive frasvindlet den av en skovfoged fra Skovgårde, er det Willomb der måned efter måned møder i retten, og tilslut hans ord mod skovfogdens der redder gården for Tejl-Ras.

Ved bytinget ser vi ham sammen med 5 skippere stå op (1695) og som byens ældste borgere vidne om byens skatterestance, hvoraf ingen av disse 6 har haft nogen del, idet de aldrig har skyldt nogen skatter bort.

Han var en flittig kirkegænger og vi ser 1679 at DORTHE WILLOMB SØRRENSENs har fast stolestade i kirken: det 3die stad i 4de stol neden den nordre kirkedør, som er under loftet... (pulpituret).

Gamle Willoms alderdom blev ikke let, gården forfaldt, og sønnen Thomas var vist ikke meget værd. De udpinte marker gav ringe udbytte, og trods et slitsomt liv måtte han se resultatet af sit arbeidsomme liv reduceret så gæld og forpligtelser åd sig ind på formuen. I det følgende århundre blev avlsmændene i Ebeltoft fattige folk, der arbejdede hårdt med ringe resultat.

Den 5te Decembe 1705 blev han begravet».

Av plasshensyn er artikkelen forkortet.

Kirkebok Ebeltoft nr. 1, 1692-1773, «Begravede 1705», folio 99.

Kirkeboken er vanskelig å tyde, så hans alder kan ikke tolkes. [457]

(Barn VII:111)

Gift med neste ane.

Barn:

Jens Willumsen Ebeltoft. Født omkring 1668 i Ebeltoft (Randers amt, DK). Levde 1725 på Langnes Søndre, Tromsøysund (TR). Død før 1730 på Langnes Søndre, Tromsøysund (TR). (Se VII:111).

VIII:222 mm fm mm fm

Dorthe Pedersdatter Ebeltoft. Levde 1652. Levde 1679 i Ebeltoft (Randers amt, DK). Død 1704 i Ebeltoft (Randers amt, DK). Begravet 04.04.1704 i Ebeltoft (Randers amt, DK).[458]

Dorthe var troligvis datter til den første brukeren av deres gård, skipperen Peder Thuesen, som døde kort tid etter 1661.

Dorthe og Willum hadde følgende barn (minst):
Ca. 1668: Jens, klokker i Troms, gift med Dorothea Jonsdatter.
Thomas, skifte 05.02.1709.
Maren, gift 1693 med Rasmus Nielsen Teilgaard, død i 1694.

I 1679 hadde «Dorthe Willomb Sørrensens fast stolestade i kirken: det 3die stad i 4de stol neden den nordre kirkedør, som er under loftet... (pulpituret)».

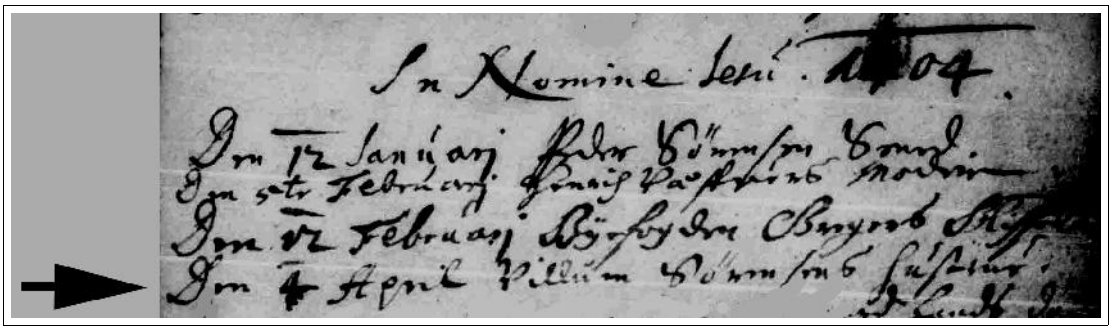

Kirkebok Ebeltoft nr. 1, 1692-1773, «Begravede 1704», folio 98.

457 Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre.

458 Kirkebok Ebeltoft nr. 1, 1692-1773, «Begravede 1704», folio 98.

«Willum Sørensens hustru» ble gravlagt på Ebeltoft kirkegård 04.04.1704.

Skifte etter Dorthe ble avholdt 30.07.1704 (folio 187b).
Ektemann: Villum Sørensen
Barn: :
1) Thomas Villumsen i Ebeltoft
2) Jens Villumsen i Norge
3) Maren Villumsdatter, [skifte 08.09.1695 lbnr.22, var gift med Rasmus Nielsen].
Barn: Maren Rasmusdatter.

Det ble avholdt skifte etter sønnen Thomas 05.02.1709:
«Skifte efter Thomas Willumbsen - Borger og Aflsmand - Anno 1709 den 5te February.
Enken: Kirsten Michelsdatter.
Børn: Maren Tomasdatter 8 år.
Ane Tomasdatter 6 år.
Dorthe Tomasdatter 3 aar.
Willumb Tomasen 1 år.
Enkens laugværge: Skp Peder Mathiesen.
Paa de u-myndiges wegne= den sal mands Swoger Rasmus Nielsen ...
... saasom ingen flere af den afdødes slægt eller enkens paarørende ware i nærværelse.
Registreringen:
...
Boens formue: 337 dl 3 Mrk 2 skl.
Bortskyldig gæld:
Dend salig mands broder Jens Willumssen boende wed Tromsøe i Norge
hans tilfaldende fædrene og mødrene arf :
1:= 35 dl 1 mrk 2 skl.
2:= 3 dl 1 mrk 12 skl.»

Enken ble senere omgift med avlsmand Søren Ditlefsen.

I skiftet etter Søren Ditlefsen i 1722 oppføres blandt gjeldspostene:
«Til hendes forrige mand Thomas Willumbsens broder Jens Willumbsen boende i Tromsø i Norge
...
Hans fædrene og mødrene arf: in alles : 4 dl 2 mrk 14 skl.»[459]

(Barn VII:111)

Gift med forrige ane.

Generasjon IX

IX:289 mf fm ff ff f

Olof Larsson Hietaniemi. Husbonde. Levde 1622. Levde fra 1632 til 1645 i Hietaniemi, Koivukylä kyrkby, Hietaniemi (Norrbotten).

Olof var sønn til Lars Olofsson Hietaniemi.

Han var husbonde på Hietaniemi gård i Koivukylä kirkeby, Hietaniemi sogn, fra 1632 til 1645 ifølge landskapshandlinger og manntall.

Hans hustru het antagelig Margareta, hun nevnes i manntall i 1647.

Olof eller hans hustru hadde fiskeretten i tresket Temmingijärvi, «Tämminigi Träsk», i Siggevaara, Jukkasjärvi sogn [dombok Jukkasjärvi tingslag 1680].

Olof hadde følgende barn:
Johan, nevnes i manntall fra 1645 til 1686 i Koivukylä.
Lars, nevnes i manntall fra 1649 til 1652.
Knut, nevnes i manntall fra 1657 til 1681 i Koivukylä.
Ca. 1617: Klemet, død etter mellom 1680 og 1683 i Lainio.[460]

(Barn VIII:145, Far X:577)

---

459 Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre.

460 Erik Johansson Kuoksu: Nybyggarsläkter i Jukkasjärvi och Enontekis fram till 1700-talets mitt (n.p.: Kuokso, Erik Johansson, 1999), side 16, Lainiosläkten I (Klemet Olofssons släkt). Erik Johansson Kuokso: Klemet Olofssons Lainios Släkt 1539-1930 (n.p.: Eget, 2005), side ,7 Familj 3.

Gift

Barn:

Klemet Olofsson Hietaniemi. Født omkring 1617 i Hietaniemi, Koivukylä kyrkby, Hietaniemi (Norrbotten). Levde fra 1650 til 1656 i Neitinniva, Junosuando (Norrbotten). Død mellom 1680 og 1683 i Lainio, Jukkasjärvi (Norrbotten). (Se VIII:145).

IX:313 mf fm mm ff f

Petter Servio. Kullbrender. Levde 1642 i Julita (Södermanland). Levde mellom 1654 og 1662 ved Kengis jernbruk, Kengis bruksförsamling (Norrbotten).

Petter var vallon, dvs at han kom fra sødre eller sydøstre Belgia, alternativt fra tilgrensende deler av Frankrike. Han omtales mellom 1642 og 1662.

Julita bruk omkring 1650. Maleri av Allart van Everdingen, foto Nordiska Museet, förlag Södermanlands hembygds- och museiförbund.

Han var «kolare», dvs. kullbrenner, vid Julita bruk og fra 1654 kullbrenner i Kengis ifølge manntallslistene.

Han var en stridbar person som kom i konflikt med sine arbeidsgivere, brødrene Momma, han skal blant annat ha truet brødrene med stryk.

I 1661 ble han dømt til landsforvisning. Året etter innleverte han en petisjon til rikskansleren der han protesterte mot dommen, han kaller seg nå «fransos». Dommen ble imidlertid antagelig iverksatt samme år [Kuoksu 1999e, Lindblom 1990].

Petter hadde barna:
Frans, gift med Karin Eriksdotter.
Karl, kullbrenner i Julita.
Elias.

Informasjon fra «Sällskapet Vallonättlingar»:

«Vallonerna har sedan mycket lång tid tillbaka sitt hemland i södra och sydöstra Belgien och i angränsande delar av Frankrike. De är ett blandfolk av kelter, germaner och romare och det fanns länge ett vallonskt språk som inte var någon fransk dialekt utan snarare utvecklats parallellt med franskan.

Ardennerna innehöll rika fyndigheter av järnmalm och vallonerna utvecklade system för järnets utvinning, det som senare blev berömt i Sverige som vallonsmidet. Redan på 1400- och 1500-talen var trakterna av Meusedalen, Liège och Namur ett sjudande bruksdistrikt.

Till Sverige skedde en del invandring redan strax före sekelskiftet 1600 på initiativ av hertig Karl och Welam de Besche. Senare agerade Louis de Geer, en skicklig köpman och företagsledare i Amsterdam, som finansiär. De vallonska bruksområdena led av arbetslöshet och de svenska bruken lockade med goda löner. Tidigt skedde invandring till bruk i Östergötland, t.ex. Finspång och Godegård. Louis de Geer arrenderade bruken i norra Uppland, t.ex. Österby, Gimo och Lövsta och dit skedde en omfattande invandring av valloner i början på 1620-talet.

Till en början höll vallonerna sig mycket till sina egna. Man behärskade inte det svenska språket och hade dessutom ett annorlunda kynne än svenskarna. Även religionen var en anledning till detta samt att svenska bergsmän

kände konkurrens från de arbetsamma och skickliga yrkesmännen.

Efter hand spreds vallonerna till flera bruk i Bergslagen och på andra håll och man började blandas med svenskarna. De var efterfrågade från andra bruksägare för sitt kunnande. Med tiden gav de sig naturligtvis också in på andra yrken och spreds till alla delar av landet.»[461]

(Barn VIII:157)

Gift

Barn:

Frans Persson Servio. Levde mellom 1655 og 1660 i Masugnsbyn, Junosuando (Norrbotten). Levde mellom 1665 og 1685 ved Svappavaara koppergruve, Jukkasjärvi (Norrbotten). Levde mellom 1686 og 1692 ved Kengis jernbruk, Kengis bruksförsamling (Norrbotten). Levde 1998 ved Svappavaara koppergruve, Jukkasjärvi (Norrbotten). Levde mellom 1702 og 1705 ved Kengis jernbruk, Kengis bruksförsamling (Norrbotten). (Se VIII:157).

IX:317 mf fm mm mf f

Baltzar Mickelsson Thun. Koppersmedmester. Flyttet 1624 fra Lübeck til Säter (Dalarna). Levde omkring 1645 i Avesta (Dalarna). Levde mellom 1662 og 1670 ved Kengis jernbruk, Kengis bruksförsamling (Norrbotten). Død 1676 i Avesta (Dalarna).

Baltzar var sønn til koppersmedmesteren Mickel Arendtsson Thun (Tunnen von Oldeslohe) fra Bad Oldesloe og hans hustru Anna.

Familien kom til Säter i Dalarna fra Lübeck i 1624, og levde fortsatt i Säter i 1659.

Han var på 1640-tallet koppersmedmester i Avesta.

Fra 1658 eller 1662 til omkring 1670 var han koppersmedmester i Kengis i Pajala sogn. [Manntallslister, Lindmark 1963, Rosenbahr 2001].

Han vendte senere tilbake til Avesta, der han mottok en årlig understøttelse på seks tønner korn fra Sala kvern [Lindmark 1963].

Han hadde barna:
Gustav, masmester ved Junosuando masugn 1661-71, utflyttet til Norn i Dalarna i 1674.
Mats, utflyttet til Torenå stad i 1686.
Jakob, død 1663 i Kengis, Pajala.
Katarina, gift med masmester Erik Olofsson.
Susanna, gift med koppersmed Johan Jonasson Spett, død 1738 i Svappavaara, Jukkasjärvi.
1630: Baltzar, gift med Brita Karlsdotter i 1659, død 1708 i Kengis, Pajala.

Baltzar Mickelsson Thun døde 1676 i Avesta i Avesta sogn.[462]

(Barn VIII:159, Far X:633, Mor X:634)

Gift

Barn:

Baltzar Baltzarsson Thun. Født omkring 1631 i Kengis bruksförsamling, Pajala (Norrbotten). Levde 1658 i Kengis bruksförsamling, Pajala (Norrbotten). Levde mellom 1692 og 1698 ved Svappavaara koppergruve, Jukkasjärvi (Norrbotten). Levde mellom 1699 og 1707 ved Kengis jernbruk, Kengis bruksförsamling (Norrbotten). Død 1708 i Kengis bruksförsamling, Pajala (Norrbotten). (Se VIII:159).

IX:321 mf mf ff ff f

Peder Joensen Storslett. Festebonde og fisker. Levde 1604. Levde 1624 på Storslett, Hillesøy.

Peder var antagelig far til Torleif Pedersen og sønn til Joen Persøn som betalte skatt på Storslett fram til 1615-16.

---

461 Erik Johansson Kuoksu, Familjeregister för Pajala Socken, Kengis bruk och Torne Lappmarks nybyggen fram till 1760 II (n.p.: Kiruna Amatörforskarförening, 2003), side 135 Junosuando masugn, Familj 1. Erik Johansson Kuokso, Antavla för Jan-Erik Johansson Kuokso och Lisbeth Salomonsson (n.p.: Kiruna Amatörforskarförening, 2003), side 11, ID 536.

462 Erik Johansson Kuoksu: Familjeregister för Pajala Socken, Kengis bruk och Torne Lappmarks nybyggen fram till 1760 II (n.p.: Kiruna Amatörforskarförening, 2003), side 120 Kengis, Familj 1. Erik Johansson Kuokso: Antavla för Jan-Erik Johansson Kuokso och Lisbeth Salomonsson (n.p.: Kiruna Amatörforskarförening, 2003), side11, ID 540.

Storslett ligger på Kvaløya nord-vest for Kvitfjellet nær Hillesøy kirke.

O. Rygh skriver om Storslett i «Norske Gaardnavne»:
«Gård nr. 9 Storsletten, skrives Storsletten i 1610, Storslette i 1614 og Storslet i 1723.
Det kan ikke let afgjøres, om sidste Led er «slétta» f., Slette, eller Slætt f., Slaatteland, Slaatteng. Det sidste er vel det sandsynligste. I den sidste Matr. skrevet Storsletta.»

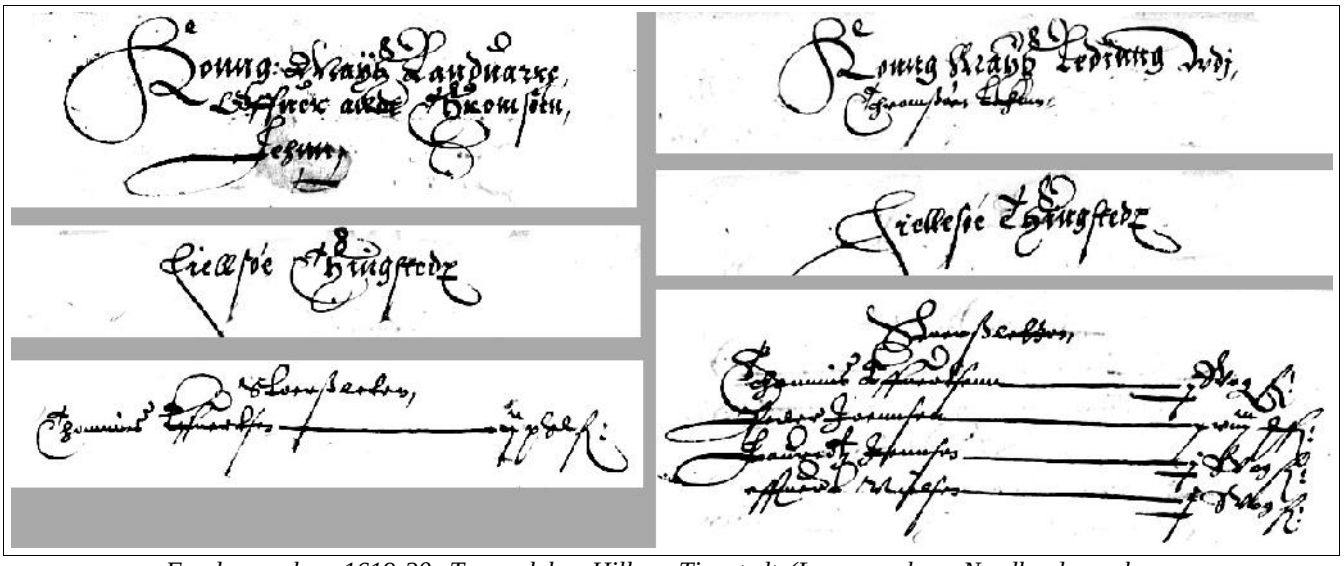

Fogderegnskap 1619-20, Troms lehn, Hillsøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 11, legg 6, bilde 361 og 371).

I 1619-20 betalteThommes Effuertsenn, Lauridtz Jennsen og Effuerdt Nielsen ½ våg fisk hver i leidang, mens Peder Joennsen svarte 18 merker.

Thommes betalte også laandvare med 2 pund.

I 1624-25 betalte Thommes Effuerdtzenn og Peder Joennsenn leidangen med ½ våg fisk hver.
Thommes svarte i tillegg 2 pund fisk i landvare.

Landskatt til Martini i 1624 viser:

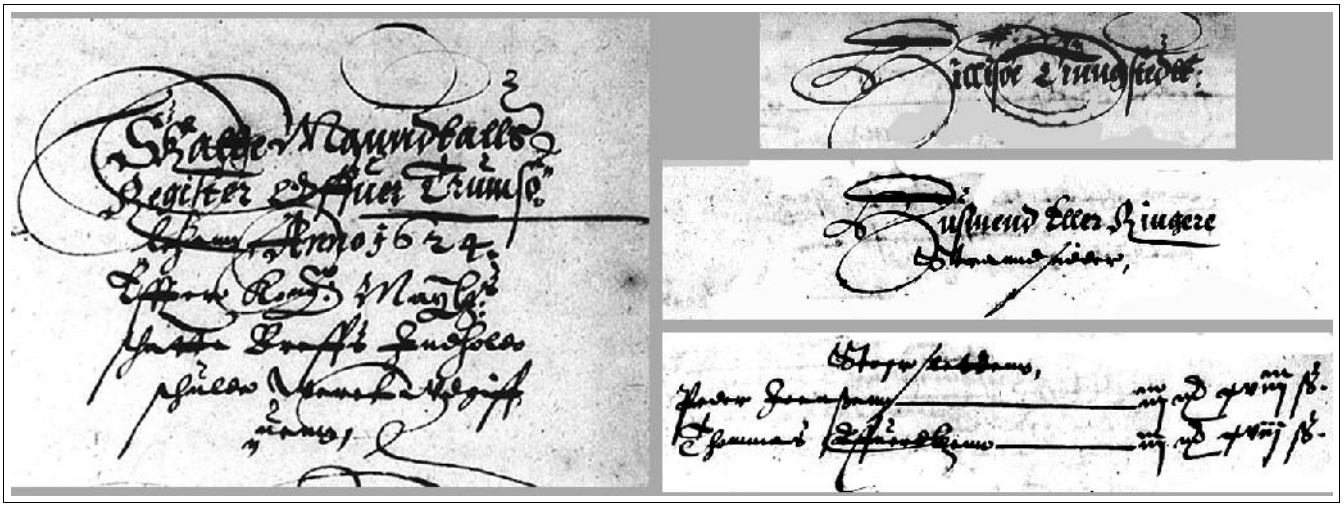

Landskatt 1624, G Troms lehn, Hillsøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 16, legg 3) bilde 158.

«Hillisøe Tinngstedtt
Husmend Eller Ringere Strandsider:
Store Sletten.
Peder Joenßenn – 3 mark 18 sk.
Thomas Effuerdßenn – 3 mark 18 sk».

i 1629-30 betalte Thommes Effuerdtsøn leidangen med ½ våg fisk, og landvare med 2 pund.

Første gang Storslett blir omtalt, er i landskatten for 1610.

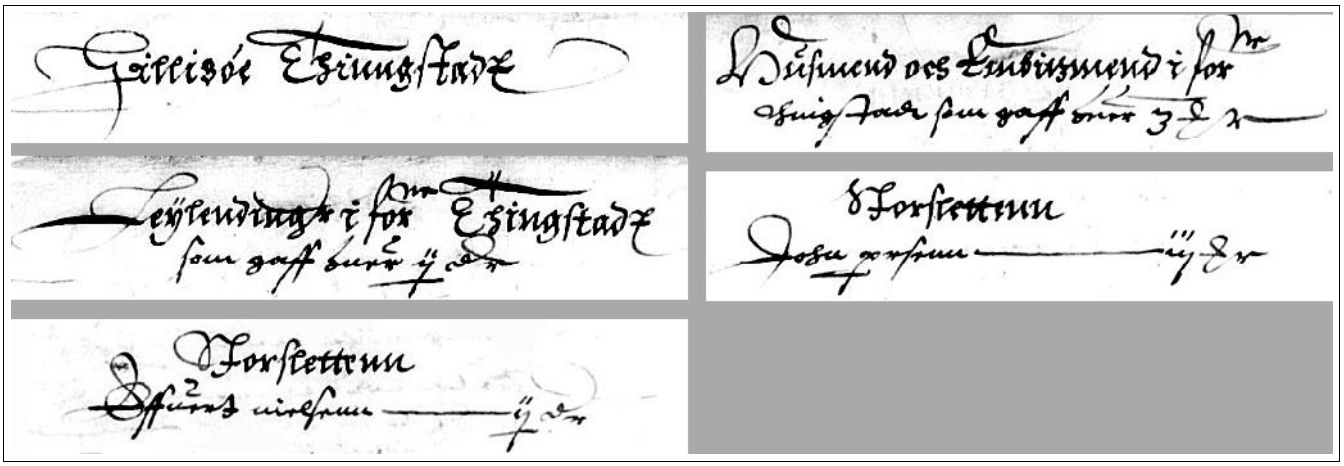

Landskatt 1610, Troms lehn, Hillesøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 1, legg 7) bilde 287 og 288.

Da betalte Effuert Nielsen 1½ dr. og husmannen Jon Persen 3 mark i skatt.

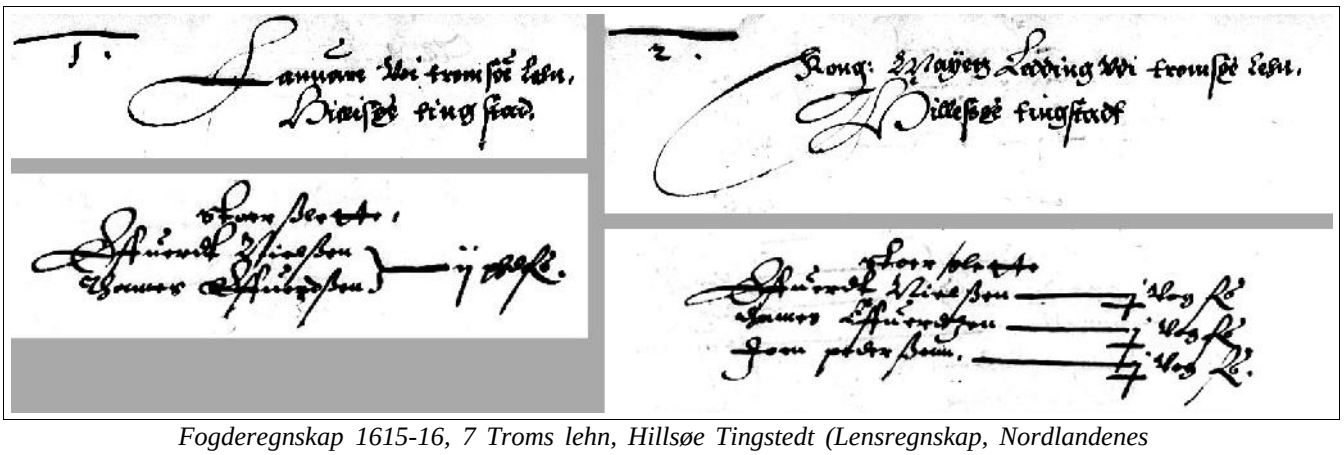

Fogderegnskap 1615-16, 7 Troms lehn, Hillsøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 8, legg 1, bilde 3 og 6).

I 1615-16: betalte Effuert Nielsøn og Thomas Efferdtzsøn 2 pund fisk i landvare.
De betalte også leidangsskatten med ½ våg fisk hver.
Det samme gjorde Joenn Pederßønn.

(Barn VIII:161)

Gift

Barn:

Torleif Pedersen Storslett. Levde 1620. Levde fra 1645 til 1661 på Storslett, Hillesøy. Død før 1667 på Storslett, Hillesøy. (Se VIII:161).

IX:327 mf mf ff mm f

Oluf Eidissen Grepstad. Levde 1590. Levde 1610 på Grebstad, Hillesøy. Død omkring 1640 på Grebstad, Hillesøy.

Oluf Eidissen er nevnt som bruker av Grepstad fra 1610 til han døde omkring 1640.

Hans hustru må ha vært Anne som satt som enke på Grebstad mellom 1640-41 og 1642.

Det er trolig at han eller hans hustru kom fra gården Ballestad i Tjelsund fjerding i Salten len da han fra 1610 skattet av odel i denne gården.

Grepstad ligger på Kvaløya, mot Straumsfjorden vest for Bakkejord.

Grepstad ble tatt i bruk allerede i vikingtiden, alle gravsettningene på gården og på stranda utenfor vitner om den gamle bosetningen. Dette er den eneste gården nord for Malangen med den gamle endelsen «stadir». «Greipr» var et vanlig mannsnavn i middelalderen.

Frem til 1853 hørte gårdene Engenes, Grepstad, Sandvik, indre og ytre Buvik, Torsnes og Marsletta til Tromsø prestegjeld. Da ble disse gårdene lagt til Hillesøy sogn.

O. Rygh skriver om Grepstad i «Norske Gaardnavne»:
«Gård nr. 2 Grepstad, skrives Grebstad og Gribstad i 1567, Grebstad i 1610, 1614 og 1723.
«Greipsstaðir», af Mandsnavnet «Greipr», som var temmelig almindeligt i middelalderen. Dette Gaardnavn forekommer paa mange Steder, undertiden ogsaa i Formerne Greipstad og Grefstad. I den sidste Matr. skr. Greipstad».

Den første person som nevnes på Grepstad er Oluf Andersen. Han var i 1563
«styremand till sinn halfue hyre»,
og betalte skipperskatten med 5 våger fisk.

463 Landskatt 1610, Troms lehn, Hillesøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 1, legg 7) bilde 288. Fogderegnskap 1615-16, 7 Troms lehn, Hillsøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 8, legg 1, bilde 3 og 6). Fogderegnskap 1619-20, Troms lehn, Hillsøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 11, legg 6, bilde 361 og 371). Landskatt 1624, G Troms lehn, Hillsøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 16, legg 3) bilde 158. Jens Solvang: Kulturbilder fra gamle Hillesøy, Bind II, Gårdshistoria, side 57-58.

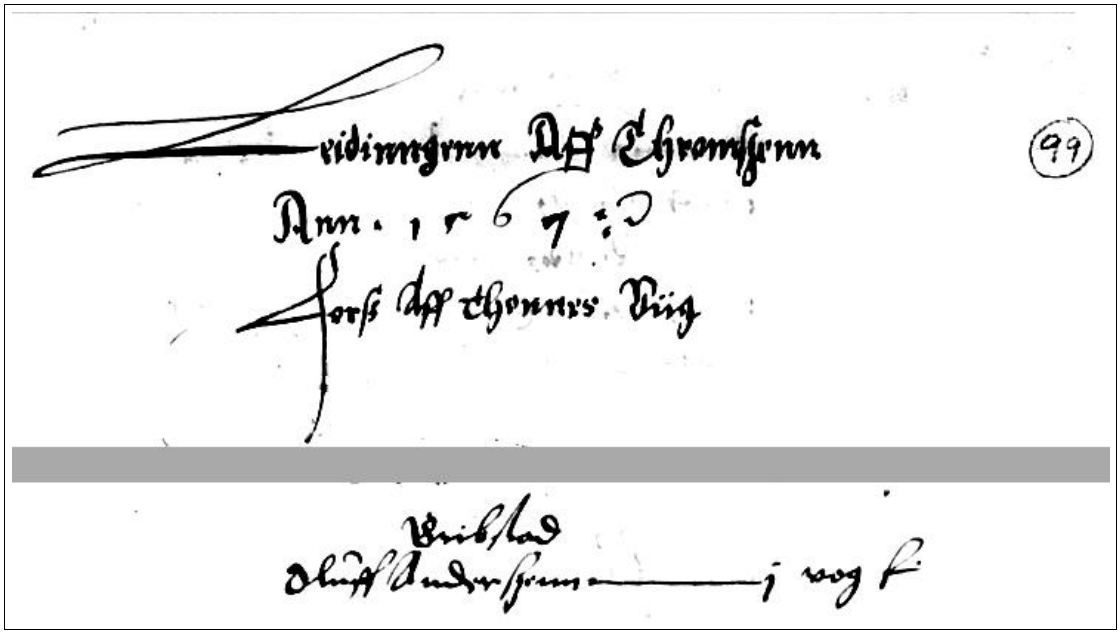

Leidang Thromssenn 1567 (Regnskaper og jordebøker eldre enn 1570, regnskap for de nordlandske lenene og Finnmark 1566-67, eske 16, legg 2, litra 1, folio 100).

Oluf nevnes også i lensregnskapet fra 1567 som bruker av 1 våg fiskeleie.

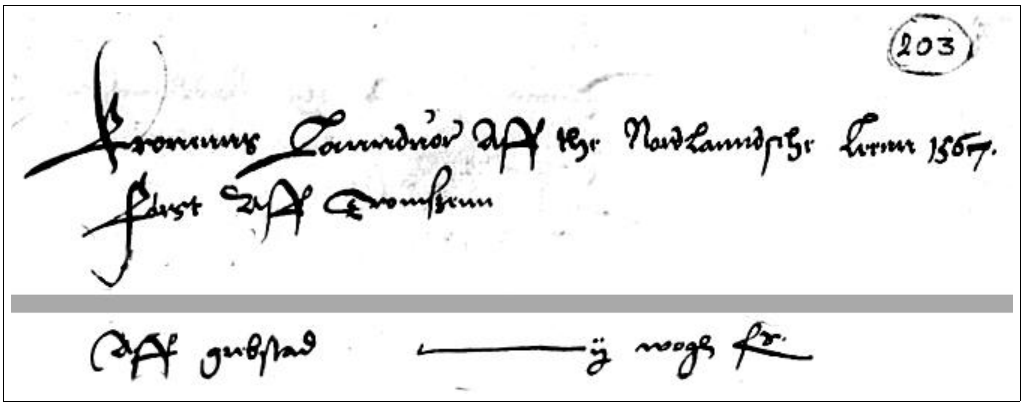

Landvare Thromssenn 1567 (Regnskaper og jordebøker eldre enn 1570, regnskap for de nordlandske lenene og Finnmark 1566-67, eske 16, legg 2, litra 1, folio 203).

Kronens landvare «aff Gribstad» er på samme tid 2 våger fisk.

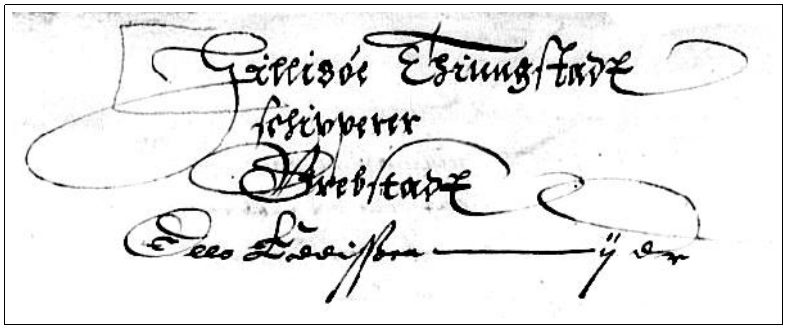

Landskatt 1610, 7 Troms lehn, Hillesøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 1, legg 7, bilde 286).

Oluf betalte i 1610 skipperskatt med 2 Dr.

Dertil betalte Nils Larsen husmannsskatt med 3 mark penger, og Jenns Eddissenn, Niels Jacobsen og Johnn finnd drengeskatt med 3 mark.

Han betalte også odelsskatt av gården Ballestad i Tjelsund fjerding i Salten len.

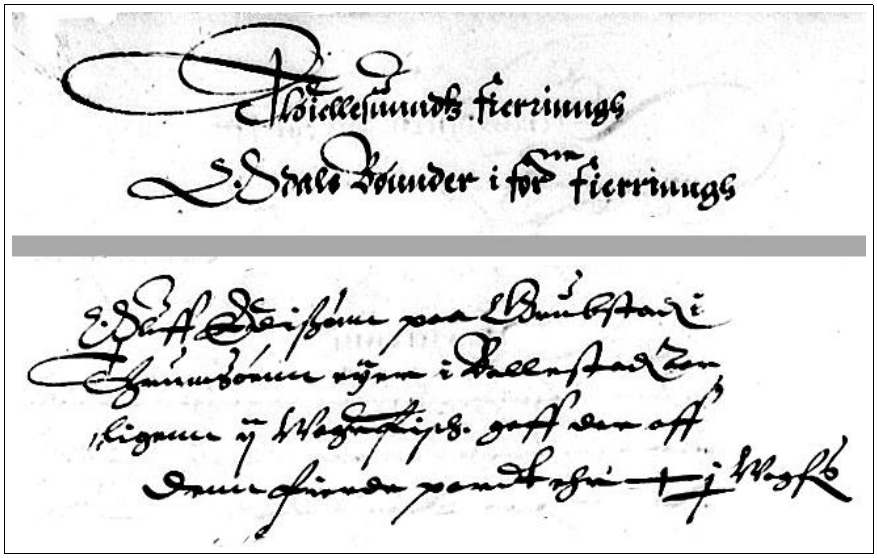

Landsskatt 1610, 2 Salten lehn, Tjelsund fjerding (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 1, legg 5, bilde 138).

«Thiellesunndtz Fierinngh
Odals Bønder i forn: fierringh
Oluff Edißønn på Grubstad i Thrumsønn
eyer i Ballestad Aarligenn 2 Woger fish.
gaff deraff denn fierde pardt ehr – ½ Wog F[isk]».

Tjeldsund kommune i Ofoten. Jeg har ikke funnet gården Ballestad på noe kart, O. Rygh har ikke gården med i «Norske Gaardnavne». Det er derfor trolig at gården ikke lenger eksisterer.

Tjeldsund (nordsamisk: Dielddanuorri) er en kommune i Ofoten i Nordland. Kommunen ligger ved Tjeldsundet og er geografisk delt i tre deler:
- På sørøstre del av Hinnøya, der den i nord grenser mot Harstad kommune i Troms og i sør mot Lødingen kommune.
- Omfatter hele Tjeldøya.
- I øst på deler av fastlandet der den grenser til Skånland kommune i Troms og Evenes kommune.

I 1611-12 og i 1613-14 betaler Oluff landvare og leidang av Grepstad. Jeg velger her å vise fogderegnskapet for 1613-14, da kvaliteten i utskriftene for 1611-12 har dårlig kvalitet.

Landvare var i Nord-Norge en jorddrottrettighet som fra middelalderen var knyttet til «utroren» [å ro ut til fiskeplassen] med en fast avgift pr. båt pr. sesongfiske. Men landvare synes dessuten tidlig (1567) å ha ligget på områder uten værkarakter.

Leidang var opprinnelig en sjømilitær forsvarsordning trolig utviklet i løpet av rikssamlingstiden og opprettholdt inn i senmiddelalderen. I Nord-Norge var leidang en personskatt, betalt etter skatteklasser som bonde/husmann osv. Ytelsen besto som regel av våger fisk enda inn på 1600-tallet.

Husfrelse, nordnorsk jorddrottrettighet, påbudt 1611, ble betalt av borgere og andre som hadde sine hus stående på kongens grunn. Husfrelse ble f.eks. betalt av fiskere for rorbuer på utøyer. I andre tilfeller synes den å gjelde handelsmenn og værmenn på steder som ikke betalte landskyld eller ordinær landvare, og som altså ikke brukte noe jord der. Man ser for eksempel at personer som bodde på ei øy og der betalte husfrelse, dessuten ga landvare på naboøya, der de hadde jordene sine.

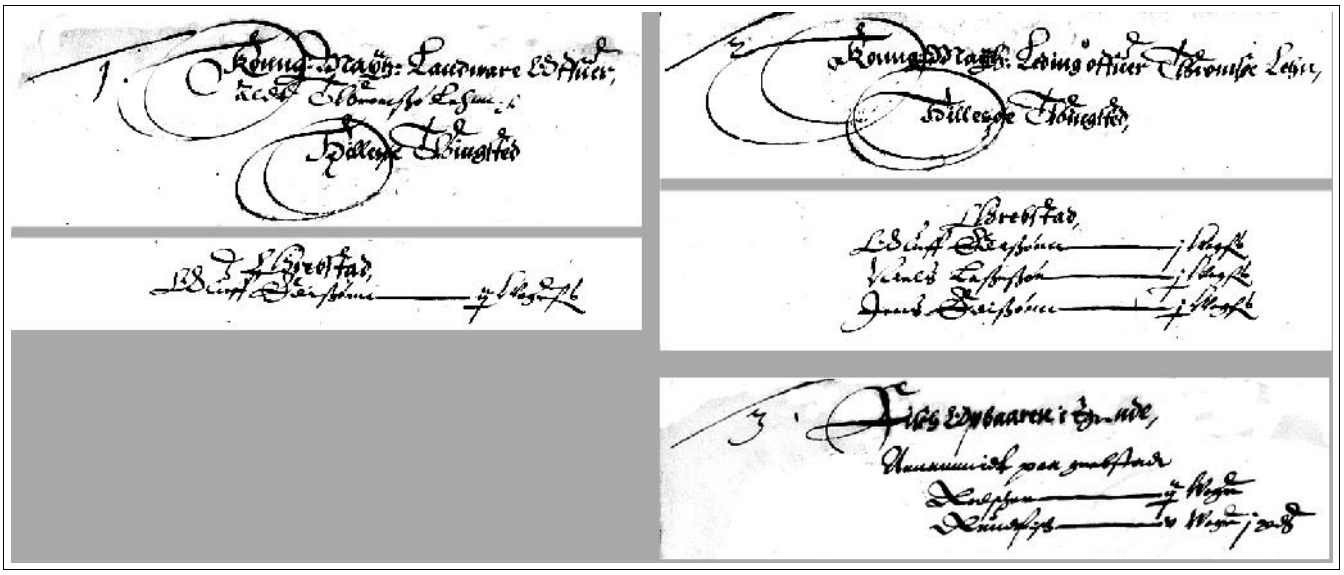

Fogderegnskap 1613-14, 7 Troms lehn, Hillsøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 5, legg 2, bilde 89, 95 og 103).

«1 Kong: Maytz: Landware Offuer aldt Thromßø Lehn.
Hillesøe Thingsted
Grebstad,
Oluff Edißen – 1½ Wogh Fs [Fisk]
2 Kong: Maytz: Leding offuer Thromsøe Lehn,
Hillesøe Thingsed
Grebstad
Oluff Edißønn – 1 Wog Fs
Niels Laßeßøn – ¼ Wog Fs
Jens Edißønn – ½ Wog Fs.
3 Fisch Opbaaren i hiende,
Annamidt paa Grebstad
Radscher – 1½ Woger
Rundfish – 5 Woger 1 pdh».

I 1614-15 betalte Oluf Eidissen leidangen med 1 våg og utrorsavgiften landvare med 1½ våg fisk. Likeså var Niels Lasønn og Jenns Edisønn lagt i leidangsskatten.

I 1619-20 betalte Elluff Eidissen husfrelse med 1½ våg fisk, og leidangen med 1 våg. Halduord, Elling, Lars og Elleff Oelsen betalte leidangen med ½ våg.

I 1620-21 betalte Oluf Eidissen landskyld med 1 våg, Elling Niellsen, Lasse Nielllsen og Hallduor Niellsen hver ½ våg.

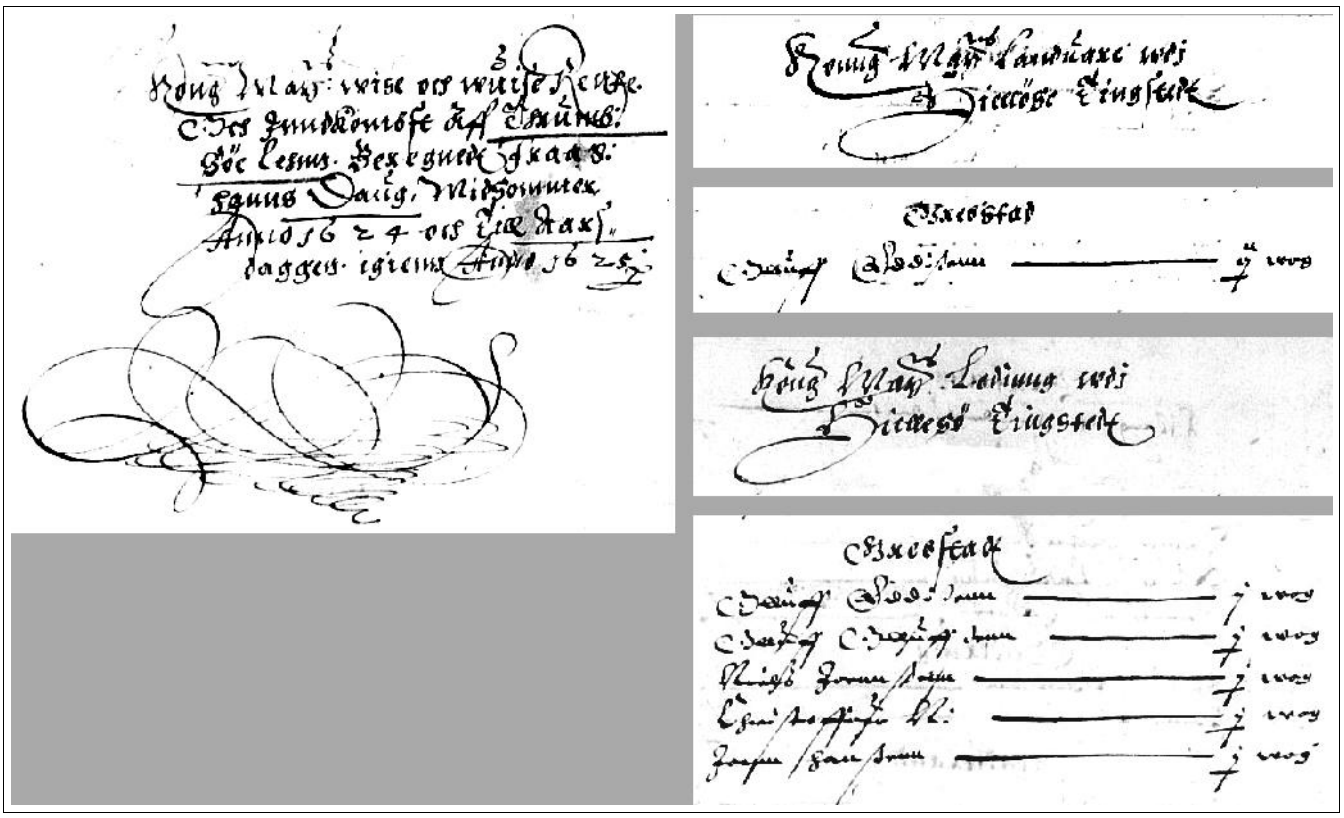

Fogderegnskap 1624-25, F Troms lehn, Hillsøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 16, legg 3, bilde 2 og 7).

I 1624-25 betalte Olluff Eddissenn landvare med 1½ våg og leidang med 1 våg. Dertil betalte Olluff Ollufsenn, Niels Joennsen, Christoffer og Joen Hansenn hver leidang med ½ våg.

Et «Skatte Manndtalls Register Offuer Trumsø Lehnn Anno 1624 viser at Olluff har odel i en gård i Saltens len og at han betaler skipperskatt. Mostsvarende innførsler finnes i de neste års skattelister.

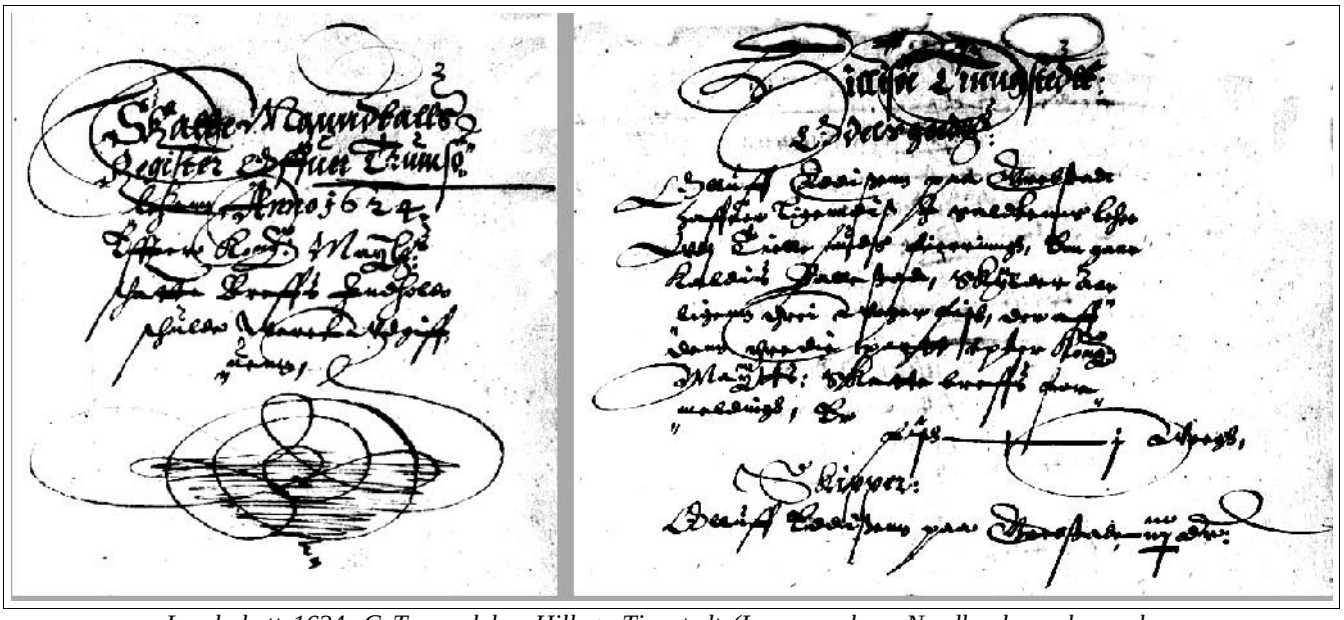

Landsskatt 1624, G Troms lehn, Hillsøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 16, legg 3, bilde 157).

«Hillisøe Tinngstedtt
Odelsgoedtz
Ollluff Eddißenn paa Grebstad haffuer Eigendis J Saldtenns Lehn Wdj Tielle sunds [Tjeldsund] fierrinngh,
En gaar.kaldis Ballestad, skylder Aarligenn deri 3 voger Fisk,
deraff den thredie partt epter Kong: Maytts: skattebreffs formeldingh, Er,
Fish – 1 vogh

skipper:
Olluff Eddißenn paa Grebstad 2½ Dr.»

En motsvarende innførsel under Salten len:

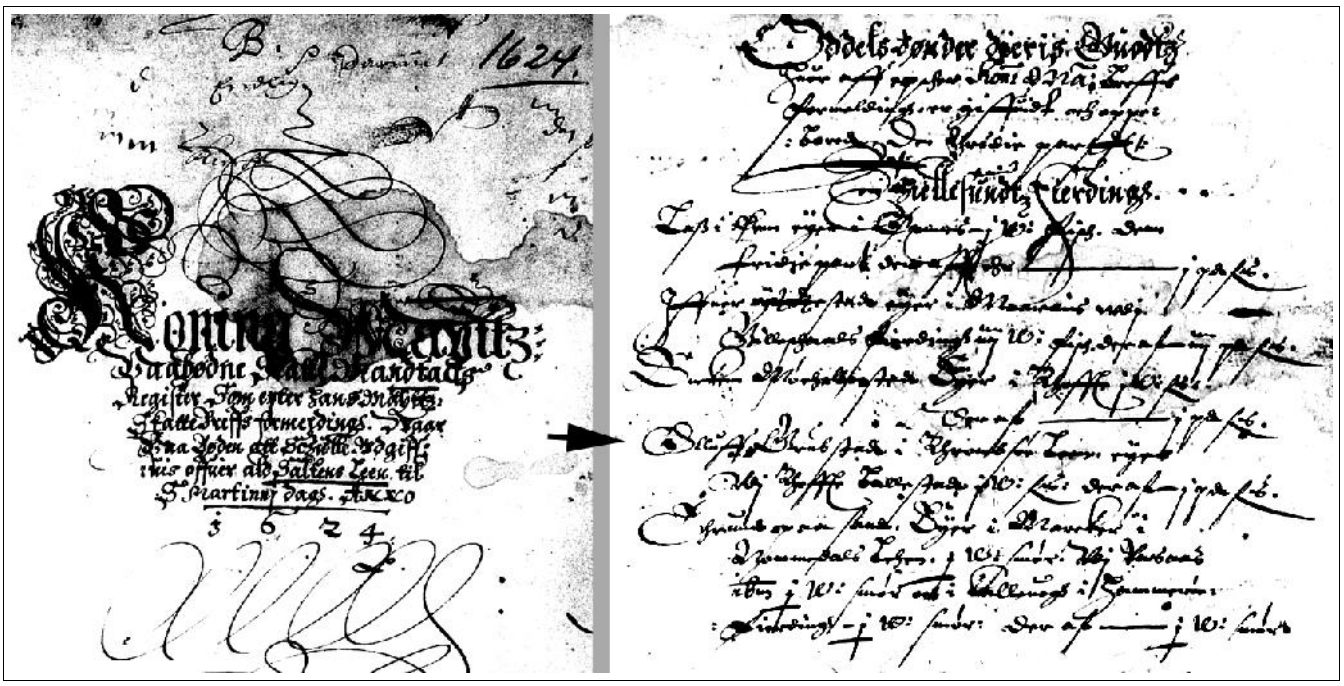

Landsskatt 1624, B Salten lehn, Tjelsund fjerding (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 16, legg 3, bilde 80).

«Oddelsbønder deris Guodtz
Huor aff ephter Kon: Ma: Breffs formeldingh er giffuedt och oppeboende den thredie partt.
Thiellesundt Fierdingh
....
Olluff Grebstad i Thrombsøe Leen eyer
Udj Theffe(?) Ballestad 1 W Fisk: deraf 1 pd Fisk».

I 1629-30 betalte Oluff Eidisøn, Peder Jonsen, Halduord og Anders ½ våg hver i leidang. Oluff betalte dessuten 1½ våg i landvare.

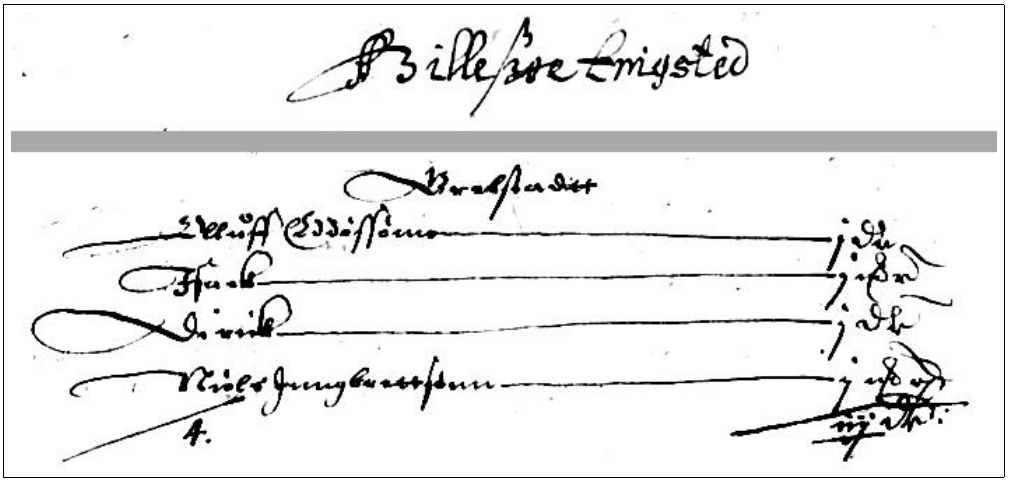

Landsskatt 1634, Troms lehn, Hillsøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 26, legg 3, bilde 167).

I 1634 betalte Olluff Eddißeenn, Isack, Eirick og Niels Jengbrattßen 1 Dr. hver i landsskatt.

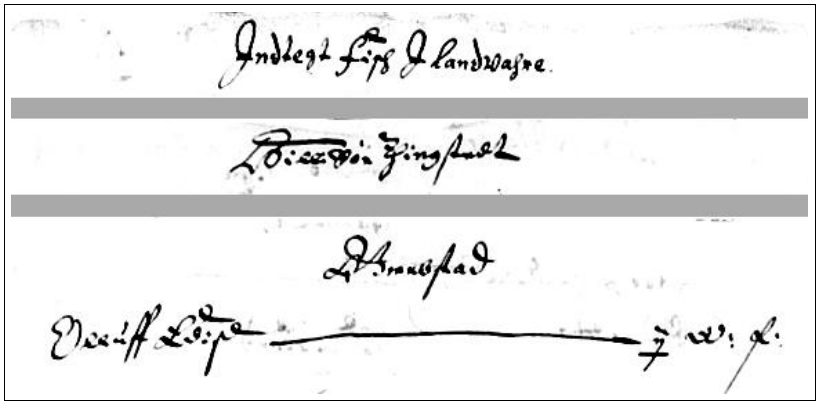

Fogderegnskap 1634-35, Troms lehn, Hillsøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 26, legg 1, bilde 34).

Dessuten betalte Oluf landvare med ½ våg fisk

Fogderegnskap 1639-40, Troms lehn, Hillsøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 28, legg 2, bilde 124).

I 1639-40 betalte Oluf ifølge fogderegnskapet landvare med 2 våger fisk. Dette er siste gang vi finner Oluf i kildene.

Fogderegnskapet 1640-41 viser at

«Enken Anne» nå betaler landvare med 1½ våg fisk, så Oluf døde omkring 1640.[464]

(Barn VIII:164)

Gift med neste ane.

Barn:

Giertrud Olsdatter Grepstad. Levde fra 1645 til 1696 på Grebstad, Hillesøy. (Se VIII:164).

IX:328 mf mf ff mm m

Anne Grepstad. Levde før 1641 på Grebstad, Hillesøy.

---

464 Leidang i Thromssenn 1567 (Regnskaper og jordebøker eldre enn 1570, regnskap for de nordlandske lenene og Finnmark 1566-67, eske 16, legg 2, litra 1, folio 100). Landvare i Thromssenn 1567 (Regnskaper og jordebøker eldre enn 1570, regnskap for de nordlandske lenene og Finnmark 1566-67, eske 16, legg 2, litra 1, folio 203). Landskatt 1610, 7 Troms lehn, Hillesøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 1, legg 7) bilde 286. Landsskatt 1610, 2 Salten lehn, Tjelsund fjerding (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 1, legg 5, bilde 138). Fogderegnskap 1613-14, 7 Troms lehn, Hillsøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 5, legg 2, bilde 89, 95 og 103). Fogderegnskap 1624-25, F Troms lehn, Hillsøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 16, legg 3, bilde 2 og 7). Landsskatt 1624, G Troms lehn, Hillsøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 16, legg 3, bilde 157). Landsskatt 1624, B Salten lehn, Tjelsund fjerding (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 16, legg 3, bilde 80). Landskatt 1634, Troms lehn, Hillsøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 26, legg 3) bilde 167. Landskatt 1634, Troms lehn, Hillsøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 26, legg 3) bilde 167. Fogderegnskap 1639-40, Troms lehn, Hillsøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 28, legg 2) bilde 124. Jens Solvang: Kulturbilder fra gamle Hillesøy, Bind II, Gårdshistoria, side 15,21-22.

Anne som satt som enke på Grepstad fra 1640 må være Olufs hustru.

Oluf og Anne må vel ha hatt datteren
Giertrud, gift I med Christopher Nielsen, som vel døde omkring 1648 og
II med Lars Olsen som hadde Grebstad fra 1652 til han døde omkring 1694.

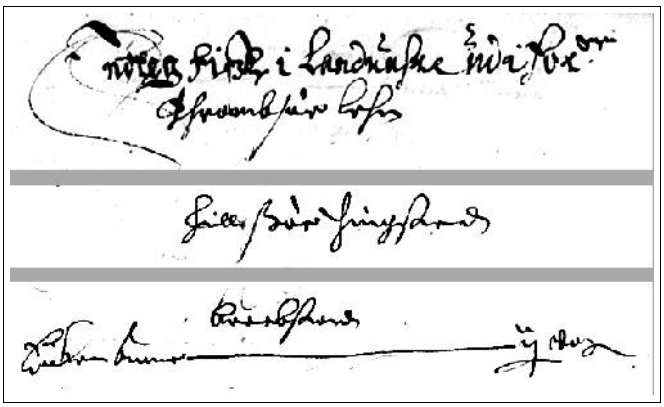

Fogderegnskap 1640-41, P Troms lehn, Hillsøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 28, legg 2, bilde 195).

Landvare av Grepstad i 1640-41 betales av «Enken Anne» med 1½ våg fisk.
Oluf må nå være død.

Hun sitter på fortsatt på gården i 1642.

Vi har ingen opplysninger mellom 1642 og 1645, men i 1645 er det Christopher Nielsen som sitter på hele gården og han betaler skipperskatt.

Han må ha vært gift med Giertrud Olsdatter som sammen med sine arvinger satt som enke på Grepstad fra 1649. [465]

(Barn VIII:164)

Gift med forrige ane.

IX:337 mf mf mf ff f

Stephen Joensen Kiil. Levde 1600. Levde mellom 1630 og 1650 i Trondheim (ST). Skredder.

Stephen bodde i Trondheim første halvdel av 1600-tallet.

Han var gift og hadde antakelig flere barn. To barn er kjent,
Anna Martha.
Ca. 1615: Joen, gift
1) Før 1669 med Malene Hansdatter Schjødt, skiftet avholdt 12.70.168 .
2) Omkring 1687 med Karen Hansdatter Hagerup.
3) Omkring 1690 med Karen Andersdatter Althe fra Tisnes [Tynn].
Joen døde 12.11.1689.

Fra boken «Kiil – Lund, et bidrag til Nilsen Lund-familiens historie» av Harald Barbala:
Informasjonen som følger er skrevet av Alf Kiil (1906-95), statsarkivar i Trondheim 1954-74:

I 1630 kvitterte Stephen Joensen for lønn som soldat i Trondhjemske kompani, og i regnskapet kalles han for «skredder Stephen Joensen». Man må her være oppmerksom på at navn kunne ha mange forskjellige skrivemåter i den tiden.
Opprinnelig kan også Joen ha vært skredder.

«Staffuenn Kiill – i en rettssak i Jemtland i 1643 der han er vitne og øyensynlig er godt kjent med forholdene på stedet, så det er rimelig å anta at han har vært hjemmehørende der».
Og videre skriver han:
«Utgiverne av rettsprotokollen der saken forekommer, har ikke funnet noe stedsnavn som de har kunnet knytte ham til.»

Disse opplysningene gir en indikasjon på at Steffen Kiil kan ha vært hjemmehørende i Jemtland.

Alf Kiil har trolig gitt de mest korrekte opplysningene som har vært offentliggjort om Kiil eller Kihl-familien. Opplysningene som følger er fortalt av ham:
«Stephen var løytnant i Trondhjemske Regiments 8de kompani i 1649 – med en årlig lønn på 150 daler. I 1650-årene var han løytnant i Trondheims borgerkompani.
Sønnen Joen. var tambur i samme kompani som sin far – og i 1658 var han sersjant og kvitterte for lønn – 30

[465] Fogderegnskap 1640-41, P Troms lehn, Hillsøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 28, legg 2, bilde 195).

daler årlig – med sin egenhendige underskrift.
"Joen Steffensen Kiill".
De militære stillingene i borgerkompaniet var neppe hovedyrker eller levebrød, verken for far eller sønn.

Stephen Kiil har nok vært borger av byen Trondheim, men neppe en nordlandshandler. Primært var nok eller ikke sønnen Joen Steffensen nordlandhshandler.

-->> Feilaktig hevder Alf Kiil at «Borgerleiet Bentsjord fikk Joen tilgang til gjennom ekteskapet med sin annen [skal være første] kone, Malene Hansdatter Schjødt.
Det var Joens sønn, Hans Joenssen Kiil som tok opp borgerleie i Bentsjord(!).

Det er ikke opplyst om Stephen Kiil hadde flere barn, men det er overveiende sannsynlig. Opplysningene om at sønnen Joen var født i Trondheim rundt 1615 må man også bare tro er riktig – det er ingen indikasjoner som sier noe annet.

Alf Kiil, som har gjennomgått arkivmateriale fra Stephen Kiils tid, hadde en formening om at skredder og løytnant i borgerkompaniet, Staffan (Steffen) (Jonsen) Kiil fra Jemtland hadde en datter og av tradisjonelle grunner het hun trolig Anne Marta Staffansdatter Kiil. Bekreftelsen på at hun må ha vært søster til Joen Steffensen Kiil kommer fra en rettssak som fastslo at hennes datter Anne Larsdatter Humble og Hans Joensen Kiil fra Bentsjord var søskenbarn.

Man tror at Staffan Kiils kone ble omgift med skredderen Erich Olsen – nevnt som værfar (svigerfar) til Lars Olsen Humble – som da skulle være gift med Anne Marta Staffansdatter. Deres datter, Anne Larsdatter Humble var gift med Christian Jacobsen Stabel, skredder i Trondheim – og deres datter, Anne Marta Stabel, var gift med Søren Falch. Han var skipper og bodde på Lille Follesøy og Klauvnes i Skjervøy.

De fikk en sønn, som ble døpt Hans Kiil, født mellom 1728 og 1731, trolig oppkalt etter sin mormors fetter på Bentsjord, som omkom i 1728.

Hans Kiil Sørensen Falch bodde på Langnes ved Tromsø og alle hans etterkommere - også tidligere nevnte Alf Kiil – har senere brukt Kiil som slektsnavn.[466]

(Barn VIII:169)

Gift

Barn:

Joen Steffensen Kiil. Født omkring 1615. Levde 1652. Død 12.11.1689 i Trondheim (ST). (Se VIII:169).

IX:339 mf mf mf fm f

Hans Thomassen Skjøtt. Levde 1605. Levde fra 1645 til 1661 i Trondheim (ST). Levde 1667. Død før 1676 i Trondheim (ST).

Hans var sønn til Thomas Jensen Skjøtter og Giertrud Christophersdatter.

Han er nevnt på Bratberg enkelte år i tiden 1622-35, og på Karlsøy 1631-33. Han betalte ikke husfrelse på Karlsøy, og vi vet ikke hva slags virksomhet han drev.

Koppskatten i 1645 for Trondheim (Slektshistoriske kilder, fotografert av Erlend E. Mæhlum).

«Uformuelige Borgere och Handuerks Folck.
Hans Thomeßønn och Hans Hustrue – 1½ ort».

466 Harald Barbala: «Kiil – Lund, et bidrag til Nilsen Lund-familiens historie» (1995, side 10-12.

Sakefallsregnskap (ledangen) 1661. Trondheims len, QQ Trondhjem by Lensregnskap Trondhjems len, eske 148, legg 5, bilde 182).

Rekkefølgen i manntallet for ledingen i 1661 viser at Hans dengang bodde i gård nr. 395 i Trondheims fjerde kvarter. Sønnen Thomis Hanßen bodde til leie hos ham.

Fra «Trondheim før Cicignon – Gater og gårder før reguleringen 1681»:

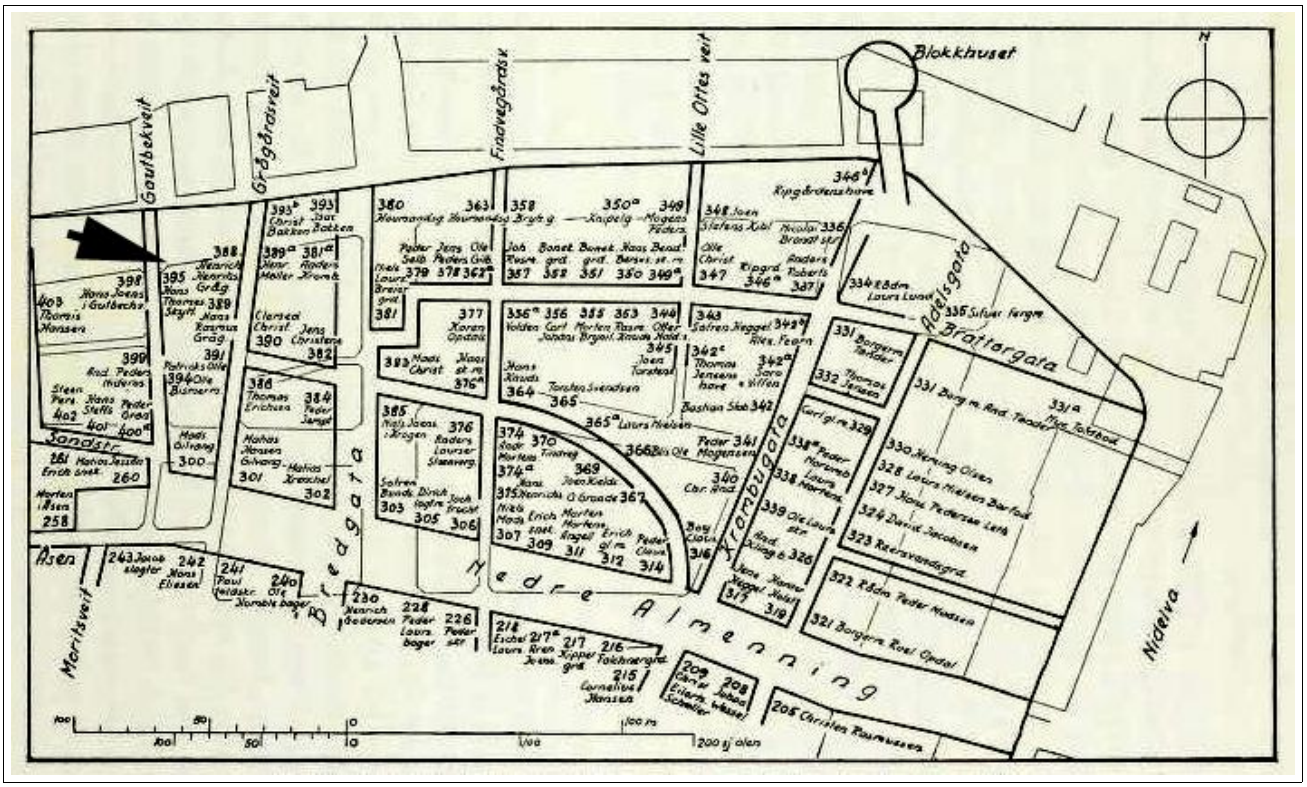

Byens fjerde kvarter utgjorde den nordre del av Vår Frues sogn. Grensen mot syd, mot tredje kvarter, var Nedre almenning eller omtrent nåværende Olav Tryggvasons gate, og mot nord strakte det seg til fjæren mot fjorden.

«395. Enchen Hanns Thomesens.

Rekkefølgen i manntallet for ledingen 1660-62 viser at Hans Thommesssen [Skott] dengang bodde her. Thomis Hansen bodde til leie hos ham. 06.07.1700 solgte sønnen Thomas Hansen Skytt den nedre part av sin gård med påstående stuehus og den halve part av sin sjøbrygge til Peder Mogensen:

"Beliggende til Sjøgata og Gautbeckveita, nest vester til Anders i Graagården (nr. 388). Lengden på vestre side til veiten fra min egen påboende gård av sør og til Sjøgata i nord 21¾ al. Bredden til Sjøgata fra [Gauthek-]veiten av vester til Anders i Graagården i øster 19¾ al. Lengden på østre side fra Sjøgata av nord til min egen grunn i sør 21½ al."

Eiendommeen svarer til nåværende Fjordgt. nr. 23.»

Trondheim i 1674, med borgerjekter på elva og elvebredden, og med handelsbryggene rett imot. Stikk av Maschius.

Vi møter Hans igjen først i 1666-67, da som Trondheimsborger sammen med sønnen Tomas og Mathias Jørgensen, alle med egne hus på Karlsøy.
(«General Jordebog Ofuer Tromsøe Fogderi» i 1667».)

Fra Karlsøy og Helgøy Bygdebok, Periode VI «Fra velstand til armod» (1620-1700):
«7 Det lokale handels- og kredittsystem – Handelsstedet Karlsøy

Sønnen Tomas leide ca. 1660-62 hus hos faren i Trondheim, men hadde senere eget hus med sjøbrygge, beliggende til Sjøgata og Gautbekkveita. Enda i 1697 nevnes han som kreditor i et bo på Karlsøy. Det er uklart hvilken tilknytning Mathias Jørgensen hadde til Hans og Tomas. Han leide i 1674 hus hos enka til Hans og nevnes fortsatt i 1682 som borger på Karlsøy. De 3 borgerne har i alle fall hatt et nært samarbeide og hadde antagelig en felles jekt.

Hans hadde også datteren Malene som var gift med Trondheimsborgeren Jon Steffensen Kiil. Hun døde i 1687.

Det er feil når bygdeboka oppgir at Joen flyttet til Bentsjord.

Det var hans sønn – Hans Joensen Kiil – som i 1690-årene etablerte seg på Bentsjord!

At Malene og Tomas var knyttet til Bratbergslekta, fremgår av at begge brukte "Skjøtt" som familienavn, vistnok det samme som faren brukte.»

Det er trolig at han mesteparten av tiden frem til sin død drev som sommerborger på Karlsøy.

Hans døde i senest i 1675.

Det året oppføres hans enke – som vi ikke kjenner navnet til – i en skatteliste, men ikke senere.

Skattelister fra 1675 for Trondheim (Slektshistoriske kilder, fotografert av Erlend E. Mæhlum).

«Familiæ Lande Hielps =

Mandtall Pro Anno 1675 =
Første Claße = Dombkierche Sognet
Fierde Quarter=
Hans Thomaßens Enche Gamel og Suag».[467]

(Barn VIII:170, Far X:677, Mor X:678)

Gift

Barn:

Malene Hansdatter Skjøtt. Levde 1652. Død omkring 1686 i Trondheim (ST). (Se VIII:170).

IX:345 mf mf mm ff f

Morten Christensen Hegelund. Fogd. Født omkring 1600 i Viborg Domsogn (Viborg amt, DK). Levde fra 1629 til 1634 i Bodin, Salten (NO). Levde fra 1634 på Elvevoll, Ringvassøy, Karlsøy (TR). Død etter 1661 på Elvevoll, Ringvassøy, Karlsøy (TR).

Morten kom fra Viborg i Danmark. Han var sønn til Christen Sørensen Hegelund, borgermester i Vibord fra 1614 til 1622, Hans farforeldre var rådmannen Søren Mortensen Hegelund i Viborg og Maren Christensdatter.

Det er ukjent når Morten kom til Bodin. Imidlertid kom lensherren Frans Kaas til Bodøgård i 1618 og samtidig kom vel fogden hans, Christen Jensen (fogd for Salten), til Jensvoll i Bodin. Frans Kaas var fra Skovsgård nær Viborg slik at det er sannsynlig at Morten kjente ham fra før.

Han giftet seg med Synnøve [Sønnøv] Hansdatter – datter til Bodø-presten Hans Olufsson Soop og hans hustru Kjersten.

Det ser ut til at Morten – før han ble fogde i Troms – drev Bodøgård og Jensvoll for henholdsvis lensherren Frans Kaas og fogden Christen Jensson. Han bodde nok i denne tiden på Ytter-Hærnes, som vi vet at han også drev.

Det er mulig at sognepresten tok over driften av Ytter-Hærnes da lensmann Trond Olsson forlot bygda i 1619. Hans døde i 1621, og hans enke – som trolig var en slektning til Trond – var så oppsitter på gården til hun døde i 1629.

Ved denne tiden må Morten ha tatt over driften, og han fortsatte som bruker også etter at han i 1634 hadde flyttet nordover som fogde i Troms – helt til han døde mellom 1652 og 1659.

---

467 Henry Berg: Trondheim før Cicignon - Gater og gårder før reguleringen 1681 (Trondheim 1951), side 367. Karlsøy og Helgøy Bygdebok, bind 1, side 515.

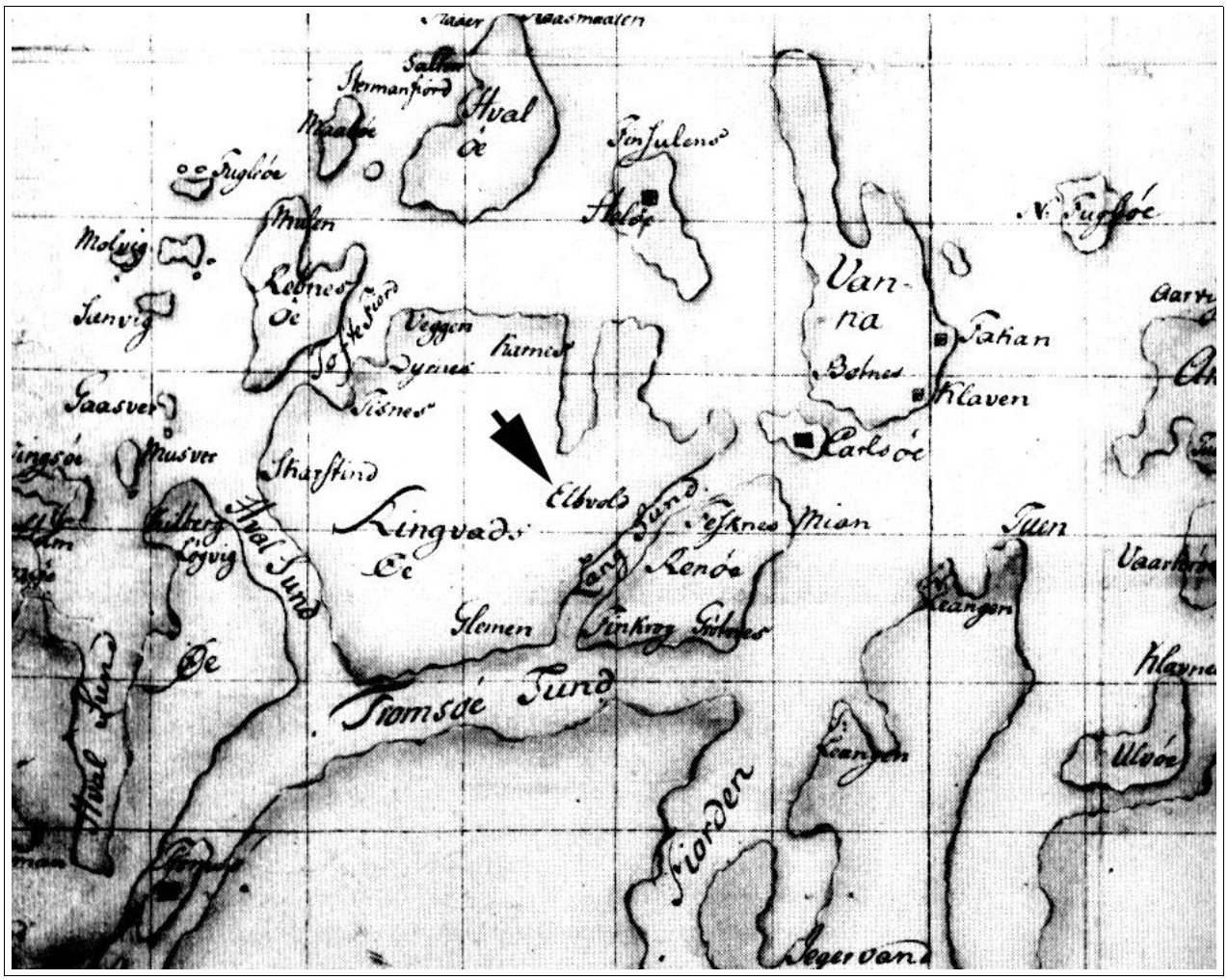

1700-tallet er en mer kilderik tid enn tidligere. Samtiden, selv i den fjerne rikshovedstaden København, har også hatt en bedre oppfatning av landskap og geografi i Nord-Norge. Bildet viser utsnitt av et 1700-talls kart, der vi kan se at landskapet i Karlsøy har vært ganske riktig oppfattet. Enkelte misforståelser når det gjelder stedsnavn, viser at kartet er en avtegning.

1 1634 ble Morten fogde over Troms og flyttet til Elvevoll på Ringvassøy. Elvevollgården lå antagelig mellom de to elvene som renner ut i Nordgårdsbukta. Der var det før et større tunanlegg. Sønnen Hans flyttet omkring 1672 husene ned tll Langsundet mellom Ringvassøy og Reinøy.

Gården var fortsatt utmerket på 1700-tallskartet ovenfor.

Han beholdt Ytter-Hærnes og Jensvoll, som han i alle fall etter Christen Jenssons død ser ut til å ha drevet for egen regning. Også som jordbruker i Bodø de følgende årene må Morten ha hatt stor grad av skattefrihet, for navnet hans blir ikke nevnt i kilder fra bygda før i 1641. Da står han som bruker av den siste «halvvågsleia» i Ytter-Hærnes. Denne hadde tidlig i hundreåret tilhørt Jens Eriksson på Måløya i Steigen, kom senere over til Frans Kaas og nå ble den avstått til Kronen av enka etter Frans, Anne Hundermark. Oppsitterne på Ytter- Hærnes hadde nok hele tiden drevet denne lille skyldparten sammen med adelsjorda, og i 1648 får vi bekreftet at «foget i Trumsoe» Morten Hegelund bruker hele gården.

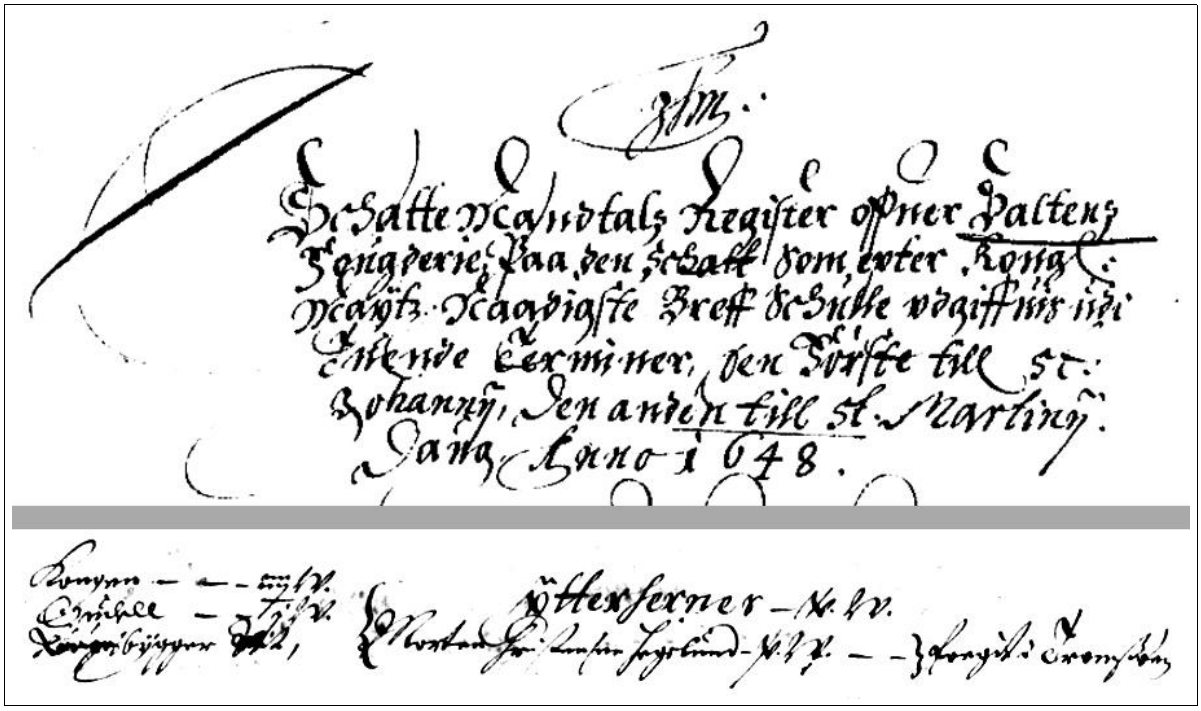

Kontribusjonsskatt 1648. Salten fogderi, Salten fjerding (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 35, legg 2, folio 111b).

«Schattemandtals Register offuer
SALTENS FOUGDERIE
Paa den Schatt som epter Kongl: Maytz: naadigste Breff
schulle vdgiffuis udi Tuende Terminer, den Første till
St. Johanny, den anden till St. Martiny Daug Anno 1648».
BAASØE FIERING
....
Ytterhernes – 4½ w
Morten Christensen Hegelund – 4½ w. – Foegit i Tromsøen
Kongen – 3½ w.
Oudell – 1 w.
Huer byger sit [ingen skatt angitt]».

Den «fjerndrifta» av store eiendommer i Bodø Morten Hegelund sto for etter 1634, må ha krevd adskillig organisering. Av koppskattmanntallet i 1645 ser vi at Morten «holdt» fire drenger og seks tauser på Jensvoll. Dette var nok arbeidskraft som ble satt inn også i gårdsarbeidet på Ytter-Hærnes, hvor vi i 1645 bare hører om husmannen Ola Jakobsson. Han hadde trolig til oppgave å holde oppsyn med husene og jorda.

I 1646 tok den nye lensherren Preben von Ahnen over Bodøgård og nyfuten Michel Storm overtok Jensvoll. Morten Hegelund fortsatte likevel å drive Ytter-Hærnes frem til han døde en gang mellom 1652 og 1659. I 1659 er gården overtatt av Hans Hansson Blix, kapellan hos faren, Bodø-presten Hans Lauritzson Blix. Og enda en gang ser vi hvordan slektstilknytning slår ut ved brukerskifter. Hans Hansson Blix var nemlig gift med Kjersten Stephansdatter Sophius, datter til Gildeskål-presten Stephan Hansson Sophius [Soop] og sønnedatter til Kjersten på Ytter-Hærnes.

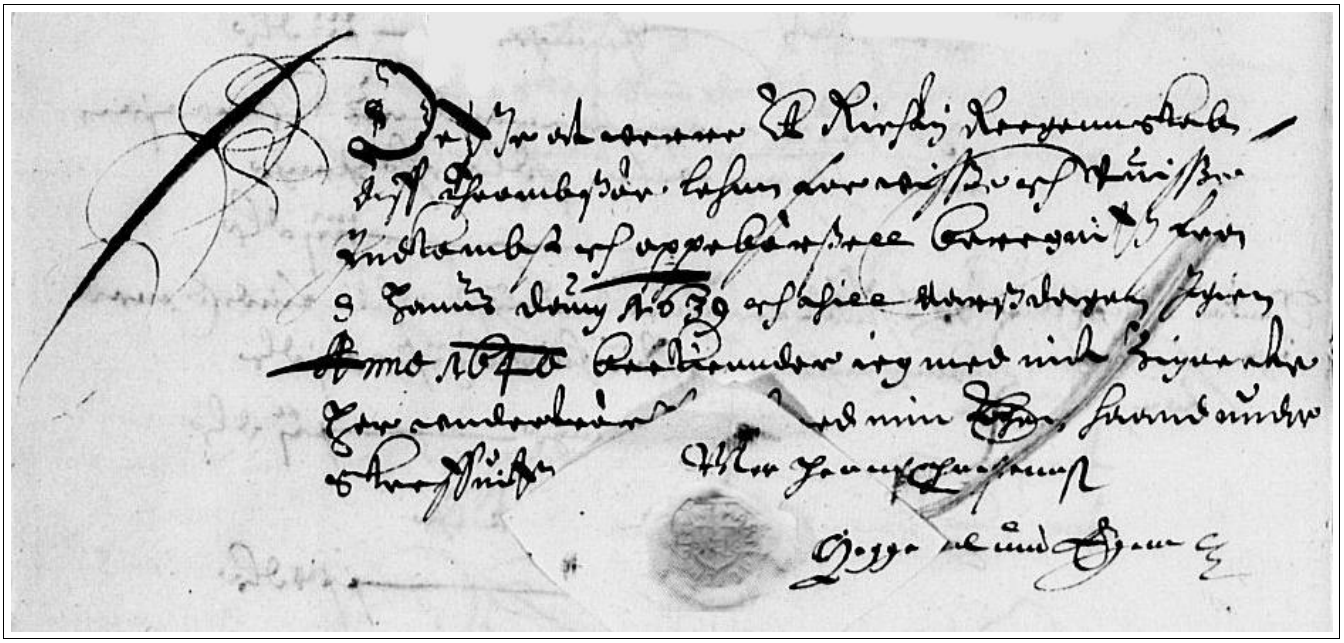

Fogderegnskap 1639-40, Nordlandenes Len, Troms fogderi, bilde 16.

Underskriften og seglet til Morten Christensen Hegelund
«Morthenn Chrestennss Heggelund»
kan leses under fogderegnskapene for Troms i 1639-40.

Vi vet ellers lite om fogden Morten Hegelund på Elvevoll. Mye tyder på at han drev handel og jektebruk, noe som ble fortsatt av hans enke i 1660-årene. Han ble far til 3 av de mest velstående jekteskippere og handesmenn i prestegjeldet ved slutten av 1600-tallet. Det var en velstående slekt, som videreførte tradisjonene innen handel og jektebruk til inn på 1800-tallet.

Koppskattelisten fra 1645 er den første folketellingen vi har, der både kvinner og menn er med, ialt 283 innbyggere, med en liten overvekt av kvinner. Dessverre omfatter den bare folk i ervervsdyktig alder. Listen omfatter 106 hushold. Den viser klart at nedgangstiden som varte fra ca. 1620 til ca. 1700 også hadde gått ut over den økonomiske overklasse og at den økonomiske aktivitet ved denne tid har ligget på et lavmål. Bare 7-8 hushold betalte høyeste skatt. Det var fogd Morten Hegelund på Elvevoll og hans fullmektige, jekteskipper Hans Hansen på Lanes, styrmann Gunder Gulliksen på Hersøy og handelsmann Rolf Henriksen på Rødgammen.

Skattelisten viser at Morten fortsatt var fogd i 1645.

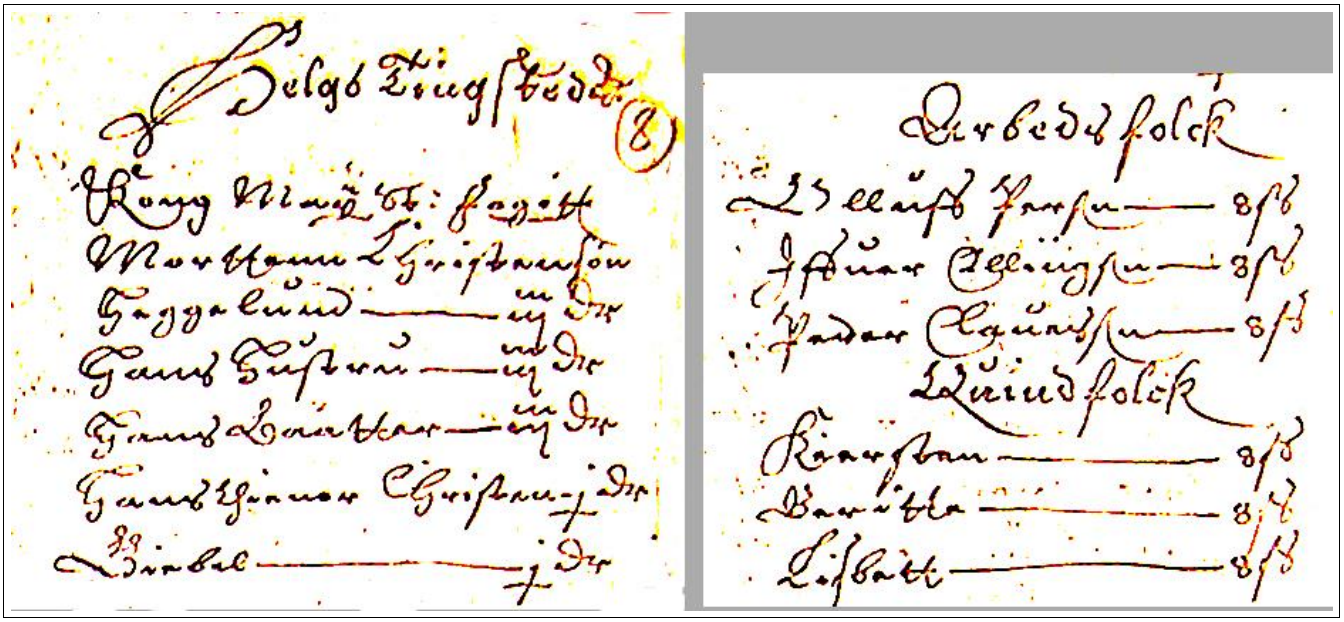

Koppskatten i 1645, Nordlandenes Len, Troms fogderi, Helgø Tingstedt, folio 15.

«Kong May st: Fogitt» Morttenn Christensøn Heggelund og hans huslyd ved koppskatten i 1645. Vi finner her hans hustru, hans datter, hans «thiener» Christen, dvs. fullmektigen, dennes hustru, 3 arbeidsfolk (drenger) og 3 quindfolck (tauser).

Til koppskatten fra 1645 betalte Morten skatt for seg og kona, for datteren og en av sine tre sønner. Han skattet også for tre drenger og tre tjenestejenter:

«Kop skat Eller Hoffuit Pengis Register Offuer Trumsø Lehnn

som Er Taxherit Effter Hans Exelens Her StatHolder Och General Kongl. Commesarier
Deris Anordningh Anno 1645:
Helgø Tingstedt.
Kong May St: Fogitt Morttenn Christensøn Heggelund - 3 Dr.
Hans Hustru - 3 Dr.
Hans Daatter - 3 Dr.
Hans Thiener Christen - ½ Dr.
Giebel - ½ Dr.
Arbedsfolck.
Olluff Perßen - 8 sk.
Iffuer Ellingßen - 8 sk.
Peder Clauesßen - 8 sk.
Quindfolck.
Kierstin - 8 sk.
Beritte - 8 sk.
Lisbett - 8 sk.»

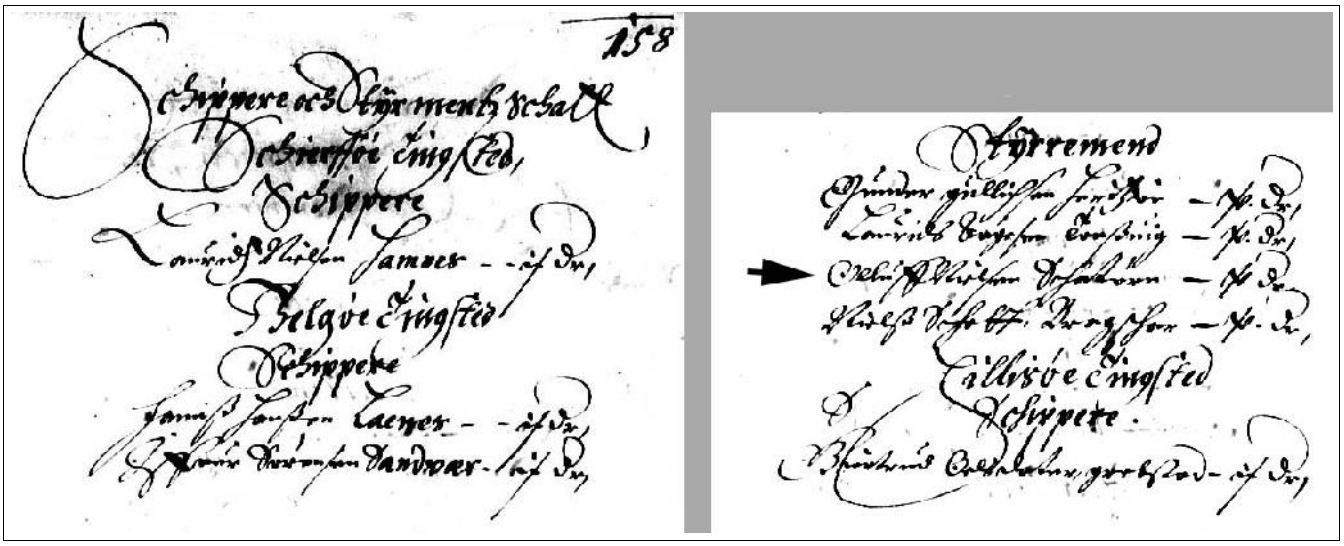

Kontribusjons- og odelsskatt 1650. Tromsøe Fougderie, Helgøe Thingsted, skipper- og styrmannskatt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 36, legg 3, folio 158a).

1650-51 var Oluf Nilsen på Skattøra styrmann, kanskje på fogd Hegelunds jekt.

Etter 1652 har vi ikke bevart kilder som forteller om jektefart før Hegelundbrødrenes borgerjekter nemnes i 1664. Det er likevel mye som taler for at også faren, fogden Hegelund, dreiv jektebruk på Elvevoll (Hansnes) fra 1650-årene. Hans enke satt i 1666 med 5 drenger og den voksne sønnen Hans, som fortsatte jektebruket som bygdefarjekt fra 1670. Også de to øvrige brødrene gikk over til å holde faste handelsjekter eller bygdefarjekter da de slo seg ned fast som handelsmenn, Søren Mortensen Hegelund i Nord-Grunnfjord fra 1671, og Christen Mortensen Hegelund på Helgøy fra 1673. På Helgøy opphørte jektefarta da Christen døde i 1696 mens Hansnes og Nord-Grunnfjord (med visse avbrudd) fortsatte som jekteleier til begynnelsen av 1800-tallet.

Mads Pedersen Søegaard overtok som fogd etter Morten. Det er ingen tilgjengelige fogderegnskap mellom 1646 og 1661, så det er ikke mulig å finne ut når Mads overtok fogdeembedet. Han må imidlertid ha overtatt som fogd før 1652, for det året betalte Morten skatt av noen gårder ved Langsundet.

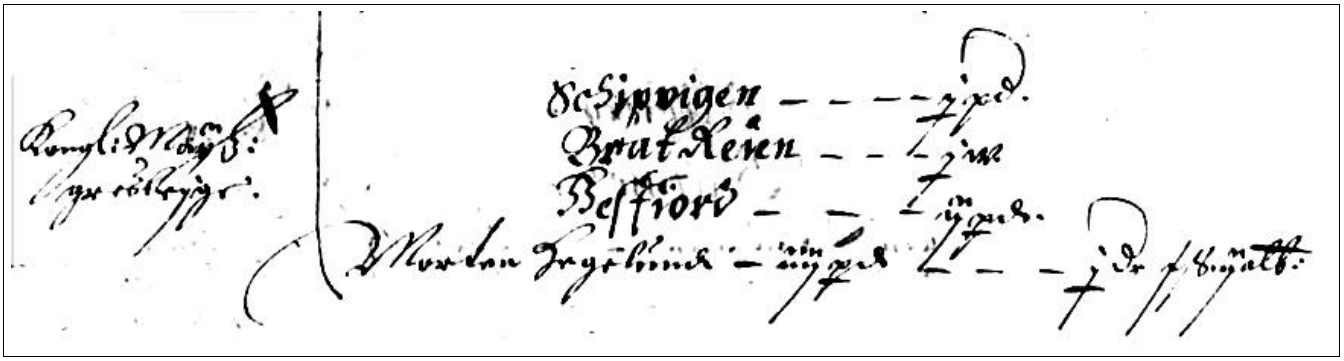

Kontribusjons- og odelsskatt 1652. Tromsøe Fougderie, Helgøe Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 37, legg 3, bilde 327).

»Schipvigen – ½ pd.
BratReien – ½ w.
Hesfiord – 2 pd.

Morten Hegelund – 4 pd – [skatt] ½ dr 10 ß 3 alb:
Konl_ Mayts: gresleige».

I 1661 er Morten død. Hans enke bruker da 2 pd i BratRein.[468]

Fra Karlsøy og Helgøy Bygdebok, Periode V «Høgkonjunkturtid» (1500-1620):
«4 Samfunnsliv – Verdslig administrasjon
Karlsøy og Helgøy hørte i sin helhet til det store Helgøy tinglag, som var ett av de 3 tinglag i Tromsen len i 1609. Lenet dekket da området mellom Malangen og Finnmarks grense. De to øvrige tinglag var Skjervøy og Hillesøy. Lenet utgjorde også et fogderi og et sorenskriveri.
....
I forbindelse med de store utenrikspolitiske problem i landsdelen mot slutten av 1500-tallet, ble lokalstyringen lagt om i 1598. De mange smålen ble for det meste slått sammen til ett hovedlen, Nordlandene, med egen lensherre bosatt på Bodøgård eller omegn. Samtidig fikk Finnmark len sin lensherre bosatt på Vardøhus. Dermed kunne sentraladministrasjonen i København bedre følge med i det som foregikk i Nord-Norge, og dessuten øve større kontroll med fogdene.
De viktigste forvaltningsoppgavene lokalt var konsentrert rundt bygdetinget som omfattet hele tinglaget, og ble holdt 2 ganger årlig. Det ble gjerne kalt «ledingsbergting» etter leidangsinnkrevningen eller vår- og høstting etter årstiden, senere også skatte- og saketing. Her var alle voksne menn pliktige til å møte. På tinget foregikk skatteinnkrevningen, både av den gamle statsskatten leidang, og av alle ekstraskattene som begynte å komme utover 1500-tallet. Det ble oppkrevd finneskatt, landskyld (jordleie) for krongodset og bøter. Her ble også ført straffesaker og sivile saker. En viss del av almuen ble utpekt av fogden til lagrette, som skulle dømme i saker som kom opp, avgi bevitnelser («tingvitner»), og ellers bekrefte det som foregikk på tinget. Lagrettsmennene skulle edfestes av lagmannen på Steigen, som var øverste sjef for rettsvesenet i Nord-Norge. Fra 1590-årene ble det ansatt en egen embetsmann, en edsvoren skriver eller «sorenskriver», som skulle være lovkyndig, og ha til oppgave å hjelpe lagretten med å utforme dommene. Etterhvert var det sorenskriveren som ble den egentlige dommer, og lagretten ble redusert til å være rettsvitner. Skriverens distrikt omfattet hele lenet eller fogderiet, som da ble identisk med sorenskriveriet.
Fra ca. 1600 var det fogd og skriver som i fellesskap sto for den lokale forvaltning, men med ulike gjøremål. Fogden styrte tingmøtet, krevde skatter og virket som anklager. Skriveren assisterte lagretten i rettssaker og førte retts- eller tingprotokollene. I tillegg finner vi en såkalt bondelensmann, som var en slags medhjelper for fogden. Dette var i denne perioden mest en bistilling eller et tillitsverv, uten særlig godtgjørelse.
Når vi møter lensadministrasjonen i kildene fra ca. 1610, er det med Karlsøy som sentrum. Her bodde da både sorenskriver og fogd, og det ser ut til at dette var det vanlige utover resten av 1600-tallet. Det virker som om fogdene ble utskiftet hyppig, og vi kjenner fra de 10-12 årere i perioden 1609-21 følgende:
1608-09: Nils Paulsen.
1610: Nils Nilsen.
1611-12: Lauge Jonsen.
1612-18: Thomas Rostorp.
1619-20: Christen Sørensen.
1620-24: Søren Nilsen.
Noen embetsgård fantes ikke, så fogdene og skriverne var som andre avhengige av å bygsle jord i distriktet. Vi finner også flere av fogdene igjen i sognet utover selve embetsperioden, noe som antagelig betyr at de i tillegg til fogdestillingen drev handel, jektebruk og utredning. Av gårder som ble bygslet av fogden eller forhenværende fogder i denne tiden, finner vi Reinsvold, Skattøra, Bratrein, Hattøy, Jegervatn og Nord-Lenangen. I 1620 hadde enka etter Christen Sørenen, Margrethe Henriksdatter, bygslet både Bratrein, Skipvik (Elvevoll, senere Hansnes), og fra 1623 Hessfjord. Samtidig satt den tidligere fogd Thomas Rostorp med Reinsvoll og Nord-Lenangen, og Lauge Jonsen med Hamre. På selve Karlsøy var det på denne tiden lite eller ingen oppdyrket innmark, og øya var ikke skyldsatt for utleie som jordbrukseiendom.»

Fra Karlsøy og Helgøy Bygdebok, Periode VI «Fra velstand til armod» (1620-1700):
«2 Bosetning og befolkningsgrupper – Om utrorsdrenger og gårdsdrenger
Utrorsdrengene, som egentlig var en gruppe proletarfiskere, var en viktig del av det økonomiske system i 1610- og 1620-årene. Denne gruppen, som betalte egne skatter, svant hurtig inn med nedgangstiden etter 1620.
At antallet utrorsdrenger ble redusert i takt med den økonomiske krisen, og tilslutt forsvant ut av skattemanntallene, betyr ikke at drengeholdet tok slutt. Ved siden av utrorsdrengene eksisterte nemlig en annen type drenger, gårdsdrengene, og denne gruppen økte utover på 1600-tallet. I motsetning til utrorsdrengene betalte gårdsdrengene ikke egne skatter, og de fører derfor en mer anonym tilværelse i kildematerialet.
Koppskatten oppfører likevel 17 drenger fordelt på 9 hushold. Dette var bare halvparten av tausmengden, og de var mye mer konsentrert enn tjenestejentene, både geografisk og sosialt. 11 av de 17 drengene var konsentrert om 3

468 Fogderegnskap 1639-40, Nordlandenes Len, Troms fogderi, bilde 16. Koppskatten i 1645, Nordlandenes Len, Troms fogderi, Helgø Tingstedt, folio 15. Kontribusjonsskatt 1648. Salten fogderi, Salten fjerding (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 35, legg 2, folio 111b). Kontribusjons- og odelsskatt 1650. Tromsøe Fougderie, Helgøe Thingsted, skipper- og styrmannskatt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 36, legg 3, folio 158a). Kontribusjons- og odelsskatt 1652. Tromsøe Fougderie, Helgøe Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 37, legg 3, bilde 327). Terje Gudbrandson: Bodin Bygdebok, bind II, del 3, side 384-385. Chr. Bokkenheuser: Pers.hist. tidsskrift 1939, 10, række 6. Rudolph og Arden Johnson: Av Samisk Ætt (Lapland Ancestry).

hushold, hvorav fogden på Elvevoll hadde 3.

Det er sannsynlig at den tjenergruppen vi her kommer på spor av, har vært mer knyttet til de lokale gårdsaktiviteter enn utrorsdrengene, som jordbruk, skogsarbeid, jektefart og handelsaktiviteter. Det er likevel trolig at en del av dem også har deltatt i de viktigste sesongfiskeriene. Når de ikke har blitt beskattet, må det bety at de har hatt et annet lønnssystem, i hovedsak basert på fast årslønn i penger og naturalia, og at de har tjent mindre enn utrorsdrengene.

Overgangen fra et proletariat av yrkesfiskere til et proletariat av gårdsarbeidere, avspeiler på den ene siden nedgangen i det kommersielle fisket i perioden, og trolig på den annen side større vekt på jordbruket, med mer behov for arbeidskraft på gårdene. Det er mulig gruppen har eksistert tidligere enn 1645 ved siden av utrorsdrengene, men dette gir kildene ingen opplysninger om. Etter hvert skulle disse gårdsdrengene bli den dominerende gruppe av leiefolk, og av stor betydning for det økonomiske liv i bygdene.»

Fra Karlsøy og Helgøy Bygdebok, Periode VI «Fra velstand til armod» (1620-1700):

«2 Bosetning og befolkningsstruktur – Fra samisk bygd til embedsmannsbygd

En av de bygdene som opplevde størst endringer i hundreåret mellom 1560 og 1660 var Langsund. Når vi først møter Langsund i skriftlige kilder midt på 1500-tallet, var det en ren sjøsamisk bygd. I året 1558 nevnes Langsund første gang i bevarte skriftlige kilder. Da fantes der 7 bosatte familier som betalte skatt til Sverige. Langsund nevnes så i de svenske skattelistene i tiden 1558 til 1581, med fra 1 til 11 skattebetalere de enkelte år. Når antallet varierer så sterkt, kan det skyldes at den norske øvrigheten i området gjorde sitt beste for å hindre svenskene i å inndrive skatten.

Vi vet ikke nøyaktig hvor folket bodde den gangen, men det er sannsynlig at det bodde samer på begge sider av sundet. Det er funnet hustufter flere steder som synes å være fra denne tiden, på Skipvik (Hansnes), Prestøra, Stakkvikneset, Reinskar (Vollan), og kanskje Bratrein og Lilleby. Antagelig har samene levd av februk, fiske og jakt.

Vi vet ikke om alle skattebetalende samer virkelig bodde i Langsund. Fra 1571 kom nemlig Nord-Grunnfjord inn samtidig med Langsund med 5 skattebetalere, og her fortsatte skatteinnkrevingen til ca. 1610. Dette kan tolkes på to måter: Langsund kan fra først av ha vært et innkrevingssted for sjøsameskatten for folk som har bodd både i Langsund og Grunnfjord, kanskje også i Dåfjord og Skogsfjord. Men det kan ikke utelukkes at vi her er vitne til en fordrivelsesprosess, at alle sjøsamene på Ringvassøy opprinnelig har hatt sin faste boplass i Langsund, og at vi i ti-året fra 1571 til 1581 får en utflytting til Grunnfjord. I alle fall vet vi ikke om det bodde samer i Langsund senere enn i 1581.

Det som synes sikkert, er at det i denne tiden kom inn en norske befolkning i Langsund. I 1567 fantes nemlig ingen norske oppsittere i Langsund, heller ikke i Grunnfjord og Dåfjord. Når vi igjen får bevarte skattelister fra 1610, har sundet fått en stor norsk bosetning, fordelt på 6 hovedgårder. Når denne befolkningen så hurtig har etablert seg, kan det ha sammenheng med at det her fra tidligere var oppdyrkede jorder fra den samiske bosetning, som de norske kunne overta. Om denne prosessen skjedde frivillig eller ved tvang, har vi idag ingen mulighet til å avgjøre. I svenske kilder påstås det imidlertid at samene ble «fordrevet» av nordmennene.

De gårder som ca. 1610-12 var bebodd, var følgende:

På Reinøy var Bratrein bebodd, men om gården har ligget på samme sted som idag, er uvist, ettersom hele området fra Prestøra til Jamteby hører med.

På Ringvassøysiden lå gårdene tettere,

- Sørligst finner vi Kragnæs, tydeligvis på strekningen Gamnes-Lanes,
- Så følger Hessfjord,
- Bratsberg, som har ligget på strekningen Lauvsletta - Grågården,
- Skipvik, som lå mellom Hansnes og Skattøra og er det gamle navnet på Nordgårdsbukta, og
- Skattøra, den sjette gården i sundet.»

Ialt bodde det 11 oppsittere på disse gårdene: Bratrein og Hessfjord hadde en hver, på Kragnes, Skattøra og i Skipvik bodde 2 oppsittere hvert sted, mens Bratberg hadde 3. Om alle disse var etablerte familiefolk, veit vi ikke. Stort sett synes dette å ha vært vanlige folk med god økonomi. Et klart unntak var Bunde Brock på Bratrein, som hadde 3-4 drenger og dreiv utredning og kanskje handel. Vi finner dessuten at 3 av de øvrige 10 oppsittere i Langsund betalte høgste skattesats. De har antakelig vært velstående bønder og høvedsmenn. I løpet av den etterfølgende tid får vi her en særegen utvikling. I tiden 1610-20 kom det inn endel embetsfolk og handelsfolk som overtok de fleste gårdene. Dels var de fast bosatt her, dels var det folk på Karlsøy som leide jord. Etter hvert ble også flere av de gamle gårdene slått sammen til større bruk. Dette fikk til følge at folketallet i sundet gikk ned.

Fra 1614 var gården Skipvik ikke fast bebodd, men brukt som underbruk av fogdeenka Margrethe Henriksdatter, og av fogdene Dines Jensen og Hans Sørensen. Fra 1635 oppgis gården som øde, men samtidig kom Elvevoll inn, tydeligvis i forbindelse med at selve boplassen ble flyttet. Elvevollgården lå antagelig mellom de to elvene som renner ut i Nordgårdsbukta. Der var det før et større tunanlegg (tufter) som er ødelagt av husbygging. Elvevoll var da fogdegård, brukt og bosatt av fogd Morten Hegelund fra ca. 1635 til 1658. Han hadde også Hessfjord som underbruk. I 1667 satt hans enke Synnøve her, og drev handel og jektebruk.

Gården var senere bebodd av Hegelundslekten frem til at Hoel-slekten kom inn ca. 1885. At gården igjen skiftet navn til Hansnes, skyldes trolig flytting av huset ned til neset, der hovedgården senere sto. Dette skjedde muligens da Hans Hegelund overtok ca. 1672.»

Fra Karlsøy og Helgøy Bygdebok, Periode VI «Fra velstand til armod» (1620-1700):

«7 Det lokale handels- og kreditsystem – Jektefarta

....

Etter 1652 har vi ikke bevart kilder som forteller om jektefart før Hegelundbrødrenes borgerjekter nevnes i 1664. Det er likevel mye som taler for at også faren, fogd Hegelund, drev jektebruk på Elvevoll (Hansnes) fra 1650-årene. Enka satt i 1666 med 5 drenger og den voksne sønnen Hans, som fortsatte jektebruket som bygdefarjekt fra 1670. Også de to øvrige brør gikk over til å holde faste handelsjekter eller bygdefarjekter da de slo seg ned fast som handelsmenn, Søren Mortensen Hegelund i Nord-Grunnfjord fra 1671, og Christen Mortensen Hegelund på Helgøy fra 1673. På Helgøy opphørte jektefarta da Christen døde i 1696, mens Hansnes og Nord-Grunnfjord (med visse avbrudd) fortsatte som jekteleier til begynnelsen av 1800-tallet.»

Fra Karlsøy og Helgøy Bygdebok, Periode VII «Ei stabil tid» (1700-1800):
«3 Befolkningsgrupper – Sosial struktur i prestegjeldet

....

Hegelund starta på Elvevoll (Hansnes), der slekta holdt seg til 1862, med inngifte av bl.a. Oderup, Hveding, Kyhn og Kiil. Slekta spredte seg videre til Nord-Grunnfjord, med inngifte i Lemming, Figenschou, Gamst og Trane, og videre til Stakkvik med inngifte i Horsens, Bugge og Arild, den spredte seg til Bakkeby med ingifte i Lorch og presten Hegelunds etterslekt, og derfra videre til Jegervatn, til Svendsby, til Selnes, til Vannstua, der slekta igjen gikk sammen med presten Hegelunds slekt, og derfra igjen til Oldervik. Fra Hansnes spredde slekta seg til Reinsvoll med inngifte i Indal og Bull, den gikk fra Hansnes til Helgøy, med inngifte i Wormhus, og fra Helgøy videre til Skogsfjord men inngifte i Falk, til Kammen og Nordskar.

Slektene erobra etterhvert et fleirtall av de gode jordbruksgårder, som Nord- Grunnfjord, Helgøy, Skogsfjord, Hessfjord, Lanes, Vannstua, Reinsvoll, Stakkvik, Nordeidet, og heile området fra Selnes til Svendsby (med Jegervatn og Bakkeby), det største nesten sammenhengende jordbruksareal i prestegjeldet. I slektene var samla mye av den disponible kapital i området, her var samla all yrkeskompetanse når det gjaldt handel og jektefart, og her fantes den generelle overklassedannelse som trengtes for å opprettholde en sosial eksklusivitet. Selv om endel greiner etterhvert sank ned i bondestanden, blei slektsfølelsen opprettholdt, og det dreide seg ofte om svært driftige og velstående fiskerbønder, med en materiell og kulturell standard som lå langt over gjennomsnittet, ofte med stor tjenerstab og store hushold.»[469]

Fogdens farfar var Søren Mortensen Hegelund. Viborg Købstads Historie angir under rådmenn:
«Søren Mortensen Hegelund
nævnes 10.11.1581, 15.01.1585 [1]) og 16.07.1595 [2]), død 23.7.1600.
G. m. Maren Christensdatter, død 25/9 ....».
[1]) Viborg div. Dokumenter.
[2]) Kongens Rettertingsdomme.
Desuden Chr. Erichsen og Samling af Meddelelser om Personer og Familier af Navnet Hvass.

Maren og Søren hadde følgende barn (minst):
Ca. 1570: Christen, borgermester i Viborg 1614 - 1622.
Mette, gift med Anders Lauritsen Trane.
Karine, gift I. med Anders Mortensen, II. Hans Brotmand.
Marthen, død som liten.

Sønnen Christen var borgermester i Viborg. Viborg Købstads Historie angir under Borgermestre:
«Christen Sørensen Hegelund, 1614 - 1622.
Søn af Raadmand Søren Hegelund i Viborg og Maren Christensdatter;
Borgmester 1614 efter Morten Hvass og med Gunde Skriver til 1619
og derefter med Peder Sørensen.
G. m. 1. Borgermester Gunde Skrivers datter, G. m. 2. Karen Jensdatter».

Biskop Peder Jensen Hegelund i Ribe (1542-1614), berømt for sine «Almanakoptegnelser», var sønn til Jens Christensen Hegelund som igjen var bror til Sørens far, Morten Christensen Hegelund. Han skriver bl.a.:
15.8.1574: «D. 15. juli døde i Viborg min farbroder Morten Hegelund».
15.4.1589: «Christen, Søffren Mortenssøns Hegelunds søn aff Wiborg,
vaar her oc skulde til Leipzig».

Christen Sørensen Hegelund hadde følgende sønner, begge født i Viborg omkring 1600:
Morten, fogd i Troms, gift med Synnøve Hansdatter.
Michel, prest i Ebeltoft på Jylland, senere til Trondheim.

Chr. Brokkenheuser skriver i 1939 om personer og forhold i Viborg.
Om Christen, borgermester i Viborg omkring 1620, skriver han at
«med ham ophørte, saa vidt det kan ses, den mandlige Gren af Slægten at bo i Byen - hans to Sønner rejste til Norge - og denne var derefter kun repræsenteret paa Spindesiden».

Mortens bror, Michel, fikk følgende sønner, alle antagelig født i Ebeltoft:
Ca. 1625: Søren, gift i 1663 med Karen Hansdatter, død 1691 i Bergen.
Ca. 1625: Christen, til Skjervøy i Troms («Skjervøykongen»),

469 Karlsøy og Helgøy Bygdebok, bind 1, side 329-333, 404, 407-409, 415-417, 433-434, 504, 516, bind 2, side 32-33.

gift med 1. Karen Andersdatter, 2. Maren Jørgensdatter Castens.
Ca. 1627: Jens, gift med Maren Christensdatter Seest.

At «Skjervøykongen» Christen er født i Ebeltoft fremgår av oversikten over Bergensborgere. Digitalarkivet - Borgerskap i Bergen 1600-1751:

Christen Michellsen Heggelund - Fødested Ebeltoft i Jylland - Dato 15.08.1661.[470]

(Barn VIII:173, Far X:689)

Gift med neste ane.

Barn:

Søren Mortensen Hegelund. Født omkring 1640 på Elvevoll, Ringvassøy, Karlsøy (TR). Levde omkring 1671 på Grundfjord Nordre, Ringvassøy, Karlsøy (TR). Død omkring 1717 på Grundfjord Nordre, Ringvassøy, Karlsøy (TR). (Se VIII:173).

IX:346 mf mf mm ff m

Synnøve Hansdatter [Soop]. Levde fra 1615 til 1634 i Bodin, Salten (NO). Levde mellom 1634 og 1667 på Elvevoll, Ringvassøy, Karlsøy (TR).

Synnøve var datter til prosten Hans Oluffsen Soop i Bodø og hans hustru Kjerstin.
Hennes farforeldre var Oluf Nilsson – kanikk i Trondheim og sogneprest til Borgund – og Hustru Gjertrud Anfinnsdatter Soop.

Synnøve og Morten hadde følgende barn (minst):
Ca. 1631: Hans, overtok Elvevoll, gift med Ingeborg Hansdatter, død i 1700.
Ca. 1639: Søren, til Nord-Grunnfjord, gift med Margrethe Andersdatter Nideros.
Christen, til Helgøy, gift med Trine Andersdatter Nideros, død i 1696.

Henning Sollied behandlet Soop-slekten i artikkelen «Gamle ætter i Sogn» i NST, bind I (1927-28).
«Hr. Oluf Nilssøn og hustru Gjertrud Anfinnsdatter Soop hadde følgende barn:
1. Hr. Peder Olufssøn Soop, var fra slutten av 1580-aarene rektor ved katedralskolen i Trondhjem. Til løn for sin lange tjeneste som saadan blev han 1597 erkedegn ved domkapitlet og fik Edmunds præpende. Han døde 1613.
2. Hr. Hans Olufssøn Soop. blev 1595 sogneprest til Bodø og døde her 31.10.1621 (Norske Samlinger II s. 506). Erlandsen blander ham sammen med eftermanden hr. Hans Lauritssøn Blix. Hvem hans hustru var vites ikke, men to barn kjendes.
   a. Karen Hansdatter Soop, født i Bodø 1595, død samme sted i desember 1612.
   b. Hr. Stephen Hanssøn Soop (Sophius), født i Bodø ca. 1598, student 1618, sogneprest til Gildeskaal i Salten 19.01.1622, død der 1675.»

Svein Tore Dahl skriver i boken «Geistligheten i Nord-Norge og Midt-Norge i tiden 1536-1700» at også Synnøve Hansdatter må ha vært datter til Hans Oluffsen.

«BODØ (Salten)

....

1595-1621 – Hans Olsen

Var trolig prest her i tiden 1595-1621. Han er nevnt her i 1619 var da også prost. Rasch har notert at i 1621 døde Hr. Hans Oluffsen i Bodø.

Han var prost i Salten, trolig i tiden 1613-1621. I 1620 betalte han for odelsgods i 1 våg av Rønnvik, 2 pd i Soløya, 2 våg i Fenes, 1 pd i Mohus i Skjerstad og 1 pd i Alsvik i Gildeskål.

Personalia:

Solllied fører ham opp som en sønn av Hr. Ole Nielsen, kannik i Trondheim og sogneprest til Borgund og hustru Gjertrud Anfinnsdtr. Soop. Dette er trolig riktig da sønnen Stephen kaller seg Sophus ved immatrikuleringen i København. Hr. Hans var ifølge Gudbrandson gift med Kjersten som døde på Ytre Hernes i 1629.

Kjente barn:
Stephen. Ble kapellan i Gildeskål.
Karen: Født ca. 1595, døde i 1612.
Synnøve: Hun må etter jordegods fordelingen, hun eide bl.a. gods i Rønnvik og Fenes i 1640-årene, ha vært en datter her. Hun ble gift med fogd Morten Christensen Heggelund i Tromsø.»

At Synnøve var datter til prosten Hans Oluffsen Soop er korrekt. I 1647-48 betalte hennes mann – Morten Christensen Hegelund – odelsskatt for to gårder som hennes far betalte odelsskatt for i 1618 og 1620.

Landskatten i 1618 for Salten len og Bodø fjerding viser:

---

470 Viborg Byraad: Viborg Købstads Historie, 1940, Bind III, side 799, 820-821. Bue Kaae: Peder Hegelunds Almanakoptegnelser 1565-1613. Chr. Bokkenheuser: Pers.hist. tidsskrift 1939, 10, række 6.

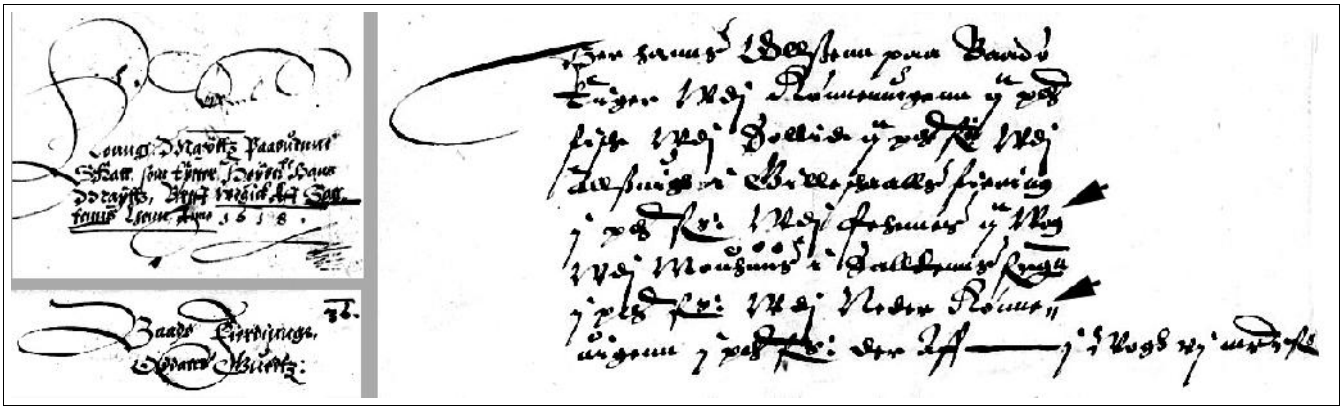

Landskatt 1618, Salten Lehn, Baadø Fierdinnngh (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 11, legg 1, bilde 39).

«Konngl: Mayttz Paabudnne Schatt som epter
Høyeste Hans Mayttz: Breff Wdgift Aff
Salltenns Lehnn Anno 1618.
Baadø Fierrinngh, Oddales Guodttz:
Her Hanns Ollßenn paa Baadø Eigeer
Wdj Rønnuegenn 2 pd Fisch
Wdj Sollid 2 pd F:
Wdj Allßuigh i Gilleschaals fierring 1 pd F:
Wdj Fehnnes 2 Wog
Wdj Mouhuus i Salldennh Fiering 1 pd Fisk:
Wdj Neder Rønneuigenn 1 pdh F:
der Aff – 1 wogh 6 ort F:»

Morten betalte i 1647-48 skatt av odelsgods i Salten fogderi. De 2 aktuelle gårdene Nedre Rønvik og Fenes inngikk i godset til Hans Oluffsen i 1618 og 1620 og i godset til hans enke – Kjersten – i 1626.

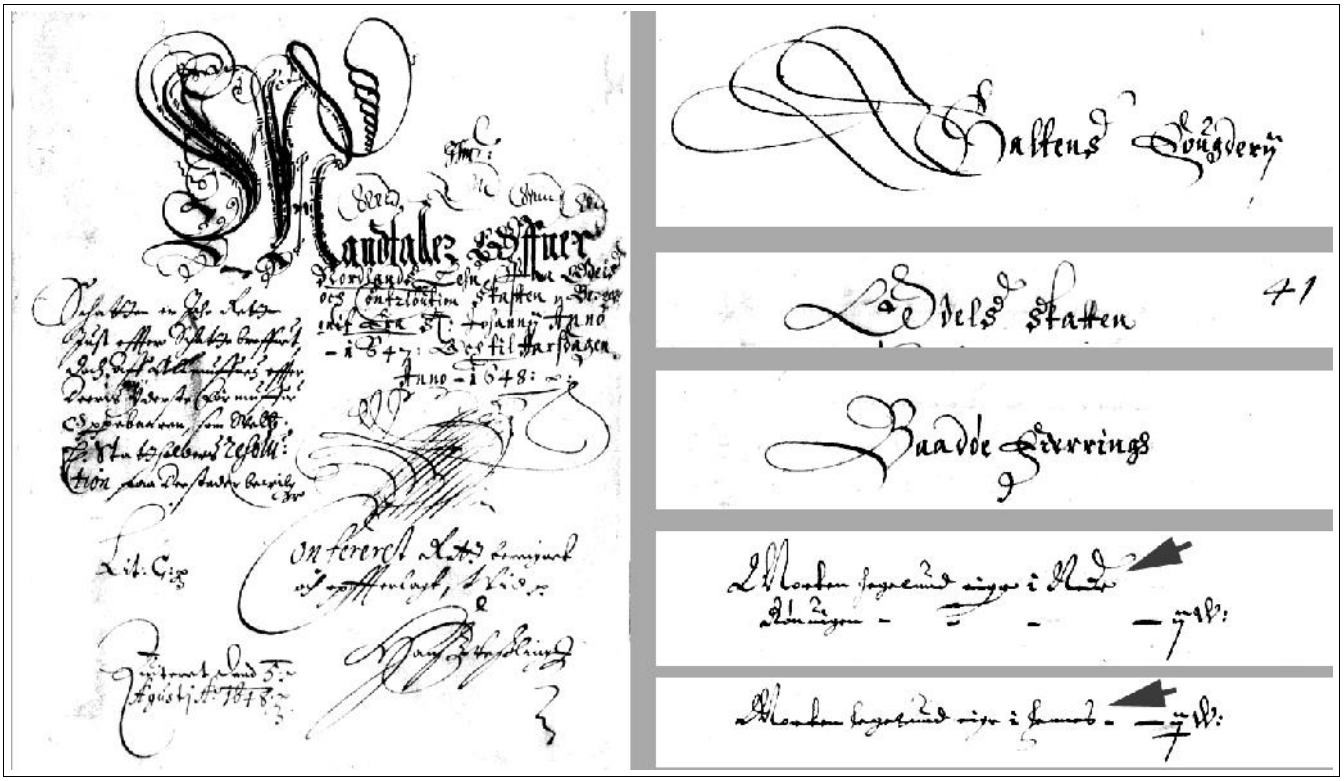

Kontribusjons- og odelsskatt 1647-48. Salten fogderi, Baadøe fjerding (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 34, legg 3, folio 44b).

Saltens Fougderij
Odels skatten
Baadøe Fierringh

....
Morten Hegelund eiger i Nedre Rønnuigen – 2 W[åger fisk]
....
Morten Hegelund eiger i Fennes – ½ W[åg fisk]».

I 1661 er Morten død.

Synnøve bruker nå Elvevold med en skyld på 2 pund.

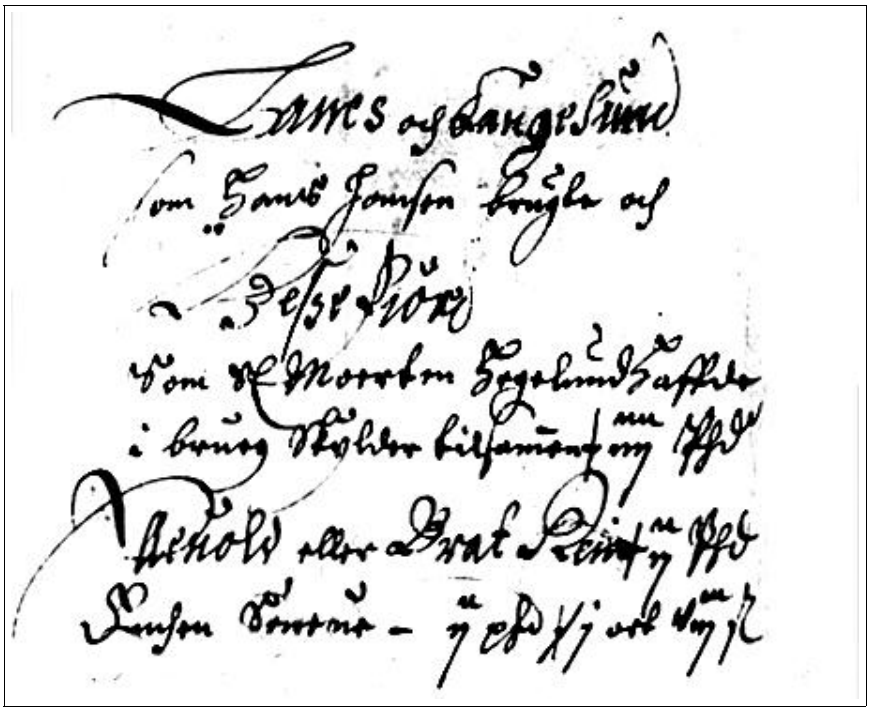

Kontribusjonssskatt 1661. Tromsøe Fougderie, Hillesøens Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 39, legg 2, Upaginert, bilde 135).

«Lanes och Langesund
som Hans Joensen brugte och
Hessefiord
som Sl Morten Hegelund haffde i brug
skylder tilsammen – 4 phd
Efleuold eller Brat Rein – 2 phd
Enchen Søneue – 2 phd – [skatt] 1 ort 8 ß

Ifølge et gammelt kart fra 1700-tallet lå fogdegården Elvevoll på Ringvassøy ovenfor Hansnes ved.Langsundet. I 1661 disponerte Synnøve antagelig Bratrein på Reinøy. Den gamle fogdegården disponerte i 1670 gårdene Langsundet, Hessfjorden og Lanes på Langsundets vestside. Fogdens sønn, Hans, flyttet omkring 1672 husene ned til Hansnes som vel er oppkalt etter sønnen.

Synnøve residerte som enke på Elvevoll i 1666. Hun hadde 5 drenger og den voksne sønnen Hans på gården. Synnøve var dermed den største arbeidsgiveren i området, noe som må bety at hun forsatte med handel og jektebruk etter sin mann. Det eneste jektebruket i 1666 hørte til på Elvevoll.

Prestenes manntallet for fra 1666 viser:

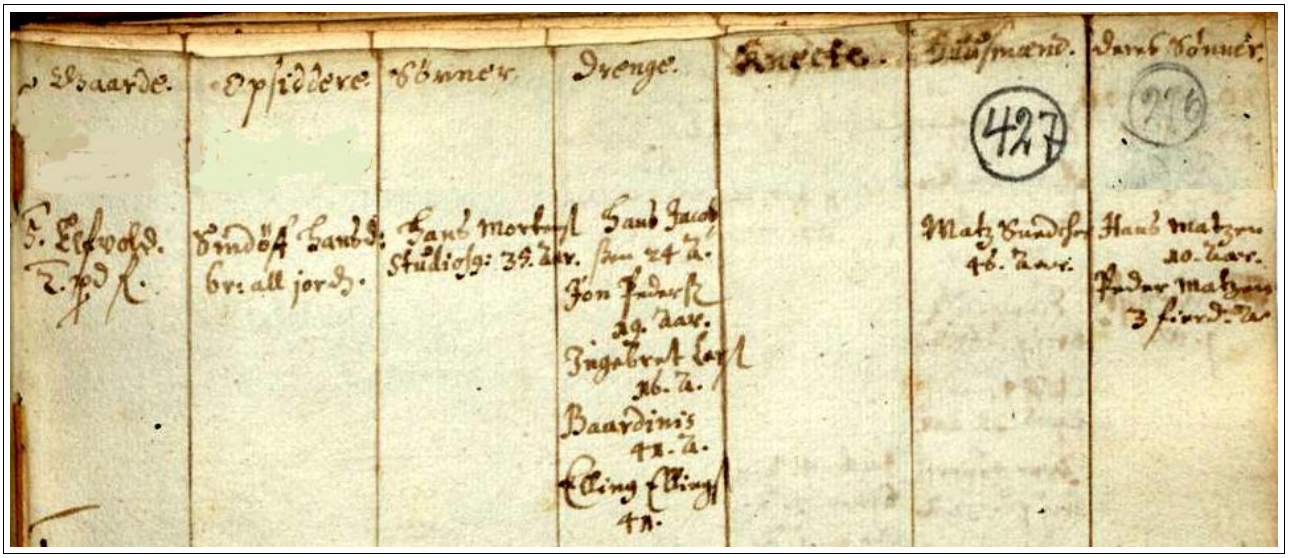

Manntallet i 1664-66, 37.3 Prestenes manntall, Tromsø prosti, Tromsø prestegjeld, Karlsøy sogn, folio 427.

«Gaarde:
5. Elfwold - 2 Pd. f. [fisk].
Opsiddere:
Sindøf Hansd: br: all jord.
Sønner:

Hans Mortens: Studiofg: 35 Aar.
Drænge:
Hans Jacobsen - 24 Aar.
Jon Peders: - 19 Aar.
Ingebret Lars: - 16 Aar.
Baard ... - 11 Aar.
Elling Ellings: - 4 Aar.
Huusmænd:
Matz Suendsen - 46 Aar.
Deris Sønner:
Hans Matzen - 10 aar.
Peder Matzen - 3 fierd Aar».

«Genneral Jordebog Ofuer Tromsøe Fogderi» i 1667 viser for «Helgøe Tingsted»:
«E[l]fuevold eller Wester-Bratrein med Schibuig - 2 Pd. [1 våg = 3 bismerpund (Pd.) = 72 bismermerker].
Enchen Synefue.
Landschyld: 2 Pd.
Leeding: ½ W.
Ostetiende: 10 Mark.
Føder:
Kiør: 4.
Smaller: 12.
Heste: 2.
Ingen tilfelde udi Nogen Brendefang til fornødenhed».

I 1670 har sønnen Hans overtatt gården med Lanes, Langesund og Hersfjord som underbruk

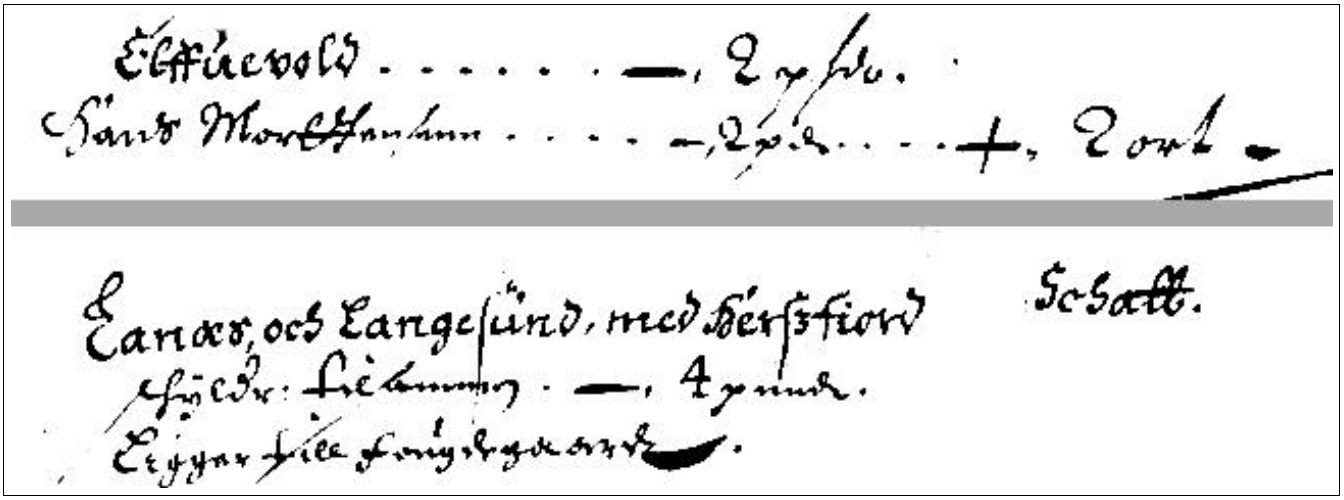

Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: EE Leilendingskatt 1670, Upaginert, bilde 140.

«Elffuevold – 2 phd.
Hans Mortensen – 2 pd – [skatt] 2 ort.
Lanes och Langesund med Hersfiord
schylder tilsammen – 4 pund.
Ligger till Fougdegaard.»

Lanes og Langesund med Hersfjord føres i skattelisten umiddelbart etter Elvevold. Det er derfor trolig at det med «Fougdegard» menes Elvevold som var fogdegård i Morten Christensen Hegelunds tid.

Sønnen Hans fortsatte jektebruket som bygdefarjekt fra 1670. Også de to øvrige brødrene gikk over til å holde faste handelsjekter eller bygdefarjekter da de slo seg ned fast som handelsmenn, Søren i Nord-Grunnfjord fra 1671, og Christen på Helgøy fra 1673. På Helgøy opphørte jektefarten da Christen døde i 1696, mens Hansnes og Nord-Grunnfjord med visse avbrudd fortsatte som jekteleier til begynnelsen av 1800-tallet.

På farsgården etablerte Hans seg ca. 1670 med egen jekt, om det da ikke var morens jekt han overtok To år senere overtok han bygselen av gården. Trolig var det Hans som ga gården det nye navnet Hansnes, i forbindelse med flytting av tunet fra Elvevoll [Nordgårdsbukta] sørover til neset. I 1666 oppgis han som «studiosus» [student], trolig etter et opphold i København med sikte på en karriere som embetsmann. Han var da 35 år, og virket trolig som handelsfullmektig hos sin mor. Fra 1673 bygslet han også Skattøra. Da han døde i 1700, var han den rikeste mannen i prestegjeldet. Enka fortsatte handel og jektebruk med sine 4 drenger og 3 voksne hjemmeværende sønner.[471]

471 Landskatt 1618, Salten Lehn, Baadø Fierdinnngh (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 11, legg 1, bilde 39). Kontribusjons-

(Barn VIII:173, Far X:691, Mor X:692)

Gift med forrige ane.

IX:347 mf mf mm fm f

Anders Henningsen Nideros. Trondhjemsborger, Nordlandshandler. Levde 1645 i Trondheim (ST). Død omkring 1653 i Trondheim (ST).

Anders var Trondhjemsborger og Nordlandshandler.

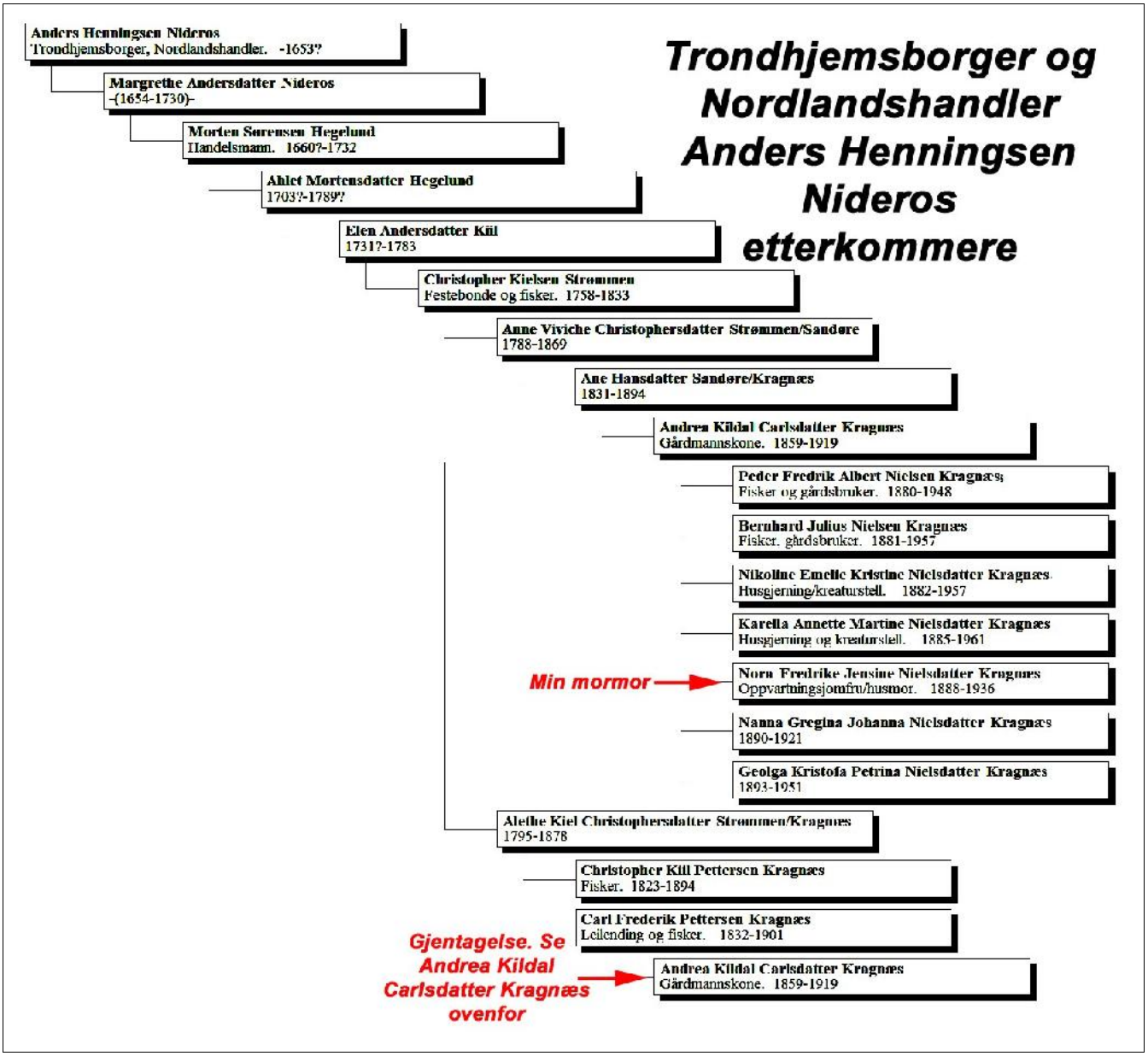

Koppskatten fra 1645 fører Anders opp blant borgere av noen formue.

og odelsskatt 1647-48. Salten fogderi, Baadøe fjerding (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 34, legg 3, folio 44b). Kontribusjonssskatt 1661. Tromsøe Fougderie, Hillesøens Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 39, legg 2, Upaginert, bilde 135). Manntallet i 1663-66, Prestenes Manntall: 36III.1 Tromsø Prestegjeld, folio 427. Landkommisjonens Jordebog fra 1667, Troms fogderie, Helgøe Tingsted, folio 15b. Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: EE Leilendingskatt 1670, Upaginert, bilde 140. Henning Sollied: «Gamle ætter i Sogn», (NST, bind I 1927-28), side 209. Svein Tore Dahl: «Geistligheten i Nord-Norge og Midt-Norge i tiden 1536-1700» (Trondheim 2000) side 209. Terje Gudbrandson: Bodin Bygdebok, bind II, del 3, side 384-385. Karlsøy og Helgøy Bygdebok, bind 1, side 405, 410, 417, 504, 516-517.

Koppskatten i 1645 for Trondheim (Slektshistoriske kilder, fotografert av Erlend E. Mæhlum).

«Borgere aff nogen Formue och deris Husgefind
Anders Hemmingßønn for Sigh och Sin Hustrue – 2 ort».

Hans plassering i koppskattelisten indikerer at familien da bodde i gård nr. 333, mens hans enke ifølge ledingen i 1661 da bodde i gård nr. 382, begge gårdene i Trondheims fjerde kvarter.

Fra «Trondheim før Cicignon – Gater og gårder før reguleringen 1681»:

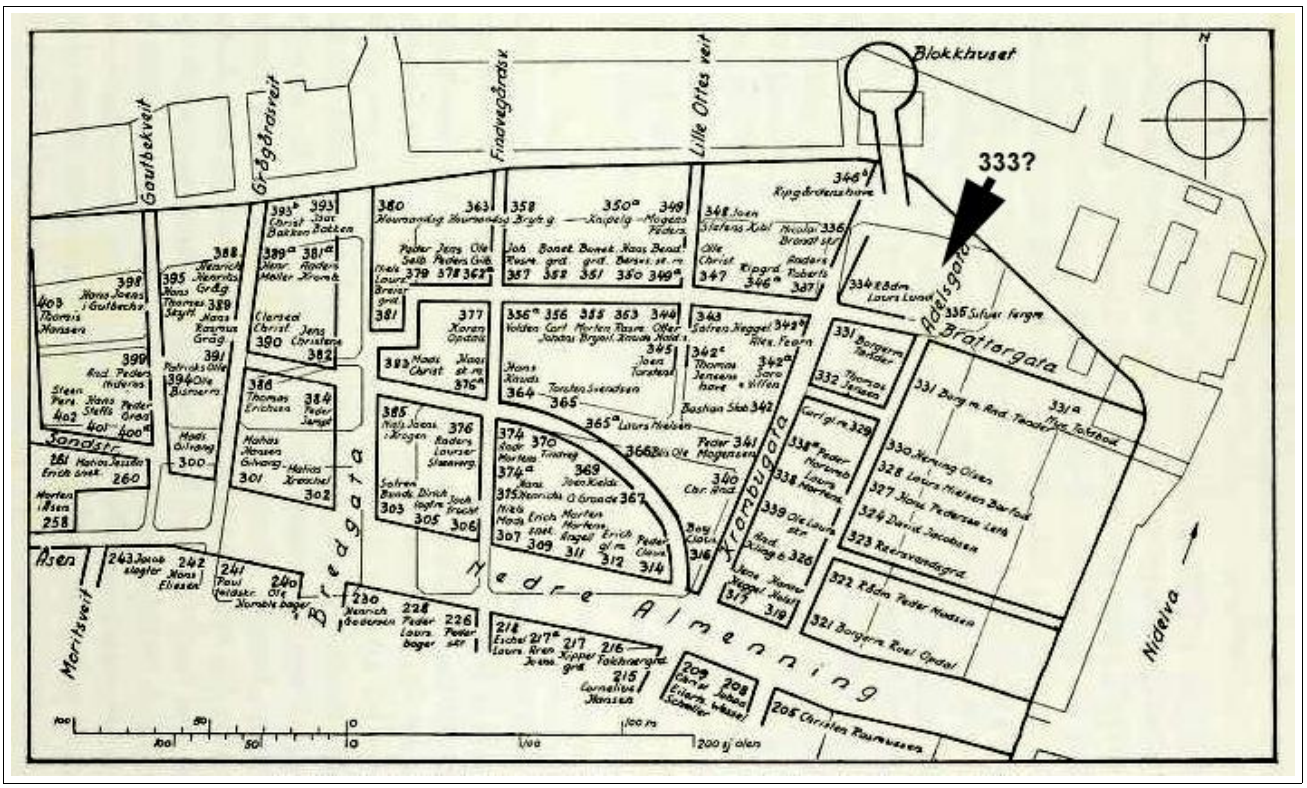

Byens fjerde kvarter utgjorde den nordre del av Vår Frues sogn. Grensen mot syd, mot tredje kvarter, var Nedre almenning eller omtrent nåværende Olav Tryggvasons gate, og mot nord strakte det seg til fjæren mot fjorden.

«333. Erich Jempt i Christen Mortensen Hegelunds grd., Mr. Søffren tilhørig.

Fra midten av 1600-tallet var eieren Torsten Hansen, som ved dette tidspunKt ektet Trine, datter av Anders Henningsen, som det ble holdt skifte etter 15.11.1653, og muligens er dette og ikke nr. 382 svigerfarens gård. Torsten døde i februar 1660, og Trine ble atter gift med Christen Mortensen Hegelund, som på denne måte ble eier av gården.

22.08.1687 avstår Margrethe sl: Christen Rasmusens (nr. 205) til Hans Knudsen Glad tollskriver sine panterettigheter i Christem Hegelunds gård, som Torsten Mortensen (!) til forn eide.

Beliggende ved Brattøra nest opp til Maren sl: mag: Tønders bakport (nr. 334). Dette er muligens nåværende tomt Krambugata nr. 15.»

Da svigersønnen til Anders eide gården omkring 1650 må det kunne antas at Anders og Aasele bodde her før de flyttet til nr. 382.

Maleri av Seth. Bughart i Hadsel kirke i Vesterålen skjenket av Anders og hans hustru i 1644. Maleriet henger som det andre til høyre for altertavlen.

På rammen er det skrevet:

«Den rike og den fatiges bønner
Her er den rige og fattiges bønner ulige.
Den rike ber til sitt gull, sine skip og slott,
mens den fattige sender sin bønn til Himmelen.»

«Gud til ære oc Hassels kirckis beprydelse ...» – Anno 1644.

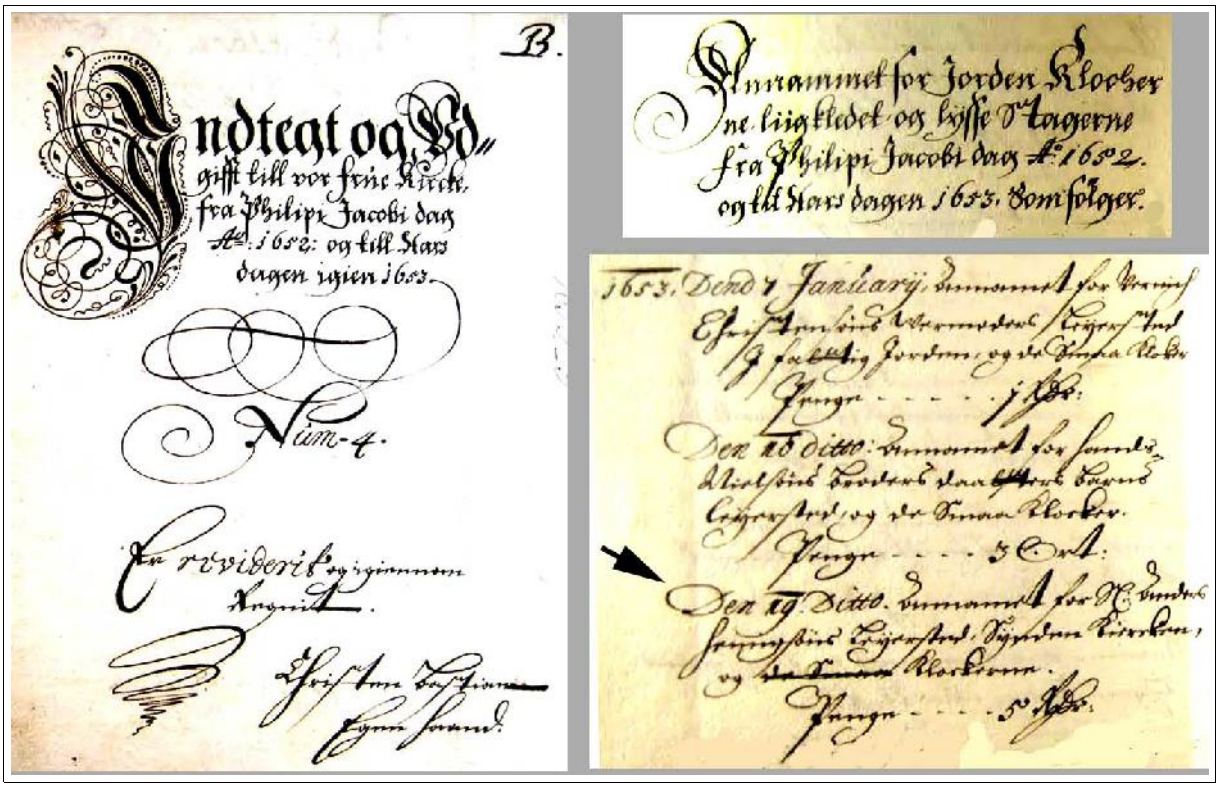

1651-74 V¨r frue kirke - Regnskap

Han ble begravet i 1653:
«19/1 sl. Anders Hemmingsen, jord synden kirken og alle klokker».

Skifte etter Anders ble avholdt 15.11.1653 i Trondheim:
Avdøde Anders Hemingsen.
Enke Aasele Hendrichsd., 4 barn,
Thrine gift Thosten Hansen,
Dorethe,
Margrethe, gift med Søfren Mortensen Heggelund og
Peder, brorlodd 402 Rd.,

tilsyn av Christen Jenssøn Seest, gift med enkens søster. [472]

(Barn VIII:174)

Gift med neste ane.

Barn:

Margrethe Andersdatter Nideros. Levde fra 1654 til 1730. (Se VIII:174).

IX:348 mf mf mm fm m

Aasele Henrichsdatter. Levde fra 1642 til 1662 i Trondheim (ST).

Aasele og Anders hadde følgende barn (minst):
Trine, gift med 1. Torsten Hansen, 2. Christen Mortensen Hegelund Helgøy, skifte 15.04.1663.
Dorethe.
Margrethe, gift med Søren Mortensen Hegelund, levde i 1730.
Peder, gift med Biritte Hansdatter Røst.

Aasele var søster til Trine Hendrichsdatter (død efter 1653),
gift med Christen Jensen Seest, født i Kolding, skifte 31.10.1665.

Aasele ga, sammen med sin datter Margrethe og svigersønnen Søren, en lysekrone til Helgøy kirke i 1662.

Sakefallsregnskap (ledangen) 1661. Trondheims len, QQ Trondhjem by Lensregnskap Trondhjems len, eske 148, legg 5, bilde 182).

Rekkefølgen i manntallet for ledingen i 1661 viser at eieren av gård nr. 382 i Trondheims fjerde kvarter dengang var Aasele, enke etter nordlandshandler Anders Henningsen.

Fra «Trondheim før Cicignon – Gater og gårder før reguleringen 1681»:

---

472 A. Døde i Vor Frue sogn 1651-1703. Kjeld Bugge: Utdrag av Overformynderprotokoll nr. 1 for Trondhjem (NST XVI (1957-58), side 125. Henry Berg: «Trondheim før Cicignon – Gater og gårder før reguleringen 1681», side 333-34. Karlsøy og Helgøy bygdebok : folkeliv, næringsliv, samfunnsliv. 1 : Fra steinalder til år 1700, side 517-18 (Internetutgaven: Periode VI - Fra velstand til armod (1620-1700) - 7 Det lokale handels- og kredittsystem - Tre brør Hegelund)

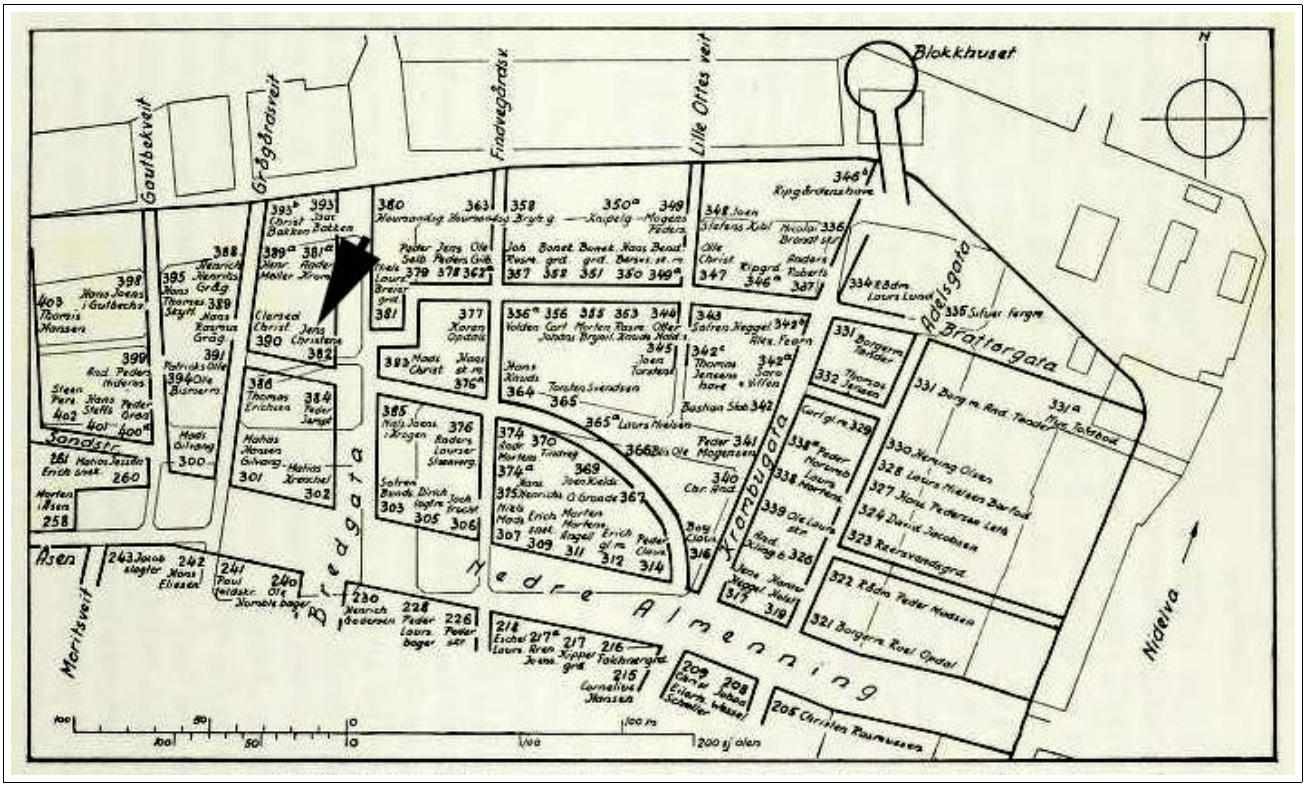

Byens fjerde kvarter utgjorde den nordre del av Vår Frues sogn. Grensen mot syd, mot tredje kvarter, var Nedre almenning eller omtrent nåværende Olav Tryggvasons gate, og mot nord strakte det seg til fjæren mot fjorden.

«382. Peer Andersens grd.

I 1660-62 var Aasel eier. Hun var enke etter Anders Henningsen som døde 1653.

Neste eier var sønnen Peder Andersen som var gift med Birgitte Hansdatter Røst. 1667 pantsetter han sin salige fars gård som sikkerhet for et lån hos svogeren Christen Rasmusen [g m Margrete Hansdatter Røst] til sin nordlandshandels fortsettelse. Han klarte nok ikke å betale tilbake lånet. I 1676 heter det at Peder Andersen nordlandsfarer [med familie] er avreist til Nordland.

Margrete sl Christen Rasmussens solgte den etterhvert videre.»[473]

Fra «Karlsøy og Helgøy bygdebok», Periode VI «Fra velstand til armod» (1620- 1700)

«7 Det lokale handels- og kredittsystem – Tre brør Hegelund)

Første gang vi møter de to borgere, er i 1664, da begge forliste med jektene sine på tur fra Tromsen og sørover til Trondheim. Søren seilte da jekta til svigermora, som var borgerenke i Trondheim, med leie i Hadsel i Vesterålen, mens Christen førte si eia jekt. Begge hadde trulig bare sommeropphold hos oss. I 1667 betalte Søren husfrelse i Langsund, mens Christen betalte husfrelse på Helgøy. Dette kan for begge ha vært tilfelle også tidligere. Ingen av dem er nemnt i folketellinga i 1666.

Få år seinere etablerte begge seg som fastboende handelsmenn og jekteskippere. Søren tok bopel i Nord-Grunnfjord fra 1671, Christen på Helgøy fra 1673. Christen bygsla dessuten Skogsfjord som underbruk fra 1682, tidvis også Inderby og Indre Hamre (Mellajorda). Søren dreiv Nord-Grunnfjord til 1717, Christen dreiv Helgøy til 1696. Begge gikk ut av verden som meget velstående folk. Søren og Christen nøyde seg imidlertid ikke bare med å ta borgerskap i Trondheim. Begge tok også til ekte døtre av byborgere der, til og med søstre. Det var døtrene til Nordlandshandler Anders Hemmingsen Nideros, som døde ca 1653, og Åse Henriksdatter. Søren gifta seg med Margrethe, i 1660 eller tidligere, og han førte altså svigermoras jekt i 1664. I 1662 gav Søren, kona og svigerforeldra ei lysekrone til Helgøy kirke. Margrethe overlevde sin mann, og satt selv med bruket 1723-30.»[474]

(Barn VIII:174)

Gift med forrige ane.

IX:349 mf mf mm mf f

Knud Hansen Reinsvoll. Bergensborger, handelsmann. Levde 1617. Levde 1650 på Reinsvoll, Reinøy, Karlsøy (TR). Død omkring 1662 på Reinsvoll, Reinøy, Karlsøy (TR).

På Karlsøy finner vi fra 1635 Knud Hansen, trolig identisk med Knud Bergenfar, vistnok etter et opphold på Nordeidet i 1620-årene. Mye taler for at Knud opprinnelig var byborger fra Bergen, kanskje med borgerskap fra

473 Henry Berg: «Trondheim før Cicignon – Gater og gårder før reguleringen 1681», side 360.

474 Karlsøy og Helgøy bygdebok : folkeliv, næringsliv, samfunnsliv. 1 : Fra steinalder til år 1700, side 517-18 (Internetutgaven: Periode VI – Fra velstand til armod (1620-1700) – 7 Det lokale handels- og kredittsystem – Tre brør Hegelund)

1620-22. Han ble i alle fall fastboende, bosatt på Karlsøy i egne hus til han døde omkring 1662.
Da fortsatte hans enke, Trine Henrichdatter Hofnagel, virksomheten en kort tid.

Det er trolig at vi finner Knud på Nordeidet i 1623-24:

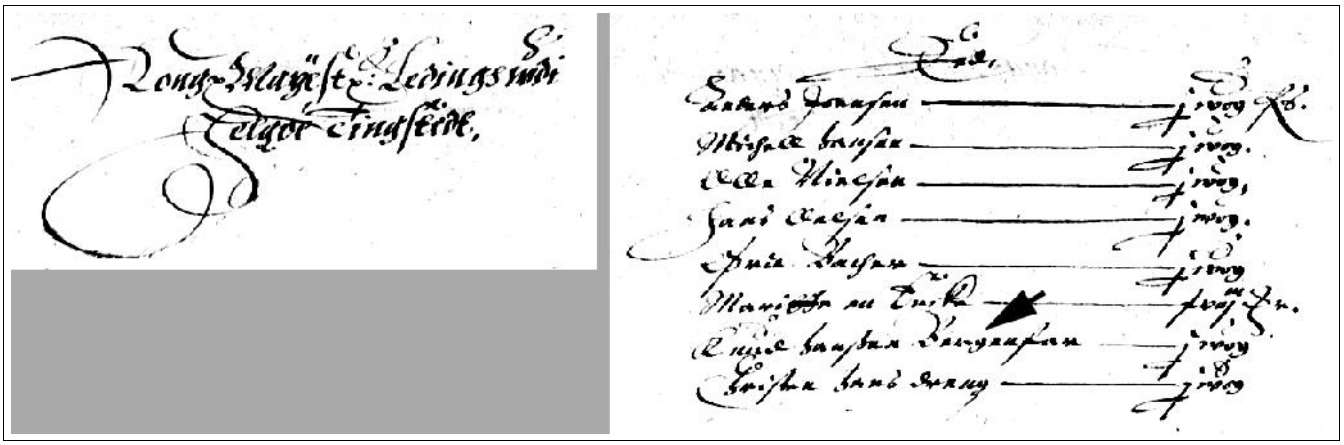

Fogderegnskap 1623-24, G Troms lehn, Helgøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 14, legg 7, bilde 393).

«Kong-Mayestz: Ledingh udi
Helgøe Tingstedt.
Eed,
....
Knud Hanßen Bergenfar – ½ wog».

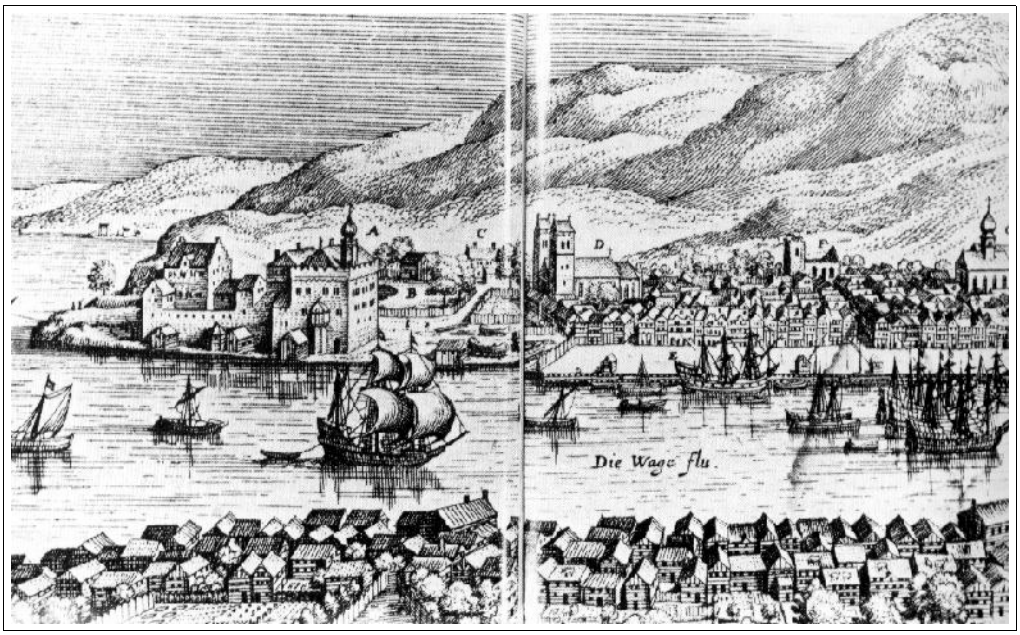

«Verdensbyen» Bergen, etter utsnitt av et kobberstikk fra 1641.

Knud er trolig identisk med Bergensborgeren Knud Hansen:

Fra databasen «Borgarar i 1301 Bergen 1600-1751»:
«Knud Hansen
Borgarskapsdato/utstedt: 30.08.1622.
Fødested: Schrimborre(?)».
Databasen er laget av Yngve Nedrebø, Statsarkivet i Bergen i 1991:

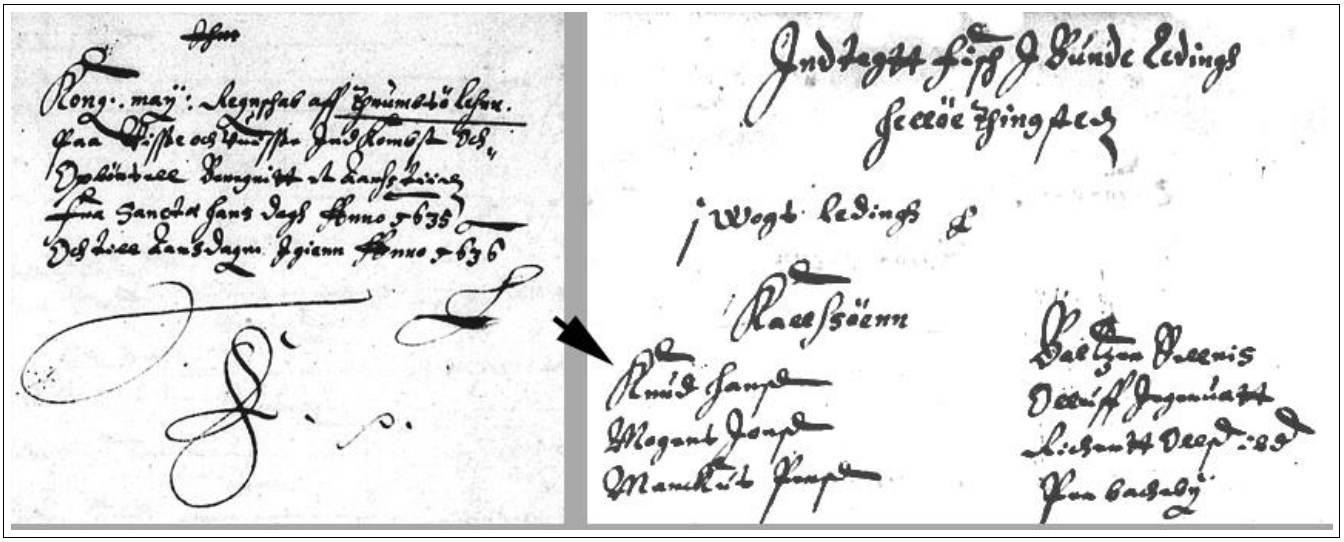

Fogderegnskap 1635-36, F Troms lehn, Helgøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 27, legg 1, bilde 6).

I 1635-36 betalte Knud Hansen på «Kallßøenn» 1 vågs leidang

Leidang var opprinnelig en sjømilitær forsvarsordning trolig utviklet i løpet av rikssamlingstiden og opprettholdt inn i senmiddelalderen. I Nord-Norge var leidang en personskatt, betalt etter skatteklasser som bonde/husmann osv. Ytelsen besto som regel av våger fisk enda inn på 1600-tallet.

Han er trolig identisk med «knud Bergenfar» som året før betalte ½ vågs leidang.

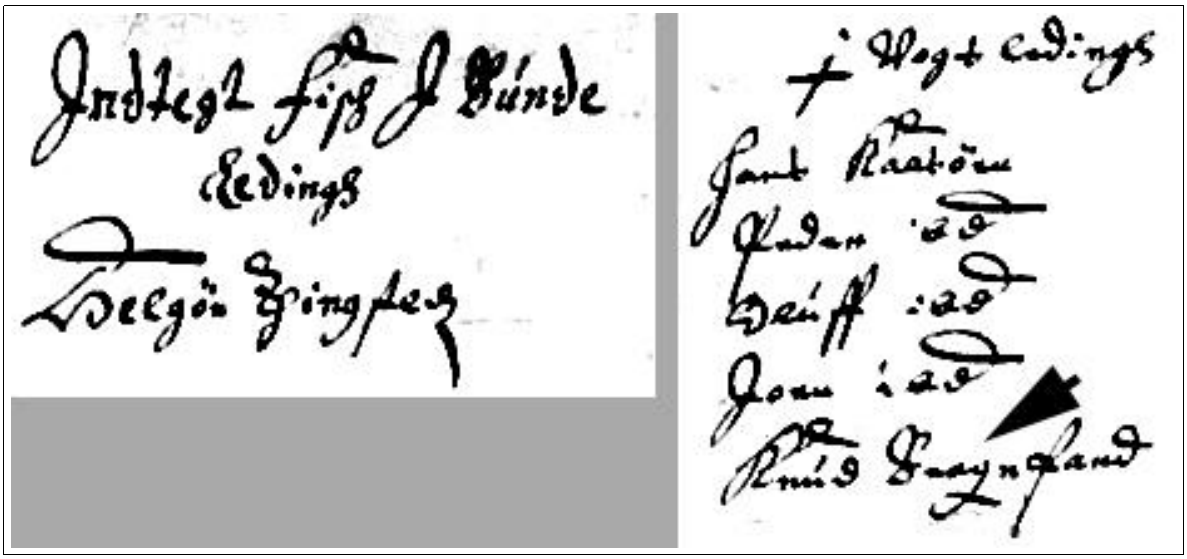

Fogderegnskap 1634-35, F Troms lehn, Helgøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 26, legg 1, bilde 35).

«Indtegt Fish & Bunde Ledings
Helgøe Tingsted
.... ½ Wogh Ledingh
...
Knud Bergnfard».

Før 1650 forekommer Knud bare i fogderegnskapene hvor han betaler leidang. Han er heller ikke registrert i «Koppskatten» i 1645.

I 1650 og senere finner vi Knud på Karlsøya hvor han bruker ½ våg fisk på Reinøya. Jeg tror dette betyr at familen omkring 1650 bosatte seg fast på Karlsøya og at han tidligere kun brukte handelsplassen sommertid.

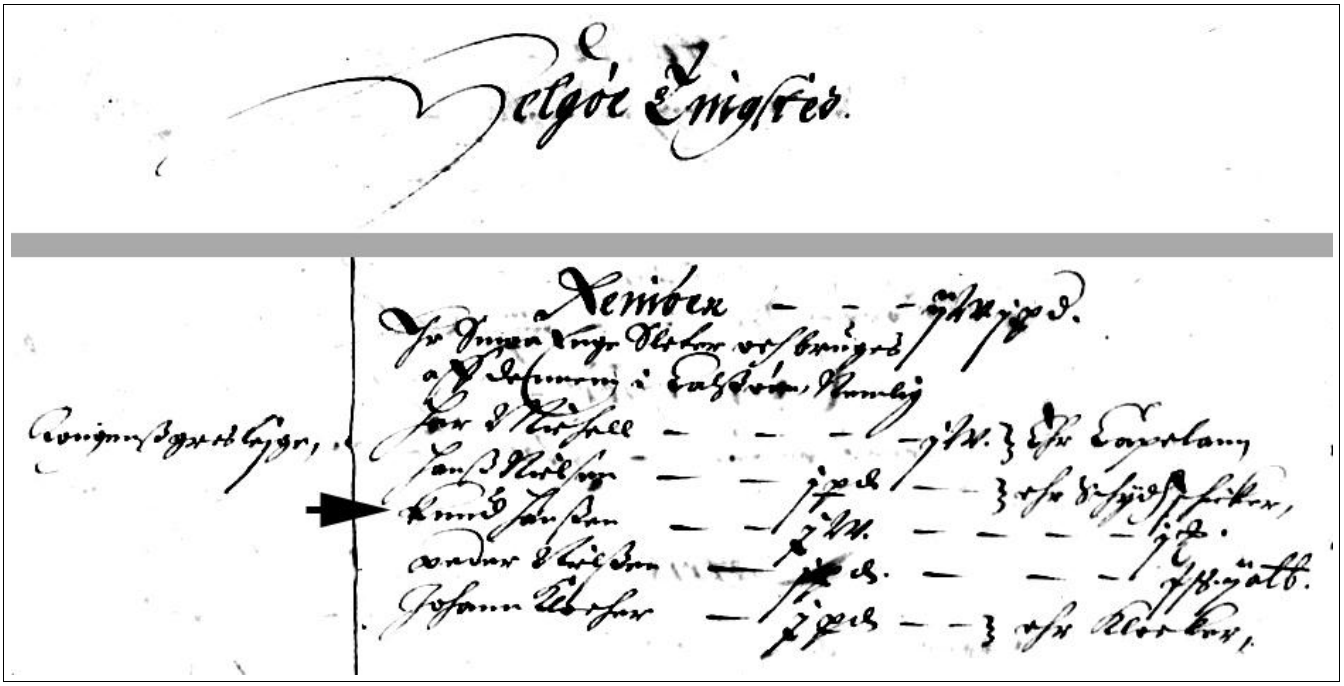

Kontribusjonssskatt 1650. Tromsøe Fougderie, Helgøe Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 36, legg 3, Upaginert, folio 159b).

«Reinøen – 2 W[åger] 1 pd [fisk].
Er smaa Enge Sletter och bruges aff dennem i Kalßøen, Nemlig
Hr Michell – 1 w. – Ehr Capelann
Hanß Nielsen – 1 pd – ehr Schydsschaffer
Knud Hanßen – ½ W – [skatt] 1 ort
Peder Nielßen – 1 pd – [skatt] 10 ß 2 alb:
Johann Klocker – ½ pd – ehr Klocker,
Kongens gresleige».

Kontribusjonsskatten for 1652 viser samme fordeling.

Siste gang Knud forekommer i skattelistene er i 1661.

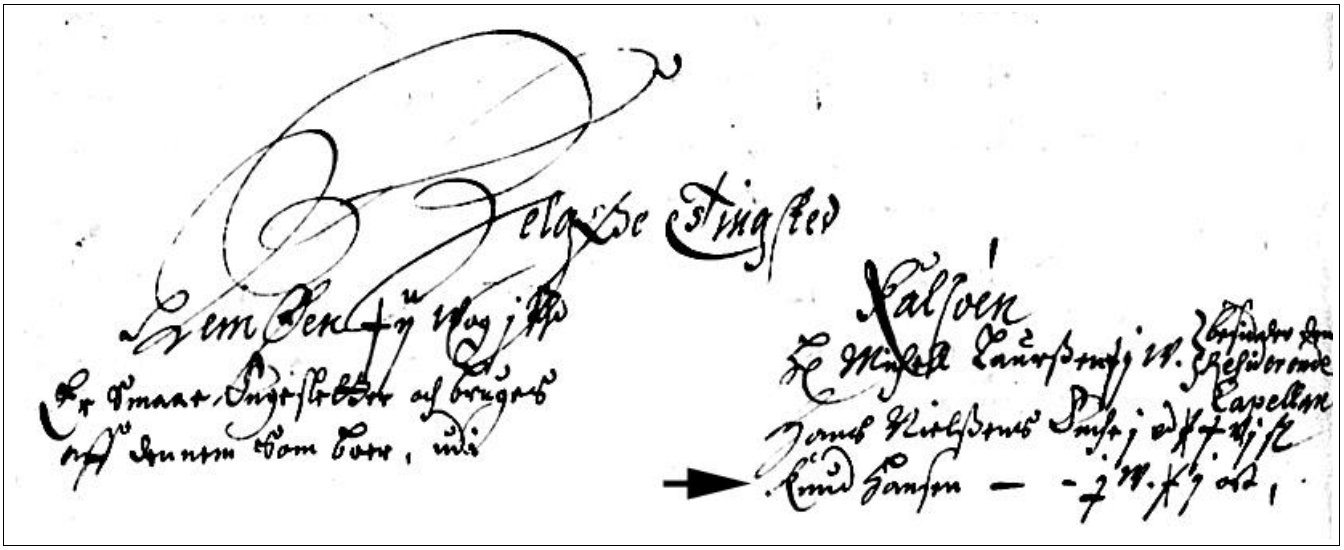

Kontribusjonssskatt 1661. Tromsøe Fougderie, Helgøe Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 39, legg 2, Upaginert, bilde 134).

«Helgøe Tingsted
Rein Øen – 2 wog 1 Phd [fisk].
Er smaa Engesletter och bruges aff dennem som Boer, udj Kalføen
Hr Michel Laurßen – 1 W – befinder(?) den Residerende Capellan.
Hans Nielßens Enche – 1 pd – [skatt] 6 ß
Knud Hansen – ½ W.– [skatt] 1 ort»,[475]

475 Fogderegnskap 1623-24, G Troms lehn, Helgøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 14, legg 7, bilde 393). Fogderegnskap 1634-35, F Troms lehn, Helgøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 26, legg 1, bilde 35). Fogderegnskap 1635-36, F Troms lehn, Helgøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 27, legg 1, bilde 6). Kontribusjonssskatt 1650. Tromsøe Fougderie, Helgøe Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 36, legg 3, Upaginert,

Fra Karlsøy og Helgøy Bygdebok, Periode VI «Fra velstand til armod» (1620-1700):
«7 Det lokale handels- og kredittsystem – Borgerhandelen

I takt med den økonomiske krisa fra 1620-30-åra gikk det også ned med borgerhandelen i Karlsøy. Den tok likevel ikke slutt. Både i Karlsøy og Rødgammen opprettholdt byborgerne sine handelstradisjoner utover heile 1600-tallet. I den mest kritiske tida fra 1640-åra til 1660-åra kan det til og med se ut til at borgerne spilte en hovedrolle i det lokale handelsliv. For de borgerne som bare dreiv sommerhandel, er kildedekninga vanligvis dårlig, og det kan være vanskelig å følge borgerhandelen i detalj.

På Karlsøy kan vi følge byborgerne heilt fram til 1725. Tidlig i perioden var det helst tale om Bergensborgere, og det ser ut til at de for det meste var vintersittere. Ca 1640 blei de erstatta av Trondheimsborgere, som særlig synes å ha basis i ei slekt, Tommesen-Hansen- slekta. Den var egentlig utgått fra Bratberg i Langsund. I tida 1710-25 nemnes Reinsvoll som borgerleie. Her var god hamn, som trulig har vært nytta tidligere også. Dette var i hovedsak en sommerhandel. I Rødgammen holdt borgerhandelen seg til 1707, men blei mye redusert etter 1620-åra. Tidlig i perioden var her både Bergens-og Trondheimsborgere, men etter 1635 var det bare Bergensborgere her.

....

Av Bergensfar møter vi Rasmus i Fagerfjord 1623-24, og Rasmus Persen på Karlsøy 1624-25, kanskje samme person. Knut Hansen Bergensfar på Nordeidet 1623-24 kan være den samme som vi møter på Karlsøy fra 1635, kanskje med borgerskap i Bergen 1620-22.»

Fra Karlsøy og Helgøy Bygdebok, Periode VI «Fra velstand til armod» (1620-1700):
«7 Det lokale handels- og kredittsystem – Handelsstedet Karlsøy

Karakteristisk for stedet er at her både var borgerhandel og annen handel, ikke minst knytt til embedsstanden.

Fram til 1631 var her fast skipperleie, og fram til 1628 dreiv tidligere fogd Rostorp noe handel. Fra ca 1635-66 dreiv Knut Hansen og kona Trine Hofnagel handel, men han var kanskje opprinnelig Bergensborger. I 1660-70-åra dreiv sønnen, sorenskriver Hans Knudsen handel, og i tida 1689-95 dreiv fogd Riber handel og jektebruk.

Ca 1700 var Gjert Lange på Helgeland aktiv med handel. Lange hadde vært forvalter for Irgensgodset, og hadde fått pant i eiendommene i Tromsen, deriblant alt gammelt krongods i Karlsøy som han disponerte i tida 1686-1705. Antakelig var det i denne sammenheng han etablerte seg på Karlsøy, kanskje etter at fogd Riber var borte i 1695.

Den store sammenheng i handelen var det byborgerne som stod for. I 1620-30-åra var her fleire fastboende Bergensborgere, som Mogens Jonsen (borgerskap 1605) og Markus Pedersen (borgerskap 1622). Mogens betalte også skipperskatt som jekteeier, og dreiv fram til ca 1645. Markus var medeier i ei jekt med skipper Peder Nilsen på Karlsøy. Han satt her til ca 1640. Den siste Bergensborger vi veit om, var Villum Tommesen til ca 1650. Med dette blei Bergensborgerne borte for godt fra Karlsøy, om da ikke også Knut Hansen var Bergensborger.»[476]

(Barn VIII:175)

Gift med neste ane.

Barn:

Christen Knudsen Hofnagel. Født omkring 1633. Levde fra 1664 til 1688 på Reinsvoll, Reinøy, Karlsøy (TR). Levde 1689 på Nordeide, Reinøy, Karlsøy (TR). Død omkring 1702 på Nordeide, Reinøy, Karlsøy (TR). (Se VIII:175).

IX:350 mf mf mm mf m

Trine Henrichsdatter Hofnagel.[477] Levde 1617. Levde 1666 på Reinsvoll, Reinøy, Karlsøy (TR).

Trine og Knud hadde følgende barn (minst):
Ca. 1632: Christen, lensmann, gift med Allet Madsdatter Lorck, død omkring 1702.
Hans, sorenskriver på Karlsøy.
Grete, gift med Clemmet Rasmussen Oderup

Fra ca. 1635 drev Knud og hans kone Trine handel, han var kanskje opprinnelig Bergensborger. Etter at Knud døde i begynnelsen av 1660-årene, fortsatte Trine virksomheten en tid.

Hun synes å ha hatt forbindelse med borgerslekta Hofnagel i Bergen.

Etter all sannsynlighet var Knud og Trine foreldre til sorenskriver Hans Knudsen på Karlsøy og lensmann Christen Knudsen på Reinsvoll.

For Karlsøy viser prestenes manntallet for 1666 at Trine hadde beholdt 1 pund gresleie på Reinøya etter sin avdøde mann. Hun drev vistnok noe handel, slik sønnen Christen også gjorde på Reinsvoll:

---

folio 159b). Kontribusjonssskatt 1652. Tromsøe Fougderie, Helgøe Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 37, legg 3, Upaginert, bilde 327). Kontribusjonssskatt 1661. Tromsøe Fougderie, Helgøe Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 39, legg 2, Upaginert, bilde 134). Fra databasen «Borgarar i 1301 Bergen 1600-1751» (Yngve Nedrebø, Statsarkivet i Bergen i 1991).

476 Karlsøy og Helgøy Bygdebok, bind 1, side 507, 514.

477 Rudolph og Arden Johnson: Av Samisk Ætt (Lapland Ancestry).

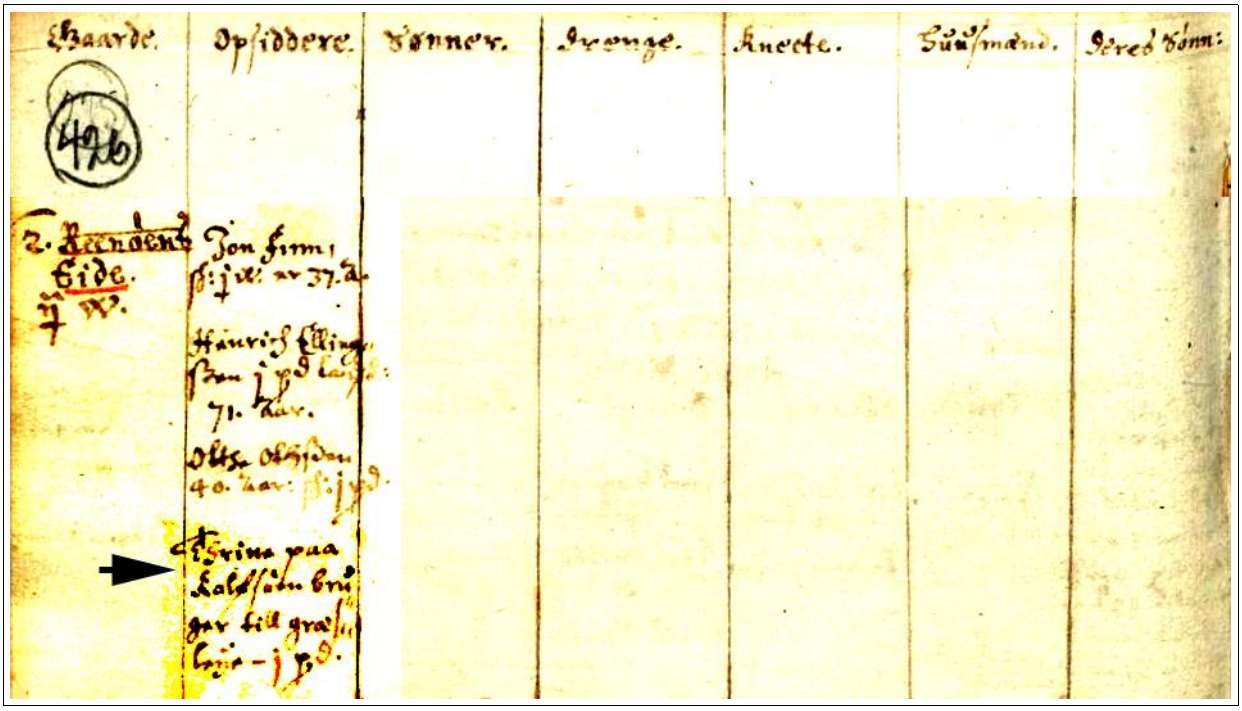

Manntallet i 1664-66, 37.3 Prestenes manntall i 1666, Tromsø prosti, Tromsø prestegjeld, Karlsøy sogn, folio 426.

«Gaarde:

No. 2 Reenøens Eide 1½ W.

Opsidere:

....

Thrine paa Kalfsøen bruger til græsleige 1 pd.»

Sønnen Hans, som var sorenskriver, drev handel i 1660- og 70-årene.

«Henrich Nils: Hofnagel - 28 aar» er registrert som husmann på Reinsvoll ved prestemanntallet i 1666. Hans sønn, Henrich Hofnagel, hadde borgerskap i Bergen som kannestøper fra 1692. Han var litt utpå 1700-tallet bosatt i Vannvåg, men vi kjenner ikke til noen håndverksaktivitet her. Denne Henrik døde på Vandvog i 1743, 55 år gammel.

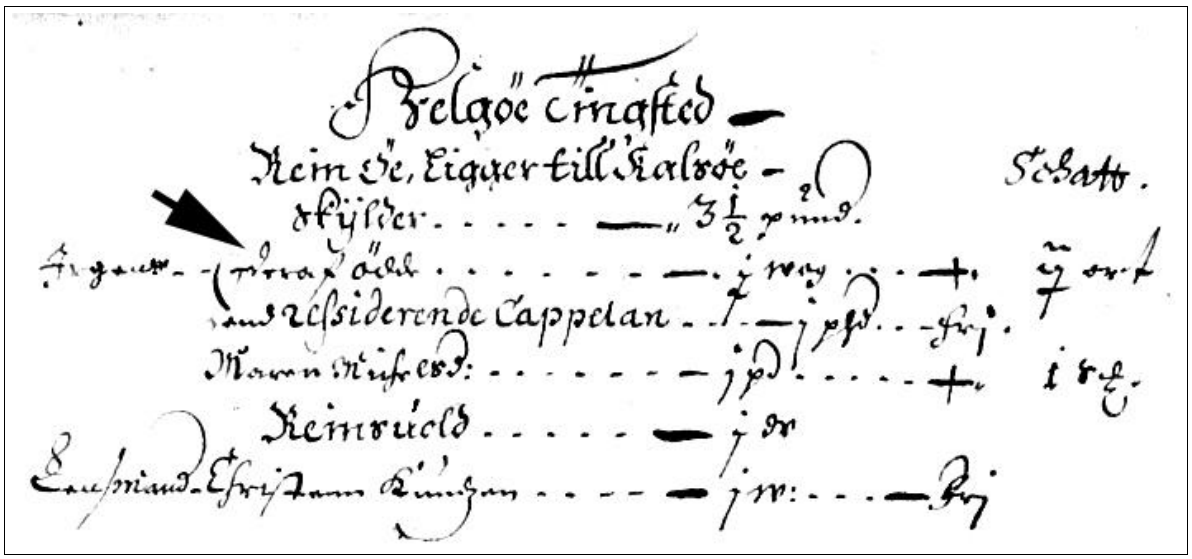

Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: EE Leilendingskatt 1670, Upaginert, bilde 139.

I 1670 har ikke lenger Trine noen gresleie på Reinøya, trolig på grunn av høy alder eller at hun er død.[478]

(Barn VIII:175, Far X:699)

Gift med forrige ane.

IX:351 mf mf mm mm f

Mads Pedersen. Sorenskriver i Strinda, sSkriver i Trondheim, fogd i Troms. Levde 1615. Død omkring 1661 på

478 Manntallet i 1663-66, Prestenes Manntall: 36III.1 Tromsø Prestegjeld, folio 426. Stiftamtstueregnskap Nordland amt - Troms: EE Leilendingskatt 1670, Upaginert, bilde 139. Karlsøy og Helgøy Bygdebok, bind 1, side 405, 485, 507, 514.

Karlsøy (TR).

Jeg har ikke funnet hvor Mads kom ifra.

Det har blitt antatt i at han var sønn til sognepresten Peder Pedersen på Alstahaug, beliggende på øya Alsten sør for Sandnessjøen i Nordland, antagelig fordi han som skriver på Trondhjem gård fikk Alstadhaugs kirketiende fra 14.09.1639.

Men denne kirketienden må gjelde Alstadhaug kirke på Skogn i Levanger og Sør-Innherad prosti. I «Norske Rigs-Registranter» angis utrykkelig «Alstadhaug i Nordlandene» når kirken på Alsten omtales.

I «Karlsøy og Helgøy Bygdebok» (bind 1, side 433) antas at Mads hadde slektsnavnet Søegaard.

«I 1666 klaget Karlsøypresten over at fogd Søegaard hadde tatt de jordene presten og klokkeren brukte på Reinsvoll, og latt sin svigersønn, Christen Knudsen, etablere gård og jekteleie der.»

Det refereres her til manntallet i 1666 hvor imidlertid slektsnavnet «Søegaard» ikke nevnes. Jeg tror derfor ikke at det er dekning for å anta at han tilhørte den danske «Søegaard»-slekten.

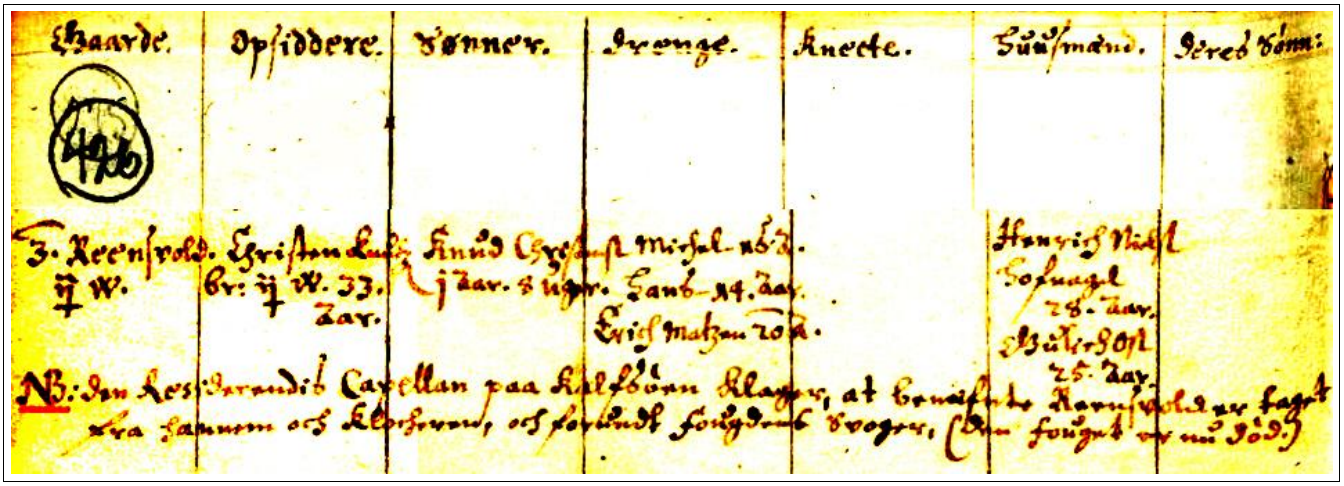
Gaarde. Opsiddere. Sønner. Drenge. Knecte. Quindfolck. Heste Kiør:

426

3. Reenfvold. Christen Knuds: br: 1½ W. 33. Aar. Knud Christens mindre nb: 1 Aar. 8 uger. Sand 14. Aar. Erich Matzen 20 A. Henrich Nicol Sofnagel 28. Aar. Biørn Olsl 25. Aar.

NB: Den Residerendis Capellan paa Kalfsøen klager, at bemelte Reenfvold er taget fra hannem och Klocheren, og forundt fougdens Svoger. (Den fouget er nu død)

Manntallet i 1664-66, 37.3 Prestenes manntall i 1666, Tromsø prosti, Tromsø prestegjeld, Karlsøy sogn, folio 426.

«3. Reenswold - 1½ W.
Opsiddere: Christen Knuds: br: 1½ W. 33 Aar.
Sønner: Knud Christens: 1 Aar 8 uger.
NB: Den Residerendis Capellan på Kalfsøen klager, at bemelte Reenfvold er taget fra hannem och klocheren, og forundt fougdens Svoger. (Den fouget er nu død)».

Det har også blitt antatt at Johanne Madsdatter Søegaard var datter til Mads og Inger. Jeg kan imidlertid ikke se at det kan vises at hun var deres datter! Det er nok trolig at sammenkoblingen er basert på antagelsen at Mads bar slektsnavnet «Søegaard». Navnebruk indikerer vel heller ikke slektskap?

Johanne ble gift med sorenskriveren Søren Pedersen Bogøe Søren bodde først i Karlsøy, og i hvert fall den siste tiden på Jægervatn. I 1796 kom han til matrikkelgården Skittenelv med skyld 2 pund som da hadde ligget øde et par år. I 1702 bodde sønnene Anthoni (Anthonius) Wilhelm 15 år og Christian Ulrich 12 år gamle hjemme.

Skiftet etter Søren ble avsluttet 23.05.1707 (Skifteprotokoll sorenskriveren i Tromsø nr. 3, 1690-1713, side 183b). I skiftet nevnes hans enke

«Johanne Madtzdatter Søegaard»

og barna Anthoni Wilhelm 25, Christian Ulrich 18½ og Elen Elisabeth 13 år gamle.

Johanne ble sittende på gården. Datteren Elen Elisabeth giftet seg i 1713 med Christen Hansen Hegelund fra Elvevold (Langsund). Johanne avga da 1 pund (Skittenelv-delen) til sin svigersønn Christen, tinglyst i 1714. Hun døde omkring 1720-23.

Jeg har ikke funnet noen originalkilde hvor han kalles annet enn «Mads Pedersen»!

I kildene har jeg ikke funnet ham før han i 1635-36 som «møntskriver» kvitterte for garnisonsskatten og båtmannsskatten.

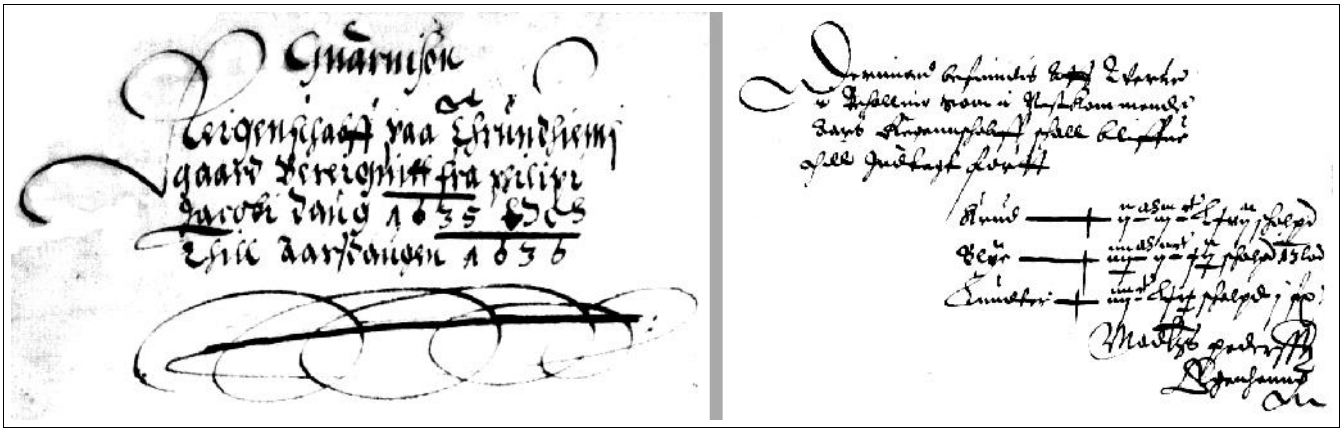

Garnisonsskatt, ekstrakt 1634, Trondhjem len (Lensregnskap, Tronheims len, eske 58, legg 4, litra 4, bilde 189).

Han kvitterte også ut maltacissen i 1635-36.

Mads nevnes som tingskriver i Strinda 09.03.1637 da han fikk bygsle Nordre Hommelvik på 3 spann (NRR VII side 325).

«Sorenskriveren i Strindens Fogderi, Mads Pederssøn, fik Confirmats paa et Hr. Oluf Parsbergs Fæstebreve paa en Gaard og Sag ibidem.

C. IV. G. a. v., at eftersom os elskelige Hr. Oluf Parsberg til Jernet, Ridder, vor Mand, Tjener og Befalingsmand paa vor Gaard udi Thrundhjem, pa vores Vegne og naadigste Behag haver bygslet, sted og fæst til Mads Pederssøn, Sorenskriver over Strindens Fogderi i Throndhjems Len, en vor og Norges Krones Jorder, liggendes i for.ne Strindens Fogderi, i Malvik Sogn, ved Navn Hummelviken, som Elling Jonssøn, nu ved Døden afgaaen, tilforne paaboende, hvilken Gaard skylder aarligen til os udi Landsskyld 3 Spand, hvoraf han skal give udi første Bygsel til os et halvt Hundrede Rigsdaler in specie, og han derfor samme Gaard sin Livstid skal maa have, nude, bruge og beholde med alle sine tlliggendes Lutter, Lunder og Herligheder, ...

Antvorskov, 9 Marts 1637.»

«Norske Rigs-Registranter 1523-1660, bind I-XII» – NRR –
er en trykt samling av brev og forordninger utgitt av kongen gjennom «Danske Kanselli». Kildesamlingen på 12 bind ble utgitt for «Det norske historiske kildeskriftfond» i tidsrommet 1861-1891.

Grunnlaget for avskriftene er to rekker med «kopibøker», «Norske registre» (for åpne brev, dvs. adressert til allmenheten) og «Norske tegnelser» (for missiv, dvs. adressert til enkeltpersoner eller mindre grupper). De originale kopibøkene er nå i det norske Riksarkivet (Danske magasin).

Avskriftene i riksregistrantene er ikke helt ord- og bokstavtro i forhold til til originalen. Det er gjennomført en viss standardisert rettskriving, tegnbruk osv. En del brev er bare gjengitt i utdrag. Brevene er kronologisk ordnet.

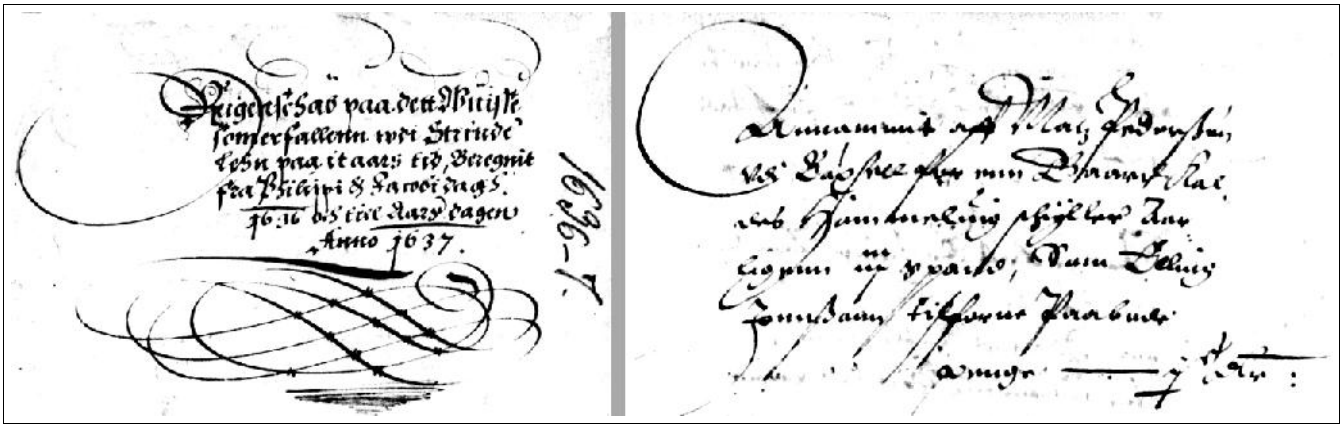

Fogderegnskap 1636-37, F Strinda fogderi, Trondhjems len (Lensregnskap, Trondheims len, eske 59, legg 2, bilde 99).

«Annammit aff Matz Pederßen wdj Bøxsell for enn
gaard kaldes Hommeluig skylder Aarligenn 3 spand;
som Elling Joenßenn tilforne Paabode
Penge – – – ½ Rdr:».

Han var skriver på Trondheimsgård fra 1637 til 1642.

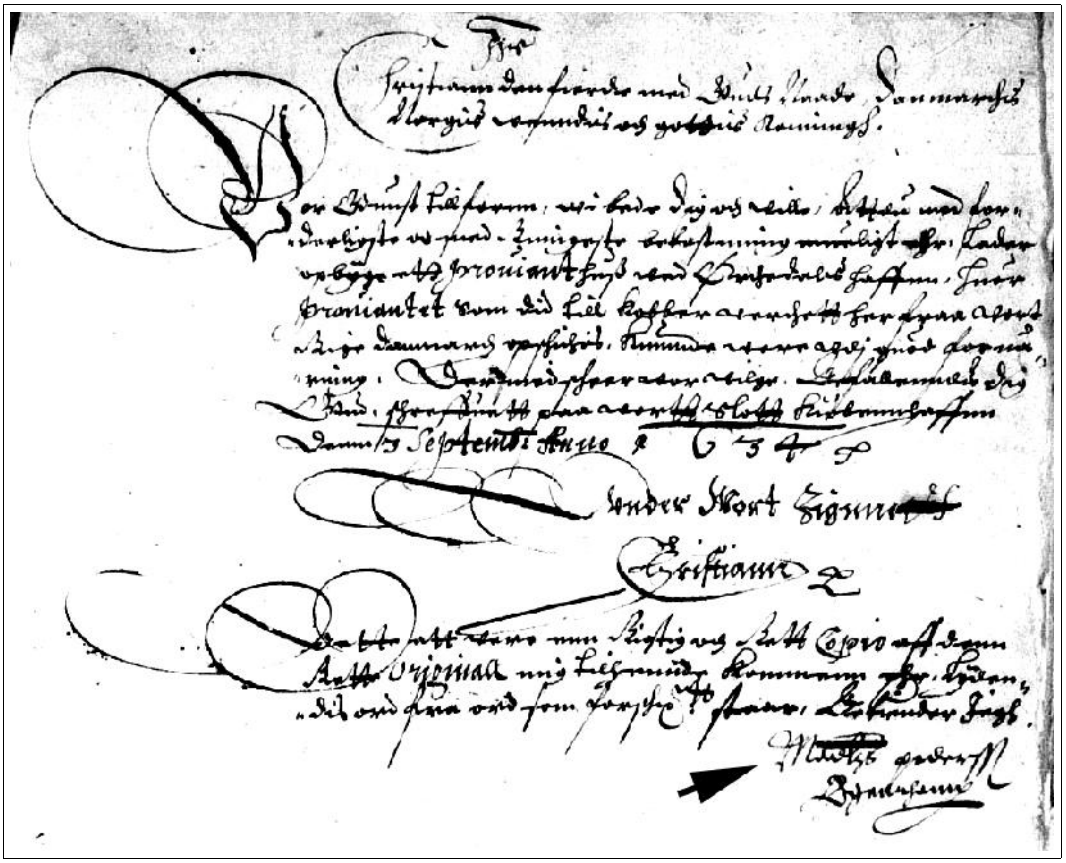

Utgiftsvedlegg 1636-37, Trondhjem len (Lensregnskap, Trondheims len, eske 59, legg 3, bilde 152).

Som skriver her bevitnet han en riktig kopi av et kongebrev datert 04.07.1637.

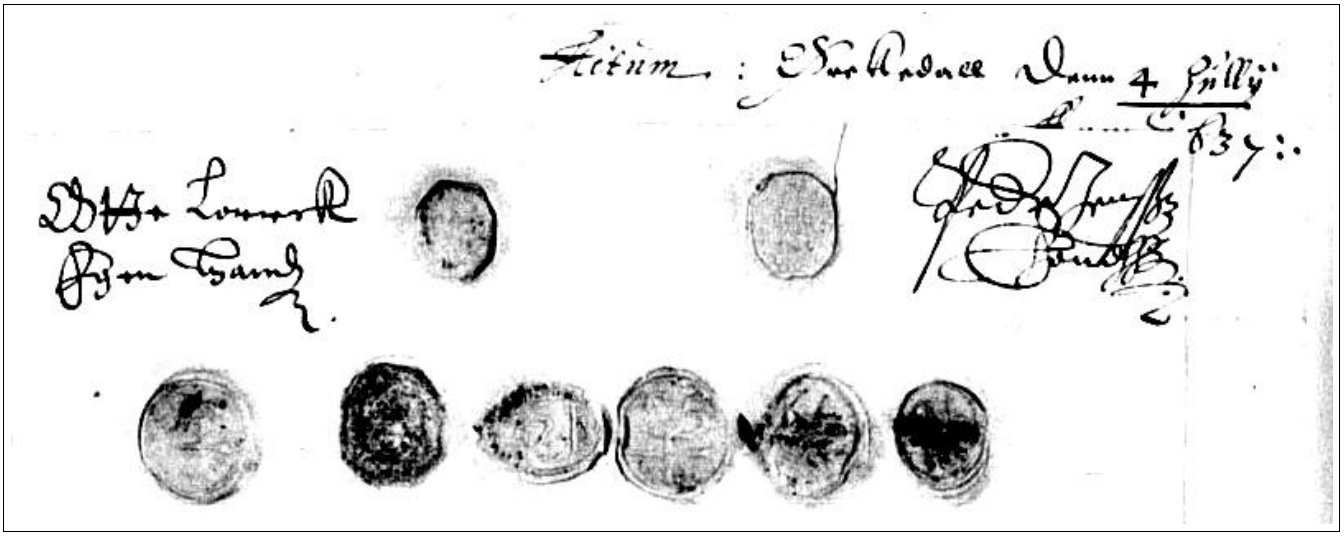

Utgiftsvedlegg 1636-37, Trondhjem len (Lensregnskap, Trondheims len, eske 59, legg 3, bilde 151).

Han undertegner samme dag også et utgiftsbilag sammen med sin kommende svigerfar Otte Lorck.

Mads giftet seg med Inger Ottesdatter Lorck i Trondheim 16.10.1637.

12.03.1639 fikk Mads, som skriver, Hulbek sag i Gauldal (NRR bind VII side 513).

04.05.1639 fikk lensherren Oluf Parsberg, borgermester Otte Lorck, rådmann og toller Anders Jenssøn Hellekande og Mads Pederssøn Skriver privilegium på noen nyfunne koppergruver i Singsås sogn i Gauldal, og i Skjøren i Fosen len, men vi finner ikke noe om driften (NRR bind VII side 528).

Alstadhaug kirke på Skogn i Levanger og Sør-Innherad prosti er en stenkirke fra 1100-tallet. Kirken er bygd i overgangen mellom romansk og gotisk arkitekturstil.

14.09.1639 fikk han lov til å nyte Alstadhaug kirketiende. Dette fordi han hadde mye mer arbeid enn sin forgjenger både med reise til København og pga. bergverkets opprettelse. Han sier da at han tidligere kun hadde et prebende som ga 60 riksdaler i årlig lønn (NRR bind VII side 687).

«Mats Pederssøn, Skriver paa Throndhjems Gaard, fik Confirmats anlangende 2 Kirketiender.

C. IV. G. a. v., at eftersom os elskelige Hr. Oluf Parsberg til Jernet, Ridder, vor Mand, Raad og Befalingsmand paa vor Gaard udi Throndhjem, haver paa vores naadigste Behag bevilget og forundt os elskelige Mats Pederssøn, Skriver paa for.ne vor Gaard udi Throndhjem, for sin store Besværing Alstadhaug Kirketiende, hvilket hans Bevillingsbrev lyder Ord fra Ord, som følger:

Jeg, Hr. Oluf Parsberg til Jernet, Ridder, Kgl. Maj.s Befalingsmand over Throndhjems Len og Jæmteland, giør vitterligt at eftersom Mats Pederssøn, Kgl. Maj.s Skriver paa Throndhjems Gaard, underdanigst ved hans skriflige Supplication mig haver tilkjendegivet og sig beklaget, hvorledes han med langt videre Umage og Bekostning, end som hans Formænd, med hans aarlige lange og besværlige Reiser til Danmark med Kgl. Maj.s Regnskaber at forklare og besverget, og det formedelst Kgl. Maj.s Bergverks Brug, som endnu (Gud være lovet) daglig tiltager og hannem jo længere jo større Umage og Besværing foraarsager, hvilket ikke udi nogen af hans Formænds Tid skeet er, og efterdi han for saadan hans Umage, Besværing og Bekostning haver en ganske ringe løn, nemlig et Præbende som ungefær aarligen kan rente hannem 60 Rigsdaler, hvilket hannem til sin egen, sin Hustrues og Børns Underhold ikke meget kan forslaa, hvaer han underdanigst af mig været begjerendes at jeg paa Hs. Kgl. Maj.s naadigste Behag vilde bevilge og tillade hannem at maatte aaarligen annamme og oppeberge Alstadhaug Kirkes Indkomst og Rente, erbydendes sig underdanigst deraf at ville holde Kirken ved Hevd og Bygning saa og at forsørge hende med alt, hvis videre hun kan have fornøden, det være sig med Viin og Brød, Altarklæde, Messehagel, Kirkebøger, Lys og andet meere, som Kirkens Nødtørftighed udi onde saa vel som udi gode Aaringer kunde udkreve, i lige Maade hvis Contribution Kirken her udi Lenet imidlertid kunde blive paalagt, erbyder han sig efter sin Qvotam villigen deraf at contribuere; thi haver jeg nu paa Høibe.te Kgl. Maj.s Vegme og naadigste Behag, indtil saalænge Hs. Kgl. Maj. eller Hs. Maj.s Befalingsmand paa Throndhjems Gaard anderledes derom lader tilsige forundt og bevilget og nu hermed forunder og bevilger for.ne Mats Pederssøn at maa være Ombudsmand for samme for.ne Alstadhaug Kirke, og des aarlige rette Indkomst og Rente at maa lade annamme og oppeberge samt derimod at holde Kirken ved god og forsvarlig Hevd og Bygning ....

....

Des til Vidnesbyrd under mit Signet og egen Haand.

Actum Throndhjems Gaard 14 September 1639

Oluf Parsberg, egen Haand»

«Og for.ne Mats Pederssøn underdanigst hos os haver ladet anholde, vi dette, som for.ne staar, ville confimere, da ville vi hermed samme Bevilling confirmeret og stadfæstet have og hermed confirmere og stadfæste udi alle sine Ord og Punkter, som for.ne staar. Cum inhib. sol.

Kjøbenhavn 18 Maj 1640.»

I middelalderens Norge ble begrepet «Prebende» brukt om den delen av de kirkelige inntektene, fra spesifiserte deler av kirkegodset, som gikk til å betale domkapitlene, kannikene og andre prestestillinger. Disse inntektene kunne være betydelige, og gjorde kirkeembedsmennene økonomisk uavhengige av biskopen. Prebendene hadde ofte navn etter en helgen og gjerne knyttet til et alter i en domkirke.

Etter reformasjonen overtok kongen retten til prebendene. Kongen fordelte inntektene fra prebendene til både geistlige og verdslige personer og institusjoner. Etter reformasjonen fikk prebendene ofte navn etter en av de større gårdene som var eid av prebenden.

03.10.1639 kunngjør byens Magistrat at de med lensherrens og borgerskapets «consent» har bevilget og forunt de velaktede menn Mats Pederssøn, skriver på Trondhjems gård og Anders Michelssøn, kgl. fogd over Strinda len, et stykke Trondhjems bys jord og rydningsplass, liggende mellom Papegøye-stangen og Ilen, den øvre Ilevik og fjæren utenfor Skansen (NRR bind VII side 686).

28.10.1639 fikk Otten Lorck tillatelse til å starte et saltsyderi (salpeterverk, verk til framstilling av kaliumnitrat) i Hommelvik sammen med «Mats Pederssøn, Skriver paa vor Gaard udi Thrrondhjem». Mads hadde bygslet Hommelvik fra 1637. De skulle selv bekoste utgiftene til sapeterhytten, men bøndene skulle, så lenge til verket kom i gang, føre fram jorden uten betaling (NRR bind VII side 613).

«Otto Lorck at maa fundere en Salpeterhytte.

C. IV. G. a. v., at vi naadigst have bevilget og tilladt og hermet bevilge og tillade os elskelige Otto Lorck, vores Berghopmand, og Mats Pederssøn, Skriver paa vor Gaard udi Throndhjem, at maa fundere en Salpeterhytte udi Hummelvigen udi Throndhjems Len, 1½ Mil fra vor Kjøbsted Throndhjem liggendes, dog at be.te Otto Lorck og Mats Pederssøn selv skal udstaa al den Bekostning, som til samme Salpeterhytte fornøden kan gjøres, uden alene at Bønderne skal, saa længe [til] Verket kommer udi sin fulde Brug og Esse, føre Jorden frem furuden noen Betaling. [For]bydendes alle og enhver for.ne Otto Lorck og Mats Pederssøn herimod, eftersom for.ne staar, at hindre eller udi nogen Maader Forfang at gjøre, under vor Hyldest og Naade, saa og bydendes og befalendes vores Lensmand paa vor Gaard udi be.te Throndhjem, at han tilholder Bønderne samme Jord aarligen frem at føre, nemlig af hver heel Gaard 6 Tønder og af halv Gaard 3 Tønder.

Kjøbenhavn 28 Oktober 1638.»

03.11.1639 fikk skriver Mads Pedersen festet et stykke utenfor byporten mot å yte kronen av byens leding 1 mark og yte landskyld betalt til kemneren.

13.05.1640 ble han stiftsskriver over kirkene i sjølenene (Romsdal, Nordmøre, Fosen og Nummedals fogderier) (NRR bind VII side 690).

14.01.1641 overdrar stiftsamtsmann herr Oluf Parsberg en del av den grunn som tilhørte kongl. Maj. gård i Trondhjem, nemlig en «stribel av Kalvskindet», til byggegrunn for byens borgere, Som borgernes representanter opptrådte Laurits Bastiansen Stabel, ombudsmann for Rein kloster len, og Mats Pedersen, skriver på Trondhjems gård. De fikk grunnen overdratt seg mot en årlig grunnleie på 40 dr. i specie (NRR bind VIII side 168).

Fra «Trondheim før Cicignon – Gater og gårder før reguleringen 1681»:

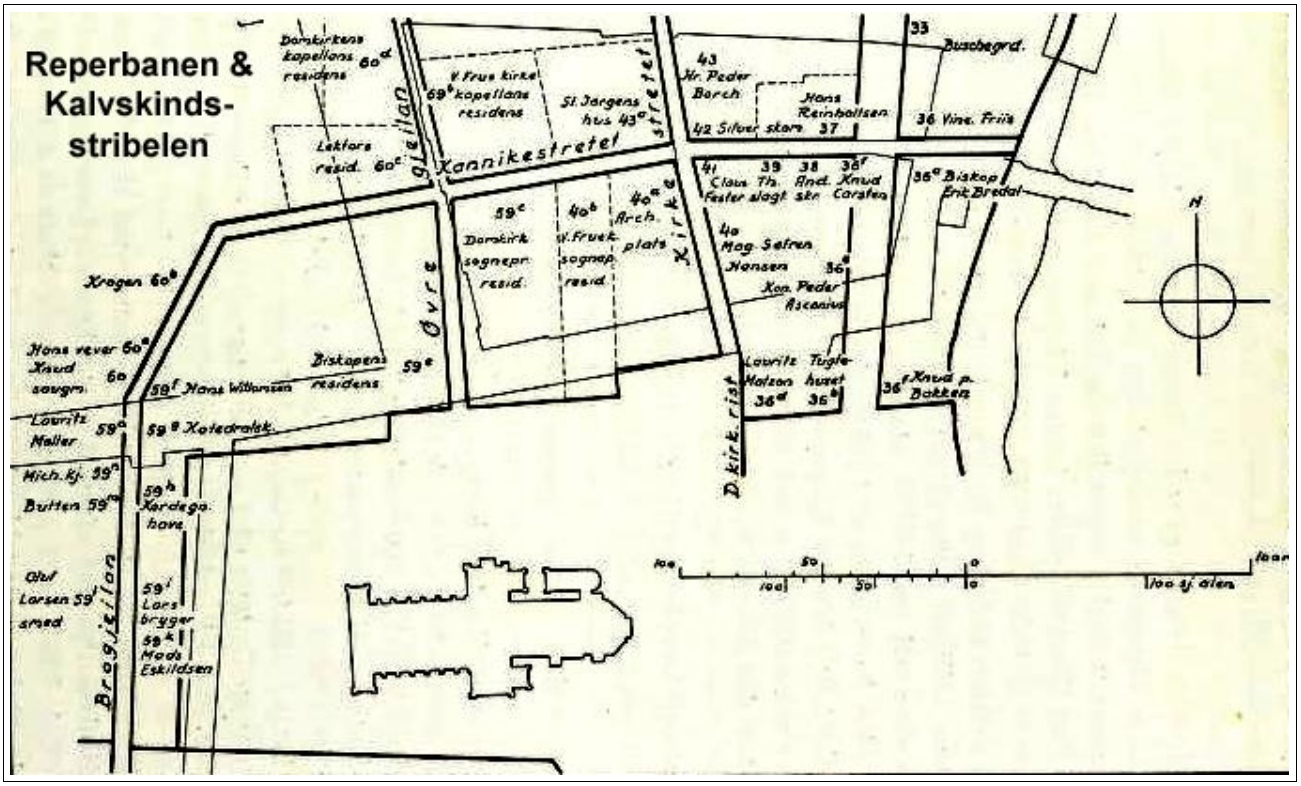

Domkirkesognets første kvarter. Dette det sydligste av byens fire kvarterer strakte seg fra Domkirkegården nordover til Øvre almenning.

«75b. Kalvskindsstribelen.

Byens vekst i første halvdel av 1600-årene gjorde en byutvidelse nødvendig, og ved åpent brev av 14.01.1641 overdrar derfor stifsbefalingsmann herr Oluf Parsberg en del av den grunn som tillå kong. maj. gård i Trondhjem, nemlig en "stribel av Kalvskindet", til byggegrunn for byens borgere. Som borgernes representanter oppgtrædte Laurits Bastiansen Stabel (nr. 320) ombudsmann for Rein kloster len, og Mats Pedersen skriver på Trondhems gård, som fikk grunnen overdratt seg mot en årlig grunnleie 40 rdlr. i specie. Det var så meningen at disse skulle ordne med utparselleringen og få refundert sitt utlegg av de forskjellige mindre parseller.

Om Kalvskinnsstriblens størrelse og beliggenhet opplyser brevet følgende: Den strakte seg av øster i vester fra reperbanens plass (nr. 75a) og til kong. maj. skanse ytterst på Kalvskinnet udi lengden 1280 sj. alen, samt med ulike bredde som følger: Den innerste bredde nede ved reperbanens plass som det nå er avpelet og avstukket hvor bolverket skal stå, og ut til husene og bygningen til midt i veien mellom Hospitalets bollverk og det gamle nå stående bolverk 96 sj. alen. Dernest den middelste bredde i like måte fra pelerne på Kalveskinnet og midt ned i veien 44 sj. alen. Og den ytterste og smaleste bredde nest ved Skansen 30 sj. alen. Med andre ord. Kalvskinnsstriblen er den lange, smale strekning mellom Repslagerveita og Kongens gate fra Prinsens gate og ut til Skansen. Med til denne Kalvskinnssstribel hørte også en almenning, som ikke skulle bebygges, men brukes til kålhager, engsletter og annet nyttig. Hr. Oluf Parsbergs brev nevner den kun, men opplysninger i senere skjøter viser at det var en stor grunn, som lå like vest for den gamle bebyggelse langs Øvre gjeilan [): Munkegt] og Brogjeilan bortover mot nåværende Prinsens gate.

Saken fikk kongelig konfirmasjon 21.04.1642, men det synes ikke som om tiltaket ble videre vellykket, for selv ca. 40 år senere strakte ikke bebyggelsen langs sydsiden av Kongens gate seg stort lenger enn til Prinsens gate. 08.10.1668 får Tøger Hansen Astrup (nr. 69) kong. konfirmasjon på sitt kjøp av "et agerstykke Reberbanens stribel kaldet", og etter Cicignons regulering opplyser han at det gjennom det er anlagt noen gater og veiter. Det fremgår av hans forskjelllige tomtesalg etter reguleringen, at denne Reperbanestrimmel må ha innbefattet den nevnte almenning og at den som nevnt lå mellom Munkegata og Prinsens gate samt strakte seg fra det nåværende torg i nord og til forbi Bispegata i syd. Store hjørnetomter ved Munkegata og Erling Skakkes gate og ved Prinsens gate syd for Bispegata kalles i Tøger Hansens skjøte direkte Reperbanestriblen. Om en eiendom ved Brogjeilan (nr. 59k), omtrent ved nåværende Waisenhus, hører man forresten i 1676 at den mot vest grenset til "byens rette tilhørende almenning".»

02.07.1641 fikk Mads gården Blakstad på Nord-Møre (NRR bind VIII side 68).

24.01.1642 foretok Mads et større makeskifte med kronen hvor han ga fra seg et stort antall gårder til en verdi av omkring 21 spann jord mot å motta gårder til en verdi av omkring 10 spann. Hommelviken som han hadde bygslet siden 09.03.1637 inngikk i makeskiftet (NKK bind VIII side 173).

«Mats Pedersøn fik Confirmats paa et Mageskifte.

C. IV. G. a. v., at eftersom os elskelige Hr. Oluf Parsberg til Jernet, Ridder, vor Mand, Raad og Befalingsmand paa vor Gaard udi Throndhjem. paa vores naadigste Behag haver mageskiftet med os elskelige Mats Pederssøn, Skriver paa vor Gaard udi Throndhjem, hvilket Mageskifte lyder Ord fra Ord, som efterfølger:

Jeg, Hr. Oluf Parsberg til Jernet, ... indeholder og formelder; og efterdi ærlig og velagt Mand, Mats Pederssøn, Skriver paa Kgl. Maj.s Gaard udi Throndhjem, hos mig haver ladet anholde med underdanigst Begjering, hannem til Mageskifte maatte forundes og bevilges efterskrevne Kgl. Maj.s og Kronens Jorder og Gaardeparter, nemlig en Gaard, kaldes Hommelvigen med Folden, skylder aarligen tre spand

.; ...

hvilke for.ne Kgl. Maj.s og Kronens Jorder og Gaarde skylder aarlig til høibe.te Kgl. Maj. og Kronen udi visse Landskyld 10 Spand og 1 Øre med bygsel; imod hvilke for.ne Gaarde og Gaardeparter han underdanigst erbyder sig til Høibe.te Hs. Kgl. Maj. og Kronen til Mageskifte og dobbelt Vederlag igjen at ville udlægge efterskrevne hans Odelsgaarde og Jordeparter, liggendes udi

....

hvilke for.ne Mats Pederssøns Odelsjorder og Gaardeparter beløber sig til aarlig Landskyld og Rettighed tyve en Spand, en Halvøre og to Marklaug; ...

[Ytterligere gårder inngikk i makeskiftet.]

Til Vitterlighed under mit Signet og egen Haand.

Datum Throndhjems Gaard 24 Januar Anno 1642.»

Han var fortsatt skriver på Trondhjem gård 13.03.1642.

I et brev til lagmannen Peder Alfssøn 16.12.1643 behandles en trette mellom Mads – som ikke lenger var skriver – og svigerfaren Otte Lorck om et regnskap samt en motsvarende konflikt med en del andre (NKK bind VIII side 304).

«Doctor Peder Alfssøn med flere finge Brev, Mats Pederssøn med flere anlangendes.

C. IV. Hilse eder, os elskelige Peder Alfssøn, Lagmand udi vor Kjøbsted Throndhjem, og Nils Nilssøn, Raadmand sammesteds, evindelig med Gud og vor Naade. Vider, eftersom der begiver sig nogen Irring og Trætte imellem Mats Pederssøn, forrige Skriver paa vor Gard udi Throndhjem, og Otte Lorck, forrige Berghopmand, anlangendes nogle vore Regnskaber, saa vel som og for.ne Mats Pederssøns Udgift og bem.te Otte Lorcks Indtægt, saa og imellem bem.te Mats Pederssøn paa den ene og Caspar Christopherssøn [Schøller], Morten Laurssøn, Peder Jenssøn, Hans Caspersøn [Schøller], Nils Klaaby og Jakob Danielssøns Arvinger, samtlig paa den anden Side, i lige Maade og nogle vore Regnskabspenge og des tilhørende anlangendes: thi bede vi eder og naadigst befale, at I retter eders Leilighed efter Parterne for eder paa en beleilig Tid og Sted at indstevne og dennem da om al Tvistighed enten i Mindelighed imellem forhandler eller ved endelig Dom og Sentents adskiller. Reliqua stylo consveto etc.

Kjøbenhavn 16 December 1643.»

Jeg har så langt ikke funnet hvor Mads bodde og betalte koppskatt i 1645.

Mads hadde ikke lenger Hommelvigen i 1647. Skattematrikkelen viser:

«Einner Hommelvigen 2 spann ½ Ørre

Sorenschriffuerenns frigaard,
Bøxl.: Trunndhiembs gaard 2 spannd.
Bispen ½ ørre.»

I 1647 hadde Mads bare odel i en gården Vorset i Byneset tinglag i Strinda fogderi:
«G. Laurids ibm. 1 spannd,
Bøxs.: Trunndhiembs gaard ½ spannd
Mads Pedersenns oddell ½ spannd.»

En stevning til herredagen i 1656 viser at Mads var gift med Otte Lorcks datter.
Norske Herredags-Dombøger – Fjerde Række (1652-1664) – Første Bind
II. Stevningsbok for 1656.
Throndhiems lehns steffninger.
1.
«Borgemester i Trundhiemb Anders Hellekande citat laugmanden i bidem Niclas Poffuelsen, for hand haffuer tildømt hanom, till Otte Lorch at betale 600 rdr: med sin rente halff maanitz dag effter domens forkyndelse, om hand sig iche wed eed lougligen derfore kunde befrie, huor[udj] citanten formeener sig at were forvrrettet, først fordj laugmanden meere schall haffue anseet Otte Lorckes v-wieße beretning, och
hans daters mands Mads Pedersens
willige samt eenlige proff, end lougen och recessen, saa och fordj. at Otte Lorch in anno 1650 for retten sielffwilligen haffuer loffuet, samme fordring at fragaae, om hand dend iche inden neste tre maaneder kunde bewise affter raadstue widnes medfør derom, huilchen bewiß aff Otte dog iche schall were førdt; dernom fordj at laugmenden iche haffuer willet ansee borgemester och raads nest foregaaende domme, houraff Otte Lorckes och Mads Pedersens v-lige beretning om for:ne fordring aff sum och dato schall befindes; och det laugmanden indfører i sin domb,. citanten sielff iche tilforn haffuer fragaaet samme fordring, formeener hand iche at schall kunde bewises, eller laugmanden till sligt att indføre nogen goed tilstand haffue, saa och formeener laugmanden hanom at haffue forv-rettet, effterdj hand iche haffuer willet erachte at hand, nemblig citanten, effter recessen sig haffuer tillbødet, samme v-bewijslige gields fordring weed sin egen eed wille affwerge etc:»

Mads overtok som fogd i Troms etter Morten Christensen Hegelund. Det er ingen tilgjengelige fogderegnskap mellom 1646 og 1661, så det er ikke mulig å finne ut når Mads overtok fogdeembedet. Han bør imidlertid ha overtatt som fogd før 1652, for det året betalte Morten skatt av noen gårder ved Langsundet.

Mads døde senest i 1661 for det året er det hans enke som underskriver fogderegnskapet:

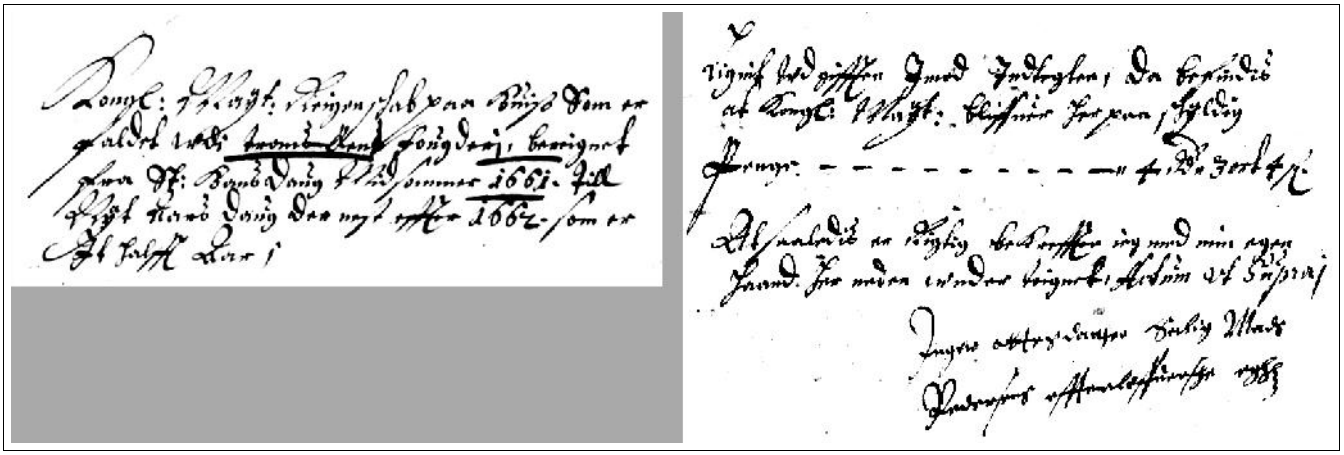

Fogderegnskap 1661. Tromsøe Fougderie, Helgøe Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 39, legg 1, Upaginert, bilde 56).

«At saaledis er Rigtig bekreffter ieg med min egen Haand
her neden underteignet, Actum et Supra;
Inger Otterdadter
Salig Mads Pedersens effterlefuersche».[479]

Fra Karlsøy og Helgøy Bygdebok, Periode VI «Fra velstand til armod» (1620-1700):
«4 Samfunsliv – Futen
Fogdestillingen var den viktigste i den lokale lensadministrasjonen. Fogden var fritatt for leidang, og av den grunn er det vanskelig å holde rede på deres boplasser. De fleste bygslet også en rekke gårder rundt omkring, især i Langsund, og det er da ikke klart om de har vært bosatt på en av gårdene, eller bare har brukt gården som «avlsgård». Fogdene ble også ofte utskiftet, især tidlig i perioden. Fra 1620 til 1635 finner vi således 3 fogder.

479 Manntallet i 1664-66, 37.3 Prestenes manntall i 1666, Tromsø prosti, Tromsø prestegjeld, Karlsøy sogn, folio 426. Garnisonsskatt, ekstrakt 1634, Trondhjem len (Lensregnskap, Tronheims len, eske 58, legg 4, litra 4, bilde 189). Fogderegnskap 1636-37, F Strinda fogderi, Trondhjems len (Lensregnskap, Trondheims len, eske 59, legg 2, bilde 99). Utgiftsvedlegg 1636-37, Trondhjem len (Lensregnskap, Trondheims len, eske 59, legg 3, bilde 151 og 152). Henry Berg: Trondheim før Cicignon, side 169, 265. Cappelen: Norges Historie, bind 7, side 262.

....

Stort sett ser det ut til at fogdene kom utenfra, tildels fra utlandet, som Hegelund fra Viborg i Danmark. Noen synes å ha hatt tilknytning til Trondheim, som Mads Pedersen og brødrene Henrik og Lorents Frantzen. Flere av fogdene var utvilsomt av høy ætt, og flere ble inngiftet i norske overklasseslekter som Lorck, Bloch og Myhlenphort.

....

Om de enkelte fogders embetsførsel vet vi ikke så mye. Det ble stilt store krav til stillingen, spesielt etter at fogden ved statsomveltningen i 1660 ble lagt mer direkte under statsadministrasjonen i København. Det kan synes som om ikke alle fogdene klarte å tilfredsstille disse krav. Heller ikke var lokale konflikter alltid mulig å unngå.

....

Følgende avsnitt inneholder feil:

- «Fogden Søegaard» er ikke korrekt, han het i alle dokument «Mads Pedersen».
  I nevnte manntall i 1666 kalles han bare «fougden»!
- Styrmann Otte Ottesen var ikke i slekt med Lorck.

I 1666 klaget Karlsøypresten over at fogd Søegaard hadde tatt de jordene presten og klokkeren brukte på Reinsvoll, og latt sin svigersønn, Christen Knudsen, etablere gård og jekteleie der. Samtidig klaget sognepresten i Tromsø over at fogden med «gevalt» (makt) tok all fisketiende som samene avga, til tross for at denne etter bestemmelsen skulle deles mellom fogd og sogneprest.

....

Mads Søgård (Søegaard) var gift med Inger Ottesdatter Lorck, og har etterslekt gjennom svigersønnen, jekteskipper Christen Knudsen, bosatt på Reinsvoll og Nordeidet, med 2 døtre som var gift med 2 brør Gram. Inger var visstnok søster til styrmann Otte Ottesen, Nordeidet, som var gift med Anne Block i hennes 2. ekteskap. I sitt 3. ekteskap var ho gift med fogd Løberg.»

Sønnen til Mads, Erich Madsen Lorck (ca. 1647-1717), vokste opp på Reinsvoll hos sin svigerbror, Christen Knudsen. Han var marinekaptein og ble amtmann i Finnmark fra 1701 hvor han etterfulgte amtmannen Lillienskiold. Kort etter at han overtok sitt nye embete, sendte han kongen en ytterst skarp klage over «de traffiquerende i Findmarchen» og deres tjenere. Hans ord kom som en bekreftelse på og understrekning av det Lillienskiold hadde kjempet for i hele sin amtmannstid, og som var et hovedpunkt i hans «Speculum Boreale»: Det bergenske handelsmonopolet var en ulykke for amtet. Kjøpmennenes fullmektiger «foruretter almuen med falske vare, med falskt vegt og mål, item med hug og slag og anden hård medfart».[480]

(Barn VIII:176)

Gift 16.10.1637 i Trondheim (ST) med neste ane.

Barn:

Allet Madsdatter Lorck. Levde 1650. Levde 1666 på Reinsvoll, Reinøy, Karlsøy (TR). Levde fra 1702 til 1712 på Nordeide, Reinøy, Karlsøy (TR). (Se VIII:176).

IX:352 mf mf mm mm m

Inger Ottesdatter Lorck. Levde fra 1630 til 1647.

Inger var fra Trondheim, hennes far var Otte Jacobsen Lorck.

Inger og Mads hadde følgende barn (minst):
Ca. 1647: Erich, marinekaptein og amtmann i Finnmark fra 1701, død i 1717.
Allet, gift med lensmannen Christen Knudsen, bosatt på Reinsvold og Nordeidet.

Fra «Karlsøy og Helgøy Bygdebok», bind 1, side 434.
«Inger var vistnok søster til styrmann Otte Ottesen, Nordeidet, som var gift med Anne Block i hennes 2. ekteskap. I sitt 3. ekteskap var ho gift med fogd Løberg.»
Jeg kan kke se at det er dekning for denne antagelse.

Etter at Mats døde ble hans efterlatte involvert i en konflikt om et parti sild.

Norske Herredags-Dombøger – Fjerde Række (1652-1664) – Første Bind
VI. Sttevningsbok for 1664.
«10
Peder Christenßen borger och indwohner udj Trundhiemb citerer laugmanden ibidem formedelst tuende hanß vdstedde domme, den ene af dato 31 Martij anno 63 bestaaende udj 3 lester sild, som forrige proviantschriffuer Morten Michellßen hoß hannem schall lade fordre effter en beuiß eller widne, for.ne Peder Christenßen paa de tider, som en tienner paa affgangne herr Olle Paßberigß forrige schriffuer Madz Pedersenß weigne, schall haffue vdgiffuet, formedelst 12 lester sildz quiteringß forstrechning for.ne Morten Michellßen samme schriffuer giort haffuer, till Trundhiembß lehnß regenschaberß clarering i rentecammeret; laugmanden haffuer dømbt Peder Christenßen till de 3 lester sild at betale effter hanß vdgifne beuiß, som Peder siger war ichun et widne paa hanß hoßbundz weigne, daa

480 Karlsøy og Helgøy Bygdebok, bind 1, side 432-434 – «Futen».

dend tid Madz Pederßen forige scriffuer paa Trundhiembß gaard; formener derfore at were sched v-ret med widere etc.»

VII. Avsiktsbok for 1664.

«8.

I den sagh imellem Peder Christenßen och laugmanden Hans Weßling anlangende thre lester sild, hand har dømpt ham till at betale till forrige Proviantschriffuer i Kiøbenhaffn, Morten Michelßen.

Definito. Effterdj laugmanden funderer sin domb paa Peder Christenßens vcasserte handschrifft, til huis suechelse inted nøyachtigt frembleggis, er for retten afsagt, att den bør wed magt at bliffue; och Peder Christenßen derimod sin tilbørlige regress till Mads Pederßens arffuinger at haffue, for huis vdgifft och ombkostning denne sag hannem foraarsager, saauit lov och ret ehr.-

Det bør nevnes at saker for «Herredagen» ble rettet mot den eller de dommere som hadde dømt i lavere rett. [481]

(Barn VIII:176, Far X:703)

Gift 16.10.1637 i Trondheim (ST) med forrige ane.

IX:357 mf mm ff mf f

Thosten Thostensen Hjemgam. Levde 1600. Levde 1617 på Hjemgam, Skjerstad, Salten (NO). Død omkring 1664 på Hjemgam, Skjerstad, Salten (NO).

Thosten hadde følgende barn:
Ca. 1615: Johan[nes](?), til Vatnan, gift med Dorthe, enken etter «Peder i Watten».
Ca. 1625: Niels(?), gift, husmann på Vatnan 1659-1667, flyttet ca. 1670 til Hjemgam.
Ca. 1626: Michel, gift og begravet på Os.

Hjemgam ligger på østsiden av Nedrevannet øst for Fauskevika.

O. Rygh skriver om Hjemgam i «Norske Gaardnavne»:

Gård nr. 97, Gjemgamb, Gingam (uten år), Gimgam i 1567, Giembgamb og Gimbgamb i 1610, Gimgam i 1614 Giemgamb i 1661 og Gimgam i 1723.

«Sidste Led er udentvivl Gamme m., Jordhytte. 1ste Led kunde mulig hænge sammen med Gim m., Damp, Uddunstning (Aasen og Ross). Der er et svensk Elvenavn Gimåen, og en Stamme Gim- synes ogsaa at forekomme i nogle Gaardnavne (jfr. Elven. S. 72). Lapperne kalder Gaarden Jemgabmo (Qvigstad, Lehnwörter S. 201)».

Thosten nevnes på Hjemgam fra 1617 til 1664.

«Arne paa Gimgam» betalte ½ våg fisk i leidangskatt i 1567.
Gårdbruker Olluf Olsønn nevnes fra 1609 til 1612 (på våpentinget i 1609: Spyd & sabel).
Gårdbruker «Biørenn Guttormsønn paa Gimbgamb» nevnes fra 1614 til 1617.
Jens Olsøn var også gårdbruker på Hjemgam, han nevnes fra 1610 til 1652.
Christenn Gimbgang nevnes bare i koppskatten 1645 sammen med hustru, to sønner og en datter.
Gårdbruker Olluff Olesøn nevnes bare i 1649.

Koppskatten fra 1645 viser for Hjemgam:

---

481 Karlsøy og Helgøy Bygdebok, bind 1, side 405, 434. Norske Herredags-Dombøger, Fjerde Række,1652-1664),første bind, stevningsbok og avsiksbok for 1664.

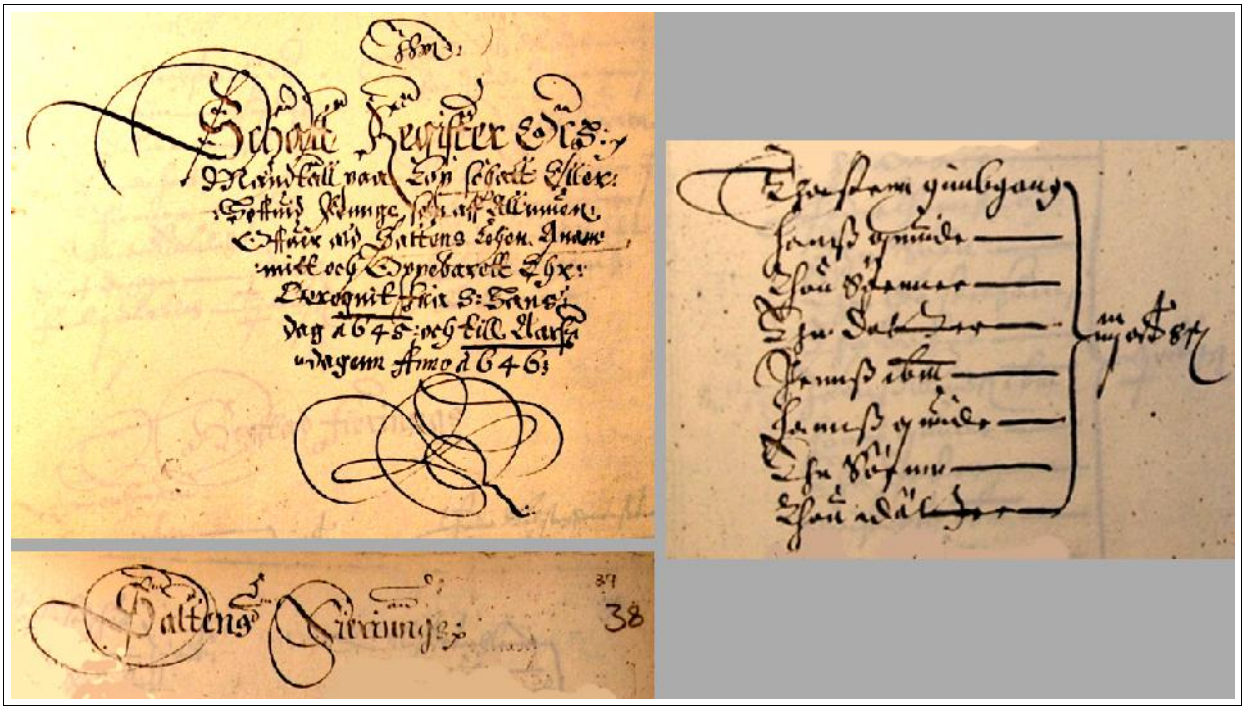

Koppskatten i 1645, Nordlandenes Len, Salten fogderi, Salten fjerding, (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 29, legg 1, folio 43).

«Schatt Register Och Mandtall paa Kop Schatt Eller Hoffuid Pennge
som.aff Allmuen, Offuer ald Saltens Lehen
Anammitt och Oppebarett Ehr Beregnit
fra S: Hans Dag 1645 och till Aarsdagen Anno 1646
Saltens Fierings

Thorstenn Gimbgang
Hans Quinde
Thou Søenner
Ehn dather
Jennß ibm
Hannß quinde
Ehn Søenn
Thou dather
[Skatt] 4 ort 8 ß».

I «Skattematrikkelen 1647» for Nordland fylke er kontribusjonsskatten for 1648 lagt til grunn.

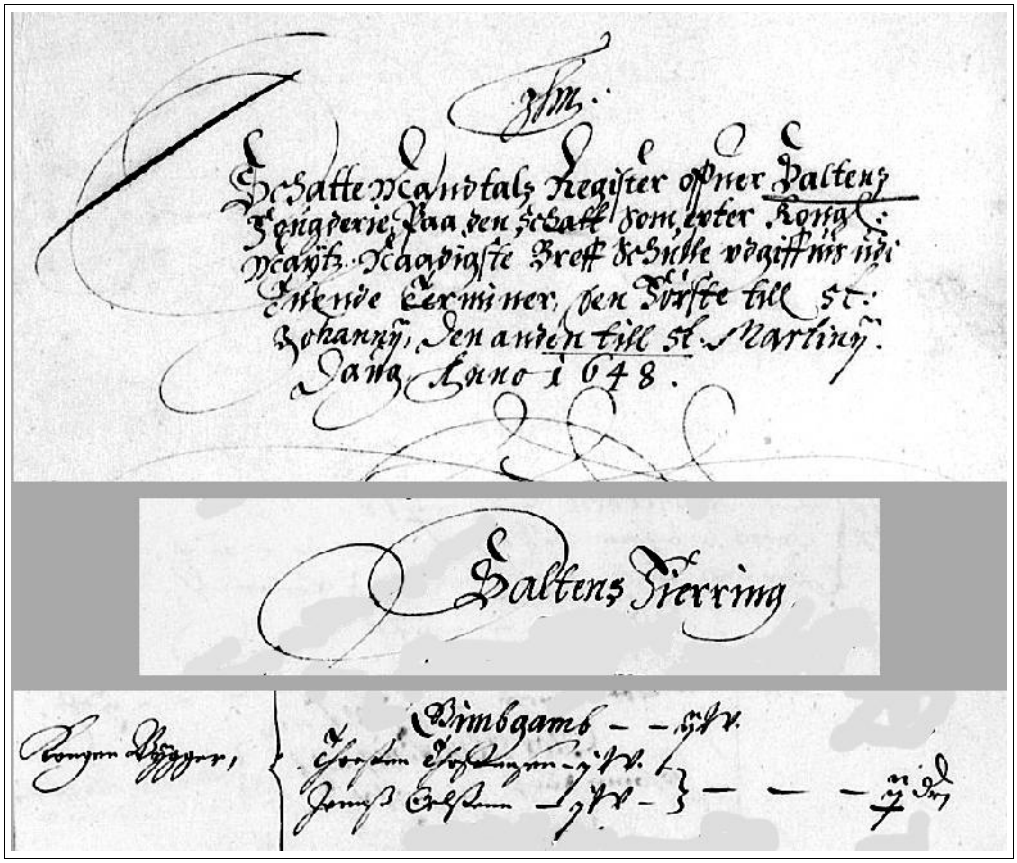

Kontribusjonsskatt 1648. Salten fogderi, Salten fjerding (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 35, legg 2, folio 113a).

«Gimbgamb 2 w [våger fisk].
Thoesten Thostensen 1 w.
Jenns Oelsenn 1 w.
Kongen bygger.»
De betaler 1½ dr. i skatt.

Et leidangsmanntall fra 1659-60 viser:

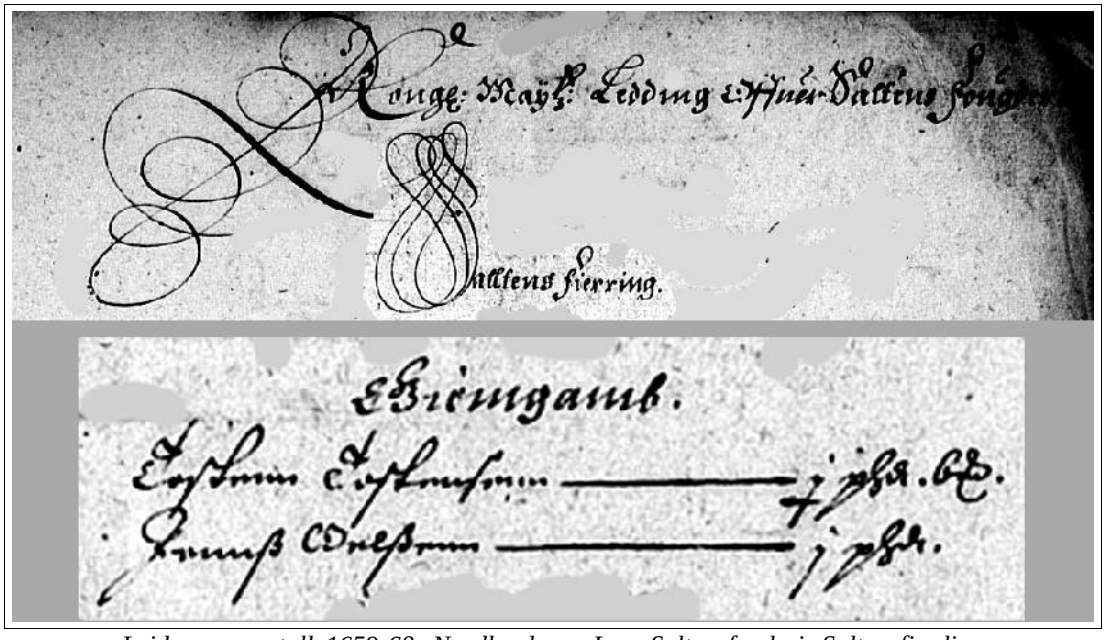

Leidangsmanntall 1659-60, Nordlandenes Len, Salten fogderi, Salten fjerding (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 39, legg 4, bilde 198).

«Kongl: Mayh: Ledding Offfuer Saltens Fougderi
Salltens Fierring
Giemmgamb
Tostenn Tostensenn – ½ phd. 6 ß
Jennß Oelßenn – 1 phd..»

Ved prestenes manntall i 1664-66 er han antagelig død:
«Skjærstad fjering, Halfue gaarder».

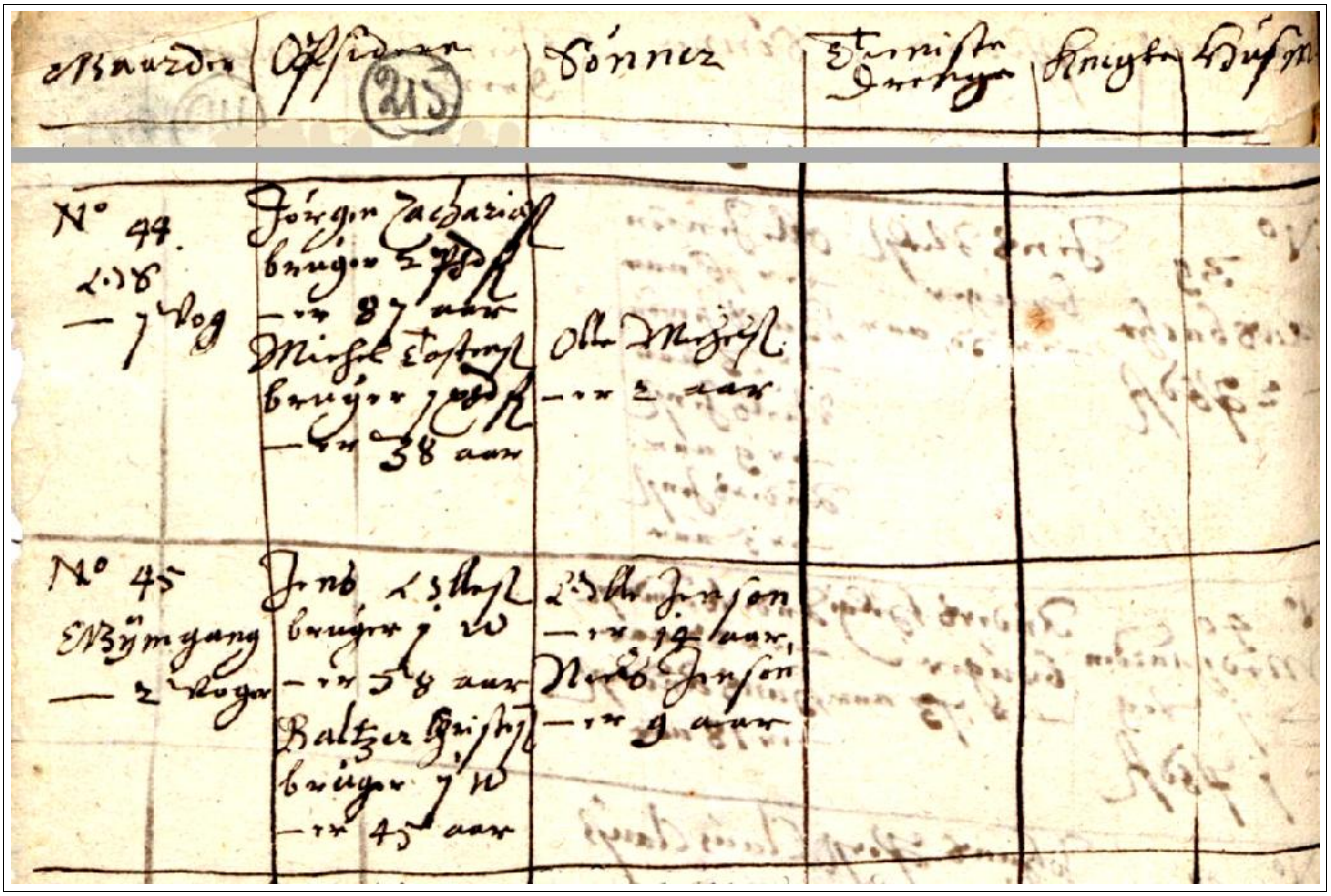

Manntallet i 1664-66, 37.3 Prestenes manntall, Salten prosti, Bodø prestegjeld, Skjærstad fjering, folio 215.

«Gaarder:
No 44 - Os schylder 1 Wog.
Opsidere:
Jørgen Zacharias: bruger 2 phd F[isk] - er 87 aar.
Michel Tostens: bruger 1 phd F[isk] - er 38 aar.
Sønner:
Olle Michels: er 2 aar».
Gaarder:
No 45 - Gymgang schylder 2 Woger.
Opsidere:
Jens Olsen bruger 1 W - er 58 Aar.
Baltzer Christ: bruger 1 W - er 45 Aar».[482]

(Barn VIII:179)

Gift

Barn:

Michel Thostensen Os. Født omkring 1626 på Hjemgam, Skjerstad, Salten (NO). Død omkring 1700 på Os, Skjerstad, Salten (NO). (Se VIII:179).

IX:365 mf mm fm mf f

Michel Olsen Spildra. Levde 1595. Levde fra 1610 til 1645 på Spildra, Malangen (TR).

Det er på Furø vi møter de tre eldste navngitte «bumenn» i Malangen, nemlig Edis Nielzenn, Oluff Ediszønn og Rennild Oluffszønn. Alle tre er med i skattemanntallet fra 1567, og etter navnene å dømme kan de være far, sønn og

482 Koppskatten i 1645, Nordlandenes Len, Salten fogderi, Salten fjerding, (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 29, legg 1, folio 43). Kontribusjonsskatt 1648. Salten fogderi, Salten fjerding (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 35, legg 2, folio 113a). Leidangsmanntall 1659-60, Nordlandenes Len, Salten fogderi, Salten fjerdiing (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 39, legg 4, bilde 198). Manntallet i 1663-66, Prestenes manntall: 35II.2 Bodø Prestegjeld, Skjærstad fjering, folio 215. Harald Solbakk og Gunnar Berg: Slektsbok for Skjerstad og Fauske, Bind III, Fauske omegn, side 110, 493. Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre.

sønnesønn. De betalte hver ½ vog i leding.

Spildra kan ha blitt ryddet sist i 1580-årene av Rennild Oluffsen, dersom han ikke alt satt på den tidligere. Vårt kildemateriale er for spinkelt til å fastslå dette med sikkerhet.

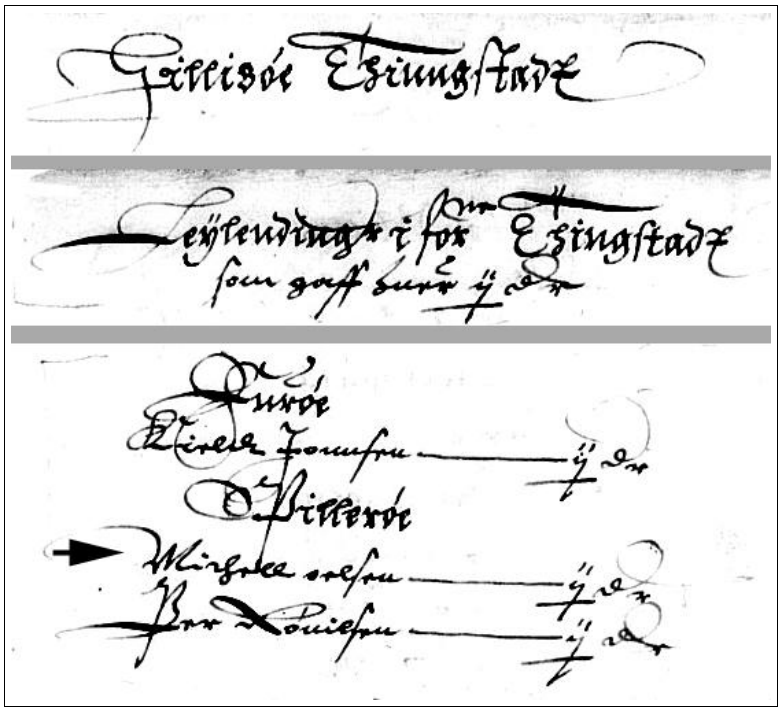

Landskatt 1610, Troms lehn, Hillesøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 1, legg 7 bilde 286).

Per Rønildsen, som er en av brukerne på Spildra i 1610, kan ha vært sønn til Rennild og enten ha overtatt en del av gården eller ha ryddet den sist på 1500-tallet.

På gården finner vi også Michel Olsen som satt med halve Spildra i 1610. Det er ikke kjent når Michel ble født, hvor han kom fra, eller hvem som var hans hustru. Michel han kan ha vært svoger til Per Rennildsen. I så fall kan Michel's kone ha vært en datter til Rennild Oluffsen.

Michel hadde følgende barn (minst):
Ca. 1611: Peder, overtok halve gården.
Oluf, overtok halve gården.
Eidis.
En datter, navn ukjent.

Spildra ligger på østsiden av Malangen på en halvøy mellom Forøya og Bakkeby.

Navnet Malangen er gammelt, helt fra den grå oldtid da menn av norsk ætt og mål første gang kom til fjorden og ga den navn. Det er sammensatt av de gammelnorske ord «malr», som betyr pose eller sekk, og «angr» som er et vanlig gammelnorsk ord for fjord. At dennne fortolkning er riktig, bekreftes av navnene Målselv, Målsnes og

Målsjord, som er avledet av en sideform «máll», som har vekslet med «malr». «Malangr» betyr altså Posefjorden. At navnet er betegnende, det kan ingen være i tvil om som har reist fjorden inn eller ut, og sett hvordan den på flere steder kniper seg sammen til smale partier, med bredere og åpne fjordstykker og botner innenfor.

Nordmenn fra Kyst-Norge flyttet inn i Malangen på slutten av 1500-tallet og utover 1600-tallet. I Balsfjorden skjedde det i flere bølger, sist på 1600-tallet og fra 1730 og utover. Innflytterne kom fra kysten av Troms og sørover til Salten, Helgeland og Trøndelag. Tidligere reindriftssamer ga dessuten opp reindrifta og ble bofaste. Det skjedde vesentlig utover 1700-tallet og særlig etter 1750. En del kvæner kom dessuten over Kjølen under og etter den store nordiske krig.

I de eldste skattelistene omtales alle sjøsamene på nordsiden av fjorden under «Malångers by» uten nærmere stedsangivelse. Ordet «by» er en svensk oversettelse av det samiske ordet «sii:da». En sii:da besto av en gruppe mennesker som levde innenfor et nærmere angitt ressursområde som var avgrenset i forhold til andre sii:da-områder. Antagelig hadde sjøsamene fra først av sine sesongboplasser, fortrinnsvis vinter og vår, ute i fjorden, ut til Spildra - «Spildar Sii:da» -, Bakkeby og Sand.

I løpet av «baggernes offensiv» på slutten av 1500-tallet og begynnelsen av 1600-tallet ble sjøsamene trengt tilbake til tidligere sommerboplasser, lenger inn i fjorden: Nordby, Nordfjordbotn og Aursfjord. Da trykket fra den jordbrukende befolkning økte ytterligere, ble samene trengt ut i marka til tidligere høstplasser, til Fjellbygda, Nordfjordheia og til området sør og øst for Aursfjorden. Bare Skutvik forble «finnerydning» og sjøsamenes siste bastion nede ved sjøen. De andre områdene ble gårder som etter hvert fikk en norsk jordbrukende befolkning. I 1599 gikk den egentlige nordmannsbygda inn til Spildra, mens det i finnefjorden innenfor hadde satt seg ned noen få nordmenn ifølge Claus Urn.

Spildra omfattet øya, nesset og bukta.

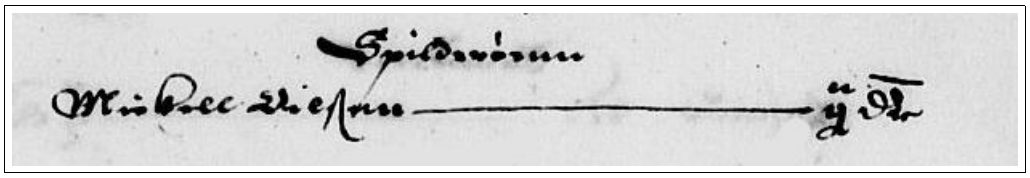

Landskatt 1620, Troms lehn, Hillesøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 13, legg 2 bilde 59).

I 1620 har Michel overtatt den andre halvparten av Spildra etter Per Rønildsen's enke, og satt dermed med hele gården.

Landskatt til Martini i 1624 viser:

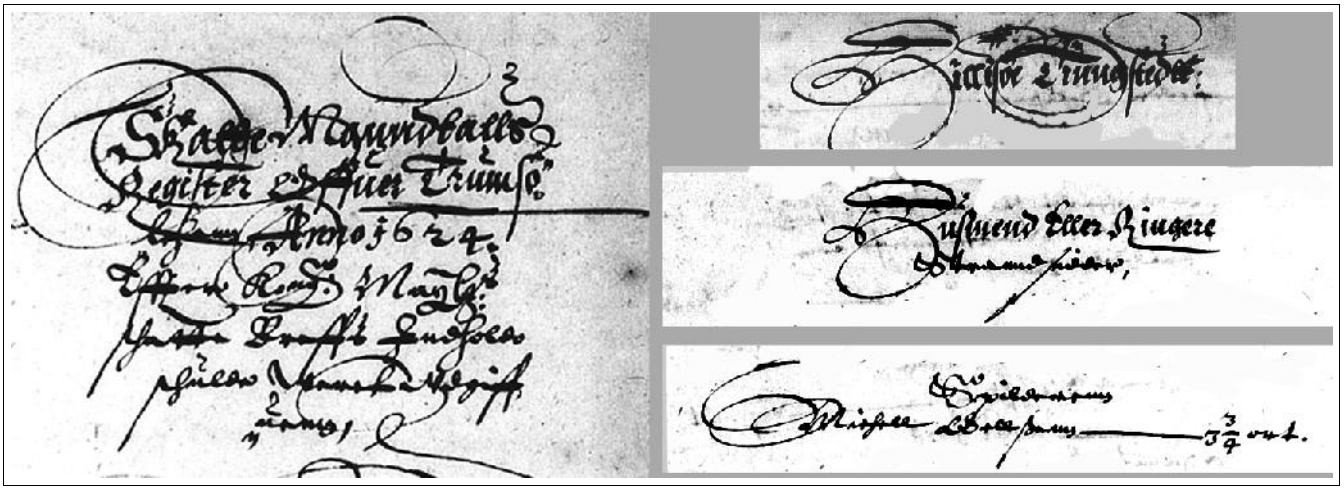

Landskatt 1624, G Troms lehn, Hillsøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 16, legg 3) bilde 158.

«Skatte Manndtalls Register Offuer Trumsø Lehnn Anno 1624:
Hillisøe Tinngstedtt - Husmend Eller Ringere Strandsidder:
Spilderen.
Michell Oellsen - 3¾ ort».

I 1645 har sønnen Peder overtatt halve bruket mens den andre sønnen Olluff bruker en del av Backeby.

«Kop skat Eller Hoffuit Pengis Register Offuer Trumsø Lehnn
som Er Taxherit Effter Hans Exelens Her StatHolder Och General Kongl. Commesarier
Deris Anordningh Anno 1645:
Hillisø Thingstedt.»

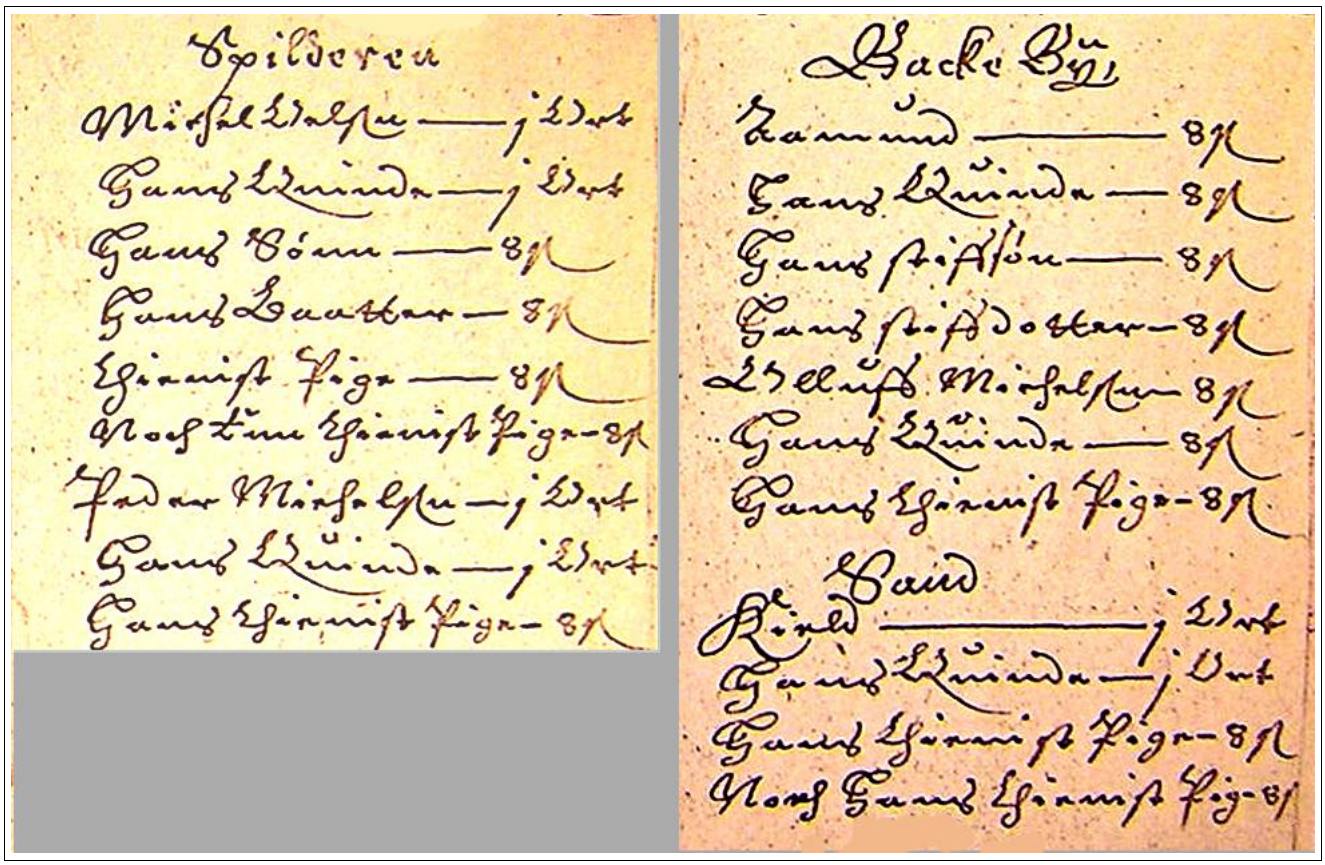

Koppskatten i 1645, Nordlandenes Len, Troms fogderi, Hillisø Thingstedt, folio 35.

«Spilderen.
Michel Oelßen – 1 ort
Hans Quinde – 1 ort
Hans Sønn – 8 ß
Hans Daatter – 8 ß
Thienist Pige – 8 ß
Noch Een Thienist Pige – 8 ß
Peder Michelßen – 1 ort
Hans Quinde – 1 ort
Hans Thienist Pige - 8 ß
Backe By,
Aamund – 1 ort
Hans Quinde – 1 ort
Hans stiffsøn – 8 ß
Hans sifdatter – 8 ß
Olluff Michelßen – 1 ort
Hans Quinde – 1 ort
Hans Thienist Pige - 8 ß
Sand
Kield – 1 ort
Hans Quinde – 1 ort
Hans thienist Pige – 8 ß
Noch Hans thienist Pige – 8 ß».

I 1648 er Michel borte.

Sønnene Oluf og Peder har overtatt etter ham på Ytre Spilderen og de mindrre nabogårdene Bachebye og Sand:[483]

(Barn VIII:183)

483 Landskatt 1610, Troms lehn, Hillesøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 1, legg 7) bilde 286. Landskatt 1620, Troms lehn, Hillesøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 13, legg 2) bilde 59. Landskatt 1624, G Troms lehn, Hillsøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 16, legg 3) bilde 158. Koppskatten i 1645, Nordlandenes Len, Troms fogderi, Hillisø Thingstedt, folio 35. Kontribusjons- og odelsskatt 1648. Tromsøe Fougderie, Hillisøe Thingsted (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 35, legg 2, folio 165b). N. A. Ytreberg: Malangen Bygdebok (1943), side 1, 364. Anders Ole Hauglid: Balsfjorden og Malangens historie fram til 1830-åra, side 60, 62, 68, 129-130. Per Inge Nilsen: Waldemar Wilhelmsen's forfedre.

Gift

Barn:

Peder Michelsen Spildra. Født omkring 1611 på Spildra, Malangen (TR). Død omkring 1670 på Spildra, Malangen (TR). (Se VIII:183).

Generasjon X

X:577 mf fm ff ff ff

Lars Olofsson Hietaniemi. Levde fra 1592 til 1621 i Hietaniemi, Koivukylä kyrkby, Hietaniemi (Norrbotten).

Lars var sønn til Olof Matsson Hietaniemi.

Han nevnes i landskapshandlinger mellom 1592 og 1621 i Koivukylä kirkeby.

Lars hadde sønnen:
Olof, nevnes fra 1632 til 1645, trolig gift med Margareta. [484]

(Barn IX:289, Far XI:1153)

Gift

Barn:

Olof Larsson Hietaniemi. Levde 1622. Levde fra 1632 til 1645 i Hietaniemi, Koivukylä kyrkby, Hietaniemi (Norrbotten). (Se IX:289).

X:633 mf fm mm mf ff

Mickel Arendtsson Thun. Koppersmed. Født i Bad Oldesloe, Tyskland. Levde fra 1624 til 1659 i Avesta (Dalarna).

Mickel Arendtsson Thun ble antagelig født i Bad Oldesloe nær Lübeck i Tyskland, men vi vet ikke når. Hans hustru het Anna.

19.05.1624 ble han vervet med familie fra Lübecks kopperverk till Säters koppermyntverk i Dalarna [Rosenbahr 2001].

Han omtales som koppersmed i Säter sogn i Dalarna fra 1624 og bodde fortsatt i Säter i 1659.[485]

(Barn IX:317)

Gift med neste ane.

Barn:

Baltzar Mickelsson Thun. Levde omkring 1645 i Avesta (Dalarna). Levde mellom 1662 og 1670 ved Kengis jernbruk, Kengis bruksförsamling (Norrbotten). Død 1676 i Avesta (Dalarna). (Se IX:317).

X:634 mf fm mm mf fm

Anna ???. Levde mellom 1624 og 1659 i Avesta (Dalarna).

Anna ble gift med Mickel Arendtsson Thun.

Hun og Mickel hadde sønnen:
Baltzar, døde 1676 i Avesta.

Anna levde fortsatt i 1659 [Rosenbahr 2001].[486]

(Barn IX:317)

Gift med forrige ane.

---

484 Erik Johansson Kuoksu: Nybyggarsläkter i Jukkasjärvi och Enontekis fram till 1700-talets mitt (n.p.: Kuokso, Erik Johansson, 1999), side 16, Lainiosläkten I (Klemet Olofssons släkt).

485 Erik Johansson Kuoksu: Familjeregister för Pajala Socken, Kengis bruk och Torne Lappmarks nybyggen fram till 1760 II (n.p.: Kiruna Amatörforskarförening, 2003), side 120 Kengis, Familj 1. Erik Johansson Kuokso, Antavla för Jan-Erik Johansson Kuokso och Lisbeth Salomonsson (n.p.: Kiruna Amatörforskarförening, 2003), side 13, ID 1080.

486 Erik Johansson Kuoksu: Familjeregister för Pajala Socken, Kengis bruk och Torne Lappmarks nybyggen fram till 1760 II (n.p.: Kiruna Amatörforskarförening, 2003), side 120 Kengis, Familj 1. Erik Johansson Kuokso, Antavla för Jan-Erik Johansson Kuokso och Lisbeth Salomonsson (n.p.: Kiruna Amatörforskarförening, 2003), side 13, ID 1080.

X:677 mf mf mf fm ff

Thomas Jensen Skjøtter. Nordlandsfarer. Levde 1590. Død før 1739 i Trondheim (ST).

Slekten til Thomas kom fra Skottland.

Han eide i Trondheim gård nr. 133 – «Skottegården» – i domkirkesognets annet kvarter.

Thomas er nevnt som strandsitter på Bratberg i tiden 1610-28, og var tydeligvis en velstående mann med høy leidang.

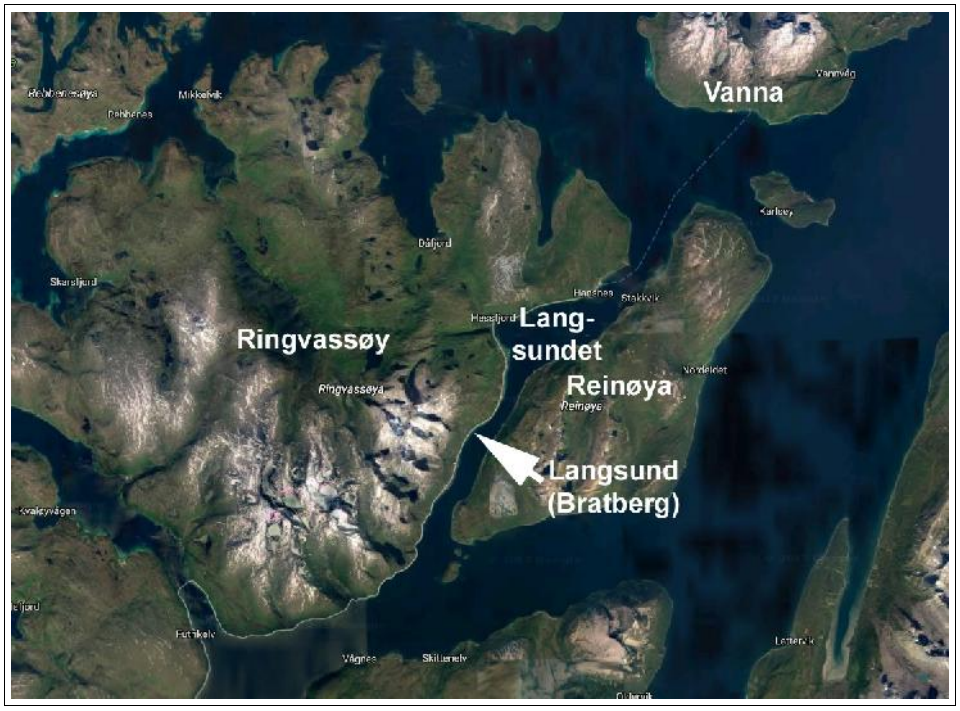

Langsund (Bratberg) – som ligger på østsiden av Ringvassøy ved Langgsundet – ble senere fogdegård,

En «Jonas Schott» er i 1610 ført som fuld-lønns dreng på «Bratt & Lanes».

Landskatt 1610, 7 Troms lehn, Helgøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 1, legg 7, bilde 278 og 283).

«Konng: Mays Schatte-Manndtall,

som oppeborenn er aff Trumsø Lenn Marttinnj 1610
Helgøe Thingstad
Leilendinger i for:ne Thingstad som gaff huer 1½ Dr
Bratberig
Thommis Jenßen – 1½ Dr [Thomas Skøtter i 1627]
Simen Olßenn – 1½ Dr
Drenger som Thien for fuld Løn
som gaff huer 3 ßr i for:ne Thingsted
Bratt & Lanes
Jacob Schott – 3 ort
Hendrich Sundmøring – 3 ort».

I 1611 og i 1613 betalte han hele en ½ våg fisk i «Landvare». Jeg velger her å vise fogderegnskapet for 1613, da kvaliteten i 1611-utskriftene har dårlig kvalitet.

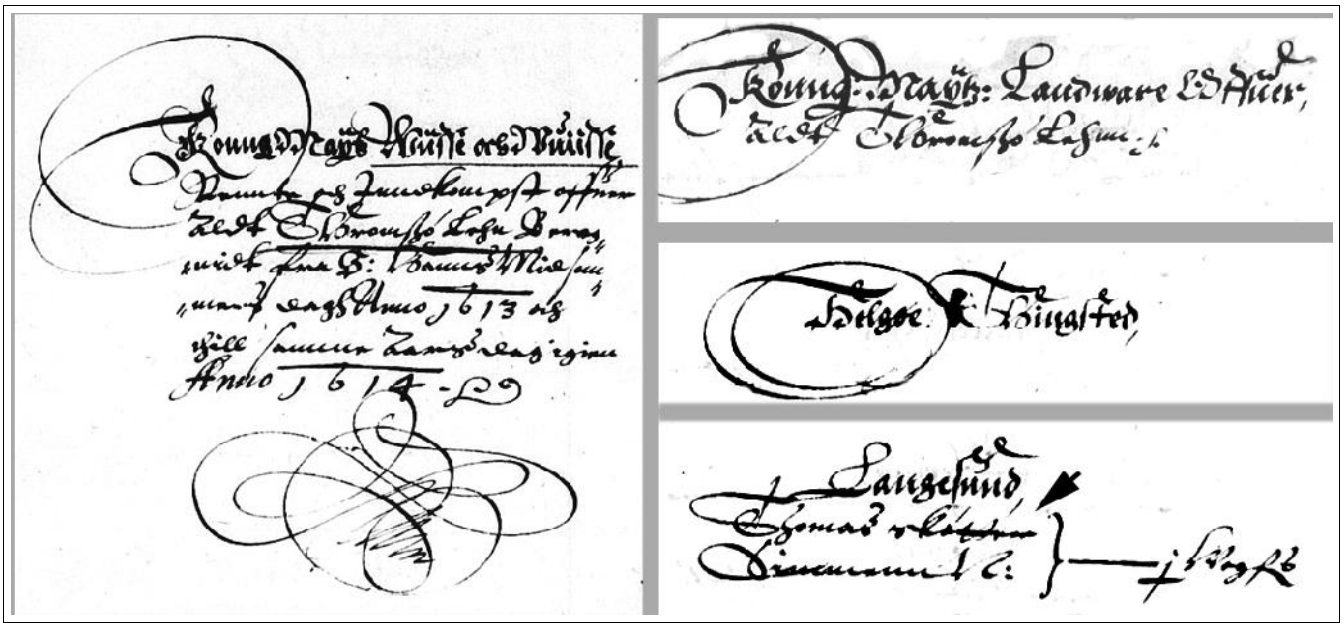

Fogderegnskap 1613-14, 7 Troms lehn, Helgøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 5, legg 2, bilde 92).

«Kong: Maytz Wuiße och Uwuiße
Rennte och Inndkompst offuer Aldt Trumbßø Lehn
Beregnidt fra St: Hanns Midsommers dagh Anno 1613
och thill samme Aarsdag igien Anno 1614».
«Kong: Maytz: Landware Offuer aldt Thromßø Lehn.
Helgøe Thingsted
Langesund,
Thomas Skøtter
Simen [Oelßenn]
[Tilsammen:] – ½ Wog Fs [Fisk].»

Thomas satt fortsatt som strandsitter på Bratberg (Langsund) i 1627 sammen med sønnen Hans. I 1628 finner vi bare Hans på Bratberg.

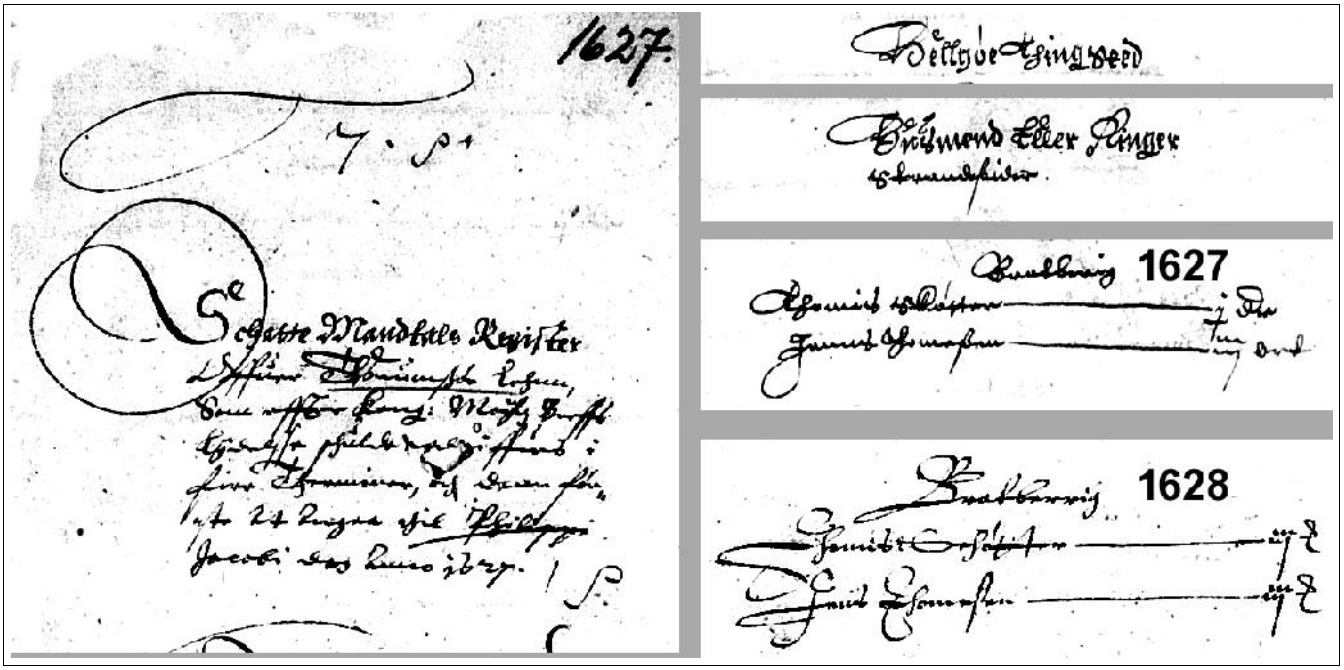

Landskatt 1627 7 Troms lehn, Helgøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 19, legg 5, bilde 272) og.Landskatt 1628 G Troms lehn, Helgøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 20, legg 1, bilde 50)

«Hellgøe Thingsted [1627]
Husmend Eller Ringere Strandsidder
Bratberig
Thomis Skøtter – ½ Dr.
Hanns Thomaßen – 3 ort».

Thomas døde senest i 1638. Da solgte hans enke, Giertrud Christophersdatter, sin halvpart i «Skottegården» i Trondheim til Christen Jennsenn [Seest].[487]

Om slekten Skjøtters (Skjøtt, Skott) opprinnelse:

Olaus Schmidt skriver i «Slekten Willoch (og isaachsens) opprinnelse (N.S.T. XVI side 52-54): at slektens eldste kjente mann var hr. Jørgen Thomasssøn, prest i Kvinesdal og provst i Listers provsti. Som vist i biografien til Giertrud Christophersdatter, Salig Thomas [Skottis] hustru, var denne Jørgen sønn til Thomas og Giertrud!

Utdrag av «Overformynderprotokoll nr. 1 for Trondhjem» ved byrettsdommer Kjeld Bugge:
Skifter under overformynderne.
«15.11.1638, er Hans Lauritzen tatt fra Schott Giertrud og satt til Christen Jensen, borger her, for å lese og skrive. Tilgode 30 Rd. Senere sendt ham til morbror, herr Jørgen Thomesen på Lister. Tilgode 25 Rd. Fars- og morsarv. Schottgården solgt 1650. Christen Jensen fikk 30.04.1661 for drengens anpart m.v. 21 Rd.»

Olaus Schmidt: «Slekten Willoch (og Isaachsens) opprinnelse (N.S.T. XVI side 52- 54):
»Slekten Willoch (og Isaachsens) eldst kjente mann, hr. Jørgen Thomassøn, døde i 1665 som sogneprest til Kvinesdal og provst i Listers provsti. Hans alder er ukjent, men ved sin død var han en gammel mann.
Om hr. Jørgen og hans nærmeste etterslekt har Ludvig Daae og Finne-Grønn meddelt utførlige opplysninger.
Til spørsmålet om hans opprinnelse viser Daae til et bygdesagn som forteller at han var bondesønn fra Kvinesdal, men føyer til at dette er uvisst, «thi paa Sagnet tør man neppe ubetinget stole". Under omtalen av hr. Jørgens sønn og ettermann, hr. Jørgen Jørgensen, sier Daae: «Aff hans efterkommere have flere kaldt sig Willoch; hans Fader eller han selv har maaske havt en Hustru med dette Familienavn.»
«Finne-Grønn uttaler om hr. Jørgens opprinnelse: "Det er utvilsomt at han var nordmann, og det er muligt at han var af Trondhjemsk slegt, da denne bys overformynderi i 1638 sendte hans umyndige søstersønn Hans Lauritzøn ned til ham.» Proveniensen til slektsnavnet Willoch mener Finne-Grønn å kunne avlede fra gårdsnavnet Kvinlog i Kvinesdal, En av hr. Jørgens svigerdøtre, Anne Sophie Sørensdatter, var formentlig fra denne gården «hvilket navn i formen «Willoch» blev familienavn for en gren av hendes efterslekt». Dette kan imidlertid som nedenfor omtalt, ikke være riktig.
....
I sin doktoravhandling om Cort Aslakssøn omtaler Oskar Garstein et skrirft som hittil ikke har vært påaktet. I 1607 tok den lærde unge nordmann Cort Aslakssøn doktorgraden i teologi ved Københavns universitet.

487 Landskatt 1610, 7 Troms lehn, Helgøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 1, legg 7, bilde 278 og 283). Fogderegnskap 1613-14, 7 Troms lehn, Helgøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 5, legg 2, bilde 92). Landskatt 1627 7 Troms lehn, Helgøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 19, legg 5, bilde 272) og.Landskatt 1628 G Troms lehn, Helgøe Tingstedt (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 20, legg 1, bilde 50) Karlsøy og Helgøy Bygdebok, bind 1, side 514-515.

Promosjonshandlingen 22. okt. – i nærvær av både kongen og kansleren og en stor del av adelen etc. – var, sier Garsein, en stor dag for alle av norsk ætt. For anledningen skrev trønderen Georg Thomassøn Witlocch – eller Georgio Thomæ Witlocchio Nidrosiano som han selv skriver på tittelbladet – et langt dikt på gresk hvor han hyller doktoranden i varme ordelag. Skriftet er trykt i Rostock samme år.

Hyllingsdiktets forfatter er den senere hr. Jørgen Thomassøn i Kvinesdal.

Opplysningen som har gir om seg selv i tittelen til diktet, er av den største interesse for spørsmålet om han og slektens opprinelse.

Selv var han altså trønder. Finne-Grønns konjektur, under en helt annen forutsetning riktignok, er for så vidt riktig. Men slektsnavnet som han bruker ved denne og eneste påviserlge leilighet, Witlocch, er av skotsk opprinnelse. Det forekommer som slektsnavn fremdeles i sitt hjemland.

Witlocch ("blinkende sjø") er så på norsk tunge igjen blit Willoch. Fonetisk konstateres denne utvikling tidligt; i en rettssak som hr. Jørgens sønn, hr. Jørgen Jørgensen er part i, skrives navnet Huidloch.

Både i Trøndelag og på Vestlandet var skottlendernes handel gammel. Minner om det er bevart i en rekke lokale stedsnavn og slektsnavn i eldre tid. I en reskript av 26.03.1650 tales det også om at det i Trondhjems handelsliv skjer "stor Indpass og Forhindring af fremmede Udlændere, Skotter og andre" (NRR X, side 38). Bestemmelsene som fastsettes for å regulere og råde bot på dette, omgikk skottene og de andre fremmede ved i betydelig utstrekning da som tidligere å bosette seg fast i byen. At hr. Jørgen Thomassen har vært kjøpmannssønn fra Trondhjem, eller tilhørt en av byens kjøpmannsslekter av skotsk opprinnelse, må ansees som overveiende sannsynlig.

I ledingsregnskapet for Trondhjem 1548 nevnes to skottlendere – Jogenn eller Jørgen Skodt og Hans Skodt – som begge driver privat handelsvirksomhet og er skattytere. Begge var fra 1528 i tjeneste hos erkebiskop Olav Engelbrektsson og reiste i dennes ærende i handelsforretninger utenlands til England og Skottland. Men etter reformasjonen – muligens før – er de gått over i privat virksomhet.

På grunnlad av døpenavnet Jørgen ligger det når i formode at Jørgen Skodt er herr Jørgen Thomassøns norske ættfar. Når denne bare omtales som Skodt eller Skotte uten slektsnavn, var dette overensstemmende med tidens personmarkering selv i offentlige dokumenter. I de eldst bevarte skattelister fra etterformatorisk tid – bl. a. i ledingregnskapet for Trondhjem 1548 – nevnes det en rekke skattytere med bare døpenavn og nasjonalitetsbetegnels, Hollender, Jyde, Jamt, Helsing m. v; om mange av dem vet vi nå at de hadde andre slektsnavn.»[488]

Fra Karlsøy og Helgøy Bygdebok, Periode V «Høgkonjunkturtid» (1500-1620) :

«6. Utredning, handel og transport – Hansahandel og jektefart»

På 13-1400-tallet ser det ut til at nordlendingene selv førte fisken til Hanseatene i Bergen med sine jekter, slik Querini forteller fra Røst i 1432. Mange fiskere stod da i direkte samhandel med de tyske kjøpmennene på Bryggen, og mange hadde gjeld til dem. Rettnok begynte Hanseatenes grep om handelen å svekkes utover 1500-tallet, men det betydde bare at norske kjøpmenn gikk inn i deres sted. Bryggen som handelsorganisasjon levde sitt liv videre enda i fleire hundre år.

Allerede i 1519 kommer vi på sporet av denne jektefarta. For 4 av de ca 30 personer som er stedfesta i forbindelse med tiendepengeskatten, er det oppgitt at de betalte formuesskatt av fartøy, alle bosatt i Vannvåg. Det var Oluf Guttormsen, Dorothea, Arne Sivertsen og Nils Arnesen. Bare den første hadde jekt. Den hørte trulig med til Nordfarflåten, som førte fiskernes Hansafisk sørover. De tre andre hadde skip, og det er meir usikkert hva slags virksomhet dette innebar. Nils Arnesen veit vi var byborger, mens de to andre kan ha vært lokale handelsmenn, som og dreiv fraktefart f.eks. for kronas og kirkas tørrfisklaster. Dorothea blei skattlagt spesielt for et parti tran, noe som viser til regulær handel. I alle fall hadde ho en dreng i sin tjeneste, kanskje fleire. Hennes høge formue tyder også på stor økonomisk virksomhet, og et vel utbygd handelsanlegg. Som vi seinere skal se, kan visse forhold tyde på at ho var enke etter en setesvein.

Hanseatene hadde selv ikke lov å drive seilas nordover fra Bergen. Likevel har vi eksempler på at enkelte av Bryggekjøpmennene engasjerte seg direkte i utror og fiskehandel i Tromsen ved hjelp av drenger. I 1519 betalte således Johan Kalcher i Bredsgården på Tyskebryggen utbudsskatt for en dreng i Tromsen. I 1521 betalte Truckels ved Bryggen 9 mark i tiendepengeskatt, noe som betyr at han har hatt verdier for 90 mark et sted i Tromsen len. Men vi veit ikke om han selv seilte nordover.

Går vi fram til 1560-åra, synes Vannvåg fortsatt å være et økonomisk sentrum hos oss. Fra 1563 har vi bevart ei liste over dem som betalte skipperskatt i Tromsen len, ialt 19 personer med skippere og styrmenn. Dette synes å tilsvare 13 jekter. Ingen bosteder er oppgitt, men sammenholdt med lensregnskapet 4 år seinere, kan vi gjennkjenne enkelte fra våre bygder. Det gjelder Erik Tordsen i Vannvåg, som betalte 8 våg fisk i skipperskatt. Hans styrmann Engebret Ellefsen, som var ukjent i 1567, betalte 3 våg. Dette skulle tilsvare halvparten av det de tjente av fraktinntekter det året. Videre gjenkjenner vi styrmann Anders Knudsen på Vannstua, med 3 våg og 1 pund i skatt. Han var tydeligvis styrmann på jekta til skipperenka Tøri, som betalte 6 våg og 2 pund. Det er nærliggende å tru at ho kan ha vært bosatt i Vannvåg. Ut fra vanlige beregninger skulle disse to jektene ha frakta 460 og 400 våg tørrfisk til Bergen, men det er sannsynlig at dette bare utgjorde føringsgodset, fiskernes last. Det skipperne selv eide av last, kom i tillegg. Vi gjenkjenner i skattelista trulig også 2 styrmenn vest i Helgøy, Oluf Amundsen på Rebbenes og Elling Olsen i Sør-Grøttøy, men vi kjenner ikke jektene deres. Trulig frakta alle disse jektene tørrfisk sørover til de hanseatiske kjøpmenn. Under Senja len finner vi i 1563 skipper og styrmann Jakob Småsvend, med 8 våg og 1 pund i skatt. I 1567 var han flytta til Vannvåg med jekta, og fikk da 6 våg og 1 pund fisk i skipsleie av fogden for å frakte kongens skattefisk fra Tromsen til Bergen, tydeligvis sammen med fiskeralmuens fisk. I 1573 var han oppgitt som lagrettemann, og fortsatt bosatt i Vannvåg. At Jakob Småsvend frakta almuesfisk til Hanseatene, får vi bekrefta

488 Olaus Schmidt: «Slekten Willoch (og Isaachsens) opprinnelse (N.S.T. XVI side 52-54):

av forfatteren Peder Claussen Friis, i boka Norrigis Bescrifuelse, forfatta mot slutten av 1500-tallet. Friis omtaler her en av Jakob Småsvends føringsmenn, en finn , på besøk i garpestuen hos hanseaten Johan Deling på Tyskebryggen, der han utførte noaidekunster. Johan Deling veit vi fra andre kilder dreiv Bryggehandel i gården Dramshusen omkring 1569. Tilfellet viser at også samene i vårt område har vært avskipere og stilte håseter.

For perioden 1610-20 er jekteskipperne og deres styrmenn lett å trekke ut, ettersom de betalte egne skatter, med 2 daler hver i landskatt. Vi møter nå en livlig jektetrafikk, med 7 jekter. Jekteleiene var Sør-Grøttøy, Rødgammen, Nordskar, Helgøy, Torsvåg, Karlsøy og Vannvåg. Det var tydeligvis fastboende folk som eide og dreiv jektene, og jektene tok trulig sikte på å frakte fiskeralmuens tørrfisk og tran til Hansakjøpmennene i Bergen, med melvarer i retur. Vi har ingen opplysninger om at skipperne var byborgere, selv om vi ikke kan utelukke at enkelte var det. Trulig førte skipperne også egen last til Bergen. I alle fall skjedde lossinga på Bryggen. I 1614-15 hører vi om en dreng som blei stukket med kniv i Bergen av Laurits Båtsmann fra Karlsøy.

Direktehandelen mellom lokale fiskere eller utredere i Karlsøy og Hansakjøpmennene i Bergen har utvilsomt vært basert på kreditt og gjeldsforhold. I ei kilde fra 1578 er 4 menn i Tromsen oppført som skyldmenn til en Bergensfarer fra Bremen. En av dem var Oluf Iddersen med en gjeld på 21 våg tørrfisk, trulig identisk med Oluf Ebbesen på Rødgammen, lagrettemann i 1591.

Av de 7 jekteleier var heile 5 i Helgøy sogn. I Sør-Grøttøy satt skipper Knut Torsen 1610-15, deretter enka Dorette Larsdatter, fra 1618 Oluf Pedersen, som da trulig hadde overtatt både enka og jekta. Jekta nemnes ikke etter 1618. I 1621 flytta han til Nord-Grunnfjord, som antakelig var heimplassen hans. I 1611-12 hører vi om et tyveri fra jekta, av en mann fra Hersøy. I Rødgammen satt skipper Jakob Ebbesen 1610-13, da styrmann Johan Davidsen overtok som skipper etpar år. Ca 1612-13 synes her å ha vært 2 jekter, i det Lille Mikkel også nemnes med jekt. I Nordskar satt skipper Hans Hansen fra 1610 og langt inn i neste periode. På Helgøy var Petter Jakobsen jekteskipper i 1610, men seinere betalte han bare leilendingsskatt. Han døde ca 1617. I Torsvåg var Petter Skott Dallin jekteskipper 1614-17, forøvrig svarte han bare leilendingsskatt i ti-året.

I Karlsøy sogn var bare 2 jekteleier. På Karlsøya satt Hans Henriksen som skipper i 1610, i 1611 var sorenskriver Jens Jensen skipper, i 1612-13 enka Barbara Persdatter, i 1614-17 Daniel Hansen, og endelig i 1618 igjen enka Barbara. Dette er siste året jekta nemnes. Her var altså stor sammenheng i skipperrekka, uten at vi kan se hvordan personene riktig hang i hop. I Vannvåg finner vi skipper Hans Persen fra 1613 til 1623.

Skattelista starta altså med 5 jekter i 1610, og i løpet av 10-året var 7-8 jekter omtalt. I 1620 ser det ut til at bare 2 jekter var i drift, Nordskar og Vannvåg. Dette tyder på en dramatisk reduksjon i Bergensfarta i perioden. Det er imidlertid litt usikkert om talla er reelle. I hvertfall finner vi jekt i Nord-Grunnfjord omkring 1625, og på Rødgammen 1623-24. Mye kan tyde på at jekteskipperne enkelte år blei ligna som leilendinger eller strandsittere, for å slippe litt lettere unna landskatten. Men noe nedgang har det vært i jektetrafikken, og redusert skatteevne blant skipperne viser på sin måte også til dårligere tider allerede før 1620.»[489]

Fra Karlsøy og Helgøy Bygdebok, Periode VI «Fra velstand til armod» (1620-1700):

«7 Det lokale handels- og kredittsystem – Handelsstedet Karlsøy

Karakteristisk for stedet er at her både var borgerhandel og annen handel, ikke minst knytt til embedsstanden.

Fram til 1631 var her fast skipperleie, og fram til 1628 dreiv tidligere fogd Rostorp noe handel. Fra ca 1635-66 dreiv Knut Hansen og kona Trine Hofnagel handel, men han var kanskje opprinnelig Bergensborger. I 1660-70-åra dreiv sønnen, sorenskriver Hans Knudsen handel, og i tida 1689-95 dreiv fogd Riber handel og jektebruk.

Ca 1700 var Gjert Lange på Helgeland aktiv med handel. Lange hadde vært forvalter for Irgensgodset, og hadde fått pant i eiendommene i Tromsen, deriblant alt gammelt krongods i Karlsøy som han disponerte i tida 1686-1705. Antakelig var det i denne sammenheng han etablerte seg på Karlsøy, kanskje etter at fogd Riber var borte i 1695.

Den store sammenheng i handelen var det byborgerne som stod for. I 1620-30-åra var her fleire fastboende Bergensborgere, som Mogens Jonsen (borgerskap 1605) og Markus Pedersen (borgerskap 1622). Mogens betalte også skipperskatt som jekteeier, og dreiv fram til ca 1645. Markus var medeier i ei jekt med skipper Peder Nilsen på Karlsøy. Han satt her til ca 1640. Den siste Bergensborger vi veit om, var Villum Tommesen til ca 1650. Med dette blei Bergensborgerne borte for godt fra Karlsøy, om da ikke også Knut Hansen var Bergensborger.

Men det blei ikke slutt med borgerhandelen. Nå var det Trondheimsborgerne som overtok. En av dem var Erik Jamt eller Erik Trondhjemsfar, nemnt på Karlsøy 1638-46. Ca 1663 er han nemnt som borger i Trondheim, men vi veit ikke hvor lenge han virka på Karlsøy. Omtrent samtidig med Erik Jamt møter vi også representanter for et heilt dynasti borgere, Skjøtt-slekta. Det mest interessante er at denne borgerslekta synes å ha hatt basis i Langsund, med Tomas Jensen Skjøtter på Bratberg som stamfar.

Tomas er nemnt på Bratberg i tida 1610-28, og var tydeligvis en velstående mann, med høg leidang. Han hadde 3 sønner, Jens, Hans og Villum. Jens fortsatte virksomheta på Bratberg, der han var bosatt 1618-45. De to øvrige blei byborgere.

Villum finnes nemnt på Bratberg i tida 1625-35, tildels som Bergensfar og tildels som Borger. Borgerskap i Bergen tok han i 1627, og er da omtalt som fra Tromsø. Han flytta over til Karlsøy ca 1635, der han bodde fast og betalte husfrelse i tida 1635-46. Ca 1650 flytta han over til Sørvær i Finnmark. Om hans virksomhet på Karlsøy veit vi at han dreiv noe februk, selv om han ikke bygsla jord, at han dreiv utredning av drenger, og at han hadde økonomisk mellomværende med utrederen Peder Jonsen på Kvitnes.

Broren Hans er nemnt på Bratberg enkelte år i tida 1622-35, og på Karlsøy 1631-33. Han betalte ikke husfrelse på Karlsøy, og vi veit ikke hva slags virksomhet han dreiv. Vi møter han ikke igjen før i 1666-67, da som

489 Fra Karlsøy og Helgøy Bygdebok, PeriodeV « Høgkonjunkturtid» (1500-1620) : «6. Utredning, handel og transport – Hansahandel og jektefart»

Trondheimsborger sammen med sønnen Tomas Hansen og Mathias Jørgensen, alle med egne hus på Karlsøy. Hans er nemnt som borger i Trondheim i 1645, og hadde eget hus her. Han døde i 1674. Det er trulig at han i mesteparten av denne tida dreiv som sommerborger på Karlsøy.

Sønnen Tomas Hansen leide ca 1660-62 hus hos faren i Trondheim, men hadde seinere eget hus med sjøbrygge, beliggende til Sjøgata og Gautbekkveita. Enda i 1697 nemnes han som kreditor i et bo i Karlsøy. Det er uklart hva slags tilknytning Mathias Jørgensen hadde til Hans og Tomas. Han leide i 1674 hus hos Hans si enke. Enda i 1682 er han nemnt som borger på Karlsøy. De 3 borgere har iallefall hatt et nært samkvem, og har trulig hatt felles jekt.

Hans Tommesen hadde også ei datter Malene, som var gift med Trondheimsborger Jon Steffensen Kiil på Bensjord. Ho døde i 1687, og etterlot seg sønnen Hans Jonsen Kiil, som i 1690-åra også dreiv noe borgerhandel i Karlsøy. Malene og Tomas sin tilknytning til Bratbergslekta ser vi ved at begge brukte Skjøtt som familienamn, visstnok det samme som faren Hans brukte. Tredje generasjon Trondheimsborgere på Karlsøy var Steffen Tommesen, uten tvil sønn av Tomas Hansen. Han nemnes med Reinsvoll som borgerleie i tida 1710-25, men etablerte seg trulig en god del tidligere. Steffen blei den siste borger i heile prestegjeldet.»[490]

(Barn IX:339)

Gift med neste ane.

Barn:

Hans Thomassen Skjøtt. Levde 1605. Levde fra 1645 til 1661 i Trondheim (ST). Levde 1667. Død før 1676 i Trondheim (ST). (Se IX:339).

X:678 mf mf mf fm fm

Giertrud Christophersdatter. Levde 1638 i Trondheim (ST).

Det framgår av folgende at Giertrud var gift med Thomas Jensen Skjøtter.

Videre at de hadde følgende barn (minst):
Jens, på Bratberg i 1645.
Hans, Trondhjemsborger, hadde datteren Malene Skjøtt gift med Joen Steffensen Kiil.
Han døde i Trondheim i 1674.
Villum, Bergensborger fra 1627. flyttet fra Karlsøy til Sørvær i Finnmark omkring 1650.
En datter gift med Lauridtz Pedersen, død før 1638.
Jørgen, prest i Kvinesdal, provst i Lister prosti, døde i 1665.

Ifølge «Trondheim før Cicignon – Gater og gårder før reguleringen 1681» skjøter
«Giertrud Christoffersdatter sl: Thomas Skottis»
29.12.1638 med samtykke av sin [sviger]sønn Lauridtz Pedersen og svoger Hendrich Hermandtzen og med overformynderne Christopher Biørnnsens og Anders Jensenn Hellekannd consent sin halvpart grunn i Schottegården til Christenn Jennsenn [Seest] og hans hustru Thrine Hendrichsdatter,

Hun forbeholder seg dog i sin levetid å få ha tilhold i den lile stue samt ildhuset og fri inn- og utkjørsel i gården.

Samtidig tok den nye eier Christen Jensen til seg Skott Giertruds dattersønn Hans Lauritzen og lovet å sørge for hans skolegang.

Dette må bety at hun var Thomas jensen Skjøtters enke! Videre at han hadde en datter gift med Lauridtz Pedersen.

Utdrag av «Overformynderprotokoll nr. 1 for Trondhjem» ved byrettsdommer Kjeld Bugge:

Skifter under overformynderne.

«15.11.1638, er Hans Lauritzen tatt fra Schott Giertrud og satt til Christen Jensen (7), borger her, for å lese og skrive. Tilgode 30 Rd. Senere sendt ham til [sin] morbror, herr Jørgen Thomesen på Lister. Tilgode 25 Rd. Fars- og morsarv. Schottgården solgt 1650. Christen Jensen fikk 30.04.1661 for drengens anpart m.v. 21 Rd..
(7) Seest, se sk. 31/10-65.

Dette må bety at «Herr Jørgen Thommesen på Lister» også var sønn til Thomas og Giertrud! Nærmere om dette i biografien til Thomas Jensen Skjøttter.

Sønnen Jens fortsatte virksomheten på Bratberg, der han var bosatt fra 1618 til 1645. De to øvrige ble byborgere.

Sønnen Villum nevnes på Bratberg i tiden 1625-35, tildels som «Bergensfar», tildels som «Borger». Borgerskap i Bergen tok han 06.03.1627, og er da omtalt som «fra Tromsø». Han flyttet til Karlsøy ca. 1635, der han bodde fast og betalte husfrelse i tiden 1635-46. Ca. 1650 flyttet han til Sørvær i Finnmark. Om hans virksomhet på Karlsøy vet vi at han drev noe februk, selv om han ikke bygslet jord, at han drev utredning av drenger, og at han hadde økonomisk mellomværende med utrederen Peder Jonsen på Kvitnes.

Fra «Trondheim før Cicignon – Gater og gårder før reguleringen 1681»:

490 «Karlsøy og Helgøy Bygdebok», Periode VI «Fra velstand til armod» (1620-1700):7» – Det lokale handels- og kredittsystem – Handelsstedet Karlsøy.

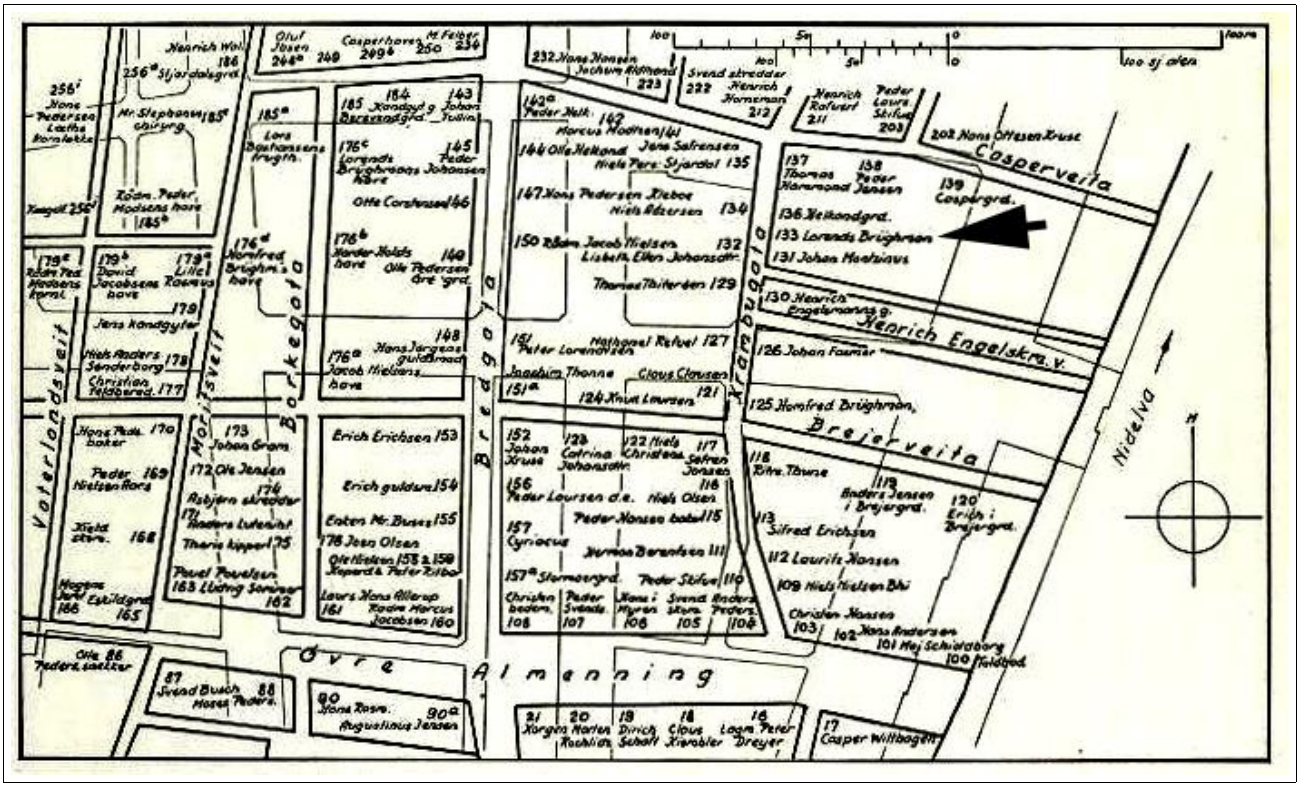

Domkirkesognets annet kvarter. Det lå like nord for første kvarter og srrakte seg fra Øvre almenning nordover til Csperveita eller nå Th. Angells gate.

«Gård 133. Lorendz Brøgmand.

Gården kaltes Skottegården etter en tidligere eier, nordlandshandler Thomas Skott, som i 1611 sees å eie en jekt, og hvis gård i 1625 hadde stolestad i Domkirken.

29.12.1638 skjøter Giertrud Christoffersdatter sl: Thomas Skottis med samtykke av sin [sviger]sønn Lauridtz Pedersen og svoger Hendrich Hermanndtzen og med overformynderne Christopher Biørnnsens og Anders Jensenn Hellekanndes consent til Christenn Jennsenn [Seest] og hans hustru Thrine Hendrichsdatter, sin halvpart grunn i Schottegården, beliggende i veiten hvers ovenfor rådmann Hendrich Sommerschjells nå iboende gård (nr. 130). Med påstående hus; to stuer og et ildhus med tilhørende kakkelovne, sengesteder, bord, benker og skap og sin anpart i brønnen.

Hun forbeholder seg dog i sin levetid å få ha tilhold i den lile stue samt ildhuset og fri inn- og utkjørsel i gården.

Samtidig tok den nye eier Christen Jensen til seg Skott Giertruds dattersønn Hans Lauritzen og lovet å sørge for hans skolegang».[491]

(Barn IX:339)

Gift med forrige ane.

X:689 mf mf mm ff ff

Christen Sørensen Hegelund. Borgermester, fogd. Født omkring 1570 i Viborg Domsogn (Viborg amt, DK). Levde 1622 i Viborg Domsogn (Viborg amt, DK).

Fra Viborg Købstads Historie:

Antallet borgermestre i Viborg i det 15. århundre varierer fra to til fire, og det er ikke mulig ved hjelp av brev fra denne tid å finne ut om noen av borgermestrene kun har vært vise-borgermestre. I så fall har antallet borgermestre i Viborg vært to som i de fleste andre kjøpsteder. I de etterfølgende århundrer frem til 1750 var det to borgermestre, da et reskript av 11.09.1750 reduserte antallet fra to til en. Vi vet intet om utnevnelser og stillingens varighet i middelalderen, men det kan se ut som at ingen blir borgermester uten først å ha vært rådmann. Det er ganske almindelig at borgermesteren etter lengre eller kortere tid fratrer stillingen for å rykke ned igjen blandt rådmennene. Senere blir det fast regel at borgermesterverdigheten blir et livsvarig embete. I det 17. og 18. århundre er det ofte knyttet andre stillinger til borgermesterembetet, såsom tolder-, byskriver- og herredsfogde-stillinger. Ved et reskript av 15.09.1814 blir borgermesteren også byfogde og rådstueskriver.

Viborg Købstads Historie angir under Borgermestre:

«Christen Sørensen Hegelund, 1614 - 1622.

Søn af Raadmand Søren Hegelund i Viborg og Maren Christensdatter.

Borgmester 1614 efter Morten Hvass og med Gunde Skriver til 1619
og derefter med Peder Sørensen.

G. m. 1. Borgmester Gunde Skrivers Datter, 2. Karen Jensdatter.

491 Henry Berg: Trondheim før Cicignon – Gater og gårder før reguleringen 1681 (Trondheim 1951), side 220-22..

[Kilde:] Chr. Erichsen».

Christen hadde følgende sønner, begge født i Viborg omkring 1600:
Morten, fogd i Troms, gift med Synnøve Hansdatter.
Michel, prest i Ebeltoft på Jylland, senere til Trondheim.

Biskop Peder Jensen Hegelund i Ribe skriver i sine «Almanakoptegnelser»:
15.04.1589: «Christen, Søffren Mortenssøns Hegelunds søn aff Wiborg,
vaar her oc skulde til Leipzig».

Chr. Brokkenheuser skriver i 1939 om personer og forhold i Viborg.
Om Christen, borgermester i Viborg omkring 1620, skriver han at
«med ham ophørte, saa vidt det kan ses, den mandlige Gren af Slægten at bo i Byen
- hans to Sønner rejste til Norge - og denne var derefter kun repræsenteret paa Spindesiden».[492]

(Barn IX:345, Far XI:1377, Mor XI:1378)

Gift

Barn:

Morten Christensen Hegelund. Født omkring 1600 i Viborg Domsogn (Viborg amt, DK). Levde fra 1629 til 1634 i Bodin, Salten (NO). Levde fra 1634 på Elvevoll, Ringvassøy, Karlsøy (TR). Død etter 1661 på Elvevoll, Ringvassøy, Karlsøy (TR). (Se IX:345).

Michel Christensen Hegelund. Prest. Født omkring 1600 i Viborg Domsogn (Viborg amt, DK).

Michel var først prest i Ebeltoft på Jylland, senere i Trondheim.

Han fikk følgende sønner, alle antagelig født i Ebeltoft:
Ca. 1625: Søren, gift i 1663 med Karen Hansdatter, død 1691 i Bergen.
Ca. 1625: Christen, til Skjervøy i Troms («Skjervøykongen»),
gift med 1. Karen Andersdatter, 2. Maren Jørgensdatter Castens.
Ca. 1627: Jens, gift med Maren Christensdatter Seest.

At «Skjervøykongen» Christen er født i Ebeltoft fremgår av oversikten over Bergensborgere.
Digitalarkivet - Borgerskap i Bergen 1600-1751:
Christen Michellsen Heggelund - Fødested Ebeltoft i Jylland - Dato 15.08.1661.

X:691 mf mf mm ff mf

Hans Oluffsen Soop. Prest. Levde 1580. Levde 1595 i Prestgården, Bodin, Salten (NO). Død 31.10.1621 på Prestgården, Bodin, Salten (NO).

Hans var prestesønn fra Vestlandet og tilhørte på morssiden adelsslekten «Soop».

Han ble i 1595 sogneprest til Bodø og bodde på Prestgården i Kirkegrenda. Kirkegrenda blir brukt som betegnelse på ytterområdet på Bodøhalvøya.

03.08.1607 hadde Hr. Hans sammen med broren Hr. Elias, en sak for Herredagen i Bergen mot Zent Koffermand, borger i Bergen, om et gjeldsbrev på 89 daler. (H.D.D. 1607, s. 3).

I prestehistorien for Bodø har Hans Olufsson kommet i skyggen av ettermannen, Hans Lauritzson Blix. Men på minst ett felt er «gamle herr Hans», som han gjerne kalles i senere kilder, helt klart en forløper for den yngre navnebroren. Som jordbruker markerer nemlig Hans seg som en virkelig «stordrivar». Og det som frem for alt gjør at presten fortjener denne karakteristikk, er at han en periode drev både Prestgården og Bodøgård. Dette fremgår i tilknytning til tvisten mellom Hans Lauritzson Blix og Preben von Ahnen. 02.08.1653 vitner nemlig «unge herr Hans» at da Bodøgård i sin tid var blitt utlagt til «residens» for lensherren, «maate Præsten Nødvendelig legge tvende Bordholds Iorder (Waagøen og Kløvereng) under Præstgaarden, og deres Mark og ud Eng under Fæefoed...».

Hans betalte neppe fulle leilendingsavgifter av Bodøgård. Her har vi støtte i de nærmere omstendighetene omkring den hendelse som vitneprovet i 1653 viser til. For en tid etter at Hartvig Knudsson Bille i 1604 kom til Bodø som ny lensherre over Nordlandene, «valgte» han Bodøgård til residens – uten at det var snakk om at presten skulle ha noen erstatning av Kronen. Når Hans Lauritzson Blix vitner at forgjengeren hadde hatt Bodøgård til «Bøxel», må det skyldes at en ikke lenger husket hva slags leieavtale det dreide seg om. Derimot hadde Hans tydeligvis bygslet halve Jensvoll på vanlig måte. I tilknytning til at Jensvoll i 1606 ble futegård, hører vi nemlig at Bodø kirke før «hadde hatt» halve jorda og nå måtte få erstattet tapet.

---

492 Bue Kaae: Peder Hegelunds Almanakoptegnelser 1565-1613. Viborg Byraad: Viborg Købstads Historie, 1940, Bind III, side 793, 799. Chr. Bokkenheuser: Pers.hist. tidsskrift 1939, 10, række 6. Rudolph og Arden Johnson: Av Samisk Ætt (Lapland Ancestry).

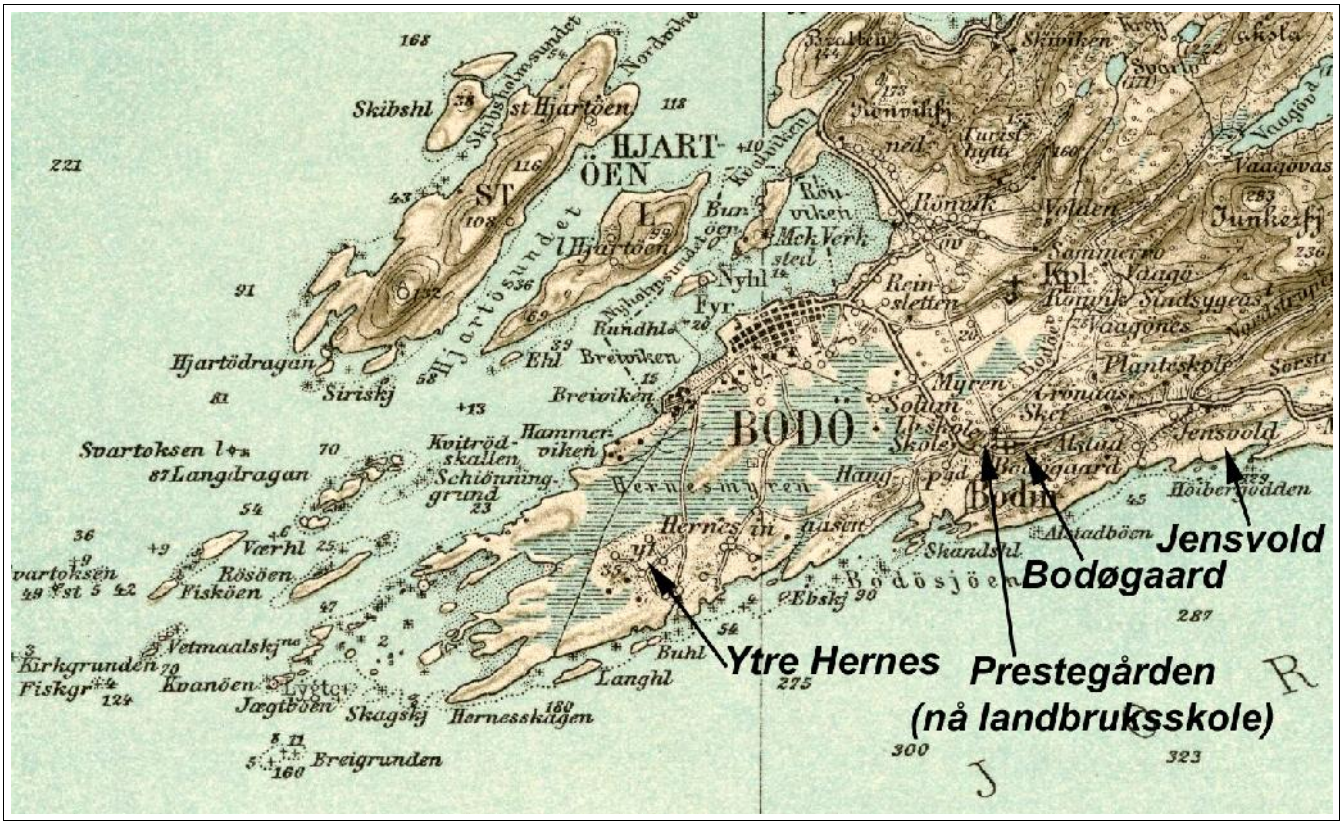

Utsnitt av gradteigskart fra 1906. Prestegården lå opprinnelig på østsiden av Bodøelven, hvor Landbruksskolen i dag ligger.

Hans satt altså med bruksretten til både den egentlige Prestgården, Bodøgård og halve Lensvoll. At han søkte å kompensere tapet av Bodøgård og parten i Jensvoll, tyder på at presten hadde greid å drive det hele effektivt. Hans skulle da også langt på vei lykkes i å bygge opp et nytt «jordbruksimperium». Etter Kløvereng og Vågøya kom turen til Alstad. Der blir det nevnt en leilending siste gang i 1610. Så tar sognepresten over driften. I 1653 hører vi at Alstad «for samme aarsags Skyld som Waagøen skal være lagt under Præstegaarden til Brug, og tilforne af Bønder besæt». Og det er fullt mulig at Hans nådde enda lenger.

Hans kone, Kjersten, ser ut til å ha vært en slektning av lensmannen Trond Olsson på Ytter-Hærnes, og siden det ikke blir nevnt noen ny bruker der de første årene etter at Trond i 1619 flytter fra bygda, er det mulig at sognepresten skaffet seg bruksrett til Ytter- Hærnes også. For Kjersten skulle som enke flytte dit. I alle fall: «Gamle herr Hans» må ha vært en jordbruksadministrator av de sjeldne og står som skaperen av hovedgrunnlaget for Bodø-prestenes gårdsdrift generasjoner fremover i tiden.

Når det gjelder engasjementet i fiske og frakting, har vi ikke tilsvarende sikre opplysninger, men det er vanskelig å tenke seg annet enn at det var en prestejekt i bygda også i Hans Olufssons tid. Og i det minste kan vi slå fast at Hans hadde sjøhus stående der ettermannen skulle komme til å ha sine. For 02.08.1653 skriver Hans Lauritzson Blix at når det gjaldt sjøhusene han eide «me' Bodøsjyen» – på Bodøgårds grunn – «da haver Præstegaarden imod 100 aars Tiid fuldt og nydt den samme Plads ved stranden». Tar vi dette utsagnet bokstavelig, hadde disse tomtene fulgt prestene i bygda helt fra Mogens Olufssons embetsperiode. Siden vi dessuten vet at «unge herr Hans» hadde jektesett «me' Bodøsjyen», kan også det ha blitt anlagt av presten og skipperen Mogens. Og med det for øye blir det særlig vanskelig å tenke seg at ikke også den nærmeste etterfølgeren skulle ha tatt opp fartøysdrift. Men uansett om Hans var like mye av en «drivar» på hav som på land: I og med at han fikk lensherren til nabo, ble det etablert et nytt maktsentrum i bygda. For på samme måte som Hans måtte gi fra seg Bodøgård, måtte han litt senere avstå Vindlausåkeren til Hartvig Bille for å få beholde «sjyvejen» sin, som nå gikk over naboens grunn.

Vi finner Hans i skattelistene siste gang i 1620:

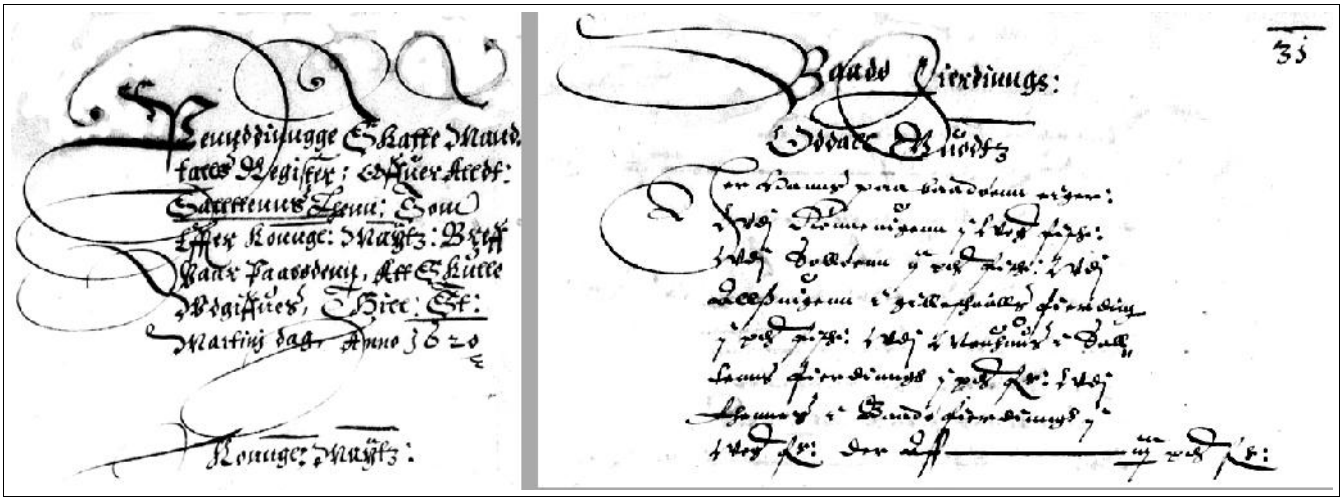

Landskatt 1620, Salten Lehn, Baadø Fierdinnngh (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 12, legg 6, folio 31a).

«Baadø Fierdinngh:
Oddall Guodtz
Her Hanns paa Baadøenn eiger:
Wdj Rønnuigenn 1 Wog Fish:
Wdj Salløenn 1 Wog Fish:
Wdj Aaßuigenn i Gilleschaalls fierding 1 pdh fish:
Wdi Maahuus i Salltenns fierdinngh 1 pdh Fs:
Wdj Fhennes i Baadø fierdinngh 1 wog Fs
Der Aff – – – 2½ pdh F[isk i skatt]».

Hans døde høsten 1621.

I Statholderembedets jordebøker fra 1626 får vi en oversikt over hans etterlatte gods.

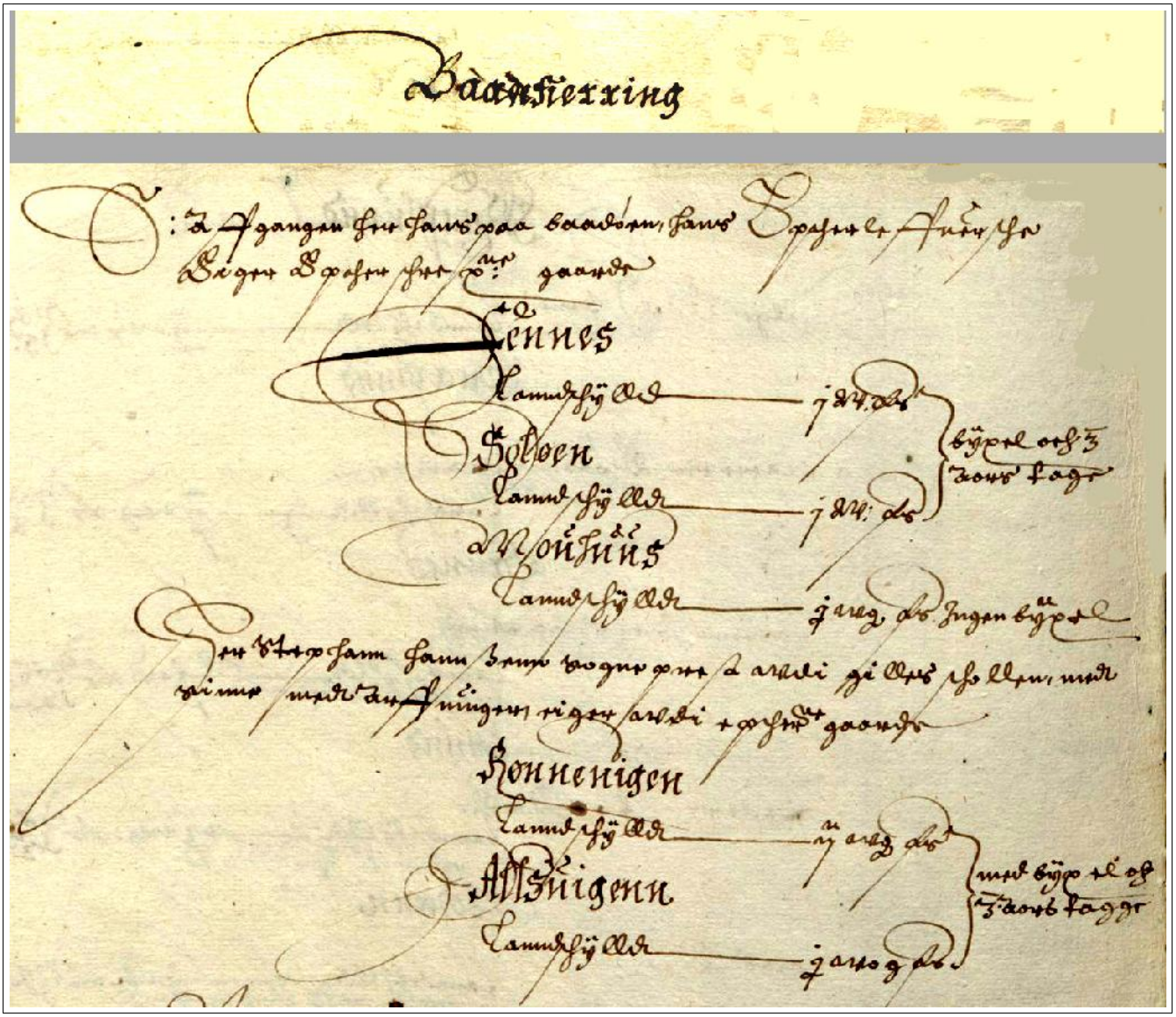

Stattholderembetet 1572-1771 - D IX Jordebøker (L0006/0002) - Jordebøker til utlikning av garnisonsskatt 1624-26 - Nordlandske len 1625 - Salten len, bilde 20.

«Baade Fierring
S: Affgangen Her Hans paa Baadøen,
hans Epcherleffuersche Eiger Ephershrefne gaarde
Fennes – Lanndschylld – – – 1 W Fs [fisk]
Soløen – Lanndschylld – – – 1 W: Fs
[Begge:] Byxel och 3 Aars Tage
Mouhuus – Lanndschylld – – – 1 vog Fh – Ingen Byxel
Her Stephann Hannßenn sogneprest wdi Gillesschollen
med sinne medarffuinger eiger wdi epher[schref]ne gaarde
Rønnenigen – Lanndschylld – – – 2 wog Fs
Allsuigenn – Lanndschylld – – – ½ wog Fs
[Begge:] med Byxel och 3 Aars Tagge».

«Det følgende året flyttet ettermannen inn i Prestgården, og dermed står vi overfor en av hovedpersonene i Bodøs prestehistorie, Hans Lauritzson Blix. Jämtlendingen Hans var ikke mer enn 26 år da Christian IV lot ham få et av de rikeste sognekallene nordpå, og dette hadde en helt bestemt bakgrunn. Hans hadde før vært farens kapellan i hjembygda Lövön, og da svenskene rykket inn i Jämtland, hadde både far og sønn flyktet til Trondheim. Dermed hadde de gitt prøve på en lojalitet som danskekongen visste å verdsette – og belønne. Om Christian IV hadde møtt den unge teologen, spilte nok også det inn for den "kongelige nåde". For etter alt vi får vite om Hans Lauritzson Blix, må han ha vært både en usedvanlig våken og målbevisst kar og en energibunt av de sjeldne. Og ikke mange år etter at nypresten hadde kommet til Bodø, er det klart hva han i praksis sikter mot, å skape en sosial og økonomisk maktposisjon for seg selv som ingen geistlig i Salten hadde hatt etter reformasjonen.»[493]

493 Landskatt 1620, Salten Lehn, Baadø Fierdinnngh (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 12, legg 6, folio 31a). Stattholderembetet 1572-1771 - D IX Jordebøker (L0006/0002) - Jordebøker til utlikning av garnisonsskatt 1624-26 - Nordlandske len 1625 - Salten len,, bilde 20. Henning Sollied: Gamle ætter i Sogn, NST Bind I (1928), side 209.

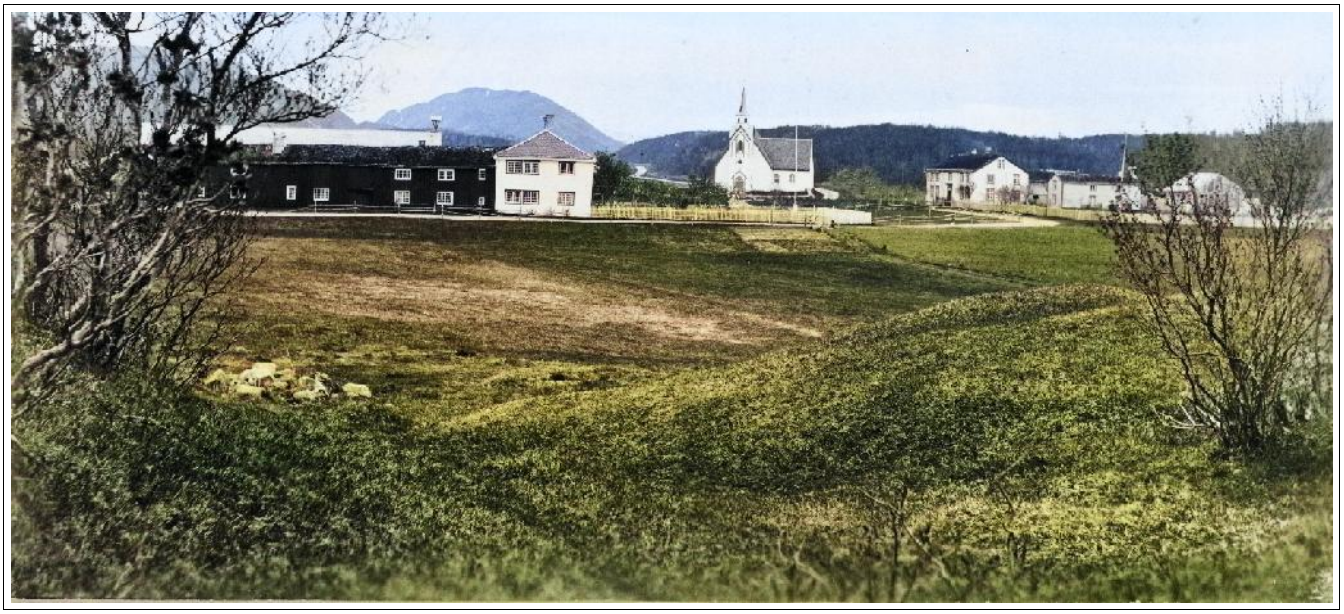

Bodin Landbruksskole, Bodin kirke og Bodøgård cirka 1885. Bodøgård til høyre på bildet. Foto: Thorstein Elisasson Brændmo.

Om Bodøgård (Wikipedia):

«Bodøgård var en storgård i Bodø som siden 1600-tallet var resident for lensherren i Nordlandene, senere amtmannen. Utgangspunktet for gården var en setegård for en høvding i yngre jernalder. Senere har den blitt delt mellom presten for Bodin kirke og kongens tjenestemenn. Utover på 1800- og 1900-tallet fikk gården skiftende eiere og bruksområder. Deler av bygningene har vært kommunelokaler for Bodin, mens landeiendommen har vært brukt som landbruksskole. I dag er Bodøgård og den tilstøtende prestegården kjent som Nordland kultursenter.

Bodøgård ligger i kort avstand fra Bodin kirke som var hovedkirke for Bodø prestegjeld frem til 1770. I dag er den opprinnelige residensen borte, men det står et nordlandshus på dette stedet. I dagligtale ble Bodøgård kalt for Amtmannsgården, og en kjenner til at det her på 1600-tallet ble bygget et meget stort residens for lensherren.

Hartvig Knudssøn Bille som var lensherre i Nordlandenes len fra 1604 til 1618 fikk ordre om å bygge sin residens på Bodøgård i 1605. På gårdene omkring, Jensvoll, Løp, Bertnes, Støver og Kvalvåg bodde andre embetsfolk som sorenskriver og fogd. Typisk for lensherrene og senere amtmennene var at de ikke nødvendigvis bodde i landsdelen de var satt til å forvalte. Det ble gitt tillatelse til at de kunne bo sørpå både gjennom 1500- og 1600-tallet. Med en fraværende lens- og amtmann ble det til at jorden tilhørende Bodøgård ble leid ut til bøndene, senere overtar sognepresten på nabogården stadig større deler av jorden. Rundt 1600 får den mektige sognepresten Hans Olufssøn bruksrett også til Bodøgård. Men for en så mektig herre som Bille, en dansk adelsmann innsatt av Kongen, kan selv ikke herr Hans gjøre annet enn å vike plassen.

Det var utallige grensetvister mellom Bodøgård og prestegården, noe som skjedde i generasjon etter generasjon. Prestegården lå opprinnelig på østsiden av Bodøelven, hvor Landbruksskolen i dag ligger. Petter Dass skriver om uenighetene mellom presten og lensherren i «Nordlands trompet» (1739):

«Nu vil jeg mig vende til Bodøens Strand,
Der ser jeg en Prest og en adelig Mand
At være to nærmeste Grander,
Imellem dem skyller en eniste Bæk,
Gud skyllde dog ei deres Kjærlighet væk,
Gjør dem i Samdrægtighet trygge!»

Fra «Bodin Bygdebok», bind II, del 3, av Terje Gudbrandson:

«Prestegården.

Prestgården var helt frem til slutten av forrige århundre bygdas suverent største matrikkelenhet. Slik grensene kom til å bli bestemt med tiden, fikk Prestgården dele i vest mot den «trekantteigen» Bodøgård har i området ved Bodøvika og Hangåsen, adskilt fra gården ellers. Grensen gikk her nordover om området ved Vindlauselva frem til Øver-Rønvika. Så fortsatte delet nordøstover – med Øver-Rønvika på nordsiden – langs den nåværende Junkerveien, forbi Maskinisten og oppover Dyrliaksla til Løpsfjellet, og derfra – nå med Løp på Nordstranda på nord- og vestsiden – langs høyeste fjellryggen frem til et punkt akkurat på vannskillet nederst i Bertnesskar. Et lite stykke grenset gården så mot Myklebostad på Nordstranda, før delet snudde sørover langs Skardalselva, og Skarmoen på Nordstranda ble nabo i øst. I Osan nådde Prestgården frem til Soløyvannet, og lengre sør igjen fikk en først Svartnes på Innstranda, så Jensvoll på øst- og sørøstsiden av delet. I disse traktene kom grenselinjen til å gå forbi den nåværende travbanen og skytterbanen i Bestmoreng, parallelt med Jensvolldalen og frem til et punkt der delene for Prestgården, Jensvoll og Alstad møttes. Så forsatte grensen vestover – først med Alstad, så med Bodøgård på sørsiden – og bøyde til slutt ned til havet igjen der campingplassen ligger i dag. Men midt inne på Prestgårdens område – i traktene ved Junkerfjell – hadde Bodøgård en teig. Både det og avgrensningen av prestejorda i det store og hele var resultat av en lang historisk prosess.

I førkristen tid må både Prestgården og Bodøgård ha inngått i den gamle storgården Bodin, men det ser ut til at

en alt tidlig etter trosskiftet fikk inndelingen i en geistlig og en sivil «embetsgård». Det er bare få av sogneprestene i bygda i katolsk tid vi vet navnene på, men 08.07.1321 deltar sira Erlend på et møte i Vågan i Lofoten mellom erkebisp Eiliv og presteskapet nordpå, og da erkebisp Aslak Bolt var på visitas i Bodin i midten av juni 1432, het den lokale sognepresten Jon Niklisson (Nikolausson). Dessuten kjenner vi Bodin-presten som – i likhet med så mange embetsbrødre – ser ut til å ha gjort tjeneste både som den siste katolske og den første protestantiske geistlige i bygda. For alt i 1536 var Jens Tykesson sogneprest i Bodin og en av erkebisp Olav Engelbrektssons betrodde menn – samtidig som Anders Normann i 1722 kaller Jens «1ste Sogne Præst til Bodoe=gield».

Men om gammelpresten fikk fortsette, betydde endringene i 1537 kroken på døra for den "filialen" Elgeseter kloster ved Trondheim etter alt å dømme hadde etablert i bygda. Det ser ut til at det lokale klostersamfunnet hadde drevet Jensvoll, og jorda der ble nå lagt direkte under Kronen. Men stedsnavnet Klosterenga tyder på at munkene hadde hatt også et annet fotfeste i området, og når Klosterenga senere kom til å følge Prestgården, kan det derfor ha sammenheng med hendelsene i tilknytning til reformasjonen.

Jens Tykesson døde trolig ikke så mange årene etter trosskiftet. Alt i 1540 blir nemlig trønderen Hans Simonsson nevnt som medlem av domkapitlet i Trondheim og sogneprest til Salten. Men om Hans flyttet til Bodø, er et åpent spørsmål. Da den nye jordeboka over Bodø kirkes eiendommer blir satt opp pinsedag i 1547, er nemlig Trondheimsbispen Torbjørn Olufsson Bratt og sogneprest Michel Olufsson til Gildeskål de eneste geistlige som blir nevnt. Om dette betyr at Hans Simonsson var død så tidlig som i 1547, er ikke godt å si. Det som ser ut til å være klart, er at det ikke kom noen ny sogneprest til Bodø for Mogens Olufsson fikk embetet en gang i løpet av perioden frem til 1554. Han blir da nevnt som kannik og sogneprest til Salten.

I manntallet for skipper- og styrmannsskatten i 1567 står oppført

"Her Mogenns y Saltten schipper till sin halffuue fractt xiij v 1 pd".

Med andre ord: Mogens Olufsson er den første vi helt sikkert kan plassere i den lange rekke av Bodø-prester med engasjement i fartøysdrift. Når Mogens står som "skipper til halve frakta", må det bety at han eide skuta og også halve fiskelasta. Og for det skulle altså presten betale 13 våger 1 pund i skatt. Sammenligner vi med andre oppgaver i 1567, ser vi for eksempel at Gildeskål-presten måtte ut med litt mer, men han eide hele ladningen selv. Det skulle tyde på at Mogens Olufsson etter forholdene hadde et stort fartøy. Siden sognepresten opptrer som skipper, var han dessuten sikkert en «drivar» også som bonde. Denne sammenheng blir bekreftet gang på gang fremover i tiden.

Men engasjementet i næringsdrift betydde ikke at Mogens Olufsson var noen dårlig prest, skal vi tro en samtidig kilde. I reformatsen 1589 heter det at Mogens måtte få betjene Skjerstad ved en kapellan "anseendis handz alderdom oc fremfarne gode tieniste, som hand i sitt kald giort haffuer, oc effter sin besynderlig wellerdhed oc troskaff her effter kan giøre". Mogens Olufsson hadde da sittet som sogneprest til Bodø i rundt 40 år, og trolig døde han i kallet ikke så lenge etter. Av Mauritz Raschs notater fremgår det i alle fall at den senere Rødøy-presten i 1595 var blitt kapellan hos Mogens' etterfølger, Hans Olufsson, og dermed er vi fremme ved en epoke da vi får langt flere opplysninger om sogneprestene i bygda.»[494]

(Barn IX:346, Far XI:1381, Mor XI:1382)

Gift med neste ane.

Barn:

Synnøve Hansdatter [Soop]. Levde fra 1615 til 1634 i Bodin, Salten (NO). Levde mellom 1634 og 1667 på Elvevoll, Ringvassøy, Karlsøy (TR). (Se IX:346).

X:692 mf mf mm ff mm

Kjersten ???. Levde 1580. Levde 1595 i Bodin, Salten (NO). Død omkring 1629 på Ytre Hærnes, Bodin, Salten (NO).

Kjersten og Hans hadde følgende barn (minst):
Synnøve, gift med fogden Morten Christensen Hegelund, død på Elvevold, Ringvassøy etter 1667.
Ca. 1595: Karen, født i Bodø, død der i desember 1612.
Ca. 1598: Stephen [Soop, Sophius], født i Bodø, gift med Sara Lauritsdatter Krabbe, prest i Gildeskaal i Salten, død der i 1675.

Henning Sollied oppgir i sin artikkel om Soop-slekten kun Karen og Stephen som barn til Hans. Av biografien til Synnøve framgår at også hun var datter til Hans og Kjersten!

Han oppgir videre at Hans hustru er ukjent. Landskatten fra 1626 viser imidlertid at hun het Kjersten og at hun etter at Hans døde flyttet til Ytre Hernes.

I 1926 har hun overtatt en stor del av ektemannens gods fra 1620.

494 Terje Gudbrandson: Bodin Bygdebok, bind II, del 3, side 624-625, 627.

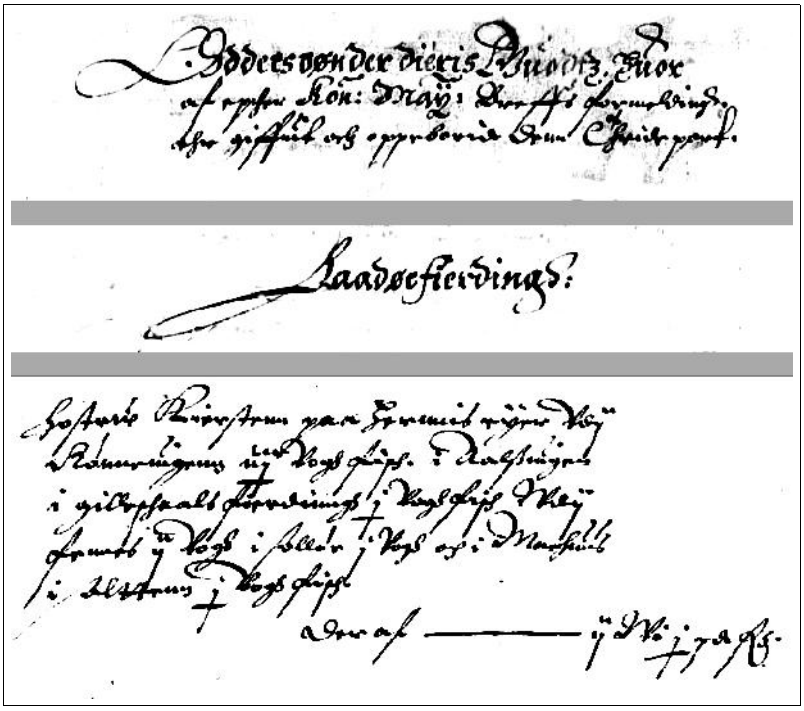

Landskatt 1626, Salten Lehn, Baadøe Fierinng (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 18, legg 4, folio 8a).

«Oddelsbønder dieris Guodtz Huor af epter
Kon: May: Breffs formeldingh
ehr giffuet och oppebarid denn Thride part.
Baadøe fierdingh:
Hustrue Kierstenn paa Hernnis eiger
Wdj Rønneuigenn 2½ Wogh Fish.
I Aalßuigen i Gilleschaalh Fierdingh ½ Wogh Fish
Wdj Fennes 2 Wogh
i Solløe 1 Wogh och
i Moehuus i Salttenn ½ Wogh Fish
der af – – – 2 W: ½ pd F[isk i skatt]».

Kiersten var trolig i slekt med lensmannen Trond Olssen som brukte Ytter-Hernes fram til 1619 hvoretter han flyttet nordover med sin familie for å ta over bygdefaret etter sin svigerfar i Hav i Lødingen.

Ytter-Hærnes er den vestligste av Hærnesgårdene og omfatter dermed «spissen» av Bodøhalvøya. Delet mot Inner-Hærnes går langs en svakt avrundet linje fra Langstranda i nord, sørover litt øst for den nåværende flyplassterminalen og frem til vika like øst for Buholmen.[495]

Fra «Bodin Bygdebok», bind II, del 3, av Terje Gudbrandson:
«Av erkebisp Aslak Bolts jordebok fra tiden rundt 1440 fremgår det at Hærnes alt da må ha vært delt i en nergård og en øvergård, og eiendomsforholdene senere gjør at vi kan identifisere Ytter-Hærnes med Ner-Hærnes - altså den av Hærnes-gårdene der husene lå nærmest havet. Om en sa Ner-Hærnes på den tiden jordeboka ble satt opp, er derimot et åpent spørsmål. Vi kan ikke utelukke at Ytter-Hærnes alt nå var gårdsnavnet folk imellom, Ner-Hærnes en rent skriftlig form.

Men betegnelsen Ner-Hærnes gir oss altså en pekepinn om hvordan husene en gang lå i terrenget. Det har dessuten betydning at Vika på grensen mellom Ytter-Hærnes og Inner-Hærnes må ha vært den sentrale landingsplassen for Hærnes-gårdene fra eldgammel tid, og at vi har den eldste «dørkamarka» på Ytter-Hærnes i traktene nordover fra Vika. Men om husene her i senmiddelalderen lå for eksempel i nærheten av Valen, må tunet senere ha blitt flyttet. På slutten av 1700-tallet blir det nemlig skjelnet klart mellom bruket i Valen og de partene som tydeligvis hadde husene sine der bebyggelsen hadde ligget før 1750. Det eneste vi kan si helt sikkert, er derfor at den gamle bosetningen på Ytter-Hærnes alltid var konsentrert lengst sørøst i gårdsområdet - nær delet mot Inner-Hærnes.

Når det gjelder hvem som kan ha bodd på Ytter-Hærnes før kildene gir oss sikre opplysninger, må vi ta utgangspunkt i eiendomshistorien. I 1649 hører vi at det meste av gården - 4 av 4½ våg - fra gammelt var «de Gallers gods». Hvordan jorden kom over til adelsætten Galle, lar seg knapt påvise. Men på et tidspunkt må noen i den lokale eierslekten ha solgt eller pantet fra seg godset, og trolig lå hendelsen så langt tilbake i tid at Ytter-Hærnes ikke hadde «rukket» å bli splittet opp i en rekke eiendomsparter, slik det skulle gå med Inner-Hærnes.

Det at så mye av Ytter-Hærnes fra gammelt fulgte én eier eller eiergruppe, fikk som følge at gården langt oppover i tiden kom til å bli brukt under ett. Og det at Ytter-Hærnes i hovedsak var adelsgods, ser ut til å ha ført til at

495 Landskatt 1626, Salten Lehn, Baadøe Fierinng (Lensregnskap, Nordlandenes len, eske 18, legg 4, folio 8a). Henning Sollied: Gamle ætter i Sogn, NST Bind I (1928), side 209.

driften tidlig kom over til folk som hadde administrative ombud i distriktet. Når det etter alt å dømme ikke blir nevnt noen oppsitter her hverken i skattemanntallet i 1521 eller 1567, skyldes det helst at brukerne hadde skattefrihet i kraft av sin stilling. Kanskje var det lensherrens futer som holdt til på Inner-Hærnes i disse årene. Da Lensvoll ble ny futegård i 1606, fikk lensherren kongebrev på å kunne ta over «den jorda som hadde ligget under futegården før». Dette må ha vært Sør-Hærnes, men der ser det ikke ut til å ha vært noen bebyggelse. Mye taler derfor for at futene før hadde bodd på Ytter-Hærnes og etter reformasjonen drevet Sør-Hærnes som underbruk.

Hadde det seg slik, må Trond Olsson ha flyttet til Ytter-Hærnes en gang mellom 1606 og 1609. At nettopp han fikk ta over denne store jorda, hang sikkert sammen med at Trond var lensmann i bygda. Og han tilhørte tydeligvis en slekt med innflytelse i lokalsamfunnet - trolig også med tilknytning til datidens prestefamilie.

I sine opptegnelser har Rødøy-presten Mauritz Madsson Rasch (1574-1645) tatt med at Jens Trondsson døde på Hærnes i 1613. Når Mauritz noterer dødsfallet til Trond Olssons sønn, peker det i retning av skyldskap, og den må i tilfelle ha vært gjennom kona til presten, Guren Olsdotter. Guren og Mauritz ble gift i Bodø i 1600, mens han var kapellan hos sogneprest Hans Olufsson. Og vi hører videre at far til Guren, Ola Sjursson, døde «på Bodø» i 1613 - lenge etter at datter og værsønn hadde flyttet fra bygda. «Bodø» betyr nok her Prestgården, og det skulle tilsi at Ola hadde opphold der. Om det hadde seg slik, var Ola helst i nær familie med presten eller kona, og siden Hans Olufsson selv var vestlending, må det eventuelt være gjennom prestekona, Kjersten, forbindelsen gikk. En mulig løsning er at både Kjersten, Guren Olsdotter og Trond Olsson var barn til Ola Sjursson, men det kan også ha vært mange andre former for tilknytning som gjorde det rimelig for Mauritz Rasch å notere seg at lensmannssønnen Jens døde. Om det ikke var gjennom Ola Sjursson slektskapet gikk, kan Trond ha vært sønn til den Ola Trondsson som blir nevnt under Bodø i leidangsmanntallet i 1567 - uten at vi får vite nærmere hvor han bodde. Det er heller ikke utenkelig med en tilknytning til Palte-slekten på Fenes i Landego. Både der og i barneflokken til Trond forekommer det forholdsvis sjeldne navnet «Dave».

I tillegg til å være lensmann og storbonde hadde Trond på Ytter-Hærnes jektebruk, og han må ha vært en av de virkelige kaksene i sin tids Bodø. Etter alt å dømme var Trond gift med en skipperdatter fra Hav i Lødingen, og rundt 1619 flytter han nordover med familien sin for å ta over bygdefaret etter værfaren. Senest i 1630 overtok han dessuten som lensmann i Tjeldsund fjerding etter en værbror, og levde enda mange år som oppsitter på Sand i Lødingen.

Vi vet ikke hva som skjer på Ytter-Hærnes de første årene etter at Trond Olsson forlater gården, men jorda kan ha blitt leid bort til sognepresten Hans Olufsson. Enka etter Hans, Kjersten, flytter nemlig til Ytter-Hærnes og tar over gården rundt 1622. Men bakgrunnen til dette kan også ha vært at Kjersten hadde slektsbånd til den tidligere oppsitterfamilien - som Mauritz Raschs opptegnelser gir grunnlag for å tro. Og slik tilknytning ble etter alt å dømme avgjørende også for den videre brukerfølgen på gården.

Da Kjersten døde på Ytter-Hærnes i 1629, ble nemlig gården overtatt av danske Morten Christensen Hegelund, som var gift med Synnøve [Sønnøv] Hansdatter - temmelig sikkert en datter til Hans og Kjersten. Trolig var Morten i tjeneste hos lensherren Frans Kaas og den som fikk ansvaret for driften på Bodøgård da Frans flyttet til Gildeskål omkring 1626. Futen Christian Jensson fulgte lensherren, og dermed kom Morten Hegelund til å overta driften av Jensvoll også.

1 1634 ble Morten fut over Troms og flyttet nordover. Men han beholdt Ytter-Hærnes og Jensvoll, som han i alle fall etter Christen Jenssons død ser ut til å ha drevet for egen regning. Også som jordbruker i Bodø de følgende årene må Morten ha hatt stor grad av skattefrihet, for navnet hans blir ikke nevnt i kilder fra bygda før i 1641. Da står han som bruker av den siste «halvvågsleia» i Ytter-Hærnes. Denne hadde tidlig i hundreåret tilhørt Jens Eriksson i Måløya i Steigen, kom senere over til Frans Kaas og nå ble den avstått til Kronen av enka etter Frans, Anne Hundermark. Oppsitterne på Ytter-Hærnes hadde nok hele tiden drevet denne lille skyldparten sammen med adelsjorda, og i 1647 får vi bekreftet at «foget i Trumsoe» Morten Hegelund bruker hele gården.

Den «fjerndrifta» av store eiendommer i Bodø Morten Hegelund sto for etter 1634, må ha krevd adskillig organisering. Av koppskattmanntallet i 1645 ser vi at Morten «holdt» fire drenger og seks tauser på Jensvoll. Dette var nok arbeidskraft som ble satt inn også i gårdsarbeidet på Ytter-Hærnes, hvor vi i 1645 bare hører om husmannen Ola Jakobsson. Han hadde trolig til oppgave å holde oppsyn med husene og jorda.

I 1646 tok den nye lensherren Preben von Ahnen over Bodøgård og nyfuten Michel Storm overtok Jensvoll. Morten Hegelund fortsatte likevel å drive Ytter-Hærnes frem til han døde en gang mellom 1652 og 1659. I 1659 er gården overtatt av Hans Hansson Blix, kapellan hos faren, Bodø-presten Hans Lauritzson Blix. Og enda en gang ser vi hvordan slektstilknytning slår ut ved brukerskifter. Hans Hansson Blix var nemlig gift med Kjersten Stephansdatter Sophius, datter til Gildeskål-presten Stephan Hansson Sophius og sønnedatter til Kjersten på Ytter-Hærnes.

Nå får vi for første gang nærmere opplysninger om Ytter-Hærnes som jordbrukseiendom, og som bonde gjorde ikke Hans Hansson Blix skam på den driftige faren. I uttalelsen fra Landkommisjonen i 1661 blir riktignok Ytter-Hærnes omtalt med det gjengse «ingen herlighet eller tilliggelse», men av manntallet i 1665 fremgår det at Hans har hele fem drenger i sitt brød - en sikker pekepinn om intensiv drift. Og matrikkelen året etter gir oss syn for sak. Her heter det nemlig at Ytter-Hærnes har en «utsæd» på ikke mindre enn 25 tønner, og at buskapen består av 5 hester, 20 kyr, 10 ungnaut, 24 sauer og 6 geiter. Oppsitteren ga 1 våg i leidang, 4 tønner i korntiende og ½ våg 4 mark i ostetiende. Ellers slår en fast at gården «Haffuer ingen Brendueed Menss Erachtes dog for sin tilfælde, At dyrches - I½ W».

Det ble altså foreslått at landskylda skulle økes med hele 1½ våg, og sammenligner vi de enkelte jordbrukstallene for Ytter-Hærnes med storbruk i nærheten, er det lett å se bakgrunnen til vurderingen. Prestgården tatt for seg stod for eksempel ikke for mer enn 20 tønner i utsæd og et dyrehold på 3 hester og 16 kyr. På Bodøgård var en riktignok oppe i en utsæd på 30 tønner og holdt 3 hester og 24 kyr, men her inngikk både Sør-Hærnes på 4 våger og Kolhus

på Innstranda på 1 våg i driftsgrunnlaget. Det er et stort spørsmål om noen virkelig stor jordbruksenhet i Bodø var bedre drevet enn Ytter-Hærnes i midten av 1660-årene.» [496]

(Barn IX:346)

Gift med forrige ane.

X:699 mf mf mm mf mf

Henrich Hofnagel.

Henrich løste borgerskap i Bergen 07.04.1588.

Muligens var han i slekt med «Hofnagelene» i Bergen på denne tiden. Henrich skal ha vært et vanlig navn i den familien.

Han hadde følgende barn (minst):
Trine, omtales som «Trine Henrichdatter Hofnagel», hun levde på Reinsvoll, Reinøy i Troms,
gift med handelsmannen Knud Hansen.
Michael [trolig], skolemester og forfatter, gift 1. gang med Grethe Christophersdatter,
2. gang med Maren.

Michael Hofnagels dagbokopptegnelser er en av de viktigste kilder til Bergens historie på 1600-tallet [«Optegnelser», trykt i Norske Magazin, bind 2, 1868, s. 165–233].

Han var født i Bergen. trolig som sønn til Hendrick Hofnagel.

Michael selv bodde ifølge formuesligningen 1645 i byens 6. rode på Klosteret i Nykirkens sogn, der han eide et ganske verdifullt hus. I skattemanntallene 1657 og 1660 møter vi ham som huseier i Heitmannssmauet, det senere Hennebysmauet, mellom Lille Markevei og Strandgaten i samme kirkesogn. Ellers sier kildene lite om Hofnagels liv, med unntak av at han omtaler seg selv noen ganger i dagboken, første gang 1620 og siste gang 1664.

Siste gang vi møter ham i kildene, er 1669. Trolig døde han kort etter.

Som skolemester holdt Hofnagel sannsynligvis sin undervisning i hjemmet, på samme måte som de tre andre skolemestrene og de to kvinnelige lærere som byen hadde rundt 1650.

Hans Optegnelser, til vanlig kalt «Hofnagels dagbok», begynner 1596, mens de ulike håndskrevne utgavene av den slutter til ulike tider, den seneste 1676. Det er da også usikkert hvor mye av dagboken som Hofnagel egentlig har skrevet. De eldste anførslene må naturlig nok ha vært ført i pennen av en annen, og rimeligvis også notatene fra de siste årene.

Opptegnelsene savner de litterære kvaliteter som vi finner i Absalon Pederssøn Beyers dagbok fra 1500-tallet, og ofte er meddelelsene svært korte. Like fullt er dagboken uhyre verdifull. Den gir oss i glimt omtale av kongebesøk og andre festlige begivenheter så vel som byboernes fritidssysler, for ikke å snakke om tilværelsen på livets skyggeside med prostitusjon, drukkenskap, trolldomssaker og andre forbrytelser, fengselsforhold og drakoniske straffer.

Michael ga 1664 et eksemplar av dagboken til byens magistrat. Trolig er den identisk med den avskriften konrektor Edvard Edvardsen i betydelig grad benyttet seg av, og som han omtaler som «Hofnagels Diarium» i sin store Bergensbeskrivelse senere på 1600-tallet. På samme måte har dagboken vært en yndet kilde for alle senere byhistorikere opp til i dag. Den ble trykt første gang 1868.

Ellers møter vi Michael som forfatter av et religiøst skrift, «Schöne christliche Gebete», trykt i Rostock 1634.

Michael Hofnagel var gift to ganger, første gang med Grethe Christophersdatter, som vi finner i kildene 1642, og senere med Maren, som 1669 omtales som «Maren, Michel Hofnagels». Han etterlot seg en sønn, Henrich (død 1688), som også var skolelærer i Bergen, og dennes sønn Michel var bartskjær i Bergen og senere feltkirurg på Østlandet.[497]

(Barn IX:350)

Gift

Barn:

Trine Henrichsdatter Hofnagel.[498] Levde 1617. Levde 1666 på Reinsvoll, Reinøy, Karlsøy (TR). (Se IX:350).

X:703 mf mf mm mm mf

Otte [Jacobsen?] Lorck. Befrakter, rådmann, fogd, borgermester, kemner, bergskriver, berghauptmann. Levde 1600. Levde 1618 i København kommune. Levde 1620 i Trondheim (ST). Levde fra 1624 til 1633 på Hov, Soknedal, Midtre Gauldal (ST). Levde fra 1645 til 1654 på Hov, Soknedal, Midtre Gauldal (ST). Levde 1658 i Rømme, Soknedal, Midtre Gauldal (ST). Død omkring 1664.

Det er trolig at Otte Lorck (Lorch), eller hans slekt, kom fra et av hertugdømmene Slesvig eller Holstein. Hans hustru er ikke kjent, men nevnes uten navn i 1645.

496 Terje Gudbrandson: Bodin Bygdebok, bind II, del 3, side 383-385, 627.

497 Norsk Biologisk Leksikon.

498 Rudolph og Arden Johnson: Av Samisk Ætt (Lapland Ancestry).

Hans underskrift i de dokumenter jeg har sett er «Otte Lorrck».

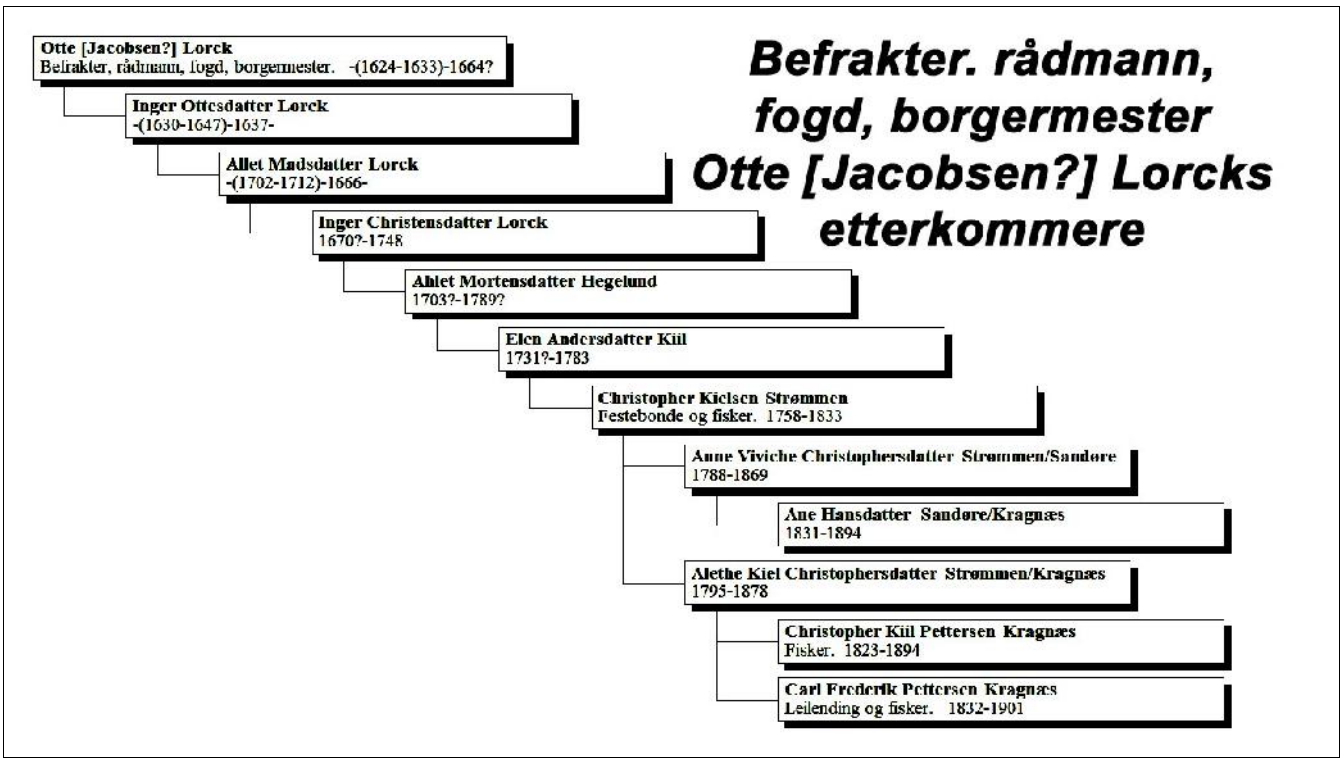

Han nevnes med patronymikon kun en gang – i «Norske Rigs-Registranter», bind VII, side 176 – hvor han 02.03.1636 kalles «Otte Jakobssøn Lorck». Dette i forbindelse med at han sammen med andre «Borgere og indvaanere udi vor Kjøbsted Trondhjem» får privilegium på «Ytterøens Bergverk». Forøvrig kalles han alltid Otte Lorck eller Lorch.

Han hadde følgende barn (minst):
Hans, Leutenant ved Trondhjems Nasjonale Infanteriregiment fra 01.05.1644 til 01.12.1649.
Inger, gift med fogden Mads Pedersen.
Engel, gift 19.05.1641 med Johan Jørgensen Gram – sorenskriver til Strinden – i hans første ekteskap.
Nevnt i skifte etter Johan 02.05.1666

Ifølge «Karlsøy og Helgøy Bygdebok» (bind 1, side 434) var styrmannen Otte Ottesen fra Trondheim – som satt på Nordeidet og var gift med Anne Christensdatter Bloch i hennes 2. ekteskap – også en av hans sønner.

Dette er nok en feilaktig antagelse i bygdeboka. Han ble aldri kalt Lorck, så det finnes ikke noe grunnlag for å hevde at Otte Ottesen var sønn til Otte Lorck. De hadde bare et fornavn felles! [499]

Biografien til Otte er ganske omfattende. Han hadde et antall samfunnsfunksjoner og var involvert i flere konflikter.

I det følgende først et kort sammendrag av hans biografi:
- Som befrakter av skib flytter han fra København til Trondheim omkring 1618.
- I 1619 er han registrert som borger i Trondheim.
- I 1622 får han bevilling til å drive 2 sager i Skogns tinglag i sin livstid.
  Han er nå rådmann i Trondheim.
- Han ble fogd i Orkdal i 1624 og makeskiftet bl. a. til seg gården Hof i Soknedal
  i et bytte med kongen.
- Etter mange klager ble han avsatt som fogd i 1633,
- I 1634 og 1635 er Otte bergskriver ved bergverket i Kvikne.
- Fra 1635 til 1637 var han lensherrens skriver og fullmektige på Trondheim gård.
- Han var valgt kemner i Trondheim i 1636.
- I 1636 fikk han som deltager i et konsortsium privilegium på Ytterøen bergverk
  i Nord-Trøndelag.
- I 1637 fikk han – sammen med Anders Helkand – kongens privilegium for å starte
  en reperbane i Trondheim. Han omtales nå som borgermester i Trondheim.
- I 1638-39 var han forvalter av Slottsloven i Trondheim.
- I 1638-41 hadde han 100 spd. av «drengehusets» penger på rente hos seg.
- Han fikk i 1639 – sammen med Anders Helkand – monopol på salg av vin og brød til kirkene.
- I 1639 ble han berghauptmann over Østerdalen.
- Samme år fikk han tillatelse til å starte et salpeterverk i Hommelvik.

499 Utdrag av Overformynderprotokoll nr. 1 for Trondhjem ved byrettsdommer Kjeld Bugge (NST Bind 16 1957-58, side 140). Yggdrasil (Slekts- og lokalhistorisk forening i Tromsø) 2/1987 og 3/1995. Karlsøy og Helgøy Bygdebok, bind 1, side 434.

- I 1640 fikk han bevilgning på kirketiende av Sakshaug kirke.
- Han ble avsatt som berghauptmann i januar 1643 etter rot i regnskapene.
- Ca. 1654 solgte han – eller måtte avstå – sin hovedgård Hov.
- Han førte flere rettssaker for herredagene i 1652 og 1656.
- Otte døde omkring 1664.

En viktig kilde i denne biografi er «Norske Rigs-Registranter».

«Norske Rigs-Registranter 1523-1660, bind I-XII» – NRR –
er en trykt samling av brev og forordninger utgitt av kongen gjennom «Danske Kanselli». Kildesamlingen på 12 bind ble utgitt for «Det norske historiske kildeskriftfond» i tidsrommet 1861-1891.

Grunnlaget for avskriftene er to rekker med «kopibøker», «Norske registre» (for åpne brev, dvs. adressert til allmenheten) og «Norske tegnelser» (for missiv, dvs. adressert til enkeltpersoner eller mindre grupper). De originale kopibøkene er nå i det norske Riksarkivet (Danske magasin).

Avskriftene i riksregistrantene er ikke helt ord- og bokstavtro i forhold til til originalen. Det er gjennomført en viss standardisert rettskriving, tegnbruk osv. En del brev er bare gjengitt i utdrag. Brevene er kronologisk ordnet.

Han nevnes som befrakter av skipsgods i 1618 og 1620, i 1618 bor han i København, i 1620 er han borger i Trondheim.

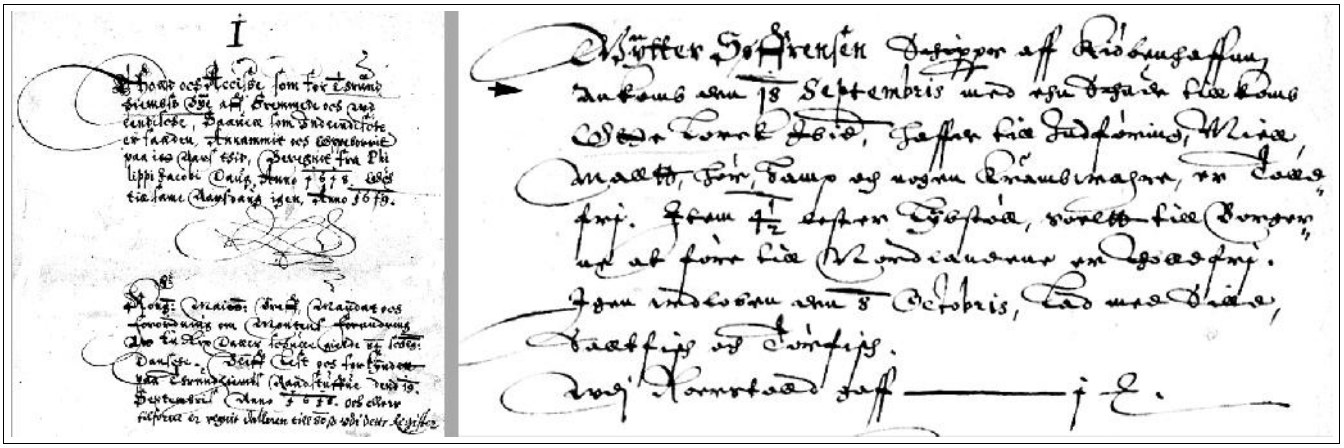

Tollregnskap 1618-19, Trondhjems len, Trondhjem by (Lensregnskap, Trondhljem len, eske 17, legg 1, bilde 30).

«Tholld Och Acciße som for Thrundhiembts Bye aff Fremmede och Udlandsche,
Saauell som Anden føre er saaden som Unddendførte er fallden,
Annammit och Oppeborrit paa itt Nars thid,
Beregnnitt fra Phillippi Jacobj Daug [1 mai] 1618
och till same Aarsdaug igen: Anno 1619.»
«Gütter Søffrensen Schipper aff Kiøbenhaffnn,
Ankomb den 18 Septembris [1618] med ehn Schude tillkomb
Otte Lorck ibid, [ibidem, "på samme sted"] Haffde till Indføring Miell,
Malltt, Høee, Hamp och nogen Krumbmager, er Tolldfrij.
Item 4¼ lester Lybstøll, saeltt till Borgerne
at føre till Nordlandene er Tholldfrj.
Jgen indløber den 8 Octobris, Lad med Silld
Sallt fisch och Tøerfisch.
Udj Koersstolld gaff – 1 ort.»

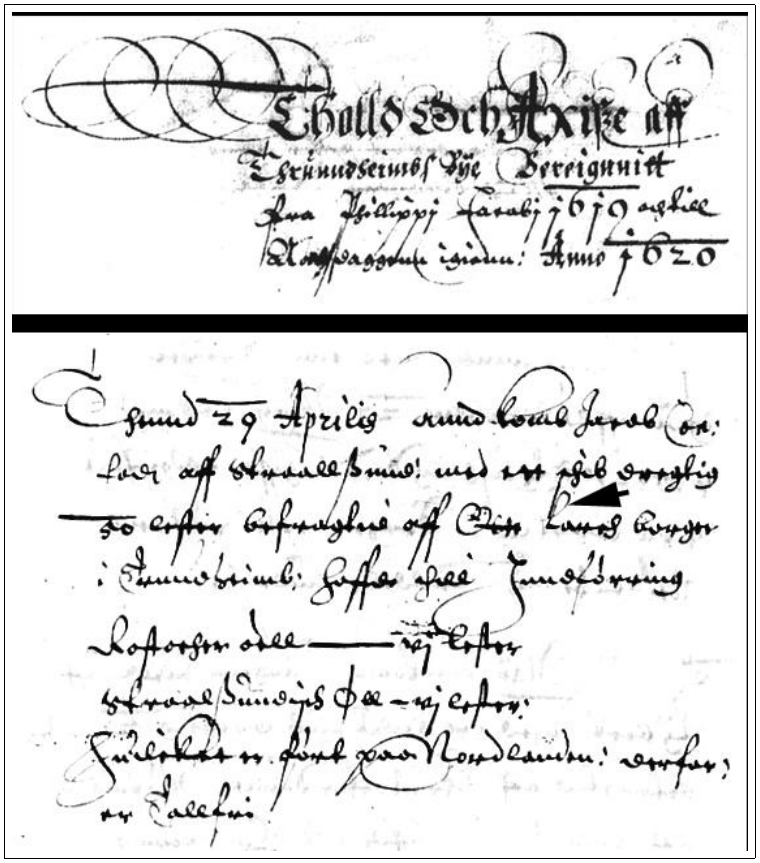

Tollregnskap 1619-20, Trondhjems len, Trondhjem by (Lensregnskap, Trondhjem len, eske 18, legg 4, bilde 232).

«Tholld Och Axiße aff Thrunndheimbs Bye Bereignnitt
fra Phillippi Jacobj [1 mai] 1619 och till
Aarsdaggenn igienn: Anno 1620.»

«Thend 29 Aprilis [1619] andkob Jacob Confad
aff Straallßund med ett schib dregtig 50 lester
befragtid aff Otte Lorch Borger i Trundhiiemb'
Haffde Till Jnndførring
Rostocher øell – 6 lester
Straalsundish Øll – 6 lester
Fudekaer er ført paa Nordlanden: derfor: er Tollfri».

Utdrag fra «Trondheim Bys Historie, Bind II «Kjøpstad og stiftsstad»:

«I 1615 kom et forbud mot å selge bjelker, uskåren last, ut av landet. Kort etter forbød kongen alle sager som ikke kunne oppføres på odelsgrunn og hente tømmeret fra egne skoger. Sammen gjorde disse to bestemmelsene det faktisk nesten umulig for trondhjemmerne å drive trelasthandel i Trøndelag, Romsdal og Nordmøre. En så stor del av jorda var i kongelig eie, så mye av skogen almenning eller også kongsgods, at ytterst få borgere hadde sjanse til å drive med denne trafikken om de skulle ta forbudet alvorlig.

Snaut halvannet år etter at forbudet er kommet trekker regjeringen det atter tilbake. I stedet kommer påbud om at alle som har sager med damstokken på kongens grunn, og alle som henter tømmer i kongelig skog, skal betale en grunnleie i tillegg til vanlige skatter.»

28.04.1622 fikk Otte – nå som rådmann i Trondheim – sammen med Joeres Nome rett til å utføre tømmer (NRR bind V side 206):

«Tage Thott Brev Otto Lorck i Throndhjem anrør.

C. IV V. G. t. Vider, at os elskelige Otto Lorck Raadmnad udi vor Kjøbsted Throndhjem, underdanigst hos os haver ladet andrage med Begjering, vi naadigst ville bevilge, at Joeres Nome, Borger sammesteds, og han maa lade der af Throndhjems Len udføre nogle Fyrrebjelker, erbydenes sig at ville give den samme Told og Rettighed til os og Kronen af et Skibslast med Bjelker, som kunde gives af lige stor Skibsladning Deler; da ere vi [dermed] naadigst tilfreds, bedendes dig og ville, at du dennem tilsteder samme Bjelker herefter og indtil anderledes tilsiges at maa udføre og den Told og Rettighed deraf at give, som for.ne staar. Com claus consv.

Fredriksborg 28 April 1622».

Neste dag fikk Otte bevilgning til å drive 2 sager livet ut (NRR bind V side 206):

«Otte Lorck fik Bevilling paa tvende Sager hans Livstid.

C. IV. G.a.v., at eftersom os elskelige Tage Thott til Egede, vor Mand, Tjener og Befalingsmand paa vor Gaard udi Throndhjem, haver stedt og fæst denne Brevviser, os elskelige Otto Lorck, Raadmand udi vor Kjøbsted Throndhjem, disse efter.ne tvende vore og Kronens Sager, denne første udi Møerelv i Melby Mark udi Skongens

[Skogns] Thinglag, den anden ogsaa udi Møerelv udi Venne [Veen] og Krogstads Marker, som han selv der sammesteds nu skal have ladet opbygge og sætte, da have vi af vor syndelig Gunst og Naade naadigst undt, bevilget og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde, bevilge og tillade, at for.ne Otto Lorck for.ne tvende Sager hans Livstid maa nyde, bruge og beholde, dog at han skal tilforpligt være aarligen til rette Tide at give og fornøie vor Befalingsmand sammesteds, den, nu er eller herefter kommer, paa vore Vegne den sedvanlige Afgift, som deraf gaar, som er af den første sag i Møerelv udi Venne Mark 5 Rdl. in specie og af den anden Sag i Møerelv udi Venne og Krogstads Marker 3 Rdl. in specia, og dennem aarligen til rette Tide yde og levere, saafremt dette vort Brev ikke derover skal være forbrudt. Cum inhib. sol.

Fredriksborg 29 April 1622.»

Otte samlet seg et stort jordegods som han ved makeskifte konsentrerte i området Børsa og Orkdal.

22.04.1623 byttet han til seg kronens gård Melingen (Børseskogen) (NRR bind V side 304) :

«Tage Thott Anderssøn fik Brev Otto Lorck i Throndhjem anrørendes.

C. IV.V. G.. t. Vid, at eftersom os elskelige Otto Lorck, Raadmand udi vor Kjøbstad Throndhjem, underdanigst haver været begjerendes til Mageskifte at maatte bekomme en vor og Norges Krones Gaard, kaldes Mallingen [Melingen], hvorimod han til fuldt Vederlag igjen erbyder sig at ville udlæge en hans Gaard, kaldes Stokke, da bede vi dig og ville, at du om begge Gods's Leilghed erfarer, om samme Mageskifte os og Kronen uden Skade kan skee, og saafremt det os og Kronen uden Skade og til Gavn kan gange for sig, at du da med hannem til Ende gjør og paa vore Vegne giver hannem Skjøde paa den Gaard, han begjerer, og derrmed lader hannem gjøre og give dig Skjøde paa den Gaard, han til Vederlag igjen til os udlægger. Cum claus. consv.

Fredriksborg 22 April 1623.»

Han var fogd i Gauldal og Orkdal fra 1624.

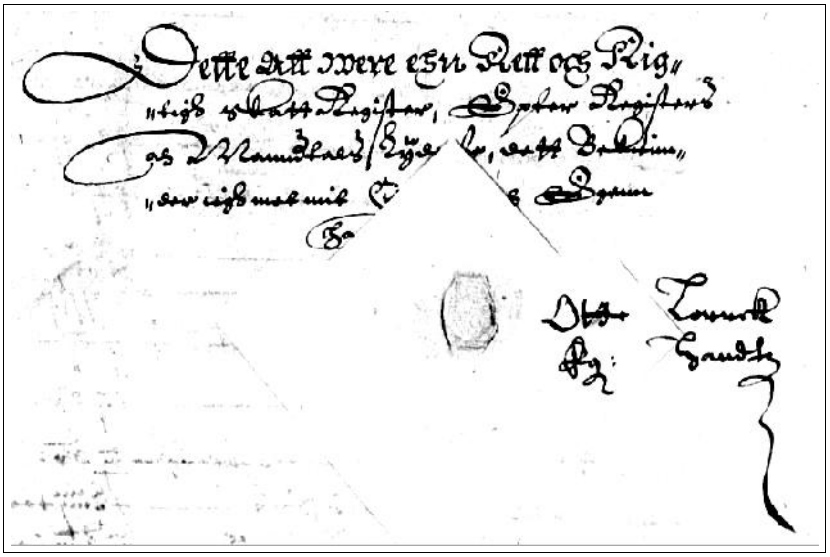

Landskatt 1625, Trondhjems len, C Orkdal og Gauldal (Lensregnskap, Trondhljem len, eske 30, legg 1, bilde 42).

Hans underskrift ved landsskatten i 1625 var Otte Lorrck.

Da formannen Hans Christophersen hadde makeskiftet til seg Gjelme, var Otte uten fogdegård.

Men tilfeldighetene kom han til hjelp. Kongen ville absolutt ha tak i Kvikneverket. Otte satt med verket, mens kongen satt med Hov i Bakkeklostergodset. Og så ivrig var kongen på å få tak i Kvikneverket at han denne gangen makeskiftet med Otte uten å få dobbelt vederlag. Otte kunne by kongen Vormdal, to parter i Melby og noen bruk i Singsås, Sparbu og Inderøy, i alt 5½ spann. Så imøtetkommende var kongen at Otte fikk Hov på 3 spann og Rove på 2½ spann, Sagbruket på Hove fikk han likevel bare bruke mot avgift.

Et første åpent brev datert København 12.07.1626 om makeskifte av gården Hof med Drøglid mot dobbelt vederlag ble sendt fra København til lensherren Tage Thott (NRR bind V side 543):

«Tage Thott fik Brev, Otte Lorck anrørendes.

C. V. V. G. t. Vider, at eftersom en eders Foged, nemlig Otte Lorck, underdanigst til Mageskifte er begjerendes en Kgl. Maj.s Gaard, kaldes Hof, med en underliggendes Ødegaard, nemlig Drøglid, udi Orkeldals Len, og derimod underdanigst erbyder at give dobbelt Vederlag, da ere vi naadigst tilfreds, at han samme Gods maa bekomme, og at I med Mageskiftet til Ende gjører, eftersom I selv lader andrage, at han vil give dobbelt igjen, hvilket i og haver at eragte, at det skeer baade i Herlighed og i Eiendom saavelsom i Landgilde, og [at] det kan skee høistbe.te Hs. Kgl. Maj. og Kronen til Gavn og Fordeel,

Kjøbemhavn 12 Juli 1626.»

En endelig avtale om makeskifte ble tydeligvis avsluttet 12.11.1628 (NRR bind VI side 115):

«Confirmats paa et Mageskifte med Otte Lorck i Throndhjems Len.

C. IV. G. a. v., at os elskelige Otte Lorck, Foged udi Orkedal i Throndhjems len udi vort Rige Norge,

underdanigst haver havt for os et forseglet og underskrevet Mageskiftebrev, som os elskelige Jens Juel til Lindbjerg, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vor Gaard udi Throndhjem, paa vore Vegne og efter vores naadigst Befaling til hannem udgivet haver, lydendes Ord for Ord som efterfølger:

Stormægtigste høibaarne fyrste og Herre, Hr. Christian IV. etc., Hs. Maj.s tilforordnede Befalingsmand over Throndhjems Len og Jæmteland, jeg Jens Juel til Lindbjerg kjendes og hermed for alle vitterligt gjør, at eftersom høibe.te Kgl. Maj., min allernaadigste Herre, efter ærlig og velagt Mand Otte Lorck, Foged over Orkedalen og Guldals Len, hans underdanigste Anlangende og Begjering naadigst haver undt og bevilget hannem efter.te Hs. Maj.s Gaarde og Gods udi Orkedalen liggendes: først en Gaard kaldes Hof, med en der underliggendes Ødegaard, nemlig Drøglid, skylder tilsammen aarligen udi visse Landskyld 2½ Spand, saa og et Engeslet, liggendes i for.ne Orkedalen i Almindings-Mark, kaldes Aas Engeslet, skylder aarligen 6 marklaug, til Mageskifte at maatte bekomme, hvorimod for.ne Otte Lorck underdanigst erbyder til Kgl. Maj. og Norges Krone efter.ne hans Gaarde og gods, samtligen med Bygsel og anden Herlighed, til Vederlag igen at udlægge, som er: først en Gaard udi Orkedalen beliggenes, kaldes Vermdal, skylder aarligen 1 spand ½ Øre; nok en Gaard udi for.ne Orkedalen, kaldes Melby, skylder aarligen 1 Spand ½ Øre; udi Singsaas Sogn en Gaard, kaldes Bogen, skylder aarligen 1 Spand 1 Øre; nok udi Melby i Orkedalen Landskyld 1 Øre; udi Inderøens Fogderi en Gaard, kaldes Stokke i Skaansund, skylder aarlig 1 Spand; udi Sparboen udi en Gaard, kaldes Hegstad [Heigestad], Landskyld 1 Øre; og et Engeslet i Guldalen i Grinde Sogn, kaldes Medteige, skylder aarligen ½ Øre; som er tilsammen 5½ Spand, med des Bygsel udi for.ne Gaadre, efter Otte Lorcks derpaa udgivne Skjødebrevs Indhold beløber sig til 5 Spand og 1 Øre Bygsel. Og eftersom for.ne Gods, hvilket Otte Lorck underdanigst til Vederlag erbyder at udlægge, beløber sig over dobbelt (udi Landskyld, Bygsel og anden Herlighed) 1 Øre Landskyld, da haver jeg paa høibe.te Hs. Kgl. Maj.s naadigste Behag for.ne Otte Lorck derfore til Vederlag udlagt af Kgl. Maj.s og Kronens Gods en liden Ødegaard, liggendes i Børsen Thinglag, skylder aarligen ½ Øre, dog hvis den Sag sig belanger, som under samme Ødegaard er liggendes, skal for.ne Otte Lorck sig den ikke maa tilegne for nogen Odel eller egen Eie, medens midlertid hannem samme Sag er bevilget og tilladt at bruge, skal han af den udgive til Kgl. Maj. og Kronen den aarlig og sedvanlig Afgift, som deraf bør af at gange. Og efterat Kgl. Maj.s Missive, dateret Kjøbenhavns Slot den 29 August 1628, mig er til Hænde kommet, hvorudi Hs. Maj. Naadigst tillader samme Skifte at maa skee, saavelsom og mig tilholder, at jeg paa Hs. Maj.s Vegne dermed fuldkommelig til Ende skal gjøre, hvorfore jeg nu hermed paa Kgl. Maj.s min naadigste Herres, Vegne efter Hs. Maj.s Missives Indhold fra Hs. Maj. og Norges Krone skjøder og aldeles afhænder ....

Actum Throndhjem 12 November 1628.

Jens Juel (Egen Hand).»

TRONDHEIM
Vikhammer
Orkanger
Orkedalsøra
Hov
Kvikne
Soknedal
Singsås
Meldal
Rindal
Oppdal
Ålen
Nordpå
Haltdalen
Fongen
Elvran
Hummelvik
Kvitfjellhytta
Tømra
Selbustrand
Meldalshytta
Esandsjøen
Selbusjøen
Forollhogna nasjonalpark
Gåsmos Aursunden
Ryros
Olavsgruva
Brekken
Vauldalen
Feragen
Storerikvollen
Nedalshytta
Kjølhytta
Renbygda
Storskarven
Kopperå
Meråker
Flornes
Skarvan
Prestøyhytta
Skarvan og Rokkdalen nasjonalpark
Blåmeggen
Schulzhytta
Hytbekken
Kalnsjøhytta
Floira
Græslihytta
Bringen
Nordalshytta
Stugudalen
Vektarhaugen
Kjølfjellet
Grønfjellet
Tåvåfjellet
Fordygda
Nyhaugen
Sandfjellet
Ulsberg
Innset
Berkåk
Garli
Voll
Jordalshytta
Trollheim
Gjevilvasshytta
Nerskogen
Fagerhaugen
Vognillan
Dindalshytta
Driva
Orkelsjøhytta
Lønset
Ysetmoen
Kvikne
Bratthea
Forollhogna
Gardåhaugen
Svenhussjøhøa
Dalsbygda
Gjersjøhøa
Sisaihøa
Engan
Ysetmoen
Hoston
Korsvegen
Lundamo
Horg
Løkken Verk
Holonda
Støren
Hovin
Stjørdal
Skatval
Okkelberg
Ranheim
Hell
Murvika
Bymarka
Byneset
Leangen
Ingdalen
Hafsmo
Krokstadøra
Geitastrand
Ytre Snillfjord
Kyrksæterøra
Omdalsfjellet
Barsø
Vinnes
Skaun
Vassfjellet
Klæbu
Blakliå
Hasberg
Tjønnmoen
Tjønnmoen
Sjøvika
Vikvarvet
Selbu
Sjøvika
Liagrenda
Stjørås
Ørland
Flå
Skjenaldelen
Hersjøfjellet
Samsjøen
Holmsjøen
Ivdalen
Ås
Ås
Ørlia
Ørlia
Ørlia

Navnet skriver sig sandsynligvis fra, at der har staaet et hedensk Tempel paa Stedet.

Hov skrives Hofffe i NRJ II 158, Houe i 1559. Hough i 1590. Hoeff i 1624. Houg i 1626. Houff i 1631. Hof i 1664 og Hoff i 1723.

Drugli skrives Dragliidt, Droliidt og Droulidt i 1559 og 1590. Drøuelid i 1624. Drøueli i 1626 (alt da Underbrug til Hov og Drøgli i 1664.»

Kobber-forekomstene i Trøndelag ble drevet fra begynnelsen av 1600-tallet. Kvikne kobberverk startet år 1630, som et av landets første kobberverk av noen betydning. Senere kom det kobberverk på Røros Kobberverk i 1644, Løkken Verk i 1652, Selbu i 1713 og Folldal gruver i 1741.

Kvikne kobberverk ble drevet av kongelige, som det største kobberverket i Norge. Dette varte fram til 1653. I 1677 raste hovedgruva «Gabes Gott» sammen, og driften ble redusert en liten stund. Rundt 1710 ble driften startet igjen for fullt, med blant annet Norges første vannhjul til steinheising. Kvikne kobberverk var fra 1750 det tredje største kobberverket i Norge. I årene etter 1750 var kobberverkene i Folldal og Selbu større.

Otte Lorck er antagelig den verste fogden bygda har hatt.

Han oppførte seg slik at bøndene 18.01.1632 kom sammen og satt opp en klage over ham i 12 punkter. Dagen før Olsok s. å, satt 24 menn fra Orkdal, Meldal og Rennebu opp en ny og utvidet klage. Det var nå så alvorlige klager over fogdene at kongen nedsatte en kommisjon, «Bielkekommissioen», for å granske klagemålene.

Otte var kirkeverge og hadde forpaktet kirketienden. Han forlangde at bygg skulle meltes og havre males og bli ført dit han selv ville. Før har det vært skikk, sier bøndene, at de enten kunne låne eller kjøpe tiendekorn til billig pris. De minner om at kongen har gitt tillatelse til å kjøpe tilbake tiendekornet til 2 ort tønna. Vil de nå kjøpe tilbake kornet, må de ut med dobbelt pris, hvis ikke fører han kornet ut av bygda, slik at de er helt hjelpeløse om det blir uår. Før viste de heller ikke av å behøve å melte og male tiendekornet. Men aller mest er de sinte over at kirketienden «føres os udi Kirkeregnskaberne til fuldkommen indtekt». Førstebygsel og «støvlehud» er nå økt slik at den som vil feste en gård, må bruke like mye pengar som en før kunne kjøpe en gård for til odel og eie.

Fra Kalkars ordbok:

«Støvlehud, no. hud, der gaves i afgift til fogeden ved fæstning af en gård; naar fogden fæster kongens jord til nogen for sin livstid, da skal hand foruden bygselen have een støvlehud».

Førstebygselen blir nå satt både til 20 og 30 rdlr. for spannet. Om slike store summer blir ført kongen til inntekt, vet de ikke. En vett [gammelt vektmål] mel som før gikk for 6, regner fogden nå for 10 våger. Tjæretønna tvinger han folk til å selge seg for 1 rdlr., mens bøndene hos kjøpmannen i byen kan få 1½ rdrl. Slaktet må de selge til halv pris. Et storfeslakt de kunne få 4 rdrl. for, betaler han med 2. Heller ikke får de selge slakt før han har forsynt seg. Fogdeskjeppa som de ga som «godvilje» når fogden tok over stillingen slik «at de mod os skulde blive des frommere», denne godviljen gjør Lorck til en fast utgift som bøndene må ut med hver gang det er skifte av lensherre. Ved hvert slikt skifte må hver mann i fogderiket gi fogden en våg korn eller mel. Dette måtte bli flere hundre tønner korn.

Da han bygde Hov om til fogdegård forlangte han to våger mel eller korn av hver mann i fogderiket, «men nu det er skeet, haver han mageskiftet sig den til av Hs. Maj.». Men verst gikk han fram på tingreisene. For det første tok han penger som han kaller «tinghold». For det andre tok han ikke inn hos den bonden som er tilsagt, men «lader sig bestille laassement paa en anden sted». Her må et slaktement være ferdig til ham og skriveren. Deres tjenere må heller ikke glemmes. Endelig må verten gjøre gjestebud og be inn naboene. Her skal det så skåles «som er hans kones skaal». Hver som vil drikke denne skål, må love hans kone en bukk eller sau, «et markstykke vil han ikke annammes».

Om byggingen av ny fogdegård sier de 24 klagerne at selv om bygdefolket har bygd disse gårdane, «saa forbyttes de dog kongen underfundeligen ifra til fogdernes odel og eie».

Også ved arveskifte mellom myndige arvingar trenger fogd og skriver seg på og krever et slaktenaut.

Heller ikke skriveren Peder Truelsen går skuddfri. Lensherre Peder Parsberg drev Hovind sag, og nå tvinger skriveren bøndene til å kjøre 2 tylfter sagbord fra Hovind til «ladestaden», antagelig Trondheim, og «det foruden den aller ringeste betaling», til tross for at de har tre mil før de kommer til saga, og en og en halv mil fra saga til ladestaden. Endeleg har Lorck fritatt 12 mann i bygda for skatt. Bøndene ber til slutt at de måtte «fra denne voris foged og skriver forløsis, thi skulle de os lenge saa aldelis skinde og plage, kunne vi ikke udstaa voris tribut [skatt]». Denne 24 manns klage fra Orkdal er dessverre bare underskrevet med sen-navn.

Men det ble ikke bare med denne klagen. Den 2. august samme år er Laurids Fandrum, lensmann, Jon Ustad, Erik Kvam, Jon Ljåmo, Anders Wold og Rasmus Solberg ute med en klage til «Herre og Prindes» Frederik Til de andre klagemålene kommer nå klage over at de ikke har fått oppgjør fra kopperverket mens det enda ble drevet av Lorck. De klager ógså over at de må føre hospitalstiendan til byen. Tidligere førte de bare tiendekornet til Øra, «hvor vi altid haver holdt vedlige tvende kornhuse, ett for Orchedallen og ett for Meldalen og Rennebo». Ellers klaget de også kraftig over skatten. Noe medhold hos lensherren fikk klagerna ikke. Hva skatten angikk, «kunde de sig derover ikke billigen beklage, eftersom de ere af de bedste bønder i Trondhjems len, endel er vel fattige».

Det kom også inn klager fra enkeltpersoner over hans framgangsmåte. En mann hadde ryddet seg gård i Drugli under Hov mens Hov enda var krongods. Der var det skog og sagbruk. Denne rydningsmannen fikk Lorck flyttet ut til en dårligere gård på Viggja. Grunnen var at to kirkekyr hadde styrtet for enka efter rydningsmannen. Sønnen, Lars Knudsen, klaget og ville ha gården tilbake. Men da dette var forgjeves, vendte han seg 26.07.1632 til Bielkekommisjonen om hjelp. Han sier at faren ble drevet fra hjemmet for 8 år siden.

Som fogd i Orkdal fikk Otte mye å gjøre med Kongens kopperverk på Kvikne. De ankemål som ble reist mot ham for pliktareid og pliktkjøring for Kvikneverket, var han nok uten skyld i. Her utførte han bare kongens ordre.

Som kongens fogd falt det på ham å skrive ut både hester og folk. Det var også kongen som ga ordre om at veien mellom Orkdalsøra og verket skulle settes i stand. Fogden måtte så jage folk ut på pliktarbeid. 01.11.1634 sendte kongen en hel båtladning med proviant til verket over Øra. 800 tønner korn og mel forutan flesk og erter skulle fraktes de 11 milene til Kvikne. Kongen vendte seg til «menige bønder og almue udi Ørchedal fogderi om at dei som lydige og true undersaatter vil føre provianten til Kvikne for billig betaling».

Merkelig nok ser det ut til at Otte har stått seg godt med alle sine foresatte. Muligens hadde dette sine spesielle grunnar. Bl. a. hadde han som kirkeverge lånt lensherre Peder Parsberg 159 rdlr. av kirkekassa i Orkdal. Da saken hans kom opp for lagtinget i 1633, ble han frikjent. Han må sikkert ha hatt mektige hjelpesmenn, bl. a. lensherren.

Han ble avsatt 14.03.1633. Det viste seg at han hadde utnyttet sin stilling til å skaffe seg økonomiske fordeler (NRR bind VI side 500).

«Oluf Parsberg fik Brev, Baltzer Kare og flere anrør

C. IV. V. G. t. Vi bede dig naadigst ville, at du

Baltzer Kare, Peder Lauritssøn, Otte Lorck samt Lauritz Wandell og

Peder Truelssøn, Sorenskriver, afsætter

og andre tro og flittige Karle i den Sted sætter, som bedre sig med vore Undersaater vider at forholde, som du selv agter at forsvare; og skalt du ikke tilstede de afsatte Fogder at opkræve nogen Restance hos Bønderne, mens dennem en Restanceseddel affordre, og hvis du kan forfare derudi billigen som vores Rettighed bør at kræves, det deres efterkommende Fogder tilstille at indfordre [uden] nogen ulidelig Kjendelse. Natteholdspenge, Foringspenge eller andet.

Baltzer Kare, om han endskjønt os og Bønderne fornøier og tilfredstilller, skalt du ikke tilstede udi Nordmøre Fogderi at blive boende, ei heller nogen af de afsatte Fogder at bo paa Landet, som Borgere ere og borgelig Næring bruge ville. For det sidste ville vi ei tilstede, at du nogen vores og Kronens Indkomst, som du est forlenet med, vist eller uvist, forpagter, men det, vist og ivist, selv til Regnskab lader opberge og annamme, efterdi vi ikke ville, at nogen, som hos vore Lens residerer, noget des Indkomme mue bortforpagte.

Kjøbennavn 14. Marts 1633. T. V. 297. Afskr. VIII 298.»

Otte og de andre fogdene fikk 07.04.1634 måtte bøte i forbindelse med at de hadde blitt avsatt (NRR bind VI side 642)::

«Oluf Parsberg fik Brev, Baltzer Kare og flere anrør

C. IV. V. G. t. Vid, eftersom du hos os underdanigst haver ladet anhollde om, hvorledes vi med Baltzer Kare og andre afsatte Fogder der udi dit Len ville have forholdet, saa belangende Baltzer Kares Indlæg i det Ostindiske Compagni ville vi intet have med at bestille; anlangende han maa bo udi Lenet, haver de dig efter vores forrige derom til dig adgangne Befaling at rette. Hvis sig ellers belanger den Aftingning [forpliktelse til å bøte] med for:ne Baltzer Kare om 600 Rigsdaler, Erik Cristenssøn 100 Rdlr., Peder Laurentssøn 200 Rdlr., Daniel Rasmussen 100 Rdlr.,

Otte Lorck 400 Rdlr.,

Laurits Bastianssøn [Stabel] 100 Rdlr., ere vi naadigst tilfreds med samme Aftingning.

Skandeborg 7 April 1634. T.. VI 18.»

Som bergskriver ved kopperverket i Kvikne, utferdet Otte følgende kvittering:

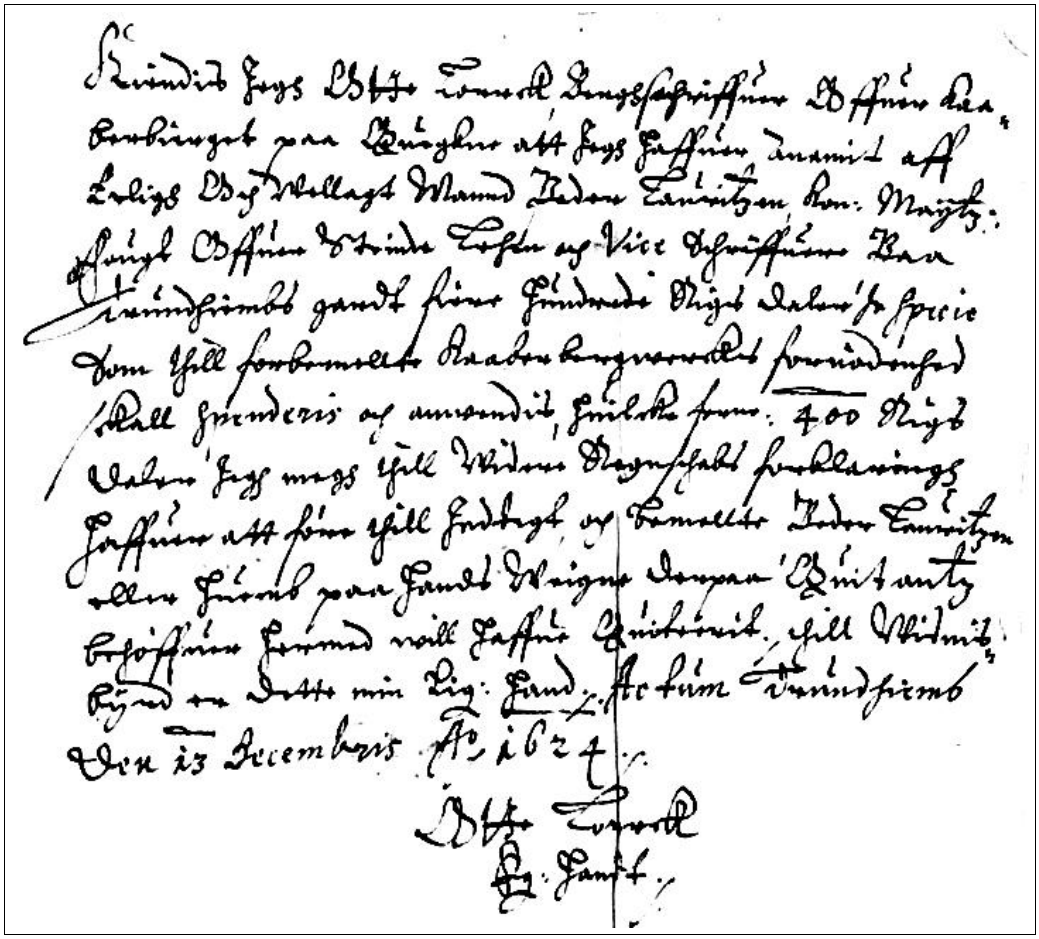

Utgiftsvedlegg 1634-35, Trondhjems len (Lensregnskap, Trondhjem len, eske 54, legg 4, litra 2, bilde 2090).

«Kiendis Jegh Otte Lorrck Berghschriffuer Offuer Kaaberbierget paa Quigkne att Jegh haffuer Annamit aff Erligh Och Wellagt Mannd Peder Lauritzen Kon: Maytz: Fougt Offuer Strinda Lehn och Vice Schriffuer Paa Trundhiembs Gardt Fiere Hundrede Rigs daler's Specie som thill forbemellte Kaaberbergwerckes fornødenhed skall funderis och annamdis, hvilke forn: 400 Rigs Daler Jegh megh thill Widere Regnschabs forklaringh haffuer att føre thill Indtegt og bemelllte Peder Lauritzen eller Huemb paa Hands Weigne derpaa Quitantz behøffuer hermed will haffue Quiteerit. Thill Widnisbyrd er dette min Sig: Hand ./.

Actum Trundhiemb den 13 Decembris Ao 1624 [skall vel være 1634],

Otte Lorrck – Eg: Handt»

Otte nevnes også som bergskriver på Kvikne i Østerdalen 15.02.1635 (NRR bind VII side 15).

«Forordning om Føringskab til og fra Kobberbergverket udi Østerdalen.

C. IV. G. a. v., at eftersom os elskelige Hr. Oluf Parsberg til Jernet, Ridder, vor Mand, Tjener og Befalingsmand paa vor Gaard Throndhjem. haver for nogen Tid siden bekommet vores naadigste Befaling at skulle gjøre en vis Anordning med menige Almue der udi Guldals og Orkedals Lene anlangende Betaling for Førseler til Bergverket, liggendes udi Østerdalen, baade fra vor Kjøbsted Throndhjem og did saa og fra Orkdal Havn og op til Berggruben, i lige Maade fra Berghytten ned til Orkedals Havn: da udi for.ne Hr. Oluf Parsbergs Fraværelse haver hans Fuldmægtige gjort denne efter.te Anordning med menige Almue, lydendes Ord fra Ord, som efterfølger:

Vi efterskrevne

Otte Lorck, Bergskriver paa Kvikne i Østerdalen,

og Morten Lauritssøn, Foged i Dalerne, kjendes og hermed vitterlig gjør. at eftersom ærlig og velforstandig Mand Jørgen Gram, fuldmægtig og Slotslovforvalter, Indvaaner udi Throndhjem, i vores kjære og gunstige Landsherre, ærlig og velbyrdig Mand Oluf Parsberg til Jernet, Kgl. Maj.s Befalingsmand over Throndhjems Len og Jæmteland

....

Fremdeles følger: Efter lang Betænkende haver Allmuen af Guldals Len indgaaet og samtykt om for.ne Førsel, ligerviis som Taxten indeholder og de af Orkedals Len vedgaaet haver, og de venligen tilbeder ærlige og velforstandige Mænd Casper Christophersøn [Schøller], Jens Friis, Henning Skøt og Christen Casperssøn [Schøller] til Vitterlighed for dennem at ville underskrive. Actum ut supra.

Otte Lorckk, Morten Lauritssøn, Casper Christopherssøn, Jens Nilssøn Friis, Christen Casperssøn.

....

Koldinghuus 15 Februar 1635.»

I tiden 1635 til 1637 var Otte lensherrens skriver og fullmektig på Trondheims gård (Lensregnskap Trondheim len 54.4 og 56.5).

02.03.1636 fikk lensherren Oluf Parsberg og de tidligere fogdene Caspar Schøller, Morten Lauritzen, Otte Jakobssøn Lorck og Jens Friis brev på skattefrihet for fire år for et nytt kobberverk på Ytterøya i Nord-Trøndelag De kaller seg nå i brevet «Borgere og Indvaanere udi vor Kjøbstad Throndhjem» (NRR bind VII side 176).

«Privilegier, givne hr. Oluf Parsberg enm consortibus paa Ytterøens Bergverk.

C. IV. G. a. v. at eftersom vi for nogen Tid forleden vores naadigste Forordning have ladet udgaa og publicere, formeldendes at hvo som helst herefter nogensteds i vore Lande nogen Ertsgruber finder eller dennem vil optage og bruge (undtagen Sandshverv, som det sammesteds allerede privilegeret Compagni alene vedkommer), da skal det være dennem (os vores sedvanlige Bergrettighed forbeholden) frit føre, og maa de selv være sig om Participanter, som de bedst kunne, med naadigst Tilsagn, dennem de Privilegier at meddele, som til saadant Bergverks Fremsættelse kunne eragtes tjenlige og gavnlige, være sig paa nogle Aars Frihed for Tiende efter Bergbrug eller andre Friheder og Bergprivilegier. Og efterdi os elskelige Hr. Oluf Parsberg til Jernet, Ridder, vor Mand, Tjener og Befalingsmand paa vor Gaard udi Throndhjem, samt Caspar Christophersen [Schøller]

Otte Jakobssøn Lorck,

Jens Friis og Morten Lauritssen, Borgere og Indvaanere udi vor Kjøbsted Throndhjem os nu underdanigst haver ladet give tilkjende, hvorledes paa Ytterøen udi Throndhjems Len skal findes Kobbergruber, som ligger stille og ikke bruges underdanigst derfore været begjerendes,, at vi dennem vilde tillade et Kobberbergverk paa for.ne Ytterøen, udi Throndhjems Len liggendes, at maatte optage og bruge og et Compagni under sig selv oprette, samt at vi dennem med deres Participanter naadigst sedvanlige Bergpriviligier ville meddele; da have vi saadan deres underdanigst Anfordring os naadigst ladet behage og af kongelig Naade undt og bevilget og nu med dette vort aabne Brev unde, bevilge og samtykke for.ne Hr. Oluf Parsberg samt for.ne Borgere udi forbe.te vor Kjøbsted Throndhjem med deres Participanter, til samme Hytter og Bergverk at føre udi god Ordning og bestandig Brug, disse efterskrevne Benaadninger og Friheder:

....

Haderslevhuus 2 Marts 1636.»

Noen år tidligere ble Innset kobbergruver åpnet, men de gikk for kongens regning, og byens eneste fordel av verket var den økte handelen det må ha gitt opphav til. Vi vet lite om denne handel, men den førte i alle fall til markedet på Orkdalsøra fra midt i 30-årene.

04.11.1636 kalte han seg «nå forordnet borgermester», trolig hadde han da nettopp blitt utnevnt.

Han nevnes i kildene som borgermester flere ganger, bl.a. 12.03.1637 (NRR bind VII side 239) og 15.06.1637. Siste gang han nevnes i kildene som borgermester var 03.02.1639 (NRR bind VII side 487).

12.03.1637 fikk Otte, som da var borgermester i Trondheim, og rådmannen Anders Helkand samme sted Kongens privilegium for å starte en reperbane i Trondheim. De skulle ha plikt til å forsyne byen med alt tauverk som trengtes for samme pris som ellers var gjengs. Denne første reperbanen i Trondheim ble anlagt på Kalvskinnet. Kalvskinnet var dengang et jordbruksområde utenfor byen, og tilhørte Kronen. Det ble betalt en årlig landskyld på «et spand» for leie av en tomt som var sju alen bred (drøyt fire meter) og lå på sørsiden av veien fra Skansen, den nåværende Kongens gate. Reperbanens tomt strakk seg til kommissær Tønders hage, som lå like nord for Hospitalskirken. Sju alen var en normal bredde for en reperbane, tilstrekkelig til at to mann kunne arbeide side om side med å spinne garn (NRR bind VII side 329).

Fra «Trondheim før Cicignon – Gater og gårder før reguleringen 1681»:

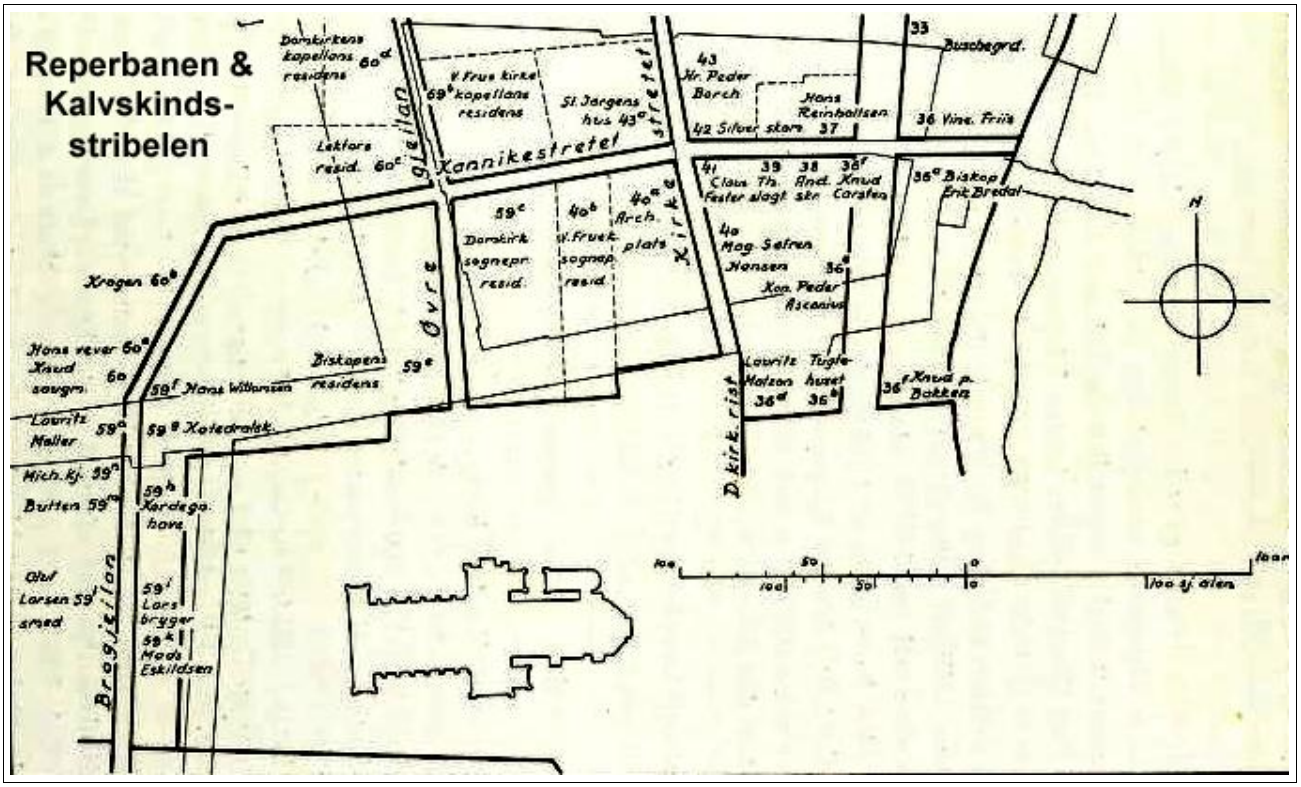

Domkirkesognets første kvarter. Dette det sydligste av byens fire kvarterer strakte seg fra Domkirkegården nordover til Øvre almenning.

«75a. Reberbanen

12.03.1637 fikk borgermester Otto Lorck og rådmann Anders Jensen Helkand (nr. 135) kong. privilegium på å opprette en reperbane i Trondheim. 02.05.1639 opplyses at reperbanen er ferdigbygget og i drift. Den var anlagt på en plass som hr. Oluf Parsberg, befalingsmann på Trondhjems gård, hadde overlatt dem mot en årlig landskyld av et spand til kronen. I skiftet 14.11.1679 etter avdøde borgermester Anders Jensen Helkands enke sl: Karen Hansdatter oppføres blant boets aktiva: På reperbanen: Et gatehus med en stue til gaten med kjeller under, tillikemed de andre hus. 20.04.1687 skjøter Tøger Hansen Aastrup (nr. 69) til borgermester Laurits Blix (nr. 28) sin odelsgård beliggende i Prinsens gate, som strekker seg i sør og nord 34 alen og i øster og vester langs den smale [Repslager]veit 54 alen. I like måte et stykke grunn 7 alen bredt, som strekker seg fra overbem. våneplass like ut i vester til commis. Tønders hage (nr. 75c) .I 1685 års skatt oppføres borgermester Brix's plass som Rasmus repslager bebor med løkken og reperbanen. Skiftet 31.01.1699 etter president Lurs Pedersen Blix nevner blant boets tilganger sl: Rasmus repslagers før bebodde gård med reperbanen, som strekker seg fra husene like til commis. Tønders hage. Reperbanen lå altså langs den nåværende Repslagerveit fra Prinsens gate utover til Hospitalet.»

I 1638-39 var Otte forvalter av slottsloven mens lensherren var fraværende (Lensregnskap Trondheim len 65.6).

I årene 1638-1641 hadde han 100 spd. av drengehusets penger på rente hos seg (NRR bind VII side 495).

12.03.1639 fikk Otte sammen med Anders Helkand monopol på salg av vin og brød til alle kirkene i byen og lenet (NRR bind VII side 512).

«Hr, Oluf Parsberg fik Brev samt Bispen anlangende Sakramenternes Misbrug.

C. IV. V. s. G. t. Eftersom os underdanigst af eder amdrages. hvorledes sig skal tildrage nogen stor Uskikkelighed der udi Lenet, idet at til det høiværdige Alterens Sacramentes Uddelelse bruges paa mange Steder mere Vand end Viin, undertiden gamle Viinheldinger, hvilket saa udi Længden er fordervet, at det frugtsommelige Kvinder saa vel som andre fast oc vederstyggeligt, hvorfore vi naadigst have bevilget Otte Lorck, Borgermester udi vor Kjøbsted Throndhjem, og Anders Jenssøn Hellekande, Tolder og Overformynder der sammesteds, at de aarligen maa levere Viin og Brød til For.ne Throndhjems Bys og des underliggende Lens Kirker for en billig Værd: da bede vi eder og naadigst ville, at I flitteligen haver udi Agt, at ingen Monopolie eller anden Umderslæb herunder drives, men at dermed oprigteligen omgaaes, som I for Gud ville forsvare, anseendes, saadant et høivigtigt Verk, som fornemmelig concernerer Guds hellige Navns Ære. Kirkernes og ;Menighedens Gavn, bør ikke udi ringe Værdighed at holdes, og at I herhos aarligen herom med Flid forfarer, paa det altingest dermed skikkelig og tilbørlig kan forholdes, Cum claus. consv.

Kjøbenhavn 12 Marts 1939.»

Ifølge Ludvig Daae søkte han avskjed som borgermester i Trondheim 02.09.1639.

18.09.1639 fikk han en attest fra lensherren for å ha vært skriver på Trondheims gård i 2 år (Lensregnskap Trondheim len 1639).

Han ble berghauptmann 22.10.1639 og og kaltes da «forrige borgermester» (NRR bind VII side 607):

«Otto Lorck fik Bestilling at være Berghopmand.

C. IV. G. a. v., at vi have antaget og forordnet saa og med dette vort aabne Brev nu naadigst antage og forordne os elskelige Otto Lorck, forrige Borgermester udi vor Kjøbstad Throndhjem, for en Berghopmand udi Østerdalen udi vort Rige Norge, indtil vi anderledes derom tilsigendes vorder; og skal han være forpligt at være os, vore Riger og Lande huld og tro, des Gavn og Bedste vide og ramme og al Skade og Afbræk af yderste Forstand og Formue hindre og afvende, sammeledes og af al sin Magt og største Flid vore Bergverker der sammesteds hjælpe at opsøge og opspørge og komme udi Svang og paa Fode og, saavidt han forstaar, hjælpe at drive, os til høieste Fordeel og med ringeste Bekostning muligt kan være, hvortil han al muligste Flid udi all Maade skal anvende, eftersom det en ærlig Berghopmand egner og bør, saa og udi denne sin betroede Bestilling troligen, flitterligen og ufortrøden sig lade befinde og hos Bergverkerne allesteds, hvor og naar hans Præsents og Nærværende en til Gavn og Fordeel udkræves, at være tilstede, efter den Eed og Tilsagn, han os derpaa underdanigst gjort haver. ....».

23.10.1639 fikk Otte også tillatelse til å starte et saltsyderi (salpeterverk, verk til framstilling av kaliumnitrat) i Hommelvik sammen med «Mats Pederssøn, Skriver paa vor Gaard udi Throndhjem». De skulle selv bekoste utgiftene til sapeterhytten, men bøndene skulle, så lenge til verket kom i gang, føre fram jorden uten betaling (NRR bind VII side 613).

06.06.1640 fikk han bevilling på kirketiendene fra Sakshaug kirke (NRR bind VII side 730).

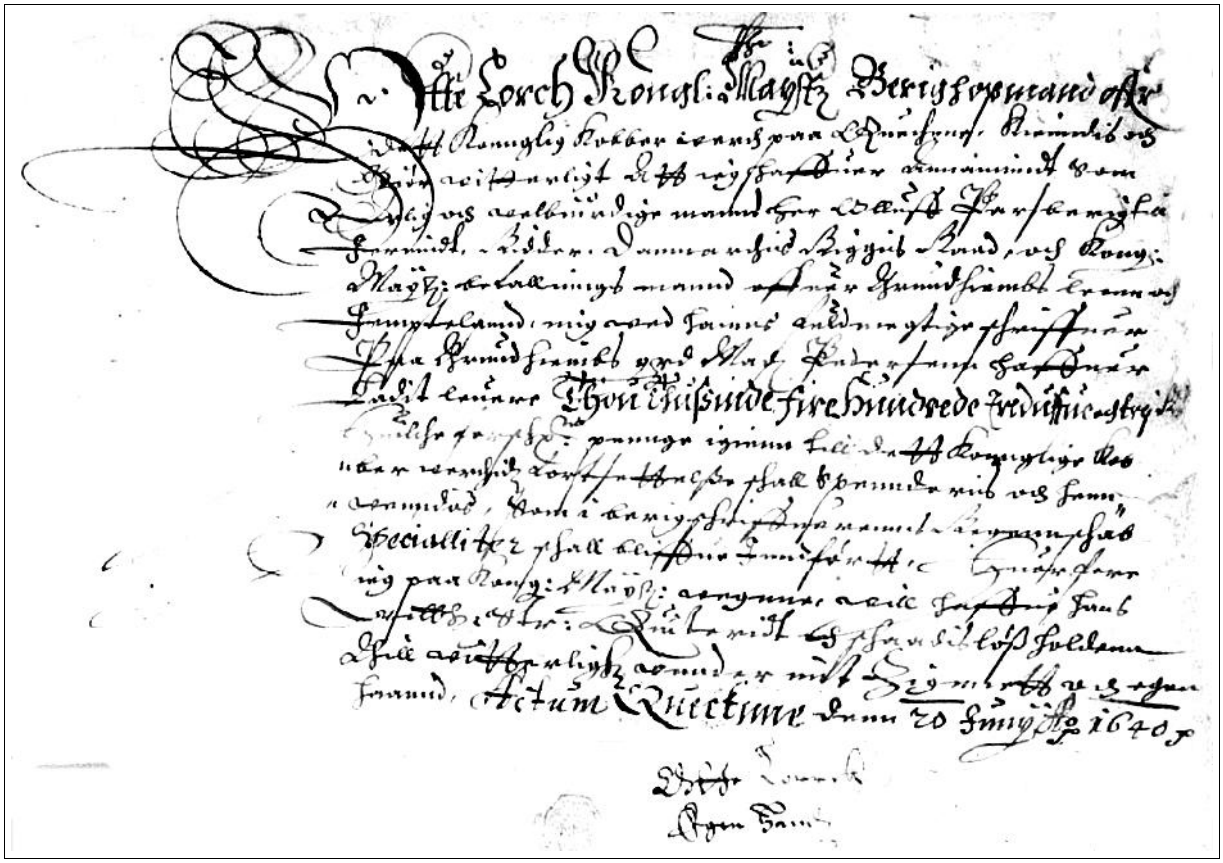

Utgiftsvedlegg 1639-40, Trondhjems lehn (Lensregnskap, Trondhljem len, eske 65, legg 6, bilde 340).

«Vi Otte Lorch, Kongl: Maystz Berigformand offr dett Konngelig Kobber werch paa Quechne kienndlis och Giør vitterligt Att ieg haffuer Annannidt som Ærlig och welbourdige mannd Her Olluff Persberg tll Jernidt Ridder. ....

.Actum Quectum denn 20 Juny Ao 1640 p
Otte Lorrck – Egen Hand».

Kongen var misfornøyd med Parsberg og Otte. Disse hadde nemlig seg imellom gjort en avtale for 10 år om levering av kull til verket. Overberghauptmann Lüttichau hadde gjort kongen oppmerksom på at denne avtalen fordyret hyttedriften. Den gamle kull-prisen som var 3 ort pr. læst levert ved hytta, kom nå opp i 3½ ort, og denne nye prisen krevde nå også den største kull-leverandøren, presten Hans Lauritzen. Lensherren Oluf Parsberg kom derfor i unåde hos kongen, og ble i 1643 forflyttet til Båhuslen. Dette framgår av et brev han sendte til Hannibal Sehested 28.05.1642 (NRR Bind VIII side 206:

«Hannibal Sehested fik Brev, Bergverket Guds Gave anlangendes.

C. IV. V. s. G. t. Vider, at eftersom vi naadigst have for godt anseet, at det Kobberverk, Guds Gave kaldet, ikke høiere herefter skal drives end til 600 Skippund Garkobber udi det allerhøieste, paa det Bønderne samme Verk og Arbeide desto bedre kunne afstedkomme og ikke derudover blive fordervet og Verket endelig liggendes, os ikke til ringe Skade, da bede vi eder og naadigst ville, at I udi Tide og nu straxen gjører den Anordning, at den Contract, som af de elskelige Hr. Olaf Parsberg til Jernet, Ridder, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Baghuus, var oprettet med os elsklige Hr. Hans paa Thrudset [Tønset] om Sætteveed at forskaffe,

....

Eftersom vi og er kommen udi naadigst Forfaring, at det med Otte Lorcks Sager ikke er saa rigtig, som det sig bør, bede vi eder og naadigst ville, at I med for.ne Fredrik Urne udi Tide om hans Forhold hos samme Verker forfarer og eder med forderligste derom imod os erklærer, saa at den Contract, oprettet imellem Hr. Oluf Parsberg og Otte Lorck om Kul paa 10 Aars Tid at forskaffe til Hytterne, saaledes man holdes og efterkommes, at det ikke skulle geraade Verket til Skade og Bønderne derover paany blive besverget. Dersom for.ne Otte Lorck og ikke tjenlig eragtes samme Verk at forestaa og forvalte og for.ne Contract at efterkomme, da ere vi naadigst tilfreds, at I med for.ne Fredrik Urne andre dygtige Personer maa antage og forordne til det at præstere og fulddrive, som I det bedst kunne eragte og for os udi sin Tid agter at forsvare. Cum claus. consv.

Kjøbenhavn 28 Mai 1642.»

Otte ble så i et brev til Oluf Parsberg 23.11.1642 beordret å reise til København. (NRR Bind Bind VIII side 234).

«Hr. Oluf Parsberg fik Brev, Otte Lorck anlangendes.

C. IV. s G. t. Vi bede eder og ville, at I Otte Lorck alvorligen tilholder, at han strax sig hid neder til vor Kjøbsted Kjøbenhavn forføier og gjører udi vores Renteri Regnskab for hvis hannem haver været betroet paa vores Kobberbergverk Guds Gave udi Østerdalen. Cum claus. consv.

Kjøbenhavn 23 November 1642.»

Brev fra kongen 21.12.1642 til Fredrik Urne etter at bøndene ved gruven i Inderøya hadde klaget på konsortiet som drev gruvene (NRR Bind VIII side 243):

«Fredrik Urne fik Brev, Otte Lorck og Bønderne i Throndhjems Len anlangendes.

C. IV. V. G. t. Vid, eftersom os underdanigst foregives, hvorledes Otte Lorck med sine Consorter, som det Bergverk i Throndhjems Len, udi Inderøens Fogderi, udi Forpagtning haver, med Bønderne der i Lenet skal have contraheret om en vis Summa Penge, de dennem skulle give for Arbeid til samme Verk at føre: da efterdi for.ne Bønder sig ofte paa det underdanigste beklager sig ei uden deres Ruin saa mange Penge at kunne tilveiebringe, som for.ne Otte Lorck af dennem tager, bede vi dig og naadigst ville, at du dennem imellem handler, havendes i Agt, at Bønderne ei utilbørligen og over deres Formue herefter beverges med saadan Penges Udgift; og hvis befindes hidindtil noget ubilligen af Otte Lorck og hans Medconsorter at være i saa Maader opbaaret, at du da dennem tilholder saadant bønderne igjen uden al Undskyldning at erstatte. Cum. claus. consv.

Kjøbenhavn 21 December 1642.»

Ved årsskiftet 1642-43 ble Prip informert om at han igjen skulle overta ansvaret for kobberverket i Østerdalen (NRR bind VIII side 250).

«Fredrik Urne fik Brev, Ivar Prip anlangenes.

C. IV. V. G. t. Vid, at vi naadigst aarligen bevilget os elskelige Ivar Prip, vor Mand, Tjener og Berghopmand og Befalingsmand udi Reins Kloster, 5000 Rigsdaler udi tilstaaendes Aar 1643 og siden udi næstfølgende Aar 1644 12000 Rdl. af vor Gaard Throndhjems Indkomst og Told til vort Kobbeverks Fornødenhed udi Østerdalen, som han paa sin egen Bekostning herefter skal fortsætte og fulddrive, hvilke du hannem aarligen til hver Nytaarsdag skal lade være følgelig.

....

Vi bede dig herhos og naadigst ville, at du Otte Lorck tilholder, at han til Ivar Prip overleverer, hvis hos for.ne Bergverk i Østerdalen findes og til hannem bør at leveres.

Kjøbenhavn 31 December 1642.».

Otte måtte slutte i stillingen som berghauptmann i januar 1643 (NRR bind VIII side 255) .

«Hannibal Sehested og Fredrik Urne fik Brev at forordne Ivar Prip en Residents.

C. IV. V. s. G. t. Vider, eftersom vi os elskelige Ivar Prip, vor Mand og Tjener, igjen tilforordnet til Berghopmand over vores Kobberverk i Østerdalen, da bede vi eder og naadigst ville, at I hannem den Residents, som Berghopmand der er tilforordnet og Otte Lorck hidindtil besiddet haver, igjen lader anvise; dog dersom for.ne Otte Lorck noget med Billighed derpaa haver at prætendere, ere vi naadigst tilfreds, at hannem det bliver igjen erstattet. Cum claus. consv.

Kjøbenhavn 11 Januar 1643.»

I Kjøbenhavn hadde Otte blitt anholdt i forbindelse med gjennomgang av hans regnskaper (NRR bind VIII side 276).

«Hr. Oluf Parsberg fik Brev, Ote Lorck anhangenes.

C. IV. V. s. G. t. Eftersom vi naadiigst komme udi forfaring, hvorledes Otte Lorck skal være sendt her neder til Danmark af os elskelige Fredrik Urne til Brentved, vor Mand, Tjener og Befalingsmand paa vor Gaard udi Throndhjem, hans Regnskaber her at klarere, og I nu underdanigst oss haver ladet tilkjendegive, for.ne Otte Lorck af eder at være anholden, formedelst eder skal have været befalet, hans Regnskab at forhøre, underdanigst begjerendes at vide, hvorledes I eder med hannem skulle forholde, saa ville vi det naadigst til eder selv have henstillet og eder frit fore at være, hvorledes I hannem vil her neder forskikke, anseendes, vi ingen anden vil tage for for.ne Regnskaber uden eder selv alene. Cum claus. consv.

Kjøbenhavn 14 Aoril 1643.»

Det hele slutttet med at Otte skulle få dekket sitt tilgodehavende om hans regnskap ble funnet riktig (NRR bind VIII side 282).

«Fredrik Urne fik Brev at være en Hamburger [banco] beforderlig til sin Betaling.

C. IV. V. G. t. Hvad os undendanigst supplicando imod Otte Lorck er forebragt, kan du af hosføiede Supplikation videre erfare. Thi bede vi dig og naadigst ville, at du Supplikantan eller hans Fuldmægtig, saa vidt med Lov og Ret skee kan, til Rette forhjælper, at hans Betaling, om hans Tilkrav og Angivende rigtig befindes, uden Ophold maatte gelange. Cum claus. consv.

Glücksborg 29 Mai 1643.»

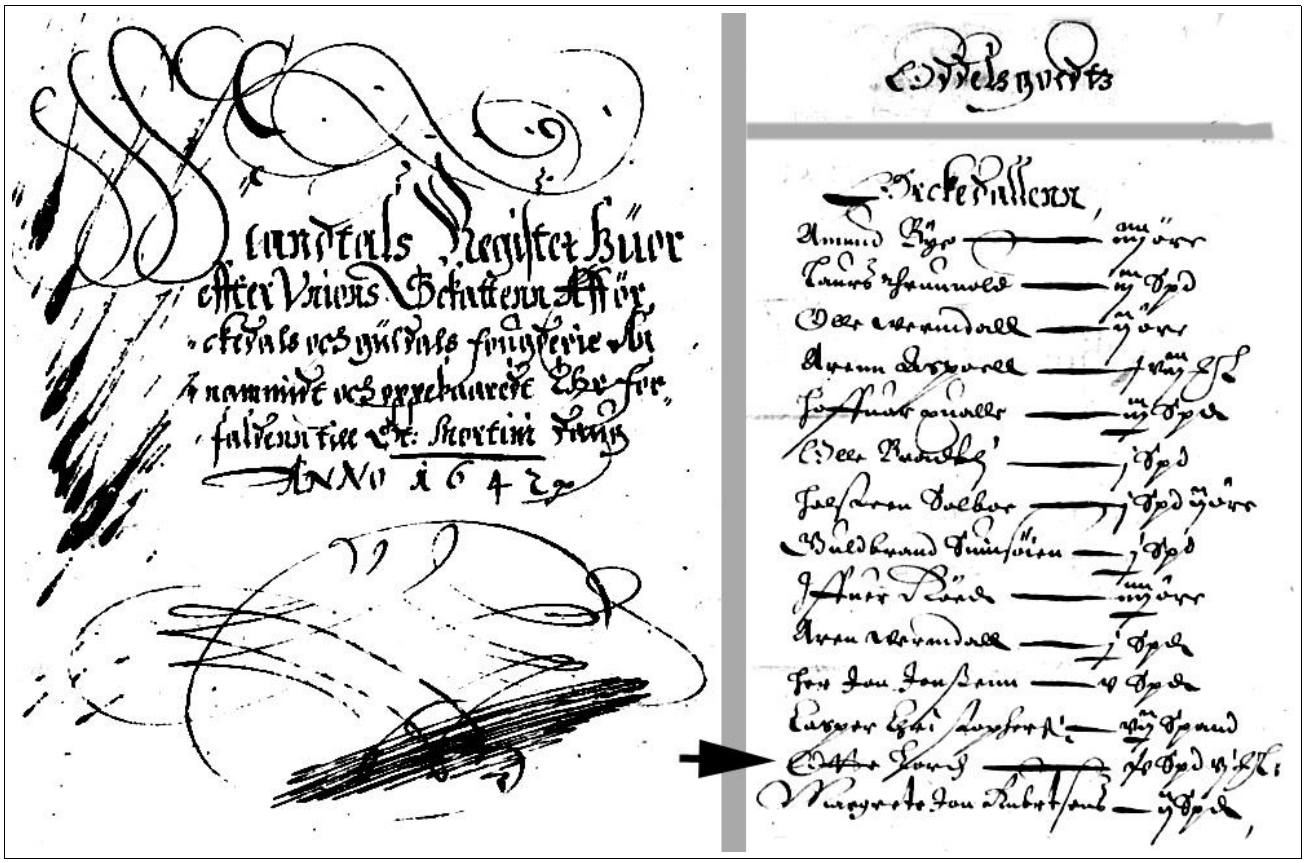

Unionsskatt 1642, Trondheims Len, H Orkdal og Gausdal fogderi, (Lensregnskap, Trondheims len, eske 75, legg 6, folio 316).

Når det gjelder borgernes tilegnelse av jord, står Caspar Christophersen Schøller i en særstilling. I 1640-årene har de øvrige borgere i byen ubetydelig mer jord i lenet enn de hadde i 20-årene, vel 90 spann. De to eneste menn som eier jord av betydning ved siden av Caspar var Lauritz Bastiansen Stabel med ca. 42 spann og Otte med vel 10 spann.

«Koppskatten» for 1645 viser at Otte var gift og at de hadde et stort hushold:

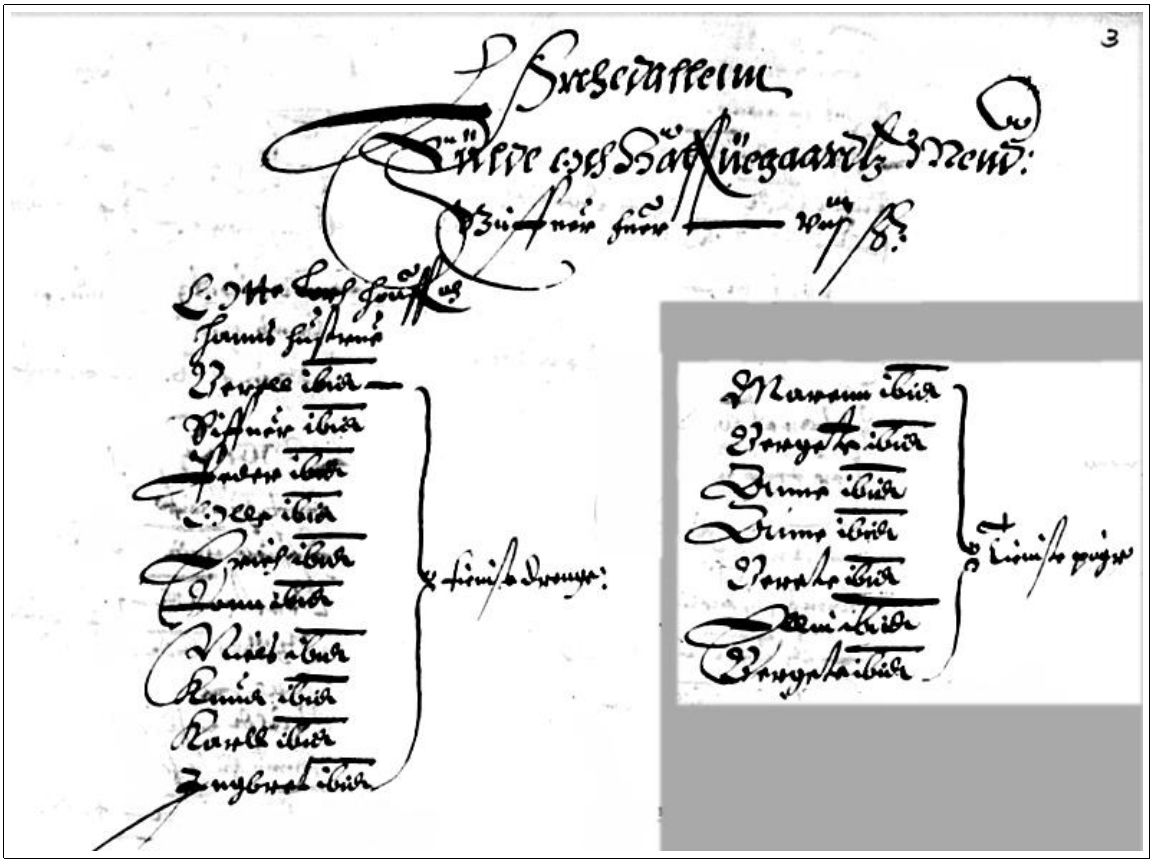

Koppskatten i 1645, Trondheims Len, Orkdal fogderi, (Lensregnskap, Trondheims len, eske 66, legg 2, folio 3).

«Orchedallenn
Fulde och Halffuegaardtz Mend:
Giffuer huer – 8 ß.
Otte Lorch Houff och
Hanns Hustrue».
Dertil 10 «tienistedrenger» og 7 «tienistepiger».

Skattematrikkelen for 1647 viser for Hov gård i Orkedalen:

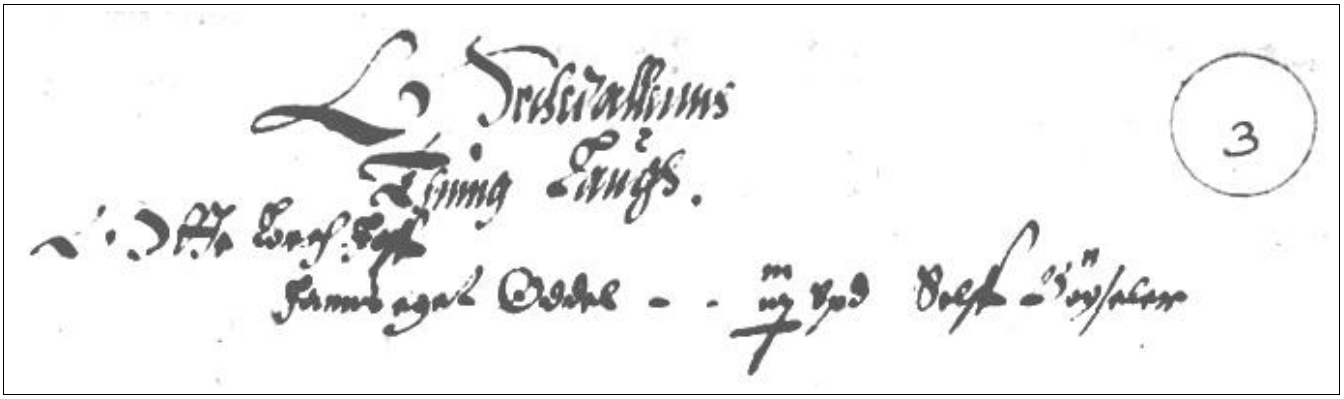

Kontribusjonsskatt 1647. Trondheims len, Orkdal fogderi (Lensregnskap Trondheims len, eske 91, legg 1, folio 3).

«Orchedallenns Thinnglaugh
Otte Lorch, Hoff,
Hanns eget oddel 2½ spd – Selff bøgseler».

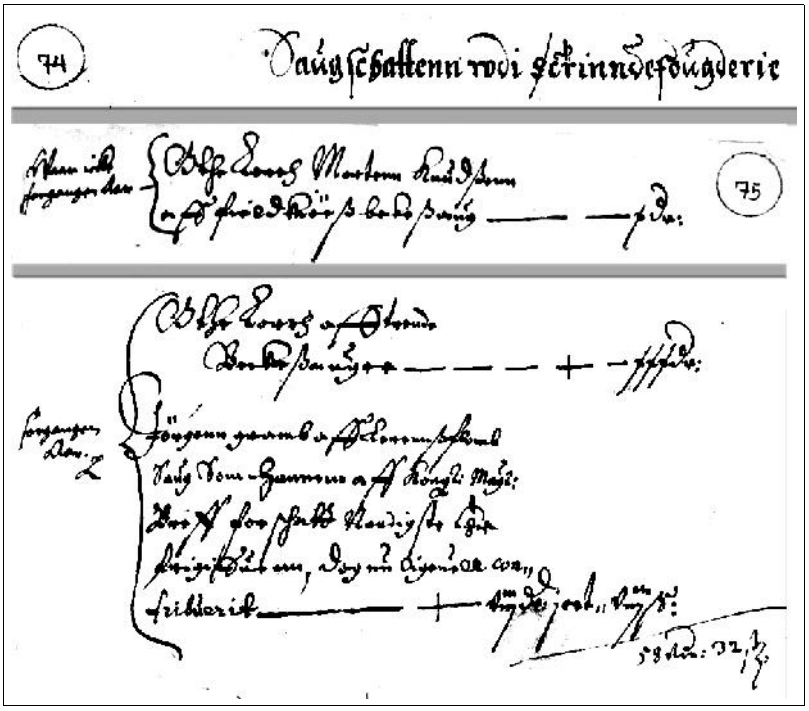

Kontribusjonsskatt 1647. Trondheims len, Sriinda fogderi (Lensregnskap Trondheims len, eske 90, legg 1, folio 75).

«Saugschattenn wdi Strinnde fougderie
Othe Lorch, Mortenn Knudsenn aff Fieldkiøes bekesaug – 10 dr.
Waar icke forgangen aar.
....
Othe Lorch aff trende beckesauger – 30 dr.
Jørgen Gramb aff Lerenns Flombsaug som hannem aff
Kongl. Mayt. breff for schatt naadigste ehr frigiffuenn,
dog nu ligeuell conribuerit – 8 dr. 1 ort 8 s.
[tilsammen] Forgangen aar 50.»

I tillegg til Hov med Drugli eide han i 1647 mye odelsgods og kjøpegods:
(Fra og med Nordmøre og nordover: 1 spann = 3 bismerpund eller øre = 72 merker).
Orkdal fogderi.
Orkal tinglag:
Leffstad (2 spann) – «Otte Lorckes oddel 4 øre» – «Otte Lorch bøgseler».
Øien – «Otte Lorches oddel 1 øre» – «Otte Lorch bøgseler»
Aff Aass (6 merker) – «Otte Lorch, odel 6 mkl.».
Klingenn (½ spann) – «Otte Lorches oddel 18 mkl.».
Clemedtzmoe (1 øre) – «Otte Lorches oddel 1 øre» – «Otte Lorch bøgseler».
Meldal tinglag:
Faass – 2 del av gården (2 spann) – Otte Lorches oddel 2½ øre – «Otte Lorch bøgseler».
Rønnebu tinglag:
Schamferd (½ spann – folio 36) – «Otte Lorches oddel 6 mkl.».
Schamferd (½ spann – folio 37) – «Otte Lorches oddel 6 mkl.».
Gauldal fogderi.
Melhus sokn:
Løckenn (1 spann) – «Till Otte Lorch 1 øre».
Hougenn (1 spann) – «Till Otte Lorch ½ øre».
Løre og Foss tinglag:
Faas (1 spann 1 øre) – «Till Otte Lorch 2 øre».
Nordtømme – 2 del av gården (½ spann 6 merker) – «Till Otte Lorch 1 øre».
Strinda fogderi.
Børsa tinglag:
Reittenn (½ spann) – «Bøxs.: Otte Lorkis odell ½ spannd».
Setter (18 merker) – «Bøxs.: Otte Lorkis oddell 18 mkl.».
Raffue (½ øre) – «Bøxs.: Otte Lorkis oddell ½ ørre».
Innstrinda tinglag:
Leistad (1 spann 1 øre) – «Otte Lorkis oddell 1 ørre».

Otte hadde et tilgodehavende for arbeide på Sakshaug kirke (NRR bind X side 358).
«Fedrik Urne og M. Erik Bradal fik Brev Otto Lorck anl.

F. III. V. G. t. Eftersom Otto Lorck, Borger og Indvaaner udi vor Kjøbsted Throndhjem, underdanigst lader andrage og berette, at der Sakshaug Kirkes Tiende og Indkomst hannem 1640 af vores elskelige kjære Hr. Fader, salig og høilovlig Ihukommelse, blev bevilget, da skal den til os elskelige Jens Friis have skyldig været 333 Rigsdaler 1 Ort, hvorfore og han for.ne Kirkes Indkomst en Tid lang skal have ladet oppeberge, med underdanigst Begjering, at

efterdi for.ne Otto Lorck til en ny Taarns Ferdiggjørelse,

som han ved Kirken haver ladet bygge og bekoste,

og andet des Fornødenhed Penge behøver, der du med for.ne Jens Friis og andre Kirkens Ombudsmænd maatte skee rigtig Likvidation og Afregning for hvis, af Kirkens Indkomst og Opbørsel for for.ne 222 Rigsdaler 1 Ort af dennem er oppebaaren, saa og at hvis, derover befindes udi Beholdning, hannem maatte tilstilles, da bede vi eder og naadigst ville, at I om for.ne Sags Beskaffenhed eder hos for.ne interesserede med Flid erkyndige og siden eders underdanigste udførlige Beretning os derom tilskikke, at vi os siden derpaa naadigst videre kunde vide at resolvere. Cum claus. consv.

Kjøbenhavn 10 Januar 1652.»

Sakshaug gamle kirke.

Sakshaug gamle kirke er ei stenkirke fra 1100-tallet i Inderøy i Trøndelag. Den er bygd i normannisk stil med noen gotiske trekk etter en ombygging på 1200-tallet. Kirken ble antagelig innviet i 1184, og gikk ut av bruk da nye Sakshaug kirke ble innviet i 1871.

Kirken ligger på en naturlig terrasse, med skrånende terreng både ovenfor og nedenfor. Verken koret eller skipet er plassert i en helt nøyaktig øst-vest-retning, og kirkeskipet er i enda større grad «vridd opp på terrassen» slik at det er en skjevhet i grunnplanen.

Det har tidligere vært vanskelig å datere kirken tilfredsstillende fordi vinduene i koret har nyere, gotiske, stiltrekk enn resten av bygget. En bygningsarkeologisk undersøkelse og studie av stenhuggermerker i 2007 konkluderte med at koret ble påbegynt etter 1130, kirkeskipet ble bygget mellom 1150 og 1184, og koret ble ombygd med gotiske vinduer 1220–1230. Gjennom tidene har både eksteriør og interiør endret seg betydelig. Ved inngangen i vest har det stått et tårn. Sakristiet i sørøsthjørnet ble bygd omtrent 1430, og de tre støttemurene på sørveggen må ha blitt reist en gang mellom 1200 og 1430. Prekestolen og altertavlen er fra midten av 1600-tallet.

07.01.1656 bekreftet Fredrik III sin fars brev om Ottes inntekt av Sakshaugs kirkes (NRR bind XI side 445).

«Otto Lorck fik Confirmation anlangende Sagshaugs Kirkes Indkomst.

F. III. G. a. v., at eftersom os elskelige Otto Lorck hos os underdanigst lader ansøge og begjere Confirmation paa et vores elskelige kiære Hr. Faders, salig og høilovlig Ihukommelse, udgivne aabent Brev, hvilket lyder Ord efter andet, som følger: [Kjøbenhavn 6 Juni 1640 (NRR bind VII side 730 f.}. Da have vi for.ne Brev, eftersom det her oven findes indført, udi alle des Ord. Clausuler og Punkter naadigst comfirmeret, fuhdbyrdet og stadfæst, saa og hermed confirmerer, fuldbyrder og stadfæster.

Kjøbenhavn 7 Januar 1656.»

I 1654 drev Otte fortsatt gården, men i 1655 har Hov fått en ny eier.

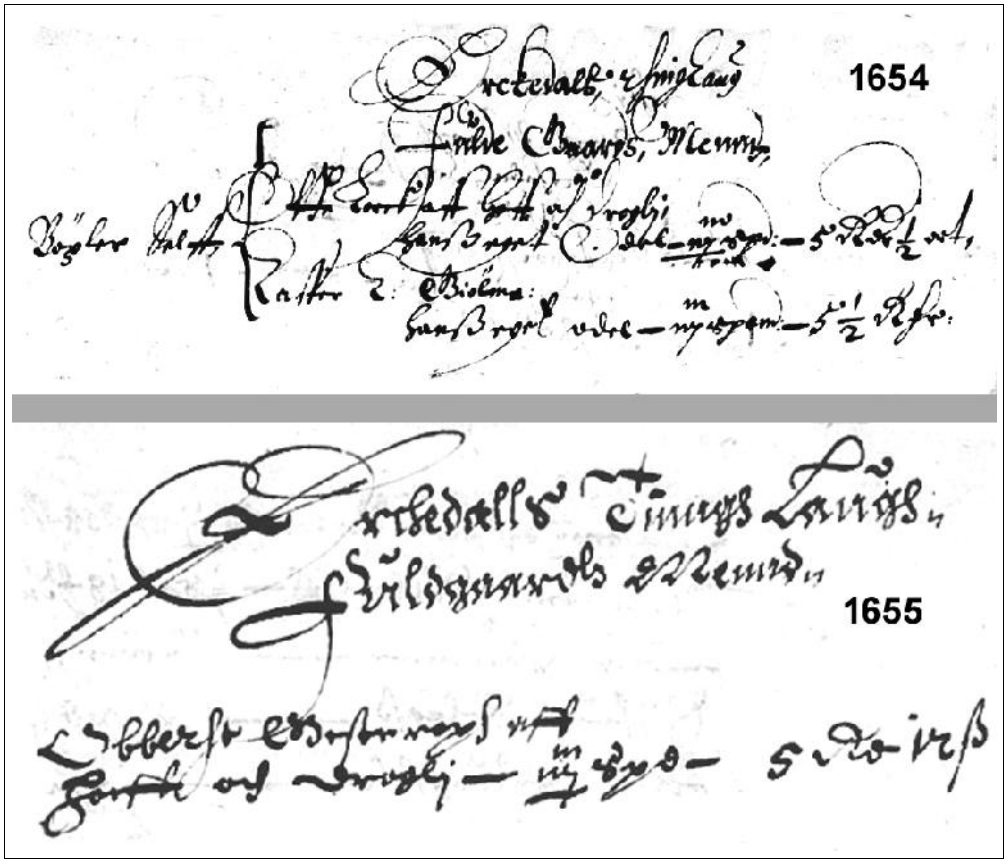

Kontribusjonsskatt 1654 og 1655. Trondheims len, Orkdal fogderi (Lensregnskap Trondheims len, eske 117, legg 6, bilde 340 og eske 123, legg 1, bilde 13).

Kontribusjonsskatt i 1654:
«Orchedall Thinglaug
Fulde Gaards Mennz
Otte Lork aff Hoff och Drogli;
Hanß eget Odel – 2 ½ Spd: – [skatt] 5 Rdr ½ ort, – Bøxler Selff».

Kontribusjonsskatt i 1655:
«Orchedalls Thingh Laugh
Fuldgaardtz Mennz
Obberst Gesteroph aff
Hoeffe och Drogli – 2½ Spd – [skatt] 5 Rd 12 ß».

jJeg vet ikke hvorfor Otte solgte – eller måtte avgi – sin hovedgård Hov.

I 1658 bruker Otte den ene av de to Rømme-gårdene som eides av Bakke kloster.

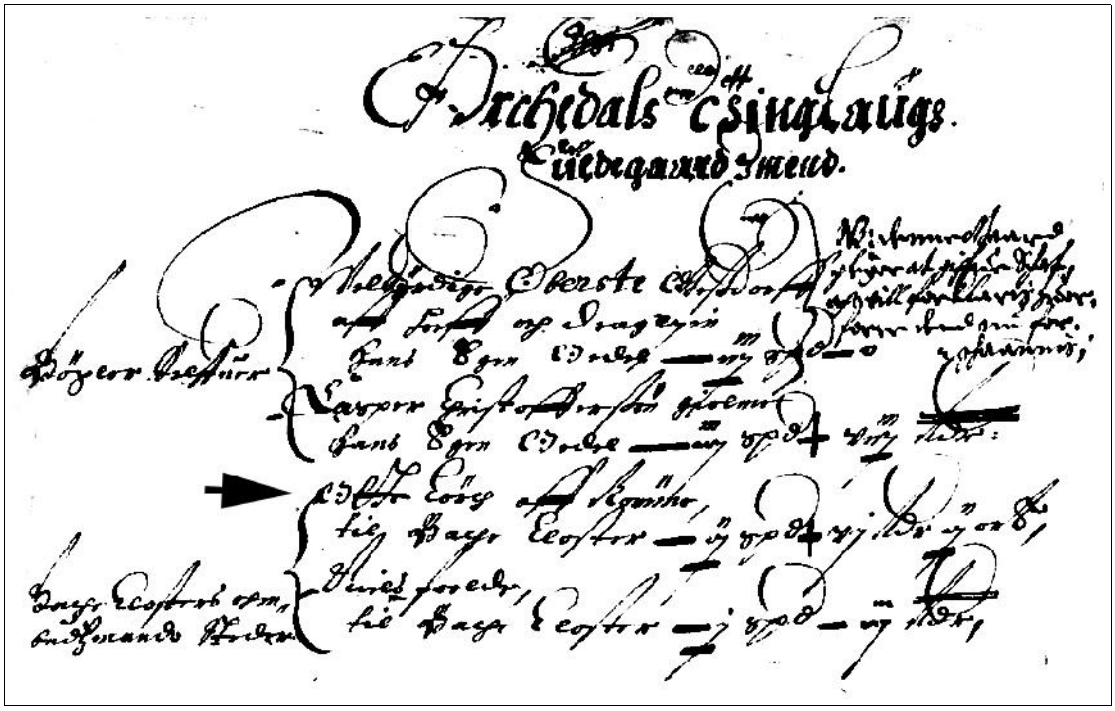

Kontribusjonsskatt 1658. Trondheims len, I Orkdal fogderi (Lensregnskap Trondheims len, eske 133, legg 4, bilde 117).

«Orchedals Thinglaugh.
Fuldegaard Mend
Velgørdige Oberste Gestdorff aff Hoff och Draglyie
Hans Eyen Oedel – 2½ spd – 0 [ingen skatt] – Bøxler Sielffue
NB: ....
Casper Christofferßøn Giølme
Hans Egen Odel – 3 spd – [skatt] 8 Rdl: – Bøxler Sielffue –
Otte Lørch aff Rømme,
til Bache Closter – 2 spd – [skatt] 6 Rdr 2 ort – Bache Closters ohmbudtzmand steder
Niels Foelds(?),
til Bache Closter – ½ spd – [skatt] 3 Rdr, – Bache Closters ohmbudtzmand steder»

I 1650-årene opplevde trondhjemmerne – med 6 års mellomrom – først en ødeleggende brann, og deretter et felttog verre enn noe selv de eldste kunne huske.

05.01.1651 brant omkring 90 % av Trondheim og i 1657 brøt krigen igjen ut mellom Sverige og Danmark-Norge.

Ved freden i Roskilde i februar 1658 ble Trondheim len og Romsdal avstått til Sverige. Friherre Clas Stiernesköld ble «guvenør» over lenet.

De høye tollsatsene som den nye administrasjoonen innførte fikk til følge at samtlige nordlendinger seilte Trondheim forbi og dro rett til Bergen. Fisket slo feil, høsten var dårlig og håpet om gunstigere vilkår under de nye herrer begynte å forta seg.

Det varte ikke lenge før krigen brøt ut på ny. Dansk-norske tropper marsjerte sørfra over Dovre mot Trøndelag, samtidig som skip seilte fra Bergen nordover. Et svensk unnsetningskorps til byen ble slått i Værdalen. Høsten 1658 begynte beleiringen av Trondhjem by. Stiernsköld brente husene på Bakklandet – det var visst ikke mange av dem der ennå – og brøt broen over elva.

Borgerne led under beleiringen – det var tegn til opprør blant dem, og stillingen for svenskene var temmelig håpløs. Litt før jul kapitulere Stiernsköld, og de svenske soldatene forlot Trondhjem.

Borgerne savnet dem neppe. Men det var knapt med udelt glede de hilste de nye troppene velkomne heller. Det viser seg nemlig at mens de svenske innkvarteringene kostet dem vel 8600 daler, måtte de betale over 9000 for de dansk-norske troppene som var i byen under resten av krigen.

Det framgår også av lens- og stiftsamtstueregnskapene at mange gårdsparter ble forpantet til kronen.

«Ko: Ma: Marc. pandt».

I 1658-59 ble det utskrevet en egen proviantskatt.

Proviantskatt 1658-59. Trondheims len, II Orkdal fogderi (Lensregnskap Trondheims len, eske 135, legg 5, bilde 219).

«Mandtal och Saklæringh
Offuer Denn Paaudne Proviant Contribution Vdj
Orchedals - Foegderie
Anno 1658»

«Orchedals Thinglaugh.
Fuldegaardsmend Huer – 4 Rdr.
Hoeff och Draglie
Brugtis aff oberste Gestdorff – 0 [ingen skatt]
Casoer Christofferßøn
aff Rieber – 4 Rdr. [proviantskatt]
Otte Lorch Rømmer – 4 Rdr. [proviantskatt]».

Etter 1658 har jeg kun funnet Otte som eier av gårdsparter, ikke hvor han bodde. Kan han ha flyttet inn til Trondhem «på gamle dager»?

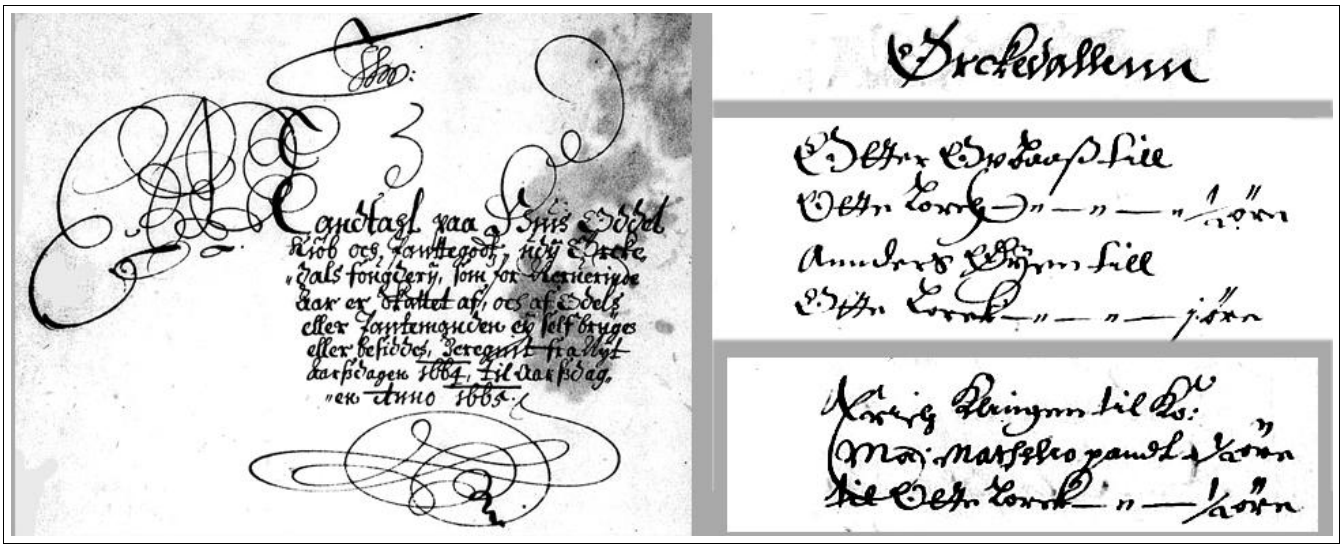

Odelsskatt 1664 - Y Orkdal (Stiftamtstueregnskap, Trondheim striftamt, eske 10, legg 1, litra 9, bilde 77 og 78).

Odelsskatten for 1664 viser ikke hvor Otte bodde, men han eide odel i flere gårder bl.a. Opbaaß, Øylenn og Klingenn.

I 1665 har han gått bort:

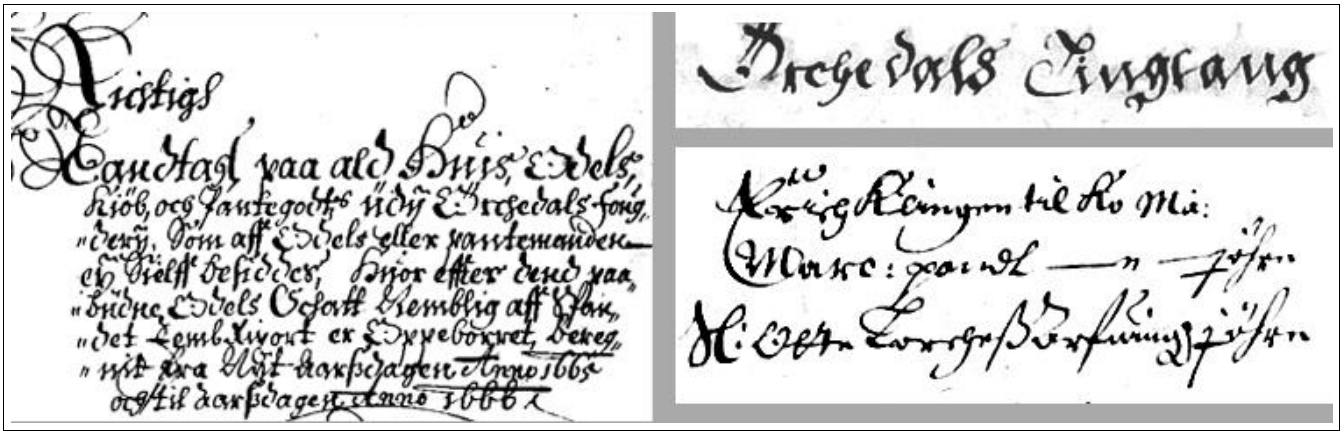

Odelsskatt 1665 - R Orkdal (Stiftamtstueregnskap, Trondheim striftamt, eske 14, legg 1, litra 9, bilde 72).

«Orchedals Tinglaug
Erich Klingen til Ko. Ma: Marc pandt – ½ øhre
Sl: Otte Lorcheß Arfuingh – ½ øhre».[500]

Han hadde vært kemner i byen. i 1652 førte han en sak for herredagen i Bergen om at byen skyldte ham penger fra hans tid som kemner, bl.a. for «elveskatten».

Norske Herredags-Dombøger – Fjerde Række (1652-1664) – Første Bind
I. Avsiktsbok for herreddagen i Bergen 1652.
«Affsigtsbog
till Bergens herredage in anno Christi 1652, paa di domme som da er gangen och sentenzerit, vdi indsteffnte sager till den tid, aff kong: mayt: høyviiße raad, da tilforordnet at sidde retterting paa kong: mayt: weigne, erlige och welbyrdige mend herr Gregerß Krabbe till Tosterlund, ridder, Danmarckes rigeß raad, statholder i Norge och høffuidsmand paa Aggershuus, Mogens Høg till Kierregaardsholm, Danmarckes riges raad, kong: mayt: befalingsmand paa Silckeborig, Christen Skiell Albertßen till Fußingøe, Danmarckes riges raad, kong: mayt: befalingsmand offuer Trøgewell, Erick Juell till Hundsbeck, Danmarkis riges raad, kong: mayt: befalingsmand paa Aalborighuus,, och Jens Bielcke till Østeraad, Norgis riges canceller, kong: mayt: befalingsmand offuer Mariæ prousti, Raknestad, Nune closters och Onßøens lehne.»
«79.
I denn sagh imellum borgemester och raad i Trundhiem ab vna, och laugmanden doctor Peder Alffsøn ab altera, for en dom mellom dennem och Otte Lork affsagt, hourudj hand haffuer tilfundet dennom paa byens weigne inden halff maaneds dag at betale 325 rdr: for en reyße Otte haffuer giort for byenn till Danmark, till nogen byens beswering at forschaffe indbyggerne frj for, och dj dog meente byen for den contentering at burde forschones, och hand muligt sielff at haffue contentert sig for, effterdj gieldenn var gammell, och hand haffde sielff veret byens öffrighed siden den ttid etc.
Definito. At borgemester och raad i Trundhiem bør paa byens weigne at betale Otte Lork dj tilsagde 325 Rdr: effterdj der findes richtig contract for, aff førige borgemester Hans Busch och Otte Lorck med Hans Laurizen giort, for den reyße hand haffde giort for byen, oc den noget till beste; men effterdj hand haffuer annammit een skatt kaldes elffueschatt, och andett sligt meere, meden hand war – byens kiemner och siden – borgemester, da bør hand for samme opbørßell at giøre byen regenschab och for.ne 325 rdr: imidlertid at bliffue in sequæstro, och befalingsmanden paa Trundhiems gaard at schall lade tilneffne med det første for.ne borgemester och raad, samtt for.ne Otte Lork sexs vwillige mænd, som kand liquidere dennom imellom derom, at huad hand derpaa kand bliffue schyldig, at kand kortes vdj for.ne 325 rd:»

Saken ble så 30.06.1653 tatt opp av Fredrik III i et brev til Fredrik Urne (NRR bind X, side 653).
«Fredrik Urne, at tilholde Throndhjems Borgere at betale en Summa Penge til Otto Lorck.
F. III. V. G. t. Vid, at eftersom vi naadigst erfare, en Sag til sidste Herredage udi vor Kjøbsted Bergen for vores elskelige Danmarks Riges Raad at have været udi Rette anlangende en Summa Penge, som vor Kjøbsted Throndhjem

500 Tollregnskap 1618-19, Trondhjems len, Trondhjem by (Lensregnskap, Trondhjem len, eske 17, legg 1, bilde 30). Tollregnskap 1619-20, Trondhjems len, Trondhjem by (Lensregnskap, Trondhjem len, eske 18, legg 4, bilde 232). Landskatt 1625, Trondhjems len, C Orkdal og Gauldal (Lensregnskap, Trondhjem len, eske 30, legg 1, bilde 42). Utgiftsvedlegg 1639-40, Trondhjems len (Lensregnskap, Trondhjem len, eske 65, legg 6, bilde 340). Unionsskatt 1642, Trondheims Len, H Orkdal og Gausdal fogderi, (Lensregnskap, Trondheims len, eske 75, legg 6, folio 316). Koppskatten i 1645, Trondheims Len, Orkdal fogderi, (Lensregnskap, Trondheims len, eske 66, legg 2, folio 3). Kontribusjonsskatt 1647. Trondheims len, Orkdal fogderi (Lensregnskap Trondheims len, eske 91, legg 1, folio 3 og 75). Kontribusjonsskatt 1654 og 1655. Trondheims len, Orkdal fogderi (Lensregnskap Trondheims len, eske 117, legg 6, bilde 340 og eske 123, legg 1, bilde 13). Kontribusjonsskatt 1658. Trondheims len, I Orkdal fogderi (Lensregnskap Trondheims len, eske 133, legg 4, bilde 117). Proviantskatt 1658-59. Trondheims len, II Orkdal fogderi (Lensregnskap Trondheims len, eske 135, legg 5, bilde 219). Odelsskatt 1664 - Y Orkdal (Stiftamtstueregnskap, Trondheim stiftamt, eske 10, legg 1, litra 9, bilde 77 og 78). Odelsskatt 1665 - R Orkdal (Stiftamtstueregnskap, Trondheim stiftamt, eske 14, legg 1, litra 9, bilde 72). Henry Berg: Trondheim før Cicignon, side 168, 220. Trondhjemske samlinger udgivne av Trondhjems Historiske Forening, side 121-124. Ovenstad: Militærbiografier.

til Otto Lorck der sammesteds skulle skyldig blive, og at da er bleven afsagt Pengene udi Retten at deponeres, indtl der blev gjort Rede og Rigtighed for en Elveskat, som til Byen var bleven bevilget, og han nu beviist haver, sig baade for samme Skat saavelsom for andet mere hvis, som han hos os elskelige Hr. Oluf Parsberg etc. var betroet, at være for kvitteret, saa og Pengene hannem ved Lagmandens Dom at være tildømt, da bede vi dig og naadigst ville, at du Borgermester og Raad udi for.ne Throndhjem alvorligen tilholder, at de strax til forbe.te Otto Lorck uden videre Ophold erlægger og betaler de resterende skyldige Penge. Mens saafremt de ei af be.te Hr. Olaf Parsberg ikke [sic] haver faaet fuld Underretning og Rigtighed for for.ne Elveskat, da haver de saadan hos hannem at søge, og Otto Lorck som enhver, der haver sin Huusbonds Kvittering, hans Penge uforment at lade bekomme. Cum claus. consv.

Kjøbenhavn 30 Juni 1653.»

Tross dom i herredagen og brev fra kongen ble saken igjen behandlet ved Herredagen på Akershus slott i 1656:

Stevningsbok 1656: Trondhjemms len

11.

«Borgemester och raad i Trundhiem citat laug.ne Niclas Poffuellsen for hand haffuer tilkiendt denom, at betale Otte Lorch en stor capital och rente som han fordrer hoß byen, och huis de herdiß derudj, da at procederis med denom wed saledag effter t: b: 6 cap:, huilchen gield de meener, borgerschabet bør betale och iche dj, effterdj dend er bunden føend de kom i deris bestilling; och enddog sagen haffuer werit saawit vrgerit paa tilforn, til seeniste Bergens herredag, at efterdj Otte Lorch tilforn haffuer anamet en elffue skat iblandt meere, medens hand war borgemester i Trundhiem, schulle hand derfore giøre byen regenschab, oc hans hoffuedstoell 325 rdr: imedler at bliffue in seqvestro, mens iche bemelt i samme herredagsdom, om nogen rente at burde hanom betales; men der for.ne Otte till regenschab derom schulle møde, bleff aff hanem ichon fremschichet it indleg refererende sig derudj tll her Ole Pasberigs quitering, for forschreffne elffue schatt och andet, och siden wrangelig som meenis forhuerffuet en ko; befaling till Frederich Vrne, at tilholde for.ne borgemester og raad, strax for.ne fordrende rest till Otte at erlegge, dog samme befaling om rentes betalning ey heller tilholder, och dog saaledes ut supra dømt, v-eragtet, at capitalen Otte Lorch for retten for laugmanden ehr tillboden, dog vden rendte etc:»

III. Avsiktsbok for herredagen på Akershus i 1656.»

«Affsigs bogh

til den herredagh holden paa Aggershuus in Julio et Augusto anno Christi 1656, paa de domme som da ere gangen ....»

55.

«I den sagh imellom borg.m och raad i Trundhiem ab vna och laug.m. Niclas Polsen samt Otte Lork ab altera, om nogen penge Otte Lork fordret hos byen med samtt rente deraff, som laug.m, borg.m och raad haffde tildømt att betale etc:

Definito. Effterdj herudj rette leggis en herredags dom, dat: Bergenhus 1652 den 25 Maij, huorudj Otte Lork tildønmis at giøre Trundhiems by regenschab for elffueschatter och andet aligt mere, i meden hand var byens kiemner och siden borgemester, och imidlertid de 325 rdr: som ham er tildønt, dog vden nogen rendtes formelding, at bliffue in sequrestro, och befalingsmanden paa Trondhiems gaard at tilneffne borg.m och raad och Otte Lork 6 vwillige mend, som dem derom imellom kunde liquidere, at huad hand derpaa kunde schyldig bliffue, kunde kortis vdj for.ne 325 rdr:, huilchet och lensmanden hafffuer effterkommit, och samme 6 mænd til liquidering haffuer verit forsamlede den 14 Decembr:1652 huer da Otte Lorkes fuldmegtige indted widere haffuer tagt i rette end for.ne herredags dom och it vitløfftigt indleg. huor vdj hand formeente sig ingen regenschab plichtig at vere effterdj,hand haffde her Ole Parsbergs quitantz for elffueschatten och anden opbørseler; da wide wj iche samme herredagßdom at fragaa och dømme Otte Lork nogen rendte tlll, ey heller hoffuidstolen, forend hand tilbørligen samme herredags dom fyllestgiører.»

Han førte også flere saker fram for Herredagen på Akershus slott i 1656, flere av disse hadde også tidligere blitt ført for herredagen i 1652. Det ser ikke ut til at han hadde særlig mye hell med disse sakene.

Det bør nevnes at saker for «Herredagen» ble rettet mot den eller de dommere som hadde dømt i lavere rett.

Norske Herredags-Dombøger – Fjerde Række (1652-1664) – Første Bind

III. Avsiktsbok for 1656.

12.

«I den sagh mellom Andres Hellekande Borgemester i Trundhiem ab vna. och Niclas Polssen laugmand ibidem ab altera, for hand haffde dømt hannem fredløs for hand iche vilde effterkomme hans dom, med at betale Otte Lorck 600 dr. med sin rente, som hand hannom haffde tildømt etc.

Definito. Effterdj Niclas Pouelsen har vden billig aarsage dømt borgemester Anders Hellekande for en mislig gields fordring fra sin freed. der hand dog sagen for høyeste ret haffde indsteffnt, och war vederhefftig till at betale, lougen och iche for saadan gields fordring nogen fredløs dom tillader, er derpaa for retten affsagt at samme dom bør machtesløs at were och iche kpmme Anders Hellekande till skade. Och effterdj Niclas Poulsen vden loulig adgangh sig har understandit paa afschhillige erlige folck saadan fredløs domme at vdstedde, da schall hannom hermed were formeent hereffter laugmands bestilling at betienne.»

14,

«I den sagh imellom Otte Lork ab vna och førige oberberghopmand Christopher von Hønieken och samtlig bergampts betiendte ab altera, for de vdinden den twistighed imellom citanten och Jochum Jrgens med flere interesserede om en andel vdj det Røraas kobberwerk, haffuer citanten gandsche fra samme verk frakient etc.

Definito. Effterdj Otte Lorkes mutung iche er nøyachtig werkit iche heller med arbeid aff hannom effter berig

ordnung i rette tid betalat, er derpaa for retten affsagt, at Otte Lork iche befindes nogen føye eller rett till dette bergwerk eller dend offuer berig ampted forhuerffuede steffning at haffue meden de interesserede i det Røeraaß kobberwerk for denne tiltale frj at were, och sagen hermed optagen, saa den iche schall komme nogen aff parterne till skade.»

Fra «Trondheim Bys Historie», Bind II «Kjøpstad og Stiftsstad».

«Øvrighet og byens liv

Opphavet til endringene i næringsgrunnlaget for byen lå i rent økonomiske forhold. De skyldte ikke regjering eller administrasjon sin tilblivelse. En annen sak er at det nye som skjedde, både i by, stift og i landet ellers ble fulgt i København, og at det stadig kom vedtak fra kongen som tok sikte på å regulere handel og næringsliv i samsvar med det man anså som fordelaktig utvikling. Enkelte av tiltakene hadde eller fikk vesentlige følger for menneskenes liv og arbeid.

Innenfor selve byens styre skjedde likevel ingen store forandringer. Bybildet skiftet ikke så mye i førstningen av 1600-årene, og ikke de reglene som gjaldt for byens innvånere heller. Styre og stell gikk sin gang omtrent uforandret ¨på begge sider av 1600, i hovedtrekkene etter samme preg de hadde fått i 1500-årene. Vi ser i det minste ikke tegn til mange nydanninger, ikke før rikene får kongelig enevelde fra 1660-årene. Enkelte ting skjer nok i mellomtiden, og de karakteriseres av økning og effektivisering av offentlig myndighet.

Hovedlensherren over det store Trondhjems len var byens "overhøyhet". Fra noe før 1600 residerer han atter fast i byen. Under seg hadde han oftest flere lensherrer. Således var det vanlig å forlene bort Romsdal, og ofte Jemtland og "Nordlandene" særskilt. Det siste lenet besto av de nåværende Nordland og Troms fylker.

"Øvrighetet" i byen var borgermester og råd. I 1619 ga kong Christian IV en forordning som kom til å få en viss betydning for styret i byene på 1600-tallet.

I innledningen til forordningen grunngir kongen den med behovet for å råde bot på en mindre heldig praksis i styret før. Øvrigheten hadde nyttet sin stilling til å skalte og valte etter sitt eget hode – særlig er den om seg for å vinne fordeler i handel og næring.

Forordningen gjaldt for alle byene i landet, og vi vet ikke i hvilkn grad den tok sikte på forholdene akkurat i Trondhjem. Men sikkert er det at øvrigheten der som i de andre byene besto av de største borgerne og de rikeste handlende.

Det er gjennom denne forordningen at overformynderiet etableres i riket. Dessuten bestemmer kongen at "overkjøpmennene" skal fungere i forlikssaker, noe det visst ikke ble mye av.

Av størst betydning blir de nye beslutningene om øvrigheten. Hver by skal ha en eller flere borgermestre. I Trondhjem ble det to. De skulle byttes ut etter tur, slik at enhver som satt i rådet skulle være borgermester en periode. Skiftet skulle skje hvert år, slik at den som ett år var første borgermester, skulle være nederste rådsmann året etter, mens annen borgermester rykket opp i den førstes sted. Dette byttet skjedde i Trondhjem ved fastelavenstid, derfor fikk borgermestrene navnet fastelavnsbogermestre. Ordningen ble avskaffet i 1635. Fra da av skulle de to borgermestrene sitte fast i sine ombud. Det er ikke mulig å slå fast om ordnigen med fastelavensskiftet virkelig ble etterlevd i byen – i andre av landets byer ble den det ikke.

Forordningen bestemte videre at øvrigheten skulle utnevnes til ombudene av lensherren. Fra middelalderen hadde dette vært de husfaste menns oppgave. Hvordan lensherren oppfylte sin forpliktelse, kom imidlertid an på ham selv. Statsmakten var ikke mer effektiv enn at detaljer sto åpne for en friere tolkning enn den vi finner i tilsvarende situasjon i vår tid.

Tallet på rådmenn ble ikke fastsatt, men i Trondhjem ser det ut til at det har ligget på 8-9, etter de fattige opplysninger vi har.

....

I katolsk tid var skolene underlagt kirken, som sentra for presteopplæring. Det hadde vært en selvsagt ting at elevene skulle underholdes uten utgifter for seg selv eller foreldrene. Etter reformasjonen erstattes kirkens underhold av statens. Skolene får seg tillagt midler av penger som hadde hørt kirken til tidligere. I det lange løp, og helst ganske snart, viser det seg at disse pengene ikke strekker til. Og da blir det private som trer til. Skolene hadde vært ledd i den universelle kirkes streben etter å fremme Guds rike ved å oppdra folk til kirkens tjeneste. Nå blir de stående i en dobbeltstilling: de blir både statlige institusjoner og milde stiftelser, donert av private. Det kanskje viktigste som skiller elevene ved latinskolene ut fra fattigfolk, er det faktum at man kunne vente av dem at de i sin tid skulle bli prester eller i det minste degner eller klokkere, slik at samfunnet villle få nytte av dem. De var unge, og det var grunn til å sette håp til dem.

Det samme var neppe tilfelle med de fleste av de trondhjemmerne som ikke maktet å brødfø seg selv. Fattigfolk hadde det vært i byen som i alle andre steder, så langt tilbake folk visste. Det hadde vært kirkens oppgave å ta seg av dem med kristelig barmhertighet.

Reformasjonen satte en foreløpig stopper for dette som for mye annet. En ny oppfatning av fattigdommen vil dermed ha lett for å gjøre seg gjeldende. Fra å være Guds utvalgte små, blir de fattige noen stakkarer som ikke engang formår den mest simple av alle borgerplikter: Å sørge for seg og sine. Men de som av en eller annen grunn allerede som barn blir satt i den situasjon at de ikke kan oppdras av sine nærmeste, skal hjelpes. Det gjelder foreldreløse barn, og barn hvis foreldre forsømmer dem åpenlyst. De skal gis sjansen til å bli bedre og nyttigere borgere enn deres foreldre var.

Det er slike forestillinger som ligger bak opprettelsen av de mange barnehus i det protestantiske Europa.fra først i 1600-årene og framover. I Trondhjem er det eldste av disse milde stiftelsene datert 1635.

Foranledningen var etter senere tradisjon den forferdelige pesten som raste noen år før, i 1629. Det heter at byen

etterpå var "oppfylt med forlatte faderløse, moderløse og venneløse barn".

De to institusjonene som så dagens lys mens denne katastrofen ennå var i friskt minne hos folk, var "Børnehuset", senere kalt Waisenhuset, og fire års tid senere "Kvinde- og Pigehuset" – tukthuset som det oftest het senere. Barnehuset var forbeholdt gutter, mens tukthuset ga plass for både små piker og eldre kvinner som ellers ville ha sultet ihjel eller havnet på forbryterbanen.»

Fra «Trondheim Bys Historie», Bind II «Kjøpstad og Stiftsstad».

«Næringspolitikk og nabostrid.

Det var hollenderfarten som skapte kapital og ga muligheten for ekspansjonen i Trondhjem. Trelasten er den første artikkelen som gir byen et nytt oppsving. Dermed får også gårdenes herligheter ny verdi: Skogen blir salgsvare, ikke i "naturlig" form – det er det skårne tømmeet, sagdelene, som blir solgt.

Trondhjemmerne hadde begynt med å befrakte skipsrom hos hollenderne. Noquer var det store navn de første årene fra 1609, men andre fulgte samme framgangsmåte. Vi må ta forbehold at vi ikke vet om de trondhjemmerne som står oppført som befraktere, står der for egen regning. Norsk-danske borgere hadde lettelser i tollen framfor utlendinger. Det ville være en fordel for disse å få trondhjemmere til å stille seg som pro forma eiere av den lasten som skulle skipes ut. Den det ligger nær å tenke på i slik sammenheng, er Noquer. I 1623 er han delaktig i manipulsjoner som tyder på det. Han har stilt seg som pro forma reder for et skip i Spania-fart som i virkeligheten eides av utlendinger. Kongebrevet som er kilde, sier intet om hva slags folk som står bak, men de var sikkert hollendere. Det heter nemlig at på slik måte vil den danske konges undersåtter komme i vanry på de spanske byene, og den handelen som er begynt der, vil svekkes. Og ingen kunne være nærmere til å bringe et slikt resultat til veie enn spaniernes arvefiender hollenderne, om det kom fram at trondhjemmerne var i deres sold.

Ellers gikk det ikke Noquer bare godt. Som tollforpakter greide han ikke innfri sine forpliktelser, og da han døde i 1629 var det tatt arrest i hans gods.

Trondhjemmerne fortsetter med å befrakte skip hele tiden, vi er underrettet oom det fra 1606-36. Det forekommer både at en enkelt mann står som eier av hele lasten, og at flere går sammen om den. Der varene står presisert, viser det seg at det helst er med varer med høy egenveredi at flere går sammen.

Fra årene rett før 1620 dukker et nytt element opp i tollregnskapene. Et forholdsvis stort antall menn, kjøpsvenner kalles de gjerne, fører varer inn og ut av byen. Første året de opptrer i kildene er i 1616-17.

De "følger med skipet og innfører små kramvarer", heter det gjerne om dem. De fleste er hollendere. I 1618-19 fins i alt 12 slike små-kjøpmenn. De førte ut litt fisk. Litt senere begynner regnskapene å kalle dem "skotser" eller ‘"skotske kjøpmenn". Skotter var de visst sjelden. Selv om de kalles "kjøpsvenner" er det ikke mulig av kildene fra Trondhjem å slutte om de driver selvstendig eller er i andres djeneste. Kanskje begge deler forekommer.

De varene trondhjemmerne., skotserne kan vi ta med, hadde å utføre oppgis i listene som trelast og fisk – tørrfisk, saltfisk og sild. Dertil kommer tjære og skinn – det siste fra Jemtland, ofte over Levanger marked.

Eksportørene av fisk i alle former er mange. Derimot er det få som sender trelast ut av byen. Fra 20-årene samler eksporten av dette produktet seg gradvis på få hender. Ved siden av Noguer er det

Otte Lorck, Caspar Schøller, Henrik Sommerschield, Alexander Samson, og noen andre, i alt 8-9 navn som går igjen.

Fra 20-årene av blir denne formen for handel mindre vanlig. Befraktning avløses av direkte salg av trelasten til hollenderne. Om vi skal søke etter grunner til dette, vitner det først og fremst om at farten fra Trondhjem til Holland med trelast kommer inn i mer festnede former. Skuta leies fra Holland. Dermed må vi regne med at den primære delen av farten, trelasteksporten til Holland, er ordnet på forhånd.

Men samtidig må vi søke etter grunnlag for dette i byen selv. En ting er at borgerne skaffer seg egne skip. Førsemann er Noquer i 1616, som da eier et skip på 45 lester. Det går i ballast til byen og fører ut trelast. To år etter har han et skip på 60 lester,

samme år står også Otte Lorck og Alexander Samson oppført med hver sitt.

Ut gjennom 20-årene finner vi ofte skip hjemmehørende i byen i listene, men slik disse er ført, danner de intet grunnlag for å finne ut samlet "tonnasje" i byen. Ofte er hverken eier eller drektighet oppgitt.

Imidlertid er det lite trolig at byens egne skip spilte stor rolle for eksporten. De kan ha betydd mer for importen, det ligger nærmest å tenke på luksusvarer og andre varer med høy egenveredi.

Resultatene man kommer til på basis av slike kilder som disse regnskapene, blir tvilsomme. Det gjelder endog for nedgangen i trondhjemmernes befraktninger av hollandske skip. Vi må alltid være på jakt etter uavvhengige opplysninger eller stoff som på noen måte kan bekrefte de resultatene vi mener å komme til. I dette tilfelle synes det mulig å slutte seg til hvorfor det skjer. Vi kan finne en holdbar forklaring – lenger kommer vi ikke.

Dersom borgere av byen hadde vært stråmenn for hollenderne, betyr nedgangen i befraktning at de frigjør seg, eller i det minste som alt nevnt, innebærer den fastere forhold mellom produsent og avtager. Trondhemmerne trenger ikke lenger bekymre seg så meget om omsetningsleddet. Følgelig kan de samle seg om andre mål: Å samle flere sager på sine egne hender.

Omkring 1620 drives ca. 10 av sagene i Trondhjems len av borgere. Ingen er oppført med mer enn to sager. Både prester og futer er representert med flere sager i sum enn borgerne.

På denne tiden var det allerede skjedd adskillig i trelasttrafikken og -politikken nordafjells

I 1615 kom et forbud mot å selge bjelker, uskåren last, ut av landet. Kort etter forbød kongen alle sager som ikke kunne oppføres på odelsgrunn og hente tømmeret fra egne skoger. Sammen gjorde disse to bestemmelsene det faktisk nesten umulig for trondhjemmerne å drive trelasthandel i Trøndelag, Romsdal og Nordmøre. En så stor del av jorda var i kongelig eie, så mye av skogen almenning eller også kongsgods, at ytterst få borgere hadde sjanse til å drive

med denne trafikken om de skulle ta forbudet alvorlig. Det fører da også straks til bønnskrifter til København. Folk ber om å få bruke flomvannet våren etter til å skjære rømmeret. Det får de, men, heter det – etterpå skal sagene bort. Men i samme brev ber kongen lensherren undersøke forholdene i samband med en bønn Eiler Schøller er kommet med. Han er fut over Bakke klosters len, som den danske kansler Christian Friis har. Nå ber Schøller om å få beholde i drift et par sager. Det får han, dersom det kan skje uten skade for skogene. At denne dispensasjonen gis, er vel ikke underlig. Men samme tid får to borgere av byen, lagmannen og en av borgermestrene samme tillatelse for sine sager.

Og da ser det ut til å ligge et prinsipp bak. Tre menn får lov til det "almuen" ellers ikke lenger får. Grunnene til forbudet er vel de to som "oftest angis" i tilsvarende tilfelle: Frykt for avskoging, og visshet om at tollen ikke blir betalt slik den burde. Men grunnlaget for det er ikke i så stor grad til stede når det dreier seg om bare disse få borgerne, derfor får de holde på.

Snaut halvannet år etter at forbudet er kommet trekker regjeringen det atter tilbake. I stedet kommer påbud om at alle som har sager med damstokken på kongens grunn, og alle som henter tømmer i kongelig skog, skal betale en grunnleie i tillegg til vanlige skatter.

Sammenholder vi dette påbudet med det forbudet som det tilbakekaller, synes som om regjeringen var inne på et feilspor som den trekker seg ut av, at den har gitt en forordning så dødfødt at den måtte dras tilbake etter halvannet år. Legger vi imidlertid til de dispensasjoner som var blitt gitt i mellomtiden, blir det klart at det i det minste dreier seg om samme politikk som gir seg to forskjellige utslag – la så være at det ene er mer praktisk enn det andre.

Den ukontrollerbare trelasteksporten er tornen i øyet. Ved å sette en ny sagavgift sikrer styremaktene seg det som for dem er det viktigste. For det første får de en avgift av landets nye store næring. Men dessuten er det grunn til å tro at de regner med at samme avgift vil få en bremsende virkning, helst på nye tiltak. De nye sentra for handelen, sagene, skattlegges. De som vil få råd til å drive sagskurd heretter er folk av samme type som de som hadde fått drive endog under den korte "forbudsiden" – velstående borgere, eller i det minste slike som alt hadde bruk i gang og slapp utgifter til nyanlegg. Det siste har vi utrykkelig belegg for. Da Claus Daa fikk tillatelse til utleie på ny av de forbudte sagene, fikk han som ventelig kunne være ordre til mest mulig å leie ut til de samme som hadde hatt sagene før.

....

Kildene som fins til årene rett etter [1615] er ikke gode – de kan nyttes med forbehold, men mest som indisier I brev på brev får Trondhjems lensherre påbud om å undersøke forhold i samband med makeskifter som ønskes av folk i Trondhjem by. I noen tilfelle ser vi ikke grunnen til disse ønskene, andre ganger dreier det seg klart om sager eller skoger. Folk som eier sager, vil makeskifte skogseiendommer de måtte sitte med, slik at de får dem i best mulig beliggenhet for skjæring og senere uttskiping. Er det så, da vitner dette om at folk tar kongebudet alvorlig – de følger statens krav om at eiendomsrett til skog skal tas like bokstavelig som den til jord og gammel odel.

Det er visst temmelig nytt dette, iallfall var så sent som i 1610 forbud mot sager på kongens og kirkens grunn blitt innskjerpet, men uten at et ord nevnes om skogene. Kanskje kan dette tas som indisium på at det er i de mellomliggende årene at selve eiendomsbegrepet er gjort gjeldene også for skogene nordafjells. Dette er et uklart spørsmål i det hele tatt. Vi må regne med at det ikke har vært noe behov for å dele inn skogene tidligere, de hadde ikke vært særlig ettertraktet, og nok hadde det vært av dem, så folk hadde greid seg godt ved å behandle dem som almenning. Det er nytt at tømmer blir handelsvare og dermed ettertraktet på en fullstendig ny måte.

De mennene som ønsker makeskifter og andre overdragelser der skoger sikkert er representert, kjenner vi fra før. De samme navnene fant vi i første rekke blant trelasteksportørene. Det er brødrene Schøller, Caspar og Eiler, Otte Lorck, Henrik Sommershcield, Noquer så lenge han er med, og de få andre.

Det er klart hvilken vei disse navnene peker. Borgerskapet går i gang med å sikre seg de produksjonsmidlene som danner grunnlaget for eksporten til utlandet.

De har staten på sin side, trelastpolitikken i ekspansjonsperioden hjelper til med å holde konkurrenter på avstand.

Den borgelige aktiviteten er framtredende, ikke bare i det nåværende Trøndelag, men også i Romsdal og Nordmøre. Går man bare ut fra regnskapskildene og de tall de viser, får man i første omgang inntrykk av at de to sjølenene er viktigere enn byen som sentra i handelen. Men regnskapene gir dårlig grunnlag for å se hvem som tjener på dette. De første har vi spinkle kilder til å bestemme det i det hele tatt.

Fra «Trondheim Bys Historie», Bind II «Kjøpstad og Stiftsstad».

«Ekspansjonen og mennene – Futer og eiendom.

Allerede leidanglisten fra midt i 1500-årene viser at det var mange utenbys fra som søkte til Trondheim. Innflytning var en forutsetning for at folketallet i en by skulle øke, og det må vi tro Trondheim gjorde. En by som var henvist til sin egen naturlige folketilvekst, ville oppvise synkende innbyggertall.

Men innflytterne hadde vært nordmenn og svensker, få andre. Det er ikke trolig at de brakte med seg kapital, nytt initiativ eller annet som kan få oss til å se varige spor etter dem. Anderledes blir det med innvandringen fra 1600. Fra da av og til langt ut i 1800-årene skulle det bli innvandrere og deres etterkommere som satt sterkest preg på utviklingen i alle norske byer. Og de fleste av innvandrerne var tyskere og dansker. Svært mange kom fra de to hertugdømmene Slesvig og Holstein.

Som oftest er det lite kjent hvilken bakgrunn disse menneskene hadde i det landet de kom fra. Det gjelder mest de som kom tidlig i 1600-årene.

Alle de som gjør seg mest gjeldende i trelasthandelen i Trondheim de første ti-årene av det nye hundreåret, er innvandrere. Johan de Noquer var fra Flandern. Om ham vet vi intet – han hører til dem som glimter en kort tid og deretter forsvinner. Relativt lite er kjent også om Henrik Sommerschield eller Engelskmann, som han kalles ofte.

Tilnavnet forteller hvor han kom fra. Det er en viss sannsynlighet for at han hadde drevet handel i England før han av en eller annen grunn utvandret.

Da er vi bedre underrettet om et par av de andre ferske trondhjemmerne, folk som på ulike vis skulle komme til å sette preg på byen.

For både Otte Lorck og brødrene Schøller gjeldet det at de starter sin karriere som futer. Det er all grunn til å tro at det er denne viktige stillingen som danner utgangspunktet for den posisjon de kom til å få i byen.

..

Når det gjelder trondhjemmernes tilegnelse av jord, er det iøyenfallende trekket Caspars særstilling. Ennå i 1646 har de andre borgerne i byen ubetydelig mer jord i lenet enn de hadde hatt i 20-årene, vel 90 spann. De to eneste mennene som eier jord av betydning ved siden av Caspar var Lauritz Bastiansen Stabell med ca. 12 spann og Otte Lorck med vel 10. Stabell var svigersønn til Caspars avdøde bror Eiler.»

Fra «Trondheim Bys Historie», Bind II «Kjøpstad og Stiftsstad».

«Den ekstensive byen – Bybrann og svenskevelde.

Det var to ting som med skiftende mellomrom skaket opp byen – brann og krig. Brann var nok det folk fryktet mest av alt – brøt den ut, sto menneskene hjelpeløse, de måtte se alt sitt gå opp i flammer uten engang å vite hvor de skulle ta inn. Kriger var ikke Trondhjem hjemsøkt av så ofte, det var hele landet mer forskånt for enn de sentrale delene av Europa. Men det hendte at begge katastrofene inntraff omtrent på samme tid.

Slik var det i 1650-årene. Med 6 års mellomrom opplevde trondhjemmerne først en ødeleggende brann, og deretter et felttog verre enn noe selv de eldste kunne huske.

Klokka 3 natt til 5. januar 1651 ble folk vár at det brant i borgermester Jens Friis' gård, "aller øverst i byen", dvs. i nærheten av Gamle Bybro i dag.

Ved en frisk sørøstlig vind bredte ilden seg raskt, Huset der pumpene var, ble antent; mange av borgerne var ute i fjorden på sildefiske, og de som var igjen, hadde i første omgang nok å gjøre med å redde 2-300 fat krutt, som dels ble kastet i elva, dels båret til tryggere steder, "på det at den ganske by og hver mann skulle ikke undergå liksom ved et jordskjelv". Før noen rakk å komme i gang med forsøk på å slukke, hadde varmen spredt seg helt nord til fjorden – "og svevde ilden seg hit og dit så å si liksom en bebuktet slange" – videre fra nordvest i byen sørover igjen. Et steinkast fra domkirken ble folk herre over den. Men vestpå i byen holdt den det gådende i over et døgn. Da var 9/10 av byen avbrent.

Byen fikk skattelettelser etter brannen og sagbruksfolk som hadde lidd skade, slapp med halv grunnleie. Men hva trondhjemmerne gjorde for å berge livet i harde vinterkulda, det er vi uten kjennskap til. De måtte vel ty inn til andre, i de delene av byen der husene var blitt stående.

Det ser ut til å ha gått fort med å bygge opp byen igjen etter katastrofen Vi hører ikke mye til det. Folk satte nok husene der de hadde stått før, som de måtte gjøre det hver gang de var utsatt for slikt.

Rundt midten av 1600-årene skjedde dramatiske ting på det politiske området i Norden. Feidene avløste hverandre ofte, og det hendte at endog de fredelige Trondhjemmere ble rykket ut av sitt jevne strev.

Krigen mellom Danmark-Norge og Sverige i 1640-årene endte med at Jemtland og Herjedalen ble avstått til Sverige. Dette var neppe noe følelig tap for folk i byen. De beholdt sitt gamle handelssamkvem med Jemtland over Levanger marked. Lensherren Peder Vibe forteller i 1657 at jemtene fremdeles kom for å hente salt, sild og annen fisk. Selv førte de med seg mange slags varer. Vibe sørget for å holde skikkelig vakt under markedet av frykt for slagsmål. Men andre svensker holdt seg unna, og jemtene solgte varene billig, for de ville gjerne ha rede penger med hjem i slike urolige tider. Alt lå til rette for at den gamle handelen skulle fortsette. Det var behov for den, og det var mer avgjørende enn en grenselinje.

Men styrkeprøven mellom de to nordiske makter var ikke slutt. Både i København og Stockholm var det sterke krefter som ivret for ny krig – de kunne ha så mange grunner for det.

I 1657 begynte det nye felttoget.

På forhånd hadde kongen sikret seg bistand fra landets innbyggere, i Trondhjem ved at et borgermøte i mai hadde lovt å gi bidrag i klingende mynt til krigføringen. Borgernes representanter der, borgermestre og råd, lovte å betale 1¼ % av formue og fast eiendom, samt en del av penger de måtte ha på rente. Innkvarteringer skulle de også ta. "Skjærbåter" ble rustet ut, blikkhus oppført ved byen, offiserer vervet og soldater utskrevet.

Under Jørgen Bjelke rykket de dansk-norske troppene inn i Jemtland. De hadde god framgang, og lenet ble atter satt under dansk-norsk administrasjon. Det er rimelig dette skjedde med støtte fra en del av befolkningen, særlig ga prestene i Jemtland sin tilslutning til erobrerne. Men så hadde da også regjeringen i København sørget for å sikre seg kontroll med hvem som var blitt ansatt i kallene i Jemtland før avståelsen i 1645.

Imidlertid gikk det mindre godt på sørfronten Der rykket svenskene fra Jylland til Fyn, og videre på isen over Storebelt, og tvang Frederik III til fred i Roskilde i februar 1658. Ved den freden ble Trondhjems len avsstått til Sverige.

Svenskene hadde forlangt dette, rimeligvis i tro på at Nord-Norge også hørte til. Forhandlinger mellom rikene endte imidlertid med at Romsdal ble tatt med i avståelsen, men ikke de nordligste lenene, "Nordlandene" og Finnmark.

Administrasjonen av den nye svenske provinsen ble overlatt til landshøvdingen i Stora Kopparbergs län. friherre Lorentz Creutz, som alt samme våren rykket inn i Trondhjem by.

Borgerskapet i byen hilste ham med jubel. Lensherren Peder Vibe, som deltok i grenseoppgangen mot Romsdal og Nordland, prøver ikke å legge skjul på det. Bare bispen, den danskfødte Erik Bredal, nedla på det åpne hyllingsmøtet sin verdighet og dro til Nord-Norge, der han fortsatte som tilsynsmann. Friherre Clas Stiernesköld ble senere svensk

"guvernør" over lenet og byen.

Nordmennene fortsatte både som bondelensmenn, futer og skrivere på landet og som borgermestre, råd og i de andre stillingene i byen.

Misnøye vakte imidlertid snart både de svenske skattepåleggene og utskrivningen av 2000 mann fra bygdene til svensk krigstjeneste. Det borgerskapet satte minst pris på, var nye høye tollsatser, som førte til at samtlige nordlendinger seilte byen forbi og dro rett til Bergen i 1658. Fisket slo feil, høsten var dårlig, og håpet om gunstigere vilkår under de nye herrer begynte å forta seg. Men da Stiernsköld høsten 1658 holdt et hyllingsmøte i byen, møtte både borgerskapets og lenets fullmektiger opp. De lovte å utrede de skattene som ble pålagt dem – her nevnes ikke borgerskapet uttrykkelig, men de har sikkert samtykt sammen med de andre.

Det varte ikke lenge før krigen brøt ut på ny. Dansk-norske tropper marsjerte sørfra over Dovre mot Trøndelag, samtidig som skip seilte fra Bergen nordover. Et svensk unnsetningskorps til byen ble slått i Værdalen. Om høsten 1658 begynte beleiringen av Trondhjem by. Stiernsköld brente husene på Bakklandet – det var visst ikke mange av dem der ennå – og brøt broen over elva.

Borgerne led under beleiringen – det var tegn til opprør blant dem, og stillingen for svenskene var temmelig håpløs. Litt før jul kapitulere Stiernsköld, og de svenske soldatene forlot Trondhjem.

Borgerne savnet dem neppe. Men det var knapt med udelt glede de hilste de nye troppene velkomne heller. Det viser seg nemlig at mens de svenske innkvarteringene kostet dem vel 8600 daler, måtte de betale over 9000 for de dansk-norske troppene som var i byen under resten av krigen.

7 måneder hadde Trondhjem vært under svensk styre. Nå ble styret i byen reoganisert. Som foreløpig forvalter over lenet ble satt Bergens og Gulatings lagmann, Hans Hansen. Derimot ble ikke byens tidligere lagmann Nikolas Paulsson innsatt i sin stilling. Han hadde intrigert såpass mye, først til fordel for svenskene og siden mot dem, at han saktens ikke ble regnet som pålitelig.

Krigen mellom rikene varte ennå i nær halvannat år, men i Trøndelag var felttoget slutt.

Fredsbetingelsene ble et resulat av mange og langvarige underhandlinger – ikke først og fremst mellom de to krigførende makter Sverige og Danmark, men mellom de europeiske stormakter. Fellesskap eller motsetning i stormaktenes interesser var de avgjørende faktorer. Allerede på et tidlig tidspunkt under krigen, før noen militær avgjørelse hadde inntruffet, hadde Nederland satt fram for England og Frankrike de betingelser som senere skulle bli de viktigste i fredstraktaten mellom de nordiske land.

De tre stormakter sluttet i 1659 den første "Haag-konsert", og vedtok å megle mellom de krigførende.

Frederik III var villig til fred fra ettersommeren 1659. Utgangspunktet for forhandlingene var freden i Roskilde, med de forbedringer som Nederlandene kunne være i stand til å skaffe danskene. Vinteren 1660 døde så Carl X Gustaf. Dermed gikk svenskene også med på fredsforhandlinger. De egentlige ledere av disse var de engelske, nederlandske og franske meglere. Imidlertid var de så uenige seg imellom at det ikke så ut til å bli noen fredsslutning. I den situasjonen grep Hannibal Sehested inn. Den tidligere stattholder i Norge hadde fulgt felttoget fra den svenske konges leir, men hadde aldri gått i hans tjeneste. Nå kom han i forbindelse med det danske riksrådet og kong Frederik. Dernest fikk han de danske og svenske forhandlere, bak de utenlandske megleres rygg, til å gå med på betingelser som endelig førte til Roskildefreden, forskjellen var at Trondhjems len, Bornholm og Hven ble ført tilbake til Danmark-Norge.» [501]

Fra «Orkdalsboka»

«Futar – skrivarar – lensmenn

krumtappen i styringsverket i bygda var futen. Han hadde om lag dei same gjeremål og den same makt i futeriket som lensherren i lenet: påtalemakt og politimark, han var skatteoppkrevjar og bortbygslar av krongodset. Somme okdalsfutar er nemnde både som fut og skrivar, så han må vel til sine tider ha vore domar óg.

Futestillinga var ei mykje utsett stilling. Han var stelt mellom borken og veden. Fekk han ikkje inn kongens skatter og kom i underskott til kongens kasse, venta det han livslangt slaveri i statsfengslet på Bremerholm ved København. Bruka han hardhanda ved inndrivinga, fekk han almogen mot seg. Det har sikkert ikkje vore berre moro å vere fut når halvdrukne og drukne sellar mellom tingalmogen tok til å murre over nye skattepåbod.

Futeløna var 80 rdlr. for fut utan futegard, 40 for fut med futegard. Dette kunne ikkje bli til stort meir enn dekning av dei 3 faste årlege tingreisene for fut og skrivarkar. Det futen skulle berge seg med, var sportlande og det han elles kunne presse ut av almogen ved serlege høve. Slike påfynster var «støvlehud» – vel helst omgjord i penger – når leiglending fekk bygsle ein gard av krongodset, ein arbeidsdag på futegarden av kvar bonde, «fougedøl», dvs. gjestebodet leiglendingen måtte halde kvart tredje år når fut og synsmenn var på synfaring av gården. På tingferdene skulle bøndene halde futen og fylgjet hans med kost og husvære. Denne plikta fekk futen rengt slik at han ikkje tok inn til den bonden som vart tilsagd, men hos grannen. Grannen måtte så skaffe kost oag hus, men óg gjere gjestebod og be inn grannene. Han som var tilsagd og slapp unna, måtte så yte futen 2 daler i vederlag. På tingferder kunne futen kome med ein 3-4 hestar og bli like mange netter hos bonden. Høvde det slik at futen skulle ta imot penger av bonden, ville ikkje han ta bondens daler med mindre han fekk ei mark i tillegg. Pengedevalueringa skulle gjelde for bonden, men ikkje for futen. Etter 1600 vart futen sett på fast løn, men enno hadde han mange høve til å mjøle kaka si.

Futegardane i Orkdal var gjennnom tidene: Gjølme, Hov, Gjesvål, Evjen og Ekli, tingstader var Fandrem, Moe i Orkland, Ekli og Monset..» [502]

---

501 Bjørn Sogner: Trondheim Bys Historie, Bind II Kjøpstad og Stiftsstad, 1962, side 66-68, 74-75, 80, 92-100, 105-106, 114 og 132-137.

Fra «Kvikne – Ei bygdebok», Bind II «Gardsbruk – Koparverk».

«I 1632 kom det melding om rike kopperfunn i Kvikne i Østerdalen. Denne vakte slik glede at kongen lot holde en «takksigelsesdag» for bergverkene, slik skikken var på den tiden. Det blir fortalt at funnet ble gjort i 1629, og tradisjonen i bygda vil vite at finneren var en «Gammel-Nils» som senere «itte kunn' finne att romme». Kvikne var den gang et anneks til Tynset.

Otte ble tilsatt som berg- og proviantskriver ved verket i 1633. Fra 1632 hadde Hans Pedersen vært bergskriver, han reiste nå fra verket.

I 1634 ble inspektøren for jernverkene, den danske adelsmannen Iver Prip til Søgaard (på Øland i Limfjorden, Danmark), styrer for Kvikne kopperverk med titelen berghauptmann for Norge. Den offentlige bergstyringen hadde vært uten håndhever etter 1632, da berghauptmann Johan Diegel døde. Nå var partisipantene ved Kongsberg Sølvverk lei av all den innblanding i verksdriften som den kongelige berghauptmannen tillot seg, som om han skulle være direktør ved verket. Noen av disse tilhørte høyadelen, og da kong Christian hadde tapt mye prestisje etter krigen i Tyskland, satt de seg nå imot utnevningen av en ny berghauptmann med bostad på Kongsberg. Kongen utnevnte derfor foreløpig en berghauptmann for Det Nordenfjellske, med bosted i Kvikne. Bergmesterembetet for Sør-Norge ble i mellomtiden styrt av geschworneren og bergskriveren ved sølvverket. Det var på den tiden 6 eller 7 bergverk, 1 sølvverk, 1 kopperverk og 4-5 jernverk.

Kvikneverket lå i Akershus len, men av praktiske grunner ble det fra 1639 regnet til Det Nordenfjellske, med lensherren i Trondheim som inspektør. Med stiger, kulbrennere, berggeseller, bergknekter, smeltere, hytteknekter, røstvendere med knekter og faste kjørekarer var det i 1634-35 i alt omkring 60 mann ved verket.

Alt i 1639 var skogen i Kvikne utsatt for slik rovdrift at det var tale om å bygge smeltehytte i andre og mer skogrike strøk. En mengde kongebrev til Urne, Parsberg og Prip handlet for det meste om hvordan man skulle skaffe røste- og kullved til bergverket «Gabes Godes» (Guds gave). Det var i det hele slik mangel på ved at selv en bygd så langt bort som Solør fikk leveringsplikt til kopperverket. Det var også på tale å bygge ei hytte i skogsstrøket nede mot Tynset, etter fremlegg fra Iver Prip. Dette ble vraket, i stedet godtok de et annet forslag fra bergskriver Lorch om å legge det nye hyttekomplekset ved gården Lille-Innset. Kongen var også misfornøyd med det overslag for driften som Prip kom med. Det nye hytteverket kom til å ligge 24 km. nord for det nåværende Yset, 30 km. fra gruva. Våren 1640 kom det ordre om at Breivadhytta og de andre hyttene skulle flyttes til Innset. Ved Innset ble det nå etter hvert bygd 3 smeltehytter og garhytte, røstehus, kullhus, kopperbu, materialhus osv. på begge sider av Orkla, med en dam med brygge tvers over elva.

Forholdet mellom berghauptmannen og bergskriveren var ikke det beste, de hadde begge ett og annet å si om hverandre. Prip dro seg derfor tilbake til sine jernverks-interesser.

Bergskriver Otte Lorch ble 22.10.1639 utnevnt til berghauptmann Nordenfjells og samtidig styrer av Kvikne-verket fra 01.01.1640. Men han var alt i funksjon fra 22.10.1639, da Prip fikk ventebrev på Reins kloster ved Trondheimsfjorden. Otte gikk straks i gang med hytteanlegget i Innset og viste seg snart å være en virksom herre med mange ideer. Han bygde om gårdene Innset og Holte så de ble høvelige styrerbosteder og gruvedriften ble under hans styre intensivert. Han økte produksjonen til 800 skpd. i 1640, 700 i 1641 og 835 i 1642, igjennomsnitt 778 skpd. årlig. Driftsutgiftene var under Prip i årene 1637 -39 53.748 dr. Under Otte steg de i årene 1640-42 til 98.823 dr. Tar en hensyn til de 20.000 daler til Innset hytte, ga verket under Otte det samme rene nettooverskudd som tidligere, nemlig omkring 15.000 dr. Otte gir selv et oversyn over 3-årsdriften. Gruven måtte bli dyrere etter hvert som en kom dypere ned i fjellet. Den primitive malmkjøringen og vannlensing med hester opp for et skråplan med en stigning på 1:2.7 ble dyr i en gruve uten skikkelig lufttilførsel.

Det viste seg altså at Otte ikke fikk større overskudd selv om produksjonen var større. Iver Prip fikk derfor rett i sin vurdering av hovedgruva, og hva denne ved rasjonell drift ville yte. Kongen ga derfor den nye statholderen Hannibal Sehested ordre om å redusere kopperproduksjonen til 600 skpd. Senere på året 1642 oppnevnte han en kommisjon av høye embetsmenn som skulle gi en uttalelse om bergverkets stilling og den fremtidige driften. Denne ble fremlagt samme år og gikk ut på at et overskudd på 15.000 dr., eller 36 % av bruttoinntekten, ved en produksjon på 600 skpd. var meget bra. Ville en ha større utbytte måtte produksjonen økes. Otte hadde forsøkt med en produksjon på 800 skpd. med dårlig resultat. Nå tilbød Prip seg å forsøke å få produksjonen opp i 800 skippund med et netto overskudd på 24.000 rd. om de sikret ham et årlig innskudd på 24.000 rd. Kommisjonen anbefalte dette og forslaget ble fulgt.

Lorck sluttet i stillingen som berghauptmann ved utgangen av året.

Kongen var misfornøyd med Parsberg og Otte. Disse hadde nemlig seg imellom gjort en avtale for 10 år om levering av kull til verket. Overberghauptmann Lüttichau hadde gjort kongen oppmerksom på at denne avtalen fordyret hyttedriften. Den gamle kull-prisen som var 3 ort pr. læst levert ved hytta, kom nå opp i 3½ ort, og denne nye prisen krevde nå også den største kull-leverandøren, presten Hans Lauritzen. Lensherren Oluf Parsberg kom derfor i unåde hos kongen, og ble i 1643 forflyttet til Båhuslen.» [503]

(Barn IX:352)

Gift

---

[502] Anders Skrondal: Orkdalsboka, Bind I, 1958.

[503] Olav Tryggve Hagen: «Kvikne – Ei bygdebok», Bind II Gardsbruk - Koparverk, 1951, side 414-415, 418-419, 423-425.

Barn:

Inger Ottesdatter Lorck. Levde fra 1630 til 1647. (Se IX:352).

Generasjon XI

XI:1153 mf fm ff ff ff f

Olof Matsson Hietaniemi. Husbonde. Levde fra 1539 til 1589 i Hietaniemi, Koivukylä kyrkby, Hietaniemi (Norrbotten).

Lainio-slekten stammer fra Olof Matsson (Hietaniemi). Hans sønnesønns sønn, Klemet Olofsson (født ca. 1617), grunnla omkring 1650 nybygget Neitinniva eller Neitinkylä, som senare ble kalt «Lainio».

Olof var husbonde på Hietaniemi gård i Koivukylä kirkeby, Hietaniemi sogn, fra 1539 til 1589.

Han eide i 1571 13 kyr, 4 kviger, 4 får, 5 lodd sølv, 2½ lispund kopper og 4 mark tinn, som tilsammen ble verdsatt til 240 mark, noe som gjorde ham til en meget rik mann.

Det er noe overraskende at hverken Olof eller noen av hans etterkommere er opptatt i noen oversikt over birkarlar. Til tross for at Hietaniemi-slekten var blant de rikeste i Övertorneå på 1500-talet kan den ikke bevises å ha innehatt birkarlsrettigheter.

Fra «Wikipedia»-encyclopedin:
«Birkarl (fsv. birkarl, bergcharl), benämning på handelsmän som verkade i Norrland. De omtalas för första gången i svenska urkunder från 1328. Ofta anses birkarlarna varit bosatta i de gamla kustnära storsocknarna Kemi, Torneå, Luleå, Piteå och ner till Jämtlands län (jmf. dalkarlar). Birkarlarna jämställs också med lappfogdar.»

Hietaniemi ble frem til midten på 1600-tallet opptatt som egen by i manntallslengdene, men den ble i 1648 slått sammen med med Koivukylä, siden byen da bara besto av en eneste gård. I 1543 var det seks gårder i Hietaniemi, men det ser ut til at Olof Matsson stegvis kom i besittelse av alla, da han fra og med 1580-tallet var ensom husbonde i byen. [Landskapshandlinger, TH I, ÄL I].

Olof hadde sønnen:
Lars, nevnes fra 1592 til 1621. [504]

(Barn X:577)

Gift

Barn:

Lars Olofsson Hietaniemi. Levde fra 1592 til 1621 i Hietaniemi, Koivukylä kyrkby, Hietaniemi (Norrbotten). (Se X:577).

XI:1377 mf mf mm ff ff f

Søren Mortensen Hegelund. Rådmann. Født omkring 1540 i Viborg Domsogn (Viborg amt, DK). Død 23.07.1600 i Viborg Domsogn (Viborg amt, DK).

I følge «Viborg Købstads Historie» var Søren gift med Maren Christensdatter. Biskop Peder Jensen Hegelund i Ribe skriver i sine «Almanakoptegnelser» at «Den hæderlige kone Bolde, Søren Hegelunds hustru, i Viborg, døde 01.09.1571». Det er derfor mulig at han var gift 2 ganger.

Viborg Købstads Historie angir under rådmenn:
«Søren Mortensen Hegelund
nævnes 10.11.1581, 15.01.1585 [1]) og 16.07.1595 [2]), død 23.07.1600.
G. m. Maren Christensdatter, død 25/9 .....
[1]) Viborg div. Dokumenter.
[2]) Kongens Rettertingsdomme.
Desuden Chr. Erichsen og Samling af Meddelelser om Personer og Familier af Navnet Hvass».
«Christen Sørensen Hegelund, 1614 - 1622.
Søn af Raadmand Søren Hegelund i Viborg og Maren Christensdatter.
Borgmester 1614 efter Morten Hvass og med Gunde Skriver til 1619
og derefter med Peder Sørensen.
G. m. 1. Borgmester Gunde Skrivers Datter, 2. Karen Jensdatter.
[Kilde:] Chr. Erichsen».
«Mette Sørensdatter Hegelund,

504 Erik Johansson Kuoksu: Nybyggarsläkter i Jukkasjärvi och Enontekis fram till 1700-talets mitt (n.p.: Kuokso, Erik Johansson, 1999), side 16, Lainiosläkten I (Klemet Olofssons släkt). Erik Johansson Kuokso: Klemet Olofssons Lainios Släkt 1539-1930 (n.p.: Eget, 2005), side 7, Familj 1.

Datter af Raadmand i Viborg Søren Mortensen Hegelund og Maren Christensdatter.
Gift med Anders Lauritsen Trane, ca. 1620;
Søn af Raadmand i Viborg Laurits Andersen Trane og Maren Jensdatter.
[Kilder:] Chr. Erichsen og Slægten Hvass».
I avsnittet ovenfor angis imidlertid:
«Johannes Sørensen Offvidt ca. 1620 [1])
G. m. Mette Sørensdatter Hegelund [antagelig feilskrift].
[1]) Hundrup, Side 123».

Biskop Peder Jensen Hegelund i Ribe skriver i sine «Almanakoptegnelser»:
12.08.1571: «Jørgen (Hegelund) rejste fra København til Norge».
01.09.1571: «Den hæderlige kone Bolde, Søren Hegelunds hustru, i Viborg, døde».
Kommentar: «Bolde Hegelund, gift med Søren Mortensen Hegelund, borger og rådmand i Viborg, død 1600».
08.04.1578: «Loed ieg steffne ved Niels Bendssen Iep Oluffssen oc hans søn Iens Iepssen vdi Faaborg til Viborg landssting for offuerhørelse oc mandrab. Oc screff ieg Seffrin Mort: Hegelund min fuldmact til vdi samme sag».
20.02.1586: «Anders Mortenssøn oc Karine Seffren Mortenssøns daatters bryllup i Wiborg».
Kommentar: «Anders Mortensen, borger i Viborg, død 1593, gift med Karine Sørensdatter, datter af Søren Mortensen Hegelund, rådmand i Viborg; hun blev senere gift med Hans Brotmand».
15.04.1589: «Christen, Seffren Mortenssøns Hegelunds søn aff Wiborg, vaar her oc skulde til Leipzig».
01.05.1598: «Anders Søffrenssøn bleff stucken. Min svigerfader blev farligt såret af Søren Bramming i russ».
Kommentar: «Angående drabet på Anders Sørensen Klyne med en påfølgende proces. Søren Jensen Bramming, herredsfoged i Gørding herred, Ribe amt».
25.10.1599: «Seffren Mortenssøn drog aff».
Kommentar: «Søren Mortensen Hegelund, rådmand i Viborg, havde 19.10.1599 en sag for rettertinget».
09.04.1600: «Jeg skrev til Viborg til Iffuer Iuel Lanssdommer - Søffrin Mortenssøn - D. Peder Iffuerssøn».
Kommentar: «Iver Akselsen Juul (1563-1627) til Villestrup, landsdommer i Nørre Jylland (1598-1617) - Søren Mortensen Hegelund, rådmand i Viborg - Dr. Peder Iversen, læge i Viborg; det drejer sig utvivlsomt om sagen mod Søren Jensen Bramming».[505]

(Barn X:689, Far XII:2753)

Gift med neste ane.

Barn:

Christen Sørensen Hegelund. Født omkring 1570 i Viborg Domsogn (Viborg amt, DK). Levde 1622 i Viborg Domsogn (Viborg amt, DK). (Se X:689).

XI:1378 mf mf mm ff ff m

Maren Christensdatter. Levde omkring 1570 i Viborg Domsogn (Viborg amt, DK).

Maren og Søren hadde følgende barn (minst):
Ca. 1570: Christen, borgermester i Viborg 1614 - 1622.
Mette, gift med Anders Lauritsen Trane.
Karine, gift I. med Anders Mortensen, II. Hans Brotmand.
Marthen, død som liten.

Viborg Købstads Historie angir undere rådmenn:
Anders Lauritsen Trane, ca. 1620;
Søn af Raadmand i Viborg Laurits Andersen Trane og Maren Jensdatter.
G. m. Mette Sørensdatter Hegelund,
Datter af Raadmand i Viborg Søren Mortensen Hegelund og Maren Christensdatter.
[Kilder:] Chr. Erichsen og Slægten Hvass.»

Biskop Peder Jensen Hegelund i Ribe skriver i sine «Almanakoptegnelser»:
20.02.1586: «Anders Mortenssøn oc Karine Seffren Mortenssøns daatters bryllup i Wiborg».
Kommentar: «Anders Mortensen, borger i Viborg, død 1593,

[505] Bue Kaae: Peder Hegelunds Almanakoptegnelser 1565-1613, Bind I, Tekst og oversættelse; Bind II, Kommentar og registre. Viborg Byraad: Viborg Købstads Historie, 1940, Bind III, side 799, 820, 821.

gift med Karine Sørensdatter, datter af Søren Mortensen Hegelund,
rådmand i Viborg; hun blev senere gift med Hans Brotmand».

Maren og Søren fikk et barn til, Marthen, som døde spe og ligger begravet i Viborg Domkirke i krypten i søndre sideskibs vegg, barnegravsted nr. 6. Kilde: Paul Nedergaard: «Dansk præste og sognehistorie Viborg Stift».

Maren døde 25. september, årstallet er ukjent.[506]

(Barn X:689)

Gift med forrige ane.

XI:1381 mf mf mm ff mf f

Oluff Nilsson. Kannik, sogneprest. Levde 1550. Levde 1573 i Borgund (MR). Død omkring 1583 i Borgund (MR).

Oluff var kannik i Trondheim og sogneprest til Borgund vest for Ålesund i Møre og Romsdal.

Han var i Borgund i 1573 og døde antagelig i 1583.[507]

(Barn X:691)

Gift med neste ane.

Barn:

Hans Oluffsen Soop. Levde 1580. Levde 1595 i Prestgården, Bodin, Salten (NO). Død 31.10.1621 på Prestgården, Bodin, Salten (NO). (Se X:691).

XI:1382 mf mf mm ff mf m

Gjertrud Anfinnsdatter Soop. Født omkring 1540. Levde 1573 i Borgund (MR). Død 02.11.1579 i Borgund (MR).

Av Gjerdrud og Oluffs barn kjennes 5 sønner:
Peder Oluffson Soop, rektor ved Trondhjems Kathedralskole, død i 1613.
Hans Oluffson Soop, gift med Kjerstin, sogneprest i Bodø i 1595, død 1621 i Bodin.
Nils Oluffson Soop, immatrikulert ved universitetet i Rostock i september 1594.
Anfinn Oluffson Soop, rektor ved Trondhjems Kathedralskole, død 1603, antagelig i Trondhjem.
Elias Oluffson Soop, gift med Anne Lauritsdatter, godseier på Nord-Møre og i Sogn, død 1642 i Bergen.

Hr. Peder Oluffson Soop var fra slutten av 1580-årene rektor ved katedralskolen i Trondhjem. Til lønn for sin lange tjeneste der ble han i 1597 erkedegn ved domkapitlet og fikk Edmunds prebende.

Hr. Anfinn Oluffson Soop fikk 03.07.1596 inntekten av Margrete kirke på Sunnmøre mens han studerte ved Københavns universitet. 25.09.1596 fikk Jakob Trolle kongebrev om å hjelpe ham til det ledige Herø kall på Sunnmøre. Han tiltrådde imidlertid ikke dette, idet han i 1597 ble rektor ved katedralskolen i Trondhjem efter broren Peder.

Sønnen Elias nevnes første gang 03.08.1607, da han sammen med broren Hr. Hans, hadde en sak for Herredagen i Bergen mot Zent Koffermand, borger i Bergen, om et gjeldsbrev på 89 daler. (HDD 1607, s. 3).

I manntallet over odelsgods i Sogn 1621 oppføres:
«Elias Olufssøn i Stangvik paa Nordmør hans fuldmægtig Michel Jensen, Borger i Bergen angav at eie:
Fet paa Balestrand 1½ løp, 18 merker smør, 2 meler korn
Grinde paa Sjøstrand ½ løp s.
Heggeberg i Lyster 1 løp s., 1 hud
Sult i Aurland 1 løp s., 8 meler k.
Otternes ib. 1 løp s.
Lie ib. 1 løp s.
Tokvam ib. 1 løp s., 1 hud
Skaim ib. 1 løp s., 1 hud»
tilsammen 8 løp smør, 10 meler korn, 3 huder eller 10 1/3 løp smør.

I 1624 hadde han dessuten i pant 7 løp smør i Tippen i Nordfjord av Peder Pedersson i Jørgensvaag og medarvinger.

I 1628 arvet han - som det synes - hele sin moster, Hustru Thyri Anfinnsdatters, gods. I odels-skattemanntallet 1628-29 angis at
«Elias Olssøn & Consorter eier:
Balle 1½ l. s., 4 m. k.
Sjøtun 3 m. k.
Grinde 1 l. s.

506 Bue Kaae: Peder Hegelunds Almanakoptegnelser 1565-1613, Bind I, Tekst og oversættelse; Bind II, Kommentar og registre. Viborg Byraad: Viborg Købstads Historie, 1940, Bind III, side 799, 819, 821.

507 Henning Sollied: Gamle ætter i Sogn, NST Bind I (1928), side 203, 209, 212-213.

Underdal 3 l. s., 24 m. k., 3 h.
Steigemark ½ l. s., 1 gjetsk.
Ramsøe ½ l. s., 1 buksk.
Neberg 2 m. k.
Kappedal ½ l. s.
Aase 2 m. k.
Kvam 1½ l. s., 8 m. k., 1 hud
Veem 1 l. s., 8 m. k.
Skagiem 1 l. s., 5 m. k., ½ h.
Tokvam 1 l. s., 4 m. k., 1 h.
Sult 1 l. s., 4 m. k., ½ h.
Lid ¼ l. s., 4 m. k.
Otternes 1 l. s., 8 m. k.
Flom 1 l. s., 4 m. k., ½ h.
Søvde ½ l. s., 2 m. k.
Heggeberg 1 l. s., 1 h.»

Tilsammen 16½ løp smør, 82 meler korn, 8¼ hud eller 27 løp, 33 merker smør, dvs. nesten 27½ løp. Av dette har imidlertid omtrent 4 løp tilhørt fetteren hr. Zacharias Christopherson Holck, og Elias har skattet som hans fullmektige.

Et sørgedikt ved Hustru Gjertruds død ble forfattet av Nic. Laurentius (Arctander) og trykt i København i 1580:
«Elegia in obitum Gertr. Anphindi Soopiæ. Ao 1579 d. 2. Nouembr.,
eius marito Olao Nicolai Canonico Nidros»
(Bibl. Dan. III s. 1324).[508]

(Barn X:691, Far XII:2763)

Gift med forrige ane.

Generasjon XII

XII:2753 mf mf mm ff ff ff

Morten Christensen Hegelund. Rådmann. Født omkring 1505 i Viborg Domsogn (Viborg amt, DK). Død 15.07.1574 i Viborg Domsogn (Viborg amt, DK).

Fra Viborg Købstads Historie:
Rådmennenes antall i Viborg i det 15. århundre var omring 8, og det må antas at de ble valgt av borgerne selv. I overensstemmelse med «Erik Glippings almindelige Stadsret af 1269», hadde de antagelig kun stillingen i kortere tid, idet 4 avgikk hvert år. De kunne dog gjenvelges og således beholde stillingen i lengre perioder, senere som regel på livstid. Ifølge reskript av 28.01.1682 fastsettes antallet rådmenn til 3, noe som i reskript av 25.09.1750 innskrenkes til 2. Også til rådmannsembedet var det ofte knyttet andre verv som byskriver, postmester og tolder. Rådmannsstillingene ble nedlagt ifølge reskript av 05.09.1814.

Viborg Købstads Historie angir under rådmenn:
«Morten Christensen Hegelund,
Søn af Offvens Pedersdatter Hegelund,
Nævnes 1526 [Ursin (nævner ham fejlagtig som Borgmester) og Kirkehistoriske Samlinger 1. Rk. 5. Bd., Side 557 og 721], 1537, 1542 og 1559 [Diplomatarium], 1545 [Danske Kancelliregistranter og Danske Magasin 4. Rk. 2 Bd., Side 81] og 1548 [Samme, Side 114, og Diplomatarium].

Chr. Bokkenheuser skrev 1931 i Viborg Folkeblad:
«Morten Hegelund var Raadmand i Viborg og ejede den Grund i Sct. Mathias Gade, paa hvilken Magister Peder Pedersen, Sognepræst ved Sortebrødre Kirke, i 1615 byggede sin store og pragtfulde Gaard, der af Byens Borgere blev kaldet "Mageløs"».

Morten hadde følgende barn (minst):
Ca. 1540: Søren, rådmand i Viborg, gift med Maren Christensdatter.
Mikkel, gift med Marine Gundesdatter, antagelig i 1578.

Biskop Peder Jensen Hegelund i Ribe skriver i sine «Almanakoptegnelser»:
15.08.1574: «D. 15. juli døde i Viborg min farbroder Morten Hegelund».
Kommentar: «Morten Kristensen Hegelund, borger i Viborg - Jfr. Kb. [Kancelliets Brevbøger vedrørende Danmarks indre Forhold], (1566-70), side 404 og 450;
J. Kinch: Ribe Bys Historie og Beskrivelse, Bind II, side 63».

[508] Henning Sollied: Gamle ætter i Sogn, NST Bind I (1928), side 203, 209, 212-213, 215.

03.08.1576: «Jeg skrev til (min) broder Kristen om Mikkel Mortensen Hegelund».
19.10.1578: Min fætter Mikkel Mortensen Hegelunds bryllup etc.»
Kommentar: «Borger i Viborg, gift med Marine Gundesdatter,
datter af Gunde Kristiernsen Skriver,
borgmester og landstingsskriver i Viborg.
Mikkel må være en søn af Morten Kristensen Hegelund,
Peder Hegelunds farbroder».[509]

(Barn XI:1377, Far XIII:5505, Mor XIII:5506)

Gift

Barn:

Søren Mortensen Hegelund. Født omkring 1540 i Viborg Domsogn (Viborg amt, DK). Død 23.07.1600 i Viborg Domsogn (Viborg amt, DK). (Se XI:1377).

XII:2763 mf mf mm ff mf mf

Anfinn [Anfinnson] Soop. Levde 1500. Levde 1522 på Undredal, Aurland (SF). Levde 1540.

«Andfind paa Sop» bodde i Aurland sogn og var en av de største skatteyterne i Sogn. I 1522 betalte han hele 34 lod sølv i skatt, motsvarende vel 2 mark kölnsk (NRJ III, side 402). I samme manntall nevnes også en «Andffindt paa Vnderdall», som imidlertid kun betalte 4 lod sølv i skatt.

Anfinn hadde følgende barn (minst):
Anders, overtok Undredal.
Zacharias, død omkring 1577.
Ca. 1540: Gjertrud, gift med Oluff Nilsson, død i Borgund på Sunnmøre 02.11.1579.
Synnøve, gift med Christopher Sigurdson [Holck], død før 1617.
Før 1550: Thyri, «Hustru», død i 1628.

I sin første artikkel om Soop-slekten skriver Henning Sollied at den sistnevnte Anfinn må ha vært ganske ung i 1522 - neppe født lenge før år 1500 - og at man må kunne anta at de to Anfinn'er i 1522 har vært far og sønn.

I et supplement til denne artikkelen viser han til to diplomer datert 26.11.1510 på Ål prestegård i Hallingdal (DN VI 653) og 22.02.1511 i Oslo (DN VI 654) hvor det fremgår at «Sønniwæ som Anders Sop haffde till hwsbonde boendes j Sogn» hadde kommet overens med Gudrun Bjørnsdatter om en «gaard som hæther Gwdbrandzgaard liggendes j Hallingedall j Aall sokn» og at Synnøve hadde sittet med denne gården «sedan Anders Anffin son døøde».

Han skriver:

«Anders Anfinnssøn Soop, som altsaa døde en tid før 1510, og hustru Synnøve Torgilsdatter, som levet endnu 1511, maa uten tvil være forældre til Anfinn (Anderssøn) Soop paa Underdal 1522[1] og dennes barn igjen er saa Anders Anfinnssøn Soop paa Underdal 1563 og hans søskende.

[1] Anfinn Soop og Anfinn paa Underdal, som nævnes i N. R. J. III, synes at være én og samme mand, ikke far og søn som i nærvær. tidsskrift I s. 202 antat.».

Jeg anser imidlertid ikke at ovennevnte argumentasjon sannsynliggjør at «Andfind Sop» og «Andffindt paa Vnderdal» i 1522 er én og samme person. Rimeligvis er det nok en generasjon mellom far til «Anders Soop paa Underdal» i 1563 og den «Anders Anfinnson Sop» som døde før 1511. Jeg tror derfor fortsatt at «Anfinn Soop» og «Anfinn paa Underdal» er far og sønn!

509 Viborg Byraad: Viborg Købstads Historie, 1940, Bind III, side 811, 819. Bue Kaae: Peder Hegelunds Almanakoptegnelser 1565-1613, Bind I, Tekst og oversættelse; Bind II, Kommentar og registre. Oberstløjtnant Chr. Bokkenheuser: «Familie - Tvist og Slagsmaal i Borgmesterslægten Hegelund», Viborg Stifts Folkeblad 18.3.1931.

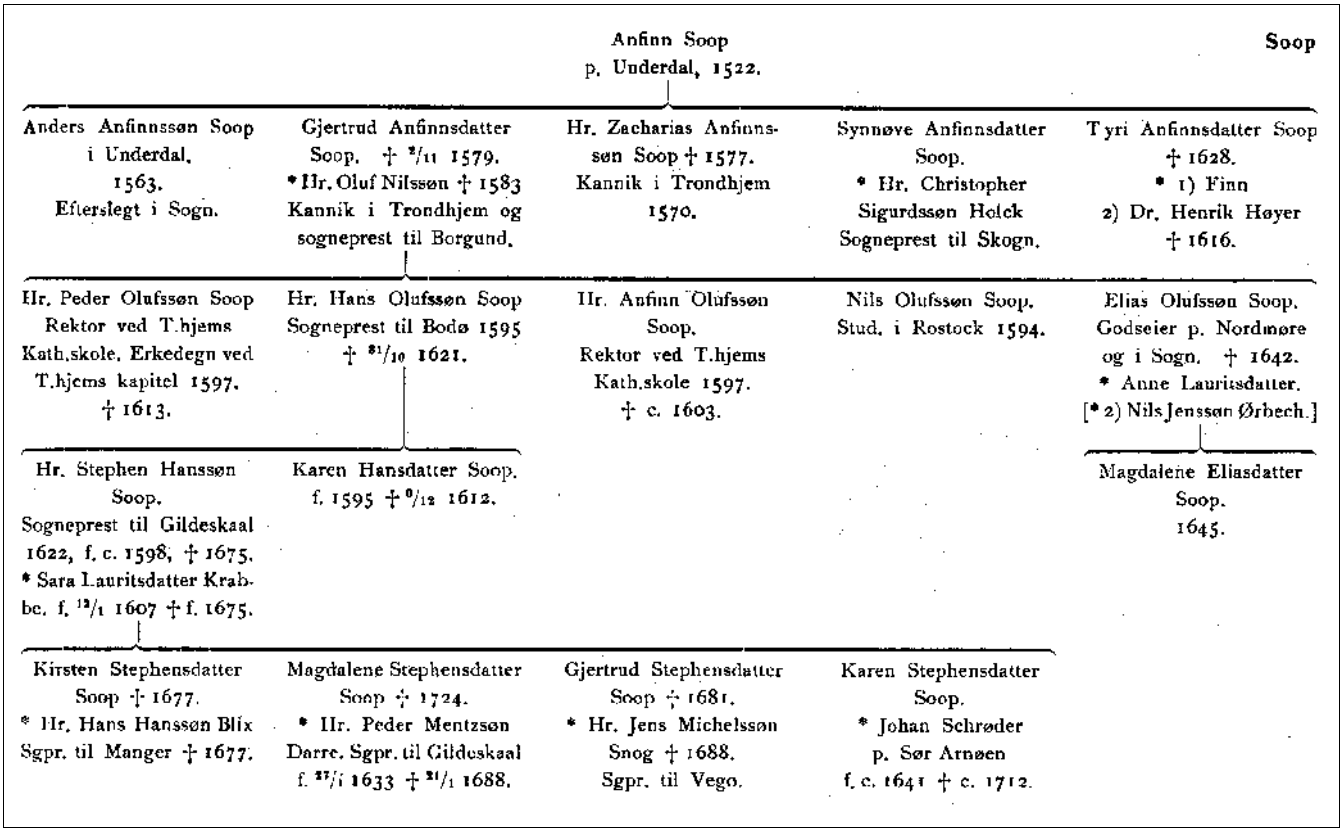

Soop-slekten. Fra Henning Sollieds artikkel: «Gamle ætter i Sogn».

I manntallet opptrer også en Laurits på Undredal. Han var den rikeste bonden i Sogn med hele 15 mark penger og 48 lod sølv i skatt. Han var lignet etter en formue på 630 mark, som tilsvarte verdien av omkring 200 kyr. Vi kjenner ikke noe til hans fars- eller morsslekt, men sannsynligvis er det slektskap med Soop-ætten. Nok en Laurits er oppført som bosatt i Undredal, men denne ga bare beskjedne 1 lod sølv i skatt.

Fra «Regnskabsbog over Tiendepenge-Skatten for Bergenhus Len 1522»:
«Wlland skibree
....
Jtem xxxiiii lot sølff Andfind paa Sop ssztm
....
Jtem iiii lot sølff Andffindt paa Vnderdall ssztm
....
Jtem xv mare penninge Laffritz paa Vnderdall ssztm
Jtem j lot sølff Laffritz jbidem
....»
(Norske Regnskaber og Jordeböger fra det 16de Aarhundrede,
Tredje Binds Andet Hefte, side 402-3 og 405).[510]

(Barn XI:1382, Far XIII:5525)

Gift

Barn:

Anders Anfinnson Soop. Levde 1540. Levde fra 1556 til 1563 på Undredal, Aurland (SF). Lensmann.

«Anders i Onredall» var «kon. Matt. Lensmand» i 1556 da han nevnes i et diplom datert Aurland 29.09.1556 (DN XXI 1049):

«Wj effterschreffne Einer Anbiørnsson Lauritz Ellindszon Magnus Anfinszon Oleff Jngelbritzon, Amund Anbiønsszon Eileff Ericszon suaarne Lagrettis mend vdi Wlland i Sogn och Anders i Onredall kon. Matt. Lensmand ther sammestedz kennis oc giøre vitterligt med thette vort opne Breff. At S. Michels dag[1] kom paa wort Skipreideting thenne breffuisere Jon Juarsszon och atspurde oss oc mangen mand huad oss wittherligt war om den Gaard Wedem som Jørgen Schriffuers foged tog Wtann lag och dom ifraa hans farbroder kaare Arneszon. Ther til suarede wj som wj ey annat sannare for Gud wiste oc mintis det well At Arne paa Wedem aatte thuo sønner den ene hed kaare den annen Juar, och døde saa Arne, och kaare hans Son waar xx aar gammell och Juar thry aar gammmell: Tog saa kaare Arffuen vnder seg och bleff sin broders Vmbodsmand oc sad vtj heimelid, Och bleff sa[a] samme forde kaare Juarszon[2] rasendis och

510 Henning Sollied: Gamle ætter i Sogn, NST Bind I (1928), side 202, 213. Henning Sollied: Gamle ætter i Sogn - Et supplement, NST Bind II (1930), side 167.

wild, løb bygde imellom som ein galen mand, actede qwercken hwss heller heimelit och ey helder kross eller kyrcke. Oc therfore tok fugeten hemelit op, wtan lag och dom, Saa well den dell som hans broder aatte som hans eiget. Och er thet oss och wittherligt ffor Gud At samme Wedem er hans rette hollder gotz och Odall som allis forde Arnis forfædre samme Gaard, qwer effter annen fult haffue och aldrig i wterffdt kom. Och war Juar Arnneson oppfødder i hardanger hoss sin Møderne Slecht Och fich aldrig noget aff sin faders arff vdj sine dage. At oss dette wittherligt [e]r och saa wtj Sandheit til ganget som forscreffuit staar Trycke wj forscreffne mend vore indsegler nedan for thette wort opnne breff som giffuit och screffuit er vtj W[r]lland i Sogn Michels messo dag Aa[r] effter Guds byrd M d l vj».
[1] S. Michels dag tilf. ovenfor linjen.
[2] Feil for Arneszon. tilbake
Kilde: Original på papir i Riksarkivet (Localia, Hovland). 5 påtrykte segl og 1 bumerke.
Sammendrag:
6 svorne lagrettemenn i Aurland i Sogn og Anders i Undredal, kongens lensmann sammesteds, kunngjør at Jon Ivarsson på skipredetinget fikk deres vitnemål om at Jørgen (Hansson) Skrivers foged uten lov og dom hadde tatt hans rette odel, garden Veim, fra hans farbror Kåre Arnesson og hans far Ivar Arnesson. Dette hadde skjedd den tid Ivar var mindreårig og Kåre, som var Ivars ombudsmann, var gått fra forstanden.

«Anders Soop paa Underdal» oppføres i skattemanntallet i 1563 blandt jordeiende bønder, og skatter da av 7 løp smør, 6 huder og 1 bukkeskind, motsvarende 10¼ løp smør.

«Anders Underdal» som ofte nevnes fra 1603, var antagelig hans sønn. Han oppgis i 1617 å eie følgende gods:
«Underdal 6 meler k.
Beum 1 løp s. 2 m. k. ½ hud
Otternes 18 meler smør
Houglum 1 pund smør
Brekke ½ pund smør
Skoren ½ p. s.
Houglum ½ l. s.
Laugen 1½ mele k.
Berrekvam 6 meler smør»
tilsammen 3½ løp 3 merker smør.

I 1621 oppgis at de 3 sistnevnte gårdene tilhører Anders Underdals «værmoder».

I koppskattemanntallet i 1645 nevnes Anders med hustru Berete Tordsdatter.

Til slekten hører sikkert også den Anfinn Aase, hvis hustru Maritte døde i 1629. De hadde barna Tyri, Knut, Torgier og Anna (født 1627). Kilde: Register over barnepengene i Ytre Sogn 1645, lensregnskapene.[511]

Zacharias Anfinnson Soop. Levde 1550. Død før 1579.

Hr. Zacharias ble immatrikulert ved Rostocks universitet i juni 1567.

23.07.1570 fikk han 3 års skattefrihet av sitt gods «paa det hans Studia des mere maatte forfremmes». Han var da altså fortsatt student.

Etter hjemkomsten fikk han et prebende ved Trondhjems domkapitel, men døde i 1577, eller i alle fall før 09.02.1578, da en annen fikk prebendet etter Hr. Zacharias, «som nogen Tid forleden er død og afgangen» (NRR I 656, II 260).[512]

Gjertrud Anfinnsdatter Soop. Født omkring 1540. Levde 1573 i Borgund (MR). Død 02.11.1579 i Borgund (MR). (Se XI:1382).

Synnøve Anfinnsdatter Soop. Levde 1560. Død før 1617.

Synnøve var gift med Christopher Sigurdson [Holck].

De hadde følgende barn (minst):
Ca. 1578: Hr. Sigurd Christopherson Holck, kappelan i Skogn.
Ca. 1580: Hr. Zacharias Christopherson Holck, sogneprest i Veø i Romsdal, død i 1658.
Ca. 1585: Hr. Anfinn Christopherson Holck, res. kappelan i Haram på Sundmøre, død i 1647.

Om slekten Holck skriver Henning Sollied bl. a.:
«Om slegten Holck meddeles nogen oplysninger i P. T. VIII, 2 s. 239. Hvem denne Zacharias' og brødres far var, vites ikke med sikkerhet, men i artikkelen i P. T. paapekes muligheten av at dette har været hr. Christopher Sigurdssøn, sogneprest til Skogn 1578. Dette er ogsaa ganske utvilsomt rigtig. Hr. Zacharias Holck eiet ifølge lensregnskapene 8 vog (eller 24 pund) fisk i gaarden Myklebust i Eid i

[511] Henning Sollied: Gamle ætter i Sogn, NST Bind I (1928), side 202-203, 213.
[512] Henning Sollied: Gamle ætter i Sogn, NST Bind I (1928), side 203, 213.

Nordfjord, og 1548 faar hr. Sigurd Pederssøn, sogneprest til Skogn og far av hr. Christopher, paa skifte med sin søstre 4 spand smør i denne gaard. Dette svarer akkurat til 8 vog fisk. - Dessuten var en bror av hr. Zacharias, hr. Sigurd Christopherssøn Holck, kapellan i Skogn».

Christopher ble immatrikulert ved Rostocks universitet i 1561, var senere kannik i Trondhjem, prest i Beitstad i 10 år, Frosta i 3 år og sogneprest til Skogn etter sin bror i 1578. Han levde ennå i 1586, men døde kort tid senere.

Den største klokka i tårnet i Alstadhaug kirke er gitt av Christopher:
«Mortem præsento. Plebem voco. Congrego clerum campana. Memor esto tui morituri viator.
D: Christophorus Sigvardi 1581».
Oversatt sier innskriften:
«Jeg kunngjør døden. Jeg kaller almuen. Jeg, klokken samler geistligheten.
Vandringsmann! Husk at du skal dø. Hr. Christophorus Sigvardi 1581».

Hva Hustru Thyris søster Synnøve angår, gir lensregnskapene ingen nærmere opplysninger om henne. Hvem hun var gift med fremgår ikke, men hun var altså død før 1617, og etterlot seg barn med gods som mosteren (Thyri) skattet for.

I 1617 skattet Thyri Anfinnsdatter, «hindis søsters salige Sønneves gods som er:
Flom i Aurland 1 løp smør 8 meler korn
Ramsem i Nærø ½ løp smør 1 bukkesk.
Weedemb ½ l. s.
Belde 2 meler korn
Fritte i Leikanger 18 merker smør
Stegemark i Aurland 1 løp smør 2 meler korn 1 gjetsk.».

I 1621 eier Synnøves barn:
Flom 2 løp smør
Ramsem ½ løp smør 3 meler korn
Veedem ½ løp smør 2 meler korn
Stegemark ½ løp smør 2 meler korn
Frette 2 meler korn.

Hvem disse barn var, nevnes ikke, men lar seg fastslå indirekte.

Da Synnøves barn ikke selv varetar sitt gods, har de rimeligvis vært bosatt utenfor Bergens stift. Nå er det i Trondhjems stift i begynnelsen av 1600-tallet et brødrekull, hvorav to bærer Soop-navnene Anfinn og Zacharias, nemlig hr. Zacharias Christopherson Holck, sogneprest til Veø i Romsdal, og hr. Anfinn Christopherson Holck, sogneprest til Haram. Deres stilling og de utpregede og sjeldne navn gjør en forbindelse med Soop-slekten meget sannsynlig. Videre heter hr. Zacharias Holcks eneste datter Synnøve. Brødrene kan, etter sine sannsynlige fødselsår, være nevøer til kanniken hr. Zacharias Anfinnson Soop, deres mor synes derfor nettopp å ha vært en Synnøve Anfinnsdatter. Beviset for at dette er riktig, og at deres mor er identisk med hustru Thyris søster, fremgår av lensregnskapene. I 1640- og 50-årenes odelsskattemanntall for Sogn står nemlig:
«Hr. Zacharias Christopherssøn i Wedøen eier:
Stimarch i Nerøen ½ løp 9 merker smør
Ramsøen ½ løp smør
Veem i Aurland 1 løp 1 pund 3 merker smør
Flom 1½ løp smør»
tilsammen 4 løp smør. Dette er like meget, og de samme gårder, som «Hustru Thyris salige søsters barn» eier i 1621, de to meler korn leie i Frette er borte, og skylden for de øvrige gårdsparter er noe endret. Summen i 1621 var 4½ løp smør, men dette er uten betydning. At godset er det samme, er tydelig nok.[513]

Thyri Anfinnsdatter Soop. Født før 1550. Død omkring 1628.

Thyri var først gift med en Finn. Det er mulig at han var i slekt med Hans Finnson, borgermester i Bergen, da Thyri's annen mann, Henrik, betalte skatt for en av borgermesterens eiendommer på Nordnes.

Thyri og Finn hadde sønnen
Niels Finnson, fogd i Nordfjord len fra 1607 til 1613, død før 1621.

19.03.1614 får Niels avskjeds- og anbefalingsbrev av lensherren Niels Wind, han har «sig skikket og forholdet erligen troligen og vel, er nu achtendes paa andre steder sin gauffn och beste at søge, og anbefales paa det bedste». I 1616 var han enda i Bergen, men må være død før 1621. Hans segl i lensregnskapene viser kun et bomerke med påskriften «Niels Findsen».

26.06.1623 ansøker
«Thyre afg. Doctor Høyers at hende maatte eftergis den gjeld, som hendes søn afg. Nils Finnssøn,

513 Henning Sollied: Gamle ætter i Sogn, NST Bind I (1928), side 203-208, 213.

forrige foged i Bergenhus len, er bleven H. M. skyldig, og hun er bleven tildømt at betale.»
(U.B., Ms. 170 fol.).

Hun var annen gang gift med Dr. Henrik Høyer, velkjent medicus i Bergen. Han ble født i Stralsund, immatrikulert ved Rostocks universitet i mars 1586, tok den medisinske licentiatgrad og bosatte seg i 1593 som lege i Bergen. Henrik tok den medisinske doktorgrad og ble utnevnt til medicus i Bergen 24.02.1599. Han var også meget interessert i natur- og historieforskning. Henrik døde i Bergen i 1615 eller 1616.

I odelsskattemanntallet for Sogn i 1617 heter det:
«Hustru Thyre eier:
Underdal i Aurland 3 løp smør 24 meler korn 3 huder
Nebbeberg 18 merker s. 2 m. k.
Kappedal ½ l. s.
Weedemb ½ l. s. 2 m. k.
Grindem i Sjøstrand ½ l. s.
Hendes søn Nils Finnssøns odelsgods som Hustru Thyrre og skatter for:
Quam i Aurland 1½ l. s. 8 m. k. 1 hud
Aase Ødegaard 2 m. k.
Eitun(?) ved Leikanger 1 l. s. 1 h.
Søude i Lærdal ½ l. s. 2 m. k.
Sammeledis skattide hun og for hindis søsters salige Sønneves gods som er:
Flom i Aurland 1 l. s. 8 m. k.
Ramsem i Nærø ½ l. s. 1 bukkesk.
Weedemb ½ l. s.
Belde 2 m. k.
Fritte i Leikanger 18 merker s.
Stegemark i Aurland 1 l. s. 2 m. k. 1 gjetsk.»
Tilsammen var godset ca. 18¼ løp smør og skatten var 9 dr. 8 sk. 1 albin.

I odelsmanntallet i 1621 oppføres:
Hustru Tyri Anfinnsdatter i Bergen eier
Underdal (som i 1617)
Quam (som i 1617)
Aas (som i 1617)
Høgum i Lyster 1 l. s. 8 m. k. 1 h.
Søvde i Lyster ½ l. s. 2 m. k.
Søvde i Lærdal (som i 1617)
Grinde (som i 1617)
Eitun (som i 1617).
Videre eier hennes søsters barn:
Flom 2 l. s.
Ramsem ½ l. s. 3 m. k.
Veedem ½ l. s. 2 m. k.
Stegemark ½ l. s. 2 m. k.
Frette 2 m. k.

I 1624 er godset i det vesentlige som i 1621, men Høigum og Søvde i Lyster er nå solgt til Anders Lauritsson (Heiberg).

Foruten i Sogn hadde Hustru Thyri jordegods
i Sunnfjord (3 løp 2 pund smør i 1621)
på Sunnmøre (35 mellag i 1617) og
i Romsdal.

Hun nevnes stadig i lensregnskapene som «Hustru Tyri Anfinnsdatter Sl. Dr. Henrik Høyers» til 1628 og døde vistnok dette året. I regnskapet for 1628-29 nevnes hun et sted som «Sl. Thyri», samtidig som hennes arving, Elias Olufsson (Soop), skatter av alt godset i Sogn.

Ved sin død må hun ha vært meget gammel, hun er vel født i slutten av 1540-årene. Hun efterlot sig ingen barn, alt hennes gods i Sogn synes at ha tilfalt søstersønnen Elias Olufsson, som antagelig har utløst sine medarvinger. Godset nordenfjelds har antagelig tilfalt den andre søsterens barn.[514]

514 Henning Sollied: Gamle ætter i Sogn, NST Bind I (1928), side 203-205, 213.

Generasjon XIII

XIII:5505 mf mf mm ff ff ff f

Christen Mortensen Hegelund. Borger. Født omkring 1470. Levde fra 1500 til 1510 i Viborg Domsogn (Viborg amt, DK).

Viborg Købstads Historie angir under rådmenn:
«Peder Christensen Hegelund, 1550-1589.
afløste Jens Kat; Borgmester med Niels Andersen til 1571, derefter med Gunde Skriver.
Nævnes i 1581, 1585.
G. m. Karen Pedersdatter, Datter af Borgmester Peder Jensen Trane».

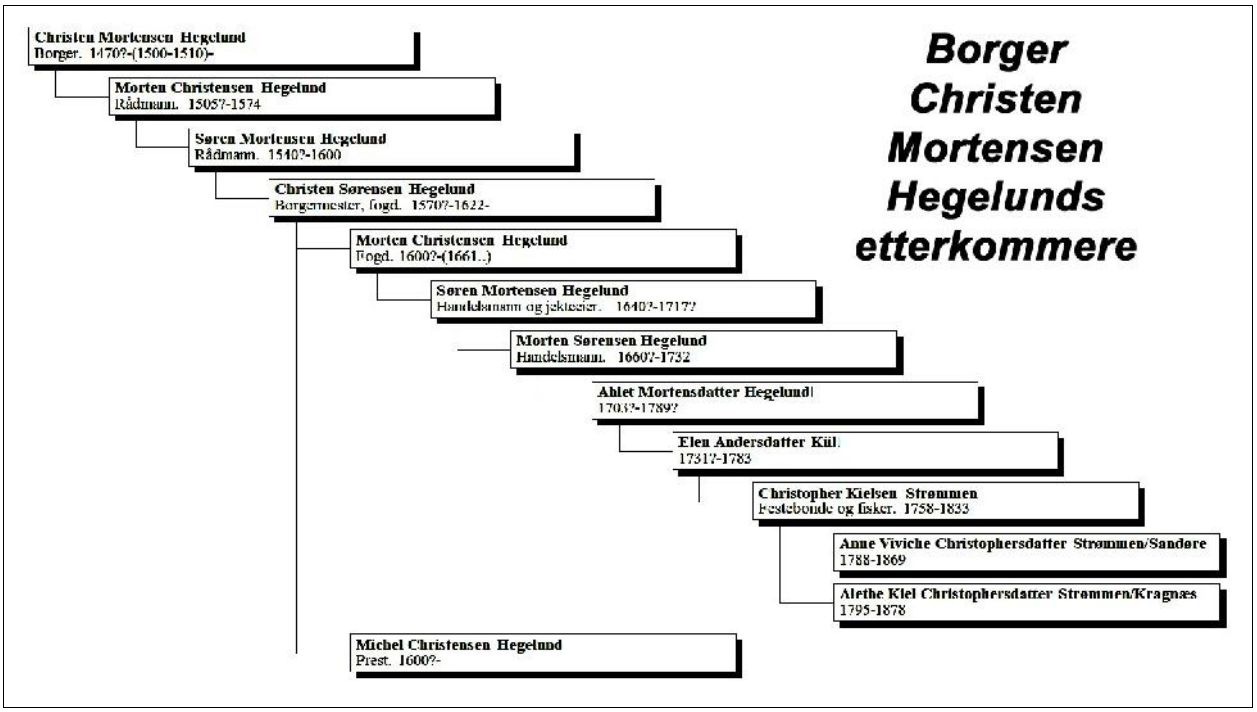

Chr. Bokkenheuser skrev 1931 i Viborg Folkeblad:
«Christen Hegelund var i Christian den Andens Tid Borger i Viborg. Han havde med sin Hustru, der var Datterdatter af Jess Mattissøn Sochfod, 4 Sønner, Morten, Peder, Jens og Søren».

Biskop Peder Jensen Hegelund i Ribe skriver i sine «Almanakoptegnelser»:
10.02.1565: «Jeg skrev til Kristen (Mortensen) Hegelund i Prag.
Ifølge løse rygter, der stammer fra usikker hjemmelsmand, er der meddelt noget om, at Frederik II, konge af Danmark, skulle være død, ligeledes, at Bohus og Elfsborg skal være belejret af svenskerne, og at pesten raser i København.
Ligeledes om en farlig ildebrand i det slot, hvor hertug Adolf af Holsten fejrede sit bryllup o.s.v.»
Kommentar: «Kristen Mortensen Hegelund var søn af Morten Kristensen Hegelund, borger og rådmand i Viborg, en broder til Jens Kristensen Hegelund, borgmester i Ribe, Peder Hegelunds fader. 06.01.1561 blev Christianus Høgelius, Danus immatrikulert ved Universitetet i Wittenberg».
23.03.1565: «Det blev meddelt os om den umådelige skat, som skal udredes af vore landsmænd, at Ribe-borgerne alene skulle betale 8ooo thaler i krigsskat og kannikerne 3ooo. Så også at hver tiende bonde er under våben, og at blomsten af Danmarks ungdom om kort tid skal sendes mod svenskerne.
Det blev også meddelt, men med mindre sikre hjemmelsmænd, om en kamp, der havde fundet sted, i hvilken en ikke ublodig sejr var tilfaldet vore; thi af svenskerne var der faldet 18.ooo og af vore 10.ooo.
Jeg har skrevet til fader».
Kommentar: «Peder Hegelunds fader var Jens Kristensen Hegelund, søn af Kristen Hegelund, borger i Viborg, og dennes hustru Offens Pedersdatter.
Sønner af dem var den allerede omtalte Morten Kristensen Hegelund, rådmand i Viborg, Peder Kristensen Hegelund, borgmester i Viborg 1550-89,
Jens Kristensen Hegelund, rådmand i Ribe 1544 og borgmester samme sted 1554-71, gift 1. gang med Anne Pedersdatter, datter af Peder Ibsen og moder til Peder Hegelund; hun døde

06.04.1562, gift 2. gang med Marine Kristensdatter Klyne,
datter af Kristen Pedersen, borger i Ålborg, enke efter Jens Klyne,
borger og storkøbmand i Ribe; hun blev 15.09.1566 gift med
Jens Kristensen Hegelund».

30.01.1570: «Min farbroder Peder Hegelund kom til Ribe».

Kommentar: «Peder Kristensen Hegelund var borgmester i Viborg (1550 -89),
gift med Karen Pedersdatter, en datter af den højt
ansette rådmand i Viborg Peder Jensen Trane».

16.11.1571: Marine Peder Mortensen (Hegelunds) aborterede».

Kommentar: «Peder Mortensen Hegelund blev ca. 1561 gift med Marine Laugesdatter,
datter af rådmand i Ribe Lauge Steffensen og søster til
Ribebispen Hans Laugesen».[515]

(Barn XII:2753, Far XIV:11009)

Gift med neste ane.

Barn:

Morten Christensen Hegelund. Født omkring 1505 i Viborg Domsogn (Viborg amt, DK). Død 15.07.1574 i Viborg Domsogn (Viborg amt, DK). (Se XII:2753).

XIII:5506 mf mf mm ff ff ff m

Offvens Pedersdatter Hegelund. Levde 1485. Levde fra 1500 til 1510 i Viborg Domsogn (Viborg amt, DK).

Offvens var datterdatter til Jess Mattissøn Sochfod.

Fra: «Diplomatarium Viborgense»:
«Offvenss Pedersdaatter Hegelunds Sønner, Morten Hegelund Raadmand, Peder Hegelund Borger i Viborg, Jens Hegelund Borger i Ribe, og Søren Hegelund 1537 gav noget Jord liggendes Østen til Bastue Jord, som kalledes Alle Helgens Boder, som Jess Mattissøn Sochfod, hendes Morfader, gav til Messers Opholdelse for Alle Helgens Alter i Viborg Domkirke» - (side 49 i fortegnelsen over Domkirkens altre).

Ifølge informasjon fra Bjarne A. Kofoed, Bornholm, og Norman Madsen, Toronto, het hun Agnes Pedersdatter og var datter til Peder Jessen Sochfod som igjen var sønn til Jess Mattison Sochfod. Dette er altså feil!

Offvens og Christen hadde følgende barn (minst):
Ca. 1500: Jens, rådmann i Ribe 1544 og borgermester samme sted 1554-1571, døde i Ribe 18.03.1571,
gift med I. Anne Pedersdatter, II Marine Christensdatter Klyne.
Ca. 1505: Morten, rådmann i Viborg, døde i Viborg 15.07.1574.
Ca. 1510: Peder, borgmester i Viborg 1550-1589, gift med Karen Pedersdatter Trane, døde 24.04.1590.
Søren, omtales i «Diplomatarium Viborgense» som sønn til Offvens og Christen.
Anne, gift med I Iver Stub, II rentemester Jørgen Pedersen [begge i Ribe],
døde i København 07.10.1578.

Viborg Købstads Historie angir under borgmestre:
«Peder Christensen Hegelund, 1550-1589,
afløste Jens Kat; [1]) Borgmester med Niels Andersen til 1571, derefter med Gunde Skriver.
Nævnes 1581 og 1585. [2])
G. m. Karen Pedersdatter, Datter af Borgmester Peder Jensen Trane.
[1]) Ny Kirkehistoriske Samlinger 5. Bind, Side 350.
[2]) Landsarkivet: Viborgs div. Dokumenter Nr. 46 og 52.
Desuden: Chr. Erichsen, Ursin, Diplomatarium og
F. Hvass: Samling af Meddelelser om Personer og Familier af Navnet Hvass».

Sønnen Jens var far til biskop Peder Jensen Hegelund i Ribe (1542 - 1614) som skrev de kjente

«Almanakoptegnelser 1565 - 1613».

515 Viborg Byraad: Viborg Købstads Historie, 1940, Bind III, side 798. Bue Kaae: Peder Hegelunds Almanakoptegnelser 1565-1613, Bind I, Tekst og oversættelse; Bind II, Kommentar og registre. Oberstløjtnant Chr. Bokkenheuser: «Familie - Tvist og Slagsmaal i Borgmesterslægten Hegelund», Viborg Stifts Folkeblad 18.3.1931.

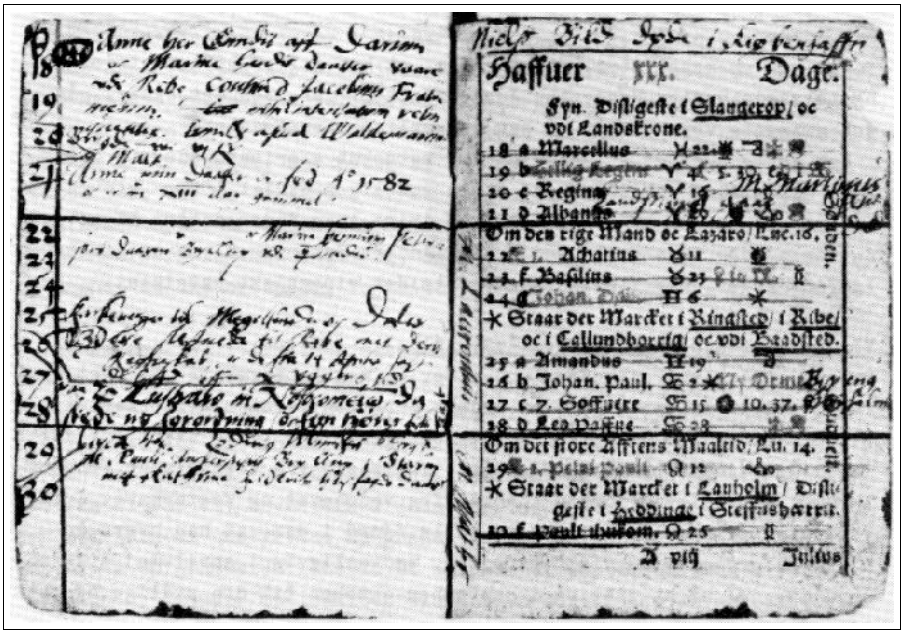

En gjengivelse av Peder Hegelunds «Almanakoptegnelser» fra 18. til 30. juni 1595. Notisen under den 21. er: «Anne min Daatter er fød Ao 1582 oc er nu XIII Aar gammel».

Peder, som i 1560-årene studerte ved universitetene i Leipzig og Wittenberg, begynte 24 år gammel å gjøre dagbokslignende notater og fortsatte med dette livet ut. Til notatene benyttet han et av tidens almanakkhefter i lommeboksformat, 10 x 7 cm, det ble ialt 49 almanakker.[516]

(Barn XII:2753, Far XIV:11011, Mor XIV:11012)

Gift med forrige ane.

XIII:5525 mf mf mm ff mf mf f

Anfinn [Andersson] Soop. Levde 1480. Levde 1522 i Aurland (SF).

«Andfind paa Sop» bodde i Aurland sogn og var en av de største skatteyterne i Sogn på sin tid. Han nevnes i regnskapene over tiendepengeskatten i 1522, hvor han betaler 34 lod sølv i skatt, motsvarende vel 2 mark kölnsk (NRJ III, side 402).

To diplomer fra 1510 og1511 viser at hans foreldre var Anders Anfinnson Soop, død før 1511, og Synnøve Thorgilsdatter som bodde i Sogn i 1511.

Det første diplomet, datert Ål prestegård 26.11.1510, omhandler gården Gudbrandsgård i Hol, som Synnøve Torgilsdatter overdrar til Gudrun Bjørnsdatter. Ifølge diplomet er Anders død en tid før (DN VI 653):
«... ath hon war seet her j Hallingga dal thil retthis med en qwinna som hetter Swnneff Thørgils dotther som gozsid hawer føølt sedan Anders Anffin son døøde. ...».

Det andre er datert Oslo 22.02.1511, og bekrefter overenskomsten (DN VI 654):
«... Sønniwæ som Anders Sop haffde till hwsbonde boendes j Sogn om *ern gaard som hæther Gwdbrandzgaard liggendes j Hallingedall j Aall sokn ...».

I samme manntall nevnes også en «Andffindt paa Vnderdal», som imidlertid kun betalte 4 lod sølv i skatt.

I sin første artikkel om Soop-slekten skriver Henning Sollied at den sistnevnte Anfinn må ha vært ganske ung i 1522 - neppe født lenge før år 1500 - og at man må kunne anta at de to Anfinn'er i 1522 har vært far og sønn.

I et supplement til denne artikkelen viser han til ovennevnte diplomer. Han skriver:

«Anders Anfinnssøn Soop, som altsaa døde en tid før 1510, og hustru Synnøve Torgilsdatter, som levet endnu 1511, maa uten tvil være forældre til Anfinn (Anderssøn) Soop paa Underdal 1522[1] og dennes barn igjen er saa Anders Anfinnssøn Soop paa Underdal 1563 og hans søskende.

[1] Anfinn Soop og Anfinn paa Underdal, som nævnes i N. R. J. III, synes at være én og samme mand, ikke far og søn som i nærvær. tidsskrift I s. 202 antat.».

Jeg anser imidlertid ikke at ovennevnte argumentasjon sannsynliggjør at «Andfind Sop» og «Andffindt paa Vnderdal» i 1522 er én og samme person. Rimeligvis er det nok en generasjon mellom far til «Anders Soop paa Underdal» i 1563 og den «Anders Anfinnson Sop» som døde før 1511. Jeg tror derfor fortsatt at «Anfinn Soop» og «Anfinn paa Underdal» er far og sønn!

---

516 Diplomatarium Viborgense: Side 49 i Fortegnelsen over Domkirkens Altre. Viborg Byraad: Viborg Købstads Historie, 1940, Bind III, side 798, 819. Bue Kaae: Peder Hegelunds Almanakoptegnelser 1565-1613, Bind I, Tekst og oversættelse; Bind II, Kommentar og registre. Oberstløjtnant Chr. Bokkenheuser: «Familie - Tvist og Slagsmaal i Borgmesterslægten Hegelund», Viborg Stifts Folkeblad 18.3.1931.

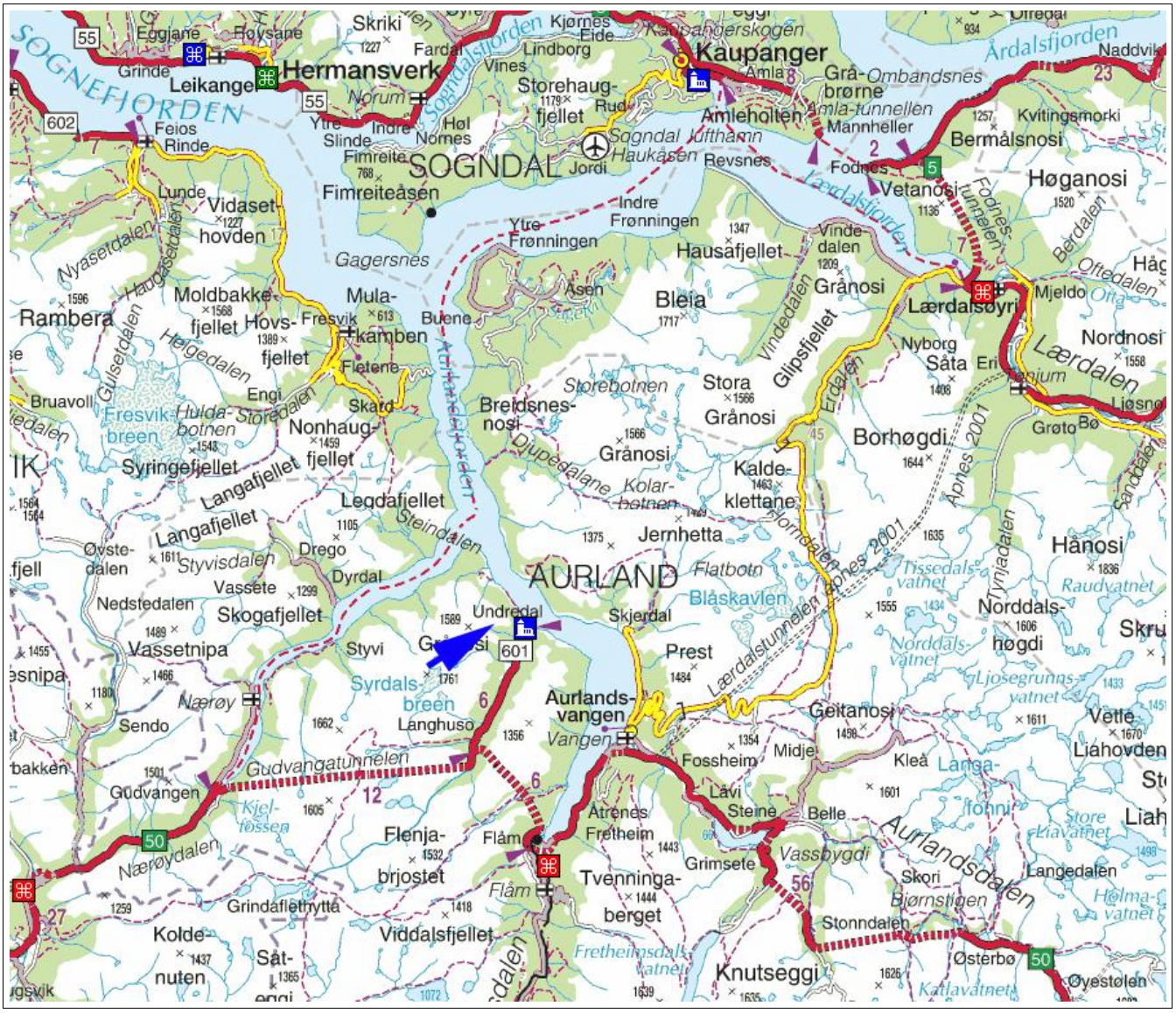
SOGNEFJORDEN
Hermansverk
Leikanger
Kaupanger
SOGNDAL
Fimreiteåsen
Vidaset-hovden
Rambera
Moldbakke-fjellet
Hovs-kamben
Fresvik
Mula-fjellet
Fletene
Nonhaug-fjellet
Syringefjellet
Langafjellet
Legdafjellet
Skogafjellet
Vassetnipa
Nedstedalen
Øyste-dalen
Styvisdalen
Drego
Dyrdal
Vassete
Styvi
Undredal
AURLAND
Skjerdal
Prest
Jernhetta
Flatbotn
Blåskavlen
Aurlands-vangen
Vangen
Langhuso
Syrdals-breen
Sendo
Nærøy
Gudvangatunnelen
Gudvangen
Kjel-fossen
Nærøydalen
Flenja-brjostet
Flåm
Grindafletthytta
Kolde-nuten
Såt-nuten
Viddalsfjellet
Tvenninga-berget
Fretheim
Åtrenes
Fossheim
Midje
Lævi
Steine
Belle
Grimsete
Vassbygdi
Skori
Stonndalen
Knutseggi
Østerbø
Øyestølen
Geitanosi
Kleå
Langa-fonni
Aurlandsdalen
Langedalen
Bjørnstigen
Store Liavatnet
Liahovden
Vetle-Liahovden
Hånosi
Norddals-høgdi
Norddals-vatnet
Tissedals-vatnet
Raudvatnet
Ljosegrunns-vatnet
Borhøgdi
Kalde-klettane
Gråsnosi
Stora Gråsnosi
Breidsnes-nosi
Storebotnen
Djupedalane
Kolar-botnen
Gagersnes
Ytre Frønningen
Indre Frønningen
Hausafjellet
Bleia
Ås
Buene
Fresvik
Skard
Engi
Bruavoll
Fresvik-breen
Hulda-botnen
Helgedalen
Gulsetdalen
Haugsetdalen
Nyasetdalen
Lunde
Feios
Rinde
Grinde
Eggjane
Høysane
Skriki
Farda
Lindborg
Eide
Kjørnes
Vines
Storehaug-fjellet
Rud
Norum
Ytre Slinde
Indre Slinde
Hol
Nornes
Fimreite
Jordi
Haukåsen
Revsnes
Sogndal lufthamn
Amleholten
Amla-tunnellen
Mannheller
Grå-brørne
Ombandsnes
Kaupangerskogen
Lærdalsfjorden
Fodnes
Vetanosi
Fodnes-tunnelen
Bermålsnosi
Kvitingsmorki
Høganosi
Berdalen
Ofredalen
Håg
Mjeldo
Lærdalsøyri
Vindedalen
Glipsfjellet
Gråsnosi
Vinde dalen
Nyborg
Såta
Eri
Lærdalen
Nordnosi
Lærdalstunnelen
Åpnes 2001
Grøto
Bø
Erdalen
Hornadalen
Tyinjadalen
Ardalsfjorden
Naddvik
Årdalstunnelen
Steindalen
Ardalsvatnet
Lærdalselvi
Vangsvatnet
Fossheim
Midje
Lævi
Steine
Belle
Flåm
Flåmsdalen
Fretheimsdalen
Fretheimsvatnet
Katlavatnet
Langedalen
Helma-vatnet
Stonndalen
Skori
Bjørnstigen
Vassbygdi
Grimsete
Tvenninga-berget
Viddalsfjellet
Grindafletthytta
Kolde-nuten
Såt-nuten
Gudvangen
Gudvangatunnelen
Nærøydalen
Kjel-fossen
Syrdals-breen
Langhuso
Sendo
Nærøy
Vassete
Styvi
Undredal
Skjerdal
Prest
Jernhetta
Flatbotn
Blåskavlen
Aurlands-vangen
Vangen
Fossheim
Midje
Lævi
Steine
Belle
Åtrenes
Fretheim
Flåm

BK. 34 b, «kapellan i Vndradale», [k. i Vndrudale] BK. 47 b, «i Vndrudal» BK. 47 b, Vnderdall (NRJ III 403 og 405) og i årene 1563, 1603, 1611, 1667 og Underdal i 1723.

«í Undradali» forklares af O. Rygh som genitiv flertal av «undr» (nominativ), «Vidunder, noget forunderligt» (bl. a. brukt om spøkeri). Samme ord i genitiv entall finner han i navnene Undersåker i Jämtland og Undersaaker i Inderøen.

E. Lidén oppfatter derimot Undersaaker som «Undornsakr», og dermed mister O. Rygh.'s forklaring av Undradalr en vesentlig støtte. Et navn, som kunne tenkes å ha sammenheng med dette, er Undrum i Sem Jarlsberg, hvis eldste bevarte form er Undreimr.

S. B. antar at Undr- i dette navn er en komparativform, som betyr «den lavere», beslektet med tysk «der untere» (oldhøytysk untaro) og som forholder seg til preposisjonen undir som en lignende form ofr- i gårdsnavnet Ofrin til preposisjonen yfir. Hvorvidt S. B. har rett i å forklare Undreimr i Sem slik, er muligens tvilsomt, men forklaringen kunne passe godt for dette navnet, da dette dalføre kun er bebygget i den aller nederste del ved Aurlandsfjorden. Det kan ha vært bøyd: Nom. *Undridalr, dat. (í) Undradali. Muligens svarer den nåværende uttale óndre- til den gamle nom. *Undri-; Undra- skulle regelrett bli óndra-. Underdalen i S. Fron, hvor gamle former mangler, kan forklares av preposisjonen undir, under (lavere liggende dal). Undedal i Mo skrives i gammel tid Unnæ-, ikke Undr-, og har altså en annen opprinnelse. Undershaug i Snåsen er neppe, som antatt, et opprinnelig *Undrshaugr, men *Undornshaugr. Om Underøen i Nesne kan intet bestemt sies.

Om den gamle form av Undredal virkelig skulle ha vært Undradalr, må vel «undr» her bety spøkeri, siden undra- ville være genitiv flertall.

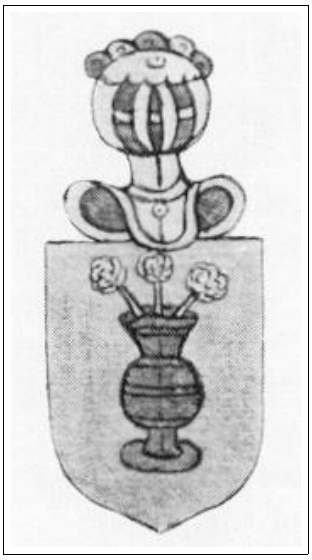

Slekten Soops våpen etter en kopi i Hirtzholms vaabenbok, (Univ. bibl. ms. 4. nr. 597).

Soop hadde som våpen tre blomster i en vase.

Henning Sollied skriver:

«I Hirtzholms vaabenbok angis «de Sopper» at ha ført et vaaben med en vase, hvori tre blomster (med stilker)! Dette uheraldiske vaaben ser unegtelig litt mystisk ut, men ikke desto mindre har det virkelig været brukt!

Hr. Zacharias Christopherssøn Holcks vaaben findes flere steder i Veø kirke, det viser et masteløst skib og over det en vase med tre blomster, og samme vaaben har sønnen hr. Henrik Christopherssøn Holck i sit segl. Dette merke er meget interessant, idet det utvilsomt indeholder hr. Zacharias' fædrene og mødrene vaaben, Holck og Soop. Holk betyr nemlig et eget slags skib (se Glossar til Norges Gamle Love), og slegtens navn og vaaben er da formodentlig hentet fra dette.»

Soop-ætten eide en tid Veø kirke i Romsdalen, og våpenskjoldet er å finne på prekestolen (kombinert våpen). I Vangskirken finnes Soop-slektens våpen både i et felt i sakristiet og på prekestolen (Losnaætten eide tidligere kirken).[517]

(Barn XII:2763, Far XIV:11049, Mor XIV:11050)

Gift

Barn:

Anfinn [Anfinnson] Soop. Levde 1500. Levde 1522 på Undredal, Aurland (SF). Levde 1540. (Se XII:2763).

517 Fra Dokumentasjonsprosjektet - Absalon Pederssøn Beyer (1528-1575): «Om Norgis Rige», del 3, side 69-70. Henning Sollied: Gamle ætter i Sogn, NST Bind I (1928), side 202-203, 213, 215-216. Henning Sollied: Gamle ætter i Sogn - Et supplement, NST Bind II (1930), side 167.

Generasjon XIV

XIV:11009 mf mf mm ff ff ff ff

Morten Hegelund. Født anslått 1440. Levde 1470.

Morten hadde antagelig følgende sønner:
Ca. 1470: Christen, gift med Offvens Pedersdatter.
Morten, prest i Vorning og Ålborg, gift med Karen Jensdatter, død etter 1558.
Mads, prest i Vorning, død etter 1559.

(Barn XIII:5505)

Gift

Barn:

Christen Mortensen Hegelund. Født omkring 1470. Levde fra 1500 til 1510 i Viborg Domsogn (Viborg amt, DK). (Se XIII:5505).

XIV:11011 mf mf mm ff ff ff mf

Peder ???.

(Barn XIII:5506)

Gift med neste ane.

Barn:

Offvens Pedersdatter Hegelund. Levde 1485. Levde fra 1500 til 1510 i Viborg Domsogn (Viborg amt, DK). (Se XIII:5506).

XIV:11012 mf mf mm ff ff ff mm

??? Jessdatter Sochfod.

Offvens Pedersdatter Hegelund var datterdatter til Jess Mattissøn Sochfod.

Fra «Diplomatarium Viborgense»:
«Offvenss Pedersdaatter Hegelunds Sønner, Morten Hegelund Raadmand, Peder Hegelund Borger i Viborg, Jens Hegelund Borger i Ribe, og Søren Hegelund 1537 gav noget Jord liggendes Østen til Bastue Jord, som kalledes Alle Helgens Boder, som Jess Mattissøn Sochfod, hendes Morfader, gav til Messers Opholdelse for Alle Helgens Alter i Viborg Domkirke» (side 49 i fortegnelsen over Domkirkens altre).[518]

(Barn XIII:5506, Far XV:22023)

Gift med forrige ane.

XIV:11049 mf mf mm ff mf mf ff

Anders Anfinnson Soop. Født omkring 1450. Død før 1511.

Anders Anfinnsen Soop og Synnøve Torgilsdatter nevnes i to diplomer. I det første diplomet kalles Anders «Anders Anffin» og i det andre «Anders Sop». I det andre brevet oppgis at Synnøve bodde i Sogn.

[518] Diplomatarium Viborgense: Side 49 i Fortegnelsen over Domkirkens Altre.

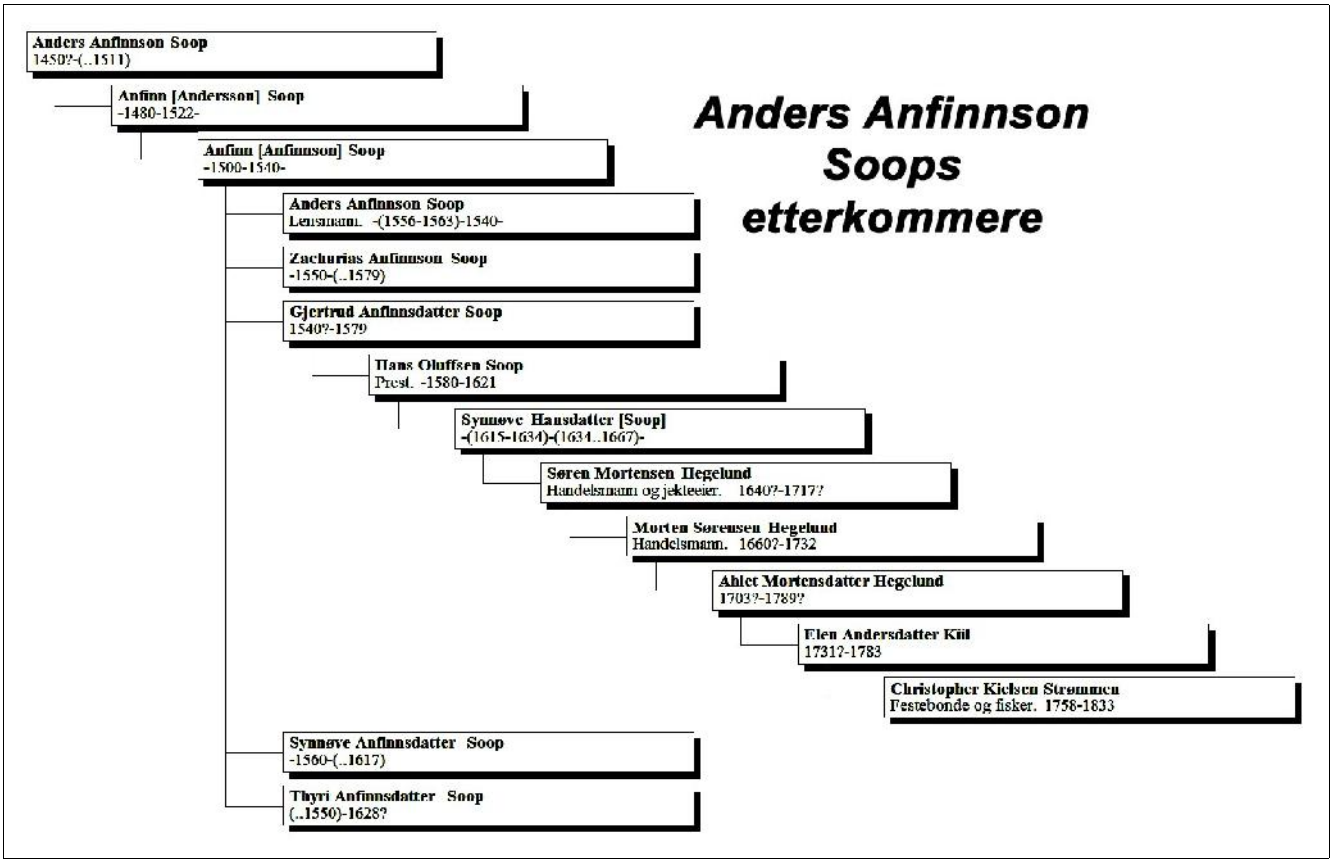

Det ene, datert Ål prestegård 26.11.1510, omhandler gården Gudbrandsgård i Hol, som Synnøve Torgilsdatter overdrar til Gudrun Bjørnsdatter. Ifølge diplomet er Anders død en tid før (DN VI 653):

«Alle the ghode men som thetta breff se eder høra konnocth ghør iegh Engilbrecth Laffrensson Halword Ellinghson Berger Helgeson Thord Søndreson Siwrdh Halkelson Olmodh Martenson med thetta wartt oppna breff ath wj warom j prestha garden j Aal dagen nest effther santhe Kadrine dagh anno dominj mdxo laglega thil nemder aff Ewind Gwtthormson och Gwdrwn Biørns dotther adh hyøra there prooff och skel a bada sider. Jtem leet tha Gwdrwn Biørns dotther lessa the breff som hon jatter oppa Gwdbrans gard med som wj ekke anned weta en thet er henne odal fførnemd gardh som hon haawer rikensraad incigle oppa ath hon war seet her j Hallingga dal thil retthis med en qwinna som hetter Swnneff Thørgils dotther som gozsid hawer føølt sedan Anders Anffin son døøde. Jtem leet tha Ewind Gwtthormson lessa the breff som han haffde aff Hans Iaffnn son ok aff fførnemd qwinna Swnneve Thørgils dotther en hwad han gør laglega oppa thera wegna thet wilia the aalt halla ok hawa som the selff ner ware. Jtem fwnnom wj fførnemd men thet saa ffore med wart sammele ok ingen dom ath wille Gwdrwn Biørns dotther ath gewa adernemd Ewind Gwtthormson en good wille ok wara ther med ffore liktt en were the ekke thet tha skwlla the inføre lagen *son the ghoda herrar haffde thøm fføre laacthe. Jtem gaff tha Gwdrwn Biørns dotther Ewind Gwtth(o)rmson en godwile som thøm baaden wel aathe nødde. Jtem antwardade Ewind Gwtthormson Gwdrwn Biørns dotther adernemda iordh Gwdbrans gard jffraa Swnnewe Thørgils dotther ok henne barn och erwinga och wnder Gwdrwn Biørns dotther ok henne e(r)wingga thil ewerdele(g)a egna och aalz affredis med allom thøm lotthom ok lonnendom som thil fførnemda Gwdbrans gard ligger ok legit hawer jffraa ffonna ok nyia thil rettha enda merke. Jtem lysste tha Ewind Gwtthormson ffore alle goda men som ther ner wara sworna och osworna och saade saa thet skal eder wetterlegit wara ath er thet saa ath thet er annar thinne wener eller ffrender som thala oppa fførnemda iordh ther swarar iegh inte thil. thil sannid her vm henger Ewind Gwtthormson mit incigle med thenne goda manna incigle som giort war j Hallingadal dagh ok are som fføre seger etc.»

Kilde:

Efter Orig. p. Perg. p. Gaarden Sundrehagen i Aals Prestegjeld. 2, 4 og 7 Seglvedhænge utydelige. Sigillat. forb. m. følg. No.

Sammendrag:

Sex Mænd kundgjöre, at Gudrun Björnsdatter og Eyvind Gudthormssön, efter at begge havde ladet sine Breve læse, kom saaledes overens, at Gudbrandsgaard i Aal i Hallingdal overdroges Gudrun af Eyvind paa Sunnive Thorgilsdatters Vegne, der havde siddet inde dermed siden Anders Arnfinssöns Död.

Gudrun Bjørnsdatter var gift med en Torleif og de hadde sønnen Solle. Hvilke slektsrelasjoner det kan ha vært mellom Anders Anfinnsson Soop og Gudrun Bjørnsdatter er ikke kjent.

Det andre brevet er datert Oslo 22.02.1511, og bekrefter overenskomsten (DN VI 654):

«Jegh Jon Polsson proost j Oslo oc Noreges riges canceler oc fawgh j Hallingedall gør alle witterligith ath efftertii thet Gwderun Biørnsdotter er offwer eens worden med Sønniwæ som Anders Sop haffde till hwsbonde boendes j Sogn om *ern gaard som hæther Gwdbrandzgaard liggendes j Hallingedall j Aall sokn efftertii som dannemanne till laghw war them emellom som thetta medh hengende breff inne holler och wdwiiser ther om. Tha stadfester iegh vppa

kronenne weghne then forliiken till laghwv oc fwlmyndige wenlige soonen som them emellom giorth er om forden gaard. Swa ath thet skall wbrydelige holdess till ewigh tiidh j alle maathe her effter j alle grene och articulis wthen alt ydermere mooth mæle oc ranglige aagonghe. her om till saninden henger iegh mith jncigle for thetta breff. Scriffwedh j Oslo jn cathedra sancti Petri anno domini mdxjmo.»
Kilde:
Efter Orig. p. Perg. p. Gaarden Sundrehagen i Aals Prestegjeld. Seglet, der for-binder Brevet med foreg. No., vedhænger utydeligt.
Sammendrag:
Jon Paalssön, Provst i Oslo, Norges Riges Kantsler og Foged i Hallingdal, stadfæster paa Kronens Vegne Overenskomsten mellem Gudrun Björnsdatter og Sunnive (Thorgilsdatter), Anders Sops Enke, angaaende Gudbrandsgaard i Aal.

Helge Stenseth hevder at det synes å være en forbindelse mellom Soop-ætten i Sogn og ætter i Hol og Ål.

Anders er forøvrig nevnt i et tidligere diplom datert Kaupanger 1480 (utrykt), hvor han omtales i forbindelse med en arv etter broren Torstein. I det samme diplomet nevnes også to av hans søstre.

Etter dette, og etter et diplom datert 1476 hvor broren Torstein er nevnt, synes det som om Anders kan være født omkring 1450 (DN IV nr. 981):
«Thæth kenes jegh Torkild Anphindzsøn medh thettæ mith vpnæ breff ath jegh haffuer pandzsath min brodhersøn Anphindh Eleffsøn v mamatta bol jordh som ligher i Dals skiprede i Frakstuffuen for xviii kiørlagh som han lagde vdh for minæ søner i tengh ok fridkop oforsyniæ medh saadanæ skilorde ath handh ok hans arffuingæ skal følgæ thenna forde jordh saa lengæ til jegh æller min søn lossær hennæ for tessæ forde xviii kiorlagh ok skal han bære landzskyldh vp aff thenna forde jordh ok løssær ekkæ jegh hennæ ællær min søn taa skal forde Anphindh ok hans arffvingæ folgæ til euerdeligh egæ fri ok aak æreløs for hwerium mannæ. Til sanninnæ her om bedher jegh Halwordh Giordzsøn ok Tostindh Anphindzsøn hengæ sinæ insiglæ medh minæ for thettæ breff som giorth wor in die sancte Pauli anno domini mcdlxxvio.
Tillegg: Bagpaa samtidigt: Breff om Ffrak stowen.»
Kilde: Efter Orig. p. Perg. i Bergens Museum. Seglene vedhænge.
Sammendrag:
Thorkel Arnfinnssön pantsætter Gaarden Frakstuen i Dals Skibrede til sin Brodersön Arnfinn Eilifssön for 18 Kyrlag, som han havde udlagt i Thegn og Fredkjöb for Thorkels Sönner. [519]

(Barn XIII:5525, Far XV:22097)

Gift med neste ane.

Barn:

Anfinn [Andersson] Soop. Levde 1480. Levde 1522 i Aurland (SF). (Se XIII:5525).

XIV:11050 mf mf mm ff mf mf fm

Synnøve Thorgilsdatter. Levde 1460. Levde 1511 på Undredal, Aurland (SF).

Synnøve omtales i et diplom datert Oslo 22.02.1511 (DN VI 654):
«... Sønniwæ som Anders Sop haffde till hwsbonde boendes j Sogn ...».

Om hennes slekt vet man intet. Hennes navn kan imidlertid tyde på en mulig forbindelse med ætten «Rustung», hvor navnene Synnøve og Torgil er brukt.

«Anfinn paa Soop», som bodde i Aurland sogn og var en av de største skatteyterne i Sogn i 1522, var antagelig deres sønn. Denne Anfinn hadde igjen en sønnesønn som også het Anders.

Fra Adelsprosjektet, redigert av Tore Hermundsson Vigerust, Oslo 1988-2000:
«Hustruer og husfruer kjent i kildene inntil omkring 1540 må alle regnes til adelen. Fra Reformasjonen ble prestenes koner også titulert hustru. Disse kan imidlertid ikke regnes som adelige. Hustruer kjent i tiden ca 1540- til et stykke utpå 1600-tallet kan også ha tilh¢rt adelen, bl.a. under forutsetning at det ikke foreligger grunn for å regne dem som prestekoner. Koner til den alminnelige solide adel ble imidlertid fra omkring 1536 titulert fruer, mens lavadelens koner fortsatt kunne kalles hustruer».
....
Hustru Synnøve Torgilsdotter, enke etter Anders Anfinnsson Soop, nevnes i 1510 og 1511 (DN VI 653 og 654). På Undredal i Aurland i Sogn».

Undredal var derfor rimeligvis en «Hustru-gård».[520]

(Barn XIII:5525)

Gift med forrige ane.

---

519 Henning Sollied: Gamle ætter i Sogn - Et supplement, NST Bind II (1930), side 167.

520 Henning Sollied: Gamle ætter i Sogn - Et supplement, NST Bind II (1930), side 167.

Generasjon XV

XV:22023 mf mf mm ff ff ff mm f

Jess Mattissøn Sochfod.

Offvens Pedersdatter Hegelund var datterdatter til Jess Mattissøn Sochfod.

Fra «Diplomatarium Viborgense»:
«Offvenss Pedersdaatter Hegelunds Sønner, Morten Hegelund Raadmand, Peder Hegelund Borger i Viborg, Jens Hegelund Borger i Ribe, og Søren Hegelund 1537 gav noget Jord liggendes Østen til Bastue Jord, som kalledes Alle Helgens Boder, som Jess Mattissøn Sochfod, hendes Morfader, gav til Messers Opholdelse for Alle Helgens Alter i Viborg Domkirke» (side 49 i fortegnelsen over Domkirkens altre).[521]

(Barn XIV:11012)

Gift

Barn:

??? Jessdatter Sochfod. (Se XIV:11012).

XV:22097 mf mf mm ff mf mf ff f

Anfinn Soop. Levde omkring 1450.

Anfinn er kun kjent gjenom sine barns patronymikon og levde ved midten av 1400-tallet.

Av hans barn kjenner vi følgende brødre:
Ca. 1450: Anders, gift med Synnøve Thorgilsdatter.
Torstein, død før 1481.
Dertil 2 døtre nevnt i et utrykt diplom fra Kaupanger i 1480.

(Barn XIV:11049)

Gift

Barn:

Anders Anfinnson Soop. Født omkring 1450. Død før 1511. (Se XIV:11049).

521 Diplomatarium Viborgense: Side 49 i Fortegnelsen over Domkirkens Altre.

???, Anders (4108) 339 348
???, Anna -(1624..1659)- (3682) 607
???, Anne -1658-1717? (2942) 418
???, Inger -(1705-1720)-1690- (3159) 349
???, Kjersten -1580-1629? (3402) 620
???, Peder (1561) 665
Aas, Julius 1877-1916 (694) 12
Aas/Christiansen, Hildur 1910-1978 (13) 20
Alnes/Rafnefjord, Marith Jonsdatter 1723?-1773 (3465) 144
Alnæs/Rafnefjord, Simon Thorsen (1716..1724)-1811 (3464) 139
Alnæss/Kaldsletten, Ane Catrina Simonsdatter 1763?-1829 (1040) 96 143
Andersdatter, Anne 1710?-1786 (2912) 195 322
Andsnes, Berith Nilsdatter 1691?-1767 (2915) 318 413
Andsnes, Mogens Urbanusen 1690?-1770 (2914) 314 405
Andsnes, Nils Pedersen 1661?-1735? (2928) 406
Berg, Anne Olsdatter -1663-1717- (2908) 427
Berg, Golla Pedersdatter 1665?-1756 (3366) 328 427
Berg, Hans Pedersen 1664?-(1702-1723)- (2835) 323
Berg, Peder Andersen 1638?-1717? (2907) 419
Boisen, Andrea Antonetta Andreasdatter 1725-1757- (3138) 170 286
Boisen, Andreas -1704-1743 (3143) 282 349
Bøyesen, Andreas -1690-1705- (3158) 348
Carlsdatter, Stenor -1666-1886 (4105) 450
Christensdatter, Maren -1570?- (2943) 652
Christiansen, Adolf Johannes 1890-1945 (252) 26
Christophersdatter, Giertrud -1638- (4095) 613
Ebeltoft, Doreth Jensdatter 1693?-1759 (2838) 334 444
Ebeltoft, Dorthe Pedersdatter -1652-1704 (2847) 552
Ebeltoft, Jens Willumsen 1668?-(..1730) (2843) 435 552
Ebeltoft, Willum Sørensen -1650-1705 (2846) 551
Eriksdotter, Karin (3672) 463
Findnes Nordre, Bendt Olsen 1638?-1713? (2840) 427
Findnes Nordre, Dorte Sørensdatter -1660-1713? (2841) 435
Findnes Nordre, Hans Bendtsen 1692?-1752? (2837) 329 435
Findnes Nordre/Selnes Ytre, Ingeborg Hansdatter 1719?-1789 (2833) 213 334
Findnes Søndre, Hans Andersen 1659?-1708? (3522) 339
Finnes Søndre, Ellen Hansdatter 1691?-(1721..1769)- (2830) 242 268 344
Grepstad, Anne -(..1641)- (4091) 564
Grepstad, Giertrud Olsdatter -(1645-1696)- (3385) 476 564
Grepstad, Lars Olsen -1642-1695? (3382) 469
Grepstad, Oluf Eidissen -1590-1640? (3384) 558
Grepstad/Storslett, Barbra Christophersdatter -(1688-1723)-1670- (3368) 356 476
Grønaas, Andreas Nielsen 1867-1942 (1196) 58
Grønaas, Ane Johanna Dorthea Nielsdatter 1860-1863 (3520) 55
Grønaas, Ane Margrethe Nielsdatter 1848-1853 (3517) 52
Grønaas, Edvard Albrecht Nielsen 1847-1848 (3516) 52
Grønaas, Kristoffer Nikolai Nielsen 1867-1868 (1184) 58
Grønaas, Martin Leonhardt Nielsen 1860-1863 (3519) 55
Grønaas, Nikoline Sofie Nielsdatter 1863-1938? (797) 56
Grønaas, Petrine Andrea Nielsdatter 1851-1853 (3518) 53
Grønaas/Kragnæs, Niels Andreas Nielsen 1855-1923 (695) 30 54
Grønaas/Rakfjord, Hans Peder Nielsen 1853-1928 (795) 53
Grønaas/Rakfjord, Johan Adrian Nielsen 1858-1909 (796) 54
Grønaas/Rakfjord, Martin Edvard Nielsen 1865-1870 (798) 57
Grønaas/Rakfjord, Niels Hansen 1819-1881 (792) 48 68
Gønaas/Rakfjord, Ane Pauline Nielsdatter 1865-1898 (799) 57
Hamnvaag, Anders Erichsen 1682?-1764 (2917) 320 418
Hamnvaag, Erich Pedersen 1630?-(..1711) (2941) 414
Hansdatter [Soop], Synnøve -(1615-1634)-(1634..1667)- (2897) 577 620
Haug, Eli Gautesdatter -(..1665) (4103) 451
Haug, Valter Thomassen 1605?-1667? (4102) 444
Haug/Olsøy, Gaute Valtersen 1655?-1707 (4100) 336 450
Hegelund, Ahlet Mortensdatter 1703?-1789? (2857) 307 398
Hegelund, Christen Mortensen 1470?-(1500-1510)- (2946) 660 665

Hegelund, Christen Sørensen 1570?-1622- (2825) 614 652
Hegelund, Michel Christensen 1600?- (4094) 615
Hegelund, Morten 1440?-1470- (2834) 665
Hegelund, Morten Christensen 1505?-1574 (2890) 654 661
Hegelund, Morten Christensen 1600?-(1661..) (2714) 569 615
Hegelund, Morten Sørensen 1660?-1732 (2066) 382 523
Hegelund, Offvens Pedersdatter -(1500-1510)-1485- (2945) 661 665
Hegelund, Søren Mortensen 1540?-1600 (2888) 651 655
Hegelund, Søren Mortensen 1640?-1717? (2228) 510 577
Helkan, Bolette Friderichsdatter 1703?-1783 (4089) 286
Hendriksdatter, Birthe [Brita] 1689?-1785 (3141) 282
Henrichsdatter, Aasele -(1642-1662)- (2905) 585
Hietaniemi, Klemet Olofsson 1617?-(1680..1683) (3652) 460 554
Hietaniemi, Lars Olofsson -(1592-1621)- (3656) 607 651
Hietaniemi, Olof Larsson -(1632-1645)-1622- (3654) 553 607
Hietaniemi, Olof Matsson -(1539-1589)- (3658) 651
Hjemgam, Thosten Thostensen -1600-1664? (2926) 600
Hofnagel, Christen Knudsen 1633?-1702? (2423) 523 590
Hofnagel, Henrich (3694) 623
Hofnagel, Trine Henrichsdatter -1617-1666- (2628) 590 623
Ibsdatter, Inger Margrethe -1704-1728? (3144) 289
Jøvik, Endre Isachsen 1678?-1713? (2938) 220
Jøvik, Joen Tostensen 1680?-1743 (3506) 223
Jøvik, Karen Andersdatter -1680-1713- (2939) 223
Jøvik, Karen Joensdatter 1711?-1788 (2936) 131 229
Kaldsletten, Haagen Haagensen 1738?-1805 (1042) 132 242
Kaldsletten, Haagen [Aage] Gautesen 1694?-1753? (1241) 229 268 338
Kaldsletten, Margarethe Maria Pedersdatter 1789-1845- (1037) 68 96
Kaldsletten, Peder Haagensen 1762-1806 (1038) 94 136
Karlsdotter, Brita -1636-1699 (3677) 464
Kemiläinen, Dordie [Dorothea] Henriksdotter 1722-1803 (3033) 183 294
Kemiläinen, Henrik Matsson 1694-1765? (3660) 293 352
Kemiläinen, Mats Bertilsson -1693-1694- (3663) 351
Kierrisnæs, Mats [Matthias] Hansson Lainio 1722-1802 (3032) 177 293
Kierrisnæs, Sophia Matthiasdatter 1758?-1824 (3030) 115 183
Kiil, Anders Hansen -1715-1751? (2856) 298 381
Kiil, Elen Andersdatter 1731?-1783 (1195) 189 307
Kiil, Hans Joensen (1659..1668)-1728 (2878) 370 494
Kiil, Joen Steffensen 1615?-1689 (2881) 485 566
Kiil, Stephen Joensen -(1630..1650)- (4087) 565
Klockare, Kerstin Henriksdotter -(1693..1694)-1693- (3664) 352 462
Kragnæs, Andrea Kildal Carlsdatter 1859-1919 (697) 46 66
Kragnæs, Bernhard Julius Nielsen 1881-1957 (701) 42
Kragnæs, Carl Frederik Pettersen 1832-1901 (698) 63 85
Kragnæs, Christopher Kiil Pettersen 1823-1894 (805) 83
Kragnæs, Geolga Kristofa Petrina Nielsdatter 1893-1951 (705) 46
Kragnæs, Ide Jensdatter -1706-1749? (1511) 248
Kragnæs, Karella Annette Martine Nielsdatter 1885-1961 (703) 45
Kragnæs, Margrethe Pedersdatter 1733?-1783 (1041) 137 248
Kragnæs, Nanna Gregina Johanna Nielsdatter 1890-1921 (704) 46
Kragnæs, Nikoline Emelie Kristine Nielsdatter 1882-1957 (702) 43
Kragnæs, Nora* Fredrike Jensine Nielsdatter 1888-1936 (250) 1 45
Kragnæs, Peder Fredrik Albert Nielsen 1880-1948 (700) 41
Kragnæs, Peder Larsen 1686?-1765 (1243) 244
Kragnæs, Peter Christian Andreassen 1794-1837 (946) 77 115
Lainio, Hans Olofsson -1716-1759 (3647) 292 351
Lainio, Karin Matsdotter -(1707-1734)- (3648) 293
Lainio, Ofof Klemetsson -1683-1716 (3650) 350 461
Lakselvnes Ytre/Sjursnes, Kirsten Nielsdatter 1751-1836 (1033) 92 131
Lakselvnes Ytre/Sjursnes, Niels Endresen 1695?-1788 (2935) 129 223
Lanes, Nils Mogensen 1721?-1808 (2911) 191 318
Lanes/Strømmen, Berrit Nielsdatter 1759-1825 (949) 120 126 194
Langnes Søndre, Dorothea Jonsdatter 1666?-1756 (2844) 444
Lorck, Allet Madsdatter -(1702-1712)-1666- (2898) 528 599

Lorck, Inger Christensdatter 1670?-1748 (2403) 399 528
Lorck, Inger Ottesdatter -(1630-1647)-1637- (2901) 599 651
Lorck, Otte [Jacobsen?] -(1624-1633)-1664? (2957) 623
Lund, Johannes Pedersen 1610?-1691 (2922) 530
Lund, Urbanus Johannesen 1656?-1724? (2919) 400 540
Markenes, Elisabeth Johannesdatter 1769?-1840 (1048) 101 148
Markenæs, Anders Andersen (1699..1702)-1771 (1512) 250 277
Markenæs, Anne Andersdatter 1740?-1827 (1200) 158 266
Markenæs, Johannes Andersen 1741?-1767- (1189) 145 266
Markenæs, Susanna Johansdatter 1717?-1794 (1514) 266 277
Moursund, Anders Nielsen -(1675-1679)-1700? (2885) 496
Moursund, Ingeborg Andersdatter -1700-1728 (2879) 381 505
Moursund, Maritte Andersdatter -(1655-1700)- (2955) 505
Navaren Ytre, Andreas Hansen Boisen 1756-1831? (3029) 108 170
Nideros, Anders Henningsen -1653? (2904) 582
Nideros, Margrethe Andersdatter -(1654-1730)- (2902) 523 585
Nilsson, Oluff -1550-1583? (3409) 653
Nord-Strømmen, Hans Hansson 1734-1785 (3137) 159 282
Nord-Strømmen, Hans Hansson [Hedström/Kuja] (1691..1699)-1779 (3140) 278
Olsdatter, Doreth 1680?-1764 (3401) 322
Os, Engebor Michelsdatter 1655?-1740 (2920) 406 544
Os, Michel Thostensen 1626?-1700? (2924) 540 603
Pedersen, Mads -1615-1661? (2900) 591
Raasaka, Henrik Matsson -(1655-1693)- (3669) 462
Rakfjord, Josefine Emilie Nielsdatter 1873-1943 (1197) 60
Reinsvoll, Knud Hansen -1617-1662? (2543) 586
Røsnæs, Abraham Johannesen 1766?-1809 (1046) 98
Røsnæs/Sletnæs, Johannes David Abrahamsen 1796-1872 (882) 70 101
Sandnes, Johanna Rynildsdatter 1660?-1756 (3523) 344 460
Sandnes, Rynild Hemmingsen 1638?-1702? (3525) 452
Sandøre, Anna Jonsdatter 1704?-1776 (1517) 202 268
Sandøre, Elen Hansdatter 1743?-1767- (1191) 148 202
Sandøre, Hans Larsen (1692..1699)-1780 (1515) 196 268
Sandøre, Hans Larsen 1780-1866 (939) 87 125
Sandøre, Lars Hansen (1733..1741)-1810 (1043) 122 202
Sandøre, Marrit Hansdatter 1741?-1759- (1194) 155 202
Sandøre/Kragnæs, Ane Hansdatter 1831-1894 (802) 66 88
Selnes Ytre, Søren Hansen 1704?-1780 (2832) 204 328
Selnes, Abelone Hansdatter -(1705-1715)-(..1770) (3375) 298 367
Selnes, Anne Ottesdatter -1675-1715? (3378) 367
Selnes, Hans Tostensen 1658?-1731 (3377) 360 485
Selnes, Tosten Mogensen 1625?-1689? (3380) 482
Selnes/Sandøre, Golla Sørensdatter 1752?-1817 (1045) 125 213
Servio, Frans Persson -(1655..1660)-1998- (3671) 462 555
Servio, Niklas Fransson -(1654-1686)-1680- (3666) 352 463
Servio, Petter -(1654..1662)-1642- (3674) 554
Servio, Sofia Niklasdotter -(1704-1735)- (3661) 294 352
Skjøtt, Hans Thomassen -(1645-1661)-(..1676) (2893) 566 613
Skjøtt, Malene Hansdatter -1652-1686? (2891) 495 569
Skjøtter, Thomas Jensen -1590-(..1739) (2895) 608
Sletnæs/Rakfjord, Elen Sophie Johannesdatter 1826-1893 (794) 62 75
Sochfod, ??? Jessdatter (1414) 665 668
Sochfod, Jess Mattissøn (2722) 668
Soop, Anders Anfinnson -(1556-1563)-1540- (3416) 656
Soop, Anders Anfinnson 1450?-(..1511) (3414) 665 668
Soop, Anfinn -1450?- (3421) 668
Soop, Anfinn [Andersson] -1480-1522- (3422) 662 667
Soop, Anfinn [Anfinnson] -1500-1540- (3412) 655 664
Soop, Gjertrud Anfinnsdatter 1540?-1579 (3410) 653 657
Soop, Hans Oluffsen -1580-1621 (3206) 615 653
Soop, Synnøve Anfinnsdatter -1560-(..1617) (3418) 657
Soop, Thyri Anfinnsdatter (..1550)-1628? (3419) 658
Soop, Zacharias Anfinnson -1550-(..1579) (3417) 657
Spildra, Marith Pedersdatter 1660?-(..1723) (2929) 413 551

Spildra, Michel Olsen -(1610-1645)-1595- (2933) 603
Spildra, Peder Michelsen 1611?-1670? (2931) 544 607
Storslett, Marith Christophersdatter -(1647-1680)-1620- (3372) 467
Storslett, Peder Joensen -1604-1624- (3374) 555
Storslett, Torleif Pedersen -(1645-1661)-(..1667) (3371) 464 558
Storslett/Strømmen, Kiel Torleifsen 1640?-(..1708) (1256) 353 467
Strømmen, Christopher Kielsen 1688?-1758 (1187) 295 356
Strømmen, Christopher Kielsen 1758-1833 (947) 117 126 189
Strømmen, Kiel Christophersen 1725?-1788 (1185) 187 297
Strømmen/Kragnæs, Alethe Kiel Christophersdatter 1795-1878 (803) 85 120
Strømmen/Sandøre, Anne Viviche Christophersdatter 1788-1869 (1036) 89 120
Tennæs, Adrian Hemmingsen 1769-1832 (1049) 104 155
Tennæs, Anders Andersen (1726..1728)-1803 (1198) 156 277
Tennæs, Anders Andersen 1706?-1777 (2849) 268 339 348
Tennæs, Anne Adriansdatter 1796-1875- (1029) 75 107
Tennæs, Anne Andersdatter 1772-1847- (1051) 107 158
Tennæs, Hans Nielsen 1753?-1812 (1017) 90 128
Tennæs, Kirsten Larsdatter 1715?-1800 (2876) 128 218
Tennæs, Lars Olsen 1672?-1759 (2852) 214 348
Tennæs, Malene Larsdatter 1709?-1789 (2850) 218 277
Tennæs, Marith Baardsdatter -1685-1751? (2853) 218 348
Tennæs, Niels Haldorsen 1717?-1786 (2875) 126
Tennæs/Langstrand, Hans Peder Hansen 1789-1871 (800) 67 92
Thomasjord, Hemming Haagensen 1732?-1799 (1192) 150 241
Thorgilsdatter, Synnøve -1460-1511- (3415) 667
Thun, Baltzar Baltzarsson 1631?-1708 (3676) 464 555
Thun, Baltzar Mickelsson -(1662..1670)-1676 (3679) 555 607
Thun, Dordie Baltzarsdotter 1651-1742 (3667) 352 464
Thun, Mickel Arendtsson -(1624-1659)- (3681) 607
Vanvikan?, ??? ???datter (4106) 338 348

Alnæss, Alstadhaug, Skogn (NT) 96 139 143 144
Alta (FI) 250 266 267 277
Andsnes, Malangen (TR) 191 314 318 405 406 413
Aurland (SF) 662 667
Aursfjord, Malangen (TR) 108 170 191 195 286 318 322
Avesta (Dalarna) 555 607
Bad Oldesloe, Tyskland 607
Bakkeby, Ullsfjord, Karlsøy (TR) 189 220 298 307 381 382 398 399 523 528
Balsfjord (TR) 30 48 52 53 54 55 56 57 62 63 66 67 68 70 75 77 87 88 89 90 92 101 104 106 107 108 120 122 125 126 128 131 148 150 155 156 158 159 196 202 204 213 214 218 241 250 266 268 277 328 334 339 348
Bentsjord, Tromsøysund (TR) 189 298 307 370 381 398 494 505
Berg, Rafnefjord, Tromsøysund (TR) 204 323 328 419 427
Bergen (HO) 1 20 26
Bodin, Salten (NO) 569 577 615 620
Borgund (MR) 653 657
Domkirken, Trondheim (ST) 170 286
Ebeltoft (Randers amt, DK) 435 551 552
Elvevoll, Ringvassøy, Karlsøy (TR) 510 569 577 615 620
Erichsjord, Balsfjord (TR) 67 68 92 96
Findnes Nordre, Tromsøysund (TR) 213 329 334 427 435 444
Findnes Søndre, Tromsøysund (TR) 242 268 339 344 460
Fødselsstiftelsen, Bergen (HO) 20
Gaasvær, Tromsøysund (TR) 54
Grebstad, Hillesøy 469 476 558 564
Grundfjord Nordre, Ringvassøy, Karlsøy (TR) 510 577
Grønaasen Nedre, Balsfjord (TR) 30 48 49 52 53 54 55 56 57 58 62 67 68 92 96
Grønaasen, Balsfjord 51
Grønland, Kristiania (OS) 26
Hamnvaag, Malangen (TR) 120 126 194 195 320 322 414 418
Haug, Rissa, Stadsbygd (ST) 336 444 450 451
Hietaniemi, Koivukylä kyrkby, Hietaniemi (Norrbotten) 460 553 554 607 651
Hitra (ST) 496
Hjemgam, Skjerstad, Salten (NO) 406 540 544 600 603
Hov, Soknedal, Midtre Gauldal (ST) 623
Ijo (Norra Österbotten) 351 352 462
Jukkasjärvi, Jukkasjärvi (Norrbotten) 183 187 293 294 352
Julita (Södermanland) 554
Jøvik, Ullsfjord, Karlsøy (TR) 129 220 223
Kaldsletten, Tromsøysund (TR) 67 68 92 94 96 132 136 137 144 229 242 248 268 338 344
Karlsøy (TR) 92 93 129 131 132 223 229 307 360 398 399 485 528 592
Kengis bruksförsamling, Pajala (Norrbotten) 352 464 555
Kengis jernbruk, Kengis bruksförsamling (Norrbotten) 462 464 554 555 607
Kierrisnæs, Målselv (TR) 177 183 293 294
Kleiven, Levang, Skogn (NT) 139 144
Kragnæs, Tromsøysund (TR) 1 30 41 42 43 45 46 63 66 83 85 88 120 137 244 248
Kragnæs, Tromsøysund 35
Kristiania (OS) 1 20 26 348 349
Kukkola, Nedertorneå - Alatornio, Lappland, Finland 159 278 282
København kommune 623
Lainaniemi, Nedertorneå - Alatornio, Lappland, Finland 278 282
Lainio, Jukkasjärvi (Norrbotten) 177 292 293 350 351 460 461 554
Lakselvnes Ytre, Ullsfjord, Karlsøy (TR) 129 131 223 229
Lanes, Hamnvaag, Malangen (TR) 120 126 191 194 195 318 322
Langnes Nordre, Tromsøysund (TR) 202 268
Langnes Søndre, Tromsøysund (TR) 214 218 334 348 435 444 552
Langstrand, Sletten (Sletnæs), Balsfjord (TR) 48 67 68 92 96
Lenvik (TR) 77 114 115 117 160 170 177 183 278 282 293 294
Lier (BU) 20
Lofoten 77 115
Lübeck 555
Lund, Skjerstad, Salten (NO) 314 400 405 406 530 540
Malangen (TR) 120 126 191 194 195 314 318 320 322 406 413 418
Markenæs, Balsfjord (TR) 48 68 101 145 148 158 202 250 266 277
Masugnsbyn, Junosuando (Norrbotten) 462 555

Masugnsbyn, Pajala (Norrbotten) 352 464
Myran, Rakfjord, Tromsøysund (TR) 53
Navaren Ytre, Lenvik (TR) 77 108 115 170 183
Nedertorneå - Alatornio 160 282
Neitinniva, Junosuando (Norrbotten) 460 554
Nord-Strømmen, Lenvik (TR) 160 170 278 282 286
Nordeide, Reinøy, Karlsøy (TR) 523 528 590 599
Norra Ijo, Ijo (Norra Österbotten) 293 351 352
Olsøy, Rissa, Stadsbygd (ST) 229 268 336 338 450
Os, Skjerstad, Salten (NO) 406 540 544 603
Oslo (OS) 1 45
Oslo 26
Pajala (Norrbotten) 352 464
Prestgården, Bodin, Salten (NO) 615 653
Rafnefjord, Tromsøysund (TR) 96 139 144
Rakfjord, Tromsøysund (TR) 30 49 54 57 60 62 67 68 75 92
Rakfjord, Tromsøysund 31 51 53
Reinsvoll, Reinøy, Karlsøy (TR) 399 523 528 586 590 599 623
Rissa, Stadsbygd (ST) 336 450
Rømme, Soknedal, Midtre Gauldal (ST) 623
Røsnes (Russenes), Nordkjosen, Balsfjord (TR) 70 75 98 101 148
Sakshaug, Inderøy (NT) 12
Sandbukta, Markenæs, Balsfjord (TR) 145 148 202 266
Sandnes, Tromsøysund (TR) 452
Sandøre (Sannes), Balsfjord (TR) 66 87 88 89 120 122 125 196 202 213 268
Selnes Ytre (Stornes), Balsfjord (TR) 125 204 213 328 334
Selnes, Ullsfjord, Karlsøy (TR) 298 360 367 482 485
Sjursnes, Ullsfjord, Karlsøy (TR) 92 129 131 223 229
Skjerstad, Salten (NO) 405 406 530 544
Skogn (NT) 96 144
Skulgamsbukta, Skulgammen, Tromsøysund (TR) 60
Sletnæs, Nordkjosen, Balsfjord (TR) 62 70 75 101 107
Snarby, Tromsøysund (TR) 57
Spildra, Malangen (TR) 413 544 551 603 607
Stavanger (RO) 26
Stibanjord, Tromsøysund (TR) 96 144
Storslett, Hillesøy 353 464 467 555 558
Storsteinnæs, Tromsøysund (TR) 63 85
Straumen, Sakshaug, Inderøy (NT) 12
Strømmen, Tromsøysund (TR) 85 89 117 120 126 187 189 194 295 297 298 307 353 356 367 467 476
Strømmen, Tromsøysund 119
Svappavaara koppergruve, Jukkasjärvi (Norrbotten) 462 464 555
Svendsby, Ullsfjord, Karlsøy (TR) 307 398
Säter (Dalarna) 555
Tennæs Gammelgaard, Balsfjord (TR) 75 104 107 155 156 158 266 268 277
Tennæs Indre, Balsfjord (TR) 67 68 90 92 126 128 131 214 218 348
Tennæs Ytre, Balsfjord (TR) 218 268 277 339 348
Tennæs, Balsfjord (TR) 58
Thomasjord, Balsfjord (TR) 104 150 155 202 241
Tolga (HE) 143 145
Tornedalen 250 277
Tromsø (TR) 30 42 43 45 46 54 56 58 66 108 170
Tromsøysund (TR) 1 41 42 43 45 46 48 49 53 57 58 60 62 63 66 67 68 75 83 85 87 88 89 92 94 96 98 117 120 121 122 126 132 136 137 139 144 155 156 187 189 191 194 242 244 248 295 297 307 328 334 344 356 427 444 460
Trondheim (ST) 12 170 282 286 289 292 349 370 485 494 495 496 565 566 569 582 585 599 600 608 613 623
Ullevål sykehus, Kristiania (OS) 12
Ullsfjord, Karlsøy (TR) 92 129 131 223 229
Undredal, Aurland (SF) 655 656 664 667
Vanvikan, Leksvik (NT) 268 339 348 444
Viborg Domsogn (Viborg amt, DK) 569 614 615 651 652 654 655 660 661 665
Vingelen, Tolga (HE) 139 144
Ytre Hærnes, Bodin, Salten (NO) 620